

શાહનામું.

બીજુમ હમી

કર્તા
મા. ન. કુટાર
દ. ન. કુટાર

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૭૪૪૬ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ૨૧૧૨૧૧૫૩

વિષય ૬૩૬૪:૬

ખનામે ઇજદ

મહાન શાએર ફિર્દોસી તૂસીનું

શાહનામુ

ગુજરાતી હુરફે તમામ ખયતો તથા તેનો તરજુમો.

અસી રંજ બોરૂદમ દરીન્ સાહે સી
અજમ એન્દહુ કરૂદમ બહીન્ પારસી
તો ઇન્રા હોરૂધો ફસાનહુ મદાન્
ખયફસાન્ રવેશ દરુ જમાનહુ મદાન્
બહીન્ નામહુ બરુ ઉસહા બોગ્જરૂદ
બેખાનહુ હરાન્ કરૂ કે દારૂદ ખરૂદ
(ફિર્દોસી)

“ તીસ વરસ તલક રંજ ખેચીઓ મોટા
મુલો મુલક ધરાનનો કીધો જીવતો
તું નો જાણતો એહને જુહી કાંહાનીઓ
કે એકજ રીતનો નહી હતો આ જમાનો
ગુજરશે વરસ પર વરસ ખેશુમાર
પણ વાંચશે આ કેતાબ ઇનસાન અકલદાર ”
, (મનમુખ)

વૉલ્યુમ ૯ મું.

ખનાવનાર

માહીયાર નવરોજી કુટાર.

ફરામર્ઝ નવરોજી કુટાર.

મુંબઈ.

શાહનામા પ્રેસ.

સને ૧૨૮૭ યહદજહી.

સને ૧૯૧૭ ઇસવી.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ પ્રેસ
અમદાવાદ
ગુજરાતી કોપીરાઈટ-મંત્રાલય
૧૯૪૬

Registered under the Government of India's Act XXV of 1867.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા અંક પ્રમાણે રજીસ્ટર કરેલું છે.

આ પુસ્તક “ધી શાહનામા પ્રેસ” મુંબઈ કોટ ફ્રીયર રોડ કારવાર સ્ટ્રીટ
માણેકજી રૂસ્તમજી કંટ્રાક્ટર બીલ્ડીંગ નંબર ૫૦-૬૨ માં એર્વેટ
ફરામર્ઝ નવરોજી કુટારે પોતાને માટે છાપી
ત્યાંથીજ પ્રગટ કીધું છે.

THE
SHAHNAMAH OF FIRDAUSI.

ITS FULL TEXT & ITS TRANSLATION (in Gujarati)

BY
MAHIAR NAVROJI KUTAR
AND
FARAMARZ NAVROJI KUTAR

“ Bináhá-i-ábád gardad kharáb
Zi bárán o az tábish-i-áftáb
Pai afgandam az nazm-i-kákh-i-baland
Keh az bád o bárán niyábad gazand. ”

(FIRDAUSI.)

“ The homes that are the dwellings of to-day
Will sink 'neath shower and sunshine to decay
But storm and rain shall never mar what I
Have built—the palace of my poetry. ”

(WARNER.)

VOL. IX.

Bombay.

SHAHNAMAH PRESS.

1917

(All rights reserved.)

“ No other great poet ever imposed such strict limitations on himself or so sternly adhered to them as did Firdausi. He put himself at the mercy of his authorities and where they fail him, as they do sometimes in this portion of the Shahnama, he makes no attempt TO INVENT INCIDENTS, but leaves a blank and passes on. This is a proceeding for which the poet should be praised rather than blamed. ”

(WARNER.)

અમારા મહૂમ ઉસ્તાદ સાહેબો

દસ્તૂર દારાબજી ખુરશેદજી દસ્તૂર દારાબ પાલન

તથા

દસ્તૂર એરચજી સોહરાબજી દસ્તૂર મેહરજીરાણા

જેઓના હાથ હેઠળ અમો બન્ને લાઇઓએ

ફાર્સી તેમજ બીજી દીની એકમની તાલીમ લીધી હતી

અને આ અમારી અદના કેશેશ

એ મહૂમ બન્ને ઉસ્તાદોનેજ આભારી છે

તેનાં અહસાનમાં

આ વૈદ્યુમની સેવા

એ મહૂમોનાં અશો રહેને

માન અને મોહબતની લાગણી સાથ

અર્પણ કર્યે છિયે.

નોશીરવાન.

ખાકાને વિચાર કરવો અને નોશીરવાને આદેશને પોતાની
 બેટી આપવાની બાબતમાં નામુ લખવું. ... ૧
 નોશીરવાન તરફથી ખાકાનનાં નામાનો જવાબ અને મેહ-
 રાન સતાદને ખાકાને ચીનની બેટીને જોવા અને
 લાવવા માટે મોકલવું. ... ૪
 ખાકાને નામા અને હદયા સાથ પોતાની બેટીને મેહરાન
 સતાદ સાથે નોશીરવાનની નજદીક મોકલવી. ... ૮
 ખાકાનનું પાછું ફરવું અને નોશીરવાનનું ગોરગાનથી
 તથસફેન તરફ લઈકર લઈ જવું. ... ૧૧
 નોશીરવાનના ઈન્સાફનું બેયાન અને તેણે ધડેલા કાયદાથી
 ખલકતના લોકોએ આરામ મેળવવો. ... ૧૫
 ખૂઝોર્જમેહરે નોશીરવાનને શીખામણ આપવી અને તેણે
 નેક કામ કરવા અને નેક બોલવા માટે સખુતો
 કહી સંભળાવવા. ... ૧૭
 રાય હિંદીએ નોશીરવાનની નજદીક રોત્રજબાઝી મોકલ-
 વાની બાબતમાં. ... ૨૭
 ખૂઝોર્જમેહરે “નર્દ” નામની રમત બતાવવી અને તેને
 નોશીરવાને પોતાનાં નામા સાથ હિંદના રાયની
 નજદીક મોકલવી. ... ૩૧
 હિંદના રાબ જમહૂરનું અને તેના છોકરા અને બત્રિબ
 ગવ અને તલ્હુન્દનું દાર્તાન તથા રોત્રજબી શોધ
 થવાનું બેયાન. ... ૩૫
 નોશીરવાને બરખૂય નામના વેદને અબજબ જેવી દવા લાવ-
 વા માટે હિંદુસ્તાન મોકલવો અને બરખૂએ કલીલહ
 અને દમનહ નામની કેતાબ તેની નજદીક મોકલવી. ૫૭
 નોશીરવાનનું ખૂઝોર્જમેહર ઉપર ગુરસે થવું અને તેને
 કચદ કરવો. ... ૬૩
 કચસરના એલચીનું બંધ દાખડા સાથે નોશીરવાનની નજ-
 દીક આવવું અને તેનો બેદ ખુલ્લો કરવા માટે
 ખૂઝોર્જમેહરનું છૂટકારો પામવું. ... ૬૬
 નોશીરવાનનાં પોતાના હાકેમોને આપેલાં કમીનો. ... ૭૧
 નોશીરવાનનું પોતાના છોકરા હોરમઝદ માટેનું નસીહત નામુ. ૭૮
 વઝીરેના નોશીરવાનથી પૂછેલા સવાલો અને તેના જવાબો. ૮૧
 નોશીરવાને કચસરે રૂમની લડાઈ માટે તૈયારી કરવી. ... ૯૦
 નોશીરવાને સખીલાનો કિલ્લો જીતવો અને નોશીરવાન
 સાથની એક મોચીની હકીકત. ... ૯૩
 કચસરના એલચીઓનું માફી પત્ર અને હદયા સાથ નોશીર-
 વાનની નજદીક આવવું. ... ૯૬
 નોશીરવાને પોતાનો વારસ કરવા માટે હોરમઝદને પસંદ
 કરવો. ... ૯૮
 વઝીરેએ હોરમઝદને સલાહ કરવા અને તેણે વઝીરેને
 પાછા જવાબ આપવા. ... ૧૦૦
 નોશીરવાને આદેશનું પોતાના બેટા હોરમઝદ માટે વસીયત
 નામુ લખવું અને પોતે તેને શીખામણ દેવી. ... ૧૦૪
 નોશીરવાને આદેશનું બાબ જોવું અને ખૂઝોર્જમેહરે પયગમબર

મોહરમદના પયદા થવા બાબતની તાખીર કહેવી. ... ૧૦૭
 હોરમઝદ.
 નોશીરવાનના બેટા હોરમઝદની પાદશાહી બાર વર્ષ હતી
 હોરમઝદનું તખ્ત ઉપર બેસવું અને ઇરાનના સર-
 દારોને નસીહત કરવી. ... ૧૧૦
 હોરમઝદે પોતાના બાપના વઝીરો ઈઝગોશરપ, ખુર્ષમેહર,
 માહઆઝાદ અને અદેસ્તને મારી નખવવા. ... ૧૧૩
 હોરમઝદનું સિતમ ગુઝારવાથી દૂર રહી ઇન્સાફ કરવા
 તરફ પાછું ફરવું. ... ૧૨૦
 હોરમઝ સામે લડાઈ કરવા ચો તરફથી લશ્કરનું ભેગું થવું
 અને તેણે પોતાના વઝીરો સાથ વિચાર ચલાવવો. ૧૨૨
 હોરમઝનું બેહરામ ચોખીને માટે વાકેફ થવું અને તેને
 પોતાની આગળ બોલાવવો. ... ૧૨૫
 બેહરામ ચોખીનેહનું હોરમઝની નજદીક આવવું અને
 તેનું સેનાપતિ તરીકે ચુકર થવું. ... ૧૨૮
 બેહરામ ચૂખીનનું બાર હઝાર સવાર સાથ સાવેહ
 શાહની લડાઈમાં જવું. ... ૧૩૩
 સાવેહ શાહે બેહરામ ચોખીને ઉપર પયગામ મોકલવો
 અને તેનો જવાબ મેળવવો. ... ૧૩૮
 સાવેહ શાહ અને બેહરામ ચોખીને એક બીજા સાથ
 લડાઈ કરવા માટે લશ્કની સફ બેચવી. ... ૧૪૦
 સાવેહ શાહે બેહરામ ચોખીને ઉપર બીજો પયગામ
 મોકલવો અને તેનો જવાબ મેળવવો. ... ૧૪૧
 બેહરામે બાબ જોવો અને બામદાદે લડાઈ શરૂ કરતાં
 સાવેહ શાહનું માર્યું જવું. ... ૧૪૪
 બેહરામે સાવેહ શાહનાં માથાં સાથ ફતેહમંદીનું નામુ
 હોરમઝની નજદીક મોકલવું અને તેનો જવાબ
 મેળવવો. ... ૧૫૨
 બેહરામ ચોખીને સાવેહ શાહના બેટા પરમૂદેહ સાથ
 લડાઈ કરવી અને તેનું ફતેહ પામવું તથા પરમૂદેહે
 “આવાઝેહ” નામના કિલામાં આસરો લેવો. ... ૧૫૫
 બેહરામે પરમૂદેહ આગળ પયગામ મોકલવો અને પરમૂ-
 દેહે પનાહ માગવી. ... ૧૫૬
 બેહરામ ચોખીને હોરમઝ પાસેથી પરમૂદેહ માટે માફી
 પત્ર મંગાવવો અને તેનો જવાબ મેળવવો. ... ૧૬૧
 હોરમઝનું પરમૂદેહની માફીની બાબતનું નામુ બેહરામ
 આગળ પહોંચવું અને બેહરામનું પરમૂદેહ ઉપર
 ગુરસે થવું. ... ૧૬૨
 પરમૂદેહનું બેહરામના ખજાના અને કાસેદ સાથ હોર-
 મઝની નજદીક જઈ પહોંચવું. ... ૧૬૭
 હોરમઝનું બેહરામનાં અપ્રમાણિકપણાંથી વાકેફ થવું
 અને ખાકાન સાથ કોલકરાર કરવો. ... ૧૬૯
 હોરમઝનું બેહરામ ચોખીને ઉપર ઇપકા ભરેલું નામુ અને
 તેની નજદીક રેડિઓ, રૂ અને અહરત લોકોનો
 પોશાક મોકલી આપવો. ... ૧૭૧
 બેહરામ ચોખીને અહરતોનો પોશાક પેહેરવો અને તેજ

સફે.
 પોશાકમાં પોતે લશ્કરના સરદારોને દેખાવ દેવો. ૧૭૧
 બેહરામ ચોખીનેનું શોકારગાહમાં જવું અને એક મેહલમાં
 એક અંબરતને ભેળવી અને હવે પછી શું બનાવ
 બનશે તેની આગાહી આપવી. ... ૧૭૩
 બેહરામે પાદશાહી રીતભાત ધારણ કરવી અને ખરરાદે
 બર્જીન અને ઇજ્જોશસ્પતું તેની આગળથી
 નાસી જવું. ... ૧૭૫
 હોરમજનું બેહરામ ચોખીનેનાં કામથી વાકેફ થવું અને
 બેહરામે ખંજર ભરેલી પેટી પાદશાહ હોરમજની
 નજદીક મોકલવી. ... ૧૭૭
 બેહરામે પોતાની પાદશાહી માટે લશ્કરના ખુઝાગો સાથે
 વિચાર ચલાવવો અને બેહરામની બેહેન ગોર્દાયહે
 તેને શીખામણ આપવી. ... ૧૭૯
 બેહરામ ચોખીનેનું ખાકાન ઉપરનું નામુ અને તેણે
 ખુસરૂ પર્વીજને નામના સિદ્ધા પડાવી તે પાદશાહ
 હોરમજની નજદીક મોકલવા. ... ૧૮૬
 બેહરામનું હોરમજ ઉપરનું નામુ અને ખુસરૂનું તેના
 બાપ આગળથી નાસી જવું. ... ૧૮૭
 હોરમજે આઈન ગોશસ્પને લશ્કર સાથે બેહરામની લડાઈ
 માટે મોકલવો અને આઈન ગોશસ્પનું પોતાના
 સાથીના હાથ ઉપર માર્યું જવું. ... ૧૯૦
 હોરમજે ગમગીન બની ઈરાનીઓ માટે દરબાર બંધ કરવી
 અને બન્દૂય અને ગોસ્તહમે તેને આંધળો બનાવવો. ૧૯૪
ખુસરૂ.
 ખુસરૂ પર્વીજની પાદશાહી આડતીસ વર્ષ હતી. ખુસરૂનું
 હોરમજના આંધળા થવા વિષે વાકેફ થવું અને
 તેનું તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૧૯૬
 ખુસરૂનું બાપની નજદીક આવવું અને તેની માફી માગવી. ૧૯૮
 બેહરામનું પાદશાહ હોરમજના આંધળા થવા વિષે વાકેફ
 થવું અને ખુસરૂની લડાઈ માટે લશ્કર લઈ આવવું. ૨૦૦
 ખુસરૂ અને બેહરામનું એક બીજા સામે આવી લાગવું
 અને એક બીજા સાથે ગોસ્તહો કરવી. ... ૨૦૩
 ખુસરૂ અને બેહરામ ચોખીનેનું પાછું ફરવું અને ગોર્દાયહે
 બેહરામ ચોખીનેને નસીહત કરવી અને ખુસરૂએ
 ઈરાનીઓ સાથે વિચાર ચલાવવો. ... ૨૧૬
 બેહરામનું ખુસરૂનાં લશ્કર ઉપર શળેખૂત મારવું અને
 ખુસરૂનું નાસી જવું. ... ૨૨૨
 ખુસરૂનું બાપની આગળ જઈ પહોંચવું અને તેનું રૂમ
 તરફ નાસવું અને હોરમજનું માર્યું જવું. ... ૨૨૪
 બેહરામે ખુસરૂની પછાડી લશ્કર મોકલવું અને બંદૂય
 તેઓના હાથથી ખુસરૂનાં છટકારા માટે ચારો કરવો. ૨૨૭
 બેહરામે સિયાવક્સે બંદૂયને પકડવો અને તેને બેહરામ

સફે. ૨૩૧
 ચોખીનેની નજદીક લઈ જવો. ... ૨૩૧
 બેહરામ ચોખીને ઈરાની સરદારોને બોલાવવા અને
 પોતાની પાદશાહી માટે વાત કરવી અને તેનું
 તખ્ત ઉપર બેસવું. ... ૨૩૨
 બંદૂયે બેહરામ સિયાવક્સ સાથે બેહરામ ચોખીનેને
 મારવાનો ચારો કરવો અને બંદૂયનું કચદમાંથી
 નાસી જવું. ... ૨૩૭
 ખુસરૂનું જંગલને માર્ગે રૂમ તરફ જવું અને તેને પાદરીએ
 બનેલા તેમજ બનવાના બનાવો માટે વાકેફ કરવો. ૨૪૦
 કચસરના સવારનું ખુસરૂની નજદીક આવવું અને ખુસ-
 રૂએ પોતાનાં નામા સાથે ગોસ્તહમ, બાલ્ય,
 અદિયાન, ખરરાદે બર્જીન અને શાપૂરને કચસરની
 આગળ મોકલવા. ... ૨૪૭
 કચસર તરફથી ખુસરૂનાં નામાને જવાબ. ... ૨૫૦
 કચસરનું ખુસરૂ ઉપર બીજું નામુ અને તેણે મદદ કરવા
 માટે ના પાડવી અને ખુસરૂએ તે નામાને પાછો
 જવાબ લખવો. ... ૨૫૧
 કચસર તરફનું ખુસરૂ ઉપર તેને મદદ કરવાના મટિનું
 બીજું નામુ. ... ૨૫૩
 ખુસરૂએ પોતાનાં વચન સાથેનો કચસરનાં નામાને
 જવાબ લખવો. ... ૨૫૭
 કચસરે એક તેલેસમ બનાવવો અને તેથી ખુસરૂના એલ-
 ચીઓએ ફરેબ ખાવો અને ખરરાદે બર્જીન તે
 તેલેસમનો બેદ ખુલ્લો કરવો. ... ૨૫૯
 ખરરાદે બર્જીન હિંદુઓના ધર્મનું વર્ણન કરવું અને
 તેણે કચસરને શીખામણ આપવી. ... ૨૬૨
 કચસરે ખુસરૂની નજદીક લશ્કર તેમજ પોતાની બેટી
 મોકલી આપવી. ... ૨૬૪
 ખુસરૂનું આજર આબાદગાન તરફ લશ્કર લઈ જવું અને
 બંદૂયનું રસ્તામાં તેને આવી મળવું. ... ૨૬૭
 બેહરામ ચોખીનેને ખુસરૂના આવવા માટેની ખબર
 પડવી અને તેણે ઈરાનના સરદારો ઉપર નામા
 લખવાં અને તે નામાઓ ખુસરૂના હાથમાં જવાં
 અને તેણે તેનો જવાબ લખવો. ... ૨૭૦
 ખુસરૂની બેહરામ ચોખીને સાથની લડાઈ અને ફત રૂમીનું
 માર્યું જવું. ... ૨૭૩
 બેહરામ ચોખીનેની ખુસરૂ સાથની બીજી લડાઈ અને
 ખુસરૂનું હારી જવું અને બેહરામના હાથમાંથી
 સરોશની મદદથી છટકારો મેળવવો. ... ૨૭૬
 ખુસરૂની બેહરામ સાથની ત્રીજી લડાઈ અને બેહરામનું
 શિકસ્ત પામવું. ... ૨૮૨

દીપ્તાયો.

ખનામે ખોદા દાવરે દાદગર
કે બખ્શ-દહુ ઊ હસ્ત એલ્મો હોનર

પાક દાદગર દાદાર કે જે સાહેબ રાસ્ત ઇન્સાફનો ખાવંદ અને બંદાઓને એલ્મો હોનરનો બખ્શેશ કરનારો તેમજ તે બંદાઓની દરેક આફત અને મુશ્કેલીનો ટાળનારો તથા તેઓની રેહનુ-માઈ કરનારો છે, તેવા મહાન સાહેબનાં બુલંદ નામની મદદથી આ નવમું વોલ્યુમ અમારા મેહરબાન વાંચક વર્ગની હુજૂરમાં મેળવાને અમે સમર્થ થયા છિયે. આ વોલ્યુમ બાહર પાડતાં અમેને આગળ જે જે મુશ્કેલીઓ નડેલી હતી, તેમાં કાંઈ પણ ઘટાડો થયો નથી. આવી મુશ્કેલીઓ છતાં અમે તે પાક ખોદાતાલાની મદદથીજ અમારું કામ નિયમિત આગળ વધારતા જઈએ છિયે, અને વાંચનારા સાહેબોના હાથમાં મૂકતા જઈએ છિયે. શેવટે આ પુસ્તકના વાંચનારા સાહેબોનો તેમજ મુખઈની પારસી પંચાયતના મેહરબાન ત્રસ્ટી સાહેબોનો અને આપણી નામદાર ખ્રીટીશ સરકારનો તેઓએ ચાલુ રાખેલી મદદ માટે આભાર ઝાહર કર્યે છિયે.

હવે અમે હુખામની શેહનશાહત વિષે તેમજ ગયાં વોલ્યુમમાં અને આ વોલ્યુમમાં અતિ બહોળલાલી ભરી રાજગાદી ભોગવી ગયલા પાદશાહ નોશીરવાને આદેલ અને તેના બાહોશ વઝીર ખુઝેર્નમેહર વિષે થોડુંક બોલ્યે છિયે.

સિકંદર પછીની ઇરાનની હાલત.

પાર્શીઆ.

સિકંદરનાં મરણ બાદ એશિયાની અને અકસર કરીને ઇરાની તવારીખમાં ઘણો ઝબરો ભયંકર અને ઉથલપાથલ ભરેલો ફેરફાર થઈ ગયો છે. આગળાં પાદશાહી વંશો હવે પડી ભાગ્યાં, નામીયાં બૂનાં ખાન્દાનો ગારત થઈ ગયાં, પુરાતન શેહરો તારાજ થઈ પડ્યાં અને તેઓને બદલે નવાં શેહરો ચો તરફ હસ્તીમાં આવવા લાગ્યાં, અને નહીં ધારેલા નવા નવા સરદારો નસીબ સંભાળે ઠેકાણે ઠેકાણે રાજપાટના ઘણી થઈ ખેસી નવાં નવાં પાદશાહી ખાન્દાનો સ્થાપતા ચાલ્યા. મહાન હુખા-મની શેહનશાહત એવી મહાભારત અને બોહોળી હતી કે સિકંદરનાં મરણ બાદ તેનો ભાગીને ભૂકો થતાં સંખ્યાબંધ રાજ્યો ઉભાં થયાં અને ઓછામાં ઓછા ખસો ચાળીસ હાકેમો તેમાં રાજપાટ કરતા થયા; અને પાર્શીઓનો કાબૂ અને દાબ હજી એટલો તો બોહોળો હતો કે પોન્ટસ, કેપેડોશિયા, આઝરબાયજાન, કોમાજની, આદિયાબેની, આરઝોહની, બંને આર્મીન્યા, આરઝમ, પાર્શીઆ, પર્સીસ વગેરે મુલકોમાં સ્વતંત્ર રાજ્યો પાર્સી બાંધધરી હેઠળ ઉગી નીકળ્યાં, કે જેને તવારીખમાં “મુલકોલ તવાએફ”ને નામે ઓળખવામાં આવે છે.

સિકંદરના મરણ બાદ જે નધારેલા મેસીડોનિયન સરદારો જે દાયોદોચીને નામે રાજપાટ ઉપર આવ્યા, તેમાં ઇજીપ્ટનો ટોલેમી, લિજ્યાનો એટીગોનસ, ગ્રેસનો લીસિમેકસ અને મેસીડોનનો એટીપેટર અને તેનો બેટો કેસંદર, સીર્યાનો સેલ્યુકસ તેમજ ઇપીરસનો પાઇરસ એ મુખ્ય સરદારો હતા, અને તેમાંના કેટલાકો ઇરાની ખાનૂઓ સાથના લગ્નથી ઇરાનના ઘાડા સંબંધમાં આવ્યા હતા. આ વેળા જે નવાં ઇરાની રાજ્યો ઉગી નીકળ્યાં તેમાં ઇપ્સસની ઇ. સ. પૂ. ૩૦૧ ની નામીથી લડાઈમાં પોન્ટસનું રાજ્ય ઝાહરમાં આવ્યું. આ રાજ્ય હુખામની પાદશાહ મહાન દારાયસ હીસ્તાર્પિસની

હયાતીમાં તેના વડા બેટા આર્તાબર્જેનિસ મહાન ઝર્કસિસના સાવકા ભાઇને કાળા સમુદ્ર આગળનો પોન્ટસનો મુલક વંશપરમપરા હાકેમીમાં આપ્યો હતો, તે હુખામની શેહનશાહતની નબળાઈ વખતે લગભગ સ્વતંત્ર થઈ પડ્યો હતો. પોન્ટસનાં રાજ્યમાં જે બે મહાન પાદશાહો થઈ ગયા તેમાં પહેલો મિથ્રિડેટીસ યુઅર્ગેટિસ હતો કે જેણે રોમને કારથેજ સામેની ત્રીજી પ્યુનિક લડાઈમાં મદદ કરી પહેલ વહેલો રોમનોનો દરિય આફ્રિકામાં ચાલુ કરવામાં મદદ કીધી તેમજ પર્ગામસના બળવાખોર શાહઝાદાની સામે રોમનોને મદદ કરી રોમનો દસ્ત એશિયામાં પણ મઝબૂત બેસાડ્યો; પણ પાછળથી તેજ રોમનોએ ઈ. સ. પૂ. ૧૨૦ માં મિથ્રિડેટીસનું ખૂન કરાવ્યું. એના પછી એક એવા મહાન પુરૂષના હાથમાં પોન્ટસનાં રાજ્યની લગામ આવી કે જે કુલ દુન્યાની તવારીખમાં પોતાનાં નામ અને કામનો છાપ બેસાડી ગયો છે. આ પાદશાહ મહાન મિથ્રિડેટીસ ધી ગ્રેટ હતો; કે જે એક સાઈરિસ જેવો પાળનહાર, દારાયસ વીશ્વારૂપ જેવો ધારા બાંધનાર, એકસ કે સીઝર જેવો દ્રઢ મનનો, સ્વીડનના ચાર્લસ ૧૨ મા તેમજ ખુસરૂ પર્વીઝ જેવો આફતોની સામે થનાર, નેપોલ્યન જેવો રૈયતનાં મન હરી લેનાર કે બેહરામગૂર કે નોશીરવાન અદલ માફક સાહસિક અને શેહઝોર હતો. આ પાદશાહ ફકત ૧૨ વર્ષની નાની વયે ગાદીએ આવ્યો અને પુષ્કળ હાદેસા બાદ તેણે એક મહાન શેહનશાહત સ્થાપી પણ પાછળથી રોમન કાવાદાવાથી તેની શેહનશાહત પડી ભાગી ગઈ તે નામચીન શાહે ઝિંદગીનો છેડો આણ્યો. બીજી સ્વતંત્ર શેહનશાહત આર્મીનિયનોની હતી, કે જે બે ભાગમાં વહેંચાઈ ગઈ હતી. આ શેહનશાહતનો સર્વથી મહાન પાદશાહ મિથ્રિડેટીસ ધી ગ્રેટને જમાઈ આર્સેસિસ વંશનો મહાન ટાઇગ્રેનીસ બિન આર્તાવસ્દીસ હતો. ત્રીજી પાદશાહત આઝરબાયજાનની હતી કે જે આત્રપત નામના દારાયસ કોડોમાનસના એક સરદારે ખુદ સિકંદરની હયાતીમાંજ સ્થાપી હતી. આ શેહનશાહતનો મહાન પાદશાહ આર્તાવસ્દીસ હતો, કે જે એક ઓદમ તરીકે પણ જાણીતો થઈ ગયો છે. ચોથી પાદશાહત કેપેડોશ્યાની હતી, કે જ્યાં દારાયસ વીશ્વારૂપના હુમશરીક ઓતાનિસની અઉલાદના શાહઝાદાઓ છેક સિકંદરના વખત સૂધી પાર્સી બાંધધરી હેઠળ રાજ ચલાવ્યા જતા હતા અને સિકંદરની હિંદની સવારી વખતે તેમાંના આર્યરથે સ્વતંત્ર શેહનશાહત સ્થાપી, કે જે શેહનશાહનો અંત પોન્ટસના મિથ્રિડેટીસ ધી ગ્રેટને હાથે આવ્યાથી આર્યબુર્જીન નામના શાહઝાદાઓ રોમની બાંધધરી હેઠળ છેક જુલ્યસસીઝર અને એન્ટનીના વખત સૂધી ત્યાં રાજ ચલાવ્યા જતા હતા. પાંચમી જાણીતી પાદશાહત પર્સીસ અને સુસ્યાના હુખામની અઉલાદના શાહઝાદાઓની હતી. છઠ્ઠી પાદશાહત બેકત્રિયાની હતી, કે જ્યાંના ગ્રીક શાહઝાદાઓએ ત્યાંની ઝરતોશ્તી રૈયતની મદદથી પોતાની ફતેહ છેક હિંદ વેર પંથરાવી હતી. પણ સાતમી અને સર્વથી નામીચી શેહનશાહત પાર્થીઆની હતી કે જે આર્સેસિસ અને તીરીદેતિસ નામના શાહઝાદાઓએ એંટીઓકસથીઓસના ગ્રીક હાકેમને હાંકી કાઢી પાર્થીઆ ખાતે સ્થાપી હતી. તીરદાદે ત્યાર બાદ સેલ્યુકસકેલીનીકસને અને ત્રીજા પાદશાહ આર્તાબાનસે એંટીઓકસ ધી ગ્રેટને હંકાવ્યા. ત્યાર પછી એક બાઝૂ સીર્યા અને બીજી બાઝૂ બેકત્રિયાના ગ્રીક રાજાઓને ચાલુ લડાઈમાં નબળા પાડી પાર્થીઆના બહાદુર શાહઝાદાઓએ પોતાની શેહનશાહત રફતે રફતે વધારવા માડી. આ પાર્થીઅન રાજ્યને એક ખરી મહાન શેહનશાહતમાં ફેરવી નાખનાર બીજો સ્થાપક મહાન મિથ્રિડેટીસ પહેલો હતો કે જે તવારીખમાં પાર્થીઆના મિથ્રિડેટીસ ધી ગ્રેટ તરીકે ઓળખાયો છે, તે પોતાના બાઈ ફરાટિસ પછી ગાદીએ આવ્યો. આ મિથ્રિડેટીસે બેકત્રિયાની શેહનશાહતને મરણુતોલ ફટકો લગાવી પાર્થીઆનો દસ્ત છેક સિંધ અને પંજાબ સૂધી લમ્બાવ્યો અને સક્રી તાયફાને હરાવી આખું બેકત્રિયા અને જયહૂન તેમજ સીહૂન નદી સૂધીનો સર્વ મુલક પાર્થીઆને તાબે કીધો તેમજ સીર્યાનાં રાજ્યની નબળાઈ બેઈ આ મહાન શેહનશાહે મેસોપોટેમ્યા અને બેબિલોન પાર્થીઆ સાથે જોડી દીધા અને પર્સીસ અને સુસ્યાનાને પાર્થીઅન બાંધધરી હેઠળ લીધા. પણ પાર્થીઆનો દસ્ત હજુ તાબેના મુલકો ઉપર સખ્ત બેઠો હતો નહીં, અને તેને તાબેના ગ્રીક અને ચાહુદી લોકો તેનાં રાજ્યથી

સદા છૂટા પડવા ઇચ્છતા હતા. પણ જ્યારે મિશ્રિટેડીસે સીર્યાના-ડિમેત્રિયસ ખીજને કુનેહથી કચદ પકડયો ત્યારે તેનો દસ્ત તે પ્રાંતો ઉપર મઝબૂત થયો. આ મિશ્રિટેડીસ એક બહાદુર, બુદ્ધિવાન અને શૂરવીર પુરૂષ હતો. તે સદા રૈહમ દિલનો, નર્મસવાળો, દૂરઅંદેશ અને સમયસૂચકતાવાળો હતો, કે જે તેની ખાસીયતો ડિમેત્રિયસનીકેટર જેવા દુશ્મનને પોતાનો જમાઈ બનાવી રાજવંશી ઢપે તેને રાખવાથી માલૂમ પડી આવે છે. તેમજ રાજ્ય કારોબારની રૂઢિ (state policy) શેહન-શાહતને મઝબૂતી આપનારી હતી અને તેથીજ તેણે પોતાને ગ્રીકોનો ચાહનાર ઝાહર કીધો હતો અને બળવાખોરો સાથે પણ તે નર્મસથી વર્તતો હતો. જેમ તે એક મહાન લડવૈયો હતો તેમ તે એક મહાન રાજદ્વારી નર (statesman & politician) પણ પુરવાર થયો છે. પોતાની બાહોળી શેહનશાહતને સંખ્યાબંધ રાજ્યો અને પ્રાંતોમાં એણે વહેંચી નાખી હતી. અને વિટાક્ષા નામના અઢાર શત્રુઓ તેણે નેમ્યા હતા. આ તેની રાજ ચલાવનારી રૂઢિ ચૂરોપની Feudal system, જર્મનીની Electorates કે હિંદુસ્તાનની ઝમીનદારી રૂઢિને ઘણી મળતી આવે છે. આ વહેંચ-ણીની અંદર આર્મીન્યા ખીજ પંક્તિએ, બદખ ત્રીજ પંક્તિએ આવતું હતું. મિશ્રિટેડીસે શેહન-શાહતના કારોબાર માટે તાબેની સર્વ પ્રબલ્યોના કાયદાઓનો સંગ્રહ કરાવી તેમાંથી રોમન શેહનશાહ જસ્ટીન્યન મૂજબ ચુંટી કાઢેલાં ઉત્તમ કાનૂનો ઉપરથી પાર્થીઅન શેહનશાહત માટે કાયદાઓ રચાવ્યા હતા. છેક રાજ્યની શુરૂઆતથી જે સાત કુટુંબોના વડિલોએ રાજ સ્થાપવામાં ભાગ લીધો હતો, તેજ કુટુંબના ઉઝાવ વારેસો રાજ કારોબારમાં મોટો ભાગ લેતા હતા, અને શેહનશાહ ઉપર હાલની ઇંગ્લિંડની કેબીનેટ કૌન્સીલ માફક કાબૂ ધરાવતા હતા. વળી સૂરીના ખાન્દાનનો વડો વંશપરમ-પરા શેહનશાહને તાબેપોશીની ક્રિયા કરવાનો, ઇંગ્લિંડના આર્ચબિશપ ઓફ કેન્ટેબરી માફક હક ધરાવતો હતો. જિંઅ હહાપણવાળા મિશ્રિટેડીસે શેહનશાહતની પાયદારી માટે એક ઝોરેમંદ અને મોટા હક ધરાવનારી રાજસભા સ્થાપી. આ રાજસભા રોમ અને કાર્થેજની સેનેટ, ઇંગ્લિંડની પાર્લામેંટ, રશિયન દુમા કે જર્મનીની રીક્ષ્ટેગ માફક મગીસ્તાનને નામે તવારીખમાં મશહૂર થઈ ગઈ છે. આ રાજસભાના બે વિભાગ હતા. પહેલા વિભાગમાં અમીર ઉઝાઓ બેસતા હતા, જે હાલના ઇંગ્લિંડના House of Lords નો ભાસ આપે છે. ખીજ વિભાગમાં રાજ્યના ધર્મગુરૂઓ અને સૂફી એટલે ડાહ્યા પુરૂષો બેસતા હતા, કે જે House of Commons નો ખેયાલ આપે છે. ઇંગ્લિંડનીજ માફક રાજ અને રાજવંશીઓના શરીરો પવિત્ર ગણાતાં અને મારવા કે ઇઝા દેવી એ અઝીમ ગુનાહ ગણાતો હતો. પાદશાહને તખ્ત આપવાની બહાલી બંને સભાઓની સંમતિથી અપાતી હતી. પાર્થીઆની લશ્કરી રૂઢિ (Military system) ઘણી સંગીન હતી. મગીસ્તાનના રાજસભાસદો રાજ તરફથી નેમાતા હતા નહીં, પણ ચોક્કસ ઓઢ્ઢાની રૂએ (Ex-officio) તેઓ બેઠક લેતા હતા. મિશ્રિ-ટેડીસ ખૂબસૂરત, તનદુરોસ્ત, ચપળ, ધર્મ એકીનવાળો, પરાક્રમી, મનની ખબર નહીં પડવા દેનાર એવા મજ્જમ મનનો, યુક્તિવાળો, સાચા કોલનો અને હિમ્મત આપનાર મહાન લડવૈયો હતો. મિશ્રિટેડીસનાં મરણ બાદ જયહૂન નદીની પેલી પારના જંગલી તાયફાઓના હુમલાથી પાર્થીઅન શેહનશાહત લગભગ નબળી પડી ગઈ. એના બેટા ફરાટિસે એટીઓકસ સીડેટિસને હરાવી મારી નાખ્યો પણ તે તેમજ આર્તાખાનસ ખીજે સીધ્યનોની સાથે લડતાં માર્યો ગયા. આ નબળાઈને પાછી મઝબૂતી આપનાર ખીજે મિશ્રિટેડીસ ધી ગ્રેટ હતો. આ મિશ્રિટેડીસે આર્મીન્યાને ફરીથી પાર્થીઆને તાબે કર્યું. એના વખતમાં ચીનની શેહનશાહતને પાર્થીઆ સાથે પહેલ વહેલો સંબંધ થયો. એનાં મરણ બાદ ઘણાક બળવાથી પાર્થીઆ નબળું પડ્યું. ત્યાર બાદ ફરાટિસથીઓસના વખતમાં પોમ્પી અને લુકુલસને લીધે રોમને પાર્થીઆ સાથે ચક્રમક શુરૂ થઈ અને એના બેટા મિશ્રિટેડીસ ત્રીજાએ બેબિલોન અને મેસોપોટેમ્યામાં પાર્થીઅન દસ્ત મઝબૂત કર્યો. ત્યાર બાદ રોમની મદદથી પોતાના ભાઈ ઓરોડિસ સાથે લડવા જતાં તે પકડાઈ માર્યો ગયો.

હવે આપણે એક એવા મહાન પાદશાહનું વર્ણન કર્યે છીએ, કે જેનું નામ રોમન પ્રબલસત્તાકની

સર્વથી ચઢતીના વખતમાં અજીત રોમન લીબ્યનોને હરાવવા માટે પ્રખ્યાત થઈ પડ્યું છે. આ નામવર પાદશાહ ઓરોડિસના નામથી જાણીતો થઈ ગયો છે. રોમના ત્રણ જાણીતા સરદારોમાંના એક કેસસે પોમ્પી અને સીઝરની ફતેહની નકલ કરી પાર્થીઆ જેવા દુરદરાઝ મુલકને બદલે સિકંદર માફક આખા એશિયા ખંડને રોમની ખાંચધરી હેઠળ લાવવાના હવાઈ ખેંચાલથી ઇ. સ. પૂ. ૫૪માં સીર્યા ખાતે રોમનાં ચુનઠાં લશ્કર સાથે ઉતરી પડ્યો. આ પહેલીજ વાર રોમે પાર્થીઆ સામે ઝાઝેર લડાઈ કરી છેડતી શોધી હતી. અને પહેલીજ વાર રોમના વધતા જતા લોભને મજબૂત ફટકો પડ્યો. કહે છે કે કાંઈ પણ ચેતવણી વગર તેમજ કાંઈ પણ લવિબ્યની ગોઠવણ કે સંભાળ વગર કેસસ પોતાનાં લશ્કર સાથે યાહોમ યુક્રેટિસ નદી ઓળંગી પાર્થીઅન સલ્તનતમાં ધસ્યો ગયો. પણ હોનરબાઝ પાર્થીઅનોએ પાછળ હઠ્યા જઈ એક લીનાશવાળા અજાણા મુલકની અંદર બેલીક નામની નદી આગળ કાહી શેહરની નજદીકમાં તેની સર્વ ફાળ સાથે ઘેરી લઈ ચો તરફથી તેનાં થાકેલાં, સુસ્ત અને ભૂખે મરતાં લશ્કર ઉપર તુટી પડી, તેનાં લશ્કરને એક સપ્ત હાર આપી, કે જેની અંદર કેસસનો બહાદુર બેટો પુખ્લીયસ તેમજ ઘણાક નામીયા રોમન સરદારોનો અને લશ્કરનો કચરઘાણ નીકળી ગયો. કહે છે કે હેનીબોલ અને મિથ્રિડેટીસ પછી આ પહેલીજ વાર રોમને સપ્ત હાર મળી હતી અને ત્યાર બાદ રોમની વધતી જતી શેહનશાહતનો અટકાવ થઈ પડ્યો. સુરીના નામના બહાદુર પાર્થીઅન સરદારે ખુદ કેસસને પણ છટકામાં સપડાવી મારી નાખ્યો અને તેજ વખતે બહાદુર ઓરોડિસે રોમના આર્મીન્યન મિત્ર ટાઇગ્રેનીસનાં બેટા લણેલા આર્તાવસ્દીસને પોતાની પક્ષમાં ખેંચી પોતાના બહાદુર બેટા પેકોરસની શાદી આર્તાવસ્દીસની બેટી સાથે કીધી. આ ખૂનખાર લડાઈની અંદરથી એક કાયસકેશિયસ નામે રોમમાં પાછળથી જાણીતો થઈ પડેલો સરદારજ ફકટ થોડાંક લશ્કર સાથે છટકી જવા પામ્યો હતો. હવે ઓરોડિસે વળતો હુમલો સીર્યા, પેલેસ્ટાઇન વગેરે રોમને તાબેના એશિયા માઇનરના મુલકો ઉપર પોતાના બેટા પેકોરસ મારફતે કર્યો. પેલેસ્ટાઇનમાં એક યાહુદી હાકેમ ત્રણ વર્ષ સૂધી પાર્થીઆને તાબે રહ્યો; અને પાછળથી પંકાયેલા હેરોડ થી ગ્રેટને રોમ નાસવું પડ્યું; આનું વેર લેવા જીલ્લો સીઝરે પાર્થીઆ ઉપર હુમલો કરવાની તૈયારી કીધી પણ તે કાંઈ પણ કરે તે આગમચ તેનું ખૂન કરવામાં આવ્યું હતું. અને તેનાં મરણ બાદ રોમની માહોમાહેની લડાઈમાં ફિલિપીનાં જંગમાં જુટસ અને કેશ્યસને ઓરોડિસે એકાદેવ્યસ અને એંટની સામે લડવામાં મદદ કીધી. આ પહેલીજ વખત પાર્થીઅન લશ્કર યૂરોપની ભૂમિ ઉપર લડ્યું હતું. ત્યાર બાદ માર્કએંટનીએ પાર્થીઆ ઉપર ચઢાઈ કરવાની તૈયારી કરી અને તેજ વેળા તેના સરદાર વેંટીડિયસે પાર્થીઅન નોકરી બજાવનાર રોમન સરદાર લેબીન્યસ તેમજ પાર્થીઅન શાહઝાદા પેકોરસને સપ્ત લડાઈમાં હરાવી મારી નાખ્યો, કે જે શાહઝાદાનાં મરણના ગમથી તેના પિતા ઓરોડિસનો ટુંક મદતમાં અંત આવ્યો. ઓરોડિસ પછી તેના બહાદુર બેટા ફ્રાટિસે પોતાના હરીફ મુનાસિસના મદદગાર માર્કએંટનીને મિદયાના આર્તાવસ્દીઅની મદદથી આઝર-ખાચબનનાં પ્રાસ્યા શેહર ખાતે સપ્ત હરાવ્યો, કે જેનાં વેરમાં બીજે વર્ષે એંટનીએ આર્મીન્યન શેહનશાહ આર્તાવસ્દીસને અચબુચ કચદ પકડી ઇજીપ્ટની કિલયોપેટા મારફતે મારી નખાવ્યો.

હવે જે પાર્થીઅન શેહનશાહે રોમનોને સપ્ત હંફાવ્યા તે આર્તાબાનસ ત્રીજો હતો જેને આર્મીન્યા અને વોનોનિસ ખાખત રોમ સાથે ઝઘડો થયો. અને પાછળથી તેણે રોમન શેહનશાહ ટાઇબીરિયસ ઉપર તેની ખરાબ ચાલ માટે ઘણું ફિટકાર નાખતું સપ્ત નામુ લખ્યું હતું કે જેથી ફરીથી રોમ સાથે પાર્થીઅનોને લડાઈ જાગી અને ટાઇબીરિયસે તીરીદેતિસ નામે શાહઝાદાને મદદ કરી અને આખેરે રોમન દગા ફટકાથી અને પાર્થીઆની માહોમાહેની લડાઈથી કંટાળી રોમ સાથે સુલેહ કરી. કારણકે રોમન કાવાઢાવાથી આર્મીન્યા તેના હાથમાંથી છટકી ગયું અને આઇબીયાના પાર્સમાનિસના બાઈ મિથ્રિડેટીસને રોમે આર્મીન્યાની પાદશાહી આપી તેમજ આર્તાબાનસના બે બેટા આર્સેસિસ અને ઓરોડિસ માર્યા ગયા અથવા ઘાયલ થયા. વળી ખુદ પાર્થીઆમાં તેની સામે બંદ થયું અને

અસંતોષિ પાર્થીઅનોએ એલચીઓ મોકલી ફરાટિસના બાકી હયાત રહેલા બેટા માટે ટાઇબીરિયસ પાસે માગણી કરી, પણ બ્યારે તે તપ્પનો ઉમેદવાર સીર્યા ખાતે મરણ પામ્યો ત્યારે ફરાટિસના નખીરા તીરીદેતિસને રોમન લશ્કરની સાહેતા હેઠળ પાર્થીઆની ગાદી લેવા ટાઇબીરિયસે મોકલાવ્યો. જેની હાર છતાં આવી સુલેહ કરવાથી તે વાત પાર્થીઅન મગીસ્તાનને પસંદ પડી નહીં, તેથી તેને પાછો ઉઠાડી મેદ્યો અને સિનામસ નામે બુદ્ધાને ગાદી સોંપી. આ સિનામસ તેમજ આડિયાબેનીના ચાહુદી અને નવા ખ્રીસ્તિ ધર્મને મદદ કરનાર રાજા ઇબ્રહિમની મદદથી પાછી ગાદી હાથ કરી. તેણે ટાઇબીરિયસના ગાદીવારેસ ગાયસ (કિલગ્યુલા)ના હઉરમાં આર્મીન્યા પાછું સર કર્યું. એનાં મરણ બાદ એના બેટા આર્તાબાનસનું ખૂન થયું. અને એના બીજા બે બેટાઓ વારદાનિસ અને ગુટારજીસ વચ્ચે મોહોમાહે લડાઈ શુરૂ થઈ જેનો લાલ લઈ રોમન શેહનશાહ કલોડિયસે ફરી આર્મીન્યા ઉપર રોમન હસ્ત બેસાડ્યો. મોહોમાહેની લડાઈમાં હુમેશે વારદાનિસ ફતેહમંદ ઉતરતો, અને ગુટારજીસ સાથની થોડાક વખતની સુલેહનો લાલ લઈ વારદાનિસે સિલીશ્યા શેહરને ઈ. સ. પૂ. ૪૩ માં તાબે કરી રોમ અને આર્મીન્યા ઉપર ચઢાઈ લઈ જવા તૈયારી કરી પણ વળી પાછી ગુટારજીસ સાથની લડાઈથી આર્મીન્યાનો ખત્યાવ થયો, અને ઈ. સ. પૂ. ૪૫ માં તેના સપ્ત અમલથી કંટાળી તેના બેદિલ સરદારોએ તેનું શિકારગાહમાં ખૂન કર્યું. ટેસિટસ પ્રમાણે વારદાનિસ જો કે જવાનીના બહારમાં મરણ પામ્યો, તોપણ પાર્થીઆના લામ્બો વખત અમલ ચલાવી ગયલા મહાન શેહનશાહોની સફમાં આવી શકે તેવો તે વીરનર હતો. પણ ખામી એજ હતી, કે જેવી રીતે તે દુશ્મનોને ધારતી સમાન થઈ પડ્યો હતો તેમ તે પ્રજાને ખ્યાર જીતી શક્યો હતો નહીં. ગુટારજીસ ત્યાર બાદ રાજ્યપદ પામ્યો, પણ તેની ઘાટકી વર્તાણુંકથી કંટાળી પાર્થીઅનોએ રોમ એલચીઓ મોકલી જર્મનિકસે સિલીશ્યામાં મારી નાખેલા શાહઝાદા વોનોનિસના રોમ ખાતે વસવાટ કરી પડેલા શાહઝાદા મેહુરદાતિસને ઈ. સ. પૂ. ૪૬ માં તપ્પ આપવાની માગણી કરી. શેહનશાહ કલોડિયસે સીર્યાના ગવર્નર સિકેશ્યસ સાથ મેહુરદાતિસને યુક્રેટિસ નદીને પેલે પાર મોકલી આપ્યો. પણ એદેશ્યાના અબ્ગારસ સાથ મોજશોકમાં વખત બરબાદ કરવાથી મેહુરદાતિસે આવેલી ટક હાથથી જતી મેલી અને આખેરે જો કે મેસોપોટેમ્યાનો હાકેમ કારીનિસ તેને વફાદાર રહ્યો, તોપણ અબ્ગારસ અને ઇઝાતસ, ગુટારજીસને મળી ગયા અને આખેરે ગુટારજીસે તેને હરાવી મેહુરદાતિસને શરીરે બેડાલ બનાવી કચદ કયા, પણ રોમ ઉપરની આ ફતેહનો કાંઈ પણ લાલ મળે તે આગમચ તે મરણ પામ્યો અને મહાન વોલોગેસિસ પહેલાનો ખાપ મીડયાવાળો વોનોનિસ બીજો પાર્થીઆનો શેહનશાહ થયો, અને ત્યાર બાદ થોડુંકમાંજ મહાન વોલોગેસિસ ગાદીનો માલેક બન્યો.

પાર્થીઅન વંશનો જે નામચીન અને પહુંઝગાર પાદશાહ થઈ ગયો છે અને જેણે ઝરતોસ્તી સાહિત્યને ઘણી મજબૂત મદદ કરી હતી, તે વલખષ અથવા વોલોગેસિસ પહેલો હતો. એણે પોતાના વડા ભાઈ પેકોરસને મીડયાની ગાદી આપી અને બીજા વડા ભાઈ તીરદાદ કે જે વડો ધર્મશુરૂ હતો, તેને આર્મીન્યાની ગાદી અપાવવા રોમ સાથ વર્ષો સૂધી ફતેહમંદ લડાઈ કરી હતી અને આખેરે ઘાટકી રોમન શેહનશાહ નીરોએ તીરદાદને પોતાના હાથે તાજ પેહેરાવાની દબદબા ભરી ક્રિયા રોમ શેહરમાં કરી હતી અને પોતે ઝરતોસ્તી ધર્મમાં આવવાને ખાહેશ બતાવવાની હતી, કે જે તીરદાદે માન સાથ ના પાડી હતી. પાછળથી શેહનશાહ વેરપેશ્યનના વખતમાં વોલોગેસિસને રોમનો સાથ જરાક પંચાયતમાં ઉતરવું પડ્યું હતું, કે જેમાં દેજન નામે ભવિષ્યના રોમન શેહનશાહે એક સરદાર તરીકે નામના મેળવી.

મહાન શેહનશાહ વોલોગેસિસ પહેલો જેમ પોતાના મુલકમાં સર્વોપરિ હતો તેમજ તેણે પાર્થીઆના રોમ અને તોરનો ઊંડો છાપ રોમના મગરૂર શેહનશાહ અને લોકો ઉપર બેસાડ્યો. તે દ્રશ્યદેશ પાદશાહ મીડયાના વોનોનિસનો સર્વથી નાનો બેટો હોવા છતાં તેના સંપીલા વડા ભાઈઓ

પેકોરસ અને તીરદાતિસે તેનેજ પાર્થીઅન સદ્વતનતનો વડો ઠેરવ્યો. આ પહેંઝગાર શેહનશાહે ધર્મ સંબંધી અધાધુદીમાંથી પાર્થીઆને બચાવવાનો અને ઝરતોશ્તી ધર્મ ફરીને મઝબૂત રીતે બેસાડવાનો પ્રયત્ન કર્યો. તેનાજ વખતમાં યૂરોપ અને રોમન સદ્વતનતમાં “મેહુરપરસ્તી” જા્યજ હતી અને એનાજ વખતમાં કેટલાકોના કહેવા પ્રમાણે અદ્દાવીરાફ નામના પહેંઝગાર દસ્તૂરે મુઅજ્જેઆ કરીને તેમજ પહેંઝગારી બતાવીને ઝરતોશ્તી ધર્મનું સર્વોપરિપાણું બીજા ધર્મો ઉપર દેખડાવી આપ્યું, તેમજ તેનો વચલો લાઈ આર્મીન્યાનો પાદશાહ તીરદાદ ઝરતોશ્તી ધર્મનો વડો ગણાતો હતો. દીનકર્દવાળો પણ આ પાદશાહનું નામ માન સાથે ઝરતોશ્તી ધર્મ સજીવન કરનાર તરીકે જણાવી ગયો છે. આ નામચીન અને રૂડો શેહનશાહ રોમ, તુરાન વગેરે દુશ્મન પ્રજાનું પણ માન ખેંચી શક્યો હતો. અને કોઈ પણ કોમ, ટોળા કે ઝમાનાને ઝેબ આપે તેવો તે નામચીન, શૂરો, ભલભણસાઈવાળો, સાદો, મજ્જમ મનનો અને દરેક ઉત્તમ માણસાઈ ખવાસથી ભરપુર દોસ્તપર્વર શેહનશાહ હતો. તે દોસ્તીમાં એટલો તો તીવ્ર હતો, કે જો કે શેહનશાહ વેસ્પેશ્યન અને તેનો બેટો ટાઇટસ તેના મિત્ર થઈ પડ્યા હતા, તોપણ જ્યારે ઈ. સ. ૭૨ માં તેના મિત્ર કોમાજીનીના રાજા એન્ટીઓકસ ૪ થાને પાર્થીઆ સાથની દોસ્તીને લીધે રોમની સેનેટે ઉઠાડી મેલ્યો, ત્યારે તે તપ્પ તેને પાછું અપાવવા વોલોગેસિસે વેસ્પેશ્યનને ઘણો સમજાવ્યો, પણ જ્યારે નગુણા અને વચન તોડનાર રોમનોએ નેનો સખુન ના કબૂલ રાખ્યો તેમજ એલાન લૂટાડ્યોને અટકાવવામાં કોલ તોડી કાંઈ પણ મદદ આપવામાં અખાડા કર્યા ત્યારે વોલોગેસિસને માહું લાગ્યું અને ઈ. સ. ૭૭ માં રોમ અને પાર્થીઆ વચ્ચેની દોસ્તીમાં થોડીક ખલલ પડી અને સીર્યાના ગવર્નર લવિખ્યના શેહનશાહ ત્રેજને તે લડાઈમાં નામ કાઢ્યું. રોમન શેહનશાહ ડોમિશ્યનના વખત સૂધી પાર્થીઆમાં ભલાઈ ભર્યું રાજ્ય લોગવી મહાન વોલોગેસિસ ૧ લો મરણ પામ્યો, અને તેનાં મરણ બાદ પાર્થીઆની પડતી શુરૂ થઈ. વોલોગેસિસનાં રાજની શુરૂઆતમાં વારદાનિસ બીજો નામે હરીફ હતો. વોલોગેસિસ પહેલાના દરમાં પાર્થીઅન દસ્ત મઝબૂત રીતે હિંદુસ્તાન, કાબુલ, કંદહાર, કદકિસસ, તાતાર, બદખ વગેરે દેશોમાં છેક ચીન દેશની હદ સૂધી બેઠો હતો. એના મરણ બાદ એના બેટા પેકોરસે ટેસીફાન શેહરને વધારી મેલી ઘણું આરાસ્તા કર્યું તેમજ રોમના દુશ્મન ડેન્યુબ નદીવાળા ડાસ્યા પ્રાંતના બહાદુર રાજા દેશીબાલસ સાથે મળી જઈ ઝાલેમ રોમનોને દબાવવા ઉપાયો યોજવા માડ્યા, પણ આર્તાબાનસ નામે હરીફ સાથે લડવામાં એ રોકાઈ ગયો અને નવાં અને ત્રેજનના વખતમાં પાર્થીઆ અને રોમની અઠડામણ પાછી શુરૂ થઈ. ડાસ્યા અને અરેખ્યાના નાબાત્યન તાયફાને તાળે કરી ત્રેજને આર્મીન્યાની ગાદી બાબત પાર્થીઆ સાથે ભાંજગડ ઉઠ્યાથી પાર્થીઆના માનિસારિસ અને માત્રસ વગેરેના બળવા અને માહોમાહેના બખેડાનો લાલ લઈ પેકોરસના લાઈ અને વારેસ ખુસરૂના વખતમાં પાર્થીઆ ઉપર ચઢાઈ કરી અને આર્મીન્યાના જવાન પાદશાહ પાર્થામાસિફિસને શર્મે ભરેલી હીચકારી વર્તાણુકથી સપાટામાં લઈ મારી નાખી, ત્રેજને યાહોમ આગળ વધી પાર્થીઅન તાળેના બળવાખોર હાકેમો અને ખંડિયા રાજાઓની મદદથી છેક ટેસીફાન સૂધીનો મુલક ઉજડ કર્યો, પણ જ્યારે તે લૂચ્યાઈથી મેળવેલો મુલક ટકાવી શક્યો નહીં, ત્યારે એક પાર્થીઅન શાહઝાદા પાર્થામાસ્પતિસને ટેસીફાન ખાતે તપ્પ ઉપર બેસાડી પાછો ફરતાં હાર્તાના નામીયા કિલ્લાને ઘેરો ઘાલતાં નામોસી ભરેલી હાર ખાઈ ઝખ્મી થઈ તેને પાછું હઠવું પડ્યું. અને તેનો સર્વ જીતેલો મુલક બહાદુર ખુસરૂએ પાછો લઈ મેલ્યો. અને હાત્રા ખાતે થયેલા ઝખ્મની અસરથી ત્રેજન સિલીશ્યાનાં સાઇબેન્સ શેહર ખાતે મરણ પામ્યો અને ત્રેજનના વારેસ હેદ્રિયને શેહનશાહ ખુસરૂ સાથે સુલેહ કરી તેનો જીતેલો સર્વ મુલક પાછો સ્વાધીન કર્યો, અને બે વાર ખુસરૂની જાતી મુલાકાત લઈ તેને સુલેહ રાખવા સમજાવ્યો. ખુસરૂ સામે તપ્પ માટે મિશ્રિડેટીસ અને આર્તાબાનસ નામે હરીફ હતા, પણ ખુસરૂના મરણ બાદ રોમના ખંડિયા રાજા આઇબીયર્ન પારસ્માનિસને મીડયા ઉપર હુમલો કરવા ઉસકેર્યો અને વોલોગેસિસ બીજાએ ફર્યાદ કરવા છતાં પાર્થીઆની નબળાઇનો લાલ લઈ આઇબીયર્નની સરહદ વધારવામાં હેદ્રિયને

અટકાવ નાખ્યો નહીં. આ વેળા એલાન વગેરે જંગલી ટોળાના હુમલાથી પાર્થીઆને બહુ ખમવું પડ્યું. વોલોગેસિસ બીજાએ એન્ટોનાઈનસ પાયસ સાથે મિત્રાચારી ચાલુ રાખી, અને રોમન શેહનશાહ ત્રેજન જે પાર્થીઆનું સોનાનું તપ્ત રોમ ખાતે લાવ્યો હતો, તે પાછું આપવાની કબૂલાત આપી. એના વારસ વોલોગેસિસ ત્રીજાના વખતમાં આર્મીન્યા ખાખત ખટપટ બગી ઉઠી, પણ શેહનશાહ એન્ટોનાઈનસ પાયસે ઇ. સ. ૧૫૫ માં નાખતી કરવાથી થોડુંક સૂધી રોમ અને પાર્થીઆ વચ્ચે મિત્રાચારી ચાલુ રહી. વોલોગેસિસ ૩ બે એક લાયક, બળવાન અને લોભી પાદશાહ હતો. પાર્થીઆન શેહનશાહત જે બુદ્ધા બુદ્ધા અગણિત રાજ્યોમાં વેહેંચાઈ ગઈ હતી, તે સર્વને પાછાં સાથે કરી, એકત્રતા મળૂતીથી સ્થાપી આર્મીન્યાને પણ પોતાના દસ્ત હેઠળ લાવવાનો ઠરાવ કર્યો અને શેહનશાહ એન્ટોનાઈનસ પાયસનાં મરણ બાદ તુરતજ આર્મીન્યા ઉપર સવારી કરી પેકોરસ નામે શાહઝાદાને આર્મીન્યન ગાદી બખશી અને કેપેડોશ્યાના ગવર્નરનો તેનાં લશ્કર સૂધાં ઇલાબ્યા ખાતે કચરઘાણ કાઢી નાખ્યો અને સીર્યા, કેપેડોશ્યા અને એશ્યામાઈનરનાં પ્રાંતો ઉપર હુમલો કર્યો. રોમન શેહનશાહ માર્કસએરેલ્યસે પોતાના ગોઠ્યા શેહનશાહ લ્યુશ્યસ વિરસને ઇ. સ. ૧૬૨ માં એવિડયસ કેશ્યસ અને બીજા ચુનંદા સરદારો સહિત સીર્યા ખાતે મોકલાવ્યો, અને આર્મીન્યામાં “સોઈમસ” નામે રોમન સેનેટર અને પાર્થીઆન શાહઝાદાને ગાદીએ બેસાડ્યો અને પાર્થીઆમાં ફરી પાછો માહોમાહે બખેડો શરૂ થવાથી રોમન લશ્કરોએ જ્યુગમા અને યૂરોપસ ખાતે પાર્થીઆન લશ્કરને હરાવી મેસોપોટેમ્યા વગેરે જીતી લઈ સિલીશ્યા અને ટેસીફ્રાનનો નાશ કરી આસ્રોહેની અને કાર્હી વગેરેને રોમન શેહનશાહત સાથે બેઠી દીધાં, પણ રોમન લશ્કર અને શેહનશાહતમાં ઝખરદસ્ત પ્લેગ જેવો રોગ ફાટી નીકળવાથી લડાઈ અટકી પડી.

આ વોલોગેસિસ ૩ બે પણ કહે છે કે ઝરતોશ્તી ધર્મનો પોશ્ત પનાહી કરનારો હતો. આ શૂરવીર પણ કમનસીબ શેહનશાહ ઇ. સ. ૧૬૧ માં મરણ પામ્યો. એના વારસ વોલોગેસિસ ૪ થાના વખતમાં રોમમાં માહોમાહે બખેડો ચાલતો હતો. આથી વોલોગેસિસે સીર્યાના રોમન સરદાર પેસ્સેન્યસ નૈજરને મદદ કરવાથી આફ્રિકન સીધી સેન્ટિમસ સેવિરસે રોમનો શેહનશાહ થતાંજ પાર્થીઆની માહોમાહેની લડાઈનો લાભ લઈ યુક્રેટિસ ઓળંગી પાર્થીઆન પાદશાહના ભાઇની છૂપી મદદથી પાર્થીઆન લશ્કરને સખ્ત હાર આપી મુલક વચરાન કરતો ટેસીફ્રાન સૂધી ધસી જઈ તે રાજધાનીને બીજીવાર વચરાન કરી. પણ પાછળથી ત્રેજન માફક સેવિરસને પણ પાર્થીઆ ખાતેથી પાછા હઠવાની ફર્જ પડી, અને હાત્રાના પાર્થીઆન કિલ્લા આગળ ત્રેજન માફક તેને પણ સખ્ત હાર અને નામોસી મળી.

સેવિરસના બેટા બેસિયેનસ કારાકેલસ જે એક જંગલી અને ફૂર બાપનો ઘાટકી ખવીસ જેવો બેટો હતો, તેણે પોતાના વડા ભાઈનું ખૂન કરી રોમની ગાદી મેળવી. આ વેળા ઇ. સ. ૨૦૭ માં વોલોગેસિસ ૪ થો મરણ પામ્યો અને તેના બેટાઓની માહોમાહેની પંચાતીથી પાર્થીઆન શેહનશાહત સદંતર લચી પડી, પણ આખેર વોલોગેસિસ પાંચમો પોતાના ભાઇ સાથની સુલેહથી ઇ. સ. ૨૧૨ માં રાજનો એકલો માલેક બન્યો, અને ત્યાર બાદ પાર્થીઆનો છેલ્લો શેહનશાહ બડાદુર અને શૂરવીર અર્ધવાન પાર્થીઆન શેહનશાહતનો માલેક ઇ. સ. ૨૧૬ માં થયો.

રોમન શેહનશાહ દુષ્ટ કારાકેલસે આસ્રોહેની અને આર્મીન્યાના પાદશાહોને નીચ દગાથી કચદ કર્યા હતા, પણ પાર્થીઆની મદદથી આર્મીન્યનોએ રોમનોને પોતાના મુલકમાં ફાવવા દીધા નહીં. અને આર્તાબાનસે પોતાના ભાઈ ખુસરૂને આર્મીન્યાની ગાદી આપી. કારાકેલસે પાર્થીઆ સાથે દગા ફટકા ભરેલા નીચ પ્રપંચો રમવાનો વિચાર કર્યો અને અર્ધવાન ઉપર ઉમઠા ભેટો સાથે એલચી મોકલી પાર્થીઆન શાહઝાદી સાથે માન ભરેલી શાદી કરવાની અસાધારણ માગણી કરી, અને જણાવ્યું

કે “તેવાં જોડાણથી દુન્યાના બે ઝખરાં રાજ્યો ઘાડાં જોડાણથી આસપાસના સર્વ મુલકો તાબે કરી એક મહાભારત અને સુલેહ સંપન્નવાળી સદ્વતનત ઉભી કરી શકશે, તેમજ દુન્યાનો વેપાર હાથ કરવાથી તેઓની શેહનશાહતોમાં દઉલતની રેલછેલ થઈ રહેશે.”

આ માગણીમાં દગો હોવાનો શક આર્તાબાનસને ઉમ્મન થયો અને રોમન રસ્મો પાર્થીઅનોથી જુદી હોવાથી એવાં લગ્ન સુખી નીવડે નહીં એમ કહી તેણે તે માગણી ના પાડી; પણ કારાકેલસે ઘણી કાકલુદી કર્યાંથી છેતરાઈ આર્તાબાનસે કારાકેલસને શાદી માટે હા પાડી ટેસીફાન ખાતે બોલાવ્યો. લગ્નની તૈયારી બોહોળા પાયા ઉપર ચાલી, અને શાદીની મજલેસમાં પાર્થીઅન શેહનશાહતના સર્વ અમીર ઉમ્માઓ અને પ્રજા પણ બેઠકર કશાં પણ હથિયાર કે બંદોબસ્ત કે સાવચેતી વગર લામ્બા ભારી જભલાઓમાં સજ થઈ હાજર થયાં, ત્યારે તે ટકનો નીચ લાલ લઈ કારાકેલસ અને રોમન સિપાહોએ છૂપી એશારત થતાંજ પાર્થીઅન યજમાનો ઉપર નાતરસ રીતે હથિયારબંધ ઉતરી પડી, હાજરો નિર્દોષોના જન લીધા. અર્દવાન અને તેની બેટીને મોટી મુશ્કેલીથી આ લૂટફાટ, ભાંજફાડ અને ખાનાખરાળીમાંથી બચાવવામાં આવ્યાં અને બચીસ ચાલેનો કારાકેલસ આ ધિંગાણાં પછી પોતાના પૂર્વજ રોમ્યુલસ માફક સીર્યા ખાતે પાછો ફર્યો. આ કાવતરાંથી ગુસ્સે થઈ બહાદુર અને લોલા આર્તાબાનસ એકદમ એક ઝખરાં લશ્કર સાથે કારાકેલસની પૂઠ પકડી રોમન મુલક ઉપર ધસારો કર્યો. અને કારાકેલસનું તેનાજ લૂટારૂ લશ્કરીઓએ ખૂન કર્યું અને નવા રોમન શેહનશાહ મેક્રિનસને આર્તાબાનસે ઘેરી લઈ એવી તો સખ્ત શેહ બવાડી કે આખેરે ઇ. સ. ૨૧૭ ને આસરે રોમનોને આર્તાબાનસ સાથે એક નામોસી ભરી સુલેહ કરવી પડી, કે જેની રૂયે કારાકેલસે જે શતોંથી આર્તાબાનસ સાથે સુલેહ કરવા માગી હતી તે સર્વ બહાલ રહી, સર્વ પાર્થીઅન બંધવાઓને છોડી મેલવામાં આવ્યા અને કારાકેલસે નાશ કરેલાં સર્વ શેહરો, કિલ્લાઓ, અસ્તોદાનો વગેરે દુરોસ્ત કરવાનો ખર્ચ અને કરોડો રૂપ્યાનો દંડ શિક્ષા તરીકે રોમનો પાસેથી લેવામાં આવ્યો, એટલુંજ નહીં પણ સર્વ લૂટેલો ખજાનો પાર્થીઅનોને પાછો સ્વાધીન કરવામાં આવ્યો.

આ નામીઝી ફતેહથી પાર્થીઆએ રોમનો ઉપર ઝખરૂં વેર લીધું અને આ અજબ જેવો કુદરતનો ખેલ છે, કે પાર્થીઆને હાથે સર્વથી સખ્ત હાર રોમને તે શેહનશાહતના સર્વથી છેલ્લા દિવસમાં તેના છેલ્લા શેહનશાહને હાથ ખાવી પડી હતી. અગરજો કારાકેલસ પછીની રોમની અંધા-ધુંદી હાલમાં મેક્રિનસ કે બેસ્થેનસ હેલ્યો ગાબાલસ શેહનશાહોના વખતમાં રોમ ઉપર મઝબૂત હમ્લો કરવાનો અવકાશ આર્તાબાનસને મળતે તો કદાચ રોમન શેહનશાહનું નામ પણ આ દુન્યાથી જડ મૂળથી ઉખડી જતે, એવી નબળી હાલત રોમની તે વખતે થઈ પડી હતી, પણ બહાદુર આર્તાબાનસે ઘણીક જંબળોમાંથી રસ્તો લીધા છતાં અને રોમનોને ધુભવી હલકા પાડ્યાથી કરારથી રાજ કરવાને ઉમેદ ધરાવવા છતાં, પણ તે હિમ્મતવાન પણ કમતાલે નરના બખ્તમાં દારાયસ કેદોમાનસ કે યઝદગેર્દ શેહરયાર માફક તેવો કરાર હતો નહીં, અને ન ધારેલે ઠેકાણેથી અચબુચ અને અનચિતો દુશ્મન જાહેર થઈ તે મહાન શૂરવીરનો અને તેની બોહોળી શેહનશાહતનો ઇ. સ. ૨૨૬ માં નાટકી ઢપે એક લહેબમાં અંત આવ્યો.

અર્શકાનેયાન શાહઝાદાઓનો લાગવગ.

પાર્થીઅન વંશના રાજાઓના વધતા ઓછા સિલ્લા ધરાવ તેમજ હિંદુસ્તાનમાંથી મળી આવે છે, જેમાંના કોઈક પાદશાહોના હાથમાં કચ્છ, કાઠિયાવાડ અને માળવા વેરનાં પ્રાંતો એક વેળાએ આવેલા હતા. નાસિક નઝદીક પાર્થીઅન વંશના નાદ્યાન નામે રાજાના ઉશ્વદાત નામે જમાઈનાં ચરિત્રનું બેયાન આવે છે, જે આસરે ઇ. સ. ૭૮ માં થઈ ગયો હતો, તેમજ જૂનાગઢના ખડક ઉપર રાજા રૂદ્રદામ, જેને મહાશત્રય કહ્યો છે અને જેના વઝીરનું નામ પહલવેન સુવીસાખ બિન કુલેય

હતું, તેની કીર્તિ ગાયલી છે. આ શત્રુ ઈ. સ. ૨૦૦ ને આંસરે થઈ ગયો છે, અને વઝીર સુવી-સાખે પોતાની હોશ્ચારી અને ડહાપણથી અનારત (કચ્છ) અને સૌરાષ્ટ્રનાં પ્રાંતોમાં રૈયતની પાસાની માટે બંદોબસ્ત નેમી ઇન્સાફની અદાલતોને રેવાજ આપી લોકો પાસેથી માન મેળવ્યું. શૂરા પાર્થીઓનો ખુદ રોમ સદતનતમાં પણ પોતાનો છાપ મારી ગયા છે. આર્મીન્યામાં પાર્થીઓન શાહ-આદાઓ છેક સાસાની બેહરામગૂર સૂધી રાજ ચલાવતા હતા.

સીઝરના ખૂની કેયસ કેશ્યસનો વફાદાર Freedman પીન્દારસ તેમજ ટાઇપીર્યસના બની મિત્ર અને દલમાસ્યન લડાઈમાં મદદ કરતાં પાર્થીઓન સરદાર ઓરનોસ્યાદિસ તે મેસોપોટેમ્યાના હાકેમના કાર્યો, રોમન તવારીખમાં મશહૂર છે. આ ઉપરાંત સોલિમસ નામે આર્મીન્યાનો રાજા રોમન સેનેટર હતો. એશિયા માઇનરમાં પણ પાર્થીઓન વંશના શાહઆદાઓ પુષ્કળ હતા અને છેક પાછળાં ઝમાનામાં પાર્થીઓન શાહઆદાઓએ ઇટલીમાં ગોથટોટીલા સામે રોમને મદદ કરી હતી. તેમજ બેલેસેર્યસ અને નર્સી જેવા સરદારોને મદદ કરવામાં અને આફ્રિકા વગેરે મુલકમાં રોમન નોકરી બળવનાર ઇરાનીઓમાં પાર્થીઓન શાહઆદા પણ હતા. વેરોના શેહરનો બહાદુરીથી ટોટીલા સામે ફકટ સો સિપાહો સાથે બચાવ કરનાર આર્તોબાઝસ અને કાર્યેજ અને સીસિલી વગેરે રોમને માટે સર કરનાર એક પાર્થીઓન શાહઆદા હતો.

સાસાની શેહનશાહત પડી ભાગવા પછી પાર્થીઓન સરદારો મેસિડોન ખાતે સદી સૂધી વડપણ ચલાવતા હતા અને તેમાંથીજ પૂર્વ રોમ યાને કોન્સ્ટંટીનોપલ યા ગ્રીક Empire નો પાદશાહ ચુંટી કઢાયો. અને તેનાં વંશે ત્યાર બાદ ત્યાં થોડુંક વેર રાજ્ય ચલાવ્યું. ખુસરૂ પર્વીઝનો બળવાખોર સરદાર બેહરામ ચોળીન પણ રય શેહરનાં સાત નામીયાં બાન્દાનમાંના નામચીન પાર્થીઓન કુટુંબ-થીજ ઉતરી આવેલો હતો.

પાર્થીઓન શેહનશાહતની પડતી.

શૂરા પાર્થીઓનો જેઓ પાર્સીઓના ભાઇબંધો ગણાતા હતા, તેઓના સાહસિક કર્મોથી પાર્સીઓ સંતોષી હતા, કેમકે પાર્થીઓનોએ ઇરાનની નઉક બળવી તે નામને સોટાઈની ટોચે ચઢાવ્યું હતું, તેમજ પાર્સ પ્રાંત લગલગ સ્વતંત્ર હોવાથી તેઓ શાન્તિથી પાર્થીઓન વડપણ કબૂલ રાખતા હતા, તે છતાં પણ લગલગ સાડાપાંચ સદી સૂધી પાર્સી નામ ઝંખવાણું પડેલું હતું જેથી આગળી મહાભારત મોટાઈ અને બહોળલાલીની યાદ તેઓને હૈયે ચઢી આવતી હતી; અને બેકે મીઠ્યાવાળી પાર્થીઓન શાખાના હાથમાં અર્દવાન ત્રીજા અને વોનોનિસ બીજાના ઝમલથી શેહનશાહી ગાદી આવતાંજ ઝરતોશ્તી ધર્મની ઉન્નતિ માટે વોલોગેસિસ પહેલા અને તે પછીના પાદશાહોએ સખ મેહનત કરી, તોપણ ગ્રીક, રોમન, સીયાંક અને અરબી મૂર્તિપૂજા, ઇજીપ્ટ અને ઇથ્યોપ્યાના વેહમો, એશિયામાઇનરના તરેહવાર નાસ્તીક ક્રિત્વાઓ, યાહુદી અને ખ્રીસ્તિ ધર્મના વિચિત્ર ફર્માનો, મિથ્ર વગેરે ગુહ્ય અને અર્ધનાસ્તીક પૂજાઓ, જૈન, બુદ્ધિસ્ત, વેદાન્ત અને કોન્કુસ્યન વગેરે ચીનાઈ અને હિંદી ધાર્મિક રેવાબે વગેરે દુન્યાના સર્વ જુદી જુદી કોમના ધાર્મિક અને અધર્મિ આચાર વિચારોએ એકસાન હુરલો પવિત્ર ઝરતોશ્તી ધર્મથી વસાયલા મુલકો ઉપર કરવા માડ્યો અને એટલી તો ભેળ-સેળ અને ધાર્મિક અને સંસારિક અફાળજીક ઇરાનનાં બોહોળાં પરગણાંઓમાં થવા માંડી કે તેને એક Social, Moral, & Religious Reaction or Revolution કહ્યે તો ચાલે. આ દરેક ધર્મોની માહો-માહેની હરીફાઈથી ઇરાન મધ્યે ઘણાંક નાસ્તીક અમાનસિક વિચારોએ જડ ઘાલી, કે જેમાંથી ધર્મની બળવણી અને તારણ માટે મહાન અફાળજીક વોલોગેસિસ પહેલા જેવા પવિત્ર પાદશાહોને કરવી પડી અને આખેર આ ધાર્મિક Crusade એક Political Crisis લાવવા શક્તિમાન થયું. આવી એક Crisis પાર્થીઓના મહાન શેહનશાહ મિથ્રિડેટીસ બીજાનાં મરણ બાદ આવી હતી, કે જે વખતે

એજસ નામે સ્કિથ્યને અફઘાનિસ્તાન અને બેકત્રિયામાં સ્વતંત્ર ગાદી સ્થાપી. અને આર્સેસિસ ફ્રાટિસ લકબે સાઇનેગોરોસ ઝરથોસ્ત્રીઓસ નામે પાર્થિયન શાહઝાદાએ ઝરતોસ્તીઓની મહદથી હુલ્લ કરી ઇ. સ. પૂ. ૮૫ પછી ગ્રીક મૂર્તિપૂજા વગેરેને ધરાનમાંથી ઉખેડવાની મઝબૂત કોશેશ મનાસ્કીરાસ અને સાનાત્રોકિસ જેવા બુદ્ધા શેહનશાહોના હઠિરમાં કરી હતી, પણ ઝરતોસ્તી ધર્મ મધ્યે વધુ અને વધુ બગાડો વધતોજ ગયો અને પાર્થિયન શાહઝાદાઓ ઘણું કરીને બેહકેલા અને છૂટા વિચારના હોવાથી ઓર્થોડોક્સ ચુસ્ત પાર્સીઓને તેવા રિક્ષર્મસની રાહ રીતીથી કંટાળો ઉપજતો હતો, અને આખેર સાહસિક અને નામવર વડિલોની યાદ અને ચાહને લીધે તેમજ સ્વધર્મને વધુ બગડતો અટકાવવાની કાળજીને લીધે જ્યારે ધાર્મિક વિચારના નામચીન અર્દશીર બાબકાને અંગત અપમાન અને ગયર ઇન્સાફથી નારાજ થઈ બળવો કરી સ્વતંત્ર થવા ચાહ્યું, ત્યારે સર્વ દીનદાર અને દીનચાશીદાર ઝરતોસ્તી શુ' અદના કે આલા સર્વેએ એકદમ તે અસ્લી ખાન્દાનના શાહઝાદાને મદદ કરી. કહે છે કે પાર્થિયન વડપણ હેઠળ પાર્સ પ્રાંતમાં આર્તાબાનસ પાંચમાંનાં રાજ્યમાં પાપક નામે એક બાહોશ અને દાનેશમંદ નર રાજ્ય ચલાવતો હતો, અને તેની સેવામાં હુખામની ખાન્દાનનો એક શાહઝાદો હિંદ ખાતેથી આવી વાસો કરી પડ્યો હતો. પાપકે આ શાહઝાદાની નસલથી વાકેફ થઈ, તે શાહઝાદો કે જે સાસાનને નામે જણાયો છે, તેને પોતાનો દામાદ કર્યો, અને પાપકની શાહઝાદીને પેટે સાસાનથી એક ચંચળ અને ખૂબીવંતો બેટો જન્મ્યો. આ શાહઝાદાને અર્દશીર નામ આપી, ઊંચી કેળવણી આપી પાપકને બેટો ન હોવાથી તે નખીરાને દત્તક કર્યો. આર્તાબાનસને શાહઝાદાની ચંચળાઈની બખર પડવાથી એક નામુ લખી તે વખતના રવૈયા પ્રમાણે એક Hostage તરીકે તેને પોતાની દરબારમાં રાખવા બોલાવ્યો, અને પાપક સાથે ઘાડી મિત્રાચારી હોવાથી અર્દશીરને ઘણા વહુલથી રાખી, પોતાના શાહઝાદાઓ સાથે કોલેજ, શિકારગાહ અને પોલો વગેરે રમતમાં તેને તેઓનો ગોઠ્યો અને હુમશરીક બનાવ્યો. પણ એક દિવસ વિનાશ કાળે શિકારગાહમાં અર્દશીરે તીરથી બેઠન કરેલાં જાનવર માટે તેને આર્તાબાનસના એક શાહઝાદાની સાથે ત્રણ પાંચ થઈ, જેમાં કેટલુંક ગુસ્સામાં નબોળું બોલવાથી શેહનશાહ આર્તાબાનસે ખફા અને રજીદા થઈ, આ અપમાન અને તોડછાઈ માટે અર્દશીરને પાયરી અને મોભલા ઉપરથી ઉતારી પાડી શાહઝાદાઓથી દૂર કર્યો, અને હલકા ઓઢા ઉપર નેમ્યો. અર્દશીરની ફર્યાદના જવાબમાં પાપકે તેનેજ ઠપકે આપ્યો, પણ ત્યાર બાદ શેહનશાહી મેહલની અર્તદુષ્પ અથવા ગુલનાર નામે શાહઝાદીનો ખ્યાર ખેંચી લગ્નના કોલથી બંને બેડાયાં, અને પાપક મરણ પામવાથી આર્તાબાનસે અર્દશીરનો ખાખીકો હક ડુબાડી તેના વેરી શાહઝાદા બહમનને પાર્સનો હાકેમ નેમ્યાથી ગુસ્સામાં અર્દશીરે ગુલનારની મદદ સાથે કેટલીક ઉમદા ચીજો સાથે ચુનંદા ઘોડા ઉપર સવાર થઈ પાર્સ તરફ નાસવા માડ્યું; અને જોકે અર્દવાને તેની પૂઠ પકડી તોપણ અર્દશીર અને ગુલનાર સલામત નાહાં અને પાર્સના લોકે અર્દશીરને મદદ કરી અને ત્યાર બાદ બનાક નામે ખીજા મોટા હાકેમે પોતાના છ બેટા અને શૂરા સિપાહો સાથે અર્દશીરને મદદ કરી અને અર્દશીરે તે મેળાપની યાદમાં “ રમિસ્ને અર્દશીર ” નામનું શેહર વસાવ્યું. બુલંદ હુખામની ખાન્દાનનાં બક્ષા-વર નામની યાદને લીધે અર્દશીર એક મોટી ફુલ એકઠી કરી શક્યો અને ત્રણ મોટી લડાઈમાં બહાદુર શેહનશાહ આર્તાબાનસને શેહ આપી હોરમઝદનાં મયદાનમાં પાર્થિયન લશ્કરને માત કર્યું. આ મહાન જંગમાં મહાન શૂરવીર શેહનશાહ આર્તાબાનસ બહાદુરીથી લડતાં માર્યો ગયો અને તેના બે બેટા અને એક બેટી કચદ પકડાયાં. આ રીતે ઇ. સ. ૨૨૬ માં સ્કિથ્યન પ્રબળે દાખી દેનાર અને મહાન રોમન પ્રબળે ઉપરાસાપરી સપ્ત ફટકા મારી નબળી અને બેહોરમત બનાવનાર શૂરવીર પાર્થિયન પ્રબળના રાજઅમલનો અંત આવ્યો; પણ શેહનશાહ અર્દશીર બાબકે અર્દવાનની શાહ-બદી સાથે લગ્ન કર્યાથી તેને પેટે નામચીન શાપૂર પહેલાનો જન્મ થવાથી સાસાની શેહનશાહોની રંગોમાં પણ બહાદુર આર્સેસિસ શાહઝાદાઓનું લોહી વહેતું રહ્યું. પણ અર્દવાનનાં મરણથી કાંઈ

એકદમ અર્દશીરને રાહત મળી નહીં. અર્દવાનના ઘણાંક બેટાઓ છેક હિંદ ખાતે નાઠા હતા, કે જ્યાં પણ કેટલાંક પાર્થીઅન નાના રાજ્યો છેક ટિબેટ કે ચીન સૂધી પંથરાઈ રહ્યાં હતાં. ખુદ અર્દવાનના એક બેટાએ આર્તાવસ્દીસ નામ હેઠળ તાજ માટેની સખ લડાઈ અર્દશીર સાથે કરી હતી. વળી ઘણાંક પ્રાંતોના પાર્થીઅન સૂબાઓ સરકશ થયા અને એ સઘળી લડાઈઓમાં એકવાર તો કહે છે કે અર્દશીરને છેક હિંદ ખાતે નાસવું પડ્યું હતું. વળી અર્દવાનનો બળવાન ભાઈ ખુસરૂ જે આર્મીન્યાનો પાદશાહ હતો તે તેમજ રોમન શેહનશાહ એલેક્ઝાન્ડર સેવિરસ સાથે વર્ષો સૂધી અર્દશીરને લડવું પડ્યું અને આખેર ખુસરૂનાં મરણ બાદ આર્મીન્યા અર્દશીરના હાથમાં આંચું; તોપણ ખુસરૂનો બેટો તીરદાદ જેને રોમનોએ બચાવી લીધો હતો અને જે પાછળથી ઝરતોશ્તી ધર્મ છોડી ખ્રિસ્તી બન્યો હતો તે પાછળથી રોમની મદદથી આર્મીન્યાનો રાજ બન્યો હતો; તેમજ કુરદિસ્તાન, આઝર બાયબન, કેર્મનના હકૂતાન બોક્ષ તેમજ મેહુરક નોશઝાદ નામે હાકેમ કે જે પાછળથી તેના બેટા શાહપૂરનો સસરો થયો હતો તે સર્વએ એને બહુ મેહનત આપી અને શાહપૂર પહેલા અને તેના બેટાઓને પાછળથી પાર્થીઅનો આસાનીથી વફાદાર રહ્યા તે ફકટ શાહપૂર અર્દવાનની બેટીનો બેટો હોવાથીજ હતું. ગાદી ઉપર ઠરીઠામ થતાંજ અર્દશીરે ઝરતોશ્તી ધર્મ સૂધારવા ઉપર લક્ષ આપ્યું; કે જેમાં તેને તોસર નામના દસ્તૂરે ભારે મદદ કરી હતી.

પાર્થીઅન શેહનશાહતની ઉત્પત્તિ, તેમનો ધર્મ, રાહરીતી વગેરે.

ખુદા હુખામની શેહનશાહતના નાશને લાગ્યેજ ૭૫ વર્ષ થયાં તેટલાંજ એક ખીજી મહાન ઝરતોશ્તી શેહનશાહતે આ દુન્યવી તખ્તા ઉપર દેખાવ દીધો, અને લગભગ ૫૦૦ વર્ષ સૂધી તે પુર બહારમાં ટકી રહી, અને સિલ્યુકસ વગેરે ગ્રીક અને મેસીડોનિયન રાજ્યોનો નાશ કરી, સ્કિથિયન પ્રબળને એરાબમાં રાખી, અજીત ગણાતા રોમનોની સુદ્ધ ઠેકાણે લાવી તેઓને નામોસી સાથે રાજ્ય લોભમાં મજબૂત અટકાવનાર તે શૂરવીર પ્રબળ પાર્થીઆ પ્રાંતની હતી. આ પાર્થીઅનો તે શબ્દના મૂળ અર્થ મૂળખ પરદેશી હતા. તે પ્રબળ આર્યન, તુરાનિયન અને સેમેટિક લેખ અને મિશ્રથી બનેલી હતી. જ્યારે બદખના બહાદુર લોકોએ ડાયોડોટસ નામે એક ગ્રીકને પોતાનો હાકેમ સ્વીકાર્યો, ત્યારે બે નામીયા બેક્ટિયન સરદારો જેઓ આર્તાઝર્ડસિસ નીમનથી ઉતરી આવેલા હતા, અને જેઓના કાકાએ દારાયસ કોડોમાનસનાં મરણ બાદ કાવેયાની ઝુંડો સંતાડી એલેક્ઝાન્ડર ધી ઝેટના હાથમાં જતો બચાવ્યો હતો, તે સરદારોએ ગ્રીક અમલથી નારાજ થઈ ઈ. સ. પૂ. ૨૫૬ માં ૩૦૦૦૦ કુટુંબો સહિત બેક્ટિયાની પશ્ચીમે પાર્થીઆના રેતાળમાં અસ્તાબિને પ્રાંતમાં અસ્ક પ્રગણામાં ત્યાંના ગ્રીક હાકેમ ફેરેકલીસના પર્વાનાથી આ પ્રિયપેત્યુસના બેટા આર્સેસિસ પોતાના પ્રિય ભાઈ તીરી-દેતિસ સાથે આવી વાસો કરી પડ્યો, કે જે પ્રાંત સાથે તેના વડિલોને કાંઈક નિસ્ખત હતી. કહે છે કે આ અસ્ક પ્રાંત ઉપરથી તેઓ “અસ્કાનેયાન” કહેવાય છે, પણ વળી કોઈક મૂળ સ્થાપક આર્સેસિસનું શુદ્ધ નામ અર્શક હોવાથી તે વંશ “અર્શકાનેયાન” ઓળખાયો.

કેટલાક ફાર્સી નવીસંદાઓ પ્રમાણે સિકંદરના હરીફ દારાનો બેટો અશક અસ્તહન નામે રૂમી અને ગ્રીક હાકેમને હાંકી કાઢી પાર્સમાં સ્વતંત્ર થયો પણ આ ફાર્સી લખનારાઓનો અશક બિન દારા તે કદાચ ગ્રીક અથકારોનો જણાવેલો દારાયસનો એક પુરો બેટો ઓક્સ હશે, કે જે ઇસસની લડાઈ વેળા માત્ર છ વર્ષનો એલેક્ઝાન્ડરને હાથ કચદ પડ્યો હતો અને ફાર્સી નવીસંદાઓનો અસ્તહન તે કદાચ એન્ડીગોનસ હશે કે જેને કાર્ડ્યાના યુમીનિસની પછવાડે જતાં પર્સિસની પહાડી લડાયક પ્રબળોએ અટકાવ્યો હતો. આ વેળા ગ્રીકો પ્રમાણે સુસ્યન, યુસ્ક્યન, માર્ડી, કોસ્યન વગેરે પ્રબળોએ સ્વતંત્રતા ઝાઝેર કરી હતી અને તેજ બનાવને ફાર્સી લખનારાઓએ વર્ણવેલો અશક બિન દારાનો બળવો હશે.

હવે ઇરાનની તવારીખમાં પુષ્કળ અર્શીશ, અર્શક, આરશ, અશગ (ઓકસ) વગેરે નામે મળે છે, તેથી પર્સિસના અર્શક બિન દારાને પાછળા ફિર્દોસી જેવા ફાર્સી નવીસ'દા પાર્થિઅન આર્સેસિસ સાથે ભેળી નાખે એ સંભવિત દીસે છે. ગ્રીક લખનારા પ્રમાણે આર્સેસિસ વંશની બે જુદી શાખાઓએ પાર્થિઅન શેહનશાહતની માલેકી એજ્જયાર કરી હતી, જેમાંની પહેલી શાખા ફરાટિસ બિન ઓરોડિસ પહેલાના બેટા અને નબીરાઓ ફરાતાસિસ, વોનોનિસ, તીરીદેતિસ, મેહરદાતિસ વગેરે સાથે સમાપ્ત થાય છે, જ્યારે પાર્થિઅનની બીજી શાખા જે મીડ્યાના આર્તાબાનસ ત્રીજા કે વોનોનિસ બીજાથી શુરૂ થાય છે, તે શાખામાં આર્સેસિસના બેકટિયન અને પાર્થિઅન લોહી ઉપરાંત, સ્કિથ્યા, પાર્થી, મીડ, દાદા, ગ્રીક, મેન્દર્, આર્તાપેટીનિ વગેરે લોહી આમેઝ થયલાં લાગે છે. પાર્સી, સુર્યા વગેરે પ્રાંતોમાં દારાની અર્શકની અઉલાદ ઉપરાંત પાર્થિઅન, અશગ કે અશએ શાહઝાદાનાં વંશો પણ અવાર નવાર રાજ કરતા હતા, એમ ફાર્સી શાએરો લખી ગયા છે. આ ભટકતા ભરવાડી ટોળાની કશી પણ બીક કે પરવા ફેરેકલીસે રાખી નહીં અને એક વેળા તેણે આર્સેસિસના નાના ભાઈ તીરદાદતુ' અપમાન કર્યું, જેનાં પરિણામમાં આ ઉઝાઓ ભાઈઓએ ખંદ ઉઠાવ્યું અને ફતેહમંદીથી ફેરેકલીસનો તેના ગ્રીક શરીકો સહિત નાશ કર્યો અને ત્યાર બાદ એટીઓકસ્થિયોસના હાકેમ આગાથોકનિસને પણ કતલ કર્યો અને દરફેશ કાવાની દેખાડી ઝરતોસ્તીઓની સહાયતા મેળવી. તોપણ એદ્રાગોરાસ નામે ગ્રીક શત્રુ સાથે તેને સમ્મ લડાઈ થઈ અને ઇ. સ. પૂ. ૨૪૭ માં આ શેહઝોર અને સરકશ સરદાર મરણ પામ્યા.

આ રાજ્ય નાનાં ખંડિયાં રાજ્યો અને સ્વતંત્ર ગ્રીક અને યાહુદી શેહરોતુ' એક બોહોળું પ્રજાસ્તાક Republic or Federal United states જેવું હતું, પણ આ અગણિત અર્ધ સ્વતંત્ર રાજ્યો તેની નબળાઈનું મૂળ કારણ થઈ પડ્યાં. વળી પાર્થિઅન સદતનતમાં જ્યારે ફકટ અમીર ઉઝાઓ વગેરે થોડાંકજ ખાન્દાનો Free હતાં, ત્યારે રોમન Slaves અને European Middle Age ના Serfs માફક રૈયત અને સેપાહો લાખોની સંખ્યામાં ગોલામી અવસ્થામાં સંબડતા હતા.

હવે પાર્થિઆ એટલું તો રેતાળ હતું કે હખામની દઉરમાંજ હીર્કેન્યાના ફળદ્રુપ પ્રાંતને પાર્થિઆ સાથે જોડી દેવામાં આવ્યો હતો, અને બીજા પાર્થિઅન પાદશાહ તીરદાદે હીર્કેન્યા જીતી લઈ સદા માટે તેને પાર્થિઆ સાથે એકસાન કરી નાખ્યું. આ લડાયક પાર્થિઅનો હખામની દઉરમાં પણ શેહઝોર લડવૈયા ગણાતા હતા, અને તેથીજ હિંદના મહાભારત અને રામાયણ તેમજ વેદ અને પુરાણ વગેરે પુસ્તકમાં તેઓને “પહુલવ” નામે ઓળખાવ્યા છે, કે જેઓએ શ્રી કૃષ્ણ અને યાદવો જેવા ન્યાતિલાઓને કુરૂક્ષેત્રનાં મયદાનમાં પાંડવો તરફથી કૌરવો સામે મદદ કરી હતી. આ પહુલવ અને શાક્ય લોકોમાંથીજ ડાઠ સ્પુનર પ્રમાણે મહાન ગૌતમ બુદ્ધ જેવો મહાગુપ્તિ જન્મ પામ્યો હતો અને બુદ્ધ ધર્મના ઘણાંક પુસ્તકો પહુલવ અથવા પદ્મ લોકોની પાલી ભાષામાં રચાયાં છે. ઇરાન મધ્યે પહુલવાન યાને લડાયક તેમજ હિંદમાં પાર્થી યાને શિકારી એ શબ્દ પણ પાર્થી અને પહુલવ ઉપરથી નીકળ્યા હોય એમ માલૂમ પડે છે. અને ઇરાનની પહુલવી ભાષા પાર્થિઅન અમલમાં બહુજ નયજ હતી.

ઝર્ડસિસની ગ્રીસ ઉપર ચઢાઈ અને દારાયસ કોડોમાનસ અને સિકંદર વચ્ચેની ઇસિસ અને આર્થેલાની લડાઈમાં ખતાવેલાં શૂરાતનથી ગ્રીક અને મેસિડોન્યન પ્રજાઓ પણ તેઓથી ડરતી હતી. આર્સેસિસે હેકટોમ્પાઇલોસ નામે ગ્રીક શેહરને રાજધાની બનાવી અને ત્યાર બાદ તીરદાદે દારા નામે નવું શેહર સ્થાપી ત્યાં રાજધાની સ્થાપી અને પાછળથી રય, એકબેટાના, સિલીશ્યા, તેસીફાન વગેરે શેહરો પાર્થિઅન રાજધાની શેહરો ગણાવા લાગ્યાં. જર્મનીની Electorate system માફક પાર્થિઅન શેહનશાહને સાત બેડયાં ખાન્દાનના પ્રમુખ યાને પ્રેસિડન્ટ માફક ચુંટી કાઢવામાં આવતો, અને બેકે તેની સત્તા બેહદ હતી તોપણ તેને ઉઠાડી મેળવાનો હુક આ સાત ખાન્દાનના વડાઓ ધરાવતા હતા તેમજ તે ગાદી

વંશપરમપરા અપાતી હતી તોપણ કેઇ શાહુઆદાને પણ રાજગાદી ઉપર ચુંટી કાઢવાનો હક Electors ધરાવતા હતા અને વિટાક્ષા નામે અઢાર શત્રુપો, પ્લીની પ્રમાણે, પાર્થીઆમાં પ્રાંતોની હાકેમી ચલાવતા હતા. પાર્થીઓનો ઘોડેસવારી અને તીર અંદાઝીમાં એક કહેવટ સમાન થઈ ગયા છે. તેઓની લડાઈ કરવાની રૂઢિ ઘણીજ વિચિત્ર પ્રકારની guerilla war હતી. પાર્થીઓન ઘોડેસવાર લશ્કર પોતાના દુશ્મન સામે અચબુચ ધસી જઈ તેને ગૂચવણમાં નાખી પછી અચબુચ વેરવીખેર હાલતમાં નાસ-ભાગ કરવાનો ઢોંગ કરી, એ તરફ વીખરાઈ જતું. આથી દુશ્મનો થાપ ખાઈ જતા અને પાર્થીઓનોને હારેલા સમજી તેઓની પાછળ દૂરવેર દોડતા પણ ઝડકુ તેજ ચાલના ઘોડા ધરાવનાર પાર્થીઓને તેઓના સપાટામાં આવ્યા વગર લામ્બે છેટે સૂધી દૂરદરાજ અંબણા મુલકમાં દુશ્મનને દોરવી જતા અને જ્યારે દુશ્મનોને ધારેલાં છટકાંમાં સપડાયલા ભેતા કે ચાહોમ ઝનુન સાથે તેઓ ઉપર છાપો મારી તેઓને ઘેલા ખાવરા ખનાવી દેતા અને તેઓનો સમૂળગો નાશ કરતા. તીર અંદાઝીમાં તેઓ એટલા તો ચોકસ નેમના હતા કે એકદમ પુર ઝડપે દોડતા ઘોડા ઉપર તેમજ પીઠ પાછળથી પણ સાખૂત નેમ ટાંકી પૂઠે લાગેલાં દુશ્મન લશ્કરનો તેઓ ઘાણુ કાઢતા, યા ઘોડા ઉપર ઝીન વગર ઊંધા બેસી તીરોના વરસાદથી દુશ્મન લશ્કરને ગોચા આંધળું અને બેખાકળું બનાવતા હતા.

મહાન શાએર ફિર્દોસી અને ખીબ ફાર્સી નવીસંદાઓ “મુલુકોલ તવાયફ”નું માત્ર થોડુંકજ ઢંગધડા વગરનું બેયાન આપી ગયા તેનો સળબ એકે પાર્થીઓન અમલમાં તેઓની કેઇ પણ રાજ્ય-નોંધપોથીની ગયર હાઝેરી હતી. વળી તેઓ ઝરતોસ્તી ધર્મ ઉપર સંપૂર્ણ એતેકાદ નહીં ધરાવતા તેથી મેળઈ લોકોએ તેઓનાં ઘણાંકના વર્ણનો આપવાના અખાડા કર્યા. વળી સિકંદર, ટોલેમી યુઅરજીટિસ વગેરેની Raids થી ધરાન એટલું તો ઝીરોઝખર થયું હતું, કે સાહિત્ય અને વિદ્યા અભ્યાસ ધરાન મધ્યેથી લગભગ નાબૂદ થઈ ગયો હતો અને સિલસિલાબંદ તવારીખ લખવાની કેઇયે પણ ઝાઝી કોશેશ કરી હતી નહીં, તો ભેકે મિશ્રિડેટીસ ધી ગ્રેટ (પોન્ટસનો), આર્મીન્યન તીઆન ધી ગ્રેટ અને આર્તાવસ્ત્રીસ, કોમાજીનીનો એન્ડીઓકસ, ઓત્રોપેતિનનો આર્તાવસ્ત્રીસ અને પાર્થીઆના મિશ્રિડેટીસ પહેલો તેમજ ખીબે, ઓરોડિસ વોલોગેસિસ પહેલો વગેરે શેહનશાહો કેળવાયલા, ભણેલા, ભાષાશાસ્ત્રી અને ગ્રીક કળાકૌશલ્યમાં પ્રવીણ માલૂમ પડ્યા હતા.

ફાર્સી અખબાર નવેસોએ પર્સીસના હાકેમોને પાર્થીઆના શેહનશાહો સાથે ભેળી નાખ્યા. “કારનામએ અર્તશીરે પાપકાન” મૂજબ મેસિડોન્યનોને હાંકી કાઢ્યા બાદ ધરાનનો મુલક ૨૪૦ ઉપર રાજ્યોમાં વહેંચાઈ ગયો અને ફિર્દોસી તેમજ ખીબ ફાર્સી લખનારાઓ પ્રમાણે તેઓ ૨૦૦ વર્ષ સૂધી રાજ કરી ગયા. આ સર્વ બાબતો ખરી હકીકત મેળવવામાં ગૂચવાડો ઉત્પન્ન કરે છે; પણ ફાર્સી લખાણનાં ૨૦૦ વર્ષ તે શેહનશાહી મિરાસ ઉપર આવવાનાં વર્ષો હોય, યાતો પર્સીસ પ્રાંતની સ્વતંત્ર હાકેમીના વર્ષ હોય કે જે હાકેમી પાછળથી પાર્થીઓન મિરાસ થોડુંક સૂધી થઈ પડી હતી. ખુદ અસલ પાર્થીઓને કે જેઓ તે દંતકથા મૂજબ ઇજીપ્ટના સીસોઝ્મિસે પાર્થીઆ ખાતે વસાવ્યા હતા, તે સ્વતંત્ર પ્રજાની વસ્તી ઘણીજ ટુક હતી પણ મોટા પ્રમાણમાં ગોલામોને તેઓ લશ્કરમાં અને ખીજી બાબતોમાં રોકી ઘણા સંભાળથી અને મમતાથી તેઓને રાખતા અને Feudal system માફક લડાઈ વેળા દરેક દઉલતમંદ સ્વતંત્ર પાર્થીઓન અમીર તેની આયપત પ્રમાણે પાદશાહને ભેટ મોકલતો. એન્ટનીની ચઢાઈ વેળા ૫૦૦૦૦ લશ્કરમાં ફકટ ૪૦૦ જન છટ્ટાપણું ભોગવતા હતા.

ફાર્સી લખનારાઓ આ “મુલુકોલ તવાયફ”નું તફસીલવાર બેયાન આપી ગયા નથી, તેનો ખીબે સળબ એકે આ ૫૦૦ વર્ષ ઉપરના અંધાધુંદી અયામમાં ધર્મ સંબંધી, સંસારી, નૈતિક, આરથિક બાબતો વિષેની અથડામણ અને માહોમાહેની લડાઈથી ધરાની સદ્વતનત લગભગ કંટાઈ ગઈ હતી અને સાહિત્ય નાશ પામ્યું યા વેરવીખેર થઈ પડ્યું હતું, તેમજ ચીન, હિંદ, સ્કિથ્યા, રોમ વગેરેને પુર બહારમાં શેહ ખવાડનાર પ્રજા કાંઈ પણ રીતે settled state ઉપર આવી હતી નહીં. મહાન મિશ્રિડેટીસ

પહેલા કે વોલોગેસિસ પહેલા જેવાઓનું કરેલું અધારણ પુરતી રીતે અમલમાં મેલાયું હતું નહીં.

આ પાર્થીઅનો પોતાની ચપળતા, જોમ, સાહસકર્મ અને સ્વતંત્ર ખાસીયતથી રોમ જેવા કટ્ટા દુશ્મનોની વખાણ ખાટી ગયા હતા. તેઓનો એક પણ શેહનશાહ સાહસિકપણા અને તર્ક બુદ્ધિમાં ખાંડિયો જાય એવો હતો નહીં. બહાદુરી અને જાતી ચંચળાઈ એ તેઓના ઉત્તમ ગુણ હતા. તેઓ હુખામની શેહનશાહો માફક પડી ભાગેલા દુશ્મન સાથે માયાથી વર્તતા હતા, અને તેથીજ હાનીખાલ, મિથ્રિડેટીસ ઓફ પોન્ટસ, પોમ્પી, સેક્સ્ટસ પોમ્પી, પ્લુટસ, કેશ્યસ વગેરે ઘણાજ દીન અને દેશ દુશ્મનો યા પરદેશી શત્રુઓએ પાર્થીઆ ખાતે પોતાની પડતી વખતે નાસી ભરાવાનો કસ્ટ કર્યો હતો. મેહમાનદારીમાં તેઓ અરબ ભરવાડો જેવા દુહા હતા. શૂરવીરપણામાં તેઓ રજપૂત સેપાહો માફક દુશ્મન ઉપર નખખાઈનો લાલ લીધા વગર તે દુશ્મનને પુરતી ચેતવણી આપી સંપૂર્ણ રીતે બચાવનાં સાધન કરી આપી મહાત કરવામાં તેઓ માન સમજતા હતા. કોલ પાળવામાં તેઓ ખરા ઝરતોક્તી માફક વર્તતા હતા અને રોમ સાથની લડાઈમાં હમેશ વચનનો ભંગ કરનાર રોમનો હતા. તેઓની તવારીખ એક નીચમાં નીચ પ્રજાને પણ વાજળી મગરૂરી આપે એવી હતી. રોમનો તેઓની સર્વથી ચઢતી સ્થિતિમાં હરાવી તેઓના વધ્યા જતા લોભ અને તુમાળી ઉપર પાર્થીઅન ફતેહો એક મઝબૂત Break સમાન થઈ પડી હતી. પણ આ સર્વ સાથ પાર્થીઅન શાહ જાદાઓ લમતા મગજના હતા અને તેમાંના ઘણાક ગ્રીક મૂર્તિપૂજા તરફ ઢળી પડ્યા હતા, જેથી ઝરતોક્તી મેળઈ ધર્મગુરુઓનું વારંવાર અપમાન વટિક કરતા હતા; તેમજ ચાલુ માંહોમાંહેની લડાઈથી રાજ્યમાં ગયર અદોખસ્ત એટલો તો આપી રહ્યો હતો, કે ચોરાણું અને લૂટાણું આપી શેહનશાહતમાં સાધારણ થઈ પડ્યું, અને પ્રજાની સલામતી જેવું કંઈ પણ હસ્તી ધરાવતું હતું નહીં. આ માંહોમાંહેની પંચાતથી ઠામઠામ બળવા ફેસાહ ચાલુ રહેતા, તેમજ રોમન, સ્કિથ્યન વગેરે દુશ્મનોના હુમલાથી સરહદ ઉપરનાં શેહરો અને કસ્બાઓ ઉજડ થતા અને આવા ચાલુ મામલાથી તેમજ ઢંગધડા વગરની સંસારિક, શારીરિક, નૈતિક, આર્થિક અને ધાર્મિક સ્થિતિથી પ્રાંત પ્રાંતો વચ્ચેનું જોડાણ રહી શકતું નહીં અને સઘળે બેદિલી જાણેજ રહેતી.

અસંખ્ય ગ્રીક અને યાહુદી સંસ્થાનો તેમજ પાછળથી વસાયલાં સીર્યન કે રોમન કોલોનીઝ પાર્થીઅન શેહનશાહની નખખાઈનું કારણ હતાં. વળી ચંદ્રગુપ્ત, અશોક વગેરે અર્ધ ઇરાની રાજાઓનો દસ્ત પૂર્વ ઇરાનમાં લાગે સૂધી પંથરાયાથી તે જીલ્લાઓમાં વેદાંત, જૈન, બુદ્ધિસ્ત અને હિંદુ મૂર્તિપૂજક ધર્મ પુર જોશમાં ઝરતોક્તી ધર્મ સાથે અથડામણમાં આવ્યા, તેમજ બેકત્રિયા ખાતે તૂરાની વેહમે અને કોન્કુસિયસ વગેરે ચીનાઈ ક્રીસ્તુફોના કટવાઓ બોહોળા પ્રમાણમાં ફેલાવા માંડ્યા. વળી રાજા કનીસક અને મેહરકુલ જેવા અર્ધ ઝરતોક્તી બુદ્ધિસ્ત રાજાઓના અમલથી ધાર્મિક વિચારોની ભેળમભેળ બોહોળા પ્રમાણમાં થવા માંડી. એજ પ્રમાણે પશ્ચીમ તરફના જીલ્લાઓમાં ગ્રીકોના હેલેનિક વિચારો અને રોમન, સીર્યન, અરબી, ઇજિપ્ટશિયન, ફીનિશ્યન, સ્કિથ્યન, વગેરે અર્ધ જંગલી રીત રેવાળે અને વેહમે ઉપરાંત યાહુદી કટવાઓ અને નવા ઉગી નીકળેલા ખ્રિસ્તી ધર્મો પ્રસાર થવા માડ્યા હતા; અને આર્તાખાનસ ત્રીજાના વખતમાંજ ઇબલિસ નામે મેસોપોટેમ્યાના પાર્થીઅન હાકેમે યાહુદી ધર્મ તરફ આસ્થાથી જેવા માંડિયું અને કહે છે કે જસસ ક્રાઈસ્ટ ઉપર પણ સંદેશો મોકલ્યો હતો. ત્યાર બાદ ખ્રિસ્તી ધર્મની પહેલી કોન્ફરંસ એફેસાનાં શેહરમાં ઓઓહેનીના વટલેલ રાજાની પનાહ હેઠળ ભરવામાં આવી હતી.

આર્તાખાનસ ત્રીજાના વખતમાં જોન ધી બેપ્ટીસ્ટના ચેલાઓ પણ ઇરાનની સરહદ ઉપર પગભર થઈ પડ્યા અને ગોતારજસે, કહે છે કે જોન ધી બેપ્ટીસ્ટનાં ખૂનનો બદલો યાહુદી કઠમ ઉપર લીધો હતો. વળી જે પૂર્વના ડાહ્યા પુરૂષો બાળક ક્રાઈસ્ટની મુલાકાત લેવા બાદ જર્મનીનાં કોલોં શેહર ખાતે જઈ નામીયું Greek Cathedral બાંધનાર કહેવાય છે, તેઓ એજ પાર્થીઅન શેહનશાહત-

માંથી ત્યાં નીકળી આવ્યા હતા. હાલના ઝમાનાની જડવાદી પ્રીલસુફીઓ Neo Platonism, Materialism, તેમજ Socialism, Nehilistic, Leveller theories વગેરે એજ ઝમાનામાં ધરાવે મધ્યે ખીલી નીકળી હતી. વળી એશિયા માઇનરની તરેહવાર રાહ રસ્તો ચાલેમ ધરાવનાર પ્રસાર પામતી રહી હતી, તેમજ એ લેગભાળથી ઉત્પન્ન થયેલા મિશ્ર ધર્મે સીર્યા સિલીશ્યા, એશિયા માઇનર, ઇજીપ્ટ, ગ્રીસ, ઇટલી, જર્મની, ગોલ, સ્વિથ્યા અને છેક ગ્રેટ બ્રીટન સુધી પોતાનો દસ્ત લખાવ્યો. રોમન પ્રબલનો પહેલો ધર્મ મિશ્ર ધર્મજ હતો જેમાં પુષ્કળ ગ્રીક વેહમોની લેગભલેગ હતી. વળી ચાહુદી અને ખ્રીસ્તિ ધર્મો પણ અરતોશ્તી ક્રિત્વાઓથી નિરાળા રહી શક્યા નહીં, અને બુદ્ધ ધર્મને પુષ્ટિ આપનાર અને ચીન સુધી ફેલાવનાર તો પાર્થીઅન શાહઝાદાઓ પુરવાર થયા છે. “મેહર પરસ્તી” યાને સૂર્યપૂજકો આજ પણ લન્ડનમાં ચોકસ દિવસે stonehenge નામે ખંડિયર આગળ દર વર્ષે હાજારોની સંખ્યામાં એકઠા થાય છે અને યુરોપના જીપ્સી લોક માફક ખ્રીસ્તિઓમાં હીણાય છે. આ stonehenge એક વેળા sun worshippers દુહદસોતું મંદિર હતું એવી કલ્પના થઈ છે.

કેળવાયલા ધર્મગુરૂઓનો દઉર પણ મધ્ય કાળના યુરોપ માફક ઝાઝો હતો અને પુષ્કળ સ્થાવર અને જંગમ મિલકત તેઓ ધરાવતા હતા, પણ પાછળથી અરતોશ્તી ધર્મ ઉપર ઝાઝો એતેબાર નહીં ધરાવનાર શેહનશાહો તરફથી ઉત્તેજન નહીં મળવાથી આ ધર્મગુરૂઓનો અને તે સાથે શેહનશાહોનો પણ દઉર અને કાબૂ કમી થતો ચાલ્યો. પાદશાહી બોડીગાર્ડ સિવાય કાંઈ પણ સ્ટેન્ડીંગ આર્મી શેહનશાહ તરફથી રખાતું હતું નહીં, પણ અરૂર વખતે શત્રુઓ અને તાબેદાર રાજ્યોને માથે લશ્કર, ખોરાકી, પોશાકી વગેરે પુરૂં પાડવાની ફરજ આવી પડતી હતી. લડાઇ, શિકાર, sport, athletic performances, દડીદાવ વગેરે તેઓને અતિ વહાલું હતું. શરાબખાજી, સંગિત, રમત ગમત તેઓમાં સાધારણ હતી, અને જિંચાં સ્વાદિષ્ટ ખાણુંઓ ખાવાનો તેઓનો રવૈયો હતો. મીડયન સાહુયો, ઢીલું સુરવાલ, ફેંટા કે તીઆરા ટોપી તેઓનો સાધારણ પોશાક હતો, તરેહવાર ફેશનની દાઢી, બાલ રાખવા અને તેને કરચલીદાર હોરવું એ ઉપર સ્પાર્ટનો માફક તેઓ ઘણું ધ્યાન આપતા. લડાઇમાં તેઓ બખ્સર, કોલાહ, તીરકામકાં, તલવાર, ખંજર, છરી, છૂટબાલડી વગેરે રાખતા હતા. પાર્થીઅન નીતિના કાયદા સખ્ત હતા, તેમજ સજા પણ સખ્ત પ્રકારની હતી. સેલ્યુકસ અને ચંદ્રગુપ્ત માફક આસેસિસ પછી તેનો Era યાને સને વપરાતો હતો. પાર્થીઅનોની ખાનગી ચાલચલણ અને રીત-ભાત જિંચ પ્રકારની હતી, અને બંદીવાનો તરફની નર્મીસ, વચનની સચ્ચાઈ અને સુલેહ માટેની તીર્વતા માટે તેઓ પંકાયેલા હતા. તેઓની તવારીખમાં જે ગડબડગોટો માલૂમ પડે છે, તેનો સમજ એ છે કે સિલ્કાઓ કે બૂની નોંધો અંદરથી તાબેદાર પ્રાંતોના પાદશાહોને પાર્થીઅન શેહનશાહોથી બુદ્ધા પાડી દેખાડવું એ એક અતિ મહત્વનું કામ થઇ પડ્યું છે. કુદરતી આખો હવા, આતશ અને ખાક વગેરે Elements ઉપરાંત સૂર્ય, ચંદ્ર, ગ્રહ, સેતારા વગેરેની આરાધના તેઓમાં બયઝ હતી. તેમજ આગળા પૂર્વજો અને ન્યાગાનોનાં ફરોહરોને આરાધવું અને તેઓની મૂર્તિઓ રાખવી એ પાર્થીઅનોમાં સાધારણ થઇ પડ્યું હતું. શુરૂઆતમાં આતશને પુષ્કળ માન મળતું હતું. અરતોશ્તી રસ્મથી ઉલટી રીતે પાછળા વખતમાં પાર્થીઅનોમાં લાશને બાળવામાં આવતી કે સ્લીપરના ઘાટનાં કેાશીનમાં દાટવામાં આવતી હતી. તોપણ અરતોશ્તી હજમાની રૂઢિ કાંઈ સદ્ગતર નીકળી ગઈ હતી નહીં. જે કે પાર્થીઅન ઉમ્માઓ અનેક બાયડી કરતા અને પુષ્કળ બાંદીઓ રાખતા તોપણ મધ્યમ અને ગરીબ વર્ગમાં અરતોશ્તી રૂઢિ પ્રમાણે માત્ર એકજ બાયડીનો રેવાજ ચાલુ હતો. પાર્થીઅન રાજદ્વારી વર્ષ સેલ્યુકસના સૈકા પ્રમાણે શુરૂ થતું અને મહિનાનાં નામો મેસિડોન્યન હતાં તેમજ સિલ્કા ઉપર અને તપ્પીઓ ઉપર ગ્રીક લેખો અને કથાઓ માલૂમ પડતી હતી.

આ સમજી છતાં “દીનકર્દ” પ્રમાણે વલગેસ યાને વોલોગેસિસે વીખરાઇ ગયેલાં અરતોશ્તી પુસ્તકો ફરી એકઠાં કરાવ્યાં હતાં અને અરતોશ્તી ધર્મને પાછો સજીવન કર્યો હતો, તે વોલોગેસિસ

પહેલો કે ત્રીજો હશે. તેાપણ આ તો ખરૂં છે કે પાર્થીઅનો ઘણા તિક્ષણ આસ્થાવાળા ઝરતોસ્તી હતાજ નહીં, તેમજ રાજકારોબાર ચોકસ નિયમ ઉપર રચાયેલો નહીં હોવાથી રાહજન અને પહાડી ટોળાઓ હર હમેશ સ્વતંત્ર અને બિન દેહશતપણે લૂટફાટ કરતા અને શત્રુપો પોતા હસ્તકનો મુલક સ્વતંત્રપણે ચલાવવાને ઇચ્છતા હતા.

પાર્થીઅન અમલની મેહુરપરસ્તીનાં મંદિરોની નિશાનો જર્મની, ઓસ્ટ્રીયામાં ઠામેઠામ મળે છે, તેમજ ઇંગ્લેન્ડમાં ચોર્ક અને ચેસ્ટર સૂધી તે મળે છે. એશિયા માઇનરના પોન્ટિક હીરેકલીઆ, પોન્ટસ, કેપેડોશ્યા, કોમાજીની, આર્મીન્યા, સિલીશ્યા સીર્યા વગેરે જ્યાં પાર્સી હખામની વંશના શાહઝાદાઓ રાજ ચલાવી ગયા હતા, ત્યાં ઝરતોસ્તી ધર્મના મેહુર ઉપરાંત બેહુરામ, આવાં, આદર, માહ, ઝરવાને અકરને, સરોશ વગેરે ફરેશ્તાઓની આરાધના પુર બહારમાં ચાલી રહી હતી, કે જેની અસર નીચે ઉગી નીકળેલા કાઇસ્તનાં ધર્મમાં Michael (મેહુર) Gabriel (સરોશ) જેવા Arch-angels ના વર્ણનો તેમજ Holy Ghost (ફવણી)નો ખેયાલ તેમજ Satan (અંધમધન્યુશ) અને એશમદેવનાં ખેયાન તેમજ Vergin Mary નો અલંકાર ઝરતોસ્તી અસરો દેખાડે છે. ઝરતોસ્તી ધર્મનાં મૂળ સિદ્ધાન્તો અશોઈ એટલે પવિત્રાઈ, પહેઝગારી, ચોખખાઈ, સુઘડાઈ, સારા વિચાર, સાડું વચન યાને બોલવું અને સારાં કાર્યો, બદી સામેની બહાદુર લડાઈ, મિથ્ર જેવી સાચી ઇમાનદારી, સરોશની આપેલી આસ્નીદહ ખેરદ અને ગોશોસ્તહ ખેરદ યાને Wisdom and Knowledge, બેહુરામ જેવી બહાદુરી, નેકનામી અને ક્રતેહ, આદર જેવી જલેહ, તાબ અને ગર્મી, આખાન જેવી નિર્મળતા એ સર્વ એકસાન એકજ વેળા કેઈ પણ બીજા ધર્મમાં મળી શકતું નથી અને તેથીજ ઝરતોસ્તી ધર્મ અગણિત હાદેસા છતાં દુન્યાના સર્વ નવા ઉગી નીકળેલા ધર્મો સામે ક્રતેહમંદ ટક્કર જીલી અને સર્વ ધર્મ મતો ઉપર પોતાનો છાપ અને લાગવગ બેસાડ્યો.

આવા ઉમદા તત્વો ધરાવવાથીજ પાર્થીઅન અમલનાં લાગ્યા ૫૦૦ વર્ષના અંધાધુન્દી ઐયા-મમાં ઝરતોસ્તી ધર્મ દુન્યાના બીજા સર્વ ધર્મો સાથે ક્રતેહમંદ બાથ લીડી શક્યો. અને અરબ ચઢાઈ પછી આજે પણ આપણો ઝરતોસ્તી ધર્મ ટકી રહ્યો છે, તેમજ બીજા ધર્મો ઉપર પોતાનો ચાલુ છાપ બેસાડતો રહ્યો છે. આ ધર્મની ઉમદા ગુદ્ય ફીલસુફીથી અંબધનેજ શેહનશાહ નીરો કે દાયેકિલસ્થન ઝરતોસ્તી રાહ રસ્મો તરફ ખેંચાયો હશે.

નોશીરવાન.

એ શાહાન્ કર્સી હમથુ નૂશીરવાન્
બદાદો બએન્સાફ નામદ અયાન્
કે બાદા એ મા આફરીન્ સદ્ હઝાર
બરહો રવાને થુનીન્ શહૂર્યાર

પાદશાહ નોશીરવાન ઇન્સાફ અને દાદમાં બીજા સઘળા થઈ ગયલા પાદશાહોમાં આગેવાન દરજ્જો ભોગવી ગયો છે. આ નામીયા પાદશાહનો જન્મ હીનભાગ્ય પાદશાહ કેબાદને ત્યાં થયો હતો.

નોશીરવાનનો જન્મ કેબાદને ભાગ્યશાળી નીવડ્યો. કારણકે તે બનાવ પછી તે પાછો ઇરાનની ગાદી મેળવવા પાર્યો. ખરૂં કહે તો નોશીરવાન તેના જન્મથી તે મરણ સૂધી ઇરાનનો ખરેખરો એક ભાગ્યશાળી રાજ્યકર્તા થઈ ગયો છે અને સર્વ ઇરાની રાજ્યકર્તાઓમાં બદકે દુન્યાના રાજ્ય-કર્તાઓમાં આજ સૂધી તેનું નામ અદલ ઇન્સાફમાં અમર રહી ગયું છે. યૂરોપ તેમજ એશિયા-માંના નાના મોટા સર્વ તવારીખનવેસોએ જેઓએ ઇરાન દેશની તવારીખ લખી છે, તેઓએ પાદશાહ નોશીરવાનની અને તેના રાજ્યઅમલની વધતી ઓછી સ્તુતિ ગાઈ છે. અપવાદ તરીકે યૂરોપનો એકજ તવારીખનવેસ સર જોન માલ્કમ એ પાદશાહના “આદેલ”ના એલકાબ વિષે લગાર શક

દેખાડતા જણાય છે. એ લખનારની ધરિનની તવારીખ વાંચતાં તેનાં મનના એક નહીં પણ અનેક ફાંટા આપણી નજરે પડે છે. સર જોન માલ્કમનું કહેવું એવું છે, કે “જે ઝમાનામાં અને જે સંજોગો વચ્ચે નોશીરવાન રાજગાદી ઉપર આવ્યો તે વખત ધ્યાનમાં લઈને હું કહીશ કે નોશીરવાન તો શું પણ કોઈ માણસને ‘આદેલ’નો એલકાબ આપી શકાયજ નહીં.” અમારું આધીન મત આ વિચારથી ઉલટુંજ છે. અગરજો ખચર આપ્રીયત અને સલાહ સંપન્નવાળા ઝમાનામાં એક પાદશાહ પોતાનો રાજઅમલ ઇન્સાફની સર્વથી ઊંચી ટોચે ચઢાવે તોપણ તેને “આદેલ”નો એલકાબ નહીં મળે તો તેમાં કાંઈ અજબ જેવું નથી. પણ જેમ ઝમાનો લૂટફાટ કરનારાઓથી ભરેલો હોય, જે ઝમાનામાં બળવાખોરો ઉભાઈ જતા હોય અને લોકોના જન માલની, બાળ બચ્ચાંની અને સ્ત્રી જાતની લાજની સલામતી ખિલકુલ નહીં હોય તેવા ઝમાનામાં જે પાદશાહ પોતાના દેશની આબાદી અને રૈયતના જન માલની સલામતી ખાતેર લૂટારાઓને અને ફ્રેસાદખોરોને સખ્સમાં સખ્સ સઝા ફર્માવી ઇન્સાફની પુરેપુરી અને ખરેખરી નેમ જાળવે તેને “આદેલ”નો ખેતાબ તેની પ્રજા નહીં આપે તો ખચીત અજબ જેવું કહેવાય. બલકે તે દેશની પ્રજામાં કદરશેનાસીનો અને વફાદારીનો જરા પણ અંશ નથી એમ કહેવાય. ઝુલ્મગારો સાથે વાજબીપણે મઝબૂત હાથે વર્તયાથી ઝુલ્મ ખમનારાઓનું હુઃખ દૂર થાય છે. ઝાલેમો તરફ રેહમદિલી દેખાડવામાં આવે, તો મઝલૂમોનાં હુઃખ ઘટવાને બદલે વધે. ફાર્સીમાં કહેવતરૂપિ ખયત છે કે,

જફા પીશગાનરા બેદેહુ સરૂ ખખાદ
સેતમ ખરૂ સેતમ પીશહુ અદલસ્તો દાદ

જેને મળતી ગુજરાતીમાં પણ એક ઉમદા કહેવત છે કે “વીછુનાં મોંને ખાસડું” અથવા “લાકડાંના દેવને ખાસડાંની પૂજા.” અંગ્રેજી ભાષામાં પણ આપણે કાંઈ એવુંજ વાંચ્યે છિયે કે “To be cruel only to Be Kind.” નોશીરવાનના રાજઅમલની શુરૂઆતે ધરિનની જે હાલત હતી, તેવી કોઈ પણ વખતે હતી નહીં. તેનો રાજઅમલ મઝદક અને તેના ચેલાઓના દઉરમાં શુરૂ થયો. માટે તેને “દુરૈસ્તે દુરૈસ્ત” થવું પડ્યું હતું. જેટલો તે ઇન્સાફી હતો તેટલોજ તે ઝાલેમો સાથે સખ્સીથી વર્તતો હતો.

પ્રથમ નોશીરવાને પોતાના બાપની ગાદી ઉપર આવી બેસવા ના પાડી હતી, કારણકે તે જાણતો હતો કે ઘણાક મોટી પદવીના ઝાલેમ ખસ્લતના લોકોને બેખ અને ખુન્યાદમાંથી ઉખેડ્યા વગર રાજ્ય ચલાવી શકાય નહીં. માટે દેશને સૂધારવા માટે અને શાન્તિ ફેલાવવા માટે ઝાલેમોને અને લૂટારાઓને સખ્સ સઝા કરવા દેવાની શર્તેજ તેણે રાજ્યની લગામ હાથમાં ધરી હતી. “આદેલ”નો એલકાબ ઝુલ્મ અને લૂટફાટ દૂર કરવાથીજ તેને મળ્યો હતો. સર જોન માલ્કમ અમારા ધારવા પ્રમાણે “આદેલ”નો એલકાબ ખરી રીતે નહીં સમજતાં તે એલકાબ નોશીરવાનને લોકોએ આપ્યો તેની વિરૂધ્ધ ગયો છે. પણ કાંઈ નહીં તો તે કબૂલ કરે છે, કે “એશિયા ખંડના મોટામાં મોટા રાજ્યકર્તાઓમાંનો એક પાદશાહ નોશીરવાન હતો. અને તેના રાજઅમલે ધરિન દેશને અને ધરાની પ્રજાને સદાલિમાની બનાવવાનું વાજબી કારણ આપ્યું હતું.”

ધરિનના જુદા જુદા લખનારાઓએ નોશીરવાનના અદલ ઇન્સાફની એક નહીં પણ અનેક વાર્તા લખી છે. તેમાંના બે ત્રણ નમૂના અત્રે આપવાનું કામ બેજ ગણ્યું નહીં. તેસેફનમાં નોશીરવાને “તાકે કેસ્લા” નામનો તવારીખમાં પ્રખ્યાત થયેલો મેહલ બંધાવેલો છે, જેનાં ખંડિયરો જોનારાઓની આંખોમાં આજે પણ અદભુત કર્મ જેવાં દેખાય છે. તે મેહલ જોવા માટે કહે છે કે રૂમ અને બીજા દેશોના એલચીઓ આવ્યા હતા. તે મેહલને તેની ચારો બાજુથી, અંદરથી તેમજ બાહરથી તેના કમ્પાઉન્ડને બારીક નજરથી તપાસી ચલાવતાં તેઓ કાંઈ ખામી કે અચબ જોઈ શક્યા નહીં, પણ કમ્પાઉન્ડની દીવારનું એક ખૂણું લગાર વાંકું દેખાયાથી મેહલની જગ્યાની

ત્યાં એક ખામી ભેઈ, જેનો ખોલાસો નોશીરવાને નીચે પ્રમાણે આપેલો કહેવાય છે—“ જ્યારે મેં આ મેહલની ઇમારતનો પાયો નાખ્યો અને કારીગરો ચારે ખાજૂ સમચોરસ દીવાર બાંધવા નીકળ્યા, ત્યારે કમ્પાઉન્ડના એક ખૂણામાં એક ગરીબ બુઢી બાઈનું નાનું ઘર ભેયું. તે બાઈ ઉપર મેં કહેવાડિયું કે ‘તાડું ઘર મને વેચાતું’ આપ, માગે તે તને તેનું દામ આપું’ અથવા તારી ખુશી હોય તો તારે માટે રહેવા સાડું એક નાનું સુંદર ઘર બીજે ઠેકાણે બંધાવી આપું.’ તે બાઈએ જવાબ આપ્યો કે ‘હું ગરીબ બુઢી આજ ઘરમાં જન્મી છું અને અહીંજ હું મરવા ખુશી છું’ માટે મારે આ ઘર વેચવું નથી તેમજ આ ઘર છોડીને બીજાં સુંદર મકાનમાં જઈ મરવા ગમતું નથી. તું આખા દેશનો માલેક છે અને મને તેની અદેખાઈ આવતી નથી અને આટલાં નાનાં ઘરની હું માલેક છું તેની તને અદેખાઈ કેમ આવે છે?’ હું કાંઈ બોલ્યો નહીં. અને મારો મેહલ બંધાઈ તૈયાર થયો અને પેલી બુઢીબાઈનાં ઘરની બારીમાંથી રાત દિવસ ધૂમાડો નીકળીને મારા મેહલની દીવારને કાળી કરતો રહ્યો, ત્યારે મેં તે બાઈ ઉપર બીજો પયગામ મોકલ્યો કે ‘તું તારાં ઘરમાં બાવાનું ના પકાવ. રોજ સવાર સાંજ તરેડવાર બાણાંના ખુમચા તારે માટે મોકલતો રહીશ. તારી રાંધણીમાંથી નીકળતો ધૂમાડો મારા મેહલની દીવારને કાળી કરે છે.’ તેણીએ જવાબ કહેવાડિયો કે ‘દેશમાં સંજ્યાબંધ ભૂખે ટવળતાં માણસો રડતી આંખો સાથે અને બળતાં જીર સાથે પડેલા હોય અને હું પાદશાહી બાણું ખાઉં, તે વાજબી નહીં કહેવાય. મારા પયદા કરનારનો મને ડર લાગે છે કે મેહલનત કરી હઠ્ઠ હલાલની જવની રોટલી અને છાસની કઢી બાઈ સિત્તેર વર્ષ કાઢ્યાં. હવે હું હરામ રસ્તે મેળવેલી ભુંજેલી મરઘી અને બદામ, મીઠાઈ વગેરે ખાઉં? ના, મને અને મારી નાની ઝુંપડીને જેમ છે તેમ પડી રહેવા દે કે તારી ઇન્સાફની દેવડીને સણગાર તેમાં સમાયલો છે. જ્યારે દેશના ફેસાદખોર લોકો ભેશે કે તારા ઇન્સાફથી તું નાની જેવી ઝુંપડી ઉપર તરાપ મારી શકતો નથી, ત્યારે તેઓ રૈયતના બાન અને માલ ઉપર ઝુલ્મી હાથ લગાવાનું મોકુફ કરશે. વળી યાદ રાખજે કે તું અને તારો મેહલ સદા કાયમ રહેવાનો નથી, પણ તારો મેહલ અને મારાં ઝુંપડાંનો કિસ્સો તારાં નામને અમર કરશે.’ મને આ બુઢી સ્ત્રીની વાત પસંદ પડી અને મારી પડોસમાં તેણીને અને તેનાં ઝુંપડાંને તમો ભુલ્યો છો તેમ રહેવા દીધાં છે, અને તેટલા માટે મેહલના કમ્પાઉન્ડનો એક ખૂણો વાંકો છે.” પેલા એલચીઓ નોશીરવાનના આવા ઇન્સાફી રાજઅમલ ઉપર આફ્રીન કરી બોલ્યા કે “ઓ પાદશાહ! તારા આવા ઇન્સાફથી તારા મેહલના કમ્પાઉન્ડનો વાંકો ખૂણો હવે અમારી નજરે અચબદાર નહીં પણ સુશોભિત દેખાય છે.”

જેઝાએ હુસ્ને અમલ બીન કે રૂઝગાર હનૂઝ
ખરાબ્ મીનકુનહ ખારૂગાહે કેસારા

ઇન્સાફી રાજઅમલનું પરિણામ ઓ ઇન્સાન! તું જોકે ઝમાનો હજી નોશીરવાનની ઇન્સાફની દેવડીને ખરાબ કરતો નથી.

અમીરશાહ મુમેનીન (ઈસ્લામીઓના અમીર) હઝરત ઓમર સાહેબે એક વેળા પોતાની દર-બારમાં પાદશાહ નોશીરવાનના અદલ ઇન્સાફની વાત કીધી હતી, કે “અરબેસ્તાનના રસૂલ હઝરત મોહમ્મદ સાહેબ કે જેણે ઇસ્લામી દીન ફેલાવી તેની આગળ વેપારને માટે હું એક વખત મદાયન શેહર તરફ જતો હતો. મારી પાસે યમનની ચાદરોના ચાળીસ તાકા હતા. જ્યારે શેહરની થોડક દૂર હું આવી પુગ્યો, કે એકાચક લૂટારાઓએ મને ઘેરી લીધો. મોટી ઝેહમતે હું મદાયનમાં આવી પુગ્યો અને લૂટ-ચોરીની કુર્ચાદ દરબારમાં જઈને પાદશાહ નોશીરવાન આગળ કીધી. પાદશાહે જ્યારે મારી ઉપર યુઝારેલા સેતમની વાત સાંભળી, ત્યારે દરબારના એક નોકરને ફર્માવ્યું કે મને રહેવા બેસવાની સારી જેવી જગ્યા આપે અને મને ભેઘતો ખોરાક દરરોજ પહોંચાડે. પાદશાહનો ઇન્સાફી કારોબાર ભેવાને માટે મારી જગ્યાએથી નીકળીને રોજ દરબારમાં જતો હતો. ચાળીસમે દહાડે જ્યારે

દરબારમાંથી હું ઘર ગયો, ત્યારે મેં ત્યાં મારા ચાળીસે ચાળીચ તાકા પડેલા જોયા. તાકાની આગળ લૂટાડુઓના હાથ કાપીને નાખેલા હતા. અને વળી સોનાના ચાળીસ તંગા એક કાગળમાં મૂકેલા હતા. કાગળમાં લખેલું હતું, કે ‘ઓ મુસાફર! તારો માલ લૂટી લઈ જનારાઓને પકડતાં ચાળીસ દિવસ લાગ્યા છે અને તને તેટલા દહાડા ખોટી થવું પડ્યું છે, માટે રોઝના એક સિઝાને હિસાબે આ ચાળીસ સોનાના તંગા તારે માટે મેલ્યા છે. જ્યારે તું તારે વતને જાય, ત્યારે મેં તને ઇન્સાફ નથી આપ્યો એવી ફર્યાદ તારા વતનદારો આગળ કરતો ના.’”

એવું કહેવાયલું છે કે બગદાદના ખલીફા મામૂન સાહેબની દરબારમાં એક ઇસ્લામી વિદ્વાને ઇસ્લામીઓની “હદીસ” નામની ધર્મની કેતાબમાંથી એક એવો વાક્ય વાંચ્યો કે “આદેલ પાદશાહોની લાશ તેઓનાં મરણ પછી ઘણા વખત સૂધી સડતી નથી તેમજ તેઓની લાશના અવ્યયો એક બીજાથી છૂટા પડતા નથી.” ખલીફાએ કહ્યું કે “‘હદીસ’ જેવી ધર્મની કેતાબનાં લખાણની સત્યાઈ ઉપર મને જરા પણ શક નથી, છતાં મારી ઇચ્છા છે કે નોશીરવાન પાદશાહની લાશને હું જોઉં. અદલ ઇન્સાફની બાબતમાં ખરું જોતાં આપણું ધ્યાન તેની તરફ જ ખેંચાય છે અને હઝરતે રસાલત પનાહ પયગમ્બર મોહમ્મદ સાહેબની અદલુતકારી ઝબાન ઉપરથી આવા સદાલિમાની કલામ નીકળેલા છે, કે ‘આદેલ પાદશાહના રાજઅમલમાં મેં જન્મ લીધો છે.’” પછી મામૂન સાહેબે તેસેફેન જેને આજે મદાયન કહેવામાં આવે છે, તે તરફ કુચ કીધી. જ્યારે ત્યાં પહોંચ્યા, ત્યારે હોકમ કર્યો કે “નોશીરવાનનું દખ્ખુ ઉઘાડે.” ત્યાં દાખલ થયા બાદ તે ત્યાં શું જોય છે? એક માણસ ઊંઘતો હોય તેમ જાણે તુરતના નોશીરવાન પાદશાહને ઊંઘતો સૂતેલો જોયો. ત્રણ સોનાની વીટીઓ તેની આંગળીએ હતી. એ વીટી ઉપર એવો લેખ હતો, કે “દોસ્ત તેમજ દુશ્મન બંનેની સાથ સબ્યસતકારી સદા થજો!” બીજી વીટી ઉપર લખેલું હતું, જે “દાનેશમંદ વઝીરોની સલાહ વગર કોઈ પણ કામનો પ્રારંભ કરતો ના.” ત્રીજી વીટી ઉપર લખેલું હતું, કે “રૈયતનું રક્ષણ કરવાનું કદી ચૂકતો ના.” વળી એક સોનેરી તાક્ષી બરાબર પાદશાહનાં માથા ઉપર ટાંગેલી હતી, તે ઉપર લખેલું હતું કે “જે પાદશાહ ઇચ્છતો હોય કે તેનું રાજ્ય બળવાન થાય અને બીજા રાજવાળાઓ તેના તરફ માનની નજરથી જોય, તો તેને કહેજે કે તારા ઝમાનાના વિદ્વાનોને મોટાં માનની નજરે જોતો રહેજે.” વળી બીજી આ લખેલું હતું, કે જે પાદશાહ ચાહતો હોય, કે “તેનાં રાજ્યનો વીસ્તાર વધે તો તેને કહેજે કે તારો અદલ ઇન્સાફ વધારતો રહેજે.” ખલીફા મામૂને હોકમ આપ્યો કે ‘તે પાંચે નસીહતો લખી લીધે અને તે જગ્યા ઉપર ગુલાબનું અત્તર છાંટીને દખ્ખાના દરવાઝાને પાછો મુલત્તો લગાડી બંધ કરી દીધે.’

નોશીરવાન પાદશાહે તખ્ત ઉપર આવી દેશમાંથી લૂટફાટ અને અધેર કારોબારને જડ મૂળથી ઉખેડી નાખી શેહનશાહતમાં અનેક સૂધારા વધારાનાં કામો શુરૂ કર્યાં હતાં. જમાબંદી, શીરબંદી અને બીજી દીનવાળાઓ ઉપર માથાંવેરો પાદશાહ નોશીરવાને શેહનશાહતમાં પહેલવહેલો દાખેલ કર્યો હતો. ઝમીનની ખેતીની મેહસૂલ વર્ષમાં ત્રણ હફતે લેવાનું ઠરાવ્યું હતું. અને દેહલ્યું ભરવાનું તેટલા માટે ખેડુતોને ભારી લાગતું નહીં હતું. એક જોડી બળદ અને એક હળથી ખેડાય એટલી ઝમીન ઉપર એક રૂપાનો દિરમ અને ચોસેટ રતલ અનાજ મેહસૂલ તરીકે આપવું પડતું હતું.

આખી શેહનશાહતનો રાજકારોબાર ચલાવવા માટે તેને ચાર ભાગોમાં વહેંચી નાખી હતી. પહેલા ભાગમાં ખોરાસાન, સીસ્તાન અને કેર્મીનના ઇલાકા દાખેલ કર્યા હતા. બીજામાં એસ્ફહાન, કોમ, ગીલાન, આઝરબાયજાન અને આર્મીન્યાના પ્રાંતો આવેલા હતા. ત્રીજામાં પાર્સ અને અહવાઝના ઇલાકા સમાયેલા હતા અને ચોથામાં રૂમની હદ સૂધીનો આખો એરાકનો ઇલાકો આવેલો હતો.

ઇરાની શેહનશાહતનો વિસ્તાર નોશીરવાનના વખતમાં સર્વથી મોટો બનેલો હતો. તેની હદ ઉત્તરે મેઝંદરાનના દર્યા (Caspian Sea) સૂધી હતી. દક્ષિણે મિસર અને રાતા સમુદ્ર સૂધી હતી.

પૂર્વે હિંદુસ્તાન સૂધી હતી અને પશ્ચીમે ફેરાત (Euphrates) સૂધી હતી.

કહે છે કે નોશીરવાનની દરબારમાં તેનાં પોતાનાં તપ્ત ઉપરાંત બીજાં ચાર સોનેરી તપ્ત મૂકવામાં આવેલાં હતાં. પહેલું તેના વજીર ખૂઝોર્જમેહરને માટે. બીજું રૂમના શેહનશાહને માટે. ત્રીજું ચીનના પાદશાહને માટે અને ચોથું ખારઝમ (Khoresmia) ના પાદશાહને માટે.

નોશીરવાન પોતાના તેમજ પારકા દેશોના વિદ્વાનો, ફીલસૂફી અને કવિઓને મોટાં માનની નજરે જોતો હતો. અને તેઓને દરેક ઉત્તેજન આપતો હતો. તેણે ઘણાંક શેહરો વસાવ્યાં હતાં તેમાં એક એવું તો શેહર વસાવ્યું હતું, કે તે બરાબર એન્ટાકિયા (Antioch) ની નકલ હતી. અને એન્ટાકિયાના લોકોને જ્યારે મહાયનમાં આવેલાં નવાં શેહરની ભાગળ આગળ લાવી શેહરમાં જવા ફર્માવ્યું, ત્યારે તેઓએ તે શેહરને એન્ટાકિયા સમજી સર્વ કોઈ પોતાના મોહલામાં જઈ પોતાનાં ઘરમાં ચઢી ગયાં. નવાં શેહરમાં ઝાડોની કેતાહીથી તે પરબાઈ આવ્યું હતું કે તે બરાબર એન્ટાકિયા નહીં હતું.

શેવટે અમો જણાવ્યે છિયે કે આવા એક આદેલ પાદશાહનું નામ કાંઈ ફકટ પાર્સી તવારીખ-માંજ કીર્તિવંત હતું નહીં, બલકે મોહમ્મદન, યાહુદી અને ખ્રીસ્તી લોકોમાં પણ તેનાં નામનો તાપ ભારી હતો, તે અહીં સૂધી કે મોહમ્મદન કઉમના વડિલો હઝરત મોહમ્મદ અને એમરે તેની જાળ ભારે તારીફ કરી છે. તેમજ ગીબન જેવો મહાન તવારીખનવેસ પણ નોશીરવાનના જાહોજલાલી ભર્યા દઉરથી અને વિદ્યા અભ્યાસના પ્રસારથી અતિઘણો ચક્રિત થઈ જઈ તેની પુષ્કળ તારીફ ગાઈ ગયો છે. અને જોકે નોશીરવાનના મરણની ઉપર સદીઓ પસાર થઈ ગઈ છે, છતાં આજે પણ ઉત્તર હિંદુસ્તાન અને કાબુલના લોકો તેનું નામ સમજતાંજ તારીફના ઉદગાર બાહર પાડે છે અને નોશીરવાનની અઉલાદ હોવાનો દાવો કરનાર પાર્સી મુસાફરો ઉપર તેઓ અજબ જાતનો પ્રેમ ધરાવે છે, એજ તેનાં બુલંદ નામનો જીવતો અને જાગતો દાખલો છે.

કાફર હલાક શુદ્ધ કે એહલ ખાનહુ ગન્જ દાશત
નઉશીરવાન નમોરુદ કે નામે નેફ્ર ગુઝાશત

ખૂઝોર્જમેહર.

આ પાદશાહ નોશીરવાનનો કાબેલ વડો વજીર કોણુનો છોકરો હતો, તે શાએર ફિર્દોસી કાંઈ લખતો નથી. પણ ઇરાનના બીજા લખનારાઓ એમ લખી ગયા છે, કે આ મહાન પુરૂષ નોશીરવાનના બાપ પાદશાહ કોબાદના સેનાપતિ સૂફરાનો છોકરો થતો હતો. જોકે પોતાના સેનાપતિ સૂફરાને પાદશાહ કોબાદ પોતેજ મારી નાખ્યો હતો, છતાં તેના છોકરા ઝરમેહર (પાછળથી ખૂઝોર્જમેહર) કોબાદને તેના આકૃત અને સંકટના વખતે કીમતી મદદ આપી હતી. ફિર્દોસી સૂફરાના છોકરા ઝરમેહરનું નામ કોબાદની તવારીખમાં આપે છે ખરો, પણ તેજ પાછળથી નોશીરવાનના રાજઅમલમાં ખૂઝોર્જમેહરને નામે વડો વજીર થયો હતો, એમ ફિર્દોસી કહેતો નથી. ઇરાનના બીજા લખનારાઓ નોશીરવાનના વડા વજીરને “ખૂઝોર્જમેહર,” “ખુઝોર્ગમેહર” અને “ઝરમેહર” ને નામે ઓળખી ગયા છે. તેઓ કહે છે કે પાદશાહ નઉઝરના છોકરા તૂસની અઉલાદથી તે ઉતરી આવ્યો હતો. કોબાદના સેનાપતિ સૂફરાનો એલકાબ “બોક્ષગાન” હતો અને તેથી ખૂઝોર્જમેહરને “એખને બોક્ષગાન” કરીને પણ લખી ગયા છે.

નોશીરવાનના રાજઅમલની શુરૂઆતમાં “બેહબૂદ” નામનો શખ્સ તેનો વડો વજીર હતો. તે વખતે ખૂઝોર્જમેહર મર્વ તરફ નીકળી ગયો હતો. જ્યારે બેહબૂદ દગાબાઝીના તોહમતમાં સપ-ડાઇને માર્યો ગયો, ત્યારે ઇરાનનો “અર્દશીર” નામનો ઘણો કાબેલ શખ્સ તેનો વજીર બન્યો. હવે નોશીરવાને જોયલા સ્વપ્નાની તાસીર કહેવા માટે ખૂઝોર્જમેહર મર્વથી મહાયન પાછો આવ્યો. ત્યાર બાદ પોતાની અકલ અને દાનેશમંદીથી ધીમે ધીમે વધીને રાજ્યનો વડો વજીર થયો હતો. કયાની

શેહનશાહતની શુરૂઆતથીજ આપણે શાહનામામાં વાંચતા આવ્યા છિયે કે દરેક નાના મોટા પ્રસંગે ધરિનના રાજ્યકર્તાઓ “રદાન” અને “મૂએદાન”ને લેગા કરી તેઓના વિચાર લેતા હતા; પણ નોશીરવાનના રાજઅમલની તવારીખ વાંચતાં તો કાંઈ એવું માલૂમ પડે છે કે એ પાદશાહના વડપણ હેઠળ ઈગ્લિડની મોટી રાજસભા (પાર્લામેન્ટ)ને થોડે દરજ્જે મળતી આવતી સભા ધરિનનાં પાયતખ્સમાં મળતી હતી અને તે સભામાં વડો વઝીર ખૂઝોર્જમેહર હતો. ફિર્દોસી આ જાતની સભાની સાત બેઠકોની ખીના આપે છે; પણ ખીજા તવારીખનવેસો કહે છે કે દર અઠવાડિયે એક વખત સભાની બેઠક મળતી હતી.

ખૂઝોર્જમેહરના પ્રધાનપદ દરમિયાન હિંદુસ્તાનથી “શત્રન્જ” નામની રમત ધરિન ખાતે ગઈ હતી. નોશીરવાનની દરબારમાં શત્રન્જખાંડી બેઠને વગર શિક્ષણે ખૂઝોર્જમેહરે તે રમત કેમ રમવી તે સમજી ગયો અને તે રમત લાવનાર હિંદુ સાથે શત્રન્જ રમીને તેને માત કીધો. શત્રન્જખાંડી ઉપરથી ખૂઝોર્જમેહરે “નર્દખાંડી” શોધી કાઢી. એ રમત પાસાથી રમાય છે. એને અંગ્રેજીમાં Backgammon કહે છે. શત્રન્જના જવાબમાં ખૂઝોર્જમેહરે પોતાની નર્દખાંડી હિંદુસ્તાન ખાતે મોકલી આપી હતી. પણ ત્યાંના રમનારાઓ તે રમત સમજી શક્યા હતા નહીં. “ફાર્સી”ના નામથી મશહૂર થયેલા એક શીરાંડી કવિએ શત્રન્જ અને નર્દની ખાખત “શત્રન્જયહ” નામની એક કેતાબ લખી છે તે મધ્યે ખંને રમતનો ખોલાસો વિગતે આપવામાં આવ્યો છે.

આ નામચીન વઝીરની મોટી દાનેશમંદીની ખીના ફિર્દોસીએ લખાણથી આપી છે, એટલે અત્રે અમોને વિશેષ લખવાની ઝરૂર નથી.

પોતાના રાજઅમલ આખેર થતાં પાદશાહ નોશીરવાન એક રાતે એક ભયંકર સ્વપ્નનો બેઈ ઉઠે છે. અને તેજ વખતે મહાયનમાં ધરતીકમ્પનો એક મઝબૂત આંચકો લાગે છે. જેની અસરથી નોશીરવાનનો પ્રખ્યાત મેહલ જે “તાકે કેસા”નાં નામથી જાણિતો થયેલો છે, તેમજ તેનાં ખંડિયરો આજ પણ તેસેફાનમાં સલામત ઉભા છે, તેના છતમાં એક ફાટ પડે છે. એ ખાખનો ખોલાસો ખૂઝોર્જમેહરે એવો આપ્યો હતો, કે “અરબેસ્તાનમાં આ ઘડિયે એક પયગમ્બરે જન્મ લીધો છે, જેના વારેસોને હાથ આગિસેક વર્ષ પછી ઇરાનમાં મઝહયસ્ત્રી દીનનો ઝવાલ આવશે.”

કહે છે કે એકવાર ખૂઝોર્જમેહરને લોકોએ સવાલ પૂછ્યો કે “ઓ ખૂઝોર્જમેર ! વિદ્યા અને ડહાપણમાં આટલો મોટો મરતખો તું કેમ મેળવવા પાર્યો ?” ખૂઝોર્જમેહરે તેઓને એવો રમુજ જવાબ દીધો કે “જેમ કાગડો બામદાદમાં ઉઠે છે તેમ હું વહેલો ઉઠતો હતો. જેમ ભુંડ ખોરાક મેળવવા આતુર રહે છે તેમ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરવાને હું આતુર રહેતો હતો. જેમ કુતરો પૂછ હિલવતો પોતાના ઘણીની ખુશામદ કરે છે, તેમ એદમ હાસેલ કરવા માટે વિદ્વાનોની હું ખુશામદ કરતો હતો. અને ગધેડા મિસાલ અનેક સંકટ વેઠતો હતો. એદમ અને ડહાપણમાં જે દરજ્જે મને મળ્યો છે, તેનાં કારણો હું જે બોલી ગયો તે છે.” ખરેજ કદ વિના ક્ષણ નહીં.

કેતાબે કલીલહ વ દમનહ.

પાદશાહ નોશીરવાનના રાજઅમલમાં ઘણાક વૈદો થઈ ગયા હતા તેમાં સર્વથી મોટો કાબેલીયત ધરાવનાર રાજવૈદ “ખરજૂ” નામનો હતો તેણે કોઈ હિંદી વૈદકશાસ્ત્રની કેતાબમાં વાંચ્યું હતું, કે હિંદુસ્તાનના એક પહાડ ઉપર એક દવાનો છોડ ઉગે છે, જે મૂવેલાં માણસને સજીવન કરે છે. આ છોડ હાથમાં લાવવા માટે પાદશાહનો હુકમ લઈ તે હિંદુસ્તાન આવ્યો. હિંદુ રાજા માટે નોશીરવાને મોટી ભેટ સઉગાત મોકલી એવી આશા દેખાડી હતી કે તેના મોકલાવેલા વૈદને એક દવાનો છોડ શોધવાની સવળતા કરી આપવી. હિંદુ રાજાએ તે મૂજબ ખરજૂને સઘળી રીતે મદદ આપી, પણ એવો કોઈ છોડ મળ્યો નહીં, કે જે મૂવેલાં માણસને સજીવન કરે. આખેર એક ડાહ્યા માણસે તેની ભૂલ

લાંછ, કે જે દવાના છોડ વિષે તે હિંદી કેતાબમાં વાંચ્યું છે તે ખરેખર પૂછે તો દવાનો નથી; પણ અલકારૂપે તે એક દાનાઈથી ભરેલી ચોપડી વિષેનો એશારો કરવામાં આવ્યો છે. આ ચોપડી હિંદી રાજના ખજાના ખાતેથી તે તને મળી આવશે. અરજૂએ આ વાત સાંભળી પેલો દવાનો છોડ શોધવાનું કામ ખાજૂએ મૂકી રાજ આગળ પાછો દોડી ગયો અને તે કેતાબને મેળવી; પણ રાજનો એવો હોકમ હતો કે એની નકલ કરે નહીં, પણ વાંચી જાય. અરજૂએ નાચાર બની દર રાતે એકેક પ્રકરણ વાંચી, તે સઘળું મોઢે ચઢાવી રાતને વખતે તે કાગઝ ઉપર ઉતારી પાદશાહ નોશીરવાન ઉપર છૂપી રીતે મોકલતો ગયો અને તેમ કરી આખી ચોપડી ઇરાન લખી મોકલી. પાછળથી પોતે પાછો ઇરાન ખાતે આવ્યો.

આ કેતાબ હિંદી ભાષામાં હતી જેનો પહેલો તરજુમો પહલવી ભાષામાં નોશીરવાનના વિદ્વાન વઝીર ખૂઝેર્જમેહરે કર્યો હતો. આ કેતાબને નોશીરવાન પછીના પાદશાહોએ પોતાના ખજાનામાં સંભાળથી જાળવી રાખી હતી. જ્યારે ઇરાનમાં ઇસ્લામી ધર્મ દાખેલ થયો અને અખ્ખાસિયાન વંશનો ખીજો પાદશાહ અખૂજઅફરે મન્સૂર સત્તા ઉપર આવ્યો ત્યારે તે પહલવી કેતાબનો અરખી ભાષામાં ઇમામ અબૂલ હસન અબ્દુલ્લાહ પાસ તરજુમો કરાવ્યો હતો. ત્યાર બાદ સાસાની વંશના અબૂલ હસને નસના વખતમાં તે અરખી તરજુમો ઉપરથી ફાર્સીમાં તરજુમો થયો. અને સુલ્તાન મહમૂદ ગઝનવીના વખતમાં શાએર રૂદકીએ તે ફાર્સી તરજુમોનો બચતખાઝીમાં તરજુમો કર્યો. મઝફૂર સુલ્તાન મહમૂદની અઉલાઈથી ઉતરી આવેલા અબૂલ મુઝફફર બહરામશાહે અબૂલ મોઆલી નસુલ્લાહ નામના ઉસ્તાદ પાસેથી અરખી તરજુમો ઉપરથી ખીજો ફાર્સી તરજુમો કરાવી તેનું નામ “કેતાબે કલીલહ વ હમનહ” આપવામાં આવ્યું હતું. શેવટે અમીર શયખ અહમદ જે “સોહયલી”નાં નામથી જાણિતો થયેલો હતો, તેના હોકમથી હુસયન બેન અલી અલવાઅઝ જે “કાશેદી”ના તખલ્લુસથી પ્રખ્યાત થયેલો છે, તેણે વખાણવા લાયક ફાર્સી ભાષામાં નવેસરથી તરજુમો કર્યો, જેમાં બધે બેસતાં અરખી હકાપણનાં વાક્યો વાપરેલાં છે. એનું નામ પોતાના મુરખખીનાં નામને તે તરજુમો અર્પણ કરીને “અન્વારે સોહયલી” રાખ્યું. અસલ હિંદી કેતાબનું રંગરૂપ આ કેતાબમાં બિલકુલ ફેરવાઈ ગયું છે. જનવરોને જાણે અરખી અને ફાર્સી ભાષામાં તેઓ પ્રવીણ હોય અને તેઓએ કુરાને શરીફનો અભ્યાસ કર્યો હોય, તેમ બોલતાં દેખાડયાં છે. ફાર્સી ભાષાનાં સાહિત્યની ઉત્તમ કેતાબોમાંની આ એક કેતાબ છે. આગળ થયેલા તરજુમોઓ હવે ભૂલાતા જાય છે અને આજ એક કેતાબ છે કે જે હિંદી કેતાબને જાવેદાન સૂધી યાદ કરાવતી રહેશે.

અમો જાણતા નથી કે આ કેતાબ કોણે લખી છે; પણ “પંચોપાખ્યાન” નામની એક નાની ગુજરાતી ચોપડી થોડાંક વર્ષો ઉપર જેવામાં આવતી હતી, જે પણ અસલ હિંદી કેતાબ ઉપરથી જ લીધેલી હોવી જોઈએ એમ ઘણાકો માને છે.

આ હિંદી કેતાબની ઉત્પત્તિ

વિષે થોડુંક બોલવાની રજા લઈએ છિયે. કહે છે કે કદીમ ઝમાનાના ચીન દેશના એક પાદશાહ આગળ તેના ડાહ્યા વઝીરે એવી વાત કીધી કે હિંદ સર ઝમીનમાં એક પાદશાહ થઈ ગયો છે, જેનું નામ “દાબેશલીમ” કરીને હતું. તે ઘણા સખીવુત્તુ હતો. તેણે એક દિવસે ગરીબોને મોટી રકમની સખાવત કીધી. તેજ રાત્રે તેણે એક સ્વપ્ન જોયું. એક નૂરી ચેહરાનો પીરમદ તેની આગળ આવ્યો. પાદશાહને સલામ કીધી અને કહ્યું કે “તે” ગરીબ લોકોને મોટી રકમની બક્ષેશ કરી છે. સવારે ઉઠીને તારી સલ્તનતની પૂર્વે રવાના થજે, તને મોટો ખજાનો હાથ લાગશે અને તારો માન મરતબો ઘણો વધશે.” બામહાદ થતાં પાદશાહ ઉઠ્યો અને દેશની પૂર્વે જેમ સ્વપ્ન જોયો હતો તેમ જવા તૈયાર થયો. થોડાક માયલ ચાલ્યા બાદ એક પહાડ આવ્યો. ત્યાં જતાં તેણે

એક અધારો ગોફો જોયો. ત્યાં આગળ એક સંન્યાસી બેઠેલો જોયો. પાદશાહ અને દર્વીશ વચ્ચે મુલાકાત થઈ. દર્વીશે ત્યાં આગળ ખજાનો હતો તેની ટીપ તેને આપી. પાદશાહ તે બેઠેલ ખુશી થયો અને મન સાથે બોલવા લાગ્યો કે “સ્વપ્નાની વાત ખરી પડી છે.” પાદશાહે પોતાના માણસોને ફર્માવ્યું કે “સંન્યાસી કહે તે જગા ખોદીને જે નીકળે તે બાહર કાઢો.” ખોદતાં ખોદતાં સંખ્યાબંધ ઝર અને જવાહરની ભરેલી પેટીઓ હાથ લાગી. તે મધ્યે એક પેટીમાંથી જવાહરને બદલે એક રેશમી કપડાંનો કકડો મળી આવ્યો. તેની ઉપર સીર્યાની (syrian) ભાષામાં કેટલીક શીખામણો લખેલી હતી. તે ઉપર પ્રથમ લખેલું હતું કે “હું જે હૂશંગ પાદશાહ છું, તે ‘દાબેશલીમ’ નામના મોટા પાદશાહને માટે આ ખજાનો અત્રે મેલી જાઉં છું. મને એવી આગાહી થઈ છે કે આ ખજાનો તેના નસીબનો છે અને આ શીખામણ તેને માટે લખી જાઉં છું, કે તે મૂજબ ચાલીને તે પાદશાહ પોતીકો રાજઅમલ ચલાવે.”

તે કપડાં ઉપર ચઉદ વસીયત (શીખામણો) લખેલી હતી. વળી એમ પણ લખેલું હતું કે દર વસીયતના વાર્તારૂપી દાખલા દ્રષ્ટાંત બાજુવા હોય તો સરનદીપ (સુવર્ણદ્વીપ-Ceylon) ના પહાડ તરફ જાય અને ત્યાંથી તે મેળવે. થોડોક વખત રહી દાબેશલીમ પાદશાહ સરનદીપના પહાડ તરફ કુચ કરી ગયો. તે પહાડ ઉપર એક ગોફો તેની નજરે આવ્યો. જ્યાં એક “બીદપાઈ” નામનો ડાહ્યો પુરૂષ રહેતો હતો. “બીદપાઈ”ને બદલે કોઈક લખનારાઓ “પીલપાઈ” કહે છે, જેને હિંદી ભાષામાં “હાથીપાત” લખવામાં આવે છે. આ ફીલસૂફ સાથે પાદશાહને મુલાકાત થઈ અને બીદપાઈ તે દરેક વસીયતને ખરી કરવા વાર્તારૂપી દાખલા દ્રષ્ટાંતો આપતો ગયો. દાબેશલીમે તે સર્વ વાર્તારૂપી દાખલા દ્રષ્ટાંતો લખી લીધાં અને પાછો પોતાને વતને આવીને તે મૂજબ અમલ કરવા લાગ્યો, જેથી તે પ્રખ્યાત પાદશાહ થઈ ગયો. આ વાર્તારૂપી ચોપડીને પોતાના ખજાનામાં ઘણી સંભાળથી જાળવી રાખી હતી. અને તેની પછીના બીજા રાજાઓએ પણ તેની સંભાળ લીધી હતી, તે છેક ને.શીરવાનના વખતના હિંદી રાજાએ હકીમ ખરજૂને વાંચવા આપી અને ઉપર લખી ગયા તે પ્રમાણે તે ચોપડી ઇસ્લામ મધ્યે આવી અને આજે તે ચોપડી “અન્વારે સોહયલી”નાં નામે જાણીતી થયેલી છે.

મુંબઈ રોજ ૧ લો માહ ૨ જો સને ૧૨૮૭ યઝદજેદી.

માહીયાર નવરોજ કુટાર.

ફરામર્ઝ નવરોજ કુટાર.

શાહનામએ કિર્દોસી.

ગુજરાતી હુરફે તમામ બયતો તથા તેનો તરબુમો.

વૉલ્યુમ ૯ મું.

સેગાલેશ્ કદને ખાકાન્ વ નામધ્
નેવેશતન્ દર્ બારએ દાદને દુશરે
ખુદ બનૂશીરવાને આદેસ્.

ખાકાને વિચાર કરવો અને નોશીરવાને
આદેલને પોતાની બેટી આપવાની
બાબતમાં નામુ લખવું.

યુ ખાકાને ચીન્ આન સુખુનહા શનીહ
બેપેશ્મોદો શુદ ચૂન ગુલે શમખલીહ
દેલશ જાન સુખુનહા પુર અઝ બીમ ગશત
વઝ અન્દીશહ મલજશ બદ્ નીમ ગશત
પુર અઝ દરહ બેન્શસ્ત બા રાય જન્
ચુનીન્ ગોકૂત બા નામદાર અન્બુમન્
કે અય બેશ્તદાન્ રાયે ઇન્ કાર ચીસ્ત
પુર અન્દીશઓ ખસ્તહ જાઝાર કીસ્ત
નબાયહ કે પીરૂઝ ગશતહ બજગ્ઝ
હમહ નામહા બાઝ ગદ્દ બજગ્ઝ
ઝે હર ગૂનએ મુબેદાન્ ખાસ્તન્દ
અપો રસ્તે ગોકૂતન્દો આરાસ્તન્દ
ચુનીન્ ગોકૂત ખાકાન્ કે ઇનસ્તે રાહ
કે ગર્વી ફેરેસ્તીમ નઝદીકે શાહ
બઅન્દીશહ દર કાર પીશી કુનીમ
બેસાઝીમો બા શાહ ખીશી કુનીમ
પસે પદએ મા બસી દુખ્તરન્દ
કે બર તારકે બાનુઆન્ અફસરન્દ
ચકીરા બનામે શહનશહ કુનમ
ઝે કારે વય અન્દીશહ ફતહ કુનમ
યુ પયવન્દ સાઝીમ બા ઊ બખૂન્
નબાશહ કસ ઊરા બબહ રહૂનમૂન્
બદ્ નાઝેશો સરફરાઝી યુવહ
વઝ બુઝશી જગ્ઝ બાઝી યુવહ

જ્યારે ખાકાને ચીને તે એલચીઓની વાતો સાંભળી-ત્યારે તેનો
ચેહરો કરમાઈ ગયો અને શમખલીદનાં ફૂલ જેવો ફિફકો થઈ ગયો.
તેનું દિલ તે વાર્તાથી ભય ભરેલું નબધુ-અને વિચાર કરતાં તેનું
બેચું ચીરાવા લાગ્યું.

તે પોતાના સલાહકારો સાથે દઈ ભરેલો થઈને બેટો-અને તે નામ-
દારી ભરી અન્બુમનને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “ઓ અકલમદો! આ કામમાં તમે શું સલાહ આપો છો-
આ આકૃતથી મારાં કરતાં વધુ ઝખ્મી અને વિચારવંત કોણ છે?

એવું નહીં બનવું નેઇયે કે આપણે લડાઈમાં ફતેહમંદ બન્યા પછી-
પાછી આપણનાં નામને નામેાસી લાગે.”

પછી દેશના દરેક ખૂલામાંથી ડાહ્યા માણસોને બોલાવ્યા-અને તેઓએ
સીધા તેમજ આડકતરા એશારા કીધા અને રોવટે ઠરાવ કીધો.

ખાકાન બોલ્યો કે “આ માર્ગ ઠીક છે-કે આપણે એક અનામત
પાદશાહની નઝદીકે મોકલ્યે.

આ કામમાં આપણી વિચાર રક્ષિતને આગળ ક્યે-અને એવી ગોઠ-
વણ ક્યે કે પાદશાહ સાથે આપણને સગાઈ થાય.

મારાં જ્ઞાનખાનામાં ધણીક બેટીઓ છે-કે જેઓ બાનુઓનાં સર
ઉપરનાં તાજ જેવી છે.

તેણીઓમાંથી એકને શેહનશાહનાં નામ ઉપર અર્પણ કરે-અને તેનાં ૧
કામોથી ફિક ચિન્તા દૂર કરે.

જ્યારે તેની સાથે આપણે સગપણનું બેડાણ કરીશું-ત્યારે કોઈ તેને
આપણી સામે ખૂરી સલાહ આપી શકશે નહીં.

અને તેમ કયાંથી આપણને વડાઈ અને મોટાઈ મળશે-જો એથી વધારે
માગશે તો પછી લડાઈ કરવા જેવું તેમજ જીવ સાથે રમત કરવા જેવું કહેવાશે.”

રદાનરા પસન્દ આમદ્ ઇન્ રાએ શાહ
અઆવાઅ ગોકૂતન્દ કીનરેત રાહ
એ લશ્કરુ સે પુરમાયહુરા અરુગીહ
કે ગૂચને દાનન્દ પાસોખ શનીહ
દરે ગન્ને દીનારુ યુકુશદો ગોકૂત
કે ગઉહરુ એરા આયદ્ અન્દર નેહોકૂત
મગરુ નામરા આયદો નન્ગરા
વગરુ અખશેરા અઅમે આહન્ગરા
યકી હદયઈ સાખત કન્દરુ જેહાન્
કસી આન્ નદીહ અઅ કેહાનો મેહાન્
દબીરે જહાનદીદહુરા પીશ ખાન્દ
સખુન્ હરુએ ખૂરશ ખદેલ દરુ એરાન્દ
ગુખોરેત આફરીન્ કરુહ ખરુ કેદેંગારુ
તવાનાઓ દાનાઓ પર્વદંગારુ
ખોદાવન્દે કયવાનો ખુરશીદો માહ
ખોદાવન્દે પીરુઝીઓ દરેતગાહ
એ ખન્દહુ નખાહદ્ એઅ અઅ રાસેતી
નજૂયદ્ ખદાહ અન્દરુન્ કાસેતી
વજૂ ખાહ ખરુ શાહે ઇરાન્ દોરુહ
ખોદાવન્દે શખશીરો ગૂપાલો ખૂદ
ખોદાવન્દે દાનાઈઓ તાલો તખ્ત
એ પીરુઝગરુ ચાકૂતાહ કામે ખખ્ત
મેદાનહ જહાનદારે ખુસવ નેઝાહ
ખેરદમન્દ ખા સંગો ફર્હંગો દાહ
કે મરુદુમ અમરુદુમ ખુવદ્ અરુજમન્દ
અગરુ ચન્દ ખાશદ્ ખુઝોર્ગી ખલન્દ
ફેરેસતાદગાને ખેરદમન્દે મન્
કે ખૂદન્દ નજ્દીકો પયવન્દે મન્
અઝાન્ ખારુગહુ ચુન્ અદીન્ ખારુગહુ
રસીદન્દો ગોકૂતન્દ ચન્દી એ શાહ
એ દાદો ખેરદમન્દીઓ ખખ્તે ઊય
એ તાલો સરકાઝીઓ તખ્તે ઊય
ચુનાન્ આરુજૂ ખાસેત અઅ ફરુરે ઊય
કે ખાશીમ દરુ સાયએ પરુરે ઊય
ગેરામી તરુ અઅ ખૂને દેલ ચીઅ નીસેત
ખેરદમન્દ ફર્જન્દ ખા દેલ યકીસેત
યકી પાકુ દામન્ કે આહેસેતહુ તરુ
નેહૂતરુ અદીદારો શાયેસેતહુ તરુ
એખાહદ્ એ મન્ ગરુ પસન્દ આયદશ
હમાના કે આન્ ચૂદમન્દ આયદશ
નખાશદ્ જુદા મર્જે ઇરાન્ એ ચીન્
ફેઝાયદ્ એ મા દરુ જહાન્ આફરીન્
પસ અન્દરુ નવરતન્દ ચીની હરીરુ
એખોદન્દ ખા મોહરુ પીશે વઝીરુ
સે મર્દે ગેરાન્માયએ ચરખૂ જૂય
ગુઝીન્ કરુહ ખાકાન્ એ ખીશાને ઊય
ખેરકૂતન્દ અઝાન્ ખારુગહુ ખલન્દ
અઈરાન્ ખનજ્દીકે શાહે ખલન્દ
ચુ ખેશીહ કેસા બેયારાસેત તાજ
નેશસેત અઅ ખરે ખુસવી તખ્તે આજ

સધળા સરદારોને ખાકાનના આ વિચારો પસંદ પડ્યા-જેથી તેઓ
એકે આવાજે બોલ્યા કે “આ માર્ગ પસંદ કરવા જોગ છે.”
જેથી તેણે લશ્કરમાંથી ત્રણ ઊંચી ખુન્યાદના શખ્સો કે જેઓ મુલા-
ધિત બોલનારા, સમજી અને જવાબ સાંભળી શકે તેવાઓને ચુંટી કાઢ્યા.
પછી દીનારના ખઝાનાને દરવાજો ખુલ્લો કરી બોલ્યો-કે “આ
ગોહરો શા માટે રાખી મૂકવાં જોઈયે ?
નેકનામી અને કીર્તિ મેળવવા માટે એ કામે લગાડવાં જોઈયે-વળી બક્ષેશ
કરવા, ખુશહાલીની મજલેસમાં ખરચવા અને લડાઈમાં કામ લગાડવાં જોઈયે.”
પછી તેણે એક હદયો એવો તૈયાર કીધો કે જેવો દુન્યામાં-નાના
કે મોટાઓમાંથી કોઈયે જોયોજ નહીં હતો.
પછી અનુભવી મુન્શીને નજ્દીકે બોલાવી જે કાંઈ વાત પોતાના મનમાં
હતી તે કહી સંભળાવી.
તેણે નામાની શુરઆતમાં ખોદાતાલા ઉપર દુઆ કીધી-કે “જે
સાહેબ સર્વ શક્તિમાન, સર્વ જાણનારો અને પર્વરેશીનો કરનારો છે.
જે શનિશ્વર સેતારાનો, ખોરશીદનો અને માહતાબનો સાહેબ છે-જે
ફતેહમંદી અને કૌવતનો સાહેબ છે.
જે સાહેબ પોતાના ખંદાઓ પારોથી સચ્ચાઈ સિવાય કશું બીજું
માંગતો નથી-અને ઇન્સાફનાં કામમાં કોતાહી થયલી સાંખી જતો નથી.
તેવા સાહેબ તરફથી ઇરાનના પાદશાહ ઉપર દુઆ હોજો !-કે જે
તલવાર, ગોઝા અને લોઢાંની કોલાહનો સાહેબ છે.
જે દાનાઈ, તાજ અને તખ્તનો સાહેબ છે-જે ફતેહમંદ સાહેબ
તરફથી સધળી મુરાહ અને નેકખખ્તી પામ્યો છે.
પાદશાહી ખુન્યાદનો, હડાપણવાળો, ઝોરાવર શરીરનો તથા ખુઝોર્ગી
અને ઇન્સાફ સાથનો શાહ જોણે છે,
કે માણસ ગમે એટલો મોટો હોય-પણ માણસાઈપણાંથીજ તે
કુળવાન બને છે.
મારા હડાપણવાળા એલચીઓ-કે જેઓ મારા સગાઓ અને અત-
લગનાઓ છે,
તેઓ જ્યારે તે દરબારમાંથી આ દરબારમાં આવ્યા અને પાદશાહ
માટે વિગતે બોલ્યા,
તેના ઇન્સાફ, તેની દાનાઈ અને તેના ફતેહમંદ નસીબ માટે-તેમજ
તેનાં તાજ, તેની ખુઝોર્ગી અને તેનાં તખ્ત માટે કશું,
લ્યારે તેના ખોરેહની બરફતથી અમારી એવી ખાહેશ થઈ-કે અમે
તેની પાંખના સાચામાં જઈયે.
આપણું દિલમાં ફરતાં લોહી કરતાં કોઈ બીજું વધારે વહાલું નથી-
આપણું ડાહ્યું ફર્જદ આપણું દિલ બરાબરજ હોય છે.
મારી એક પાક દામન બેટી કે જેણી ધણી નખાસ ભરેલી-ધણીજ
રૂપાણી અને ધણીજ મર્યાદાશીલ છે,
તે જો પસંદ પડે તો પાદશાહ મારી પાસથી તેણીની માગણી કરે-
ખચીત કે તે બેટી પાદશાહને ફાયદાકારક નીવડશે.
પછી ઇરાનનો મુલક ચીનથી જુદો ગણાશે નહીં-અને દુન્યામાં આપણી
તારીફનો વધારોજ થશે.”
પછી તે નામાને ચીનાઈ રેશમી કપડામાં લપેટયું-અને મોહર કરવા
માટે વઝીરની નજ્દીકે લઈ જવામાં આવ્યું.
પછી ખાકાને પોતાના ખેશીઓમાંથી મીઠાસ બંધું બોલનારા ત્રણ
મોલાસર શખ્સોને ચુંટી કાઢ્યા.
તેઓ તે ખુબંદ દરબારમાંથી ઇરાનના મોટા પાદશાહની નજ્દીકે ગયા.
જ્યારે નોશીરવાને તે સાંભળ્યું-લ્યારે પોતે તાજ પેહેર્યું-અને હાથી-
દાંતનાં પાદશાહી તખ્ત ઉપર આવી બેઠો.

સે મહે ગેરાનમાયએ હુશમન્દ
રસીદન્દ નઝદીકે તખ્તે બલન્દ
સે દસ્તાદે દીનારૂ ચૂન સી હઝારૂ
બેબોદન્દે કર્દન્દ પીશશ નેસારૂ
એ ઝરૂશીને સીમીને દીબાએ ચીન
દુરોખશાન તરૂ અઝ આરમાન શુદ્ધ ઝમીન
ફેરેસ્તાદગાનશ ચુ બેન્શાન્દન્દ
અચીની ઝબાન આફરીન ખાન્દન્દ
સઝાવારે ઈશાન યકી ભયગાહુ
હમાનગહુ બેયારસ્ત દસ્તૂરે શાહુ
બેગશત અન્દરીન નીઝ યકૂ શબ્દ સેપેહરૂ
ચુ બરૂ જહ સરૂ અઝ ફેહુ તાબન્દહુ મેહરૂ
નેશસ્ત અઝ બરે તખ્ત ફીઝજહુ શાહુ
એ યાફૂત બેન્હાહ બરૂ સરૂ કોલાહુ
બેફરૂમ્હ તા મુબદાને રદાન
નેશસ્તન્દ બા નામવરૂ બેખદાન
ચુનીન ગોફૂત કાન નામએ બરૂ હરીરૂ
બેયારીદે બેન્હીદ પીશે દબીરૂ
હમહુ નામદારાન નેશસ્તન્દ ગેરૂદ
બરામાન બરે શાહુ શુદ્ધ યઝદગેરૂદ
ચુ આન નામહુ બરૂ શાહે ઈરાન બેખાન્દ
યકી અન્ગુમન દરૂ શેગેફૂતી બેમાન્દ
એ બસ ખૂબીઓ પૂજેશો આફરીન
કે પયદા શુદ્ધ અઝ ગોફૂતે ખાકાને ચીન
હમહુ સરૂફરાઝાને પરૂહીઝગારૂ
સેતાયેશ ગેરેફૂતન્દ બરૂ શહૂરૂયારૂ
બયઝદાન સેપાસો બયઝદાન પનાહુ
કે નશસ્ત યકૂ શાહુ બરૂ પીશગાહુ
બપીઝીઓ ફરૂરો અવરગૂ શાહુ
બખૂબીઓ નર્મીઓ બા સન્ગ શાહુ
બરઝમ અન્દરૂન અન્દહુ પીલસ્ત મસ્ત
બબઝમ અન્દરૂન ગોદે મેહુમાન પરસ્ત
હમહુ દુશ્મનાન પીશે તૂ કેહૂતરન્દ
અગરૂ કેહૂતરીરા ખુદ અન્દરૂબરન્દ
હમહુ બીમ અઝીન લશકરે ચાજૂ ખૂદ
એ ખાકાન કે બા ગન્જે બા તાજૂ ખૂદ
બફરૂરે શહનશાહુ શુદ્ધ નીકૂખાહુ
હમી રાહુ જુદહ બપયવન્દે શાહુ
હરાન કસ કે દારહ એ ગોદાન બરહ
તાન આસાનીઓ રાસ્તી પર્વરહ
ચુ દાનેસ્ત ખાકાન કે પાયાએ શાહુ
નદારહ બપયવન્દે બે જુસ્ત રાહુ
નબાયહ બરીન કારૂ કર્દન દેરગૂ
કે કસરા બપયવન્દે બે નીસ્ત નન્ગૂ
એ ચીન તા બેખારા સેપાહે વયન્દ
હમહુ મેહૂતરાન દરૂ પનાહે વયન્દ
ચુ બેશનીહ ગોફૂતારે આન બેખદાન
બુઝોર્ગીને બીદારૂ દેલ મુબદાન
એ બીગાનહુ અયવાન બેખરૂદખતન્દ
ફેરેસ્તાદગાન પીશે બે તાખતન્દ

પેલા ત્રણે ડહાપણવાળા ખાન્દાની શખ્સો પાદશાહનાં બુલંદ તખ્તની નઝદીક પહોંચ્યા.

ત્રણ રેશમી કપડાંના તાકા અને ત્રીસ હઝાર સોનાના દીનાર-નઝરાના તરીકે પાદશાહ આગળ લઇ ગયા.

સોનેરી અને રૂપેરી ચીઝોથી તેમજ ચીનાઇ રેશમી કપડાંથી-ઝમીન ય આરમાન કરતાં વધારે પ્રકાશિત થઇ.

જ્યારે તે એલચીઓને ત્યાં બેસાડવામાં આવ્યા-ત્યારે તેઓએ ચીનાઈ ભાષામાં પાદશાહને કુઆ કીધી.

પાદશાહના વઝીરે તેઓના ઉતારા માટે તેઓ લાયકની એક જગ્યા ઉપર તૈયાર કરાવી.

એ ઉપર એક રાત પસાર થઈ ગઇ-અને જ્યારે ઝળકતા આકૃતાબે પહાડ ઉપરથી પોતાનું સર ઉઠાવ્યું,

ત્યારે શાહ નોશીરવાન પીરોઝાનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-અને પોતાનાં સર ઉપર યાફૂતનું તાજ મૂક્યું.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી વઝીરો અને સરદારો નામીયા દાનાઓ સાથે આવી બેઠા.

ત્યાં પાદશાહ એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “પેહુ રેશમી કપડાં ઉપર લખેલું નામ-લઇ આવી મુન્શીની નઝદીક મૂકો.”

સઘળા નામદારો તેની આસપાસ બેઠા-યઝદગેહ પાદશાહની નઝદીક ગયા.

જ્યારે તે નામુ ઇરાનના પાદશાહની નઝદીક વાંચ્યું-ત્યારે તે લોકો અજબ રહ્યા.

એ સઘળી ખૂબી, ઉઝરખાહી અને કુઆ કે ખાકાને ચીનનાં નામાથી ઝાહેર થઇ,

તે ઉપરથી સઘળા પરહેઝગાર સરફરાઝો પાદશાહની તારીફ કરવા પ લાગ્યા,

કે “યઝદાનના શુકાના કરિયે અને તેનીજ પનાહ માન્યે-કે આજ સૂધી કોઈ પણ પાદશાહ એના જેવો તખ્ત ઉપર બેઠો નથી, ફતેહમંદીમાં, કીર્તિમાં, તાજ અને તખ્તમાં ખૂબીમાં, નર્મસમાં અને ભારબોજમાં નોશીરવાન પાદશાહ જેવો કોઇ થયો નથી.

એ લઝાઇની અંદર છેડાયેલો મસ્ત હાથી જેવો છે-એ ખુશીની મજલેસમાં બહાદુર લોકોની તેમજ મેહમાનોની પરીણાગત કરનારો છે.

તારા સઘળા દુરુમનો અગરજે તારી તાબેદારી કરવાને લાયક હોય તે તેઓ તારી આગળ તાબેદારજ છે.

આ ચાચનાં લશ્કરની તેમજ ભારી ખઝાના અને તાજ સાથના ખાકાનની ઘણી ધાસ્તી હતી,

પણ તે શેહનશાહનાં ખોરેહની મદદથી તે તારો દોસ્ત બન્યા છે-અને પાદશાહ સાથે સગપણ કરવાનો માર્ગ શોધે છે.

બહાદુર લોકોમાંથી એ કોઇ કે અક્લ ધરાવે છે-તેજ સુલેહ શાન્તિ અને રાસ્તી એખતયાર કરે છે.

જ્યારે ખાકાને જણ્યું કે તે પાદશાહ સામે ટકી શકવાનો નથી-ત્યારે તેની સાથે સગપણ કરવાનો વિચાર કીધો છે.

હવે એ કાગમાં દીલ કરવી જોઇતી નથી-કારણ તેની સાથનાં સગપણથી કોઇને નામોસી લાગતી નથી.

ચીનથી બેખારા સૂધી તેનું લશ્કર છે-સઘળા સરદારો તેની પનાહમાં છે.”

જ્યારે તે દાનેશમંદોની તેમજ મોટાઓ અને ચાલાક દિલના વઝીરોની વાત પાદશાહે સાંભળી,

ત્યારે પારકા લોકોથી તે અયવાન ખાલી કીધું-અને ઉપર પેલા એલચીઓ અંદર દાખેલ થયા.

શહનાથ શહ બેચારૂ બેન્વાખ્તશાન
બનજીદીએ તખ્ત બેન્વાખ્તશાન
સેપહદાર બા લશ્કરે ગળે તાજ
બેદીદંદ આન બરુ ગુઝીનાને ચાજ
પયામે જહાનદાર બુઝાર્દંદ
કે લખ દાસ્તાનરા નેયાઝાર્દંદ
ચુ બેશીદ શહ આન બુખુનહાએ ગરૂમ
એ ગોદારને ચીની બઆવાએ નરૂમ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે ખાકાને ચીન
બુઝાર્દંદો બા દાનેશો આફરીન
બફર્જંદ પયવંદ જૂયંદ હમી
રોએ ફૂસ્તીરા બેશૂયંદ હમી
હરાન ઠસ કે દારદ એ દાનેશ ખરદ
બચશમે ખરદ કારુહા બેન્ગરદ
૭ બેસાઝીમે ચક્ર રાએ ફરુશખ નેહીમ
સખુન હરૂએ ગોહુતરત પાસોખ હેહીમ
ચુનાન બાયંદ અફૂનૂન કે ખાકાને ચીન
હેહી મા બહીન દરુ કુનંદ બેહુ ગુઝીન
ઠસીરા ફેરેસ્તામ કે દારદ ખરદ
શબેસ્તાને ઊ સરૂખસરૂ બેન્ગરદ
ચકી બરુ ગુઝીન કે નામી તરસ્ત
બખાકાને ચીન બરુ ગેરામી તરસ્ત
બેખીન કે તા ચૂન પેદર માદરશ
ખરસ્તો નેઝાદે કય આન ગઉહરશ
ચુ ઇન કંદહુ ખાશદ કે કંદીમ યાદ
સખુનરા બપયવસ્તાગી દાદ દાદ
ફેરેસ્તાદગાન ખાન્દંદ આફરીન
કે અચ શાહ શાદસ્ત ખાકાને ચીન
શબેસ્તાને ઊ ગરુ ગોહરખાર મીઘ
શવદ ઊ નદારદ એ કેસા દેરીઘ
ચકીરા એ ફર્જાનગાન બરુ ગુઝીન
કે આયદ બનજીદીકે ખાકાને ચીન
કે દર પર્દહુ પૂશીદહુ ર્યાને ઊય
એ દીદારે આન ઠસ નપૂશંદ ર્ય

શહનાથે તેઓને ધણા માનથી નવાઝ્યા-અને તેઓને પોતાનાં તખ્તની નજદીક બેસાડ્યા.

પેલા ચાચ શહરના ચુંદી કાઢેલા એલચીઓએ લશ્કર, ગંજ ખઝાના અને તાજ સાથના પાદશાહને ભેટાંજ,
તેઓએ ખાકાનનો પથગામ તેને એવી રીતે કહ્યો-કે તે બોલી દેખા-ડતી વખતે તે જરા પણ ચુથાયો નહીં હતો.

ન્યારે પાદશાહે તે ઉત્સાહભરી વાતો નર્માસ ભરી રીતે ચીનાઇ પેહલવાનોથી સાંભળી,
લ્યારે તે બોલ્યો કે “ખાકાને ચીન-મોટો છે અને” ડહાપણુવાળો તેમજ વખાણુને લાયકનો છે.

પોતાનાં ફર્જંદ મારફતે મારી સાથે સંબંધ કરવા ચાહે છે-અને તેમ કરી તે દોસ્તીનીજ આરઝૂ રાખે છે.

એ કેહ કે હુર્યારી રાખી ડહાપણુ ધરાવે છે-તે સઘળાં કામો ડહા-પણુનીજ આંખોએ જોય છે.

તે કહે છે તેમ અમેા કરીશું અને એ બાબત ઉપર મુખારક વિચાર ચલાવીશું-અને પછી એ કાંઇ તેણે લખ્યું છે તેનો જવાબ આપીશું.

હવે એમ યવું જોઇયે કે ચીનના ખાકાને-છાકરીને પસંદ કરવાનું કામ અમેાનેજ સોંપવું જોઇયે.

હું એક અક્લમંદ શખ્સને મોકલીશ-કે એ તેણું સઘળું અનાનખાણું જોઈ જશે.

અને એ સફથી સરસ હશે અને ખાકાનની ધણી ખ્યારી હશે તેને ચુંદી કાઢશે.

તે તપાસશે કે બાપની માફક તે છાકરીની મા-કોણની નરસથી ઉતરી આવેલી છે અને કોણને હાથે પળાઇને મોટી થયલી છે ?

એ ચીનના ખાકાને એ હું કહું છું તે કબૂલ હોય-તો સગાઇની બાબતને તેણે પુરતો ઈન્સાફ આપેલો કહેવાશે.”

પેલા એલચીઓએ નોશીરવાન ઉપર દુઆ કીધી-કે “તું પાદશાહથી ખાકાને ચીન ખુશહાલ છે.

તેણું અનાનખાણું અગર ગોહર વરસાવનારૂં વાદળખી-બને તોપણુ તે નોશીરવાન માટે આનાકાની કરશે નહીં.

તું તારા દાનાઓમાંથી એક જણને ચુંદી કાઢ-કે તે ખાકાને ચીનની નજદીક આવે.

એવો ચુંદી કાઢ કે ખાકાનનાં અનાનખાનાની અઠરતો-તેને જોઇને પોતાનાં મોં ઢાંકે નહીં.”

પાસોખ નામએ ખાકાન અઝૂ
નૂશીરવાન વ ફેરેસ્તાદને મેહરાન
સતાદરા બરાએ દીદન વ
આવર્દને દુસરે ખાકાને ચીન.

નોશીરવાન તરફથી ખાકાનનાં નામાનો જવાબ
અને મેહરાન સતાદને ખાકાને ચીનની
બેટીને જોવા અને લાવવા
માટે મોકલવું.

૮ શહનાથ બેશીદ અઝીશાન સોખુન
બરુ તાજહુ શુદ રચગારે કોહુન
નવીસંદએ નામહુરા ખાન્દ પીશ
એ ખાકાન ફેરાવાન સખુન રાન્દ બીશ

શહનાથે તેઓની વાત સાંભળી-જેથી તેને આગળા અમાનાનો વખત યાદ આવ્યો.

તેણે નામાના લખનારને નજદીક બોલાવ્યો-અને ખાકાન માટે ધણી વાતો કહી સંભળાવી.

બેફરૂદ તા નામહ પાસોખ નેવેશ્ત
 ચુઝીહુ ચુખુનહાએ ફરૂશખ નેવેશ્ત
 તુખોસ્ત આફરીન કરૂદ અરૂ કેદંગારૂ
 જહાનદારે પીરૂએ પર્વેંગારૂ
 બકમને ઊ ચસ્ત ગીતી બપાય
 હમ ઊ ચસ્ત અરૂ નીકુઈ રહુનુમાય
 કસીરા કે ખાહફ કુનફ અરૂખમન્દ
 એ પસ્તી અરૂ આરફ અચખે બલન્દ
 દેગરૂ માન્દહ આમફ એ બફ રૂચગારૂ
 ચુ નીકી બેખાહફ બરૂ કેદંગારૂ
 બહરૂ નીકુઈ ચૂ શેનાસમ સોપાસ
 વગરૂ બફ કુનમ ચૂ દેલ અન્દરૂ હેરાસ
 નખાહમ કે જાન આશફ અન્દરૂ દેલમ
 અગરૂ બીમે ઉગ્રીફ અચૂ ખુસેલમ
 રસીફ ઇન ફેરેસ્તાદએ આફરીન
 અબા ખૂખ ગોકૂતારે ખાકાને ચીન
 શનીદમ એ પયવસ્તગી હરૂએ ગોકૂત
 એ પાકાન કે ઊ દારફ અન્દરૂ નેહોકૂત
 મરા શાફ શુફ દેલ એ પયવન્દે ઊય
 બવીજહુ એ પૂરીદહુ ફર્જન્દે ઊય
 ફેરેસ્તાદમ ઇનકુ ચકી હુશમન્દ
 કે દારફ ખેરફ જાને ઊ અરૂખમન્દ
 બેયાયફ બેગૂયફ હમહુ રાએ મન્
 એ ફર્જમે પયવન્દે આઘાએ મન્
 હમીશહુ તોરા જાન પુરૂ અચ શરૂમ બાફ
 દેલત શાદો પોશતત બમા ગરૂમ બાફ
 નવીસન્દહુ ચૂન આમહુ બીકારૂ ગસ્ત
 બેયારાસ્ત કેતાસો અન્દરૂ નવશત
 હવા ચૂન સેરેકે કલમ કરૂદ ખુશક
 નેહાન્દ મોહુરી બરૂ અરૂ એ ખુશક
 બરીશાન ચકી બેલઅત અફૂગન્દ શાહુ
 કઝાન માન્દહુ અન્દરૂ શેગેકૂતી સેપાહુ
 ચુઝીન કરૂદ પીરી ખેરફમન્દો રાફ
 કુજા નામે ઊ બૂફ મેહુરાન સતાફ
 વજ ઇરાનેયાન નામવરૂ સફ સવારૂ
 સખુન ગૂચે શાયસ્તહો નામદારૂ
 ચુનીન ગોકૂત કેસા બમેહુરાન સતાફ
 કે શવ શાદો પીરૂચ બા મેહુરો દાફ
 જબાનો રવાન બાયદત ચરૂખૂચ
 ખેરફ રહુનુમાયો દેલ આઝરૂમ બૂય
 શમેસ્તાને ખાકાન નેગહુ કુન નેકૂય
 બહો નીકે ઊરા સરાસરૂ બેબૂય
 અરૂ આરાયેશે મેહુરો બા ફરૂરો ઝીબ
 નબાયફ કે ગીરન્દત અન્દરૂ ફેરીબ
 પસે પર્દએ ઊ બસી દુખ્તરસ્ત
 કે બા બોર્જો ખાલાઓ બા અફસરસ્ત
 પરસ્તારૂ ઝાદહુ નેયાયફ બકારૂ
 અગરૂ અન્દ આશફ પેદરૂ શહુરૂયારૂ
 નેગરૂ તા કુદામસ્ત બા શર્મે દાફ
 બમાદરૂ કે દારફ એ ખાકાન નેજાફ

તેણે ફર્માવ્યું નેથી પસંદગી પામેલા મુબારક શબ્દોમાં તે નામાને પાછો જવાબ લખ્યો.

પહેલાં દુન્યાની સંભાળ રાખનાર, ફતેહમંદ અને પર્વેશીના કરનારા ખોદાતાલા ઉપર દોઆ કીધી,

કે “જેના હોકમ ઉપર આ દુન્યા પાયદાર રહેલી છે-તેમજ તે સાહેબ નેકી ઉપર રેહનુમા છે.

તે સાહેબ જે કોઈને ચાહે છે તેને મોટો બનાવે છે-અને હલકે દરજ્જેથી ખુશંદ આસ્માન ઉપર લઈ જાય છે.

જ્યારે ખોદાતાલા કોઈનું બહુ કરવા માગે છે-ત્યારે બહુબખ્તી તેને તણ દે છે.

તે સાહેબની દરેક ભલાઈ માટે હું તેના શુકાના કરૂં છું-અને જો કરી બૂંડાઇ કરૂં છું તો માફ દિલ તે સાહેબથી ધાસ્તીમાં રહે છે.

જો હું તે સાહેબ તરફની ધાસ્તી કે આશા દિલમાંથી દૂર કરૂં-તો મારાં દિલમાં મારો જાન રહે એવું હું ચાહતોજ નથી.

ખાકાને ચીનના મુબારક પયગામ સાથ-આ તારીફ લાયકનો એલથી અહીં આવી પુચ્છે છે.

તેણે તેની પહેનેશીન પાકીઝેહ બેટીઓ માટે તેમજ તેઓમાંથી કોઈ ૯ સાથ સગાઈ કરવા માટે જે કાંઈ કહ્યું તે મેં સાંભળ્યું છે.

માફ દિલ તેના સંબંધથી અને ખસૂસ કરીને તેની પહેનેશીન બેટીથી ખુશહાલ થયું છે.

આ એક અકલમંદ માણસ કે જેનો જીવ અકલનેજ પ્યારી ગણે છે, તેને મોકલી આપ્યો છે.

તે આવીને શરૂઆતથી કે આ સગાઈનાં શેવટ સૂધીનો મારાં દિલનો વિચાર ઝાહેર કરશે.

હમેશે તારો જીવ રાખી રહેજો!-તારૂં દિલ ખુશહાલ રહેજો અને તું અમારો ચુસ્ત મિત્ર થઈ રહેજો.”

કલમ જ્યારે કામ કરી પરવારી ચૂકી ત્યારે નવીસંદાએ તે નામાને ધકી કર્યું.

હવાએ જ્યારે ઉપરની સીઆહી સૂકવી નાખી-ત્યારે તેની ઉપર કસ્તુરીની મોહર કીધી.

પાદશાહે તેઓને એક એવો સરપાવ બક્ષેશ કર્યો-કે જે જોઇ સધળા સેપાહો અજબ રહ્યા.

પછી એક ડાહ્યા અને બુદ્ધો સરદાર ચુંડી કાઢ્યો-કે જેનું નામ “મેહુરાન સતાફ” હતું.

અને ઇરાનીઓમાંથી એકસો નામવરો-સુબાષિત બોલનારા, દરેક કામમાં લાયક અને કીર્તિ બરેલા પસંદ કર્યા.

નોશીરવાને મેહુરાન સતાફને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “તું માયા અને ૧૦ ઈન્સાફ સાથે ખુશહાલ અને ફતેહમંદ બનીને ત્યાં જ.

તારી જબાનને તેમજ તારા જીવને નમસિસ ભરીજ રાખજે-ડહાપણને તારો રેહનુમા બનાવજે અને તારૂં દિલ માયા ભરેલું રાખજે.

ખાકાનનાં જાનબખાનાને ખૂબ બારીકીથી તપાસજે-અને તેની ખૂબી ખામી સારી પખે શોધી કાઢજે.

એવું નહીં થાય કે બાહેરથી તેણીઓના સજ્જાગર ઉપર તેમજ તેણી-ઓના ભપકા અને ઝેબાયેશ ઉપર તું કંઠાઈ જાય.

તેના પરદા પછાડી ધણીક બેટીઓ છે-કે જેણીઓ દબદબા, ખુશંદ કદ અને તાજ સાથની છે.

છાકરીનો બાપ પાદશાહ હોય પણ તેણીની મા નોકર હોય, તો તે છાકરી આપણને કામની નહીં.

માટે તું તપાસજે કે તેણીઓની અંદર રાખીલ અને ઈન્સાફી છાકરી કઈ છે-કે જેણી પોતાની માતા તરફથી ખાકાનનું ખાન્દાન ધરાવતી હોય?

અમર ગઉહરે તાન્ ખુવદ બા નેઝાદ
જહાન્ ચું શવહ શાદો ઊ નીચ શાદ
ચુ બેશનીદ મેહુરાન્ સતાદ ઈન્ એ શાહ
બસી આફરીન્ કરૂદ બર તાજે ગાહ
મેરૂત અચ દરે શાહે ગીતી ફેરૂચ
બફરખોન્દહુ હન્ગામે ખોરદાદ રૂચ

૧૧ બખાકાન્ ચુ આગાહી આમદ એ રાહ
પઝીરહુ ફેરેસ્તાદ પીશશ સેપાહ
ચુ આમદ બતચ્છદીકે ખાકાને ચીન્
અમીનરા બેખૂસીદા કરૂદ આફરીન્
જહાન્બૂચ ચૂન્ દીદ બેન્વાખતશ
યકી માયહુવર બયગહુ સાખતશ
અઝાન્ કાર ખાકાન્ પુર અન્દીશહુ ગશ
બસૂએ શબેસ્તાને ખાતૂન્ ચુઝશ
સુખુનહાએ નૂશીન્ રવાન્ બર કુશાદ
એ ગળે એ લશ્કર હમી કરૂદ યાદ
બદ્દ ગોકૂત કીન્ શાહુ નૂશીરવાન્
જવાનસ્તે બીદારે ખખતશ જવાન્
યકી દુખતરી દાદ ખાહમ બદ્દય
કે મારા ફેઝાયદ બદ્દ આખરૂચ
મરા દર પસે પદ્દેલ યકુ દુખતરસ્ત
કે ઊ બર સરે બાનૂઆન્ અકૂસરસ્ત
બહીદારે ઊ નીસ્ત અન્દર જહાન્
ફેરાવાન્ એ મન્ ખારેતન્દશ મેહાન્
મરા આરૂચ નીસ્ત અચ મેહુરે ઊય
કે બીન્દહુ બર દારમ અચ ચેહુરે ઊય

૧૨ ચહારસ્ત નીચ અચ પરસ્તદગાન્
પરસ્તારે બીદાર ફેલ બન્દગાન્
અઝીશાન્ સેપારમ યકીરા બદ્દય
બર આસાયમ અચ જગો અચ ગોકૂતગૂચ
બદ્દ ગોકૂત ખાતૂન્ કે બા રાએ તૂ
નગીરહ કસ અન્દર જહાન્ બય તૂ
બરીન્ ગોકૂત યકુ શખ બેપયમૂદ ખાખ
ચુનીન્ તા બર આમદ એ ફૂલ આફતાખ
બેયામદ બદ્દગાહુ મેહુરાન્ સતાદ
બરે તખતે ઊ રકૂતો નામહુ બેદાદ
ચુ આન્ નામહુ બર ખાન્દ ખાકાને ચીન્
એ પયમાન્ બેખન્દીદ વચ બેહુ ચુઝીન્
કહીદે શબેસ્તાન્ બદ્દ દાદો ગોકૂત
બેરવ તા ફેરા બીની અન્દર નેહોકૂત
પરસ્તન્દહુ બા વય બેયામદ ચહાર
કે ખાકાન્ બહીશાન્ બુદી ઉસ્તુવાર
ચુ મેહુરાન્ સતાદ આન્ સુખુનહા શનીદ
બેયાવરૂદ બા ઉસ્તુવારાન્ કહીદ
દરે ખાનહુ બુકુશાદો અન્દર શુદન્દ
પરસ્તન્દગાન્ દાસ્તાનહા જદન્દ

૧૩ કે આન્શ કે અકૂનૂન્ તો બીની બરાહુ
સેતારહુ નદીદસ્તો ખુરશીદો માહુ
શબેસ્તાન્ બેહેસ્તી બુદ આરાસ્તહુ
પુર અચ માહો ખુરશીદો પુર ખારસ્તહુ

અગરને તેનાં નામીયા ખાન્દાન સાથ તેણીનાં શરીરનો બાધો પલ્લ ઠીક
હશે-તો સધળો દેશ તેનીથી ખુશી થશે અને તેણી પોતે પલ્લ ખુશદાલ રહેશે.”
જ્યારે મેહુરાન સતાદે પાદશાહથી આહુ સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે નોશીર-
વાનનાં તાજ અને તખત ઉપર ધણીક દુઆ કીધી.

અને દેશને આબાદ રાખનાર પાદશાહની દરબારમાંથી ખોરદાદ રોઝના
મુખારક હન્ગામ ઉપર તે ગયો.

જ્યારે ખાકાનને તેના આવવાનો ખબર મળી ત્યારે તેની સાથે
લશ્કરને એસ્તેકબાલ મોકલ્યું.

જ્યારે તે ખાકાને ચીનની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે અમીન ચૂમીને તેની
ઉપર દુઆ કીધી.

પાદશાહે જ્યારે તેને જોયો ત્યારે તેને આવકાર લીધો-અને તેને માટે
એક ધણી કામની જગ્યા તૈયાર કીધી.

હવે ખાકાન તે વાતના વિચારમાં પડ્યો-અને પોતાની રાણીનાં
અનાનખાનામાં ગયો.

અને ત્યાં તેણીને નોશીરવાનની વાતો કહી સંભળાવી-તેમજ તેના
ખત્રાના અને લશ્કર માટે પલ્લ કહેવા લાગ્યો.

તે બોલ્યો કે “આ પાદશાહ નોશીરવાન-જવાન અને હુશ્યાર છે
તેમજ તેનું નસીબ પલ્લ ઝેરાવર છે.

હું તેને એક આપણી બેટી આપવા ચાહુ છું-કે જેથી તેની આગળ
મારી આખર વધે.

મારા અનાનખાનામાં એક બેટી છે કે જેણી સધળી બાલુઆનાં સરનાં
તાજ જેવી છે.

તેણીના જેવી દેખાવળી જેહાનમાં બીજી કોઈજ નથી-ધણીક પાદ-
શાહોએ મારી પાસે તેણીની માગણી કીધી છે.

પલ્લ મારો તેણીની ઉપર એટલો બધો પ્યાર છે-કે તેના ચેહરા
ઉપરથી મારી આંખ ખસેડવા ચાહુતાજ નથી.

કનીઝક (બાંદી)ને પેટની મને ચાર છોકરી છે-જેઓ બરેબરી ખબર-
દાર ખિદમતગાર ચકરેતો છે.

તેઓમાંથી હું એક તેને આપીશ-અને આ લડાઈ અને અધડાથી
કરાર પામીશ.”

રાણી બોલી કે “અકલમાં તારી જગ્યા લેનાર દુન્યામાં કોઈ નથી.”

એની વાતચિત્તમાં રાત પુરી કીધી-અને જ્યારે પહાડ ઉપરથી આફ-
તાખ નીકળ્યો.

ત્યારે મેહુરાન સતાદ દરબારમાં આવ્યો-તે તેનાં તખત આગળ ગયો
અને પેલું નામુ આપ્યું.

જ્યારે ખાકાને ચીને તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તેને કાંબેલી શર્તથી અને
સારી રીતે ચુંદ્રી કાઢવાની રીતથી હસી પડ્યો.

તેણે તુરત અનાનખાનાની ફૂંચી આપી અને બોલ્યો કે “અના-
ખાનામાં જ અને જો, કે તારા પાદશાહને લાયકની કંઈ છોકરી છે?”

તેની સાથે ચાર ગોલામો ગયા-કે જેઓ ઉપર ખાકાનને બરોસો હતો.

જ્યારે મેહુરાન સતાદે તે સખુનો સાંભળ્યા ત્યારે તે ફૂંચી લઇને
પેલા ભરોસાદાર નોકરો સાથ ચાલ્યો.

તેઓએ તે ધરનો દરવાજો બોલ્યો અને અંદર ગયા-પેલા ગોલામો
બોલવા લાગ્યા,

કે “આ જગ્યાએ હવડાં તું તે ચીજ જોઈ શકશે-કે જેને સેતારા-
ઓએ કે આફતાખ અને માહતાબે પલ્લ જોઈ નથી.”

તે અનાનખાનુ એક સણગારેલું બેહેશ્તજ હટું-જે માહતાખ અને
આફતાખ જેવી અકરતોથી તેમજ રાચરચીલાંથી ભરેલું હતું.

પરીચેહરુ અરુ ગાહુ બેનશસ્ત્ર પન્જ
હમહુ અરુ સરખ તાળે દરુ ઝીરે ગન્જ
મગરુ દુખતે ખાતુન કે અકુસરુ નદાશ્ત
હમાન ખારહો તઉકો ગઉહરુ નદાશ્ત
ચકી ભમઈ દારતહુ દરુ ખરશ
કોલાહી એ મુશ્કુ ઈઝદી અરુ સરશ
એ કઈહુ ખરેખ અરુ નેગારશ નખૂદ
ભેશ આરાયેશે કેહેગારશ નખૂદ
ચકી સરુવ ખુદ અરુ સરશ માહે નવ
ફોઝાન એ દીદારે ઊ ગાહે નવ
ચુ મેહુરાન સતાહ આમદો બેગરીહ
ચકીરા બદીદાર ચૂન ઊ નદીહ
બેદાનેસ્ત બીનાદેલો રાએ રાહ
કે દુરન્દ ખાતુનો ખાકાન એ દાહ
બદસ્તારે દસ્તાન હમી ચશમે ઊય
બેપૂશીહ અઝાન તાઝહુ શુદ ખશમે ઊય
પરસ્તેન્દહુરા ગોઝત નઝદીકે શાહુ
ફેરાવાન ખુવહ ચારહો તાળે ગાહુ
મનુ ઈનરા કે બી તાળે આરાયેશસ્ત
ગુઝીદમ કે ઈન અન્દર અકુઝાયેશસ્ત
અરન્જ અશ પયે બેહુ ગુઝીન આમદમ
ન અશ બહુરે દીખાએ ચીન આમદમ
બદ્દ ગોઝત ખાતુન કે અય મદે પીરુ
નગૂઈ હમી ચક્ સખુન દેલપઝીરુ
મેહાનરા કે બા ફરુરો જીબન્દો રાય
દેલ અકુઝ ગશતહુ રસીદહુ બળય
બખાલાએ સર્વો ખરેખ ચૂન બહાર
બેદાનહ પરસ્તીદને શહુરુયાર
હમી ફૂદકી ના રસીદહુ બળય
બરીશાન ગુઝીની નઈ પાક્ રાય
ચુનીન પાસોખ આવરુદ મેહુરાન સતાહ
કે ખાકાન અગરુ સરુ બેપીચહ એ દાહ
બેદાનહ કે શાહે જહાન કેહેબેદાય
બેખાનહ મરા પીરે નાપાક્ રાય
મનુ ઈનરા પસન્દમ કે અરુ તખ્તે આજ
નદારહ બતન ચારહો તઉકો તાજ
અગરુ મેહુતરાનુ ઈન ન બીનહ રાય
ચુ ફર્માન ખુવહ બાશ ગર્દમ બળય
નેગહુ કરુદ ખાતુન બગોઝતારે ઊય
શેગોઝત આમદશ રાયો કેદારે ઊય
પસ અશ પીશે ખાતુન બેયામદ બેઝન
બનઝદીકે ખાકાન શુદ આન પુરુ ફુસુન
બગોઝતશ બદ્દ આન કુલ રફતહુ બૂદ
ચુ ખાકાન વરા દીદ કાશકૂતહુ બૂદ
બેદાનેસ્ત કીન પીરે પાકીઝહુ મધઝ
ખુઝોઝરેતો શાયેસ્તએ કારે નધઝ
બેદમન્દ બેનશસ્ત બા રાયઝન
બેપાહુદ્દ અશ અયવાને શાહુ અન્જુમન
ચુ પદુખ્ત શુદ ભયગાહે નેશસ્ત
બેરફતન્દ બા ઝીએ ફમી બદસ્ત

ત્યાં પાંચ પરીને ચેહરાની છાકરીઓ તખ્ત ઉપર બેઠી હતી-જેણી-
ઓનાં માથાં ઉપર તાજ હતો અને ખઝાના નીચે ઢંકાયેલી હતી.
પણ પાંચમી, રાણીની બેઠીએ તાજ પેહેયું નહીં હતું-તેમજ બાલી,
સાંકળી અને બીબાં ગોહરો પેહેયાં હતાં નહીં.

તેણીએ પોતાનાં બદન ઉપર ફકત સાદાં કપડાં પેહેયાં હતાં-અને
કુદરતે આપેલું કરતુરી જેવા બાલનું તાજ તેણીને માથે હતું.

તેણીના ચેહરા ઉપર ખોદાતાલાએ બક્ષેલા સણગાર સિવાય બીજો
કશો પણ સણગાર હતો નહીં.

તેણી એક સરૌવરનું ઝાડ હતી કે જેનાં સર ઉપર નવો માહતાબ
ચળકતો હતો-જેણીના પ્રકાશથી તેણીનું નરુ તખ્ત પણ ઝળકી રહ્યું હતું.

જ્યારે મેહરાન સતાહ આવ્યો અને તેણીને ભેઈ-ત્યારે તેણીના જેવો
એકનો પણ ચેહરો તેણે જોયો નહીં.

તે ચાલાક અને કાવકા વિચારના શખ્સે જણી લીધું-કે “ખાકાન
અને તેની રાણી તેને બેવકુફ બનાવતાં હતાં.”

પોતાનાં પેહરનની બાંધ વડે પોતાની આંખો ઢાંકીને તેણી અમીઈ
ગઈ અને તે ભેઈને તેનો ગુરસો તાઝો થયો.

અને પેલા ગોલામોને કહ્યું કે “મારા પાદશાહની પાસે પુષ્કળ ૧૪
બાંગડીઓ તેમજ તાજ અને તખ્તો છે.

માટે મેં આ તાજ અને કાંઈ પણ સણગાર વગરની છાકરીનેજ-
પસંદ કીધી છે કારણકે એજ દરેક ચીજમાં ચંદિયાતી છે.

હું રંજ બેઠી જે પસંદ પડે તે લેવા માટે આવ્યો છું-હું કાંઈ
ચીનાઈ રેશમી કાપડ લેવા આવ્યો નથી.”

રાણીએ તેને કહ્યું કે “ઓ બુઢા મદ્દ!-તું એકબી સારો સખુન
ખાલતો નથી.

દબદબા ભરેલા પાદશાહો ઉમરે પુગેલી છાકરીઓથી રાઝી થાય છે.

જેણીઓ કદમાં સરૌવર જેવી બની અને ચેહરામાં બહારની મોસમ જેવી
ખીલેલી છે-તેણી પાદશાહની ખિદમત કરવાનું કામ અચ્છી રીતે જાણે છે.

તું તેણીઓની ઉપર આ ઉમરે પુગ્યા વગરની નાની છાકરીને પસંદગી
આપે છે, તે તારો વિચાર ઠીક નથી.”

મેહરાન સતાહે એવો જવાબ દીધો-કે “ખાકાન જે ઇન્સાફથી સર
ફેરવશે,

તો તે સારી રીતે જાણે છે કે દેરાનો પાદશાહ નોશીરવાન-મને
નાપાક અકલનો બુઢો કહેશે.

હું આજે હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બાંગડી, સાંકળી કે તાજ વગર
બેઠેલી છે તેણીનેજ પસંદ કરું છું.”

જે તમો સદાર લોકો આ મારો વિચાર પસંદ કરતાં નહીં હોય- ૧૫
તો જ્યારે તમો હોકમ આપશે ત્યારે હું અહીંથી પાછો ફરીશ.”

રાણીએ તેની વાત ઉપર ધ્યાન પુગાડ્યું-તેણીને તેના વિચાર અને
કામ અજબ લાગ્યાં.

પછી મેહરાન રાણી આગળથી બાહરે આવ્યો-અને તે યુક્તિ ભરેલો
શખ્સ ખાકાનની આગળ ગયો.

અને જે કાંઈ બન્યું હતું તે તેને કહ્યું-જ્યારે ખાકાને તેને ગુરસો
ભરેલો જોયો,

ત્યારે તે સમજી ગયો કે “આ પાકીઝહ મગજનો બુઢો-કોઈ મોટો
માણસ છે અને સારાંજ કામો કરવાને લાયકનો છે.”

પછી તે દાના ખાકાને પોતાના પાદશાહી અયવાનમાંથી સધળા લોકોને
વિદાય કરીને પોતાના સલાહકારો સાથે વિચાર કરવા બેઠો.

જ્યારે દરબારની જગ્યા ખાલી થઈ ત્યારે રૂમી પંચાગ હાથમાં લઈને
સર્વ ગયા.

સે તારહુ રોનાસાનો કુંદાવરાન્
હરાન્ કસ કે બૂદહ અઝીશાન્ સરાન્
મેફરૂદ તા હરુકે બૂદશ બમેહુર
મેજુસ્તાન્ યકુસર શુમારે સેપેહુર
હમી કરુદ મૂબહ બઅખતર નેગાહુ
એ કેહરે આકાનો પયવન્દે શાહુ
૧૬ થુનીન્ ગોકૂત ફર્નમ કય શહુરયાર
હેલતરા બબહ ઈશ રન્જહુ મદાર
કે ઇન્ કાર જોશ અર મેહી ગુઝરહ
બબહ રાએ દુશ્મન્ જમાન્ નશ્મરહ
થુનીનસ્ત રાએ સેપહુરે બલન્દ
હમાન્ અખતરે ગદેરી સૂદમન્દ
કે અશ દુખતે આકાનો અશ પોશતે શાહુ
મેયાયહુ યકી શાહે ઝીબાએ ગાહુ
અર શહુરયારાન્ કુનન્દ આફરીન્
હમાન્ પુર હોનર સરકરાઝાને ચીન્

ગુન્દમીઓ, પેહલવાનો-તેમજ તેઓમાંથી જે કોઈ સરદાર લોકો હતા તે ત્યાં આવ્યા.

આકાને ફર્માવ્યું જેથી તેના જે કોઈ ખચરખાહો હતા-તેઓ સધળા આસ્માનની ગણતરી તપાસવા લાગ્યા.

વડો વઝીર આકાનનાં કામ માટે તેમજ પાદશાહ નોશીરવાનની સગાઈ માટે સેતારાઓ ઉપર નેગાહ કરવા લાગ્યા.

ત્યાર બાદ શેનટ તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ !-તું કાંઈ પણ ખૂંડ થવાની ધારતીને લીધે તારું દિલ ગમગીન ના રાખ.

કે આ કામનું પરિણામ સારુંજ આવશે-દુશ્મનની ખૂરી ખાહેશ પ્રમાણે જમાનો ફરશે નહીં.

ખુલ્લું આસ્માનનો તેમજ સેતારાનો અને ફાયદાકારક ગદેશનો ભેદ એનીજ રીતનો છે,

કે આકાનની બેટીથી અને શાહ નોશીરવાનની પીઠથી એક તખ્તને લાયકનો શાહઝાદો પયદા થશે.

જેની ઉપર સધળા પાદશાહો તેમજ ચીન દેશના કીર્તિ ભરેલા સરકરાઝો દુઆ કરશે.”

ફેરેસ્તાદને આકાન્ દુખતરે ખુદરા
બા નામહ વ ખાસ્તાહ હમરાહે
મેહરાન્ સતાદ બનઝદે નૂશીરવાન્

આકાને નામા અને હદયા સાથ પોતાની બેટીને
મેહરાન સતાદ સાથે નોશીરવાનની
નઝદીક મોકલવી.

:o:

:o:

થુ મેશનીહ આકાન્ હેલશ ગશત ખશ
મેબનીહ ખાતૂને ખુરશીહ ફશ
થુ અશ ચારહુ હેલહા મેપદખતન્દ
ફેરેસ્તાદહુરા પીશ બેન્શખતન્દ
મેગોકૂતન્દ ચીઝી કે બાયસ્ત ગોકૂત
એ ફર્જન્દ ખાતૂન્ કે ખુદ દર નેહોકૂત
મેયેઝરેકૂત મેહરાન્ સતાદ અશ પેદર
બનામે શહન્શાહે પીરૂઝગર
મેયાન્જ મેયેઝરેકૂતો આકાન્ મેદાહ
યકીરા કે દારહ એ ખાતૂન્ નેઝાહ
૧૭ પરસ્તાદબાન્ બા નેસાર આમદન્દ
બશાહી બરે શહુરયાર આમદન્દ
વઝાન્ પસ યકી ગન્જે આરાસ્તાહુ
બહ દર એ હરૂ ગૂનઈ ખાસ્તાહુ
એ દીનાર વઝ ગઉહરે તઉકે તાજ
હમાન્ મહુદે પીરૂઝહો તખ્તે આજ
યકી દીગર અશ ઊદે હેન્દી બઝર
બરૂ બાકૂતહુ અન્દ ગૂનહુ ગોહુર
અબા હરૂ યકી અકુસરી શાહવાર
સદ અસ્પે સદ ઉશ્તુર બઝીનો બખાર
શુતુર બાર કર્દહુ બહીબાએ ચીન્
મેયારાસ્તાહુ પોશતે અસ્પાન્ બઝીન્
અહલ તાએ દીબાએ ઝરૂબકૂત ગૂન્
કરીદહુ અબરૂજ બઝર અન્દરૂન્

જ્યારે આકાને એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેનું દિલ ખુશહાલ થયું-અને ખુરશીદના મેહરાની રાણી પણ હસી પડી.

જ્યારે તે બન્ને જણાનાં દિલ પોતાની બેટી માટેની યુક્તિથી મોકળાં થયાં-ત્યારે તેઓએ પેલા એલચીને પોતાની નઝદીક મેસાડયો.

અને રાણીને પેટની બેટીને શા કારણસર છપાવી રાખી હતી તે બાબત જે કહેવું હતું તે સધળું તેને કહ્યું.

મેહરાન સતાદે તે બેટીને તેણીના બાપ પાસેથી ફતેહમંદી ભરેલા શેહન્શાહ નોશીરવાનનાં નામથી કમ્બલ રાખી.

તે એક પુરી બેટી જે રાણીની જણેલી હતી-તેને આકાને આપી અને એવચીએ તેણીને કમ્બલ કીધી.

આથી તેણીની દાસીઓ ખુશી થતી થતી નેસાર કરવાની ચીઝો લઈ આકાન આગળ આવી.

ત્યાર પછી એક કીમતી ખઝાનો કે જેમાં જાત જાતનો સામાન હતો, તે ત્યાં ભેગો કીધો.

જેમાં દીનારો, ગોહરો, સાંકળીઓ અને તાન્જે હતાં-તેમજ પીરૌઝાના પારણાં અને હાથીદાંતાનાં તખ્તો હતાં.

બીજું એક તખ્ત હિન્દી અગરનું બનાવેલું જેમાં સોના સાથ ધણીક જાતનાં જવાહરો જડેલાં હતાં.

દરેક તખ્તની સાથે એકકું પાદશાહી તાજ હતું-સો થોડા ઝીન સાથના અને સો જાંટ બોળ સાથનાં હતાં.

જે જો ટો ઉપર ચીનાઇ રેશમી કાપડ લાધેલું હતું-અને થોડાઓની પીઠ ઝીનના સાઝથી સજ્જારેલી હતી.

ચાલીસ સોનેરી કપડાંના તાકા કે જે સોનામાં પોખરાજ જડેલાં હતાં, તે હતા.

સહ ઊંચુર એ ગુસ્તેદની ખાર કરૂં
પરસ્તેદહુ સી સહ પદીદાર કરૂં
હમી દીદ તા હર ચકી ખર નેશસ્ત
ખઆધને ચીન્ ખા ફેરફરી ખદસ્ત
એફરૂદ ખાકાને પીરૂં ખખત
કે એન્હીદ ખર ફેહએ પીલ તખત
ખરૂં ખાકૂતહુ શશએ સીમે ખર
ખશશહુ દરૂં ના એસદહુ ગોહર
ફેરફરી ફેરફશાન્ એ દીખાએ ચીન્
કે પયદા નખૂદી એ દીખા જમીન્
ખસહ મદશ અચ ભય ખદશની
એ હામૂન્ ખગરૂદ્દ ખર અકાશની
ખદીખા બેયારસ્તહુ મહુદે ખર
ખમહુદ અન્દરૂં ના ખસદહુ ગોહર
ચુ સીસહ પરસ્તાર ખા માહુરૂં
એફરૂતહુ શાદાન્ દેલો તાજહુ રૂં
ફેરફેરતાહુ ફર્જદરા નચદે શાહુ
સેપાહી હમી રકૂત ખા ઊ ખરાહુ
પરસ્તેદહુ દરૂં પીશે ખાદમ એહેલ
ખરૂં ખર ગુજસ્તહુ શાદાખ દેલ
ચુ પરફુખતહુ શુદ્દ ખાન્ બેયામહુ દખીર
બેયાવરૂં મુરફા ગોલાએ હરીર
ચકી નામહુ બેવસ્ત અર્જન્ વાર
પુર આરાયેશો રંગો ખૂયો નેગાર

ખુબોસ્તીન્ સેતૂદ આફરીનદહુરા
જહાન્દારો બીદારો બીનદહુરા
કે હર ચીચ ફે આફરીદ અચ ખવેશ
ખદાન્ સૂ કશહુ ખન્દગાન્દરા રવેશ
શહનશાહે ધરાન્ મરા અફસરસ્ત
ન પયવન્દે ઊ અચ પયે દુખતરસ્ત
કે તા મન્ શનીદસ્તમ અચ એષદાન્
ખુબોર્ગીનો બીદાર દેલ મૂખદાન્
એ ફરૂરો ખુબોર્ગીઓ અવરન્દે શાહુ
એબુસ્તમ હમી રાહે પયવન્દે શાહુ
કે અન્દર જહાન્ સરખસર દાદગર
જહાન્દાર ચૂન્ ઊ ન ખન્દહુ કમર
ખમદીઓ પીરૂં ઝીઓ દસ્તગાહુ
ખફરૂરો ખબોર્જો ખતખતો કોલાહુ
ખદાદો ખદાનેશ ખદીનો ખરહ
વરા પાફ ચચદાન્ હમી પર્વરહ
ફેરફેરતાદમ ઇનફ જહાન્બીને ખુદ
મુએ શાહે કેસા ખઆધને ખુદ
એફરૂમુદમશ તા ખુવહ ખન્દહુ વાર
ચુ આયહ પસે પદએ શહુરયાર
ખેરહ ગીરહ અચ ફરૂરો ફરૂહન્ગે ઊય
બેયામૂહ આધનો આહન્ગે ઊય
કે ખખતો ખેરહ રહૂનમૂને તો ખાહ
ખુબોર્ગીઓ દાનેશ સોતૂને તો ખાહ

સો બંટ ઉપર ગલીયા લાધ્યા-અને ત્રણસો બાંદીઓ તૈયાર કીધી.

ખાકાન જોતો હતો કે દરેક જણ હાથમાં વાવટો લઇને ચીનાઈ રીત પ્રમાણે સવાર થયાં.

પછી કુતેહમંદ ખખતનાં ખાકાને ફર્માવ્યું-કે “હાથીની અમારી ઉપર તખ્ત મુકો.”

જેમાં સોના ચાંદીની ધારી હતી-અને તે ધારીમાં નવાંજ ગોહરો ૧૮ જડેલાં હતાં.

તે સાથે ચીનાઈ રેશમી કપડાંનો જળકતો ઝુંડો હતો-કે જે રેશમી કપડાંથી જમીન પણ દેખાતી નહીં હતી.

સો માણસો તે ઝુંડાને ઉઠાવતા હતા-અને મયદાનમાંથી આકાશ તરફ ઊંચો ધરતો હતા.

રેશમી કપડાંથી સોનેરી અમારી સણગારી હતી-તે અમારીમાં પેલી કુમારી કન્યા હતી.

જ્યારે તે માહતાખને ચેહરેની છાકરી સાથ તેની ત્રણસો દાસીઓ પણ ખુશહાલ દિલે અને હસ્તે ચેહરે જતી હતી.

ખાપે તે બેટીને પાદશાહ નોશીરવાનની નજદીક મોકલી-સફરમાં તેણીની સાથ એક લશ્કરી ટુકડી પણ ચાલતી હતી.

અમારીની આગળ આગળ ચાલીસ દાસીઓ અને નોકરો ચાલતા હતા-ખુશી ખુરમી બધાં દિલે તેઓ રવાના થયા.

જ્યારે એ બધી તૈયારીઓ થઈ રહી ત્યારે મુન્શી આવ્યો-અને કરતુરી, ગુલામ જળ અને રેશમી કપડું સાથે લાવ્યો.

ખાકાને માની ચીતારાનાં “અર્જન્ગ” નામના ચીતારખાના જેવું શોભિતું એક નામુ લખાવ્યું-જે સઘળું સણગાર ભરેલું તેમજ રંગરાગ અને ચીતાર ભરેલું હતું.

પહેલા દુન્યાને પયદા કરનાર, તેની સંભાળ રાખનાર, સઘળું જાણનાર અને સઘળું જોનાર સાહેબની તારીફ લખી,

કે “દેવગતિએ જે કાંઈ તેણે પયદા કર્યું છે-તેજ ગતિ તરફ ખંદા ૧૯ એાની ચાલ ઢળતી રહેવાની.

ધરાનનો શેહનશાહ મારાં સરતું તાજ છે-પોતાની દીકરીને ખાતેર કાંઈ મેં તેની સાથે જોડાણ કર્યું નથી;

પણ જ્યારથી મેં મારા દાનાઓ અને ચાલાક મનના વઝીરોથી સાંભળ્યું છે,

જ્યારથી મેં પાદશાહના ખોરેહ, તેની મોટાઈ અને તેનાં તખ્ત માટે સાંભળ્યું છે-ત્યારથી તે પાદશાહ સાથ સગપણ કરવાનો માર્ગ શોધતો રહ્યો છું.

કારણકે તમામ જોહાનમાં તે દાદગર પાદશાહ માફક કોઈ બીજો કમર બાંધી જાણતો નથી.

મદાનગીમાં, કુતેહમંદીમાં કૌવતમાં-ખોરેહમાં, દખ્ખામાં, તખ્તો તાજમાં,

ધન્સાફમાં, અકલમાં, દીન ધર્મમાં અને હડાપણમાં-પાક ચઝદાન તેનીજ પર્વરેશી કરે છે.

હમણાં મારી રીત રેવાજ પ્રમાણે પાદશાહ નોશીરવાન તરફ મારી પોતાની બેટીને મોકલી આપી છે.

મેં તેણીને હોઠમ આપ્યો છે કે જ્યારથી તેણી પાદશાહના પરદા પજાડી આવે ત્યારથી તેના ગોલામ તરીકે વર્તે.

તેના ખોરેહ અને દાનાઇથી તેણી અકલ પકડે-અને તેનીજ રીત બાત અને તેનાજ તરીકા શીખે.

કુતેહમંદ ખખત અને હડાપણ તારાં રેહનુમા હોજો!-મોટાઈ અને ૨૦ દાનાઈજ તારો સ્થંભ હોજો!”

નેહાદંદ મોહર અથ ખરે મુશ્કે ચીન
ફેરેતાદહરા દાદો કરૂં આકરીન
યકી બેલઅત્ અથ ખહરે મેહરાન સતાહ
બેયારસ્ત કાન્ કરૂં નદારૂં બયાહ
કે દાદી કરી અથ મેહાને બેહાન
ફેરેતાદહરા આશકારે નેહાન
હમાન નીચ યારાનશાર હફયહ દાદ
એ દીનાર વચ મુશ્કે શાન્ કરૂં શાહ
હમી રકૂત બા દુખતરે ખસ્તહ
સોતૂરાનો પીલાને આરાસ્તહ
ચુનીન તા લબે રૂં જયહૂન કરીહ
બમેજગાન હમી અથ દેલશ ખૂન કરીહ
એ જયહૂન દેલી પુર એ ખૂન બાચ ગશત
એ ફર્જહ બા દરૂં અઝબાચ ગશત
હમી ખૂદ બા રૂં જુઝાશતહ
બખુશી બદાન રૂં બદાશતહ
ચુ આગાહી આમહ એ મેહરાન સતાહ
હમી હર યકી હફયહો મોમહદુ દાદ
૨૧ યકાયકુ હમી ખાન્દંદ આકરીન
અખર શાહે ઈરાને સાલારે ચીન
દેલી શાહ બા હફયહો બા નેસાર
હમહ મીચખાનો હમહ ફસ્તદાર
બેખસ્તહ આઝીન બશહરે બરાહ
દેરમ રીખતહ અથ ખરે દુખતે શાહ
બઆમુયો રાહે બેયાખાને મરૂં
જમીન ખૂદ યકસર ચુ પરે તઝરૂં
ચુનીન તા બમેસ્તામો ગોર્ગાન રસીહ
તો ગોફતી જમીન આસ્માનરા નદીહ
એ આઝીનો ગુઝબહ બશહરે બદશત
બરાહી કે લશકરૂં હમી બરુ ગુઝશત
એ અયવાન હમી ફદકો મેર્દો જન્
બરાહે ખુતે ચીન શુદંદ અન્જુમન
એ બાલા બદીશાન દેરમ રીખતહ
એ મુશ્કો એ અઝબરૂ હમી બીખતહ
બરુ આમીખતહ તશતહાએ ખલૂક
જહાન પુર શુદ અથ નાલએ ફૂસો ખૂક
હમહ યાલે અસ્પાન પુર અથ મુશ્કો રાય
શકરૂં બા દેરમ રીખતહ ઝીરે પાય
૨૨ એ બચ નાલએ નાયો અન્ગો રોબાખ
નખુદ બરુ જમીન લાય આરામો ખાખ
ચુ આમહ ખુત અન્દર શમેસ્તાને શાહ
બમહદ અન્દરૂં કરૂં કેસ્ત નેગાહ
યકી સરૂં દીહ અથ બરશ ગેરૂં માહ
નેહાદહ બસરૂં બરુ એ અઝબરૂ કોલાહ
કોલાહી દેગરૂં ખૂદ મુશ્કીન એરેહ
ચુ જન્જરૂ ગશતહ ગેરેહ બરુ ગેરેહ
ગેરેહ બસ્તહ વચ નાચ બરુ તાફતહ
બઅફસૂન યકુ અન્દરૂ દેગરૂ બાફતહ
ચુ અથ ધાલેયહ બરુ ચુલ અન્જુશતરી
હમહ ઝીરે અન્જુશતરી મુશ્તરી

તે ચીનાઈ કસ્તુરીવાળાં નામા ઉપર મોહર કરવામાં આવી-તે નામુ
એલચીને આપ્યું અને તેની તારીફ કીધી.

પછી મેહરાન સતાદને માટે એક સરપાવ-તૈયાર કરાવ્યો કે તેને
સરસ કાંધે ચગાડ બેસેલા હોય તેમ યાદ નથી.

કે બેહાનના સરદારોમાંથી કાંધે શું ઝાહેરમાં કે છપી રીતે કાંધ
એલચીને આપ્યો હોય, તેની યાદ નથી.

તેમજ તેના સાથીઓને પણ હફેચો આપ્યો-તેઓને પણ દીનાર અને
કસ્તુરીથી ખુશહાલ કીધા.

પછી ખાકાન પોતાની બેટી અને સહુગારેલા થોડા અને હાથીઓના
ખઝાના સાથ ચાલવા લાગ્યો.

એમ કરતાં તે જયહૂન નદીના કિનારા સૂધી આવી લાગ્યો-તે પોતાની
આંખમાંથી દિલ્લીનીનાં આંસુ પાડતો હતો.

તે જયહૂન નદી આગળથી જામી દિલ્લે પાછો ફર્યો-પોતાનાં ફર્જને
લીધે તે દુઃખી બન્યો.

તેઓ સધળાં નદી ઉતરી ગયાં અને પેલે પાર તમીન ઉપર ઉતર્યાં
ત્યાં સૂધી ખાકાન તેઓને જોતો શોધ્યો.

ન્યારે મેહરાન સતાહ તરફની ખબર ઈરાનમાં આવી પહોંચી-ત્યારે
દરેક જણ હદયા અને મુખારકબાદી આપવા લાગ્યા.

સાધળાઓ ઈરાનના પાદશાહ અને ચીનના સરદાર ઉપર દુઆ
કરવા લાગ્યા.

ખુશી બદેલાં દિલ સાથ અને વધામણીની ભેટ સહગાત સાથ તે
પરોણાઓના મેઝગાન ખચરખાહ બની રહ્યા.

તેઓએ શેહરમાં તેમજ રસ્તામાં સહુગાર ફર્યો-અને ચીનના પાદ-
શાહની બેટી આગળ દિરમ વરસાવ્યા.

આમજ નદીવાળા ઇલાકાથી તે મર્વનાં જંગલ સૂધીનો રસ્તો-સૂર્યનાં
કિરણ મિસાલ ઝંઝકિટ થઈ રહ્યો હતો.

એજ પ્રમાણે બેસ્તામ અગે ગોર્ગાન પહોંચ્યા ત્યાં સૂધી-તું કહે
ગાયા જમીન ઉપરનાં આસ્માનને બેઠ શકીજ નહીં.

શેહરમાં અને મધદાનમાં જે રસ્તે કે તે લશ્કર પસાર થઈ જતું
હતું ત્યાંના સહુગાર અને આરામંઓથી જમીન આસ્માન બેઠ શકી નહી.

છોકરાઓ, મરદો અને સ્ત્રીઓ પોતાનાં ધરમાંથી નીકળી-પેલી ચીનાઈ
પૂતળીના જવાના રસ્તા ઉપર ભેગાં થયાં.

સાધળાંએ જિયાદથી તેઓ ઉપર દિરમ વધાવ્યા-અને કસ્તુરી તેમજ
અંબરનો છટકાવ કરવા લાગ્યાં.

તરેહવાર ખુશ્મિઃઈથી રકાબીઓ ભરી હતી-આખું શેહર નગારાંના
આવાજથી ઢળીમળી રહ્યું હતું.

તેઓના થોડાઓની ગર્દન સાધળી મય અને કસ્તુરીથી લશાઈ ગઇ-
શાકર અને દિરમ તેઓના પગ તળે કચડાવા લાગ્યા.

કરનાય, મોરચંગ અને રૂખાબના પુષ્કળ આવાજથી-જમીન ઉપર
આરામ લેવાની અને જિધાવાની જગ્યા રહી નહીં.

ન્યારે પેલી પૂતળી પાદશાહનાં જ્ઞાનખાનામાં આવી પુગી ત્યારે
નોશીરવાને તેની અમારીમાં નજર કીધી.

તેણીને એક સરોવર મિસાલ તેણે બેઠ બેની ઉપર પૂનેમનાં ચાંદ
જેવું મોં હતું-અને તેણીને માથે અંબરનું (કાળા બાલનું) તાજ હતું.

વળી એક બીજું પણ કસ્તુરીના ચુંખાંવાળું તાજ હતું-જેમાં સાંક-
ળની માફક કડીઓ પડેલી હતી.

કડીઓ બાંધેલી અને સુદરતાથી ગુંથેલી હતી-અને વળી કારીગરીથી
એક બીજાં મેળવેલી હતી.

તેણીના ગોલાખી ગાલ ઉપર વીંટી જેવું નાનું કુંદાળું પાડેલું હતું-
જે વડે તેણી પોતાના ધણીને વશ કરતી હતી.

અહીં શાહ નૂશીરવાન ખીરહ માન્હ
અર નામે યજ્ઞદાન ફેરાવાન બેખાન્હ
સજાવારે ઊ ભય બુઝીદ શાહ
બેખારાસ્તાન્હ અજ પયે માહુ ગાહુ

તે ભેદ પાદશાહ નોશીરવાન અજબ રહો-અને તે માટે ખેદાતાલાનાં
નામની ધણીન યાદ કરવા લાગ્યા.

પાદશાહ તેણીને લાયકની જગ્યા પસંદ કીધી-અને તે માહતાબને
ચેહરેનીને માટે તખ્ત તૈયાર કરાવ્યું.

બાઝ ગરતને ખાકાન્ વ લશકર
કશીદને નૂશીરવાન અઝ ગોર્ગાન્
અસૂએ તયસકૂન્.

ખાકાનનું પાછું ફરવું અને નોશીરવાનનું
ગોરગાનથી તયસકૂન તરફ
લશકર લઈ જવું.

—:૦:—

—:૦:—

થુ આગાહી આમદ બખાકાને ચીન્
અજ ઈરાનો વજ શાહે ઈરાન્ અમીન્
વજાન્ શાહમાની બફર્જન્હે ઊય
શુદન્ શાહો ખુર્રમ બપયવન્હે ઊય
બેપદાખ્ત સુલ્હો સમર્કન્હે આજ
બકા આરુ ખાશી ફેરેસ્તાદ તાજ
અમીન્ શહુરહા ચૂન્ બેરકૂત ઈન્ સેપાહુ
હમહુ મરુઝખાનાન્ ફેરેસ્તાદ શાહુ
જહાન્ નવ શુદ અજ દારે નૂશીરવાન
બેખોક્તાન્હ અર પોશ્ત પીરે જવાન્
યકાયકુ હમહુ ખાન્દન્હ આફરીન્
બહરુ ભય અર શાહે ઈરાન્ અમીન્
હમહુ દસ્ત અરુદાશ્તહુ ખાસમાન્
કે અય કેહંગારે મકાનો અમાન્
તો ઈન્ દાદ અર શાહુ કેસા બેદાર
બેગદાન્હ એ ભનશ બદે રૂઝગાર
કે અજ ફરેરે અવરન્ગે ઊ દર જહાન્
બદી દૂર ગરન્ આશકારે નેહાન્
બનખચીરુ ચૂન્ ઊ બગોર્ગાન્ રસીદ
ફુશાદહુ કસી દેએ ખાકાન્ નદીદ
બેશુદ ખુદો ખામે સવારાને ચીન્
સવારી ન બદાશ્ત અજ અરેખ ઝીન્
પરાગન્હ શુદ તુર્ક સીસદ હઝાર
બભઈ નયુદ ફૂરોશ કાઝાર
કમાની નખાયેસ્ત કદન્ બજેહુ
ન કેહુ માન્હ ઈદર એ ચીની ન મેહુ
બદીનસાન્ બુવહ ફરેરે બોર્જે કેયાન્
બનખચીરે આહન્ગે શીરે એયાન્
એ નામે પયા અખતરે શાહુ બૂદ
કુભ બખ્ત બા તખ્ત હમરાહુ બૂદ
વજાન્ પસ બુઝોર્ગાન્ શુદન્હ અન્બુમન્
એ આમુય તા શહુરે ચાલે ખેતાન્
બેખોક્તાન્હ ઝીન્ શહુરહાએ ફરાખ
પુર અજ બાધો મયદાનો અયવાનો કાખ
એ ચાલે સમર્કન્હ તા તુર્કો સોદહ
બસી બૂદ વયરાનો આરામે સોદહ

જ્યારે ખાકાને ચીનને ઈરાન અને ઈરાન અમીનના શાહ માટેની
ખબર મળી,

તેમજ પોતાનાં ફર્જ માટે ઉપજેલી પુરાહાલીની-અને તેણીનાં બેડા-
લુથી તેણીને ઉપજેલી ખુશી અને સુખ માટેની ખબર મળી,

ત્યારે તેણે સોગદ, સમર્કંદ અને ચાજ શહેરો ખાલી કીધાં-અને ૨૩
પોતાનું પાય તખ્ત કાચારખાશીમાં કઢ્યું.

આ શહેરોમાંથી જ્યારે ખાકાનનું લશકર ગયું-ત્યારે ત્યાં શાહે પોતાના
હાકેમો મોકલ્યા.

નોશીરવાનના ઈન્સાફથી તે દેશ પણ સુધરી ગયો-અને ત્યાંનાં બુદ્ધાં
તેમજ જવાન લોકો નિરાંતે બેઠાવા લાગ્યાં.

સધળાએ દરેક જગ્યાએ ઈરાન અમીનના પાદશાહ ઉપર દુઆ
કરવા લાગ્યા.

સધળાએ આરમાન તરફ પોતાના હાથ બંધા કરી બોલ્યા-કે “ઓ
જહાન અને અમાનાના સાહેબ !

તું આવોજ ઈન્સાફ નોશીરવાનમાં ચાહુ રાખજે-અને તેના ભન
ઉપરથી અમાનાની આફતો દૂરજ રાખજે.

કારણકે દુન્યામાં તેના ખેરેહથી તેમજ તેના દબદબાથી શું ઝાહેર
રીતે કે શું છૂપી રીતે સધળી બદી દૂર થઈ છે.”

જ્યારે નોશીરવાન શેકાર માટે ગોરગાન તરફ જઈ પહોંચ્યો-ત્યારે ત્યાં
ઝાહેરમાં કોઈયે ખાકાનનો ચેહરો જોયોજ નહીં.

ચીનાઈ સવારોની ભૂખ અને બેઠા ઉડી ગઈ હતી-કોઈ પણ સવારે
થોડા ઉપરથી ઝીન ઉઠાવ્યું નહીં હવું.

તે ત્રણ લાખ તુર્કો સવારો વીખરાઈ ગયા-ત્યાં કોઈ પણ ઠેકાણે
અથડા કે લડાઈ રહી નહીં.

ત્યાં કમાનને ચિલ્લો ચઢાવવાની જરા પણ અર રહી નહીં-કારણકે ૨૪
ચીનાઓમાંનો કોઈ પણ નાનો કે મોટો ત્યાં રહ્યો નહીં.

પાદશાહી ઝળકાટ અને દબદબો એવીજ રીતેના હોય છે-જેની મદદથી
વિકરાળ સિંહનો શેકાર થઈ શકે છે.

પાદશાહની કીર્તિ, મરતબો અને સેતારો એવોજ હતો-કારણકે તેનું
ખખત તેનાં તખ્ત સાથે બેડાયું હતું.

ત્યાર પછી આમુયથી તે ચાચ અને ખેતાન સૂધીના મોઠાઓ નોશીર-
વાન આગળ એકઠા થયા.

અને બોલ્યા કે “આ બાગ, મયદાન, અયવાન અને મેહલોથી બરેલાં
બોહોળાં શહેરો,

ચાચ અને સમરકંદથી તે તુર્કેસ્તાન અને સોગદ સૂધીનાં શહેરો-
બધાં ઉજડ અને ધૂવડનાં રહેઠાણ બન્યાં છે.

અધાનીઓ શકુનાનો ખત્તાનો બદખ
 શુદ્ધ રૂઝ ખર હરુ કસી તારે તદખ
 બોખારાઓ ખારઝમો આમૂયો ઝમ
 ખસી યાદ દારીમ બા દરો ધમ
 એ બીદાદ વચ રન્ને અક્રાસિયાખ
 કસીરા નખુદ ભય આરામો ખાખ
 યુ કયખુસર આમદ બેરેતીમ અઝૂય
 જહાની બેયાસુદ અચ ગોફતઝૂય
 વજાન પસ યુ અર્જરેપ શુદ જૂરમદ
 શુદ ઈન્ મરઝહા પુર એ દરો ગઝન્દ
 અચ ઈરાન યુ ગોશ્તારેપ આમદ બજન્ગ
 નદીદ ઈચ અર્જરેપ ભય દેરન્ગ
 ખરુ આસુદ ગીતી એ કેદારે ઊય
 કે હરુગેચ મખાદા ફલકુ ચારે ઊય
 વજાન પસ યુ નર્સી સેપહુદાર ગશ્ત
 હમઝૂ મરઝહા પુર એ તીમાર ગશ્ત
 યુ શાપૂરે હોરુઝહ બેઝેફત ભય
 નદાનેરે નર્સી સરશરા એ પાય
 જહાન સૂએ દાદ આમદો ઈમની
 એ બદ ખસેતુડ શુદ દસ્તે અહુરીમની
 યુ ખાકાન જહાન બેસ્તદ અચ યઝદગેરુદ
 બબદ તીચ દસ્તી ખરુ આવરુદ ગેરુદ
 બેયામદ જહાનદાર બહુરામ ગૂરુ
 અઝૂ ગશ્ત ખાકાન પુર અચ દરો શૂરુ
 શુદ અચ દારે ઊ શહૂરુદા ચૂન બેહેશ્ત
 પરાગન્દુ શુદ કારે ના ખૂબો બેશ્ત
 બહંગામે પીરુચ ચૂન ખુશનવાચ
 જહાન કરુદ પુર ખૂનો ગમેો ગોદાચ
 મખાદા કુધાનીશ ફર્ઝદે ઊચ
 ન ખીશાને બીદાદો પયવન્દે ઊચ
 જહાનદાર કેસા કુનૂન મર્ઝે મા
 બેપેચરેફતો પુરમાયહુ કરુદ અર્ઝે મા
 બેમાનાદ તા ભવેદાન રાએ ઊચ
 જહાન યકુસરહુ બાદ માવાએ ઊચ
 યુ ઝીનસાન ઝમીન દાદ બીનદ કુનૂન
 ન બીનીમ રન્ને નરીઝીમ ખૂન
 વજાન પસ એ હયતાલો ઉકો ખોતન
 બયુલઝરેચૂન ખરુ શુદન્દ અન્જુમન
 બહરુસ કે ખુદ સુબેદી કારુદાન
 રહી પાકો હોરયારો બેસ્થારુ દાન
 એ ઉકાંન હરાન કસ કે ખુદ રાયઝન
 બનઝદીકે ઊ શુદ ખુઝોરુગ અન્જુમન
 ચુનાન રૂય દીદન્દ યકુસરુ સેપહુ
 કે આયન્દ બા હદયહુ નઝદીકે શાહુ
 યુ નઝદીકે નૂશીરવાન આમદન્દ
 હમઝૂ યકુ દેલો યકુ ઝખાન આમદન્દ
 ચુનાન ગશ્ત અચ અન્જુહુ દરુગહે શાહુ
 કે બેસ્તદ ખરુ મૂરો ખરુ પશશહુ રાહુ
 હમઝૂ ખરુ નેહાદન્દ સરુ ખરુ ઝમીન
 હમઝૂ શાહુરા ખાન્દન્દ આફરીન

અગાની, શકુનાની, ખત્તાની અને બદખના દરેક જણે સીઆહ અને કડવા દહાડા ભોજ્યા છે.

બોખારા, ખારઝમ, આમૂય અને ઝમ-નું નામ લેતાં અમેને ધણુંક દુઃખ થાય છે.

અક્રાસિયાબના ઝુલમ અને સખ્તીથી-કેઇને પણ આરામ અને બંધ મળતી નહીં હતી.

પછી જ્યારે કયખુસર આવ્યો ત્યારે અમે તેના ઝુલમથી છૂટા-અને સધળો દેશ તે ગડબડથી નરમ પડ્યો.

ત્યાર પછી જ્યારે અર્જરેપ કૌવતમદ બન્યો-ત્યારે વળી પાછા આ સુલકો દર્દ અને નુકસાન ભરેલા થયા.

પછી જ્યારે ઈરાનથી યુશ્તારેપ લડાઇ માટે આવ્યો-ત્યારે અર્જરેપ જરાબી ત્યાં થોભી શક્યો નહીં.

અને આ દેશ અર્જરેપ કે કદીબી આસ્માન તેના મદદગાર ના હોતો ! તેની આફતથી કરાર પામ્યો.

ત્યાર પછી જ્યારે નર્સી પાદશાહ થયો-ત્યારે પાછો સધળો સુલક ગમ ભરેલો બન્યો.

જ્યારે હોરમઝદના છોકરા શાપૂરે તે સુલક લીધો-અને નર્સી અશક્ત થઈ પડ્યો,

ત્યારે તે દેશ પાછો ઇન્સાફ તરફ આવ્યો અને સર્વને નચિન્તાઈ મળી-તેમજ એહરેમનના હાથ બંદી કરવાથી દૂર થયા.

જ્યારે યઝદગેઈ પાસેથી આ દેશ ખાકાને ઝીનતી લીધો-અને બૂંડાઇ કરવા માટે શેતાબ હાથ ખુલ્લો કીધા,

ત્યારે દેશની સંભાળ કરનાર બેહરામ ગૂર આ દેશ ઉપર ચઢાઈ લાવ્યો-અને તેનાથી ખાકાન દુઃખ અને શોર ભરેલો બન્યો.

તેના ઇન્સાફથી સધળાં શેહરો પાછાં બેહેશ્તની માફકનાં થયાં-ના લાયક અને ખૂરાં કામો નાખૂદ થઈ ગયાં.

પછી પીરઝના વખતમાં જ્યારે ખુશનવાઝે-આ દેશને પાછો ખૂનામરઝી ભરેલો બનાવ્યો,

(તેનો છોકરો કુગાની કે તેનાં ઝુલમગાર સગાં વહાલાં કોઈ કાયમ રહેતાંજ ના !)

ત્યારે હવે પાદશાહ નોશીરવાને અમારો સુલક-ધીધો છે અને તેણે ખરેખ અમારો માન મરતળો ધણો કીમતી બનાવ્યો છે.

તેની અકલ ભવેદાન સૂધી કાયમ રહેજો !-અને આ સધળો સુલક તેનુંજ રહેલાણુ બનજો !

હવે જ્યારે આ ઝમીન એવીજ રીતનો ઇન્સાફ ભેગ છે-ત્યારે અમે કાંઇ પણ દુઃખ ભેઈશું નહીં અને કોઇનું લોહી રેડીશું નહીં."

ત્યાર પછી હયતાલી, તુર્કી અને ખોતનના લોકોમાંથી-સુલઝરેચૂન શેહરમાં અન્જુમન એકઠી મળી.

જે ઠેકાણે કે અનુભવી વઝીરો, પાક સરદારો, દાનાઓ અને વિદ્વાન શાસેા હતા,

તેમજ તુર્કીઓમાં જે કોઇ કે સલાહકારો હતા-તેઓનું પાદશાહની નઝદીકે એક મોહું અન્જુમન બરાયું.

સધળા લોકોનો એવો વિચાર થયો-કે દરેક જણ પાદશાહની નઝદીકે હદયા સાથ હાજર થાય.

જ્યારે તે સધળાઓ એક દિલ અને એક વિચારના બનીને નોશીરવાનની આગળ આવ્યા,

ત્યારે પાદશાહની દરબાર તે અન્જુમનથી એવી ભરાઇ ગઇ-કે કીડી કે મચ્છરનો રસ્તો પણ બંધ થઈ ગયો.

સધળાઓએ સર ઝમીન ઉપર ધર્યો-અને સધળાઓએ પાદશાહ ઉપર હુઆ કીધી.

બેગોફતનું કય શાહ મા બન્દહુ ઈમ
અફરમાને તુ દર જહાન અન્દહુ ઈમ
હમહુ સરફરાઝીમ બા સાએ જન્ગ
અહામૂન બેદરૂરીમ અર્મે પલન્ગ
શહનશાહ પેરફરફત અઝીશાન નેસાર
બેરફતનું પસ અચ દરે શહરૂયાર
અઝીશાન કુધાનીશ ખુદ પીશરવ
સેપાહી પસશ જન્ગસાઝાને નવ
એ ગોર્દાન ચુ ખુશનૂદ શુદ શહરૂયાર
બેયામદ અદરૂગાહુ સાહારે ખાર
બેપુસીદિ બેર્યાર બેન્વાખ્ત શાન
અહર અરઝની જયગહુ સાખ્ત શાન
વઝાન પસ શહનશાહે યજ્ઞદાન પરસ્ત
અખાફ આમદ અચ જયગાહે નેશસ્ત
સેતાયેશ હમી કરૂદ અર કેદંગાર
કે અચ અરતર અચ ગદેશ રૂઝગાર
તો દાદી મરા ફરૂરો ફરૂરગો રાય
તો બાશી અહર નીકો અદ રહુનુમાય
કે હર કસ કે ચાબદ એ મન આગેહી
અઝાન પસ નભૂયદ કોલાહે મેહી
હમહુ કેહુતરીરા બેસાઝદ કાર
નદારદ કંસી અહરએ કાઝાર
અફહુ અન્દરૂન મોર્ધો માહી દર આખ
ચુ મન બોફતહુ બાશમ નભૂયદ ખાખ
હમહુ દામો દદ પાસ્ખાને મનદ
મેહાને જહાન કેહુતરાને મનદ
કેરા અર ગુઝીની તો ઊ ખાર નીસ્ત
જહાનરા જોચ અચ તુ જહાનદાર નીસ્ત
તો નીરૂ દેહી તા મગર દર જહાન
નખોસ્પદ એ મન મૂર અસ્તહુ રવાન
ચુનીન પીશે યજ્ઞદાન ફેરાવાન ગેરીસ્ત
નેગર તા ચુનીન દર જહાન શાહુ કીસ્ત
અતખ્ત આમદ અચ જયગાહે નમાચ
એ ગોર્દાન બેરફતન બેરફતન સાચ
અર આમદ બોરૂશીદને ગાવદુમ
એ દરૂગાહુ આવાએ રૂધનહુ ખુમ
સેપહુ અર નેશસ્તો ખુનહુ અર નેહાદ
એ યજ્ઞદાને નીકી દેહેશ કરૂદ યાદ
એ દીનારો દીખાઓ તાલો કમર
એ ગન્જે દેરમ હમ એ ગન્જે ગોહર
એ અસ્પાનો પૂશીદહુ રૂયાનો તાજ
દેગર મહુદે પીરૂઝહા તખ્તે આજ
નેશસ્તનું અર ઝીન પરસ્તદગાન
દેલ આરાયો હરૂગૂનએ બન્દગાન
ફેરેસ્તાદ યકુસરુ સુએ તયસફૂન
શબેસ્તાને ચીની બપીશ અન્દરૂન
અફખોન્દહુ ફાલો અરઉશન રવાન
બેરફતનું ગેરૂદ અન્દરશ ખાદેમાન
સરે ચુબદાન ખુદ મેહુરાન સતાદ
બેશુદ બા શબેસ્તાને ખાકાન નેહાદ

તેઓ બોધ્યા કે “ઓ પાદશાહ! અમે સધળા તારાજ બંદા છીએ-
અને દુન્યામાં તારો હોકમ બળવવા માટે જીવ્યે છીએ.

અમે સધળા લડાઇનાં હથિયાર સાધના સરફરાઝ લોકો છીએ-અને
જંગલમાં અમે ચિત્તાની ચામડી ઉતારી શક્યે છીએ.”

શેહ-શાહે તેઓનો હથેલી કબૂલ કીધો-પછી તેઓ પાદશાહના દર-
વાઝા આગળથી પાછા ફર્યા,

તેઓનો સરદાર કુમાની હતો-જેની પાછળ નવાજ લડાયકો લોકોનું
એક લશ્કર હતું.

જ્યારે પાદશાહ નોરશીરવાન તે બહાદુર લોકોથી ખુશહાલ થયો-ત્યારે
દરબારનો વડો અમલદાર દરવાઝા ઉપર ગયો.

અને તેઓનો ઘણો આદરસત્કાર કીધો-અને મોહલ્લે મોહલ્લે તેઓને
ઉતારો આપ્યો.

ત્યાર પછી તે યજ્ઞદાન પરસ્ત શેહ-શાહ-પોતાની બેઠકની જગ્યા
ઉપરથી બંદગી માટે ખાક ઉપર બેઠો.

અને ખોદાતાલાની સેતાયેશ કરવા લાગ્યો-કે “ઓ ઝમાનાની ગદેશથી
પણ વધારે ખુલ્લું મરતખાના સાહેબ!

તેજ અને ખોરેહ, દાનાઈ અને હોશયારી બક્ષી છે-તુંજ દરેક ભલાં
અને ખરામાં મારો રેહનુમા બને છે.

કારણકે જે કાઇને કે મારી બહોજલાલીની ખબર પડે છે-તે ત્યાર ૨૮
પછી મોટાઈનું તાજ મેળવવા માંગતોજ નથી.

સધળાઓ મારી તાબેદારી કરવાનુંજ કામ કરે છે-કોઈ પણ લડાઈ
કરવાની તાકાત ધરાવી શકતું નથી.

જ્યારે હું સુતેલો હોઈ છું ત્યારે પહાડ ઉપર પક્ષીઓ અને દર્ખમાં
માછલીઓ બિંધાઈ શકતાં નથી.

તમામ મુર્ગ અને ફાડી ખાનારાં જનવરો મારાં પાસ્ખાન છે-દુન્યાના
સરદારો મારા નોકર છે.

જેને તું પસંદ કરે છે તે કદી ખુવાર થતો નથી-તારા સિવાય દુન્યાની
સંભાળ કરનાર બીજો કોઈ નથી.

તુંજ અને એવું કોવત આપે છે કે જેથી દુન્યામાં એક કીડી પણ
મારેથી દુઃખી થઇને સૂતી નથી.”

એ પ્રમાણે તે પાક યજ્ઞદાનની નજદીક ઘણાક રડયો-તું જો કે દુન્યામાં
એવો પાદશાહ કેણુ છે?

પછી તે પાદશાહ એબાદત કરવાની જગ્યાએથી પાછો તખ્ત ઉપર
આવ્યો-અને ગોરગાનથી ઉપડવાની તૈયારી કીધી.

રણુશિંગડાના પોકાર નીકળ્યા-અને દરગાહમાંથી મોટાં નગારાંના
આવાઝ બાહેર પડયા.

નેકી પહોંચાડનાર ખોદાની યાદ કરી-સધળું લશ્કર સવાર થયું અને
અસ્ખાબ લાધ્યો.

દીનાર, રેશમી કપડાં, તાજ અને કમરબંદમાંથી-તેમજ દિરમ અને ૨૯
ગોહરનાં ખજાનામાંથી સધળું લાધ્યું.

ઘોડાઓ, પરદેનેશીન અકરતો અને તાલો-તેમજ પીરેઝાની બનાવટની
અમારી અને હાથીદાંતાનાં તખ્ત વગેરે લીધું.

દિલખુશ કરનારી બાંદીઓ અને જતનજતના ગોલામો ઝીન ઉપર
સવાર થયા.

તે સધળું પાદશાહે તથસફૂન તરફ મોકલ્યું-ચીનાઈ અહરતોનો ઝનાનો
હરોલમાં ચલતો હતો.

જેની આસપાસ મુખારક ફાલના અને રોશન જીવના બોલ નોકરો
ચાલતા હતા.

વડા વઝીર તરીકે મેહશાન સતાદ-ખાકાનની ખુન્યાદના ઝનાના
સાથ ગયો.

સુએ તયસૂન રૂત્ત ગન્ને બનહુ
 સોપાહી ભરાન્દ અચ્ચ યલાન્ ચક્ર તનહુ
 હમહુ વીજહુ ગોદાને આઝાદગાન
 પેચાદહુ સુએ આઝર્ આબાદગાન
 સોપાહી બેચામહુ એ હર કેશ્વરી
 એ ગીલાનો અચ્ચ દીલમાન્ લશ્કરી
 એ ફહે બુલ્લુએ એ દશ્તે સફર
 ગોરાઝાન્ બેરૂતન્દ ગોદાને લુચ
 ૩૦ હમહુ પાક્ર બા હફયહો બા નેસાર
 બપીશે સરાપદએ શહૂરયાર
 બદાન્ શાહ શુહ શહૂરયારે બુઝેરગ
 કે અચ્ચ મીશ ફતાહુ શુહ અન્ગે ગોરુગ
 જહાન્ તા જહાન્ શુહ બુલ્લુચી નબૂહ
 મગર શહૂર અઝીશાન્ પુર અચ્ચ દાધો ફહ
 બકરૂરે જહાન્દારે કેન્સા સેપેહૂર
 દેગર બૂનહુ તર શુહ અઆધનો મેહૂર
 બશહૂરી કુલ બર ગુઝતી સોપાહી
 નેચાઝારદી કેશ્તમન્દી બરાહુ
 નબુસ્તી હમી અચ્ચ કસી નાનો આબ
 બરહુ બર બેચારસ્તી જાએ આબ
 બદીસાન્ હમી ગેર્દે ગીતી બેગશ્ત
 નેગહુ કરૂહ હરુલય હામૂનો દશ્ત
 જહાન્ દીહ ચક્રસર પુર અચ્ચ કેશ્તમન્દ
 દરો દશ્ત પુર ગાવો પુર ગૂસ્પન્દ
 ઝમીની કે આબાહ હરુગેચ નબૂહ
 બર બર નદીદન્દ કેશ્તો દોરૂહ
 નેગહુ કરૂહ ચક્રસર બક્રમન્દ ચાકૂત
 બહરૂ ખાનએ અન્દ ફેઝન્દ ચાકૂત
 ૩૧ અમીદહુ સર અચ્ચ બાર શાએ દેરખત
 બકરૂરે જહાન્દારે પીરૂચખત
 બમન્ગેલ રસીદન્દ નચ્દીકે શાહુ
 ફેરેસ્તાદએ કયસર આમહુ એ રાહુ
 અબા હફયહો સીસો બા તખ્તે ઝર
 એ દીબાએ રૂમીઓ રૂમી ગોહર
 નેસારી કે પૂશીદહુ શુહ રૂએ બૂમ
 ચુનાન્ બાચ્ હરુગેચ નેચામહુ એ રૂમ
 એ દીનાર પુર કર્દહુ દહુ અર્મે ગાવ
 સે સાલહુ ફેરેસ્તાદહુ બુહ બાઝો સાવ
 એ કયસર ચકી નામએ બા નેસાર
 નેવેશ્તહુ સુએ નામવર શહૂરયાર
 ફેરેસ્તાદહુ રા પીશ બેન્શાન્દન્દ
 નેગહુ કરૂહ તા નામહુ બર ખાન્દન્દ
 બસી ગરૂમ પયગામહા દાદહુ બૂહ
 એ ચીઝી કે પીશશ ફેરેસ્તાદહુ બૂહ
 કઝીન્ પસ ફેઝન્દ તર ફેરેસ્તીમ ચીઝ
 કે ઇનહા એ બહુરે નેસારસ્ત નીચ
 બેપેચરૂત શાહુ અન્દર આમહુ બઅસ્પ
 હમી રાન્દ તા ખાને આઝર્ ગોશસ્પ
 ૩૨ ગુ અચ્ચ ફર જાએ પરસ્તેશ બદીહ
 શુહ અચ્ચ આબે દીદહુ રોખશ નાપદીહ

તે સધળો ખજાનો અને અસ્ખાબ તયસૂન તરફ ગયો-તેની સાથ
 બહાદુર લોકોની એક દુકાની ગઈ.

સધળા ચઢિયાતા અમીરો અને પેહલવાનો-આઝર આબાદગાન તરફ
 પેચાદા ગયા.

ગીલાનથી અને દીલમાનથી તેમજ દરેક શેહરોમાંથી લશ્કર લાં આબ્યું.

બુલ્લુચના પહાડ તરફથી અને સરચનાં જંગલમાંથી-બુલ્લુચી પેહલવાનો
 બુશહાલ લાં ગયા.

તેઓ સધળા હફયા અને નેસાર સાથ-પાદશાહના તખ્ત આગળ
 આગ્યા.

તેથી બુઝેર્ગી બરેલો પાદશાહ ધણે બુશી થયો-કે “વરૂની ચુંગાલ
 ગરીબ મેઢાં ઉપથી દૂર થય.”

દુન્યા ન્યારથી ફરતી થઈ છે તે છેક નોશીરવાને બુલ્લુચીઓ સાથ લડાઈ
 કરીને તેઓને ઝેર કીધા ત્યાં સુધી ઇરાનની રાજધાની તેઓથી ધારસ્તીમાં હતી.

પછી શાહ નોશીરવાનના દબદબાથી આસ્માને-રીતમાત અને મોહ-
 બત બદલી નાખી હતી.

જે શેહરમાંથી કે નોશીરવાનનું લશ્કર પસાર થતું હતું-ત્યાં રસ્તામાં
 કોઈની પણ ખેતીવાડીને કશું પણ નુકસાન પુગાડતું નહીં હતું.

તેમજ કોઇ પાસે ખોરાક પાણી પણ માંગતું હતું નહીં-અને રસ્તા
 ઉપરજ પોતાના ઉતારાની જગ્યા તૈયાર કરતું હતું.

એ પ્રમાણે નોશીરવાન પોતાના સધળા દેશની આસપાસ ફર્યો-દરેક
 જગ્યાના જંગલ અને મયદાનો જોયાં.

સધળો દેશ ખેતીવાડીથી બરેલો તેમજ ખીણ, મયદાન અને ગાય
 ગોસ્પદોથી બરેલો જોયો.

જે ઝમીન કે પહેલાં કદી પણ આબાહ થઈ નહીં હતી-અને જ્યાં
 કશી ખેતી કે કાપણી કોઇએ જોઈ નહીં હતી,

તે તેણે તપાસ કરતાં ફળદ્રુપ જણાઈ-તેમજ દરેક ધરમાં બન્ધાં
 છાકરાંનો પણ વધારો જોયો.

તે ક્રોહમન્દ નસીબના પાદશાહના ખોરેહની બરફતથી-ઝાડોની ડાળી
 પણ ફળોથી નમી પડતી હતી.

તેઓએ એક જગ્યાએ મુકામ કર્યો જ્યાં કયસરનો એલચી નોશીરવાન
 આગળ આવી લાગ્યો.

તે પુષ્કળ હફયા, રૂપું, અને સોનેરી તખ્ત સાથ-રૂમી રેશમી કપડાં
 અને રૂમી ગોહરો સાથ આગ્યા.

એક એવો હફયો હતો કે જેથી સધળી ઝમીન ઢંકાઈ ગઈ-રૂમ દેશથી
 એની ખંડણી તો કદી પણ આવી હતી નહીં.

બળદનાં દશ ચામડાં દીનારથી બરેલાં હતાં-ત્રણ વર્ષનું ચઢેહું ખેરાજ
 અને મેહરૂલ તેણે મોકલ્યું હતું.

કયસર તરફથી નામવર પાદશાહ ઉપર તે હફયા સાથ એક નામુ
 પણ હતું.

પેલા એલચીને પોતાની નજદીક ખેસાડયો-અને પોતે નજર કીધી
 જેથી તુરત તે નામુ વાંચવામાં આવ્યું.

તે નામમાં પોતે મોહલેલા હફયા મઠે ધણે દિલસોઝ પયગામ
 લખેલો હતો,

કે “હવે પછી એથી પણ વધુ ચીઝો મોકલીશ-આ સધળી ચીઝો
 તો ફક્ત તને નજર કરવા માટેનીજ છે.”

પાદશાહે તે ભેટો કમૂલ રાખી પછી ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને
 આઝર ગોશસ્પના આતશકદેહ સુધી ચાલવા લાગ્યો.

ન્યારે તેણે દૂરથી તે બંદગી કરવાની જગ્યા જોઈ-ત્યારે આંખનાં
 આંસુથી તેનો ચેહરો ઢંકાઈ ગયો.

ફેફ્ફ આમહ અચ્ચ અરેયો બસમ્ બદરેત
બઝમઝમ હમી ગોફતો લખરા બેબરેત
નવાન્ પીશે આતેશ નેયાયેશ ગેરેફત
જહાન્ આફરીનશ સેતાયેશ ગેરેફત
હમહ અરેશ ગઉહર ફેફ્ફની કે બોરફ
સરાસર અગન્બરે આતેશ સેયોરફ
પરાગન્હ બર મુબેદાન્ સીસો અર
હમાન્ જમહ અખશીફ આન્ બા ગોહર
હમહ મુબેદાન્ ચું તવાન્ગર શુદન્હ
નેયાયેશ કુનાન્ પીશે આજર શુદન્હ
બઝમઝમ હમી ખાન્દન્હ આફરીન્
બરાન્ દાફગર શહુરયારે જમીન્
વજાન્ બા બેયામહ સુએ તયસકૂન્
જમીન્ શુફ એ લશકર કોહે બીસતૂન્
બહર શહુર કન્દર શુદી દાફગર
બદર્વાશ દાદી બરેસી સીસો અર
એ બસ ખાસ્તહુ કશ પરાગન્દહુ શુદ
એ ગન્ગે દેરમ કેશવર આગન્દહુ શુદ
વજાન્ શહુર સુએ મદાઈન્ કશીફ
કે આન્ બા બુદી ગન્જહારા કલીફ
ગુલેસ્તાને ચીન્ બા ચેહલ ઊસતાફ
હમી રાન્હ અચ્ચ પીશે મેહુરાન્ સતાફ

તે ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો અને ક્રિયા કરવા માટેની બસમ્ હાથમાં
પકડી-બાજ ધરીને અવસ્તા લાલવા લાગ્યો.

આંખોમાં આંસુ સાથે તેણે આતશની સન્મુખ નેયાયેશ કરવા માડી-
અને જેહાનના પયદા કરનાર ખોદાતાલાની સેતાયેશ કરવા લાગ્યો.

પછી એ સઘળું 'સોનું' રૂપું અને ગોહરો કે જે પોતાની સાથે પુષ્કળ
લાવ્યો હતો-તે સઘળું આતશની સંભાળ રાખનારા વડાને બક્ષેશ આપ્યું.

તેમજ બીજા મોબેદોને સોના રૂપાની અશોદાદ આપી-વળી તેઓને
ગોહરો સાથે કપડાં પણ આપ્યાં.

સઘળા મોબેદો તેના હાથથી તવંગર થયા-અને તેઓ પાદશાહ માટે
નેયાયેશ કરવા આતશના કેપ્લા આગળ ગયા.

અને અવસ્તા લાણીમાંજ તે દેશના ઇન્સાફી પાદશાહ નોશીરવાન
ઉપર દોઆ કરવા લાગ્યા.

ત્યાંથી તે તયસકૂન્ તરફ આવ્યો-લશ્કરથી ઝમીન ખેસતુનનો પહાડ
બની ગઈ.

તે દાદગર પાદશાહ જે શેહરમાં કે જતો-ત્યાં ગરીબોને પુષ્કળ રૂપું
અને 'સોનું' આપતો હતો.

તેણે એટલો તે માલ ખજાનો લોકોને વહેંચી નાખ્યો-કે તે મુલક ગોચા
ગંજ ખજાતીજ બરાઈ ગયો.

પછી નોશીરવાન તે શેહરથી નીકળી મદાઈન કે જ્યાં તેનો ખજાનો ૩૩
રહેતો હતો, ત્યાં જવા નીકળ્યો.

ચીનના ખીલતા બાગ મિસાલની શાહઝાદી પોતાની આળીસ ખબર-
દાર દાસીઓ સાથે મેહુરાન સતાઈની આગળ આગળ સવારી કરતી હતી.

ગોષ્ઠતાર અન્દર દાદે નૂશીરવાન
વ આરામ્ યાફતને જહાનેયાન્
અચ્ચ આઇને ઊ.

નોશીરવાનના ઇન્સાફનું બેયાન અને તેણે
ધોડેલા કાયદાથી ખલકતના લોકોએ
આરામ મેળવવો.

શુ કેસા બેયામહ અરે તખ્તે ખીશ
ગોરાજોનો હમ બાચ્ચ બા બખ્તે ખીશ
જહાન્ ચૂન્ બેહેશ્તી શુફ આરાસ્તાહુ
એ દાદો એ ખૂબીઓ અચ્ચ ખાસ્તહુ
બર આસૂફ ગીતી એ આવીખતન્
બહર બય બીદાદો ખૂન્ રીખતન્
જહાન્ નવ શુફ અચ્ચ ફરરએ ઇઝદી
બેબરેતન્હ ગોફતી દો દસ્તે બદી
નદાનેસ્ત કસ ધારતો તાખ્તન્
દેગર દસ્ત સુએ બદી આખતન્
જહાની બકમ્બીને શાહુ આમદન્હ
એ કમ્બીઓ તારી બરાહુ આમદન્હ
કસી ફે બરહુ બર દેરમ રીખતી
અજાન્ ખાસ્તહુ દોઝદ બુઝીખતી
એ દીબાઓ દીનાર બર ખુશ્કે આબ
બરખશન્હુ રૂએ બહ-ગામે આબ
એ બીમો એ દાદે જહાન્દાર શાહુ
નકર્દી બદઅન્દીશ આન્ સુ નેગાહુ
એ દાદેશ જહાની શુફ આરાસ્તાહુ
દરો દસ્ત ચક્રસર પુર અચ્ચ ખાસ્તહુ

જ્યારે નોશીરવાન પોતાનાં ખુલ્લે બખ્ત સાથે ખુશહાલ પાછો આવી
તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો,

ત્યારે સઘળો દેશ તેના ઇન્સાફ, તેની ખૂબી અને તેણે બક્ષેલા
ખજાનોએ કરી બેહેશ્તી માફક સહુગારેલો બન્યો.

તે દેશ લડાઈ કરવાથી તેમજ દરેક જગ્યા ખુદમાત અને ખૂનરેઝીથી
આસૂદા બની.

તે પાદશાહ ઉપર ચળકતાં ઇઝદી ખોરેહની મદદથી દેશ નવોજ
બન્યો-તું કહે ગોચા સઘળા ખુશ કરનારાઓના બન્ને હાથો બધાઈજ ગયા.

કોઇયે પણ લૂટફાટ કરવાની કે મારફાટ કરવાની તેમજ ખુશ તરફ
પોતાના હાથ લગાવવાની વાત ઝણીજ નહીં.

તમામ ખલકતનાં લોકો પાદશાહ નોશીરવાનના હોકમમાં આવી ગયાં-
ખોટા અને અધકાર ભરેલા માર્ગમાંથી સઘળાં પાછાં રાહ ઉપર આવી ગયાં.

અગરજે માર્ગમાં કોઈ શખ્સના દિરમ પડી જતા હતા-તો ચોર
વટિક તે ખજાના આગળથી તે લીધા વગર નાસી જતો હતો.

રેશમી કપડાં અને સોનાના દીનાર માટે શું ઝમીન ઉપર કે દર્ખામાં-
શું ધોળો દિવસે કે રાતને વખતે,

દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ નોશીરવાનની ધાક અને તેના ઇન્સાફને ૩૪
લીધે-કોઈ ખૂરી દેયાનતનો શખ્સ તે તરફ નજર વટિક કરતો હતો નહીં.

તેના અદલ ઇન્સાફથી સઘળો દેશ આરાસ્તા બન્યો-પહાડની ખીણો
અને મયદાનો સઘળાં ખજાનાથી ભરેલાં થયાં.

નમિશતન્દ નામહુ બહરુ કેશવરી
બહરુ નામદારીઓ હરુ મેહુતરી
એ બાહારુગાનાને તુર્કો એ ચીન
એ સફલાઓ હરુ કેશવરી હમ ચુનીન
એ બસ નાફોએ સુરકો ચીની પરન્દ
અચ આરાયેશે રૂમ વચ બૂમે હન્દ
શુદ્ધ ઈરાન બકેદારે પુરુમ બેહેશત
હમહુ ખાફ અગરુ શુદો અરુશ ખેશત
જહાની બધરાન નેહાદન્દ રૂય
બરુ આસુદ અચ દરુદ વચ ગાફૂતગૂય
ગોલાબરેત ગોફૂતી હવારા સેરેશક
બરુ આસુદ મરુદમ એ દર્દે પેએશક
બેબારીદ બરુ ગુલ બહંગામ નમ
નબુદ કેશતવરુગી એ બારાન દેઅમ
જહાન ગશત પુર સખજહો ચારુપાય
દરો દશત ગુલ બૂદો બામો સરાય
૩૫ હમહુ રૂફહા હમચુ દર્યા શુદ્ધ
બપાલીચ ગુલ ચૂન સુરયયા શુદ્ધ
બધરાન અબાનહા બેયામૂખતન્દ
રવાનહા બદાનેશ બરુ અફૂખતન્દ
એ બાહારુગાનાને હરુ મર્જો બૂમ
એ તુર્કો એ ચીનો એ હેન્દો એ રૂમ
સેતાયેશ ગેરેફૂતન્દ બરુ રહુનુમાય
ફેલાયેશ ગેરેફૂત અચ ગેયા ચારુપાય
હરાન કસ કે અચ દાનેશ આગાહુ બૂદ
એ ગૂચન્દગાન બરુ દરે શાહુ બૂદ
રહો બેખદો મૂબેદાન અરુજમન્દ
બહઅન્દીશ તસાન એ બીમે ગઝન્દ
ચુ પુરુશીદ ગીતી બેયારાત્તી
બોરુશી એ દરુગાહુ બરુખારત્તી
કે અચ ઝીરુરેતાને શાહે બેહાન
મદારીદ ચકુતાન બહ અન્દરુ નેહાન
હરાન કસ કે અચ કારુ દીદહુરેત રન્જ
બેયાબહ બઅન્દાઝએ રન્જ ગન્જ
બેગૂઈદ ચકુસરુ બસાલારે બારુ
કે અચ મા કુનહ મોઝહરા ખારેતારુ
૩૬ વગરુ વામ બાહી બેયાયહ એ રાહુ
દેરમ બાહહ અચ મર્દે બી દસ્તગાહુ
નબાયહ કે ચાબહ તેહી દસ્ત રન્જ
કે ગન્જરુ વામશ બેતૂહ એ ગન્જ
કસી ફે કુનહ બરુ અને કસ નેગાહુ
ચુ અરેમશ બેયાયહ બદરુગાહે શાહુ
ન બીનહ મગરુ ચાહો દારે બલહ
કે બા દારુ તીરેતો બા ચાહુ બહ

દરેક મુલકના દરેક નામદારો અને સરદારો ઉપર નામા લખવામાં આવ્યાં.

જેથી તુર્કેસ્તાન, ચીન, સકલાળ અને બીજા દરેક મુલકના વેપારીઓ તરફથી,

પુષ્કળ કરતુરીની થેલીઓ ચીનાઇ દેશમાં કાપડ-તેમજ રૂમ અને હિંદના મુલકની નાદેર ચીઝોના આવવાથી,

ઇરાન ખુશી બરેલાં બેહેશતની માફકનું બન્યું-તેની તમામ ખાક અગર જેવી અને ઇંટ સોના જેવી બની.

બીજે દેશનાં લોકો વેપાર માટે ઈરાન તરફ આવવા લાગ્યાં-તે મુલક દરેક દુઃખથી તેમજ ગડબડથી આસાયેશ પામ્યો.

તું કહે ગોયા ત્યાંની હવા પણ ગોલાબનાંજ આંસુ પાડતી હતી-અને સધળાં લોકો દુઃખ દર્દથી અને વૈદથી આસુદા થયાં હતાં.

બાગમાંના ફૂલો ઉપર વખતસર વર્ષાદનું પાણી પડતું હતું-કોઇ પણ ખેડુત વર્ષા માટે દિલગીર બનતો હતો નહીં.

સધળો દેશ લીલાવરી અને ગાય દોરથી બરેલો બન્યો-પહાડની ખીણોમાં અને મયદાનોમાં તેમજ લોકોનાં ઘરો અને અગાસીઓ ઉપર સધળે ફૂલોજ હતાં.

સધળી નદીઓ દર્યા માફક બોહોળી બની ગઈ હતી-લોકોના બાગમાં ગોલાબો સાત સોતારાના ઝુમખા માફકના થયા હતા.

ઇરાનમાં લોકો નવી નવી બાપાઓ શીખતા હતા-અને વિદ્યા શીખી પોતાના આત્માને રોશન રાખતા હતા.

તુર્કેસ્તાન, ચીન, હિંદ, રૂમ અને દરેક મુલકના વેપારીઓ તરફથી,

તે રેહનુગાઇ કરનાર પાદશાહની વખાણ થતી હતી-ધાસ ચારાના પુષ્કળ જઠારથી ગાય દોરોનો વધારો થતો હતો.

જે કોઈ કે અક્લમંદો અને છટાદાર બોલતારાઓ હતા તેઓ પાદશાહ નોશીરવાનની દરબારમાં આસરો પામતા હતા.

ત્યાં સરદારો, દાનાઓ અને વિદ્વાન માણસો માનવંત બનતા હતા-અને બૂંડા લોકો સજા થવાની ધારતીથી ડરતા હતા.

જ્યારે પુરુશીદ બાહરે નીકળી દુન્યાને સળગારતો-ત્યારે નોશીરવાનની દરબારમાંથી મનાડી નીકળતી હતી,

કે “ઓ દેશના પાદશાહની રૈયનના લોકો!-તમોમાંથી કોઈ પણ શખ્સ કાંઇ પણ બડી દિલમાં છપાવી રાખતા ના.

જે કોઈએ કે કોઈ કામ માટે રંજ બેચી હશે-તેને પોતાની મેહનતના પ્રમાણમાં ગંજ મળશે.

તમો સધળાઓ દરબારના વડા અમલદારને તેની વિગત કહેજો-કે જેથી તે અમલદાર અમારી પાસથી તમારી મેહનતનો બદલો માગી લેશે.

અને જો કોઈ કર્મ માગનારો આવીને કોઈ ગરીબ માણસ પાસ પોતાનું કર્મ માગે,

તો પેલા ખાલી હાથવાળા શખ્સે તેથી કાંઈ ગમરાઇ જવું નહીં જોઇએ-કારણકે અમારો ખજાનુંથી અમારા સરકારી ખજાનામાંથી પેલા માગનારનું કર્મ ક્ષીટાડી દેશે.

અગર કોઇ શખ્સ પારકી અકરત ઉપર નજર કરશે-અને તેનો ધણી જ્યારે આ પાદશાહી દરબારમાં ફર્યાદ આવશે,

ત્યારે તે શુંનેહગાર શખ્સ અંધાર કચદખાનું અથવા ખુલ્લું ઉભી કાંચેલી ફાંસી સિવાય બીજું કાંઈ જોશે નહીં-વળી તે ફાંસીની સાથ તીરનો વરસાદ, જોશે તેમજ કચદખાના સાથ બારી બેડી પણ જોશે.*

* આ બયતો ખુલ્લું દેખાડી આપે છે કે અનીતિના અટકાવ માટે કેવી બારી સજા ઈરાની શેહન્શાહતમાં ફર્માવવામાં આવતી હતી. આપણા ઈરાની વખતર સાહેબનું નીતિની બળવણી મટિનું ખાસ ફર્માન ગાથાના પાંચમાં હા મધ્યે આવેલું છે તેમજ આશીર્વાદમાં પરજુતાં જોડાને બોધ દેવામાં આવે છે કે “અચ અને કસાન પહીંખતારુ ખાશ” (યાને પારકી સ્ત્રીથી દૂર

બગર અરેપ ચાખન્દ બાંધ ચલકું
કે હેલકાનું કુંદ બાંધ બદરુગું ગઝલું
બેરીબન્દ ખૂનશ બદાનું કેશતમન્દ
બરફ પૂરત આનું કસ કે ચાખન્દ ગઝન્દ
પેચાદલું સવારશ બેમાનન્દ એ અરેપ
અપૂજેશ રવફ પીશે આઝર ગોશરપ
અરચ બેરતરફ નામે દીવાને ઊય
બપાય અન્દર આરન્દ અયવાને ઊય
ગુનાહી કે બાશહ કમે બીશ અઝીન્
એ બદતર ખુવન્દ આનું કે ખુદ પીશ અઝીન્
નબાશહ બદાનું શાહુ હમદારતાન
બદર બર નબાહદ બેચ અચ રારતાન
હરાનું કસ કે નસન્દ હનું શહે મા
મખાદા કે બાશહ બદરગાહે મા

અને જે કોઇનો ફરી ગયલો થોડો કોઈનાં ખેતરમાં પકડાય-અને
પેલો ખેડુત તે થોડાએ કીધેલી ખરાબીની ક્યાંદ આ દરબારમાં કરે,
તો તે થોડાને તેજ ખેતરમાં મારી નાખે-અને તેનું ચામડું જે
શખ્સનાં ખેતરને તુકસાન પહોંચ્યું હોય તે લઇ જાય.

પેલો સવાર થોડા વગર રહેશે અને તેને પેચાદોજ-આઝર ગોશરપ
આતશકદેહ આગળ તે ગુનાહની માફી માગવા માટે જવું પડશે.

અને તેનું સરકારી દફતરમાં નોધાયલું નામ તે હાઝીરી પત્રક તપાસનાર
અમલદાર છેકી નાખશે-અને તેનું ધરબાર પણ પાયમાલ કરવામાં આવશે.

જે ગુનાહ મઝકર ગુનાહો કરતાં વધતા બોલા હોય-તોપણ આગળા રાજ-
અમલ કરતાં હાલે મારા રાજ અમલમાં ધણાજ બૂરા ગુનાહ ગણવામાં આવશે.

પાદશાહ તે વાતમાં કાંઈ પણ વચ્ચે પડશે નહીં-તે તો પોતાની
દરબારમાં સંધગા સાચા માણસોનેજ માગે છે.

જે કોઇને કે આ અમારા કાયદા કાનૂનો પસંદ નહીં આવતા હોય- ૩૭
તેવાઓએ અમારી દરગાહમાં ઇન્સાફ માટે આવવુંજ નહીં."

પન્દ દાદને બૂઝોર્ખેહર નૂશીર-
વાનરા વ સખુન ગોઝતને ઊ
દર કેદાર વ ગોઝતારે નીક.

બૂઝોર્ખેહરે નોશીરવાનને શીખામણ આપવી અને
તેણે નેક કામ કરવા અને નેક બોલવા
માટે સખુનો કહી સંભળાવવા.

જહાનદાર બેન્શરત ચક્ર રૂચ શાહ
બુઝોર્ખાનો દાનન્દહરા બાર દાહ
સખુન ગોઝત બદાનો બુક્રશાહ ચેહરૂ
બરે તખત બેન્શરત બૂઝોર્ખેહરૂ
ચકી આફરીન કરૂ બર શહરૂચાર
કે દેલ શુહ બકેદારે ખુરરમ બહાર
શુનીન ગોઝત કય દાવરે તાઝલૂ રૂચ
કે બર તૂ નેચાબહ સખુન અચખ જૂચ
ખુજરતલૂ શહનશાહે પીઝલૂ તખત
જહાનદાર બા દાનેશો નીકબખત
નેવેશતમ સખુન ચન્દ બર પહલવી
અબર દફતરે કાધએ ખુસવી
સેપોદમ બગન્હર તા રૂચાર
બર આયહ બેખાન્દ મગર શહરૂચાર
બેદીદમ કે ઇન ગુખહે દીર સાચ
નબાહદ હમી લખ કુશાદન બરાચ
અગર મરૂહ બર ખીજહ અચ તખતે બચમ
નેહદ બર કેફે ખીશ બનરા બરચમ

એક દિવસ દેશની સંભાળ કરનાર નોશીરવાન ખુશદાલ તખત ઉપર
બેઠો-અને મોટાઓ તેમજ અકલમદોને દાખેલ કીધા.

તે હસ્તે ચેહરે અને ખુશદાલ વાતો કરવા લાગ્યો-ત્યાં બૂઝોર્ખેહર
પાદશાહનાં તખતની નજીક બેઠો.

પછી તેણે પાદશાહ નોશીરવાન ઉપર એક એવી દોષા કીધી-કે જોયી
તે પાદશાહનું દિલ બહારની મોસમના ખુશી ભરેલા બાગ માફક ખીલ્યું.

પછી બોલ્યો કે "ઓ તાઝગી ભયાં ચેહરાના ઇન્સાફી પાદશાહ!-
કોઇ પણ ખોડખાપણ કાદનારો શખ્સ તારી ઉપર ફાવી શકતો નથી.

કારણકે પીરોઝાનાં તખતનો સાહેબ મુબારક શેહનશાહ-દેશની સંભાળ
લેનારો તેમજ હડાપણવાળો અને નેક નસીબનો છે.

મેં એક દફતરમાં પાદશાહી કાગઝ ઉપર-પહલવી ભાષામાં કેટલાક
સખુનો લખી રાખ્યા છે.

તે મેં તારા ખજાન્યોને સોંપી આપ્યું છે કે જ્યારે તે વાંચવાનો
વખત આવે ત્યારે કદાચને તું પાદશાહ તે સખુનો વાંચે.

મેં જોયું છે કે આ પૂરાણી બનાવટનો આરમાન પોતે બેઠ બોલવા
માગતોજ નથી.

અગર કોઈ શખ્સ પોતાનાં ખુશદાલી ભોગવતાં તખત ઉપરથી ઉઠીને-
હથેલી ઉપર પોતાનો છવ લઇને લડાઇ કરવા જાય છે,

રહેજે!) અને તેજ ઉપરથી આજે પણ ઇરાનીઓમાં કહેવટ છે કે "વખાચ-અચ્ જેનાચ મીખીઝહ" દરેક ધર્મમાં અને દરેક
તવારીખમાંથી અમુક લખાણો મળી આવે છે કે "જેનાચ" (અનીતિ) એ મોટું પાપ છે "જેનાચ"થી દેશની અને લોકોની
ખરાબી થાય છે. એક વિચારવંત માણસે કહ્યું છે, કે "તો દુન્યા કોઈ ધરી ઉપર ફરતી હોય અને મને જે કોઈ પૂછે કે તે
ધરી શાની બનેલી હશે વાર? તો હું વગર અચકાવે કહીશ કે તે ધરી નીતિની હોવી જોઈએ. જ્યારે અનીતિનું પાપ ધરતી
ઉપર ધણું વધી જશે, ત્યારે દુન્યા ઉપર ઝબરી ખરાબી આવશે." દેશમાં જે અધિર ચાલતું હોય અને તેથી જેટલી ખરાબી
થાય છે, તેનાં કરતાં હઝાર ધણી ખરાબી અનીતિથી થાય છે.

૩૮ ઝમીનના બેપદાંજી અચ દુશ્મનાન શિવદ ધમન અચ રન્ને અહુરીમનાન શિવદ પાદશાહ બર જહાન સરખસર બેયાબદ સુખુનહા હમહુ દર ખદર બેગીરદ બમદી જહાને ફરાખ કુનહ ગુલશનેા બાધો મયદાનેા કાખ નેહદ ગન્ને ફર્જન્દ ગેરુદ આવરદ બસી રચ બર આરુચ બેશમરદ ફરાચ આવરદ લશકરેા ખાસ્તેતહુ શિવદ કાખો અયવાનશ આસ્તેતહુ બરીન કાર ચુન યુગરદ રચગાર અચ નામે નીકુ યુવદ યાદગાર ગર અચદુન કે દર્વીશ બાશદ બરન્જ ફરાચ આરદ અચ હર સુધ નામેા ગન્જ જરેા સીમ બેસ્ચાર ગેરુદ આવરદ એ સદ સાલ બર બુદનશ તુગજરદ શિવદ ખાકો બીબર શિવદ રન્ને બિય બદુશમન બેમાનદ હમહુ ગન્ને બિય ન ફર્જન્દ માનદ ન તખ્તેા કોલાહુ ન અયવાને શાહી ન ગન્ને સેપાહુ ચુ બેન્શીનદ આન બેસ્તને બાદે બિય બગીતી નગીરદ કસી યારે બિય એ ગીતી દો ચીઝસ્ત બવીદો બર દેગર હરચે બાશદ નમાનદ બકસ સખુન ગોકૂતને નઘજો કેદારે નીકુ બેમાનદ ચુનાન તા જહાનસ્ત રીકુ એ ખુરશીદ વચ આખ વચ બાદો ખાકુ નગદે તબહુ નામેા ગોકૂતારે પાકુ બદીન સાન યુવદ ગદેશ રચગાર ખુનુક ગદે બા શમેા પરહીસગાર મકુન શહુરયારા ગુનાહુ તા તવાન ગુનાહી કચ શરૂ દારદ રવાન બીઆઝારીઓ સુહમદી ગુઝીન કે ઇનસ્ત ફર્હંગો આધને દીન એ મન યાદગારસ્ત ચન્દીન રોખુન ગુમાનમ કે હરગેચ નગદે કોહુન ચુ ખુકશાદ રઉશન દેલે શહુરયાર ફેરાવાન સખુન કરુદ અચ ખાસ્તાર બદુ ગોકૂત ફરેશખ કુદામસ્ત મરુદ કે દારદ દેહી શાહ બી બાદે સરુદ

૪૦ ચુનીન ગોકૂત કાન ફુ યુવદ બી ગુનાહુ નબોદસ્ત અહુરીમન બીરા એ રાહુ બેપુસદેશ અચ કચ બીઓ રાહે દીવ એ રાહે જહાનદાર ગયહાન બેદીવ બદુ ગોકૂત ફર્મને ચચદાન બેહીસ્ત કે અન્દર દો ગીતી બદુ ફરેહીસ્ત દરે બદતરી રાહે અહુરીમનસ્ત કે મદે પરસ્તદહુરા દુશ્મનસ્ત ખુનુક દર જહાન મદે બરતર મનશ કે પાકીઓ શર્મસ્ત પીરાહનશ

દુશ્મન લોકોથી દેશને ખાલી કરે છે-અને એહરેમન લોકોની રંબથી તે નચિત બને છે,

તે તમામ જ્ઞાન ઉપર પાદશાહ બને છે-અને એક પછી એક સધળા વખાણના શખ્દો તે મેળવે છે,

પોતાની મદાનગીથી તે બોહોળી દુન્યા છતી લીધે છે-અને બાણ, બગીચા, મયદાનો અને મેહલો બનાવે છે,

તે ખજાનો એકઠો કરે છે અને પોતાની આસપાસ ફર્હોતુ બોહોળુ કુટુંબ બેચું કરે છે-અને લાગબા દિવસ પોતાની મરજ મુજબ જિંદગી ગુઝારે છે, બોહોળુ લશ્કર અને માલ ખજાનો એકઠો કરે છે-મેહલો અને અયવાનો સભુગારે છે,

પણ જ્યારે આ બાબત ઉપર કેટલોક વખત પસાર થઇ જશે-ત્યારે જો તેનું નેકનામ હશે તો તેજ માત્ર યાદગાર રહી જશે.

જે કોઈ માણસ મુકુલેસ હોય અને મોટી મેહનતે નામ અને દઉલત મેળવે,

તે ઘણું સરખું સોનું અને રૂપું બેચું કરે છે-તોપણ તે સો વર્ષથી વધુ વાર રહી શકતો નથી.

આખેરે તે ખાકમાં મળી જશે અને તેની સધળી મેહનત ફેાકટ જશે-અને તેનો સધળો ખજાનો દુશ્મનનેજ માટે રહેશે.

નહીં તેનાં ફર્જેા કે નહીં તેનું તખ્તો તાજ કાયમ રહેવાનું-નહીં તેનો પાદશાહી મેહલ કે નહીં તેનો ખજાનો કે લશ્કર કાયમ રહેશે.

જ્યારે મોટાઈ શોધવાની વડાઇ નીકળી જશે-ત્યારે દુન્યામાં કોઈ તેને યાદ પણ નહીં કરશે.

દુન્યામાં ફકત એજ ચીઝો બનેદાન સૂધી યાદગાર રહી બચ છે-બીજી કોઈ પણ ચીઝો તેની સાથ કાયમ રહેતી નથી.

એક સારા સખુનો બેલવા અને બીજું બલાઈનાં કામેા કરવાં-એજ આ નેકબખ્ત શખ્સ! જ્યાં સૂધી દુન્યા છે ત્યાં સૂધી કાયમ રહેશે.

આક્રતાબની ગર્મથી, વર્ષાદનાં પાણીથી, તોફાની પવનથી અને ધૂળથી-તેનું નેકનામ અને સારા સખુનો ખરાબ થતા નથી.

ઝમાનાની ગદેશ એંચીજ રીતની હોય છે-ભાગ્યશાળી તેજ શખ્સ કે જે મર્યાદાશીલ અને પરહેઝગાર હોય.

માટે આ પાદશાહ! બને ત્યાં સૂધી તું ગુનાહ ના કરતો-તેમાં એવો ગુનાહ તો ખચૂસન નહીં કે જેથી તારાં રવાનને શર્મિદગી પહોંચે.

તું નિર્દોષપાણું અને જે ફાયદાકારક હોય તેજ એખતયાર કરજે-કારણકે આપણી દીનનું શિક્ષણ અને તરીકત એજ પ્રમાણે છે.

મારી તરફનઃ પણ કેટલાક સખુનોજ યાદગાર રહી જશે-અને મને આશા છે કે તે કદીબી ભૂતા નહીં થશે.”

જ્યારે પાદશાહ નેશીરવાનનું ચાલાક દિલ તે નસીહત સાંભળવા માટે તત્પર બન્યું-ત્યારે તેણે બુઝર્ગમેહરથી બીજી ધળીક વાતો બલવા માગી.

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “એવો મુબારક માણસ કયો છે-કે જે હાય સોસારો કયા વગર ખુરાહાલ દિલ ધરાવતો હોય?”

બુઝર્ગમેહરે જવાબ દીધો કે “તે નિર્દોષ માણસ-કે જેને એહરેમને ગુમરાહ નહીં કીધો હોય.”

પછી તેને બુહાણાં અને દેવની રાહ રસ્મ માટે તેમજ દુન્યાની સંભાળ લેનાર જ્ઞાનના માલિકની રાહ રેશ માટે પૂછ્યું.

તેણે જવાબ દીધો કે “બોહાનો હોકમ બન લાવવામાંજ સધળી ભલાઈ છે-કારણ બન્ને જ્ઞાનમાં તેનાથીજ પ્રકાશ છે.

ખૂરાબને દરવાઝે જબુ તે એહરેમનનેજ માર્ગ છે-કે જે એહરેમન ખુદાની પરસ્તેશ કરનારા શખ્સનો દુશ્મન છે.

તેજ મોટાં મનનો માણસ દુન્યામાં ભાગ્યશાળી છે-કે જેનો લેખાસ પવિત્રાઇ અને નમ્રતા હોય છે.

શુ દાનેશ તનશરા નેગહાન ખુવહ હમહ એન્દાનીશ આસાન ખુવહ એમાનહ બહ રાદીઓ રાસ્તી નહુઅહ દરે કમ્બીઓ કાસ્તી હરાન ચીચ કાન બહુરએ તન ખુવહ રવાનશ પસ અચ મરુગ દુરમન ખુવહ અઝીન હરેહ ચીઝી નદારહ દેરીધ કે બહુરે નેયામરેત ચા બહુરે તીધ કસી હે ખુવહ બર ખેરહ પાદશા રવાનરા નરાનહ બરાહે હવા સખુન મશનવ અચ મેં અકુજૂન મનેશ કે બા જાને રઉશન ખુવહ અહકનેશ શુ ખુરેત નેયાયહ બહીગર સરાય હમ ઈદર પુર અચ દરહ માનહ બળય અઝીન ખુગઝરી સેફલહ આનરા શેનાસ કે અચ પાકુ ચચદાન નદારહ હેરાસ દેરીધ આયદશ બહુરએ તન એ તન શવહ જારૂહા એબન્દહ દહન હમ અચ બહુરે જાનશ કે દાનેશ બવહ નદાનહ ન અચ દાનેશી એશનવહ એપુર્સીફ કેન્લા કે અચ મેહુતારાન કેરા બાશહ અન્દાજએ મેહુતારાન ચુનીન ગોકૂત આન કસ કે દાના તરસ્ત બહુર આરૂજ બર તવાન તરસ્ત કુદામસ્ત દાના બહુ શાહુ ગોકૂત કે દાનેશ ખુવહ મરુદરા દર નેહોકૂત ચુનીન ગોકૂત હર હે બકમીને દીવ નબરુરહ દેહ અચ રાહે ગયહાન બેદીવ કસીરા ન બર ખીરહુ કર્માન બરહ કે ખરમે રવાનરેતો દામે ખરહ દહુ અહુરીમનહ આન બનીરૂએ શીર કે દારહ જાનો ખેરદરા બઝીર બહુગોકૂત કેન્લા કે દહુ દીવ ચીસ્ત કઝીશાન ખેરદરા બેબાયહ ગેરીસ્ત ચુનીન દાહ પાસોખ કે આઝો નેયાચ દો દીવન્દ બા જુરે ગર્દનકરાચ દેગર ખેરમે રરકસ્તો નગસ્તો કીન શુ નમ્મામે દૂ રૂયો નાપાકુ દીન દહમ આન કે અચ કસ નદારહ સેપાસ બનીકીઓ હમ નીસ્ત ચચદાન શેનાસ બહુ ગોકૂત અઝીન શૂમ દહુ પુર ગઝન્દ કુદામસ્ત અહુરીમને જૂરમન્દ ચુનીન દાહ પાસોખ બકેન્લા કે આચ સેતમખારહુ દીવી ખુવહ દીર સાચ કે જીરા ન બીની તો ખુરનૂહ હીચ હમહ દર ફેજૂનીશ બાશહ એસીચ નેયાચ આન કે જીરા એ અન્દહે દરહ હમહ દૂર બીન-દો શેખસારહુ જરહ કઝીન ખુગઝરી ખુજવા દીવે રરકુ ચકી દરહમન્દી ખુવહ બી પેચરકુ

જ્યારે દાનાઈ તેનાં તનની નેગહાન અને છે-ત્યારે તે સધળી સુખી ઝિંદગી ગુઝારે છે.

તેનામાં ઉદારતા અને સમ્માઈ રહે છે-તે ભૂહાઈ અને અપ્રમાણિક-પણાને દરવાઝો ઠોકતોજ નથી.

જે ચીઝથી માણસનું શરીર પોશાય પણ આત્માને ફાયદો નહીં થાય તો તે આત્મા તેનાં મોત પછી તેને શ્રાપ દે છે.

આ બન્ને વાતનું તેને કાંઈ બાન રહેતું નથી-કઈ વાતથી આત્માને શાન્તિ મળે છે અને કઈ વાતથી તેમાં ખલલ પડે છે તેથી-તે અંબલો છે.

જે કોઈ કે અકલ ઉપર કાખ ધરાવે છે-તે પોતાના જીવને લોભના માર્ગ ઉપર ચલાવતો નથી.

મોટા મોટા વિચાર કરનાર કે જે પોતાના શૈશન જીવ સાથેજ બંદ ૪૧ ચાલ ચલાવે છે, તેની વાત સાંભળતો ના.

જ્યારે તે બીજી દુન્યાનો એકરાર કરનારો બનતો નથી-ત્યારે આ દુન્યામાં દુઃખી રહે છે.

એથી આગળ વધ. કમીનો તેને સમજળે-કે જે પાક ચઝદાનથી ડરતો નહીં હોય.

પોતાના જીવને પણ તે સુખ દેખાડતો નથી-અને પોતાનાં મનની ઈન્છાને પણ પુરી પાડવા જતો નથી.

તેમજ પોતાનું ભલું શું તે પણ સમજતો નથી-અને વળી કોઈની શીખામણ પણ સાંભળતો નથી.”

નોશીરવાને પૂછ્યું કે “પાદશાહોમાંથી-પુણ્યવંતાનું માન કોણને મળે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સને કે જે વધારે દાના છે-અને પોતાની ઇચ્છાઓ ઉપર મજબૂત કાખ ધરાવે છે.”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “દાના કોણ ગણાય છે?-કારણકે અકલ તો માણસનાં દિલમાં પ્રપાયલી છે.”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે એહરેમનના બમાબ્યાથી-દુન્યાના સાહેબના માર્ગે તરફથી પોતાનું દિલ ફેરવતો નથી.

તેમજ પોતાની બેહુદી અકલે એવા કોઈનો હોકમ નથી માની લેતો-કે જે પોતાના જીવનેજ દુરમન હોય છે અને પોતાની અકલને પોતેજ ફાંદો બને છે.

એવા તો સિંહનું ઝોર ધરાવનારા તો દશ એહરેમને છે-કે જેઓ ૪૨ જીવ અને અકલને દાખલાજ રાખે છે.”

નોશીરવાને પૂછ્યું કે “તે દશ દેવ કયા કયા છે?-કે જેઓથી આપણી અકલને અફસોસ કરવો પડે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “એક લોભ અને બીજો ગરજ (હાજત)-એ બન્ને ઝોરાવર અને ગર્દનકરાજ દેવો છે.

પછી ત્રીજો દેવ ગુરસો, ચોથો અદેખાઈ, પાંચમો ઝહડો અને છઠો કીનો-સાતમો યુગલખોર, આઠમો ઠગ અને નવમો ખૂરી દીનનો,

દશમો દેવ તે કે જે પોતા સાથે ભલાઈ કરનાર તરફ નિમકહરામ નીવડે તેમજ ખોદાને પણ ભૂલી નય.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “આ દશ હાનિકારક દેવોમાંથી વધુ ઝોરાવર એહરેમન કયો છે?”

તેણે નોશીરવાનને જવાબ દીધો કે “લોભ-એ લાગ્યો વખત સૂધી સિતમ ગુઝારનારો એક દેવ છે.

તેને તું કહીબી ધરાયલો જોશે નહીં-તેનો ઈશદો સધળો લોભના વધારામાંજ હોય છે.

પછીની ગરજ (હાજત) કે જેને ગમ અને દુઃખને સખબે-સધળાઓ આંધળી અને ફિક્કા ચેહરાની ભેય છે.”

જો પાદશાહ! એ પછી તું આગળ ચાલે તો અદેખાઈનો દેવ આવે છે-જે એક એવો બીમાર હોય છે કે તેનો ઈલાજજ થઈ શકતો નથી.

અગર દર જમાનહુ કસી બી અઝન્દ
બેબીનહુ શવહુ જાને ઊ દરહમન્દ
૪૩ દેગર નન્ગ દીવી ખુવહુ પુર સેતીઝ
હમીશહુ અબહુ કદેહુ ચુગાલ તીઝ
દેગર દીવે કીનસ્ત પુર ખેશ્તો ભૂશ
એ મરુદુમ અર આરહુ બનાગહુ ખોડશ
ન અખશાયેશ આરહુ અકસ અર ન મેહુર
દેહુઆગહુ દીવી પુર આઝન્ગ ચેહુર
દેગર દીવે નખમામ હુ જોઝ દોડહુ
નદાનહુ નરાનહુ સખુન બા ફેઝહુ
દેગર આન સખુનચીને ફ ડયહુ દીવ
ખુરીદહુ દેહુ અઝ તરે ગયહાન ખેદીવ
સેયાને દો તન જન્ગો કીન અફગનહુ
બેકશહુ કે પયવસ્તગી બેશ્કનહુ
દેગર દીવ બી દાનેશો ના સેપાસ
નખાશહુ ખેરહમન્દો નીકી શેનાસ
અનઝદીકે ઊ રાયો શરૂમ અન્દકીસ્ત
અઘશમશ બહો નીકુ હરૂદ યકીસ્ત
એ દાના બેપુર્સીહ પસ શહુર્યા
કે ચુન દીવ બા દેહુ કુનહુ કાઝર્
અબન્દહુ એ દાસ્તેત ગયહાન ખેદીવ
કે અઝ કાર કૂતહુ કુનહુ દસ્તે દીવ
૪૪ ચુનીન દાહ પાસોખ વરા મદે દીન
કે અઝ શાહે બા દાનેશો બા ફરીન
એ શમશીરે દીવાન ખેરહ જઉશનસ્ત
દેહો જાને દાના બહુ રઉશનસ્ત
ચુઝશતહુ સખુન યાહ દારહ ખરહ
બદાનેશ રવાનરા હમી પર્વરહ
ખેરહ બાહ જાને તોરા રહુનમૂન
કે રાહી દરાઝસ્ત પીશ અન્દઝ
વગર ખૂ ખુવહુ આન કે ખાનીમ ખીમ
કે બા ઊ નદારહ દેહુ અઝ દીવ ખીમ
જહાન ખુશ ખુવહુ અર દેહો નીકુખૂય
નગર્દહ અગર્દ દરે આરઝૂય
સુખુનહાએ ઉમ્મીહ ગૂયમ કુનૂન
કે દેહરા બશાદી ખુવહુ રહુનમૂન
હમીશહુ ખેરહમન્દ ઉમ્મીહવાર
નખીનહુ અજોઝ શાહી અઝ ડેગાર
ન અન્દીશહુ અઝ કારે બહુ યફજમાન
રહે તીર ગીરહ ન રાહે કમાન
દીગર હરૂકે ખુશનૂહ બાશહુ અગન્જ
નેયાઝહુ નસાઝહુ તનશરા બરન્જ
૪૫ કસી ફ અગન્જો દેરમ નન્ગરહ
હમહુ ડેઝે ઊ અર ખુશી ખુઝરહ
દેગર હરૂકે યફદાન પરસ્તસ્તો અસ
બરન્જો અગન્જો અબાઝરૂએ કસ
એ ફર્માને યફદાન નગર્દહ સરશ
સેરસ્તે બહી નીસ્ત દર અઉહરશ
બહીન હમ નેશાનસ્ત પશ્હીઝ નીઝ
કે નફશહુ ઊ રાહે યફદાન અચીઝ

તે અગરજો કોઇ શખ્સને આસાયેશ ભોજતો-જેવ છે, તો તેનો પોતાનો
છવ દુઃખી બને છે.

પછી ઘડાનો એક લડાઈ બરેલો દેવ છે-જે હમેશો બદી કરવા માટેજ
પોતાની ચુંગાલ તેજ ક્રીધેલી રાખે છે.

પછીનો ગુસ્સા અને જોરા બરેલો ક્રીતાનો દેવ છે-જે માણસોમાંથી
અચાનક લડાઈના પોકારો બાહર પડાવે છે.

તે કોઈ ઉપર બક્ષેશ કે મેહરબાની કરતોજ નથી-તે એક ભયંકર
અને કરચલી બરેલા ચેહરાનો દેવ છે.

પછીનો ચુગલીખોર દેવ કે જે ભૂકાઈ સિવાય-ખીનું કશું બાણતો
નથી અને સાચા સખુનો ખોલતોજ નથી.

પછીનો પેલો દનલખાઝ કમરો દેવ કે જેણે પોતાનાં દિલમાંથી
ખોદાનો ડર દૂર કીધો છે.

જે જે બાણ વચ્ચે લડાઈ અને ક્રીનો બરપા કરે છે અને તે એવી
કોરોશ કરે છે કે બંને બાણનું જોડાણ તુટી જાય.

પછીનો છેલ્લો દેવ નાદાન અને નિમકહરામ જે અકલ વગરનો અને
નેક્રીની પિછાન નહીં કરનારો હોય છે.

જેનામાં વિચાર શક્તિ અને મર્યાદા જેવું કંઈ છેજ નહીં-જેની
નજરમાં ખૂં અને ભદ્ર બંને સરખુંજ હોય છે.”

પછી પાદશાહે તે દાના શખ્સને બીનું એ પૂછ્યું-કે “જ્યારે તે
દેવ માણસનાં દિલ સાથ એવી રીતની લડાઈ કરે,
ત્યારે દુન્યાના સાહેબે તે બંદાને એવું શું આપ્યું છે-કે જેથી તે
દેવના હાથ લડાઈ કરવાથી દુકા કરે?”

તે દીનદાર શખ્સે એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ દાનાઘ અને તારીફ
સાચના પાદશાહ!

તે દરો દેવોની તલવારથી બચવા માટેનું બખતર તે અકલ છે-અકલ-
થીજ દાના લોકોનાં દિલ અને છવ રોશન રહે છે.

બની ગયલી વાતો અકલજ યાદ રાખે છે-ઈન્સાનના છવનું પોષણ
અકલથીજ થાય છે.

તારા છવની રેહનુમા પણ અકલજ હોજો!-કારણ તને હજી ધણો
લાગ્યો રસ્તો કાપવો છે.

પણ જે સ્ત્રીશ્રી માણસનાં દિલમાંનો દેવ બીહે નહીં-તે તો માણસનો
પોતાનોજ ખૂરો સ્વભાવ છે.

નેક અસ્લતનો માણસ પોતાની જિંદગી ખુશીમાં ગુઝારે છે-કારણકે
તે ખૂરી ઈચ્છા તરફ જતો નથી.

હવે હું આશા કમેદને માટેના સખુનો કહું છું-કે જે ખુશહાલી તરફજ
તારાં દિલની રેહનુમાઈ કરશે.

અકલમંદ માણસ હમેશો આશા બરેલોજ રહે છે-અને ક્રમાના તરફથી
ખુશી સિવાય બીનું કશું જોતો નથી.

તે કોઈનું ખૂરું કરવાનો સેહેજ પણ વિચાર કરતો નથી-તે તીર
જેવો સીધોજ રસ્તો પકડે છે કમાન જેવો વાંકો માર્ગ પકડતોજ નથી.

વળી જે કોઇ સંતોષી છે તે વધુ પૈસા મેળવવા ઉપર-હાથ લગાવ-
તોજ નથી અને પોતાનાં તનને મેહનતમાં નાખતો નથી.

જે કોઇ કે ખજાના અને પૈસા તરફ જોતો નથી-તેનો સળો વખત
ખુશીમાંજ પસાર થાય છે.

વળી જે કોઇ કે ખોદાનીજ પરસ્તેશ કરનારો છે-તે શું મેહનત કરવા
ખાતર, ખજાનો એકઠો કરવા ખાતર કે કોઈનીબી શર્મને ખાતર,

ખોદાતાકાના ક્ષમાનથી પોતાનું સર ફેરવવાનો નથી-કેમકે તેનાં દિલમાં
ખૂરાઈની ખાસીયતજ નથી.

પરહેઝગારી પણ એવીજ રીતની હોય છે-કે જે ધરાવનાર કોઇ પણ
ચીજને ખાતર ખોદાનો માર્ગ તથા દેતો નથી.”

અહ ગોકૂત અગીન રહ કુદામરેત શાહ
 યુએ નીકુઈહા તુમાયન્હહ રાહ
 યુનીન દાહ પાસોખ કે રાહે ખરહ
 એ હર દાનેશી બીગુમાન યુગરહ
 હમાન ખૂએ નીક કે મરુદમ અહ્ય
 બેમાનહ હમહ સાલહ બા આખર્ય
 વગીન ગઉહરાન ગઉહરી ઉત્તેપુવાર
 તને ખશ નહીદમ મન અચ રૂગાર
 વગીશાન બીગીદરત આહેરતહ તર
 ખર આસુદહ અચ રન્ને શાયેરનહ તર
 વગીન ગઉહરાન આચ દીદમ ખરન્જ
 કે હમવારહ સીરી નેયાખહ એ ગન્જ
 અહ ગોકૂત શાહ અચ હોનરહા એ બેહ
 કે ગઈહ અચ મરુદે જૂયન્હહ મેહ
 યુનીન દાહ પાસોખ કે દાનેશ બેહ અરેત
 ખેરહમન્હ ખુહ ખર મેહાન ખર મેહ અરેત
 કે દાના નેયાજહ બગુની બગન્જ
 તને ખીશરા ફર દારહ એ રન્જ
 એ નીકુએ ખરમશ બેપુર્સીહ શાહ
 કે ચૂન જુરેત ખાહહ હમી દરેતખાહ
 યુનીન દાહ પાસોખ કે કેદારે અહ
 યુવહ અરમે રઉશન રવાનો ખરહ
 એ દાના બેપુર્સીહ પસ દાહગર
 કે ફહન્ગ બેહતર યુવહ યા ગાહર
 યુનીન દાહ પાસોખ અહ રહનમૂન
 કે ફહન્ગ ખાશહ એ ગઉહર ફેજૂન
 કે ફહન્ગ આરાયેશે જાન યુવહ
 એ ગઉહર ફેજૂન ગોકૂતન આસાન યુવહ
 ગાહર બી હોનર જારે ખારસ્તો સોસ્ત
 બફહન્ગ ખાશહ રવાન તન્દુરેસ્ત
 અહ ગોકૂત જાનરા જહદન એ ચીસ્ત
 હોનરહાએ તનરા સોતૂદન એ ચીસ્ત
 બેગૂયમ કુંનૂન ગોકૂત મન સરખસર
 અગર યાહ દારી એ મન દર ખદર
 ખેરહ ખુહ યકી બેલઅતે ઈજદીસ્ત
 અચ અન્દીશહ દરસ્તો દર અચ બદીસ્ત
 હોનરમન્હ કચ ખીસ્તન દર શેગેકૂત
 બેમાનહ હોનર જૂ નખાયહ ગેરેકૂત
 હમાન ખુશ મનેશ મરુદમે ખીશકાર
 નખાશહ અચરમે ખેરહમન્હ ખાર
 અગર બખશેશ દાનેશો રરમે દાહ
 ખેરહમન્હ ગેરહ આવરહ બા નેજાહ
 યુગેર્ગીઓ અફજૂનીઓ રારતી
 હમહ ગીરહ અચ ખૂએ અહ કારતી
 વજાન પસ બેપુર્સીહ કેસા અચૂય
 કે અચ નામવર મદે ફહન્ગ જૂય
 યુગેર્ગી બફશેશ યુવહ યા બખખત
 કે યાખહ જહાનદાર અચ તાને તખત
 યુનીન દાહ પાસોખ કે બખતો હોનર
 યુનાનહ ચૂન બેકૂત બા ચક્રેગર

પાદશાહે પૂછ્યું કે “આ રસ્તાઓમાંથી ધીરી રસ્તો કયા છે-કે જે નેહીનીજ તરફ લઈ જાય છે?”

બુઝોર્ગમેહરે જવાબ દીધો કે “અકલનો રસ્તો-જે બેશક કે દરેક વિદ્વત કરતાં ચઢિયાતો છે.

તેમજ નેક ખાસીયત કે જેથી માણસ-હમેશે આખરમાં રહે છે.

આ ખૂરી ખરલતોમાં એક પણ ખરલત મેં એવી જોઈ નથી કે જેથી માણસ સારી જિંદગી શુઆરતો હોય.

તેઓ થોડી ઈચ્છા ધરાવે છે-ફુઃખમાંથી ફારેગ થયલા રહે છે અને તે વધારે સારી હોય છે.

એઓમાં ધણુંજ ફુઃખ દેનાર તે લોક છે-કે જે કદીબી ખજાનાથી ૪૬ ધરાતો નથી”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે હુનરોમાંથી કયા હુનર વધારે સારો છે-કે જેથી તે મેળવનાર શખ્સ મોટો માણસ બને છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે વિદ્યા સઘથી સરસ છે-કારણકે વિદ્વાન માણસ પોતે સઘળા સરદારો ઉપર સરદાર છે.

દાના માણસ ઉતાવળે ખજાનો લેવા ઉપર હાથ લગાવતો નથી-તે પોતાનાં શરીરને નવી તકલીફથી દૂરજ રાખે છે.”

શાહે તેના દુશ્મનનાં (ખૂરી ખરલતનાં) કૌવત માટે પૂછ્યું-કે “તેની ઉપર તું કેમ ફતેહ મેળવશે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “ખૂરી કરણી-એજ તેના રોશન જીવનો અને અકલનો દુશ્મન છે.”

પછી દાદગર પાદશાહે તે દાનાને પૂછ્યું-કે “જુન્યાહ સારી કે ડહા-પણુ સાદું?”

તે રેહનુમા શખ્સે જવાબ આપ્યો-કે “જુન્યાહ કરતાં અકલ વધારે ચઢતી છે,

કારણકે અકલ એ ઇન્સાનના જીવનો સજ્જાર છે-જ્યારે જુન્યાહથી ઝેયાદા બેલકુડું સેહલ થઈ પડે છે.

વિદ્યા હુનર વગર ગમે એવી જાંચી જુન્યાહ તુચ્છ, હલકી અને નબળી ગણાય છે-વિદ્યાથીજ માણસનો જીવ તંદુરેસ્ત રહે છે.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “જીવને ઝળકે શાથી મળે છે-અને કયા હુનરથી ૪૭ આપણાં શરીરની તારીફ થાય છે?”

તે બોલ્યો કે “જે તું મારી એકેક વાત યાદ રાખશે, તો સઘળું કહીશ.

અકલ પોતેજ એક ખોદાઈ સરખાવ છે-અને કોઈ પણ જાતના અંદે-શાથી તેમજ ખૂરાઈથી દૂર છે.

જે હુનરમન્હ પોતાના હોનરો માટે મગર રહેતો હોય-તો તે શખ્સ પાસેથી કોઈયે હોનરો શીખવાજ નહીં જોઈયે.

સારા સ્વભાવના એક ખેડુતને પણ-અકલમન્હ શખ્સ ધિક્કારથી જોતો-ફૂનથી.

જે કોઈ અકલમન્હ શખ્સ પોતાનાં જાંચાં ખાનદાન સાથ સખાવત, ડહાપણ, રીતભાત અને ઈન્સાફ એખતવાર કરે,

તોપણ તેના ખરાખ સ્વભાવથી તેની મોટાઈ, તેનો માન મરતબો અને તેની સચ્ચાઈ સઘળી ધરી જાય છે.”

પછી નોશીરવાને તેને પૂછ્યું-કે “આ દાનાઈ શોધનારા નામવર શખ્સ!

મોટાઈ કે જોનાથી એક પાદશાહ તાજ અને તખ્ત મેળવે છે, તે પોતાની ખાસૂની કોશોરથી મેળવે છે કે તેનાં નસીબથી મેળવે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “નસીબ અને હુનર-એ એકમેક સાથ જોડાયલાં જોડાંની માફક હોય છે.

૪૮ થુનાન થુન તનો જાન કે ચારન્દો જોડત તનુમન્દ પયદાઓ જાન દર નેહોડત હમાન કાલયુદ્ધ મરુદરા કૂશીશસ્ત અગર ખખતે બીદાર દર જૂશીશસ્ત બકૂશીશ બુઝોર્ગી નેયાયદ બખય મગર ખખતે નીકશ બુવદ રહુતુમાય વહીગર કે દુન્યા ફસાનહુસ્તો બાદ થુ બાબી કે બીનન્દહુ ગીરદ બયાદ થુ બીદાર ગદદ ન બીનદ બચશ્મ અગર નીકુઈ દીદ અગર દદો ખશ્મ હગર પુર્સેશી બર કુશાદ અચ નેહોડત બદાના સેતુદહુ કુદામસ્ત ગોડત થુનીન દાદ પાસોખ કે શાહી કે તખત બેયાશયદો જૂર ચાબદ બખખત અગર દાદગર બાશદો નીકુનામ બેયાબદ એ ગોડુતારો કેદાર કામ બદ ગોડત કન્દર જહાન સુસ્તમન્દ કુદામસ્ત બદ ફો ના સૂદમન્દ થુનીન દાદ પાસોખ કે દર્વીશો એશત કે નહુ કામ ચાબદ ન ખુરરમ બેહેશત

૪૯ બેપુર્સીદો ગોડુતા કે બદખખત કીસ્ત કે હમવારશ અચ દરદ બાયદ ગેરીસ્ત થુનીન દાદ પાસોખ કે દાનન્દહુ મરુદ કે દારદ એ કેદારે બદ ફો બરુદ બેપુર્સીદ દીગર કે ખુર્સન્દ કીસ્ત બખીશીએ ચીચ આરજૂમન્દ કીસ્ત થુનીન દાદ પાસોખ કે આન કસ કે મેહુર નદારદ બદીન ગેદે ગદાન સેપેહુર બદ ગોડત મારા કે શાયસ્તહુ તર થુનીન ગોડત આન કસ કે આહેસ્તહુ તર બેપુર્સીદ અચ ગોડત આહેસ્તહુ કીસ્ત કે બર તીચ મરુદમ બેબાયદ ગેરીસ્ત થુનીન દાદ પાસોખ કે અચ અચખ જૂચ નેગર તા કે પીચદ સર અચ ગોડતગૂચ બનચદીકે બી શર્મો આહેસ્તગીસ્ત ખેરદમન્દીએ રાયો શાયસ્તગીસ્ત બેપુર્સીદ અચ નામવર શહુરયાર કે અચ મરુદમાન કીસ્ત ઉમીદવાર બદ ગોડત આન કસ કે ફૂશા તરસ્ત દો ગૂશશ બદાનેશ નેયુશા તરસ્ત ૫૦ બેપુર્સીદ અચ શહુરયારે જહાન એ આગાહીએ નીકો બદ દર નેહાન થુનીન દાદ પાસોખ કે અચ આગેહી ફેરાવાન બુવદ ગોડુતો મધજશ તેહી મગર આન કે ગોડુતન્દ પાકસ્ત બચ નદાનમ બેગૂનહુસ્ત દીગર સરાય બદ ગોડત ફેશા કે આબાદ શહુર કુદામસ્તો મા ચ એ દારીમ બહુર

જેમ શરીર અને જીવ કે એકમેકના સાથી બનીને જોડાયલા છે, તેમ તે બન્ને જોડાયલા છે-ઝોરેમન્દ શરીર દેખાતું છે અને જાન અણુદીઠ છે. જ્યારે જાગતુ નસીબ ઉકવાતું ઝોર કરે છે-ત્યારે માણસનું શરીર મેહનત કરવા લાગે છે (યાને બનેની સામતી કોશીશથી માણસ મોટાઈ મેળવે છે).

તેનું નેક નસીબ તેનો રેહતુમા બન્યા વગર-ફકટ મેહનત કીધાથીજ કાંઈ મોટાઈ મળતી નથી.

બીજું એ કે આ દુન્યા તો કહાણી ફિરસા અને પવનની લેહેરી જેવી છે-અથવા તો એક સ્વપ્ન મિસાલ કે જે જોનારો કાંઈક યાદ રાખી શકે છે.

અને જ્યારે તે જાગે છે ત્યારે તેણે જે બધું અથવા ખૂર જોયું હતું તે પોતાની આંખે જોઈ શકતો નથી.”

નોશીરવાને પોતાનાં મનમાંથી એક બીજો સવાલ ઉપભવ્યો-તેણે દાના બૂઝોર્ગમેહરને પૂછ્યું કે “તારીફને લાયકનો કાણુ શખ્સ છે?”

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “જે પાદશાહ કે પોતાના તખતને શોભાવે અને નસીબનું ઝોર મેળવે.

તે જો ઇન્સાફી અને નેકનામ હોય-તો પોતાની વાતોથી અને કામોથી પોતાની મુરાદે પુરો.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “દુન્યામાં હાજતમન્દ, ખૂરા દહાડાનો અો નુકસાનકારક શખ્સ કાણુ છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “ખૂરી કરણીના બીખારી-કે જે આ જહાનમાં પોતાની મુરાદ મેળવતો નથી તેમજ પેલી જહાનમાં ખુશહાલી બરેહુ બેહેશત પણ મેળવતો નથી.”

ફરી પાદશાહે પૂછ્યું કે “બદખખત કાણુ છે?-કે જેનાં દુઃખ માટે આપણને હમેશે અફસોસ કરવો પડે છે?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “તે વિદ્વાન શખ્સ-કે જેનાં ખૂરાં કરતુકેથી તેનો ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો હોય”

ફરી પૂછ્યું કે “સંતોષી કાણુ છે?-અને તે કઈ ચીજના વધારાની ખાહેશ રાખે છે?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “તે શખ્સ કે જે ફરતા આસ્માનના ચકરાવામાં મોહબત ધરાવતો નથી.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “આપણને માટે કયા માણસ ધણેજ લાયક છે?”-તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે વધારે ધીરજવંતો હોય.”

ફરી પૂછ્યું કે “ધીરજવંત કાણુ છે? કારણુ ઉતાવળા શખ્સ ઉપર તો આપણને અફસોસ કરવો પડે છે.”

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “તું જો કે બદગૂંધ કરનારા શખ્સની આગળથી તેમજ તેની વાતોથી કયા શખ્સ પોતાનું સર ફેરવે છે?

બસ તેવાજ માણસમાં નમ્રતા, ધીરજ, ખાહોશી, હડાપણ અને લાયકાટ બળુ”

નામવર પાદશાહે તેને પૂછ્યું-કે “માણસોમાંથી આશાવંત માણસ કાણુ છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જે ધણે ખતીયો હોય છે તે-અને જેના બન્ને કાન વિદ્યા સાંભળવા માટે વધારે ખુલા હોય છે તે.”

દેશના પાદશાહે માણસને મીનોઈ જહાનમાં મળતા બસા ભૂંડા બદલા માટે સવાલ પૂછ્યો.

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “બેહેશત અને દોઝખની ભવિષ્ય વાણી ઉપર-ધણુ બોલાયું છે, પણ તેમાં સાર કાંઈ નહીં.

માત્ર આટલુજ ખરું છે કે મરણ બાદ આપણી જગ્યા માટીમાં ધાય છે-બીજી દુન્યા કેવી છે તે હું કહી શકતો નથી.”

નોશીરવાને તેને પૂછ્યું કે “આબાદ શેહર-કયું છે અને આપણે તેનાથી શું ફાયદો મેળવ્યે છીએ?”

ચુનીન દાદ પાસેાખ કે આખાદ ભય
 કે દાદે જહાનદાર ખાશદ ખપાય
 બપુસીદ કેસા કે બીદાર તર
 પસન્દીદહુ તર મહે હુસયાર તર
 ખગીતી કુદામેસ્ત આ મન બેચૂય
 કે બેકૂઆયદ અચ દાનેશી આખરૂય
 ચુનીન દાદ પાસેાખ કે દાનાએ પીર
 કે આ આખમાયેશ ખુવદ યાદગીર
 બદ ગોકૂત કેસા કે રામેશ કેરાસ્ત
 કે દારદ બશાદી હમી પોસ્ત રાસ્ત
 ચુનીન દાદ પાસેાખ કે આન ફે એ બીમ
 ખુવદ ઇમનો ખાશદશ જરે સીમ
 બદ ગોકૂત મારા સેતાયેશ બચીસ્ત
 બનચદીકે હર કસ પસન્દીદહુ કીસ્ત
 ચુનીન દાદ પાસેાખ કે આન ફે નેયાચ
 બેપૂશદ હમાન રશ્ક આ નંગો આચ
 હમાન કીનો રશ્કશ બેમાનદ નેહાન
 પસન્દીદહુ ઊ ખાશદ અન્દર જેહાન
 એ મહે શેકીખા બેપુસીદ શાહ
 કે અચ અખર દારદ બસર ખર કોલાહ
 ચુનીન ગોકૂત આન કસ કે નઉમીદ ગસ્ત
 હેલે તીરહુ રાયશ ચુ ખુરશીદ ગસ્ત
 હેગર આન કે રૂઝશ બેખાયદ શુભોરુદ
 બકારે ખુઝેરુખ અન્દરૂન દસ્ત બોરુદ
 બદ ગોકૂત ધમ ખર હેલે કીસ્ત બીશ
 કચ અન્દરૂ સીર આમદ અચ ભને ખીશ
 ચુનીન દાદ પાસેાખ કે આન ફે એ તખ્ત
 બેયોકૂતાદ નઉમીદ ગર્દહ એ ખખ્ત
 બેપુરસીદ અચ શહુરયારે બલન્દ
 કે અચ મા કે દારદ હેલી દરુદમન્દ
 ચુનીન ગોકૂત કાન ફે બેરદમન્દ નીસ્ત
 તવાંગર કરીરા કે ફર્જન્દ નીસ્ત
 બેપુસીદ શાહ અચ હેલી સુસ્તમન્દ
 નેશસ્તહુ બધમ અન્દરૂન આ ગજન્દ
 બદ ગોકૂત આ દાનેશી પારસા
 કે ગર્દહ બર અખલહી પાદશા
 બદ ગોકૂત નઉમીદ તર કસ કુદામ
 કે દારદ તવાનાઇઓ નીકુનામ
 ચુનીન ગોકૂત કાન ફે એ ગાહે ખુઝેરુખ
 બેયોકૂતદ બેમાનદ નેજાહે સુતોરુખ
 બેપુસીદ અચ શાહ નૂશીરવાન
 કે અચ મહે બીનાઓ રઉશન રવાન
 કે દાની કે બીનાઓ આરાયેશસ્ત
 કે ઊ અચ દરે મેહુરે ખખ્શાયેશસ્ત
 બદ ગોકૂત મહે ફેરાવાન ચુનાહ
 ચુનહુગારે દર્બીશા બી દસ્તગાહ
 બેપુસીદો ગોકૂતશ કે ખર ચૂય રાસ્ત
 કે તા અચ ચુજસ્તહુ પરીમાન કેરાસ્ત
 ચુનીન દાદ પાસેાખ કે આન તીરહુ ખરુખ
 કે ખર સર નેહદ પાદશા રૂએ મરુખ

તેણે જવાબ એવો દીધો કે “પાદશાહના ઇન્સાફીય એક આખાદ
 ઝમીન કાયમ રહે છે.”

નોશીરવાને પૂછ્યું કે “વધારે ખખરદાર-વધારે પસંદ કીધેલો અને
 વધારે હુસયાર શખ્સ,
 કે જેની દાનાઇથી આખર ઇજ્જતનો વધારો થાય છે-તેવો આ હુન્યામાં
 કોણ છે તે તું મને કહે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે ધરડો દાના શખ્સ-કે જે અનુભવ
 સાથ યાદાસ્ત શક્તિ ધરાવનારો હોય.”

નોશીરવાને તેને પૂછ્યું કે “એવો સુખવાસી શખ્સ કોણ છે-કે જે
 ખુશહાલીમાંજ પોતાની જિંદગી પસાર કરે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે કોઇ પણ ભતની ધાસ્તીથી-
 નચિન્ત બન્યો હોય અને જેની પાસે સોનાં ચાંદીનો જડો હોય.”

નોશીરવાને પૂછ્યું કે “આપણી તારીફ સાથી થાય છે-અને દરેક ૫૧
 જણને પસંદ પડે એવો શખ્સ કોણ છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે પોતાની હાજત
 (ગરીબાઇ), અદેખાઇ, કઝીયા કંકાસ અને લોભ છુપોજ રાખે છે.

તેમજ જે શખ્સ તરફનો કીનો અને હસદ છુપોજ રહે છે-તેજ
 હુન્યામાં સડને પસંદ પડતો થઈ પડે છે.”

પાદશાહે સહનશીલ માણસ કે જેનાં સર ઉપર સખૂરીતું તાજ હોય
 છે, તેને માટે બઝોર્મહેરને પૂછ્યું.

બઝોર્મહેરે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે પોતે નાહમેદ બન્યો
 હોય-તોપણ તેનું સીઆહ વિચારવાળું દિલ ખુરશીદની માફક પ્રકાશનું હોય.

અથવા તે માણસ કે જેના દહાડા ગણાઇ ચૂક્યા હોય (યાને તે ધરડો
 અશક્ત બન્યો હોય)-છતાં કોઇ મોટાં કામ ઉપર તેણે હાથ નાખ્યો હોય.”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “કોણના દિલ ઉપર એટલો બધો ગમ હોય
 છે?-કે જે ગમથી તે પોતાના જીવથી કંટાળી ભય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે તપ્તો તાજથી-પદબ્રહ્મ થયેલો
 હોય અને પોતાના નસીબથી નાહમેદ બન્યો હોય.”

મોટા પાદશાહે. તેને પૂછ્યું-કે “આપણામાંથી કુખી દિલનો
 કોણ છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જેનામાં અકલ નથી-અને તે
 ધનવાન કે જેને છોકરાં બચ્ચાં નથી.”

આફત સાથ ગમગીનીમાં ગેઠેલા કુખી દિલના શખ્સ માટે પાદશાહે ૫૨
 પૂછ્યું.

તેણે જવાબ દીધો કે “તે અકલમંદ પરહેઝગાર શખ્સ-કે જેના ઉપર
 એક મૂર્ખ માણસ પાદશાહ બને.”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “દરેક બાબતની ભેગવાઈ અને નેકનામી
 ધરાવવા છતાં ધણીજ નાહમેદ બનેલો શખ્સ કોણ છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે શખ્સ કે જે મોટાઇનાં તખ્ત ઉપરથી
 ગબડી પડે અને તેનું જિંદુ ખાન્દાનજ કાયમ રહી ભય.”

પાદશાહ નોશીરવાને તેને પૂછ્યું-કે “ઓ દૂર અદેશ અને
 બાહોશ મહે!

બેઆખરવાળો અને શોભા વગરનો માણસ તું કોણને ધારે છે-કે
 જેની ઉપર દયા દેખાડવી બેધયે અને જેને મદદ કરવી બેધયે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જેણે ધણો ચુનાહ કીધો હોય-તે ચુનેહગાર
 તથા જે બીખારી અને રોઝીના વસીલા વગરનો હોય તે શખ્સ.”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું અને બોલ્યો કે “મને સાચે સાચું કહે-કે થઈ
 ગયલાં કામોનો પસ્તાવો કરનાર શખ્સ કોણ છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે પાદશાહ કે જે મોતને દહાડે કાળી ટોપી
 પોતાનાં સર ઉપર મૂકે છે,

પરીમાન શવહ અચ દેલે પુર હેરાસ
કે ભનશ અચદાન યુવહ ન સેપાસ
૫૩ વદીગર કે દેદાર દારહ કસી
બનચદીકે આન ના સેપાસાન અસી
બેપુર્સીદો ગોકૂત અચ ખેરહ યાકૂતહ
હોનરહા ચક્ર અન્દર દેગર બાકૂતહ
ચુ દાની કજૂ તન યુવહ સુદમન્દ
હમાન બર દેલે હર કસી અચ્ચમન્દ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે ચુન તન્દુરોસ્ત
યુવહ દેલ ભેચ અચ શાહમાની નયુસ્ત
ચુ અચ દરહ રૂઝી બસોસ્તી યુવહ
હમાન આરજૂ તન્દુરોસ્તી યુવહ
બેપુર્સીદો ગોકૂતશ કે અચ આરજૂય
ચે બીશસ્ત પયદા કુન અચ નીકૂખૂય
બદ્દ ગોકૂત ચુન સરકરાઝી યુવહ
હમહૂ આરજૂ બી નેયાઝી યુવહ
ચુ અચ બી નેયાઝી યુવહ તન્દુરોસ્ત
નબાયદ ભેચ અચ કામે દેલ ચીચ ભેસ્ત
અઝાન પસ ચુનીન ગોકૂત બા રહુનમૂન
કે બર દેલ ચે અન્દીશહૂ બાશહ ફોજૂન
ચુનીન દાહ પાસોખ કે ઇનરા સે રૂય
બેસાઝહ ખેરહમન્દ બા રાહૂ ભૂય
૫૪ ચકી આન કે અન્દીશહૂ અચ રૂએ બહ
મગર બી ગુનહૂ બર તનશ બહ રસહ
બેતર્સીદે એ કારે ફેરીબન્દહૂ ફસ્ત
કે બા મઘચ ભન બાહદો ખૂનો પૂસ્ત
સેદીગર એ બી દાહગર પાદશા
કે બી કાર નશ્તાસહૂ અચ પારસા
ચુ નીકૂ યુવહ ગદેશે રૂઝગાર
ખેરહ યાકૂતહ ચારો આમૂચગાર
જહાન રહીશનો પાદશા દાહગર
એ ગરફન નેયાબી ફોજૂન ઝીન હોનર
બેપુર્સીદે અચ દીનો અચ રાસ્તી
કજૂ દૂર બાશહ કઝો કાસ્તી
બદ્દ ગોકૂત શાહા બદીની ગેરાય
કજૂ ગુસેલહૂ યાહ કહે ખોદાય
હમાન દૂરી અચ કજૂ ઝીઓ રાહે દીવ
બેતર્સીદે દેલે ઊ એ ગયહાન બેદીવ
બક્રમીને યચદાન નેહાદહૂ દો ગૂશ
અઝીશાન નબાશહ કસી દીન ફરેશ
વઝાન પસ બેપુર્સીદેશ અચ પાદશા
કે ક્રમાન રવા કીસ્ત બર પારસા
૫૫ કઝીશાન કુદામસ્ત પીરૂચ બખત
કે બાશહ બગીતી સઝાવારે તખત
ચુનીન ગોકૂત કાન ફે યુવહ દાહગર
ખેરહ દારહો દાદો શખો હોનર
બેપુર્સીદેશ અચ ફસ્તાને કોહુન
કે બાશહ હમ ગૂશહો હમ સોપુન
ચુનીન દાહ પાસોખ કે અચ મહે ફસ્ત
જવાબમદીઓ દાહ દાદન નેફસ્ત

તે વખતે તે ધાસ્તી બરેલાં દિલે પરીમાન થાય છે-કે તેનો જીવ ચઝ-
દાનના શુકાના કરવાથી દૂર રહ્યો.

વળી તે માણસ કે જેણે નગણિયાઓ સાથે ઘણી ભલાઈ કીધી હોય."

તેણે પૂછ્યું અને બોલ્યો કે "ઓ એકેક પછીના હોનરો ધરાવનારા
ડહાપલવાળા શખ્સ !

એકું તું શું બોલ્યો છે કે જેથી શરીર ફાયદાકારક અને-તેમજ દરેક
શખ્સનાં દિલને તે ખ્યાલ લાગે ?"

તેણે જવાબ દીધો કે "જ્યારે આપણું દિલ તંદુરોસ્ત-હોય છે ત્યારે
પુરાહાલી સિવાય કાંઈ બીજું શોધવું જ નથી,

પણ જ્યારે તે એક દહાડોબી દુઃખથી પીડાય છે-ત્યારે તે તુરત પાછી
તનદુરોસ્તી મેળવવાની ખાહેશ કરે છે."

શાહે ફરી પૂછ્યું કે "ઓ નેક ખરતતના શખ્સ !-ઈંછાઓમાંની
કહી સઘથી ઝોરાવર ઈંછા છે તે મને કહે ?"

તેણે જવાબ દીધો કે "જ્યારે મોઠાઈ હોય છે-ત્યારે સઘળી ઈંછા
પુરી પડેલી હોય છે.

અને જ્યારે સઘળી ઈંછા પુરી પડવાથી તે તનદુરોસ્ત અને છે-ત્યારે
તેણે પોતાનાં મનની મુરાદ સિવાય બીજી કોઈ ઈંછા શોધવી ભેધયે નહીં."

ત્યાર પછી તે રેહનુમા શખ્સને પાદશાહે પૂછ્યું કે "આપણું દિલ
ઉપર વધારે ચિન્તા કઈ કઈ હોય છે ?"

તેણે જવાબ દીધો કે "રાહ શોધનાર દાનાઓ એ ચિન્તાને ત્રણ
રીતે સમજવે છે.

પહેલી ચિન્તા એ કે તે પોતાના ખૂરા દિવસનો વિચાર કરે-કે રખેને
કશે! ગુનાહ કીધા વગરજ તેની ઉપર કોઈ આફત આવી પડે.

બીજી ચિન્તા એ કે ફરેબ દેનારો દોસ્ત કે જે તેનું મગજ, જીવ,
લોહી અને ચામડી લેવા માંગે છે, તેનાં કામથી તે ધાસ્તી રાખે.

અને ત્રીજી ચિન્તા એ કે એક ઝુલમગાર પાદશાહ કે જે ખોદાની ભક્તિ
કરનારમાંથી એક રખડતા શખ્સને પિછાની શકતો નથી, તેવાથી તે બીહે.

જો આસ્માનની ચાલ સારી હોય-તો ડાહ્યો દોસ્ત અને શિક્ષણ
આપનારો તેને મળે છે.

દુન્યા ઝળકાટ ભરી હોય છે અને પાદશાહ ઇન્સાફી હોય છે-બસ
એથી વધુ ભલાઈ આ ફરતાં આસ્માનથી થઈ શકતી નથી."

પાદશાહે તેને દીન ધર્મ અને રાસ્તી માટે પૂછ્યું-કે જેનાથી ભૂઠાઈ
અને અપ્રમાણિકપણું દૂર થાય છે.

તેણે જવાબ દીધો કે "ઓ પાદશાહ ! તું એવા દીનદાર શખ્સ
તરફનીજ ખાહેશ કર કે જે ખોદાની યાદ કરવાની વીસરીજ નહીં જતો હોય.

તેમજ જે ભૂઠાઈ અને દેવના માર્ગથી દૂર રહેતો હોય-અને જેનું
દિલ દુન્યાના સાહેબથી ડરતું હોય.

તેઓમાંનો કોઈ પણ પોતાના ધર્મને વેચનારો નહીં હોય-પણ જેણે
પોતાના બંને કાન ખોદાનાં ક્રમાન ઉપરજ લગાડેલા હોય."

પછી પાદશાહે તેને પાદશાહો માટે પૂછ્યું-કે "પરહેઝગારો ઉપર
કોણ રાજ્ય કરે છે ?

તેઓમાંથી કોણ ફતેહમંદ નસીબનો છે-કે જે દુન્યામાં તખત ભોગ-
વવાને લાયકનો હોય છે ?"

તેણે જવાબ દીધો કે "તે પાદશાહ કે જે ઇન્સાફી હોય છે-જેનામાં
અકલ, ઇન્સાફ, સભ્યતા અને હુનરો હોય છે."

એક વિચારના અને ગમતા ભૂતા દોસ્તો માટે તેને પૂછ્યું.

તેણે જવાબ દીધો કે "દોસ્તો માટે તો મોટું મન અને ઉદારતા
એજ સારું છે.

નખાહદ અતુ બદ અખાજરમે કસ
અસખી યુવદ ચારે ફયાદ રસ
બદ ગોકૂત કેના કેરા બીશ ફરત
કે બાશદ અગીશાન વરા ખૂનો પૂરત
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અચ નીકુ દેલ
જુદાઈ નખાહદ મગર દેલ યુસેલ
દગર આન કરી ફે નવાજન્દહુ તર
નેફ તર બર્કુદારે સાજન્દહુ તર
એપુરસીદ ફુશમન કેરા બીશતર
કે બાશદ બર અર બદઅન્દીશ તર
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અરતર મનેશ
કે બાશદ ફેરાવાન બર સર્જનેશ
હરાન કસ કે અવાચ દારદ દુરેસત
પુર આજન્ગ રોખસારે અતેતહુ દુ મોરત

બદ ગોકૂત તા ભવેદાન ફરત કીરત
એ દર્દે જુદાઈ કે બાહદ ગેરીરત
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અખાચ મરુદ
નકાહદ નસૂજદ નતર્સદ એ દરુદ
એ માનદ બદ ગોકૂત ભવીદ ચીચ
કે આન ચીચ કખી નગીરદ બનીચ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે કેદારે નીકુ
નખાહદ જુદા બૂદન અચ ચારે નીકુ
બદ ગોકૂત કેના એ રઉશન તરેત
કે અર તારકે હર કરી અકસરેત
ચુનીન ગોકૂત કાન ભને દાના યુવદ
કે અર આરજહા તવાના યુવદ
બદ ગોકૂત શાહુ અચ ખોદાવન્દે મેહુર
એ બાશદ અપહુના ફેચુન અચ સેપેહુર
એગોકૂતશ ચકી શાહે અખશન્દહુ દરેત
વદીગર દેલે મર્દે ચઝદાન પરેત
એપુરસીદો ગોકૂતશ એ બા ઝીખ તર
કઝાન બર ફરાજદ ખેરદમન્દ સર
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અચ પાદશા
મહેહુ ગન્જ હરુગેચ બનાપારસા
ચુ કેદાર બા ના સેપાસાન કની
હમી ખેરે ખામ અન્દર આખ અકુબની
બદ ગોકૂત કન્દર એ ચીજરેત રન્જ
કઝાન કમ શવદ મરુદરા આએ ગન્જ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અચ શહુરયાર
હમીશહુ દેલત બાદ ચુન નવ બહાર
પરેતન્દએ શાહે બદખૂ એ રન્જ
નખાહદ તને એન્દગાનીઓ ગન્જ
એપુરસીદો ગોકૂતા એ દીદી શેગેકૂત
કઝાન અરતર અન્દાજહુ નતવાન ગેરેકૂત
ચુનીન ગોકૂત બા શાહુ બૂગેરુજમેહુર
કે ચકસર શેગેકૂતરેત ગર્દાન સેપેહુર
ચકી મરુદ બીની તે બા દરેતબાહુ
રસીદહુ કોલાહશ અઅખરે સેયાહુ

તે કોઈનું બહું કરવા માટે તારે બૂંડું ચાહશે નહીં-અને આફ-
તની વખતે તારોજ દોસ્ત અને મદદગાર થઈ રહેશે.”

નોશીરવાને તેને પૂછ્યું કે “કોણના ધણા જણ દોસ્ત બની રહે છે-
અને તેઓમાં તેનો બની મિત્ર કોણ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જે બેવકા હોય તેજ પોતાના ભલા દોસ્તથી
ફટો પડે છે.

વળી તે દોસ્ત કે જે ધણા માયાળુ, પોતાના કામમાં ધણા ભલો
અને મેહનતુ હોય.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “ફુશમન કોણના ધણા વધારે હોય છે?-કે જેઓ
તેના ધણાજ વિરોધી હોય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે તુમાખી શખ્સ-કે જેની ઉપર પુષ્કળ
ધિકાર વરસાયે છે તેના,

તેમજ જે કોઈ કે પોતાનો આવાજ ધણા કરડો ધરાવે છે-એહરે પદ
ચુરસા ભયો કરે છે અને મારામારી માટે પોતાના હાથની મુઠી વાળેલીજ
રાખે છે તેના ફુશમનો ધણા હોય છે.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “ભવેદાન સૂધીનો દોસ્ત કોણ છે?-કે જેની
જુદાઈનાં દુઃખથી તેને રડવું પડે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે દોસ્ત કે જે ગમે એવાં દુઃખથી નહીં
તવાય, નહીં બળાપો કરે કે નહીં બીહે.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “હમેશે રહે એવી ચીજ તે કહી છે-કે જે ચીજ
જરા પણ ઘટતી નથી?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “નેક કરણી-કે જે તેના ભલા દોસ્તથી કદી
પણ જુદી પડતી નથી.”

નોશીરવાને પૂછ્યું કે “વધારે રોશન થું છે-કે જે દરેક જણનાં સર
ઉપર તાજ સમાન હોય છે?”

તે બોલ્યો કે “તે દાના માણસનો આત્મા છે-કે જે દરેક પોતાની
ધન્ધા ઉપર કાબૂ ધરાવે છે.”

પાદશાહે તેને પૂછ્યું કે “ઓ મોહબતના સાહેબ!-આરમાનથી પણ
વધારે પોહોળું થું હોય છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “એક તો અક્ષેશ કરનારા પાદશાહનો હાથ-
અને બીજું ચઝદાનપરેત મર્દનું અંતઃકરણ.”

પાદશાહે ફરી પૂછ્યું કે “કયો સઘથી સારો માર્ગ છે-કે જે વડે
અકલમંદ સખ્સ પોતાનું સર બુલંદ કરી શકે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ!-તું ખૂરા લોકોને કદી કાંઈ પડ
પણ પેસાની મદદ આપે નહીં, તેજ સારો માર્ગ છે.

જે તું નિમકહરામ લોકો સાથે કામ પાડશે-તો તે કાચી ઘટ પાણીમાં
નાખવા બરાબર ગણાશે.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “એવી મેહનત કહી છે-કે જેથી માણસનો પેસા
માટેનો લોભ ઘટે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “ઓ શાહ!-તારે દિલ હમેશે નવા બહારની
માફક ખીલેલું રહેશે.

બૂંડી ખરલતના પાદશાહનો ચાકર પોતાની મેહનતને સખમે-પોતાનું
શરીર કે ઝિંદગી કે ખઝાનો કશું ચાહેતોજ નથી.”

પાદશાહે ફરી પૂછ્યું કે “તેં એવું અભયબ જેવું શું ભયું છે-કે
જેથી વધુ અભયબનો વિચાર પણ નહીં કરી શકાય?”

બૂઝેજમેહરે પાદશાહને જવાબ દીધો-કે “ફરતો આરમાન એજ
સઘળી અભયબી છે.

જેનાથી તું એક શખ્સને મરતબો ધરાવનારો ભય છે-કે જેનું તાજ
સીઆહ વાદળ સૂધી પહોંચેલું હોય છે.

કે જી દરેતે અપરા નદાનહ એ રાતેત
 એ બપોરોશ ફોજની નદાનહ એ કાતેત
 ચકી ગેરેશો આરેમાને બલનહ
 સેતારહ બેગૂચહ કે ચૂનરેતો અનહ
 ૫૦ ફલક રહનમૂનશ બસખતી બુવહ
 હમહ બહરે જી શૂર બખતી બુવહ
 ગેરાન તરુ એ દાની બહ ગોકૂત શાહ
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે સંગે ગુનાહ
 બેપુસીહ કચ બહતરીન કારહા
 એ ગોકૂતારહા હમ એ કેદારહા
 કુદામરેત બા નંગો બા સર્જનેશ
 કે ખાનહ વરા હર કરી બહકનેશ
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે અકૂતી એ શાહ
 સેતીહીદન અચ મરુદમે બીગુનાહ
 તવાંગર કે તંગી કુનહ દર ખરેશ
 દેરીધ આયદશ પૂરોશો પર્વરેશ
 જાની કે ઈશાન નદારનહ શરમ
 બેગોકૂતન નદારનહ આવાએ નરમ
 હમાન નંગ મદાન કે તુન્દી કુનહ
 અખર તંગુદરેતાન બલનહી કુનહ
 દોરુદ આન કે બી રંગો એશતરેતો ખાર
 એ ખર પાયકારો એ ખર શહરુયાર

બગીતી એ નીકી એ ચીઝરેત ગોકૂત
 ૫૫ હમ અચ આશકારો હમ અન્દર નેહોકૂત
 કઝાન મદે દાનનહ જઉશન કુનહ
 રવાનરા બદાન ચીઝ રઉશન કુનહ
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે ફૂશા બદીન
 એ ગીતી નેયાબહ મગર આફરીન
 દેગર આન કે દારહ બચદાન સેપાર
 બુવહ દાનેશી મદે ચઝદાન શેનાર
 બહ ગોકૂત કેસા એ કઈહુ એ બેહુ
 એ ના કઈહુ અચ શાહો અચ મદે મેહુ
 એ બેહુતર એ ફરૂદનો દાશતન
 દેગર મરુદરા ખાર બુઝાશતન
 એ બેહુતર કચ બાચ દારીમ અંગ
 ગેરેકૂતન એ બેહુતર એ બહરે દેરંગ
 બપાસોખ નેગહુદાશતન ગોકૂત અશમ
 ચુ દાની કે ખર તુ બેદારનહ અશમ
 દેગર આન કે બીદાર દારી રવાન
 નફરી બબહ કારહા તા તવાન
 ફેર હેશતહ કીન ખર ગેરેકૂતહ ઉમીહ
 બેતાબહ રવાન ચુ બકેદારે શીહ
 બકારે બજહ અનહ ચાબી મજહ
 બેચકૂગન મજહ દૂર બાશ અચ બજહ
 ૬૦ સેપાર અચ બેદાવરે ખુરશીદો માહ
 કે રેતમ એ બુઝારુખ મેહુરે એ શાહ
 ચુ ઈન કાર દેલગીશત અમમહ બબુન
 એ શત્રુખ બાયહ કે રાની સબુન

એ પોતાનો જમણો હાથ ક્યો છે અને ડાબો હાથ ક્યો છે તેટલું પણ
 સમજતો નહીં હોય-અને નાની કે મોટી બક્ષેશ કરી બહુતો નહીં હોય.
 જ્યારે કોઈ બીજે કે જે બુલંદ આસ્માનની ગેરેશ-તેમજ સેતારા
 શા માટે અને કેટલા છે તે સવળું કહી શકે છે,

છતાં એજ આસ્માન તેનો સખ્તીમાં રહનુમા બને છે-અને તેને
 બાગે કમબખ્તીજ આવે છે.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “સકથી બારી ચીઝ તું કહી બહુ છે?”-તેણે
 જવાબ દીધો કે “ગુનાહનો ખોળો.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “સર્વથી વધારે બહુ ખોલનારો અને સર્વથી
 વધારે બૂંટી ચાલનો

માણસ કોણ એ શર્મ બરેલો અને ઠપકાને લાયકનો હોય-તથા જેને
 સર્વ કોઈ દુષ્ટ માણસ છે એમ કહેતા હોય?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે માણસ નિર્દય અને નિરપરાધી માણસો
 સાથ કઝીયા કરનારો પાદશાહ હોય છે.

વળી તે માણસ એક દલલતમંદ (પણ કંઠુસ) માણસ હોય છે-જે
 પોતાના ખાવા પીવામાં તેમજ પેદરવાનાં કપડાંમાં પણ બખીલાઈ કરતો હોય.

વળી તે સ્ત્રીઓ કે જેઓ નિર્લિજ્જ હોય-અને ખોલતી વખતે મોટે
 મોટે સાદે ખોલતું કરે.

વળી તે હલકાં માણસો કે જેઓ તુંદાઈ વાપરે-અને ગરીબ માણસો
 ઉપર મોટાઈ કરે.

તે શબ્દો બૂંટા કહેવાય કે જે ખૂરા હોય અને જેથી આપણને
 ધિક્કાર છટે-પછી તે પાદશાહનાં મોંમાંથી નીકળ્યા હોય કે કોઈ હલકાં
 માણસનાં મોંમાંથી નીકળ્યા હોય”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “દુન્યાની ઝાહેર તેમજ છપી ચીઝોમાંની કઈ
 ચીઝ સકથી નેક છે,

કે જેને અકલમંદ શખ્સ પોતાનું બખતર બનાવે છે-અને તે ચીઝથી
 પોતાના જીવને રોશન કરે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “દીન ધર્મ માટેની આતુરતા-જે દુન્યામાં દુઆ
 સિવાય કંઈ બીજું મેળવતી નથી.

બીજું. ખોદાતાલા તરફની શુક ગુઝારી કે જે ખોદાની પિઠાન કર-
 નાર ડાહો માણસ તે કરે છે.”

નોશીરવાને તેને પૂછ્યું કે “પાદશાહ અને મોટા માણસો તરફથી
 શું ક્રિયેતું અને શું નહીં ક્રિયેતું બહુ?”

હોકમ કરવા કરતાં, કાખમાં રાખવા કરતાં-અને બીજાંને પોતા
 કરતાં હલકા ગણવા કરતાં શું બહુ છે?

એવી કઈ ચીઝ સારી છે કે જેનાથી આપણે હાથ ઠકાવ્યે (યાને દૂર રહે)-
 તેમજ લાગ્યો વખત સુધી આપણી પાસે રાખવા લાયક સારી ચીઝ કઈ છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “પોતાના ગુરસાને દાબી દેવો-અસૂસ કરીને
 જ્યારે તું બહુતો હોય, કે તેઓ તારી આગળ નમી જશે.

બીજું એ કે તું તારા જીવને હુશ્યાર રાખજે-અને બનેલાં સુધી
 બદીનાં કામથી દૂર રહેજે.

કીનો છોડી દઈ આશા હમેદ પકડેલા શખ્સનું રવાન ખુરશીદની
 માફક રોશન રહે છે

ગુનાહનાં કામમાં તું કેટલીક મજેહ મેળવ્યા કરશે?-માટે તું તેવી
 મજેહ છોડી દે અને ગુનાહથી દૂર યા.”

(ફિદેરસી કહે છે કે) ખોરશીદ અને માહતાબના બનાવનાર સાહેબના
 શુકાના કંઈ છ-કે હુ બજોર્જમેહર અને પાદશાહની બાબતથી પરવારે.

જ્યારે આ બોધ ઉપદેશ આપનારા શબ્દો પુરા થયા-ત્યારે રોઝજ-
 બાઝી વિષે તારે લખવું બંધાયે.

ગોપ્તાર દર ફેરેસ્તાદને રાએ હેન્દ
શત્રન્જરા નઝદે નૂશીરવાન.

રાય હિંદીએ નોશીરવાનની નઝદીક શેત્રન્જ†
બાઝી મોકલવાની બાબતમાં.

યુનીન્ ગોપ્તા મુબિન કે ચક્ર રૂચ શાહ
બીબાએ રૂમી બેચારસેત ગોપ્તા
બેચાવીખત તાજ અચ બરે તખ્તે આજ
હમલુ સાંભે આંભે હમલુ આંભે સાજ
હમલુ કાખે ગાહે હમલુ ગાહે શાહ
હમલુ બારગાહશ સરાસરુ સેપાહ
હમલુ કાખ પુર મુબેદે મરૂખાન
એ બદખે બાબારાએ અચ હર કરાન
યુનીન્ આગહી યાફત શાહે જહાન
એ ગોપ્તારે બીદારે કારઆગહાન
કે આમદ ફેરેસ્તાદએ શાહે હેન્દ
અબા પીલો ચતરે સવારને સેન્દ
શુતોરવાર બારસેત બા ઊ હઝાર
હમી રાહુ જુયદ બરે શહુરયાર
હમાન ગહુ જુ બેરનીદ બીદાર શાહ
પઝીરહુ ફેરેસ્તાદ અન્દી સેપાહ
યુ આમદ બરે શહુરયારે બુઝોરુ
ફેરેસ્તાદએ નામદારે શુતોરુ
બરસેત બુઝોર્ગીન્ નેચાયેશ ગેરેકુત
જહાન આફરીનરા સેતાયેશ ગેરેકુત
ગોહરુ કરદ બેરયાર પીશશ નેસાર
અબા ચતરે બા પીલો બા ગૂશવાર
બેચારસેતહુ ચતરે હેન્દી બઝર
બર બાફતહુ અન્દ ગૂનહુ ગોહરુ
સરે બારુ બુક્રશાહ દર બારુગાહ
બેચાવરુદ ચક્રસરુ હમલુ નઝદે શાહ
ફેરાવાન બબાર અન્દરુન્ સીમો બર
એ અચ ચુરકુ વચ અઝબરે ઊદે તર
એ યાફતો અલમાસ વચ તીધે હન્દ
હમલુ તીધે હેન્દી સરાસરુ પરન્દ

એક દાનાએ એમ કહ્યું છે કે એક દહાડે પાદશાહ નોશીરવાને-રૂમી
રેશમી કપડાંથી પોતાનું તખ્ત સજ્જગાર્યું.

હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર તાજને ટાંગવામાં આવ્યું હતું-તમામ સાજનાં
લાડડાં અને હાથીદાંત,

તે પાદશાહી મેહલ અને પાદશાહી દરબારમાં કામે લગાડેલું હતું-અને
દરબારની આસપાસનો કપ્પાહન્ડ લશ્કરીઓથી ચિકાર ભરાઈ ગયેલો હતો.

સધળો મેહલ બદખ, બોખારા, અને દરેક તરફના દાનાઓ અને
સરદારોથી ભરાઈ ગયો હતો.

તેવામાં હુશ્યાર બસુસોની વાતથી-તે દેશના પાદશાહને એવી
બખર મળી,

કે “હિંદુસ્તાનના રાખનો એલથી, હાથીઓ મોટાં છત્ર અને સિંધના
નામીયા સવારો સાથ આવ્યો છે.

તેની સાથે એક હઝાર બેંટ ભરીને સરસામન છે-અને તે પાદશાહની
દરબારમાં દાખલ થવાની રાહ ભેગે છે.”

ન્યારે બીદાર બખ્તના પાદશાહે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેજ વખત-
કેટલાક સેપાહોને તેને લાવવા માટે મોકલ્યા.

ન્યારે તે મોટા નામદાર રાયનો એલથી બુઝોર્ગ પાદશાહની નઝદીક ૧૧
આવ્યો,

ત્યારે તેણે બુઝોર્ગીની રાહ રસ્ત મૂળબ પાદશાહની વખાણ ગાઈ-
જેહાનના પયદા કરનાર સાહેબની સેતાયેશ કીધી.

પછી પુષ્કળ ગોહરો પાદશાહ ઉપર નેસાર કીધાં-અને પેલો છત્ર,
હાથીઓ અને કાનની બાલી સાથનો હથેલો નઝર કીધો.

તે હિંદી છત્ર સોનાથી સજ્જગારેલું હતું-અને જેની ઉપર ભતભતનાં
ગોહરો મટેલાં હતાં.

તે હથેલો દરબારમાંજ તેણે ખુલ્લો કીધો-અને સબળું પાદશાહને
નઝર કીધું.

તે સામાનમાં શું સોનું રૂપું કે શું કર્તુરી, અઝબર અને લીલું
અગર હતું.

યાફત, હીરા અને હિંદી તલવારો હતી-જે સધળી હિંદી તલવારો
અગ્રકાટ આપતી હતી.

† આ શેત્રન્જની રમત હિંદુસ્તાનમાં તેમજ યુરોપમાં ભણીતી થયેલી છે. આ રમતમાં અતિધણું ધ્યાન આપવું પડે છે.
આ રમત બે જણાઓ આમણ સામણ બેસી રમે છે. એક લાકડાંનું ચોરસ પાટિયું જેમાં ૬૪ ખાણું પાડેલાં હોય છે, જેમાં
અડધાં સફેદ અને અડધાં કાળાં હોય છે. તે પાટિયાં ઉપર દરેક રમનાર સોલ સોલ મોહરાં જેમાં અડધાં સફેદ અને અડધાં
કાળાં હોય છે, તે લઈ પેલાં પાટિયાં ઉપર ગોઠવે છે. તે સોલ મોહરાં નીચે પ્રમાણે હોય છે. પાદશાહ (King), વઝીર
(Queen), બે બેંટ (Bishop), બે થોડા (Knight), બે હાથી (Rook) અને ૮ પેચાદાં (Pawn). “નર્દ”ની રમત
કે જે નોશીરવાનના બાહોશ વઝીર બુઝોર્ગમેહરે શોધી કાઢી હિંદુસ્તાન ખાતે મોકલી હતી, તે રમત પાસાથી રમાય છે. પાસા
હાથમાં લઈને નર્દો પછી એક દાખડામાં નાખી તે નર્દનાં પાટિયાં ઉપર નાખવામાં આવે છે. આ નર્દની રમત યુરોપિયનો અને
ધરાનીઓ રમી ભણે છે. હામ રમવાનાં અંગ્રેજ બનાવટનાં પાટિયાંની બીજી બાજુએ નર્દ રમવાનું પાડેલું હોય છે. એને
અંગ્રેજમાં Backgammon કહે છે. અસલ શેત્રન્જની રમતમાં અને મોહરાંનાં નામોમાં હાલ ધણે તફાવત પડી ગયો છે.
આપણી તવારીખ પ્રમાણે એ રમતની પહેલી શોધ હિંદુસ્તાન ખાતે થઈ છે, જ્યાંથી તે ધરાનમાં આવી અને ઈરાનથી તે સીયામાં
ગઈ એમ જણાય છે, જ્યાંના યાહુદીઓએ તે રમત યુરોપમાં ફેલાવેલી જણાય છે; તો જો કે તેઓ (યાહુદીઓ) તથા અરબો
દાવો કરે છે, કે એ રમત તેઓએ શોધી કાઢી હતી. આ રમતની શોધ હિંદુસ્તાન ખાતે થઈ હતી, તેનું વર્ણન ક્રિસ્ટી આ
પછીની બીજી હેકાયતમાં ખુદી રીતે આપે છે.

એ ચીઝી કે ખીઝઈ એ કનૂઓ માય
એ હર દરેત રાય આવરીદહુ બલય
નેહાદઈ યકસર હમહુ પીશે તખત
નેગહુ કરૂહ સાલારે બીદાર ખખત
એ ચીઝી કે બોરૂહ અન્દરૂન રાય રન્જ
ફેરેસ્તાઈ કેસા સરાસર ખમન્જ
૬૨ બેયાવરૂહ પસ નામઈ ખર પરન્હ
નબેશતહુ અનૂશીરવાન રાયે હન્હ
યકી તખતે શત્રન્જ કઈહુ ખરન્જ
તેહી કઈહુ અચ રન્જે શત્રન્જ ગન્જ
ચુનીન્ દાહ પયધામે હેન્દી એ રાય
કે તા અરૂખ ખાશહ તો ખાશી બલય
કસી ફે બદાનેશ ખરહ રન્જ બીશ
બેકમાય તા તખતે શત્રન્જ પીશ
નેહન્હો એ હરૂગૂનહુ રાય આવરન્હ
કે ઇન્ નબચ ખાઝી બલય આવરન્હ
બેદાનન્હ હરૂ મોહુરઈશ ખનામ
કે ચૂન્ રાન્હ ખાયફરી ખાનહુ કુદામ
પેયાદહુ બેદાનન્હો પીલો સેપાહુ
શખો અસ્પે રફૂતારે ફર્જીનો શાહુ
ગરૂ ઇન્ નબચ ખાઝી બેઝન્ આવરન્હ
બદાનન્દગાન્ ખરૂ ફોચૂન્ આવરન્હ
હરાન્ સાવો ખાઝી કે ફરૂમૂહ શાહુ
બખૂબી ફેરેસ્તમ બદાન્ ખારૂગાહુ
વગરૂ નામદારને ઇરાન્ ગોરૂહુ
અઝીન્ દાનેશ આયન્હ યકસર સોતૂહુ
૬૩ ચુ બા દાનેશો આ નદારન્હ તાવ
નખાહન્હ અઝીન્ બૂમો ખરૂ ખાઓ સાવ

હમાન્ ખાચ ખાયહ પઝીરોફૂત નીચ
કે દાનેશ બેહુ અચ નામખરૂદાર ચીચ
દેલો ગૂશ કેસા બગૂચન્દહુ દાહ
ચુચુનહા ખરૂ કરૂહ ગૂચન્દહુ યાહ
નેહાદઈ શત્રન્જ નઝરીકે શાહુ
ખમોહુરહુ દરૂન કરૂહ અન્દી નેગાહુ
ખતખતશ યકી મોહુરએ આજ ખૂહ
પુરૂ અચ રન્ગો હીગરૂ હમહુ સાજ ખૂહ
બેપુર્સઈ અચ શાહે બીદાર ખખત
અઝાન્ પયકરે મોહુરહો નીક તખત
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અચ શહૂર્યાર
હમહુ રસ્મો રાહુ અચ દરે કાઝારૂ
બેખીની ચુ યાબી બખાઝીશ રાહુ
રહો રાયો આરાયેશે રચમગાહુ
ખદૂ ગોકૂત યક હકૂતહુ ખાહમ ઝમાન્
બેખાઝીમ હસ્તમ ખરૂઉશન્ રવાન્
યકી ખુરૂમ અયવાન્ બેપદખતન્હ
ફેરેસ્તાહુરૂ બયગહુ સાખતન્હ
૬૪ રહો મૂબેદાને તુમાચન્દહુ રાહુ
બેરફૂતન્હ યકસર ખનઝદીકે શાહુ

કનૂજ અને માય શોહરમાંથી મળતી નામીથી ચીઝો-હિંદના રાય દરેક
તરફથી ભેગી કીધી હતી,
તે સધળું પાદશાહનાં તખતની નઝદીકે મૂક્યું-બીદાર ખખતના પાદશાહે
તે સધળું તપાસ્યું.

જે જે ચીઝો કે રાયે ભારી મેહનતથી ભેગી કીધી હતી-તે સધળી
નોશીરવાને પોતાના ખજાનામાં મોકલી.

પછી પેલા એલચી રેશમી કપડાં ઉપર લખેલું એક નામુ લાવ્યો-કે
જે રાયે હિંદીએ નોશીરવાન ઉપર લખ્યું હતું.

તેમજ એક શેત્રંજનું પાટિયું કે જે મહા મેહનતથી તે તાર કીધું હતું-
અને જે શેત્રંજની મેહનત પાછળ ખજાનો ખાલી કીધો હતો, તે આપતાં

હિંદના રાય તરફનો એવા પથગામ પુગાડ્યો-કે “જ્યાં સૂધી આરમાન
કાયમ રહે ત્યાં સૂધી તું કાયમ રહેજે!

જે કોઇએ કે વિદ્યા પાછળ ધણી મેહનત લીધી હોય-તેઓને ફર્માવ
જેથી તેઓ આ શેત્રંજનું પાટિયું પોતાની આગળ
મૂકે અને એ ઉપર દરેક બાબતનો વિચાર ચલાવે-કે જેથી આ નામીથી
રમત ઉકલાવે.

તેઓ શોધી કાઢે કે દરેક મોહરાંતું નામ શું છે-તે કેમ ચલાવવું
જેઇએ અને તેનું ધર ક્યું છે?

તેઓ પેયાદાંતી, બેટની, લશ્કરની, રાખ (હાથી)ની, ઘોડાની, વઝીરની
અને પાદશાહની ચાલની સમજ રાખતા હોય.

જે આ નાદેર રમતમાં તેઓ છત મેળવે-તો હિંદુ શેત્રંજખાઝો કરતાં
પણ તેઓ વધારે હોશ્યાર કહેવાય.

અને જે કાંઈ ખરાજ અને ખંડણી પાદશાહે ફરમાવી છે-તે હું મોટી
ખુશી સાથે તારી દરબારમાં મોકલ્યો જઇશ.

પણ જે તારી ધરાની અન્નુમનના નામદારી ભરેલા લોકો-આ દાનાઇ
ભરી રમતથી તદન લાચાર થઈ પડે,

તો જ્યારે અમારા લોકોની દાનાઇ સાથે પુગી વળવાની તમારા
દાનાઓમાં શક્તિ નથી-ત્યારે અમારા મુલકમાંથી તેઓ ખરાજ અને
ખંડણી માગી શકે નહીં.

પણ સાચું તમેએ અમેને ખંડણી આપવાનું કમ્બલ કરવું જોઇએ-
કારણકે સધળી નામાકિત ચીઝોમાં અકલજ વધુ સારી હોય છે.”

પેલા બોલીદરાજ એલચીએ તેને આ સધળા સબુનો કહી સંભળાવ્યા-
અને નોશીરવાને ધ્યાન ધરીને તે એલચીનું સધળું સાંભળ્યું.

પછી પાદશાહની નઝદીકે તે શેત્રંજનું પાટિયું મૂક્યું-તેણે તે મોહરાં
ઉપર થોડાકવાર નઝર કીધી.

તે પાટિયાં ઉપર એક ગમ હાથીદાંતનાં રંગીન મોહરાં હતાં અને
બીજાં સધળાં સાગનાં સાદાં હતાં.

બીદાર ખખતના પાદશાહે તે મોહરાંની સૂરત તેમજ પેલાં સારી
કારીગરીનાં પાટિયાં માટે પેલાને પૂછ્યું.

તેણે જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ!-એ સધળાં મોહરાં લડાઈની
રીતભાતનાં ચિહ્નો છે.

જ્યારે તું એ રમત ભણુશે ત્યારે આ લડાઈગાહની રીત, તેની સમજ
અને તેની રચનાં તું જોશે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “મને એક અઠવાડિયાનો વખત જોઇએ-પછી
આઠમે દહાડે આપણે ખુશીથી એ રમત રમીશું.”

પછી એક ખુશનુમા અયવાન ખાલી કરાવી-પેલા એલચીને તે મકા-
નમાં ઉતારો આપ્યો.

ત્યાર બાદ રૈહનુમાઈ કરનારા દાનાઓ અને વઝીરો-સધળા પાદશાહની
નઝદીકે આવ્યા.

નેહાદંદ પસં તખ્તે શત્રુજ પીશ
 નેમહ કંઈ હર ચક્ર એ અન્દાજહ પીશ
 ભેજુસ્તરે હર યુનઈ સાખત-દ
 એ હર દસ્ત આ ચક્ર દેગર આખત-દ
 ચકી ગોકૂતો પુર્સીદો દીગર શનીદ
 નેયાવરૂ કસ રાહે બાઝી પહીદ
 બેરકૂત-દ ચક્રસર પુર આઝ-અ એહુર
 બેયામદ બરે શાહુ બૂઝેરજમેહુર
 વરા જાન સખુન તુન્દો નાકામ દીદ
 બઆલાચ આન રન્જ ફર્જમ દીદ
 બકસા ચુનીન ગોકૂત કય પાદશા
 બેહાનદારો બીદારો ફર્માન રવા
 મન ઇન્ નઘજ બાઝી બબય આવરમ
 બેરફરા બદીન રહુતમાય આવરમ
 બદ ગોકૂત શાહુ ઇન્ સખુન કારે તોસ્ત
 કે રફેશન રવાન બાદીઓ તનુરેસ્ત
 કુનૂન રાય કનૂજ યૂયદ કે શાહુ
 નદારદ ચકી મહે ભૂચન્દહુ શાહુ
 શેકસ્તી બુવદ એસ્ત બર મૂબદાન
 બદરગાહો બર ગાહો બર બેખદાન
 બેયાવરૂ શત્રુજ બૂઝેરજમેહુર
 પુર અન્દીશહુ બેન્શસ્તો બુકશાદ એહુર
 હમી ભેસ્ત બાઝી ચયો દસ્તે રાસ્ત
 હમી રાન્દ તા ભયે હરચક્ર કુભસ્ત
 બયક્રુ ઇજો ચક્ર શખુ ચુ બાઝી બેયાકૂત
 એ અયવાન સુએ શાહે ઇરાન રોતાકૂત
 બદ ગોકૂત કય શાહે પીરુખખત
 નેહુ ભેસ્તમ ઇન્ મોહુરહો નીક્રુ તખ્ત
 બખૂબી હમી બાઝી આમદ બબય
 બબખતે બલન્દે જહાન કદ્દોદાય
 શહન્શાહુ બાયદ કે બીનદ તુખોસ્ત
 ચકી રજમગાહસ્ત યૂઈ દુરોસ્ત
 ફેરેસ્તાદએ રાયરા પીશ બાહુ
 કસીરા કે દારન્દ મારા નેગાહુ
 એ ગોકૂતારે ઊ શાહુ શુદ શહુરયાર
 વરા નીક્રુપય બાન્દો બેહુ રૂઝગાર
 બેફરૂદ તા મૂબદાનો રદાન
 બેરકૂત-દ બા નામવર બેખદાન
 ફેરેસ્તાદએ રાયરા પીશ બાન્દ
 બરે નામવર પીશગાહરા નેશાન્દ
 બદ ગોકૂત યૂચન્દહુ બૂઝેરજમેહુર
 કે અય મૂબદે રાયે બુરશીદ એહુર
 અઝીન મોહુરહો શાહુ બા તૂ એ ગોકૂત
 કે હમવારહુ બા તૂ બેરદ બાદ ભેહુર
 ચુનીન દાદ પાસોખ કે ફર્ખોન્દહુ રાય
 ચુ અચ પીશે ઊ મન બેરકૂતમ એ ભય
 મરા ગોકૂત ઇન્ મોહુરએ આભે સાજ
 બેબર પીશે તખ્તે બેહાવન્દે તાજ
 બેચૂયશ કે બા મૂબદી રાયેજન
 બેનેહુ પીશે બેન્શાન ચકી અન્બુમન

પછી શત્રુજનું પાટિયું સામે મૂક્યું—અને દરેક જણે પુષ્કળ ધ્યાન પુગાડ્યું.

તેઓએ સઘળી ભેસ્તબૂ કાઢી તેમજ દરેક યુક્તિ કામે લગાડી ભેધ—અને તરફવાર રીતે એક બીજા સાથે રમી ભેડ્યું.

એક જણે બોલીને પૂછપરછ કાઢી અને બીજાએ તે સાંભળી—પણ કાંઈએ આ રમતનો રસ્તો શોધી કાઢ્યો નહીં.

તેઓ સઘળા દિલગીર એકરે પાછા ફર્યા—હવે બૂઝોર્જમેહર પાદશાહની નઝદીક આવ્યા.

અને તે બાબતથી પાદશાહને ખીજવાયલો અને નિરાશ થયલો ભેચો—પહેલેથીજ તેનું પરિણામ મુરકેલ લાગ્યું.

તેણે નોશીરવાનને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “આ દેશની સંભાળ કરનાર, હુશ્યાર અને હુકમ ચલાવનાર પાદશાહ!

હું મારી અકલને મારો રેહનુમા બનાવીને—આ નામીથી રમત રમી શકીશ.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ કામ તારૂંજ છે—તું ખુશહાલ જીવને અને તંદુરસ્ત રહેજો!

નહીં તો કતુજનો રાય એમ કહેતે કે ‘ઈરાનનો શાહ કોઈ પણ ડાલો માણસ ધરાવતો નથી.’

એને તેથી આપણા વઝીરો ઉપર, આપણી દરબાર અને આપણાં તખ્ત ઉપર તેમજ આપણા દાનેશમંદો ઉપર ખૂરામાં ખૂરી નામોસી આવી પડતે.”

પછી બૂઝોર્જમેહર પેલું ‘શત્રુજ’ લઈ ગયો—અને તે ઉપર ખૂબ વિચાર કરતો બેઠો અને ધ્યાન પુગાડ્યું.

તેણે ડાબા જમણી રમત કરવા માંડી અને દરેક મોહરાંની જગ્યા ક્યાં છે તે શોધવા લાગ્યો.

જ્યારે તે એક દહાડો અને એક રાતમાં તે રમત સમજી ગયો—ત્યારે પોતાના મેહલમાંથી ઇરાનના પાદશાહ આગળ આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “આ ક્તેહમદ નસીબના શાહ!—આ મોહરાં અને આ સુંદર પાટિયાંની રમતને મેં અચ્છી રીતે શોધી કાઢી છે.

દેશના માલિકનાં ખુલ્લે નસીબના ઝોરે—આ રમત હું સારી રૂપે સમજી ગયો છું.”

મઠે શેહન્શાહને ધટે છે કે પહેલાં આ રમત ભેઈલીયે—તું કહે ગયા તો આબાદ એક લડાઈનું મયદાનજ છે.

પેલા રાયના એલચીને તેમજ જે લોકો કે આપણી પરીક્ષા કરવા માગે છે, તે લોકોને બોલાવ.”

બૂઝોર્જમેહરની વાતથી પાદશાહ ધણે ખુશી થયો—અને તેને સબકતે પગલેતો અને નેક નસીબનો ગણ્યો.

પછી તેણે ફર્માવ્યું જેથી વઝીરો અને સરદારો નામીયા દાનાઓ સાથે ત્યાં આવ્યા.

રાયના એલચીને બોલાવ્યા—અને તેને પોતાનાં નામીયાં તખ્તની પાસે બેસાડ્યા.

સુસાધિત બોલનાર બૂઝોર્જમેહર બોલ્યો—કે “આ ખુરશીદને એકરેના રાખના બાહોરા એલચી!

અકલ હમેશે તારી સાથે ભેડાયલી રહેજે—આ મોહરાંની રમત મઠે તારા શાહે તને શું કહ્યું છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “જ્યારે હું તેની આગળથી અહીં આવવા નીકળ્યો—ત્યારે તે યુવાક રાખએ

મને કહ્યું કે ‘આ હાથીતાંતનાં તેમજ સાગનાં મોહરાં—તાજના સાહેબ નોશીરવાનનાં તખ્તની નઝદીક લઈ બા.

તેને કહેજે કે પોતાના સલાહકાર વઝીરની સાથે એક અન્બુમન એકંદુ કરી આ રમત તેઓ આગળ મૂકે.

અહીં નથ્થ આઝી બળય આવરન્હ પસન્દીદહો દેલ્ જદાય આવરન્હ હમાન્ અદેહો બહરહેહો બાઝો સાવ ફેરેસીમ અન્દાન્ કે દારીમ તાવ બદાનેશ બુવહ શહુરયાર અરુમન્હ ન અચ ગન્ને મદાનો તખ્તે બલન્હ વગર શાહો ફર્જાનગાન્ ઈન્ બપાય નેયારન્હો રઉશન્ નદારન્હ રાય

૬૭ નબાયહ કે ખાહહ એ મા બાઝો ગન્જ દેરીલ્ આયદશ જાને દાના બરન્જ થુ બીનહ દેહો રાયે બારીકે મા ફેઝુન્ તર ફેરેસતહ બનચદીકે મા બરે તખ્તે આન્ શાહે બીદાર બખ્ત બેયાવર્હો બેન્હાહ શત્રન્ને તખ્ત થુનીન્ ગોકૂત બા મુબેદાનો રદાન્ કે અય પાકુ દેલ્ નામવર બેઝદાન્ હમહુ ગૂશ દારીહ ગોકૂતારે બાય હમીન્ રાયે સાલારે હુશયારે બાય બેયારાસત્ દાના ચકી રચમખાહુ બકહબ્ અન્દરુન્ સાખતહુ જાએ શાહુ અયો રાસત સહુ બરુ કરીદહુ સેપાહુ પેયાદહુ બપીશ અન્દરુન્ રચમખાહુ હુશીવારુ દસ્તુરુ બરુ દસ્તે શાહુ બરચમ અન્દરુન્શ તુમાયન્દહુ રાહુ તુબારેજ કે અરેપ અકુગનહ બરુ હો રય બદસ્તે અયો રાસત પખીશબ્દય વચ્ચુ બરુતરુ અરપાને જન્ગી બપાય બદાન્ તા કય આમહ બબાલાએ રાય બેયારાસતહુ પીલે જન્ગી હો સૂચ બજન્જ અન્દરુન્ હમગેનાન્ કર્દહુ રય થુ બુઝેરુજમેહુર આન્ સેપાહુરા બેરાન્હ હમહુ અન્બુમન્ હરુ શેગેકૂતી બેમાન્હ ધમી શુહ ફેરેસતાદએ હેન્હ સખ્ત બેમાન્હ અન્દરાન્ મર્દે બીદાર બખ્ત શેગેકૂત અન્દરાન્ મર્દે જાહુ બેમાન્હ દેલ્શરા બઅન્દીશહુ અન્દરુ નેશાન્હ કે ઈન્ તખ્તો શત્રન્જ હરુગેચ નદીહ ન અચ કારુદારાને હેન્હ શનીહ એ ગૂનહુ ફરાચ આમદશ રાય ઈન્ એ ગીતી નગીરહ કર્સી જાય ઈન્ થુનાન્ ગશત કેસા એ બુઝેરુજમેહુર કે ગોકૂતી બહુ બખ્ત બેન્મુહ એહુર ચકી જામ ફરુમુહ પસ શહુરયાર કે કર્દેન્હ પુરુ ગઉહરે શાહુવારુ ચકી બહરહુ દીનારો અરેપી બઝીન્ બહુ દાહ કર્દશ બસી આફરીન્

એ તેઓ નાદેર રમત યોગ્ય રીતે રમી શકે અને તેમાં પ્રવીણ નીવડે,

તોજ ગાલામો, પૈસાની થેલીઓ તેમજ ખંડણી અને મેહસુલ-જેટલી કે આપણે આપણી શક્તિ ધરાવે છે તે મોકલીશું.

કેમકે એક પાદશાહ પોતાના ખજાના, લશ્કર અને બુલંદ તખ્તથી નહીં પણ પોતાની દાનાઈથીજ માન પામેલો ગણાય છે.

પણ એ શાહ અને તેના દાનાઓ એ રમત ઉકલાવી-નહીં શકે અને તેઓ પોતાની દાનાઇને રૈશન નહીં રાખે,

તો આપણી પાસેથી તેઓ ખંડણી લઈ શકે નહીં-ડાહ્યા માથુસો પૈસાનાં દુઃખમાં હોય તો તે ઘણી અફસોસની વાત કહેવાય.

જ્યારે ધરાનનો શાહ આપણી ઊંડી અક્લ અને ઉડાપણુ બધાં દિલ નેશી-ત્યારે ઉલટો તે આપણી તરફ વધુ ખજાનો મોકલી આપશે.”

પછી બુઝેર્જમેહરે બીદાર બખ્તના શાહનાં તખ્ત આગળ-પેલાં મોહરાં અને તેવું પાટિયું લાવીને મૂક્યું.

અને ત્યાં મોખેદો અને દાનાઓને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ પાક દિલના નામવર અક્લમદો!

તમે સધળાઓ આ એલચીયું તેમજ તેના ચાલાક પાદશાહ રાય હિંદીયું બોલેલું સધળું ધ્યાનમાં રાખજો.”

એટલું કહી તે દાના રાખસે તે પાટિયાને એક લડાઈનાં મયદાન માફક ગોઠવ્યું વચોવચમાં પાદશાહની જગ્યા બનાવી.

ડાખા જમણી લશ્કરની સફ ખેંચી-લડાયક પેયાદાને હરૈલમાં ગોઠવ્યાં.

લડાઈની અંદર તેને રાહ બતાવનાર તરીકે-ચાલાક વઝીરને પાદશાહની બાજુનાજ ગોઠવ્યો.

એ લડવૈયા (હાથીઓ) કે ઘોડાને બંને બાજુ ઉપર મારે-તેઓને ડાખી અને જમણી બાજુએ લડાઇ કરતા રાખ્યા.

તેઓની વધારે નજદીક લડાયક ઘોડાઓ ઉભા રાખ્યા-કે ક્યારે તક મળે કે પાદશાહને મારે.

તેઓની પાસે બંને તરફ જન્ગી બેઠો મૂક્યાં-સધળાં મોહરાં લડવાને તૈયાર રહેલાં હતાં.

જ્યારે બુઝેર્જમેહરે તે સધળું ગોઠવી લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું-ત્યારે તે જોઈ તમામ અજુબન અજબ થઇ ગયું.

પણ પેલો હિંદો એલચી ધણેજ ગમગીન બની ગયો-અને તે બીદાર બખ્તના રાખસ માટે બહુ અચરત બન્યો.

તે જાહુગર (બુઝેર્જમેહર)ને જોઇ અજબ થયો-અને મનમાંનો મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો,

કે “એણે આ પાટિયું અને મોહરાં કદીબી જોયાં નથી-અથવા તેને માટે હિંદના વાકેફમારોથી કાંઇ સાંભળ્યું પણ નથી,

છતાં આ ગોઠવણુ કરવા ઉપર એનો વિચાર કેવી રીતે પુઝ્યો?—દુન્યામાંથી કંઇ પણ રાખસ એની જગ્યા લઈ શકે એવો નથી.”

નોશીરવાન તો બુઝેર્જમેહરથી એવો પ્રશ્ન થયો-કે ગોયા તેનાં નસી-બેજ તેને પોતાનો ચેહરા દેખાડી આપેયો.

પછી પાદશાહે એક જામ કે જે પાદશાહોને લાયકનાં મોહરોથી ભરેલી હતી, તે લાવવા ફર્માવ્યું.

તેમજ સોનાના દીનારની થેલી અને ઝીન સાથેના ઘોડો-બુઝેર્જમેહરને આપી તેની ઘણીક તારીફ કીધી.

સાખતને બૂઝેર્જમેહર નર્દરા વ
ફેરેસ્તાદને નૂશીરવાન આનૂરા આ
નામહુ નઝદે રાએ હેન્દ.

બૂઝેર્જમેહરે “નર્દ” નામની રમત બનાવવી અને
તેને નોશીરવાને પોતાનાં નામા સાથ
હિંદના રાયની નઝદીક મોકલવી.

બેશુદ મર્દે દાના બઆરામે ખીશ
યકી તખ્તે પર્ગાર બેન્દાહ ખીશ
નેગહુ કરૂહ ભઈ કે તારીક તરૂ
વજૂ મર્દે અન્દીશહુ બારીક તરૂ
બશત્રન્ને અન્દીશએ હેન્દવાન
નેગહુ કરૂહ બેકુજૂદ રન્જે રવાન
બેરહ બા દેલે રઉશન અબાઅ કરૂહ
બઅન્દીશહુ મરૂ નરૂદરા સાઅ કરૂહ
દો મોહુરહુ બેકુરૂમહુ કરૂદન એ આજ
બહુ પુકતહુ બેન્દાહ હમરન્ગે સાજ
યકી રઅમગહુ સાખત શત્રન્જ વારૂ
દો રૂયહુ બરૂ આરાસ્તહુ કાઝારૂ
દો લશકરૂ બેબખરીહુ બરૂ હરત બહુરૂ
હમહુ રઅમજૂયાને ગીરન્દહુ શહુરૂ
અમીન તારો લશકરૂહી ચારૂ સૂય
દુ શાહે ગેરાનમાયએ નીકૂખૂય
કે દારન્દ રકૂતારે હરૂદ બહમ
યકી અઅ દેગરૂ બરૂ નગીરહુ સેતમ
બકૂર્માને ઇશાન સેપાહુ અઅ દો રૂય
બતુન્દી બેયારાસ્તહુ જન્બૂય
યકીરા શુ તનહા બેગીરહુ દો તન
બરાન ચકૂ તન આયહુ એ હરૂદ શેકન
બહુરૂ ભય કરૂદશ એ ગરેત સેપાહુ
ગેરાઝાન દુ શાહુ અન્દરાન રઅમગાહુ
હમી ઇન બદાન આન બદીન બરૂ શુઝત
ગહી રઅમે ફેલો ગહી રઅમે દરત
બદીન બૂનહુ તા બરૂ કે આયહુ શેકન
શુદન્દી સેપાહે દુ શાહુ અન્બુમન
બદીન સાન કે ગોકૂતમ બેયારાસ્ત નરૂદ
બરે શાહુ શુદ ચકૂ બયકૂ યાહુ કરૂદ
અઝાન રકૂતને શાહે બરૂતરૂ મનેશ
હમાન બુદ સેતાયેશ હમાન સર્જનેશ
એ નીરૂએ શાહાને જન્ગે સેપાહુ
બેશુસ્તરૂ બેન્દૂદ ચકૂયકૂ બશાહુ
દેલે શાહે ઇરાન અઝાન ખીરહુ માહ
બેરદરા અઅન્દીશહુ અન્દરૂ નેશાહ
હમી ગોકૂત કય મર્દે રઉશન રવાન
જવાન બાદીઓ રૂઅગારત જવાન
બેકુરૂમહુ તા સારૂવાન દે હઝારૂ
બેયારૂદ ઉરુરૂ બરે શહુરૂયારૂ
એ ચીઝી કે ખીઝહુ એ રૂમે એ ચીન
એ હયતાલે મકાને ઇરાન અમીન

હવે તે દાના મર્દ પોતાની આરામ લેવાની જગ્યાએ ગયો-તેણે એક
પાટિયું અને કમ્પાસ પોતાની નઝદીક મૂક્યું.

તેણે એક ધણીજ અંધારી જગ્યા પસંદ કીધી-કે જેથી પોતાના ૬૬
વિચાર ધણા તેજી પડે.

તેણે પેલી શેત્રંજની રમત અને હિંદીવાનેની વિચાર શક્તિ ઉપર-
તપાસ ચલાવી અને પોતાના જીવને વધુ તકલીફ આપી.

તેણે પોતાના ચાલાક મન સાથ અકલને ભેડી-અને લાભો વિચાર
ચલાવીને “નર્દ” નામની એક ખાસ રમત બનાવી.

હાથીદાંતનાં બે મોહરો (પાસા) બનાવવાને હોકમ આપ્યો-અને તે
ઉપર સાજનાં જેવાં કાળાં બીંડાં પડાવ્યાં.

તેણે શેત્રંજની રમત માફકજ એક લડાઈગાહ બનાવી-અને આમણ-
સામણ લડાઈની તૈયારી કીધી.

એક લશ્કરને આઠ ભાગમાં વહેંચી નાખ્યાં-સઘળા લડાયકો અને
શેહર જીતનારા બનાવ્યા.

તે અમીન કાળી અને ચારો બાજુએ લશ્કરની છાવણી રાખેલી હતી-
જાતી નસ્લના અને નેક અસ્લતના બે પાદશાહ તેમાં હતાં.

કે જેઓ બંને પોતાની ચાલ સરખીજ ધરાવતા હતા-તેઓ એક
ખીજ ઉપર સેતમ ગુઝારતા હતા નહીં.

તેઓની સરદારી હેઠળ બંને તરફથી લડવા માટે ગોઠવાયલું લશ્કર
લડાઈ માટે આવુર હવું.

એ કોઈ બે જણાઓ એક જગ્યાએ એકલો પકડી પાડે-તો તે પકડા-
મલો એકલો રાખસ પેલા બંને જણના હાથે હારી મચલો ગણાય.

તે લશ્કરના ફરવાથી તેના બંને પાદશાહોને પણ તેણે તે મયદાનમાં ૭૦
દરેક ઠેકાણે દબદબા સાથ ફરતા રાખ્યા.

તેઓ એક ખીજની પાસેથી પસાર થઈ જતા હતા-ધડીકમાં પહોંચી
લડાઈ તો ધડીકમાં મયદાનની લડાઈ થતી હતી.

એવી રીતે જ્યાં સૂધી એક બાજુ હારી ભય-ત્યાં સૂધી તે બે પાદ-
શાહનાં લશ્કરો ત્યાંજ એકઠાં રહેતાં હતાં.

ઉપર મૂજબ મેં કહ્યું તે પ્રમાણે બૂઝેર્જમેહરે તે “નર્દ”ની રમત તૈયાર
કીધી-અને પછી પાદશાહ આગળ જઈ તેની રમત માટે સઘળો ખુલાસો કીધો.

પેલા મોટા મનના પાદશાહોની હિલચાલથી-આવી રીતે તેની તારીફ
થતી અથવા આવી ચાલથી તેને કપકો મળતો તે સમજાવ્યું.

નર્દનું પાટિયું મેક્ષીને તે રમતમાંના પાદશાહોનાં બળની તેમજ
લશ્કરીઓની લડાઈની વિગત એક પછી એક નોશીરવાનને સમજાવી.

એથી ઇરાનના શાહનું દિલ અજબ રહ્યું-અને પોતાનાં ડહાપણને
વિચારના વમળમાં નાખ્યું.

તે મોલવા લાગ્યો કે “એ રાશન જીવના મર્દ!-તું જવાન રહેજો
અને તારૂં નસીબ પણ જવાનજ રહેજો!

પછી તેણે હોકમ કર્યો જેથી સારવાન બે હઝાર-બેંટ પાદશાહની
નઝદીક લાવ્યા.

જેની ઉપર રમ, ચીન, હયતાલ, મકાન અને ખીજ ઇરાન અમીનના
મુલકો ખાતેથી આવતી નામીથી ચીઝો,

૭૧ એ ગળે શહનશાહ કહેન્દ આરુ
 બેશુદ કારવાન અચ દરે શહરુયાર
 થુ શુદ આરુહાએ શુતોર સાખતહ
 હેલે શાહ અઝાન કાર પદાખતહ
 ફેરેસ્તાદએ રાયશ પીશ ખાન્દ
 એ દાનેશ ફેરાવાન મુખુનહા બેરાન્દ
 યકી નામહુ બેન્વેશત નસ્રદીકે રાય
 પુર અચ દાનેશો રામેશો હુશો રાય
 સરે નામહુ કરુદ આફરીની યુઝારુ
 એ યસદાન પનાહશ એ દીવે મુતારુ
 દગર ગોકૂત કય નામવર રાયે હેન્દ
 એ દર્યાએ કનૂજ તા પીશે સેન્દ
 રસીદ આન ફેરેસ્તાદએ રાયેઝન
 અખા અતરે પીલાનો આન અન્બુમન
 હમાન ખાઝો શત્રન્ને પયધામે રાય
 શનીદીમે પયાધમશ આમહ બળય
 એ દાનાએ હેન્દી ઝમાન ખાસ્તમ
 બદાનેશ રવાનરા બેયારાસ્તમ
 બસી રાયેઝન મૂબદે પાકુ રાય
 પેશુહીદો આવરુદ ખાઝી બળય

૭૨ કુનૂન આમહ ઇન મૂબદે હુશમન્દ
 બકનૂજ નસ્રદીકે રાયે બલાન્દ
 શુતોરવાર ખારે ગેરાન દ્વ હઝાર
 પસન્દીદહુ ચીચ અચ દરે યાદગાર
 નેહાદીમ ખરુ જાએ શત્રન્જ નરુદ
 કુનૂન તા બખાઝી કે આરુદ નખરુદ
 બરહુમન ફેરાવાન યુવદ પાકુ રાય
 કે ઇન ખાઝી આરુદ બદાનેશ બળય
 એ ચીઝી કે દીદ ઇન ફેરેસ્તાદહુ રન્જ
 ફેરેસ્તાદ હમી રાયે હેન્દી અગન્જ
 વરુ અચદ્દન કુલ રાય બા રહુતુમાય
 બેફશન્દો ખાઝી નેયાયદ બળય
 શુતોરવાર ખાયદ કે હમ ઝીન શુમાર
 અપયમાન કુનદ રાયે કનૂજ ખારુ
 કુનદ ખારુ હમરાહુ બા ખારે મા
 બરીનસ્ત પયમાનો ખાઝારે મા
 થુ ખુરશીદે રખશન્દહુ શુદ ખરુ સેપેહુર
 બેરકૂત અચ દરે શાહુ બૂઝોરુમેહુર
 અખા ખારે બા નામહો તખ્તે નરુદ
 હેલી પુર એ ખાઝારે નગો નખરુદ

૭૩ થુ આમહ એ ઇરાન બનસ્રદીકે રાય
 બરહુમન બશાદી વરા રહુતુમાય
 બેયામહ બનસ્રદીકીએ તખ્તે ઊય
 બેદીદ આન સરે આફસરે બખતે ઊય
 ફેરાવાનશ બેસ્તુદ ખરુ પહલવી
 બદ દાદ પસ નામએ ખુલ્લવી
 પયામે શહનશાહ બા વય બેગોકૂત
 રાયે રાયે હેન્દી થુ શુલ ખરુ શેગોકૂત

તેમજ શેહ-શાહી ખઝાનામાંથી પણ કેટલીક ચીઝો તે બંટો ઉપર લાધી-અને કાફલો પાદશાહના દરવાઝા આગળથી નીકળ્યો.

જ્યારે તે બંટો ઉપર બોલે લાધવાનું કામ તૈયાર થયું-અને પાદ-શાહનું દિલ તે કામથી ફારેગ થયું,

ત્યારે તેણે રાયના એલચીને પોતાની આગળ બોલાવ્યા-અને તેની સાથે ડહાપણની ધણીક વાતો કીધી.

પછી હિંદના રાય ઉપર ડહાપણ અને ખુશહાલી ભરેલું તેમજ હોશ અને અકલથી ભરેલું એક નામુ લખાવ્યું.

નામાને મથાળે તે ખોદાતાલા કે જે ઝોરાવર એહરેમનથી તેનો નેગેહ બાન હતો, તેની ધણીક તારીફ લખી.

પછી લખ્યું કે “ઓ કનુજની નદીથી તે સિંધુ નદી સૂધીના મુલકના હિંદના નામવર રાજા!

તારો સલાહકાર એલચી તારાં મોકલેલાં છત્ર, હાથીઓ અને ખીન માણસો સાથે અહીં આવી પહોંચ્યો છે.

તેમજ તારે ત્યાંનું મેહસૂઝ અને શેરતજની રમત મળી છે અને તારો પયગામ-અમેએ સાંભળ્યો છે અને તે પયગામ કબૂલ કીધો છે.

મેં તારા તે હિંદી દાના પાસેથી થોડોક વખત માગી લઈ-મારા છવને દાનાઈથી સળગાર્યો છે.

મારા એક પાક વિચારના ધણાજ ખાહોશ વઝીરે-તારી મોકલેલી રમતની શોધ કરી તેને ઉકડાવી છે.

અને હવે આ દાનેશમંદ વઝીરે કનુજમાં તું ખુલ્લું મરતબાના રાયની નસ્રદીક આવ્યો છે.

તે પોતાની સાથે બે હઝાર બંટ ભરીને યાદગારી રાખવા લાયકની નામીથી ચીઝો લાવ્યો છે.

અમેએ પણ શેરતજની જગ્યાએ ‘નર્દ’ નામની રમત મૂકી છે-હવે જોઇયે કે એ રમત રમવામાં કાણ મયદાન ઉતરે છે?

ધણી પાકીઝહ અકલનો કાંઈ બ્રાહ્મણ હશે-કે જે પોતાની ખાહોશીથી આ રમત ખુદી કરશે,

તો જે હર્યો લાયવાની આ મારા કાસેદે તકલીફ લીધી છે-તે તમામ હર્યો રાય પોતાના ખઝાનામાં મોકલી રાકશે,

પણ જે રાય પોતાના સલાહકારો સાથે-આ રમત ઉકલાવવામાં નિષ્ફળ નીવડે,

તો રાય હિંદીને ઘટે છે કે કરાર પ્રમાણે તેટલીજ ગણત્રીના બોલ સાથનાં ખીન બંટો તૈયાર કરી,

તે બોલને અમારાં બંટના બોલ સાથે અત્રે રવાના કરે-અમરા કોલકરાર અને સાદું એવીજ રીતનું છે.”

પછી જ્યારે આસ્માન ઉપર ખોરશીદ પ્રકાશનો થયો-ત્યારે ખૂઝર્જ-મેહર પાદશાહની દરબારમાંથી નીકળ્યો.

તેણે પોતાની સાથે પેલો બંટોનો બોલ, પાદશાહનું નામુ અને પેલી “નર્દ”ની રમતનું પાટિયું લીધું-તેનું દિલ પોતાની કીર્તિ અને આબરૂના વિચારોથીજ ભરેલું હતું.

જ્યારે તે ઇરાનથી નીકળેલો રાયની નસ્રદીક આવ્યો-કે જેની સાથે પેલો બ્રાહ્મણ ખુશીથી રેહતુમા બન્યો હતો,

ત્યારે ખૂઝર્જ-મેહર તેનાં તખ્તની નસ્રદીક આવ્યો-અને તે રાજનું સર, તેનું તાજ અને તેનું ખુલ્લું નસીબ જોયું.

તેણે પોતાની પહલવી બાપામાં તે રાજની ધણીક તારીફ કીધી-પછી તેને પેલું પાદશાહી નામુ આપ્યું.

અને શેહ-શાહ નેશીરવાનનો પયગામ તેને ફ્હો-જેથી તે હિંદના રાયનો ચેહરો ગોલાખનાં ફ્હલની માફક ખીડ્યો.

એ શત્રુજ વચ્ચે બામ્ વચ્ચે રહે જિય
એગોકૂત આન એ આમદ એ શત્રુજે જિય

એ બાઝીઓ આન મોહરહો રાએ શાહ
વઝાન મુબેદાને તુમાયન્દહ રાહ
એગોકૂત આન કુભ કરૂદ દાનન્દહ મરૂદ
ચુનાન હમ બરાબર બેયાવરૂદ નરૂદ
બનામહ કુનૂન આનએ કરૂદરેત યાહ
એબાનહ બેરાનહ ન પીચહ એ દાહ
એ ગોકૂતારે ઊ શુદ રાએ રાય કરૂદ
ચુ બેશનીહ ગોકૂતારે શત્રુજે નરૂદ
બેયામદ યકી નામવરૂ કરૂદબોદાય
ફેરેતતાદહરા દાહ શાયેતેતહ તાય
યકી ખુરરમ અયવાન બેયારાતેતહ
મયો રૂદો રામેશગરાન ખાતેતહ
હમાન ખાતેત અઝાન નામવરૂ હકૂત રૂચ
બેરકૂત આન કે બુદરા એ દાનેશ કરૂચ
એ કેશવર એ પીરાને શાયેતેતહ મરૂદ
યકી અન્બુમન કરૂદો બેન્હાહ નરૂદ
બચકૂ હકૂતહ હર કેસ કે બુદ તીચવીર
અઝાન નામદારને બરૂનાઓ પીર
હમી બાચ બેરેતહ બાઝીએ નરૂદ
બરરકો બનામો બનગો નબરૂદ

બહરુમ ચુનીન ગોકૂત મુબેદ બરાય
કે ઇનરા નદાનહ કરૂતી સરૂ એ પાય
મગર બા રવાન યાર ગદહ બરૂદ
કઝીન મોહરહુ બાઝી બેરૂન આવરૂદ
દેલે રાય અઝાન મુબેદાન શુદ દેહમ
રવાન પુર એ ધમ શુદ બરૂ પુર એ ખમ
બેયામદ નોહમ રૂચ બુઝોરૂમેહુર
પુર અચ આરૂજ દેલ પુર આજન્ગ બેહુર
કે ઇદર ન કરૂમૂદ મારા દેરન્ગ
નબાયદ કે ગદહ દેલે શાહ તન્ગ
બુઝોગને દાના બચકૂ સૂ શુદહ
બનાદાનીએ ખીશ ખુરેત શુદહ
ચુ બેશનીહ બેન્શરેત બુઝોરૂમેહુર
હમહ મુબેદાન બરૂ કુશાદહ બેહુર
બેયુરેતરૂદ પીશ અન્દરૂન તખે નરૂદ
હમહ ગદેશ મોહરહા યાહ કરૂદ
સેપહુદાર બેન્મૂદો જન્ગી સેપાહ
હમ આરાયેશી રૂચમો ફર્માને શાહ
અચ ખીરહુ શુદ રાય બા રાયેઝન
રોગેકૂતી ફેરૂમાન્દ ચૂ અન્બુમન
હમહ મેહુતરાન આફરીન ખાન્દહ
વરા મુબેદે પાકૂ દીન ખાન્દહ
એ હર દાનેશી ચૂ બેપુર્સીદ રાય
હમહ પાસોખ આમદ યકાયકૂ બલય
બોરૂશી બરૂ આમદ એ દાનન્દમાન
એ દાનેશ પેહુદાનો બાનન્દમાન

બુઝોર્મેહરે તેણે મોહલેલી શત્રુજની રમત માટે અને ખેરાજ માટે
તેમજ પોતે લીધેલી તે રમત પાછળની એકમત માટે-તે શત્રુજની રમતનું
શું શેવટ આવ્યું તે માટેનું સંધણું વર્ણન કીધું.

તે રમત માટે તેનાં મોહરાં માટે અને પાદશાહનું તે વિષેનું મત
અને તેના સલાહકાર વઝીરોનાં મત માટે તેને કહી સંભળાવ્યું.

તેમજ તે અક્ષમંદ મહે તે બાઝી માટે શું કીધું (કેમ ઉકલાવી)
અને તેનીજ બરાબરની “નદ”ની રમત શોધી કાઢી તે સંધણું કહ્યું.

પછી તે નામામાં જે કાંઈ લખેલું હતું તે માટે કહ્યું-કે “તે બરાબર
વાંચે, તે ઉપર અમલ કરે અને ઇન્સાફની રાહથી ફેરે નહીં.”

જ્યારે શત્રુજ અને નદની રમતની વાત તેણે સાંભળી-ત્યારે તેની
વાતથી રાયનો એકરો અર્ધ મારી ગયો.

પછી એક મોટો અમલદાર આવ્યો-અને પેલા ઈરાની એલચીને ઘટી
જન્માએ ઉતારે આપ્યો.

તેને માટે એક ખુશનુમા અયવાન સહુગાર્યુ-અને ત્યાં મય પીનારા- ૭૪
ઓની મળલેસ, વાજન્તર અને ગાનારીઓને બોલાવી.

પછી તે રાત્રીએ બુઝોર્મેહર પાસેથી સાત દહાડાની મેહતલ માગી
લીધી-અને તે રાત્રાના જે દાનેશમંદ શખ્સો હતા, તેઓ તેની આગળ ગયા.
પોતાના મુલકના સંધળા લાયક પીર મદેમાંથી એક મળલેસ ભેગી
કીધી અને પેલી નદની રમત તેઓ આગળ મૂકી.

તે નામદારી ભરેલા લોકોમાંથી જે કોઈ કે જવાન અને બુઢા તિર્લે
બુઢિના હતા, તેઓ એક હકૂતા સૂધી બેઠા.

તેઓ નદની રમતની સમજ શોધી કાઢવાની કોરોરા કરી રહ્યા હતા-
અદેખાઈથીજ તેમજ રોક્ષા મળે તેમ સુલેહ સાથ કે અધડાથી તે રમત
શોધવાના પછાડા મારતા હતા.

આઠમે દહાડે તે વિદ્વાનોએ રાયને કહ્યું-કે “કોઈ પણ શખ્સ આ
રમતનું ધડ પૂહડું સમજી શકતો નથી.

સિવાય કે આ નદની રમત ઉકલાવા માટે કોઈનું ડહાપણ તેના
જીવ સાથે બેઠાય.”

રાયનું દિલ તે વિદ્વાનોથી ગમ ભરેલું થયું-તેને જીવ દિલગીર થયો
અને તેની આંખનાં લવાં નમી પડ્યાં.

નવમે દહાડે આતુરતા ભરેલાં દિલે અને કરચલી ભરેલા એકરાએ
રાત્રા આગળ બુઝોર્મેહર આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “અત્રે મને શોભવાનો હોકમ નથી-માટે એવું નહીં
બનવું નેઇયે કે પાદશાહ મારી ઉપર ગુરેસે થાય.”

આથી હિંદના દાના બુઝોર્મેહર પોતાનું અજ્ઞાનપણું કબૂલ કરી એક ૭૫
બાચુ ઉભા.

જ્યારે બુઝોર્મેહરે તેઓને મોઢે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ત્યાં બેઠો-
અને હિંદના સંધળા દાનાઓ તે રમત ભેવા આતુર બન્યા.

પછી તેણે તે નદની રમતનું પાટિયું ત્યાં ગોઠવ્યું-અને તેનાં સંધળાં
મોહરાંની ચાલ કઈ કઈ તે સમજાવી.

તેણે પાદશાહ અને તેનાં લડાયક લશ્કર માટે સમજાવ્યું-તેમજ લડા-
ઈની ગોઠવણ અને પાદશાહનો હોકમ કેવી રીતે અપાય તે દેખાડ્યું.

બુઝોર્મેહરની આવી હોશચારીથી પેલા રાય પોતાના વિદ્વાનો સાથ
આજેઝ બન્યા-અને તેથી ત્યાંનું સંધણું અન્બુમન પણ અજબ રહ્યું.

ત્યાંના સંધળા મોટાઓએ બુઝોર્મેહર ઉપર દોષા કીધી-અને તેને
“પાક દીનનો મોખેદ” કરી એકાગ્ર આપ્યો.

પછી રાત્રીએ તેને દરેક જાતની દાનાઈની વાતો પૂછી-જેના સંધળા
જવાબો બરાબર મેળળ્યા.

આ સાંભળી સંધળા અક્ષમંદો, વિદ્વાનો અને યુન્શીઓમાંથી એવો
પોકાર નીકળ્યો,

કે ઈનત સખુનૂય દાનદહ મરૂદ
 ન અચ્ચ અહરે બાઝીએ શત્રુઓ નરૂદ
 બેયાવરૂદ આનગહ શુતારૂ દ હજાર
 હમહ બાઝે કનૂજ કદંદ આર
 ૭૬ એ ઊરો એ અમરૂ કે કાફરો અર
 હમ અચ્ચ જામહો સીસો દુરૂરો ગોહર
 અબા બાઝે ચક્ર સાલહ અચ્ચ પીશગહ
 ફેરેસ્તાહ ચક્રસર અહરૂગહે શાહ
 ચકી અકસરી ખાસ્ત અચ્ચ ગન્જ રાય
 હમાન્ જામએ ઊ એ સર તા બપાય
 બહ દારો ચન્દ આફરીન્ કરૂદ નીચ
 અયારાન્શ અખશીદ ભેસ્યાર ચીચ
 બેયામહ એ કનૂજ બુઝોરૂમેહરૂ
 બરૂ અકાખતહ સરૂ અમરૂદન્ સેપેહરૂ
 શુતારૂ દ હજાર આન્ કે અચ્ચ પીશ ભારૂદ
 અબા બાઝો બા હહયહ ઊરા સેપોરૂદ
 ચકી કારવાન્ શુદ કે કસ પીશ અઝાન્
 નદીદો નખુદ ખાસ્તહ બીશ અઝાન્
 બહેલ શાહ બા નામએ શાહે હન્દ
 નબેસ્તાહ બહેન્દી ખતી બરૂ પરન્દ
 કે રાયો બુઝોગાન્ ગવાહી દેહન્દ
 ન અચ્ચ બીમ કચ નીક્ર રાહી દેહન્દ
 કે ચૂન્ શાહ નૂશીરવાન્ કસ નદીદ
 ન અચ્ચ મુબેદાન્ નીચ હરૂગેચ શનીદ
 ૭૭ ન કસ દાનેશી તરૂ એ દસ્તૂરે ઊય
 બદાનેશ સેપહરૂસ્ત ગન્જરે ઊય
 ફેરેસ્તાહ શુદ બાઝે ચક્ર સાલહ પીશ
 વગરૂ બીશ બાયહ ફેરેસ્તમત બીશ
 એ બાઝી કે પયમાન્ નેહાદીમ નીચ
 ફેરેસ્તાહ શુદ હરૂએ બાયસ્ત ચીચ
 શુ આગાહી આમહ એ દાના બશાહ
 કે બા કાસો બા ખૂબી આમહ એ રાહ
 બદાન્ આગાહી શાહ શુદ શહૂરૂયારૂ
 બેકરૂમૂદ તા હરૂકે બુદ નામદારૂ
 એ શહૂરો એ લશકરૂ ખજીરહ શુદન્દ
 અબા પીલો ફૂસો તખીરહ શુદન્દ
 બશહરૂ અન્દરૂ આમહ ચુનાન્ અરૂજમન્દ
 બ પીરૂઝીએ શહૂરૂયારૂ બલન્દ
 શુ દાના બેયામહ બનચ્ચકી તખત
 અબરૂ શહૂરૂયારૂ આફરીન્ કરૂદ સખત
 બબરૂ દરૂ ગેરેકૂતશ જહાનદારૂ શાહ
 બેપુર્સીદશ અચ્ચ રાયો અચ્ચ રન્જે રાહ
 બેગોકૂત આન્ કુલ દીદ બુઝોરૂમેહરૂ
 વઝાન્ બખતે બીદારો મેહરૂ સેપેહરૂ
 ૭૮ પસ આન્ નામએ રાયો પીરૂચ બખત
 બેયાવદો બેહાહ દરૂ પીશ તખત
 બેકરૂમૂદ તા ચચદગેદ દબીરૂ
 બેયામહ બરે શાહે દાનેશ ખજીરૂ
 શુ આન્ નામએ રાયો હેન્દી બેખાન્દ
 હમહ અન્બુમન્ દરૂ શેગેકૂતી બેમાન્દ

કે “આ તે ખરેખરો સુભાષિત બોલનારો દાના મહં!—એ કાંઈ ફકત
 શત્રુ અને નદની રમતમાંજ પ્રવીણ નથી, પણ સધળાંમાંજ છે.”
 પછી બે હજાર ઊંટ ત્યાં મંગાવી—સધળું કનુજનું ખેરાજ તે હપર
 લાધું.

અગર, અમ્બર, કપૂર અને સોનામાંથી—તેમજ કપડાં, રૂપું, મોતી
 અને ગોહરોમાંથી સધળું લાધું.

અને એક વર્ષ આગળની ખંડણી સાથ—સધળું ઈરાનના શાહની
 દરબારમાં મોકલ્યું.

વળી રાજ્યે પોતાના ખજાનામાંથી એક તાજ તેમજ પોતાનો
 માથાંથી પગ સુધીનો કીમતી પોશાક મંગાવી,
 બુઝોર્નમેહરને આપ્યો અને તેની ધણીક તારીફ કીધી—તેના સાથી-
 યોને પણ ધણીક ચીજો બક્ષેશ આપી.

ત્યાર બાદ બુઝોર્નમેહર ફરતાં આરમાન સુધી પોતાનું સર જીંચું
 ચઢાવીને કનુજથી નીકળ્યો.

પેલાં મેહસૂલ અને હદયા સાથના બે હજાર ઊંટો કે જે તેને સોંપી
 આપ્યાં હતાં, તે આગળ લઈ ચાલ્યો.

એક એવો કાફલો બન્યો કે જેવો અગાઉ કોઇએ જોયો નહોતો હતો
 અને એથી ઝેયાદા માલ ખજાનો પણ ભેગો થયો નહોતો.

તે ખુશાહલ દિલે હિંદી રાજાનાં નામા સાથ—કે જે રેશમી કપડાં
 હપર હિંદી ભાષામાં લખેલું હતું તે લઇને આગળ વધ્યો.

તે નામામાં લખ્યું હતું કે “હિંદોના રાય પોતે તેમજ તેના વિદ્વાનો
 કાંઈ પણ ડર અને ધારતી વગર ભલી લાગણીઓથી સાક્ષી આપે છે,

કે નોશીરવાન જેવો પાદશાહ કોઇએ જોયો નથી—કે કદી દાનાઓથી
 સાંભળ્યો પણ નથી.

તેના વજીર બુઝોર્નમેહરનાં કરતાં વધારે દાના શખ્સ કોઇ નથી—તેની
 અકલનો ખજાનથી ફરતું આરમાન છે.

એક વધતું ખેરાજ આગમચથી મોકલી આપ્યું છે અને જે તેને
 વધારે જોઇયે તો હું વધુ મોકલું.

વળી રમત માટે પણ જે કાંઈ કોલકરાર આપણા વચ્ચે થયો હતો—
 તે માટેની પણ સધળી જોઇતી ચીજો મોકલાવી છે.”

જ્યારે તે દાના બુઝોર્નમેહર તરફથી પાદશાહને ખબર મળી—કે તે
 પોતાની સધળી મુરાદ સાથ અને ખૂબી સાથ પાછો ફર્યો છે,

ત્યારે તે ખબરથી પાદશાહ ખુશાહલ થયો—તેણે કમીવ્યું જેથી જે
 કોઈ મોટા લોકો હતા,

તેઓ શું શેહરમાંથી કે શું લશકરમાંથી હાથી, નગારાં અને હુમકા
 સાથ તેને એસ્તેકબાલ ગયા.

એવી રીતે તે નામાકિત નર મોટા પાદશાહ નોશીરવાનની કૃતેહ-
 મંદીએ કરી શેહરમાં દાખેલ થયો.

જ્યારે તે દાના મહં પાદશાહનાં તખતની પાસે આવ્યો—ત્યારે તેણે
 શાહ હપર પુષ્કળ હુઆ કીધી.

દેશના પાદશાહે તેની સાથ બગલગીરી કીધી—અને તેને રાય તથા
 તેની મુસાફરીની મેહનત માટે સધળું પૂછ્યું.

બુઝોર્નમેહરે જે કાંઈ જોયું હતું તે તેમજ પોતાનાં બીદાર બખત
 માટે અને પોતા તરફની આરમાનની મોહબત માટે સધળું કહ્યું.

પછી પેલા કૃતેહમદ બખતના રાયનું નામુ—લાવી પાદશાહનાં તખત
 આગળ મુક્યું.

તેણે કમીવ્યું જેથી મુન્શી યઝદગેદ—દાનેશમંદ પાદશાહની આગળ
 આવ્યો.

જ્યારે તેણે તે હિંદી રાયનું નામુ વાંચ્યું—ત્યારે તેથી તમામ અંબુમન
 અજબ રહી.

હમ અચ દાનેશો રાએ બુઝોરુએમેહૂર
હમ અચ બખતે સાલારે બુરુશીદાં મેહૂર
શુનીન ગોફૂત કેના એ યચદાન સેપાસ
કે હસેતમ ખેરદમદો યચદાન શેનાસ
મેહાન તાએ તખતે મરા બન્દહ અન્દ
દેહો ભન બમેહૂરે મન આગન્દહ અન્દ
સેપાસ અચ ખોદાવન્દે બુરુશીદાં માહ
કચુચરત પીરૂઝીએ દસ્તગાહ
રોગેફૂતી તરુ અચ કારે બુઝોરુએમેહૂર
કે દાનેશ બદ્દ દાદ અન્દી સેપેહૂર
કે ચીઝી કે હરગેચ નદીદો રાનીદ
બદાનેશ બેચાવરૂદ આનરૂ પદીદ
બરીન દાસ્તાન બરુ સખુન સાખતમ
બતલહન્દો શત્રુજ પદાખતમ

બુઝોર્જમેહરની દાનાઇ અને અકલ માટે-તેમજ ખોરશીદને મેહરના પાદશાહનાં બુદ્ધ નસીબ માટે અજબ રહી.

નોરીરવાન એ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે “ખોદાતાલાના શુકાના !-કે મને ડહાપણ છે અને હું ખોદાને માનનારો છું.”

સથળા પાદશાહો મારાં તાજ અને તખ્તના તાબેદાર છે-અને પોતાનાં દિલ અને બન મારીજ મોહબત ઉપર લગાડેલા છે.

હું ખોરશીદ અને માહતાબના બનાવનાર સાહેબના શુકાના કરું છું-કે જેનાથી ફતેહમંદી અને કૌવત મળે છે.

વધુ અભયળી તો બુઝોર્જમેહરનાં કામની છે-કે જેને આરમાને એટલી બધી અકલ આપી છે.

જે ચીઝ કે તેણે કહી જોઇ અને સાંભળી નહીં હતી-તે તેણે પોતાની બાહોશી વાપરીને બાહેર કરી છે.”

(ફિદોરી કહે છે કે) આ દાસ્તાન હું લખી ચૂક્યો-હવે તલહન્દ અને શેત્રંજની વાત લખું છું.

દાસ્તાને જમહૂર રાએ હેન્દ વ
પેસર વ બેરાદર ઝાદહ અશૂ ગરુ
વ તલ્હેન્દ વ ગોફૂતાર દર
પયદા શુદને શત્રુજ.

હિંદના રાજ જમહૂરનું અને તેના છોકરા
અને ભત્રીજા ગવ અને તલહન્દનું
દાસ્તાન તથા શેત્રંજની શોધ
થવાનું બેયાન.

—:o:—

—:o:—

શુનીન ગોફૂત ફર્જાનહુ શાહુએ પીર
એ શાહુએ પીર ઇન સખુન યાદગીર
કે દર હેન્દ મદી સરકાચ બુદ
કે બા ગળે બા લશકરે સાચ બુદ
બનીદહ બહરુ ભય જમહૂર નામ
બમદી ફોજુન કર્દહ અચ ફરિરુ નામ
શુનાન પાદશા બસત બરુ હેન્દવાન
ખેરદમદો બીદારે રઉશન રવાન
એ બારેતો એ કરમીરુ તા મર્જે ચીન
બરુ બુદ અચ મેહૂતરાન આફરીન
બમદી જહાની ગેરફૂતહુ બદસ્ત
વરા સન્દલી બુદ ભયે નેશસ્ત
હમ ઇદર બુદશ તાએ ગળે સેપાહ
હમ ઇદર નેગીનો હમ ઇદર કોલાહ
હોનરુમન્દ જમહૂરે ફર્હંગુ ભૂય
સરકાએ બા દાનેશો આખરુચ
બદ્દ શાહમાન ઝીરુદસ્તાને ઊય
એ શહૂરી એ અચ દરુ પરસ્તાને ઊય
ઝની બુદશ અન્દરુખરો હુરમન્દ
હોનરુમન્દો બા દાનેશો બી ગઝન્દ
પેસર ઝાદ અઝાન શાહુ દરુ શખુ ચકી
કે પયદા નબુદ અચ પેદરુ અન્દકી
પેદરુ ચૂન બીદીદ આન જહાનહારે નવ
બેફરુદ તા નામ કર્દહ ગવ

ઉં બુદા શાહની આ વાત યાદ રાખજે-તે બુદા દાના શાહુએ એમ ઉઠ
કહ્યું છે,

કે હિંદુસ્તાનમાં ખંઝાનો, લશકર અને અરબાબ ધરાવનારો એક
સરકરાજ મદ્દ હતો.

જમહૂરનું નામ ફરેક જગ્યાએ મરાહૂર થયલું હતું-અને મદ્દાનગીમાં
તેનું નામ ફરેક કરતાં પણ વધારે પ્રખ્યાત થયું હતું.

એવી રીતે તે હિંદીવાનો ઉપર ડાહ્યો, ચાલાક અને ઉત્સાહી ધરાવ-
નારો પાદશાહ થયો.

ખોસ્ત અને ફેરમીરથી તે ચીનના મુલક સુધીના-સરદારો તરફથી
તેની ઉપર આફરીન થતી હતી.

તેણે પોતાની બહાદુરીથી તમામ દેશ હાથ કપીં હતો-તેની રાજ-
ધાની સન્દલ શેહરમાં હતી.

લાંજ તેનું તાજ, ખંઝાનો અને લશકર તેમજ નગીના અને કોલાહ
વગેરે હતું.

દાનાઇ શોધનારો હુનરમંદ જમહૂર-અકલ અને આખર સાથનો સર-
કરાજ પાદશાહ હતો.

તેની તમામ રેયત શું શેહરી કે શું તેના નોકર ચાકરો સથળા
તેનાથી ખુશહાલ હતા.

તેની એક લાયકીવાળી, ડાહી, હુનરમંદ, શીખેલી, અને કોઇને ઈંઝા
નહીં પુગાડે એવી બઠરી હતી.

તેણીએ એક રાતે તે પાદશાહથી એક બેઠાનો જન્મ આપ્યો-કે જે ૮૦
આબેહુબ બાપ જેવાજ હતો.

બાપે જ્યારે તે નવા કુંવરને જોયો-ત્યારે તેનું નામ “ગવ” રાખવા
ફર્માવ્યું.

બરીન્ બર નેયામદ બસી રૂઆર
કે બીમાર શુદ્ધ નાગદાન્ શહુર્યાર
અકદ્યાન્ અન્દરૂઝ કહેઁ બેમોરૂદ
જહાની પુર અચ દાદ ગવરા સેપોરૂદ
એ ખુદી નશાયેસ્ત ગવ તખ્તરા
બતાલો કમર બસાને સખ્તરા
સરાનરા હમલૂ સર પુર અચ ગરૂદ યૂદ
એ જરૂર દેલ શાન્ પુર અચ દરૂદ યૂદ
એ બખરીદના ખુદના દાદે ઊય
જહાન્ યૂદ યકસર પુર અચ યાદે ઊય
સેપાહીઓ શહુરી શુદ્ધ અન્બુમન્
અનો ફરકે મરૂદ શુદ્ધ રાએજન્
કે ઇન્ ખુરૂદ ફરક નદાનદ સેપાહ
ન દાદો ન બેરમો ન તખ્તો કાલાહ
હમલૂ પાદશાહી શવદ પુર ગઝન્દ
૮૧ અગર શહુર્યારી નબાશદ બલન્દ
બુદી યક બેરાદર મરીન્ શાહુરા
બેરૂદ મરો શાયેસ્તએ ગાહુરા
કુલ નામે આન્ નામવર માય યૂદ
બદખ્તર નેશસ્તહ બુત આરાય યૂદ
જહાન્દીદગાન્ યક બયક શાહુ બૂય
એ સન્દલ બદખ્તર નેહાદન્દ રૂય
બુઝોર્ગને કશ્મીર તા મર્જ ચીન્
બશાહી બરૂ ખાન્દન્ આફરીન્
એ દખ્તર બેયામદ સરકાચ માય
બતખ્તે બુઝોર્ગ દર આવરૂદ પાય
હમાન્ તાજે જરૂર બર સર નેહાદ
અદાદો બેબખરીશ દર અન્દરૂ કુશાદ
શુ શુદ પાદશા મામે ગવરા બેખાસ્ત
બેખવરૂદ આ ભન્ હમી દાસ્ત રાસ્ત
પરીએહુરૂ આબેસ્તન્ આમદ એ માય
પેસર ઝાદ અઝીન્ નામવર કદમોદાય
વરા પાદશા નામ તલ્હન્દ કરૂદ
રવાનરા પુર અચ મેહુરે ફર્જન્દ કરૂદ
દો સાલહુ શુદ્ધ આન્ ખુદી ગવ હકૂત સાલ
૮૨ દેલાવર ગવી ગશ્ત બા ફરૂરે યાલ
બદાન્ અન્દ ગહુ માય બીમાર ગશ્ત
દેલે શાદે ઊ ભેફૂતે તીમાર ગશ્ત
દો હકૂતહુ બર આમદ બઝારી બેમોરૂદ
બેરૂદતો જહાન્ દીગરીરા સેપોરૂદ
હમલૂ સન્દલી ઝારો ગેર્યાન્ શુદ્ધ
એ દરૂદે દેલે માય બેર્યાન્ શુદ્ધ
નેશસ્તન્દ યક માહુ બા સૂગે શાહુ
સરે માહુ યકસર બેયામદ સેપાહ
હમલૂ નામદારનો ગોદાને શહુર
હરાન્ કસ કે ઊ અચ બેરદ હાસ્ત બહુર
સખુન્ રકૂત હરૂનહુ બર અન્બુમન્
ચુનીન્ ગોફૂત ફર્જાનહુ બા રાએજન્
કે ઇન્ અન્ કે ઊ ભેફૂતે જરૂર યૂદ
હમીશહુ એ કેદારે બદ દરૂ યૂદ

એ ઉપર ધણે વખત લીધો નહીં-કે એકાચક તે શાન્ બીમાર
પડી ગયા.
તેણે શહુરને કેટલીક મરતી વખતની નસીહત કરી પ્રાણ છાડયો-
તેણે પોતાનો ઇન્સાફી બરેલો દેરા ગવને સોંપી આપ્યો.
પણ બચપણને સબબે ગવ તખ્ત અને તાજ વાપરવા કે મઝબૂત
રીતે લડાઇની કમર બાંધવાને લાયક હતો નહી.
તમામ સરદારોનાં સર ધૂળ ભર્યાં બનેલાં હતાં-અને જમહૂરને માટે
તેઓનાં દિલ દર્દ બરેલાં થયાં હતાં.
તેની બક્ષેશ માટે, તેની ખાણીપીણી માટે અને તેના ઇન્સાફ માટે-
સધળો દેશ તેનીજ યાદમાં બરપુર બન્યો હતો.
સધળું લશ્કર અને શેહરનાં લોકો, શું મર્દ, અકરત અને છાકરાંઓ
એકઠાં થઈ મરલહત કરવા લાગ્યાં,
કે “આ નાનું બાળક શું લશ્કર કે ઇન્સાફ શું ગુસ્સો કે શું તખ્ત
અને તાજ કશું બળતું નથી.
અગરને એક પાદશાહ મોટી ઉમરનો નહીં હોય-તો ત્યાંની સધળો
દેશ ખરાબી બરેલો બને છે.”
હવે તે પાદશાહનો એક અકલમદ અને તખ્તને લાયકનો ભાઈ હતો.
તે નામવરનું નામ “માય” કરી હતું-અને “દખ્તર” શેહરમાં
રહીને મૂત્તિની પરસ્તેશ કરતો હતો.
આથી સધળા પાદશાહની શોધ કરનારા અનુભવીઓએ-સન્દલથી
દખ્તર તરફ ગયા.
અને કેશ્મીરના બુઝોર્ગથી તે ચીનની સરહદ સૂધીના સધળા મોટા-
ઓએ તેની ઉપર પાદશાહ તરીકેની દોઆ કીધી.
સરકરાચ માય દખ્તરથી આવી-મોટાઈનાં તખ્ત ઉપર બિરાજ્યો.
તેણે જમહૂરનું તાજ પોતાનાં સર ઉપર મેલ્યું ઇન્સાફ અને બક્ષેશનો
દરવાજો ખુલ્લો કીધો.
જ્યારે માય પાદશાહ થયો ત્યારે તે ગવની મા સાથ પરણ્યો-તેણીને
પોતાના જીવની માફક પાળવા લાગ્યો અને સારી રીતે રાખવા લાગ્યો.
હવે માયથી પેલી પરીએહુર હમેલદાર થઇ-અને આ નામવર ધણીથી
તેણીએ એક છોકરા જન્મ્યો.
પાદશાહે તેનું નામ “તલ્હન્દ” પાડ્યું-અને પોતાના જીવને બેટા-
નીજ મોહબતથી ભર્યો
તે નાનું બાળક બે વર્ષનું થયું ત્યારે ગા સાત વર્ષનો થયો-ગવ એક
બહાદુર અને દબદબા સાથનો પેહલવાન બનતો ગયો.
પછી માય થોડા દહાડા બીમાર પડ્યો-અને તેનું ખુશહાલ દિલ
ગમનો સાથી બન્યું.
બે હકૂત તે બીમાર રહ્યો પછી તે મરણ પામ્યો-તે ચાલી ગયો
અને પોતાનો દેશ બીજને સોંપી ગયો.
તમામ સંદલી લોકો રડના અને પોકારતા બન્યા-અને માયને માટે
દિલનાં દર્દથી બુંલવા લાગ્યા.
તેઓ એક મહિનો પાદશાહનાં સોગમાં બેઠા-પછી મહિનાની આખે-
રીએ તમામ લશ્કર ભેગું થયું.
શેહરના સધળા નામદારો અને પેહલવાનો-તેમજ જે ડાહ્યા માણસો
હતા તેઓ એકઠા-મળ્યા.
તે અન્બુમન આગળ દરેક રીતની વાતો ચાલી-શેવટે એક દાના
શાંસે પેલા મરલહત કરનારાઓને એમ કહ્યું,
કે “આ અકરત કે જે જમહૂરની બાયડી હતી-તે હમેશે ખરાં કામથી
દૂરજ રહેતી હતી

હમણ રાસ્તી ખાસ્તી જીન્ હો શય
નખૂદ ધય તા ખૂદ ભેચ દાદ ભૂય
નેજાદીસ્ત ધન્ સાખતહુ દાદરા
હમાન્ રાસ્તીરાઓ બુન્યાદરા
હમાન્ મેહુ કે ઈન્ જન્ બુવદ શહુરયાર
કે ઈન્ માન્દ અચ મેહુતરાન્ ચાદગાર
અગોકૂતારે ઊ રામ ગશ્ત અન્બુમન્
ચુનીન્ ગોકૂત કર્જાનહુ બા રાયજન્
કે તખ્તે હો કર્જન્દે ખુદરા બેગીર
ફેઝાન્દહુ કારીસ્ત ધન્ નાચુઝીર
ચુ કર્જન્દે ગર્દહ સઝાવારે ગાહુ
અદ્દ દેહુ બુઝગર્ગીઓ ગન્ને સેપાહુ
વજાન્ પસ હમ આમૂઝગારશ તો બાશ
દેલારામે દસ્તૂરે ચારશ તો બાશ
અગોકૂતારે ઈશાન્ અને નીકુખખત
મયકૂખત તાલો બેચારાસ્ત તખ્ત
ફેઝન્ કર્દહ ખૂબીઓ પર્હીઝો દાદ
હમણ પાદશાહી અદ્દ ગશ્ત શાદ
હો મૂબેહ યુઝીન્ કર્દહ પાકીઝહુ રાય
હોનરમન્દો ગીતી સેપોર્દહુ બભય
અદીશાન્ સેપોરુદ્દ આન્ હો કર્જન્દરા
હો મેહુતર નેજાદો ખેરદમન્દરા
નખૂદી અઝીશાન્ બુદા ચકુઝમાન્
અદીદારે ઈશાન્ બુદી શાદમાન્
ચુ નીરૂ ગેરેકૂતન્દો દાના શુદન્દ
અહર દાનેશી અર તવાના શુદન્દ
અમાન્ તા અમાન્ ચકુ જે દીગર બુદા
શુદન્દી બરે માદરે પાસા
કે અચ મા કુદામસ્ત શાયસ્તહુ તર
અદેલ અસ્તરે નીચ આયસ્તહુ તર
ચુનીન્ ગોકૂત માદર અહરુદ્દ પેસર
કે તા અચ શુમા બા કે ચાખમ હોનર
હોનરમન્દીઓ રાયો પરહીઝો દીન્
અખાન્ અમો ભૂયન્દએ આકરીન્
ચુ દારીદ હરુદ્દ અશાહી નેજાદ
ખેરદ આયદો શર્મો પરહીઝો દાદ
ચુ તન્હા શુદી સૂએ માદર ચકી
ચુનીન્ હમ સખુન્ રાન્દી અન્દકી
કે અચ મા હો કર્જન્દ કેશવરુ કેરાસ્ત
હમાન્ ગન્ને ઈન્ તખ્તો અકૂસરુ કેરાસ્ત
અદ્દ મામ ગોકૂતી કે તખ્ત આને તોસ્ત
ખેરદમન્દીઓ રાયો ખખત આને તોસ્ત
અદીગર ચુનીન્ હમ અદીન્ સાન્ સોખુન્
હમી રાન્દ તા આન્ સખુન્ શુદ કોહુન્
દેલે હરુ ચકી શાદ કર્દી બતખત
અગન્ને સેપાહો બનાઓ અખખત
રસીદન્દ હરુદ્દ અમર્દી બભય
અદ્દ આમૂચ શુદ હરુદોરા રહુતમાય
જે રશકુ ઊકૂતાદન્દ હરુદ્દ અરન્જ
અર આશોકૂતન્દ અચ પયે તાલો અન્જ

તેણી આ બન્ને ખાવ'દોથી રાસ્તીજ ચાહતી હતી-અને હાલ સુધી
ઈન્સાફી રહેલી છે.

આ ઈન્સાફી, પ્રમાણિક તેમજ બુન્યાદી સ્ત્રી બંચાં ખાન્દાનની છે.

માટે જો એ સ્ત્રીજ પાદશાહ થાય તો ધણું સારું-કારણકે તે બન્ને
પાદશાહોની ચાદગાર તરીકે એજ સ્ત્રી રહેલી છે."

તે દાના શખ્સના બોલવા ઉપર સધળી અન્બુમન એકમત થઈ- ૮૩
પછી પેલા દાનાએ તે ડહાપણુવાળી સ્ત્રીને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે "પોતાના બન્ને બેટાઓની ગાદી હાલ તું લે-આ એક ઉત્તમ
કામ છે અને તેમ કયાં વગર છૂટકો નથી.

જ્યારે તારાં ફર્જદ તખ્તને લાયક થાય-ત્યારે તેને તું સધળી પાદશાહી
તેમજ ખત્રાનો અને લશ્કર સોંપી આપજે.

હવે પછી તુંજ તેનો સલાહકાર બન-તેમજ તેનાં દિલને આરામ
આપનારી, તેના વઝીર તરીકે અને તેના સાથી તરીકે થઈ રહે."

તેઓના કહેવાથી તે નેકખખત અઠરત-તાજ પેઢેરી તખ્ત ઉપર બેઠી.

તેણીએ ખૂબી, પહોંચગારી અને ઈન્સાફનો વધારોજ કીધો-તેનાથી
તમામ દેશ ખુશહાલ બન્યા.

તેણીએ પાકીઝહુ અકલના, હુનર ભરેલા, અને દુન્માનો અનુભવ
મેળવેલા બે વઝીરોને ચૂંટી કાઢ્યા.

તેઓને તે પોતાના બન્ને પાદશાહી બુન્યાદના અને અકલમન્દ ફર્જદોને
સોંપી આપ્યા.

તેઓથી તેણી જરાબી જુદી પડતી નહીં હતી-તેઓને બેબને તેણી
ખુશહાલ રહેતી હતી.

જ્યારે પેલા છોકરાઓ મોટા થઈ ઝોરાવર બન્યા અને વિદ્વાન થયા-
તેમજ દરેક વિદ્યામાં કુશળતા મેળવી,

ત્યારે તેઓ વારન્વાર પોતાની પહોંચગાર મા આગળ એક બીજીથી ૮૪
એકલા પડીને આવતા હતા.

અને પૂછતા હતા કે "અમારામાંથી વધારે લાયક, ઉદાર દિલનો
તેમજ બેવો બેધયે તેવો કોણ છે?"

તે માદર બન્ને છોકરાઓને એ પ્રમાણે જવાબ આપતી-કે "તમારા-
માંથી કોણને વધારે હોનર છે, તે મને બેવો દેઓ.

હુનરમન્દી, ડહાપણ, પરહેઝગારી અને દીન ધર્મ કોણને છે?-તેમજ
શીરીન ઝબાનનો અને પ્રીત્તિ શોધનારો કોણ છે તે મને બેવો દેઓ.

જ્યારે તમે બન્ને જણા પાદશાહી બુન્યાદ ધરાઓ છો-ત્યારે તો
તમારા લોકોમાં ડહાપણ, સાલેસાઈ, પહોંચગારી અને ઈન્સાફ હોવો બેધયે."

જ્યારે કોઈ એક જણ એકલો તેની મા આગળ જતો-અને આવી
રીતની વાતો કરતો હતો,

કે "અમે બન્ને બેટામાંથી આ મુલક કોણને માટે છે-તેમજ આ
ખત્રાનો, તખ્ત અને તાજ પણ કોણને માટે છે?"

ત્યારે મા તેને કહેતી કે "તખ્ત તારજ છે-કારણકે દાનેશમન્દી,
વિચાર શક્તિ અને નેક નસીબ તારાં છે."

બીજને પણ એવીજ રીતના સખુનો-કહેતી હતી એમ લાગ્યો વખત
થયો ત્યાં સુધી,

તેણી દરેક જણનાં દિલને તખ્ત, ખત્રાના, લશ્કર અને નેક નસીબની
આશા આપી ખુશહાલ કરતી હતી

હવે તે બન્ને જણા મર્દાનગીએ પહોંચ્યા-અને તે બન્નેને બૂંડા ૮૫
સલાહકારો લાગુ પડ્યા.

અદેખાઇથી તે બન્ને જણા આકૃતમાં પડ્યા-તેઓ તાજ અને ખત્રાના
માટે એકમેક ઉપર ગુસ્સો કરવા લાગ્યા.

હમણુ શહુરો લશ્કરુ બહુ નીમ અશુ
 હેલો નીકુ મહાન પુરુ અશુ બીમ અશુ
 એ ગોકૂતે બહુ આશુચ બુશાનુ શુદન્
 બનચદીકે માદરુ ખોડશાનુ શુદન્
 બેગોકૂતાનુ કચ મા કે ઝીબા. તરસ્ત
 કે બરુ નીકો બરુ બહુ શેકીબા તરસ્ત
 યુનીન પાસેબ આવરુ ફઝાનહુ બન
 કે બા મુબેદે નીકુ દેલ રાએબન
 બેબાયહ નેશસ્તાનુ શુમારા તુખોસ્ત
 બઆરામો બા કામ ફર્મા બેસ્ત
 વઝાન પચ બનીદહુ બુએગાને શહુરુ
 હરાન કસ કે ઊ દારહ અચ રાય બહુરુ
 યકાયકુ બેપુર્સીદ બા રહુનમૂન
 કે અનસ્ત રહુતાન બકારુ અન્દરુન
 કસી ફે બેબયહ હમી તાલો ગાહુ
 ખેરહ બાયહો રાયો ગલો સેપાહુ
 ૮૧ થુ બીદાદગરુ પાદશાહી કુનહ
 જહાનુ પુરુ એ ગર્મો તબાહી કુનહ
 બમાદરુ યુનીન ગોકૂત ફઝાનહુ ગવ
 કઝીન પુર્સેશ અન્દરુ બહાનહુ મરવ
 અમરુ કેવરુ અચ મન નગીરહ ફોરહ
 બેગૂયો મગૂય ઈમ ગૂનહુ દોરહ
 બતહહુ બેસ્પારુ તખ્તો દોહાહુ
 મન ઊરા ચકી કેહુતરમ નીકુબાહુ
 વગરુ મન બસાહો ખેરહ મેહુતરમ
 હમ અચ પોસ્તે જમ્હુરે કુન્દાવરમ
 બેગૂય કે તા અચ પયે તાલો તખ્ત
 નગીરહ બબીદાનેશી કારુ સખ્ત
 બહુ ગોકૂત માદરુ કે તુન્દી મકુન
 બરુ અન્દાજહુ બાયહ કે રાની સપુન
 હરાન કસ કે બરુ તખ્તે શાહી નેશસ્ત
 મેયાનુ બસ્તહુ દારહ કુશાદહુ હો દસ્ત
 નેગહુ દારતાનુ બાને પાકુ અચ બહી
 બદાનેશ સેપોર્દનુ રહે બેખદી
 હમ અચ દુશમનુ આઝીરુ બૂદનુ બજગુ
 નેગહુદારતાનુ બહુરએ નામો નગુ
 ૮૭ એ દારો એ બીદાદો શહુરો સેપાહુ
 બેપુર્સદ ખોદાવને ખુર્શીદો માહુ
 બગરુ પરશહુ અચ શાહુ યાબહ સેતમ
 રવાનશ બહુજબ બેમાનહુ દેહમ
 જહાનુ અચ શબે તીરહુ તારીકુ તરુ
 દેલી બાયહ અચ મૂય બારીકુ તરુ
 કે અચ બહુ કુનહ બાનો દેલરા રહો
 બદાનહુ કે કચઝી નદારહ બહો
 થુ બરુ સરુ નેહહુ તાલો બરુ તખ્તે દારહ
 જહાનુ યકુસરુ અચ દારહ બારશહ શાહ
 સરનામ બેસ્તરુ એ ખેશસ્તેતો ખાકુ
 વગરુ સૂખતહુ ગર્દહ અન્દરુ મધાકુ
 અઝીનુ દુશમાનુ શાહુ જમ્હુરુ બૂદ
 કે રાયશ એ કેદરે બહુ દુર બૂદ

શેહરનાં સધળાં લોકો તેમજ લશ્કર બે બામમાં વહેંચાઈ ગયું-તેથી
 નેક મદોનાં દિલ ધારતી બરેલાં બન્યાં.
 પેલા બૂર શીખવનારની દુલ્લવણીથી તેઓ જોશમાં આવ્યા-અને
 પોતાની માની નઝદીક પોકાર કરવા લાગ્યા.
 તેઓ બોલ્યા કે “અમારામાંથી વધારે લાયક કાણુ છે-નેકી અને
 બદીમાં કાણુ ધીરજવાળો છે?”
 પેલી દાના અકરતે જવાબ આપ્યો કે “નેક દિલના સલાહકાર
 વઝીરો સાથ,
 પહેલાં તો તમોએ બેસી ધીરજ અને શાન્તિથી એનું શેવટ લાવવું
 જોઈયે.
 ત્યાર પછી શેહરના પસંદ કીધેલા બુએગો-તેમજ જે જે શખ્સો
 કે વિચાર કરવાની શક્તિ ધરાવે છે, તેઓને
 તમો પોતાના રૈદતુમાઈ કરનારાઓ સાથ પૂછા-કે ‘એ કામમાં
 આગળ વધવાનો રસ્તો કયા છે?’
 જે કોઇ કે તાજ અને તખ્ત મેળવવાની ખાહેશ કરે-તેણે તો ડહા-
 પણુ, સારી સલાહ, ગંજ ખજાનો અને લશ્કર ધરાવવું જોઈયે.
 કારણુ જ્યારે એક ઝુલ્મગાર પાદશાહ રાજ્ય કરે છે-ત્યારે તે સધળો
 દેશ શોર ભરેલો અને ખરાબ કરી નાખે છે.”
 દાના ગેરે માને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “મારા આ સવાલમાં એણું
 બહાનું વચ્ચે ના લાવ.
 એ આ મુલક મારીથી આબાદ નહીં થઈ શકવાનો હોય-તો તે કહી
 દે અને અમથું બૂઠું ના બેલ.
 તલ્લહને આ તખ્ત અને તાજ સોંપી દે-હું તેનો એક નેકખાહ નોકર
 તરીકે રહીશ.
 અને જે હું હમરમાં અને અક્લમાં મોટો છું-તેમજ બહાદુર
 જમહૂરની પીકથી ઉતરેલો છું,
 તો તે પ્રમાણે તેને (તલ્લહને) કહી દે કે જ્યો તે તાજ અને
 તખ્તને માટે બેઠુકૂરી ભરેલાં સખ્ત પગલાં નહીં ભરે.”
 માએ તેને કહ્યું કે “તું એમ આકળો ના બન-તને તો ધટ છે કે
 રીતસર વાત કરે.
 જે કોઈ કે પાદશાહી તખ્ત ઉપર બેસે-તેને તો લાયક છે કે પોતાની
 કમર બાંધેલી રાખે અને સખાવત માટે હાથ ખુલાજ રાખે.
 તેણે પોતાનો પાક છવ બદીથી સંબાળવો જોઈયે-અને દાનાઇનેજ
 માગે અક્લને સોંપવો જોઈયે.
 તેમજ દુશમનથી લડાઈમાં હુશયાર રહેવું જોઈયે-નામદારી અને કીર્તિના
 વધારાને માટે સંબાળ રાખવી જોઈયે.
 તારા ઇન્સાફ અને ઝુલ્મ માટે તેમજ રૈયત અને લશ્કર માટે-પુર-
 શીદ અને માહતાબનો સાહેબ ખોદાતાલા તને પૂછશે.
 અગરજો પાદશાહને હાથે એક મન્છર પણુ ઝુલ્મ ખમે-તો તેથી
 તેણું રવાન દોષખમાં ગમ ભરેલું રહે છે.
 આ દુન્યા સીઆહ રાત કરતાં પણુ વધારે અંધારી છે-તેથી ઇન્સાને
 પોતાનું દિલ તો બાલ કરતાં પણુ બારીક રાખવું જોઈયે.
 કે જ્યો તે પોતાના બન અને દિલનો બદીથી છૂટકારો કરે-અને તે
 સમજે કે ભૂકાણું કોઈ પણુ કીમત ધરાવતું નથી.
 જ્યારે કોઈ પોતાનાં સર ઉપર તાજ મૂકી ઇન્સાફનાં તખ્ત ઉપર
 બેસે છે-ત્યારેજ સધળો દેશ તેના ઇન્સાફથી ખુશહાલ થાય છે.
 શેવટે તો સધળાં બિહાનું ઇંટ અને ખાકનુંજ છે-અથવા તો કોઇ
 ચિતામાં બળી મરે છે.
 પાદશાહ જમ્હુર એક એવાં નામીયાં ખાન્દાનથી ઉતરી આવેલો હતો-
 કે તેના સધળા વિચારો બૂરાં કામથી દુરજ હતાં.

ન હ-આમ બુદ્ધ મોહન ઊરા બેમોરુદ્ધ
જહાનરા બેમોરુદ્ધ બેમોરુદ્ધ સેપોરુદ્ધ
એ હ-આમ બેમોરુદ્ધ સરકાર માય
જવાન બુદ્ધ બીનાદેહો રહુભાય
હમલુ સનદી પીશે ઊ આમદન્દ
પુર અચ ખૂન દેહો શાહુ બુ આમદન્દ
બેમોરુદ્ધ બતખતે મેહી બર નેશસ્ત
મેયાન તન્ગ બેમોરુદ્ધ કુશાદહુ દે દસ્ત
મરા ખાસ્ત આખાએ ગશતીમ બેમોરુદ્ધ
બદાન તા બેમાનદ સખુન દર નેહોરુદ્ધ
ચુ કારે લેલાયત બર રાસ્ત ગશત
જહાન બુદ્ધ મન્શુરે ઊ દર નવશત
પસ અફુન કે મેહુતર બેમોરુદ્ધ તોઈ
બસાલો બેમોરુદ્ધ નીચ બરતર તોઈ
હમાન કુન કે બનરા નદારી બરન્જ
એ બહુરે સરકારીએ તાલે ગન્જ
ચકી અચ શુમા ગર કુનમ મન ચુગીન
દેગર બદ્દ અચ મન પુર અચ દેહો કીન
મરીઝીદ ખૂન અચ પયે તાલે ગન્જ
કે બર કસ નમાનદ સરાએ સેપન્જ
કે માદર ચુ બેમોરુદ્ધ તદ્દહન્દ પન્દ
નેયામદશ ગોફતારે ઊ સૂદમન્દ
બમાદર ચુની ગોફતારે કચ મેહુતરી
હમી અચ પયે ગવ કુની દાવરી
બસાલ અર બેમોરુદ્ધ એ મન મેહુતરસ્ત
ન હર ફે બુવદ મેહુતર ઊ બેહુતરસ્ત
બદીન શહુરે લરકર ફેરાવાન કસસ્ત
કે હમસાલ ઊ બારમાન કર્ગસસ્ત
કે હરગેચ નન્ગુચન્દ ગાહો સેપાહુ
ન અફુસર ન ગન્જ ન તખતો કોલાહુ
પેદર ગર બરએ જવાની બેમોરુદ્ધ
ન તખતે બુગેર્ગી કરીરા સેપોરુદ્ધ
દેલત બેહુતર બીનમ હમી સૂએ ગવ
બર આની કે ઊરા કુની પીશરવ
મન અચ શુલ બદીન બુનહુ મરુદ્ધ કુનમ
મખાદા કે નામે પેદર ચુમ કુનમ
ચકી માદરશ સખત સઉમન્દ બરુદ્ધ
કે બીઝારમ અચ ચુખદે લાજવરુદ્ધ
અગર હરગેચ ઈન્ આરુજ ખાસ્તમ
એ ચકદાનો બર દેલ બેયારાસ્તમ
મખરૂ જીન સખુન બેચ બનીકી ગમાન
મશવ બદ્દ તે બા ગદ્દો આસમાન
કે આનરા કે ખાહદ દેહદ નીકવી
નેગર બેચ બચદાન બકસ નચવી
મન અન્દાખતમ હરએ આમદ એ પન્દ
અગર નીસ્ત પન્દે મનત સૂદમન્દ
નેગર તા એ બેહુતર એ કાર આન કુનીદ
બેહુશીદો આન તુશએ બાન કુનીદ
અબાન પસ હમલુ બેખદાનરા બેખાન્દ
હમલુ પન્દહા પીશે ઈશાન બેરાન્દ

ને કે તેનો મરવાનો વખત નહીં હતો પણ તે મરી ગયો-અને આ
દેશ પોતાના નાના ભાઈને સોંપી ગયો.

સરકાર માય દમ્બરથી અહીં આવ્યો-તે જવાન, હુશ્યાર અને રૈયતની
રહતુમાઈ કરનારો હતો.

તમામ સંદલી લોકો તેની નઝદીક આવ્યો-તેઓનાં દિલ ગમ ભરેલાં
અને એક બીજા પાદશાહની શોધ કરનારાંજ હતાં.

તે આવ્યો અને પોતાની કમર તંગ બાંધી સખાવત માટે બંને હાથ ૮૮
બુક્કા રાખી મોટાઈનાં તખત ઉપર બેઠો.

તેણે મને પોતાની ભાગિયેલુ કરવા માગી અને અમે બંને બેઠાઈને
એક થયાં-કે જેથી રાજ્યની સધળી વાતો ઠંકાયલી રહે.

જ્યારે રાજ્યનું કામ તેણે બરાબર હાર પાડ્યું-ત્યારે હમાનાએ
જહદીથી તેની સત્તા પણ છીનવી લીધી.

હવે જ્યારે કે તું વડો ભાઈ છે-અને ઉમરમાં તેમજ દાનાઈમાં તું
વધારે છે,

તો તું આ મોટાઈ તેમજ તાલે તખત અને ખજાનાને ખાતેર પોતાના
જીવને રંજમાં નાખે એવું ના કર.

અગરને હું તમારામાંથી એકને પસંદ કરીશ-તો બીજો મારાથી
દુઃખી અને કીના ભરેલો બનશે.

તમે તાલે તખત અને ખજાના માટે લોહી ના રેડો-કારણકે આ
સુસાફરખાનારૂંપી દુન્યા કોઈ ઉપર સદા રહેવાની નથી."

જ્યારે તદ્દહદે પોતાની માને મોટેથી આવી શીખામણુ સાંભળી-
ત્યારે તેને તેની વાત ફાયદાકારક લાગી નહીં.

તેણે પોતાની માને કહ્યું કે "તું તે મોટો હોવાને લીધે-ગવની
હેમાયત કરે છે.

ને કે મારો ભાઈ ઉમરમાં મારેથી મોટો છે-તોપણ કાંઈ બધાજ
મોટા ભાધઓ ચઢિયાતા હોતા નથી.

એમ તો આ રોહરમાં અને આ લશ્કરમાં એવા ધણાકો છે-કે જેઓની ૮૯
ઉમર આકાશમાં ઉડતાં ગીદો જેવી મોટી હશે,

તોપણ તેઓ રાજગાદી કે લરકર કદીબી માગતા નથી-તખતો તાજ
કે ખજાનો શોધતા નથી.

બાપ ને કે જવાનીમાં મરી ગયો છે-છતાં તે આ મોટાઈનું તખત
કાંઈને આપી ગયો નથી.

હું તારું દિલ ગવ તરફ ઢળેલું નેકું છું-તું તેનેજ પાદશાહ બના-
વવા માગે છે.

હું તારી આંખોમાંનું ધૂલું કાઢી નાખીરા (કે જેથી લાયક કોણુ અને
નાલાયક કોણુ તે તું બરાબર જાણે)-હું મારા બાપનું નામ ખોડીશ નહીં."

તેની માથે એક સખત સઉગંદ ખાધા-કે "હું આ લાજવર્દી શુભઅથી
ખેઝાર થયલી કહેવાઈ,

ને કદીબી મેં યજ્ઞદાન પાસે એમ માચ્યું હોય (કે ગવ પાદશાહ બને)
અથવા એ વાત ઉપર મેં જરા પણ વિચાર કર્યો હોય.

આ વાતમાં તું ભલાઈ સિવાય બીજો વિચાર લઈ જતોજ ના-અને
આસ્માનની ચાલ સાથે તું ભૂંડાઈ કરતોજ ના.

કારણકે તે તો જેને ચાહે છે તેને ભલાઈ આપે છે-માટે તું ધ્યાન
રાખજે યજ્ઞદાન સિવાય કાંઈ બીજાની ખાહેશ કરતોજ ના.

આ સધળી નસીહત જે મારા ધ્યાનમાં આવી તે તને કહી છે-
અગરને આ મારી શીખામણુ તમોને ફાયદાકારક નહીં લાગે,

તો પછી જે તમને સાફ સૂઝે તે કામ કરો-અને તે સારાં કામ ઉપરજ ૯૦
કારોર કરી તમારા જીવનો તોરો બનાવો."

ત્યાર બાદ તેણીએ સધળા દાનાઓને ઝાલાવી મંગાવ્યા-અને તેઓ
આગળ તે સધળી નસીહતની વાતો કહી સંભળાવી.

કહીરે દરે મને ફ પાદશા
કે બુદ્ધ બા દાનેશી પારસા
બિયાવદો કંઈ આરકારા નેહાન
અપીરો જહાનુદીદગાને જેહાન
સાશસર બદીશાન બિઅખરીફ રાસત
હમલુ કામો રાએ હો ફર્જન ખાસત
શુનીન ગોફત અઝાન પસ અતકહન ગવ
કે અય નીકુદેલ તીસ ખાઝારે નવ
શનીદી કે જમહૂર અન્દી એ માય
સરકાસ તર બુદ્ધ બસાલો અરાય
પેદરત આન ગેરાનમાયએ નીકુખૂય
નકરુદ ઈચ અસ તખતે ઊ આરુખૂય
ન નગ્ આમદશ હરગેચ અસ કેહુતરી
નજોસત ઈચ અર મેહુતરાન મેહુતરી
નેગર તા પસનદ શુનીન દાદગર
કે મન પીરો કેહુતર બિઅદમ કમર
૬૧ નગોફતસત માદર સખુન જોચ બદાદ
ઘેરા શુદ્દ હેલે તુ એ બીદાદ શાદ
એ લરકર બિખાનીમ અન્દી મેહાન
ખેરફમન્દો બરૂગસતલુ ગેઈ જેહાન
એ ફર્જાનગાન ચૂન સખુન બેશનવીમ
અરાયો બફર્માન શાન બેઝવીમ
કઝીશાન હમી દાનેશ આમખતીમ
અફર્જનુ દેલહા અર અફખતીમ
બિયામદ હો ફર્જાનએ રહુતમાય
મેયાન શાન હમી રફત હરૂનલુ રાય
હમી ખાસત ફર્જાનએ ગવ કે ગવ
બુવદ શાહુ દર સનદો પીશરવ
હમ આન કસ કે ઉસ્તાદે તલહન બુદ્ધ
અફર્જાનગાન અર ખેરફમન્દ બુદ્ધ
હમી ઇન અરાન અર જહી આન બરીન
શુનીન તા હો મેહુતર ગેરફતન કીન
નેહાદલુ શુદ્દ અન્દર ચક્ર અયવાન હો તખત
નેશસ્તલુ અતખત આન હો પીરૂચ અખત
હેલાવર હો ફર્જાનલુ અર દસ્તે રાસત
હમી હર ચકી અચ જહાન બરૂરલુ ખાસત
૬૨ ગેરાનમાયગાનરા હમલુ આન્દન
અઅયવાન અપો રાસત બેન્શાન્દ
અબાન અર કુશાન્દ ફર્જાનગાન
કે અય સરકરાઝો મદાનગાન
અઝીન નામદારને ફરૂરખ નેજાદ
કે દારન રસ્મે પેદર શાન બયાદ
કે ખાહીદ અર ખીશતન પાદશા
કે દાનીદ અઝીન ફ જવાન પારસા
ફેરમાન્દ અન્દરીન મૂબદાન
બુઝેગાનો બીદાર હેલ બેઝદાન
નેશસ્તલુ હો શાહે જવાન અર હો તખત
બગોફતે હો ફર્જાનએ શરૂ અખત
બેદાનેસત શહરીએ હમ લરકરી
કઝાન કાર જગ્ આયદો દાવરી

પછી તે બન્ને મરફૂમ પાદશાહે કે જેઓ ડહાપલુવાળા અને પહેલ
ઝારી ધરાવનારા હતા, તેઓના ખત્રાનાની ચાવી,
લાવી પેલા જેહાનના અનુભવીઓની નઝદીક તેમાંનું સધણું મૂકેલું
ખુલ્લું કીધું.

અને જેહ છાકરાઓને સરખા ભાગ કરી આપ્યા-અને તે બન્ને બેઠા-
ઓની સધળી ખાહેરા અને મતલબ પુરી પાડી.

પછી ગવે પોતાના બાઇ તલહદને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ નવા
ઉધરતા નેક દિલ જવાન !

તે સાંભળ્યું તેા હરો કે માગ કરતાં જમહૂર ઉમરમાં તેમજ અક-
લમાં કાંઈક વધુ ચઢિયાતો હતો,

તેથીજ તે તારા નેક ખસ્લતના બુન્યાદી બાપે-તેનાં તખ્તની જરાખી
ખાહેરા કીધી નહીં.

તેને પોતાના નાના ભાઇના તાબેદાર રહેવાની જરાખી રામ લાગી નહીં-
અને મેઠાઓ ઉપર સરદારી કરવાની કાંઇ પણ અમિલાય કીધી નહીં.

તું ધ્યાન પુગાડ કે ઇન્સાફી ખોદાતાલા એવું પસંદ કરશે-કે હું તું
નાના બાઈની આગળ કમર બાંધેલી રાખું ?

આપણી માદરે ઇન્સાફ સિવાય બીજું કશું કહ્યું નથી-તાજે દિલ
બેઇન્સાફીથી શા માટે ખુશહાલ થયું છે ?”

આપણે લરકરમાંથી કેટલાક સરદારો, અકલમંદો અને દુન્યાની આસ-
પાસ ફરેલાઓને બોલાવ્યે.

અને તે દાનાઓની વાત સાંભળી-તેઓના વિચાર અને ચૂકાદા ઉપર
રાજી થઇયે.

કારણકે આપણે એઓથીજ દાનાઈ શીખ્યા છિયે-અને આપણાં દિલ
ડહાપલુથી રોશન કીધાં છે.”

આથી તે બન્ને રેહુતમાઈ કરનારા દાનાઓ આવ્યા-અને તેઓ વચે
ધણીક વાતો ચાલી.

ગવને ઉસ્તાદ એમ ચાહતો હતો કે ગવ સન્દલનો રાત્ર થાય અને
આગેવાન દરમજને લીયે.

તેમજ જે તલહદને ઉસ્તાદ હતો-અને જે બીજા દાનાઓ કરતાં
વધુ પ્રવીણ હતો,

તે તેની તરફથી બોલતો હતો-એ પ્રમાણે તે બન્ને સરદારોમાં કીનો
બરપા થયો.

આખેરે તે એક અયવાનમાં બે તખ્ત મૂક્યા-અને તે તખ્તો ઉપર
તે બન્ને ફતેહમંદ નસીબના શાહઝાદાઓ બેઠા.

પેલા બહાદુર ઉસ્તાદો દરેકના જમણા હાથ ઉપર બેઠા-અને બન્ને
જણ પોત પોતાના રામન્યનો હિસ્સો માગવા લાગ્યા.

બીજા સધળા જોયી બુન્યાદના શખ્સોને બોલાવી-તે અયવાનમાં ડાબા
જમણી બેસાડ્યા.

પેલા બન્ને વિદ્વાનો બોલ્યા-કે “ઓ સરકરાઝો અને બહાદુર શખ્સો !

આ સુખારક બુન્યાદના બન્ને નામદારો-કે જેઓ પોતાના બાપની
સધળી રાહ રસ્મ ચાદ રાખે છે, તેઓમાંથી,

તમે પોતાના પાદશાહ તરીકે કોણને પસંદ કરો છો-આ બન્ને
જવાનોમાંથી કોણને પરહેઝગાર સમજે છે ?”

પેલા સધળા દાનાઓ, બુઝેગો અને ચાલાક દિલના અકલમંદો એ
વાતથી અજબ થયા.

તે બન્ને જવાન શાહઝાદાઓ બે તખ્ત ઉપર બેઠા હતા-પેલા બન્ને
બદખત વિદ્વાનોના બોલવાથી,

તે શેહરના લોકોએ અને લરકરે પણ બહુ-કે “આ કામથી લડાઇ
અને ઝખડો બરપા થશે.

હમણું પાદશાહી સિવજી બરૂં હો. નીમ
ખેરદમન માનદ અરજો બધીમ
યકી અનુમન સરૂં બરૂં આવરૂં રાત
હમાનબહુ સંખુન ગોઠતો બરૂંપાય ખાત
કે. મા પીરી ફ નામવર શહરૂયાર
એ યારીમ ગોઠતન કે આયદ બકાર
બેસાઝીમ ફદા યકી અનુમન
બેગૂંમ યકી બા દેગર તન બતન
બજાન પસ ફેરેતીમ યકી યકી પયામ
મગર શહરૂયારાન બેયાબન કામ
બેરૂતનદ અજ અયવાન જકનો દેજમ
દહાન પુર એ બાદો રવાન પુર એ ધમ
બેગોઠતનદ કીન કાર બા રજૂ ગત
એ દરેતે જહાનદીદલ અનર યુઝરત
બરાબર નદીદીમ હરૂગેઝ હો શાહ
હો દરેતે બહાહુ દર પીશગાહ
બેબૂદનદ યકી રાખ પુર આજંગ બેહર
બદાન ગહ કે બરૂં જહ સરૂં અજ ફૂલ મેહર
બેરૂતનદ યકીસર યુઝગાને શહરૂ
હરાન કસ કે શાન અજ ખેરદ બૂદ બહરૂ
પુર આવાઝ શુદ સંદલી ચારૂ સૂય
સંખુન રૂત હરૂગૂનદ બરૂં આરૂય
યકીરા એ ગોદાન બગવ બૂદ રાય
દેગર સૂએ તલહંદ બૂદ રહુનમાય
અબાનહા એ એકૂતારહા શુદ સોતુલ
નગરતનદ હમ રાય હરૂફ ગોરૂ
પરાગનદ ગત આન બુઝોગ અનુમન
સેપાહીઓ શહરી હમણું તન બતન
યકી સૂએ તલહંદ પયધામ કરૂદ
અબાનરા એ ગવ પુર એ દુરનામ કરૂદ
દેગર સૂએ ગાવ રૂત બા ગોઝો તીલ
કે અજ શાહ મન જાન નદારમ દેરીલ
પુર આશૂખ શુદ કેશવરે સંદલી
બદાન નીકૂખાહીઓ આન યકીલી
ખેરદમનદ ગૂયદ કે દર યકી સરાય
શુ ફર્માન હો ગદદ નમાનદ બજાય
પસ આગાહી આમદ બતલહંદો ગવ
કે હરૂ બરૂંબનીરા યકી પીશરવ
હમણું શહરૂ વયરાન કુનદ અજ હવા
નખાયદ કે દારૂદ શાહાન રવા
બેબૂદનદ અબાન આગહી પુર હેરાસ
હમી દાશતદી શબો રૂઝ પાસ
શુનાન બુદ કે રૂઝી હો શાહે જવાન
બેરૂતનદ બી લશકરો પહુલવાન
અબાન બરૂં કુશાદન બરૂં યકી દેગર
પુર આજંગ રૂયો પુર અજ જંગ સરૂં
ગવે નામબરૂદાર શુદ પુર બોરૂશ
અબાન ગોઠતહા અનર આમદ બજૂશ
બતલહંદ ગોઠત અય બેરાદર મકુન
કમ અનદાહલ યુઝરત મારા સંખુન

સધળી સલ્તનતના બે દુકડા થરો-અને ડાહ્યા પુરો કુખ અને
ધાસ્તીમાં આવી પડરો.”

તે મજલેસમાંથી એક જલ્લે પોતાનું સર હકાબુ-તે તુરત હલો થઈ
બોલ્યો,

કે “આપણે આ બે શાહઝાદાઓ સન્મુખ-જૂઠથી વાદવીવાદ કેવી રીતે
કરી શકયે?

મટિ આપણે આવતી કાલે એક આખી અનુમન ભર્યે-અને એક ૬૩
ખીન સાથે જૂઠથી વાદવીવાદ કર્યે.

અને પછી બન્ને જલ્લાઓ ઉપર આપણા પોતાના વિચાર મોકલી
આપ્યે-કદાચ તેથી એ શાહઝાદાઓને સન્તોષ મળશે.”

તેઓ તે અયવાનમાંથી બકબક કરતા અને ગમગીન બની ધર ગયા-
તેઓનાં મોઢાં હાય અફસોસથી ભરેલાં અને જીવ ગમ ભરેલા હતા.

તેઓ બોલવા લાગ્યા કે “આ કામ કુખ ભરેલું થઈ પડયું છે-
અનુભવી શખ્સોના હાથથી બાહેર ગયું છે.

આપણે કદીબી બે પાદશાહ અને તેઓના બન્ને બહાહ વઝીરો
તેઓનાં તખ્ત આગળ આમણસામણ બેઠેલા જોયા નથી.”

તેઓએ આખી રાત ગુસ્સા ભર્યા ચેહરાએજ પસાર કીધી-પછી
ન્યારે આફતાબે પહાડ ઉપરથી પોતાનું સર બાહેર કાઢ્યું,

ત્યારે સધળા તે શેહરના મોઢાઓ અને તેઓમાં જે કોઈ હકાપણ-
વાળા હતા તેઓ આવ્યા.

એ તરફથી સંદલી શેહર પોકાર ભર્યું બન્યું-અને સધળાઓ પોત
પોતાની મતલબના સખુનો દરેક રીતે બોલવા લાગ્યા.

તે સધળા બહાદુર લોકોમાંથી એક ટોળો શાહઝાદા ગવ માટે
વિચાર ધરાવતો હતો-ન્યારે ખીલે તલહંદની હિમાયત કરતો હતો.

બોલતાં બોલતાં તેઓની અબાનો થાકી ગઈ-પણ બન્ને પક્ષ એકમત
ઉપર આવી નહીં.

આથી તે લશ્કરી અને શેહરીઓની સધળી મોટી મજલેસ વીખ- ૬૪
રાઈ ગઈ.

એક જલ્લે ગવ માટે પોતાની અબાન ગાળગળાય ભરી બનાવી તલહંદ
તરફ પયગામ મોકલ્યો,

ન્યારે ખીલે ગોઝ અને તલવાર સાથે ગવ આગળ જઈ બોલ્યો-કે
“હું તું પાદશાહ માટે મારો જીવ આપવામાં અફસોસ કરીશ નહીં.”

આખો સંદલીનો મુલક તેઓની આવી ખચરખાહી અને એકસપીના
સબબે ગભરાઈ ભર્યો બન્યો.

દાનેશમંદો કહે છે કે “એક મકાનમાં-ન્યારે બે જલ્લાના હોકમ
ચાલતા થાય છે ત્યારે તે મકાન તુટી પડે છે.”

ત્યાર બાદ તલહંદ અને ગવને ખબર મળી-કે “દરેક મોહકોનો
એકેકો સરદાર બન્યો છે.

અને જેમ ગમે છે તેમ શેહરને ખરાબ કરે છે-માટે તે બન્ને પાદ-
શાહોને ઘટપું નથી કે તેમ થવા દીયે.”

તેઓ તે ખબરથી ધાસ્તી ભરેલા થયા-અને પોતાની સંભાળ માટે
રાત દિવસ ચોક્કી પહેરા રાખવા લાગ્યા.

એમ બન્યું કે એક દહાડો બન્ને જવાન શાહઝાદા-પોતાનાં લશ્કર
અને પેહલવાનો વગર સાથે મળ્યા.

તેઓ ગુસ્સા ભર્યા ચેહરાએ અને લડાઈ ભર્યાં સર-એક ખીન ઉપર
અબાન બોલી.

તે વાતચિતથી નામદાર ગવ ઉસ્કેરાઈ ગયા-અને શોર ભર્યો થયો. ૬૫

તેણે તલહંદને કહ્યું કે “આ ભાઈ! તું એમ ના કર-આપણુ વચ્ચેની
વાત તો હવે હવથી બાહેર ગઈ છે.

બિયારાનો બર ખીરફ ચીઝી મગૂય
કે ફર્જાનગાન આન ન બીનફ રૂય
શનીદી કે જમફૂર તા એન્દફ બૂદ
વરા માય હમચૂન યકી બન્દફ બૂદ
એમોરો બેમાન્દમ અચ ખારો ખારૂદ
યકી ખુરફરા ગાફ નવાન સેપોરૂદ
જહાન પુર એ નીકી શુદ અચ રાએ ઊય
નેયારસ્ત એસ્તન કરી બાએ ઊય
બેરાફૂર વરા હમચુ બાન બૂદો તાન
બશાહી વરા ખાસ્તન્દ અન્બુમન
અગર બૂદરી મન સઝાવારે ગાફ
નકરૂદી બમાય અન્દરૂન કરસ નેગાફ
બર આધને શાહાને પીશીન રવીમ
એ ફર્જાનગાન નીકો બદ બેશનવીમ
મન અચ તુ બસાલો પેદર મેહુતરમ
તો ગૂઈ કે મન મેહુતરો મેહુતરમ

૯૬ મગૂ નાસઝા તખ્તે શાહી મજૂય
મકુન રૂએ કેશવર પુર અચ ગોકૂતગૂય
ચુનીન દાદ તકહન્દ પાસોખ કે બસ
બઅકૂસૂન ખુઝોર્ગી નબુસ્તસ્ત કરસ
મન ઈન તાએ તખ્ત અચ પેદર ચાકૂતમ
એ તોખી કે ઊ કેશત બર ચાકૂતમ
હમી પાદશાહીએ ગન્ને સેપાફ
અઝીન પસ બશમશીર દારમ નેગાફ
એ જમફૂરો અચ માય બાદીન મગૂય
અગર તખ્ત ખાહી યકી રચમ જૂય
સરાન શાન પુર અચ જગ્ બાચ આમદન્દ
બશફૂર અન્દરૂન રચમ સાચ આમદન્દ
સેપાહીએ શહૂરી હમફૂ જગ્ જૂય
બદરગાહે શાહાન નેહાદન્દ રૂય
ગોરૂહી બતકહન્દ કર્દન્દ રાય
ગોરૂહી બગવ બૂદ હેલ રહુતમાય
બર આમદ ખોરશ અચ દરે હરૂદો શાફૂ
પઈરા નબૂદ અન્દર આન શહૂર રાફૂ
તુખોસ્તીન બિયારસ્ત તકહન્દ જગ્
નબૂદશ બજગ્ અચ દેલીરી દેરગ્
દરે ગન્જહાએ પેદર બર કુશાદ
સેપાહૂરા હમફૂ તકો જઉશન બેદાદ
હમફૂ શહૂર ચકૂસર બદ નીમ ગસ્ત
હેલે મેદે બેખદ પુર અચ બીમ ગસ્ત
કે તા ચૂન બુવદ ગઈરે આસમાન
કેરા બર કશાદ ઝીન દો મેહુતર ઝમાન
હમફૂ કેશવર આગાફ શુદ ઝીન દો શાફૂ
દમાદમ બેયામદ એ હર સૂ સેપાફ
બેપૂશીદ તકહન્દ જઉશન તુખોસ્ત
બખૂન રીખતન ચન્ગહારા બેરાસ્ત
બેપૂશીદ ગવ નીચ ખકૂતાનો બૂદ
હમી દાદ બને પેદરૂરા દોરૂદ
સરાન તીચ અચ બાય બરખાસ્તન્દ
હમફૂ પોસ્તે પીલાન બિયારસ્તન્દ

તું ખીરજ ધર અને એવું બિહૂં કાંઈ પણ ના બોલ-કારણ અકલ-
મદો એ વાત પસંદ કરતા નથી.

તેં સાંભળ્યું તો હરો કે જમફૂર જીવતા હતો ત્યાં સૂધી-માય તેના
એક તાબેદાર માફક રહેતો હતો.

તે મરી ગયો અને હું ખુવાર નાનું બાળક રહી ગયો-જેથી લોકો
એક બાળકને તખ્ત સોંપી શક્યા નહીં.

સધળો દેશ જમફૂરના રાજવહિવટથી એવો તો ખૂબી બરેલો બન્યો
હતો-કે કોઈ તેની જગ્યાએ તખ્તે બેસવાની હિમ્મત કરી શકતું નહીં હતું.

હવે તેનો બાઈ તેનાજ બન અને તન જેવો હતો-જેથી લોકોએ
તેને પાદશાહ બનાવ્યો.

અગરજે તે વખતે હું તખ્તને લાયકનો હતો-તો કોઈ પણ શખ્સ
માય તરફ ઝાંખીને જોતે પશુ નહીં.

આપણે તો આગળ પાદશાહોની રાહ રસ્ત મૂજબજ ચાલતું જોઈએ-
અને દાનાઓથી ભરાં ખૂરાં માટે સાંભળતું જોઈએ.

હું તારા કરતાં હમ્મરમાં મોટો છું અને વળી વડા બાપનો મોટો છું-
અને તું તો કહે છે કે ‘હું મોટો અને ચઢિયાતો છું.’

પણ એવું નાલાયક ના બોલ અને આ શેહન્શાહી તખ્તની આશા
ના કર-અને સધળો મુલક ચકચાર બધેથી ના બનાવ.”

તલહદે તેને જવાબ દીધો કે “બસ કર-ફતફરેથી કોઈએ મોટાઈ
મેળવી નથી

હું આ તાજ અને તખ્ત મારા બાપથી પામ્યો છું-અને તેણે જે બી
રોખ્યાં હતાં તેનાંજ ફળ ચાખવા પામ્યો છું.

હવે પછીથી આ મારી પાદશાહી, તેમજ ખત્રાનો અને લશ્કર હું
મારી તલવારથીજ સંભાળેલી રાખીશ.

તું જમફૂર અને માય માટે એટલું બધું ના બોલ્યા કર-જે તને
તખ્તજ જોઈતું હોય તો તે લેવા લડાઈ કર.”

એની રીતે તેઓ લડાઈથી બરેલાં સરે પાછા ફર્યા-અને લડાઈની
તૈયારી કરવા માટે શેહરમાં આવ્યા.

બન્ને તરફના લશ્કરો અને રૈયતના લોકો લડવા માટે-તે શાહઝાદા-
ઓની દરગાહ તરફ ચાલ્યા.

એક ટોળાએ તલહદની તરફદારીનોજ વિચાર કીધો-જ્યારે બીજો
એક ટોળો ગવનો ખરાં દિલથી રેહતુમા બન્યો હતો.

તે બન્ને પાદશાહોના દરવાજામાંથી લડાઈના પોકાર નીકળ્યા-તે
શેહરમાં પગ મુકવાની પણ જગ્યા બાકી રહી નહીં.

પહેલાં તલહદેજ લડાઈની તૈયારી કીધી-કારણકે તેની બહાદુરી
લડાઈમાં દીલ કરી શકી નહીં.

તેણે પોતાના બાપના ખત્રાનાનો દરવાજો ખોલ્યો-અને લશ્કરને
લોદાંની ટોપી, બખ્તર વગેરે સધળો સામાન આપ્યો.

તમામ શેહર જે બાગમાં વહેંચાઈ ગયું-આથી દાનેશમંદ લોકોનાં
હિલમાં ધારતી પેઠી,

કે “જોઈએ આસ્માનની ગઈરા કેવી રીતની ફરે છે-ઝમાનો આ બન્ને
સરદારોમાંથી કોણને પોતાની આગળ ખેંચે છે ?”

આ બન્ને પાદશાહોનાં કામથી તમામ મુલક વાકેફ થયો-ચો તરફથી
દમબદમ લશ્કર આવવા લાગ્યું.

પહેલાં તલહદે બખ્તર પેહેર્યું-અને લોહી રડવા માટે તેણેજ પહેલાં
હાથ ધોયા.

ત્યારે ગવે પણ બખ્તર અને લડાઈની ટોપી પહેરી-અને પોતાના
બાપના જીવ કપર દોઆ કરવા લાગ્યો.

એ પ્રમાણે તેઓ યુરસામાં આવી પોતાની જગ્યાથી આગળ વધ્યા-
અને પોત પોતાના હાથીઓની પીઠ સજાગરી.

નેહાદં અરૂ દેહએ પીલ જીન
તો ગોકૂતી હમો જન્મ ભૂયદ અમીન
હમણ સંકુર પુર જન્મો હેની દરાય
હમણ ગૂણ પુર નાલએ કરુનાય
બહુશકરુગણ આમદ દો શાહે જવાન
હમણ અરૂ કરે પુદ નેહાદણ રવાન
સેપકુર અન્દરાન રચમગણ ખીરણ શુદ
એ મદ સેપકુ અશમહા તીરણ શુદ
અરૂ આમદ ખોરુશીદને આવદુમ
એ દ રૂયણ આવાએ રૂપનણ પુમ
એયારાસત આ મયમનણ મયસરણ
તો ગોકૂતી અમીન દેહ શુદ ચકુસરણ
દો લશકરુ કરીદંદ સકુ અરૂ દો મીલ
દો શાહે સરકાચ અરૂ પોરતે પીલ
દેરકુરો દુરોખશાન અસરુ અરૂ બપાય
ચકી પચકરશ અખરો દીગર હોમાય
ચેયાદણ બપીશ અન્દરુન નીઝકુદાર
સેપકુદારો શાચેસતએ કાઝાર
નેગણ કરુદ ગવ અન્દરાન દરતે જન્મ
હવા દીહ ચૂન પોરતે જન્મી પલન્મ
હમણ કામ ખાકો હમણ દશત ખૂન
અગરુદ અન્દરુન નીઝકુ પુદ રહુનચૂન
એ તલહંદ હરથન્દ જાનશ એસુપત
ખેરદ હમ લએ આરુચરા નદુપત
ગુજીન કરુદ મદી સખુનગૂય ગવ
કઝાન મેહુતરાન ઊ પુદી પીશરવ
કે રવ પીશે તલહંદો ઊરા એગૂય
કે બીદાદ જન્મો ખેરાદર મજૂય
કે હર ખૂન કે આયદ બકીન રીખતણ
તો આશી બદાન ગીતી આવીખતણ
ચકી ગૂણ પુકુશાય અરૂ પન્દે ગવ
અગોકુતારે બદુગૂય અચ રહુ મશવ
નખાયદ કે અચ મન બદીન રૂચાર
નેકુદેશ પુવદ દર જહાન ચાદુગાર
કે ઈન કેશવરે હેન્દ વયરાન શવદ
કુનામે પલન્ગાને શીરાન શવદ
બેપરુહીચ અઝીન રચમે આવીખતન
બબીદાદ અરૂ ખીરણ ખૂન રીખતન
હેલે મન બદીન આસતી શાદ કુન
એ દામે ખેરદ ગર્દન આઝાદ કુન
બેપયમાય અઝીન મરુચ તા પીશે ચીન
તોરા બાદ અન્દાન કે બાહી અમીન
હમણ મેહુર આ જાન બરાબર કુનીમ
તોરા અરૂ સરે પીશ અકુસર કુનીમ
બેબપરીમ શાહી બકેકારે અન્જ
કે ઈન તખતો અકુસર નેચર્હ બરન્જ

અગરુ જન્મો બીદાદ ભૂઈ હમણ
પરાગન્દને ગેરુદ કર્દણ રમણ

હાથીઓની પીઠ ઉપર અમારી મૂકવામાં આવી-તું કહે ગોયા અમી-
નજ લડાઈ કરવા માંગતી હતી.

તમામ શેહર ધાંટરડી અને હિંદી ધંટથી ભરેણું બન્યું-સધળાઓના
કાન કરનાયના આવાજથીજ ભરેલા થયા.

બન્ને જવાન પાદશાહો પોતાના જીવ હથેલી ઉપર મૂકી લશ્કરગાહમાં
આવ્યા.

તે લડાઈગાહમાં આરમાન પણ ગાભરું પડી ગયું-લશ્કરની ધૂળથી ૯૮
આંખો અધારી બની.

બન્ને તરફથી રણશિંગડાના પોકાર અને મોટાં નગારાંના આવાજ
નીકળ્યા.

ડાબી જમણી તરફ લશ્કરની સફ ખેંચાઈ-તું કહે ગોયા સધળી
અમીન પહાડ જેવી બની ગઈ.

બન્ને લશ્કરે બે માઇલ સુધી સફ ખેંચી-બેઠ સરકરાજ પાદશાહો
હાથીની પીઠ ઉપર સવાર થયા.

અજકતા ઝુંડા બન્નેનાં સર ઉપર ઉઠાવેલા હતા-એક ઝુંડા ઉપર
બન્ને જનનવરની સૂરત અને બીજા ઉપર હોમા પક્ષીની સૂરત ચીતારેલી હતી.

હરોલમાં લડાઈને લાયકના કાલાદાર અને ઠાલ ધરાવનારા પેદલ
સેપાહો હતા.

ગવે તે લડાઈનાં મયદાનમાં નજર કીધી-તો તેને ત્યાંની હવા લડાયક
ચિતાની પીઠ માફક રંગબેરંગી દેખાઈ.

સધળાનાં મોં ધૂળે ભરાયલાં અને મયદાન લોહીએ ભરાયણું હતું-
અને ધૂળમાં તેઓના નેત્રા રરતો દેખાડતા હતા.

પોતાના કાઠ તલહંદ માટે તેનો જીવ ધણો બળિયો-અને અકલે
પણ તેની ઈચ્છાતું મોઢું બંધ કીધું નહીં.

આથી ગવે એક સારા સખુન બોલનાર મદીને ચુંટી કાઢ્યો-કે જે
સધળા સરદારોમાં આગેવાન દરજ્જાને હતા.

અને તેને કહ્યું કે “તું તલહંદ પાસે જ અને તેને કહે-કે ‘આવી ૯૯
જુલમાત ભરી લડાઈ તારા કાઈ સાથ ના કર.

નહીં તો આ કીનામાં જેબી ખૂન રેડાશે-તેને માટે પેલી જેહાનમાં
તુંજ ગુનેહગાર કરશે.

તું ગવની શીખામણ જરા સાંભળ-ગીબતખેરાઓના કહેવાથી આડે
માર્ગે ના જતરી પડ.

એવું નહીં થાય કે આ વખતે જેહાનમાં મારે માથે કાંઈ બદનામી
કાયમ રહી જાય.

કારણકે આ હિંદનેા મુલક લડાઈથી વયરાન થશે-અને ચિતાઓ
તેમજ સિંહોનું રહેઠાણ જાનશે.

માટે આ લડાઈથી અને કાપાકાપીથી તેમજ જુલમાતથી ફેાકટનું
લોહી રેડવાથી પાછો હઠ.

મુલેહ શાન્તિ એખતયાર કરી મારું દિલ ખુશદાલ કર-અને ડહાપણ
વાપરી આ આકૃત દૂર કર.

અગરજે તારી ખાહેશ હોય તો આ મુલકથી તે ચીનની સરહદ
સુધીની તને ગમે એટલી અમીન તું લે.

તારી સધળી મોહબતને હું મારા જીવ બરાબર ગણીશ-અને તને
હું મારાં માથાનું તાજ બનાવીશ.

જેમ એક બાપની દલકલ સરખે હિરસે વહેંચી લઇયે તેમ આપણે
આ રાજ્ય વહેંચી લઈશું-કે આ તખ્ત અને તાજ એટલી બધી રંબે
કરીને હલકું નહીં પડે.

પણ જે તું લડાઈ અને જુલમાત કરવા ઉપરજ સધળો મંડ્યો હોય- ૧૦૦
તેમજ આ ભેગાં થયલાં લશ્કરને પરાગન્દે કરવાજ માગતો હોય,

અહીં ગીતી અન્દર નેકુલેશ યુવક
હમીનરા બદાન સર પેજુલેશ યુવક
મકુન અથ બેરાદર બખીદાદ રાય
કે બીદાદરા નીસ્ત બા દાદ પાય
ફેરેસ્તાદહુ ચુન પીશે તલ્હન્દ શુદ
અપયધામે શાહુ અચ દરે પન્દ શુદ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે ઊરા બેગૂય
કે દર જગ્ગ અન્દીન બહાનહુ મજૂય
બેરાદર નખાહમ તોરા મન ન દૂસ્ત
ન મલ્લુ તો અચ દૂદએ મા ન પૂસ્ત
હમી પાદશાહી તો વયરાન કુની
ચુ આહન્ગે જગે દેહીશાન કુની
હમહુ બદરેગાલાન બનચદે તો અન્દ
બબહુશમ રચ ઊરમચદે તો અન્દ
ચુનહુગાર હમ પીશે ચચદાન તોઈ
કે બદ નામે બદ ગઉહરે બદ ખોઈ
હરાન ખૂન કે રીઝી અઝીન પર બઝીન
તો બાશી બનકીન મરા આફરીન
૧૦૧ વદીગર કે ગોકૂતી બેબખરીમ તાજ
હમાન મજે બા અર્જો ઇન તખ્તે આજ
હરાનગહુ કે તો શહૂરયારી કુની
મરા મરૂચ બખરીઓ ચારી કુની
નખાહમ કે ભાન બાશદ અન્દર તનમ
અગર ચશમ બર તખ્તો તાજ અકૂગનમ
કુનૂન બર કશીદમ સેપહુરા રદહુ
હવા શુદ ચુ દીબા બજર આઝદહુ
એ બસ તીરો જુબીનો નઉકે સનાન
નદાનહુ કુનૂન કરે રેકાખ અચ અનાન
બઆવરૂદગહુ બર સર અકૂશાન કુનીમ
હમહુ લશકરે ગવ ખોફશાન કુનીમ
બદાન સાન સેપાહુ અન્દર આરમ બજગ
કે સીર આયદ અચ જગ્ગ જગ્ગી પલગ
બેચારીમ ગવરા કુનૂન બસ્તહુ દસ્ત
સેપાહશ બેબીનન્દ ગદે રોકસ્ત
એ તીધમ સરાન શાન ચુ બીભાન શવન્દ
ચુનાન બસ્તગાન ઝારો પીચાન શવન્દ
કે અચ બન્દગાન નીચ તા શહૂરયાર
નપૂશન્દ જઉશન ગહે કાઝાર
૧૦૨ ચુ પાસોખ શનીદ આન ખેરદમન્દ મરૂદ
બેચામદ હમહુ ચક્ર બચક ચાદ કરૂદ
ઘમી શુદ દેલે ગવ ચુ પાસોખ શનીદ
કે તલ્હન્દરા હીચ દાનેશ નદીદ
પુર અન્દીશહુ ફઝાનહુરા પીશ ખાન્દ
એ પાસોખ ચુચુનહુ ફેરાવાન બેરાન્દ
બદ ગોકૂત કય મદે ફહુન્ગ ભૂય
ચકી ચારએ કાર બા મન બેગૂય

તો આ દુન્યામાં તારી ઉપર લઆનત પડશે-તેમજ આ ચુનાહ
માટે મીનેઇ બેહાનમાં તારી તપાસ ચાલશે.

માટે એ બાઈ! તું આવા ક્રુદ્ધમાતનો વિચારજ ના કર-કારણકે
ધન્સાફ આગળ ક્રુદ્ધમાત ટકી શકતોજ નથી.”

જ્યારે પેલા એલચી પાદશાહનો ડહાપણ બરેલો પચગામ લઇ તલ્હન્દની
આગળ આવી કહ્યો,

ત્યારે તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તને કહે-કે લડાઈ વખતે તું
એવાં બહાના ના કાઢ.

હું તને મારા બાઈ કે દોસ્ત તરીકે ગણતોજ નથી-તું મારાં ખાન-
દાનથી ઉતરી આવેલો છેજ નહીં.

અગરજે તું આ બહાદુર લોકોની લડાઈની ઇચ્છા કરશે-તો આ
શેહન્શાહતનો તું નાસ કરી નાખશે.

તારી આગળ હાલ તારા પોતાનાજ દુશ્મનો ઉભેલા છે-અને લડાઈને
દહાડે તેઓ તારા દાવાનો ફેસલો કરશે.*

પાક યજ્ઞદાનની નજદીક પણ તુંજ ચુનેદગાર છે-કારણકે તું ખૂરાં
નામવાળો, ખૂરી યુન્યાદનો અને ખૂરી ખાસીયતનો છે.

એ પછી આ લડાઈમાં જેટલુંબી તું લોહી રેડશે-તે માટે તારી ઉપર
લઆનત પડશે અને મારી તો વખાણજ થશે.

વળી તું જે કહે છે કે ‘આપણે આ કીમતી મુલક તેમજ તાજ
અને હાથીદાંતનું તખ્ત વહેંચી લઇયે.’

પણ જે વખતે કે તું આ મુલકનો ખરો પાદશાહ અને-તે વખતે તું
મને તે અડધો મુલક આપજે અને મને મદદ કરજે.

પણ જે તેવાં તખ્તો તાજ ઉપર હું એક નજર પણ નાખું-તો હું
ચાહું છું કે મારાં તનમાં મારો જન પણ ના રહેતો.

હવે તો મેં લશ્કરની સફ ગોઠવી તૈયાર રાખી છે-અને તેથી હવા
પણ સોનેરી ભરત કામવાળાં રેશમી કપડાં જેવી બની રહી છે.

પુષ્કળ તીર, છૂટ બાલકી અને નેઝાની નોકથી હવે કોઇ લગામ કે
રેકાબને પણ ઓળખશે નહીં (ચાને કોઈ સવાર કાખમાં રહી શકશે નહીં).

અમે આ લડાઈગાહમાં માયાઓનોજ છટકાવ કરીશું-અને ગવનાં
તમામ લશ્કરને રડતું બનાવીશું.

હું મારાં લશ્કરને એવી રીતે લડાઈમાં ઉતારીશ-કે લડાયક ચિત્તો
પણ તેઓની લડાઈથી ધરાઈ જાય.

અમે ગવને હાથ બાંધીને લઇ આવીશું-અને તેનું લશ્કર શિકસ્ત-
નીજ પ્રજા જોશે.

મારી તલવારથી તેઓના સરદારો જ્યારે જન વગરના બનશે-ત્યારે
તે લશ્કરીઓ એવા તો ઝખ્મી અને વળ ખાતા થશે.

કે એક નાનાંમાં નાનાં નોકરથી તે પાદશાહ સુધી-કોઈ પણ શખ્સ
લડાઇ કરવા માટે બખતર પેહેરશે નહીં.”

જ્યારે પેલા દાના માણસે એવો જવાબ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે આવીને
ગોલે ગોલ ગવને કહ્યો.

ગવનું દિલ આ જવાબ સાંભળી દિલગીર થયું-કારણકે તેણે તલ્હન્દમાં
કશી અકલ ભેઈ નહીં.

તે અદેશા બરેલો બની પોતાના વિદ્વાન સલાહકારને તેડાવ્યો-અને
તેના આવેલા જવાબ માટે લખાણથી વાતો કીધી.

તેને કહ્યું કે “એ અકલ શોધનારા મર્દ!-અને આ કામનો કાંઈ
ઉપાય બતાવ.

* “ઉમેઈદ” એ જુદરપતિ સેતારાનું નામ છે અને તેને “કાઝીએ ફલક” ચાને ફેરવો કરનાર કહેવામાં આવે છે. અને
“બહરામ” (Mars) એ લડાઈનો ફેરવો છે જેને અંગ્રેજીમાં God of war કહે છે.

હમણુ દશત ખૂનરતો બી તન્ સરસ્ત
રવાનરા ગુઝરુ બરુ જહાન દાવરસ્ત
નબાયહ કઝીન્ જગ્ગુ ફર્જામે કારુ
અમા બાચ ગર્દહ બહે રૂઝગારુ
ખદ્દ ગોકૂત ફર્જાનક કય શહુરયારુ
નબાયહ તોરા પન્દે આમૂઝગારુ
ગરુ અચ અન્ હમી બાચ ભૂઈ સંખુન્
બજગે બેરાદરુ દુરેશતી મકુન્
ફેરેસ્તાઈ નીચ નઝદીકે ઊય
સરકાઝો બા દાનેશો ચરુખ ગૂચ
બેબાયહ ફેરેસ્તાઈ દાદન્ પયામ
મગરુ ગર્દહ ઊ અન્દરીન્ જગ્ગુ રામ
બદ્દ હેહુ હમણુ ગન્જે ના બોઈહુ રન્જ
તો બને બેરાદરુ ગુઝીન્ કુન્ એ ગન્જ
ચુ બાશહ તોરા તાબે અન્ગુશતરી
બહીનારુ બા ઊ મકુન્ દાવરી
નેગહુ કર્દમ અચ ગર્દેશે આસમાન્
અચ્છદી સરુ આયહ મરુરા જમાન્
એ ગર્દ-દહુ હકૂત અખતરુ અન્દરુ સેપેહુરુ
ચકીરા નદીદમ બદ્દ રાહે મેહુરુ
તબહુ ગર્દહ ઊ હમ બરીન્ દરે જગ્ગુ
નબાયહ ગેરેફતન્ બદ્દ કારુ તન્ગુ
એ તુ હરુએ ખાહહ એ અન્પો એ ગન્જ
બહેહુ તો એ જાનશ નબારી બરન્જ
મગરુ મેહુરે શાહીઓ તખ્તો કોલાહુ
ખદાન્ તાત બહ દેલ નદાનહ સેપાહુ
તો ગરુ શહુરયારીઓ નીકુ અખતરી
બકારે સેપહુરી તો દાના તરી
એ ફર્જાનહુ બેશનીહ શાહુ ઈન્ સંખુન્
દેગરુ બારહુ રાએ નવ અકુગન્હ યુન્
એ દર્દે બેરાદરુ પુરુ અચ આબુ રૂય
ગુઝીન્ કર્દહ નીકુ અખતરી ચરુખ ગૂચ
બદ્દ ગોકૂત રવ સૂએ તલ્હન્દ શિવ
બેગૂચશ કે પુરુ દર્દો રન્જરેત ગવ
અઝીન્ ગર્દેશે અખો ઈન્ કાઝારુ
હમી ખાનહ અચ દાદગરુ કેર્દેગારુ
કે ગર્દાનહ અન્દરુ દેલત હુશો મેહુરુ
બેતાબી એ જન્ગે બેરાદરુ તો મેહુરુ
એ ફર્જાનએ ફે બનઝદીકે તોસ્ત
ફેરીબન્દએ જાને તારીકે તોસ્ત
અગરુ અન્હ તુન્દીઓ જગ્ગુ આવરી
હમ અચ ગર્દેશે ચરુખ બરુ તુઝરી
બેપુરુસ અચ શુમારે દહેા દુઓ હકૂત
કે ચૂન્ ખાહહ ઈન્ કારે બીદાહ રકૂત
હમણુ ગેરુહ બરુ ગર્દે આ દુશ્મનસ્ત
જહાની પુરુ અચ મરુદુમે રીમનસ્ત
હમ અચ શાહે કશ્મીરે રૂઝકૂરે ચીન્
કે તન્ગસ્ત અઝીશાન્ અમા બરુ અઝીન્
નેકૂહીદહુ બારીમ અઝીન્ હરુદુ રૂય
હમ અચ નામદારાને પશુઆશબૂય

સધળું મયદાન ખૂન ભરેલું અને સધળાં માથાં ધડ વગરનાં બનશે-
સધળાં જીવ પચાદા કરનાર દાવર આગળ જશે.

એવું નહીં બનવું નેહયે કે આ લડાઈથી રોવટે આપણી ઉપર ખૂરો
વખત આવી પડે.”

પેલા દાનાએ તેને કહ્યું કે “આ પાદશાહ !-તને કોઈ શીખામણ
દેનારાની નસીહતની કરી અરજ નથી.

પણ જો તું મારી સલાહ પૂછતો હોય-તો બાઈ સાથે લડવામાં
સખતાઈ ના વાપર.

ફરી એક વખત તેની નઝદીકે એક સરફરાશ અકલવાળો અને શીરીન
અબાતનો એલચી,

મોકલવો નેહયે અને પયગામ પહોંચાડવો નેહયે-તેથી કહાયને તે
આ લડાઈ કરવામાં ઢીલ કરે.

તું આ વગર મેહનતે મેળવેલો સધળો ખઝાનો તેને આપી દે-તું ૧૦૩
ખઝાના કરતાં પોતાના બાઈનાં પ્રાણને વધુ સમજ.

જ્યારે આ તાજ અને મોહર જો તારાં હોય-તો ખઝાના માટે તેની
સાથ અધડો ના કર.

મેં આરમાનની ચાલ તપાસી નેહ છે-તેનો વખત જલ્દીથી પૂરો
ચનાર છે.

આરમાન ઉપર ફરતા સાતે અહોમાંથી-કોઈની પણ તેની ઉપર મેહર
બાની દેખાતી નથી.

તે આ લડાઈનાં મયદાનમાંજ માથો જશે-તારે તેના ઉપર દબાણ
કરવાની અર નથી.

તે તારી પાસે ઘોડા કે ખઝાના વગેરે જે કાંઈ માંગે તે-આપજે કે
જેથી તું તેના જાન માટે દુઃખી નહીં બને.

પાદશાહી મોહર, તખ્ત અને તાજ સિવાય સધળું તેને આપજે-કે
જેથી આપણું લશ્કર તને હીચકારો સમજે નહીં.

અગરજો તું પોતે પાદશાહ છે અને નેક નસીબવાળો છે-અને
આરમાનનાં કામથી વધારે ખબરદાર છે, તો એમજ કર.”

જ્યારે તે શાહઝાદાએ પેલા દાનાથી આ વાત સાંભળી-ત્યારે બીજી
મરતબે નવેસરથી સલાહ કરવાની કોશિશ પ્રીધી.

તેણે પોતાના બાઈનાં દુઃખથી આસુ બરેલા ચેહરાએ-એક નેક
સેતારેના નર્મસ બરુ બેલનારા રાખસને ચુટી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “તું તલ્હન્દ પાસે જા-અને તેને કહે કે ‘ગવ તારે ૧૦૪
માટે દર્દ અને રંજ ભરેલો થયો છે.

આ આરમાનની ચાલથી તેમજ લડાઈથી-તે દાદગર બોદાતાલા પાસે
એવું માંગે છે,

કે તે તારાં હિલમાં ડહાપણ અને મોહબત મૂકે-અને પોતાનાજ
બાહ સાથે લડાઈ કરવાથી પાછો હટે.

તારો સલાહકાર કે જે તારા સીઆહ જીવને લમાવનારો છે અને
જે તારી પાસેજ ઉભો છે, તેના ફરેબથી

અગર તું ગમે એટલો તુંદ બનશે અને લડાઈ કરશે-તોપણ તું
આરમાનની ગર્દેશથી છટકી શકવાનો નથી.

તું બારે રાશિ અને સાતે અહોની ચાલની પૂછપરછ કર-કે આ
બેઈન્સાફી લગ્યાં કામતું પરિણામ શું આવશે?

આપણી આસપાસ સધળા ફરમનો ફરી વળ્યા છે-તમામ જ્ઞાન
રીમન માણસોથી ભરેલી બની છે.

તેમજ કેશ્મીરના રાજ અને ફગફરે ચીન કે જેઓથી હમણાજ આપણા
મુલક ઉપર ખરાબી પડી છે, તેઓથી

આપણે ટપકામાં પડીશું તે બંને તરફથી બીજાં લડાયક નામદારો
તરફથી પણ તાનાઝની સાંભળીશું.”

એ ગૂંચાઈ કંઈ બહારે તખ્તો કોલાઈ
 ૧૦૫ એ શાખા તલ્લેટા બલ રચમગાઈ
 બગાડે મગર હમ નેહાદે ન અન્હ
 હમાન અચ પેદર પાકુ કાંદે ન અન્હ
 બગાડે નાપાકુ દેલ રહુનમુન
 હમાન દરેત યાજન ઈશાન બખૂન
 એ લશ્કર ગર આઈ બનચદીકે મન
 દેરૂશાન કુની જાને તારીકે મન
 એ દીનારે હીબાઓ અરેપાને ગન્જ
 બેખશમ નખાહમ કે બાશી બરન્જ
 હમ અચ ગઉદરે કેશરે મેહુરે તાજ
 બેયાની હમીન યારહો તખ્તે આજ
 એ મેહુતર બેરાદર તોરા નન્ગ નીરેત
 મરા આરુજુ જોરેતને જન્ગ નીરેત
 અગર પને મન ચકુ બચકુ નરનવી
 બકર્તમે કારત પરીમાન શવી
 ફેરેતાદહુ આમહ શુ આબે રવાન
 બનચદીકે તલ્લેટા તીરહુ રવાન
 બેગાકૂત આન એ બે ગેગાકૂતો બેકુચુદ નીચ
 એ શાહીઓ અચ ગન્જે દીનારે ચીચ
 શુ બેશનીહ તલ્લેટા ગેગાકૂતારે બીચ
 બેરહમન્દીઓ શાએ બીદારે બીચ
 ૧૦૬ અજાન કાસમાનરે દેગર બૂદ રાચ
 બગાકૂતે બેરાદર નેચામહ ફરાચ
 શુનીન દાદ પાસેખ કે ગવરા બેગૂચ
 કે હરગેચ મખાદા બજેચ ચારહુ બ્દય
 બુરીદહુ જખાનત બશમરીરે બહ
 તનત સૂખતહુ ખાતેરી હીરબહ
 શનીદમ હમહુ ખામ ગેગાકૂતારે તુ
 બીનમ જોચ અચ ચારહુ ખાજારે તુ
 એગૂનહુ હેલી ગન્જે શાહી બમન
 તો ખુદ કીરેની ઝીન બુજેરુજ અન્બુમન
 તવાનાઇઓ ગન્જે શાહી મરાનેત
 એ બુરશીહ તા બુર્જે માહી મરાનેત
 હમાના જમાનત ફરાચ આમદહુરેત
 કત અન્દીશહાએ દરાચ આમદહુરેત
 સેપાહુ ઈસ્તાદહુ શુનીન બરુ દો મીલ
 જહાની પુરુ અચ અરેપો મદેસ્તો પીલ
 ફરાચ આરુ લશ્કર બેચારાય જન્ગ
 બરચમ આમદી ચીરેત અન્દીન દેરન્ગ
 શુનાન બીની અચ મન કુતૂન દરેત બેરુહ
 કે રજત સેતારહુ બેખાયહુ શુમેરુહ
 ૧૦૭ નદાની જોચ અકૂસનો બન્દો ફેવીખ
 શુ દીદી કે આમહ બપીશત નેશીખ
 અચ અન્દીશહુ ફરી હમ અચ તાને તખ્ત
 નખાનહ તોરા દાનેશી નીકુ બખ્ત
 ફેરેતાદહુ આમહ સરી પુરુ એ ખાહ
 હમહુ પાસેખે પાદશા કરુહ યાહ
 શુનીન તા શમે તીરહુ બેન્મુહ રૂચ
 ફેરેતાદહુ આમહ હમી ઝીન બફૂચ

તેઓ શું કહેશે કે 'તખ્ત અને તાજ માટે-તલ્લેટા અને ગવે લડા-
 ઇતું મયદાન શા માટે બનાવ્યું?'

મગર બુન્દાદમાં શું તેઓ એકજ અલ્લાહથી ઉતરેલા નથી-તેમજ
 બન્ને એકજ બાપના પાક કુટુંબો નથી?

કે તે બન્ને નાપાક દિલના પોતાના સલાહકારોના કહેવા ઉપર અમલ
 કરી-તેઓ પોતાનુંજ લોહી રડવા ઉપર એવી રીતે હાથ લગાવે છે?

માટે જો તું તારાં લશ્કરમાંથી મારી નઝદીક આવે-અને મારી સીઆહ
 જીવ જળકતો કરે,

તો પુષ્કળ દીનાર, રેશમી કપડાં, ઘોડા અને ખઝાનો વગેરે-હું તને
 આપું. હું એવું નથી ચાહતો કે તું કાંઈથી રીતે દુઃખમાં રહે.

તેમજ મોહર, મુકક, મોહર અને તાજ-બાજુબંદ અને હાથીદાંતનું
 તખ્ત પણ તે મળશે.

વડા બાધ પારો એ સધળું લેવામાં તને કશું શર્માવા જેવું નથી-
 મારી ખાહેશ તારી સાથ લડાઈ કરવાની છેજ નહીં.

અગરજો તું મારી આ સલાહ નહીં માનશે-તો શેવટે તું પરતારો."

પેલો એલચી વહેતાં પાણીની મિસાલ ઝડપથી સીઆહ જીવના
 તલ્લેટાની નઝદીક આવ્યો.

અને જો કાંઈ તેણે કહ્યું હતું તે સધળું કહ્યું અને વળી પાદશાહી,
 ખઝાનો, દીનાર અને માલમતા માટે વધુ ઉમેરો કરી કહ્યું.

જ્યારે તલ્લેટા તેની દાનેશમંદી અને તેના સારા વિચારની વાતો
 સાંભળી,

ત્યારે આસ્માનનો ભેદ બીજી રીતનો હોવાથી-પોતાના બાઈનું કહ્યું
 માન્યું નહીં.

તેણે એવો જવાબ દીધો કે "ગવને કહેજે કે ફનફરેબ કરવા સિવાય
 કદી પણ તારો પેશો હોતોજ ના!

બ્રાધની તલવારથી તારી જખાન કપાઇ જશે!-અને તારું શરીર
 આતશના પૂનરીઓના આતશમાં બળી જશે!

તારું બેહુદુ બેલવું સધળું મેં સાંભળ્યું છે-ચારા અને ફરેબ સિવાય
 તારું બીજું કાંઈ પણ કામ હું જોતો નથી.

તું મને પાદશાહી ખઝાનો કેવી રીતે આપી શકશે-તું પોતે આ
 મોટી અન્બુમન વચ્ચે છેજ કોણ?

સધળી રાક્ષિત, સધળો ખઝાનો અને સધળી પાદશાહી મારીજ છે-
 આકાશથી તે પાતાળ સુધીનું સધળું મારુંજ છે.

ખચીત કે તારું મોત નઝદીક આવ્યું છે-કારણકે તારા લાગબા વિચારો
 ખાહેર આવ્યા છે.

બે માઇલ સુધીનું મારું લશ્કર ઉભેલું છે-તમામ જેહાન ઘોડા,
 માણસ અને હાથીથીજ ભરેલી બની છે.

માટે તારાં લશ્કરને આગળ ચલાવ અને લડાઈની તૈયારી કર-જો તું
 લડાઈમાંજ આવ્યો છે તો એટલી બધી ઢીલ શા માટે કરે છે?

હવે તું મારું કૌવત એવી રીતનું જોશે-કે તારા દિવસને સેતારાની
 ગણતરી કરવી પડશે.

તેં જ્યારે જોયું કે તારી પડતી આવી લાગી છે-ત્યારે તું ફરેબ,
 દગલબાઝી અને મકર સિવાય બીજું કશું જાણતોજ નથી.

તું તારી સમજ રાક્ષિથી તેમજ તખ્ત અને તાજથી દૂર થયો છે-
 કાંઈ પણ ડાહ્યો માણસ તને ભાગ્યશાળી કહેશે નહીં."

પેલો એલચી આવું બેહુદુ સાંભળી લઇ દુરત પાછો આવ્યો-અને
 તેં શાહઝાદાનો સધળો જવાબ કહ્યો.

એમ કરતાં રાત પડી ત્યાં સુધી-તે બન્ને લશ્કરો વચ્ચે એલચીઓ
 આવતા જતા રહ્યા.

ફેફ આમદનું અન્દરનું રચનગાહું
 થકી કદલું કદનું પીશે સેપાહું
 તલાયહું હમી અસ્ત બરુ ગેઈ દસ્ત
 બહીનબૂનહું તા આનું શબ્દ અન્દર ગુહસ્ત
 શુ બરુ જહ સરુ અચ બુર્જી શીરુ આકૃતાબુ
 જમીનું શુદ્ધ બકેદારે દર્યાએ આબુ
 થકી આદરુ આવરુદ્ધ ખુરશીદ્ધ જરુદ્ધ
 બેગુસ્તારુદ્ધ બરુ ગુરુબદે લાજુવરુદ્ધ
 બરુ આમદ ખોડીશીદને કરુનાય
 હમ આવાએ ફૂસ અચ દો પદલું સરાય
 દેરકૂશી દો શાહે નવ આમદ પદીદ
 સેપાહું મયમનહું મયસરુદ્ધ બરુ કરીદ
 દો શાહે સરકાચ દરુ કલબગાહું
 દો દસ્તુરે ફર્જાનહું બરુ દસ્તે શાહું
 બફર્જાનએ ખીશ કરુમૂદ ગવ
 કે ગૂચદ બઆવાચ અચ પીશરવ
 કે બરુપાય દારીદ ચકુસરુ દેરકૂશ
 કરીદહું હમહું તીલહાએ બેનકૂશ
 થકી અચ ચલાન પીશ મળીદ પાય
 ચેયાદહું નબાયદ કે બુરુબદ્ધ એ બાય
 કે હરુ કસ કે તીજી કુનદ ફોએ જન્ગ
 નબાશદ ખેરુદ્ધમદ બા રાયો સન્ગ
 બેબીનમ કે તલહદ બા ઈન સેપાહું
 બેગૂનહું ખરામદ બઆવરુદ્ધગાહું
 નબાશદ બેચ અચ રાયે ચકુદાને પાકું
 એ રખશદહું ખુરશીદ્ધ તા તીરહું બાકું
 શુનાનસ્તમ બીરુમીદ કચ રૂચગાર
 બમા રઉશનાઈ દેહદ કેદેગાર
 એ પન્દ આચમૂદીમે અન્દી એ બેહરુ
 બેગોકૂતીમે તલહદ નન્મૂદ બેહરુ
 ગરુ અચદ્દન કે પીરુચ ગદેદ સેપાહું
 મરા બરુ દેહદ ગદેશી હુરો ભાતહું
 મરીજીદ ખૂન અચ પચે ખાસ્તેહું
 કે ચાબીદ ખુદ ગન્ને આરાસ્તેહું
 વગરુ નામદારી બુવદ્ધ જીન સેપાહું
 કે અસ્પ અકૂનદ તીચ બરુ કલબગાહું
 શુ તલહદારા ચાબદ અન્દરુ નબરુદ્ધ
 નબાયદ કે બરુ વચ ફેશાનદ એ ગરુદ્ધ
 નેચાયેશ કુનાન પીશે પીલે એચાન
 બેબાયદ શુદ્ધ તન્ગ બસ્તેહું મેચાન
 ખોડીશી બરુ આમદ કે ફર્માન કુનીમ
 એ રાયે તો આરાયેશે બાન કુનીમ
 વજાન ફોએ તલહદ પીશે સેપાહું
 શુનીન ગોકૂત કચ પાસબાનાને ગાહું
 ગરુઅચદ્દન કે બારીમ પીરુચગરુ
 દેહદ ગદેશે અખતરે નીકું બરુ
 શુમા તીલહારા હમહું બરુ કરીદ
 બચચદાન પનાહીદો દુશમન કરીદ
 શુ ગીરીદ ગવરા નબાયદશ કોશત
 ન બા વચ સખુન નીચ ગોકૂતન દુરેશત

પછી બને ગમતા સેપાહો નીચે ઉતરી તે લડાઈગાહમાં-પોત પોતાનાં
 લશ્કર આગળ એકેકી ચર ખોદી.

બને લશ્કરની આસપાસ તલાયા ફરતા થયા-અને એમ કરતાં તે
 રાત પુરી થઇ.

જ્યારે સિંહ રાશિમાંથી આકૃતાબે પોતાનું સર બાહર કાઢી-અમીનને
 પાણીના દર્યાની માફક બનાવી.

અને ખુરશીદ એક સોનેરી ચાદર લાવી-સીઆહ ગુબખર ઉપર પાંધરી,

ત્યારે બને ઇબલ્લીમાંથી કરનાયના પોકારો અને નગારાંના આવાજો
 નીકળ્યા.

પેલા બને નવા પાદશાહોના ઝુંડા ઉડતા દેખાયા-બને લશ્કરે ડાબા
 જમણી સફ ખેંચી.

લશ્કરના મધ્ય ભાગમાં બને પાદશાહો ઉભા-અને તે પાદશાહોના ૧૦૮
 હાથ ઉપર બને વઝીરો ઉભા.

ગવે પોતાના ઉસ્તાદને કહ્યું-કે “લશ્કરના સરદારને મોટીથી કહે,

કે સધળાઓ પોતાના ઝુંડા બંધા ધરી રાખે-અને દરેક જણ પોતાની
 બહુ ફેલાદી તલવાર ખેંચેલી રાખે.

પેહલવાનોમાંથી કોઇ પણ પગલું આગળ નહીં ભરે-પેદલ લશ્કર પણ
 પોતાની જગ્યા છોડે નહીં.

કારણકે લડાઈને દહાડે એ કોઇ રાખસ આકળો બને છે-તે ઉઢાપણુ
 વાળો, વિચારવંત અને વચનદાર માણસ ગણાતો નથી.

હું જેઠું છું કે તલહદ પોતાનાં આ લશ્કર સાથ-કેવી રીતે લડાઈનાં
 મયદાનમાં આવે છે ?

અજકતા ખોરશીદથી તે સીઆહ ખાક સૂધીની દરેક યીઝી ઉપર-
 પાક ચક્રાનના હોકમ સિવાય કોઇ બીજાનો હોકમ ચાલતો નથી.

મને એવી ઉમેદ છે કે આપણને ખોદાતાલા આ અમાનાથી રૈશ-
 નીજ આપશે.

મેં તેને કેટલીક શીખામણો આપી બેઠ અને મોહબતની વાતો-
 કહેવાડી બેઠ પણ તલહદે કરી દરકાર કીધી નહીં.

અગરબે હવડાં એમ બને કે આ લશ્કર ફતેહ પામે-અને આકૃતાબ
 તેમજ માહતાબ પોતાની ચાલતું ફળ મને આપે,

તો ખજાનો મેળવવા ખાતેર કોઈ લોહી રેડતા ના-કારણકે તેવો ભોગો ૧૦૯
 ક્રીષ્નેશો ખજાનો તમે પોતેજ મેળવી શકશો.

વળી બે આ લશ્કરમાંથી કોઇ એવો નામદાર હોય-કે જે પોતાનો
 થોડો ઉપદ્રાવી ઝડપથી તેઓની કલબગાહમાં જઈ પુગે,

અને બે તલહદ ત્યાંની લડાઈમાં સામે આવી બચ-તો તેને કાંઇ
 પણ નુકસાન કરવું નહીં બેઠયે.

હવે તમેને તમારી કમર તંગ બાંધીને ખોદાતાલાને યાદ કરતા કરતા
 પેલા મસ્ત હાથીઓની સામે ધસી જવું બેઠયે.”

ત્યાં તુરત એક પોકાર ઉઠ્યો કે “અમે તારો હોકમ માથે ચઢા
 વીશું-અને તારાજ વિચારથી અમારા બંનને સહુગારીશું.”

પેલી તરફ તલહદ પોતાનાં લશ્કરની નહીક-એમ બોલ્યો કે “આ
 મારા તખ્તના પાસબાનો !

અગરબે હવડાં આપણે ફતેહ પામ્યે-અને આપણા સારા સેતારાની
 ગદેશ આપણને ફળ આપે,

અને તમે સધળા તલવાર ખેંચી-ખોદાની મદદ માગતા દુશ્મનોને
 કાપો,

તે વખતે બે તમે ગવને પકડો ત્યારે તેને મારતા ના-તેમજ તેને
 કશું સખ્તાઈ ભરેલું બોલતા પણ ના.

૧૧૦ બેગીરીદશ અમ્મ પોરતે આન પીલે મસ્ત
 બપીરો મન્ આરીદ બસ્તહુ દો દસ્ત
 હમાનગહ બોરશીદને કરનાય
 અરુ આમહ એ દહલીએ પદેહુ સરાય
 એ આવાએ અરપાને ગદે સરાન
 ગેરાઈદને ગોરુસહાએ ગરાન
 હમહુ ફેહો દયા પુરુ આવાસ ગશત
 તો ગોકૂતી સેપહરે રવાન બાસ ગશત
 એ બસ નઅરહો આફ્રુ આફે તબરુ
 નદાનેસ્ત કસ પાય ગોકૂતી એ સરુ
 એ રખશ-દહુ પયકાનો પરુએ ઓકાખ
 હમી દામન અન્દરુ કરીદ આકૂતાખ
 જમીન શુદ્ધ બકેદારે દયાએ ખૂન
 સરો દસ્ત બુદ્ધ ગીરુ સગુ અન્દરુ
 શુ પીલે જોયાન શાહુઝાદહુ દો શાહુ
 બેરાન્દહુ હરુદ્દ એ કહમે સેપાહુ
 બોરશી અરુ આમહ એ તલહુદો ગવ
 કે અમ્મ બાદે જુબીને મન્ ફરુ શવ
 બજગુ અય બેરાદરુ મકુન્ દસ્ત પીશ
 નેગહુદારુ અમ્મ તીધે મન્ જાને ખીશ
 હમીન ઇન્ બદાન ગોકૂત હમ આન બદીન
 શુ દયાએ ખૂન શુદ્ધ સરાસરુ જમીન
 ૧૧૧ યલાની કે બુદ્દહ બજગુ ગુઝારુ
 બેગશતન્ પીરાસુને કાઝારુ
 એ જખમે દો શાહાને પખાશબુય
 હમી ખૂનો મહસ અન્દરુ આમહ બબુય
 બરીન ગૂનહુ તા ખુરુ એ ગુમબહ બેગશત
 એ અન્દાઝહુ આવીએશ અન્દરુ ગુજશત
 બોરશી આમહ અમ્મ દસ્તો આવાએ ગવ
 કે અમ્મ જગુ સાજાનો ગોદાને નવ
 હરાન કસ કે ખાહફ એ મા ઝીન્હારુ
 મદારીદ અમ્મ કીનએ કાઝારુ
 બદાન તા બેરાદરુ બેતસદ્દ એ જગુ
 શુ તનહા બેમાનહ નદારહ દેરગુ
 બસી ખાસ્તન્દ અમ્મ યલાન ઝીન્હારુ
 બસી કોશતહુ શુદ્ધ દરુ સફે કાઝારુ
 પરાગન્દહુ ગશતન્દ લશકરુ હમહુ
 રમહુ બી શખાન શુદ્ધ શખાન બી રમહુ
 શુ તલહુદ અરુ પીલ તનહા બેમાનહ
 ગવ ગિરા બઆવાસ અન્દી બેમાનહ
 કે રવ અય બેરાદરુ બઅયવાને ખીશ
 નેગહુ કુન્ બઅયવાનો દીવાને ખીશ
 નેયાબી હમાના એ મન્ રન્ને તન્
 ન જાન તીધજન નામહારુ અન્જુમન્
 હમહુ ખૂબુ કારી એ યજ્ઞદાન શોનાસ
 વજુ દારુ તા એન્દહુ બારી સેપાસ
 કે એન્દહુ બેરકૂતી તો અમ્મ દસ્તે જગુ
 ન હન્ગામે રાયસ્તો ફેરુ દેરગુ
 શુ બેશીદ તલહુદ આવાએ બિય
 શુદ્ધ અમ્મ નન્ગ પીલાનો પુરુ આખુ ફય

પલુ તેને પેલા મસ્ત હાથીની પીઠ ઉપરથી પકડી-બેઠ હાથ બાંધીને
 મારી નઝદીક લાવજો."

તેજ વખત તે છાવણીમાંથી કરનાયાના આવાજ નીકળ્યા.

ઘોડાઓના ખખારથી અને સરદારોના ઘોડાઓની ધૂળથી તેમજ
 ભારી ગોઝોના ધપકારથી,
 તમામ પહાડ અને દયા ઘોઘાટ ભરેલા થયા-ગોયા ફરતા આસ્માને
 પલુ પાહુ ફરવા ચાલ્યું.

લડાઈના પુષ્કળ પોકારથી અને કુહાડીની અથડા અથડીથી-ગોયા તેઓ
 પોતાનાં માથાને કે પગને પલુ પિછાની શક્યા નહીં.

તીરોના ઝળકતાં પયકાન અને ઓકાખના પીછથી-આફતાબ પલુ
 પોતાની દામન ધડી કરવા લાગ્યા.

જમીન લોહીના દયાની માફક બની-અને તેમાં માણસોનાં માથાં
 અને હાથ પગ નીચે પત્યરા પડ્યા હોય તેમ પડ્યા.

પેલા બન્ને શાહઝાદાઓ લશ્કરની કલબગાહમાંથી મસ્ત હાથીની
 માફક આગળ વધ્યા.

તલહુદ અને ગવે સામતા પોકાર કીધા-કે "મારા ભાલાના સપા-
 ઠાથી દૂર થા.

ઓ ભાઈ! આ લડાઈમાં તું હાથ ના લગાવ-મારી તલવાથી તું
 પોતાના જીવની સંભાળ કર."

એ પ્રમાણે તેઓ આમણુ સામણુ બોલવા લાગ્યા-તમામ જમીન
 લોહીની નદી જેવી બની.

બીજા બન્નેર મારનાર પેહલવાનો હતા તેઓ લડાઈની આસપાસ
 ફરી વળ્યા.

બન્ને લડાયક શાહઝાદાઓના જખમથી-લોહી અને મગજની ગોયા
 નદી વહેવા લાગી.

અને સાંજ પડી ત્યાં સૂધી એવીજ રીતે લડાઈ ચાલવા લાગી-આ
 લડાઈ હદથી બાહર નીકળી ગઈ.

પછી તે મયદાનમાંથી એક પોકાર ઉડ્યો અને ગવને સાદ સંભ-
 બાથી-કે "ઓ લડાઈ કરનારા બહાદુરો અને જવાન પેહલવાનો!

જે કોઈ કે આપણી પાસેથી જીવતદાન માગે-તેની ઉપર લડાઈનો
 કીનો ના લેતા.

તેમ કરવાથી મારો ભાઈ લડાઈથી ડરી જશે-અને જ્યારે તે એકલો
 પડી જશે ત્યારે અહીં ઉભોજ નહીં રહેશે."

આતુ સાંભળી ધણુક પેહલવાનોએ પનાહ માંગી-અને ધણુક લડા-
 ઈની સફમાં માર્યા ગયા.

તલહુદે તમામ લશ્કર વીખરાઈ ગયું-સધગું લશ્કર સરદાર વગરનું
 અને સરદાર લશ્કર વગરનો બન્યો.

જ્યારે તલહુદે હાથીની પીઠ ઉપર બેઠેલો એકલો રહી ગયો-ત્યારે
 ગવે તેને કેટલાક પોકાર મારીને બેલાવ્યો,

અને કહ્યું કે "ઓ ભાઈ! તું પાછો પોતાના મેહલમાં જ-અને
 તારા મેહલોની અને દીવાનખાનાની સંભાળ રાખ.

તું જાણ કે હવે મારી તરફથી કે મારાં લશ્કરમાંના તલવારના માર-
 નારા નામદાર લોકોથી તારાં શરીરને કશી પલુ ઈઝા પુગશે નહીં.

આ સધળી સલાઈ તું ખોદાતાલા તરફથીજ સમજાજે-અને જીવતો
 રહે ત્યાં સૂધી જે સાહેબનાજ શુકાના કરતો રહેજે,

કે તું આ લડાઈનાં મયદાનમાંથી જીવતો ગયો છે-આ કાંઈ સલાહ
 આપવાનો કે દીલ કરવાનો વખત નથી."

જ્યારે તલહુદે તેનો એવો પોકાર સાંભળ્યો-ત્યારે શરમનો માર્યા
 પોતે મરેડાયો અને ચેહરો આંસુ ભરેલો બન્યો.

અમરૂષ આમરૂ અચ દરેતે આવરૂઆરૂ
 ફરાચ આમરૂદરૂ એ હરૂમૂ સોપાહૂ
 હરે મન્જ પુરૂશારો ફરી બેદાહ
 સોપાહી શુદ આખાદો બા કાચો શાહ
 સજાવારે ખેલઅત્ હરાન્ કરૂ કે દીહ
 બેચારાસ્ત ઊરા ચુનાન્ ચુન્ સજીહ
 બદીનારૂ ચુન્ લરકરૂ આખાહ ગસ્ત
 રેલે જન્ગલૂ અચ ધમ આજાહ ગસ્ત
 પચામી ફેરેસ્તાહ નચ્દીકે ગવ
 કે અચ તખ્તરા ચુન્ બપાલીચ ખવ
 બઆતેશ પુવી નાગહાન્ સૂપ્તહ
 રવાન્ આજહહુ અશમહા દૂપ્તહ
 બરૂ આની કે અચ મન્ શુદી બી ગજન્હ
 દેલતરા બહુન્નારે અકસૂન્ મખન્હ
 દેલીરી કુનો જન્ગે શીરાન્ બેસીચ
 નખાયહ કે ગીરી અઝીન્ બાખ પીચ
 ચુ બેશનીહ ગવ આન્ પચામે દુરોસ્ત
 રવાન્સા એ મેહુરે બેરાદરૂ બેશોસ્ત
 દેલશ બાન્ સુખુનહા શુદ અન્દુહગીન્
 બકર્જાનહુ ગોકૂત ઇન્ રોગેકૂતી બેબીન્
 બહુ ગોકૂત ફર્જાનહુ અચ શહૂર્યારૂ
 તોઈ અચ પેદરૂ તખ્તરા યાહગારૂ
 એ ફાનેશ પેજૂહાન્ તો દાના તરી
 હમ અચ તાજદારાન્ તવાના તરી
 મરા ઇન્ દુરોસ્તસ્ત ગોકૂતમ બશાહ
 એ ગર્દન્દહુ ખુરશીદો રખશન્દહુ માહ
 કે આન્ નામવરૂ તા નગરૂદહ હલાકૂ
 નગરૂદહ ચુ મારૂ અન્દરીન્ તીરહુ બાકૂ
 નેચાસાયદો બરૂ નગરૂદહ એ જન્ગ
 તોરા ચારહુ દરૂ જન્ગ બેસ્તન્ દેરન્ગ
 બપાસોખ તો ઊરા દુરોસ્તી મજૂચ
 બપચવન્દો આઝર્મે ઊ શહુ બૂચ
 હમહુ ફરોશી ઊ બકારે બદીસ્ત
 એ સાજહ કે આન્ બખોશી ચઢદીસ્ત
 અમરૂ જન્ગ સાજહ બેસાઝીમ જન્ગ
 કે ઊ બા શેતાબસ્તો મા બા દેરન્ગ
 સોપહુપુહ ફેરેસ્તાહહુરા પીશ ખાન્હ
 બખૂબી ફેરાવાન્ સુખુનહા બેરાન્હ
 બહુ ગોકૂત રવ બા બેરાદરૂ બેજૂચ
 કે અન્દી દુરોસ્તીઓ તુન્દી મજૂચ
 દુરોસ્તી ન ઝીબાસ્ત અચ શહૂર્યારૂ
 પેદરૂ નામવરૂ બૂદો તૂ નામદારૂ
 મરા ઇન્ દુરોસ્તસ્ત કચ પન્દે મન્
 તો ફરીઓ ફરી એ પચવન્દે મન્
 વલીકેન્ મરા બાન્ કે હસ્ત આરૂચ
 કે તૂ નામવરૂ બાશીઓ નીકૂચ
 બેજૂચમ હમહુ આન્ એ અન્દરૂ દેલસ્ત
 સુખુનહા કે જાનમ બદાન્ માયેલસ્ત
 તોરા સરૂ બેપીચીહ દસ્તુરે બહ
 એ આસાનીઓ રાયો શહે બરહ

તે લડાઈનાં મયદાનમાંથી મર્દ રોહર તરફ આવ્યો-જ્યાં તેની આગળ
 ચો તરફથી લશ્કર એકઠું થયું.

તેણે ખજાનાનો ફરવાઝો ખોલ્યો અને લશ્કરને પગાર કીધો-આથી તે
 લશ્કર આખાહ થયું અને પોતાની મુરાદ માફતું અને ખુશહાલ બન્યું.

તેણે જે કાઇને કે સરપાવને લાયકના બેચા-તેઓને ઘટતી રીતે સર-
 પાવ આપ્યા.

જ્યારે પૈસાથી તે લશ્કર આખાહ બન્યું-અને લડવૈયાઓનાં દિલ
 ગમથી મોકળાં થયાં,

ત્યારે તેણે ગવની નઝદીક એક પયગામ મોકલ્યો-કે “જેમ બાગમાં જંગલી
 ખુટ્ટો હોય તેમ આ રાજ્યમાં તું છે (તને ઝમીનમાંથી કબ્જેડવાજ બેઠયે).

એકાચક તું આતશમાં બળી મરજે-તારા આત્મા દુઃખી થશે અને
 તારી આંખો આંધળી થશે !

તું એમ સમજે છે કે મારા પંલમાંથી સલામત છટકી ગયો-પણ ૧૧૩
 હવે મક્કરની જનોઈ ઉપર આધાર રાખતો ના.

હવે હિરમત ધર અને સિંહોની લડાઈ માટે તૈયાર થા-તારે ત્યાંથી
 પાછું ફરવું નહીં બેઠયે.”

જ્યારે ગવે તે સખ્ત પયગામ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે લાઇની મોહ-
 બખતમાંથી પોતાના છવને ધોધ કાઢ્યો.

તે વાતથી તેણે દિલ ગમગીન બન્યું-અને પોતાના દાના સલાહકારને
 કહ્યું કે “હવે તું આ અભયળી બે.”

પૈલા દાનાએ તેને કહ્યું કે “આ પાદશાહ-તારા બાપ તરફથી આ
 તખ્ત ભોગવવાને તુંજ ચાહગાર રહેલો છે.

બીલ દાનાઈ શોધનારાઓ કરતાં પણ તું વધારે દાના છે-તેમજ
 સધળા પાદશાહો કરતાં તુંજ વધુ શક્તિમાન છે.

ફરતા ખુરશીદ અને ઝળકતા માહતાબની ચાલ ઉપરથી-તું પાદશાહને
 મેં જે કહ્યું હતું, તે મારે કહેવું બરાબરજ છે,

કે જ્યાં સુધી તે નામવર માથે નહીં જરો-અને સાપની પખે
 સીઆહ ખાકમાં નહીં પડરો,

ત્યાં સુધી તે લઝઈથી ધરાવાનો કે પાછો ફરવાનો નથી-માટે તારે
 તો લડાઈમાં દીલ કરવાનોજ એલાજ શોધવો બેઠયે.

આના જવાબમાં તું તેને કહ્યું સખ્ત ના કહેવાડતો-તેની સાથે મેળાપ
 કરવા અને તેની દોસ્તી કરવાનોજ માર્ગ શોધજે.

તેની સધળી કોરોશ તો બૂઝાઈ કરવાનીજ છે-તો તે બીચારો શું ૧૧૪
 કરે? કારણકે તે તો ખોદા તરફનીજ બક્ષેશ છે.

અગરજે તે લડાઈજ કરરો તો આપણે પણ લડાઈજ કરીશું-કારણ
 તેને ઉતાવળ છે અને આપણ તો દીલ કયે છિયે.”

આથી તે સરદારે પૈલા એલચીને નઝદીક બોલાવ્યો-અને ઘણી લલ-
 મણસાઈથી વાતો કીધી.

તેને કહ્યું કે “તું જ અને મારા લાઇને કહે-કે એટલી બધી સખ્તાઈ
 ના વાપર અને તુંદી ના કર.

પાદશાહ તરફથી સખ્તાઈ વપરાય તે સાદું નહીં-તારો બાપ નામ-
 દાર હતો અને તું પણ નામદાર છે.

હું સારી પખે જાણું છું કે તું મારી સલાહથી-ફર રહે છે અને
 મારી સાથના સંબંધથી પણ તું ફરજ નાસે છે,

તો પણ મારી તો એવીજ ખાહેશ છે-કે તું નેકનામ થાય અને
 સદગુણી બને.

જે મારાં દિલમાં છે તે તને કહું છું-જે વાત ઉપર મારો છવ લાગી
 રહ્યો છે, તે તને કહું છું.

તારા ઉસ્તાદે તારાં માથું ફેરવી મેલ્યું છે-સારા વિચાર અને અક-
 લના રસ્તાથી તને ફેરવ્યો છે.

મયુ અથ બેરાદર સખુન જોજ ખદાહ
 કે ગીતી સરાસર ફાસુનસ્તો ખાહ
 ૧૧૫ સુએ આશી તાચ તા હરુએ હસ્ત
 એ ગંગો એ મદાને ખુસવ પરસ્ત
 ફેરેસ્તમ ચકાચકુ હમહ પીશે તૂ
 બેબીનહ રવાને ખદઅન્દીશે તૂ
 કે અન્દર દેલે મન બલોચ દાહ નીસ્ત
 મખાહા કઝીન જાને તૂ શાહ નીસ્ત
 બરીનસ્ત રાયમ કે દાદમ પયામ
 અગર બેશનવહ મેહુતરે ખીશ કામ
 વરઅયદન કે રાયત જોજ અચ જગ્ગ નીસ્ત
 બખૂબીઓ પયવદત આહગ્ગ નીસ્ત
 બેસાલમ કુનૂન જગ્ગરા લશકરી
 કે ખાચહ સેપાહે મરા કેશ્વરી
 અઝીન મર્જે આખાહ મા ખુગ્ગરીમ
 સેપહુરા હમહ પીશે દયા બરીમ
 ચકી કન્દહ સાઝીમ ગેઈ સેપાહ
 બરીન જગ્ગભૂયાન બેખન્દીમ રાહ
 એ દયા બકન્દહ દર આખ અકુગનીમ
 સરે જગ્ગભૂયાન બતાખ અકુગનીમ
 ખદાન તા હરાન કસ કે બીનહ શેકસ્ત
 એ કન્દહ નખાશહ વરા રાહે જસ્ત
 ૧૧૬ એ મા હરુકે પીરૂચ ગર્દહ બજગ્ગ
 નરીઝીમ ખૂન અન્દરીન જાએ તગ્ગ
 સેપહુરા હમહ દસ્તાગીર આવરીમ
 મખાદા કે રાશીશે તીર આવરીમ
 ફેરેસ્તાદહ બરુગસ્તો આમહ સુ ખાહ
 બરુ બરુ સુખુનહાએ ગવ કરુહ યાહ
 સુ તલહન્દ બેશીહ પયધામે ગવ
 એ લશકર હરાન કસ કે ખુહ પીશરવ
 બેફરૂમહ તા પીશે બે ખાન્દહ
 સઝાવાર બરુ જાય બેશાન્દહ
 હમહ પાસેએ ગવ બદીશાન બેગોકૂત
 હમહ રાજહા બરુ કુશાહ અચ નેહોકૂત
 બલશકર સુનીન ગોકૂત કીન જગ્ગે નવ
 ખદયા કે અન્દીશહુ કદસ્ત ગવ
 એ બીનીદો ઇનરા એ રાય આવરીમ
 કે અન્દીશએ બે બજાય આવરીમ
 અગર ખુહ ખાહીહ બે મા મન ચકી
 ન પીચહ કસી સરુ એ જગ્ગ અન્દકી
 અગર જગ્ગ ભૂયમ એ દયા એ ફૂહ
 સુ દર જગ્ગ લશકર ખુબહ હમગોરૂહ
 ૧૧૭ અગર યારુ ખાશીહ બે મન બજગ્ગ
 અચ આવાએ રૂબહ નતસહ પલગ્ગ
 હરાન કસ કે ભૂયન્દ નામે ખુઝેરુગ
 એ ગીતી બેયાખન્દ કામે ખુઝેરુગ
 જહાનભૂય અગર કોશતહ આયહ બનામ
 મેહુ અચ એન્દહ દુશમન ખદ શાહકામ
 હરાન કસ કે દર જગ્ગ તન્દી કુનહ
 હમી અચ પયે સુદમન્દી કુનહ

ઓ બાઇ ! ઇન્સાફની રાહે વાત કર-આ કુન્યા મકર અને ફેબથી
 ભરેલી છે.

તું સલાહ કર કે જે કાંઈ ખજાનો અને વફાદાર નોકરો મારી પાસે છે,

તે સર્વ તારે માટે મોકલું-કે તારો કીનાબોર આત્મા તે જોય. .

કે મારાં દિલમાં વાજબીપણું છે-ખોદા આ વાતથી તને નારાજ
 નહીં કરે.

જે હું તને કહેવાહું છું તેવાજ મારો વિચાર છે-જે તું કબૂલ રાખે
 તો તારી ખાહેશ પુરી પડશે.

પણુ જો તારો વિચાર લડવાનોજ હોય-અને બલાઇ કરવાનો અને
 સગપણુ બળવવાનો ધરાદો નહીં હોય,

તો હમણા હું લડાઈ માટે એવું લશ્કર તૈયાર કરું છું-કે તે મારાં
 લશ્કરને માટે એક આખો મુલક જોઈશે.

આપણે આ આખાહ મુલકમાંથી બાહેર નીકળી જઈએ-અને તમામ
 લશ્કરને દર્યાની નજીક લઈ જઈએ.

ત્યાં લશ્કરની આસપાસ આપણે એક ખાઇ ખોદીએ-અને લડવૈયા-
 ઓનો નાસવાનો માર્ગ બંધ કરીએ.

તે ખાઇને દર્યાનાં પાણીથી ભર્યે-અને પછી લડવૈયાઓનાં સર લડાઇ
 કરવા માટે ઉત્કેરી મૂકીએ.

જેથી જે કાંઈ સેપાહ પોતાની હાર જોય-ત્યારે પેલી ખાઇને લીધે
 તેને નાસ્તી જવાનો માર્ગ રહે નહીં.

વળી આપણામાંથી જે કાંઈ કે લડાઇમાં ફતેહમંદ થાય-તો આ
 સાંકડી જગ્યામાં કાઇતું ખૂન રેડવું નહીં જોઈએ.

પણુ તે હારી ગયલાં સઘળાં લશ્કરને આપણે પોતાના કબજામાં લેવાં-
 એવું નહીં બનવા દેવું કે આપણે તે ઉપર તલવાર કે તીરનો મારો ચલાવ્યે”

પેલો એલચી પાછો ફરી શેતાબી કરતો આવ્યો-તેની આગળ ગવે
 કહેલી સઘળી વાતો કહી.

જ્યારે તલહન્દે ગવનો એવો પયગામ સાંભળ્યો-ત્યારે તેણે લશ્કરમાં
 જે કાંઈ સરદારો હતા,

તેઓને ફર્માવ્યું જેથી તેઓ તેની નજદીક આવ્યા-તેઓને ધટતી
 જગ્યાએ બેસાડ્યા.

અને ગવ તરફથી આવેલો જવાબ સઘળો તેઓને કહ્યો-અને સઘળો
 ધૂપો ભેદ તેઓ આગળ ખુલ્લો કીધો.

તેણે લશ્કરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “આ દર્યા આગળની નવી લડા-
 ઇનો જે ગવે વિચાર કીધો છે,

તે માટે તમે શું ધારો છો એ માટે આપણે કેવા ઠરાવ ઉપર
 આવ્યે-કે જેથી આપણે ગવનો વિચાર પુરો પાડ્યે?

અગરજો તમે સઘળા મારી સાથે મળેલા રહેશો-અને કાંઈ પણ
 શાપ્સ લડાઇ કરવાથી જરાબી માયું નહીં ફેરવશે,

અને જ્યારે લડાઇમાં સઘળું લશ્કર એકઠુંજ રહેશે-ત્યારે જો આપણે
 શું દર્યામાં લડાઈ કરીશું કે પહાડા ઉપર કરીશું તે સરખુંજ છે

જો તમે લડાઇમાં મારા મદદગાર રહેશો-તો કોહલીના આવાઝથી
 ચિત્તો વાધ બીવાનો નથી.

આપણામાંથી જે લોકો કે મોટી કીર્તિ શોધશે તે લોકોજ આ
 કુન્યામાંથી પોતાની મોટામાં મોટી મુરાદ મેળવશે.

એક નામદારી ભરેલો શાપ્સ કીર્તિ સાથે માર્યા જાય-તો તે પોતે
 જીવતાં જીવત હારી જઈ દુરમનને ખુશહાલ કરે તેનાં કરતાં વધારે સારું છે.

જે કાંઈ કે લડવામાં શિતાબી વાપરશે-તે પોતાનાં બલોને માટેજ
 તેમ કરશે.

મિયાબન્હ અચ્ચ મન્ બસી ખાસેતલ્લ
 થરેત્તેન્હો અરેપે આસારેતલ્લ
 એ કશ્મીર તા પીશે દર્યાએ ચીન્
 બહર શહર મારા કુન્હ આફરીન્
 બેખપશમ હમલ્લ શહરુહા આ સેપાલ્લ
 શુ ફર્માન્ મરા ગદ્દેહા તાલે ગાલ્લ
 બપાસોબ હમલ્લ મેલ્લતરન્ પીશે ઊય
 ચકાયક નેહાદન્હ બર ખાકુ રય
 કે મા નામ ભૂધમેા તુ શહરુયાર
 બેખીની કુન્ન ગદ્દેશે રૂઝગાર
 એ દરગાહે તલ્લહન્હ બર શુહ ખોરુશ
 એ લશ્કર હમલ્લ કેશવર આમહ બલ્લુશ
 સેપલ્લશ હમલ્લ સુએ દર્યા કરીહ
 બજાન્ સુ સેપાલે ગવ આમહ પદીહ
 બરાબર ફેરફ આમદન્હ આન્ હો શાહ
 કે બુદન્હ બા ચકુ દેગર કીનલ્લખાલ્લ
 બગેરુહ અન્દરુન્ કન્દહા સાખતન્હ
 શુ શુહ અફે આબ અન્દર અન્દાખતન્હ
 હો લશ્કર બરાબર કરીદન્હ સફ
 સવારાન્ હમલ્લ બર લબ આવરુદલ્લ કફ
 બેયારાસેતલ્લ મયસરલ્લ મયમનલ્લ
 કરીદન્હ નજ્દીકે દર્યા બનલ્લ
 હો શાહે ગેરાન્માયલ્લ પુર હોઈ કીન્
 નેહાદન્હ બર પોસેતે પીલાન્ હો કીન્
 બકલબ અન્દરુન્ સાખતલ્લ ભએ ખીશ
 બુદલ્લ હર ચકી લશ્કર આસાયે ખીશ
 જમીન્ કાર શુહ આસમાન્ ચૂન્ બેનકુશ
 એ બસ નીજહો પરનેયાની ફેરફુશ
 હવા શુહ એ ગદ્દે સેપાલ્લ આખનુસ
 એ નાલીદને બુકો આવાએ ફુસ
 તો ગોકૂતી કે દર્યા બેલ્લુશહ હમી
 નહન્હ અન્દરુન્ ખૂન્ ખોરુશહ હમી
 એ જખમે તબરૂઝીનો ગૂપાલો તીધ
 એ દર્યા બર આમહ ચકી સુરખ મીધ
 શુ બર પીશે ખુરશીહ દામન્ કરીહ
 શુનાન્ શુહ કે કસ રુએ ગીતી નદીહ
 તો ગોકૂતી હવા તીધ બારહ હમી
 બખાકુ અન્દરુન્ લાલલ્લ કારહ હમી
 એ અફગન્દલ્લ ગીતી બરાન્ ચૂનલ્લ ગરત્
 કે કર્ગસ નેયારેત્ત બર સર શુજરત
 ગોરુહી બકન્દલ્લ દરુન્ પુર એ ખૂન્
 દેગર સર બુરીદલ્લ ફેગન્દલ્લ નેગૂન્
 એ દર્યા હમી ખાસેત્ત અચ્ચ બાહ મઉજ
 સેપાલ્લ અન્દરુ આમહ હમી ફઉજ ફઉજ
 હમલ્લ દશત મધએ બેગર બુકો ફેલ
 હમલ્લ નખલે અરેપાન્ એ ખૂન્ પુર કે ગેલ
 નેગલ્લ કરુહ તલ્લહન્હ અચ્ચ પોસેતે પીલ
 જમીન્ દીહ બરુસાને દર્યાએ નીલ
 હમાન્ બાહ બર સુએ તલ્લહન્હ ગરત્
 બઆબો બનાન્ આરુજમન્હ ગરત્

તેઓ મારી પાસેથી પુષ્કળ ખજાનો, ગોલાઓ અને સલ્તુગારેલા ધોડાઓ મેળવશે.

પછી કેશ્મીરથી ચીનના દર્યા સુધીનાં-ફરેક રોહર આપણા તાબામાં આવશે.

તે સઘળાં રોહરો ઉપર જ્યારે મારા હોકમ ચાલશે અને ત્યાંનાં તાલે તખ્ત મારાં થશે ત્યારે તે રોહરો હું મારાં લશ્કરને બપ્શી દઇશ.”

તેને જવાબ આપવા માટે સઘળા સરદારોએ તેની નજદીક-ખાક ઉપર મોઢાં મૂક્યાં.

તેઓ બોલ્યા કે “અમે તો કીર્તિજ શોધનારા છીએ અને તુંજ અમારો પાદશાહ છે-તો હવે અમાનાતું ફરતું તુંજ જોશે.”

પછી તલ્લહન્દની દરગાહમાંથી લડાઈના પોકારો નીકળ્યા-તેનાં લશ્કરથી તમામ મુલક જોશમાં આવ્યો.

તે પોતાનું તમામ લશ્કર દર્યા તરફ લઇ ગયો-પેલી તરફથી ગવનું ૧૧૮ લશ્કર પણ આવતું દેખાયું.

તે બન્ને પાદશાહો જેઓ એક બીલ ઉપર કીનો ચાહનારા હતા, તેઓએ આમણુ સામણુ ઊવણી નાખી.

લશ્કરની આસપાસ ખાઈ ખોદી-અને જ્યારે તે બંદી ખોદાઈ રહી ત્યારે તેમાં પાણી દાખેલ કીધું.

બન્ને લશ્કરે સામા સામી સફ ખેંચી-સઘળા સવારો હોઠ ઉપર ફીણ લાગ્યા.

ડાબા જમણી સફ ગોઠવી-અને સર સામાન દર્યાની નજદીક રાખ્યા.

પેલા દુઃખ અને કીના ભરેલા બન્ને જંચી યુન્યાદના પાદશાહોએ-હાથીઓની પીઠ ઉપર બે અમારી મૂકી.

તેઓએ કલ્બગાહમાં પોત પોતાની જગ્યા લીધી-તેઓ બન્ને પોતાનાં લશ્કરના સરદાર બન્યા.

પુષ્કળ નેઝા અને રૈશમી ઝુંડાએ કરી-અમીન ડામર જેવી કાળી બની અને આસરના ઘેરા રંગનું થયું.

લશ્કરની ધૂળથી હવા આખનુસ જેવી થઇ ગઈ-રણસિંગડાંના પોકાર અને નગરાંના આવાજથી,

તું કહે ગોયા દર્યા ઉછાળા મારે છે-અને મગરમન્હ તેમાં ખૂન માટે ખૂમ પાડે છે.

કુહાડી, ગોઝ અને તલવારના પડતા અખ્તોએ કરી-તે દર્યામાંથી એક ૧૧૬ રાતું વાદળ ચઢી આવ્યું.

અને જ્યારે વાદળ આક્રતાબની સામે પંથરાઈ ગયું-ત્યારે એવો દેખાવ થયો કે કોઇને અમીનની સપાટી દેખાઈ જ નહીં.

એવું લાગતું હતું કે ભણે હવા તલવાર વરસાવે છે-અને મટોડાંમાં લાલાનાં ફૂલ ઉગાડે છે.

મૂલેલાંની લોથના એવા તો જંચા ઢગલા થયા-કે તે ઉપરથી ગીદ પક્ષી પણ ઉડી શકતું નહીં હતું.

કેટલાક લોકો લોહીથી ભરેલા ખાડામાં પડેલા હતા-જ્યારે કેટલાક કપાયેલા માથેના બેંધા પડેલા હતા.

પવનને લીધે દર્યામાંથી મૈલ ઉઠવા લાગ્યા-છતાં લશ્કર ટાળે ટાળું આવતુંજ રહ્યું.

આખે મયદાને ભેલ, કલેલ અને શરીરો પડેલાં હતાં-તમામ ધોડા-ઓની નાલ લોહીથી ભરેલા કાદવમાં ખરડાયેલી હતી.

તલ્લહન્દે હાથીની પીઠ ઉપરથી નેગાહ કીધી-તો તેને તે મયદાન નીલના દર્યા નિસાલ (લોહીથી ભરેલું) દેખાયું.

વળી પવન પણ તલ્લહન્દની સામેજ ફુંકવા લાગ્યો-જેથી તે શૂખ અને તરસનો ખાહેશમંદ બન્યો.

એ બાહો એ ખુશીદો શમીદે તીજ
ન આરામ દીદો ન રાહે ગુરીજ
૧૨૦ બરાન ઝીને બૂરીન બેખોડોતો બેખોડ
હમલુ કેશવે હેન્દ ગવરા સેપોરુદ
બખીરી નેહાદલુરેત મરુદુમ દો અશમ
એ કમી બુલદ દેલ પુર અચ દરો ખશમ
ન આન માનદ અય પીરે દાના ન ઈન
એ ગીતી હમલુ શાહમાની ગુઝીન

અગર અન્દ બેકુલાયદ અચ રન્દ ગન્દ
હમલુ ગન્દે ગીતી નેયર્દ અરન્દ
એ કલમે સેપલુ અન નેગલુ કરુદ ગવ
નદીદ આન દેરકૂશ સેપલુદારે નવ
સવારી ફેરેત્તાદ તા પીરો પીલ
બેગરુદ બેભૂયદ હમી મીલ મીલ
બેખીનદ કે આન લઅલો રખશાન દેરકૂશ
કચૂ ખૂદ રૂએ સવારાન બેનકૂશ
કુભ શુદ કે બેનશતેત ભૂરો નખરુદ
અગર અશમે મન તીરુદ તરુ શુદ એ ગરુદ
સવારુ આમદો સરુબસરુ બેન્ગરીદ
દેરકૂશ સરે નામદારાન નદીદ
હમલુ કલખુગલુ દીદ પુરુ ગોકૂતબૂય
સવારાને લશકરુ હમલુ શાહુ ભૂય
૧૨૧ ફેરેત્તાદલુ બરુ ગશ્તો આમદ યુ ગરુદ
સુખુનહા હમલુ પીરો ગવ યાદ કરુદ
સેપલુબુદ ફેરુદ આમદ અચ પોશ્તે પીલ
ચેયાદલુ હમી રકૂત ગેયાન દો મીલ
બેરાદરુ યુ તલ્લન્દરા મોરુદલુ દીદ
દોખે લશકરુ અચ દરુદ પેશ્તુમોરુદલુ દીદ
સશપાએ ઊ યકુ બયકુ બેન્ગરીદ
કે ભઈ બરુ પૂરેત બરેતલુ નદીદ
બોરુશાન હમી ગશ્ત શાહે બલન્દ
નેશતેત અચ બરશ સૂગવારો નેજન્દ
હમી ગોકૂત બારુ અચ નખરુદે જવાન
બેરકૂતી પુરુ અચ દરો બરેતલુ રવાન
તોરા ગરુદેરો અખતરે બદ બેદેશત
બગરુનલુ નજદ બરુ તો બાહી દુરેશત
બે પીચીદ બામૂચગારાન સરત
તો રકૂતીઓ બેરેશીન દેલે માદરત
બખૂબી બરી રાન્દલુ અમ બા તો પન્દ
નેયામદ તોરા પન્દે મન સૂદમન્દ
યુ ફર્જાનએ ગવ બદાન ભ રશીદ
જહાનબૂય તલ્લન્દરા મોરુદલુ દીદ
૧૨૨ બેરાદરુશ ગેયાન બરાન પલુન દરત
બોરુશશ હમી અચ ફલકુ બરુ ગુજશત
બોરુશાન બેલતીદ દરુ પીરો ગવ
હમી ગોકૂત બારુ અચ જહાનદારે નવ
બજાન પસ બેયારાનેત લખૂરા બખન્દ
બદ ગોકૂત કય શહરુયારે બલન્દ

તેની સામે કુકાતા પવનથી, આક્રાંતબની ગર્ભીથી અને તેની તલ-
વારથી-તેને આરામ કે નાસવાનો માગ જણાયો નહીં.

આથી તે સોનેરી અમારી ઉપરજ સૂઈ ગયો અને દુશ્ત મરણ પામ્યો-
તેણે હિંદનો તમામ મુલક ગવને સોંપી આપ્યો.

ઈન્સાન ભત લોભ ઉપરજ પોતાની બંને આંખો લગાડેલી રાખે છે-
પોતાની પાસેની કોઈ ચીજ બોલી થવાથી તે દુઃખી અને ગુસ્સે થાય છે.

ઓ બુદ્ધા દાના શમ્સ! તારી પાસે રહેલી કે તારી પાસેથી જતી
રહેલી ચીજો એ કશું પણ કાચમ રહેવાનું નથી-આ જ્ઞાનમાંથી તું તો
ફકત ખુરા ખુરાહાલીજ એખતયાર કરી લે.

મેહનતથી ગમે એટલો ખજાનો એકઠો થાય-પણ તે મેહનત આગળ
આખી દુન્યાની દડલત પણ નજીવી કહેવાય.

જ્યારે ગવે લશ્કરની કલબગાહમાંથી નગર-પ્રીધી-અને તે જવાન સર-
દારનો ઝુડો ભેંચો નહીં,

ત્યારે સવારને મોકલ્યો જેથી તે તેના હાથી આગળ-ફરે અને માથેલો
તક તેની શોધ કરે.

તે તપાસ કરે કે “પેલો રાતો જળકનો ઝુડો-કે જેનાથી સવારોના
ચેહરા ફિક્કા પડી જતા હતા,

તે ક્યાં જતો રહ્યો? કારણકે લડાઈ ધીમી પડી ગઈ છે અથવા તો
કદાચ મારી આંખ ધૂળને લીધે વધારે ઝાંખી પડી ગઈ છે.”

પેલો સવાર આવ્યો અને બધે બધ જોયું-પણ નામદારોના સરદારનો
ઝુડો દેખાયો નહીં.

તમામ કલબગાહ ચર્ચા બરેલી બનેલી અને સધળા લશ્કરના સવારોને
પોતાના પાદશાહને શોધતા ભેંચા.

તે કારોદ પાછો ફર્યો અને ઝડપથી આવી-સધળી વાત ગવને કહી.

સરદાર ગવ હાથીની પીડ ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને બે માઈલ સૂધી
પેયાદો બની રડતો રડતો ગયો.

બાઇએ જ્યારે તલ્લન્દને મૂંચેલો ભેંચો-અને તેનાં લશ્કરનો ચેહરા
દુઃખી કરમાયેલો ભેંચો,

ત્યારે તેણે પગથી માથાં સૂધીનું તેનું સધળું શરીર તપાસી જોયું-
પણ કંથેથીબી તેની આમડી જખ્મી થયેલી જોઈ નહીં.

તે મોટો પાદશાહ રડવા લાગ્યો-તે તેની પાસે સોગ બરેલો અને
ગમગીન થયેલો બેઠો.

તે રડતો રડતો બોલતા લાગ્યો કે “ઓ બહાદુર જવાન!-તું દુઃખ
બરેલો અને જખ્મી જીવે ચલી ગયો.

તને ખરા સેતારાની ચાલે માર્યા છે નહીં તો તારી ઉપર સખ્ત પવનબી
કુકાતે નહીં.

સલાહ આપનારાઓની સલાહ પ્રમાણે ચાલ્યો નહીં-તારી માનું જીવ-
તર બાળીને દુન્યા છોડી ચાલી ગયો.

મેં તને ધણી સારી શીખામણો કહી-પણ તને મારી શીખામણ
ફાયદાવાળી લાગી નહીં.”

જ્યારે ગવનો સલાહકાર ત્યાં આવી લાગ્યો-અને પાદશાહ તલ્લન્દને
મૂંચેલો ભેંચો,

તેમજ તેના બાઇ ગવને તે બોહાળોમાં મથદાનમાં રડતો ભેંચો-કે જેનાં
રૂદનના પોકાર આરમાન કરતાં પણ ઉપર જતા હતા,

ત્યારે તે થણ પોકારતો ગવની નજીકે ભોંય ઉપર લેાટ્યો-અને બોલવા
લાગ્યો કે “અફસોસ! ઓ જવાન પાદશાહ તારો અફસોસ!”

પછી તેણે ગવને શીખામણ દેવા માટે પોતાની જખ્મ બોલી-તેને
કહ્યું કે “ઓ મોટા મરતબાના પાદશાહ!

અઝીન્ બારીઓ સૂઝવારી એ સૂફ
 યુનીન્ રફતો ઈન્ બૂદની કારૂ બૂદ
 સેપાસ અઝ જહાન્ આફરીનત યકીસ્ત
 કે તલ્હન્દ અરૂ દસ્તે તો કોસ્તહ નીસ્ત
 હમહૂ બૂદની ગોઠૂતહૂ બૂદમ બસાહૂ
 એ કયવાનો બહુરામો ખુરશીદો માહૂ
 કે અન્દાન્ બેપીચહ બરઝમ ઈન્ જવાન્
 કે બરૂ ખીશતન્ બરૂ સરૂ આરહૂ ઝમાન્
 કુનૂન્ કારે તલ્હન્દ યુન્ બાહૂ ગશત
 ખતાદાનીઓ તીઝી અન્દરૂ ગુઝશત
 સેપાહસ્ત અન્દાન્ પુરૂ અઝ દહો બશમ
 સરાસરૂ હમહૂ બરૂ તો દારન્દ અશમ
 બેયારામો મારા દેલ આરામ દેહૂ
 ખેરહૂરા બઆરામો દેલ કામ દેહૂ
 કે યૂન્ પાદશારા બેબીનહૂ સેપાહૂ
 પુરૂ અઝ દહો ગેયાન્ પેયાદહૂ બરાહૂ
 બેકાહદશ નઝરૂ સેપાહૂ આખૂ રૂય
 ફેરૂમાયહૂ ગુસ્તાખ ગર્દહૂ બઝૂય
 બકેદારે જામી ગોલાબસ્ત શાહૂ
 મખાદા કે અઝ બાહૂ ગર્દહૂ તખાહૂ
 એ દાના ખેરહૂમહૂ બેશનીહૂ પન્દ
 ખોરૂશી એ લશ્કરૂ બરૂ આમહૂ બલન્દ
 કે અય નામદારાનો ગોદારે શાહૂ
 મખારીહૂ ચકૂ તન્ બદીન્ રઝમગાહૂ
 કે આન લશ્કરૂ અકુનૂન્ જુદા નીસ્ત ઝીન્
 હમહૂ સાખતન્ બાયદો આફરીન્
 હમહૂ પાકૂ દરૂ ઝીન્હારે મનીહૂ
 વઝાન્ પુરૂ મનેશ યાદગારે મનીહૂ
 અઝાન્ પસ હમહૂ મેહુતરાનરા બેખાન્દ
 બમેઝગાન્ હમી ખૂને દેલ બરૂ ફેશાન્દ
 યકી તન્ગ તાબૂત કર્દશ એ આજ
 એ ઝરૂરે એ પીરૂઝહો યૂમે સાજ
 બેપૂશીહૂ રૂયશ અઝીની પરન્દ
 શુહ આન્ નામવરૂ નામખરૂદારે હન્દ
 બદબૂકો બકીરો બકાકૂરો સુરૂક
 સરે તન્ગ તાબૂત કર્દહૂ ખુરૂક
 વઝાન્ જાયગહૂ તીઝ લશ્કરૂ બેરાન્દ
 બરાહો બમન્ગેઝ ફેરાવાન્ નમાન્દ
 યુ શાહાન્ ગુઝીદહૂ જાએ નખરૂહ
 એ માદરૂ બેશુહ ખાએ આરામો ખરૂહ
 હમીરાહૂ બરહૂ દીદહૂબાન્ દારૂતી
 ખતલખી હમહૂ રૂય યુઝાશતી
 યુ અઝ રાહૂ બરૂખાસ્ત ગર્દે સેપાહૂ
 નેગહૂ કરૂહ બીનાદેલ અઝ દીદહૂગાહૂ
 એ બાલા ફેરફરો ગવ આમહૂ પદીહૂ
 હમહૂ રૂએ કેશવરૂ સેપહૂ ગુસ્તરીહૂ
 હમી દીદહૂબાન્ બેન્ગરીહૂ અઝ દો મીલ
 કે બીનહૂ મગરૂ તાજે તલ્હન્દો પીલ
 નેયામહૂ પદીહૂ અઝ મેયાને સેપાહૂ
 સવારી બરૂ અઝમન્દ અઝાન્ દીદહૂગાહૂ

આ રૂદન અને સોઝ કરવાથી તને શું ફાયદો થનાર છે?—એવો બનાવ બનવાનોજ હતો અને બન્યો.

ખોદાતાલાના તને એજ શુકાના કરવાના છે—કે તલ્હન્દ તારા હાથ ઉપર માર્યો ગયો નથી.

રાનિશ્વર અને મંગળ સેતારાની તેમજ આકૃતાબ અને માહતાબની ચાલથી—સધળા બનનારા બનાવો મેં પાદશાહને કહ્યાજ હતા,

કે આ જવાન લડાઈમાં એટલો બધો શુંતારો—કે તે પોતે પોતાની ઉપરજ મોત લાવી મેલશે.

હવે તલ્હન્દનું કામ બરબાદ થઇ ગયું છે—તે પોતાની નાદાની અને આકળાપણીથી યુઝર પામ્યો છે.

તેનું દુઃખ અને ગુસ્સા બધું કેટલુંક લશ્કર છે—એ સધળાઓ પોતાની આશા ઉમેદ તારી ઉપરજ રાખે છે.

માટે તું હવે જરા આસાધેશ લે અને અમેને પલ્લુ આરામ આપ—તારાં દિલના આરામ સાથ હવે ડહાપણનો પલ્લુ ઉપયોગ કર.

કારણકે જ્યારે લશ્કર પાદશાહને રસ્તા ઉપર પાછું પેચાદો દુઃખ ૧૨૩ બરેલો અને રડતો બેરો,

ત્યારે લશ્કરીઓની નઝદીક તારો મસ્તબો જળવારો નહીં—અને હલકા માણસોનું ચઢી વાગશે.

પાદશાહ તો એક ગોલાબનાં પ્યાલાં ભેગો છે—અને તેને તોફાની પવનથી તુકસાન થતું નહીં બેઠયે.”

ગવે તે દાના ઉસ્તાદની શીખામણુ સાંભળી—અને પછી લશ્કરમાંથી મનાદી પોકરાવી,

કે “ઓ પાદશાહના નામદારો અને પેહલવાનો!—કોઈ પલ્લુ આ મયદાનમાં થોભતા ના.

કારણકે હવે પેલું લશ્કર આપણાંથી જુદું નથી—હવે તો સધળાં લશ્કરે સાથે મળીને કામ કરવું બેઠયે એકમેક ઉપર દોઆ સલામ ચાલવી બેઠયે. તમે સધળા મારીજ પનાહમાં આવ્યા છો—અને તમારાં લશ્કરમાંના મોટાં મનનાં લોકો મારીજ ચાદગારી તરીકે છો.”

ત્યાર પછી સધળા સરદારોને બોલાવ્યા—અને પોતાની આંખમાંથી ગમગીનનાં આંસુ પાડવા લાગ્યા.

પછી હાથીદાંત, સોનું અને પીરોઝાનાં નંગો જડેલી એક સાગનાં લાકડાંની સાંકડાં મોંની શબપેદી બનાવવામાં આવી.

તેમાં તે શબ મેલી તેનું મોં ચીનાઈ ફેશમી કપડાંથી ઢાંક્યું—એવી રીતે તે હિંદનો નામ ઉઠાવનાર નામીયો સરદાર ચાલી ગયો.

સરસ, ડામર, કપૂર અને કસ્તુરીથી—તે સાંકડી શબપેદીનું મોં બંધ ૧૨૪ કરવામાં આવ્યું.

પછી ત્યાંથી સધળાં લશ્કરને શેતાબ આગળ ચલાવ્યું—રસ્તામાં તેમજ ઉતારાની જગ્યામાં ધણો વખત થોભ્યો નહીં.

હવે જ્યારથી પેલા બન્ને શાહઝાદાઓએ લડાઈની જગ્યા એખ્તયાર કીધી હતી—ત્યારથી તેઓની માદરની બિધ, આરામ કે ખાતું પીતું જતું રહ્યું હતું.

તેણી હમેશે તેઓના રસ્તા ઉપર ચોખીબાન રાખતી હતી—અને સધળા દિવસ સખ્તીમાંજ પસાર કરતી હતી.

હવે જ્યારે રાહમાંથી લશ્કરની ધૂળ ઉડી—ત્યારે પેલા બાહોશ ચોખીબાને ચોખી ઉપરથી નઝર કીધી,

તોં બિચાઈથી ગવનો ઝુંડો દેખાયો—અને ત્યાંની ઝમીન તે યુલકની સપાટીએ તમામ લશ્કર ફેલાઈ ગયલું માલૂમ પડ્યું.

પેલો ચોખીબાન બે માઈલ દૂરથી ભેગા લાગ્યો—કે કહાય તલ્હન્દનું તાજ અને હાથી દેખાય,

પલ્લુ તે લશ્કરની વચ્ચે કાંઈ માલૂમ પડ્યું નહીં—આથી ચોખી ઉપરથી તેણે એક સવાર દોડાવી તેણીને ખબર કીધી,

કે લશ્કર ગુઝર કરૂં અઝીન્ સુએ કહું
 ગવો હરુ કે બૂદન્હ બા ઊ ગોરૂં
 ન તલ્હન્હ પયદા ન પીલો દેરૂંશ
 ન આન્ નામદારને ઝરીનહ કરૂંશ
 ૧૨૫ એ મેઝુગાન્ ફેરૂંખત ખૂન્ માદરશ
 બખૂન્ અન્દરૂન્ ધરૂંકહું ગરતહું બરશ
 વઝાન્ પસર સુ આમહ બદ્દ આબહી
 કે શુદ્ધ તીરહું આન્ ફરૂંરે શાહનશાહી
 જહાનનૂય તલ્હન્હ બરૂં ઝીન્ બેમોરૂં
 સરે ગાહે શાહીશ ગવરા સેપોરૂં
 બઅયવાને ઊ શુદ્ધ દવાન્ માદરશ
 ફેરાવાન્ બહીવારૂં બરૂં જહ સરશ
 હમહું જામહું બેદરીદો રોખરા બેકન્હ
 બઅયવાનો ગન્જ આતેશ અન્દરૂં ફેગન્હ
 હમહું કાખો તખ્તે ખુઝોર્ગી બેસૂખત
 વઝાન્ પસર ખુલન્હ આતેશી બરૂં ફેરૂંખત
 કે સૂજહું તને ખુદ બઆધને હેન્હ
 વઝાન્ સૂખ પયદા કુનહ દીને હેન્હ
 સુ અઝ માદર આગાહી આમહ બગવ
 બરૂં અન્ગીખત આન્ બારએ તીસરવ
 બેયામહ વરા તન્ગ દરૂં બરૂં ગેરેફત
 પુરૂં અઝ ખૂન્ મેઝહું બાહેશ અન્દરૂં ગેરેફત
 કે અય માદરે મેહૂરૂંખાન્ ગૂંશદારૂં
 કે મા બી ગુનાહીમ અઝીન્ કાઝારૂં
 ૧૨૬ ન મન્ કોશતમ ઊરા ન ચારાને મન્
 ન ગોર્હી અઝીન્ નામદારૂં અન્જુમન્
 નેચારસ્ત દમ જહ બરૂં કરૂં દુરેસ્ત
 વરા ગર્દેશે અખતરે બદ્દ બેકોશત
 બદ્દ ગોકૂત માદરૂં કે અય બદ્દકુનેશ
 એ અર્થે બહન્હ આયદત સરૂંજનેશ
 બેરાદરૂં કોશી અઝ પયે તાબે તખ્ત
 નખાનહ તોરા નીકુદેલ નીકુખખત
 ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અય મેહૂરૂંખાન્
 નશાયહ કે બરૂં મન્ શવી બદ્દગુમાન્
 બેચારામ તા મન્ તોરા રઝમગાહું
 નુમાયમ હમી કારે શાહો સેપાહું
 કે ચારસ્ત શુદ્ધ પીશે ઊ રઝમનૂય
 ફેરા બૂદ દરૂં સરૂં ખુદ ઇન્ ગોકૂતગૂય
 બદાદારૂં ફે માહો મેહૂરૂં આફરીહ
 શબો ફેરો ગદાન્ સેપેહૂરૂં આફરીહ
 કઝીન્ પસર નબીનહ મરા મોહૂરો ગાહું
 ન અરપો ન ગોર્હી ન તીધો કોલાહું
 મગરૂં કીન્ સોખન્ આશકારા કુનમ
 એ વુદી દેલત પુરૂં સુદારા કુનમ
 ૧૨૭ કે ઊરા બદરસ્તે કરૂંશ બરૂં જમાન્
 નેચામહ બેબીની બરઉશન્ રવાન્
 કે ચાબહ બગીતી રહાઈ એ મરૂં
 અગરૂં તન્ બેપૂશહ બપૂલાહો તરૂં

કે “પહાડની આ તરફથી આપણું લશ્કર પસાર થયું છે-અવ અને તેની સાથે જેઓ ગયા હતા તે છે,
 પણ તલ્હન્હ, કે તેનો હાથી કે તેનો ઝુડો કે તે સોનેરી બેડાવાળા નામદારો કોઈ દેખાતા નથી.”

આથી તેની મા આંખમાંથી આંસુ વરસાવવા લાગી-જે આંસુમાં તેની છાતી ગડું થઈ ગઈ.

પછી જ્યારે તેણીને ખબર મળી કે તે શેહ-શાહી ઝળકાટ સીઆહ થયો છે.

દેશ છતનારો તલ્હન્હ પોતાની અમારીમાંજ મરણ પામી-પોતાનું પાદશાહી તખ્ત ગવને રોપી ગયો છે,

ત્યારે તેની માદર દોડતી-કે તેના મેહલમાં ગઈ-અને વારંવાર દીવાર ઉપર માથું ઝીંકવા લાગી.

તમામ કપડાં ફાડી નાખ્યાં અને મોઢું પીળી નાખ્યું-તેનું દીવાન-ખાનું અને ખજાનો સળગાવી મૂક્યો.

તેનો સધળો મેહલ અને મોટાઈનું તખ્ત બાળી નાખ્યું-અને પછી એક મોટી ચેલ સળગાવી,

કે તેમાં હિંદુસ્તાનની સતી થવાની રીત પ્રમાણે પોતાનાં શરીરને આતશમાં બાળી નાખે-અને આ રીતની માહેતમદારીથી હિંદુ રસ્મને તાઝી કરે.

જ્યારે ગવને પોતાની માદરની એવી ખબર પડી-ત્યારે તેણે શેતાબ ચાકનો ઘોડો ડપતાવ્યો.

તે આવ્યો અને તેણીને મજબૂત બગલમાં પકડી લીધી-અને આંસુ ભરી આંખે તેણીના કાલાવાલા કરવા લાગ્યો,

કે “ઓ મારી મેહરબાન માદર! તું મારું સાંભળ-કે અમે આ લડાઈથી તદ્દન બેચુનાહ છીએ.

મેં કે મારા સાથીઓએ કે આ મોટાં લશ્કરમાંના કોઈ પેહલવાને તેને માર્યો નથી.

કોઈ તેની સાથે ગુસ્સાથી બોલવાની હિંમત પણ કરી શકતો નહીં હતો-તેને તો તેના બૂરા મહેળની આંખે માર્યો છે.”

તેની માએ તેને કહ્યું કે “ઓ બદ કરતૂકના બેટા!-ખુલ્લે આસ્માનથી તારી ઉપર લચ્ચનત પડશે,

કે તે તાજ અને તખ્તને માટે તારા બાઇને માર્યો છે-હવે તને નેક બખત લોકો ઉદાર દિલને કહેશે નહીં.”

ગવે તેણીને એવો જવાબ દીધો કે “ઓ મેહરબાન!-તારે મારી ઉપર એવો બૂરા શક લાવવો ઘટતો નથી.

તું ધીરજ ધર કે હું તને તે લડાઈગાહ, તેમજ પાદશાહ અને લશ્કરનાં કામની વિગત દેખાડીને સમજાવું છું.”

કોણ તેની સામે લડવા જવાની હિંમત ધરાવતું હતું-અને કોણનાં બેભાંમાં આ અથડાનો વિચાર હતો?

કસમ છે તે દાદારના કે જે સાહેબે આફતાબ અને માહતાબને શેરાન કીધા-કસમ છે તે સાહેબના કે જેણે રાત અને દિવસને તેમજ ફરતા આસ્માનને પયદા કીધો,

કે હવે પછી મને મારી મોહર, તખ્ત, ઘોડા, ગોઝ, તલવાર અને કાલાહ બેશે નહીં,

જ્યાં સુધી હું આ વાતનો પુરો ખુલાસો કરીશ નહીં-અને તારાં ગુસ્સા ભર્યાં દિલને પાણું નમીસ ઉપર લાવીશ નહીં,

કે તેનું મોઢું કોઇને હાથે નીપજ્યુજ નથી. તું તારા શેરાન જીવે જો,

કે હુન્નામાં મોતથી કોણ છૂટકારો મેળવે છે-પછી તે શખ્સ પોલાહ અને લોહાંની ટોપીથી પોતાનું શરીર કાં નહીં ઢાંકી રાખતો હોય?

શુ ઈન્ શમએ રખશાન્ ફેરૂ પેશ્મોરહ
અમરૂદી કસી ચક્ નક્સ નુશ્મોરહ
અમરૂ ચૂન નુમાયમ નગર્દી તો રામ
બહાદારે દાર-દહુ ફે રાસેત કામ

કે સૂઝમ બ આતેશ તને ખીશરા
કુનમ શાહ જાને બહાન-હીશરા
શુ બેશનીહ માદર સુખનહાએ ગવ
ફેરીશ આમદશ બુજો બાલાએ ગવ
કે સૂઝહ બઆતેશ દેલીરી જવાન
હોનરૂહા બેસુદહુ તનશરા રવાન
બહુ ગોકૂત માદર કે બેન્માય રાહુ
કે ચૂન મોરહ બર પીલ તલ્લહ શાહુ
અગર બર મન ઈન્ આશકારા શવહ
બર આતેશ ફેલમ પુર મુદારા શવહ
પુર અચ દરહ શુહ ગવ બઅયવાને ખીશ
જહાનદીદહુ ફર્જાનહુરા ખાન્ પીશ
બેગોકૂત આન કે બા માદરશ રફૂતહુ બૂહ
એ માદર કે ચૂન આતેશ આશકૂતહુ બૂહ
નેશસ્તહુ હરૂહ બહમ રાએજન
ગવો મદે ફર્જાનહુ બી અન્બુમન
બહુ ગોકૂત ફર્જાનહુ અય નીકૂખૂય
નગર્દહ બમા રાસેત ઈન્ આરજૂય
એ હરૂસ બેખાનીમ બરૂનાઓ પીર
કુભ નામદારી બુવહ તીચવીર
એ કશ્મીર વચ હરબરે મર્ઘો માય
અજાન તીચવીરાને બૂયન્દહુ રાય
સવારાન એ હરૂસ બર અફૂગન્દ ગવ
બહાઈ કે બુહ મૂબહે પીશરવ
સરાસર બદરગાહે શાહુ આમદહ
બદાન નામવર બારૂગાહુ આમદહ
જહાનદાર બેન્શસ્ત બા મૂબદાન
બુજોગોને દાનાઓ રઉશન રવાન
ફેકત કરૂહ ફર્જાનહુ અચ રખમગાહુ
કે ચૂન રફૂત પયગારે શાહો સેપાહુ
એ દર્યાઓ અચ કન્દહો આબુગીર
ચકાયકુ બેગોકૂતહુ બા તીચવીર

નખોકૂતહુ ઈશાન ચકી તીરહુ શખ
કે બર ચક્ દેગર બર કુશાદહુ લખ
એ મયદાન શુ બરખાસેત આવાએ ફૂચ
જહાનદીદગાન ખાસેતહુ આબુનૂસ
ચકી તખ્ત કંદહ અજાન ચારૂ સૂય
દો મદે ગેરાનમાયએ નીકૂખૂય
બમાનદે આન કન્દહો રખમગાહુ
બચ અન્દર આવદહુ ફૂએ સેપાહુ
બશાન તખ્ત સહ ખાનહુ કંદહ નેગાર
બરામીદને લશકરે શહુ રયાર
દો લશકર તારીશીહ અચ સાએ આજ
દો શાહે સરકાજ બા ફરૂરે તાજ

ન્યારે આ ઝળકતો ચેરાગ બુઝાઈ જવાની તૈયારી કરે છે-ત્યારે ગમે
એટલી મદનગીથી કોઈ રાખસ પોતાનો એક શ્વાસ પણ ગણી શકતો નથી.

અગરજો આ લડાઈની સધળી વિગત હું તને ન્યારે દેખાડીશ ત્યારે
જો તું તેથી સન્તોષ નહીં પામશે-તો સંભાળ કરનાર દાદાર કે જે સાહેબ
રાસ્તીનીજ ખાહેરા રાખનારા છે તેના સઉગન્દ લઈ કહું છું,

કે હું મારાં શરીરને આતશની ચેહમાં સળગાવી ફરિશ-અને ફુસ્મ-
નોના છવને તેથી ખુશહાલ કરીશ.”

ન્યારે તેની માદરે ગવની વાત સાંભળી-ત્યારે તેણીને ગવના દબદબા
અને ખુલ્લું કહેના અફસોસ આવ્યા,

કે આવો બહાદુર જવાન માણસ આતશમાં બળી મરશે-અને તેને
આત્મા પોતાના શરીરનું બેગુનાહપણું સાબિત કરશે.”

આથી તેની માદર બોલી કે “તું મને સધળું દેખાડી આપ-કે શાહ-
ઝાદો તલ્લહ હાથી ઉપર કેવી રીતે મરણ પામ્યો ?

ન્યાં સૂધી એ વાત મારી આગળ ખુલ્લી થશે નહીં-ત્યાં સૂધી મારે
શાન્તિ ભર્યું દિલ આતશ ઉપર બળ્યા કરશે.”

એવું સાંભળી ગવ દહું બરેલા પોતાના મેહલમાં ગયો-તેણે પોતાના
અનુભવી ઉસ્તાદને નજદીક બોલાવ્યા.

અને તેની મા કે જેણી આતશ મિસાલ ગુરસે થયલી હતી તેની ૧૨૮
સાથની વાતચિત તેને કહી સંભળાવી.

પછી ગવ અને પેલો દાના મદે બંને જણ બીબ લોકો વગર એકલા
વિચાર ચલાવવા બેઠા.

પેલા દાના રાખસે ગવને કહ્યું કે “એ નેક ખરસતના પાદશાહ !-
આ ખાહેરા આપણાથીજ પુરી પડે તેમ જણાતું નથી,

મોટે આપણે સધળે ઠેકાણેથી જે કોઈ નામીયા અને ખાહેરા વિચા-
રના જવાન અને બુદ્ધા રાખસો હોય તેઓને બોલાવી મંગાવ્યે.

કેરમીર, દરબર, મર્મ અને માય શહેરામાંથી-અકલ શોધનારા તિલ્લુ
બુદ્ધિના રાખસોને બોલાવવા બેઠયે.”

આથી ગવે ચો તરફ સવારો દોડાવ્યા-અને જે જગ્યાએ કે આગેવાન
દાના લોકો હતા,

તેઓ સધળા તે નામવર પાદશાહની દરબારમાં તે નામીયા કચેરીમાં
આવ્યા.

પાદશાહ પોતાના વઝીરો તેમજ પેલા દાનાઈ બરેલા અને રાશન
રવાનના બુજોગો સાથ બેઠો.

ત્યાં પેલા દાના રાખસે લડાઈગાહનું સધળું વર્ણન કીધું-કે પાદશાહો
અને લશકરો કેવી રીતે લડ્યાં ?

નહી આગળ લશકરો કેમ ગોઠવવામાં આવ્યાં, ખાઈ કેમ બનાવવામાં
આવી અને તેમાં પાણી કેમ ભર્યું-તે સર્વ બીના વિગતે તે પ્રબળ બુદ્ધિના
માણસોને એક છેડાથી બીબ છેડા સૂધી કહી.

તે સીઆહ રાત તેઓ બેંધાયા પણ નહીં-કારણકે તે બાબત ઉપરજ ૧૨૯
એક બીબ સાથ વાતો કર્યાં કીધી.

ન્યારે સવારે મયદાનમાંથી નગારાંના આવાજ નીકળ્યા-ત્યારે પેલા
અનુભવી રાખસોએ આખૂનસનું લાકડું મંગાવ્યું.

અને તેઓમાંના બેંધી બુન્યાદના અને નેક ખરસતના બે દાનાઓએ
એક ચોરસ પાટિયું તૈયાર કીધું.

તે ખાઈ અને લડાઈનાં મયદાન જેવું એક પાટિયું બનાવ્યું-અને
તેમાં બંને બાજુનાં લશકરને એકમેકની સામે ગોઠવ્યાં.

તે તખ્ત ઉપર લશકરો અને પાદશાહોને ચાલહાલ કરવા મોટે સો
ખાણું પાડ્યાં.

હાથીદાંતમાંથી તેમજ સાજનાં લાકડાંમાંથી બે લશકરો કોતરાવ્યાં-અને
દબદબા તથા તાજ સાથના બે સરકાર પાદશાહો બનાવ્યા.

પેચાદહુ યુદ્ધ અન્દરૂ બા સવાર
 હો સહુ કર્દહુ આવીએશે કાઝાર
 એ અરેપાનો પીલાનો દરેતરે શાહ
 યુવારેએ કે અરેપ અઢગન્દ અરૂ સેપાહ
 હમહુ ગેરૂ કર્દહુ અરૂ આધને જગ
 યકી તીજ જુગ્યાન દેગરૂ બા દેરગ
 બેચારારેતહુ શાહુ કર્દહુ સેપાહ
 એ યકુ દરેત કર્દહુ નીકુખાહ
 ૧૩૦ અબરૂ દરેતે શાહુ અચ હો રૂયહુ હો પીલ
 એ પીલાન શુદહુ તખત હમરગે નીલ
 હો ઊશુરૂ અરે પીલ કર્દહુ અપાય
 નેશાન્દહુ બરીશાન હો પાકીઝહુ રાય
 બપહુલુએ ઊશુરૂ હો અરેપો હો મરૂદ
 કે પખાશ જુયન્દ રૂએ નબરૂદ
 યુવારેએ હો શેખ અરૂ હો રૂએ હો સહુ
 એ ખૂને જેગરૂ અરૂ લખ આવરૂદહુ કર્દ
 પેચાદહુ બેરૂતી એ પીશે ન પસ
 કે ઊ ખૂદ દરૂ જગૂ કર્યાદરસ
 યુ યુઝારતી તા સરૂ આવરૂદહુ
 નેશારતી યુ કર્દહુ અરૂ દરેતે શાહ
 હમાન મરૂદ કર્દહુ યકુ ખાનહુ પીશ
 નરૂતી બજગૂ અચ અરે શાહે ખીશ
 સે ખાનહુ બેરૂતી સરકાચ પીલ
 બેદીદી હમહુ રચમગાહુ અચ હો ખીલ

સે ખાનહુ બેરૂતી શુતેરૂ હમચુનાન
 બઆવરૂગહુ અરૂ દમાનો દનાન
 હમાન રૂતને અરેપ સેહુ ખાનહુ ખૂદ
 બેરૂતન યકી ખાનહુ બીગાનહુ ખૂદ
 ૧૩૧ બેરૂતી એ હરૂસ શેખે કીનહુ ખાહ
 હમી તાખતી ઊ હમહુ રચમગાહુ
 હમી રાન્દ હરૂકસ બમયદાને ખીશ
 બરૂતન નકર્દી કર્સી કર્મો ખીશ
 યુ દીદી કર્સી શાહુરા દરૂ નબરૂદ
 બઆવાચ ગોત્રી કે અચ શાહુ અરૂદ

શાહુ અચ ખાનએ ખીશ અરૂતરૂ શદી
 હમી તા બરૂ જય તન્ગ આમદી
 વજાન પસ બેબરેતન્દ અરૂ શાહુ શાહુ
 શેખો અરેપો કર્દહુ પીલો સેપાહ
 નેગહુ કરૂદ શાહુ અન્દરાન ચારૂ સૂય
 સેપહુ દીદ અઢગન્દહુ ચીન દરૂ અરૂય
 એ આબો એ કન્દહુ બરૂ બરેતહુ શાહુ
 અપો રસ્ત પીશે પસ અન્દરૂ સેપાહ

શુદ અચ રન્જ વચ બરેતગી શાહુ માત
 ચુનીન ચાકૂત અચ અર્ષે ગર્દાન બરાત

તે લરકરમાં સવારો સાથ પેચાદા પહુ હતા-હડાઇ હડવા માટે બે
 સફ તૈયાર કીધી.

ધોડા, જાંટ અને પાદશાહના વઝીરને-તેમજ બે હડવેયા રૂખ (હાથી)
 કે લરકરની સફ ઉપર ધોડાને મારે,

તે સધળાં મોહરને હડાઇની ઢપ ઉપર ગોઠવ્યાં-એક તરફથી હથેલી
 શરૂ કરતો ત્યારે સામેવાળા તરફથી તેનો બચાવ કરતો રાખ્યો.

બન્ને પાદશાહો પોત પોતાનાં લરકરની કલબગાહમાં ઉભા-તેઓના
 એકેક હાથ ઉપર નેકખાહ વઝીરો રહ્યા.

પાદશાહના બન્ને હાથ ઉપર બેક બાઝુએથી બબે જાંટને રાખ્યાં-તે
 જાંટોથી પેહુ પાટિયું પહુ નીલને રંગનું બન્યું.

આ જાંટોની પાસે બે શુરૂગાં હતાં કીધાં-તેઓ ઉપર બે પાકીઝેહ
 વિચારના રાખસોને બેસાડયા.

શુરૂરની બન્ને બાઝુએ બે ધોડા અને તેઓ ઉપર સવારી કરનારા
 બે રાખસોને ગોઠવ્યા-કે જેઓ હડાઇને વખતે હડાઈ કરે.

બેક તરફ બન્ને સફને છેડે બે હડાયક રૂખને મૂક્યા-જેઓએ જગ-
 રના લોહીથી પોતાનાં મોં ઉપર કફ ચઢાવેલો રાખ્યો હતો.

પેચાદા આગળજ ચાલતું હતું પાછળ નહીં કારણકે હડાઈમાં તેજ
 ચાદગાર હતું.

જ્યારે તે પેચાદા હડાઈગાહમાં દુશ્મનની સફને મચાળે સૂધી જઈ
 પુગતું-ત્યારે તે વઝીરના જેવું બનીને પાદશાહની નજીક બેસતું હતું.

તેમજ વઝીર પહુ હડાઇને વખતે પોતાના પાદશાહની પારોથી એક
 ધર કરતાં વધુ આગળ જતો હતો નહીં.

સરકરાજ જાંટ ત્રણ ધર ચાલતું હતું (યાને જેમ દામમાં ત્રીજે ધરની
 સોટકી મારે તેમ ત્રીજે ધરનું દુશ્મનનું મોહર મારતું હતું)-અને બે
 માઇલ દૂરથી સધળી હડાઈગાહ જેવું હતું.

શુરૂ પહુ એવીજ રીતે ત્રણ ખાણાં ચાલતું હતું (યાને ત્રીજે ધરનું
 મોહર મારતું હતું)-અને હડાઈગાહમાં દોડતું અને પોકાર કરતું હતું.

તેમજ ધોડાની ચાલ પહુ ત્રણ ધર હતી-પહુ ચાલવામાં તે એક
 બીલ રંગનાં ધરમાં ઉતરતો હતો (યાને અદી ધર ચાલતો હતો).

કીનો લેનારો રૂખ (હાથી) બધી તરફ દોડતો-અને આખાં મચ-
 દાનમાં હથેલી કરતો હતો.

દરેક મોહર પોત પોતાની નેમેશી જગ્યામાંજ ચાલતું હતું-કોઈ પહુ
 મોહર પોતાની ચાલમાં વધતું કે ઓછું જઈ શકતું હતું નહીં.

જ્યારે કોઇ મોહર (યાને હડનાર) હડાઇની વચ્ચે પાદશાહને જેતું-
 તો મોટીથી બોલતું કે “ઓ પાદશાહ દૂર થઇ જા !” (એટલે કે પાદશાહ
 ઉપર “શેહ” લેવાતી),

ત્યારે પાદશાહ પોતાનાં ધરથી આગળ વધતો હતો-તે એવી રીતે
 પોતે ધેરાઇ જાય ત્યાં સૂધી ચાલ્યા કરતો હતો.

ત્યાર બાદ શેવર રૂખ (હાથી), ધોડા વઝીર, જાંટ અને પેચાદાંએ-તે
 પાદશાહને ચાલવાનો માર્ગ બંધ કરી મૂક્યો.

શાહે ચારો બાઝુએ નજર કીધી-અને કરચલી વળેલાં કપાળે પોતાનાં
 લરકરને માર્યું ગયલું જેવું.

દયાનાં પાણીથી તેમજ પેલી ખોટલી ચરથી પોતાનો ચાલવાનો
 માર્ગ બંધ થયેલો જોયો-અને ડાબા જમણી તેમજ આગળ પાછળ દુશ્મ-
 નોનાં લરકરને જેવું.

આવાં દુઃખથી અને ધેરાથી તે પાદશાહ માત થયો (યાને મરણ
 પામ્યો)-આરમાનનાં ચક્રથી તે એવુંજ નરીય લઇ આવ્યો હતો.

॥ આ “શુરૂ” નામનું એક વધારાનું મોહર જે ફિદોસીએ જણાવ્યું છે, તે અસલ શેરજમાં નહીં હતું પણ અમીર
 તખતરની “શત્રુને કબીર”માં જણાવલું હતું.

એ શત્રુ તલ્લહાં છુદ આરૂંય
અવ આન શાહે આઝાદએ નીકુખૂય
હમી કરૂદ માદર બબાઝી નેગાહ
પુર અચ ખૂન દેલ અચ દરૂદ તલ્લહાં શાહ
નેશસ્તાહ શમો રૂચ પુર દરૂદ અશમ
અશત્રુ બાઝી નેહાદહુ હો અશમ
હમહુ કામો રાયશ અશત્રુ બૂદ
એ તલ્લહાં જાનશ પુર અચ રન્જ બૂદ
હમીશહુ હમી રીખત ખૂનીન સેરેશક
અરાન દરૂદ શત્રુ બૂદશ પેઝેશક
અરાન ગૂનહુ છુદ ના અરાનો અમાન
શુનીન તા બરૂ આમહુ બરૂ બરૂ અમાન
શુનીનસ્ત કારે જહાનશ નેહાદ
કચ ગાહુ ધરૂનીન છુવી ગાહુ શાહ
સરૂ આમહુ કુનૂન બરૂ મન ઇન દાસ્તાન
કે બેશનીદમ અચ ગોફતએ બાસ્તાન
હમીન તખતે શત્રુ અઝાન રૂચગાર
બેમાન્દસ્ત બરૂ મરૂમાન ચાદગાર

તે નેક ખરસતના આઝાદ પાદશાહ મવની-મકસદ તે શત્રુજની
રમતથી તલ્લહાંની લડાઈ સમજવાનીજ હતી.

તેની માદર આ રમતને ધણું ધ્યાનથી જોતી હતી-તેણીનું દિલ
તલ્લહાંના ગમથી ખૂન ભરેલું રહેતું હતું.

રાત દહાડો દુઃખ અને ગુસ્સા ભરેલી બેઠી બેઠી-શત્રુજની રમતને ૧૩૨
જોયા કરતી હતી.

તેણીની સઘળી મુશાફ અને વિચાર શત્રુજમાંજ હતા-તેણીને જીવ
તલ્લહાંથી દુઃખ ભર્યો બન્યો હતો.

તેણી હમેશો આંખમાંથી લોહી બર્ષાં આંસુ વરસાવતી હતી-તે દર્દ
માટે તેણીને રાહત આપનાર શત્રુજબાઝીજ હતી.

એવી રીતે તેણી મરી ગઈ ત્યાં સુધી પાધા પીધા વગર રહી.

દુન્યાનાં સઘળાં કામોની બુન્યાદ એવીજ રીતની છે-તેનાથી તું કબી
ગમગીન બને છે તો કબી ખુશહાલ બને છે.

હવે મારી આ દાસ્તાન કે જે બાસ્તાન નામાના કહેવા ઉપરથી મેં
સાંભળી હતી, તે પુરી થઈ છે.

તે વખતથી શત્રુજની રમતનું પારિયું-દુન્યાના લોકો ઉપર ચાદગાર
રહી ગયું છે.

ફેરેસ્તાદને નૂશીરવાન અર્ઝૂય
પેઝેશકરા બહેન્દૂસ્તાન અરાએ
આવદને દારૂએ શેગેશ્ત વ
ફેરેસ્તાદને અર્ઝૂ કેતાબે કલીલહ
વ દમનદરા બનઝદે ઊ.

નોશીરવાને અરઝૂય નામના વૈદને અબ્જયબ જેવી
દવા લાવવા માટે હિંદુસ્તાન મોકલવો
અને અરઝૂએ કલીલહ અને દમનહ
નામની કેતાબ તેની નઝદીક
મોકલવી.

નેમહુ કુન કે શાદાને અર્ઝીન એ ગોફત
બદાનગહુ કે બુકુશાદ રાચ અચ નેહોફત
બગાહે શહનશાહુ નૂશીરવાન
કે નામશ બેમાનાહ તા જાવેદાન
એ હરૂ દાનેશી મૂબેદી બાસ્તી
કે દરૂબાહુ અઝીશાન બેચારારતી
અફર્માને ઊ બૂદ ચકુસરૂ જેહાન
બુઝગીનો કારૂ આચમૂદહુ મેહાન
પેઝેશકે સખુનગૂયે કુન્દાવરાન
ગુઝારન્દહો આચમૂદહુ સરાન
આબરૂ હરૂ દેહી નામવરૂ મેહુતરી
કુજા બરૂ સરી દાશતી અફસરી
પેઝેશકે સરાયન્દહુ અરઝૂય બૂદ
બપીરી રસીદહુ સખુનગૂય બૂદ
એ હરૂ દાનેશી દાશતી બહુરહી
અહરૂ બહુરહી દરૂ જહાન શહુરહી
શુનાન છુદ કે રૂઝી અહબામે બારૂ
બેચામહુ બરૂ નામવરૂ શહુરહી

હવે તું અર્ઝીનના ઓકરા શાદાન કે જેણે જે વખતે પોતાની છપી
વાત ઝાઝેર કીધી તે વખત તેણે શું કહ્યું છે તે ઉપર ધ્યાન રાખ.

શેહ-શાહ નોશીરવાન કે જેનું નામ જાવેદાન સુધી જીવતું રહેજો,
તેના રાજઅમલમાં,

તે દરેક વિદ્યાના વિદ્વાનોને બોલાવતો-કારણકે તેઓથી તે પોતાની
દરબારને શોભાવતો હતો.

દેશના સઘળા લોકો તેમજ મોટાઓ અને અનુભવી સરદારો તેના ૧૩૩
હોકમમાં હતા.

વેદો, વક્ત્રાઓ, બહાદુર લોકો, હાઝિર જવાબ દેનારાઓ અને આજ-
માયેશ પામેશ્વા સરદાર લોકો તેના તાબામાં હતા.

દરેક ગામડાંનો એકેક નામીયો સરદાર હતો-કે જે પોતાને માથે
તાજ ધરાવતો હતો.

તેની દરબારમાં એક સુભાષિત બોલનારો અરઝૂય નામનો વૈદ હતો-
જે બહાપાના વખતમાં પણ સારી રીતે બોલી બહુતો હતો.

તે દરેક એલમમાં પૂરો હતો-અને દરેક વિદ્યામાં પ્રખ્યાતી પામેલો
હતો.

એવું થયું કે તે એક દહાડે દરબારને વખતે-નામવર પાદશાહની
નઝદીક આવ્યો.

સુનીન્ ગોકૂત કથ શાહે દાનેશ પઝીર
 પે જૂહન્દએ દાનેશો યાદગીર
 મન્ એમરૂચ દર દકૂતરે હેન્દવાન્
 હમી બેન્ગરીદમ બરઉશન્ રવાન્
 નબેશતહ સુનીન્ બૂદ દર ફહે હન્દ
 ગેયાહીસ્ત રખશાન્ સુ રૂમી પરન્દ
 કે આનુશ સુ ગેરૂદ આવરૂદ રહુતમાય
 બેયામીઝરો દાનેશ આરહ બલય
 ૧૩૪ સુ બરૂ મોર્દેહ બેઆગની બીગમાન્
 સખુન્ બૂચ ગર્દેહ હમ અન્દરૂ જમાન્
 કુનૂન્ મન્ બદસ્તૂરીએ શહૂરૂયાર
 બેપયમાયમ ઇન્ શહે દુશ્વારો ખાર
 બસી દાનેશી રહુતમાય આવરમ
 મગરૂ ધીન્ રોગેકૂતી બલય આવરમ
 તને મોર્દેહ ગરૂ જોન્દહૂ ગર્દેહ રવાસ્ત
 કે નૂશીરવાન્ બરૂ જહાન્ પાદશાસ્ત
 બદ્દ ગોકૂત શાહૂ ઇન્ નશાયહ બુદન્
 મગરૂ આચમૂનરા બેબાયહ શુદન્
 બેબરૂ નામએ મન્ બરે રાએ હેન્દ
 નેગરૂ તા કે બાશહ દેલારાએ હેન્દ
 બદીન્ કારૂ બા ખીસ્તન્ ચારૂ ખાહૂ
 હમી ચારી અચ બખતે બીદારૂ ખાહૂ
 અઝીન્ તૂ રોગેકૂતી રાવી દર જેહાન્
 કઝીન્ ગોકૂતહૂ રઝી બુવહ દર નેહાન્
 બેબરૂ હરૂએ બાયહ બનચદીકે રાય
 કચૂ બાયહત બીશુમાન્ રહુતમાય
 દરે ગન્જ બુકૂશાહ નૂશીરવાન્
 ૧૩૫ એ રૂમી કે બુદ ભમએ હેન્દવાન્
 એ દીનારો દીબાઓ ખચઝો હરીરૂ
 એ મોહરો એ અકૂસરૂ એ શુરકો અખીરૂ
 હમ અચ ચારહો ગઉહરે શાહૂવારૂ
 હમ અચ તઉકૂ વચ અકૂસરો ગૂશવારૂ
 શુતોરૂવારૂ સીસહ બેચારાસ્ત શાહૂ
 ફેરેસ્તાદહૂ બરૂબાસ્ત અચ પીશગાહૂ
 બેયામહ બરે રાયો નામહૂ બેદાહૂ
 સરે ખારૂહા પીશે ઊ બરૂ કુશાહૂ
 સુ બરૂ ખાન્દ આન્ નામએ શાહૂ રાય
 સુનીન્ ગોકૂત કથ મર્દે પાઝીઝહૂ રાય
 એ કેસા મરા ગન્જે બખરીદહૂ નીસ્ત
 તનો લશકરો ગન્જે શાહી યકીસ્ત
 એ દાઉઠો એ અવરન્ગો અચ ફરે શાહૂ
 વઝાન્ રઉશની બખતો આન્ દસ્તગાહૂ
 નબાશહ રોગેકૂત અચ જહાન્દારે પાકૂ
 અગરૂ મોર્દેઆનુશ બરૂ આરહ એ પાકૂ
 બરહૂમન્ બકૂહૂ અન્દરૂન હરૂકે હસ્ત
 હમહૂ બુઝલહૂ બાશહ તારા ઝીરુસ્ત
 બુત આરાય ફર્ખોન્દહૂ દસ્તૂરે મન્
 હમાન્ ગન્જે પુરમાયહૂ ગન્જૂરે મન્
 ૧૩૬ બદો નીકે હેન્દસેતાન્ પીશે તોસ્ત
 બુઝોર્ગી મરૂ ઊરા કમો બીશે તોસ્ત

અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ અકલ પસંદ, દાનાઈ શોધનારા
 અને યાદદાર શક્તિ ધરાવનાર પાદશાહ !

હું આજે મારા રોશન જીવે કરી હિંદીવાનેતું દફતર તપાસતો હતો,

જેમાં એમ લખેલું હતું કે હિંદના એક પહાડમાં-રૂમી રેશમી કપડાં
 જેવું ઝળકતું એક ઘાસ ઉગે છે,

કે જેને જો કોઇ ભણુકાર વિદ્વાન લાવી બેઠું કરી-પોતાની વિદ્વત્તાથી

મેળવણી કરી બનાવે,

અને તે દવા જો મૂલેલાં માણસ ઉપર મસળે-તો તુરતજ તે મૂલેલું

બોલતું થઈ બચ.

તેથી હવે હું પાદશાહની પરવાનગીથી-તે તરફની ઘણી સખત અને

ખુવારી ભરી રાહ માપું.

અને ઘણા વિદ્વાન બોમિયાને સાથે લઉં-તો કદાચ એ અભયબી

શોધી કાઢું.

અગરજો મૂલેલું શરીર જીવતું થાય તો તે વાજબી છે-કારણકે

નોશીરવાન કુલ જેહાન ઉપર પાદશાહ છે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “એ બની શકે એવું નથી-તોપણ તારે એક

આગ્રમાયેશને માટે જવું જોઈયે.

તું રાયે હિંદની નઝદીક મારે નામુ લઇ બ-અને હિંદુસ્તાનની દિલ

લોભાવનારી ચીઝો શું શું છે, તેની તપાસ કર.

એ કામ માટે તું પોતાની સાથે એક મદદગાર લઇ બ-તેમજ તારાં

ભગત નરીબની પણ મદદ માંગતો રહે.

આથી તું દુન્યામાં પ્રખ્યાત થશે-કારણ એ વાતમાં કાંઈ ભરમ

સમાયેલો જણાય છે.

તને જે કાંઈ જોઈયે તે હિંદના રાયની નઝદીક લઈ બ-કારણકે વગર

શકે તને તેનાથીજ બોમિયાની મદદ મેળવવી પડશે.”

પછી નોશીરવાને ખજાનાનો દરવાઝો ખુલ્લો કરાવ્યો-અને રૂમી રેશમી

કપડાંમાંથી જે કાંઈ કે હિંદુસ્તાન લાયકનાં દતાં તેના,

અને દીનારનાં કસબી કપડાં, બાણનાં વણેલાં કપડાં અને ચીનાઇ

કપડાંનાં-મોહર, તાજ, કસ્તૂરી અને અખીરનાં,

તેમજ બાઝુબંદ અને પાદશાહેને લાયકનાં ગોહરનાં-તેમજ સાંકળી,

તાજ અને કાનમાં પેહેરવાનાં લોલકનાં,

એ સઘળાંનાં તે પાદશાહે ત્રણસો જાંટ તૈયાર કરાવ્યાં-પછી બરજૂ

એલચી બનીને તે દરબારમાંથી નીકળ્યો.

અને રાબતી નઝદીક આવી વાગી પેલું નામુ આપ્યું-અને પેલો

સઘળો હર્યો તેની આગળ ખુલ્લો કાપ્યો.

જ્યારે રાયે પાદશાહતું નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તે બોલ્યો કે “ઓ પાઝી-

ઝહ વિચારના રાખસ !

પાદશાહ નોશીરવાને મને ખજાનો ભેટ કરતો નહીં જોઈયે-હું પોતે,

મારે લશ્કર અને શેહન્શાહી ખજાનો સર્વ આપણે એકજ છીયે.

પાદશાહના ઇન્સાફથી, તેના દબદબાથી અને તેનાં ખોરેહથી-તેમજ

તેના રોશન બખતની મદદથી અને તેના કૌવતથી,

તે જો મૂલેલાં માણસોને ખાકમાંથી ઉઠાડે-તો તે જેવા પાક પાદ-

શાહથી અજબ થવાતું નહીંજ હોય.

તે પહાડ ઉપર જે કોઈ કે બ્રાહ્મણ છે-તેઓ સઘળા તારાજ

તાબેદાર છે.

મુત્તિનો પૂલરી મારો બડો વઝીર-તેમજ મારો ખજાનો અને મારો

બુન્યાદી ખજાન્યી,

બહુ કે ખૂંડું હિંદુસ્તાન આપું તારી આગળ હાઝેર છે-માનવતો

તુંજ છે અને તેઓ તારા હાથ તળેના છે.”

બેથા રાત્રે નદી અનરૂપી રાય
યકી નામવરૂ ચૂન બાથેરેત જાય
ફેરેતાદશ અકૂચને બરૂની
હમાન પૂરો નહોતો ચુત્તરની
હમણ રાય બેઠા રાય બા મૂબદાન
બુઝોમને કનૂતો હમ બેઠાન
ચુ બરૂ જા સરૂ અચ હૂણ રખાનદુ રૂચ
પદીદ આમદ આન રામએ ગીતી ફરૂચ
પેઝેકાને દાનદુરો ખાનદ રાય
કરી ફે બદાનેશ બુદી રહુતમાય
બેકરૂમદ તા નરૂદે દાના રાવીદ
જે બરૂચ યક યક સખુન બેશવીદ
બેરૂતનદ હરૂ કસ કે દાના બુદનદ
બકારે પેઝેકી તવાના બુદનદ
ચુ બરૂચ બેઠાદ સરૂ સુએ ફૂણ
બેરૂતનદ બા ઊ પેઝેકાન ગોરૂણ
પેયાદુ હમણ ફૂણસારાન અપાય
બેપયમૂદ બા દાનેશી રહુતમાય
ગેયાલા જે ખુરકો જે તરૂ બરૂ ચુગીદ
જે પેઝેમોદેહો હરૂચ રખાનદુ દીદ
જે હરૂગૂનઈ સૂદ અઝાન ખુરકો તરૂ
હમી બરૂ પરાગદ બરૂ મોદેહુ બરૂ
યકી મોદેહુ બેઠુ નગરૂ અચ ગેયા
હમાના કે ચુરેત આમદ ઈન કીમેયા
હમણ કોણ સેપોદનદ યકયક અપાય
બરૂ અચ રજૂ શાન હમ નેયામદ બજાય
બેદાનેરેત કાન કારે આન પાદશાસેત
કે બેદેહો જાતીદો ફમાન રવાસેત

દેઝશ ગરૂ જૂશાન જે તરૂવીરે શાહુ
હમ અચ નામદારાન હમ અચ રજે રાહુ
વઝાન ખાસેતુ નીચ કાબરૂદુ બૂદ
જે ગોકૂતારે બીહુદુ આઝરૂદુ બૂદ
જે કારે નમેશતુ બેશુદ તન્ગ દેહ
કે આન મદે બીદાનેશી સન્ગ દેહ
એરા ખીરુ બરૂ બાદ ચીઝી નેવેશ
કે બરૂ આવરદ રજે ગોકૂતારે જેશ
ચુનીન ગોકૂત અઝાન પસ બદાન બેઠાન
કે અચ કારૂદીદુ સેતુદુ રદાન
કે દાનીદ દાના તરૂ અચ ખીશતન
કુળ સરૂ ફરાજદ બહરૂ અન્બુમન
અપાસોખ શુદન અન્બુમન હમ સોખન
કે દાનદુ પીરીસેત ઈદરૂ કોહન
અસાલો બેરૂ ઊ જે મા બરૂતરેત
બદાનેશ જે હરૂ મેહુતરી મેહુતરેત
ચુનીન ગોકૂત બરૂચ બા હેન્દવાન
કે અચ નામદારાને રૂકશન રવાન
બરીન રજૂહા બરૂ ફેઝની કુનીદ
મરા સુએ ઊ રહુનચૂની કુનીદ

પછી પેલા નોરીરવાનના એલથી માટે રાબની નહીકજ તેના દર-
જાને છાજતી જગ્યા તેયાર કીધી.

અને તેને માટે બિછાના અને ખોરાકની ચીઝો-તેમજ સુંદર લેખાસ
અને ગલીયા મોકલ્યા.

તે એલથીએ આખી રાત ત્યાંના દાનાઓ, કનૂજના બુઝોમો તેમજ
અકલમદો સાથે મસલહત ચલાવી.

જ્યારે પહાડ ઉપરથી પ્રકાશતો દિવસ દેખાવા લાગ્યો-અને કુબાને
રાશન કરનારો ચેરાગ (આકતાબ) ઝાહેર થયો,

ત્યારે રાબએ હુશ્યાર વેદોને તેમજ જે કોઈ કે અકલની રહતુમાહ
કરનારા હતા, તેઓને બોલાવ્યા.

ટેબે કમાન્યુ કે “તમે સધળા પેલા દાના રાખસની આગળ જાઓ-
અને તે બરઝૂની બધી વાત સાંભળો.”

આથી જે કોઈ કે દાના હતા તેમજ વેદક વિદ્યામાં પ્રવીણ હતા,
તેઓ ગયા.

જ્યારે બરઝૂએ પેલા પહાડ તરફ ચાલવા માડ્યું-ત્યારે તેની સાથે
પેલા વેદોનો ટોળો પણ ગયો.

તે એક અકલમદ લોમિયા સાથે પેલાદો બની સધળી પહાડી જગ્યાએ
ફરી વળ્યો.

અને ત્યાં જે કોઈ સૂકો કે લીલો તેમજ કરમાયલો કે ખીલેલો ૧૩૭
ઝાડપાલો જોયો તે લીધો.

તે લીલા અને સૂકા ઝાડપાલાને જુદી જુદી રીતે વાટયો-અને ઘૂરકાં
ઉપર મસળ્યો.

પણ તે પાલાથી એકબી ભૂલેલું જવડું થયું નહીં-તું જાણ કે તે
સધળી બુઝિઓ ફેકટજ બધ.

સધળા જણાએ દરેક પહાડને પગે પગે ખુંદી નાખ્યો-તોપણ તેઓની
મેહનતનું કશું ફળ મળ્યુંજ નહીં.

બરઝૂ પોતાનાં મનમાં સમજવા લાગ્યો કે ભૂલેલાને સજબ કરનારો
પાલો તો પાદશાહનો રાજઅમલ છે-જે જવતો હોય, અમર રહે અને
જેનો હોમમ સર્વ કોઈ જગલ રાખે.

તેનું દિલ પાદશાહ તરફની શર્મિદગીથી તેમજ બીલ નામદાર લોકોની
હસીથી અને વળી આવી સખત રીતે કીચેલી મેહનતથી ઉઠળવા લાગ્યું.

તેમજ જે ખઝાનો કે તે લાગ્યો હતો તેના વિચારથી-તેમજ પોતે
કીચેલી મેહુદી વાતોથી તેનું દિલ દુઃખી થયું હતું.

પેલી કેતાબમાંનાં લખાણથી તે નાઉમેદ થયો-કે “તે કમ અકલ અને
ઘાતકી રાખસે,

શા માટે એવું મેહુદુ લખ્યું હશે-કે જેથી પરિણામમાં દુઃખ અને
ઉપકાના ખરાબ શબ્દો મળે?”

પછી તેણે પેલા દાના લોકોને પૂછ્યું-કે “ઓ તારીફ લાયકના અનુ-
ભવી સરદારો!

તમે તમારાં કરતાં વધુ વિદ્વાન રાખસ કે જે દરેક મજલેસમાં સર ૧૩૮
ફરાજ બનતો હોય, તેવા કોઈ રાખસને પિછાનો છે?”

પેલા સધળા દાનાઓએ એકે આવાજે તેને જવાબ દીધો-કે “આમળા
વખતનો એક બુઝો વિદ્વાન રાખસ છે,

જે ઉમરમાં તેમજ ડહાપણમાં અમારા કરતાં વધારે સરસ છે-અને
દાનાઈમાં દરેક સરદાર કરતાં વધારે છે.”

બરઝૂએ તે હિંદીવાનોને કહ્યું-કે “ઓ રાશન જવના નામદારો!

મારે ખાતેર એટલી વધુ તકલીફ લેઓ-અને મને તે રાખસ તરફ
જવાનો રસ્તો દેખાડો.

મગર કાન સખુન યુએ દાનાએ પીર
બરીન કાર ખાશહ મરા દસ્તાપીર
બેબારહ બરજીયરા નજરે ઊય
પુર અન્દીશહુ દેલ લખ પુર અન્દ ગોફતુય
અ નજરેકે ઊ શુદ સખુનયુય મરહ
હમહુ રન્જહા પીશે ઊ યાહ કરહ
એ કારે નેવેશતહ કે આમહ પદીહ
સુખુનહા કે અન્દ કારદાનાન શનીહ
બર પીરે દાના સખુન બર કુશાહ
એ હર દાનેશી પીશે ઊ કરહ યાહ
૧૩૮ કે મા અન્દ નેવેશતહ હમીન યાફતીમ
બરીન આરજુ તીન્દ બેશતાફતીમ
બેગુયમ કુનૂન આન્યે મારા રસીહ
દેલે રાહ બાયહ કે દાનહ શનીહ
ગેયા ચૂન સખુનદાને દાનેશ ચુ ફરહ
કે ખાશહ હમહુ સાલહુ દર અન્દ ગોફતુ
તને મોરદહુ ચૂન મર્દે બી દાનેશસ્ત
કે નાદાન બહરુ જાય બી રામેશસ્ત
બદાનેશ યુવહ બીગુમાન બન્દહુ મરહ
યુવુક રન્જ બરદાર પાયન્દહુ મરહ
ચુ મર્દમ એ નાદાની આયહ સોતુહ
ગેયા ચૂન કલીલહુસ્તો દાનેશ ચુ ફરહ

કેતાબી બદાનેશ ગુમાયન્દહુ રાહ
બેયાબી ચુ જુઈ તો અન્દ ગન્જે શાહ
ચુ બેશનીહ બરજુ અન્દ શાહ ગરત
હમહુ રન્જ બર અન્દ ઊ યાહ ગરત
બર આફરીન કરો શુદ નજરે શાહ
બકેદારે આતેશ બેપયમુદ રાહ
બેયામહ સેતાયેશ કુનાન પીશે રાય
કે તા હેન્દ ખાશહ તો ખાશી બજાય
૧૪૦ શનીદમ કેતાબીસ્ત ગુસ્તારહુ કામ
કે આનુશ બતાઝી કલીલહુસ્ત નામ
બમોહરસ્તો બા અરજ દર ગન્જે શાહ
બરાયો બદાનેશ ગુમાયન્દહુ રાહ
બરજુ આન ગેયા ઈન્ કલીલહુસ્તો બસ
કુનૂન અય શહે હેન્દ ફ્યાહ રસ
બગન્જુર ફર્માન દેહહ તા એ ગન્જ
સેપારહ બમન ગર નદારહ બરજુ
દેજમ ગરત અજાન આરજુ જાને રાય
બેપીચીહ બર ખીશતન બર બજાય
બબરજુય ગોફતુ ઈન્ કરસ અન્દ મા નજેસ્ત
ન અફેનૂન ન અન્દ ફરગારે ગુખોસ્ત
વલીકેન્ જહાનુદાર નૂશીરવાન
અગર તન બેખાહહ એ મા યા રવાન
નદારમ અન્દ બાન્દ ચીઝી કે હસ્ત
અગર સર ફરાજસ્ત અગર ઝીરુદસ્ત
વલીકેન્ નખાની મગર પીશે મા
બદાન તા રવાને બદઅન્દીશે મા

કદાચ તે સુબાષિત બોલનારો ખુદો દાના-આ મારાં કામમાં મારો
મદદગાર થશે.”

આથી તેઓ અદેશા ભર્યાં દિલે અને ચક્રચાર ભર્યાં મોઢાંએ-બરજુને
તેની આગળ લઇ ગયા.

ન્યારે બરજુ તેની આગળ ગયો-ત્યારે તેણે તેની આગળ પોતાની
અહીં સૂધી આવવાની રન્જ સધળી કહી સંભળાવી.

પછી જે લખાણ કે તેને મળ્યું હતું તે માટે-તેમજ વિદ્વાનોથી જે
કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે માટે કહ્યું.

પેલા ખુદો દાનાએ પોતાની અખાન ખુદી કરી-સધળી દાનાઈની વાત
તેને કહી સંભળાવી,

કે “અમે પણ એવીજ રીતનું લખાણ મેળવવા પામ્યા હતા-અને
અમે પણ તે મેળવવાની ખાહેશ ઉપર મંડી ગયા હતા.

હવે અમેને જે કાંઈ મળ્યું તે હું તને કહું છું-માટે તે તારાં ભલાં
દિલે સાંભળવું અને જાણવું જોઈયે છે.

પેલા ઝાડપાલો વિદ્વાનની માફક સમજ અને વિદ્યા તે પહાડ માફક
જાણ-કે જે વિદ્યા હમેશે ટોળાથી (સાધારણ લોકોથી) દૂર રહે છે.

સુદું તે વિદ્યા વગરના માણસ માફક ગણાય છે-કારણકે નાદાન દરેક
જગ્યાએ ખુશહાલી વગરનો હોય છે.

મેશક કે અકલથીજ માણસ જીવતો રહેલો ગણાય છે-વિદ્યા માટે
રન્જ ઉઠાવનાર શખ્સજ હમેશે લાગ્યશાળી ગણાય છે.

ન્યારે એક માણસ પોતાની નાદાનીને લીધે સંકટામણ્યમાં આવી
પડે-ત્યારે કલીલહની કેતાબ તે એસડના છાડવાની જગ્યા રાખે છે અને
તેમાં લખેલું ઉઠાપણ પહાડની જગ્યા લે છે.

તે દાનાઈને માર્ગ દેખાડનારી એક કેતાબ-જે તું અમારા રાજના
ખજાનામાં શોધ કરશે, તો તે તને મળશે.”

ન્યારે બરજુએ તેનાથી એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુશી થયો-અને
તેની તમામ રન્જ તેની નગરમાં ખિસાત વગરની થઈ ગઈ.

તેણે પેલા અફીક શખ્સ ઉપર દુઆ કીધી અને રાત્ર આગળ જવા
નીકળ્યો-તે વીજળીની ઝડપે માર્ગ કાપવા લાગ્યો.

અને રાત્રની વખાણ કરતો કરતો તેની આગળ આવ્યો-કે “જ્યાં
સૂધી આ હિંદનો મુલક છે, ત્યાં સૂધી તું કાયમ રહેજે!

મેં સાંભળ્યું છે કે મારાં મનની ઇચ્છા પુરી પીડે તેવી એક ચોપડી
છે-જેનું નામ અરબી ભાષામાં ‘કલીલહ’ છે.

તે કેતાબ કે જે અકલ અને ઉઠાપણનો માર્ગ દેખાડનારી છે તે તારા
પાદશાહી ખજાનામાં મોહરગંધ સંભાળ સાથ રાખેલી છે.

બેટી ભાષામાં પેલી જડીબુટ્ટી તે આ કલીલહ નામની કેતાબજ છે-
માટે આ હિંદના રાજ! હવે તું મને મદદ કર.

જે તને કરી અડચણ નહીં હોય તો તારા ખજાન્યોને હોકમ કર કે
ખજાનામાંથી તે મને લાવી આવે.”

આ માગણીથી રાજનો જીવ દિલગીર થઈ ગયો-અને ત્યાં બેઠો
બેઠોજ તે પોતા ઉપર મરોડાવા લાગ્યો.

તેણે બરજુને કહ્યું કે “હાલના વખતમાં કે આગળા વખતમાં પણ
કોઇએ એવી માગણી મારી પાસ કીધી નથી,

તોપણ દેશનો નેગહબાન નોશીરવાન-જે મારી પાસેથી માફ તન કે
જાન પણ માગે,

તો મારી પાસ જે કાંઈ નાની કે મોટી ચીઝો છે તે તેને આપવાની
આનાકાની કંઈ નહીં.

પણ મારી હાઝરી સિવાય હું તને એ વાંચવા દઈશ નહીં-કે જેથી
મારા શત્રુનો આત્મા,

નચૂંચ હાલે કાન નમેશતેત કસ
એખાનો એદાનો એખીન પીશો પસ
બહુ ગોકૂત બરૂચ્ય કય શહુચાર
નદારમ ફોજૂન કાન કે ગૂઈ તો કાર
કલીલહુ બેચાવરહુ દસ્તુરે રાય
હમી બૂહ બરૂચ્ય આ રહુનુમાય
હરાન દર કંઝાન નામહુ બરૂખાન્દી
હમહુ રૂચ બરૂ દેલ હમી રાન્દી
કમાનહુ ફોજૂન કાન કે બૂદીશ યાદ
ન બરૂ ખાન્દી નીચ તા આમદાદ
ચુ જૂ નામહુ રકૂતી બસાહે જેહાન
દરી અચ કલીલહુ નેવેશતી નેહાન
બદાન ચારહુ તા નામએ હેન્દવાન
બેચામહુ બરે શાહે નૂશીરવાન
હમી બૂહ શાદાન દેલો તનુદરેત
બદાનેશ હમી જાને રઉશન બેશોત
બદાનબૂતહુ તા પાસોએ નામહુ દીદ
કે દયાએ દાનેશ બરે મા રસીદ

એ અયવાન બેચામહુ બનચદીકે રાય
બદસ્તુરીએ બાચ ગશતન બળય
ચુ બુકશાદ લખ રાય બેન્વાખતશ
ચકી ખેલબતે હેન્દવી સાખતશ
દો ચારહુ બહા ગીરો ફૂ ગૂશવાર
ચકી તઉકે પુરુ ગઉહરે શાહુવાર
હમાન શારએ હેન્દીઓ તીધે હન્દ
હમહુ રૂએ આહન સરાસરૂ પરન્દ

બરૂ આમહુ એ કન્નૂજ બરૂચ્ય શાદ
બસી દાનેશી બરૂ ગેરેકૂતહુ બચાદ
એ રહુ ચૂન રસીદ અન્દરાન બારગાહુ
નેચાયેશ કુતાન રકૂત નચદીકે શાહુ
બેગોકૂત આનએ અચ રાય દીદો શાનીદ
બળએ ગેચા દાનેશ આમહુ પદીદ
બહુ ગોકૂત શાહુ અય પસન્દીકહુ મરૂદ
કલીલહુ રવાને મરા એન્દહુ કંરૂદ
તો અકુનૂન એ ગન્નૂર બેસ્તાન કલીદ
એ ચીઝી કે બાયદ બેબાયદ ગુઝીદ
બેચામહુ બેરહુ ચાકૂતહુ સૂએ ગન્જ
બગન્નૂર નન્નૂદ બેસ્ચાર રન્જ
દેરમ બૂરો ગઉહર બચપયો બરાતેત
બેચ અચ જામએ શાહુ ચીઝી નખારેત
ગેરાનમાયહુ દસ્તી બેપૂશીદો રકૂત
બદરુગાહે કેસા બરામીદ તકૂત
ચુ આમહુ બનચદીકે તખતશ ફરાચ
બરૂ આફરીન કંદો બોદશ નમાચ
ચુનીન ગોકૂત બરૂચ્યરા શહુચાર
કે બીબદરહો ગઉહરે શાહુવાર
બેરા રકૂતી અય રન્જ દીદહુ એ ગન્જ
કસીરા સહુ ગન્જ ફૂ દીદ રન્જ

પોતાનાં મન સાથ એમ નહીં કહે કે એ તો કાઠએ નકલ ઉતારેલી છે-
તું એને વાંચ, સમજ અને દરેક રીતે તપાસી જો."

બરૂએ તેને કહ્યું કે "એ પાદશાહ-તું કહે છે તેથી વધુ મને ૧૪૧
એની સાથે કશું કામ નથી."

પછી રાત્રીના વઝીર કલીલહુ કેતાબ લાવ્યા-બરૂ તે વઝીરની સાથેનો
સાથેજ રહેતો હતો.

તે ચોપડીમાંનાં દરેક પ્રકરણ જેમ જેમ તે વાંચતો-તેમ તેમ તે
દરેક તેને મોટે કરી લેતો હતો.

દરેક તેને જોતો તેને યાદ રહી શકે એટલુંજ વધારેમાં વધારે
વાંચતો-અને બીજા દહાડા સુધી વધુ વાંચતોજ નહીં હતો.

જ્યારે તેની તરફથી ધરાના શાહ ઉપર નામુ જતું-ત્યારે કલીલહુમાંનું
એકેકું પ્રકરણ તેમાં ખાનગી રીતે તે લખતો હતો.

એ હિંદુતત્ત્વથી પેલું હિંદીવાનોનું સમૂહ્યું પુસ્તક-પાદશાહ ને.શીર-
વાન પાસે આવી ગયું.

એ પ્રમાણે તે દાનાઈનાં પાણીથી પોતાના જીવને ધોતો હતો-અને
ખુશ ખુશદાલ તેમજ તનુદરેત રહેતો હતો.

એવી રીતે જ્યાં સુધી કે તેનાં નામાનો જવાબ આવ્યો-કે પેલો
દાનાઈનો દર્પા (કલીલહુનું પુસ્તક) અમોને મળ્યું છે, ત્યાં સુધી તે
મોકલ્યો જતો હતો.

પછી બરૂ તે મેહલમાંથી રાત્રીની આગળ આવ્યો-અને પોતાને
વતન પાછું ફરવાની પર્વાનગી માંગી.

તેની એ માગણી સાંભળી રાય તેને નવાચ્યો-અને તેને માટે એક
હિંદી સરપાવ તૈયાર કીધો.

એ ઘણાં કીમતી બાચખંદ અને એ કાનમાં પેહેરવાનાં લોલક-પાદ- ૧૪૨
શાહને લાયકનાં ગોહરેથી મઢેલી એક સાંકળી,

તેમજ એક હિંદી પાઘડી અને એક હિંદી તલવાર-જેનાં લોખંડને
એવું પાણી પાયલું હતું કે જેમ રેશમી કપડાં ઉપર ચીઝી દેખાય છે તેમ તે
તલવારનાં લોખંડ ઉપર તેજ પાણીની ચીઝી દેખાતી હતી, તે બરૂને બેટ આપી.

પછી બરૂ ધણીક વિદ્યા હાસલ કરીને કનુજથી ખુશદાલ નીકળ્યો.

સ્તાની સફર કરી જ્યારે તે શાહની દરબારમાં આવી પહોંચ્યો-
ત્યારે પાદશાહની વખાણ કરતો તેની નચદીક ગયા.

અને હિંદના રાયથી જે કાંઈ તેણે જોયું અને સાંભળ્યું હતું તે કહી
સંભળવ્યું-કે "જાડપાલાની જગ્યાએ તો અકલ નીકળી આવી."

પાદશાહે તેને કહ્યું કે "એ પસંદગી પામેલા રાખસ !-કલીલહુ
કેતાબે મારાં રવાને જીવતું બનાવ્યું છે.

માટે તું મારા ખજાન્યી પાસ ખજાનાની ફૂંચી લે-અને તેમાંથી જે
કાંઈ તને પસંદ પડતું હોય તે લે."

પેલો કહાપલ્લવાળો રાખસ પાદશાહના ખજાના તરફ આવ્યો-પણ
ખજાન્યીને ધણી તકલીફ નહીં આપી.

ત્યાં ડાબા જમણા હાથ ઉપર પુષ્કળ દિરમ અને ગોહરો પડેલાં
હતાં-જતાં તેણે શાહી કપડાં સિવાય બીજું કશું લીધું નહીં.

તે કીમતી કપડાં પેહેરીને થયો-અને નેશીરવાનની દરગાહમાં ખુશ-
દાલ આવ્યો.

જ્યારે તે તેનાં તખ્તની નચદીક આવ્યો-ત્યારે તેની ઉપર હુઆ કીધી ૧૪૩
અને તેને નમન કીધું.

પાદશાહે બરૂને કહ્યું-કે "પાદશાહને લાયકનાં ગોહરો અને રેસાની
કાથળીએ લીધા વગરજ,

એ મેહનત રાખસ ! તું તે ખજાના આચળથી પાછો કાં આવ્યો ?-
જે કાંઈયે કે મેહનત કીધી તેને ખજાનો તો મળવોજ નોંધયે."

શુનીન હાફ અરુચ પાસેખ અશાહ
કે અચ તાને તુ અરુત અચ મેહુરે માહ
હરાન ઠસ કે ઊ પુરોરી શાહ ચાકૂત
ખતાને ખતખતે કઈ શહ ચાકૂત
દેખર આન કે બા જમએ શહરુચાર
બેબીનદ મરા મહે નાસાચગાર
રહે બદસીઆલન શવહ તારે તંગ
બેમાનદ રાખે દોસ્ત બા આગે રંગ
ચકી આરુ ખાહમ અચ શહરુચાર
કે માનદ એ મન દર જહાન યાદગાર
કે બેબીસાહ ઇન નામહ બુઝોરુએમહર
કુશાયહ બરીન રન્ને અરુચ ચેહર
તુખોસ્તીન દર અચ મન કુનદ યાદગાર
અર માને પીરુચગર શહરુચાર

૧૪૪ બહાન તા પસ અચ મર્ગે મન દર જહાન
એ દાનદહ રન્નમ નગદેહ નેહાન
બદ ગોકૂત શાહ ઇન બુઝોરુ આરુસ્ત
ન અન્દાએ મહે સાહારે ખુસ્ત
વલીકેન અરન્ને તો અન્દરુસ્ત
સખુન ગર એ અચ પાયગાહ અરુતરસ્ત
બખુઝોરુએમહર આન જમાન શાહ ગોકૂત
કે ઇન આરુચરા નખાયહ નેહાકૂત
નવીસદહ અચ કેલક ચુન ખામહ કંદ
એ અરુચ ચકુ દર સરે નામહ કંદ
ન બેશતદ એ નામ એ ખુસ્તવી
નખુહ આન જમાન ખત બજેચ પહલવી
હમી બૂહ બા અરુચ દર મન્ને શાહ
બદ નાસાહા ઠસ નકર્દી નેગાહ
શુનીન તા બતાઝી સખુન રાન્દ
અહાન પહલવાની હમી ખાન્દ
શુ હામૂન જહાન રફશને તાહજ કંદ
શુનીન નામહ અરુ દીગર અન્દાહજ કંદ
રહે મુબેહાન દાસ્ત રાએ કેયાન
બખસ્તહ બહર દાનેરી અર મેયાન

૧૪૫ કલીલહ બતાઝી શુદ અચ પહલવી
બદીનસાન કે અકૂનૂન હમી બેશનવી
બતાઝી હમી બૂહ તા ગાહે નસર
બહાન ગહ કે શુદ દર જહાન શાહ નસર
ગરાનમાયહ બુલકચલ દસ્તુરે ઊચ
કે અન્દરુ સખુન બૂહ ગન્નુરે ઊચ
બેકરુબૂહ તા પારુસીએ દરી
બેગોકૂતનેહા ફતાહ શુદ દાવરી
વજાન પસ બદ રસ્મે શય આમદશ
અરુ અરુ અરુ રહુતમાય આમદશ
હમી ખસ્તી આરકારે નેહાન
કચ યાદગારી બુવદ દર જહાન
ગુલારન્દહરા પીશ બેશાન્દ
હમહ નામહ અરુ રહકી ખાન્દ
બેપચવસ્ત ગૂયા પરાગન્દહરા
બેબેહુત ઇન શુનીન દુરે આગન્દહરા

અરુએ પાદશાહને જવાબ દીધો-કે “ઓ આફતાબ અને માહતાબ
કરતાં પણ બુલદ તાજ ધરાવનાર પાદશાહ !

જે કોઇએ કે પાદશાહનાં કપડાં પેહેયાં-તેણે પાદશાહી તાજ અને
તખતનો રસ્તો મેળવ્યો.

વળી બીજીએ એ કે જ્યારે મારા દુશ્મનો અને પાદશાહી લેખાસમાં
જેરી,

ત્યારે મારા દુશ્મનોનાં દિલ સીઆહ અને તંગ બનશે-અને મારા
દોસ્તોના ચેહરા ખુશહાલ રહેશે.

હવે હું પાદશાહ પાસ એક માગણી કરું છું-કે જેથી દુન્યામાં
મારી યાદગારી રહી જાય,

કે બુઝોર્નમેહર જ્યારે એ કેતાબની નકલ ઉતારે-ત્યારે આ અરુની
મેહનતને પણ ધ્યાનમાં રાખે.

અને તું ફતેહમદ પાદશાહના હોકમથી પહેલા બાબમાં મારું
વહુન કરે.

કે જેથી મારાં મોત પછી આ દુન્યામાં-વિદ્વાનોથી મારી મેહનત
ફાપી નહીં રહે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “આ માગણી ધણી મોટી છે-વનસ્પતિ
શાસ્ત્રીને આપવા લાયક નથી.

છતાં તારી મેહનતનાં પ્રમાણમાં દુરોસ્ત છે-જે કે આ વાત તારા
મરતબા કરતાં વધારે ઊંચી છે.”

પછી પાદશાહે બુઝોર્નમેહરને કહ્યું-કે “એની આ માગણી રદ કરવી
નહીં જોઇયે.”

તે ઉપરથી તે લખનારે જ્યારે અગ્ની કલમ ધડી-ત્યારે શુરૂઆતમાંજ
એક પ્રકરણ અરુ મટે લખ્યું.

તે વખતમાં પાદશાહી ચોપડીઆનું લખાણ પહલવી હુરફ સિવાય
બીજાં કરામાં થતું હતું નહીં.

તે કેતાબ પાદશાહી ખજાનામાં મોટી કમમાઈ સાથ રહેવા લાગી-
નાલાયક માણસ તેની ઉપર નજર વટિક કરતો હતો નહીં.

એમ કરતાં જ્યાં સુધી અરબી ભાષા વપરાસમાં આવી-ત્યાં સુધી
તે પહલવીમાંજ વંચાતી હતી.

જ્યારે અરબેસ્તાનના વચરાન મુલકે સૂધારે વધારે કીધો-ત્યારે આ
પુસ્તકને બીજીજ રૂપ આપ્યું.

(અરબેસ્તાનના) ડાહ્યા પુરૂષો ધરાની જેવાજ નિયાર રાખતા હતા-
અને તેટલા માટે દરેક એલમ હાસેલ કરવાને તૈયાર થતા હતા.

અને જેમ આજે તું સાંભળે છે તેમ-કલીલહ કેતાબનો પહલવી
ભાષામાંથી અરબીમાં તરજુમો થયો.

એવી રીતે તે અરબી ભાષામાં નસના વખત સુધી રહી હતી-પછી
જે વખતે કે દુન્યામાં નસ પોતે પાદશાહ થયો,

તે વખતે તેનો કાગેલ વગીર અખૂલ ફચલ હતો-જે તેના રાજઅમલમાં
વિદ્યા એલમનો મોટો બંડાર ધરાવતો હતો.

તેને હોકમ થયો કે શુદ્ધ ફાર્સી ભાષામાં તરજુમો કરે. અને અહીં
બાબત ખતમ થઈ.

ત્યાર પછી જ્યારે તેનો (સૂફતાન મહમૂદનો) રાજઅમલ થયો-અને
હકાપણ તેનો રૂહનુમા થવા લાગ્યો,

ત્યારે ગાહેરમાં તેનજ ખાનગી રીતે તે એવુંજ ઉચ્છિતો હતો-કે
દુન્યામાં તેનું નામ યાદગાર રહી જાય.

માટે વાંચનારાઓને પોતાની હુઝૂરમાં બેસાડી-(અપંગ) શાયર
રફીની આગળ તે પુસ્તકનો શેરો શેરો ભાગ વાંચવા લાગ્યા.

તે ફાર્સી અબારતમાંથી કવિતાનાં મોટી વિંધવા લાગ્યો (એટલે તેણે
કવિતા રચી).

અરાનું કું સમુન દાનદ આશયેશસ્ત
 શુ અપહણુ બુવદ જાએ અપશાયેશસ્ત
 હદીસે પરાગન્દુ બેઆગન્દ
 શુ પયવસ્તહુ શુદ મહાએ જાન આગન્દ
 જહાનદાર તા જાવેદાન અન્દહુ બાદ
 અમીનો અમાન પીશે ઊ બન્દહુ બાદ
 દેહ અચ શાહુ મહમૂદ પુરુશ શુદી
 અગર રાહે બદ ગઉહરાન કમ શુદી
 અચ અન્દીશહુ દેહરા મદાર ઇચ તન્ગ
 કે દૂરી તો અચ રૂચગારે ફેરગ
 ગહી દર ફરાઝીઓ ગહુ દર નેશીબ
 ગહી દર નશાતી ગહી બા નેહીબ
 અઝીનું કું યકી નીચ જાવીદ નીસ્ત
 બબૂદન તોરા રાહે ઉઝમીદ નીસ્ત

ખેશમ્ ગેરેશ્તને નૂશીરવાન અર
 ખૂઝેર્જમેહર વ બન્દ રૂમ્દનશ.

નેગહુ કુન કુનૂન કારે ખૂઝેર્જમેહર
 કે અચ ખાકુ અર શુદ અગરદન સેપેહર
 હરાનું કસ કે બોદશ અઅબરે બલન્દ
 ફેરફ આવરીદશ બખાકે નેજન્દ
 બગીતી દરૂન તા કત આચદ જવાચ
 ગહી દર નેશીબી ગહી દર ફરાચ
 શુ મરૂઆચદ આન ખુદ ગહે રકૂતનસ્ત
 અચ હરૂચે ગૂઈ તો ના ગકૂતનસ્ત
 ચુનાન શુદ કે કેસા બદાન રૂચગાર
 બેરકૂત અચ મદાર્દન એ બહુરે રોકાર
 હમી તાખત અર થોર્મે આહુ બદશત
 પરાગન્દહુ શુદ થોર્મે ઊ માન્દહુ ગશત
 હમી રાન્દ બા શાહુ ખૂઝેર્જમેહર
 એ બહુરે પરસ્તેશ હમ અચ બહુરે મેહર
 એ હામૂન અબર મરૂઝઝારી રસીદ
 ફેરખતો ગયા દીદા હમ સાયહુ દીદ
 ફેરફ આમદ અચ બારગી શાહુ નરૂમ
 બદાન તા કુનદ બર ગેયાહુ ચરમ ગરૂમ
 નદીદ અચ પરસ્તેદગાન હીચ કસ
 યકી ખૂબશખ માન્દહુ બા શાહે બસ
 બેઘકતીદ ચન્દી દર આન મરૂઝઝાર
 નેહાદહુ સરશ મેહરબાન દર કનાર
 હમીશહુ બખાચુએ દાનન્દહુ અર
 યકી બન્દ બાચુ છુદી પુર ગોહર
 એ બાચુશ ખુઝેસ્ત આન બન્દે સખત
 બેયોફતાદ નચદીકે બાહીન એ બખત
 ફેરફ આમદ અચ અબર મોર્ધી સેયાહુ
 બેપરશીદ તા પીશે બાહીને શાહુ

એ કોઈ કવિતા સમજે છે, તેને મનસે તો તે ખરેખર વિદ્યાનો સમુગાર છે-પણ જો છુબખ હોય અને તે નહીં સમજે તો તે આપણી દયાને લાયક છે. કવિ એક વાતને એબારતમાંથી કવિતામાં રચીને તેને નવો જીવ આપે છે.

દેશની સંભાળ કરનાર મહમૂદ બવેદાન સૂધી જીવતો રહેલો!-અમીન ૧૪૬ અને અમાનો તેની નચદીક બંદા હોલો!

અગરજો બૂરી ખુન્દાદના શખ્સોની આવજાવ તેની આગળ બોલી હતો-તો પાદશાહ મહમૂદથી આપણાં દિલ કેવાં ખુશહાલ બનતે?

તોપણ તે વિચારથી તારાં દિલને ગમગીન ના બનાવ-કારણકે અને લાગેલા વખત થોભવાથી તું પણ દુરજ થયેલો છે.

કબી તું ચઢતીમાં તો કબી પડતીમાં છે-કબી તું ખુશહાલીમાં છે તો કબી ધારતી સાથ રહે છે.

વળી તારી એ બન્ને હાલતમાંની એક પણ હમેશે રહેવાની નથી-અને તારી પોતાની પણ અરે થોભવાની કશી આશા નથી.

નોશીરવાનનું ખૂઝેર્જમેહર ઉપર ગુસ્સે થવું
 અને તેને કપદ કરવો.

હવે તું ખૂઝેર્જમેહર કે જે આ ખાકમાંથી ગોચા ફરતા આસ્માન ઉપર ચઢ્યો હતો, તેની હાલત જો.

જે કોઈ કે તેને ખુઝ્દ આસ્માન ઉપર લઈ ગયો-તેણેજ તેને પાછો સીઆહ ખાકમાં નાખ્યો.

આ દુન્યામાં જ્યાં સૂધી તારૂં મોત આવે ત્યાં સૂધી-તું કબી પડતીમાં આવશે કે કબી ચઢતીમાં આવશે.

પછી જ્યારે મોત આવ્યું ત્યારે તો ચાલી જવાનોજ વખત છે-તે માટે તું જેણી કાંઈ કહેશે તે નકામું છે.

એમ બન્યું કે તે વખતમાં નોશીરવાન-મહાબન શેહરમાંથી રોકાર માટે બાહર ગયો.

અને રોકારનાં જંગલમાં મેઢાં અને હરણ ઉપર દોડવા લાગ્યા-મેઢાં ૧૪૭ વીખરાઈ ગયાં અને પાદશાહ પણ યાકી ગયો.

ખૂઝેર્જમેહર પણ તેની ખિદમત કરવા માટે તેમજ તેની મેહરબાની મેળવવા માટે પાદશાહની સાથેજ ચાલતો હતો.

પાદશાહ તે જંગલમાંથી એક લીલોતરીવાળી જગ્યાએ આવી પહોંચ્યો-જ્યાં તેને ઝાડો, ધાસચારો તેમજ છાયાવાળી જગ્યા મળ્યા પડી.

પાદશાહ ધીરે રહીને થોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-કે તેમ કરી પેલી લીલોતરી ઉપર બેસી પોતાની આંખોને રાહત આપે.

નોકરોમાંથી બીજા કોઈ ત્યાં દેખાયા નહીં-બસ એક ખૂબસૂરત (ખૂઝેર્જમેહર) ફકટ પાદશાહ સાથ રહેલો હતો.

પાદશાહ તે લીલોતરી ઉપર પેલા મેહરબાન ખૂઝેર્જમેહરના બોળામાં પોતાનું માથું ઝૂંપીને થોડાક વખત લોટયો.

હવે તે દાના ખૂઝેર્જમેહરની બાજુ ઉપર હમેશે એક ગોહરજડિત બાજુબંદ રહેતો હતો.

તે મજબૂત બાંધેલો બાજુબંદ તેની બાજુ ઉપરથી ટુટી ગયો-અને નસીબ સમજે તે પાદશાહનાં માથાં આગળ પડ્યો.

એવામાં આસ્માન ઉપરથી એક કાણું પડી ઉતરી આવ્યું-અને પાદશાહનાં માથાંની નચદીક સૂધી તે ઉડ્યા કીધું.

૧૪૮ નેમણે કરૂં આન બને બાજુ બેઠી
સરે બન્ને આન ગઉંદરાન બરુ દરી
થુ બેઠીરૂં ગઉંદરુ યકાયકુ બેખરૂં
હમાનુ દુરે બુરાબો ચાહુતે બરૂં
બેખુરે બે બેલીને બે બરુ પરી
હમાનુગણે એ હીદારુ શુ ના પરી
દેખુ માનુ અહાન કારુ બુરુરુમેહુરુ
ફેરુ માનુ અચ કારે ગરુદાન સેપેહુરુ
બેદાનેરુ કામહ બતાગી નેશીબુ
હમાનુ ફેરે રન્જરેતો ગાહે નેહીબુ
થુ બીદારુ શુદ શાહો બીરા બેટી
કહાનુ સોનુ હમી લખ બદનાન ગઝી
ગુમાની ચુનાન કરૂં ફેરા બખાબુ
બુરેશ કરૂં બરુ પર્વેશ બરુ શેતાબુ

બદ ગોકુત કય સગુ તોરા ઇન કે ગોકુત
કે પાલાયેશે તખુબ બેતવાન નેહોકુત
ન મનુ બીમેહદમ વગરુ બહુમનમ
એ બાકરેત વચ બારો આતેશ તનમ
જહાનુદારુ ચન્દી બખાનુ રન્જ કરૂં
નહીં ઈચ પાસોખ બેચ અચ બાદે સરૂં
બેપેખુમેહુરુ બરુ લખ બુરુરુમેહુરુ
એ શાહો એ કેદારે ગહાન સેપેહુરુ
૧૪૯ કે બસ જુદ હીદ આન નેશાને નેશીબુ
બેરુમનુ બાચુશ બેમાનુ અચ નેહીબુ
હમણુ ગરુદ બરુ ગેરે આન મરુજારુ
સેપહુ બુરો અન્દરુ મેયાનુ શહુરુયારુ
નેશરેત અચ બરે અરુપ કેસા બખશમ
એ રહુ તા દરે કાખ તુકશુદ અશમ
હમણુ રહુ એ દાના હમી લખ મકીદ
ફેરુ આમહ અચ અરુપો ચન્દી જકીદ
બેકરુમેહુ તા ફેરે સેદાનુ કુનુદ
બદાનુદહુ બરુ કાખે એદાનુ કુનુદ
બદાનુ કાખ બેન્શરેત બુરુરુમેહુરુ
બેટીદ આનુ પુરુ આજન્ગુ ફેરે સેપેહુરુ
યકી ખીશ બુદશ દેહીરે જવાનુ
પરસ્તન્દએ શાહુ નૂશીરવાનુ
શબો ફચ આન ખીશ દરુ કાખ બુદ
બગોકુતારુ બા શાહુ ગુસ્તાબુ બુદ
બેપુસીદ યકુ ફચ બુરુરુમેહુરુ
એ પર્વદએ શાહુ બુરુશીદ એહુરુ
કે બીરા પરસ્તેશ હમી ચુનુ કુની
બેયામુચ તા ફેરેશ અફુચુનુ કુની
૧૫૦ પરસ્તન્દહુ ગોકુત અચ સરે મુબેદાનુ
ચુનાન બુદ કે અમફચ નૂશીરવાનુ
નેમણુ સુએ મનુ બન્દહુ બાનુ બુનહુ કરૂં
કે ગોકુતમ સરુ આમહ મરા બાબો બરુ
જહાનુદારુ ચુનુ ગશત બા મનુ દુરેરેત
મરા ચુસ્ત શુદ આબુદસ્તાનુ બમેશત

તેણે નેગાહ કરી તે બાજુબંધ બેથો-તે ગોહરો પોચલી દોરીને માંક
તેણે પીખી નાખ્યો.

ન્યારે તે ગોહરો છૂંડાં પાડી નાખ્યાં ત્યારે તે તેમજ નામીયાં મોતીઓ
અને કીમતી ચાકુતો સઘળું તે પછી ગળી ગયું.
ગળી જઇને પાદશાહનાં માથાં આગળથી હડી ગયું-અને ટુરતજ
નજર આગળથી ગુમ થઈ ગયું.

એ બેઈ બુરુજોમેહર દિલગીર થયો-અને ફરતાં આસ્માનનાં કામથી
નાચાર બન્યો.

તે સમજી ગયો કે “હવે પડતી નજીક આવી છે-તેમજ આકૃતના
દિવસો અને ધાસ્તીને વખત આવી લાગ્યો છે.”

ન્યારે પાદશાહ જાગૃત થયો અને બુરુજોમેહરને બેથો-કે તે એ
પ્રમાણે પોતાના હોડો દાંતોમાં કરડતો હતો,

ત્યારે તેને એવો વેદમ આવ્યો કે તેના બિંધાઇ જવાથી-તે પોતાનો
ખાવાનો વખત ચૂકવાથી અને બૂખ લાગવાથી પાદશાહની ખિદમતમાંથી
જમવા જવાની કૃતાવળમાં પડ્યો છે.

તેથી પાદશાહે તેને કહ્યું કે “ઓ કુતરા! તને કાણે કહ્યું હતું-કે
જીવનશક્તિની અરતને છૂપાવે ?

હું કાંઈ હોરમજદ (યાને ખોદાય) કે બદમન ફેરેતો નથી-મારું શરીર
પણ બીજાઓ માફક મારી, હવા, આનરા (અને પાણી)નું બનેલું છે.”

એવી રીતે પાદશાહે પોતાની જબાન ગમે એટલી દુઃખની-પણ બુરુજો-
મેહર તરફથી તેણે સર્દ હાથ સિવાય બીજા કાંઈ જવાબ સાંભળ્યો નહીં.
બુરુજોમેહર પાદશાહથી તેમજ ફરતાં આસ્માનનાં કામથી ધાસ્તી
ખાવા લાગ્યો,

કારણકે તેણે પોતાની પડતીની નિશાની ધણી જલદીથી બેઈ લીધી-
તે ડહાપણવાળો શખ્સ ધાસ્તીનો માર્ગ મુગોજ રહ્યો.

તે મયદાનની આસપાસ સઘળું-લશ્કર હતું અને પાદશાહ પોતે
તેની વચમાં હતો.

નોશીરવાન ગુસ્સામાંનો ગુસ્સામાંજ ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને રાહ
માંથી તે પોતાના મેહલને દરવાજે ગયો ત્યાં સૂધી કાંઈ ઉપર નજર પણ કીધી નહીં.
આખે રસ્તે તે દાના માટેજ અજબ થતો રહ્યો. પછી ઘોડા ઉપરથી
નીચે ઉતર્યો અને કાંધક બડબડ્યો.

તેણે હોકમ કીધો કે “તને લૂહારની એરણુ બેસવા આપે-અને તે
વિદ્વાનને તેના એરડામાં કયદ કરે.”

બુરુજોમેહર તે મેહલમાં કયદ પડ્યો-તેણે આસ્માનનો ચેહરો કર-
ચલી ભરેલો (ગુસ્સે થયેલો) બેથો.

બુરુજોમેહરને એક બહાદુર અને જવાન ખેશી પાદશાહ નોશીર-
વાનની નોકરીમાં હતો.

તે ખેશી રાત દહાડો તે મેહલમાં રહેતો હતો-અને પાદશાહ સાથ
છટથી વાતચિત કરવાનો તેને વહેવાર હતો.

બુરુજોમેહરે એક દહાડે પેલા આફતાબને ચેહરેના પાદશાહથી પર્વ-
રેશી પામેલા શખ્સને પૂછ્યું,

કે “તું પાદશાહની ખિદમત કેવી રીતે બજાવે છે?-તે તું મારી
પાસેથી શીખી લે કે બેથી તું તેની નોકરી સારી રીતે કરી શકે.”

પેલો નોકર બોલ્યો કે “ઓ દાનાઓના સરહાર!-એવું બન્યું કે
આજે નોશીરવાને,

મુજ બંદા તરફ એવી તો કરડી નજર નાખી-કે હું તો સમજ્યો કે
હવે-મારું ખાતું પીડું અને બિંધવું પુરુજ થઈ ગયું (યાને મારું આવી બન્યું).
પાદશાહ ન્યારે મારી ઉપર ખડકા થયો-ત્યારે મારા હાથમાંથી આફ-
તાબો (પાણીનો ચમ્પુ) છટવા લાગ્યો.

શુ અચ્ચ ખૂન બેરૂત આખુ યુગ્ગારદમ
હમી જાખ દરેતાન બેચાઝારદમ
બહુ દાનેરી ગોકૂત આખુ આર ખીજ
ચુનાન હમ કે બરુ દરેતે શાહુ આખુ રીજ
બેચાવરૂદ મહે જવાન આબે મરૂમ
હમી રીખત બરુ દરેતે દાન-દહુ નરૂમ
બહુ ગોકૂત ધીન બારુ બરુ દરેતે શૂચ
તો બા આખૂલુ હીચ તુન્દી મળૂચ
શુ લખરા બેચાલાયદ અચ્ચ બૂચે ખશ
તો અચ્ચ રીખતન આખુદરેતાન બેકશ
પરેત-દહુરા દેલ પુરુ અન્દીશહુ ગશત
બરાન તા દેગરુ બારહુ બેન્દાહ તશત
બગોકૂતારે દાના ફેરુ રીખત આખુ
ન નર્મો ન અચ્ચ રીખતન પુરુ રોતાખ
બહુ ગોકૂત શાહુ અચ્ચ ફેલાયદ મેહુરુ
કે ગોકૂત ધીન તોરા ગોકૂત બૂઝોરુ મેહુરુ
મરા અન્દરીન દાનેશ ઊ દાહ રાહુ
કે બીનહ હમી ધીન જહાનદારુ શાહુ
બહુ ગોકૂત રવ પીશે દાના બેગૂચ
કઝાન નામવરુ જાહો આન આખુ રૂચ
ચેરા બેરેતી અચ્ચ બરુતરી કમતરી
બબહુ ગઉહરે નાસઝા દાવરી
પરેત-દહુ બેરનીદો આમહુ દવાન
બરે કાખ શુદ તુન્દો ખરેતહુ રવાન
કે શાહુ આનુએ બેરનીદ બા વચ બેગોકૂત
ચુનીન ચાકૂત ચુ પાસોખ અન્દરુ નેહોકૂત
કે જાએ મન અચ્ચ જાએ શાહે જહાન
ફેરાવાન બેહરેત આરકારે નેહાન
પરેત-દહુ બરુ ગરેતો પાસોખ બેગારુદ
ફેરાવાન બરહુ બાકુરા બરુ શુઝોરુદ
કે પાસોખ ફેરાવાન બરુ આરોકૂત શાહુ
વરા બન્દ ફેરૂદ તારીકુ ચાહુ
દેગરુ બારુ પુર્સીદ અઝાન પીશકારુ
કે ચૂન રાનહુ આન કમ બેરહુ રૂચગારુ
ફેરેત-દહુ આમહુ પુરુ અચ્ચ આખુ ચેહુરુ
બેગોકૂત આન ચુચુનહા બબૂઝોરુ મેહુરુ
ચુનીન દાહ પાસોખ બહુ નીકૂખાહુ
કે રૂએ મન આસાન તરુ અચ્ચ રૂએ શાહુ
ફેરેત-દહુ બરુગરેતો આમહુ ચુ બાહ
હમહુ પાસોખશ કરુદ બરુ શાહુ ચાહ
કે પાસોખ બરુ આરોકૂતો શુદ ચૂન પલગુ
કે આહન તનૂરી બેકરૂમુદ તગુ
કે પચકાનો અચ્ચ ખીખ ગેરુદ અન્દરશ
હમ અચ્ચ બન્દે આહન નેહોકૂતહુ સરશ
નખુદ રૂચશ આરામો શખ જાએ ખાખ
તનશ પુરુ કે સખતી દેલશ પુરુ કે તાખ
ચહારીશ ચુનીન ગોકૂત બા પીશકારુ
કે પચધામ યુગ્ગારો પાસોખ બેચારુ
બેગૂચશ કે ચૂન બીની અકૂનૂન તનત
કે અચ્ચ ખીખે તીજરેત પીશહનત

ન્યારે તેનો ગુરસો ઉતર્યો કે હું પાણી નામવા લાગ્યો-પણ તે અચ્ચ તેના હાથને વાળ્યો."

તે દાનાએ તેને કહ્યું કે "ઠક પાણી લઈ આવ-અને જેમ પાદશાહના હાથ ઉપર તે રેડ્યું હતું તેમ મારા હાથ ઉપર રેડ."

પેલો જવાન મહં ગરમ પાણી લાવ્યો-(અને જેમ તેને દેખાડ્યું તેમ) બૂઝોર્નમેહરના હાથ ઉપર ધીરે ધીરે નામવા લાગ્યો.

બૂઝોર્નમેહરે તેને કહ્યું કે "હવે ના, અને પાદશાહના હાથ મેં દેખાડ્યું તેમ ધોવાડને-પાણીથી હાથ ધોવાડતી વખતે તું કાંઈ પણ ઉતાવળ કરતો ના.

ન્યારે તે પોતાનાં મોઢાં ઉપર ખુશબોય (સાબુ) લગાડે ત્યારે તું ચગબુમાંથી પાણી રેડવાનું મોકલે રાખજે."

એ સાંભળી તે નોકરનું દિલ અદેશા ભરેલું બન્યું-પછી ન્યારે ફરીથી તે હાથ ધોવાનું વાસણ પાદશાહ આગળ લઈ ગયો,

ત્યારે તે દાનાના કહેવા મૂળજ હાથ ધોવાડવા લાગ્યો-તે નહીં ધણું ધીરેથી કે નહીં ધણું ઝોરમાં પાણી નામતો હતો.

આથી પાદશાહે તેને કહ્યું કે "આ દયાળુ શખસ!-તને એમ કરવા ૧૫૧ કાણે કહ્યું?" તેણે જવાબ દીધો કે "બૂઝોર્નમેહરે.

મને આ વાતમાં તેણેજ કહાપણનો રસ્તો દેખાડયો-કે જેવો મારું દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ હવડાં જુએ છે."

પાદશાહે તેને કહ્યું કે "તું તે દાના આગળ ના અને તેને કહે-કે આવો નામદારી ભર્યો દરજ્જો અને આખર મેળખ્યાં છતાં,

બેબુન્યાદી અને નાલાયકીથી-તે પોતાની ખરાબી શા માટે કીધી?"

પેલો નોકર તે સાંભળીને દોડતો કે આવ્યો-તે ઝખમી છગરે ઉતાવળથી મેહલમાં ગયો.

અને પાદશાહ તરફથી જે કાંઈ તેણે સાંભળ્યું હતું તે તેને કહ્યું-અને તેની તરફથી તેને ભરમમાં એવો જવાબ મળ્યો,

કે "દેશના પાદશાહની જગ્યા કરતાં મારી જગ્યા-ઝાહેર રીતે કે છપી રીતે ધણે દરજ્જો ભલી છે."

નોકર જવાબ લઈ પાછો ક્યૌ-અને રસ્તામાં ધણી ઉતાવળે દોડતો ગયો.

તેના જવાબથી પાદશાહ વધુ ગુરસે થયો-અને તેને અંધારી કાટડીમાં પુરવાનો હોકમ કીધો.

પછી ફરીથી પેલા નોકરને પાદશાહે પૂછ્યું-કે "પેલો બેબુફક હવે કેમ દહાડા કાઢે છે?"

તે નોકર આંસુ ભરેલા ચેહરાએ ત્યાં આવ્યો-અને પાદશાહે કહેલા ૧૫૨ સખુનો બૂઝોર્નમેહરને કહ્યો.

ત્યારે તે નેકપાહે તેને એવો જવાબ દીધો-કે "મારા દહાડા પાદશાહના દહાડા કરતાં વધારે સારા પસાર થાય છે."

તે નોકર પાછો ક્યૌ અને રોતાખ આવ્યો-તેણે પાદશાહ આગળ તેનો સધળો જવાબ કહ્યો.

તે જવાબથી પાદશાહ ચિત્તાની માફક ઉસકેરાઈ ગયો-અને તેને માટે લોખંડનું એક સાંકડું પિંજર બનાવવાનો હોકમ ક્યૌ.

તેની અંદર એ તરફથી લાલા અને ખીલા લગાડેલા હતા-અને તેનું બારણું પણ લોખંડી પટાથી ઢાંકી દીધેલું હતું.

હવે બૂઝોર્નમેહરને દિવસે આરામ કે રાતે સૂવાની જગ્યા રહી નહીં-તેનું ચરીર પીડાવા લાગ્યું અને દિલ બેકાર બન્યું.

ઐથી વખત પાદશાહે નોકરને એવું કહ્યું-કે "તું આ મારો પચગામ તેને કહે અને તેનો પાછો જવાબ લાવ.

તું તેને કહે કે હવે ન્યારે તારાં ચરીરનો પોશાક નોકદાર ખીલાનો બન્યો છે, ત્યારે તને કેમ લાગે છે?"

૧૫૩ પરસ્પરતાદહ આમદ બેદાદ આન પચામ
કે બેદનીદ આજાન મેહુતરે ખીરા કામ
ચુનીન દાદ પાસોખ અમદે જવાન
કે રૂઝમ મેહુ આચ રૂઝે નૂશીરવાન
ચુ અરુઝતો પાસોખ બોયાવરૂદ મરૂદ
કે ગોઠૂતારુ શુદ શાહુરા રૂઝ અરૂદ
કે અચવાન ચકી રાસ્તગૂધ ચુઝીદ
કે ગોઠૂતારે દાના બેદાનદ શનીદ
ચકી આ ફેરેસ્તાદહ શાશીરુ ઝન
કે દેખખીમ યૂદ અન્દરાન અન્બુમન
કે રવ મદે અદખખતે અદરા બેગૂય
કે ગર પાસોખતરા યુવદ રન્ગે યૂય
વગર નીસ્ત દેખખીમ આ તીધે તીચ
ગુમાયદ તોરા ગદેશી રસ્તખીચ
કે ગોઠૂતી કે એન્દાન બેહુ આચ તખતે શાહુ
હમ આચ ખીખો સન્દુકો હમ બન્દો ધ્યાહુ
ફેરેસ્તાદહ આમદ અરે ઊ દવાન
બેગોઠૂત આન સુખુનહાએ નૂશીરવાન
બદાન પાકુ દેલ ગોઠૂત યૂઝોરુખમેહુર
કે નન્મૂદ હરુગેચ બમા બખત ચેહુર
ન ઈન્ પાય દારદ અગદેશ ન આન
સર આયદ હમહુ નીકો અદ બીગુમાન
એ આ ગન્ગે તખતો એ આ રન્ગે સખત
બેબન્દીમ હરુગુનહુ નાચાર રખત
કે સખતી ગુઝરુ કરેન્ આસાન યુવદ
દેલે તાજદારાન હેરાસાન યુવદ
એરદમન્દો દેખખીમ આચ આમદન્દ
અરે શાહે ગદેન્ ફરાચ આમદન્દ
શનીદહુ બેગોઠૂતન્દ આ શહુરયારુ
બેતરૂસીદ શાહુ આચ અદે રૂઝગારુ
અઅચવાનશ બોદન્દ આજાન તન્ગ બાય
અદસ્તૂરીએ પાકુ દેલ રહુ ગુમાય
ખરીન નીચ યુઝગસ્ત ચન્દી સેપેહુરુ
પુર આજન્ગ શુદ રૂઝે યૂઝોરુખમેહુર
દેલશ તન્ગ તર ગસ્તો બારીકુ શુદ
કુ ચરમશ એ અન્દીશહુ તારીકુ શુદ
ચુ આ ગન્ગ રન્ગશ બરાબરુ નબૂદ
બેકરુસુદ આજાન દરૂદ વચ હમ બેસુદ

૧૫૪

આમદને ફેરેસ્તાદએ કયસર નઝદે
નૂશીરવાન આ દુર્જે સરખસ્તાદ
વ રહાઈ યાઝતને બૂઝોર્ખમેહુર
બગોઝતને રાઝે આન.

:o:

જુનાન યુદ કે કયસર બદાન અન્દ ગાહુ
રસૂલી ફેરેસ્તાદ નઝદીકે શાહુ

પેલી નોકર આવ્યો અને જે પચામ કે તે મગર સરદારથી સાંભળ્યો
હતો તે પુગાડ્યો.

બૂઝોર્ખમેહુરે તે જવાન મદને એવો જવાબ દાધો-કે “મારો વખત
નોશીરવાનના વખત કરતાં તો સારો છે.”

જ્યારે તે રાખસ પાછો ફર્યો અને એવો જવાબ લઇ આવ્યો-ત્યારે
તેની વાતથી પાદશાહનો ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો.

તેણે મેહલમાંથી એક સાચુ બોલનાર રાખસ કે જે દાનેશમંદની વાત
સઘળી જાણી અને સમજી શકે તેને ચુડી કાઢ્યો.

તે કાસેદની સાથે એક તલવાર મારનારો-કે જે દરબારનો જજીદ
હતો તેને મોકલ્યો.

કે “તું જ, તે મૂઝ બદખખતને કહે-કે જો તું મારા સવાલનો રૂડો
જવાબ આપશે તો ઠીક છે.

અને નહીં તો કે આ જજીદ તને પોતાની તેજ તલવારથી રસ્તાખેઝની
હાલત દેખાડશે.

તેં શા ઉપરથી કહ્યું કે પાદશાહનાં તખ્ત કરતાં આ બંદીખાતું
તેમજ ખીલા, પેડી, બંદ અને ગાર બધા છે?”

પેલી કાસેદ બૂઝોર્ખમેહુરની નઝદીક દોડતો કે આવ્યો-અને નોશીર-
વાનના સખુનો કહ્યો.

બૂઝોર્ખમેહુરે તે પાક દિલના રાખસને કહ્યું-કે “નસીબ કહીબી આપ-
ણને પોતાનો ચેહરો બતાવતું નથી.

તેની ગદેશ આગળ આ કે પેહુ પાયદાર રહેશે નહીં-સઘળું સાથે
કે માહુ બેશક કે વીતીજ જશે;

તો પછી શું ખઝાના કે તખ્તની સાથે કે શું સખ્ત મેહનત સાથ-
કોઇ પણ હાલતમાં લાયકારીએ આપણને અહીંથી ઉઠાંગરી કરવાનીજ છે.

રન્ગ કે સખતી ભરી હાલતમાંથી ગુઝરી જવાનું ધણું સેહલું લાગે
છે-તાજ ધરાવનાર પાદશાહોનાંજ દિલ જતી વખતે ધાસ્તી ભર્યાં બને છે.”

પેલી દાનેશમંદ અને જજીદ ગદેનફરાજ પાદશાહની નઝદીક પાછો
આવ્યો.

અને જે સાંભળ્યું હતું તે પાદશાહને કહ્યું-હવે પાદશાહ અમાનાની
બંદીથી બીધો.

અને પેલા પાક દિલ રેહનુમાના હુકમથી-બૂઝોર્ખમેહુરને પેલી સાંકડી
જગ્યામાંથી કાઢી પાછો પેલાં મકાનમાં લઇ જવામાં આવ્યો.

એ ઉપર પણ કેટલોક વખત નીકળી ગયો-બૂઝોર્ખમેહુરનો ચેહરો
કરચલી બરેલોજ રહ્યો.

તેનું શરીર વધારે તંગ બનીને તવાતું ચાલ્યું-તેની બન્ને આંખો
ચિન્તાથી ઝાંખી પડી ગઈ.

જ્યારે તેની મેહનતના પ્રમાણમાં તેની કદર નહીં થઇ-ત્યારે તે દુઃખથી
તે ધસતો ચાલ્યો અને ગમથી તવાતો લાલ્યો.

કયસરના એતચીનું બંધ દાબડા સાથે નોશીર-
વાનની નઝદીક આવવું અને તેનો ભેદ
ખુલ્લો કરવા માટે બૂઝોર્ખમેહુરનું
છૂટકારો પામવું.

:o:

હવે એવું બન્યું કે તે બનાવ પછી થોડાજ વખતમાં રૂમના કયસર-
ધરાનના ચાહની નઝદીક એક એલચી મોકલ્યો.

આખા નામહો હથથો આ નેસારૂ
યકી ડુર્લો કુદ્દલી બરૂ ઉસ્તુવારૂ
કે અથ શાહે કુન્દાવરનો રદાન્
ફેરાવાન્ તોરા પાકુદેલ. મૂબદાન્
બદીન્ ડુર્લો ઈન્ કુદ્દલ નાબોઈલ્લુ ફત્ત
નેહોફતલ્લુ બેગૂચન્લ યીઝી કે હરેત
ફેરેસ્તીમ આખ અરૂ બેગૂચન્લ રારેત
લોચ અચ આખ યીઝી કે આધને માસ્ત

અરૂ અચદ્દન્ કે ઝીન્ દાનેશી નાગુઝીરૂ
બિમાનહ દેલે મૂબદે તીચવીરૂ
નબાયહ કે ખાહફ એ મા આખ શાહ
નરાનહ બદીન્ પાદશાહી સેપાહ
બદીન્ ગૂનહ આમહ એ કયસરૂ પચામ
તો પાસોખ ગુઝારૂ આનચે આચદ્દત કામ
ફેરેસ્તાદહરા ગોકૂત શાહે જેહાન્
કે ઈન્ હમ એ યચદાન્ નબાશહ નેહાન્
મન્ અચ ફરૂરે ઊ ઈન્ બલચ આવરમ
હમાન્ મદે પાકીઝહ રાય આવરમ
તો યકુ હકુતહ ઈદર બમચ શાહ બાશ
બરામોશ ફેરૂ આરાયો આઝાહ બાશ
બઝાન્ પસ બદાન્ દસ્તાન્ ખીરહુ માન્હ
બુઝોગાનો ફઝાનગાનરા બેખાન્હ
નેગહુ કરૂહ હરૂચકુ એ હરૂ આરઈ
કે સાઝહ મરૂ આન્ બન્હરા આરઈ
બદાન્ ડુર્લો કુદ્દલે ચુનાન્ બી કલીહ
નેગહુ કરૂહ હરૂ મૂબેદી બેન્ગરીહ
એ દાનેશ સરાસરૂ બચકુ સુ શુદન્હ
બનાદાનીએ ખીશ ખુસ્તુ શુદન્હ
ચુ ગશતન્હ આન્ અન્બુમન્ નાતવાન્
ધમી શુદ દેલે શાહુ નૂશીરવાન્
હમી ગોકૂત ઝીન્ રાઝે ગદાન્ સેપેહરૂ
બેયારહ બઅન્દીશહુ બૂઝેરૂજમેહરૂ
શહન્શાહુ ચૂન્ દીહ અચ અન્દીશહુ રન્જ
બેફરૂમહ તા ભમહુ ફત્તી એ ગન્જ
બેયાવરહ ગન્જુરે અસ્પી ગુઝીન્
નેશસ્તે શહન્શાહુ કર્દન્હ ઝીન્
બન્જદીકે દાના ફેરેસ્તાદો ગોકૂત
કે રન્જ કે દીદી બેબાયહ નેહોફત
ચુનીન્ રાન્હ બરૂ સરૂ સેપહરૂ બેલન્હ
કે આમહ એ મા બરૂ તો ચન્દી ગઝન્હ
બબાને તો મહએ મરા કરૂહ તીચ
હમી બા તને ખીશ કર્દી સેતીચ
યકી કારૂ ખીશ આમદમ નાગુઝીરૂ
કઝાન્ ખીરહુ ગર્દહ દેલે મદે ખીરૂ
યકી ડુર્લો જરૂરીન્ સરશ બસ્તહુ ખુરકુ
નેહાદહુ બરૂ કુદ્દલો મોહુદી એ ખુરકુ
ફેરેસ્તાદહુ કયસરૂ સુએ મા એ રૂમ
યકી મૂબદી નામબૂદાદે બૂમ

તેની સાથ એક નામ, હથથો અને નેસારૂ કરવાની યોગે સાથ-એક
દાખડો જેના ઉપર એક મઝબૂત તાણું લગાડેલું હતું તે પણ મોકલ્યો.

અને કહેવાડિયું કે “આ બહાદુરો અને સરદારોના પાદશાહ !-તારે
ભાં પાક દિલના વઝીરો ધણા છે.

તેઓ તાણું ખોદ્યા વગર આ દાખડામાં જે કાંઈ ચીઝ કે છપાવેલી ૧૫૫
છે તે કહી આપશે.

જે તેઓ ખરેખરી ચીઝ કહી આપશે તો અમે તારી ખંડણી
મોકલી આપીશું-અને તે ખંડણી સિવાય અમારા રવાજ મૂળબની બીજી
ચીઝો પણ મોકલીશું.”

પણ જો આવી અગત્યની બુદ્ધિથી-તારા ચાલાક અકલના વઝીરનું
દિલ લાચાર રહે,

તો પછી પાદશાહે મારી પાસથી ખંડણી માગવીજ નહીં-તેમજ
અમારા મુલક ઉપર ચઢાઈ પણ લાવવી નહીં.”

પેલા કાસેદે કહ્યું કે “એવી રીતનો કયસર તરફનો પયગામ છે-
માટે તને જે વાજબી લાગે તે જવાબ દે.”

દેશના પાદશાહે પેલા કાસેદને કહ્યું-કે “ખોદાતાલાના હોકમથી એ
પણ છૂંતું રહેવાનું નથી.

તે સાહેબનાં ખોરેહની મદદથી હું એનો ખુલાસો કરીશ-તેમજ
મારા પાકીઝહ વિચારના માણસને તેડાવીશ.

તું એક હક્તો સૂધી અહીં ખુશી ખુશી સાથે બોલ-ખુશી ખુર-
મીથી તારાં દિલને સહુગાર અને નવિત્ત રહે.”

કાસેદના ગયા પછી પાદશાહ તે વાતથી અજબ રહ્યો-અને પોતાના
મોઢાઓ અને દાનાઓને બોલાવ્યા.

દરેક જણે દરેક રીતે વિચાર કીધો-કે તે યુરકેલીનો કરોઠો ઉપાય
હાય લાગે.

તે દાખડા ઉપર અને ફરૂ વગરનાં તાળાં ઉપર-દરેક મોખેદે નજર ૧૫૬
નાખી અને વિચાર કીધો,

પણ સધળાઓ ડહાપણથી મેગળજ ગયા-અને પોતાનાં અજ્ઞાનપણીને
એકરાર કરવા લાગ્યા.

ન્યારે તે દાનાઓનું અંજીમન અચકા બન્યું-ત્યારે પાદશાહ નોશીર-
વાનનું દિલ ગમગીન થયું.

તે બોલવા લાગ્યો કે “આ ફરતા આકાશનો ભેદ-તો બૂઝોર્જમેહરજ
પોતાની વિચાર શક્તિથી ઝાહેરમાં લાવશે.”

વિચાર કરતાં કરતાં ન્યારે પાદશાહ થાકી ગયો-ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું
જેથી ખજાનામાંથી એક કપડાંની ભેડ,

અને એક ઉમદા ઘોડો ખજાનથી લઈ આવ્યો-અને તે ઘોડા ઉપર
શેહનશાહને બેસવા લાયકનું એક ઝીન બાંધવામાં આવ્યું.

અને તે બૂઝોર્જમેહરની નઝદીકે મોકલી કહેવાડિયું-કે “જે રન્જ કે
તે ખેચી છે, તે હવે તારે બૂલી જવી જોઈયે.

ખુલ્લે આસ્માને તારાં નસીબમાં એજ લખ્યું હતું-કે મારા હાથથી
તારી ઉપર આઠલી જફા પડે.

તારી જબાને મને યુસ્સે બનાવ્યો-તે પોતેજ પોતાનાં શરીર સાથ
લડાઈ કીધી.

હવે સમજ કે મારી આગળ એક ધણુંજ અગત્યનું કામ આવી
પડ્યું છે-કે જેથી બુદ્ધા દાના શખ્સોનાં દિલ પણ આજેજ થાય છે.

એક સોનેરી દાખડો જેનું ઢાંકણું બિલકલ જડી દીધેલું છે-અને જેની ૧૫૭
ઉપર તાણું મારેલું છે અને કર્તુરીની મોહર કીધી છે,

તે દાખડો કયસરે રૂમ દેશથી આપણી ઉપર મોકલ્યો છે-જે તે મુલ-
કનો એક નામદાર દાના લઈને આવ્યો છે.

ફેરેતાદહ બૂધ કે સાહાર ગોઠત
કે ઇન્ રાજ પચદા કુનીદ અચ નેહોઠત
કે ઇન્ દુરજરા ચીરત અન્દર મેયાન્
મેયૂઈદ ફર્જાનગાને કેયાન્
અદેલ ગોઠતમ ઇન્ રાજે પૂરીદહ એહર
નખીનદ મગર જાને યૂઝોરજમેહર
અુ મેશનીદ યૂઝોરજમેહર આન્ સોખન્
અરૂ તાજહ શુદ્ધ રૂઝગારે કોહુન્
એ એદાન્ મેયામદ સરો તન્ મેશોરત
અપીરો જહાન્ દાવરૂ આમદ નુખોરત
હમી યૂદ તસોન્ અચ આઝારે શાહ
જહાન્દાર પુરૂ મેશમ ઊ બીચુનાહ
શમે તીરહો રૂઝ બીદાર યૂદ
અરાન્ સાન્ કે પચધામે સાહાર યૂદ
અુ ખુરશીદ મેન્મૂદ તાજ અચ ફરાચ
મેપૂરીદ રૂએ શમે દીરૂ આચ
ફેરજન્દહ રખશન્દહ શુદ્ધ અરૂ સેપેહર
અઅખતર નેગહ કરૂદ યૂઝોરજમેહર
અઆમે ખેરદ અશમે દેલરા મેશોરત
એ દાનન્દગાન્ ઉસ્તુવારી બેનેરત
અદ ગોઠત આઝારે મન્ ખીરહ ગશત
દો અશમમ અદાન્ રન્જહા તીરહ ગશત
નેગહ કુન્ કે આન્ કીરત કાયદ અરાહ
મેયૂથો મતરૂસ ઇચ નામશ મેખાહ
અરાહ આમદ અચ ખાનહ યૂઝોરજમેહર
હમી રફત પૂયાન્ જની ખુખમેહર
ખેરદમન્દે બીના અદાના મેગોઠત
સખુન્ હરૂએ અરૂ અશમે ઊ ખુદ નેહોઠત
ચુનીન્ ગોઠત પુર્સન્દહરા રાહ જૂય
કે મેપજૂહ તા દારદ ઇન્ માહ શૂય
અને પાકુ દામન્ અપુર્સન્દહ ગોઠત
કે શૂયરતો હમ ફેદક અન્દર નેહોઠત
અુ મેશનીદ દાનન્દહ ગોઠતારે જન્
મેજુખીદ અરૂ ચર્મએ ગામ જન્
હમાનગહ અને દીગરૂ આમદ પદીદ
મેપુર્સીદ ચુન્ તરૂમાનશ બેદીદ
કે અચ જન્ તોરા અચ્ચહો શૂય હરત
વગરૂ યકુ તની આદ દારી અદરત
અદ ગોઠત શૂયરત અગરૂ અચ્ચહ નીરત
અુ પાસોખ શનીદી અરે મન્ મઇરત
હમાનગહ સે દીગરૂ જન્ આમદ અરાહ
મેયામદ અરે ઊ હમાન્ નીકુખાહ
કે અચ ખુખરોખ કીરત અખાએ તૂ
અદીન્ કરૂ અરામીદનો નાએ તૂ
મરા ગોઠત હરૂગેચ નખૂદહરત શૂય
નખાહમ કે બીનદ મરા શૂય રૂચ
અુ મેશનીદ યૂઝોરજમેહર ઇન્ સખુન્
નેગરૂ તા એ અન્દીશહ અકૂગન્દ યુન્
મેયામદ દેલમ રૂચ તાજાન્ અરાહ
અુ મોઈન્દ દાનન્દહરા નચ્દે શાહ

તે કાસેદ કહે છે કે 'અમારા સરદાર કહેવાડિયું છે-કે એમાં જપા-
વેલો ભેદ તમો ખુદલો કરો,
કે આ દાખડામાં મૂકેલી ચીઝ છું? તે તમો પ્રાદશાહના દાના
લોકો કહો.'

મેં ધાર્યું કે આ જપો ભેદ-ખૂજોર્નમેહર સિવાય કોઈ બીજો બતાવી
શકશે નહીં."

જ્યારે ખૂજોર્નમેહર એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેને આગળો વખત
યાદ આવ્યો.

તે બંદીખાનામાંથી બાહર નીકળ્યો અને નાહો-અને પહેલાં જેહા-
નના ઇન્સાફના ખાવંદની હુકૂમમાં બંદગી કરવા પડ્યો.

પાદશાહે પુગાડેલા આઝારથી હજ તે ધારતી ખાતો હતો-કારણકે
પાદશાહ ગુરસા ભરેલો હતો ત્યારે તે તો મેચુનાહ હતો.

જેવી રીતે કે એક પચગામ લઈ જનારો જગૃત હોય-તેમ તે અધારી
રાતે અને દિવસને વખતે જગૃત રહેતો હતો.

જ્યારે ખોરશીદે બુલદીથી પોતાનું તાજ બતાવ્યું-અને લાખી રાતને
ચેહરો ઢંકાઈ ગયો,

તે રોશન કરનારો આફતાખ આરમાન ઉપર ઝળકતો થયો-ત્યારે
ખૂજોર્નમેહર પોતાના ઝહોની ચાલ તપાસવા લાગ્યો.

પછી ડહાપણના પાણીએ કરી પોતાની આંખ અને દિલને ઘોઈ કાઢી-
વિદ્વાન રાખસોમાંથી એક ઘણા બાહોરા રાખસને શોધી કાઢ્યો.

અને તેને કહ્યું કે "મારું તેજી ભર્યું બાઝાર મંદ પડી ગયું છે-મારી
બન્ને આંખો પેલાં બંદીખાનાનાં દુઃખથી સીઆહ થઈ ગઈ છે.

માટે રાહમાંથી કોઈ આવવું દેખાય તો તે કાણ છે તેની તપાસ
રાખજે-તું પૂછજે અને કોઈ પણ બીધા વગર તેનું નામ માગજે."

હવે ખૂજોર્નમેહર પોતાનાં ધરમાંથી બાહર પડ્યો-રાહમાં એક ખૂબ-
સૂરત અઢરત ઝડપથી જતી હતી.

પેલા દેખતી આંખવાળા દાનેશમંદે દાના ખૂજોર્નમેહરને જે બાબત
તેની આંખે દેખાતી હતી નહીં તે કહી.

ત્યારે ખૂજોર્નમેહરે પેલા સવાલ પૂછનારા દાનેશમંદને કહ્યું-કે "તું
આ બાબતે પૂછ, કે એ કોઈ પોતાનો માટી ધરાવે છે?"

આથી તે પાક દામન અઢરતે પેલા સવાલ કરનારને જવાબ દીધો-
કે "મારો માટી છે અને મારા પેટમાં બાળક પણ છે."

જ્યારે ખૂજોર્નમેહરે તે સ્ત્રીની વાત સાંભળી-ત્યારે તેજ ચાલના ઘોડા
ઉપર સવાર થઈ અગળ વધ્યો.

તેવામાંજ એક બીજી અઢરત આવી લાગી-અને જ્યારે તેણીને પેલા
દુબાવિયાએ જોઈ ત્યારે પાછું પૂછ્યું,

કે "એ અઢરત! તારો માટી છે અને તારે ત્યાં કોઈ બચ્ચાં છે-
અથવા તો એ બન્ને વગરની કુમારીજ છે?"

તેણીએ જવાબ દીધો કે "મારો ઘણી છે પણ મને બચ્ચાં નથી-
હવે જ્યારે તેં મારો જવાબ સાંભળ્યો છે ત્યારે મારી આગળ ઉભો ના રહે."

વળી તેટલાંજ એક ત્રીજી અઢરત આવી લાગી-જેથી પેલોજ નેકખાહ
તેણીની આગળ આવ્યો.

અને તેણીને પૂછ્યું કે "એ ખૂબસૂરત અઢરત! તારો ઘણી કાણ
છે?-કે જેને માટે આવી રીતે તું લાડ અને નખરાંથી નય છે?"

તેણીએ કહ્યું કે "કોઈ પણ મારો ઘણી થયલોજ નથી-અને હું
ઘણી કરવા માગતી પણ નથી."

જ્યારે ખૂજોર્નમેહરે એ સઘળી વાતો સાંભળી-ત્યારે હવે તું જે કે
તે દાના રાખસે તે ઉપરથી કેવા વિચાર દોડાવ્યા?

તે રાહમાંથી શિતાબી કર્તો ગમગીન ચેહરે ત્યાં આવી લાગ્યો-જ્યારે
ખૂજોર્નમેહરને પાદશાહની નઝદીક લઈ ગયા,

એકરૂપી તા રૂપ નહીંકે તખ્ત
 દેલે શાહ કેસા ગમી અસલ સખ્ત
 કે દાન-દહરા અશ્મ ખીના નહીં
 બસી બાદે સરૂદ અશ્મ જેમરૂ બર કશીં
 હમી કરૂદ પૂગેશ બરાન કાર શાહ
 કચ્છ દાશત આઝાર બર ખીગુનાહ
 પસ અશ્મ રૂમે કચસરૂ જખાન બર કુશાહ
 હમી કરૂદ અઝાન દુર્લ ખાન કુકલ યાહ
 બશાહે જહાન ગોકૂત બૂગેરૂએહરૂ
 કે તાખાન યુવી તા બેતાબહ સેપેહરૂ
 ચકી અન્નમન ખાયહ અશ્મ બેશ્મદાન
 ફેરેસ્તાદએ કચસરૂ મૂબદાન
 નેહાદહ હમાન દુરૂદ દર પીશે શાહ
 ચુ પીશે બુઝગેને જૂયન્દહ રાહ
 બનીરૂએ યચદાન કે અન્દીશહ દાહ
 રવાને મરા રાસતી પીશહ દાહ
 બેગૂયમ બદુરૂદ અન્દરૂન હરૂએ હરેત
 નસાયમ બરૂ આન કુકલો આન દુરૂદ દરેત
 અગરૂ તીરહ શુદ અશ્મ દેલ રઉશનરેત
 રવાનરા જે દાનેશ હમાન જઉશનરેત
 જે ગોકૂતારે ઊ શાહ શુદ શહૂરયાર
 દેલશ તાઝહ શુદ ચૂન ગુલ અન્દરૂ બહાર
 અશ્મ અન્દીશહ શુદ શાહુરા પોશત રાસત
 ફેરેસ્તાદહો દુરૂદરા પીશ આસત
 હમહ મૂબદાનો રદાનરા બેખાન્દ
 બસી દાનેશી પીશે દાના નેશાન્દ
 વઝાન પસ ફેરેસ્તાદહરા ગોકૂત શાહ
 કે પચધામ બુઝગેરા પાસેખ બેખાહ
 ચુ બેશનીહ રૂમી જખાન બર કુશાહ
 ચુખુનહાએ કચસરૂ હમી કરૂદ યાહ
 કે ગોકૂત અશ્મ જહાનદારે પીરૂ જન્ગ
 ખેરૂદ ખાયદો દાનેશી નામે નન્ગ
 તોરા ફરૂદે બોરૂ અચ જહાનદાર હરેત
 બુઝગેર્ગીઓ દાનાઇઓ ચૂરે દરેત
 હમાન પુરૂ ખેરૂદ મૂબદે રાહ જૂય
 ગવાનો દેલીરાને દરૂગાહ જૂય
 હમહ પાકુ દરૂ બારૂગાહે તો અન્દ
 વગરૂ દરૂ જહાન નીકૂખાહે તો અન્દ
 મરૂ ઇન દુર્લ બા કુકલો મોહરૂ નેશાન
 બેખીનન્દ બીદારૂ દેલ સરૂકશાન
 બેગૂયન્દ રઉશન કે અન્દરૂ નેહોકૂત
 એ ચીઝરેત કાન બા ખેરૂદ હરેત જોકૂત
 ફેરેસ્તીમ હમ ઝીન નેશાન બાઝો સાવ
 કે ઇન્ મરૂદ દારૂન્દ બા બાચ તાવ
 વગરૂ બાચ માનન્દ અઝીન માયહ ચીચ
 મખાહીહ અચ મર્ઝે મા બાચ નીચ
 ચુ દાના જે ગૂયન્દહ જાન સાન શનીહ
 જખાન બર કુશાહ આફરીન ગુરેતરીહ
 કે હમવારૂદ શાહે જહાન શાહ બાહ
 સખુનગૂયો બા બખ્ત હમરાહ બાહ

ત્યારે તેણે ક્રમાબ્ધુ જેથી તે તખ્તની નજીક ગયા-તેને ભેઈ પાદ-
 શાહ નોશીરવાનનું દિલ ધણજ ગમગીન થયું.

કારણકે તેણે તે દાનાની આંખો દેખતી નહીં ભેઈ-આથી તેણે છગ-
 રથી સદં હાથ મારી.

પાદશાહ તે કામ કરવા માટે પસ્તાવો કરવા લાગ્યો-કારણકે તેણે
 બેગુનાહ રખસને ક્રુપ દીધું હતું.

પછી તેણે રૂમ દેશ અને ત્યાંના કચસર માટે વાત છેડી-પેલા દાખડા ૧૬૦
 અને તેનાં તાળાં વિષે બોલવા લાગ્યો.

બૂઝગેર્ગે દેશના પાદશાહને કહ્યું-કે “ત્યાં સૂધી આસ્માન અળ-
 કતું રહે ત્યાં સૂધી તું પણ અળકતો રહેજે!

તારે દાનાઓને, કચસરના એલચીને અને ખીબ વઝીરોને એકકા
 કરવા બેધયે.

અને ત્યાં પાદશાહની હુઝૂરમાં તેમજ પેલા રાહ શોધનારા બુઝગેર્ગેની
 હુઝૂરમાં તે દાખડો મૂકવો બેધયે.

પછી યચદાન કે જેણે મને વિચાર શક્તિ તેમજ મારા આત્માને
 સચ્ચાઈનો પેશો આપ્યો છે. તે સાહેબની મદદથી,

દાખડામાં જે કાંઈ છે તે હું કહીશ-હું પેલાં તાળાંને કે તે દાખડાને
 હાથ લગાડીશ નહીં.

જે કે મારી આંખ ઝાંખી થઈ ગઈ છે તોપણ મારું દિલ રૈશન છે-
 અને મારા આત્માને જે દાનાઈનું બખ્તર હતું તેજ છે.”

તેની આ વાતથી પાદશાહ ખુશહાલ થયા-અને જેમ બહારની
 મોસમમાં ગોલાબ ખીસે તેમ તેનું દિલ ખીલ્યું.

હવે પાદશાહ અંદેશામાંથી મોકળો થયા-અને પેલા એલચીને બોલાવી
 મંગાવ્યા અને તે દાખડો માગ્યો.

તેણે સધળા વઝીરોને અને દાનાઓને બોલાવ્યા-અને જ્યો ધણા
 વિદ્વાન હતા તેઓને બૂઝગેર્ગે દર આગળ બેસાડ્યા.

પછી પાદશાહે પેલા એલચીને કહ્યું-કે “તારો જે પચગામ હોય તે ૧૬૧
 કહે એને તેનો જવાબ માગ.”

ત્યારે રૂમીએ તે સાંભળ્યું ત્યારે તેણે પોતાની જખાન બોલી-અને
 કચસરના સખુનો કહેવા લાગ્યો,

કે “તેણે કહેવાડિયું છે કે લડાઈમાં ફતેહ મેળવનાર પાદશાહે તો
 અક્ત, હડાપણ, કીર્તિ અને નામના ધરાવતી બેધયે.

ઓ દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહ! તારામાં ખોરેહ, દબદબો,
 મોટાઈ, દાનાઈ અને હાથનું કોવત છે,

તેમજ તારી પાસ રાહબર વિદ્વાન વઝીરો-અને દરબારમાં આવનારા
 પેહલવાનો અને બહાદુર લોકો છે.

એ સધળા તારીજ દરબારમાં રહે છે-અને જો દેશમાં ખીબે કેથે
 હોય તો તે પણ તારાજ નેકપાહો છે.

જો આ તાણું લગાડેલો મોહર છાપ કીધેલો દાખડો-ચાલાક દિલના
 સરકશ લોકો નેય,

અને ખુલ્લે ખુલ્લું કહે કે તેમાં છપાવેલી-અક્લ પસંદ ચીઝ શું છે?

તો ખેરાજ આપવાની નેટલીની શક્તિ કે આ મુલક ધરાવે છે તેટલી
 ખંડણી અને કર અમો મોકલીશું.

પણ જો આ કીમતી ચીઝ પારખવામાં તેઓ લાચાર થઈ પડે-તો
 પછી ફરીથી અમારા મુલકમાંથી તેઓએ ખંડણી માગવી નહીં.”

ત્યારે બૂઝગેર્ગે પેલા એલચીથી એવી રીતનું સાંભળ્યું-ત્યારે તેણે ૧૬૨
 પોતાની જખાન બોલી અને પાદશાહ હપર ક્રુપા કીધી,

કે “દેશનો પાદશાહ પાદશાહ તરીકે હમેશો કાયમ રહેજો!-છટાહાર
 બોલનાર થજો! અને નેક નસીબ સાથ હમેશો જોડાયેલો રહેજો!

સેપાસ અસ ખોદાવને ખુશીરો માહુ
 રવાનશ બદાનેશ નમાયન્દહ રાહુ
 બેદાનહ હમહુ આશકારાઓ રાહુ
 બદાનેશ મરા આઓ ઊ બી નેયાસ
 સે દુરરેત રખશાન્ અદુરજ અન્દરુ
 ખેલાફશ ખુબહ બાન કે ગોકૂતમ ફોજુ
 યકી સોકૂતહો દીગરી નીમ સોકૂત
 યકી આન્ કે આહન્ નદીદરેત બેકૂત
 શુ બેશીહ દાનાએ રૂમી કલીહ
 બેયાવદો નૂશીરવાન્ બેગરીહ
 નેહોકૂતહુ યકી હુકકહુ ખુહ દરુ મેયાન્
 બહુકકહુ દરુ પદએ પર્નયાન્
 સે ગઉહર બદાન્ પદહુ અન્દર નેહોકૂત
 શુનાન્ હમ કે દાનાએ ઈરાન્ બેગોકૂત
 નુબેરેતીન્ એ ગઉહર યકી સોકૂતહુ ખુહ
 દેગર નીમ સોકૂતહુ સેગમ ના બેસુહ
 ૧૧૩ હમહુ મુબેદાન્ આફરીન્ ખાન્દહ
 બદાન્ દાનેરી ગઉહર અફશાન્દહ
 શહનશાહ રોખસારહુ પુર આખુ કંરુહ
 દહાનશ પુર અસ દુરે ખૂશાખુ કંરુહ
 એ કારે ગુઝશતહુ દેલશ તાન્ શુહ
 બેપીચીહ રૂયશ પુર આજન્ગ શુહ
 કે બા ઊ બેશ કંરુહ અન્દી જફા
 અજાન્ પસ કંજુ દીહ મેહુરે વફા
 શુ દાના રોખે શાહુ પેશમેદહુ દીહ
 રવાનશ બદરુહ અન્દર આમેદહુ દીહ
 બરુ આવરુહ ગૂચન્દહ રાસ અસ નેહોકૂત
 ગુઝશતહુ હમહુ પીરો કેન્ના બેગોકૂત
 અજાન્ બન્દે બાજુઓ મોર્થે સેયાહુ
 એ અન્દીશએ કેહુતારે ખામે શાહુ
 બદુ ગોકૂત કીન્ બુદની કારુ ખુહ
 નદારહુ પશીમાનીઓ દરુહ સુહ
 શુ આયહ બદો નીકુ રાએ સેપેહુર
 એ શાહો એ મુબેહ એ બુગેરુજમેહુર
 એ તોખી કે યસદાન્ બરુ અખતરુ બેકેશત
 બેખાયદશ બરુ તારકે મા નેવેશત
 ૧૧૪ દેલે શાહુ નૂશીરવાન્ શાહ બાશ
 હમીશહુ એ દર્દો ધમ આજાહ બાશ
 અગર અન્દ બાશહ સરકાસ શાહુ
 બદરેતુર ગર્દહ દેલ આરાય ગાહુ
 શોકારેત કારે શહનશાહો રસમ
 વગરુ શાહીઓ બખશોશો દાદો બસમ
 બેદાનહ કે શાહાન્ એ કર્દન્ પીશ
 બેવર્જહ બરાન્ હમનેશાન્ રાએ ખીશ
 અસ આગન્દને ગન્ને રન્ને સેપાહુ
 એ આજારો ગોકૂતારો અસ દાહખાહુ
 દેલો બને દરેતુર બાશહ બરન્જ
 એ અન્દીશએ કહેબોદાબઓ ગન્જ

ખુશીર અને માહતાબના સાહેબના તેમજ આત્માને દાનાઇનો માર્ગ
 દેખાડનાર સાહેબના શુકાના હોને !

તેજ સાહેબ સધળું જાહેર અને છપું બહુ છે-દાનાઇનો લોભ હું
 ધરાવું છું. તે સાહેબ કરી પણ હાજત વગરનો છે.

આ દાબડાની અંદર ત્રણ આબદાર મોતી છે-તેમાં બે એથી મધુ
 હોય તો મારું કહેલું ખોટું કરે.

તેમાં એક મોતી વિધેલું છે અને બીજું અડધું વિધેલું છે-અને
 ત્રીજું મોતીને હથિયાર લાગુજ નથી (યાને વિધ્યા વગરનું છે)."

જ્યારે રૂમી દાનાએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે કૂચી-લાન્ધી અને
 નોશીરવાને તે ખોલી બોલ્યા.

તેમાં એક દાબડી છપાવેલી હતી-અને તે દાબડીમાં રેશમી કપડાંનું
 પડ હતું.

અને તે કપડાંનાં પડમાં જેવી રીતે પેલા ઈરાની દાનેશમંદ બુઝાજ્-
 મેહરે કહ્યું હતું તેમ ત્રણ મોતી છપાવેલાં હતાં.

તે મોતીઓમાંનું એક મોતી વિધેલું હતું-બીજું અડધું વિધેલું
 હતું અને ત્રીજું વિધ્યા વગરનું હતું.

સધળા મેબેદોએ આફરીન કીધી-તે અક્લમંદ શખ્સ ઉપર ગોહરોનો
 નેસાર કીધો.

શેહનશાહ નોશીરવાનનો ચેહરો આંસુ ભર્યો બન્યો-તેણે તે વિદ્વાન
 મર્દનું મોં જોયાંમાં જોયાં મોતીઓથી ભરી કાઢ્યું.

પોતાની આગળી વર્તણૂકથી તેનું દિલ દુઃખી થયું-તે બહુ પસ્તાયો
 અને તેનો ચેહરો કચલો બરેલો થયો,

કે "તેની આવી રીતની મોહબ્બત અને વફાદારી છતાં મેં તેની કંપર
 એટલી બધી જફાકારી શા માટે પાડી હશે ?"

જ્યારે તે દાનાએ પાદશાહનો ચેહરો કન્માયલો જોયો-અને તેનો જીવ
 દર્દી દુઃખી થયો જોયો,

ત્યારે તે સુભાષિત બોલનારે પોતાનો છપો બેદ ખુલ્લો કીધો-અને
 નોશીરવાન આગળ સધળો બનેલો બનાવ કહી સંભળાવ્યો.

પેલાં બાજુબંદ અને કાળાં પક્ષી માટે-તેમજ પોતાના હલકા વિચાર
 માટે અને પાદશાહના સુવા માટે સધળું કહ્યું.

તે બોલ્યો કે "એ બનાવ બનવાનોજ હતો-હવે પસ્તાવા અને
 અફસોસ કરવાથી કાંઈ ફાયદો થવાનો નથી.

જ્યારે આસ્માનને બહુ કે ખૂં કરવાનો વિચાર આવે છે-ત્યારે શું
 પાદશાહ કે શું વઝીર કે શું બુઝાજ્મેહર કોઇને ભેતો નથી.

જે બીજ કે યજ્ઞદાને-સેતારાઓનાં ખેતરોમાં વાવેલું હશે-તે આપણે
 માથે વીલ્યા વગર રહેવાનું નથી.

પાદશાહ નોશીરવાનનું દિલ હમેશે ખુશહાલ બન્યો !-અને હમેશે તે
 દર્દ અને ગમથી મોક્ષનું રહેલો !"

(હવે ફિર્દોસી કહે છે કે) અગર એક પાદશાહ ગમે એટલો સર-
 ફરાહ હોય તોપણ તેનું તખ્ત તેના વઝીરથીજ શોભાયમાન બને છે.

શેહનશાહનું કામ તો શેકાર કરવાનું અને લડાઈ કરવાનું હોય છે-
 અથવા તો ખુશહાલી ભોગવવાનું, બક્ષેશ કરવાનું, ઇન્સાફ કરવાનું અને

ખુશીની મજલેસ ભરવાનું હોય છે.

તેણે બહુવું ભેધે કે આગળા પાદશાહો શું શું કરી ગયા છે-અને
 તેઓનાંજ પગલા ઉપર પોતાના વિચારો બાંધવા ભેધે.

ખજાનો એકઠો કરવાનું કામ, લશ્કર નીભાવવાનું કામ, ફૈયાત ઉપરના
 ખુલ્લેની વાતનું કામ અને તે ઉપરના વાદવીવાદનું કામ કરવું ભેધે.

વઝારત અને ખજાનાની ચિંતા વઝીરના દિલ અને મનને લાગેલી
 રહે છે.

ગોપ્તા દર તઉકીઆતે નૂશીરવાન.

*નોશીરવાનનાં પોતાના હાકેમોને આપેલાં ફર્માનો.

ચુનીન ખૂદ તા ગાહે નૂશીરવાન હમ ઊ ખૂદ શાહો હમ ઊ પહલવાન હમ ઊ ખૂદ જંગીઓ મૂબહ હમ ઊ હમ ઊ હીરખુદ ખુદ સેપહખાહ હમ ઊ અહર ભય કારઆગહાન દાશતી જહાનરા ખદરૂર તુઝાશતી એ બેરયારો અ-દરૂ એ કારે જેહાન બહો નીકર અચૂ કસ નકર્દી નેહાન એ કારઆગહાન મૂબેદી નીકખાહ ચુનાન ખુદ કે ખદશિત રૂઝી બશાહ કે ગાહી ગુનહુ ખુઝરાની હમી બખદનામ આન કસ નખાની હમી હમાનરા દેગર બારહુ આવીઝેશતે ગુનહુગાર અગર અન્હ બા પૂઝેશતે બપાસોખ ચુનીન દાદ તઉકીએ શાહુ કે આન કસ કે ખુરેતૂ શવહ બર ગુનાહુ ચુ બીમારે જારસ્તો મન ચૂન પેઝેશકુ એ દાદ ગુરીઝાનો રીઝાન સેરેશકુ બચકુ દાદએ ઊ નગરૂદ હુરેશતે રવાન અચ પેઝેશકી નખાહીમ શોસ્ત દેગર મૂબેદી ગોફત અનૂશહુ ખુદી એ હર બદ બહર ચૂ અગૂશહુ ખુદી સેપહખુદ એ ગોર્ગાન બેરકૂત અચ નેહોફત બબીશહુ દર આમદ જમાની બેખોફત ગુનહુ બર દેગર કીલો ઊ બરહનહુ હમ ઊ બાચ ગર્દહ એ બહરે બનહુ બતઉકીએ પાસોખ ચુનાન દાદ બાચ કે હરેતમ અઝાન લશકરી બીનેયાચ કુલ પાસબાની કુનહુ બર સેપાહુ એ બદ ખીશતનરા નદારહ નેગાહુ દેગર ગોફત અનૂશહુ ખુદી બબેદાન નેશસ્તો ખુરો બાબ બા મૂબેદાન ચકી નામચરૂ માલદાર ઈદરસ્ત કે ગન્જશ એ ગન્જે તો અફઝૂન તરસ્ત ચુનીન દાદ પાસોખ કે આરી રવાસ્ત કે આન અફઝૂરે પાદશાહીએ માસ્ત નેગહુબાને ગન્જે રવાનશ મનમ બેફૂશમ કે આનરા બઅફઝૂન કુનમ દેગર ગોફત કય શહૂરયારે બલન્હ અનૂશહુ ખુદી વચ બહી બી ગઝન્હ અસીરને રૂમી કે આવર્દહુ અન્હ બસી શીરૂ ખાર અન્દરૂ બર્દહુ અન્હ

નોશીરવાન પોતાના તમામ રાજઅમલમાં એજ રીતે ચાલતો હતો- તે પાદશાહ હતો અને વળી પેહલવાન પણ હતો.

તે લડાયક હતો અને વળી મોખેદ પણ હતો-તે હેરખુદ હતો અને વળી સેપહસાહાર પણ હતો.

તે દરેક જગ્યાએ બસસો રાખતો હતો-સધળો દેશનો વહિવટ વઝીરના હાથમાંજ નહીં છોડી દેતો હતો.

દેશના વહિવટનાં નાનાં કે મોટાં કામો માટેની સારી કે માદી ખબરો કોઈ તેનાથી છપાવી શકતું હતું નહીં.

એવું બન્યું કે એક દિવસે ખચરખાહ વઝીરોમાંના એકે પાદશાહને ૧૬૫ એમ પૂછ્યું,

કે “કોઈ વખત એક ગુનેહગારનો ગુનાહ તું માફ કરે છે-અને તેને સજા કરી બદનામ નથી કરતો.

વળી તેજ ગુનેહગારને બીજી મરતબે તે ગમે એટલીબી ઓઝરખાહી અને પસ્તાવો કરે છે તે છતાં તું તેને એકદમ લટકાવી દીયે છે.”

પાદશાહે લેખિત જવાબ એવો આપ્યો-કે “જે કોઈ કે ગુનાહનો એકરાર કરે છે (યાને વારંવાર ગુનાહ કરે છે),

તે એક દુઃખી દર્દી જેવો છે અને હું તેના તબીબ મિસાલ છું- તે દવાથી નાસતો ફરે છે અને આંસુ રડતો ભય છે.

તે માત્ર દવાથી (શિક્ષાથી) સુધરે નહીં-તેનો છવ દવાથી સારો કરી શકું નહીં.”

બીજે વઝીર બોલ્યો કે “ખોદાના આશીષ તારી ઉપર ઉતરશે-અને દરેક જગ્યાએ હર કોઈ બદીથી બચતો રહેશે!

લશ્કરનો સેનાપતિ ગોર્ગાન શેહરમાંથી છપી રીતે ચાલી શું કામ ગયો?-અને મયદાનમાં ચ્યાવી થોડો વખત વીસામો કેમ લીધો?

અરબાબ બીજે ઠેકાણે મેલી પોતે એકલો આવ્યો અને વળી પાછો અરબાબ લેવા શું કામ આવ્યો?”

પાદશાહે લેખિત જવાબ એવો આપ્યો-કે “હું તે સરદારથી હાજત વગરનો છું,

કે જે આખાં લશ્કરની પાસબાની કરવાનો હાલો કરે-અને પોતાનેજ ૧૬૬ આફતમાંથી બચાવી નહીં શકે.”

બીજે વઝીર બોલ્યો કે “તું હમેશો ખુશહાલ રહેશે!-અને તારાં બેસવું ઉડવું અને ખાવું પીવું દાનેશમંદો સાચજ હોશે!

અત્રે એક નામદારી ભરેલો દલલતમંદ રાખરા છે-કે જેનો ખજાનો તારા ખજાના કરતાં પણ વધુ છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “હા, વાજબી છે-કારણકે તે અમારી પાદશાહીનાં તાજ જેવો છે.

તેના ખજાના અને જનનો રખેવાળ હું છું-અને હું એજ કોરીશ કરું છું કે કોઈબી રીતે તેને વધાડું.”

બીજે વઝીર બોલ્યો કે “ઓ ખુલ્લ મરતબાના પાદશાહ!-તું ખુશહાલ રહેશે અને દરેક બદીથી સલામત રહેશે!

રૂમી કયદીઓ કે જે અત્રે લાવવામાં આવ્યા છે-તેઓમાં ધણુક દૂધ પીતા નાના ગોલામો છે.”

* વઝીર અને બીજાઓએ નોશીરવાનને પૂછેલા સવાલો અને તેના નોશીરવાને આપેલા જવાબો લખી તેની ઉપર શાહના હસ્તખત લીધા હતા તે અસહ પહલવીમાંથી એનો તરજુમો અરબીમાં પછી ફારસીમાં પણ થયો થયો છે.

અતઃકીઝ ગોઠૂત આનંદે હરેતન્દ્ર ખોરૂદ
 એ હરેતે અસીરાન્ નખાયદ શુભોરૂદ
 સુએ માદરાન્ શાન્ ફેરેતીમ ખાઝ
 બરેલ શાહ વઝ ખારેતક બીનેયાઝ
 નેવેરતન્દ્ર કઝ રૂમ સદ માયહુવર
 હમી ખાઝ ખરૂરન્દ ખીશાન્ બઝર
 ૧૬૭ અઝરૂ ખાઝ ખરૂરન્દ ગોઠૂત અઝ હેરાન્
 બહરૂ નામદારી યકી બાદક કાસ
 ફરૂશીદો અઢૂવૂન્ મળૂઈ નીઝ
 કે મા બીનેયાઝીમ અઝીશાન્ અચીઝ
 બશઅશીરૂ ખાહમ અઝીશાન્ ગોહરૂ
 હમાન્ બહરૂહો બદલો સીમો જરૂ
 બેગોઠૂતન્દ્ર કઝ માયહુદારાને શહરૂ
 દો બાઝારૂગાનન્દ્ર કઝ શખૂ દો બહરૂ
 યકીરા સરૂ અન્દરૂ નેયાયદ બખાખ
 અઝ આવાએ મરેતાનો અન્ગો રોખાખ
 સુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ નીરેત રન્જ
 ભેઝ ઈશાન્ હરાન્ કસ કે દારન્દ્ર ગન્જ
 હમહ હમસુનાન્ શાદો ખુરૂમ એઈદ
 બીઆઝારૂ ખાશીદો બી ધમ એઈદ
 નેવેરતન્દ્ર રૂઝી કે નૂશહુ બહી
 હમીશહુ એ તૂ દૂર અરમે બહી
 બઅયવાન્ સુનીન્ ગોઠૂત શાહે યમન્
 કે નૂશીરવાન્ ચૂન્ કુશાયદ દહન્
 હમહુ મોદગાન્શ કુનદ પીશ યાદ
 પુરૂ અઝ ધમ શવદ એન્દરૂરા ભને શાદ
 ૧૬૮ સુનીન્ દાદ પાસોખ કે અઝ મોદહુ યાદ
 કુનદ હરૂકે દારદ ખરદ બા નેઝાદ
 હરાન્ કસ કે અઝ મોદગાન્ દેલ બેશારેત
 નખાશદ હમાન્ ફરેતી બી દુરેરેત
 યકી ગોઠૂત કય શાહુ કેહુતરૂ પેસરૂ
 નગદદ હમી ગેદે દાદે પેદરૂ
 બેરીઝદ હમી બરૂ અમીની દેરમ
 કે ખાશદ ફરૂશન્દએ બી દેઝમ
 સુનીન્ દાદ પાસોખ કે ઈન્ નારવારેત
 બહાઓ અમીન્ હમ ફરૂશન્દહરેત
 દેગરૂ ગોઠૂત કય શાહે બરૂતરૂ મનેશ
 કે દૂરી એ બીહારહો સર્જનેશ
 દેલી દારેતી બીશતરૂ પુરૂ એ શરૂમ
 ચેરા શુદ બહીન્ સાન્ બીઆઝર્મો ગરૂમ
 સુનીન્ દાદ પાસોખ કે દન્દાન્ નખૂદ
 મહીદન્ ભેઝ અઝ શીરૂ દર્માન્ નખૂદ
 સુ દન્દાન્ બરૂ આમદ બખાલીદ પેશત
 હમી સુરત ભૂયમ સુ ગશતમ દુરેશત
 યકી ગોઠૂત ગીરમ કે તૂ મેહુતરી
 બરાયો બદાનેશ એ મા મેહુતરી
 ચેરા બરૂ સુઝતી એ શાહન્શહાન્
 ૧૬૯ દો દીદહુ બરાએ તો દારદ બહાન્
 સુનીન્ દાદ પાસોખ કે મારા ખરદ
 એ દીદારે ઈશાન્ હમી ખુઝરદ

પાદશાહે લખી આપીને તે જવાબ દીધો કે “તેઓમાં જે કાંઈ બચ્યાં છે તેઓને કચ્છીઓમાં ગણવા નહીં બેઠયે.

તેઓને ખુશહાલ દિલે અને કોઇ પણ માલ ખઝાનાની હાજત વગર તેઓની માતાઓ આગળ મોકલી આપીયું.”

બીજું લખાઈ આવ્યું કે “રૂમના કચ્છીઓમાંથી સો ધનવાન શખ્સોને-તેઓના બેસીઓ કરતા બદલામાં પાછા ખરીદી લેવા માગે છે.”

જવાબ આવ્યો કે “અમરને તેઓ ધારતીના માર્યાં તેઓને ખરીદવા ચાહતા હોય-તો દરેક નામદારને દારૂ પીવાના એક ગ્લાસની કીમતે

વેચી નાખ્યો અને કશું વધુ ના માગતા-કારણકે અમે તેઓની કોઈ પણ ચીઝના હાજતમંદ નથી.

અમે તો તેઓ પાસેથી તલવારે કરીને ગોહરો તેમજ દીનારની શેલીઓ, ગોલામો અને સોનું રૂપું લઈયું.”

વળી તેઓએ પૂછ્યું કે “શેહરના તવગરેમાંના બે સૈદાગરો છે કે જેઓ અડધી રાત વીત્યા છતાં,

છાકેટાના તેમજ મોરચંગ અને રોખાખ વાજન્તરના આવાઝને લીધે તેઓમાંનો એક જણ પણ ઊંઘાતો નથી.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “એમાં કશું ખરાબ નથી એઓ ઉપરાંત બીજા જે કોઈ કે પૈસાદાર હોય,

તેઓને કહો કે તમે સધળા એજ પ્રમાણે ખુશી ખુશહાલી ભરી ઝિંદગી ગુઝારો-અને કોઈને ઈંડા પુગાડયા વગર બેઠિલ રહેવો.”

એક દહાડો તેઓએ લખીને અર્ઝ કીધી કે “તું ખુશહાલ થવતો રહેજો!-અને હમેશે તારી ઉપરથી ભૂંડાઈની નજર દૂર થજો!

યમનનો પાદશાહ પોતાના મેહલની દરબારમાં એમ બોલ્યો-કે ‘નોશીરવાન ન્યારે બોલવા લાગે છે,

ત્યારે પ્રથમ સધળાં ગુઝર પામેલાંઓનાં ભલાં કામોની સ્તુતી કરે છે-અને તેથી જીવતાંઓનાં દિલ દુઃખાય છે.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “ગુઝર પામેલાંઓનાં ભલાં કામની યાદ-તેજ શખ્સ કરે છે કે જે અક્લ સાથે બેચી બુન્યાદ પણ ધરાવે છે.

પણ જે કોઈ કે ગુઝર પામેલાંઓની યાદ ભૂલી ગયું-તેવા શખ્સની દોસ્તી કરવી પણ ઠીક નહીં ગણાય.”

એક વજીરે કહ્યું કે “ઓ ગરીબ પર્વર પાદશાહ! જો છાકરો બાપની રાહ રરમ પ્રમાણે નહીં ચાલે,

અને કોઈની અમીન બંબરીથી વેચાતી લે-કે જે અમીનને વેચનાર (માલિક) પૈસાની તંગીને લીધે ચિન્તામાં હોય (તેનું શું કરવું)?”

પાદશાહે જવાબ આપ્યો કે “તે ધણું અણધરું કહેવાય-એવા સંભોગે અમીન અને વેચાણુના પૈસા તે વેચનાર માલિકનાજ પાય.”

બીજાએ કહ્યું કે “ઓ મોટાં મનના અને લોકોના ઉપકા અને તાનાઝનીથી દૂર થયલા પાદશાહ!

પ્રથમ તો તું ધણો શમલિલ હતો-અને હવે કાં એટલો બધો શર્મ વનાનો અને તેજ બન્યો છે?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “પહેલાં તો દાંત નહીં હતા-જેથી દૂધ ચૂસવા સિવાય બીજી ઇલાજજ નહીં હતો.

હવે ન્યારે મને દાંત આવ્યા ત્યારે મારી પીઠ મઝખૂત થઇ-અને ન્યારે હું મઝખૂત બન્યો ત્યારે હવે ગોરત શોધું છું.”

એકે કહ્યું કે “હું કબૂલ કરું છું કે તું મોટો સરદાર છે-અને વિચાર શક્તિમાં અને ડહાપણમાં અમે કરતાં ચઢિયાતો છે,

પણ તું બીજા શેહનાશોહ કરતાં પણ કેમ ચઢિયાતો થઈ ગયો?—કારણકે સધળી ખલક તારાજ વિચાર ઉપર પોતાની નજર ઠેરવેલી રાખે છે.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “મારું ડહાપણ-આગળા શેહનાશોહની ચાદને બુલાવે છે.

કુસી દાનેશી રાએ દરેકરે માનેત
અમીન ગળે આંદીશહ ગળેરે માનેત
દેગર ગોફત આએ તો અય શહુરયાર
ઓકાબી ગેફતરેત ફએ શેકાર
ચુનીન ગોફત ફેરા બેબીફ પોશત
કે આ મેફતરે ખુદ એરા શુદ દુરોશત
બેચાબીચ ઊરા એ દારે બલનહ
બહાન તા બદ આય ગર્દહ ગઝનહ
કે તા કેફતરાન નીચ દર કાઝાર
ફેચની નબૂચનહ બર શહુરયાર
દેગર નામદારી એ કારુઆગહાન
ચુનીન ગોફત કય શહુરયારે જહાન
બરાબગીર બર્જીન બેશુદ આ સેપાહ
સોતારહ રોનાસી બર આમહ એ રાહ
ચુનીન ગોફત કય મર્દે ગર્દનફરાય
ચુનીન ભરકરે ગરનો ઈન બૂનહ સાય
શુ બરકાશત ઊ પોશત બર શહુરયાર
નબીનહ પસ ઊરા બહીન ફચગાર
બતકીચ ગોફતા કે ગર્દાન સેપેહર
કુશાદહરેત આ રાએ ઊ એહરે મેહર
બબરૂની સાલારે ગળે સેપાહ
નગર્દહ તબહ અખતરે ફેરા માહ
દેગર મૂબદી ગોફત કય શહુરયાર
ચુનીન બૂદ ફર્માન બચક ફચગાર
કે મર્દી ગુઝીનહ ફરેરેખ નેજાહ
કે દર પાદશાહી બેગર્દહ બેહાહ
રસાનહ બહીન બારૂઆહ આગેહી
એ બેચારે અનંદ બહી ચા બેહી
ગોશરેપે સરકાય મર્દીરેત પીર
સહહ ગર બુબહ દાદરા દરેતગીર
ચુનીન દાદ પાસેખ કે ઊરા એ આય
કમર બર મેચાનરેતો દર અય નેચાચ
કસીરા ગુઝીનીહ કચ રન્જે ખીશ
નપરહીઝદો બાશદશ ગળે ખીશ
જહાનદીહ મર્દી દુરોશતી દુરોશત
કે ઊ કારે દર્વીશ સાહહ તુખોશત
ચકી ગોફત સાલારે ખાલીગરાન
હમી નાહહ અચ શાહ વચ મેફતરાન
કે અનહાન કે ઊ ખુદ કુનહ આરૂચ
બેસાબમ નેહમ કાસહ બર ચારૂ ચૂચ
નબૂચનહ નેચાહહ બર નીચ દરેત
બેહર્જહ બદ મર્દે ખુબેવ પરેત
ચુનીન દાદ પાસેખ કે અચ પીશ બરૂદ
મગર આરૂચ આય ગર્દહ બદરૂદ
દેગર ગોફત હર કસ નેફેશ કુનહ
શહનશાહરૂ ચૂન પેચૂલેશ કુનહ
કે બી ભરકરે ગરન બીરૂન શબહ
દેહે ફરેતાન ચૂ પુર અચ બૂન શબહ
મગર દુશમની બદસેગાહ બદૂય
બચારહ બેચાચહ બેનાહહ બદૂય

હરયારી, ડહાપણ અને વિચાર શક્તિ એજ અમારા વઝીરો છે—આ દેશની
અમીન એજ અમારો ખજાનો છે અને અમારો વિચાર તેજ અમારો ખજાનો છે.”
બીબેએ કહ્યું કે “ઓ શાહ! તારાં બાહ પક્ષીએ—શિકારને હઠાડે
એક ઓકાબ પક્ષીને પકડ્યું છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “તેની પીઠ ઉપર ફટકા લગાવો—
કે તેણે પોતાના સરદાર સાથે ચુસ્તાબી કેમ કીધી?
તેને બુલંદ ફાંસીએ લટકાવી દેઓ—કે જેથી તેણે કીધેલી ખરાબી
તેજ પાછી પુગે.

અને તેથી બીબે નોકરો પણ લડાઈ વખતે—પોતાના પાદશાહ ઉપર
સરસાઈ રોધે નહીં.”

બીબે ખચરખાહ શખ્સોમાંથી એક નામદાર—એવું બોલ્યો કે “ઓ
દેશના પાદશાહ!

બામદાદને વખતે સરદાર બર્જીન લશ્કર સાથે કુચ કરી ગયો—તે વખતે
મને રાહમાંથી અવતો એક મુલ્કમી મળ્યો.

અને તેણે મને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ ગર્દનફરાચ શખ્સ!—આવાં
ભારી લશ્કર અને આવી રીતના અસબાબ સાથે,

જે એ (સરદાર બર્જીન) પાદશાહની સામે બંદ ઠઠાવે—તો પછી ૧૭૦
પાદશાહને કોઈ અંખીને ભેજ નહીં.”

પાદશાહે લખી આપીને તેને જવાબ વાળ્યો કે “મારી ઉપર ફરતો
આસ્માન—માયાની નજરે ભેજ છે.

સરદાર બર્જીન તેમજ તેનો ખજાનો અને તેનું લશ્કર—મારા ચંદ્ર
અને રવિના મદને મુકસાન પહેાંચાડી શકશે નહીં.”

બીબે એક વઝીરે કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!—એક વખતે તારાં એવું
ફર્માન આવ્યું હતું,

કે ‘જેથી બુન્બાદનો એક એવો માણસ ચુટી કાઢો—કે તે વાજબી
રીતે મારી સધળી સક્તનતમાં ફરે,

અને થોડી કે ઘણી ભલાઈ કે બૂંડાઈની ખબર તે આ દરબારમાં
પુગાડે.’

માટે એવો એક સરફરાચ ગોશરખ નામનો ઉમરે પુગેલો માણસ છે—
જે ઈસ્લાફનાં કામમાં મદદગાર અને તો તે વાજબીજ છે.”

શાહે જવાબ દીધો કે “તેણે તો લોકોને—કમરબંદ કમરે બાંધેલો છે
અને મારી હાજતથી દૂર થયેલો છે.

માટે કોઇ એવાં માણસને પસંદ કરે કે જે મેહનત કરવાથી—હઠે
નહીં અને પોતે દલિલ દુન્યા ધરાવતો હોય.

તે એવો એક અનુભવી અને ખરેખરો મક્કમ મનનો માણસ હોય—
કે જે ગરીબોની હાજતોને પહેલાં ધ્યાનમાં લે.”

એકે કહ્યું કે “બાવરચીઓનો ઉપરી—પાદશાહની અને તેના સર ૧૭૧
દારોની ફર્યાદ કરે છે,

કે જેટલી વાની તેઓને ગમે છે—તે સધળી તૈયાર કરી ટેબલ ઉપર
ચો તરફ ગોઠવું છું,

તોપણ કોઇ તેને સુધવું કે હાથ લગાડવું નથી—અને તેથી તે વફાદાર
નોકર બુજવા પડે છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “જેઇયે તે કરતાં વધુ ખાધાથી—
બૂખ મરી જઇને બીમારી આવે છે.”

બીબે બોલ્યો કે “જે કોઇ શખ્સ કે જ્યારે પાદશાહને મળવા આવે
છે, ત્યારે તે તેને પહેલાં કપકો આપે છે,

કે પાદશાહ મોઢાં ભરકર વગર એકલો બાહેર ભયે છે—જેથી તેના
દોસ્તોનાં દિલ ખૂન ભર્યાં થાય છે,

કે કદાચ કોઇ દુશ્મન ઢોંગ કરી તેની પાસે રડતો આવી તેને હાનિ
પુગાડે.”

શુનીન દાદ પાસોખ કે દાદો ખરદ
તને પાદશાહા હમી પર્વદ
અમર દાદગર અન્ બી કચુ યુવદ
વરા રાસ્તી પાસુખાન્ અસ યુવદ
દેમર ગોકૂત કચ ખા ખેરદ ગશત બોકૂત
અમયદાન્ ખુરાસાન્ સાહાર ગોકૂત

૧૭૨ કે અરુશાસ્તર આચ કંદુ ઊ એ કાર
નદાનમ એ દીદ અન્દરાન્ શાહુચાર
શુનીન દાદ પાસોખ કે કમાને મા
નવર્જીદો બેન્દોકૂત પચમાને મા
બેકરૂમૂદમશ તા બઅઝનિયાન્
કુશાયદ દરે ગન્ને સુદો જોયાન્
કસી ફે દેલેશ કાસ્ત આશદ બકાર
બેપૂશદ હમલુ ફરરએ શાહુચાર
દેમર ગોકૂત ખા હર કસી પાદશા
યુઝોર્ગસ્તો અખશન્દો પારસા
પરસ્તાદે દીરીનલુ મેહરકુ એ કંદુ
કે રૂઝીશ અન્દકુ સુદો રૂઝે અરુદ
શુનીન દાદ પાસોખ કે શુદ ઊ દુરેશત
ખરાન્ કંદએ ખીશ બેન્દાદ પેશત
બેયામદ બદરગાહો બેન્દાસ્ત મરત
હમીશલુ બેચ અચ મય નબૂદશ બદસ્ત
એ કારઆબદાન્ મૂબેદી ગોકૂત શાહુ
ચુ રાનદ સુએ જન્ને કચસર સેપાહુ
નખાહદ બેચ ઈરાનેયાન્રા બજન્ગ
જહાન્ શુદ બધરાન્ દર અચ રૂમ તન્ગ

૧૭૩ શુનીન દાદ પાસોખ કે આન્ દુશમની
તબઈસ્ત પખાશ અહુરી મની
દેમર બારલુ અરુદાસ્ત મર્દી કે શાહુ
એ શાહાન્ દેમર યુનલુ ખાહદ સેપાહુ
કુદામસ્ત ફે આયદત રૂએ જન્ગ
એ શીરાને અસ્પ અકૂગને તીચ અન્ગ
શુનીન દાદ પાસોખ કે જન્ગી સવાર
નખાયદ કે સીર આયદ અચ કાઝાર
હમાન્ બચમશ આયદ હમાન્ રચમગાહુ
બરખશન્દલુ રૂએ શખાને સેયાહુ
નબર્દ બહન્ગામ નીરુશ કમ
એ બેસ્વારો અન્દકુ નખાશદ દેઝમ
દેમર ગોકૂત અચ શાહુ નૂશીરવાન્
હમીશલુ બેઝી શાહો અખતર જવાન્
બદર બર યકી મરુદ બૂદ અચ નસા
પરસ્તન્દો કારદાન્ પારસા
દેરમ માન્દ બર વય ચુ સીસદ હઝાર
બદીવાન્ ચુ કંદન્દ ખા ઊ શુમાર
બેનાલીદો ગોકૂત ઈન્ દેરમ ખુરદલુ શુદ
રદો મૂબેદો કાહુયુદ* આઝુરદલુ શુદ

પાદશાહ એવો જવાબ દીધો કે “ઈન્સાફ અને અકલ-પાદશાહનાં તનની પાસખાની કરે છે.

અગર એક ઈન્સાફી પાદશાહ લશ્કર વગર ગમે એટલો એકલો હોય-
તોપણ સમ્બાધ તેનો પુરતો નેગેહબાન છે.”

ખીલએ કહ્યું કે “ઓ અકલમંદ પાદશાહ !-ખુરાસાનનો સરદાર મયદાનમાં ખોલ્યો,

કે ગરજારપને ઓઢા હપથથી તેણે ખસેડી મૂક્યો-તે માટે હું નહોતો નથી કે પાદશાહની તેમાં શું મતલબ હતી ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “તેણે મારે કમાને-નહીં એખતયાર કીધું અને મારો વચન છૂપો રાખ્યો.

મેં તેને કહ્યું હતું કે ખેરાત આપવા લાયક માણસોને માટે-ખેરાત-ખાતું હમેશે કધાહું રાખે.

એ કોઈ કે અખશેશ કરવાનાં કામમાં ઘટાડો કરે છે-તે શહેનશાહી ખોરેદને આંખું પાડે છે.”

ખીલે ખોલ્યો કે “પાદશાહ દરેક જણ સાથ-મેટાજ છે તેમજ બક્ષેશનો કરનારો અને પરહેઝગાર છે,

તો લાગખી નોકરીવાળા મેહરકે શું કીધું-કે તેનો પગાર ધટી ગયો અને ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો ?”

જવાબ દીધો કે “તે સખત બન્યો-અને પોતે કીધેલી નોકરી ઉપર પાણી ફેરવ્યું.

તે દરબારમાં મરત બની આવીને બેસવા લાગ્યો-હમેશ તેના હાથમાં મય સિવાય ખીલું કથું રહેતુંજ નહીં હતું.”

અનુભવી વઝીરોમાંથી એક ખોલ્યો કે “પાદશાહ-જ્યારે કચસરની લડાઈ માટે લશ્કર લઈ જાય છે,

ત્યારે તે ઈરાનીઓ સિવાય કોઈને લડાઈમાં લઈ જતો નથી-જેથી રૂમ કરતાં ઈરાન ઉપર બેહાન વધુ તંગ બને છે.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “તેઓ ઈરાનીઓ સાથ સ્વભાવિક વેર રાખે છે અને એહરેમનની દુશ્મની ધરાવે છે.”

ખીલ મરતબે એક ચખ્સ હઠી ખોલ્યો કે “પાદશાહ-ખીલ પાદ-શાહો કરતાં જુદીજ ભતતું લશ્કર માગે છે.

ઘોડસવારોને નીચે નાખનારા અને તેજ ચુંગાલ ધરાવનારા સિંહ જેવા બહાદુરોમાંથી તેવા કોણ લોકો છે કે જેવા તને લડાઈને દહાડે બેઠયે છે ?”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “તે લડાયક સવાર-કે જે લડવાથી ધરાવો નહીં બેઠયે.

તેને મનસે શું ખુશીની મજલેસ કે શું લડાઈનું મયદાન એક સરખું હોતું બેઠયે-પછી રોશન રોઝ હોય કે અંધારી રાતનો વખત હોય.

લડાઈને વખતે કોવત ધટી જતું નહીં બેઠયે-ચોડાં કે ધણાં લશ્કરથી તેને ગભરાતું નહીં બેઠયે.”

ખીલએ કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ નોશીરવાન !-તું હમેશે ખુશહાલ જીવતો રહેજે અને તારું નસીબ પણ ખીલેલું રહેજે !

આપણી દરગાહમાં ‘નેસા’ શેહરનો એક માણસ હતો-જે વફાદાર અને અનુભવી પરહેઝગાર શખ્સ હતો,

તેની ઉપર જ્યારે કચેરીમાં તેનો હિસાબ કીધો ત્યારે ત્રણ લાખ દિરમ બાકી નીકળ્યા.

ત્યારે તે માણસ રડી પડ્યો અને ખોલ્યો કે ‘તે પૈસા તો ખર્ચાઈ ગયા છે-તે ઉપજથી વઝીરો અને દક્તરીઓ ચીરડાઈ ગયા છે.”

* “કાહુયુદ”નો અર્થ “પહાડ ઉપર રહેનારો” કરીને થાય છે. કઠીમ ઈરાનમાં એલમ હુનર શીખવા માટે મોટી મોટી પાઠશાળાઓ પહાડો ઉપર બાંધવામાં આવેલી હતી જ્યાં એકાંતમાં અભ્યાસ કરવામાં આવતો હતો.

શુ આમાઁ શુદ્ધ કાન સંપુન સંકુચાર
કે મુદ્ધિ દેરમ આસ્ત અચ કારકાર
મિદ્ધમુદ્ધ કચ પુરુદ્ધ મન્માય રન્જ
મિખમ્મીદ્ધ અન્ની હમ ઊરા એ મન્જ
દેમર ગોઠૂત જન્ગી સવારી મિખસ્ત
અદાન અસ્તગી હીર માન્દો મેસ્ત
અપીશે સફે રૂમેયાન હમ્મલુ મોરુદ્ધ
મોરુદ્ધ ઊ વચ્ચે ફેફકાન માન્દ મોરુદ્ધ
મિદ્ધમુદ્ધ કાન ફેફકાનરા અદાર
એ મન્જ દેરમ દાદ આયદ હજાર
હરાન કસ કે શુદ્ધ કોસ્તલુ દર કાઝીર
વજાન પુરુદ્ધ ફેફકે યુવદ ચાદગાર
શુ નામથ એ દેહતર મિખાનદ દબીર
દેરમ પીશે ફેફકે ખરદ નાગુઝીર
ચુનીન હમ અસાલ અન્દરુન ચાર ખાર
દેરમ આયદ અચ મન્જ દાદન હજાર
દેમર ગોઠૂત અનુશલુ છુદી સાલો માહ
અમરુવ અન્દરુન પલુલવાને સેપાહ
ફેરાવાન દેરમ ગેરુદ્ધ કંઈ નખરુદ્ધ
પરાઅન્દલુ ગસ્તન્દ અઝાન મરુચ મરુદ્ધ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે આન આસ્તલુ
કે અચ શલુર મરુમ કુનદ કાસ્તલુ
અઝાન કસ કે મેસ્તલુ અદ્દ આચ ફેલુ
વજાન પસ અમરુવ અન્દરુ આવાચ ફેલુ
મિકે મીય દારી અદન ખરુ દરશ
અબીદારીએ લશકરો કે શ્વરશ
સેતમગારુદ્ધરા એન્દલુ ખરુ દારુ કુન
દો પાયથ અખરુ સરુ નેચુનસારુ કુન
અદાન તા કસ અચ પલુલવાનાને મા
ન પીચદ ફેલો લાન એ પયમાને મા
ઝેરા આયદ અચ ખૂને દર્વીશ મન્જ
કે ઊ શાદ આશદ તનો લાન અરન્જ
દેમર ગોઠૂત કચ શાહે યજ્ઞદાન પરસ્ત
અદરુ ખરુ અસી મરુદ્ધમે ઝીરુદસ્ત
હમી દાદે શલુરા સેતાયેથ કુનદ
જહાન આફરીનરા નેયાયેથ કુનદ
ચુનીન દાદ પાસોખ કે યજ્ઞદાન સેપાસ
કે અચ મા કસી નીસ્ત અન્દરુ હેરાસ
ફેઝુન કુરુદ્ધ આયદ અદીશાન નેગાહ
અગર બી ગુનાહન્દ અગર બા ગુનાહ
દેમર ગોઠૂત કચ શાહ બા ફરુદો ફરુદ
જહાન શુદ્ધ પુરુ અચ શાહીઓ નાઝો નૂથ

તવાન્ગરુ દેમરુ મરુદ્ધમે ઝીરુદસ્ત
શખ આયદ શવદ સીરુ ઝાવાએ મસ્ત
ચુનીન દાદ પાસોખ કે અન્દરુ જેહાન
અમા શાદ બાદા કેહાનો મેહાન
દેમરુ ગોઠૂત કચ શાહે અસ્તરુ મનેથ
હમી અચખ બુથત કુનદ સરુઅનેથ

ન્યારે પાદશાહ તે વાતથી વાકેફ થયા-કે “વઝીર એ તેહસીલદાર ૧૭૪
પાસથી ચઢેલા પૈસા આપ્યા,”

ત્યારે પાદશાહે હોકમ કીધા કે “ખવાઇ ગયા તે માટે કરી ચિન્તા
કરવી નહીં-પણ તેને તેટલાજ ખીલ આપણા ખજાનામાંથી બક્ષેશ આપો.”
ખીલે બોલ્યા કે “એક જંગી સવાર ઝખ્મી થયા-તે ધણાક દહાડા
સૂધી ઝખ્મી હાલતમાં રહીને મરણ પામ્યો.

તેણે રૂમીઓની સફે ઉપર હમ્મેલા કીધા-તેમાં તે માર્યા ગયા અને
નાનાં બાળકો છાડી ગયા.”

પાદશાહે હોકમ કીધા કે “તે ચારે બચ્ચાંઓને-આપણા ખજાનામાંથી
હઝાર દિરમ આપે.

ખીલ પણ જે કોઈ કે લડાઈમાં માર્યા ગયા હોય-અને તેઓનાં પણ
નાનાં બાળકો ચાદ્યાર રહી ગયાં હોય,

અને ન્યારે તે મરનારનું નામ નવીસંદો દફતરમાંથી બોલે-ત્યારે
એટલાજ દિરમ અવરય તે બાળકોને પણ પુગાડવા બેઠયે.

એવીજ રીતે વરસમાં ચાર મરતબે-આપણા ખજાનામાંથી હઝાર
દિરમ તેઓને આપવા બેઠયે.”

ખીલે બોલ્યા કે “તું” વર્ષો અને મહિનાઓ સૂધી ખુશહાલ જીવતો
રહેજો!-મર્વ શેહરમાં એક લશ્કરનો સરદાર છે,

જેણે ધણાક પૈસા એકઠા કીધા છે પણ ખાધા નથી-તેના કુલમથી
તે શેહરમાંનાં લોકો ચાલી ગયાં છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ કીધા કે “તે ખજાનો-કે જે માણસોને શેહર- ૧૭૫
માંથી ધટાડી નાખે,

તે જે શખ્સ પાસેથી લીધો હોય તેનેજ પાછો આપો-ત્યાર પછી
મર્વ શેહરમાં મનાદી ફેરવો.

અને તેના દરવાજા ઉપર તેનાં લશ્કરની અને મુલકની અણુને માટે
એક શળી લગી કરાવો.

તે ઉપર તે કુલમગારને જીવતો ફાંસીએ ચઢાવો-તેના બેઠ પગ ઉપર
કરો અને માથું ઊંધું લટકાવો.

કે નેથી કરી આપણા પેલલવાનોમાંથી કોઈ-પોતાનું દિલ અને લાન
આપણા હોકમથી ફેરવે નહીં.

ગરીબ માણસોનું લોહી રેડીને ખજાનો શા માટે ભેગો કરવો બેઠયે? -
કારણકે તે ખુશહાલ રહે અને પેલાનું તન અને લાન કુઝામાં રહે તે કેમ અને?”

ખીલે બોલ્યા કે “ઓ યજ્ઞદાનપરસ્ત પાદશાહ!-તું” પાદશાહની દર-
ગાહના ધણાક નોકરો,

પાદશાહના ઇન્સાફની સ્તુતિ ગાય છે-અને જેહાનના પયદા કરનાર
સાહેબની નિયાયેશ કરે છે.”

પાદશાહે જવાબ કીધા કે “યજ્ઞદાનના શુકાના-કે તેઓમાંનું કોઈ
મારેથી ધાસ્તીમાં નથી.

તેઓ અગર ગુનેહગાર હોય કે બેગુનાહ હોય-તોપણ મારે તો તેઓ
ઉપર ચાંપડીજ નહર રાખવી બેઠયે.”

ખીલે બોલ્યા કે “ઓ ખોરેહ ધરાવનાર અને બાહોશ પાદશાહ!- ૧૭૬
સધળો દેશ તારાથી ખુશહાલી ભરેલો, અયશ આરામ ભરેલો અને મય-
નશીવાળો બન્યો છે.

શું પૈસાવાળો કે શું નોકર ચાકર-ન્ન્યાં રાત પડી કે મસ્ત લોકોના
સુરોદથી ધરાયલા બને છે.”

પાદશાહે જવાબ આપ્યો કે “મારા દેશમાં-મારેથી નાના અને મોટા
ખુશહાલ હોળે!”

ખીલએ કહ્યું કે “ઓ મોટા મનના પાદશાહ!-તારી બદ્દુર્દી કર-
નારો શખ્સ તને કપકો આપે છે,

કે અનીન્ ગોઝાફલ્લ બેખખશાફ એ બન્જ
એ ગેરૂદ આવરીદન્ નદીદલ્લસ્ત રન્જ
ચુનીન્ દાફ પાસોખ કે આન્ ખાસ્તલ્લ
કઠાન્ બન્જે મા ખાશાફ આરાસ્તલ્લ
આમર ખાસ ગીરમ બઅઝનિયાન્
હમલ્લ સ્કફ ફર્લમ મરૂદલ્લ એયાન્
દેગર ગોફૂત કંચ શહૂરયારે બલન્દ
કે હરુગેચ મખાદા બઝનત ગઝન્દ
જહૂદાને તસાં તોરા દુશ્મનન્દ
ડ ર્યન્દો બા કીશે અહૂરીમનન્દ
ચુનીન્ દાફ પાસોખ કે શાહે સુતોરુ
અબી જીન્દારી નખાશાફ છુગોરુ
૧૭૭ દેગર ગોફૂત કંચ નામવર શહૂરયાર
એ બન્જે તો અફૂચુન્ એ સીસાફ હઝાર
દેરમ દાફ મચ્દરે દર્વીશરા
અસી બોરુદલ્લ વીઝલ્લ તને ખીશરા
ચુનીન્ ગોફૂત કીન્ હમ બફર્મને માસ્ત
બઅઝનિયાન્ ચીસ બખરી સઘાસ્ત
દેગર ગોફૂત કંચ શાહે નાદીદલ્લ રન્જ
એ બખરીશ ફેરાવાન્ તેહી માન્દ બન્જ
ચુનીન્ દાફ પાસોખ કે દસ્તે ફરાખ
હમી મરૂદરા નવ કુનલ્લ બર્ગો શાખ

જહાનુદાર ચુન્ ગશ્ત યઝદાન્ પરસ્ત
બરૂ બરૂ કુશાયદ જહાન્ હરુએ હસ્ત
જહાન્ તન્જ દીદીમ બરૂ તન્જ ખૂચ
મરા આઝો ઝફૂતી નકરૂદ આરુચ
ચુનીન્ ગોફૂત મુબિદ કે અચ શહૂરયાર
કરાખાને સાલાર સીસાફ હઝાર
દેરમ બેસ્તલ્લ અચ બકખ બાબી બરન્જ
સેયોદો નેહાદીમ ચકુસર બગન્જ
ચુનીન્ દાફ પાસોખ કે મારા દેરમ
નખાયદ કે ગર્દહ કરી જૂ દેઝમ
૧૭૮ અઝાન્ કસ કે બેસ્તલ્લ હમાનરા હેહીદ
વગર નીઝશ અચ બન્જ બરૂ સર નેહીદ
કે દરૂદે દેલે મરૂમે જીરુદસ્ત
નખાહફ જહાનુદારે યઝદાન્ પરસ્ત
પચે કાખે આખાદે ઊ બરૂ કનીદ
બગેલ ખામે ઊરા તવાન્ગરૂ કનીદ
શવદ કાખ વયરાન્ વરા રન્જ સ્કફ
બેમાનદ પસ અચ રન્જ નરીને ફફ
એ દીવાને મા નામે ઊ બેસ્તરીદ
બદરૂ બરૂ ચુન્ કસ બકકે મશ્મરીદ
દેગર ગોફૂત કંચ શાહે ફરેખ નેઝાફ
અસી ગીરી અચ જન્મે કાઊસ યાફ
બપાસોખ ચુનીન્ ગોફૂત નૂરીરવાન્
કે ખાદા એ દાનેશ હમીશાફ જવાન્
બદાન્ ગૂચમ ઇન્ તા પસે મર્ગે મન્
નગર્દહ નેહાન્ અફૂરાશે તર્ગે મન્

કે પાદશાહ પોતાના ખજાનામાંથી બહુ લખણદ અર્થ કરે છે-કારણ
પૈસા પચા કરવાની મેહનત તેણે કીધી નથી.”
તેણે જવાબ દીધો કે “તે માલ કે જેથી અમારો ખજાનો ભરપૂર
રહે છે,

તે ભે હું હાજતમંદોને નહીં આપું-તો સધળો નફો શેવટે તુકસા-
નીમાંજ ફેરવાઇ જાય.”

બીજો બોલ્યો કે “ઓ મોટા પાદશાહ!-કદીબી તારા જીવને તુક-
સાન હોવું ના!

ચાહુદીઓ તેમજ ખ્રીસ્તીઓ તારા દુશ્મન છે-જેઓ બે મોટેના (યાને
ટાંગી) અને એહરેમનની દીન પાળનારા છે (તેઓ તારાજ રાજમાં રહે છે).”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “એક બહાદુર પાદશાહ-તેઓને પનાહ
આપ્યા વગર મોટા ગણાતો નથી.”

બીજો બોલ્યો કે “ઓ નામવર પાદશાહ! તારા ખજાનામાંથી ત્રણ
કરોડથી વધારે

દિરમ ગરીબ મન્દરોને આપવામાં આવ્યા છે-ખસૂસ કરીને ઘણાકો
પોતાનાં અંગત કામને માટે લઈ ગયા છે.

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “તે પણ અમારાજ હોકમથી થયું છે-
ગરીબ માણસોને ચીઝો આપવી લાયકજ છે.”

બીજો બોલ્યો કે “ઓ સુખવાસી પાદશાહ!-તારી પુષ્કળ સખા-
વતોથી તો તારો ખજાનો પણ ખાલી થવા માડ્યો છે, તેવું કેમ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “જે માણસ સખાવત માટે પોતાનો હાથ
ફૂટા રાખે છે, તે માણસ એક ઝાડ બરાબર છે, જે જેમ જેમ વધારે ફળ
આપે તેમ તેમ તેને પાદડાં અને ડાંખળીઓ નવી નવી ફૂટે છે.

જ્યારે એક પાદશાહ યઝદાનપરસ્ત હોય છે-ત્યારે જેહાન જે કાંઈ
બક્ષેશ કરવાની શક્તિ તેને હોય છે તેવી બક્ષેશ તે પાદશાહ ઉપર કરે છે.

મેં એક કંબુસ પાદશાહ ઉપરજ દુન્યા તંગ થયલી જોઈ છે-મારી
ધ્વિષ્ટા લેવા કરવાની કે કોઈ ઉપર સખ્તાર્થ વાપરવાની બનીજ નથી.”

એક વઝીર બોલ્યો કે “ઓ શાહ!-સરદાર કરાખાને ત્રણ કરોડ

દિરમ બદખ બામીમાંથી ઝોર તુકમથી એકઠા કરી-અમોને મોકલ્યા
છે જે અમોએ તે સધળા ખજાના ખાતે નાખ્યા છે, તેવું છું?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “મને એવા પૈસા-નથી નેહતા કે જે
લેવાથી કોઈ દિલગીર થાય.

માટે જેની પાસેથી તે લીધા હોય તેનેજ તે પાછા આપો-તેમજ
આપણા ખજાનામાંથી તેની ઉપર કાંઈક વધારો પણ કરી આપો.

કારણકે એક યઝદાન પરસ્ત પાદશાહ પોતાની રૈયતનાં દિલ દુઃખી
કરવા નથી ચહતો.

તેના (કરાખાનના) આખાદ મેહલને ખોદી નાખો-અને તેની અગા-
સીને માટીથી તવંગર બનાવો (યાને મોટાંથી ઢાંકી નાખો).

તેનો મેહલ વયરાન થવાથી તેને દુઃખનોજ ફાયદો મળશે-અને તે પછી
તેની ઉપર લોકો તરફની લઅાનત અને હાથ અફસોસ કાયમ રહી જશે.

આપણાં દફતરમાંથી તેવું નામ છેકી નાખો-આપણી નોકરીમાં તેના
જેવા બીન પણ કોઈ શખ્સને કાયમ રાખતા ના.”

બીજો બોલ્યો કે “ઓ મુખારક બુન્દાદના શાહ!-તું પાદશાહો જમ-
શીદ અન કાઊસનીજ ધણી યાદ કર્યા કરે છે, તેવું કારણ છું?”

જવાબમાં નોરીરવાન બોલ્યો-કે “તું અકલથી હમેશે જવાન રહેજે!

એઓની યાદ હું એટલા માટેજ કરું છું કે મારાં મોત પછી-માફ
તાજ અને કોલાહલ દંકાઈ નહીં જાય (યાને હું સંભાળ રાખું છું કે તેઓની
માફક મને બદનામી નહીં આવે).”

દેખુ ગોકૂત કય બહુમને સરૂકરાય
 એરા શાહે ઈરાન બેપૂરીફ રાય
 ચુનીન દાફ પાસોખ કે ઊ અચ અરફ
 બેપીચાફ હમી વચ હવા બરુ અરફ
 યકી ગોકૂત કય શાહે કેહુતરુ નવાચ
 એરા મસ્તી અફૂનુન હમી હીરુ સાચ
 ચુનીન દાફ પાસોખ કે બા બેખદાન
 હમાનીમા હમ નીચ બા મુબદાન
 કુ આવાએ અફૂરીમન આયફ બજુશ
 નમાનફ બહેલ રાયો બા મહચ હુશ
 બેપુર્સીફ મુબેદ એ શાહે અચીન
 સખુન રાન્દન અચ પાદશાહીઓ દીન
 કે બી દીન જહાન બેહુ કે બી પાદશાહ
 બેરફમનફ બાશાફ બરીન બરુ ગવા
 ચુનીન દાફ પાસોખ કે ગોકૂતમ હમીન
 શનીફ અચ મન ઈન મરુદમે પાફ દીન
 જહાનદાર બી દીન જહાનરા નહીફ
 અમરુ હરુ કસી દીને દીમરુ યુઝીફ
 યકી ખુત પરસ્તો દીમરુ પાફ દીન
 યકી ગોકૂત નફીન બેહુ અચ આફરીન
 એ ગોકૂતારુ વચરાન નમર્દ જહાન
 બેખૂચ આન એ રાયત ખુબફ દરુ નેહાન
 ચુ બી દીન ખુબફ પાદશા હમચુનીન
 નેચાયફ એ ગીતી બકસ આફરીન
 ખુબફ દીનો શાહી ચુ તાન બા રવાન
 બદીન હરુદઆન પાય દારફ જેહાન
 યકી ગોકૂત કય શાહે ખુર્રમ નેહાન
 સખુન રાન્દઈ ચાન્દ પીશે મેહાન
 હરાન ગહુ કે શુદ તખ્ત બી પાદશા
 બેરફમનહીઓ દીન નદારફ બહા
 યકી આન કે ગોકૂતી અમાનહુ મનમ
 બહુ નીકે ઊરા બહાનહુ મનમ

કસી ફે કુનફ આફરીન બરુ જેહાન
 બમા બાચ ગરુદફ દોરુદશ નેહાન
 ચુનીન દાફ પાસોખ કે આરી રવાસ્ત
 કે તાબે અમાનહુ સરે પાદશાસ્ત
 જહાન ચુન તાનો શહુરયારાન સરન્દ
 અઝીરા ચુનીન બરુ સરાન અફૂસરન્દ
 દેખુ ગોકૂત કય શાહે કેહુતરુ નવાચ
 તોરા પાદશાહીઓ ઉમરે દરાચ
 ખુબફ ફે પન્જ અચ ચારાધે રવાન
 કે નામફ બસ્ત મુબેદે મુબેદાન
 બેગોકૂતા બદીન નીસ્ત આઝારે મન
 કે ઊ હસ્ત મરધૂલ હરુ કારે મન
 યકી ગોકૂત કય શાહે ખુર્રીફ ફરુ
 કે ચુન તુ અમાનહુ નેચારફ દેખુ
 યકી મરુદ બીનીમ બૂચન્દહુ દાફ
 કે આયફ બહુરુઆફ હરુ બામહાફ

બીબે પૂછ્યું કે “સરફરાજ બહુમન વઝીરથી-તમે નામદાર ઈરા-
 નના પાદશાહ શા માટે સલાહ નહીં લેતા?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “તે હવે અકલની રાહથી-ફરે છે અને
 લોભથી ફાયદો મેળવે છે તેથી.”

એકે કહ્યું કે “આ ગરીબોને નવાઝનારા પાદશાહ !-હમણા હમણા ૧૭૯૮
 તું ધણી ધીરો શા માટે બનતો બચ છે?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “અકલમંદો તેમજ મોબિદો સાથે તો હું
 જેવો હતો તેવાજ હું.”

પણ જ્યારે એહરેમનનો આવાજ કાનમાં પડે છે-ત્યારે દિલમાં અકલ
 અને મગજમાં હોશ રહેતો નથી.”

એક વઝીરે દેશના પાદશાહને પાદશાહી અને દીન માટે પૂછ્યું,

કે “દીન ધર્મ વગરનો દેશ સારો કે પાદશાહ વગરનો દેશ સારો-તે
 ડાહ્યા પુરવો ખાતરી પૂર્વક કહી શકે?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “આ પાક દીનના માણસો ! હું ને-કહું
 હું તે તમે સાંભળો.

દીન ધર્મ વગરનો પાદશાહ દેશમાં હકૂમત કરી શકે નહીં-લે કે રૈયત
 જુદી જુદી દીન પાળી શકે.

એક ખુત પરસ્ત હોય છે જ્યારે બીલે પાક દીનવાળો હોય છે-એક
 બોલ્યો કે ‘આફરીન કરતાં અમાનત બધી,’

તો તેના એમ બોલવાથી કાંઈ દેશ વચરાન બનતો નથી-ને કાંઈ તારા
 મનના વિચાર હોય તેજ તું બોલ.

બે એજ પ્રમાણે એક પાદશાહ દીન વગરનો હોય-તો દેશમાંથી કાઢ
 પલ્લુ દોઆ કરે નહીં.

પાદશાહી અને દીન એ બંને તન અને રવાનની માફક એકબેકને ૧૮૦
 બેડાયલાં છે-એ બેકથીજ દેશ કાયમ રહે છે.”

એકે કહ્યું કે “આ ખુશદાલ મનવાળો પાદશાહ !-મોટાએ આગળ
 તે ધણીક વાતો કહી છે,

કે જ્યારે તખ્ત પાદશાહ વગરનું થાય છે-ત્યારે કોઈની દાનેશમંદી
 અને દીનધર્મ કાંઈ પલ્લુ કીમત ધરાવતું નથી.

એક તો એ કે તું પાદશાહે ઝાહેર કીધું છે કે આ ઝમાનામાં મારો
 અમલ ચાલે છે-અને નેકી તેમજ બદી દહાપણના ખજાનામાં જણાય તે
 મારાથીજ સમજવી.

ને કોઈ કે દેશ ઉપર હુઆ કરે છે-તેની હુઆ છપી રીતે અમારી
 ઉપરજ ઉતરે છે.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “હા, બરાબર છે-કારણકે ઝમાનાનું તાજ
 તેજ પાદશાહનું સર છે.

દેશના લોકો તે શરીર મિસાલ છે-અને તેના પાદશાહો તેઓનાં સર
 મિસાલ છે-અને તેજ કારણસર તેઓ પોતાનાં સર-ઉપર તાજ મુકે છે.”

બીલે બોલ્યો કે “આ ગરીબોને બક્ષેશ કરનાર પાદશાહ !-તારી
 પાદશાહી કાયમ રહેલે અને તારી ઉમર લાંબી હોલે !

આ અમારા બનના રોશન ચેરાજ ! આજ પાંચ દહાડા થયા વડો
 વઝીર તારી હુઝૂરમાં આભો નથી.”

જવાબ દીધો કે “તેમાં મને કશી હાનિ નથી પુગતી-કારણ તે મારાજ
 કામમાં રોકાયેલો છે.”

એક બોલ્યો કે “આ ખુર્રીફ જેવા તુરમંદ પાદશાહ !-તારા જેવો ૧૮૧
 બીલે પાદશાહ ઝમાનો પલ્લુ પથા કરી શકે નહીં.

અમો એક ઈન્સાફ માગનાર યખ્સને બેઠેથી કિયે-કે ને દર બામદાદે
 આ દરબારમાં આવે છે.

હમી કમ્ બેબીનીમ ખાઝારે બિય
નહાનીમ કમ્ ચીરત ખાઝારે બિય
ચુનીન્ દાહ પાસોખ કે અન્દર હથ
વરા દોહદ બોરદહરત બીમર જહીચ
બદ દાહદ અમ હમ ચુનાન્ મન્ એ મન્જ
બદાન્ તા નખાશદ રવાનશ બરન્જ
મન્ અચ બહુરે આન્ દારમ શિરા બદર
કે ચૂન દોહદ બીનદ શોનાસદ મગર
દેગર ગોકૂત કય શાહે ફરશખ નેઝાદ
બોદાવન્દે બખરીશ બોદાવન્દે દાહ
એ ગાહે કયમરૂસ તા ઈન્ અમાન્
ચુ તૂ શાહુ તુરેપોરૂદ ગાહે કયાન્
બેગોકૂતા સેપાસમ બહીન્ અચ બોદાય
કે ચૂનાન્ બુવદ ચીચ ફરાસત રાય
ચુઝશતમ એ તઉકીએ નૂશીરવાન્
જહાન્ પીરો અન્દીશએ મો જવાન્
મરા તબ્જ નેરગોકૂત અગર તીચ ગશત
બપીરી ચુનીન્ આતેશ આમીચ ગશત
એ મેન્ખર ચુ મહૂમૂદ ચૂચદ ખતીખ
બહીને મોહમ્મદ ગેરાયદ સહીખ
હમી ગોકૂતમ ઈન્ નામહૂરા ચન્દ ગાહુ
નેહાન્ બુદ એ કયવાનો ખુરશીદો માહુ
ચુ તાજે સખુન્ નામે મહૂમૂદ ગશત
સેતાયેશ બઆફાફ મઉલ્લૂદ ગશત
જહાન્ બેરતદ અચ બુત પરતેતાને હન્દ
ખતીધી કે દારદ ચુ વશરી પરન્દ
અમાનહુ બનામે વય આબાદ બાદ
સેપહૂર અચ સરે તાજે વય શાદ બાદ

૧૮૨

પન્દ નામએ નૂશીરવાન્
બહોરુમુહ પેસરે બુદ.

નોશીરવાનનું પોતાના છોકરા હોરમઝદ
માટેનું નસીહત નામુ.

કુનૂન્ નામએ શાહુ નૂશીરવાન્
બેખાનો નેગહુ કુન્ બરઉશન્ રવાન્
ચુનીન્ ગોકૂત કીન્ નામએ દેહપસન્દ
હમહુ હેકૂમતો દાનેશો રાજો પન્દ
એ શાહે સરકઝ ખુરશીદ એહુર
મેહરતો ગેરાયાન્ બકામશ સેપહૂર
જહાન્દાર બા દાહો નીફ કનેશ
ફેશાનન્દએ મન્જ બી સર્જનેશ
ફેઝાવન્દએ નામે તખતે કોબાદ
ચુઝારન્દએ તાજે અઉરન્દો દાહ
કે બા ફરશ બોર્જરતો ફરહન્ગો નામ
એ તાજે બુઝોર્ગી રસીદહુ બકામ
ચુએ હોરુમુચ આન્ પાફ ફર્જન્દે મા
પેઝીશકૂતહુ અચ દેહ હમહુ પન્દે મા

૧૮૩

અમે તેની હાલત ધણી ખરાબ થયલી જોઈએ છિયે-અમે નથી
બાંધતા કે તેની ઉપર શું દુઃખ પડ્યું છે ?”

જવાબ દીધો કે “અરબના મુલકમાં-ચોરા તેનો ધણેક માલ ચોરી
લઈ ગયા છે.

મેં મારા ખજાનામાંથી તેને તેટલું પાકું આપ્યું છે-કે જેથી તેને
છવ દુઃખી નહીં રહે.

હું તેને દરગાહ ઉપર એટલા માટે રાખું છું-કે જો તે ચોરને જોય
તો કદાચ ઓળખી કાઢે.”

બીજો બોલ્યો કે “ઓ મુબારક બુન્યાદના પાદશાહ !-બક્ષેશના સાહેબ
અને ઈન્સાફના ખાવંદ !

પાદશાહ કયૂમરૂસના વખતથી તે આજના વખત સુધી-તારા જેવા
પાદશાહ આ કયાની તખ્ત ઉપર બેઠો નથી.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “એ માટે હું બોદાના શુકાના કરું છું-
કે જે સાહેબ જેમ ચાહે છે તેમજ સધણું થાય છે.”

(હવે ફિદોસી કહે છે કે) નોશીરવાનના લેખિત વિચારો મેં પુરા કર્યા
છે-દુન્યા તો નૂતની છે, પણ મારા વિચારો નવા છે.

જો કે મારી કલ્પના શક્તિ તેજ છે, છતાં મને ધીરજ રહેતી નથી-
બૂઠાપામાં તેમાં આતશ સળગે છે.

ખુબો પઠનાર જ્યારે આસાન ઉપરથી શાહ મહમૂદનું નામ લે છે-
ત્યારે ખ્રીસ્તીઓનો કોંસ જેવો પણ ઈસ્લામી દીનની અધિકાપા કરે છે.

આ નામું કે શનિશ્વર સેતારાથી તેમજ આફતાબ અને માહતાબથી
પણ ધ્રુવું રહુલું હવું, તેવું બેચાન કેટલોક વખત થયાં કરવા માડ્યું છે.

જ્યારે મહમૂદનું નામ સંચુનનુંજ તાજ બન્યું-ત્યારે આસ્માન
ઉપર પણ તેનીજ તારીફ ગવાવા લાગી.

હિન્દુસ્તાનના મૂર્તિપૂજકો પાસેથી તેણે પોતાની કુમારદાર રેશમી
કપડાં જેવી ઝળકતી તલવારે કરી તે દેશ છતી લીધો.

અમાનો તેનાંજ નામથી આબાદ રહેજો !-અને આસ્માન તેનાં તાજની
બુલંદીથી ખુશહાલ હોજો !

હવે તું પાદશાહ નોશીરવાનનું નામું-વાંચ અને તારા રૌશન છવ
સાથ તેની ઉપર નજર નાખ.

તે નામમાં એ પ્રમાણે લખ્યું કે “આ સધળી હિકમત, દાનાઈ,
બેદ બરમ અને નસીહતથી ભરેલું દિલખુશ નામું,

ખુરશીદને ચેહરાના સરફરાજ પાદશાહ નોશીરવાન તરફથી-કે જે
મોટો છે અને જેની મરજ પ્રમાણેજ આસ્માન ફરતો રહે છે.

જે દેશની સંભાળનો રાખનારો, ઈન્સાફી અને નેક કરણીનો છે-જે
કોઈના પણ કપકાની ધાસ્તી રાખ્યા વગર ખજાનો બક્ષેશ કરનારો છે.

જે પાદશાહ કોબાદનાં નામનો અને તેના રાજપાટનો વધારો કર-
નારો છે-તે રાજઅમલ ચલાવનારો અને ઈન્સાફનો આપનારો છે.

જે ખોરેહ સાથનો, દબાબવાળો દાનેશમંદ અને કીર્તિ ભરેલો છે-
જે પોતાનાં મોટાઇનાં તાજથી મુરાબે પહોંચેલો છે,

તેની તરફથી મારા પાક બેટા હોરમઝ ઉપર-કે જેણે મારી સધળી
શીખામણો ખરાં દિલથી કબૂલ કીધી છે,

એ ચઝદાન ખુબ શરો પીરૂ અખત
હમીશહ જહાનદાર બા તાલો તખત
અમાલે ખુબતેલહ અબોદાઈ રૂઝ
બનીકુ અખતરો ફાલે બીતી ફોરૂઝ
નેહાદીમ અરૂ સરૂ તોરા તાલે અરૂ
ચુનાનમ કે મા ચાકૂતીમ અચ પેદરૂ
હમાન આફરીન નીચ કઈમ ચાહ
કે અરૂ તાલે મા કંદરૂ ફરૂશખ કોબાહ
તો બીદાર બારો જહાનદાર બારો
બેરૂમન્દો શરો બીઆબાર બારો
બદાનેશ ફેઝાચો અયઝદાન ગેરાય
કે ઊ ચસ્ત જાને તોરા રહુતુમાય
બેપુર્સદિમ અચ મદે નીકુ સોખુન
કસી ફે અસાલો બેરૂ યુહ કોહુન
કે અચ મા અયઝદાન કે નઝદીકુ તરૂ
કેરા નઝદે ઊ રાહે બારીકુ તરૂ
ચુનીન દાહ પાસોખ કે દાનેશ ગુઝીન
ચુ ખાહી કે અરૂ તુ કુનહ આફરીન
કે દાના ફેઝીન નદારૂ કે ખાકુ
બદાનેશ પસન્દીદહુ કુન જાને પાકુ
બદાનેશ યુબદ શાહે બીબાએ તખત
કે દાનદંહુ બાહીઓ પીરૂ અખત
મખાદા કે બારી તો પયમાન શેકન
કે ખાકસ્ત પયમાન શેકનરા કંદન
બખાદાફરહુ બી ચુનાદાન મફૂશ
બગોફતારે બહુનુચ મરૂપારૂ ચૂશ
બહુરૂ કારૂ ફર્માન મકુન જોજ બહાહ
કે અચ દાહ બારાહ રવાને તો શાહ
જમાનરા મગદાન બગેરૂદે ફોરૂઝ
ચુ ખાહી કે તખત અચ તો ગીરૂદ ફોરૂઝ
અગરૂ ઝીરૂદસ્તી શવહ ગન્જદારૂ
તો ઊરા અઝાન ગન્જ બી રન્જ દારૂ
કે થીઝે કસાન દુશમને ગન્જે તોસ્ત
બહાન ગન્જ શવ શાહ કંચ રન્જે તોસ્ત
હમહુ દરૂ પનાહે તો બાયહ નેશસ્ત
જબરૂદસ્ત બારાહ વગરૂ ઝીરૂદસ્ત
ચુ નીકી કુનહ કંચ તો પાદાશ કુન
વગરૂ બહુ કુનહ નીચ પર્ખાશ કુન
વગરૂ મદી અન્દરૂ જહાન અરૂજમન્દ
એ રન્જે તન અન્દીશો દરો ગઝન્દ
સરાએ સેપન્જસ્ત હરૂ ચૂન કે હસ્ત
બહુ અન્દરૂ ઈમન નશાયહ નેશસ્ત
હોનરૂ જુથો બા મદે દાના નેશીન
ચુ ખાહી કે ચાબી એ અખત આફરીન
બદાનેશ ફો હસ્તે સેતીઝહુ બેખન્દ
ચુ ખાહી કે અચ બહુ નેચાબી ગઝન્દ
ગેરાબી કુન આનરા કે દરૂ પીશે તુ
સેપરૂ કંદરૂ જાને બહુઅન્દીશે તુ
ચુ બેર્માનો બાબારૂ માનાને શહુરૂ
હમહુ દાહ બાયહ કે ચાખન્દ બહુરૂ

તે બેટા બોદાની મેહરબાનીથી ખુશદાલ અને કુતેહમંદ નસીબનો
બનલો-તે હમેશે તાબ અને તખત સાબનો પાદશાહ હોલો !

મુબારક મહિનો (ફર્વર્દીન) અને ખોરદાદ રોઝ-સેતારાની રૂઝી ચાલ
અને નેક શુકન જોધને,

અમોએ તારાં સર ઉપર જેમ અમો અમારા બાપ તરફથી તાબ
પામ્યા હતા, તેમ આ સોનેરી તાબ મુખ્ય છે.

વળી જે દુઆ કે મુબારક કોબાદે અમારાં તાબ ઉપર છીધી હતી
તેવીજ દુઆ અમોએ પણ આ તારાં તાબ ઉપર છીધી છે.

તું હુશ્યાર રહેજે અને દેશની સંભાળ રાખનારો બનજે-તું ડહા-
પણવાળો, સખી અને નિર્દોષ રહેજે !

દાનાધનોજ વધારો કરનારો અને ચઝદાનની ખાહેશ રાખનારો થજે-
કારણકે તેજ સાહેબ તારા જીવનો રેહતુમા છે.

મેં એક નેક બોલનારો શખ્સ કે જે ઉમરમાં અને અકલમાં વધુ
હતો તેને એમ પછડ્યું,

કે ‘આપણાંમાંથી ચઝદાનની વધુ નઝદીક કોણ પુગે છે-કોણ તેની ૧૮૪
વધારે બારીક રાહની નઝદીક બચે છે ?’

તેણે જવાબ દીધો કે ‘જે તું ચાહતો હોય કે લોકો તારી ઉપર
આક્રીન કરે, તો તું ડહાપણુ એપ્તવાર કર.

કારણકે દાના માણસ ખાકથી મોટાઈ નથી ધરાવતો-મોટે તું તારા
પાક જીવને દાનાઇથીજ પસંદ પડતો બનાવ.’

અકલથીજ એક પાદશાહ તખતને લાયકનો બને છે-તું હુશ્યાર અને
લાયકાળી થજે !

એવું નહીં થાય કે તું વચન તોડનારો બને-કારણકે વચન તોડનારને
માટીનુંજ કંડન મળે છે.

બીન તકસીરવારને શિક્ષા કરવાની કોરોશ ના કરતો-અને બૂઝ બોલ-
નારની વાત ઉપર ધ્યાન ના આપતો.

દરેક કામમાં ઈન્સાફ સિવાય બીજો હોકમ ના ફર્માવતો-કારણકે
ઈન્સાફીજ તારો જીવ ખુશદાલ થશે.

જે તું એવું ચાહતો હોય કે તારીથી તારાં તખત શેશની પકડે-તો
તારી જીવાનને જૂઠાઈની આસપાસ ફેરવતોજ ના.

અગર કોઈ ગરીબ નોકર માલદાર બને-તો તેને તે ખજાનાથી રંજ
વગરનો રાખજે (યાને તે મોટે તેને હયારાન ના કરતો).

કારણકે પારકાઓનો માલ એ તારો ખજાનાનો ફરમન અણુાય છે-
તું તેજ ખજાના ઉપર ખુશદાલ થજે કે જે તારી ખરી મેહનતનો હોય.

અગર કોઈ ઝોરાવર હોય ચા ગરીબ હોય-તેઓ સધળા તારી પના- ૧૮૫
હમાં રહેવા જોઈયે.

જે તારી સાથ કોઈ નેકી કરે તો તું તેનો બદલો આપજે-અગર કોઈ
બઢી કરે તો તેને સજા કરજે.

ન્યારે તું દેશમાં નામદારી મેળવે-સ્યારે તારા જીવને કોઈ નુકસાન
નહીં કરે તેની ફિક રાખ્યા કરજે.

આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યા તો જેવી છે તેવીજ છે-તેની અંદર
તારે નચિનત બની બેસવું નહીં જોઈયે.

જે તું ચાહે કે તારાં નસીબ તરફથી તું દુઆ મેળવે-તો હુનર
શોધતો રહેજે અને દાના લોકો સાથ સંબંધ રાખજે.

જે તું ચાહતો હોય કે બઢીથી નુકસાન નહીં પામે-તો લડાઈ ટંઠાના
બન્ને હાથ તું તારાં ડહાપણુથી બાંધી રાખજે.

જે કાંઈયે કે તારા ફરમનના બનની ઢાલ તારી સામે ધરી હોય
તેનેજ તું વહાલો ગણજે.

શેહરના મોઠાઓ અને વેપારીઓને તારીથી ઈન્સાફનોજ હિસ્સો
મળવો જોઈયે.

૧૮૬ છુ ખરૂં સરૂં નેહી તાળે શાહનાથાહી
 રહે બેહતરી ખાચ જૂંચ અચ મેહી
 હમીશાહુ યહી દાનેશી પીશ દારૂ
 વરા ચૂન રવાનો તને ખીશ દારૂ
 ૧૮૬ કસી ફ નદારૂ હોનરૂ ખા નેજાહ
 મકુન જૂ બનીચ અચ કમો ખીશ યાહ
 મહેલ મહે બી અરૂબરા સાએ જગ
 કે ચૂન ખાચ જૂઈ નેયાયહ અચગ
 બહુરમન સેપારહ તોરા દુસ્ત દારૂ
 દ કારૂ આયદત પીશ દુસ્વારો ખારૂ
 સેહીહો તો દરૂ કાઝારૂ આવરહ
 હમાન ખરૂ તો ફઝી બકારૂ આવરહ
 બેખખશાય ખરૂ મરૂદુમે સુસ્તમન્દ
 એ બહ ફરૂ ખારો બિતરૂસ અચ ગઝન્દ
 હમીશાહુ નેહાને દેહો ખીશ જૂંચ
 મકુન રાહીઓ દાહ હરૂગેચ અચ
 હમાન તીચ નીકી બઅન્દાહજૂ કુન
 એ મહે જહાનહીદહુ બેશનવ સખુન
 બહીની ગેશયો બહીન દારૂ અરમ
 કે અચ દીન યુવહ મરૂદરા નગો અરમ
 હઝીનહુ બઅન્દાહજૂ ગન્જ કુન
 દેહ અચ બીશીએ ગન્જ બી રન્જ કુન
 બકેદારે શાહાને પીશીન નેગરૂ
 નખાયહ કે ખારી જોચ અચ દાહગરૂ
 ૧૮૭ કે નકીન યુવહ બહુરે બીદાહ શાહુ
 તો જોચ દાહ મરૂપન્દો નકીન મખાહુ
 કુલ આન સરૂ તાળે શાહનાથાહાન
 કુલ આન બુઝોગીનો કારૂઆગહાન
 અઝીશાન સખુન યાહગારસ્તો બસ
 સરાએ સેપન્જ નમાનહ બકસ
 જોઝકહુ મફમીય ખૂન રીખતન
 વગરૂ જગરા હરકરૂ અગીખતન
 નેગહુ કુન બહીન નામએ પન્દમન્દ
 દેહ અન્દરૂ સરાએ સેપન્જ મખાહ
 બહીન મરૂ તોરા નીકુઈ ખાસ્તમ
 બદાનેશ દેહતરા બેયારાસ્તમ
 ખરાએ ખોદાવન્દે ખુરશીદો માહુ
 બહ ફરૂ કુન હીવરા દસ્તગાહુ
 અઝો શખ ઈન નામહરા પીશ દારૂ
 ખેરદરા બહેલ દાવરે ખીશ દારૂ
 અગરૂ યાહગારી કુની દરૂ જેહાન
 એ નામત બુઝોર્ગી નગદહ નેહાન
 ખોદાવન્દે ગીતી પનાહે તો બાહ
 અમાનો અમીન નીકુખાહે તો બાહ
 ૧૮૮ બકાએ તો ગદન્દહુ અર્ખે બલન્દ
 મખાદા એ તૂ કસ બગીતી નેજન્દ
 ન ધમરા હમી ખરૂ દેહત રાહુ બાહ
 ન શાહીતરા દસ્ત દૂતાહુ બાહ
 અમાનહુ તોરા જાવેદાન બન્દહુ બાહ
 સરે બહસેબાજાનત અફગન્દહુ બાહ

ન્યારે તું શેહ-શાહી તાજ સર ઉપર મૂકે-ત્યારે મોટાઈથી બેહત-
 રીના માર્ગને જુદોજ પાડળે.

હમેશે એક દાના શખસને તારી આગળ રહેવા દેળે-અને તેને તું
 પોતાના જીવ અને તનની માફક સંભાળળે.

એ કાંઈ બેચી બુન્ધાહ સાથ હોનરો નહીં ધરાવતો હોય-તેવા
 શખસને તું શેડો ઘણુ પછુ યાદ ના કરતો.

નાલાયક મહેને લડાઈનાં હથિયાર આપતો ના-કારણકે ન્યારે તે તું
 પાછાં લેવા માંગશે ત્યારે તે તારા હાથમાં આવશે નહીં.

તે સઘળાં પેલો તારો નાલાયક દોસ્ત તારાજ દુરમનને સોંપી દેશે-
 અને પછી તારી આગળ બે મુશ્કેલ અને ખુવારી બધી કામ આવી પડશે.

એક તો એ કે તારાજ હથિયાર તારી સામે તે લડાઈમાં લઈ આવશે-
 અને બીજું એ કે તેજ હથિયાર તારી ઉપર એકુ દહાડો કામમાં લાવશે.

હાજતમંદ માણસો ઉપર બક્ષેશ કરળે-બહીથી દૂર રહેળે અને દુઃ-
 સાનથી બીતો રહેળે.

તારો જીવ લેવાનાં છપાં કાવતરાં કાણ ચલાવે છે તેની શોધ કરતો
 રહેળે-તેને માટે સજા કરવાને લોકોની હુકૂમમાં આકળો બનતો ના.

તેમજ કાંઈ સાથ બજાઈ કરે તે પછુ માફકસરજ કરળે-અનુભવી
 શખસોની વાતો સાંભળળે.

તું દીન ધર્મ પાળતો રહેળે અને દીન ધર્મથી ભલાંનીજ ઉમેદ રાખતો
 રહેળે-કારણકે દીન ધર્મ પાળવાથી માણસને શર્મ અને આસ્થા રહે છે.

તારા ખજાનાના અંદાજા ઉપરજ ખર્ચ પછુ રાખળે-અને ખજાનો
 વધારવાની રજથી તારા દિલને દુરજ રાખળે.

આગળ પાદશાહોનાં કામે ઉપરજ ધ્યાન આપળે-ઈન્સાફી પાદશાહ
 સિવાય તારે બીજું કાંઈ બનવુંજ નહીં.

કારણકે એક ઝુલ્મી પાદશાહને બાગે લઅાનતજ હોય છે-તું ઇન્સાફ
 સિવાય બીજું કાંઈ પસંદ ના કરતો અને લોકોની લઅાનત લેવા ના ચાહતો.

ક્યાં ગયા તે આગળ શેહ-શાહોનાં સર અને તાજ ?-ક્યાં ગયા તે
 બુઝોર્ગી અને અનુભવી શખસો ?

તે સઘળાઓમાંથી ફકત તેઓની વાતોજ યાદગાર રહી ગઈ છે-આ
 મુસાફરખાનારૂં ફુન્યા કોઈનીબી સાથે રહેતી નથી.

વગર વાંકે કોઈવું ખૂન રેડવા કે લડાઈ માટે તરકર ચઢાવવાનો હોકમ
 ના આપતો.

તું આ મારાં નસીહતથી બરેલાં નામા ઉપર નજર કર-ત્રણપાંચ
 દિવસની મુસાફરખાનારૂં ફુન્યામાં તું દિલ ખાંધતો ના.

આ નામાના મેં તારે માટે નેકીજ ચાહી છે-અને દાનાઈથી તારાં
 દિલને સંજુગારું છે.

ખુરશીદ અને માહતાબના પયદા કરનાર સાહેબને ખાતર-આ નામુ
 વાંચી એહરેમનનાં કોવતને તું દુરજ રાખળે.

રાત અને દહાડો એ મારાં નામાને તારી પાસેજ રહેવા દેળે-અને
 તારાં દિલમાં ડહાપણને પોતાના ઇન્સાફ કરનાર તરીકેજ રાખળે.

અગર તું ફુન્યામાં યાદગારી રાખી જશે-તો તારાં નામ આગળથી
 મોટાઈ દૂર થશેજ નહીં.

ફુન્યાના સાહેબની તને પનાહ હોળે !-અમાનો અને અમીન તારા
 નેકખાહ બનળે !

યુલ્હ આસ્માન તારી મુરાહ માફક ફરવું થળે !-દેશમાં તારીથી કોઈ
 પછુ શખસ દિલગીર ના બનતો !

ગમગીનીને તારાં દિલ ઉપર રસ્તોજ ના મળતો-તારી ખુશહાલીનો
 હાથ કહીબી ટુકો ના થતો !

હમેશે અમાનો તારો ગોલામ બનળે !-તારા દુરમનોનાં સર નીચે
 પડેલાં હોળે !

અચર્જે નોહમ અખતરે અખતે તુ
મહો મુશ્તરી સાયએ તખતે તુ
એ તાલે તો રખશ-દહુ ખાદા જહાન
અખેદમતગરી પીશે ગાહત શહાન
શુ બે-વેશત બેરેપોરૂદ આનર અગ-જ
હેરાસાન હુદ અન્દર સરાએ સેખ-જ
શહનશાહુ ફે રાયો દાદો ખરદ
બેકશદ કે બા શરૂમ ગેરૂદ આવરદ
દેલીરી ખરજમ અન્દર જુરે દસ્ત
હમાન પાકુ દીનીઓ યજ્ઞદાન પરસ્ત
અગીતી નેગર કીન હોનરૂદા કેરાસ્ત
શુ દીદી સેતાયેશ મરૂરા સજાસ્ત
બેજૂય આન કે ચૂન મુશ્તરી રજીશનસ્ત
જહાનજૂયરા તીધ બા જઉશનસ્ત
જહાન બેસ્તદ અચ મરૂદુમે ખુત પરસ્ત
એ દીબાએ દીન બરૂ દેલ આગીન બેખસ્ત
કુનૂન લાજરમ જૂદ મઉજૂદ ગશત
શુ શાહે જહાનગીર મહૂમૂદ ગશત
અગર અચમ જૂયદ હમી યા નખરૂદ
જહાનખજરા ઈન ખુવદ કારૂ કરૂદ
અખૂલકાસેમ આન શાહે પીરૂએ રાહ
અમાનહુ બદીદારે ઊ શાહ ખાહ

તારાં નસીબનો સેતારો નવમાં આસ્માન ઉપર બેસજો !—માહતાબ
અને જુદરપતિ સેતારો તારાં તખતનો સાથો બનજો !
તારાં તાજથી દુન્યા અળકાટ ભરેલી બનજો !—બીબ પાદશાહો તારાં
તખત આગળ ખિદમત બળ લાવજો !”

જ્યારે એવી રીતજુ' નાચુ લખાઈ રહ્યું ત્યારે તેને પોતાના અજાનામાં
સોંપી આપ્યું—તે પાદશાહ આ મુસાફરખાનારથી દુન્યામાં ધાસ્તી ખાતો હતો.
શેહનશાહ તેજ કહેવાય કે જે કોશિશ કરીને કહાપણ, ઇન્સાફ અને
દાનાઈ નમ્રતા સાથ ભેગી કરે,

તેના હાથજુ' કૌવત લડાઈમાં બહાદુરી દેખાડે—તેમજ તે પાક દીનનો
અને યજ્ઞદાનની પરસ્તેશ કરનારો હોય.

તું જે કે દુન્યામાં આવા હુનરો કોણ ધરાવે છે ? જ્યારે તેવો પાદ-
શાહ તને દેખાયો તો બજુ કે તેજ તારીફને લાયકનો છે.

જે પાદશાહ કે જુદરપતિ સેતારા માફક રોશન છે અને જે દેશ
છતનાર પાદશાહ તલવાર અને બખતર ધરાવે છે તેનીજ શોધ કર.

જેણે ખુત પરસ્તોના હાથમાંથી દેશની હકૂમત છીનવી લીધી છે—અને ૧૮૯
પોતાના આત્માને દીન ધર્મના રેશમી લેખાસથી સણગાયો છે.

જ્યારે સુદતાન મહમૂદ જેહાનને છતનાર પાદશાહ ધયો છે—ત્યારે
શેવટ હતે એજ આવશે કે સખાવતનાં કામો હસ્તીમાં આવશે.

બચર આફ્રીયત ભરેલા મુયેહના વખતમાં તેમજ લડાઈના હંગા-
મમાં—આ દેશની હકૂમત બખશનારા પાદશાહજુ' એજ કામ રહેશે (યાને
સખાવત કયો જશે).

આ અખૂલકાસેમ ફિદૌસી ! ફતેહમંદ અને ઈન્સાફી પાદશાહના—
દીદારથી અમાનો હમેશે ખુશહાલ રહેજો !

પુરૂસેશે મૂખેદાન અચ નૂશીરવાન
વ પાસોખે આન.

વઝીરેના નોશીરવાનથી પૂછેલા સવાલો
અને તેના જવાબો.

યકી પીરૂ હુદ પહલવાની સોખન
બગોફૂતારો કેદારૂ ગશતહુ કોહન
ચુનીન જૂયદ અચ દફતરે પહલવાન
કે પુર્સાઈ મૂબેદ જે નૂશીરવાન
કે આન ચીસ્ત કચ કેરૂદગારે જેહાન
બેખાહદ પરસ્ત-દહુ અન્દર નેહાન
બદાન આરજૂ નીચ પાસોખ દેહદ
બપાસોખ વરા અખતે ફરૂદાખ નેહદ
યકી દસ્ત ખરૂદાશતહુ ખાસમાન
હમી ખાહદ અચ કેરૂદગારે અમાન
નેયાયદ બખાહેશ હમી આરજૂય
દો અશમશ પુર આખસ્તો પુર ચીન બરૂય
બમૂબેદ ચુનીન ગોફૂત પીરૂચ શાહ
કે ખાહેશ એ યજ્ઞદાન બઅન્દાઝહુ ખાહ
શુ ખાહેશ એ અન્દાઝહુ બીરૂન શવહ
અઝાન આરજૂ દેલ પુર અચ ખૂન શવહ
બેપુર્સાઈ નીકી કેરા દરખરસ્ત
બનામે ખુઝોર્ગી કે ઝીબા તરસ્ત

એક પહલવી બાપા બાણનાર ખુઝોર્ગી રાખ્સ હતો—જે સખુન બોલવામાં
અને બીબ કામકાજમાં અનુભવી બનેલો હતો,

તે પહલવી દફતરમાંથી એવી રીતની વાત કહે છે—કે એક વઝીરે
નોશીરવાનને પૂછ્યું,

કે “ એનુ શું કારણ કે એક બંદગી કરનાર જેહાનના પયદા કરનાર
ખાદાતાલા પાસેથી પોતાનાં દિલમાં મુરાદ માગે છે,

તે મુરાદનો તે રાખ્સ પાછો જવાબ પણ મેળવે છે અને વળી તે
જવાબ સાથ તેને લાચર્યાળી બતાવે છે (યાને તેની મુરાદ ફળે છે) ?

જ્યારે બીબે રાખ્સ આસ્માન તરફ પોતાના હાથ ઠકાવીને—તે અમા-
નાના સાહેબ પાસેથી મુરાદ માગે છે,

પણ તેની મુરાદ બર આવતીજ નથી—અને તેની આંખો આંસુ ભરેલી
અને ભવાં કરચલીદારજ રહે છે ?”

ફતેહમંદ પાદશાહ નોશીરવાને તે વઝીરને જવાબ દીધો—કે “ તું ૧૯૦
પોતાની મુરાદ ખાદાતાલા પાસેથી અંદાઝાર મેગ.

કેમકે જ્યારે એક ખાહેશ હદથી બાહેર બય છે—ત્યારે તે ખાહેશથી
દિલ લેહી ભરેલું થાય છે (યાને તે બર આવતી નથી).”

ફરી પૂછ્યું કે “ નેકી કોણને ધટારત છે ?—અને મોટાઈનાં નામને
વધારે લાયક કોણ છે ?”

શુનીન્ દાદ પાસોખ કે હરુ કસ કે ગન્જ
 બિયાબદ પરાગન્દહ ના બોરુદહ રન્જ
 નબખશદ નબાશદ સઝાવારે તખ્ત
 જમાન્ તા જમાન્ તીરહ ગર્દશ અખ્ત
 ખગીતી એ બખ્શીશ યુવહ મરુદ બેહ
 તો ગરુ ગન્જ દારી બેખખશો મનેહ
 ખેરદશ બેપુર્સીહ યુન્યાદ ચીરત
 બશાખો બબર્જે ખેરદ શાદ છીરત
 શુનીન્ દાદ પાસોખ કે દાનારેત શાદ
 હેગર આન્ કે શર્મશ યુવહ બા નેજાદ
 બેપુર્સીહ દાનેશ કેરા સૂદમન્દ
 કુદામરેત બી દાનેશો પુરુ ગજન્દ
 શુનીન્ દાદ પાસોખ કે હરુ હે ખરદ
 બેપર્વરુદ જાનરા હમી પર્વરુદ
 ૧૬૧ એ બીશી ખેરદ જાન યુવહ સૂદમન્દ
 એ કખ્ખીશ તીમારો દર્દો ગજન્દ
 બેપુર્સીહ દાનેશ બેહ અચ કુરે શાહ
 કે કુરેા બુજોર્ગીરેત ઝીબાએ ગાહ
 શુનીન્ દાદ પાસોખ કે દાના બકુરુર
 બેગીરદ જહાન્ સરુબસરુ ઝીરે ખરુર
 ખેરદ બાયદો કુરેા નામે નેજાદ
 બરીન્ ચારુ ગીરદ સેપહુરુ અચ તો યાદ
 એ શાહાન્ બેપુર્સીહ ઝીબાએ તખ્ત
 કુદામરેતો અચ છીરેત નાશાદ અખ્ત
 શુનીન્ દાદ પાસોખ કે બારી તુખોરેત
 બેબાયદ એ શાહે જહાન્દારુ જોરેત
 કે અચ બખ્શીશો દાનેશો રરેમે શાહ
 હેલશ પુરુ એ બખ્ખશાયેશો દાદખાહ
 હોવુમ આન્ કેસીરા હેહહ મેહુતરી
 કે બાશદ સઝાવારુ ખરુ મેહુતરી
 સેવુમ આન્ કે અચ નીકો બદ દરુ નેહાન્
 સુયુનહા બરુ ખરુ નમાનદ નેહાન્
 ચહારેમ કે દુશમન્ બેદાનદ એ દૂરેત
 બીઆઝારી અચ પાદશાહાન્ નેકૂરેત
 ૧૬૨ શુ કુરેા ખેરદ દારદો દીનો અખ્ત
 સઝાવારે તાજરેતો ઝીબાએ તખ્ત
 વગરુ ઝીન્ હોનરુહા નેયાબી દરુચ
 હમાના કે ચાબીશ બી આબુરુચ
 બેમાનદ પસ અચ મર્જો ઊ નામે જેશત
 નેયાબદ બકુર્લમ પુરુરમ બેહેશત
 બેપુર્સીદશ અચ રાદે ખુદકુ મનેશ
 એ નીકીઓ અચ મરુદમે બદ કનેશ
 શુનીન્ દાદ પાસોખ કે આઝો નેયાચ
 દો દીવન્દ બદ ગઉહરો દીરુસાચ
 હરાન્ કસ કે બીશી કુનદ આરુચુય
 બદાન્ દીવ ઊ બાચ ગર્દહ બખુચ
 વગરુ સેકુલગી ખરુ ગુઝીહ ઊ એ ગન્જ
 શુઝીનદ બદાન્ ગન્જે આગન્દહ રન્જ
 શુ બીચારહ દીવી યુવહ પુરુ નેયાચ
 કે હરુદ બચકુ ખુ જોરાયન્દ બાચ

જવાબ દીધો કે “જે કાઠને કે વગર મિલનતે એકઠો કાપેશો ખઝાને
 મળી ભય,
 અને તે જો બહેશ નહીં કરે, તો તે મોટાકાને લાયકનો હોતો નથી-
 અને વખત જતાં જતાં તેનું નસીબ પણ સીઆહ બનતું ભય છે.
 દુન્યામાં બહેશીયી એક માણસ બહુ બને છે-અગરજો તારી પાસ
 ખઝાનો હોય તો બહેશ કરજે તેને રાખી ના મૂકતો.”
 ફરી પૂછ્યું કે “અકલની બુન્યાદ શું?-અકલની ડાળી અને પાતરાંથી
 ખુશદાલ કોણ રહે છે?”
 પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “દાના માણસ ખુશદાલ રહે છે-
 બીજો તે શખ્સ કે જે બંચી બુન્યાદ સાથે નમ્રતા ધરાવતો હોય.”
 ફરીથી પૂછ્યું કે “અકલ કોણને કાયદો પુગાડે છે-અને વગર અક-
 લનો અને તુકસાન ભરેલો શખ્સ કોણ છે?”
 તેણે એવો જવાબ દીધો કે “જે કોઈ શખ્સ કે અકલ-મેળવે છે
 તેજ પોતાના જીવનું પોષણ કરે છે.
 દાનાર્થના વધારાથીજ જીવ કાયદેમંદ બને છે-અકલની કોતાહીયીજ
 દુઃખ દર્દ અને હાનિ પુગે છે.”
 ફરી પૂછ્યું કે “પાદશાહી ખોરેહ કે જે ખોરેહ અને બુજોર્ગી તખ્તને
 જેબ આપનારાં છે તેનાં કરતાં પણ શું દાનાર્થ વધારે ચઢતી છે?”
 તેણે જવાબ દીધો કે “એક દાના માણસ પોતાનાં ખોરેહથી-તમામ
 જહાન પોતાના કામુ હેડગ લાવે છે.
 તને દાનાર્થ, ખોરેહ, કીર્તિ અને બંચી બુન્યાદ જોઇયે-આ ચાર
 ચીઝથીજ આરમાન તારી યાદ કરશે.”
 ફરી પૂછ્યું કે “પાદશાહોમાંથી તખ્તને જેબ આપનાર-કોણ છે અને
 અલાઓ કોણ છે?”
 તેણે જવાબ દીધો કે “પ્રથમ તો-દેશની સંભાળ કરનારા પાદશાહો-
 માંથી એવો શોધવો જોઇયે,
 કે બહેશ, ડહાપણ અને રાહ રસ્મથી-જેનું દિલ સખાવત ભર્યું હોય
 અને વળી તે ઇન્સાફી હોય.
 બીજું. તેવા કોઈ શખ્સને પાદશાહી આપવી જોઇયે-કે જે સલાઈ
 કરવાને લાયકનો હોય.
 ત્રીજું. તેવા શખ્સને આપવી જોઇયે કે જેની આગળ દેશમાંની
 લશી કે ખુરી વાતો છપી નહીં રહે.
 ચોથું એ કે તે પોતાના દોસ્તેમાંથી દુશ્મનને પિછાની રાકે-
 પાદશાહો માટે તો નિદેષિતાજ લલી છે.
 બ્યારે એક પાદશાહ ખોરેહ, દાનાર્થ, દીન ધર્મ અને ખુશદ બખ્ત
 ધરાવતો હોય-લ્યારેજ તે તાજને લાયક અને તખ્તને જેબ આપનારો થાય છે.
 પણ જો તે પાદશાહમાં આવ્યા ગુણો તું નહીં જોય-તો ખચીત કે
 તેને તું જોઆગ ચથવો જોશે.
 તેનાં મરણ પછી તેનું ખૂર નામ કાયમ રહી જશે-અને રોવટે તે
 ખુશી ભરેલું બેહેરન પણ નહીં મેળવશે.”
 હિમ્મત વગરના સખાવત કરનારા વિષે અને લશ્માં તેમજ ભૂડાં
 માણસો કેવાં હોય તે વિષે સવાલ પૂછવામાં આવ્યો.
 તેણે જવાબ દીધો કે “લોક અને હાજત (ગરઝ)-એ બન્ને બદ
 બુન્યાદના અને ધણો વખત ટપી રહેનાર હેવો છે.
 જે કોઈ કે ધણું મેળવવાની ખાહેશ રાખે-તે લોકના દેવની ખરેખર
 કપર ભય.
 અને જો ખઝાના માટે કમીનાપણું એખ્તયાર કરે છે-તો તે એકઠા
 કાપેશા ખઝાના માટેજ રંજ ખેડે છે.
 એક ગરબજ શખ્સ એક લાચાર બનેલા દેવ જેવો હોય છે-કારણકે
 તે બન્ને જણા એક સરખી ખાસીયત કપરજ હોય છે.”

એપુરૂંદી માફતાર અન્દરેતો ચીરત
કે બહારી હમી જુ બેબાયદ ગેરીરત
દેગર બહારુ તાજરેતો અન્દરેતો નામ
અઝાન સુરતમન્દીઓ જુ શાહકામ
શુનીન દાદ પાસોખ કે દાના સંપુન
બેબખીરો અન્દીશહ અકૂમ્દ પુન
નુબેરેતીન સંપુન ગોકૂતને સૂદમન્દ
પુશ આવાજ ખાનદ વરા બી ગઝન્દ
દેગર આન કે પયમાન સંપુન ખાની અશ
સંપુનગૂથો બીદાર દેલ દાની અશ
કે અન્દાન સરાયદ કે આયદ બકાર
વજૂ માનદ અન્દર જહાન યાદગાર
સેદીગર સંપુનગૂથે હંગામહ જુય
બેમાનદ હમહ સાલહ બા આખરૂય
અહારેમ કે દાના દેહારાય ખાન્દ
સરાયન્દદરા મરૂદ બા રાય ખાન્દ
કે પયવરેતહ ગૂયદ સરાસર સોખન
અગર નવ યુવદ દારેતાન યા કેહન
અપન્થુમ કે બાશદ સંપુનગૂથે અરૂમ
બેરીરીન અખાન ઉપ અમાવાએ નરૂમ
સંપુન યૂન યક અન્દર દેગર બાકૂતી
અજૂ બીગુમાન કામે દેલ યાકૂતી
બહ ગોકૂત અન્દીન કે આમૂખતી
રવાનરા બદાનેશ બર અકૂખતી
હમી પુર્સી અજ નાસઝાયાન સંપુન
એ ગૂઈ કે દાનેશ કે આયદ બપુન
શુનીન ગોકૂત કજ હરકે આમૂખતમ
હમહ કામે બાને ખેરદ તૂખતમ
બદાનેશ નેગર દૂર બાશ અજ ગુનાહ
કે દાનેશ ગેરામી તર અજ તાને બાહ
બહ ગોકૂત કસરા એ આમૂખતન
સેતાયેશ નદીદીઓ અકૂખતન
કે ગૂયદ કસી ફે બહઈ રસીદ
કે નીઝશ એ દાના નબાયદ શનીદ
શુનીન દાદ પાસોખ કે અજ અન્જ સીર
કય આયદ મગર ખાકશ આરદ બજીર
દુરે દાનેશ અજ અન્જ નામી તરરેત
હમાન નજદે દાના ગેરામી તરરેત
સંપુન માનદ અજ મા હમી યાદગાર
તો બા અન્જ દાનેશ બરાબર મદાર
બહ ગોકૂત દાના શવદ મદે પીર
કે આમૂખેશી બાશદો યાદગીર
શુનીન દાદ પાસોખ કે દાનાએ પીર
એ દાનેશ જવાની યુવદ નાગીર
બર અબહહ જવાની ગુઝીની રવારેત
કે બી ગૂરો બી ખાકે બી બી નવારેત

એપુર્સીદ કજ બખે શાહનશહાન
નમદી હમી પાદશાહે જહાન

ફરી પૂછ્યું કે “બોલવું કેટલી પ્રકારનું છે અને તે શું છે-? બેનાથી કેટલાક જણને અફસોસ કરવો પડે છે ?

જ્યારે બીલ કેટલાકને લાગે તેથી તાજ, ખજાનો અને કીર્તિ મળે છે- પહેલાંથી જ્યારે હાજતમંદી ત્યારે બીલથી પુરાહાલી મળે છે ?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “દાના શખ્સે વિચાર વાણીના વર્ગો ૧૬૩ પાડેલા છે.

પ્રથમ ઉપયોગી ઉપદેશ હોવો. બેધયે-અને તે આપનાર મધુર આવા- અને હોવો બેધયે. સાંભળતાં કંટાળો લાવવો નહીં બેધયે.

બીજું. વળી અંદાઝસરનું ભાષણ હોવું બેધયે-અને તે આપનારો સારો વક્તા અને ચપલ બુદ્ધિનો હોવો બેધયે.

તેણે કામ બેથુંજ બોલવું બેધયે-કે જેથી તેનીજ યાદગારી હુન્નામાં રહી ભય.

ત્રીજું. વખત બેધને બોલનારો શખ્સ સધળો વખત આબરૂ સાથેજ રહે છે.

ચોથું એ કે દાના માણસે ફિલખુશ કરનારો, મુલાખિત બોલનારો અને વિચારવંત શખ્સ તેનેજ કહેલો છે.

કે જે હમેશો પુરેપુર બોલતો હોય-પછી અગર તે નવી વાત હોય મા કે ભૂની હોય.

પાંચમું એ કે તે સુદર રીતે સંપુન બોલનારો હોય-તેમજ શીરીન અખાનનો અને નર્મ આવાએ બોલનારો હોય.

જ્યારે તું સંપુનને એક બીલ સાથે કહી બંધ પોઈદેરો (યાને એક પછી એક બોલ્યો જરો)-ત્યારેજ બેચક કે તું તારા ફિલ્મી પુરાહ પામશે.”

ફરી પૂછ્યું કે “તું આટલું બધું શીખ્યો-અને પોતાના છબને દાનાથી રોશન કીધો,

તે છતાં તું નાલાયક માણસો પાસેથી પણ વાતો ભણવા માગે છે- ૧૬૪ એ માટે તું શું કહે છે, તારી દાનાઈ શીખવાનો છેડો જ્યારે આવશે ?”

પાદશાહે કહ્યું કે “ગમે તેવા માણસ પાસેથી કું શીખ્યો-પણ મારી મનની ખાહેશ પુરી કીધી છે અને અકલની વાતો હાસેલ કીધી છે.

તું પણ અકલ તરફ નેગાહ કર અને ગુનાહથી દૂર થા-કારણકે અકલ તાજ અને તખ્ત કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતી છે.”

ફરી પૂછ્યું કે “મેં કોઈને પણ શીખવાની બાબતમાં-તારીફ કરતો કે સંતોષ પામતો ભયો નથી,

કે તે કોઈ એન કહે કે પેશો શખ્સ શીખવા મટે એવી હદે જઈ પુગ્યો છે-કે હવે તેને કોઈ દાના પાસેથી કશું સાંભળવાની અર રહીજ નથી ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “એક માણસ પોતે ખાકમાં દટાયા વગર પેસાથી ક્યાં ધરાય છે, કે અકલથી ધરાય ?

અકલનું ગોહર એક ખજાના કરતાં પણ વધારે મરફૂર છે-તેમજ દાના શખ્સની નઝદીક વધારે વહાલું છે.

આપણથી તો માત્ર સંપુનોજ યાદગાર રહી ભય છે-તું તારી અકલને તારા ખજાના સાથે ના સરખાવ (યાને તેને ચઢિયાતી ગણ્યું).”

ફરી પૂછ્યું કે “એક દાના શખ્સ કે જેણે પુખ્ત એકમ હાસેલ કયો હોય અને જે યાદદારત રાક્તિ ધરાવનારો હોય, તે પણ છુટ્ટો માણસ બની શકે ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “એક છુટ્ટો થયેલા દાના-પોતાની દાનાઈમાં ઝોરથી અવરજ જવાનજ રહે છે.

બેવુકક માણસનાં કરતાં (કોઈછળા) જવાનને વધારે પસંદ કરજે- ૧૬૫ કારણકે બેવુકક માણસ તો કબરવાસી થાય તે આગળ પોતાની છવતી જિંદગીમાંજ પોતા ઉપર મોત લાવે છે”

ફરી પૂછ્યું કે “પાદશાહેનાં નસીબને ઝોરે-કાંઈ તું દેશને પાદશાહ નથી બન્યો,

કુનૂ નામ શાન બીજા ચાહ આવરી
હમી આજ ભેગર સરૂદ બાહ આવરી
શુનીન હાહ પાસોખ કે દરૂ દેલ નખૂદ
કે ઈન રસ્મશા ખુદ બેચારમ સેતૂદ
બશરશીરે હાહ ઈન જહાન દાશતન
શુનીન રૂતનો ખાર પુગાશતન
બહુ ગોફત બા હર કસી પીશ અઝીન
સખુન રાનહી નામવર બીજા અઝીન
સખુક દારી અકૂનૂ નખૂઈ સોખુન
ન અચ નવ ન અચ ફરગારે કોહુન
શુનીન હાહ પાસોખ કે ગોફતાર બસ
બકેદાર જુયમ હમી દસ્તરસ
શુનીન ગોફત હગમે પીશીન નમાચ
નખૂદી શુનીન પીશે આતેશ દરાચ
શુમાશ સેતાયેશ ફેઝનરેત અઝાન
ખોફશો નેયાયેશ ફેઝનરેત અઝાન

૧૯૧ શુનીન હાહ પાસોખ કે ચક્કદાને પાક
પરસ્તનદરૂરા સરૂ બરૂ આરફ એ ખાક
ફલકૂરા ગેરાચન્દએ ઊ કુનહ
જહાનરા હમહ બન્દએ ઊ કુનહ
ગરૂ ઈન બન્દહ ઊરા નદાનહ બહા
મખાદશ એ દર્દો એ સખ્તી રહા
બેપુર્સીદ તા તુ શુદી શહૂરૂયા
સેપાસત ફેઝન ચીસ્ત અચ કેદેંગાર
કઝાન બરૂતરી રામેશ અકૂચન શુદસ્ત
હેલે બહુસેગલાનત પુર ખૂન શુદસ્ત
શુનીન હાહ પાસોખ કે અચ કેદેંગાર
સેપાસ આન કે ગશ્તીમ બેહ ફરગાર
કસી પીશે મન બરૂ ફેઝની નજેસ્ત
અચ આઝારે મન દસ્તે બહુરા બેશોસ્ત
અખૂન બહુ બહુબહુ દરૂ જન્ગે મન
ચુ ગૂપાલે મન હીદો આહન્ગે મન
બહુ ગોફત દરૂ જન્ગે ખાવર પુદી
શુનાન તીચ અન્ગો દેલાવર પુદી
ચુ દરૂ ખાખતરૂ સાખ્તી કારે જન્ગ
રોકીબાઈ આરાસ્તી બા દેરન્ગ

૧૯૭ શુનીન હાહ પાસોખ કે મહે જવાન
ન અન્દીશહ અચ દર્દો રન્ગે રવાન
હરૂ આનગહુ કે સાલ અન્દરૂ આમહ બશસ્ત
બપીશે મોદારા બેખાયદ નેશસ્ત
સેપાસ અચ જહાનદારૂ પર્વેંગારૂ
કઝચસ્ત નીકો બહે ફરગારૂ
કે ફરગે જવાની હોનરૂ દાશતમ
બહો નીકૂરા ખાર તુગાશતમ
કુનૂ ફરગે પીરી બદાનન્દગી
બરાયો બગન્ને ફેશાનન્દગી
જહાન ઝીરે ફરહન્ગો આધને માસ્ત
સેપહરે રવાન જઉશને કીને માસ્ત
બહુ ગોફત શાહાને પીશીન દરાચ
સખુન ખાસ્તનહ આશકારાઓ રાચ

કે હાલ તેઓનાં નામ વારે ધડિયે ચાદ ક્યા કરે છે-અને તેઓ માટે
જગરથી સર્વ હાથ કાઢ્યા કરે છે ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “મારાં દિલમાં એ નહીં હતું-કે આ રૂઢિની
હું પેતે વખાણુ ગાઉં.”

કે ઈન્સાફની તલવારે દુન્યાને સંભાળવી-અને પછી તેને એમ ખુવાર
છોડીને ચાલી જવું (એ રૂઢિની વખાણુ હું કરતો નથી).”

ફરી પૂછ્યું કે “આગળ તો દરેક જણુ સાચ-તું” નામવર પાદશાહ
ધણા ધણા વખત વાતો કરતો હતો,

પણ હવે તો તું અમેને હલકા બણીને શું નવી વાત કે શું આગળા
વખતની વાત કહેતોજ નથી તેવું શું ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “વધારે બોલવાનું બંદ કરી-અમલ કરવા
ઉપર મારી શક્તિનો ઉપયોગ કરું છું.”

ફરી પૂછ્યું કે “પહેલાં તો તું નેયાયેશ કરતી વખતે આતશ આગળ
એટલો બધો વાર શેખતો નહીં હતો,

પણ હવે તો પહેલાં કરતાં તારી સેતાયેશ વધી ગઈ છે-તારા બંદ-
ગીના પોકારો અને નેયાયેશો વધી ગઈ છે, તેવું કારણુ શું ?”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “પાક ચક્કદાન-પોતાની બંદગી કર-
નારાનાં સરને આ નાચીચ ખાક ઉપરથી બંધે ચઢાવે છે.

આસ્માનને તેની ખાહેશ મૂજબનું તેજ સાહેબ ફરતું બનાવે છે-
અને સધળી જ્ઞાનને તેની તાબેદાર કરે છે.

તેથી જો આ બંદો તે સાહેબની કીમત નહીં પિછાને-તો દુઃખ અને
સખ્તીથી તેનો ફટકારો હોતોજ ના !”

ફરી પૂછ્યું કે “તું પાદશાહ થયો ત્યારથી-ખોદાના વધુ શુકાના શા
માટે કરે છે ?

કારણુ કે તે મોટાઈથી તો તારી ખુશહાલી હેચાહા થયલી છે-અને તારા
દુસ્મનોનાં દિલ ગમગીન બનેલાં છે (ત્યારે શા માટે વધુ શુક યુઝારી કરે છે) ?”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “ખોદાતાલાના-શુકાના એ માટે
કરું છું કે મારો અમાનો ભલો થયો છે.

મારી સામે ક્રોધયે મોટાઇ શોધી નથી-તે સાહેબે મને ઈંઝા પુગાડ-
વાથી ખરાબોના હાથ ધોઇ કાઢ્યા છે.

જ્યારે મારો ભારી ગોઝ અને મારી હમ્મો કરવાની શક્તિ જોઇ-
ત્યારે મારા દુસ્મનો મારી લડાઇમાં આજેજ બન્યા.”

ફરી પૂછ્યું કે “પૂર્વ બણીની લડાઇમાં તો તું ધણેજ તેજ ચુંગાલનો
અને દેલાવર હતો.

પણ જ્યારે તું પશ્ચિમ બણીની લડાઇમાં ઉતર્યો-ત્યારે ધીરજ અને
ઢીલ કરવા પડ્યો તેવું કારણુ શું ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “એક જવાન ઉમરનો શખ્ત-
પોતાના જીવનાં દુઃખ અને રંજનો કાંઇ પણ અંદેશો કરતો નથી.

પણ જ્યારે તેની સાઠ વર્ષની ઉમર આવી લાગી-ત્યારે તો તેણે સુલેહ
કરવા ઉપરજ મંડવું જોઇયે.

દુન્યાની સંભાળ રાખનારા પર્વેંગાર કે જ્ઞાતીજ અમાનાની નેકી
અને બદી પહેંચે છે, તે સાહેબના શુકાના કરું છું,

કે જવાનીના વખતમાં મેં કુશળતા ધરાવી-અને ભલાં કે ખૂરાને તુચ્છ-
કારી કાઢ્યું નહીં,

તેથી હવે બ્રહ્માપાને વખતે અક્લ, વિચાર, ખઝાના અને બક્ષેશ સાથ,

જ્ઞાન મારીજ અક્લ અને રાહ રીતિ હેઠળ ચાલે છે-અને ફરતું
આસ્માન મારું કીનાને દહાડેતું બખ્તર થઈ પડ્યું છે.”

તેણે પૂછ્યું કે “ધણા જૂના અમાનાના પાદશાહો-ઝાહેર અને ફૂપી
બંને વાતોની ખાહેશ રાખતા હતા.

શુમારા સખુન કમતરો રાજ બીશ ફોજનીસ્ત અજ નામદારને પીશ શુનીન દાહ પાસોખ કે હર શહરુયાર કે ખાશહ વરા દીને પર્વેદગાર નદારહ તને ખીશ દર રજો દરહ જહાનરા નેમહુખાન હમ આન કસ કે કરહ બેપુર્સીદ શાહાન દેલે શહરુયાર પુર અન્દીશહ બીનમ બદીન રૂઝગાર શુનીન દાહ પાસોખ કે બીમે ગજંદ બેદારહ બદેલ મરુદુને હુશમન્દ બદૂ ગોકૂત શાહાને પીશીન એ બજમ નબોરુદહ જાનરા બઅન્દુહો રજમ શુનીન દાહ પાસોખ કે ઈશાન એ જામ નકર્દહ હરગેજ બદેલ યાદે નામ મરા નામ બર જામ ચીરહ શુદહસ્ત રવાનમ જમાનરા પઝીરહ શુદહસ્ત બેપુર્સીદ કાનહા કે શાહાન યુદ્દ તને ખીશરા નીકૂખાહાન યુદ્દ બદાફુઓ દર્માનો કારે પેઝેશ્ક બદનરા નેયાલુહ બાયહ સેરેશ્ક શુનીન દાહ પાસોખ કે તન બી જમાન કે પીશ આયહ અજ ગર્દેશ આસમાન બેબાયેસ્ત દાર નેયાયહ બકાર નેગહુદારદશ ગર્દેશ રૂઝગાર શુ હંગામએ રકૂતન આયહ ફરાજ જમાનહ નગર્દહ બપરહીજ ખાજ બદૂ ગોકૂત અન્દીન સેતાયેશ કુની જહાનઆફરીનરા નેયાયેશ કુની જમાની નખારી બદેલ શાહમાન પુર અન્દીશહ દારી હમીશહ રવાન શુનીન દાહ પાસોખ કે અન્દીશહ નીસ્ત દેલે શાહુ બા અર્ખે ગરૂદન યકીસ્ત બેતસમ કે હર હ નેયાયેશ કુનહ હમી દીને મારા સેતાયેશ કુનહ સેતાયેશ બેબાયહ ફોજૂન બાન કે હસ્ત બેબુઈમ રાજે દેલે ઝીરુસ્ત બદૂ ગોકૂત શાહી એ ફર્જંદ ચીસ્ત હમાન આરુહા બપયવન્દ ચીસ્ત શુનીન દાહ પાસોખ કે હર હ જહાન બફર્જંદ માનહ નગર્દહ નેહાન શુ ફર્જંદ ખાશહ બેબાયહ મજેહુ એ બહુરે મજેહુ દર ગર્દહ બજેહુ વગર યુઝરહ કમ યુવહ દરુદે ઊય કે ફર્જંદ બીનહ રોખે જરુદે ઊય બદૂ ગોકૂત ગીતી તન આસાન કેરાસ્ત એ કેદારે નીકી પરીમાન કેરાસ્ત શુનીન દાહ પાસોખ કે યજ્ઞાન પરસ્ત બેગીરહ એનાને જમાનરા બદેસ્ત ફોજૂની નબુયહ તન આસાન સવહ શુ બીશી સેમાહહ હેરામાન સવહ

પણ તમારૂં બાલવાનું થોડું છે અને ઘણું રાખે છે-તે વાત આગળા નામદારો કરતાં એવાદા કહેવાય,"

પાદશાહે જવાબ દીધો કે "દરેક પાદશાહ-કે જેની પાસે પર્વર-દેગારની આપેલી દીન હોય,

તે પોતાનું તન રંજ અને દુઃખમાં રાખતો નથી-કારણ જે સાહેબે દુન્યા બનાવી તેજ તેનો નેગેહબાન પણ છે."

ફરી પૂછ્યું કે "પાદશાહનું ખુશહાલી બધું દિલ-આજ કાલ અદેશા ૧૮૮ બરેલું જોઈ છે તેનું કારણ શું?"

જવાબ દીધો કે "તુકસાનની ધાસ્તી-એક ડાહ્યો પુરખ પોતાનાં દિલમાં હમેશે રાખે છે."

ફરી બોલ્યો કે "આગળા પાદશાહો ખાનીપીની મજલેસમાંથી-પોતાના જીવને ગમમાં અને લડાઈની રંજમાં નહીં લઈ જતા હતા તે કેમ?"

પાદશાહે જવાબ દીધો કે "તેઓએ મયની જામ છોડી-પોતાનાં નામની યાદગારી રાખવાનો વિચાર પોતાનાં મનમાં કદી પણ કર્યો હતોજ નહીં.

પણ મારી કીર્તિ તે મયની જામ ઉપર ગાલેબ થઈ છે-અને મારે જીવ જમાનાને એસ્તેકબાલ ગયો છે."

એકે પૂછ્યું કે "(આગળા) મોટાઓ જેઓ રાજકર્તાઓ હતા-તેઓ પોતાનાં શરીરની સંભાળ લેનારા કેમ હતા?

પણ દવા એલાજ અથવા વૈદને લગતી કાંઈ પણ ચીજ-શરીરને લગાડવી નહીં જોઈએ."

જવાબ દીધો કે "શરીર કવખતે (મોતની આગળ) આસ્માનની ગર્દેશથી દુઃખ ભોગવે,

તો દવાનો ઉપયોગ ઝર કરવાજ જોઈએ કે જેથી જમાનાની બૂરી ગર્દેશથી તેને બચાવી લીધે (એટલે કવખતનું મોત નહીં આવે).

જ્યારે ચાલી જવાનો વખત નહીકળ આવે છે-ત્યારે ગમે એટલી સંભાળ લેવા છતાં તે વખત વીતી જતો તથી."

તેણે કહ્યું કે "તું કેટલી બધી સેતાયેશ કરે છે-અને જહાનને પચ-૧૯૯ દાના કરનાર સાહેબની નેયાયેશ કરે છે,

તોપણ તું જરાએ ખુશહાલ રહેતો નથી-અને હમેશે તારો જીવ અદેશા બરેલોજ રાખે છે તેનું શું કારણ?"

પાદશાહે જવાબ દીધો કે "કાંઈ ફિક નહીં-પાદશાહનું દિલ તો કરતાં આસ્માન જેવું છે.

મને એમ ફિક લાગે છે કે મારી રૈયતમાંનો જે કોઈ બંદગી કરે છે-તે ખરે જોતાં તે મારી ધાસ્તીને લીધે બંદગી કરે છે.

માટે જેટલી સેતાયેશ હું કરું છું તેનાં કરતાં ઘણી વધારે મારે કરવી જોઈએ-જેથી મારી રૈયતનાં ભરમની વાતથી હું વાકેફ રહું."

એકે સવાલ કીધો કે "કોઇને ત્યાં ફર્જંદ હોય તેણે ખુશી શા માટે થવું જોઈએ-તથા લમથી સગાઇ કરવામાં શું મતલબ સમાયલી છે?"

પાદશાહે જવાબ દીધો કે "જે કોઈ કે આ જહાન પોતાના ફર્જંદ ઉપર છોડી જાય છે તેનું નામ શુભ થતું નથી.

જ્યારે તેને ત્યાં ફર્જંદ હોય છે ત્યારે તેને આનંદ મળે છે-અને તે આનંદને લીધે તેનો શુનાહ દૂર થાય છે.

પછી જ્યારે તે શુઝર પામે છે અને તેનો જઈ ગઈ ગયલો ચેહરો તેનું ફર્જંદ જાય છે, ત્યારે તેથી તેનું દુઃખ એકાદ થઈ જાય છે."

ફરી પૂછ્યું કે "દુન્યા કોણ સાચ સુખી છે?-અને નેજીનાં કામ કરીને પસ્તાવો કોણને લાગે છે?"

તેણે એવો જવાબ દીધો કે "અજ્ઞાન પરસ્ત મર્દ-જે જમાનાની ૨૦૦ લગામને કાબૂમાં રાખે છે તેની સાથ,

જે કોઈ રાખસ લોક નથી કરતો તે સુખી હોય છે-જ્યારે તે લોકોને વિચાર કરે છે ત્યારે તે ધાસ્તીમાં આવી પડે છે."

દેમરુ આન કે ગોકૂતી એ કેદારે નીક
નેહાને દેલો ભાન બાબાને નીક

અગીતી અબુ તરુ કસ આનરા શેનાસ
કે નીકી સેઆલીદ બા નાસેપાસ
બેપુસીદ કાન કસ કે બદ કેદારે મોરુદ
એ હીવાન જહાન નામે ઊરા સેતોરુદ
હમાન કસ કે નીકી કુનદ યુઝરુદ
અમાનહુ નફસરા હમી બેરમરુદ
એ આયદ હમહુ નીકુધહા સેતુદ
યુ મરુઝ આમરો નીકો બદરા દેરુદ
યુનીન દાદ પાસેખ કે કેદારે નીક
બેયાબદ બદરુ ભય બાબારે નીક
નમોરુદ આન કે ઊ નીક કેદારે મોરુદ
બેયાસુદો ભાનરા બયસુદાન સેપોરુદ
જહાન કસ કે માનદ હમી નામે બદ
બઆધાસ બદ બુદો ફર્મામ બદ
નેયાસુદ હરુ કસ કચુ બાસ માનદ
જચુ દરુ અમાનહુ બદ આવાસ માનદ
દેમરુ ગોકૂત બદ નીસર બદ તરુ એ મરુઝ
અગરુ બારાદ આનરા એ સાગીમ બરુઝ
યુનીન દાદ પાસેખ કઝીન તીરહુ ખાક
અગરુ યુઝરી ચાકૂતી ભામે પાક
હરાન કસ કે દરુ બીમે અન્દુહુ ઝીસર
બદાન એન્દગાની બેબાયદ ગેરીસર
અગરુ શાહુ બારી અગરુ કેહતરી
એ બીમે એ દરુદે જહાન યુઝરી
બદ ગોકૂત ઝીન હરુદો બદ તરુ કુદામ
કચુધમ પુરુ દરો ના શાહકામ
યુનીન દાદ પાસેખ કે હમ સંગે ફૂહ
જેઝ અન્દુહુ મરમરુ કે ગર્દે ગોરુહ
એ બીમરેત અગરુ બીમે અન્દુહુ નીસર
અગીતી યુ અન્દુહુ નરેતુહુ નીસર
બેપુસીદ રસેતન અગીનહા બચીસર
કે બરુ કારે ગીતી બેબાયદ ગેરીસર
યુનીન દાદ પાસેખ કે દાનેશ યુબદ
કે દાનદહુ દાયમ બરામેશ યુબદ
બેપુસીદ કચુ મા કે બા ગન્જ તરુ
યુનીન ગોકૂત કાન કસ કે બી રન્જ તરુ
બેપુસીદ કાહુ કુદામરેત કેશર
કે અચ અરુજ દરેતો દરુ અચ બેહેશર
યુનીન દાદ પાસેખ કે અનરા કે શરુમ
નબારાદ સેરેશ્તો ન આવાએ નરુમ
એ મદાન બતરુ આન કે નાદાન યુબદ
હમહુ એન્દગાનીશ એન્દાન યુબદ
બદ ગોકૂત મરુદુમ કે નરેતુહુ તરુ
યુનીન ગોકૂત કાન કે બી અન્દુહુ તરુ
શવદ પીશે ચકુદાન તને પુરુ યુનાહ
એ બદહા દેલો બીશ કર્દહુ સેયાહ

વળી બીજી તે પૂછ્યું કે ‘ભાઈ કામ કરીને કોણ પરતાય છે?’-
તેણે બાણસ એ કે માણસનાં દિલની બધી ઈચ્છા નેપ્રીના બાબારમાં દેખા-
ડવી જોઈયે (યાને અગર હોય ભાંજ બહાઈ કરવી જોઈયે).

કુન્યામાં વધારે યુવાર તે શખસને સમજાવે-કે જે નયુજા સાથે
નેપ્રી કરે.”

ફરી પૂછ્યું કે “જે કોઈ શખસ કે બુરાઈ કરીને મરણ પામ્યા-અને
કુન્યાએ તેણે નામ પોતાનાં ફક્તરમાંથી ઉઠી નાખ્યું,

તેમજ જે કોઈ માણસ કે નેપ્રી કરે છે તે પણ મરણ પામે છે-અને
અમાને તેના દબેદમની ગણતરી કરે છે,

તો ન્યારે મોત આવ્યું અને બલાની કે બૂંડાની એક સરખી રીતેજ
કાપણી કરે છે-ત્યારે સધળી નેપ્રીનીજ વખાણ શા મટિ ગાવી જોઈયે?”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “નંક કામ-દરેક જગ્યાએ નેક તેરો
હાસેલ કરે છે.

જે કોઈ નેક કરણીનો માણસ મરણ પામ્યો તે મૂલેલો ગણાતોજ નથી-
તેણે તો પોતાનો જન પાક ચકાદાને સોંપીને ફક્ત આસાયેશ લીધી છે.

તેમજ જે કોઈની પાછળ કે બૂંડું નામ રહી જાય છે-તે યુરઆત-
માંજ બૂરો હતો અને શેવટે પણ બૂરોજ રહ્યો.

જે કોઈ તરફથી આ કુન્યામાં બુરાઈ રહી ગઈ અને જેની પાછળ
બૂરું જોણાયું તે કહીતી આસાયેશ મેળવતો નથી.”

બીજાએ પૂછ્યું કે “મોત કરતાં વધારે ખરાબ બીજી કંઈ બૂરું નથી-
અને અગર હોય તો તેનો શું ઉપાય કર્યો?”

જવાબ દીધો કે “આ સીઆહ પાક ઉપરથી-જે ટું અગર પામ્યો
તોં એમજ સમજ કે તને પાક જગ્યા મળી.

જે કોઈ કે ખાસ્તી અને ગમમાં ટવતો રહ્યો-તો તારે તેની તેની
ઝિંદગાની ઉપર રડવું જોઈયે.

અગર ટું એક પાદશાહ હોય યા નોકર હોય-તોપણ ટું આ ફાની
કુન્યાની ખાસ્તી અને દુઃખથી દુરજ રહે.”

તેણે પૂછ્યું કે “આ બેદમાંથી વધારે બૂરું કયું છે-કે જેનાથી
આપણે દુઃખ ભરેલા અને નામુરાદ બની છીએ?”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “માણસને સંતાપ ન્યારે વધી જાય, ત્યારે
તે પહાડ જેટલો ભારી ભાગે છે

અગરજે ગમની ખાસ્તી નહીં હોય તો પછી બીક શાની છે?—આ
કુન્યામાં ગમના જેવો જગી બીજે કોઈજ નથી.”

ફરી પૂછ્યું કે “એ સધળાંથી કેમ કરીને છૂટી શકાય?—કારણકે
કુન્યાનાં કમ ઉપર તો આપણને અફસોસ કરવો પડે છે.”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “જે અકલ હોય તો છૂટી શકાય-
કારણકે અકલમંદ માણસ હમેરો બુરાદ લીમાંજ રહે છે.”

ફરી પૂછ્યું કે “આપણામાંથી કોણ શખસ તગારે ધનવાન છે?”—એવો
જવાબ દીધો કે “તે શખસ કે જે ધણી રંજથી દૂર હોય”

ફરી પૂછ્યું કે “બુરામાં બૂરી અથળ કઈ છે-કે જે માનપાનથી અને
બેહેશથી દૂર રહે છે?”

એવો જવાબ દીધો કે “અકરતોમાં તે કે જે અકરતને શખાં-
પણાની-ખાસીયતજ નહીં હોય અને જે મયાદાથી બેસતું કરે નહીં.

અને મરદોમાંથી તે શખસ વધારે બૂડો હોય કે જે નાદાન હોય-
તેની તમામ ઝિંદગાની ક્યદખાના જેવી હોય છે.”

ફરી પૂછ્યું કે “કયો માણસ વધારે બહાદુર હોય છે?”—જવાબ
દીધો કે “જે માર્દ ગમથી વધુ માંડગો હોય તે.

જે કોઈયે કે પોતાનું સરીર બુરાદ કરીને સીઆહ બનાવ્યું-તે
શખસનું રવાન યુનાહ બરેલાં સરીરે પાક ચકાદાનની નકરીક જાય છે.”

બહુ ગોઠત મરુદમ કુદામરત રાત્રે
કે જાનો ખેરફ બરુ દેલે ઊ મવારેત
ચુનીન ગોઠત કાનુ કુ બચુરો જોયાન
બેપુર્સીદ મરુદમ બરીશ જોયાન
બેપુર્સીદ મરુદમ કે નીકુ તરરેત
કે ઊ બરુ સરે મરુદમાન અકુસરરેત
ચુનીન દાદ પાસોખ કે ચુન બોરુબાર
બુવહ મરુદમ અકુસર નેયાયહ બકાર
ન આન કચ પચે સુદમન્દી બુવહ
મરુ નીચ રાએ બલન્દી બુવહ
ચુ રાની કે પાદારો રાદી નભેરેત
બેબખરીદો તારીકી અચ દેલ બેશોરેત

સોદીમરુ ચુ કુશાયએ ચજદી
કે અચ જાને પાકુ આપદો બેખરી
બહુ ગોઠત દરુ દેલ હેરાસ અચ એ બીશ
ચુનીન ગોઠત કચ રન્ને કેદારે બીશ
બહુ ગોઠત બખરીશ કુદામરત બેહુ
કે બખરીન્દેલ ગર્દેલ સરકારો મેહુ
ચુનીન દાદ પાસોખ કચ અજાનિયાન
મદારીદ બાચ ઈચ સુદો જોયાન
બેપુર્સીદ મુબેદ એ કારે જેહાન
સખુન બરુ કુશાય આરકારો નેહાન
કે આઈન ચુઝીનમ અચ ગરુ પસન્દ
અગરુ ગર્દેશ કારે ના સુદમન્દ
ચુનીન દાદ પાસોખ કઝીન અખે પીરુ
અગરુ હરેત બા દાનેશો ચાદગીરુ
બુબેગરેતો દાનન્દેલો બરુતરરેત
કે બરુ દાવરાને જહાન દાવરરેત
બહુ આઈન મશાવ દુર બાશ અચ ગજન્દ
મખીન ઈચ અચ સુદો ના સુદમન્દ
બદો નીકુ અજાન દાન કશ અખબાચ નીરેત
બકારીશ કર્તમે આધાચ નીરેત
ચુ ગુચહ બેબાશ આનચે ખાહહ બુદરેત
હમ ઊ બુહ તા બુહ તા હરેત હરેત

બેપુર્સીદ કચ દરુ બરુ કીરેત રન્જ
કે તન ચુન સરાયરેત જાનરા સેખન્જ

ચુનીન દાદ પાસોખ કે ઇન ગરુ પૂરેત
બુવહ રન્જ બદાન કે મચચ અન્દરેત

ચુ પાહુદ અજાન જાન નદારદ ખરદ
નેયાયહ હમાન તન ચુ જાન બુબરદ
બેપુર્સીદ મુબેદ એ ખરુલીજો ગોઠત
કે આજો નેયાચ અચ કે બેતવાન નેહોઠત
ચુનીન દાદ પાસોખ કે આજો નેયાચ
સજદ ગરુ બેદારદ ખેરફમન્દ રાચ
તો અચ આચ બાશી હમીશહુ બરન્જ
કે હમખારહુ સીરી નેયાબી એ મન્જ

ફરી પૂછ્યું કે “ક્યા માણસ સાખ્યા હોય છે-જેની મવાલી તેને
છવ અને દિલ આપતાં હોય?”

તેણે જવાબ દીધો કે “તે રાખસ કે જે નફા અને મુકસાનમાં-
પોતાની ખંત ચાહુ રાખે છે અને બૂઝાઈ કપર પોતાની કમર બાંધતોજ નથી.”

ફરી પૂછ્યું કે “વધારે નેક માણસ ક્યા છે-કે જે માણસોનાં સર
ઉપર તાજ જેવો છે?”

એવો જવાબ દીધો કે “જ્યારે માણસમાં સહનશીલતા હોય ત્યારે
તેને તાજની ઝર હોતી નથી.

બીજી એ કે તાજ ધરાવનાર તે માણસ નથી હોતો કે જે પોતાનાજ કાયદા ૨૦૩
પાછળ મંડ્યો હોય-અથવા જે મોટાઈ મેળવવાનોજ વિચાર ધરાવતો હોય.

પણ તે રાખસ કે જે સખી મદની માફક સખાવતના બદલાની આશા
કરતો નહીં હશે-અને બક્ષેશ કરીને પોતાનાં દિલમાંના અંધકાર મોઢ
નાખતો હશે, તે નેક માણસ કહેવાશે.

ત્રીજી એ કે જે પાક મનથી અને સારી સમજથી ખોદાઈ કામ કર-
વાની કેશીરા કરતો હશે, તે ઉત્તમ માણસ કહેવાશે.”

તેણે પૂછ્યું કે “માણસનાં દિલમાં બણી ધારતી શાથી ઉપજે છે?”-
પાદશાહે જવાબ દીધો કે “પોતાની કરણી માટેના દુઃખોથી.”

તેણે પૂછ્યું કે “બક્ષેશ કહ બચી છે-કે જેથી બક્ષેશ કરનારો સર-
કરાજ અને મોટો થાય છે?”

એવો જવાબ દીધો કે “તમે હાજતમંદોને સારું માફું આવવાથી
હાથ નહીં ખાંચો તેજ બક્ષેશ બલી.”

વચીરે આ જોહાનનાં કામ માટે પૂછ્યું કે-“તું એની ઝાઢેર તેમજ
જૂપી વાત અમોને કહે,

કે જે આત્માની ચક્કર મને લાભકારક નહીં નીવડે-તો મારે પસંદ
પડતી કાઈ બીજી લાભકારક રીત કું એખતયાર કરી શકું કે નહીં?”

પાદશાહે એવો જવાબ કે “આ પુરાણો આત્માના બાહોશ અને
અનુભવ ધરાવનારો છે.

બણો મોટો છે, માહિતગાર છે અને વળી સર્વથી એક છે-અને હાહ-
ગર દાવરના નેમી આપેલા ઇન્સાફ પ્રમાણે ચાલનાર છે.

તારે અધર્મી નહી બનવું અને કાંઈને દુઃખ દેવું નહીં-લાભ કે મયર ૨૦૪
લાભની આસા આત્માનથી રાખવી નહીં.

નેકી બદી જે કાંઈ તારી ઉપર આવે તે તેનાથીજ આવતી બાજુને,
કે જેનો કોઈ ભાગિયો નથી-જેનાં કામનો પ્રારંભ અને અંત જણાયેલો નથી.

જેમ તે (ખુદ) કહે છે તેમ થોભી જ. જે તે ઉંચે તેજ થાય છે-
દુન્યા જ્યારથી હરતીમાં આવી ત્યારથી તે છે અને જ્યાં સુધી દુન્યા રહેશે
ત્યાં સુધી તે રહેશે.”

વળી પૂછવામાં આવ્યું કે “શરીરનાં દુઃખથી કોણને ખમવું પડે
છે?-કારણકે શરીર તો આત્માને રહેવા માટે ત્રણપાંચ દિવસના ઉતારાની
જગ્યા મિસાલ છે.”

પાદશાહે જવાબ દીધો કે “આ માટીની આમલીને જ્યાં સુધી તેમાં
ગર બેઠેલો છે (એટલે જ્યાં સુધી તેમાં આત્મા બરાબલો છે) ત્યાં સુધી
તેને દુઃખ વેઠવાનું છે.

જ્યારે આત્મા કાયામાંથી નીકળી ગયો કે તેને કાંઈ સુઝી રહેતી નથી-
આત્મા એક વખત નીકળી ગયો કે પાછી તેને કાયા મળતી નથી.”

વળી વચીરે પરહેન રહેવા માટે પૂછ્યું અને બોલ્યો-કે “લોભ અને
હાજત કેણુ જૂપાવી રાખી શકે છે?”

પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “લોભ અને હાજત અકલમંદ
માણસને ઘટે છે કે જૂપાં રાખી શકે.

કારણકે તું હમેશે લોભથી દુઃખમાંજ રહેશે-અને માલ ખઝાનાથી
પણ તું કદી ધરાવતો નથી.”

૨૦૫ એપુર્ણિ કચ શહુર્યારાને ખીશ
 બહુશો બરાયો બઆધનેાં છીશ
 કેશ દાની અચ શહુર્યારે જમીન
 પસ અચ મરૂં બરુ કચ કુનીમ આકરીન
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે આન પાદશા
 કે બાશહ પરસ્તેતહો પારુસા
 એ દાદારે દારન્દહુ દારહ સેપાસ
 નબાશહ કસ અચ રન્ને ઊ દર હેરાસ
 પુર ઉગમીહ દારહ દેલે નીક મરૂહ
 દેલે બહુ કુનેશરા પુર અચ બીમે દરૂહ
 સેપહુરા બેચારાયહ અચ ગન્ને ખીશ
 સુએ બહુસેગલ અકૂગનહ રન્ને ખીશ
 સપુન પુર્ણિ અચ બેષદાને જેહાન
 બહો નીક દારહ એ દુશમન નેહાન
 એપુર્ણિ કારે પરસ્તેશ બચીસ્ત
 બનીકીએ ચચદાન ગેરાયન્દહુ કીસ્ત
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે બારીકુ ભૂય
 રવાન અન્દર આરહ બબારીકુ મૂય
 નુખોસ્ત આન કે દાનહ કે હસ્તે યકીસ્ત
 તોરા ઝીન નેશાન રહુનુમા અન્કીસ્ત
 વજૂ દારહ અચ કારે નીકી સેપાસ
 બહુ બાશહ ઈમન વજૂ દર હેરાસ
 હેરાસે તો આનગહુ કે ભૂઈ ગઝન્દ
 વજૂ ઈમની ચૂન બુવી સૂદમન્દ
 અગર નીક દીન બાશીઓ રાહુ ભૂય
 બુવહ નચદે હરકસ તોરા આખ રૂય
 વગર બહુ કુનેશ બાશીઓ બહુ તનહુ
 બહુબળ ફેરેતહ રવાનત બનહુ
 મબાશ ઈમ ગુસ્તાખ બા ઈન જેહાન
 ક ઊ રાએ ખુહ દારહ અન્દર નેહાન
 ગેરાયન્દહુ બાશી બકેદારે દીન
 નબાશી બરન્જ અચ પયે બેહુ ગુઝીન
 બેરહરા કુની બરુ દેલ આમૂઝગાર
 બેકૂશી કે નકીબદત રૂઝગાર
 હમાન નીચ ચારે ગુનહુગાર મરૂહ
 નબાશી બઆઝારે નન્ગો નબરૂહ
 ધમે ઈન જહાન અચ પયે આન જેહાન
 બેબાયહ કે દારી બદેલ દર નેહાન
 નેશસ્તનત હમવારહુ બા બેષદાન
 ગેરાયન્દહુ રામેશી ભવદાન
 કે ઈન રામેશ અન્દર જહાન બુઝરહ
 હેશ ઈનરા બરામેશ હમી નુશમરહ
 ૨૦૬ ગેરાયન્દહુ બાદી બકુન્ગો રાય
 બચચદાન બેરહ બાયદત રહુનુમાય
 એ અન્દાઝહુ બરુ નુઝરાની સોખ
 કે તૂ નવ નેગારીઓ ગીતી કોહન
 નગદાનદત રામેશી રૂચ મસ્ત
 નબાશહત બા મરુદમે બહુ નેશસ્ત
 બેપીચી દેલ અચ હરૂચે ના બૂદનીસ્ત
 બેબપશાય ઊરા કે બપશુદનીસ્ત

ફરી પૂછ્યું કે “આગળા પાદશાહોમાંથી-હહાપણમાં, વિચાર શક્તિમાં, રીત રિવાજમાં અને દીન ધર્મમાં,
 એ દેશના પાદશાહ ! તું કાણને એવો ભણે છે !-કે જેના મૂલ પછી
 અમે તેની ઉપર દુઆ કર્યે ?”
 એવો જવાબ દીધો કે “તે પાદશાહ-કે જે ખોદાની પરસ્તેશ કર-
 નારો અને પરહેઝગાર હોય,
 તેમજ જે જેહાનની સંભાળ રાખનાર દાદારના શુક કરતો હોય-
 જેના દુઃખથી કોઈ ધાસ્તીમાં નહીં રહેતું હોય,
 જે નેક માણસોનાં દિલ ઉમેદ ભરેલાં રાખતાં હોય-અને જેનાથી ખૂરી
 કરણીના રાખસોનાં દિલ દુઃખ અને ધાસ્તી ભરેલાં રહેતાં હોય,
 જે પોતાનાં લશ્કરને તેના ખઝાનાથી સણગારેલું રાખતો હોય-અને
 પોતાના દુશ્મનો પાછળજ સખત મેહનત લેતો હોય,
 જે જેહાનના દાનાઓથી હહાપણ અંતરિયા કરે-અને બહુ કે બહુ મધણું
 પોતાના દુશ્મનોથી છપાવેલું રાખે (તેવા પાદશાહ ઉપર દોઆ કરવી જોઈએ).”
 ફરી પૂછ્યું કે “બંદગી કરવાનું કામ શા માટે છે-અને યજ્ઞદાનની
 નેપ્રીની ખાહેશ કરનારો કાણ રાખસ છે ?”
 પાદશાહે એવો જવાબ દીધો કે “ખોદા શેનાસીની શક્તિ ધરાવનારો
 માણસ તેની શોધમાં પોતાના આત્માને બાલ જેટલો બારીક બનાવે છે.
 પહેલું એ કે તે એમ ભણે કે તે સાહેબ છે અને વળી હરીફ વગ-
 રનો છે-અને તારી રેહનુમાઈ કરનારો તેના જેવો બીજો કોઈજ નથી.
 નેપ્રીનાં કામો કરવા માટે તે તેનાજ શુકાના કરે-તે સાહેબથીજ
 નચિનત રહે અને તેનાથીજ બીતી પણ રહે.
 જે વખતે કે તું કાંઈને ઇઝા પુગાડે તે વખતે તું ધાસ્તી કરે-અને
 જ્યારે તું કાયદાકારક કામો કરે ત્યારે તે સાહેબથી નચિનત રહે.
 અગરજે તું બધી દીનનો અને નેપ્રીનો માર્ગ શોધનારો બનશે-તો
 દરેક જણ આગળ તને આબર મળશે.
 પણ જે તું બૂંડાં કરતુકનો અને બૂંડી ખાસીયતનો થશે-તો તારાં
 રવાન તારો અસ્થાળ દોઝખમાં મોકલશે.
 તું આ દુન્યા ઉપર કાંઈ પણ મુસ્તાક ના બનતો-કારણકે તે પોતાનો
 ભેદ છપોજ રાખે છે.
 દીનનાં કામો કરવા ઉપરજ તારી ખાહેશ રાખજે-એટલે તને બધાં
 કામો કરવા માટે મેહનત પડશે નહીં.
 તારાં દિલ ઉપર હહાપણનેજ ઉસ્તાદ બનાવજે-સંભાળજે કે ઝમાનો
 તને ફરેખ નહીં દીયે.
 તેમજ તું કોઈ ગુનેહગાર રાખસનો આક્રમના વખતમાં કે ક્રીત્તિના
 વખતમાં સાથી પણ ના બનતો.
 આ જેહાનનો ગમ પેલી દુન્યાના કાયદા માટે-તને પોતાનાં દિલમાં
 છપાવીજ રાખતો ઘટે છે.
 તને હમેશો અક્લમંદો સાથે બેસતુ જોઈએ-અને હમેશાની ખુશહાલી-
 નીજ ખાહેશ કરવી જોઈએ.
 કારણકે આ ખુશહાલી તો આ દુન્યામાંજ પસાર થઈ બચ છે-
 અક્લમંદ માણસ તેને ખુશહાલી તરીકે ગણતોજ નથી.
 તું દાનાહ અને અક્લનીજ ખાહેશ કરનારો થજે-યજ્ઞદાનના માર્ગ
 તરફ જવા માટે અક્લજ તારો રેહનુમા બનવો જોઈએ છે.
 અંદાઝ કરતાં તું વધારે સખુનો ના બોલતો-કારણકે તું નવો બોલ-
 નારો અને દુન્યા તો જૂની પૂરાણી છે.
 આ ઝમાનાની ખુશહાલી તને મસ્ત બનાવી નહીં દીયે તે સંભાળજે-
 તને બૂંડા માણસો સાથે બેસતુ નહીં જોઈએ.
 જે કાંઈ ચીજ કે બનવા જોગ નહીં હોય તેનાથી તારાં દિલ ફેરવજે-
 અને જેની ઉપર બક્ષેશ કરવી ઘટે તેની ઉપર બક્ષેશ કરજે.

નદારી દેરીય આનયે દારી એ દૂરત
અગર દીલ્હી ખાહ અગર મલ્લે પૂરત
અગર દૂરત આ દૂરત ગીરહ શુમાર
નખાયદ કે ખાશદ મેયાનજી બકાર
શુ. આ મહે બહાહ ખાશદ નેશરત
શુનાન કુન કે તુ. શાયદ જી બર તો દરત
શુ બાયદ કસી રાહે ખાયરતગી
હોનર ખાયદો શર્મે આહેરતગી
નખાયદ જખાન અચ હોનર ચીરહ તર
દોરહ અચ હોનર નુશોરહ દાહગર
નદારહ કસીરા ખુઝોર્ગી બચીચ
ન ખારી બનાચીચ આરહ બનીચ
અગર બહુમાની કુશાયદ જખાન
તો તીઝી મકુન ઈચ આ બહુ શુમાન
વજાન પસ કે સુરતી શુમાની બરહ
વચ અન્દાજહુ ગોફતારે જી ખુઝરહ
તો પાસોખ મરૂરા અઅન્દાજહુ ગૂચ
સુખુનહાએ ચરખ આવરો તાજહુ ગૂચ
બઆઝરમ અગર બેફમની સુએ ખીશ
પરીમાની આયદ એ ગોફતારે પીશ
શુ બીકાર ખાશી મશવ રામશી
નકારીરત બીકારી અર ખાહશી
બહર કાર ફૂરા બેખાયદ શુદન
બદાનેશ નેચૂશા બેખાયદ ખુદન
બકારી નેયાઝી કે ફર્મમે જીય
પરીમાનીઓ. તુન્દી આયદ બચ
બેખાશાય અચ દરહ બર સુરતમન્દ
મેયાવર હેલશ સુએ દર્દો ગજન્દ
ખેરદમન્દ ફે હેલ કુનહ બોરહમાર
નખાશદ બચરમે જહાનદાર ખાર
બેદાનહ કે અન્દરત આ જી હોનર
અઅન્દાજહુ આરહ બહર કાર સર
કે અફઝની અચ દૂરત બેરતાયદશ
બલન્દીઓ. કમ્ઝી બેચકુઝાયદશ
હમાન મહે ઈજહ નદારહ બરન્જ
અગર અન્દ ગર્દહ પરાગન્દહુ ગન્જ
પરતેશ કુનહ પીશહો રાસ્તી
બેપીચહ એ બીરાહીઓ. કાસ્તી
બહીન નહો ઈન શાખહા યાફત દરત
હોનરમન્દ દીનીઓ. ચઝપરત
હમીનરત રાયો હમીનરત રાહ
બચહદાન ગેરાયો બચહદાન પનાહ
અગર દાહગર ખાશી અચ શહુરયાર
નેફ માનહ અચ તુ હમીન યાહગાર
શુનાન હમ કે અચ શાહુ નૂશીરવાન
કે જી ખાફ શુદ નામ દારહ જવાન
શુદ અન્દર નેહાન નામે જી આરકાર
અચ માન્દહુ ગોફતારે જી યાહગાર
બકેદારી નીફ ખુબહ બી ગમાન
શુનીન નામે જી બેન્દહુ દર હર અમાન

તારી પાસ એ કાંઈ હોય તે દોસ્તોને આપવાની આનાકાની કરતો ના-
પછી એ તે તારી આંખ માગે કે તારું બેનું અને ચામડી પણ માગે તો આપજો.
જ્યારે એક દોસ્ત પોતાના દોસ્ત સાથે કોઈ બાબતનો વિચાર ચલાવે-
ત્યારે કોઈ ત્રીજા શખ્સને તે કામમાં લેવો બેઝયે નહીં.

જ્યારે તને દુરમન સાથે બેસવું થાય-ત્યારે સંભાળજે કે તે તારી
ઉપર ગાલેબ નહીં આવી ભય.

જ્યારે કોઈ શખ્સ લાયકાતનો માર્ગ શોધતો હોય-ત્યારે તેનામાં
હુનર, ક્રીત્તિ અને ધીરજ હોવી બેઝયે.

પોતાના હોનર કરતાં પોતાની અબાનને વધારે તેજ રાખવી બેઝતી
નથી-એક ઈન્સાફી માણસ બૂઠાણીને હોનર તરીકે ગણતોજ નથી.

કોઈને પોતાની પાસની ચીજોથી મોટાઈ મળતી નથી-તેમજ કોઈ
પાસ કોઈ ચીજ નહીં હોવાથી તે હલકો પણ ગણતો નથી.

અગરને એક બહુ વિચારનો શખ્સ પોતાની અબાન ગમે તે બેલવા ૨૦૮
ઉપર બોલે-તો તેવા બહુ વિચારના શખ્સ સાથે તું આકળો ના પડી જતો.

પણ પછી કે જ્યારે તેના વિચારો સુસ્તી પડે (યાને ધીરો પડે)-
અથવા તો તેની વાત હદથી બાકેર નીકળી ભય,

ત્યારે તેને તું તે બાબતનો અંદાજથી જવાબ આપજો-મીઠાસદાર
અને સારા સમુનો બેલજો.

એ તું તેને સલાહ સંપન્નથી તારી તરફ ખેંચશે-તો તેને આગળી
વાતોથી પરોમાન થવું પડશે.

જ્યારે તું બેકાર બનેલો હોય ત્યારે ખુશહાલી ના કરતો-કેમકે એ
તું ડાહ્યો હશે તો સમજશે કે બેકારી કાંઈ પણ કામ લાગતી નથી.

દરેક કામમાં કોરોશ કરવી બેઝયે-અને હમેશો અકલનીજ વાતો
સાંબળતા રહેવું બેઝયે.

તું એવાં કામમાં ના લાગતો કે જેનું શેવટ-પરોમાની અને ગુસ્સો
ઉત્પન્ન કરે.

હાજતમદો ઉપર તું દિલસોઝીથી રેહમ કરજો-તેનાં દિલને દુઃખ
અને ઈઝા બર્ધુ ના બનાવતો.

એ અક્લમન્દ માણસ કે પોતાનાં દિલને સહનશીલતાવાળું કરે છે-
તે ખોદાતાલાની નજરમાં ખુવાર ગણતો નથી.

પોતામાં કેટલી લાયકાત છે તે બહુને-અંદાજીજ કોઈ કામ માથે
લેવું બેઝયે.

કારણકે વફાદાર દોસ્તની ઉત્તિથી તેની વખાણ થાય છે-અને ચઢતી ૨૦૯
પડતીમાંજ તેના વધારો હોય છે.

તેમજ ખોદાનો લાલ ગમે એટલો ખાતો પરાગદેહ થઇ ભય તોપણ
તે કરી ગમ કરતો નથી.

તે તો ખોદાની પરસ્તેશનો અને સમ્બાધનોજ ધંધો કરે છે-આડે
માર્ગથી અને બૂઠાણીથી તે દુરન્જ રહે છે.

એજ સીડી અને એજ ડાંખળીઓ ઉપર ચઢી-હુનર ભરેલા દીનદાર
શખ્સો અને ચઝદાનની પરસ્તેશ કરનારા મદો પોતાની યુરાદે પુચ્યા છે.

એજ વિચાર નેક છે અને એજ માર્ગ બલો છે-તું પાક ચઝદાનનીજ
ખાહશ કર અને ચઝદાનની પનાહ લે."

(હવે વિદેહીસી કહે છે કે) એ પાદશાહ (મહમૂદ)! એ તું પણ
ઈન્સાફી થશે-તો તારી નેકનામી પણ ચાહગાર રહી જશે,

જેવી કે પાદશાહ નોશીરવાન તરફથી રહી ગઈ છે-એ કે તે તો
ખાકમાં મળી ગયો છે પણ તેવું નામ જીવતું રહી ગયું છે.

તે તો ખાકમાં ઢંકાઈ ગયો છે પણ તેવું નામ પ્રખ્યાતીમાં આવી
ગયું છે-તેની સધળી વાતો ચાહગાર રહી ગઈ છે.

બેશક કે તેનાં ભલાં કામોને લીધે એવી રીતે દરેક અમાનામાં તેવું
નામ જીવતું રહેશે.

બુધ તા બબયસ્ત અર્ખો જમીન
અબરૂ જાનથ અચ બેજદાન આફરીન

ન્યાં સૂધી આ આસ્માન અને જમીન કાયમ છે ત્યાં સૂધી દાનેશ-
મદો તરફની દોઆ તેના જન ઉપર કાયમ રહેશે.

બેસીચીદને નૂશીરવાન બજંગો કયસરે રૂમ.

નોશીરવાને કયસરે રૂમની લાઈ માટે તૈયારી કરતી.

૨૧૦ યુનીન ગૂચદ અચ નામએ ખાસ્તાન
એ ગોકૂતારે આન દાનેશી રાસ્તાન
થુ આગાહી આમદ ખઆબાદ બુમ
બનચદે જહાનદાર કેસા એ રૂમ
કે તૂ જેદહુ બાદી કે કયસર બેચારુદ
જમાનો જમીન દીગરીરા સેપોરુદ
પુરુ અન્દીશહુ શુદ જાને કેસા એ મરુ
શુદશ લઅલ રોખસારહુ ચૂન જરુદ બરુ
શુજીન કરુદ અચ ઈરાન ફેરેસ્તાદઈ
જહાનુદીદહુ મદીએ આઝાદઈ
ફેરેસ્તાદ નચદીકે ફર્જદે ઊય
બદાન સજસ શામે બરુમદે ઊય
સાબુન ગોકૂત બા ઊ બચર્ખી ખસી
કઝીન બદ રહાઈ નેયાબદ કરી
યકી નામહુ બેન્વેશત પુરુ સૂગો દરુદ
પુરુ અચ આબુ દીદહુ દો રોખસારહુ જરુદ
કે ચચદાન તોરા જેદગાની દેહાદ
પસ અચ મર્જો ઊ મેહુરુબાની દેહાદ
નજાયદ જોચ અચ મરુગ્રશ જાનવરુ
સરાએ સેપન્જરેતો મા બરુ શુજરુ
૨૧૧ અગરુ તાજ સાઈમ અગરુ ખૂદો તરુ
રહાઈ નેયાબીમ અચ ચન્ગે મરુ
એ કયસરુ એ ખાકાન થુ આમદ જમાન
બખાકુ અન્દરુ આરુદ સરશ નાગહાન
એ કયસરુ તોરા મોચુદ બેચારુ બાદ
મસીહા રવાને વરા ચારુ બાદ
શનીદમ કે બરુ નામવરુ તખ્તે ઊય
નેશરતી બેચારાસ્તી બખતે ઊય
એ મા હરુએ બાયદ બનીરુ બેખાહુ
એ અરેપો સેલીહો એ ગન્જ સેપાહુ
ફેરેસ્તાદહુ અચ પીશે કેસા બેરકૂત
બનચદીકે કયસરુ ખરામીદ તફૂત
થુ આમદ બદરુગહુ કુશાન્દ રાહુ
ફેરેસ્તાદએ શાહુ શુદ પીશે ગાહુ
થુ કયસરુ નેગહુ કર્હો અન્વાન બેદીદ
એ બીશીએ કેસા દેલશ બરુ દમીદ
જવાન ખીરહુ સરુ ખૂદો હમ નવ નેશરત
ફેરેસ્તાદહુરા તીચ બેન્ચુદ દરેત
બેપુર્સીદ ના કામ પુર્સીદની
નેગહુ કર્હની સુરેતો બદ દીદની

પેલા રાસ્ત લોકાના દાનેશવર મદની વાતો ઉપરથી-લખાયલાં ખાસ્તાન
નામામાં એ પ્રમાણે મહે છે,
કે જ્યારે રૂમના મુલકમાંથી આબાદ મુલક ઇરાનમાં પાદશાહ નોશીર-
વાનની નજરીક ખબર આવી,
કે “તું પાદશાહ હમેશે જીવતો રહેજો! રૂમનો કયસર મરણ પામ્યો
છે-તેણે પોતાનો વખત અને મુલક બીજને સોંપી આપ્યો છે.”
કયસરનાં મોતથી નોશીરવાનનો જીવ અંદેશા બેરેલો થયો-અને તેનો
લાલ ચેહરા ફિક્કાં પાદડાની માફક બન્યો.
તેણે ઇરાનમાંથી એક અનુભવી અને મરતબાવાળો એલચી ચુંડી
કાઢ્યો.

અને તેને કયસરનો છાકરો કે જે તેનીજ લીલી અને ફળદ્રુપ ડાળી
હતી તેની આગળ મે કહ્યો.

તેની પાસ તેણે કેટલાક નર્મસ બર્ખાં સખુનો કહેવાડયા-કે “એ
મોતની આફતથી કોઈ છટકારો પામતું નથી.”

વળી તેણે આંસુ બરી આંખોએ અને ઝંઘ યથલા ગાલોએ એક સોગ
અને દુઃખ બેરેલું નામુ લખાવ્યું.

કે “પાક ચઢદાન તને લાખી જિંદગાની બક્ષે-અને કયસરનાં મોત
પછી તારી ઉપર મેહરુબાની રાખે.

જીવ ધરાવનારા મોતને માટેજ જન્મે છે-આ દુન્યા તો એક ત્રણપાંચ
દિવસનું મુસાફરખાનું છે અને આપણે તેના મુસાફરો છીએ.

અગરને આપણે તાજ પેહેચે કે અગર બખ્તર અને લોઢાંની કોશાહ
પેહેચે-તોપણ મોતની ચુંગાલમાંથી છટકારો પામવાના નથી.

જ્યારે મોત આવે છે ત્યારે શું કયસરના કે શું ખાકાનનાં સરને તે
અચાનક ખાકમાંજ નાખે છે.

કયસર તરફથી મળેલાં રાજ માટે તેને મારા તરફની મુબારકબાદી
હોજો!-કયસરનાં રવાનનો તેનો પયગરબર મસા મદદગાર પન્તે!

મેં સાંભળ્યું છે કે તેનાં નામીયાં તખ્ત ઉપર-તું બેઠો છે અને તેનાં
બુલદ બખ્તને તેં પાછું મણગતું છે.

માટે અમારી પાસેથી મદદ માટે ઘોડા, હથિયાર, ખજાનો અને
લશ્કર જે કાંઈ જોઈયે તે તું માંગજે.”

પેલો એલચી નોશીરવાન આગળથી કયસરની નજદીક ચિતાખી
કરતો ગયો.

જ્યારે તે દરગાહ આગળ આવ્યો ત્યારે તેઓએ તેને રસ્તો આપ્યો-
પાદશાહનો એલચી તેનાં તખ્ત આગળ ગયો.

જ્યારે કયસરે તેની ઉપર નેગાહ ધ્રીધી અને પેહુ નામુ જોયું-ત્યારે
નોશીરવાનની મીઠાઈથી તેનું દિલ નેશમાં આવ્યું.

તે જવાન્યા આકળા સ્વભાવનો હતો અને વળી નવોજ ગાદીએ
આવ્યો હતો-તેથી ઇરાનના એલચીને ટુરત હાથ દેખાડી ઉભો રાખ્યો.

હયુપયુ મને તેની ખબર પૂછી-અને ધિક્કાર સાથે તેની તરફ જોવા
લાગ્યો.

યહી બધ દુરશ ફેરફાર આવરીફ
 બહાન નામએ પાદશા નમરીફ
 બચક હકેતલ હર કસ કે ખુદ રાએજન
 બમચદીકે કયસર શુદંદ અન્જુમન
 યુનીન ગોફત કયસર અબા રાએજન
 કે ઇન પાસોએ નામહરા રાએ જન
 યુનાન યુન તો દાની કે બાયદ નેવેશત
 નવીસો પરીદાર કુન ખૂબો એશત
 યુનીન ગોફત મૂબેદ કે મન કેહુતરમ
 એ ફર્માને શાહે જહાન નુઝરમ
 હમહ ઉત્કુફે મૂબેદો રાએજન
 બચકસુ શુદંદ અન્દરાન અન્જુમન
 નેવેશતન્દ પસ પાસોએ નામહુ જુદ
 બહાન સાન કે કયસર એફરૂમદહુ બૂદ
 નુખોસ્ત અચ જહાન આફરીન યાદ કરૂદ
 ખેરફરા બરાન યાદ બુન્યાદ કરૂદ
 સજા ખુદ એ શહુ હમયુનીન નામહુ બૂદ
 ન બર કામે બાયેસ્તહુ ખુદકામહુ બૂદ
 ખુદી જાન કે કયસર જવાનસ્તો નવ
 બગબહર બદીન મહે મા પીશરવ
 ચકુ એમસાલ બા મહે બરુના મકાવ
 બબીશીએ અન્વાનો હમ બાજો સાવ
 બહર પાયમર્દીઓ ખુદકામઈ
 નેવેશતસ્ત બર નાસજા નામઈ
 બઅન્વાન એ કયસર સરફરાએ ફમ
 કે કોહસારહા પીશે ઊ હમયુ મૂમ
 ફેરેસ્તાદએ શાહે ઇરાન રસીફ
 બેગુયદ એ મા પીશે શહુ હરએ દીફ
 એ અન્દહો શાદી સખુન હરએ ગોફત
 ઘમો શાહમાની નમાનદ નેહોફત
 બેશુદ કયસરો તાજહુ શુદ કયસરી
 કે સર બર ફરાજહ એ હર મેહુતરી
 નદારહ એ શાહાન કસીરા બકસ
 એ કેહુતર એ અચ શાહે ફર્યાફરસ
 યુ કેતાસ ફમી બેયારસ્તન્દ
 બહર બર ફેરેસ્તાદહરા ખાસ્તન્દ
 યુ બેશનીફ દાના કે શુદ રાએ રાસ્ત
 બેયામહ બહર પાસોએ નામહુ ખાસ્ત
 વશ નાસજા બેલઅતી સાખતન્દ
 એ બીગાનહુ અચવાન બેપર્ખતન્દ
 બહુ ગોફત કયસર ન મન આરમ
 ન અચ ચીનો હયતાલેયાન કમતરમ
 એ મેહુતર સખુક દાશતન નાસજાસ્ત
 અમર શાહે તુ બર જહાન પાદશાસ્ત
 ખુઝોગુ આન કે ઊરા બસી દુશમન્સ્ત
 મશ દુશમનો ફરેત બર દામન્સ્ત
 એ દારી તો અચ મન ખુઝોર્ગી ફેરીશ
 હમી આફતાબ અન્દર આરી બમીશ
 યુ કાર આચકમ શહુરયારમ તોઈ
 હમાન અચ પેદર યાદમારમ તોઈ

એક દુરની જગ્યા ઉપર તેને ઉતારો આપ્યો-અને પેલાં પાદશાહનાં ૨૧૨ નામા ઉપર નજર પછી નહીં નાખી.

એક હક્કા પછી જે કોઈ કે તેના સલાહકારો હતા-તેઓ કયસરની નજદીક એકઠા થયા.

કયસરે પોતાના સલાહકારને કહ્યું-કે “આ નામાનો જવાબ લખવાની મસ્લહત કર.

જે પ્રમાણે લખવું એધયે તે પ્રમાણે જેમ તું બહુતો હોય તેમ લખ અને સાડે માહું તેની અંદર દર્શાવ.”

વડો વઝીર બોલ્યો કે “હું તારોજ નોકર છું-દેશના પાદશાહનાં ફર્માનથી હું ફરતો નથી.”

સંખળા પાદરીઓ, વઝીરો, અને સલાહકારો-તે અન્જુમનમાં વિચાર ચલાવવા માટે બેગા થયા.

તેઓએ પછી જેમ કયસરે ફર્માવ્યું હતું તેમ ચેતાબ તે નામાનો જવાબ લખ્યો.

પહેલાં દુન્યાને પચા કરનાર સાહેબને યાદ કીધો-અને તે યાદ કયો બાદ ડહાપણનો પાથો નાખ્યો,

કે “ખુદ પાદશાહ તરફથી તો એવુંજ નામુ ઘટારત હતું-પણ મારા જેવા આપએખતયાર પાદશાહની મરજ માફકવું નહીં હતું.

તું કયસરને ધિક્કારે છે કારણકે તે જવાબ છે અને દુરતનો તખ્ત ઉપર આવેલો છે-પણ બુન્યાદમાં તો તે અમારા દેશમાં અમારો વડો છે.

તારા મોટા અનુભવથી અને ખંડણી લેવાની માગણીથી-આ જવાબ ૨૧૩ સાચ એક વર્ષ ચીથરાં ફારતો ના.

તારી મતલબને માટે તું દરેકને મદદ કરવા નીકળી પડે છે-નાલાયકી બરી રીતે તેં નામુ મોકલ્યું છે.

પ્રથમ કયસર તરફથી જે ફરમાનો વડો છે-કે જે પોતાના બળવાન હાથે પહાડોને મીણુ મિસાલ નર્મ બનાવે છે.

ઈરાનના શાહનો એલથી અહીં આવ્યો છે-તે શાહ આગળ અમારી તરફથી જે કાંઈ બેધું છે તે કહેશે.

ગમ અને ખુશહાલી માટે જે કાંઈ સખુનો કહ્યા છે-તે ગમ અને ખુશહાલી છપી રહેતી નથી.

એક કયસર મરી ગયો અને બીજો કયસર નવો થયો-કે જે દરેક પાદશાહોનાં કરતાં પણ તે પોતાનું સર બેધું ચઢાવે છે.

પાદશાહોમાંથી તે કોઈને કાંઈ ગણકારતોજ નથી-પછી તે પાદશાહ શું નાનો હોય કે શું ફર્યાદ સાંભળનારો મોટો પાદશાહ હોય.”

ન્યારે તે ફમી નામુ લખાઈ તૈયાર થયું-ત્યારે ઇરાની એલચીને દરવાજા આગળ બોલાવ્યો.

ન્યારે તે દાનાએ સાંભળ્યું કે “તેઓ વિચાર બરાબર ચલાવી ચૂક્યા છે”-ત્યારે દરબારમાં આવી પોતાનાં નામાનો જવાબ માવ્યો.

પેલા એલચી માટે તેઓએ એક નાલાયક પોશાક તૈયાર કીધો-અને પારકા લોકોથી તે મકાન ખાલી કીધું.

પછી કયસરે તેને કહ્યું કે “હું કાંઈ નોશીરવાનનો ચાકર નથી-અને ૨૧૪ ચીન તેમજ હયતાલી લોકો કરતાં કાંઈ હું ઉતરતો નથી.

અગર તારો શાહ દેશ ઉપર મોટો પાદશાહ છે-તોપણ બીજા પાદશાહોમાંથી કોઈને હલકા ગણવા એ સજાવાર નથી.

મોટો પાદશાહ તેજ કે જેના દુશ્મનો ઘણા હોય-મારા દુશ્મનો તેમજ દોસ્તો મારી દામન ઉપર લટકે છે (યાને હું કોઈનેજ ગણકારતો નથી).

તું મારી મોટાઈને શા માટે એમ છપાવી રાખે છે-અને શેશન આફતાબને શા માટે વાદળમાં ઢાંકે છે?

ન્યારે અને કામ પડશે ત્યારે તુંજ મારો પાદશાહ છે-તેમજ બાપ પછીથી તુંજ મારો ચાદમાર છે.

સાથુન હરચે દીદી બખૂબી બેગૂચ
 વઝીન પાસોએ નામહુ એશતી મળૂચ
 તનશરા બખેલઅત બેયારાસ્તનહ
 બહરુ ખારએ મરૂખાન ખાસ્તનહ
 ફેરેસ્તાદહુ બરૂગશતો આમહુ હમાન
 બમ-એલ જમાની નગેસ્તી જમાન
 બેયામહુ બનચદીકે કેસ્ત રસીહ
 બેગોકૂત આન કુળ રફતો દીદો શનીહ
 એ ગોકૂતારે બી તંગુ દેલ ગશત શાહુ
 બહુ ગોકૂત બરુ ખુદી અચ ર-ગે રાહુ
 ૨૧૫ શનીદમ કે હરુ ફ હવા પર્વરહ
 ન અન્દીશહ અચ કારુ કચકરુ બરહ
 ગરુ બી દુસ્તો દુશમન નદાનહ હમી
 ચુનીન રાએ દેલ બરુ તો ખાનહ હમી
 શુમાનમ કે મારા હમ બી દુસ્ત નીસ્ત
 વગરુ ખૂને બીરા પયો પૂસ્ત નીસ્ત
 બચદાને પાકો બખુરશીદો માહુ
 બઆજરુ ગોશરપો બતખતો કોલાહુ
 કે ગરુ નીચ ચકૂતન એ રૂમી નેજાહ
 બેમાનમ કે બાશાહ અબરુ તખ્ત શાહ
 નયમ અચ નેજાહે દેલાવરુ કોબાહ
 મકુન પીશે મદાન એ મન નીચ યાહ
 કુનમ બીન સેપસ રૂમરા ના શૂમ
 બરુ અન્ગીજમ આતેશ એ આબાહ બૂમ
 હેગરુ હરચે દર પાદશાહીએ બીસ્ત
 એ ગન્જો ગોહરુ પુરુ કુનહ ગાવ પૂસ્ત
 નશાયહ સરે તીધે મારા નેયામ
 મગરુ દેલ એ રૂમી રસાનમ બકામ
 હમી સરુ ફરાહહ કે મન કચસરમ
 ગરુ અચ નામદારાન ચકી મેહુતરુમ
 ૨૧૬ બેફરૂમહ તા બરુ દરશ કરુનાય
 દમીદનહ બા સેન્જે હેન્દી દરાય
 હમાન ફેસ બરુ ફહએ અન્દહ પીલ
 બેબસ્તો શુદ અચ ગરુહ ગીતી ચુ નીલ
 સેપાહી શુજશત અચ મદાઈન બદશત
 કે દયાએ સખ અન્દરુ ખીરહુ ગશત
 એ નાલીદને બૂકો ર-ગે હેરકૂશ
 એ બૂશે સવારાને જરૂરીનહુ કંકૂશ
 સોતારહુ તો ગોકૂતી બઆબ અન્દરસ્ત
 સેપહરે રવન્દહુ બઆબ અન્દરસ્ત

ને કાંઈ સહુનો તે સાંભળ્યા છે તે ખૂબી સાથ તેને કહેને-અને
 આ નામાના જવાબથી તે કાંઈ બ્રાહ્મ ના શોધતો.”

પછી તેનાં તનને પેલા સરપાવથી સણગારું-અને હરવાઝા ઉપરથી તે
 એલથી સરદારનો ઘોડો મંગાવ્યો.

એલથી પાછો ક્યેઈ અને દોડતો આવ્યો-તે રસ્તામાં કેથે જરાએ
 થોભ્યો નહીં.

તે ધરાન આવ્યો અને નોશીરવાનની નઝરીક ગયો-તેણે જે થયું હતું,
 જોયું હતું અને સાંભળ્યું હતું તે સમજી કહ્યું.

તેની વાતથી પાદશાહનું દિલ તંગ બન્યું-અને પેલા એલચીને કહ્યું
 કે “તને આ મુસાફરીની મેહનતનું ફળ આવુંજ મળ્યું છે.

મેં સાંભળ્યું છે કે જે કોઇ કે લોકબનીજ પર્વરેશી કરે છે-તે શેવઠનાં
 કામનો કાંઈ પણ વિચાર રાખતો નથી અને અને સજા પામે છે.

અગરજો તે દોસ્ત અને દુશ્મનને ઓળખતો નથી-અને એવી રીતે
 પોતાનાં દિલનો ભેદ તારી આગળ કહે છે,

તો હું ધારું છું કે તે આપણે. પણ દોસ્ત નથી-અથવા તો તેનાં
 લોહીની બુન્યાદ બંધી નથી (યાને તે બે બુન્યાદ છે).

પાક યજ્ઞદાનતા, આક્રાંતાબ અને માહતાબના-આજર ગોશરપ આત-
 શના અને તખ્ત તથા કોલાહના સજગંદ લઈ કહ્યું છું,

કે અગર રૂમી અહલાદના એક પણ રાખસને-તખ્ત ઉપર ખુશહાલ
 બેસવા દઈ,

તો હું બહાદુર કોબાહની બુન્યાદનો નહી-અને બહાદુર લોકો આગળ
 મારી યાદ પણ ના હોતી!

હવે પછી રૂમનું નામ નાખૂંદ કરીશ-અને તેના આબાહ સુલકમાં
 આગ લગાડીશ.

ખીનું જે કાંઈ તેની પાદશાહીમાં છે-શું ખજાનો કે ગોહરો તેમાંથી
 બળદનાં ચામડાં બરપુર બનશે.

જ્યાં સૂધી રૂમીઓમાંથી મારું દિલ ધરાશે નહીં-ત્યાં સૂધી આપણી
 તલવારની નોક પાછી મેયાન થઈ શકશે નહીં.

તે મગરૂરી કરે છે કે ‘હું કચસર છું’-અને મારા નામદારોમાંનો એક
 સરદાર છું.”

એટલું કહી નેણે ફર્માવ્યું જેથી તેની દરબાર આગળ હિંદી ધંડના
 પોકારો સાથ રણશિંગડાં ફુંકવા લાગ્યાં.

તેમજ મસ્ત હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં-બંધાયાં અને તમામ દેશ
 નીલના દર્યા જેવો બન્યો.

મદાઈન શેહઃથી એક ભારી લશ્કર મયદાનમાં ચાલવા લાગ્યું-જેથી
 દર્યાએ સખ પલુ ગભરો પડી ગયો.

કરનાયના પોકારોથી અન બુંડાઓનાં ભતભતનાં રંગોથી-તેમજ
 સોનેરી ભેડાવાળા સવારોના ભેરોથી.

તું કહે ગોયા સેતારા પાણીની અંદર પડયા હતા-અને ફરતો
 આસ્માન પણ ખાખમાં પડયા હતો.

ગેરેફતને નૂશીરવાન દેહે સખીલા
વ સરગુઝરતે કપ્રશગર
આ નૂશીરવાન.

—:૦:—

થુ આગાહી આમદ બકયસર એ શાહ
કે પુર ખેશમ અચ ઈરાન બેશુદ બા સેપાહ
બેયામદ એ અઝમૂરેયહ તા હલખ
જહાન શુદ પુર અચ બાંગો શૂરો જલખ
સવારાને ઈરાન થુ સીસદ હઝાર
હલખરા ગેરેફતદ ચક્રસર હેસાર
સેપાહ અન્દર આમદ એ હરસ બાંગો
નબુદ જંગો ઈરાન ફેરાવાન દેરંગ
બેયારાસત બર હર સુએ મન્જનીક
એ ગોદાને રૂમ આન કે યુદ જસલીક
હેસારે સખીલા બેપર્દાખતદ
કઝાન સુ હમી તાખતન સાખતદ
હલખ શુદ બકેદારે દયાએ ખુન
બઝેંહાર શુદ લશકરે ખાતરન
બી અન્દાઝહુ કુશતદ અઝીશાન બતીર
બરસમ અન્દરન અન્દ શુદ દસ્તગીર
બદ્દ હકુતહુ અચ રૂમેયાન સી હઝાર
ગેરેફતદો બોદદ ઝી શહૂરયાર
બપીશે સેપહ કન્દઈ સાખતદ
બશાખીર આબ અન્દર અન્દાખતદ
બકન્દહુ બેખરતદ બર શાહ શહુ
ફેર માન્દ અચ જંગ શાહો સેપાહ
સેપહદાર રૂઝી દેહાનરા બેખાન્દ
બઝાન જંગ અન્ડી સુખુનહા બેરાન્દ
કે ઈન કાર બા રન્જે બેસ્યાર ગરત
કે બર આબો કન્દહુ નશાયદ ગુઝરત
સેપહરા દેરમ બાયદો દસ્તગાહ
હમાન અસેબા ખકુતાનો રૂમી કોલાહ
સુએ ગન્જ રફતદ રૂઝી દેહાન
દબીરાનો ગન્જુરે શાહે જહાન
અચ અન્દાઝએ લશકરે શહૂરયાર
કમ આમદ દેરમ તન્ગ સીસદ હઝાર
બેયામદ બરે શાહ મૂબદ થુ ગરદ
બગન્જ આન એ કમ બુદ દેરમ યાદ કરદ
દેઝમ કંરુદ શાહ અન્દરાન કાર બેહુર
બેફરમૂદ તા રફત બૂઝેરજમેકુર
બદ્દ ગોકૂત અગર ગન્જ બારાદ તેહી
એ બાયદ મરા તખતે શાહનશહી
બેરવ હમ કુનૂત સારવાનરા બેખાહ
હયુનાને બુખી બર અકૂગન બરાહ
સદ અચ ગન્જે માઝન્દરાન બાર કુન
બચ્ ખીશતર બારે દીનાર કુન
બસાહે જહાન ગોકૂત બૂઝેરજમેકુર
કે અચ શાહે બા દારો બા રાયો બેહુર

નોશીરવાને સખીલાનો કિલ્લો છતવો
અને નોશીરવાન સાથની એક
મોચીની હકીકત.

—:૦:—

જ્યારે કયસરને પાદશાહ માટેની ખબર પડી-કે “તે ગુસ્સા ભરેલો
ઈરાનથી લશ્કર સાથે ઉપડ્યો છે,”

ત્યારે તે અઝમૂરીઆથી હલખ (aleppo) સુધી આબ્યા-સખળો દેશ
પોકાર, શોર અને ઘોષાટ ભરેલો બન્યો.

ત્રણ લાખ ઈરાની સવારોએ-અલપોના કિલ્લાને ઘેરી લીધો.

ચારે બાજુની ઈરાની સવારો લડવા લાગ્યા-લડવામાં તેઓએ ઢીલ
ખાધી નહીં.

ઈરાની લશ્કરમાંના રૂમી ચંત્ર શાસ્ત્રીઓએ-દરેક બાજુએ ચત્રો
ગોઠવી દીધાં.

હવે રૂમીઓને તે સખીલાનો કિલ્લો છોડી દેવો પડ્યો-કારણકે ઈરાની- ૨૧૭
ઓએ તે ઉપર ધસારો લઈ જવા માડ્યો હતો.

હલખ શેહર લોહીના દર્પા જેવું બન્યું-રૂમી વઝીર બાઝુનાં લશ્કરે
પનાહ માંગી

તેઓમાંથી પુષ્કળ સવારોને તીરથી માર્યા-અને લડાઈમાં ધણુકો કમદ
પડ્યા.

બે હકુતામાં રૂમીઓમાંથી ત્રીસ હઝાર સવારો-પડ્યા અને તેઓને
પાદશાહ આગળ લઇ ગયા.

આથી રૂમીઓએ ઈરાની લશ્કરની આસપાસ એક ખાઈ ખોદી કાઢી-
અને સવાર પડતાં તેમાં પાણી ભરી દીધું.

આ ખાઈથી ઈરાની પાદશાહનો માર્ગ બંધ કરી દીધો-જેથી લડાઈ
કરવાથી પાદશાહ અને લશ્કર બંને આજેઝ થયાં.

આથી પાદશાહે લશ્કરના પગાર કરનારા અમલદારોને બોલાવી
મંગાવ્યા-અને લડાઈ માટેની ફેટલીક વાતો ચલાવી.

કે આ કામ ધણું મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે-કારણકે આપણાથી પાણી
અને ખાઈ ઉપર જઈ રાકાતું નથી.

લશ્કરને ચઢેલો પગાર અને બીજી મદદ આપવી જોઈએ-તેમજ ઘોડા,
બખતર અને રૂમી કોલાહ આપવી જોઈએ”

પગાર કરનારા અમલદારો, મુન્શીઓ અને દેશના પાદશાહને
ખજાની ખજાનાની તીલેરી તરફ ગયા.

પણ તેઓને ગણતરી કરતાં પાદશાહનાં લશ્કરનાં પ્રમાણ કરતાં-ત્રીસ ૨૧૮
લાખ દિરમ કમતી જણાયા.

વરો વઝીર શિતાબી કરતો પાદશાહની નજીક આવ્યો-અને ખજા-
નામાં જે કાંઈ પૈસા કમી હતા તે માટે કહ્યું.

પાદશાહે તે કામ માટે પોતાનો ચેહરો દિલગીર કીધો-તેણે રૂમીઓ
જેથી બૂઝેજમેહર તેની આગળ ગયા.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “અગર આપણે ખજાનો ખાલી હોય-તો
મને આ શેહનશાહી તખ્ત શા માટે જોઈયે?”

માટે તું હમણાજ જ અને જાંટના સારવાનને બોલાવ-અને મસ્ત
જાંટને રાહમાં દોડાવ.

માઝન્દરાનના ખજાનામાંથી સો જાંટનો બોલે ભર-તેમાં સૌથી વધારે
ભાગ દીનારનો લાખજે.”

બૂઝેજમેહરે દેશના પાદશાહને કહ્યું-કે “ઓ ઈન્સાફી, હકાપણવાળા
અને મામાથુ પાદશાહ !

સુએ ગન્ને ઈરાન હરાજેત શહ
તેહી ફરેતો બી કાર માનહ સેપાહ
અહીન શહરુહા ગેઈ મા દર કસરેત
કે સહ યકુ એ માલશ સેપહરા અસરેત
એ ખાજારુગાનાનો હેલુકાન હેરમ
અગર વામ ખાહી નગદહ દેહમ
૨૧૯ અહાન કાર શુહ શાહ હમદાસ્તાન
કે દાનાએ ઈરાન બેહહ દાસ્તાન
ફેરેતાદઈ જોરેત બુગોરુખમેહુર
ખેરહમ-દેા શાહાન હેલો ખૂબ એહુર
અહ ગોફત અચ ઈદર દેા અરપહુ ખેરવ
ગુઝીન કુન યકી નામખરદાર ગવ
એ ખાજારુગાનાનો હેલુકાને શહર
કસીરા કુલ ખાશહ અચ નામ અહુર
એ અહુરે સેપહુ ઈન હેરમ વામ ખાહ
અહુદી બેફમીયહ અચ ગન્જ શાહ
બયામહ ફેરેતાદએ ખુશ સોખુન
કે દર સાલ નવ ખુહ અદાનેશ કોહુન
પચખર અઅન્દીશહ ખારીકુ ખુહ
બયામહ અશહુરી કે નચ્દીકુ ખુહ
હેરમ ખાસ્ત વામ અચ પચે શહરુયાર
અર અન્જુમન શુહ અસ્તી માયહુ દાર
યકી કફરાગર ખુહ મૂજહુ ફેરેશ
બગોફતારે ઊ પહુન બુક્રશાહ ખુશ
હેરમ અન્હ ખાયહ અહ ગોફત મરહ
હેલાવર શુમારે હેરમ યાહ કફર
૨૨૦ શુનીન ગોફત કય પુર ખેરહ માયહુદાર
એહલ મર હેરમ હર મરી સહ હજાર
અહ કફરાગર ગોફત કીન મન હેહમ
એપાસી એ ગન્જુર ખર સર નેહમ
બયામહુ કપાનો સન્ગો હેરમ
નખુહ હીચ દફતર બકારે કલમ
અ ખાજારુગાના હેરમ સુખતહ શુહ
ફેરેતાદહુરા કાર પહુજતહ શુહ
અહ કફરાગર ગોફત કય ખૂબ એહુર
નરન્જ બેખૂઈ અબુગોરુખમેહુર
કે અન્દરુ ઝમાનહુ મરા ફેદકીસ્ત
કે આઝારે ઊ ખર હેલમ ખાર નીસ્ત
બેખૂઈ મગર શહરુયારે નેહાન
મરા શાહ ગદાનહ અન્દર નેહાન
કે ઊરા સેપારમ બફરુહગેયાન
કે દારહ સરે માયહો હન્ગે આન
ફેરેતાદહુ ગોફત ઈન નદારમ અરન્જ
કે ફતાહુ કદી મરા રાહે ગન્જ
બયામહ અરે શાહે ઈરાન અશખ
વઝાન કફરાગર નીચ બુક્રશાહ લખ
૨૨૧ અરે શાહુ શુહ શાહ બુગોરુખમેહુર
અરાન ખાસ્તહુ શાહુ બુક્રશાહ એહુર
શુનીન ગોફત અઝાન પસ કેયહાન સેપાસ
કે બુદમ હમહુ સાલહુ યચહાન શીનાસ

ઈરાનના ખજાના તરફ જવાનો માર્ગ બહુ લાંબો છે-તેટલાં તો
લશ્કર ખાલી હાથનું અને બેકાર બની જશે.

આપણી આસપાસનાં આ શહેરોમાં કોઈ કોઈ એવા પડેલા છે-કે
તેના માલમાંથી સોમાનો એકજ ભાગ આપણાં લશ્કર માટે બસ થશે.

અગર તું વેપારીઓ અને ઝમીનદારો પાસેથી નાણું-હજીનું માગશે,
તો તેથી કોઈ દિલગીર થશે નહીં (પણ ખુશીથી આપશે)."

તે ઈરાનના દાના બુઝર્જમેહરે જે સલાહ આપી તે સાથ પાદશાહ
મળતો થયો.

પછી બુઝર્જમેહરે એક અક્લમંદ, ખુશહાલ દિલનો અને ખૂબસૂરત
એલથી શોધી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે "તું અહીંથી દોડતો કે ભ-તારી સાથે એક નામ
ઠકાવનારો પેદલવાન લે.

શહેરના સઢદાગરો અને ઝમીનદારોમાંથી-જે કોઈ કે વખણાયેલો હોય,

તેની પાસેથી લશ્કરને માટે આટલા દિરમ હજીના લાવ-જે જહીથી
પાદશાહ પોતાના ખજાનામાંથી પાછા ફર્યાવરે."

પેલો અચ્છ ખેલનારો એલથી કે જે-કમરમાં નાનો પણ અક્લમાં
બુદ્ધો હતો, તે નીકળ્યો.

તે કાસેદ ઊંડો વિચાર કરનારો હતો-જેથી જે શહેર કે નજદીક હતું
ત્યાંજ આવ્યો.

તેણે પાદશાહ માટે હજીના પૈસા માગ્યા-બહુક પૈસાવાળા તેની
આગળ એકઠા થયા.

જેમાં એક જોડા વેચનાર મોચી પણ હતો-જે તેની વાત ધ્યાનથી
સાંભળવા લાગ્યો.

પછી તે રાખસે પેલાને પૂછ્યું કે "પૈસા કેટલા જોધ્યે છે?"-પેલા
બહાદુર મહેં તે પૈસાનો શુમાર તેને કહ્યો.

તેણે એ પ્રમાણે કહ્યું કે "ઓ હડાપણુ ભરેલા તવંગર રાખસ!-
મને ગણત્રીમાં આળીસ લાખ દિરમ જોધ્યે છે."

પેલા મોચીએ તેને કહ્યું કે "એ આખી રકમ હું ધીરે હું-અને
વળી પાદશાહના ખજાન્યોના ઉપકારી થઈશ."

પછી તે મોહું તરાડું, કાટલાં અને દિરમ લઈ આવ્યો-તેની પાસ
હિસાબ કેતાબ કે ખડિયો કલમ જેવું કશું હતુંજ નહીં.

જ્યારે એક વેપારીની માફક પેલા પૈસા ટોળાઈ રહ્યા-અને તે કાસેદનું
કામ સધળું પૂરું થયું,

ત્યારે પેલા મોચીએ તેને કહ્યું કે "ઓ ખૂબસૂરત મર્દ!-જે તને
કાંઈ અડચણ નહીં હોય તો એટલું બુઝર્જમેહરને કહેજે,

કે 'હાલમાં મારે ત્યાં એક છોકરો છે-કે જેને માટેની અને મોટી
ફિક છે.

તેને માટે તું બલામણુ કરજે કે કદાચ દેરાનો પાદશાહ-મારાં દિલમાં
ખુશહાલી ફેલાવે,

કે હું તેને પાદશાહના વિદ્વાન માણસોને સોંપી આપું-કે જેથી તે
લોકોની દાનાઈની પુંજ અને હુશયારી હાસેલ કરે."

પેલા એલથીએ કહ્યું કે "એમાં શું તરદી છે?-કારણકે તેં આ
ખજાનો મેળવવા માટેનો મારો માર્ગ કેતાહ કરી નાખ્યો છે."

હવે તે રાતના ધરાનના પાદશાહ તરફ પાછો ફર્યો-અને બુઝર્જ-
મેહરને પેલા મોચી માટેની વાત પણ કહી.

બુઝર્જમેહર ખુશી થતો પાદશાહ પાસે ગયો-પાદશાહ તે ખજાનો
જોઈ ખુશી થયો.

પછી તે એમ બોલ્યો કે "ચઝદાનના શુકાના!-કે હું હમેશો ચઝદાન-
નીજ પિછાન કરનારો રહ્યો છું.

કે દરૂ કેરવરે મા ચકી મૂઝવું દૂઝ
 બહીનબૂનલ શાદરેતો ગીતી ફોરૂઝ
 કે ચાદીન નેહાદલ હેરમ આશદશ
 મખાદા કે અઝ મા સેતમ આશદશ
 નેગર તા એ દારહ કુતૂન આરૂઝ
 બેમાનહ બરે મા હમીન રાયો ખૂય
 શુ વામશ બેતૂઝી હેરમ સહ હઝારૂ
 બેહેલ તા બેદારહ એ મા ચાદગારૂ
 બશાહે જહાન ગોકૂત બુઝારૂઝમેહૂરૂ
 કે અય શાહે નીકુ અખતરે ખૂય એહૂરૂ
 મખાદા કે બીદાદગરૂ શહૂરૂયારૂ
 યુવહ શાહ બરૂ તખ્તો બેહુ રૂઝગારૂ
 હમી ઝીરદસ્તાન તવાનગરૂ શુદન્દ
 જહાનબૂય આ તખ્તો અકૂસરૂ શુદન્દ
 ચકી આરૂઝ કંરૂઝ મૂઝવું ફરૂશ
 અગરૂ શાહુ દારહ બગોડતારૂ ગૂશ
 ફેરેસ્તાદલૂ ગૂયહ કે આન મરૂઝ ગોકૂત
 કે શાહે જહાન આ બેરહ બાદ બેકૂત
 ચકી પૂરૂ દારમ રસીદલૂ બબાય
 બકરૂહંગૂ બૂયહ હમી રહુતુમાય
 અગરૂ શાહુ આશહ બહીન દસ્તગીરૂ
 કે ઈન્ પાકુ ફર્જન્દ ગર્દહ દબીરૂ
 એ ચઝદાન બેખાહમ હમી જાને શાહુ
 કે જાવીહ બાદા સેઝાવારે ગાહુ
 બદૂ ગોકૂત શાહુ અય બેરહમન્દ મરૂહ
 બેરા દીવ ચરમે તોરા ખીરહુ કંરૂહ
 બેરવ હમ ચુનાન બાઝ ગર્દાન શોતુરૂ
 મખાદા કંઝ સીમ ખાહીમો દુરૂ
 શુ બાઝારૂગાન બચેચહુ ગર્દહ દબીરૂ
 હોનમરૂહો આ દાનેશો ચાદગીરૂ
 શુ ફર્જન્દે મા બરૂ નેશીનહ બતખ્ત
 દબીરી બેબાયદશ પીરૂઝબખ્ત
 હોનરૂ ચાબહ અઝ મર્દે મૂઝવું ફરૂશ
 સેપારહ બદૂ ચરમે બીનાઓ ગૂશ
 બદરેતે બેરહમન્દ મર્દે નેઝાહ
 નમાનહ બેઝ અઝ હસેતો સરૂહ બાહ
 શવહ પીરો બી ખારો મરૂદમ રોનાસ
 શુ પાસોબ હેહહ ઝૂ નયાબહ સેપાસ
 બમા બરૂ પસ અઝ મરૂગ નઝીન યુવહ
 શુ આઇને ઈન્ રૂઝગારૂ ઈન્ યુવહ
 નખાહીમ રૂઝી બેઝ અઝ ગન્જે દાહ
 હેરમ ઝૂ મખાહો મકુન રન્જ ચાહ
 હમ અકુનૂન શુતોરૂ બાઝ ગર્દાન એ રાહુ
 હેરમ હરૂગેઝ અઝ મૂઝવું દૂઝાન મખાહુ
 ફેરેસ્તાદલૂ બરૂગરૂતો શુદૂ આ હેરમ
 હેલે કકૂશગરૂ જાન હેરમ પુરૂ એ ધમ
 શખ આમહ ધમી શુદ એ ગોકૂતારૂ શાહુ
 બોરૂશો જરસ ખારેત અઝ આરૂગાહુ
 તલાયહુ બરૂ અકુગન્દ બરૂ ગેર્દે દસ્ત
 હમહુ શખ હમી ગેર્દે હરકરૂ બેઝસત

કેમકે મારા મુલકમાં એક મોચી-એવી રીતનો ખુશહાલ અને હુન્યાને રાશન કરનારો છે.

કે જેની પાસે એટલા બધા એકઠા કીધેલા દિરમ છે-એવું કહી ના બનતું કે મારી તરફથી તેને કાંઈ દુઃખ પુગે.

પણ તું જો કે રૂપ્યા ધીરવામાં તેની કોઈ બીજી ધારણા છે કે?-મોચી તરીકેની કોઈ ખરેખર કે ચતુરાઈ તે આપણને દેખાડવા આવે છે?

જ્યારે તું તેનું કંઈ પાછું ફેરવે ત્યારે તેને એક લાખ દિરમ-વધુ આપને કે તે મારી તરફથી ચાદગારી તરીકે રાખે."

બુઝોર્જમેહરે દેશના પાદશાહને કહ્યું-કે "ઓ નેક સેતારેના ખૂબ સૂરત શાહ!

એવું ના બનતું કે એક ઝુલ્મગાર પાદશાહ તખ્ત ઉપર બેસી ખુશહાલી બોગવે અને ભાગ્યશાળી થાય.

તારા સઘળા નોકરો પણ તવંગર, હંતસાહી, ભાગ્યશાળી અને તાજદાર બન્યા છે

અગરજો પાદશાહ તેની વાત ઉપર ધ્યાન આપે-તો તે મોચીએ એક ખાહેશ કીધી છે.

આ કાસેદ કહે છે કે તે મોચીએ એવું કહેવાડિયું છે કે 'દેશનો રરૂ પાદશાહ ડહાપણુનોજ સાથી બનજો.'

મારો એક હમરે પુગેલો છોકરો છે-જે વિદ્યા શીખવા માટે કોઈ રહનુમા શોધે છે.

જો પાદશાહ એ વાતમાં મારો મદદગાર થાય-કે આ મારો ભલો છોકરો મુશ્કી બને,

તો હું ચઝદાન પાસે પાદશાહના બન માટે દોઆ માગીશ-કે 'આ તખ્તને લાયકનો પાદશાહ હમેશે કાયમ રહેજો!'

પાદશાહે તેને જવાબ દીધો કે "ઓ દાનેશમંદ મર્દ!-નાપાક એહરે-મને તારી પણ આંખ કેમ આંધળી કરી નાખી?

તું જા, અને આ બેટો એમના એમ પાછાં ફેરવી દે-કારણકે તેની પાસથી રૂપાં નાણું'કે બીજી કાંઈ ગોહરો આપણે માગ્યે એવું કહીબી ના બનતું!

જો વેપારીનો છોકરો લખનારો-હુનરમંદ, અકલ સાધનો અને ચાદદારત શક્તિવાળો બને,

અને જ્યારે મારો છોકરો તખ્ત ઉપર બેસે-અને તેને કોઈ ભાગ્યશાળી મુશ્કીની અગત પડે,

ત્યારે જો તે પેલા મોચીથી તાલીમ મેળવે-અને તેને તે (શાહઝાદો) પોતાની રાશન આપે અને કાનો સોંપે (યાને તેના કલા મૂળબ ચાલે),

તો પછી ખાનદાની દાનેશમંદ મર્દના હાથમાં-ગમગીની અને હાથ અફસોસ સિવાય બીજું કશુંજ રહે નહીં.

બુન્યાદની કદર બજાવનારાઓ તેની આગળ ધિક્કારમાં આવી જશે- ૨૨૩ તે જો જવાબ આપશે તેમાં ગુણ કે પાડ જેવું કાંઈ હરીજ નહીં.

જો મારા વખતમાં એવી ચાલ નીકળે-તો મારાં મરણ પછી મારી ઉપર લખાનત પડે.

માટે ઈન્સાફની રીતે મેળવેલા ખઝાના સિવાય આપણને બીજા પૈસા બેઠતાજ નથી-તું' તેની પાસના પૈસા ના લે અને એ માટે કાંઈ ફિક ના રાખ.

તુરતજ તેનાં બેટો રાહમાંથી પાછાં ફેરવી દે-એડા સીવનારાઓ પાસના પૈસા તું કહીબી ના લે."

પેલો કાસેદ પાછો ક્યો અને તે પૈસા લઈ ગયા-તે દિરમથી મોચીનું દિલ ગમ ભરેલું બન્યું.

હવે રાત પડી અને તે વાતથી પાદશાહ દિલગીર થયો-છાવણીમાંથી ઘંટના આવાજ નીકળવા લાગ્યા.

મયદાનની આસપાસ તલાયા મૂક્યા-તેઓ આખી રાત લરકરની આસપાસ ફરવા લાગ્યા.

આમદને ફેરેસ્તાદગાને કયસર
નઝદે નૂશીરવાન ખા
પૂએશ વ નેસાર.

—:૦:—

એ માહી થુ પુરશીદ બે-મૂદ તાજ
ખૂ અફગન્દ ખેલઅત ઝમીનરા એ આજ
તલાયહુ થુ ગશત અઝ લબે કન્દહુ ખાઝ
બેયામદ ખરે શાહે ગદનફરાઝ
કે પયલખખરે કયસર આમદ બશાહુ
પુર અઝ હરો પૂએશ કુનાન અઝ ગુનાહુ
૨૨૪ ફેરેસ્તાદહુ આમદ હમાનગહુ હમાન
નેયાયેશ કુનાન પીશે નૂશીરવાન
થુ રૂમી સરે તાબે કેસા બેદીદ
યકી બાહ સરદ અઝ બેગર અફકરીદ
બહેલ ગોકૂત ઇનત સઝાવારે શાહુ
બશાહીઓ મર્દીઓ અન્નીન સેપાહુ
બઝાન કયલસફાને રૂમી બેહેલ
જબાન પુર એ ગોકૂતારે પુર બાહ હેલ
એ દીનાર બા હર યકી સી હઝાર
નેસાર આવરીદહુ ખરે શહુરયાર
થુ દીદન્દ તાજહુ રોખે શહુરયાર
બેરકૂતન્દ ગેયાનો પીચાન થુ માર
શહનશાહુ ચૂન દીદ બે-વાખત શાન
બઆઇન યકી પાયગહુ સાખત શાન
સખુન ગોકૂત ગૂચન્દએ પીશરવ
કે અય શાહુ કયસર જવાનસ્તે નવ
પેદર મોદહો ના સેપોદહુ બેહાન
નદાનદ હમી આરકારે નેહાન
હમહુ સરખસર બાબુદારે તો ઈમ
પરસ્તારે દર જીન્દારે તો ઈમ
૨૨૫ તારા રૂમ ઇરાને ઇરાન થુ રૂમ
બુદાઇ ચેરા બાયદ ઇન મર્જો બૂમ
બેરદ દર જમાનહુ શહનશાહુરાસ્ત
વજૂ દાશત કયસર હમી પોશત રાસ્ત
એ ખાકાને ચીની એ દર હેન્દ શાહુ
બફયન્દ શાદાનો ઝીબાએ ગાહુ
અગર કૂદકી ના રસીદહુ બળય
સખુન ગોકૂત બી દાનેશી રહુતમાય
નદારદ શહનશાહુ અઝ કીનો દરદ
કે શાદસ્ત અઝ ગુરખદે લાજવરુદ
હમહુ બાએ રૂમ આનએ બૂદ અઝ નુખાસ્ત
સેપારીમો અહુદી બેબાયદ દુરોસ્ત
બેખન્દીદ નૂશીરવાન ઝાન સખુન
કે મર્દે ફેરેસ્તાદહુ અફગન્દ થુન
બદ ગોકૂત અગર નામવર કૂદકસ્ત
બેરદ બા સખુન નઝદે ઊ અન્દકસ્ત

કયસરના એલચીઓનું માફી પત્ર અને
હદયા સાથ નોશીરવાનની
નઝદીક આવવું.

—:૦:—

જ્યારે મીન રાશિમાંથી ખોરશીદે પોતાનું તાજ બતાવ્યું—અને ઝમી-
ને હાથીદાંતનો સરપાવ પેહેરાવ્યો,
અને જ્યારે તલાયા ખાઇને ડિનારથી ચોકી કરી પાછા ફર્યા—ત્યારે
એક જણુ ગદનફરાઝ પાદશાહની નઝદીક આવ્યો,
કે “કયસરનો એલચી દર્દ બરેલો અને ગુનાહની માફી માગતો પાદ-
શાહની આગળ આવ્યો છે.”
તેવામાં તે એલચી નમન કરતો નોશીરવાનની નઝદીક દુરતજ આવ્યો.

જ્યારે તે રૂમીએ નોશીરવાનનું તાજદાર સર બેથું—ત્યારે તેણે પોતાના
જગરથી એક સર્દ હાથ મારી.
અને પોતાનાં મન સાથ બેલવા લાગ્યો કે “આવી પાદશાહી, આવી
બહાદુરી અને આટલાં મોટાં લશ્કર સાથ એજ પાદશાહ યવાને લાયક છે.”
ખીખ રૂમી ફીલસૂફીમાંથી વાતોથી બરપુર ઝબાનના અને અફસોસ
લયોં દિલના ચાળીસ જણાઓ,
જે દરેક જણુ ત્રીસ ત્રીસ હઝાર દીનાર સાથે લઇને—પાદશાહ માટે
વધાવો લાવ્યા હતા,

તેઓએ જ્યારે પાદશાહનો ખીલતો ચેહરો જોયો—ત્યારે તેઓ રડતા
અને સાપની માફક વળ ખાતા આગળ આવ્યા.

શેહન્શાહે જ્યારે તેઓને જોયા ત્યારે તેઓને નવાઝયા—અને રીત
રવાજ પ્રમાણે તેઓને માન મરતબો આપ્યો.

તેઓમાંના આગેવાન બેલનારાએ સખુનો બેલવા માંડ્યા—કે “ઓ
પાદશાહ! અમારો કયસર જવાન અને નવોસત્રો છે.

બાપ મરી ગયો છે અને એને કુન્યાનો અનુસવ નથી—તેથી ઝાહેર
કે છૂપું કાંઈ પણ સમજતો નથી.

અમી તો સધળા તારાજ ખંડણી ભરનારા લોકો છિયે—તારાજ ગોલામ
અને તારીજ પનાહમાં રહેલા છિયે.

તારે મનથી તો રૂમ ઇરાન બેથું અને ઇરાન રૂમ બેથુંજ છે—તો આ
મુશ્ક સાથ તને જુદાઈ શા માટે રાખવી જોઈયે?

હાલના ઝમાનામાં હઠાપણ તુંજ શેહનશાહને છે—અને નોશીરવાનથીજ
અમારો કયસર પોતાનો મોસ્કો જળવતો હતો.

શું ખાકાને ચીન કે શું હિંદુસ્તાનનો રાજ—તેનારીજ ખુશહાલ અને
તખ્તને ઝેખ આપનારા રહેલા છે.

અગર કાચી ઉમરના એક બાળકે—અક્ષ વગરની અને કોઈની સલાહ
લીધા વગરની બેહુદી વાતો કીધી,

તો પાદશાહે તેનાથી કીનો અને કુઃખ ધરાવવું નહીં જોઈયે—કારણકે
નોશીરવાનથી તો આ ઘેરા રંગુન આકાર પશુ ખુશહાલ રહે છે.

રૂમનું આગળું ખેરાજ કે જે કાંઈ ચઢેલું છે—તે અમો આપીને
પાછો નવેસરથી સારી રીતનો કોલકાર કરીશું.”

નોશીરવાન, તે એલચીએ કહેલી વાતો સાંભળી હસી પડ્યો.

અને પેલાને જવાબ દીધો કે “અગરજો કયસર ખચ્ચું છે—અને હઠા-
પણની વાતો તેનામાં થોડીજ છે,

એ ક્યસર એ આન બી ખેરફ આતરૂન
જાનના રવાનશ ગેરફૂતલું જાનુન

હમલું હુશમન્દાને એરકન્દરી
ગેરફૂતલું પીરૂઝીઓ ખરતરી
કરી કું બેઠેદ હ એ ફર્માને મા
બેપીચદેલ અચ રાધો પયમાને મા
એ આબાદ બૂમરા ખર આરીમ ખાકુ
એ ગન્નો એ લશકર નદારીમ ખાકુ
ફેરતાદગાન ખાકુ દાદન્દ બૂમ
ચુનાન ચૂન બુવદ મરુદમે ચાપલૂસ
કે અથ શાહે પીરૂઝે ખરતર મનેશ
એ કારે ગુજસ્તલું મકુન સરજનેશ
હમલું સરખસર ખાકે રન્જે તો ઈમ
હમલું પારખાનાને ગન્જે તો ઈમ
ચુ ખુશુદ બદલ એ મા શહુર્યાર
નખાશીમ ના કામે બદ રૂગાર
એ રન્જ કે ઈદર શહુર્યાલું બોરફ
હમલું રૂમેયાન આન નદારન્દ બોરફ
એ દીનાર પુર કદલું દેલું અર્મે ગાવ
બગન્જ આવરીમ અચ દરે બાઝો સાવ
બકન્જીઓ બીશીશ ફર્માન તોરાસ્ત
પઝીરફ એ મા ગરુએ આન ના સજાસ્ત
ચુનીન દાદ પાસોબ કે અચ કારે ગન્જ
સજાવારે દસ્તૂર બાશદ ખરન્જ
હમલું રૂમેયાન પીશે મૂબદ શુદન્દ
બોરુશાનો બા અખતરે બદ શુદન્દ
ફેરાવાન એ હર દર સખુન રાન્દન્દ
હમલું રાએ ક્યસર ખર ઊ ખાન્દન્દ
એ દીનાર ગોફૂતલું વચ ગાવ પૂરત
એ કારી કે આરામે રૂમ અન્દરસ્ત
ચુનીન ગોફૂત મૂબદ અગર જરુ દેહીદ
એ દીબા એ માયલું બરુ ખર નેહીદ
બહન્ગામે ખરુ ગશતને શહુર્યાર
એ દીબાએ જરુબફૂત બાયદ હજાર
કે બેલઅત બુવદ શહુરા હરુખમાન
એ બા કેહુતરાનો એ બા મેહુતરાન
બરીન ખર નેહાદન્દો ગશતન્દ બાચ
હમલું પાકુ બોર્દન્દ પીશશ નમાચ
બેબુદ શાહુ ચન્દી ખરાન રખમાહુ
ચુ આસુદલું શુદ શહુર્યારે સેપાહુ
એ લશકર યકી મરુદ બુઝીદલું ગોરુદ
કે દાનદ શુમારે નેવેશ્તો સેતોરુદ
બપયમાન બેદાનદ દરમ ખાસ્તન
ચુ ગન્જ આવરદ લશકર આરાસ્તન
સેપાહી બદ દાદ તા બાઝે રૂમ
બેબાહદ સેપારદ બઆબાદ બૂમ
વજાન બા બેયામદ સુએ તયસફૂન
સેપાહી પસે પોસ્તો પીશ અન્દરૂન

તો બાઝુ વઝીર પણ ક્યસર નેવોજ બેલુકક દેખાય છે-તેના બોલો
તો ગોયા જીવને ધિક્કારનારા છે (એટલે તેના બેહુદા બોલોથી લડાઇ ભગી
કીમતી જીવોની ખુવારી થઇ).

સિકંદરી દર ચલાવનારા તેના ડાહ્યા માણસો કીસિં અને વડાઈ
નીજ ધુંધમાં અંબેલા જણાય છે.

પણ એ કંઈ મારાં ફર્માનથી ફરે છે-અને અમારા વિચાર અને રરફ
વચનથી પોતાનું દિલ ફરે છે,

તેના આબાદ મુલકને ધૂળધાણી કરી નાખ્યે છિયે-અમે તેના ખજાના
કે લશ્કરની કાંઈ પણ બીક રાખતા નથી."

પેશા બેલચીઓ જેમ ચાપલૂસીખોર માણસો કરે તેમ તેઓ નોશીર-
વાન આગળની ખાક ચૂમી બોલ્યા,

કે "ઓ મોટાં મનના ફતેહમંદી બરેલા પાદશાહ !-બની ગયલાં કામ
માટે હવે ઠપકો ના આપ.

અમે સધળા તારી ઉઠાવેલી રંજની ખાક બરાબરના છિયે-અમે
સધળા તારાજ ખજાનાના પાસબાન છિયે.

એ તું પાદશાહ અમારીથી ખુશહાલ થશે-તો અમે ના મુરાદ અને
ખૂરા હમાનાના નહીં બનીશું.

તું રોહનશાહે અહીં આવવાની જે મેહનત ઉઠાવી છે-તેને રૂમીઓ
તુઝ સમજતા નથી.

દીનારથી બરેલાં બળદના દશ ચામડાં-ખેરાજ અને ખંડણી તરીકે
અમે તારા ખજાનામાં પુગાડીશું.

તેમાં વધારો ઘટાડો કરવા માટે તું મુખ્તયાર છે-જે કે એ નજીવી
ચીજ છે, તોપણ તે અમારી તરફથી પાદશાહ કબૂલ રાખશે."

પાદશાહે એવો જવાબ આપ્યો કે "ખજાના માટેનું કામ-વઝીરને
લાયકનું કંટાળા બરેલું હોય છે."

આથી સધળા રૂમીઓ પોકારતા અને પોતાનાં ખૂરાં નસીબ સાથ રરફ
વડા વઝીર આગળ ગયા.

તેઓએ દરેક બાબદની પુષ્કળ વાતો ચલાવી-અને ક્યસરનો તમામ
બેદ તેને કહ્યો.

દીનાર આપવા માટે અને તે બળદનાં ચામડાં બરી આપવા માટે-
તેમજ જે કામમાં કે રૂમની સલામતી હતી તે માટે કહ્યું.

વઝીર બોલ્યો કે "અગર તમે સોનું આપવા માગો છો-તો તેની
ઢપર વધારા તરીકે રેશમી કપડાંનાં થાન કેટલાં આપશો ?

પાદશાહને અહીંથી પાછું ફરતી વખતે-સોનેરી ભરતનાં રેશમી કપ-
ડાંમાંથી એક હજાર તાકા નેઠેરી.

કારણકે દર વખત પાદશાહ પાસ તે શું નાનાં કે મોટાને સરપાવ
માટે હોવાં નેઠયે."

તેઓએ તે સધળું કબૂલ કીધું અને પાછા ફર્યા-સધળાઓએ તેને
નમન કર્યું.

તે લડાઇમાહમાં પાદશાહ થોડોક વખત ચોલ્યો-જ્યારે પાદશાહ
પોતે તેમજ લશ્કર આસુદા થયું,

ત્યારે લશ્કરમાંથી એક એવા શખ્સને ચુંડી કાઢ્યો-કે જે હિસાબ કેતાબ
સારી રીતે ભણતો હોય,

જે થયલા કાલકરાર પ્રમાણે પૈસા માંગી ભણતો હોય-અને જ્યારે
આવી લાગે ત્યારે લશ્કરની ગોઠવણ પણ કરી ભણતો હોય,

તેને લશ્કર સોંપી અ.ખુ. કે રૂમનું ખેરાજ લઇ આબાદ મુલક રરફ
(ઈરાનમાં) પહોંચવું કરે.

પછી ત્યાંથી તે તયસફૂન તરફ ચાલ્યો-તેની આગળ અને પાછળ
લશ્કર ચાલવું હતું.

હમણુ યકુસરુ આખાહ અચ સીમો અરુ
અસીમીનુ સેતામો અચરૂરીનુ કમરુ
એ અસ પર્નયાની ફેરફરી સરાન
તો ગોકૂતી હવા શુદ્ધ હમણુ પર્નયાન
દરો દરેત ગોકૂતી કે અરૂરીનુ શુદ્ધેત
કમરુહા એ ગઉહરુ ચુ પર્વીન શુદ્ધેત
ચુ નચ્છીકે શહૂરુ અન્દરુ આમહ એ રાહુ
પજીરહુ શુદ્ધેશ ફેરાવાનુ સેપાહુ
હમણુ પીશે કેસા પેયાદહુ શુદ્ધે
કમરુ અસ્તહો દેલુ કુશાદહુ શુદ્ધે
હરાનુ કરા કે પયમૂહ બા શાહુ રાહુ
પેયાદહુ બેશુદ્ધ તા દરે ખારુગાહુ
હમણુ મેહુતરાનુ આન્દરુ આકરીનુ
બરાનુ શાહુ બીદારો બા દારો દીનુ
હરાનુ કુ ખુદ અચ મેહુતરાનુ નામદારુ
અરુ કરુદ યાકૂતો ગઉહરુ નેસારુ
૨૨૬ ચુ તન્ગ અન્દરુ આમહ બળએ નેશસ્ત
અરુ મેહુતરી શાહુ બેન્મૂહ દસ્ત
બેરકૂતન્દ ગોદાનુ અબારામે ખીશ
અરુ અકાખતહુ દરુ જહાનુ નામે ખીશ

સધળાઓ સોના રૂપાથી તેમજ રૂપેરી લગામ અને સોનેરી કમર
બંધથી આખાહ થયા હતા.

સરદારોના પુષ્કળ રેશમી ઝુંડાઓથી-તું કહે ગોચા હવા પણ સધળી
રેશમી કપડાં માફક બની ગઈ હતી.

ગોચા પહાડની ખીણ અને મથાન સોનેરી થયાં હતાં-સવારોની
કમર ઉપરનાં કમરબદો ગોહરોથી ગોચા પર્વીન સેતારા માફકના બન્યા હતા.

જ્યારે પાદશાહ સફરમાંથી શેહરની નચ્છીક આવ્યો-ત્યારે ધણીક
સેપાહો તેને એસ્તેકબાલ લેવા ગયા.

સધળાઓ નોશીરવાનની નચ્છીક પેયાદા થયા-તેઓ બાંચેલા કમર-
બદે અને ખુશહાલ દિલે ત્યાં આવ્યા.

જે કોઇયે કે પાદશાહની સાથે સફર કરી હતી-તેઓ પણ દરબારના
દરવાજા સુધી પેયાદા ગયા.

જ્યાં સધળા મોટાઓએ તે બાહોશ, ઈન્સાફી અને દીનચુસ્ત પાદ-
શાહ ઉપર દુઆ કીધી.

વળી જે કોઇ કે તે સરદારોમાંથી વધુ નામદાર હતા-તેઓએ તેના
ઉપર યાકૂત અને ગોહરોનો નેસાર કીધો.

જ્યારે તે પોતાની બેઠકની છેક નચ્છીક આવ્યો-ત્યારે પાદશાહે સધળા
સરદારોને પાછા ફરવા માટે હોકમ કીધો.

આથી સધળા પેહલવાનો પોત પોતાને રહેઠાણે ગયા-તેઓએ દુન્યામાં
પોતાનું નામ ઉઠાવું હતું.

ગુઝીદને નૂશીરવાન હોમુઝદરા
બરાએ વલીઅહ્દ કંદને ખીશ.

નોશીરવાને પોતાનો વારસ કરવા માટે
હોરમઝદને પસંદ કરવો.

જહાનુજૂય દેહકાને આમુશગારુ
એ ગોકૂત અન્દરીનુ ગદેશો રૂઝગારુ
કે બનો દેલુ અન્દરુ સેપ-શ સરાય
ન અન્દરુ બેરહ યાકૂતહુ નીકુરાય
કે રૂઝી ફરાજસ્તો રૂઝી નેશીબુ
ગહી બા બરાખીમો ગહુ બા નેહીબુ
સર-જામ બેસ્તરુ ખુવહ તીરહુ ખાકુ
યકીરા ફરાજો યકીરા મધાકુ
નેશાની નદારીમ અજાનુ રકૂતગાનુ
કે બીદારો શાદન્દ અગરુ અકૂતગાનુ
બદીનુ ગીતી અરુ ચન્દ શાનુ અરુગુ નીસ્ત
હમાનુ બેહુ કે આવીઝેશ મરુગુ નીસ્ત
અગરુ સહ ખુવહ સાલ અગરુ બીસ્તો પન્જ
યકી શુદ્ધ ચુ યાહ આયહ આનુ રૂઝે રન્જ

એ આનુ કરુ કે અન્દરુ બરામસ્તો નાચ
એ આનુ કરુ કે દરુ દસ્તે રન્જો નેયાચ

જેહાનના અનુભવી હસ્તાદ દાનેશ્વર દેહકાને-આ ઝમાનાની ગદેશ
માટે શું કહ્યું છે ?

કે નેક વિચારનો દાનેશમંદ શખ્સ પોતાનો જાન અને દિલ આ
મુસાફરખાનારથી દુન્યામાં લગાડતો નથી.

કે જ્યાં એક દહારો ચઢી છે તો ખીલે દિવસે પડતી છે-જ્યાં આપણે
કબી નાચ નખરાંથી ચાલ્યે છિયે તો કબી ધાસ્તીમાં આવી પડિયે છિયે.

શેવટે તો સીઆહ ખાકુનું બિછાવુંજ છે-એકને માટે ચઢતી તો
ખીલ માટે પડતીજ છે.

પછી તે ગુઝર પામેલાઓની આપણે ફરીખી નિશાન ધરાવતા નથી-
કે તેઓ જાગે છે, ખુશહાલ રહેતા છે કે બેધાવતા છે.

આ દુન્યામાં જે તેઓને ફરી લાભ નથી-તો તેજ માર્ગ બેહતર છે
કે મોત સાથે બાથ બીડવી નહીં.

ગમે સો વર્ષની ઉમર હોય કે ગમે પચીસ વર્ષની હોય-પણ જ્યારે
તે દુઃખનો (મોતનો) દહાડો યાદ આવે છે ત્યારે બન્નેની ઉમર એક
સરખીજ થાય છે.

શું તે કોઇ કે જે મોજ મઝાહમાં રહે છે-તેમજ શું તે કોઈ કે જે
દુઃખ અને ગરીબાઈના હાથમાં સપડાયેલો હોય છે (તે બન્ને મોત
વખતે સરખાજ છે).

શું ગુમરાહ કે શું નેક ખરેખરના માણસમાંથી-કોઈને પણ મેં મોતની
ખાહેશ કરતો જોયો નથી.

શું દીનદાર મારું કે શું બુતપરસ્તી કરનાર એહરેમન શખ્સ-સધળા
મોત આગળ લાચાર બનેલા છે.

૨૩૦ કસીરા નદીદમ અમરુગ આરુજૂય
એ બીરાહો અચ મરુદમે નીકુખૂય
એ દીની એ અહુરીમને બુત પરસ્ત
એ મરુગ અન્દ અરુ સરુ નેહાદહુ દો દસ્ત

સુ સાહત શુદ્ધ અથ પીરુ ખરુ શસ્ત્રો યજ્ઞ
મયો ભમો આરામ શુદ્ધ બી નમક
ખમાહે પસીચીદને મરુખ મય
સુ પીરાહને શઅરુ બાશદ બદય
કુચોદઈ તન અન્દર મયાને ગુનાહ
રવાન સુએ ફેરુદસ ગુમ કર્દઈ રાહ
એ યાશન બસી માન્દો બસ દર ગુજસ્ત
તો બા ભમ હમવારહ માન્દહ બદસ્ત
બઆધાઝ અગરુ કારે ખુદ નગરી
બફર્લમ નાચાર કયફર બરી
એ બદ કર્દન આયદ બહાસેલ એયાન
અગરુ બદ કુની ધમ બરી અઝ જેહાન
મશવ શાહમાન અરુ બદી કર્દઈ
કે આઝોદઈ ગર્દી ગરુ આઝોદઈ
બઆખેરુ તોરા રકૂતન આયદ બેદાન
અગરુ અન્દ ઇદર ખુવી સાલેયાન
બેયકૂઝાય નીકી તો તા ઇદરી
કે ગર્દી અઝાન શાહ ચૂન ખુઝરી
એ ગોકૂતારે કેદારે ઇન રૂઝગાર
જ મા માનદ અન્દર જહાન યાદગાર
જમાન ખાહમ અઝ કેદેગારે જમાન
કે અન્દાન બેમાનદ હેઝમ શાહમાન
કે ઇન દારેતાનહાએ અન્દી સોખુન
ગુજસ્તહ બરુ સાલો ગસ્તહ કોહુન
એ ગાહે કયમરુસ તા યઝદગેરુદ
બનઝમે મન આયદ પરાગન્દહ ગેરુદ
બેપયવન્દમે બાઘ બી ખવ કુનમ
સુખુનહાએ શાહનશહાન નવ કુનમ
હમાના કે દેલરા નદારમ બરન્જ
અગરુ ખુઝરમ જીન સરાએ સેપન્જ
એ ગૂયદ કુનૂન મર્દ રઉશન રવાન
એ રાએ જહાનદારે નૂશીરવાન
એ સાહ અન્દર આમદ બહકૂતાદો ચાર
પુરુ અન્દીશએ મરુખ શુદ શરુરચાર
જહાનરા હમી કફખોદાઇ બેલોસ્ત
કે પીરાહને દાદ પૂશદ તુખોસ્ત
દેગરુ હ બદર્વીશ અરુ મેહરુબાન
ખુવદ રાદો બી રન્જે રઉશન રવાન
પેસરુ ખૂદ ઊરા ગેરાનમાયહુ શશ
હમહુ રાદો બીના દેલો શાહુ ફશ
બમર્દીઓ પર્હીઝો ફર્હંગો રાય
જવાનાને બા દાનેશો દેલકુશાય
અઝીશાન બેરુદમન્દો મેહુતારુ બસાલ
ગેરાનમાયહુ હોરુઝહુ ખુદ બી હમાલ
સરકઝો બા દાનેશો ખૂખુ બેહુરુ
અરુ આઝાદગાન અરુ બેગુસ્તેદઈ મેહુરુ
બેફરુમુદ દેસા બકારુઆગેહાન
કે ભૂયન્દ રાએ વય અન્દર નેહાન
નેગહુ દારેતાન્દી બરુઝો બશખ
અગરુ દારેતાનરા કુશાદી હ લખ

(ફિદેસી કહે છે કે) આ ખુદા મર્દ! જ્યારે તને એકસઠ વર્ષ થયાં-
ત્યારે મય, ભમ અને અથરા આરામ મઝાહ વગરનું થઇ પડ્યું.

મોતની તૈયારી કરતી વખતે મયની મોજ મઝાહ કરવી-એ ગોચા દય
મહિતાની સદં રૂતમાં બારીક કુમારાનાં ઝીણાં કપડાં પેહેરવા જેવું છે.

નારં શરીર ગુનાહની અંદર બંધાઈ ગયહું છે-અને તારાં રવાને
બેહસ્ત તરફના માર્ગે ગુમ કીધો છે.

તારા દોસ્તોમાંના ધણીક રહેલા છે અને ધણીક ગુઝરી ગયા છે-તું
હમેશે હાથમાં મયની ભમ સાથ મયદાનમાં પડી રહેલો છે.

શરઆતમાંજ અગર તું પોતાનું કામ સંભાળશે નહીં-તો શેવટે
લાચારીએ તને તેનો બદલો ખમવો પડશે.

ખરં કરવાથી તેના બદલામાં નુકસાનજ મળે છે-એ તું બદી કરશે
તો દુન્યામાંથી ગમજ લઇ જશે.

એ તે બદી કીધી હોય તો તું ખુશહાલ ના થતો-કારણકે એ તે
કાઇને દુઃખ દીધું હશે તો તું પણ દુઃખીજ થશે.

તું યાદ રાખજે કે અગર તું આ દુન્યામાં ગમે એટલાં વર્ષ રહેશે
તોપણ શેવટે તને જગુજ પડશે.

માટે તું અહીં છે તેટલાં નેકી કરી લે-કે જ્યારે તું અહીંથી ભય રડી
ત્યારે ખુશહાલ થાય.

આ જમાનાની વાતો અને કામેળ આપણાંથી આ દુન્યામાં યાદગાર
રહી જશે.

જમાનાના સાહેબ પાસેથી હું એટલીજ ધીલ માણું છું-કે મારું દિલ
એટલેજ વખત ખુશહાલ રહે,

કે આ દારેતાનો અને આ સધળી તવારીખી વાતો-જેના ઉપર
જમાના વીતી ગયા છે અને જે ભૂતી પણ થઈ ગઈ છે,

તે ક્યૂમરૂના વખતથી તે યઝદગેદં સુધીની-વેર વીખેર પડેલી બાબતો
મારી બયતબાઝીમાં સિલસેલાખંદ આવી ભય.

હું તે સધળું બરાબર ગાઠવીને તવારીખપી બાગને કાંટા કચરાથી
સાફ કરું-અને આગળા શેહનશાહોની તવારીખ પાછી તાઝી કરું.

અને ત્યાર પછીજ-એ હું આ મુસાફરખાનારૂં દુન્યામાંથી ચાલી
નહું-તો ખચીત કે મારું દિલ જરા પણ ગમગીન બનશે નહીં.

હવે પેલો રૌશન રવાનનો દાનેશવર દેહકાન-નોશીરવાનના વિચાર
માટે શું કહે છે, તે સાંભળ ?

જ્યારે સુખોતેર વર્ષની ઉમર થઇ-ત્યારે પાદશાહ મોતને માટે અંદેશા
બરેલો થયો.

તે પોતાના દેશનો વહિવટ ચલાવવા માટે એક એવા માલેકની રીઝ
કરવા લાગ્યો-કે જે શખ્સ પ્રથમ તો ઇન્સાફનેજ જબ્બો પેહેરતો હોય.

બીજું તો એ કે તે દર્વીશો ઉપર મેહરબાન-હોય, સખાવત કરનારો રડર
હોય, નિર્દોશ હોય અને રૌશન જીવનો હોય.

તેના બેચી બુન્યાદના છ ઊકરાએ હતા-જે સધળા સખી, સાલાક
દિલના અને પાદશાહનેજ મળતા હતા.

તેઓ મદદનગી, પાકી, દાનાઇ અને વિચાર શક્તિ ધરાવનારા-ડહા-
પણુવાળા અને ઉમંગી જવાનો હતા.

તેઓમાંથી દાનાઇવાળો અને હરીફ વગરનો બુન્યાદી હોમંઝદ ઉમ-
રમાં વડો હતો.

તે સરકારજ, અકલ સાથનો અને ખૂબસૂરત હતો-અને મરતબા-
વાળા માણસો ઉપર મેહરબાની કરનારો હતો.

નોશીરવાને અનુભવી દાનાઓને ફર્મિયું-કે “તમે છપી રીતે તેની
ખાનગી બાબતો રીધી કાઢો.”

આથી રાત દહાડો જેબી કાંઇ તે શાહઝાદો બોલતો તે વાતો
પેલાઓ ધ્યાનમાં રાખતા હતા.

એ કાશી કે કદર્દી બહી ચા બેહી
રસીદી બસાહે જહાન આગેહી
બખ્ષોરૂં મેહૂર આન જમાન શાહુ ગોહૂત
કે રાઝી હમી દાસ્તમ દર નેહોહૂત
એ કહૂતાહ ચૂન સાલેયાન બરુચુલસત
સરે મૂએ યુરકીન ચુ કાકૂર ગસત
૨૩૩ ચુ મનુ યુગ્ગરમ જીન સેપન્જ સરાય
જહાનરા બેખાયદ યકી કહૂખોદાય
કે બખ્શાયેશ આરદ બદર્દીશ બરુ
બખીગાનહો મરુદુમે ખીશ બરુ
બેખખશાહ બેખરુહીજહ અચ મેહૂરે ગન્જ
ન બન્દહ દેલ અન્દર સરાયે સેપન્જ
હમીશહુ બનીકી યુવદ રાએ ઊય
અબરુ ગાહે શાહાનુ યુવદ ભાએ ઊય
સેપાસમ એ યચ્છાન કે ફર્જન્દ હસત
ખેરદમન્દો દાનાઓ યજહ પરસત
વઝીશાન બહોરુચઝ નાઝાન તરમ
બરાયો બહુશશ ફરાઝાન તરમ
એ બખ્શાયેશો બખ્શોશો રાસતી
નખીનમ હમી દર દેલશ કાસતી
કુનુન મૂબેદાને રદાનરા બેખાહુ
કસી ફ કુનદ સૂએ દાનેશ નેગાહુ
બદાનેશ વશ આચ્છમાયેશ કુનીહ
હોનરુ બરુ હોનરુ બરુ ફેલાયેશ કુનીહ

એ કાંઈ તે સારું ચા નરસું કામ કરતો-તેની ખબર દેશના પાઠ-
શાહને પહોંચતી હતી.

પછી પાદશાહે એક વખતે બૂઝોર્જમેહરને કહ્યું-કે “હું મારા દિલમાં
એક ભેદ રાખું છું.”

જ્યારે સિતરેથી ઉપર વર્ષ પસાર થઈ ગયાં છે-ત્યારે કસ્તુરીનાં જેવા
ખાલવાણું માથું કપુર જેવું સફેદ બની ગયું છે.

તેથી જ્યારે હું આ ત્રણપાંચ દિવસની દુન્યામાંથી યુઝરી બઢે-
ત્યારે દેશનો વહિવટ ચલાવવા માટે એક માલિક હોવો જોઈયે.

કે જે ગરીબ માણસો ઉપર તેમજ શું બેગાનાઓ ઉપર કે શું
પોતીકાઓ ઉપર મેહરબાની રાખે.

જે બક્ષેશ કરે અને ખઝાનાની મોહબતથી દુરજ રહે-(યાને ખઝાનો
એકઠો નહીં કરે)-અને આ મુસાફરખાનારૂંપી દુન્યામાં દિવ લગાડે નહી.
હમેશે જેના વિચારો નેકીનાજ હોય-જેની જગ્યા પાદશાહોનાં તખ્ત
ઉપરજ હેય.

હું યજ્ઞદાનના શુકાના કરું છું, કે મારે ત્યાં અકલમંદ, દાના અને
ખુદા પરસત બેઠાઓ છે

તેઓમાંથી હોરમઝદ ઉપર મારો ખ્યાર વધારે છે-તેના વિચાર અને
અકલ ઉપર હું વધુ મુગ્ધાક છું.

બક્ષેશ, સખાવત અને રાસતી માટે-હું તેનાં દિલમાં કશું ઓછું
જોતો નથી.

તેથી હવે તું વઝીરોને સરદારોને અને જે કોઈ કે દાનાઈ તરફ નેગાહ
કરતા હોય તેઓને બેલાવ.

તમો સઘળાઓ તેની દાનાઈની પરીક્ષા કરો-અને તેનામાં જે હોનરો
હોય તે ઉપર બીબ હોનરોનો વધારો કરો.”

પુર્સેશે મૂબેદાન અર્જ હોરમઝદ વ
પાસોખુ દાદને ઊ મૂબેદાનરા.

વઝીરોએ હોરમઝદને સલાહ કરવા અને તેણે
વઝીરોને પાછા જવાબ આપવા.

શુદન્દ અન્દરાન મૂબેદાન અન્જુમન
એ હરુ દરુ પેજુહન્દહો રાએજનુ
૨૩૪ જહાનુબુય હોરુચઝદરા આન્દન્દ
બરે નામદારાનુશ બેન્શાન્દન્દ
નુખેરેતીનુ સખુનુ ગોહૂત બૂઝોરૂં મેહૂર
કે અચ શાહે નીકુઅખતરો ખૂબુએહૂરુ
એ દાની કચ્છ જાને પાકો ખરદ
શવદ રઉશનો કાહુજુહ બરુ ખરદ
ચુનીનુ દાહ પાસોખ કે દાનેશ મેહસેત
કે દાનન્દહુ બરુ મેહૂતરાનુ બરુ મેહસેત
બદાનેશ યુવદ મરુદરા ઇમની
બેખન્દહ એ બહુ દરેતે અહુરીમની
દેગરુ બોરુહખારીઓ બખ્શાયેશસત
કે તનુરા બહુ નામો આરાયેશસત
બેપુર્સિદ કંચ નીકુઈ સૂદમન્દ
કુદામસેતો મરુદ અચ એ ગર્દહ બહન્દ
ચુનીનુ દાહ પાસોખ કે આનુ કચ નુખેરેત
બનીકો બહુ આઝમં હરુ કંચ બેબેસત

તે ઉપરથી ત્યાં વઝીરોનું તેમજ દરેક ઠેકાણેના દાનાઓ અને વિદ્વા-
નોનું એક અન્જુમન એકઠું થયું.

દેશ જીતનાર હોરમઝદને બેલાવ્યા-અને તેને નામદારોની નજદીક
બેસાડયો.

પહેલાં બૂઝોર્જમેહર બોલ્યો-કે “આ નેક સેતારેના અને ખૂબચરત
શાહઝાદા!

એવી કંઈ ચીજોને તું પિછાને છે કે જેનાથી પવિત્ર જન અને અકલ-
રાશન થાય છે અને શરીર ફાયદો મેળવે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “અકલજ બલી છે-કારણકે અકલમંદ સઘળા
સરદારો ઉપર પણ સરદાર છે.

અકલથીજ માણસને નચિનાઈ હોય છે-અકલથીજ એહરેમનના હાથ
બંદી કરવાથી બાંધી રાખે છે.

બીજું સહનશીલતા અને મેહરબાની છે-કે જેનાથી શરીરને ક્ષીર્ણ
અને આસાયેશ છે.”

ફરી પૂછ્યું કે “નેકીઓમાંથી કહી નેકી બલી છે અને એક માણસ
શાથી મોટા દરજ્જાનો થાય છે?”

તેણે એવો જવાબ દીધો કે “તેથી કે જેણે શુરુઆતથીજ-બલા કે
બૂંડા દરેકની માયા મેહરબાની મેળવી.

બેફરીથી તા બરુ હેલે હરુ કસી
અરુ રન્જ બોર્દન નખાશરુ અસી
સેદીગરુ અગીતી હરાન કસ કે દાહ
બેદાહ અરુ તને ખુદ હમ ઊ ખુદ શાહ
નેશહુ કરુદ પુસ્તેન્દહુ બુઝારુજમેહુરુ
અદાન પાકુ દેલ મેહુતરે ખુબ્બેહુરુ
અહુ ગોકૂત અરુ ગોકૂતની હરુએ હસ્ત
બેગુયમ તો બેશમરુ યકાયકુ અદસ્ત
સરાસરુ હમહુ પુસ્તેશમ યાહ ગીરુ
અપાસોખ હમહુ દાહ બુન્યાહ ગીરુ
સખુનરા મગર્દાન પસો પીશ હીચ
જવાન મર્દીઓ દાહ દાદન બેસીચ
અગરુ યાહ ગીરી ચુનીન બી ગમાન
કુશાદહુસ્ત અરુ તુ દરે આસમાન
કે અન્દીન અગોકૂતારુ બેશતકૂતમ
એ ગુયન્દહુ પાસોખ ફેરુન યાકૂતમ
જહાનદારુ આશુગારે તો બાહ
બેરુદ રુશનો અખત યારે તો બાહ
કુનૂન હરુએ દાનમ બેપુસ્તમ એ દાહ
તો પાસોખ યુઝારુ આનચે આયહત યાહ
અપાસોખ બેરુદમન્દ પયદા શવહ
અહરુ આરુજુ અરુ તવાના શવહ
સખુન હમચુ કુકુલસ્તો પાસોખ કલીહ
અપાસોખ અહુ અરુ નીકુ આયહ પદીહ
એ ફર્જન્દ ફે અરુ પેદરુ અરુજમન્દ
કુદામસ્ત શાયેસ્તહો બી ગઝન્દ
અખન્જશયેરો દેલ સજાવારુ કીસ્ત
કે અરુ દર્દ ઊ અરુ બેખાયહ ગેરીસ્ત
એ કેદારે નીકી પરીમાન કેરાસ્ત
કે દેલ અરુ પરીમાનીએ ઊ ગવાસ્ત
સજા કીસ્ત ફેરા નેફુલેશ કુનમ
એ કેદારે ઊ ચુન પેફુલેશ કુનમ
એ ગીતી કુલ બેહુતરુ આયહ ગુરીચ
કે ખીજહુ એ આરામે ઊ રસ્તખીચ
બદીન રુઝગારુ અરુ એ ખાશીમ શાહ
ગુહશતહુ એ બેહુતરુ કે ગીરીમ યાહ
અમાની કે આનરા બેખાયહ સેતૂદ
કુદામસ્તો મા અરુ એ દારીમ સુદ
ગેરાનમાયહુ તરુ કીસ્ત અરુ દુસ્તાન
કસ આવાએ ઊ દેલ શવહ બુસ્તાન
કેરા બીશતરુ દુસ્ત અન્દરુ બેહાન
કે શાદન્દ અરુ આરકારો નેહાન
હમાન નીચ દુશમન કેરા બીશતરુ
કે ખાશન્દ અરુ વય અહઅન્દીશ તરુ
સજાવારે આરામ બુદન કુલસ્ત
કે દારહ જહાનદારુ અરુ પોશત રાસ્ત
એ ગીતી બેયાનગારુ તરુ કારુ ચીસ્ત
કે અરુ કર્દએ આન બેખાયહ ગેરીસ્ત
એ ચીઝી કે મરુદમ હમી પર્વરહ
એ ચીઝસ્ત કાન બુદ તરુ બુઝરહ

બીબુ. બેબુ એવી કોરોશ કીધી હોમ કે નેથી દરેક જણનાં સારીર
કપર-તેનાથી વધુ મેહનત આવી પડે નહીં.

ત્રીબુ. દુન્યામાં બે કોઇએ કે પોતાનાં ખરાં દિલથી ઇન્સાફ આપ્યો,
તેજ સુખી થયો."

પેલા સવાલ પૂછનારા બુઝારુજમેહુરે તે પાક દિલના ખુબસૂરત સરદાર ૨૩૫
કપર નેગાહ કીધી.

અને બોલ્યો કે "બે કાંઈ પૂછવાનું છે તે હું કહું છું તું એક પછી
એક આંગળાં કપર ગણી રાખજે.

મારા સધળા એકે એક સવાલો યાદ રાખજે-અને તેનો જવાબ દેવા
માટે સધળો ઇન્સાફનોજ પાયો લેજે (યાને સિદ્ધસલાખન્દ સીધાજ જવાબ દેજે).
તારા જવાબને જરાબી આગળ પાછળ ના લઈ જતો-બહાદુરી
દેખાડવા અને ઇન્સાફ આપવાનીજ કોરોશ કરજે.

બે તું એવી રીતે બરાબર યાદ રાખશે, તો બેશક નાણુજે-કે આરમા-
નનો દરવાઝો તારી કપર ખુલ્લોજ થયો છે.

કારણકે મેં સવાલો પૂછવામાં આટલી બધી શિતાબી વાપરી-તે છતાં
તેના જવાબો તે જવાબ દેનારા તરફથી વધુ સારી રીતે મળ્યા.

બેહાનની સંભાળ કરનાર ખોદાતાલા તારો ઉસ્તાદ બનજો!-તારાં
ડહાપણુ રોશન રહેજો અને નસીબ તારો મદદમાર હોજો!

હવે હું બે કાંઈ બાણુ છું તે તને પૂછું છું માટે તું ઇન્સાફની શહે-
બે તને આવડે તેવા જવાબો દેજે.

એક ડાહ્યો માણસ સારી રીતનો જવાબ દીધાથીજ પ્રખ્યાતીમાં
આવે છે-અને પોતાની દરેક ઇચ્છા પુરી પાડવા શક્તિમાન બને છે.

સવાલ છે તે એક તાળાં મિસાલ છે અને જવાબ તેની કૃત્રી મિસાલ
છે-કોઈની ખૂબી કે ખામી તેના જવાબથીજ ઝાહેર આવે છે.

એક બાપને પોતાના છોકરાઓમાંથી વહાલો, લાયક અને નિર્દોષ છોકરો ૨૩૬
કયો હોય છે ?

આપણાં દિલની મેહરબાનીનં લાયકનો શખ્સ કોણુ-છે કે જેને દુઃખી
બેઈ આપણને અફસોસ કરવો પડે ?

નેઝીનાં કામો કરવાથી પરીમાની કોણુને થાય છે-કે જેની પરીમા-
નીની ગવાહી તેનું પોતાનુંજ દિલ આપે છે ?

એવો કપકાને લાયકનો કોણુ શખ્સ છે?-તેણે કીધેલાં કામોની તપાસ
મારે કેવી રીતે કરવી બેઠયે ?

આ દુન્યામાંથી કોણુને નાસી જવું બહુ છે-કે જેના રહેવાથી રસ્તા-
ખેઝ બરપા થાય છે ?

આ ઝમાનામાં આપણે શાથી ખુશદાલ રહી શકયે-પસાર થઈ ગયહું
થું બહુ કે જેની આપણે યાદ કર્યે ?

એવો ઝમાનો કે જેની આપણે વખાણુ કરવી બેઠયે-તે કયો છે અને
આપણને શામાં ફાયદો છે ?

દોસ્તોમાંથી વધારે સારો કોણુ છે?-કે જેના આવાજથી આપણું દિલ
ખાગ મિસાલ બને છે ?

દુન્યામાં વધારે દોસ્ત કોણુના હોય છે?-કે જેનાથી તેઓ થું ઝાહેર
કે છૂપી રીતે ખુશદાલ રહેતા હોય ?

તેમજ વધારે દુશમનો પણુ કોણુના હોય છે-કે જેઓ તેના ધણુ
બદખાહ હોય છે ?

આરામથી રહેવા લાયકનો કોણુ છે?-કે જેનાથી પાદશાહ પણુ મદદ ૨૩૭
મેળવે છે ?

દુન્યામાં વધારે તુકસાનકારક કામ કયું છે-કે જે કરવા કપર આપ-
ણને અફસોસ કરવો પડે ?

બે ચીજથી કે માણસ પર્વરેશ થાય છે-અને તે ધણી જલ્દીથી પસાર
થઈ જાય છે તે ચીજ થું છે ?

સેતમગારહ કશ નચે ઊ શરૂમ નીસ્ત
કુદામસ્ત કશ મેહરે આર્જમ નીસ્ત
તખાહી બગીતી કે ગોકૂતારે કીસ્ત
હેલે ફસ્તાન્ પુર કે આઝારે કીસ્ત
એ ચીઝસ્ત કાન્ નગ્ પીશ આવરહ
હમાન્ બહ કે ગોકૂતારે ખીશ આવરહ
બચકુ ફર તા શખ બર આમહ કે ફર
કે ગોકૂતારે દાના નંયામહ સોતુહ
ચુ હંગામે શમઅ આમહ અચ તીરગી
સરે મેહુતરાન્ તીરહ અચ ખીરગી
કે ગોકૂતારે ઊ ચૂન ધરી ગશ્ત શાહ
હમી કરહ ખામોશ બપાસોખ નેગાહ
ગેરાનમાયહ હોરુચરહ બરપાય ખાસ્ત
ચકી આફરીન્ કરહ બર શાહે રાસ્ત
૨૩૮ કે અચ શાહ ગીતી મખાદા તેહી
બેમાનાહ બર તખતે શાહાનશાહી
મખાદા કે બી તૂ બેબીનીમ તાજ
ગર આધને શાહાનો ગર તખતે આજ
સેરેસ્તે જહાન્ પીશે તૂ ખાકુ બાહ
ગઝનહે તોરા ચરુખ તર્યાકુ બાહ
સખુન્ હરુએ ઊ ગોકૂત પાસોખ દેહમ
બદીન્ આરુ રાએ ફરુરેખ નેહમ
કે ફર્જન્હ પુર્સાઈ દાના સખુન્
વચ્ચ બાયદમ પાસોખ અકૂગન્હ પુન્
કે ફર્જન્હ બાશહ પેદરુ શાહ દેલ
કે ધમહા બાહ દારહ આઝાહ દેલ
અગર મેહુરખાન્ બાશહ ઊ બર પેદરુ
બનીકી ગેરાચન્હ હો દાદગર
દેગર આન્ કે બર જાએ બખશાયેશસ્ત
બર બર મેહુલ જાએ પાલાયેશસ્ત
ખુજોર્ગી કે બખતશ પરાગન્હ ગશ્ત
બપીશે ચકી ના સજા બન્હ ગશ્ત

૨૩૯ કે કારે વચ અર ખૂન ખોરૂશી રવાસ્ત
કે ના પાસાઈ બર પાદશાસ્ત
દેગર હરુકે બા મરુદુમે ના સેપાસ
કુનહ નીકુઈ માનહ અન્દર હેરાસ
હરાન્ કસ કે નીકી ફરાચુશ કુનહ
બેરફરા બેફશહ કે બીહુશ કુનહ
દેગર ગોકૂત કારામો રાહે ગુરીચ
ગેરફતન્ કુલ ખૂબતર અચ સેતીચ
બશહરી કે બીદાહ શુહ પાદશા
નદારહ બેરહમન્હ બુદન્ રવા
કે બીદાહગર શાહ બાયહ ગુરીચ
કચ ખીજહ અન્દર જહાન્ રસ્તખીચ
ચુ ચૂચહ એ દાની કે શાદી બદસ્ત
બેરાદર ખુબહ ચા દેલારામ ફસ્ત

દેગર આન્ કે પુર્સાઈ કે કારે જમાન્
જમાની કચ ગુમ શબહ બદગમાન્

તે બુદમગાર કે જેને બિદકુલ શરમ નથી-તેમજ તેને દયા કે આબર
નથી તે કોણ છે?

આ દુન્યામાં કોણની વાતથી બરાબી પચદા થાય છે-અને દોસ્તોના
દિલ કોણથી દુઃખ બરેલાં થાય છે?

એવી કંઈ ચીઝ છે કે જે શર્મિદગી લાવે છે-તેમજ પોતાના બેલ-
વાથી આકત લાવે છે?"

એવી રીતે આખો દહાડો પહાડ ઉપરથી રાત પડી ત્યાં સૂધી-દાના
ખૂજોર્ગમેહર સવાલો પૂછવાથી થાક્યો નહીં.

અંધારાને સબખે ન્યારે દિવા બતિનેા વખત થયો-ત્યારે સઘળા
સરદારોનાં સર કંઠાળાથી બેત્રાર થઇ ગયાં.

પાદશાહ ન્યારે તેના સવાલોથી દિલગીર થયો-મૂગો મૂગો તેના જવા-
બની વાત બેવા લાગ્યો,

ત્યારે બુન્યાદી હોરમચદ ઉભો થયો-અને તેણે ઇન્સાફી પાદશાહ
ઉપર દુઆ કીધી,

કે "પાદશાહથી આ દુન્યા ખાલી ના હોતી-આ શેહનશાહી તખ્ત
ઉપર તું હમેશો કાયમ રહેજો!

એવું કદીબી ના બનતું" કે આ પાદશાહી તાજ અથવા પાદશાહોના
રીત રીવાજ કે આ હાથીદાંતવું તખ્ત અમે તારા વગરનું ખાલી નેહયે.

કુલ જેહાનની ચીઝ તારી આગળ ખાક બરાબર હોને-તારી ઉપરની
આકત વખતે આસ્માન તારો મદદગાર હોને!

ખૂજોર્ગમેહરે જે કાંઈ પૂછ્યું છે તેનો હું જવાબ આપું છું-અને એ
જવાબ આપવા માટે મારા મુબારક વિચાર ઝાહેર મરું છું.

આ દાના શખેરો ફરજદ માટે જે કાંઈ પૂછ્યું છે-તો મારે પહુ
ત્યાંથીજ જવાબ આપવાની શુરઆત કરવી નેહયે.

એક બાપ પોતાના બેટાથીજ ખુશદાલ દિલનો રહે છે-અને તેનાથીજ
તે સઘળી ગમગીનીથી પોતાનું દિલ મોકળું રાખે છે.

અગરજે તે છોડેરા પોતાના બાપ ઉપર મેહરબાન હોય તેમજ તે
નેકીનીજ ખાહેશ કરનારો અને ઇન્સાફી હોય (તાજ તે બાપને વહાલો હોય છે).

બીજું જે પૂછ્યું કે 'મેહરબાનીને લાયકનો કોણ કે જેની ઉપર આપ-
ણને અફસોસ ફરે છે?'

જવાબ એ કે તે મોટો માણસ કે જેનું નસીબ ઉંધું વળી ગયલું
હોય-અને જે બીયારો કોઈ નાલાયક શખ્સને ત્યાં ચાકરી રહ્યો હોય
(તે મેહરબાનીને લાયક છે).

તેની હાલત માટે અગર તું આંસુ રેડે તો તે વાજબી છે-કારણકે
એક નાલાયક શખ્સ તેનો હાકેમ બન્યો છે.

બીજું જે કોઈ કે નિમકહરામ માણસ સાથે-નેકી કરે છે તે હમેશો
ધાસ્તીમાંજ રહે છે.

જે કોઈ શખ્સ કે તેણે કીયેલી નેકી બૂલી બચ છે-તે પોતાની અક-
લને ગાફેલ કરવાની કોરોશ કરે છે.

બીજું જે પૂછ્યું કે 'લડાઈ કરવા કરતાં ફરી પકડવી અને ત્યાંથી
નાસી જવું કઈ જગ્યાએ વધારે સારું છે?'

જવાબ એ કે જે શેહરમાં કે પાદશાહજ બુદમગાર બન્યો-તો ત્યાં
રહેવું દાનેશમંદ લોકો પસંદ કરતા નથી.

બેદાહગર પાદશાહથી તો નાસવુંજ નેહયે-કે તેવા પાદશાહથી તો
દુન્યામાં રસ્તાખેઝ ઉઠવા પામે છે.

ન્યારે ડાહ્યા માણસે (છોકો) સવાલ પૂછ્યો કે 'કોણથી આપણે
ખુશી થઈએ?'-તેનો જવાબ એ કે ભાઈ અથવા દેલને ખુશી કરનારા
દોસ્તથી આપણને ખુશી મળે છે.

વળી પૂછવામાં આવ્યું છે કે 'કયો કમાનો વખાણને લાયક હોય છે?'-
તો તેણે બહુવું એ કે જે કમાનામાં આપણા દુરમન નહીં હોય તે કમાનો.

રવા ખાશહ અરુ અન્ન બેરેતાઈ અથ
હમ અન્ન સેતાયેશ બેયકુઝાઈ અથ
હેગર આન્ કે પુર્સહ કે દુશમન્ કેરાન્ત
કે હર દુસ્તી ચારમન્દી નેકુસ્ત
તમાન્ગર યુવહ ચાદરે ઊ બેપૂશ
અુ દર્વીશ ખાશહ તો બા ઊ બેકૂશ
કસ્તી ફે ફેરતાન્ તારે રાહ તરુ
હેલે દુસ્તાનરો અફ રાહ તરુ
હેગર આન્ કે પુર્સહ કે દુશમન્ કેરાન્ત
કઅુ હેલ હમીશહ અદદે બલાન્ત
અુ ગુસ્તાખ ખાશહ ઝખાનશ બબહ
એ ગોકુતારે ઊ દુશમન્ આયહ સજહ
હેગર આન્ કે પુર્સહ કે દુશવારુ ચીસ્ત
બેયાઝારુ હેલરા હેલ આઝારુ કીસ્ત
અુ બહખાહો બહ સાઅ બા ઊ નેશસ્ત
ચકી એન્ગાની યુવહ ચૂન્ કબસ્ત
હેગર આન્ કે ગૂયહ ગવા કીસ્ત રાન્ત
કે જનો ખેરહ બરુ ગવા બરુ ગવાન્ત
બેહુ અઅ આઅમાયેશ નદીદમ ગવા
ગવાહે સખુન્ ગૂયો ફર્માન્ રવા
બેયાન્ગારુ તરુ ચીઅ ગોકુતી કે ચીસ્ત
કે ફર્માન્ અઝાન્ બહ બેયાયહ ગેરીસ્ત
અુ ચીરહુ શબહ બરુ હેલત બરુ હવા
હવા યુઝરહ હમઅુ ખાદે હવા
પશીમાની આયહ બફર્માન્ સૂહ
ગુલે આરુજરા નશાયહ બેસૂહ
હેગર આન્ કે ગૂયહ કે ગરુફન્ તરસ્ત
કે ચૂન્ પાય જૂયમ અદસ્તમ સરસ્ત
અુનીન્ દુસ્તી મહે નાદાન્ યુવહ
સેરેશતશ બરો રાય ગર્દાન્ યુવહ
હેગર આન્ કે ગૂયહ સેતમગારહુ કીસ્ત
બુરીદહુ હેલ અઅ શર્મો બીચારહુ કીસ્ત
અુ કઅી કુનહ મરુહ બીચારહુ ખાન્
અુ બીશર્મો આરહ સેતમગારહુ ખાન્
હરાન્ કસ કે ઊ પીશહુ ગીરહ દોરહ
સેતમગારહુ ખાનમશ બી ફેરહ
તખાહી કે ગોકુતી એ ગોકુતારે કીસ્ત
બી આઝારો પુરુ દરો આઝારે કીસ્ત
સખુન્ ચીનો ફૂચો બીકારુ મરુહ
હેલે હુશ્યારાન્ કુનહ પુરુ એ દરહ
બેપુરસીહ દાના કે અયબ અઅ એ બીશ
કે ખાશહ પશીમાન્ એ ગોકુતારે બીશ
હરાન્ કસ કે રાનહ સખુન્ બરુ ગેઝાકુ
યુવહ બરુ સરે અન્જમન્ મહે લાકુ
બગાહી કે તનહા યુવહ દર નેહોકુત
પશીમાન્ શબહ ઝાન્ અુખુનહા કે ગોકુત
હમ અન્નરુ ઝમાન્ ચૂન્ કુશાયહ સેખાન્
બપીશ આરહ આન્ લાકુહાએ કોહન્
હોનરમન્દ અરુ મરુદમે બી હોનર
કસ અઅ આફરીનશ નગીરહ અુઝર

તેવા ઝમાનાની અગર તું ગમે એટલી તારીફ કરે તો તે વાજબી
કહેવાય-બલકે તેની વધુ તારીફ થવીજ નેહયે.

વળી દોસ્ત વિષે સવાલ કરવામાં આવ્યો છે-તેનું નજીબુ એ કે
કાંઈથી દોસ્ત ને આપણને મદદ કરે તે બધો કહેવાય.

એ તે તવંગર હોય તો તેની મદદ તું લેને-એ તારો દોસ્ત ગરીબ
હોય તો તેને તરફી આપતો ના.

એ કોઈ કે વધુ નમાનો અને વધુ બધો હોય-તો તેનાથી દોસ્તોનાં ૨૪૦
દિલ વધારે ખુશદાલ થાય છે.

બીજું. તું પૂછે છે કે ‘દુશમન કોણના હોય છે-કે જેનાથી દિલ
હમેરો દુઃખ અને આક્રમમાં રહે છે?’

તો નજીબ કે જ્યારે કોઈ શખ્સની ઝખાન ખૂં ખોલવામાં દિલેરી દેખા-
ડતી હોય-ત્યારે તેની એવી વાતોથી ને દુશમન વધતા હોય તો વાજબીજ છે.

બીજું. તું પૂછે છે કે ‘મુરકેલ શું છે-અને નિદોષ શખ્સને દુઃખી
કરનારો કોણ છે?’

જવાબ એ ને જ્યારે બદખાહ અને ખૂરી કરણીનો તેની સાથે બેઠો-
તો તેની ઝિંદગી એહરી ફળ જેવી સમજવી.

બીજું. તું પૂછે છે કે ‘સાચો સાક્ષી કોણ છે?-કે ને સાક્ષીનો જાન
અને અક્લજ તેનો ગવા છે?’

તેનો જવાબ એ કે મે ‘અનુભવ’ કરતાં વધારે સારો સાક્ષી બીજો કોઈ નેયો
નથી-તેજ સુભાષિત બોલનારનો તેમજ હોકમ ચલાવનારનો સાચો સાક્ષી છે.

વળી તે પૂછ્યું કે ‘વધારે નુકસાનકારક ચીઝ શું છે-કે તે આક્રમથી
શેવટે અફરોસ કરવો પડે છે?’

જવાબ એ કે લોભ થોડાક વખત તારી ઉપર ગલ્બો કરશે-પણ
જ્યારે તે લોભ હવાના સપાટા મિસાલ નીકળી જશે,

ત્યારે શેવટે નફામાં પરીમાનીજ આવશે-માટે આપણી મુશાહનાં ફૂલને
એમ કચડી નાખવું નહીં નેહયે.

બીજું. ને તે પૂછ્યું કે ‘એવી ઝડપથી ફરતી ચીઝ કઈ છે-કે ને ૨૪૧
ચીઝનો પગ પકડવા માણું તો મારા હાથમાં તેનું માથું આવી નય છે?’

જવાબ એ કે એવી ચીઝ તે નાદાન મર્દની દોસ્તી હોય છે-કે જેની
ખાસીયત ખૂરી હોય છે અને તેના વિચાર ડામાડોળ હોય છે.

બીજું. તું પૂછે છે કે ‘જુલમગાર કોણ છે-લાજ શરમ વગરનો કોણ
છે અને નાચાર કોણ છે?’

જવાબ એ કે જ્યારે કોઈ શખ્સ જીધા રસ્તો લીધે ત્યારે તેને નાચાર
સમજ-અને જ્યારે બેશરમ અને ત્યારે તેને તું જુલમગાર કહે.

એ કોઈ કે નૂકાંઈનો ધધિ પડે-તેને હું એક આબઝ વગરનો
જુલમગાર કહું.

બીજું. તે ને પૂછ્યું કે ‘કોણની વાતથી ખરાબી નીપજે છે-નિદોષ
કોણ છે અને દર્દ બરેલો તેમજ દુઃખી કોણ છે?’

જવાબ એ કે યુગલખોર અને બે મોટે બોલનારો શખ્સ તેમજ
બેકાર બનેલો માણસ દાનેશમંદોનાં દિલ દુઃખ બરેલાં કરે છે.

બીજું. દાનાએ ને પૂછ્યું કે ‘વધારે અયબ શાથી લાગે છે-અને
કોણ પોતાની કહેલી વાતોથી પરીમાન થાય છે?’

જવાબ આ છે કે તે શખ્સ કે ને પોતાની બડાઈના સખુનો બોલે-
અને અન્જમનના લોકો વચ્ચે લાફ મારે.

પછી જ્યારે તે એકાંતમાં એકલો પડે છે-ત્યારે પોતાના તેવા કહેલા
સખુનો માટે પરીમાન થાય છે.

અને પછી જ્યારેથી તે વાત કરવા માટે છે ત્યારે દુસ્તજ પોતે ૨૪૨
મારેલી આગળી લાફોને ચાહ રાખી તેનું બોલવાથી દૂર રહે છે.

તેથી શું હોનરમદ કે શું હોનર વગરનો શખ્સ-કોઈ પણ તેની
તારીફ કરવાથી પાછો હઠતો નથી.

હમણુ પુરોશ ઇન્ બુદો પાસોખ હમીન
કે બર શાહુ બાહ અચ જહાન આફરીન
અમાનહા બકર્મીનશ ગૂચન્દહ બાહ
હેલે રાહે ઊ શાહો કૂચન્દહ બાહ
શહનશાહુ કેન્ના બદ્ ખીરહુ માન્દ
બરી આફરીને કયાની બેખાન્દ
એ ગોકૂતારે ઊ અન્જુમન્ શાહ ગરત
હેલે શહુરયાર અચ ધમ આઝાહ ગરત

આ સધળા તેના સવાલો હતા અને તે સવાલોના આ જવાબો છે-
કુન્યાના પયદા કરનાર સાહેબ તરફથી પાદશાહ ઉપર હોવા હોને !
સધળાઓની ઝખાન તેનાજ હોકમ પ્રમાણે બોલતી થને-તેનું સખા-
વતી દિલ ખુશહાલ અને ભાગ્યશાળી રહેલે !”
તે શાહઝાદાથી શેહન્શાહ નેશીરવાન અજબ રહ્યો તેણે ધણીક પાદ-
શાહી દુઆ તેની ઉપર કાઢી.
તેના જવાબોથી સધળું અંજુમન ખુશહાલ થયું-અને પાદશાહનું
દિલ પણ ગમથી મોકળું બન્યું.

અહુદ નામહુ નેવેશતને નૂશીરવાને
આદેલ્ બકર્જન્દે ખુદ હોરમુહુ વ
અન્દર્જુ કર્દન્ બઝી.

નેશીરવાને આદેલનું પોતાના બેટા હોરમઝદ
માટે વસીયત નામુ લખવું અને પોતે
તેને શીખામણુ દેવી.

નેવેશતન્દ અહુદી બકર્મીને શાહુ
કે હોરમુહુરા દાહ તખ્તો કોલાહુ
થુ કેતાસ યીની શુદ અચ બાહ ખુશ્ક
નેહાન્દ મોહુરી બર બર એ સુશ્ક
બમ્બેહ સેપોરુદ આન્ બપીશે રદાન્
સરકાઝો બીદારુ હેલ બેખદાન્
બેપયવન્દમ ઇન્ અહુદે નૂશીરવાન્
બપીડ્ઝીએ શહુરયારે જહાન
જહાનરા તુમાયેશ થુ કેદારુ નીરત
નેહાનીશ બેચ હોઈ તીમારુ નીરત
અગરુ તાજહારી વગરુ દઈ રન્જ
હમાન્ ખુઝરી ઝીન્ સરાએ સેપન્જ
થકી નામએ શહુરયાન્ બેખાન્
નેગરુ તા કે બાશહુ થુ નૂશીરવાન્
બદાદો બરાયો બખરુમો બજન્જ
થુ રૂઝશ સરુ આમહુ નખૂદશ દેરન્જ

તો અચ પીરે ફરતુને બી તૂખહુ મરુદ
બેરહુ ગીરો અચ બચમે શાહી બેગરુદ
જહાન તાજહુ શુદ ચૂન્ કંદહુ ચાકૂતી
રવાન્ અચ દરે તૂખહુ બરતાકૂતી
અગરુ બેખદી સુએ તૂખહુ ગેરાય
હમીશહુ બુવહ પાકુ દીન્ પાકુ રાય
પસ અચ પીરીઅત રૂઝગારાન્ નમાન્દ
તમ્બો બરીફો બહારાન્ નમાન્દ
અઝાન્ પસ કે તન્ બય ગીરહુ બખાકુ
નેગરુ તા કુબ બાશહુ ઇન્ બને પાકુ
એ ગોકૂત આન્ સરાયન્દએ સાલખરુદ
થુ અન્દરુએ નૂશીરવાન્ ચાહ કરુદ
સુખુનહાએ હોરમુહુ ચૂન્ શુદ બખુન
થકી તલ પય અકૂગન્દ મૂબેહ સખુન
બકર્મીને શહુ રાએઝન્ બા દખીરુ
નબેશતન્દ પસ નામઈ બરુ હરીરુ

પછી પાદશાહના હોકમથી એક વસીયત નામુ લખાયું-કે “શાહઝાદા
હોરમઝદને તખ્ત અને કોલાહ આપી છે.”

ન્યારે તે વસીયતનું લખેલું કાગઝ પવનથી સૂકાયું-ત્યારે તેની ઉપર
કરતુરી સાયતી મોહર મારવામાં આવી.

અને તે કાગઝ ત્યાંના સરદારો, મોટાઓ અને ચાલાક દિલના દાના-
ઓની રૂઝમાં વડા વઝીરને રવાધીન કર્યાં.

હવે હું દેશના પાદશાહ (મહમૂદ)ની કુતેહમંદીની બરફતથી-આ
નેશીરવાનનાં વસીયત નામાનું બેખાન લખવાનું કામ શરૂ કરું છું.

આ દુન્યાનો બાહેરનો દેખાવ તેની કરણી પ્રમાણેનો નથી-તેનું પેટું
દુઃખ અને ગમ સિવાય બીજાં કશાથી બરેલું નથી.

અગરને તું એક તાજદાર રાજ હોય કે અગર એક દુઃખ અને રંજ
સાયનો શખ્સ હોય-તોપણ આ મુસાફરખાનારે પી દુન્યામાંથી તુ ચાલી જશે.

તું આ પાદશાહોની તવારીખ જરા વાંચ-અને જો કે નેશીરવાન
જેવો પાદશાહ કોણ થઈ શકશે ?

ઈન્સાકમાં, અકલમાં, મયનૂશીની મજલેસમાં અને લડાઈમાં (તેના
જેવો કોણ થશે ?)-પણ ન્યારે તેનો ચાલી જવાનો દિવસ આવી લાગ્યો
ત્યારે તેણે વાર લગાડી નહીં.

તું એ પશ્ચાતાપ કર્યાં વગરના બુદ્ધા પીર મઈ ફિદૌસી !-હવે જરા
અક્લ પકડ અને મોજ મગાહની મજલેતથી પાછો કર.

બસ ન્યારે તને મયનું પ્યાલું મળ્યું ત્યારે તારી દુન્યા ખાલી નીકળી-
અને પશ્ચાતાપના દરવાઝા ઉપરથી તારા જીવને ફેરવીજ લીધો.

માટે જો તું અક્લમંદ હોય તો તારા યુનાહની તોબાહ કર-પાક
દીન ધરાવનારો શખ્સ હમેશે પાક વિચારનેજ હોય છે.

તારા બુદાપા પછી હવે કોઈ પણ બતનો વખત રહ્યો નથી-ગમીં,
સર્દી અને બહારની મઝરામનો વખત રહ્યો નથી.

તારું તન ખાકમાં પડ્યા પછી-તું વિચાર કર કે આ પાક જીવ ક્યાં
રહેશે ?

હવે પેલા બુદ્ધા તવારીખ કહેનારાએ ન્યારે કે તેણે નેશીરવાનની
શીખામણે માફ કાઢી, ત્યારે શુ કહ્યું છે ?

કે હોરમઝદના સખુનો ન્યારે પુરા થયા-ત્યારે વઝીરે એક નવીજ
વાત શરૂ કીધી.

પછી પાદશાહના હોકમથી તે અક્લમંદ વઝીરે યુનૂશીની મહદ સાથ
રેશમી કપડાં ઉપર એક નામુ લખ્યું.

દેહારામ અકૂલી એ નૂરીરવાન
 બહોરુચંદ્ર ના સાથે પુરુષ જવાન
 સરે નામક અચ દાદગર કરૂં ચાહ
 દેગર ગોકૂત ઇન્ પન્દે પૂરે કોબાહ
 નેકે બેશવો અર દેલત નકુશ કુન્
 મગર જેન્દહ માનહ દેલત ઝીન્ સખુન્
 બેહાન્ અય પેસર ઝીન્ જહાન્ બીવકાસ્ત
 પુર અચ દહો તીમારો રન્ને બહાસ્ત
 હરાન્ ગહુ કે બારી બહુ શાહ તરુ
 એ રન્ને જમાનહુ દેલ આઝાહ તરુ
 હમાન્ શાહમાની નમાનહ બલય
 બેબાયહ શુદન્ ઝીન્ સેપન્જ સરાય
 જહાન્ ચૂન્ સેપારમ તોરા મન્ બહાહ
 હમાન્ દીગરીરા બેબાયહત દાહ
 ચુ અન્દીશએ રકૂતન્ આમહ ફરાચ
 બરખશન્દહુ રૂઝો શબે દીર બાચ
 બેનેસ્તીમ તાબે કંઈરા સરી
 કે બરુ હરુ સરી બાશહ ઊ અકૂસરી
 બેરહમન્દ શશ બૂહ મારા પેસરુ
 દેલ અકૂચ બખશન્દહો દાદગર
 તોરા બરુ ગુઝીદમ કે મેહુતરુ બુદી
 બેરહમન્દહો ઝીબાએ અકૂસરુ બુદી
 બહસ્તાહ બૂહ આન્ ગુઝીદહુ કોબાહ
 કે દર પાદશાહી મરા કરૂં ચાહ
 કુતૂન્ મન્ રસીદમ બહકૂતાહો આરુ
 તોરા કરૂંમ અન્દર જહાન્ શહુરુયારુ
 ભેચ આરામો બૂબી નભેસ્તમ બદીન્
 કે બાશહ પસ અચ મર્જે મન્ આકરીન્
 ઉમીદમ ચુનાનસ્ત કચ કેરૂંગારુ
 નબારી ભેચ અચ શાહો બેહુ રૂગારુ
 ગરુ ઇમન્ કુની મરુમાનશ બહાહ
 બૂહ ઇમન્ બેબેરુપીએ અચ દાહ શાહ
 બપાદારો નીકી બેબાબી બેહેસ્ત
 બુવકૂ આન્ કે ભેચ તોપમે નીકી નકેસ્ત
 નેગરુ તા નબારી ભેચ અચ બેરહમારુ
 કે તીઝી ન ખૂબ આયહ અચ શહુરુયારુ
 જહાન્દારે બીદારો ફરુહગુ ભૂચ
 બેમાનહ હમહુ સાલહુ બા આબુ રૂચ
 બેગરુદે દોરૂધ ઇચ ગૂનહુ મગરુહ
 ચુ ગર્દી બુવહ બખતરા રૂએ બરુહ
 દેલો મહસરા ફરુ દારુ અચ શેતાબુ
 બેરહ બા શેતાબુ અન્દર આયહ બખાબુ
 બનીકાન્ ગેરાયો બનીકી બેકૂશ
 બહરુ નીકો બહુ પન્દે દાના નેયૂશ
 નબાયહ કે ગર્દહ બગેરુદે તો બહુ
 કે અચ બહુ તોરા બીગુમાન્ બહુ રસહ
 હમહુ પાકુ પૂરો હમહુ પાકુ બરુ
 હમહુ પન્દહો ચાહ ગીરુ અચ પેદરુ
 બચહાન્ પનાહો બચહાન્ ગેરાય
 ચુ બાહી કે બાશહ તોરા રહુમાય

નોરીરવાન તરફથી એક દિલ લોભાવનારું વસીયત નામુ નાની વયના
 જવાન શાહઝાદા હોરમઝદ માટે લખ્યું.

તે નામાને મથાળે દાદગર દાવરની યાદ કીધી-પછી લખ્યું કે “આ
 કોબાહના બેટાની શીખામણો,

તું ધ્યાનથી સાંભળ અને તે તારાં દિલમાં કોતરી રાખ-કે એ નસી-
 હતોથી તારું દિલ ઘવતું રહે.

એ બેટા! તું ભણુ કે આ કુન્યા બેવકા છે-દર્દ, ગમ, રંજ અને
 આફતોથી ભરેલી છે.

ન્યારે કે તું તેનાથી ધણી ખુશહાલ થશે-અને જમાનાની તકલીફથી
 વધુ મોઝળો થશે,

ત્યારે તેજ તારી ખુશહાલી કાયમ રહેવાની નથી-આ મુસાફરખાના-
 રૂપી કુન્યાથી ચાલી જવું પડશે.

જેમ હું તને ઇન્સાફ પૂર્વક આ જ્ઞાન સોંપી ભલું છું-તેમજ તને
 કોઈ વખતે બીજાને સોંપી આપવી પડશે.

ન્યારે મારો ચાલી જવાનો વિચાર નજીક આવ્યો-ત્યારે રૌશન
 દિવસને વખતે કે લાગેલી રાતને વખતે,

આ પાદશાહી તાજ માટે કોઈ તેવાં માથાંની અમોએ તલાશ કરવા રૂપ
 માંડી-કે જે માથું સઘળાં માથાં ઉપર તાજ જેવું હોય.

મારા અકલમંદ, દિલને રૌશન કરનારા અને ઇન્સાફી છ બેટા હતા.

તેઓમાંથી મેં તને પસંદ કીધો છે કારણકે તું વડો છોકરો હતો-
 તેમજ ડહાપણવાળો અને તાજને જેઠ દેનારો હતો.

ન્યારે તે પસંદગી પામેલો કોબાહ એંસી વર્ષનો થયો-ત્યારે તેણે મને
 પાદશાહી માટે મુકરર કીધો હતો.

હવે હું ન્યારે ચુગમેતર વર્ષની વયે પુઝ્યો છું-ત્યારે મેં તને આ
 દેશનો પાદશાહ બનાવ્યો છે.

આ કુન્યામાં મેં સુખ અને ભલાઈ સિવાય બીજું કશું કીધું નથી-
 કે જેથી મારાં મરણ પછી મારી ઉપર કુઆ થતી રહે.

મારી એજ હમેદાદ કે બેહાતાલાની મદદથી-કે તું ખુશહાલ રહે
 અને ભલાં નસીબને બને.

જે તું રૈયતને ઇન્સાફી નચિન્ત કરશે-તો તું પોતે પણ નચિન્તે
 સૂશે અને ઇન્સાફી ખુશહાલ રહેશે.

અને તે નેકી કરવાના બદલામાં તું બેહેસ્ત પામશે-ભલો તેજ શખ્સ
 કે જેણે નેકીનાં બી સિવાય બીજું કશું રાખ્યું નહીં.

સંભાળજે સહનશીલ સિવાય તું બીજો કોઈ બનતો ના-કારણકે એક
 પાદશાહને આકળો સ્વભાવ કદીબી શોભતોજ નથી.

એક દેશની સંભાળ કરનારો તેમજ ચાલાક અને દાનાઈ શોધનારો રૂપ
 પાદશાહ-સઘળાં વર્ષ આખર સાથ રહે છે.

તું કોઈબી રીતે ભૂઠાંની આસપાસ ના ફરતો-જે તું ફરશે તો તારું
 નસીબ કરમાઈ જશે.

આકળાપણથી તું તારાં દિલને અને મગજને ફરજ રાખજે-આકળા-
 પણાં સાથેજ આપણી અકલ ગુમ થઈ જાય છે.

નેક લોકોનીજ ખાહેશ કરજે અને નેકીનીજ કોરોશ કરજે-દરેક સારાં
 માઠાં કામમાં તું દાનાઓનીજ નસીહત સાંભળજે.

એવું નહીં બનવું જોઈય કે ખૂરાઈ તારી આસપાસ ફરે-કારણકે
 ખૂરાઈથી બેશક તને ખરાબીજ પહોંચશે.

સઘળાં પાક કપડાં પેહેરજે અને સઘળો પવિત્ર ખોરાક ખાજે-આ
 સઘળી બાપની શીખામણો યાદ રાખજે.

જે તું તે સાહેબને તારો રેહનુમા બનાવા માગતો હોય-તો ચઢાન-
 નીજ પનાહ શોધજે અને ચઢાનનીજ ખાહેશ કરજે.

જહાનશા સુ આખાઈ દારી બદાઈ
પુલ્હ ગન્જ આખાઈ બખતે તો શાઈ
સુ નીકી ગુમાયન્ પાદાશ કુન્
મમાન્ તા શવહ રન્ને નીકાન્ કોહુન્

૨૪૦ જહાનશા શાહો નચરીકુ દાર
જહાન્ બરુ બહ અન્દીશ તારીકુ દાર
બહરુ કાર બા મદે દાના સેગાલ
બરન્ને તન્ અચ પાદશાહી મનાલ
સુ ચાબહ ખેરમન્દ નચરે તો શાહુ
બેમાનહ બતુ તખ્તો ગન્ને સેપાહુ
હરાન્ ઠસ કે ખાશહ તોરા ઝીરુદેત
મફમયિ હર બી નવાઈ નેશાસ્ત
પુઝોગાનો આઝાદગાનાને શહરુ
એ નીકીત ખાયહ કે ચાબન્હ બહરુ
એ નીકી ફેર માયહરા ફર દાર
બખીદાહગર મરુહ ગુઝારુ કાર
હમહુ યૂરો દેલ સુએ દર્વીશ દાર
ધમે કારે ઊ ચૂન્ ધમે ખીશ દાર
સુ અચ ખીશતન્ નામવરુ દાહ દાહ
જહાન્ ગશત અચ શાહો ઊ નીચ શાહ
બરુ અઝનેયાન્ ગન્જ બસ્તહ મદાર
બેબખશાય બરુ મરુદે પરહીચગાર
વરુ અચદુન્ ઠ દુરમન્ શવહ દોસ્તકાર
બશરહુ ઝમીન્ તોખમે નીકી મકાર
ગરુ ઈન્ પન્દ મારા શવી કારુબન્હ
હમીશહુ કોઝાહત બેમાનહ બલન્હ
૨૪૮ કે નીકી દેહેશ નીકુપાહે તો બાહ
ખેરહ તખ્તો દહીલત કોઝાહે તો બાહ
મખાત્ત ફરામૂશ ગોકૂતારે મન્
બગરુ ફર માની એ દીદારે મન્
સરત સખચ બાદા દેલત શાહમાન્
તને પાકો ફર અચ બદે બહગમાન્
હમીશહુ ખેરહ પાસબાને તો બાહ
હમહુ નીકી અન્દર ગુમાને તો બાહ
સુ મન્ પુઝરમ ઝીન્ જહાને ફરાબ
બરુ આવરુહ બાયહ મરા ખૂબ કાબ
બનઈ ઠચુ ફર ખાશહ ગુઝરુ
નપરુરહ બરુ ઠગસે તીચ પરુ

ને તું દેશને ઇન્સાફથી આખાઈ રાખશે-તો તારો ખઝાનો પણ
આખાઈ બનશે અને તારું નસીબ ખુશહાલ રહેશે.

જ્યારે નેક લોકો પોતાની બલાઈ દેખાડે ત્યારે તું તેનો બદલો વાળી
આપજો-પણ તે બદલો આપવામાં તું એટલી ધીલ ના કરતો કે તે નેક
લોકોની મેહનત બુસાઈ નય.

એક હુનરમંદ રાખસને તું ખુશહાલ રાખજો અને તેને તારી નઝદીકજ
રાખજો-તારા દુશ્મને ઉપર જેહાન અધારીજ રાખજો.

દરેક કામમાં દાના મદદ સાથેજ મરલહત કરજો-પાદશાહી ચલાવવા
માટે તારા શરીરનાં દુઃખની ક્યારે ના કરતો.

જ્યારે અકલમંદ માણસો તારી નઝદીક રરતો મેળવશે-ત્યારેજ તારું
તખ્ત, ખઝાનો અને લશ્કર તારી સાથ કાયમ રહેશે.

જે કોઈ કે તારા ચાકરો હોય તેઓને લાચારીમાં ના રાખતો.

શેહેરના મોટાઓ અને સદગુણી લોકોને પણ તારી બલાઈનો હિસ્સો
મળતો. નેહયે.

કમીના રાખસોને તારી બલાઈથી દૂરજ રાખજો-જુલમગાર માણસને
કાંઈ પણ કામ સોંપતો ના.

તારું દિલ અને કાન સધળા ગરીબોની ક્યારે તરફજ લગાડેલા રાખજો-
તેનાં કામની ફિક તારાં પોતાનાં કામની માફકજ કરજો.

જે દેશનો વડો દરેક કામમાં પુરતો ઇન્સાફ આપે-તો પછી ફેયત
અને તે એક ખીલથી રાજી રહે.

હાજતમદો ઉપર તારો ખઝાનો બંધ ના રાખતો-પરહેઝગાર મદો
ઉપર બક્ષેશ કરજો.

અગરજો તારો દુશ્મન દોસ્ત બને-તોપણ તે ખારવાળી ઝમીનમાં
નેક્રીના બી ના વાવતો (યાને તેની સાથ બલાઈ ના કરતો).

અગર તું આ મારી નસીહત પ્રમાણે અમલ કરશે-તો હમેશે તારી
કોઝાહ પુલ્હજ રહેશે.

નેક્રીનાં પડેંચાડનાર ખોદાતાલા તારો નેકખાહ હોજો-તારું ડહાપણ
તારું તખ્ત બનજો અને તારી દહીલત તારી કોઝાહ થજો!

અગર તું મારી નજર આગળથી ગમે એટલો દૂર રહે-તોપણ આ
મારી શીખાણુની વાતો તને બૂઝાતી ના.

તારું સર તાઝગી બરેલું અને તારું દિલ ખુશહાલ રહેજો તારું શરીર
પવિત્ર અને દુશ્મનેની બદીથી દૂર રહેજો!

હમેશે અકલ તારી પાસબાન બનજો!-અને તારા વિચારમાં સધળી
નેક્રીજ બરેલી હોજો!

જ્યારે હું આ બોહોળી દુન્યામાંથી ગુઝરી જઈ-ત્યારે મારાં* દખ્ખા
માટે એક સરસ મેહલ બંધાવજો.

અને તે એવી જગ્યા ઉપર બંધાવજો કે જ્યાંથી લોકોનો આવ જવ
દૂર હોય-અને જેની ઉપર તેજ હડનારું ગીદ પડી પણ ઉડી શકે નહીં.

* આગલા વખતમાં પેરીયોદકેશી તેમજ ઝરતોશ્તી મઝદયરની દીન પ્રમાણે ગુરર પામેલાંઓની લાશને ખવડાવી દેવાનો
ચાલ હતો. તેમનાં હાડકાં લાવી સૂકવીને એક વાસણમાં ભરી ઝમીનમાં ગારતા હતા, જેને “અસ્તોદાન” કહેતા હતા. આજે
પણ ધર્મીક જગ્યામાંથી ખોદકામ કરતાં તેવાં “અસ્તોદાન” મળી આવે છે. ત્યાર બાદ દખ્ખા બાંધવાની રીત ચાલુ થઈ અને
તેના બંડારમાં હાડકાં એકઠાં થવા લાગ્યાં. પણ પાદશાહો પોત પોતાના દખ્ખા જુદાં કરવા લાગ્યા, જે ઉપરથી પુસ્તકો નહીં પણ
બંધ રહેતાં હતાં. અને લાશને હમેશાની કાયમ રાખવા માટે તેને ચીરીને અદરથી કોહી જતી વસ્તુઓ બાહેર કાઢી, તેમાં
કરતુરી, કપૂર વગેરે ખુશો ભરી એક તખ્ત ઉપર મૂકવામાં આવતી હતી. અને પછી દખ્ખાના દરવાજા માટી અને ચૂનાથી
લખી લેવામાં આવતા હતા. કચકાઊસ અને ખીજ પાદશાહોનાં તેમજ રસ્તમ અને તેના ભાઈ ઝવાઈરહનાં દખ્ખા વિષે ફિદોઈસી
લખી ગયો છે. લગાર વધારે પુલાસો નોશીરવાનનાં દખ્ખા બાબત આપવામાં આવ્યો છે. યૂરોપના ધણીક મુસાફરોને ખોદકામ
કરતાં એવાં દખ્ખા હાથ લાગેલાં અને આપણી જાણમાં આવ્યાં છે. બગદાદના ખલીફા મામુને નોશીરવાનનાં દખ્ખાની સુલા-
કાત લીધેલી ફાર્સી તબારીખમાં નોંધાવેલી છે.

સરૂ આવીઈહ બરૂ આર્થે ગરૂન બહન
બાહાલો ફેજન બાથહ અચ દહ કમન
નમેશતહ બરાન બારૂમહે મરા
બુઝોગનો જગી સેપાહે મરા
ફેરાવાન એ હરૂ જૂનહ અકૂમનની
હમ અચ રંગો ઔથે પરાગનદગી
બકાફૂર તનરા તવાંગર કુનીહ
એ સુરક અચ બરે તારક અકૂસર કુનીહ
એ હીબાએ ચીનીઓ અરૂબકૂત પન્જ
બેપરીહ બરૂ મા બરનેમે કેયાન
મબનીહ હરૂગેચ બદીરા મેયાન
મેસાગીહ અગીન હમનેશાન તખ્તે આજ
બેયાવીખતહ અચ બરે આજ તાજ
હમાન હરૂએ જરૂરીન બપીશ અન્દરેત
અગર તાસો ભમનેત અગર મજમરેત
ગોલાઓ મથો અઅફરાન ભમ બીરેત
એ સુરકો એ કાફૂરો અગબર દુવીરેત
નેહાદહ બદરેતે ચરો દરેતે રારેત
એ ફર્માન ફેજની ન બાથહ ન કારેત
એ જૂન કરૂહ બાથહ તેહીગાહે યુરક
બહ અન્દરૂ આગનહ કાફૂરો સુરક
અઝાન પસ બરૂ આરીહ દરૂગાહર
નબાથહ કે બીનહ કસી શાહર
ફેગરૂ જૂન બુવહ કારે આન બારૂગાહ
નેયાબહ કસી નચેદે મા નીચ રાહ
એ ફેર્કદો અચ દૂદએ અરૂજમનહ
કસી કશ એ મર્ગે મન બાથહ ગઝનહ
બેયાસાથહ અચ બચમે શાદી દો માહ
કે ઈન બાશહ આઈન પસ અચ મર્ગે શાહ
સઝહ ગરૂ હરાન ફે બુવહ પારૂસા
બેગેર્થહ બદીન નામએ પાદશા
એ ફર્માને હોરૂચહ બરૂ સુઝરીહ
દમે બીશ બી રાએ બે સુશમરીહ
ફેરાવાન બરાન અહુદે કેસા ગેરીરેત
પસ અચ અહુદે ચક્ર સાહ કેસા બેગીરેત

તેની ટાચ ફરતાં બુલંદ આસ્માન ઉપર ઠકાવેલી હોય-તે દશ કમંદ
કરતાં વધારે બુલંદ હોય.
તે ઉપર મારી દરબારનો, મારા બુઝોગ લોકો અને મારા લડવૈયા
સેપાહોનો ચીતાર ચીતરાવળે.
તેમાં ભત ભતના ધણી સરખા પરહા, પાંથરણાં અને હીમતી
ચીઝો મૂરે.
મારાં શરીરને કપૂરથી ભરી દેલે-માયાં ઉપર કસ્તુરીનું તાજ મૂકલે.

ચીનાઈ રેશમી અને સોનેરી ભરતનાં પાંચ આખાં આખાં થાન ૨૪૬
લાવળે.

અને કયાનીઓની રીત રેવાજ પ્રમાણે મારી ઉપર ઓઢાડલે-બુરાઈ
કરવા ઉપર તમે કદી પણ કમર બાંધતા ના.

એવીજ રીતે મારે હાથીદાંતનું તખ્ત પણ તૈયાર કરલે-અને તે તખ્ત
ઉપર મારે તાજ લઠકાવેનું રાખલે.

તેમજ તે તખ્તની આગળ જે કાંઈ સોનેરી નાસણો હોય-પણી
અગર તે તાસ, ભમ કે આફરગાનિયું હોય.

ગોલાબની, મયની અને કેસરની વીસ ભમ-કસ્તુરીની કપૂરની અને
અગબરની બસો ભમ,

ડાબા અને જમણા હાથ તરફ મૂકેલી રાખલે-આ મારા હોકમથી
કરો વધારો કે ઘટાડો કરવે નોંધતો નથી.

મારાં પેટને ચીરીને લોહી વગેરેથી સાફ કરીને-તેમાં કપૂર અને
કસ્તુરી ભરલે.

ત્યાર બાદ તે જગ્યાને બંધ કરી દેલે-ફરી કોઈ પાદશાહનો ચેહરો
જેય એવું બનવું નહીં નોંધે.

હવે તે મારી દરબારનું કામ જુદીજ રીતનું રહેશે-ત્યાં કોઈ પણ
રાખસ અમારી આગળ આવી શકશેજ નહીં.

મારા વહાલા ફર્જોમાંથી તેમજ કુટુંબમાંથી-જે કોઈને કે મારાં
મોતની દિલગીરી ઉપજે,

તેણે પુશીની મજલેસમાંથી તેમજ કોઈ પણ ખુશહાલીમાંથી બે મહિના ૨૫૦
દર રહેવું-કારણકે એક પાદશાહનાં મોત પછી તો એમજ કરવાનો રવેયો છે.

આ પાદશાહનાં નામા ઉપર જે કોઈ કે પરહેઝગાર રાખસ રહે તો
વાજબીજ છે.

તમે સઘળાઓ હોરમઝદનાં ફર્માનથી ફરતા ના-અને તેના હોકમ
વગર પોતાનો દમ પણ લેતા ના.”

પછી નોશીરવાન તે વસીયત નામા ઉપર ધણેક રડયો-અને તે વસી
યત કીધા બાદ નોશીરવાન એક વર્ષ જીવ્યો.

ખાખ દીદને નૂશીરવાને આદેલ વ
ગુઝારેશે બૂઝોર્જમેહૂર આનૂરા
બપયદાયેશે મોહમ્મદ.

નોશીરવાને આદેલનું ખાખ જેવું અને બૂઝોર્જમેહૂર
પયગમ્બર મોહમ્મદના પયદા થવા
બાબતની તાબીર કહેવી.

હરીનૂ સાહ ચક્ર શખ નેયાયેશ કુનાન
બખાબ અન્દરૂન શુહ સેતાયેશ કુનાન
ચુનાન દીહ રઉશન રવાનશ બખાબ
કે દરૂ શખ બરૂ આમહ ચકી આહૂતાબ

એજ વર્ષમાં પાદશાહ એક રાતે નેયાયેશ કરતો અને ખોદાની સેતા
યેશ કરતો કરતો બંધાઈ ગયો.

તેના રોશન હવે ખાખમાં એ પ્રમાણે બેનું-કે રાતની વખતે એક
આફતાબ રોશન થયો.

એહલ પાયએ નરૂખાન્ અચ ખરશ
કે મીરકૂત તા અઉએ કયવાન્ સરશ
અર આમહ બરીન્ નરૂખાન્ અચ હેભચ
ખરામાન્ ખરામાન્ બકશરીઓ નાચ
જહાન્ કાકૂ તા કાકૂ પુરૂ નૂર કરૂહ
બહરૂ ભ કે ખુહ માતાબી સૂર કરૂહ
દર આફાકૂ હરૂ ભ એ નચદીકે દૂર
નખુહ કાન્ ન અચ ફરૂરે ઊ યાકૂત નૂર
૨૫૧ બહરૂ ભ કે ખુહ નૂર નચરીકૂ શન્હ
ભેચ અયવાને કેત્તે કે તારીકૂ માન્હ
બેનરેત આનગહુ અચ ખાખ શુદ્ધીમ શખ
બકસ બરૂ અગીન્ રાચ તુકૂશાહ લખ
શુ ખુરકઅ બરૂ અકૂગન્હ અચ એહરૂ મેહુરૂ
બખાન્દશ બરે ખીશ બૂગોરૂજ મેહુરૂ
બહાના શહનશાહુ અન્દરૂ નંહોકૂત
એ ખાખી કુભા હીદહુ ખુહ બાચ ગોકૂત
શુ બેશનીહ બૂગોરૂજ મેહુરૂ ઇન્ સખુન્
નેગહુ કરૂહ આન્ ખાખ સરૂ તા બખુન્
ચુનીન્ ગોકૂત કય ખુસ્તેવે કામરાન્
હમાના કે રાગીરેત અન્દરૂ નેહાન્
બહુ ગોકૂત ખુસ્તેવે કે બરૂ ગૂચ રાન્ત
કચ અન્દીશમાનમ એ તન્ ભન્ બેકારેત
અઝાન્ પસ ચુનીન્ ગોકૂત બૂગોરૂજ મેહુરૂ
કે અય રાએ તૂ બરૂ તરૂ અચ માહો મેહુરૂ
નેગહુ કરૂહ ઇન્ ખાખરા સરૂખસરૂ
તો અન્દરૂ જવાબશ શેગેકૂતી નેગરૂ
અગીન્ ફચ તા દરૂ એહલ સાલો બીશ
નેહહ મદી અચ તાએયાન્ પાય પીશ
૨૫૨ કે દરૂ પીશ ગીરહ રહે રાન્તી
બેપીચહ એ હરૂ કચઝીઓ કાન્તી
બહમ બરૂ જનહ દીને ઝરૂદુશ્તરા
બમહુ ચુન્ તુમાયહ સરૂ અચુશ્તરા
બહુ નીમહુ ગદ્દહ એ અન્ગોશ્તે ઊય
બકૂરીશ ન બીનહ કસી પોશ્તે ઊય
જહૂદો મસીહા નમાનહ બભાય
દરૂ આરહ હમી દીને પીશીન્ એ પાય
બતખ્તે સે પાયહુ બરૂ આયહ બતન્હ
હેહહ મરૂ જહાનરા બગોકૂતારૂ પન્હ
ચુ ઊ ખુન્જરૂહ ઝીન્ સરાએ સેપન્જ
અચ બાચ માનહ બગોકૂતારૂ ગન્જ
શવહ ચૂ જહાન્ કરૂન્ તા કરૂન્ શાહ
ભેચ અયવાને શહુ કાન્ બરૂ આયહ બખાહ
પસ અચ વય એ તૂ યકૂ નખીરહુ ખુવહ
કે બા પીલો ફૂસો તખીરહુ ખુવહ
સેપાહી ભેતાઝહ બરૂ અચ હભચ
અગરૂ એહુ નદારહ સેલીહો જહાજ
એ તખ્ત અન્દરૂ આરહ મરૂશ બખાકૂ
એ ગોદાન્ કુનહ મરૂ જહાન્ જુતેલહુ પાકૂ
૨૫૩ બેધોકૂતહ હમહુ રસ્મો જશને સદહુ
શવહ આકૂદાન્ જુતેલહુ આતેશ કરૂહ

ચાળીસ પગથિયાંવાળી સીડી તેની આગળ હતી-કે બેનું મથાણું
શનિમર સેતારાની બાધયે પુચું હતું.

હેભચ તરફથી તે આ સીડી ઉપર લાડ નખરાં અને ખુશી થતો
ચઢી આવ્યો.

તેણે દુન્યા એક છેડાથી બીજા છેડા સુધી નૂર બરેલી ધીધી-જુખાં
કેયે માતમ ચાલતું હતું, ત્યાં ખુશહાલી પાંથરી.

દુન્યામાં દરેક જગ્યાએ શું નચરીકમાંથી કે દૂરમાંથી એવું કોઈ પણ
બાધી રહ્યું નહીં કે જેણે તેના નૂરમાંથી રાશની મેળવી નહીં હોય.

જ્યાં પણ તે જતા ત્યાં રાશની નાખતો નેશીરવાનના મેહલ સિવાય
કે ને અધારોજ રહ્યો હતો.

તેજ વખત નેશીરવાન મધરાતે ખાબથી ભગી હત્યો-તેણે આ ભેદ
કોઈ આગળ કહ્યો નહીં.

જ્યારે આકૂનાબે પોતાના એહરા ઉપરથી પરદો ઉઠાવ્યો ત્યારે પાદ-
શાહે બૂગોરૂજમેહરને પોતાની નચરીક બોલાવ્યો.

શેહનશાહે તે દાનાને પોતે ને રવખો ભેથો હતો, તે ખાનગી રીતે
સંધળો કહ્યો.

જ્યારે બૂગોરૂજમેહરે આ સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તે ખાબને પહેલેથી
છલ્લે સુધી તપાસી ભેથો.

પછી બોલ્યો કે “આ મુરાદ પામેલા પાદશાહ!-તું ભણુ કે એ
ખાબમાં એક ભેદ સમાયલો છે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “તું સાચું કહેજે કારણકે મારા મનમાંના
વિચારોએ કરીને મારો જીવ મારા તનથી ઘટતો ચાલ્યો છે.”

પછી બૂગોરૂજમેહર એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ માહતાબ અને આકૂ
તાબ કરતાં પણ વધારે ખુશદ અક્સના પાદશાહ!

મેં આ ખાબને સંધળી રીતે તપાસ્યો છે-તું તેના જવાબમાં ખરે-
ખરી અભયબીજ ભેરો.

આજથી શુભારે ચાળીસ વર્ષમાં-અરબોમાંનો એક માણસ બાહેર
આવશે.

તે સન્ચાઇનો માર્ગ એખ્તયાર કરશે-અને અસત્યતાનો માર્ગ તજ દેશે.

તે અરતેશ્તી દીનને ખરાખ કરશે-અને જ્યારે પોતાની આંગળી ચાંદ
તરફ દેખાડશે,

ત્યારે તેની તે આંગળીથી તેના બે દૂકડા થઈ જશે-અને તેનાં મહાન
કામોથી તેને કોઈ પાછો હટશે નહીં.

મુસા અને ઈસાની દીન કાયમ રહેશે નહીં-આગળી દીનેને તે
ખરાખ કરશે.

ઉપદેશ આસન ઉપરથી તે લોકોને નીતિ વચનના બોધ આપશે.

જ્યારે તે આ મુસાફરખાનારૂં દુન્યામાંથી ચૂકરી જશે-ત્યારે તેની
વાતોનો ખજાનો રહી જશે.

દુન્યા તેનાથી વર્ષોનાં વર્ષો સુધી ખુશહાલ રહેશે-સિવાય કે પાદ-
શાહનો મેહલ કે ને સંધળો બૂળધણી થઈ જશે.

તેના ચૂકર્યા પછી તારો એક ભારી દમામ સાથેનો નખીરો પાદ-
શાહ થશે.

તેની ઉપર હાલતનું લશ્કર કે નેઓ પાસે લડાઈનાં હથિયાર કે વહાણ
કાંઈ પણ હશે નહીં તે તેની ઉપર ચઢાઈ કરશે.

અને તેને તખ્ત ઉપરથી ખાડમાં નાખશે-સંધળો દેશ પૈહલવાન
લોકોથી સાફ કરી નાખશે.

સંધળી દીનની રાહ રસ્મો અને જશને સદેહ પડી ભાગશે-સંધળાં
આવશ્યકદેહ બૂળ મળશે.

ન આતેશ પરત્તેત્તે નહીં આકૃતાય
સરે બપોતે ગોદાનું દર આપ્યું બપોત
બગુશ્તારપ બમારપ બુદ્ધ ગોકૃતક બુદ્ધ
અગીન રાગો ધન રાહુ ઊ કોકૃતક બુદ્ધ
થુ બેશનીફ કેના એ બુગોરુએકુરુ
અગીનસાન બેગદીદશ અચ રંગ એકુરુ
હમકુ રૂચ બા દરો ધમ બુદ્ધ બેકૃત
એ અન્દીશકુ ચૂન રાખ દર આમદ નબોકૃત
થુનાન શુદ્ધ કે અચ રાખ ગુજરાતકુ સે પાસ
ચકુ આવાચ આમદ થુનાન પુર હેરાસ
કે ગોકૃતી જહાન સરુબસરુ ગશ્ત પરત
પસ આનગકુ ચકી ગોકૃત કયવાન શેકરેત
બરુ આમદ હમી શાહુરા દેલ એ બાય
નદાનેરેત આન કારુરા સરુ એ પાય
બબુગોરુએકુરુ આન ગહુ આવાચ કરુદ
એ તાકે શેકરેતકુ પસ આવાચ કરુદ
થુ આન દીદ દાના હમ અન્દરુ જમાન
થુનીન ગોકૃત કય શાહે નૂશીરવાન
બપોત અન્દરુન હરુએ દીદી તો દુશ
અઝાન મેકુરુ એમશાય બરુઆમદ બોરુશ
થુનાન દાન કે અયવાનત આવાચ દાદ
કે આન માહુ પયકરુ એ માદરુ બેઝાદ
સવારી રસદ હમ કુનૂન બા દો અન્દપ
કે બરુઆદ શુદ્ધ કારે આઝરુ ગોશરુપ
દરીન બુદ્ધ કામદ સવારી થુ ગરુદ
કે આઝરુ ગોશરુપ ઇન જમાન ગશ્ત સરુદ
અગીન કારુ દેલ તંગુ શુદ્ધ શાહુરા
હમી હરુજમાન બરુ કરીદ આહુરા
બુદ્ધ ગોકૃત બુગોરુએકુરુ આન જમાન
કગીન કારુ શાહા એ બાશી નવાન
જમાન ચૂન તોરા અચ જહાન કરુદ દુરુ
પસ અચ તુ જહાનરા એ માતમ એ સુર
પસે ઇન સપુન શાહુ દીરી ન ગીરત
બેમોર્દી બરુ બરુ જહાની ગેરીરત
પસ અચ શહુ બયકુ માહુ બુગોરુએકુરુ
બેપૂશીદ દરુ પર્દએ બાકુ એકુરુ
બેશકુતો બેમાન્દ ઇન સપુન ચાહબારુ
તો ઇન યાદગારશ બજન્હારુ દારુ
થુ બા ઊ જકા કરુદ ગદાન સેપેકુરુ
નબાયદ કે બુદ્ધ અચ દાદો મેકુરુ

કોઈ આતશની કે બોરશીદની નેચાયેશ કરી નહીં-પેહલવાનોના
નસીબ બંધમાં પડરી.

બમારપે પોતે પાદશાહ ગુસ્તાપને એ બેદ કહ્યો હતો અને તેણેજ
રસ્તો સાફ કીધો હતો (યાને એવી આગાહી કહી હતી)."

ન્યારે નોશીરવાને બુઝોર્જમેહરથી એવું સાંભળ્યું-ત્યારે આ વાતથી
તેના ચેહરાનો રંગ ફેરવાઈ ગયો.

તેણે આખો દિવસ દુઃખ અને ગમ સાથે પસાર કર્યો-અને ન્યારે
રાત પડી ત્યારે તેના તે વિચારથી બિધાયે પછુ નહીં.

એવું બન્યું કે તે રાતના ત્રણ પોહોર પસાર થયા બાદ-એક એવો
ધાસ્તી ભર્યો આવાજ નીકળ્યો,

કે ગોયા તમામ જ્ઞાન ખુવાર થઈ ગઈ-અને ત્યાર બાદ એક જણે
બૂમ પાડી કે "પાદશાહનો મેહલ તુડી પડ્યો."

આથી પાદશાહનું દિલ ગભરાઈ ગયું-તે કામનો કાંઈ પણ ખોલાસો
તે સમજી શક્યો નહીં.

તેજ વખત તેણે બુઝોર્જમેહરને હાંક માર્યો-પછી તેણે તે તુડી પડેલા
મેહલ માટે કહી સંભળાવ્યું.

ન્યારે તે દાનાએ આની હકીકત બેદ ત્યારે તુરતજ-એ પ્રમાણે બોલ્યો
કે "ઓ પાદશાહ નોશીરવાન !

તે' ગઈ રાતે જ કાંઈ ખાબમાં ભેડ્યું હતું-તેજ આકૃતાબમાંથી આજ ૨૫૪
રાતે પોકાર નીકળ્યો છે.

તું એમ બલ્ય કે તારા મેહલે આવાજ કીધો-કે 'તે માહતાબની
સૂરતનો શામ્સ પોતાની માદરથી પચદા થઈ ચૂક્યો છે.'

હમણાજ એક ઝડપી સવાર દોડતો આવશે-કે 'આઝર ગોશરુપનું'
કામ બરુઆદ થયું છે.'

તેઓ એ વાત કરતા હતા તેવામાંજ એક સવાર ઝડપથી આવ્યો-
કે "હમણાજ આઝર ગોશરુપ સર્વ થઈ ગયા છે."

આ વાતથી પાદશાહનું દિલ દિલગીર થયું-તે દર પળે અફસોસ
કરવા લાગ્યો.

બુઝોર્જમેહરે તે વખતે તેને કહ્યું-કે "ઓ પાદશાહ ! એ વાત માટે
હવે તું શું કામ રડે છે ?

જમાનાએ ન્યારે તને આ જ્ઞાનથી દુર કીધો-તો તારી પછી દુન્યામાં
ખુશહાલી હોય કે ગમગીની હોય તેવું તને શું ?"

આ વાત બન્યા પછી પાદશાહ પછુ ધણેક વખત જીવ્યો નહીં-તે
મરણ પામ્યો અને તેની ઉપર આખા દેશે વિલાપ કર્યો.

પાદશાહનાં મરણ પામવા બાદ એક મહિનો બુઝોર્જમેહર-પછુ ખાક-
નાજ પરદામાં પોતાનો ચેહરો છુપાવ્યો.

તે મરણ પામ્યા પછુ તેના આ સપુનો ચાદગાર રહી ગયા છે-તું
તેની આ ચાદગારીને સંભાળી શખને.

ન્યારે ફરતા આસ્માનેજ તેની ઉપર જકા પાડી-ત્યારે તને સજાવાર ૨૫૫
નથી કે તું તેજ આસ્માનથી ઇન્સાફ અને આપાની આશા કરે.

હોરમઝદ†

પાદશાહીએ હોરમુઝદે નૂશીરવાન
દુવાઝદે સાક્ષી બૂદ અર તખ્ત
નેશસ્તને હોરમુઝદ વ અન્દર્ઝ
કદન્ અસરદારને ધરિન્.

નોશીરવાનના બેટા હોરમઝદની પાદશાહી બાર
વર્ષ હતી હોરમઝદનું તખ્ત ઉપર બેસવું
અને ધરિનના સરદારોને
નસીહત કરવી.

:૦:

:૦:

કુનૂત તાએ અવરન્ગે હોરમુઝદ શાહ
બેયારાયમે અર નેશાનમ બગાહ
બેખન્દીદ તખ્તમુઝ અર અરખ સીખ
હમી કરૂદ બા બારે બર્ગશ એતીબ
કે આન્ દસ્તએ ગુલ બવકુતે બહાર
બમરેતી હમી દાશતી દર કેનાર
હમી બારે શરૂમ આમહ અર રન્ગે બેય
હમી બૂએ નાચ આમહ અર અન્ગે બેય
એ કરૂદી કે બૂદત ખરીદારે આન્
કુળ ચાકૂતી તીચ બાઝારે આન્
અકીકો બખરૂજ કે દાદત બહમ
એ બારે ગેરાન્ પોશત કદર્દી બખમ
હમાના કે ગુલરા બહા ખાસ્તી
બદાન્ રન્ગો શેખરા બેયારાસ્તી
હમહ રન્ગે શરૂમ આયદ અર ગદનત
હમહ સુરક બૂયદ એ પીરાહનત
મગર ભમહ અર સુશતરી બેસ્તદી
બલૂલુ અર અર ખૂન્ તુકત અરઝદી
બખરૂજ બરત ગરતો ચેહરત બેનકુશ
સરત અરતર અર કાવેયાની ફેરકુશ

હવે પાદશાહ હોરમઝદનાં તાજ અને તખ્તને-હું સંભાળું છું અને તેને તખ્ત ઉપર બેસાડું છું.

બિન્દાગો રાતાં સેબના ઝાડ સામે બેઈ હસવા લાગ્યો છે-અને તેનાં ફળ અને પાદડાં સાથે નખરાં કરતો બોલવા લાગ્યો છે, કે “વસંત રૂઝમાં જે મોહોરના ઝુમખા-તારી ડાળીએ લાગેલા હતા,

તેમજ જેનાં રંગ ઉપરથી લજ્જમની હવા નીકળતી હતી-અને જેના ગુચ્છમાંથી સુવાસ નીકળતો હતો,

તેનું શું કીધું તેનો ખરીદદાર કોણ થયો-તેનું તેઝીવાગું બાઝાર તને ક્યાંથી મળ્યું?”

અકીક અને પોખરાજનો (લાલ અને પીળો) રંગ તને કોણે આપ્યો?—આવા બારી બોલથી તારી પીઠ હવે વાંધી વળી ગઈ છે.

કદાચને તે મોહોરની કીમત તને બેઘતી હતી-તેથી તારા ચેહરાને લાલ અને પીળો રંગી નાખ્યો છે.

તારી ગરદન ઉપર લજ્જમનો રંગ દેખાય છે (યાને લાલ રંગ દેખાય છે)—તારાં પેહરણમાંથી (તારી છાલમાંથી) કસ્તુરીનો સુવાસ નીકળે છે.

તારો લેબાસ (રંગ) જુદરૂપતિના શ્રદ્ધ ઉપરથી લીધેલો જણાય છે—અને મોતીના ચળકાટ જેવા ચળકાટ ઉપર લોહીનાં (લાલ) મીંડાં પાડેલાં છે.

તારી છાતી પોખરાજ જેવી અને તારો ચેહરો પાટલ ફૂલના રંગ જેવો બન્યો છે—તારાં માથું કાવેયાની ઝુંડા કરતાં વધુ બેંચું ગયું છે (યાને કાવેયાની ઝુંડા કરતાં વધારે શોભાયમાન લાગે છે).

૨૫૬

† નોશીરવાનનો વડો હોરો અને તુર્કી ખાકાનની હોઝરીનો હોઝરો. આ પાદશાહે ગાદીએ આવ્યા આગમ્ય તેમજ ગાદીએ બેઠા પછી શેઠક સૂધી પોતાના બાપ નોશીરવાન માફકનું ડહાપણ ધરાવ્યું, પણ ગાદીએ બેઠાની શેઠીક મુદત બાદ તે વધારે ધાતપ્રી બનતો ગયો. અને તેણે પોતાના બાપ નોશીરવાનના વઝીરો કે જેના ધરાની સહતનતના સ્થબ જેવા હતા, તેઓને એકે પછી મારી નખાવ્યા. રૈયત ઉપર જુદમ ગુઝારવા માડયો અને દરેક રીતે ઈરાન દેશ ઉપર ખરાબી વરસાવી. આથી પારકા મુલકના રાજાઓ ઈરાન ઉપર ચઢી આવ્યા. હવે હોરમઝ બહુ પસ્તાવા લાગ્યો. તેણે આગળી સમ્રાજી ધાતપ્રી થાડો છોડી દીધી, પણ તેને કોઈ સારી સલાહ આપનારા વઝીરો રહ્યા નહીં, તેથી હોરમઝ બહુજ સોગ કરવા લાગ્યો. તેવા વખતમાં બેહરામ ચોબીન નામનો એક બહાદુર અને ઝોરાવર શખ્સ કે જેનો બાપ ગોશરપ નામનો એક નોશીરવાનનો સરદાર હતો અને તેને પણ નોશીરવાને મીડાયોના હાકેમ બનાવ્યો હતો, તેણે હોરમઝની મદદે આવી તુર્કી પાદશાહ સાથેહનો નાશ કરી ધરાને આક્રમકમાંથી છોડવું. હવે આ પાદશાહથી રૈયત તેમજ લશ્કર બન્ને કંઠાળી ગયાં અને તેના હોઝરા ખુસરૂ પર્વીઝને ધરાનની માદી સોંપી હોરમઝને અપંગ બનાવી તેનો અમલ પુરો કર્યો. આ પાદશાહે ઈ. સ. ૫૭૯ થી ૫૮૧ સુધી બાર વર્ષ રાજઅમલ ચલાવ્યો.

અપીરાયએ કહોં સોખોં સફીદ
મરા કર્હી અચ ખર્મે ગુલ ના બિઝીદ
નેમારા બહારા કુલ રફતર્
કે આરાયેસે ખાલ બેન્હકૂતર્
હમી મેહરગાન્ બૂદ અચ બાદે વ
બલમે મયે નવ કુનમ યાદે વ
શુ રંગત શવદ જરૂર બેસ્તાયમત
શુ દીહીમે હોરુચ બેયારાયમત
કે એમરૂચ તીજસ્ત બાઝાદે મન્
ન બીની પસ અચ મરૂઝ આસાદે મન્
યકી પીર બુદ મરૂઝબાને હરી
પસન્દીદહો દીદહુ અચ હરૂ દરી
જહાન્દીદહો નામે બિ બૂદ માખ
સબુનદાને બા બર્ગે બા બાર્ગે શાખ
બેપુર્સીદમશ તા એ દારૂદ બયાદ
એ હોરુચ કે બેન્શસ્ત બરૂ તખ્તે દાદ
શુનીન્ ગોકૂત પીદે ખોરાસાન્ કે શાહ
શુ બેન્શસ્ત બરૂ નામવર પીરાગાહ
ગુબોસ્ત આફરીન્ કરૂદ બરૂ કેરૂંગારૂ
તવાનાઓ દારન્દએ રૂચગારૂ
રેમરૂ ગોકૂત મા તખ્ત નામી કુનીમ
ગેરાન્માયગાન્રા ગેરામી કુનીન્
જહાન્રા બેદારીમ દરૂ ઝીદે પરૂ
શુનાન્ ચૂન્ પેદરૂ દાસ્ત બા ઝીબો ફરૂ
ગુનહુ કરૂંગાન્રા હેરાસાન્ કુનમ
સેતમદીદગાન્રા તન્ આસાન્ કુનમ
કસ બરૂ બદ કુનદ બોરૂદબારી કુનમ
શુ રન્જ આયદશ પીશ ચારી કુનમ
એ વૂને બુઝર્ગીસ્ત આહેસ્તગી
હમાન્ અપ્પેશી દાદો શાયેસ્તગી
બેદાનીદ કસ કેરૂંગારૂ બેહાન્
બદો નીકૂ હરૂગેચ નગદદ નેહાન્
નેયાગાને મા તાજદારાને દહરૂ
કે અચ દાદ શાન્ આફરીન્ બૂદ બહરૂ
નજેસ્તન્દ બેચ દાદો આહેસ્તગી
બુઝર્ગીઓ ગાર્દીઓ શાયેસ્તગી
એ કેહુતરૂ પરસ્તેશ એ મેહુતરૂ નવાચ
બદઅન્દીશરા દાસ્તાન્ દરૂ ગુદાચ
બહરૂ કેશરી ફસ્તો કર્માન્ મરાસ્ત
તવાનાઇઓ રાયો પયમાન્ મરાસ્ત
કસીરા કે ચક્દાન્ કુનદ પાદશા
બેનાઝદ બદ મરૂદમે પારૂસા
સદે માયએ શાહુ અપ્પેશીસ્ત
બમાનહુ એ અપ્પેશી પુરૂ આરાયેસ્ત

પણ તારા પીળા અને સફેદ રંગના સહુચારને બીધે-તારી મોહોરોની પાંદડીઓ જતી રહી છે, તેથી હું નિરાશ બની ગયા છું.

ઓ શોબાખમાન વસંત! તું ક્યાં ગઈ-કે તારા બાગને બપકે દેખાતો નથી?

પવનની લેહેછી ઉપરથી મેહરંગાન (પાનખર રૂટ) ના વખતની નિશાની જણાય છે-નવો તાઝો મય નોરા કરી ઓ વસંત! તને યાદ કરીશ.*

જ્યારે હોરમઝદનાં તાજને સહુચાર આપીરા અને જ્યારે તારા રંગ સોનેરી થયો, ત્યારે તારી વખાણ ગાઇશ.

કારણકે મારાં લખાણનાં બાઝારની આજે તેઝી છે-પણ મારા મોત પછી મારી નિશાન તને જડશે નહીં.

હેરાત રોહરનેા વડો એક ધરડો માણસ લોકપ્રિય અને દરેક વાતનેા અનુભવ ધરાવતો હતો.

તે અનુભવી હતો અને તેનું નામ “માખ” હતું-તે બહુલો હતો અને દલસતમદ હતો અને શરીરે મજબૂત બાંધાનો હતો.

તેને મેં હોરમઝદ કે જે ઇન્સાફનાં તખ્ત ઉપર બેઠો હતો તેના રાજઅમલની તવારીખ શું શું યાદ છે, તે માટે પૂછ્યું.

તે ખોરાસાનના પીર મદદ એ પ્રમાણે કહ્યું કે પાદશાહ જ્યારે નામીયાં તખ્ત ઉપર બેઠો.

ત્યારે પ્રથમ તેણે કુન્યાની સંબાળ રાખનાર અને સર્વ શક્તિમાન ૨૫૭ ખોદાતાલાની ઉપર દોઆ દીધી.

ત્યાર પછી તે બોલ્યો કે “અમે આ તખ્તને નામીયું બનાવીશું-બીચી બુન્યાદના બુઝર્ગોને બુઝર્ગી આપીશું.”

જેમ બાપ સધળો દેશ આબાદ અને દબદબા સાથ રાખતો હતો તેમજ અમે તેને અમારા આસરા હેઠળ રાખીશું.

ગુનેહગાર લોકોને હું ધારતી બર્મા બનાવીશ-અને ગુદમ ખમેલા લોકોને સુખી કરીશ.

અગર કાંઈ કાંઈ વાંક કરશે તો હું સાંપી જઇશ-અને જે તેની ઉપર કાંઈ મુસ્કેલી આવી પડશે તો તેને મદદ આપીશ.

ધીરજ તેમજ સખાવત, ઇન્સાફ અને લાયકી એજ મોટાઇનેા સ્થંભ છે.

તમો યાદ રાખજો કે જેહાનના પચદા કરનાર સાહેબથી-બદ અને નેક કહીબી ફૂપું રહેવું નથી.

કુન્યાનું તાજ ધરાવનારા મારા નેયાગાનો-કે જેઓના ઇન્સાફને માટે તેઓને બલી કુઆનો હિરસો મળતો હતો,

તેઓએ ઇન્સાફ, ધીરજ, બુઝર્ગી, બહાદુરી અને લાયકી સિવાય બીજું કાંઈજ શોધ્યું નહીં.

રેયત તરફના તાબેદારી અને મોટા લોકોથી માનની નવાઝેશ એ એક પાદશાહના દુશ્મનને ગમમાં રાખવા બરાબર છે.

હવે દરેક મુલક ઉપર મારોજ કાખ, મારોજ હોકમ, મારીજ સત્તા, ૨૫૮ મારોજ વિચાર અને વચનો ચાલશે.

ખોદાતાલા જે કાઇને કે પાદશાહ કરે છે-તેની ઉપરજ પરહેઝગાર માણસો લાડ કરે છે.

એક પાદશાહની થાપણ બક્ષેરાજ હોય છે-બક્ષેરાજીજ અમાનો આશા-એરા બરેલો રહે છે.

* આ લખાણ ઉપરથી એવું લાગે છે, કે જ્યારે નોશીરવાનના ડોકરા હોરમઝદો રાજઅમલ લખવાનો શુરૂ કર્યા, ત્યારે બિન્દાળો બેસી ચૂક્યા હતા અને વસંત પુરી થઈ હતી તેથી બિન્દાળોનાં ફળફળાદીના પાકવું લગાર વર્ણન શુરૂઆતમાંજ આવે છે અને પછી તવારીખ લખે છે. આ તવારીખની બીના થોડી ધણી માખ નામના હેરાત રોહરના રહેવાસી પાસેથી આ નામીયા સામેર ફિદોસીએ મેળવી છે.

બહર્ષિય બર મેહરબાની કુનમ
અપુરમાયલુ બર પાનેબાની કુનમ
હરાન કસ કે ઈમન શુદ અચ કારે ખીશ
બરે મા બર અકુપ્ત બાઝારે ખીશ
શુમારા બમા હર્યે હરેત આરુચ્ય
મદારીહ બાચ અચ હેલે નીકુખ્ય
બચીઝી કે હેલ શાન હેરાસાન બુવહ
મરા દારે આન દાદન આસાન બુવહ
હરાન કસ કે હરેત અચ શુમા નીકુખપ્ત
હમહ શાહ બારીહ અઝીન । બે તખ્ત
મેયાને બુઝેગાન દોરપશશ મરાસેત
ચુ બપશાયેશો દાદો બપશશ મરાસેત
શુમા મેહરબાની અચકુચન કુનીહ
એ હેલ કીનહો આચ બીરન કુનીહ
૨૫૬ હરાન કસ કુલ તર્સહ અચ કેહેગાર
ન બીનહ દો અશમશ બરે રૂચગાર
અપુશનુદી એ કેહેગારે જે હાન
મેહરીહ ચકુસર કેહાનો મેહાન
દેગર આન કે મહજશ બુવહ પુર અરહ
સુએ ના સેપાસી હેલશ નગરહ
ચુ નીકી ફેઝાઇ બર્યે કસાન
બુવહ મોચે આન સુએ તુ ના રસાન
મેયામીચ બા મરુદમે કચ્ચ બૂચ
કે ઊરા નખાશહ સખુન ભેચ બર્ય
બગર શહરુચારત બુવહ દાહગર
તો બર બચ બઝેશી શુમાની મબર
ગર અચકુચ કે ગૂઈ નદાની હમી
સુખુનહાએ શાહાન બેબાની હમી
ચુ બપશાયેશ અચ હેલ કુનહ શહરુચાર
તો અન્દર બીન તોખે કચ્ચી મકાર
હરાન કસ કે ઊ પન્દે મા દાશત ખાર
મેશયહ હેલ અચ ખૂખીએ રૂચગાર
ચુ શાહ અચ તો ખુશનુદ શુદ રાસેતેત
વચ્ચ સર બેખીચી દરે કાસેતેત
૨૬૦ રુદેશતીશ નર્મસેત દર પન્દે તુ
નખુચહ ચુ શુદ ગરમ પચવન્દે તુ
એ નીકી મપરહીચ હરગેચ બરન્જ
મકુન શાહમાન હેલ બખીદાદો ગન્જ
ચુ અન્દર જહાન કામે હેલ ચાકુતી
રસીદી બબઈ કે મેશતાકુતી
ચુ હીહીમે હકુતાહ બર સર નેહી
હમહ ગેરહ કેહહ બદુશમન દેહી
હમહ કારે દર્વીશ હારહ હેલમ
નખાહમ કે અન્દીશહ ચુ બુસેલમ
હમી બાહમ અચ પાક પર્વેદગાર
કે અન્દાન મરા બર હેહ રૂચગાર
કે દર્વીશરા શાહ દારમ બગન્જ
નેચારમ બરેલ પારસારા બરન્જ
હરાન કસ કે શુદ દર જહાન શાહ ફેશ
સરશ ગર્દહ અચ ગન્જ હીનાર કશ

હું ફરીશ ઉપર મેહરબાની કરીશ-અને પૈસાવાળા શપ્તેસાની સંભાળ રાખીશ.

જે કોઈ કે પોતાનાં કામમાં નચિન્ત થઈ સંતોષ પકડશે-તેનું બાઝાર અમારી આગળ તેજ થશે (યાને તેની ઉપર હું મેહરબાની રાખીશ).

તમારી નેક ખરેલતનાં દિલની જે કાંઈ ખાહેશ હોય, તે તમે મારીથી છપાવતા ના.

જે ચીજથી કે તમારું દિલ બીતું હોય-તે ચીજને માટે ઇન્સાફ આપવાનું કામ મને સેહલું થઈ પડશે.

તમે લોકમાંથી જે કોઈક નેકબખ્ત છો-તેઓ સધળા આ તાજ અને તખ્તથી ખુશાલ રહેજો !

ન્યારે કે બક્ષેશ, ઇન્સાફ અને સખાવત મારી પાસે છે-ત્યારે જ બુઝેગોની વચ્ચે મને ઝળકાટ છે.

તમે સધળાઓ મારી ઉપર માયા મેહરબાની વધારતા રહેજો-તમારાં દિલમાંથી ધીને અને લોભ દૂર કરજો.

જે કોઈ કે ખોદાતાલાથી ડરશે-તેની બંને આંખો આ ઝમાનાની બહી ભેરોજ નહીં.

દુન્યાના બનાવનાર સાહેબની ખુશનૂદી માટે-તમે સધળા નાના અને મોટા કોશિશ કરતા રહેજો.

બીનું એ કે જેનું મગજ અકલથી ભરેલું હોય છે-તેનું દિલ નાસે. પાસી તરફ ભેટું જ નથી.

જે તું લોકો ઉપર નેકીનોજ વધારે કરશે-તો તેના બદલો તને નહીં ધારેલો મળશે.

નૂકું ખોલનારા માણસ સાથે બેળાતો ના-કારણ તે તો મોં ભેંઠનેજ વાતો કરે છે.

અગર તારો પાદશાહ ઇન્સાફી હોય-તો તું તેની ઉપર બૂરું શુમાન ના લઈ જતો.

અગર તું બરાબર બેલી બલુતો નહીં હોય-તો તું પાદશાહોના કહેલા સખુનો વાંચ્યા કર.

ન્યારે પાદશાહ ખરાં દિલથી બક્ષેશ કરે-ત્યારે તું ઝમીનમાં નૂકાઈનાં બી ના વાવતો.

જે કોઈ કે આ મારી શીખામણને તુચ્છ ગણશે-તે જમાનાની ખૂખીથી પોતાનું દિલ ધોશે.

જે પાદશાહ તારીથી ખુશી થયો તો તને સચ્ચાઈજ છે-પણ જે તેનાથી તું પોતાનું સર ફેરવશે તો તને નુકસાન છે.

પાદશાહની શીખામણના સખ્ત શપ્તોને મેહર માયાથી ભરેલા બલુને-પણ જે તે યુરસે થશે તો તારી સાથેના સંબંધ તોડી નાખશે.

સંકટ વેળાએ પણ નેકીથી દૂર ના જતો-ઝુદમ યુઝારવા ઉપર તેમજ તેવી રીતે મેળવેલા પૈસા ઉપર તારાં દિલને ખુશહાલ ના બનાવતો.

જે દુન્યામાં તારાં દિલની મુરાદ પામ્યો-તો જે જગાએ કે તું જવા માગતો હતો ત્યાં જઈ પહોંચ્યો.

અગર જે તું સિત્તેર પાદશાહોનાં તાજ માથે મૂકશે-તો પણ તે સધળાં તું એકઠાં કરી કોઈ વખત દુશ્મનનેજ સોંપી આપશે.

મારું દિલ સધળાં ગરીબોનાં કામ કરવા ઉપરજ ખાહેશ રાખે છે-તે મારા વિચારથી હું વેગળો ભલું એવું હું ચાહતોજ નથી.

હું પાક પરવરદેનાર પાસેથી એટલુંજ ચાહું છું-કે ઝમાનો મને એટલોજ વખત ખુશહાલ રાખે,

કે હું દર્વીશીને મારા ખજાનાથી શાહમાન બનાઉ-અને પરહેઝગારોનાં દિલ રંજમા નહીં આવવા હઉં.

દુન્યામાં અગર કોઈ પાદશાહની બશબરી કરવા નીકળ્યો-અને તેનું માથું ખજાના માટે પૈસા ખેંચનાર બન્યું,

સરશરા બેપીયમ એ કુન્દાવરી
નખાહમ કે જુયહ કસી મેહુતરી
હમીનરત ફર્જમે આઘાએ મા
સખુન્ ગોકૂતને ફારો હમ રાએ મા
દોરૂદે જહાન આફરીન્ બર શુમા
ખમે અર્જે મર્દાન્ જમીન્ બર શુમા
શુ બેશનીહ ગોકૂતારે જી અન્બુમન્
પુર અન્દીશહુ ગશતન્દ અઝાન્ તન્ બતન્
સરે ગન્જદારાન્ પુર અઝ બીમ ગશત
સેતમગારુર શેલ બહ નીમ ગશત
બેરહમન્દો દર્વીશ અઝાન્ હર કે બૂહ
બહેલશ અન્દરૂન્ શાહમાની ફેઝહ

તો તેનાં સરને ઝોરાવરીથી હું મરદી નાખીશ-હું કોઇને પણ મોટાઈ
કરવા દઈશ નહીં.
અમારાં કામોની શરૂઆત અને શેવટ એવીજ રીતનું છે-શું ઝાહેર
કે શું ખાનગી રીતના સખુનો બોલવા એવીજ રીતના છે.
ફુન્યાના પયદા કરનાર સાહેબની કુઆ તમે ઉપર ઉતરજો-વાંછી ૨૬૧
પીઠનો આસ્ત્રાન ન્યાં સૂધી ફરતો રહે ત્યાં સૂધી ફુન્યામાં તમે છવજો !”
જ્યારે મજલેસના લોકોએ તેની આ વાત સાંભળી-ત્યારે તે વાતથી
સખળાઓ અંદેશા ભરેલા થયા.
ખઝનો ધરાવનારાઓનાં સર ધારતી ભરેલાં થયાં-અને બુદમગારોનાં
દિલ બે દૂકડા બન્યાં.
તેઓમાંથી જે કોઈ અકલમંદ અને ફરવીરો હતા-તેઓનાં દિલમાં
ખુશહાલીનો વધારો થયો.

કેશતને હોરમુઝ્દ ઇઝ્દ ગોશરપ
વ બુર્ઝમેહર વ માહઆઝર વ
ઝહુશરત વઝીરાને પેદરે ખુદરા.

હોરમઝદે પોતાના બાપના વઝીરો ઇઝ્દગોશરપ,
બુર્ઝમેહર, માહઆઝર અને ઝહોશરતને
મારી નખાવવા.

શુનીન્ બૂહ તા શુહ બુઝોર્ગીશ રાસ્ત
બરાન્ થીઝ બર પાદશહુ શુહ કે ખાસ્ત
બર આશોકૂતો ખૂએ બહ આવરૂદ પીશ
બયકૂ સૂ શુહ અઝ રાહો આધને ખીશ
હરાન્ કસ કે નચદે પેદરૂશ અરજમન્દ
બુદી શાહો ઇમન્ એ બીમે ગઝન્દ
ચકાયકૂ તબહુ કરૂ શાન્ બી ગુનાહુ
બદીન્ ગૂનહુ શુહ રાયો કેદારે શાહુ
સે મરૂદ અઝ દબીરાને નૂશીરવાન્
દો જીન્ હરસે પીરો ચકી બૂહ જવાન્
શુ ચઝહગોશરમે દેગર બુર્ઝમેહર
દબીરે બેરહમન્દ બા ફરૂરો ચેહરૂ
સે દીગર કે માહઆઝરશ બૂહ નામ
બેરહમન્દો રઉશનરેહો શાહકામ
બરે તખ્તે નૂશીરવાન્ ઇન્ સે પીરૂ
શુ દસ્તૂર બૂહન્દો હમથુ વઝીરૂ
હમી ખાસ્ત હોરમુઝ કઝીન્ હરસે મરૂદ
ચકાયકૂ બર આરહ બનાગાહુ ગરૂદ
હમી બૂહ અઝીશાન્ હેલશ પુર હેરાસ
કે રૂઝી શવન્દ અન્દરૂ નાસેપાસ
બઈઝહગોશરપ આન્ જમાન્ દસ્ત આખત
બબીહુદહુ બર બન્દો એન્દાનશ સાખત
હેલે મૂબેદે મૂબેદાન્ તન્ગ શુહ
રોખાનશ એ અન્દીશહુ બી રન્ગ શુહ
કે મૂબેદ એ બહ પાકૂ બૂદશ સેરેશત
મરાન્ પીરૂરા નામ બુહ ઝરૂહેશત
અઝાન્ બન્દે ઇઝ્દગોશરપે દબીરૂ
શુનાન્ શુહ કે હેલ ખસ્તહુ મર્દહ બતીરૂ

એ પ્રમાણે જ્યાં સૂધી તેની મોટાઇ બરાબર રહી ત્યાં સૂધી તે રાત્ર્ય ચલા-
વવા લાગ્યો-અને જે થીઝ ઉપર કે તેની ખાહુશ થઇ તેનો તે માલેક બન્યો.
પણ ત્યાર બાદ તે ગુસ્સે થવા લાગ્યો અને ખૂરી ખસ્ત ધારણ
કીધી-અને પોતાની આગળી રાહરસમથી વેગળો ગયો.
જે કોઇ કે તેના બાપની નજદીક ધણા વહાલા, ખુશહાલ અને કાંઇ
પણ કુઃખની ધારતીથી નિર્ભય હતા,
તેઓને અચિન્તા વેગર ગુનાહે તબાહ કીધા-પાદશાહના વિચારો
અને કામો એવી રીતે ફેરવાઇ ગયાં.
નોશીરવાનના વઝીરોમાંથી ત્રણ જણા-કે જે ત્રણમાંથી બે બુદ્ધા અને
એક જવાન હતો,
જેવા કે ઇઝ્દગોશરપ અને બુર્ઝમેહર-જે દબદબા અને ખૂબસૂરતી
સાથના અકલમંદ વઝીરો હતા.
ત્રીજો કે જેનું નામ માહઆઝર હતું-જે કાબેલ, રોશન દિલનો ૨૬૨
અને મુરાદમંદ હતો.
આ ત્રણે બુદ્ધા નોશીરવાનનાં તખ્ત આગળ-દસ્તૂર અને વઝીરની માફક
રહેતા હતા.
હોરમઝદ એવું ચાહતો હતો કે આ ત્રણેને એકાએક અચિન્તાં
મારી નાખે.
તે ત્રણે જણથી પાદશાહનું દિલ ધારતી ભરેલું રહેતું હતું-કે કોઇ
દહાડે પણ એ લોકો નિમકહરામ થશે.
એ વિચારથી ઇઝ્દગોશરપ ઉપર તેણે ટુરતજ હાથ લગાવ્યો-અને
બેહુદી રીતે તેને બેડી ઠોપી કયદ કીધો.
આથી વડા વઝીરનું દિલ અખમી થયું-અંદેશાથી તેનો ચેહરો ફિક્કો
પડી ગયો.
કારણ કે તે વઝીરની ખાસીયત સખળી બદીથી દુરજ હતી-તે પીર
મર્દનું નામ ઝહોશરત હતું.
તે પેલા ઇઝ્દગોશરપ વઝીરને કયદ કરવાથી-જેમ તીરથી દિલ
અખમી થાય તેવો અખમી દિલનો બન્યો.

સુ રૂઝી બરુ આમહ નખુદશ જવારુ
 નખુદો ન પૂરીશ ન અનુદુ ગોમારુ
 એ એનાન પયામશ ફેરેસ્તાહ ફૂરેત
 અમૂએફ કે અય બન્દરા મઝમે પૂરેત
 ૨૧૭ મનમ બી જવારી બજેદાને શાહ
 કરીશ બનચીકે મન નીરેત રાહ
 હમી ખુરદની આરુ આયદમ
 રોકમ ગોસાનહ રન્જ બેકુઝાયદમ
 બરે મન ચકી પાક ચીઝી ફેરેસ્ત
 સુ સુદમ કફન દુએ તીઝી ફેરેસ્ત
 હેલે મૂએફ અચ દરે પયધામે ઊય
 ધમી ગશત વચ જાયો આરામે ઊય
 સુનીન દાહ પાસોખ કે અચ કારે બન્દ
 મનાલ અરુ નેયાયદ બજનત ગઝન્દ
 એ પયધામે ઊ શુદ હેલશ પુરુ રોકન
 પુરુ અન્દીશહ શુદ મઝજશ અચ ખીશતન
 સુનીન ગોકૂત કફૂન શવહ આગહી
 બહીન ના જવાન મરૂએ બી ફરૂહી
 કે મૂએફ બજેદાન ફેરેસ્તાહ ચીઝ
 તનો જાન બરે ઊ નેચરૂહ પેશીઝ
 ગઝન્દ આયદમ ઝીન જહાનદાર મરૂદ
 કુનહ બરુ મન અચ ખેશમ ઊ રૂએ જરૂદ
 હમ અચ મેહુરે ઇજદગોશરપે દબીરુ
 હેલશ બૂદ પીચાનો રોખ ચૂન જરીરુ
 ૨૧૮ બેફરૂદ તા પાક ખાલીગરશ
 બજેદાન કશાહ ખુરદનીહા બરશ
 વજાન પસ નેશરેત અચ બરે તાઝી અરેપ
 બેયામહ બનચીકે ઇજદગોશરપે
 નેગહુબાને એનાન સુ ઊરા બહીદ
 શુદ અચ બીમ રન્ગે રોખશ નાપહીદ
 નેચારેત ગોકૂત બજેદાન મરવ
 કે ઈન શહૂરચારેત ખુદકામે નવ

ફેરૂદ આમહ આન પીરુ ગેચાન એ અરેપ
 બેયામહ બનચીકે ઇજદગોશરપે
 ગેરેકૂતન્દ મરુ ચકુદેગરુ કેનારુ
 પુરુ અચ દરે મેઝગાન સુ અબરે બહારુ
 એ ખૂએ બદે શાહ અન્દીન સખુન
 હમી રફૂત તા શુદ સખુન શાન બહુન
 નેહાદન્દ ખાન પીશે ચઝદાન પરેત
 ગેરેકૂતન્દ પસ બાઝો બરુસમ બદેત
 પસ ઇજદગોશરપે આન એ અન્દરુ બૂદ
 બજમજમ હમી ગોકૂતો મૂએફ શનૂદ

એ દીનારો અચ ગન્ગે આરાનેતહ
 હમ અચ કાખો અયવાનો અચ ખારેતહ
 ૨૧૯ બમૂએફ સુનીન ગોકૂત કય નામબૂય
 સુ રફૂતી અચ ઇદર બહોરુચ બેગૂય
 કે ગરુ સરુ બેપીચી એ ગોકૂતારે મન
 બરુ અન્દીશી અચ રન્ગે તીમારે મન

આખો દહાડો થઈ ગયો અને કોઇ નોકર કે ખાણું કે કપડાં કે કોઈ
 ગમ વીસરાવનારે આવ્યું નહીં.

ત્યારે બંદીખાનામાંથી તેના દોસ્તે પેલા વડા વઝીર ઉપર પયગામ
 મોકલ્યો કે “ઓ મુઝ બંદાના મદદગાર !

હું પાદશાહનાં કથદખાનામાં નોકર વગર પડ્યો છું-કોઇ મારી પાસે
 આવી શકતું નથી.

મને ભૂખ લાગી છે-અને ભૂખ પેટ દુઃખ વધુ વધારે છે.

માટે મારી આગળ કાંઈ સાડાં જેવું ખાવાનું મોકલ-અને જો એટ-
 લામાં મરી મરી ગયો તો એક ચાલાક કફન સીવનારો મોકલજે.”

તે વઝીરનું દિલ તેના દુઃખ ભરેલા સંદેશાથી તેમજ તેની રહેવાની
 જગ્યા અને તેને મળતા આરામથી બહુ ગમગીન થયું.

તેણે એવો જવાબ કહેવાડિયો કે “જો તારા જીવને કશી હાનિ નહીં
 પુગતી હોય, તો કથદ પડવાનાં કામ માટે વિલાપ ના કર.”

તે ગોશરપના પયગામથી તેનું દિલ દિલગીર થયું-અને પોતાની હયાતી
 માટે તેનું મગઝ વિચારવંત બન્યું.

તેણે વિચાર્યું કે “હમણાં જો આ દબદબા વગરના હીચકારા શખ્સને
 ખબર પડશે,

કે વઝીરે બંદીખાનામાં કાંઈ મોકલ્યું છે-તો મારાં તન અને જાનની
 તેની આગળ એક કોડીબાર પણ કીમત થશે નહીં.

આ દેશની સંભાળ કરનાર શખ્સ તરફથી મને નુકસાનજ પુગશે-
 અને તે ગુસ્સાથી મારી ઉપર લાલ પીગો થશે.”

તોપણ વઝીર ઇજદગોશરપ તરફની મોહબ્બતથી-તેનું દિલ વળ ખાધેલું
 બન્યું હતું અને તેનો ચેહરો ઢિંકકો પડ્યો હતો.

જેથી તેણે કુર્માવ્યું કે “તેનો પાક આવરચી-તેની નઝરીક બંદીખા-
 નામાં ખાણું લઈ જાય.”

પછી તે અરબી ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને ઇજદગોશરપની નઝરીક
 આવ્યો.

ત્યારે બંદીખાનાના ચોકીદારે તેને જોયો-ત્યારે ધાસ્તીથી તેના ચેહ-
 રાનો રંગ લડી ગયો.

તે ચોકીદાર તેને એમ કહી નહીં શક્યો કે “તું કથદખાનામાં ના
 જ-કાંકે આ પાદશાહ આપએખતયાર અને વળી જવાન છે (યાને તે
 તને પણ મારી નખાવશે).”

પેલો બુઢો વઝીર ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને ઇજદગોશરપની
 આગળ ગયો.

તેઓએ એક બીજાને બગલગીરી કીધી-દુઃખથી તેઓની આંખ બહા-
 રનાં વાહળ માફક આંસુ ભરી થઇ.

પછી પાદશાહની ખૂરી ખરલતની કેટલીક વાતો ત્યાં ચાલવા લાગી-
 ત્યારે જે વાતો પુરી થઇ,

ત્યારે તે ચઝદાનપરસ્ત શખ્સોની નઝરીક ખાણું મૂકવામાં આવ્યું-
 પછી તેઓએ બાજ ધરવા માંડી અને બસંમ હાથમાં લીધી.

ત્યાર બાદ ઇજદગોશરપે પોતાનું વસ્ત્રીયતનામું અવસ્ત્રતા બાજે તેમ
 બહુતરના આવાજે (કાંઈ સાંભળે કે સમજે નહીં તેમ) કહી ગયો અને તે

વડા વઝીરે સાંભળી લીધું.

તેણે પોતાના દીનાર માટે અને ભરેલા ખઝાના માટે-તેમજ મેહલ,
 અયવાન અને અસબાબ માટે, સખળું કહ્યું.

તેણે વઝીરને કહ્યું કે “ઓ કીર્તિવંતા શખ્સ !-ત્યારે તું અહીંથી
 જાય ત્યારે હોરમઝદને કહેજે,

કે “જે તું મારી વાત ઉપર ધ્યાન નહીં આપતો હોય-તો મારી
 મેહનત અને દુઃખનો વિચાર કર,

કે આ શાહુ તુરીન અસરુ બોરુદહુ અમ
તોરા નીચ દરુ બરુ બેપર્વદહુ અમ
બહાનુ રન્જ પાદાશ અન્દ આમદહુરેત
પસ અચ અન્દ બીએ ગહન્દ આમદહુરેત
દેલે બી યુનહુ પુરુ ધમ અચ શહુરયારુ
અચહાનુ નુમાયમ અરુએ શુમારુ
શુ મૂબેહ યુએ ખાનહુ શુદ દરુ ઝમાન
એ કારુઆગહાનુ રકૂત ગર્દી દમાન
શનીદહુ ચકાયકુ બહોરુચ અગોફુત
દેલે શાહુ બા રાયે બહુ ગશત બેફુત
અચ ઇહગોશરુપ આનુ ઝમાન શુદ દુરોશત
અએદાનુ ફેરેરતાદો ઊરા બેકોશત
સુખુનહાએ મૂબેહ ફેરાબાનુ શનીદ
બહુ બરુ નકરુદ ઇચ યુનહુ પદીદ
હમી રાન્દ અન્દીશહુ બરુ ખૂબો એશત
યુએ ચારએ કોશતને અરુદુહેશત
બેફુરુદ તા અહુરુ ખાલીગરશ
નેહાની બેયામીખત અન્દરુ ખરશ
શુ મૂબેહ બેયામહુ બહન્ગામે બારુ
અપુરુસીદને નામવરુ શહુરયારુ
બહુ ગોકૂત એમરુચ અચ ઇદરુ મરવ
કે ખાલીગરી યાકૂતરેતીમ નવ
શુ બેન્શરેત મૂબેહ નેહાન્દ આનુ
એ મૂબેહ બેયાલુદ રન્ગે રોખાનુ
બેદાનેરેત કાનુ આનુ ઝમાને વચરેત
હમાન રાસ્તી દરુ ગમાને વચરેત
ખુરેશહા શુ બોરુદહુ ખાલીગરાનુ
હમી ખુરુદ શાહુ અચ કરાનુ તા કરાનુ
શુ આનુ કાસએ અહુરુ પીશ આવરીદ
નેગહુ કરુદ મૂબેહ બહુ અન્ગરીદ
બહાનુ બહુમાનુ શુદ દેલે પાકે ઊય
કે અહુરુઅરેત દરુ કાસહુ તર્યાકે ઊય
શુ હોરુચ નેગહુ કરુદ લખરા બેબરેત
બહાનુ કાસએ અહુરુ યાઝીદ દરેત
બહાનુ સાનુ કે શાહાનુ નવાએશ કુનન્દ
બહાનુ અન્દગાનુ નીચ નાએશ કુનન્દ
બેયાઝીદ દરેત ગેરામી બખાનુ
અઝાનુ કાસહુ બદશિત મહચ ઉરેતખાનુ
અમૂબેહ યુનીનુ ગોકૂત કય પાકુ મહચ
તોરા કરુમ ઇનુ હુકુમએ ખૂબો નહચ
દહનુ બાચ કુનુ તા ખુરી ઝીનુ ખરેશ
વઝાનુ પસ યુનીનુ બાયદત પર્વરેશ
બહુ ગોકૂત મૂબેહ બળનો સરત
કે બળીદ બાદા સરેા અકુસરત
કઝીનુ તુશહુ ખુર્દનુ નકર્મઈ અમ
અસીરી રસીદનુ બેચકુઝઈ અમ
બહુ ગોકૂત હોરુચ અખુરુશીદો માહુ
અપાકી રવાને બહાનુદારુ શાહુ
કે બેરેતાની ઇનુ તુશહુ અન્ગુશ્તે મન
બહીનુ આરુજુ નરકની પુરેતે મન

મેં પાદશાહ નેશીરવાન સાથે સઘળો વખત કાઢ્યો છે-અને તને
પણ મારા ખોળામાં લઈ ઉપાધ્યો છે,
તો તે મેહનતનો બદલો આ ક્યદખાનુ મળ્યું છે-અને ક્યદ પડ્યા
પછી જનની પણ ધારતી આવી પડી છે.

પાદશાહથી ગમ બર્ધુ અનેહું આ માટે નિર્દોષ દિલ-ક્યામતને-
દહાડે હું ખોદાતાલાને બતાવીશ."

ન્યારે વડો વઝીર ધર તરફ ગયો કે તુરતજ-અસુસોમનિ એક જણ
દોડતો કે ગયો,

અને સઘળું સાંભળેહું હોરમઝદને કહ્યું-આથી પાદશાહનું દિલ ખૂબ
વિચારથી ભરેહું બન્યું.

તે ઇહગોશરુપ ઉપર તુરતજ ગુરસે થયો-અને બંદીખાનામાં કોઇને
મોકલી તેને મરાવી નાખ્યા.

તેણે વઝીર તરફની નસીહતની વાતો ધણીક સાંભળી-પણ પાદશાહે
પોતાના કોઈ પણ રીતના વિચારો જણાવ્યા નહીં.

તે ઝડપેતે મારી નાખવાની યુક્તિ માટે-સારા માટે વિચાર ચલા-
વવા લાગ્યો.

પછી તેણે કુર્માવ્યું જેથી તેના બાવરચીએ તેના ખાણમાં છપુ ૨૬૬
ઝેહર ભેળ્યું.

ન્યારે દરબારને વખતે વડો વઝીર નામવર પાદશાહની ખબર પૂછ-
વાને માટે આવ્યો,

ત્યારે હોરમઝદે તેને કહ્યું કે "આને અહીંથી જતો ના-કારણકે એક
નવો બાવરચી આવ્યો છે."

ન્યારે વઝીર બેઠો ત્યારે ખાણું મૂકવામાં આવ્યું-પણ વઝીરના
ચેહરાને રંગ ફિક્કો પડી ગયો.

તે સમજી ગયો કે આ ખાણું તેનું મોત છે-તો પણ તેના વિચારમાં
સઘળી સન્માધજ છે.

ન્યારે બાવરચીએ ખાણું લાવી હાઝર કર્યું-ત્યારે પાદશાહ સઘળી
તરફથી ખાવા લાગ્યો.

ન્યારે પેલું ઝેહરહું ખાણું લાવવામાં આવ્યું-ત્યારે વઝીરે નેગાહ
કરી તેને તપાસ્યું.

તેની ઉપર તેનું પાક અંતઃકરણ શકમંદ બન્યું-કે તેને (મારી નાખ-
વાના) એલાજ તરીકે આ ખાણાંમાં ઝેહર ભેળેહું છે.

ન્યારે હોરમઝદે તેને જોયું ત્યારે મૂંઝે મોઢે-તે ઝેહરવાલાં ખાણાં
ઉપર હાથ લગાવ્યો.

અને જેમ કે પાદશાહો કોઇ ઉપર નવાએશ કરે-અને જે નવાએશ
ચાકરો ખુશી થઇને લે,

તેમ પોતે પોતાનો મોટાઈવાળો હાથ પેલી વાણી ઉપર લગાવી-તે ૨૬૭
ખાણાંમાંથી ધુરવાળું હાડકું કાઢી,

વઝીરને કહ્યું કે "ઓ ચાલાક બેનના શખ્સ !-આ ધુરવાળો જમદા
બૂક મેં તારે માટેજ બનાવ્યો છે,

માટે તારે મોઢું ઉઘાડ કે તું આ વાણીમાંનો બૂક ખાય-હવે પછી
પણ એવીજ રીતના ખોરાકથી તને પર્વરેશ થવું જોઇયે."

વઝીરે તેને કહ્યું કે "તારે સર અને તાજ હમેશી રહેજો ! તારા જનના
અને સરના કસમથી કહું છું,

કે તું મને આ બૂક ખાવાનો હોકમ ના કર-માટે પેટ ભરાઈ ગયું
છે તેમાં વધારો ના કર."

હોરમઝદે તેને કહ્યું કે "ખોરશીદ અને માહતાબના કસમથી-અને
દેશની સંભાળ કરનારા પાદશાહનાં રવાનનાં કસમથી કહું છું,

કે તું મારે હાથનો આ બૂક લે-આ મારી ઇચ્છાને નિરાશ ના કર."

૨૧૮ બહુ ગોઠત મૂંઝે કે કમાને શાહુ
 બેયામદ નમાનદ મરા રાથે શાહુ
 બેખુદો એ ખાન કારો પીચાન બેરફૂલ
 હમી રાન્દ તા ખાનએ ખીશ તફૂલ
 અઝાન ખુદને જહૂર બા કસ નગોઠૂન
 યકી જામહુ અફગાનો નાલાન બેખોઠૂલ
 બેફરૂમહ તા પાએ જહૂર આગરન્દ
 એ ગન્જે કાહુન યા એ શહૂર આગરન્દ
 બદાન જહૂર તયાફી નામદ બકાર
 એ હોરુચ અયસદાન બેનાલીદ કાર
 યકી ઉત્તુવારી ફેરેન્તાદ શાહુ
 બદાન તા કુનદ કારે મૂંઝે નેગાહુ
 કે આન જહૂર શુદ અરુ તનથ કારગાર
 ગરુ અન્દીશએ મા નેયામદ બબરુ
 ફેરેન્તાદજુરા ચરમે મૂંઝે બેલીદ
 ફેરેન્કશ એ મેલુગાન બરોખ અરુ ચકીદ
 બહુ ગોઠત રવ પીરો હોરુચ બેચૂચ
 કે બખત બબરુગશત આવરુદ રૂચ
 સરન્જામ અન્દીશએ નાબકાર
 શવી દર જહાન ફરો બીચારહુ વારુ
 બતુ ચાકૂતહુ દુશ્મનાન કામે દેલ
 રવાનત અઝીન બદ બેમાનદ બબેલ
 નેયાબી બઝીતી ફરુ બસ ફેરન્ગ
 પસ અચ તુ બનામે તો બરુ માન્દહુ નન્ગ
 બઝીન દાવરી પીરો દાવરુ શવીમ
 બબાઈ કે હરુદ બરાબરુ શવીમ
 ૨૧૯ અઝીન પસ તો ઈમન મખોરુપ અચ બદી
 કે પાદાશ પીશ આયદત ઈજદી
 તો પદરુદ બાશ અચ બદ અન્દીશ મરુદ.
 બદ આયદ બરૂચત એ બદ કારુ કરુદ
 શુ બેશનીદ ગેયાન બેરફૂલ ઉત્તુવારુ
 બેયાવરુદ પાસોખ બદે શહૂરયારુ
 સેપહુબુદ પરીમાન શુદ અચ કારે બીચ
 બેપીચીદ અઝાન રાસ્ત ગોઠુતારે બીચ
 મરાન દરુદરા રાહે ચારહુ નદીદ
 બસી બાદે સરુદ અચ બેગરુ બરુ કરીદ
 બેસોરુદ આન અમાન મૂંઝે મૂબદાન
 બરુ કારો ગેયાન હમહુ બેખદાન
 શુનીનસ્ત બચહાને પુરુ દરો રન્ગ
 એ નાઝી બનામે એ નાઝી બગન્ગ
 કે ઈન્ રૂચગારે ખુશી બુઝરદ
 નફસ મદે દાના હમી બેશમરદ
 શુ શુદ કારે મૂંઝે બઝારી બસરુ
 હમહુ કેશવરુ અચ દરુદ જીરો જબરુ
 જહાનદારુ ખૂનરીચ ના સાચગારુ
 નકરુદ ઇચ યાદ અચ બદે રૂચગારુ
 ૨૨૦ મેયાન તન્ગ ખૂન રીખતનશ બેબસ્ત
 બબહુરામે આઝરુ મેહાન યાખત દસ્ત
 શુ શખૂ તીરહુ તરુ શુદ મરુશ બેખાન્દ
 બનચદીકે ગાહશ બઝાનુ નેશાન્દ

વઝીર બોલ્યા કે “શાહનો હોકમ થયો છે-તો પછી મારે માટે કશી વિચાર કે રસ્તો બાકી રહ્યાજ નથી.”

પછી તેણે તે બધું બધી અને ખાણું ઉપરથી રડતો અને મરેહાંતો ગયા-તે પોતાનાં ઘર સુધી ચોતાબ ચાલ્યો ગયા.

તેણે આ ઝેહર ખાવા માટે કાઢને કહ્યું નહીં-તેણે એક કપડું પાંચથું અને પોકારતો સૂતો

પછી તેણે હોકમ કીધો કે “મારા પૂરાણા ખજાનામાંથી ચા શહેરમાંથી કંથેથી પણ પાવઝેહર (ઝેહરનો ઉતાર) લાવો.”

પણ તે ઝેહર ઉપર પેલું તયાફી કામ નહીં આવ્યું-તે ખોદાતાલા આગળ હોરમઝદને માટે રડી ક્યાંદ કરવા લાગ્યો.

પછી પાદશાહે એક વિશ્વાસુ માણસને મોકલ્યો-કે પેલા વઝીરની શી હાલત થઇ છે તે જોય,

કે તે ઝેહર તેનાં શરીરમાં પચવસ્ત થયું છે-યા મારી જમીદ બર આવી નથી.

પેલા વઝીરની નજર તે કાસેદ ઉપર પડી-તેજ વખત તેની આંખોમાંથી આંસુ નીકળવા લાગ્યાં.

વઝીરે તેને કહ્યું કે “તું હોરમઝદ પાસે જ અને તેને કહે-કે હવે તારું બખત બરગશે થવા આવ્યું છે.

આવા બૂરા વિચારોથી શેવટે-તું દુન્યામાં આંધળો અને લાચાર બનશે.

દુરમનો તારા ઉપર ગલેબ થયા છે-આ બદીથી તારું રવાન તે દુન્યામાં શમિંદુ રહેશે.

હવે તું આ દુન્યામાં ઘણી ઢીલ કરવા નહીં પામશે-તારી પછી તારાં નામ ઉપર હમેશાનો કલંક રહી જશે.

પેલી દુન્યામાં કે ન્યાં આપણુ બન્ને સરખા દરન્જાન ગણાઈયું-ત્યાં આ ક્યાંદ માટે આપણે ઇન્સાફ કરનાર દાવર આગળ જઈયું.

એવી બૂરાઈ પછી હવે તું નખિત ના સૂતો-કારણ કે ખોદા તરફની રીશા જલ્દીથી તારી આગળ આવશે.

ઓ બૂરા વિચારના શખ્સ! તને છેલ્લી સલામ!-બૂરાં કામે ક્યાંથી તારી ઉપર બૂરાઈજ આવશે.”

બ્યારે પેલા વિશ્વાસુ માણસે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે રડતો ગયો-અને પાદશાહની નજદીક તેનો જવાબ લાવ્યો.

હવે પાદશાહ તે વઝીરનાં કામથી પરોમાન થયો-તેની સાચી વાતથી તે દુઃખી થવા લાગ્યો.

તે દુઃખના એલાજને માર્ગ તેણે જોયા નહીં-જેથી તેણે પોતાના જગરથી પુષ્કળ સદે હાથ ખેંચી.

તે વડો વઝીર તુરતજ મરણ પામ્યો-તેની ઉપર સધળા અકલમંદ શખ્સો રડયા અને પોકાર્યા.

આ દર્દ અને રજ બરેલી દુન્યા એવીજ રીતની છે-તું તરી કીર્તિ અને તારા ખજાના ઉપર શા માટે લાડ કરે છે?

કારણકે એ સધળી ખુશહાલીનો વખત નો પસાર થઇ જશે-અકલમંદ શખ્સ તો પોતાની દરેક પળની ગણતરી રાખે છે.

ન્યારે વડો વઝીરનું કામ એવી રીતે ખુવારીથી પુરું થયું-અને સધળો દેશ તેનાં દર્દથી ઉથલપાથલ બન્યો,

ત્યારે તે ઘાતકી નાલાચક પાદશાહે-અમાનાની બૂરાઈનો જશ પણ વિચાર કીધા વગર,

પાછી ખૂન રેડવા ઉપરજ કમર તંગ બાંધી-અને આગ્ર મેહાનના છાન્ના બેહરામ ઉપર હાથ લગાવ્યો.

ન્યારે રાત વધારે અંધારી થઈ ત્યારે તેને બોલાવ્યો-અને પોતાનાં તખ્ત આગળ કુટણ મડિયે બેસાડ્યો.

અહીં ચોક્કસ ખાલી કે ઇમન શબ્દો ન બીની એ મન એસીઓ અહીં અબી સુ ખુદશીદ અરુ અરુ રઉશન શબ્દ સરે કુદુ ચૂન પોરતે જઉશન શબ્દ તો આ નામદારને ઇરાન બિયાય હમી ખાશ અરુ પીરી તખતમ બપાય એ સીમાહ બર્જીનત પુર્સમ સખુન સુ પાસોખ ગુઝારી તો દેલ અહ મકુન બેપુર્સમ કે ઇન દુસ્તદારે તો ચીસ્ત અહ અસ્ત અરુ પરસ્તદારે ઇઝદીસ્ત તો પાસોખ સુનીન દેલ કે ઇન અહ તનસ્ત અહ અન્દીશો અચ તોખમે અહીરમનસ્ત લઝાન પસ એ મન હરુએ ખાલી બેખાહ પરસ્તદારે મોહરે તખતો કોલાહ અહ ચોક્કસ અહુરામ અચદુન કુનમ વઝીન અહ કે ગોક્તી સહ અકુચુન કુનમ અસીમાહ બર્જીન કે ખુદ અચ મેહાન ગુઝીને પેદરુશ આન અરાધે ઝમાન હમી સાખત તા આરએ ચૂન કુનહ કે પીરાહને મેહુર બીરુન કુનહ સુ પયદા શુદ આન આદરે આજ ચૂન ખુર અચ બપોરે દુ પયકરુ આમહ બેરુન જહાનદાર બેન્શસ્ત અરુ તખતે આજ બિયાવીખતદ આન અહા ગીરુ તાજ ખુઝોર્ગને ઇરાન અરાન આરુગાહ શુદદ અન્જુમન અરુ દો રૂયહ સેપાહ એ દર પર્દહ અરુદાસ્ત સાલારે આરુ બેરુકતદ ચકુસરુ બરે શહુરુયાર સુ અહુરામે આઝરુ મેહાન પીશરવ સુ સીમાહ બર્જીનો ગોદાને ગવ નેશસ્તદ હરુ ચકુ અખરુ ભએ ખીશ ગોરહી બેખુદદ અરુ પાએ પીશ અબહુરામે આઝરુ મેહાન ગોક્ત શાહ કે સીમાહ બર્જીન બીરુન આરુગાહ સલાવારે ગન્જસ્ત અગરુ મર્દ રન્જ કે અહખાહુ ઝીખા નખાશદ બગન્જ બેદાનેસ્ત અહુરામે આઝરુ મેહાન કે ઇન પુર્સેશી શહુરુયારે જહાન એગુનહસ્તો આનરા પયો બીખ ચીસ્ત કઝાન બીખ મારા બેખાયદ ગેરીસ્ત સરન્જમ ભેજ દખમએ બી કંકન નેયાબમ અઝીન મેહુતારે અન્જુમન સુનીન ગોક્ત અહુરામ કય રાહ શાહ એ સીમાહ બર્જીન તો નીકી મખાહ કે વયરાનીએ શહુરે ઇરાન અચસ્ત કે નહુ મધચ ખાદશ બતન દરુ ન પુસ્ત નગૂયદ સખુન ભેજ હમહુ અહતરી બહાન અહતરી અરુ કુનહ દાવરી સુ સીમાહ બર્જીન શીની ઇન સેખુન અહ ગોક્ત કય નીકુ યારે કોહુન

તેને કહ્યું કે “જો તું નચિન્ત રહેવા માગતો હોય-અને મારી તથક્ષી કાંઈ પણ ખરાબ અને ખરાબી જેવા નહીં ચાહતો હોય, જ્યારે આસ્માન ઉપર ખોરશીદ શેશન થાય-અને પહાડની ટોચ ખખટરની પીઠ માફક ઝળકતી બને, ત્યારે તું ઇરાનના નામદારો સાથે અહીં આવશે-અને મારાં તખ્ત આગળ ઉભો રહેશે.

હું તને સીમાહબર્જીન માટે સવાલ પૂછીશ-પણ જ્યારે તું તેનો જવાબ દે ત્યારે કયવાતો ના.

હું પૂછીશ કે ‘આ તારો દોસ્તદાર કેવો છે ?-તે ખૂશ છે ચા ખુદાની પરસ્તેશ કરનારો છે ?’

તું એવો જવાબ આપ બે કે ‘તે ખૂશ તનનો છે-બદ વિચારનો અને એહરેમનની અહલાદનો છે.’

ત્યાર પછી તું બે કાંઈ ચાહે તે મારી પાસ માગશે-ગોલામ, મોહર, તખ્ત અને કોલાહ ગમે તે માગશે.”

બેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “હું બે પ્રમાણે કરીશ-જે ખરાબ કે તેં મને કરવા કહી છે તેથી સો ઘણી વધારે કરીશ.”

સીમાહબર્જીન મોઢાં માણસોમાંનો એક હતો-તે તેના બાપનો ૨૭૧ વહાલો અને દેશના ચેરામ મિસાલ હતો.

તે એવી યુક્તિ કરવા તૈયાર થયો-કે જેથી દયા અને વફાદારીનો જલ્લો બદનમાં રાખેજ નહીં.

જ્યારે હાથીદાંતનાં રંગની આદર ઝાહેર થઈ-અને મિથુન રાશિમાંથી ખુરશીદ બાહેર આવ્યો,

ત્યારે પાદશાહ હાથીદાંતનાં તખ્ત ઉપર બેઠો-જેનાં સર ઉપર કીમતી તાજ લટકાવવામાં આવ્યું.

તે દરબારમાં ઇરાનના મોઢાઓ ભેગા થયા-પાદશાહની બંને બાજુએ લરકરી સેપાહો સફબદ હયા.

દરબારના વડા અમહદારે દરબારનો પરદો ઉઠાવી નાખ્યો-અને સખ-ળાઓ શાહની નઝદીક આબ્યા.

જેવા કે સરદાર આઝરમેહાનનો બેટો બેહરામ તેમજ સીમાહબર્જીન અને બીજા બહાદુર પેદલવાનો આબ્યા.

દરેક જણ પોતપોતાની જગ્યા ઉપર બેઠો-નોકર વર્ગ સઘળો પાદશાહ આગળ ઉભો રહ્યો.

પાદશાહે આઝરમેહાનના ઓકરા બેહરામને પૂછ્યું-કે “આ દરબાર-માંનો સીમાહબર્જીન,

ખજાનાને લાયકનો છે ચા રંજ ભોગવવા લાયકનો શખ્સ છે ?-કાર-ણકે ખરે ચાહનારો શખ્સ ખજાનાને લાયક હોતોજ નથી.”

આઝર મેહાનનો બેહરામ સમજી ગયો-કે “દેશના પાદશાહનો આ રજર સવાલ,

કેવી રીતનો છે અને તેના પાયા અને જડ કેવી છે-કે બે જડથી આપણને અફસોસ કરવો પડશે ?

શેવટ વગર કંકનનાં દખ્ખાં સિવાય-આ અન્જુમનના સરદારથી હું કાંઈ પણ મેળવવા પામીશ નહીં.”

પછી બેહરામ બોલ્યો કે “ઓ સખી શાહ !-તું સીમાહબર્જીન નથી નેકીની આશા ના રાખતો.

કારણકે ઇરાન શેહરની બરબાદી તેનાથીજ છે-તેનાં ચરીરમાં ખોદા કરે ને ભેળું કે ચામડી કાંઈ પણ રહેતુંજ ના !

તે ખૂરાઈ સિવાય બીજા કાંઈ પણ સખુનો બોલતો નથી-અને તે ખૂરાઈ ઉપરજ મોઢાઇ કરે છે.”

જ્યારે સીમાહબર્જીન આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેને કહ્યું કે “ઓ મારા પૂરાણા લલા મિત્ર !

અબહુ અરુ તને મનુ ગવાહી મહેલુ
 ચુનીનુ દીવરા આશનાઇ મહેલુ
 એ દીદી એ મનુ તા તો ચારે મની
 એ ગોકૂતારે. કેદારે અહુરીમની
 બહુ ગોકૂત અહુરામે આજરુ મેહાન
 કે તોખમી પરાગન્દી અન્દરુ જેહાન
 ૨૭૩ કે આનુ અરુ તુખોસ્તીનુ નખાહદ દોરુદ
 વચ આતેશ નેયાબી મગરુ તીરહુ દુદ
 કે કેશા મરાયો તોરા પીશ આન્દ
 બરે તખતે શાહી અજાનુ નેશાન્દ
 અબા મુએદે મુએદાનુ બુરુએમેહુરુ
 શુ ઈજદગોશરુપ આનુ મહે બુખુ એહુરુ
 બેપુસીદ ઈનુ તખતે શાહનશાહી
 કેરા ઝીબદો ધીરત બા ફરુરહી
 બકેહુતરુ દેહમ યા બમેહુતરુ પેસરુ
 કે બાશહ બશાહી સજાવારુ તરુ
 કેમહુ ચક્રસરુ અચ જય બુખાસ્તીમ
 હખાનુરા બપાસોખ બેચારાસ્તીમ
 કે ઈનુ તોરુકુ જાદહુ સજાવારુ નીરત
 કરુ ઊરા બશાહી ખરીદારુ નીરત
 કે ખાકાનુ નેજાદસ્તો બહુ ગઉહરત
 બબાલાઓ દીદારુ જુનુ માદરત
 તો ગોકૂતી કે હોરુચ બશાહી સજાસ્ત
 કુનુનુ જીનુ સેપસ મરુ તોરા ઈનુ જજાસ્ત
 ગવાહી મનુ અચ બહુરે ઈનુ દાદમત
 ચુનીનુ લખુ બદુશનામ બુકુશાદમત
 ૨૭૪ એ તરવીરુ હોરુચ ફેરુ પેશુમુરીદ
 કે આનુ રાસ્ત ગોકૂતારે મુએદ શનીદ
 બમેદાનુ ફેરેસ્તાદ શાનુ તીરહુ શખુ
 વઝીશાનુ દો શખુ નીચ નુકુશાદ લખુ
 સેલુમ શખુ શુ બરુજદ સરુ અચ ફેરુ માહુ
 એ સીમાહુ બર્જીનુ બેપદાખત શાહુ
 બમેદાને દોચદાન મરુરા બેકોશત
 નબૂદશ જોચ અચ રજો નહીન બમેશત
 શુ બહુરામે આજરુ મેહાન આનુ રાનીદ
 કે આનુ પાકુ દેલ મરુદ શુદ નાપદીદ
 પયામી ફેરેસ્તાદ નજદીકે શાહુ
 કે અચ તાજે તુ બરુતરુ અચ અર્થે માહુ
 તો દાની કે મનુ અન્દ ફૂશીદહુ અમ
 કે તા રાચહાએ તો પૂશીદહુ અમ
 બપીશે પેદરુત આનુ સરકાચ શાહુ
 નબૂદમ તોરા જોચ હમહુ નીકુખાહુ
 ચકી પન્દ ગૂયમ શુ ખાની મરા
 બરે તખતે શાહી નેરાની મરા
 તોરા સૂદમન્દીરત અઝીન પન્દે મનુ
 બમેદાનુ મમાન ચક્રમાન બન્દે મનુ
 ૨૭૫ બધીરાન અજાનુ સૂદમન્દી બુવદ
 બેરદમન્દરા બી ગઝન્દી બુવદ
 પયામશ શુ નજદીકે હોરુચ રસીદ
 ચકી રાચ દારુ અચ મેયાનુ બરુ શુઝીદ

બુરાહ કરવા માટેની ગવાહી તું મારે માટે ના આપ-અને આવી રીતની એહરેમનની આશનાઇ ના કર.

ન્યારથી તું મારો દોસ્ત બન્યો છે, ત્યારથી મારા બોલવા ચાલવામાંથી કે કામકાજમાંથી એહરેમન જેવું તે શું બેવું છે ?

ત્યારે આજરમેહાનના બેહરામ બોલ્યો-કે “તે” દુન્યામાં એક એવું બી વાળું છે,

કે તેનું કળ તું લેરોજ નહીં-આતરામાંથી કાળા ધૂમાડા સિવાય બીજી કાંઈ મળે નહીં.

કારણકે ન્યારે નોશીરવાને અને અને તને નજદીક બોલાવ્યા-અને પાદશાહી તખત આગળ ધ્રુટલુમરિયે બેસાડ્યા,

સાથે વડો વઝીર બુરૂમેહર-તેમજ ખૂબસૂરત ઈજદ ગોશરપ હતા,

ત્યારે પાદશાહે પૂછ્યું કે ‘આ રોહનશાહી તખત-કોણને લાયકનું છે અને કોણુ ફબદબા અને ખોરેહ સાધનો છે ?

તે હું નાના છોકરાને આપું કે મોટા છોકરાને આપું-પાદશાહી કરવાને વધારે લાયક કોણુ છે ?’

ત્યારે અમે સધળા હમા થયા-અને જવાબ દેવા લાગ્યા,

કે ‘આ તુર્કઝાદો (હોરમઝદ) લાયક નથી-અને તેને પાદશાહ તરીકે કોઈ પસંદ કરવાનું પણુ નથી,

કારણ કે તે તુર્કી ખાકાનની બુન્યાદોને અને બદ નરસોને છે-તે કદમાં અને બેહરામાં પોતાની માના જેવોજ છે.’

તે વખતે તુંજ બોલ્યો હતો કે ‘હોરમઝદજ પાદશાહીને લાયકનો છે’-અને હવે ત્યાર પછીજ તને તેનો આ બદલો મળ્યો છે.

એ માટેજ મેં આ શાહેદી પુરી છે અને તને બૂરં બોલવા માટે મેં એવી રીતે ઝખાન બોલી છે.”

તે વઝીરની સાચી વાત સાંભળી-હોરમઝદ શર્મનાં માર્યો ફિક્કો પડી ગયો.

તેણે તેઓ બન્નેને અંધારી રાતે ક્યદખાને પુર્યા-અને બે રાત સૂધી તેઓ માટે કશું પણુ બોલ્યો નહીં.

ત્રીજી રાતે ન્યારે પહાડ ઉપરથી માહતાબે પોતાનું સર બાહરે કાઢ્યું-ત્યારે પાદશાહ સીમાહબર્જીનનાં કામથી પરવારી ગયો.

ક્યદીઓનાં ક્યદખાનામાંજ તેને કતલ કરાવ્યો-તેના હાથમાં રંજ અને લખાનત સિવાય બીજી કાંઈ રહ્યું નહીં.

ન્યારે આજરમેહાનના બેહરામે તે સાંભળ્યું-કે તે પાક દિલનો મર્દ જેહાનમાંથી ગુમ થઈ ગયો,

ત્યારે તેણે પાદશાહની નજદીક એક પયગામ મોકલ્યો-કે “આ માહ તાબવાળાં આરમાન કરતાં પણુ બુલંદ તાજ ધરાવનારા પાદશાહ !

તું બણે છે કે મેં તારે ખાતેર કેટલી રંજ ખેંચી છે-અને તારા બેદો ક્રપા રાખ્યા છે ?

તારા બાપ સરકરાજ પાદશાહની હુઝૂરમાં-હું તારો સધળો નેકખાહજ બનેલો હતો.

માટે જો તું મને હવડાં બોલાવી તારાં પાદશાહી તખત પાસે બેસાડે, તો તને એક શીખામણની વાત કહું.

મારી શીખામણથી તને ફાયદોજ છે-માટે ક્યદખાનામાં મારા હાથ ઉપરની બેડી જરા વખત પણુ રહેવા ના દે.

ઈરાનને તેથી ફાયદો પુગશે-અને દાનેશમંદ લોકોને પણુ નચિન્તાઇ મળશે.”

ન્યારે હોરમઝ આગળ તેનો પયગામ પહોંચ્યો-ત્યારે તેણે એક વિશ્વાસુ માણસને ચુડી કાઢ્યો,

કે બહુરામરા નજરે શાહુ આવરહ
 બદાન નામવર બારુઆહુ આવરહ
 શમે તીરહુ બહુરામરા પીશ બાન્હ
 અરે તખ્તે શાહી બહાનૂ નેશાન્હ
 બહુ ગોફત અરૂ ગૂચ કાન પન્હ ચીરત
 કે મારા બદાન રૂચારે બેઠીરત
 ચુનીન દાહ પાસોખ કે દર ગન્હે શાહુ
 યકી સાદહુ સન્દક દીદમ સેયાહુ
 નેહાદહુ બસન્દક દર હોકુકઈ
 બહોકુકહુ ઠરૂન પારસી રોકુકઈ
 નેવેશતરત અરૂ પરનેયાની સફીહ
 બદાન બારાહ ધરાનેયાનરા ઉમીહ
 બખતતે પેદરત આન બહાનુદાર શાહુ
 તોરા અન્દરાન કરૂહ બાયહ નેગાહુ
 ચુ હોરુચ રાનીહ આન ફેરેસ્તાહ કસ
 બનચદીકે ગન્હુરે ફર્યાહ રસ
 કે દર ગન્હકાએ કોહુન બાચ બૂચ
 યકી સાદહુ સન્દકો મોહુરી અરૂચ
 બરાન મોહુરૂ અરૂ નામે નૂશીરવાન
 કે જાવીહ બાદા રવાનશ જવાન
 હમ અકુનૂન શમે તીરહુ નજરે મન આરૂ
 ફેરાવાન બજુસ્તાન મખરૂ રૂચારૂ
 શેતાબીહ ગન્હુરે સન્દક જોરત
 બેયાવરૂ પૂયાન બમોહુરે દુરોરત
 બહાનુદાર સન્દકુરા દર કુશાહ
 ફેરાવાન એ નૂશીરવાન કરૂહ યાહ
 બસન્દક દર હોકુકહુ બા મોહુર દીહ
 શેતાબીદો આન પરનેયાન અરૂ કરીહ
 નેગહુ કરૂહ પસ ખતતે નૂશીરવાન
 નેવેશતહુ બરાન હોકુકાએ પરનેયાન
 કે હોરુચ અદહુ સાલ અરૂ સર હો સાલ
 યકી શહુરયારી છુવહ બી હમાલ
 વજાન પસ પુર આશુખ ગર્દહ જેહાન
 શવહ નામે આવાએ ઊ દર નેહાન
 પદીહ આયહ અચ હર ચુઈ દુશમની
 યકી બહ નેજાદી ચુ અહુરીમની
 પરાગન્દહુ ગર્દહ એ હર ચુ સેપાહુ
 ફેરૂહ અકુનહુ દુશમન ઊરા એ ગાહુ
 હુ ચશમશ કુનહુ ફેરૂ ખીશે જનશ
 વજાન પસ અરૂ આર-હુદશ અચ તનશ
 બખતતે પેદર હોરુચ આન નામહુ દીહ
 હેરાસાન શુદો પરનેયાન અરૂ દરીહ
 હો ચશમશ પુર અચ ખૂન શુદો રૂએ ઝરૂહ
 બબહુરામ ગોફત અચ જફા પીશહુ મરૂહ
 એ જોરતી બદીન રોકુકહુ અન્દર હરી
 બેખાહી રેબૂદન એ મન સર હરી
 બહુ ગોફત બહુરામ અચ તોરૂક બાહ
 બખૂન રીખતન તા નખારી તો શાહ
 તો ખાકાન નેજાદી ન અચ કચ કોખાહ
 કે કેઆ તોરા તાજ અરૂ સર નેહાહ

કે “બહુરામને પાદશાહની નજરે કાવે-અને આ નામીચી દરબારમાં
 હોવા કરે.

સીઆહ રાતે બહુરામને પોતાની નજરે બેલાબે-અને પાદશાહી
 તખ્ત આગળ ધુટલુમરિયે બેસાડ્યો.

અને તેને કહ્યું કે “બેલ તે શીખામણ શું છે-કે જેમાં મારી લલાહ
 સમાયલી છે?”

તેણે એવા જવાબ દીધો કે “પાદશાહના ખજાનામાં-મેં એક કાળા
 રંગની સાદી પેટી જોઈ છે.

તે પેટીમાં એક દાખડો મૂકેલો છે-જે દાખડામાં ફાર્સી લાખામાં
 લખેલો એક કાગજ છે.

તે સફેદ રેશમી કપડાં ઉપર લખેલો છે-જેની ઉપર ઇરાનીઓની
 સઘળી આરા લટકેલી છે.

તે તારા બાપ દેશના પાદશાહનાં કાગજ માટે-તારે તપાસ કરવી
 જોઈયે.”

જ્યારે હોરમઝદે તે સાંભળ્યું ત્યારે એક ચપ્પને પોતાનાં મદદગાર
 ખજાન્યોની આગળ મોકલ્યો,

કે “આગળ ખજાનામાં એક સાદી પેટી છે અને જે ઉપર મોહર રજ
 કરેલી છે, તે શોધી કાઢ.

તે મોહર ઉપર નોશીરવાન કે જેનું રવાન હમેશે જવાન રહેલે!
 તેનું નામ કેતરેહું છે,

તે અત્યારે અંધારી રાતે મારી આગળ લાવ-તેને શોધવામાં ધણી
 વખત ના લગાડતો.”

આથી તે ખજાન્યો દોડ્યો અને પેલી પેટી શોધી કાઢી-અને બરા-
 બર મોહર સાથ તે દોડતો કે લઇ આવ્યો.

પાદશાહે તે પેટી ખોલી-તેણે નોશીરવાનનાં નામની ધણીક યાદ કીધી.

પેટીમાં મોહર સાથને એક દાખડો જોયો-તેણે ઉતાવળ કરીને તે
 લખાણવાળું રેશમી કપડું બાહરે કાઢ્યું.

પછી તેણે નોશીરવાનનાં લખાણ ઉપર નજર કીધી-જે તે રેશમી
 કપડાંવાળાં કાગજ ઉપર લખેલું હતું,

કે “હોરમઝ બાર વર્ષ સૂધી-એક હરીફ વગરને પાદશાહ થશે.

ત્યાર પછી સઘળો દેશ તેને માટે પોકાર લયેા બનશે-અને તેનું
 નામ અને કીર્તિ યુગ ધર્ષ જશે.

ચો તરફથી દુશમનો ઝાહર થશે-જેમાં એક એહરેમનની માફકને
 ખૂરી બુન્યાદનો હશે.

લશ્કર ચો તરફથી વીખરાઈ જશે-તે દુશમન તેને તખ્ત ઉપરથી નીચે રજ
 નાખશે.

તેની બાયડીનોજ સગો તેની બંને આંખો આંધળી કરશે-અને ત્યાર
 પછી તેજ તેને મારી નાખશે.”

બાપના હાથનું લખેલું તે નામ જ્યારે હોરમઝે જોયું-ત્યારે તે બીધો
 અને પેલું કાગજ ફાડી નાખ્યું.

તેની બેહુ આંખો આંધળી બનેલી બની અને ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો-
 તેણે બહુરામને કહ્યું કે “ઓ જુલમગાર ચપ્પસ!

તું આ કાગજ વંચાવવામાં શું મતલબ રાખતો હતો?-હું ધાંચ
 કે તુંજ મારું સર લેવા ચાહું છે.”

બહુરામે તેને કહ્યું કે “ઓ તુર્કી અલ્લાહના શાહ!-તું લોહી રડવા
 વગર ખુશહાલ થતોજ નથી.

તું ખાકાનની બુન્યાદનો છે. તું કાંઈ શાહ કોખાહની અલ્લાહનો
 નથી-કે નોશીરવાને તારાં માથાં ઉપર તાજ મેલ્યું.”

એકાનેસત હોરમુખ કે ઊ દસત થૂન
એવાબહ કુનહ શાહરા સર નેગુન
શનીહ આન સુખુનહાએ નાકામરા
અએન્દાન ફેરેસતાહ બહુ રામરા
રેગર શાખ થુ બર હા સર અચ ફૂલ માહ
અએન્દાન દેખઆગાહુ કર્દશ તબાહ
૨૭૮ નમાન આન અમાન બર દરશ એખદી
હમાન રહુમાધયો હમ મુબદી
એ ખૂએ બહ આયહ હમહુ બહતરી
નેગર તા સુએ ખૂએ બહ નચવી

હોરમઝ સમજ અથો કે “ન્યારેખી એનો દાવ-ફાવરો ત્યારે એ
શાહને જીધે મસ્તક પછાડશે.”

તેથી તે કડવા સખુન સાંભળી લીધા-અને બેહરામને પાઠો બંદી
ખાને મોકલ્યા.

ખીજ રીતે ન્યારે પહાડ ઉપરથી માહતાખે પોતાનું સર બાહેર
કાઢ્યું-ત્યારે બેહરામને બંદીખાનામાંજ જહાદે મારી નાખ્યા.

તે વખત પછી તેની દરબારમાં કોઈ પણ દાનેશમંદ તેમજ કોઈ
સલાહકાર કે કોઈ વઝીર રહ્યોજ નહીં.

ખૂરી ખારીયતથી સધળી ખરાબીજ નીપળે છે-મટે તું ધ્યાન રાખજો
કે જેથી તું બં ખસત તરફ ખાહેરા કરે નહીં.

અરગશતને હોરમુખ અઝ સેતમ-
ગારી બદાહ ગુસ્તરી.

હોરમઝનું સિતમ ગુઝારનાથી દૂર રહી ઇન્સાફ
કરવા તરફ પાછું ફરવું.

:o:

:o:

વજાન પસ નખુહ એન્દગાનીશ ખશ
એ તીમાર હા બર હેલે ખીશ તશ
એ સાહી અએસતખર બૂદી હો માહ
કે ફતાહ બૂદી શખાને સેયાહ
કે શહરી ખુતુક બૂદો રહીશન હવા
અઝાનન ગુઝશતન નદીદી રવા
સે મહુ બા હરીફાન બુદી બેરફેહાન
હવાએ ખુરો. નયગાહે મેહાન
અએસતાન બુદી નાએ ઊ તયસફૂન
અબા લશકરે મૂબેદે રહુનમૂન
બહારાન બુદી ઊ અઅર્વન્દ દશત
અરીનગુનહ અન્દી બર ઊ બર ગુઝશત
વજાન રૈફકહ બૂદી હેલશ દર હેરાસ
નેયાયેશ કુનાન બૂદ દર શખ સે પાસ
ન ખૂન રીખત અઝાન પસ ન બીદાહ કરુહ
ન અચ બહ રવાનશ હમી યાફ કરુહ
થુ પેન્હાન શુદી ચાદરે લાજવરુહ
૨૭૯ પહીહ આમરી ફૂલે યાફતે જરુહ
મનાહીગરી બર કશીદી ખોડશ
કે અય નામદારાને બા ફરેહો હુશ
અગર કેશતમન્દી ખુવહ ફૂલતહ
વજાન રન્જ કારન્દહુ આશફૂતહ
વગર અરપ દર કેશતઝારી શવહ
કસી નીચ બર મીવહ દારી શવહ
દુમે અરપો ગૂશશ સેબાયહ બુરીહ
સરે હોઝહ બર દાર બાયહ કરીહ
બહ માહુ ગદાન બુદી દર બેહાન
બહો નીક અચ વય નબૂદી નેહાન
બહર કેશવરી દાહ કરુદી સુનીન
એ હેલકાન હમી યાફતી આફરીન
પેસર બૂદ ઊરા ગેરામી થકી
કે અચ માહુ પયદા નબૂદ અન્દકી

ત્યાર પછી તેની ઝિંદગી સુખી રહી નહીં-તેણે પોતાને હાથે પોતાનાં
દિલ ઉપર ગમખારીનો આતશ નાખ્યો.

તે વર્ષના બે મહિના કે જેમાં સીઆહ રાત દુઝી થતી હતી તે વખતે
એસતખ રોહરમાં રહેતો હતો.

કારણકે તે રોહર થંડક આપનાર અને ખુસ્તુમા હવાવાળું હતું-ત્યાંથી
કોઈ પણ શખસ પાછું ફરવાનું પસંદ કરતોજ નહીં હતો.

તે ત્રણ મહિના પોતાના સાથીઓ સાથે એરફહાનમાં રહેતો હતો-
જે ખુશ હવાવાળું અને સરદાર લોકોનાં રહેઠાણવાળું રોહર હતું.

સર્દીના દહાડામાં તે લશ્કર અને પોતાના સલાહકાર વઝીર સાથે
તયસફૂનમાં રહેતો હતો.

વસંત ઋતુમાં તે અર્વદનાં મયદાનમાં રહેતો હતો-એમ કેટલોક વખત
તેણે વીતાવ્યો.

પેલાં કાગઝની તેનાં દિલમાં ધારતી હતી-જેથી તે એક રાતમાં ત્રણ
પોહોર બંદગી કરતો હતો.

ત્યાર પછી તેણે નહીં કોઇનું ખૂન રેડ્યું કે નહીં બુદમ કીધી-તેના
આત્માએ બનીનો વિચાર પણ કીધો નહીં.

ન્યારે લાજવર્દી ચાદર છપાઇ જતી-અને સોનેરી ચાફતનો પહાડ
(આફતાબ) ઝાહેર થતો,

ત્યારે એક દાંડી પીટનારો પોકાર કરતો-કે “ઓ દબદબા અને
અકલ સાયના નામદારો!

જો કોઈનું ખેતર ખુંદાઇ જાય-અને તે દુઃખથી ખેતી કરનારનું દિલ
દુઃખાય,

અથવા કોઇ ઘોડો ખેતરમાં પેસી જાય-અથવા કોઇ શખસ મેવાનાં
ઝાડો ઉપર ચઢી જાય,

તો પેલા ઘેડાની પૂછી અને તેના કાન કાપી લેવામાં આવશે-અને
પેલા ચોરનું સર શૂળીએ ચઢાવવામાં આવશે.”

વર્ષના બે મહિના પોતાના મુલકમાં પાદશાહ ફરતો રહેતો હતો-
જેથી કોઈ પણ સાઈ કે માહું તેનીથી છપું રહેતું નહીં હતું.

દરેક મુલકમાં તે એવી રીતનો ઇન્સાફ કરતો હતો-કે ગામડિયાઓ
સધળા તેનીજ તારીફ ગતા હતા.

તેનો એક ખારો બેટો હતો-કે જે માહતાબથી જરા પણ ઉતરતો
નહીં હોતો.

મરુત પેદર કંરૂદ પર્વવીચ નામ
મહત્ત આન્દી ખુસવ શાહકામ
નબૂદી બુદા ચક્ર જમાન અચ પેદર
પેદર નીચ નશ્તીકૂતી અચ પેસર
ચુનાન બુદ કે અરપી કે આખુર બેનરત
કે બુદ શાહ પર્વિચરા બર નેશરત
સુએ કેશતમઝ આમઝ અરપે જવાન
નેગહુખાને ઊ અચ પસ અન્દર હમાન
બેયામઝ ખોદાવન્દે આન કેશતઝાર
અપીરી નેગહુખાન બેનાલીદ કાર
ખોદાવન્દે કેશતહુ બેગોકૂત અરપે કીરત
કે બર બૂરો દુમથ બેયાયહુ ગેરીરત
નેગહુખાનથ ગોકૂત અરપે પર્વિચ શાહ
કે દારહ હમી કેહુતર આનરા નેગહુ
ખોદાવન્દે કેશતહુ બરે શહુરયાર
શુદહ ગોકૂત અચ અરપે વચ કેશતઝાર
બહુ ગોકૂત હોરુચ અરકૂતન બેકૂથ
બેખુર દર જમાન અરપરા દુમો બૂથ
જેયાની કે આમઝ બદાન કેશતમઝ
શુમારથ બેયાયહુ ગેરેકૂતન કે અન્દ
કે ખુસવ જેયાન બાચ બાયહ સેતહ
અમર સહ જેયાનરત સહ બાર સહ
દેરમહાએ ગન્થ બરાન કેશતઝાર
બેરીઝન્દ પીરી ખોદાવન્દે કાર
થુ બેશનીદ પર્વવીચ પૂએથમરાન
બર અન્ગીખત અચ હર સુધ મેહુતરાન
કે બારાન્દ ખાહેથ કુનાન પીરી શાહ
નબુરરહ દુમો બૂરો અરપે સેયાહુ
બર આરીકૂત અજાન અરપે ઊ શહુરયાર
જહાનદીલગાનરા હમહુ કંરૂદ બાર
નેગહુખાન શુદ અચ બીમે હોરુચ દવાન
બદાન કેશતહુ નજદીકે અરપે જવાન
અખન્જર બુદા કંરૂદ અચ બૂરો દુમ
બદાન કેશતઝારી કે બેન્દાહ સુમ
હમાન નીચ તાવાન બકર્માને શાહ
રસાનીદ ખુસવ બદાન દાહખાહ
વજાન પસ બનખ્વીર શુદ શહુરયાર
બેયાવરહ હર કસ ફેરાવાન શેકાર
સે પહુ બુદ નેઝાદીએ કુન્દાવરી
રઝી દીદ દર રાહુ બાર આવરી
સરાસર હમહુ રચ પુર અચ બુરરહ દીદ
બેકરૂમહુ તા કેહુતરથ દર દવીદ
અજાન ખૂશએ અન્દ બુકીદો મોરહ
અઅયવાનો ખાલીગરશરા સેપોરહ
બેયામઝ ખોદાવન્દે રચ દર જમાન
બદાન મરહ ગોકૂત અચ બદે બહુ નેહાન
નેગહુખાને ધીન રચ નબૂદી બરન્જ
ન દીનાર દાદી બહારા ન ગન્જ
મોરા રન્જે ના બોદહુ કીર્ત તખાહુ
બેનાલમ કુનૂન અચ તો દર પીરી શાહ

બાપે તેવું નામ “પર્વિચ” પાડ્યું હતું-પણ કાંઈ વખત પોતે તેને
“લાઅરાળી ખુસવ” કરીને પણ બોલાવતા હતા.

બાપથી તે થોડો વખત પણ બુદો પડતો હતો નહીં-અને બાપ
પણ હોકરાથી સખરી પકડતો હતો નહીં.

એમ બન્યું કે શાહઝાદા પર્વિચનો સવારીનો થોડો તબેલામાંથી ૨૮૦
છરી ગયા.

તે જવાન થોડો એક ખેતરમાં પેઠો-તેની પાછળ તેનો રખેવાળ
દોડતો હતો.

પેલાં ખેતરનો ધણી આવ્યો-અને તે થોડાવાળા આગળ સખત ફર્યાદ
કરવા લાગ્યો.

તે ખેતરનો માલેક બોલ્યો કે “આ થોડો કેણનો છે?-કારણકે હવે
તેના કાન અને પૂછડી માટે અફસોસ કરવો પડશે.”

તે થોડાના રખેવાળે કહ્યું કે “શાહઝાદા પર્વિચનો આ થોડો છે-
કે જે થોડાની આ ચાકર સંભાળ રાખે છે.”

પેલા ખેતરના માલેકે પાદશાહની નજદીક જઈને તે થોડા માટે તેમજ
પેલાં ખેતર માટે ફર્યાદ કીધી.

હોરમઝ તેને કહ્યું કે “તું તુરત દોડી જ-અને એકદમ તે થોડાની
પૂછડી અને કાન કાપી લે.

અને તે ખેતરમાં કેટલું નુકસાન થયું છે-તેની ગણતરી કરીને,

ખુસવ પાસેથી તેવું નુકસાન ભરી લેવું નેહથે-અગરભે તે નુકસાન
સો દિરમત્તું થયું હોય, તો એક હજાર

દિરમનો ખજાનો તે ખેતરમાં પેલા ખેડુત આગળ લઈ જઈ નાખે.”

જ્યારે પર્વિચ એ સાંભળ્યું ત્યારે તેણે માફી માંગવા માટે ચો તરફથી ૨૮૧
સરદારોને સમભળ્યા,

કે તેઓ માફી માંગવા માટે પાદશાહ આગળ ભય-કે તે અરપે
સીઆહની પૂછડી અને કાન કાપી નાખે નહીં.

પાદશાહ તેના થેઢા કપર ગુસ્સે થયો-અને પેલા સમળા અનુભવી
સરદારોને તુચ્છકારી કાઢ્યા.

પેલો રખેવાળ પાદશાહ હોરમઝની ધાસ્તીથી તે ખેતરમાં પેલા
જવાન થોડાની નજદીક દોડતો કે ગયો.

અને જે ખેતરમાં કે તે થોડાએ પોતાનાં પગલાં મૂક્યાં હતાં-ત્યાંજ
પોતાનાં ખજંજરે કરી તે થોડાના કાન અને પૂછડી કાપી નાખી.

તેમજ પાદશાહના હોકમ મૂજબનો બદલો-શાહઝાદા ખુસવે પેલા
ફર્યાદ કરનાર ખેડુતને પુગાડયો.

તે બતાવ પછી એક દહાડે પાદશાહ શિકાર માટે ગયો-અને દરેક
જણ પુષ્કળ શિકાર હાથમાં લાવ્યું.

એક બુન્યાદી અને બહાદુર સરદાર-રસ્તામાં એક દરાખનો ખાલેલો
માંડવો ભેળ્યો.

સંધળો વેલો દરાખના કુમખાથી ભરેલો ભેળ્યો-તે સરદારે હોકમ
કીધો જેથી તેનો નોકર દોડ્યો,

અને તે વેલામાંથી કેટલાક કુમખા કાપ્યા અને મેહલમાં લઈ જઈ
તેના બાવરચીને સોંપ્યા.

તેજ વખત પેલા દરાખના માંડવાનો માલેક આવ્યો-અને તે શખ્સને ૨૮૨
કહેવા લાગ્યો કે “ઓ બહુ બુન્યાદના બૂરા શખ્સ!

તેં મેહનત કરીને આ દરાખ નથી ઢગાડી-અને વળી તેની કીમતના
દીનાર કે પૈસા પણ આપ્યા નથી.

તેં મેહનત કર્યાં વગર શા માટે મારી દરાખ ખરાબ કીધી?-હમણા
હું તારે માટે પાદશાહ આગળ ફર્યાદ કરું છું.”

સવારે દેલાવર એ બીએ એવાન
અજીની કમર ખાસ કરી આજ એવાન
બહુ દાહ પુરમાયકુ અરીન્ કમર
બહુ મોહરહી દર નેશાન્દકુ ગોહુર
બોહાવને રજ ચૂન્ કમર દીહ ગોહુર
કે કેદારિ બહુ અન્દ આયદ નેહોહુર
તો આ શહુરયાર આશનાઈ મકુન્
અરન્દકુ નદારી બહાઈ મકુન્
સોપાસી નેહમ અર તો અર જીન્ કમર
તો બી જાની અર બેશનવહ દાહગર
ચકી મરહ બુહ હોરુએ શહુરયાર
અપીરુજી અન્દર શુદક નામદાર
અમરહી સોતુદકુ બહુ અન્જુમન્
ગહે રજમ હરુગેચ નદીદી શેકન્
૨૮૩ કે હમ દાહ દેહ બુહો હમ દાહખાહ
કોલાહે કઈ અર કરીદકુ અમાહ
નઈર્દી અશહુરે મદાઇન્ દેરન્
દેલાવર શહી બુહ આ નામો નન્
બહારો તમુએ બેમેરતાનો તીર
નેયાસુહ હરુગેચ ચલે શીર ગીર
હમી ગરત ગરુએ જહાન્ સર અસર
હમી ભેરત આ પાદશાહી હોનર

ગેર્દ આમદને લશકર અર હર
કેશવર અજન્ગે હોરમુજ વ સેગા-
લેશ્ કર્દને ઊ આ વઝીરાન્.

બુહકુ સાલ શુદ પાદશાહીશ રાસ્ત
એ હર કેશવર આવાએ બહુખાહુ ખાસ્ત
એવામહ એ રાહે હરી સાવહુ શાહુ
અબા ફેસો પીલાનો ગન્જો સેપાહુ
અગર લશકરે સાવહુ ગીરી શુમાર
બર આરુ સહ આર બેશમર હઝાર
એ પીલાને જન્ગી હઝારો દેવીસ્ત
તો ગોહુતી મગરુ અર અમીન્ રાહુ નીસ્ત
એ દસ્તે હરી તા લએ મરુવ રૂહ
સેપહુ બુહ આગન્દકુ ચૂન્ તારો પૂહ
અઝીન્ રૂએ તા મરુવ લશકર કરીદ
શુદ અચ ગેર્દ લશકર અમીન્ નાપદીદ
૨૮૪ બહોરુચ ચકી નામહુ બેવેશત શાહુ
કે નઝરીકે બુહ ખાન્ એ હરુચ સેપાહુ
પુલો રાહે ઈન્ લશકર આખાહ કુન્
અલકુ સાએ અચ તીધે મા યાહ કુન્
બહીન્ પાદશાહી એખાહમ શુબશ
અદયા સેપાહસ્તો અર ફેલો દક્ત

પેલા બહાદુર સવારે પોતાને ગુલસાન થવાની ખાસ્તીથી-તુરત કમર
ઉપરથી કમરબંદ છોડી નાખ્યો.

અને તે કીમતી સોનેરી કમરબંદ જેના દરેક બંદમાં ચોતી જડેલાં
હતાં, તે તેને આપ્યો.

જ્યારે પેલા દરાખના માંડવાના માલિકે તે સોનેરી કમરબંદ જોયો
ત્યારે બોલ્યો-“બૂઝી ચાલ ક્યાં સૂધી હુપાવી રાખશે?”

તું શાહઝાદાની દોસ્તી ના રાખ-દરાખ ખરીદ કરનારો નથી. તું
બાવ શું કામ કરવા માગે છે?”

દરાખની કીમતમાં તું આ કમરબંદ અને આપે છે તેનો હું ઉપકાર
માનું છું-પણ જ્યારે પાદશાહને કાને આ વાત આવશે ત્યારે તને સોસનું પડશે.”

પાદશાહ હોરમઝ એક લલો માખુસ હતો-જે ક્ષેત્રમંદીમાં નામદાર
થયો હતો.

તે દરેક અન્જુમનમાં બહાદુરી માટે વખણાયેલો હતો-લડાઇને વખતે
કદીબી તે દાર ભેતો નહીં હતો.

કારણકે તે ઇન્સાફનો કરનારો અને ઇન્સાફને ચાહનારો પણ હતો-
જેણે પાદશાહી કોલાહ માહતાબ સૂધી ચઢાવી હતી.

મદાઇન શેહરમાં તે ધણે વખત રહેતો નહીં હતો-તે ઈઝઝત અને
આબર સાથનો એક દિલાવર પાદશાહ હતો.

તે સિંહ પકડનારો પેહલવાન શું વસત રૂટમાં કે શું ગર્મી, કે સર્દી,
કે શું વર્ષાદિની રૂટમાં નિરાંતે બેસતો નહીં હતો.

તે પોતાની સલ્તનતમાં હમેશો ફરતો રહેતો હતો-અને પોતાનાં
રાજપાટ સાથ હુનર પણ શોધતો હતો.

હોરમઝ સામે લડાઈ કરવા ચો તરફથી લશકરનું
ભેગું થવું અને તેણે પોતાના વઝીરો
સાથ વિચાર ચલાવવો.

જ્યારે તેની પાદશાહીને પુરાં દશ વર્ષ થયાં-ત્યારે દરેક મુલકમાંથી
ફરમોના પોકારો નીકળ્યા.

હોરાતને રસ્તેથી પાદશાહ સાવેહ-નગારાં હાથી, ખઝાના અને લશકર
સાથ ચઢી આવ્યો.

અગરને તું સાવેહનાં લશકરની ગણતરી કરે-તો તે ચાર લાખ
માણસ હવું.

ખારસો લડાયક હાથીઓ હતા-તું કહે ગોચા અમીન ઉપર ચાલવાનો
રસ્તોજ નહીં હતો.

હોરાતનાં મયદાનથી તે મર્વની નદીના કિનારા સૂધી-વાણા અને
તાણાની માફક લશકર શું કાયવું હવું.

અહીંથી મર્વ સૂધી તેણે લશકર બેચુ-લશકરની ધૂળથી અમીન પણ
ઢંકાઈ ગઈ.

પાદશાહ સાવેએ હોરમઝ ઉપર એક નામુ લખ્યું-કે “તું ચો તરફથી
પોતાની નઝરીકે તારૂં લશકર બોલાવ.

પુલ તેમજ મારાં લશકરને પસાર થવાનો માર્ગ સરખો કરાવી મૂક-
ખાસચારો તેવાર રાખ અને અમારી તલવારની યાદ તારી કર.

આ પાદશાહીમાંથી હું પસાર થવા ચાહું છું-મારૂં લશકર દયા ઉપર
તેમજ પહાડ અને મયદાનોમાં પંથરાયકું છે.”

શુ અરુ ખાન્દ આન્ નામહારા શહુર્યારુ
એપેશ્મોરુદ અઝાન્ લશકરે ખી શુમારુ
વઝાન્ સુએ કયસરુ બેયામહુ એ રૂમ
એ લશકરુ ખજીરુ અન્દરુ આવર્દુદુ યુમ
સેપહુ યુદ્ધ અચ રૂમેયાન્ સહ હઝારુ
સવારાને જન્મ્યાવરે નામહારુ
એ શહુરી કે બેગરેકૂત નૂશીરવાન્
કે અચ નામે ઊ યુદ્ધ કયસરુ નવાન્
બેયામહુ એ હરુ કેરવરી લશકરી
ખપીશ અન્દરુ નામવરુ મેહુતરી
સેપાહી બેયામહુ એ રાહે ખજરુ
કઝીશાન્ સેપહુ શુદ્ધ હમહુ યુમે અરુ
જહાનદીદુ ગોરુદ દર પીશ યુદ્ધ
અખા ગન્ને બા લશકરે ખીશ યુદ્ધ
અચ અર્મનિયહુ તા દરે અર્દબીલ
સેપાહી પુરાકન્દહુ શુદ્ધ ખીલ ખીલ
એ દરે સવારાને નીજહુ શુઝારુ
સેપાહી બેયામહુ ફોજુન્ અચ શુમારુ
શુ અખખાસો ચૂન્ અમરુ શાન્ પીશરવ
સવારાને ગર્દનકરાઝને નવ
એ તારાજ વયરાન્ શુદ્ધ આન્ યુમે રોરેત
કે હોરુચ હમી ખાએ ઇશાન્ બેનેરેત
બેયામહુ સેપહુ તા ખજરે ફોરાત
નમાન્દ અન્દરાન્ યુમ ભાએ નખાત
શુ તારીકુ શુદ્ધ રૂચગારે બેહી
અઝીશાન્ ખહોરુચ રસીદ આગેહી
શુ બેશનીદ ગોકુતારે કારુઆગહાન્
એપેશ્મોરુદ શાદાએ શાહે જહાન્
પશીમાન્ શુદ્ધ અચ કોશતને મૂબદાન્
એ દરુગાહુ ગુમ ગશતને બેશ્તદાન્
નદીદુ ઊ હમી મરુદુમે રાએ સાચ
રસીદશ ખતહખીરુ સાઝાન્ નેયાચ
ફેરેતતાદા ઇરાનેયાન્સા બેખાન્દ
સરાસરુ હમહુ કાખ મરુદુમ નેશાન્દ
અરુઆવરુદ રાઝી કે યુદ્ધ અચ નેહોકૂત
ખદાન્ નામહારાને ઇરાન્ બેગોકૂત
કે ચન્દી સેપહુ સરુ ખઈરાન્ નેહાદ
કે કસ દર જહાન્ આન્ નદારુદ ખયાદ
હમહુ મરુખખાનાન્ ફેરાચ આમદન્દ
એ હરુ યુનહુ અન્દીશહા દર જદન્દ
બેગોકૂતન્દ કય શાહે બા રાયો હુશ
યકી અન્દરીન્ કારુ યુકુશાય ગૂશ
ખેરુદમન્દ શાહીઓ મા કમતરીમ
હમી ખીશતન્ મૂબેહી નશમરીમ
હમી મૂબેદાનો દબીરાને ખીશ
બેકોશતીઓ ગશતી એ આઇનો કીશ
અરુ અન્દીશ તા ચારએ કારુ ચીરેત
ખરો યુમે મારા નેગહુદારુ કીરેત
થુનીન્ ગોકૂત મૂબેદ કે યુદ્ધશ વઝીરુ
કે અચ શાહે દાનાઓ દાનેશ પઝીરુ

જ્યારે પાદશાહે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તેનાં બેશુમાર લશકરથી તે ફગલાઇ ગયા.

પેલી તરફથી કયસર પણ રૂમથી ચઢી આવ્યો. તેણે પોતાનાં લશકરથી મુલક ઝેર કરવા માડયા.

રૂમીઓમાંથી લડાયક સવારો અને નામદાર લોકોનું એક લાખ માણસોનું લગ્ગર હતું.

જે શેહરો કે નોશીરવાન કે જેનાં નામથી કયસર ધુજતો હતો, તેણે છતી લીધાં હતાં.

તે દરેક શેહરોમાંથી એકેકું લશકર બાહેર પડ્યું-જેની હરોલમાં એકેકો નામદાર સરદાર હતો.

ખજરના માર્ગમાંથી પણ એક લશકર આવ્યું-કે જેઓથી તમામ સર ઝમીન સીઆહ બની.

એક અનુભવી પેહલવાન પોતાના ખઝાના અને લશકર સાથે તેની હરોલમાં હતો.

આર્મીન્યાના મુલકથી તે અર્દબીલ સુધી-ટોળે ટોળાં લશકરથી રસ્તા રટપ બરાઈ ગયલા હતા.

નેઝા મારનારા અરબ સવારોમાંથી-ગણતરી વગરનું એક લશકર આવ્યું.

અખખાસ અને અઝર જેવા તેઓના સરદારો હતા-તેઓ ખહાલુર સવારો અને નવા ગરદનફરાજ પેહલવાનો હતા.

તે મુલક અને ઝમીન કે જેઓની મેહસૂલ હોરમઝ લેતો હતો, તે લૂંટી વયરાન થઈ.

ફોરાત (યુફ્રેટીસ) નદી સુધી લશકર આવ્યું-તે મુલકમાં ધાસચારાની પણ જગો બાકી રહી નહીં.

જ્યારે તેનો ભલો દિવસ સીઆહ થયો-ત્યારે હોરમઝને તે સધળા-ઓની ખબર પડી.

જ્યારે તેણે ભસૂસોની એવી વાતો સાંભળી-ત્યારે દેશના પાદશાહને ખાલેલો ચેહરો કુમલાઇ ગયો.

તે પોતાના વઝીરોને મારી નાખવા માટે તેમજ તેની દરબારમાંથી અકલમંદો ગુમ થવા માટે પરોમાન થયો.

તે સલાહકાર માણસ તરીકે કોઇને પણ જેવા લાગ્યો નહીં-હવે તેને સલાહકારોની ઝર પડી.

તેણે સધળે ઠેકાણે કાસેદો મોકલ્યા અને ઇરાનીઓને બોલાવ્યા-તે સધળાઓને પોતાના મેહલમાં બેસાડયા.

પછી જે કાંઈ પ્રપો બેદ હતો તે ઇરાનના નામદારોને કહ્યો, ૨૮૬

કે “આપણું બધું લશકર ઇરાન ઉપર ચઢી આવ્યું છે-કે આગળ તેણે લશકર ચડી આવેલાની યાદ દુન્યામાં કોઇને હશે નહીં.

સધળા હાકેમો આપણી નજદીક આવી લાગ્યા છે-અને તેઓએ દરેક રીતના વિચારો કરી મૂક્યા છે.”

તેઓએ જવાબ દીધો કે “ઓ દાનાઈ અને હોશ સાથના પાદશાહ!-આ અમારી વાત તું ધ્યાનથી સાંભળી લે,

તું પોતે એક દાનેશમંદ પાદશાહ છે અને અમે તો તારા નોકરો છીએ-અમે પોતે કાંઈ સલાહકારોને લાયકના પોતાને સમજતા નથી.

તે પોતાના સધળા વઝીરોને અને મુન્શીઓને-મારી નાખ્યા અને તું સધળા આગળા રેવાભથી અને દીન ધર્મથી ફરી ગયો.

હવે તું જ વિચાર કર કે આ મુશ્કેલ કામનો ચારો શું છે-આપણી સર ઝમીનનો ખચાવનારો કોણ છે?”

પછી જે મોબેદ કે તેનો વઝીર હતો તે બોલ્યો-કે “ઓ દાનાઓના અને દાનાઈ પસંદ કરનારાઓના પાદશાહ!

સેપાહે ખઝર ખર બિયાયહ બજગ
 નેયાબન્હ જંગી જમાની હેરન્ગ
 અબા ફરેયાન્ હાસ્તાન્હા જનીમ
 એ ધીન્ બીખ અઝીન્ તાઝેયાન્ ખર જનીમ

૨૮૭ તોરા સાવહ શાહસ્ત નઝદીક તર
 વજ્ર કારે મા નીચ તારીક તર
 એ રાહે ખોરાસાન્ યુવહ રન્જે મા
 કે વયરાન્ કુનહ કેશવરે ગન્જે મા
 યુ તુરક અન્દર આયહ એ જયહૂન્ બજગ
 નબાયહ બદીન્ કારુ કદીન્ હેરન્ગ
 બઝમેહ યુનીન્ ગોકૂત બ્યન્હ રાહ
 કે અકુનૂન્ એ સાઝીમ બા સાવહ શાહ
 બદ્દ ગોકૂત મુમેહ કે લશકર મેસાઝ
 કે ખુસવ બલશકર યુવહ સરકરાઝ
 અરઝરા બેખાન્ તા બિયારહ શુમાર
 કે અન્દસ્ત મરુદુમ કે આયહ બકાર
 અરઝ બા જરીદહ બનઝદીકે શાહ
 બેયામહ બિયાવરહ મરુરે સેપાહ
 શુમારે સેપાહશ યુ શુહ સહ હઝાર
 પેયાદહ બસી દર મેયાને સવાર
 બદ્દ ગોકૂત મુમેહ કે બા ઇન્ સેપાહ
 સઝહ ગર બેશૂરીમ બા સાવહ શાહ
 મગર મરુદુમી બુધઓ રાસ્તી
 બેઝન્ અકુબની કઝબીઓ કાસ્તી

૨૮૮ રહાની સરે કેહુતરાન્રા એ બદ્દ
 યુનાન્ કઝ રહે પાદશાહાન્ સઝહ
 શનીદશતી આન્ હાસ્તાને ખુઝેરગ
 કે અર્જસ્તે રહ આન્ ગવે પીર ગોરગ
 બગુશ્તારેપો લોહરારેપ અઝ બહુરે દીન્
 એ બદ્દ કરુહ ખુહ બા સવારાને ચીન્
 એ આમહ એ તીમાર ખર શહુરે બદખ
 કે શુહ એન્દગાની બરાન્ બૂમ તદખ
 યુનીન્ તા કુશાદહ શુહ એસ્કન્દેયાર
 હમી કરુહ હરૂગૂનએ કાઝાર
 અગર નશનવહ પન્દે શાહે જમીન્
 બસી રન્જ બીનહ એ તુકીને ચીન્
 એ ખુસવ બસાલ અરુ એ મન્ મેહુતરમ
 અઝ મન્ બઅન્દીશહ બર તુઝરમ
 બઝમેહ યુનીન્ ગોકૂત પસ શહુરયાર
 કે કયસર નબૂયહ એ મા કાઝાર
 હમાન્ શહુરહારા કે બેગરેકૂત શાહ
 સેપારમ બદ્દ બાઝ ગદ્દ એ રાહ
 ફેરેસ્તાદઈ બેસ્ત ગોર્દા દબીર
 બેરહમન્દો દાનાઓ હમ યાદગીર

૨૮૯ બકયસર ફેરેસ્તાહ કઝ રૂમ શહુર
 નપાહમ તોરા બાહ અઝાન્ બૂમ બહુર
 તો હમ પાય દર મઝે ઇરાન્ મનેહ
 યુ ખાહી કે મેહુ બાશીઓ રૂઝ બેહ
 ફેરેસ્તાદહ ચૂન્ નઝરે કયસર રસીહ
 બેગોકૂત આન્ એ અઝ શાહે ઇરાન્ શનીહ

જો ખઝરુ' લશ્કર લડાઈમાં આવશે-તો તેઓ લડાઈમાં ધણીક વખત
 ટકી શકવાના નથી.

ફરીએને આપણુ સમજવી લઈશું-અને આ અરબોની તો જડમૂળ
 હાંપેડી નાખીશું.

હવે સાવેહ શાહજ તારી વધારે નઝદીક આવી ગયા છે-માટે તેનાંજ
 કામની આપણને વધુ ધાસ્તી છે.

આપણી મુશ્કેલી ખોરાસાનના માર્ગથીજ છે-કારણકે તે આપણે
 મુલક અને ખઝાનો વયરાન કરશે.

જો તુર્કીઓ જયહૂન્ નહીં પસાર કરીને આવશે-તો પછી આપણાથી
 લડાઈનાં કામમાં ઢીલ કરાશે નહીં."

ત્યારે માર્ગ શોધનાર પાદશાહે તે વઝીરને પૂછ્યું-કે "હવે આપણે
 પાદશાહ સાવેહ સાથ શું કર્યે ?"

વઝીરે તેને કહ્યું કે "લશ્કર તૈયાર કર-કારણકે એક પાદશાહ પોતાનાં
 લશ્કરથી સરકરાઝ થાય છે.

લશ્કરી દફતર રાખનારને તેડાવ કે તે લશ્કરી માણસોની ટીપ લઈ
 આવે-લડવા લાયકનાં માણસો કેટલાં છે તે જણાઈ આવે ?"

આથી દફતરી દફતર લઈ પાદશાહ પાસે-આવ્યા અને સિપાહોની
 ટીપ રબૂ ધીધી.

ત્યારે તેનાં લશ્કરની ગણતરી એક લાખની થઈ-કે જેમાં સવારો
 દરમેયાન પેદલ લશ્કર વધુ હતું,

ત્યારે તે વઝીરે પાદશાહને કહ્યું કે આટલાં લશ્કર સાથ-આપણે
 સાવેહ શાહ સાથે ટક્કર ઝીલીશું.

પણ હવે તું બલમનસાઈ અને સચ્ચાઈજ એખતયાર કર-અપ્રાણિક-
 પાણું અને નૂકાણું છોડી દે.

અને પાદશાહોની રીત રેવાજ મૂળબ રૈયતનાં સરને આકૃતથી બચાવ.

તેં પેલી મહાભારત વાત સાંભળી તો હરો-કે પેલા યુદ્ધા વઝીર
 મિસાલના બહાદુર સરદાર અર્જસ્તે,

આપણી દીનને માટે ગુસ્તાપ અને લોહરાપ સાથે પોતાના તુર્કી
 સવારો સાથ શું શું ખરાબી કરી હતી ?

અને બદખ શેહર ઉપર શું શું આકૃત આવી પડી હતી-કે જ્યાંના
 રહેવાસીઓની જિંદગી કડવી હેઝર જેવી થઈ હતી.

અને એજ પ્રમાણે તેણે જ્યાં સૂધી અસ્ફંદિયાર છૂટો થયો-ત્યાં
 સૂધી દરેક રીતની લડાઈ ચાલુજ રાખી હતી.

માટે જો દેશનો પાદશાહ આ મારી સલાહ નહીં માનશે-તો તે
 ચીનના તુર્કીઓથી ઘણી રન્જ જશે.

જો કે હમરમાં હું પાદશાહ કરગાં વડો છું-તોપણ વિચાર શક્તિમાં
 હું તેનાથી આગળ વધી શકતો નથી."

પછી પાદશાહે વઝીરને એમ કહ્યું-કે "કયસર આપણી સાથ લડાઈ
 નહીં કરશે.

તેનાં જ શેહરો કે શાહ નોશીરવાને લીધાં છે-તે હું તેને પાછાં
 રોપી દેજ કે જેથી તે રસ્તામાંથીજ પાછા ફરશે."

પછી તેણે એક બહાદુર મુન્શીગરી જાણનારો, હડાપણવાળો, દાના
 અને યાદદાર શક્તિ ધરાવનારો એલચી શોધી કાઢ્યો.

અને કયસરને કહેવાડિયું કે "જમનાં શેહરોમાંથી જો અમોએ લીધાં છે
 તે મને જોઈતાંજ નથી. તે મુલકમાંનો સઘળો હિસ્સો તારોજ હોને !

માટે તું પણ જો ચાહતો હોય કે મોટો અને ભલા દહાડાનો થાય-
 તો ઇરાન ઝમીનમાં હવે પગ ના મૂકતો."

પેલા એલચી ત્યારે કયસરની નઝદીક પહોંચ્યો-અને ઇરાનના શાહથી
 જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે તેને કહ્યું,

એ રહ્યો ખાત્ર મરણ જાન જમાન શાહે ફર
 નેયાએરૂં ખાત્ર અન્દરાન મરોં બૂમ
 શુ કયસર બેરૂત જાન જમાન શહેરુયાર
 બેરૂત જાત્ર ખત્ર નીત્ર દર પીશ કાર
 સેપાહી એ ઈરાનેયાન ખર ગુઝીદ
 કે અત્ર ગરૂં શાન ફર શુદ નાપદીદ
 ફેરેસ્તાદ શાન સૂએ મરોં ખત્ર
 કે આતેશ જનન્દ અન્દરાન બૂમો ખર
 સેપાહી શાન પીશ ખરૂંદ બૂદ
 કે બા ફરૂંદ અવર-ગો બા દાદ બૂદ
 શુ આમદ ખત્રમનિયદુ દર સેપાહુ
 સેપાહે ખત્ર ખર બેરૂતનું રાહુ
 અઝીશાન ફેરાબાન બેકેલતન્દ નીત્ર
 બેરૂતનું જાત્ર મરૂં બેરૂતાર ચીત્ર
 અરખ ચૂન શનીદન્દ ખત્ર શદન્દ
 બેરૂતનું જાત્ર જાત્ર કામદન્દ
 શુ આગાહી આમદ ખત્રમદીકે શાહુ
 કે ખરૂંદ પીશ શુદ બા સેપાહુ
 બજોશ કીનએ સાવહુ શાહુરા નમાન્દ
 બેરૂત ખત્રમદીશહુ અન્દર નેશાન્દ

ત્યારે રૂમનો પાદશાહ તુરતજ રાહમાંથી પાછો ફર્યા-તેણે ઈરાન સર
 ઝમીનની ખાત્રે પણ દુઃખ દીધું નહીં.

ન્યારે કયસર પાછો ફર્યા ત્યારે તેજ વખત પાદશાહે ખત્રનું કામ
 પણ હાથ ધર્યું.

તેણે ઈરાનીઓમાંથી એક લશ્કર ચુંટી કાઢ્યું-કે જેઓની ધૂળથી
 દહાડો પણ ઢંકાઈ ગયો.

તેઓને ખત્રના મુલક તરફ મોકલ્યા-કે તે મુલકમાં આગ સળગાવી દે.

તેઓનો સરદાર ખરૂંદ નામનો હરોલમાં ચાલતો હતો-કે જે દખ
 દબા, દમામ અને ઇન્સાફ સાથેનો હતો.

ન્યારે આર્મીનામાં લશ્કર આવ્યું-અને ખત્રનાં લશ્કરે તેઓનો
 રસ્તો રોક્યો,

ત્યારે ઈરાનીઓએ તેઓમાંથી ધણાકોને માર્યા-અને તે મુલકમાંથી
 પુષ્કળ ચીજો લૂંટી લીધી.

ન્યારે અરખોએ એ ખાનાખરાખી સાંભળી, ત્યારે સ્થિર થઈ ગયા- ૨૬૦
 અને ન્યાંથી આવ્યા હતા ત્યાં પાછા ગયા.

ન્યારે પાદશાહની નજદીક વધાઈ આવી-કે “ખરૂંદ લશ્કર સાથે
 ફતેહમંદ થયો છે,”

ત્યારે હવે સાવેહ શાહની લડાઈ સિવામ તેને મટી કશું બાકી રહ્યું
 નહીં-તેણે પોતાનાં ડહાપણને વિચાર રાક્ષિ સલાવવામાં કામે લગાડ્યું.

આગાહી યાત્રતને હોરમુઝ અત્ર
 ખત્રામ ચૂબીનહુ વ ખાસ્તનશી.

હોરમઝનું બેહરામ ચોળીને માટે વાકેફ થવું
 અને તેને પોતાની આગળ બોલાવવો.

યકી બન્દહુ બુદ શાહુરા શાહકામ
 બેરૂતમદો બીદાર નરેત્ર નામ
 ખશાહે જહાન ગોફત્ર અનૂશહુ બદી
 હમીશહુ એ તો દુર દરતે બદી
 પેદરૂમ જાન બેરૂતમદ મેહુરાન સતાદ
 બપીરી બસી ચીત્ર દારદ બયાદ
 બકુન્જ નેશસ્તસ્ત બા જન્દોસ્ત
 વત્ર ઊન્મીદે ગીતી શુદહુ પીરો સોસ્ત
 બદીન ફરગારાન બરે ઊ શુદમ
 યકી ફોજો યક્ર શખ બરે ઊ શુદમ
 હમી ગોફત્રમ ઊરા મન અત્ર સાવહુ શાહુ
 એ પીલાને જન્ગીઓ અન્દાન સેપાહુ
 શુનીન દાદ પાસોખ કે આમદ સોખુન
 અજાન ગોફત્રએ ફરગારે કોહુન
 બેપુર્સદમ અત્ર પીર મેહુરાન સતાદ
 કંઝાન ફરગારાન એ દારી બયાદ
 શુનીન દાદ પાસોખ કે શાહે જહાન
 અગર પુર્સદમ ખાત્ર ગૂયમ નેહાન
 શહનશાહુ ફરૂંદ તા દર જમાન
 બેશુદ નત્રે ઊ નામદારી દવાન
 તને પીર અજાન કાખ બદીસ્તન્દ
 બમદુદ અન્દરૂન તીત્ર બુઝાસ્તન્દ

પાદશાહનો એક નરેત્ર નામનો મુરાદ પામેલો, દાનેશમંદ અને
 ચાલાક નોકર હતો.

તેણે દેશનો પાદશાહને કહ્યું કે “તું ખુશાહ હોને-અને હમેશે
 ખુશાહના હાથ તારીથી દુરજ રહેને!

મારો અક્લમંદ બાપ મેહુરાન સતાદ-બુઢાપામાં ધણીક વાતો ચાદ
 રાખે છે.

તે જંદ અવસ્તાની કેતાબ લઈ એક ખૂણમાં બંદગી કરતો બેઠેલો
 છે-અને હવે દુઃખાની કમેદોથી બુઢો અને સુસ્ત થયો છે.

આ છેલ્લા દહાડાઓમાં હું તેની નજદીક ગયો હતો-અને એક દહાડો
 એક રાત તેની આગળ રહ્યો હતો.

તેની આગળ હું સાવેહ શાહની, તેના લડાયક હાથી અને આટલાં
 મોટાં લશ્કરની વાતો કરવા લાગ્યો.

ત્યારે તે બોલ્યો કે ‘આગળા વખતની કહેલી વાતો હવે થવા
 માંડી છે.’

મેં મારા બુઢા મેહુરાન સતાદને પૂછ્યું-કે ‘તે વખતની શીશી વાતો ૨૬૧
 તને ચાદ છે?’

ત્યારે તેણે એવો જવાબ દીધો કે ‘દેશનો પાદશાહ-અગરને મને
 બોલાવી પૂછશે તો સઘળી છપી વાત હું બૂલી કરીશ.’”

આથી શેહનશાહે ફર્યાનું જેથી તેજ વખત-એક નામદાર દોડતો
 કે તેની નજદીક ગયો.

અને તે બુઢાને તેનાં ધરમાંથી બેચકીને-તુરત એક પાલકીમાં બેસાડ
 વામાં આવ્યો.

થુ આમજ બરે શાહ મહે કોહુન
 દેલી પુર એ દાનેશ સરી પુર સોયુન
 બેપુસીંદ હોરુચ એ મેહુરાન સતાહ
 કે અચ ફરગારાન એ દારી બયાહ
 થુનીન દાહ પાસોખ બહુ મહે પીર
 કે અચ શાહે ગૂચ-દહો યાદગીર
 બદાનગહુ કુળ માદરતરા એ ચીન
 ફેરેસ્તાહ ખાકાન બઈરાન જમીન
 બેખાહ-દગી મન બુદમ પીશરવ
 સહો શસ્ત્ર મરૂ અચ દેલીરાને ગવ
 પેદરત આન શહનશાહ બા દાહ શસ્ત્ર
 એ ખાકાન પરસ્તારુ બાહલુ નખાસ્ત
 મરા ગોફત જોચ દુખતે ખાતુન મખાહ
 નજીબહ પરસ્તારુ હમ જોફતે શાહ
 બેરફૂતીમ નચ્દીકે ખાકાને ચીન
 બશાહી બર ખાન્દીમ આફરીન
 વરા પન્જ દુખતર બુદ અન્દર નેહાન
 હમહુ ખુલો ઝીબાએ તખતે શોહાન
 બેરફૂતન તજરુવો બહીદન બહાર
 સરાસર પુર અચ બૂયો રંગો નેગાર
 મરા દર શબેસ્તાન ફેરેસ્તાહ શાહ
 બેરફૂતમ દરાન નામવર પીશગાહ
 રોએ દોખતરાનરા બેયારાસ્તન્દ
 સરે ગોલ્ફ બર ગુલ બેપીરાસ્તન્દ
 મગર માદરત બર સર અફસર નદારત
 હમાન યારહો તઉકો ઝીવર નદારત
 નેશસ્તહુ સર અફગન્દહુ બી ગોફતગૂચ
 એ શરૂમ આસ્તીનરા ગેરફૂતહુ બચ
 અઝીશાન જોચ ઊ દુખતે ખાતુન નખૂદ
 બપીરાયહો રંગો અફસુન નખૂદ
 કે ખાતુને ચીની એ ફધફૂર બૂદ
 બગઉઠર એ કેદારે બહુ દૂર બૂદ

૨૬૭ હમી માદરશરા જેગર બાન બેખસ્ત
 કે ફર્જહ બઈ બુવહ દૂર દસ્ત
 હેજમ બૂદ અઝાન દુખતરે પારસા
 ગુસી કર્દન અચ ખાનએ પાદશા
 મન ઊરા ગુઝીન કર્દમ અચ દુખતરાન
 નેગહુદાશતમ ચશમ અચ દીગરાન
 મરા ગોફત ખાકાન કે દીગર ગુઝીન
 કે હર પન્જ ખૂબન્દો બા આફરીન
 મરા પાસોખ ઇન બૂદ કીન બાયદમ
 થુ દીગર ગુઝીનમ ગઝન્દ આયદમ
 ફેરેસ્તાહ પસ મુબેદાનરા બેખાન્દ
 બરે તખતે શાહી બઝાનૂ નેશાન્દ
 બપુસેશ ગેરફૂત અખતરે દુખતરશ
 કે તા ચૂન બુવહ દર ઝમાન અખતરશ
 સેતારહુ શુમેર ગોફત જોચ નીકવી
 ન બીનીઓ જોચ રાસ્તી નશવવી
 અઝીન દુખતો અચ શાહે ઇશનેયાન
 યકી મેહુતર આયહ થુ શીરે બેયાન

ન્યારે તે દાનાઈથી બરેલાં દિલનો અને વાતોથીજ બરેલાં માયાનો
 પીર મહે પાદશાહની આગળ આવ્યો,
 ત્યારે હોરમએ મેહુરાન સતાદને પૂછ્યું-કે “આગળા વખતની થું
 વાતો તું બોલે છે?”

તે પીર મહે તેને એવા જવાબ દીધો-કે “ઓ સુભાષિત બોલનારા
 અને ચાદરાત શક્તિવાળા પાદશાહ!

જે વખતે કે તારી માદરને ચીનમાંથી-ખાકાને ધરાન ઝમીન મોકલી,

તે વખતે તેણીની માગણી કરવામાં હુંજ હરોલમાં હતો-મારી સાથે
 બીબ એકસો સાઠ બહાદુર પેહલવાનો હતો.

તારા બાપ તે ઇન્સાફી શોહનશાહે-ખાકાન પાસેથી બાંદીની જાહેલી
 છાકરી નહીં માગી હતી.

તેણે મને કહ્યું હતું કે ‘પાદશાહની પરણી અઠરતની છાકરી સિવાય
 બીજા ના માગતો-લોંડીઝાદી પાદશાહની અઠરત થાય તે શોભા બરેલું નહીં.’

અમો ખાકાને ચીનની નચ્દીક ગયા-અને પાદશાહ તરીકેની તેની
 ઉપર દુઆ કીધી.

તેનાં ઘરમાં તેની પાંચ છાકરીઓ હતી-જેઓ સઘળી ખૂબસૂરત અને
 પાદશાહોનાં તખ્તને લાયકની હતી.

તેણીઓ ચાલવામાં રાની મરઘા જેવી અને જોવામાં બહારની મોસમ
 જેવી હતી-તેણીઓ સઘળી શાન શકત બરેલી હતી.

ખાકાને મને પોતાનાં ઝનાનખાનામાં મોકલ્યો-હું તે નામીયાં અચ-
 વાનમાં ગયો.

તે છાકરીઓના ચેહરા સણુગારેલાં હતા-ગોલાખ જેવા ચેહરા ઉપર
 સુલકાં સરખાં કરી મૂકેલાં હતાં.

ફક્ત તારી માદરનાં સર ઉપર તાજ નહીં હતું-તેમજ બાંગડી,
 સાંકળી વગેરે કાંઈ પણ ધરેણાં નહીં હતાં.

તેણી માથું નીચું નમાવીને મૂગી બેઠી હતી-અને શરમાઇને મોં ઉપર
 કપડું આડું પકડેલું હતું.

તે છાકરીઓમાંથી તેણી સિવાય પરણેલી બીબીની બેઠી બીજા કાંઈજ
 નહીં હતી-તેણીએ કાંઈ પણ ભતનાં ધરેણાં કે સણુગાર સન્ન્યો નહીં હતો.

કારણકે તેણીજ ચીનની રાણી ફગદરની અઢલાદની હતી-તેણી
 પોતાની બચી બુન્યાદ લીધે દરેક ખૂરાં કામેથી દૂરજ હતી.

તેની માતાનું જીગર એ માટે અખી થતું હતું-કે તેણીનું ફર્જ
 તેણીથી દૂર દરાજ જઈ પડશે.

તે પાક છાકરીને પાદશાહનાં ઘરમાંથી રવાના કરવા માટે તેણી
 ગમગીન હતી.

એ બીજા છાકરીઓમાંથી તેણીનેજ પસંદ કીધી-અને બીજાઓ
 નજર ફેરવીજ નાખી.

ખાકાને મને કહ્યું કે ‘બીજા પસંદ કર-કારણકે એ પાંચે જણીઓ
 ખૂબસૂરત અને તારીફને લાયકની છે.’

મારો એજ જવાબ હતો કે એજ અને જોયે છે-જો હું બીજા પસંદ
 કરું તો મને તુકસાન થાય.

પછી માણસ મોકલી તેણે દાના લોકોને બોલાવી મંગાવ્યા-અને
 પાદશાહી તખ્ત આગળ ધ્રુંગભરિયે બેસાડયા.

અને પોતાની છાકરીના અહ દશા માટે પૂછવા માંડ્યું-કે ‘હવડાં
 તેણીના મહેલો કેવા છે?’

તુલ્મીએ કહ્યું કે ‘નેઝી સિવાય બીજા કાંઈ તું બેનાથી જોશે નહીં
 અને રાસ્તી સિવાય બીજા કાંઈ સાંભળશે નહીં.’

આ બેઠી અને ઇરાની લોકોના પાદશાહથી-એક મસ્ત સિંહની મિસા-
 લનો સરદાર પૂચા થશે.

અખાલા બુલનો અખાજ સોતબર
અમદીં શુ શીરો અખરોશ શુ અખર
સેયક અશ્મો પુર ખેશ્મો ના બારૂખાર
પેદર બુલરફ ઊ બુલક શહુરયાર
ફેશવાન એ અન્ને પેદર અર પુરફ
પર્યે રૂઝગારાન્ અખદ તુરતુરફ
અઝાન્ પસ યકી શોહ ખીલફ બુલોરુ
એ તુકાન્ બેયારફ સેપાહી સુતોરુ
બેસાઝફ કે ઇરાનો શહુરે યમન્
સરાસર બેગીરફ બદાન્ અન્બુમન્
અજુ શાહ ઇરાન્ શવફ દરૂમન્
બેતસફ એ પીરુઝ અખતે બલન્
યકી કેહુતરી બાશદશ દૂર દસ્ત
સવારી સરકાએ બુલવ પરસ્ત
અખાલા દરાએ અઅદામ બુરક
અગેઈ સરશ જઅફ મૂઈ શુ અરક
કંવી ઉત્તુખાનહાએ બીની બુલોરુ
સેયક અઈફ ગોર્દી દેલીરે સુતોરુ
જહાનબુય ચુબીનહુ દારફ લકખ
હમ અચ પહલવાનાન્શ બાશદ નસખ
કે આન્ મેઈ ચાબુક અઅદક સેપાહ
એ ભઈ બેયાયફ બતચદીકે શાહ
મરીન્ તુરકરા નાગહાન્ બેશકનફ
હમહુ લશકરશરા બહમ અર ઝનફ
શુ બેશનીફ ગોફતે સોતારફ શુમર
એ ખાકાન્ નદીદમ કંસી શાહ તર
બનૂરીરવાન્ દાઈ પસ દુખતરશ
કે અચ દોખતરાન્ ઊ બુદી અફસરશ
પઝીરેફતમ ઊરા મન્ અચ બહુરે શાહ
શુ ઇન્ કઈફ શુદ બાચ ગશતમ બરાહ
બેયાવરફ અન્દાન્ ગોહરહા એ ગન્જ
કે મા ચાકૂતીમ અચ કંસીદનશ રન્જ
હમાન્ તા લબે રૂદે જયહુન્ બેરાન્
જહાનબીને બુદરા બકશતી નેશાન્
એ જયહુન્ દેલી પુર એ ધમ બાચ ગશત
એ ફર્જન્ બા દરૂદ અઅબાચ ગશત
કુનૂન્ આન્બે દીદમ બેગોફતમ હમહુ
બપીરો તો અચ શહુરયારે રમહુ
અઝીન્ કેશવર ઇન્ મરૂદરા બાચ બુય
બપૂયન્હુ શાયફ કે ગૂઈ બેપૂય
કે પીરઝીએ શાહ દર દસ્તે ઊસ્ત
બદુશમન્ મગૂ ઇન્ સખુન્ ગર બદસ્ત
બેગોફતીના ભનશ અર આમફ એ તન્
બર ઝારો ગેર્યાન્ શુદન્ અન્બુમન્
શહુન્શાહ અજુ દર શેગેફતી બેમાન્
બમેશ્તગાન્ હમી ખૂને દેલ અર ફેશાન્
બઈરાનેયાન્ ગોફત મેહુશાન્ સતાફ
હમી દાશત ઇન્ દારેતાનહા બયાફ
શુ બા મા યકાયક બેગોફત ઇન્ બેમેરૂફ
પસન્દીફ ભનશ અચદાન્ સેપોરૂફ

તે કદમાં બુલફ અને કોશવર બાજુનો તેમજ મહાનગીમાં સિંહ
બેલો અને બખરોશ કરવામાં વરસતાં વાદળ બેલો થશે.
કાળી આંખવાળો, ગુસ્સા ભરેલો અને કોઇનો સખુન સાંભળી નહીં શકે ૨૬૪
તેવો થશે-આપના ગુસ્સો જવા બાદ તેજ ઇરાનનો પાદશાહ બનશે.
આપના ખજાનાથી તે મોટું સુખ ભોગવશે-અને પોતાની જિંદગીમાં
તે દુઃખ નહીં જોશે.
ત્યાર પછી એક મોટો પાદશાહ ઉભો થશે-જે તુર્કીઓમાંથી એક
ભારી લશ્કર લાવશે.
અને કોરોશ કરશે કે ઇરાન અને યમન રોહર તે લશ્કર વડે છતી લીધે.

તેનાથી ઇરાનનો પાદશાહ દર્દમંદ થશે-અને પોતાનાં બુલફ નસીબ
માટે ધારતી ખાશે.

પણ તેનો એક વફાદાર અને સરકરાહ થયેલો સવાર નોકર દૂર દરાહ
રાહ ઉપર રહેતો હશે.

તે કદમાં લાગ્યો અને શરીરે પાતળો હશે-તેનાં માથાં ઉપર ગુંધળાં-
વાળા કાળા બાલ હશે.

તે મઝબૂત હાડકાંનો અને લાગ્યા નાખનો હશે-તે સામળા રંગનો
એક બહાદુર અને અપેરો પેહલવાન હશે.

તે ઉમંગી રાખસની ઓળખ ‘ચોબીને’ હશે-વળી તે પેહલવાનથી
બુન્યાદ ધરાવતો હશે.

કારણકે તે ચાલાક મહં શેડાંજ લશ્કર સાથ-કોઈ જગ્યાએથી પાદ-
શાહની નજીક આવી લાખશે.

અને એકાએક પેલા તુર્કીને શિકસ્ત આપશે તેમજ તેનાં લશ્કરને ૨૬૫
પણ ખુવાર કરશે.’

ન્યારે તુલ્ખીતું એતું કહેલું સાંભળ્યું-ત્યારે ખાકાન કરતાં મેં વધુ
ખુશહાલ થયેલો બીજા કોઇને જોયો નહીં.

પછી તેણે નોશીરવાનને બેટી આપી-કારણ તેણીજ સધળી છોકરી-
ઓમાં તેનાં તાજ મિસાલની હતી.

મેં તેણીને પાદશાહને માટે કબૂલ કીધી-ન્યારે એ સધળું થઇ રહ્યું,
ત્યારે હું પાછો ફર્યો.

ખાકાન પોતાના ખજાનામાંથી એટલાં અર્ધાં ગોહરો લાવ્યો-કે જેને
જેં ચકતાં જોયકતાં અમેો યાદી ગયા.

એ પ્રમાણે તે જયહૂન નહીના કિનારા સૂધી આવ્યો-જ્યાં તેણે પોતાની
બેટીને કિશ્તીમાં બેસાડી.

અને જયહૂન નદી આગળથી તે ગમ ભરલાં દિલે પાછો ફર્યો-તે
પોતાની બેટીની જુદાઈથી દુઃખી બન્યો.

હવે એ રેયત લોકોના પાદશાહ! જે કાંઈ મેં જોયું હતું, તે સધળું
તારી આગળ કહ્યું છે.

આ મુલકમાંથી મેં જે કહેલો તે રાખસને શોધી કાઢ-કોઈ લાચક
કાસેદને તું ફર્માવ કે તે ઝડપથી ભય.

કારણકે પાદશાહની ફતેહ તેનાજ હાથમાં છે-તારા દોસ્ત કે દુશ્મન
કોઈ આગળ પણ એ વાત કરતો ના.”

તે એટલું બોલ્યો અને તુરત તેનો જીવ તેનાં શરીરમાંથી નીકળી ૨૬૬
ગયો-તેના ઉપર સધળી અન્બુમન રડતી અને પોકારતી બની.

રોહનશાહ પણ એ બનાવથી અજબ થયો-અને પોતાનાં બહન ઉપર
આંખોમાંથી આંસુ વરસાવવા લાગ્યો.

તેણે ઇરાનીઓને કહ્યું કે “મેહરાન સતાદ આ વાતો સારી રહેશે
યાદ રાખતો.

તેણે ન્યારે આ સધળી વાત આપણી આગળ કહી ત્યાર પછીજ તે
મરણ પામ્યો-અને પોતાનો ભલો જીવ પાક યજ્ઞાને સોંપ્યો.

શીપાસમ એ ચક્રવાન કંઠીન મેં પીર
અરુઆમહ સુનીન ગોઠૂતએ નાગુઝીર
અમર સામતી દીમર આવદંત્રી
એમુરદીએ બેચારૂ ધમ અદંત્રી
નેશાન ભેરત આચક એ હર કેવરી
અમર મેહુતરી બારાહ અર કેહુતરી
એહુધેા ઇનરા બભય આવરીહ
હમહુ ૨-૪૮ હા જીરે પાય આવરીહ
યધી કેહુતરી નામઅરદાર બૂહ
કે અર આપુરે અરેપ સાહાર બૂહ
કુભ ઝાહ ફરેખ બુદી નામે ઊય
હમહુ શાદીએ શાહુ બુહ કામે ઊય
૨૬૭ બેચામહ અરે શાહો ગોઠૂત ઇન નશાન
કે દાહ ઇન સેતુદહુ અગદનકશાન
એ બહુરામ ચૂબીનહુ પૂરે ગોશરેપ
સવારી સરકાએ પીચદહુ અરેપ
અઅન્દીશએ મન નખાહહુ ચુલરત
વગર બુલરહુ બાહ માનહુ બદરત
કે દાદી બહુ બદંત્રી અરુદબીહ
યધી મરૂખાન ગરત બા ફસો ખીહ
હયની તગાવર અર અકૂમહ શાહુ
અબહુરામ તા સર નખારહુ બરાહુ
સુએ બારાહુ આચક અચ અદંબીહ
બેચારહુ હમાન લશકરો ફસો પીહ
ફેરેત્તાહુ બહુરામરા મોહુ બારહુ
સુખુનહાએ મેહુરાન અર અર શુમોરહુ

હું ચક્રવાનના શુકાના કરું છું કે આ બુદ્ધા મહંતી-એ પ્રમાણેનું
બલિષ્ઠ બાહેર થયું.

એ એક પદી વધુ વાર લખાવી હતે-તો તે મરી જતે અને આપણને
હણે ગમ ખાવો પડતે.

હવે શું નાનાં કે મોટા દરેક જણે દરેક પ્રલકમાં તેની તપાસ કરવી
જોઈયે.

તમે શોધખોળ ચલાવો અને આ કામ સરન્નમ પુગાડો-અને તેથી
કરીને સધળી આકૃત દૂર કરો."

પાદશાહનો એક નામ જઠાવનાર નોકર હતો-કે જે ઘોડાના તબી-
લાનો ઉપરી હતો.

તેનું નામ "ફરોખઝાદ" હતું-તેની ખાહેશ સધળી પાદશાહની ખુશ-
હાલીજ શોધવાની હતી.

તે પાદશાહ આગળ આવીને બોલ્યો કે "જે નિશાની-કે પેલા વખાણ
પામેલા બુઝાગું મેં આ પેહલવાન માટે આપી છે,

તે ગોશરપના છાકરા બેહરામ ચોખીન જે ઘોડાને જોલાન દેનારો
એક સરકરાજ સવાર છે તેનાં કરતાં,

કોઇ બીજો મારા વિચારમાં પસાર થઈ શકશે નહીં-અને જો કોઈ
બીજો પસાર થઈ ગયો, તો તે સધળું ફેકટ સમજવું.

તે તે શખ્સ છે, કે જેને તે બદલ અને અદંબીલ શોહરો સોંપી
આપ્યાં છે-અને જે નગારાં અને લશ્કર સાધનો એક હાકેન થયો છે."

આથી પાદશાહે શેતાબ ચાલની સાંદણી દોડાવી-બેહરામને કહેવા-
ડિયું કે "તે રસ્તા વચ્ચે માથું ધવડવા પછુ ખોટી નહીં રહે,

અને અદંબીલથી આ દરબાર તરફ આવે-સાથે લશ્કર, નગારાં અને
હાથી પછુ લઇ આવે."

પેલા કાસેદે જઇ બેહરામને સધળી વધાઈ આપી-અને મેહરાનના
સખુનો તેની આગળ કહી સંભળાવ્યા.

આમદને બહુરામ ચૂબીનહુ નઝદે
હોરમુઝદ વ સેપહસાલારીએ
નામઝદ શુદનશી.

બેહરામ ચોખીનેહનું હોરમઝની નઝદીક
આવવું અને તેનું સેનાપતિ
તરીકે મુકરર થવું.

:0:

:0:

જહાનનૂય પૂયાન એ બદંબ બેરાનહ
એ ગોદાને લશ્કર કસીરા નખાનહ
સુ બહુરામ તગર અન્દર આમહ એ રાહુ
એફરમહ તા બાર દાદનહ શાહુ
જહાનહીદહુ રૂએ શહનશાહુ હીહ
બરાન નામદાર આફરીન ગુસ્તરીહ
૨૬૮ નેગહુ કંઈ શાહુ અન્દર ચક્રમાન
નખાદંશ અર જોચ બનીકી ગમાન
નેશાનહાએ મેહરાન સતાહ અન્દરૂય
એહીદો એખન્દીદો શુહ તાહુ રૂય
વજાન પસ એપુસદિદો બેન્વાખ્તશ
યધી નામવર જાયગહુ સાખ્તશ
શમે તીરહુ ચૂન આદરે ખુશ બૂય
બેચામહો બેન્મહુ ખુશીહ રૂય

તે ઉમંગી શખ્સ બરદઅમાંથી દોડતા ચાલ્યો-તેણે લશ્કરના પેહલ-
વાનોમાંથી કોઇને સાથે લીધા નહીં.

ન્યારે બેહરામ માર્ગમાંથી છેક નઝદીક આવ્યો-ત્યારે પાદશાહે
ફર્માવું જેથી તેને દરબારમાં દાખેલ દીધો.

ન્યારે અનુભવી બેહરામે શેહનશાહનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તે નામદાર
ઉપર દુઆ કીધી.

પાદશાહે થોડોક વખત તેને તપાસી જોયો-અને તેને માટે નેહીના
વિચાર સિવાય બીજો કરી વિચાર બાંધ્યો નહીં.

મેહરાન સતાહે કહેલી સધળી નિશાનીઓ તેનામાં-જોઈ તે હર્યો
અને ખીસેલા ચેહરાનો બન્યો.

ત્યાર પછી તેની ખચર આફ્રીયત પૂછી તેને નવાઝ્યો તેને માટે એક
લાયક બેઠક બનાવી.

ન્યારે સીઆહ રાતે કર્નુરીની ખુશખોવાળી ચાહર-ફેંકી દીધી અને
ખુશીદે પોતાનો ચેહરો દેખાડ્યો,

અદર્યાદ્ય શુદ્ધ મરુજાન નજરે શાહ
ગેરાનમાયગાન અરુ કુશાદન્દ શાહ
જહાનદાર અહુરામરા પીશ ખાન્દ
અરે તખ્ત બા નામદારાન નેશાન્દ
સુખુનહાએ ઈરાન અરુ કરુદ યાદ
હમાન નીચ ગોકૂતારે મેહરાન સતાદ
બેપુસેઈ અઝાન પસ કે બા સાવહુ શાહ
કુનમ આશતી યા ફેરેસ્તમ સેપાહ
ચુનીન દાદ પાસોખ અદુ જન્મજૂય
કે બા સાવહુ શાહ આશતી નીસ્ત રૂય
ગરુ બે જન્મજૂયા ખાહાદ આરાસ્તન
હઝીમત યુવદ આશતી આસ્તન
વરીગરુ કે અદખાહુ ગર્દેદ દેલીરુ
ચુ બીનદ કે કામે તો આયદ અઝીરુ
ગહે રશ્મ ચૂન અશ્મ પીશ આવરી
અફર્માનખરી માનદ ઈન્ દાવરી
અદુ ગોકૂત હોરુચ કે પસ ચીસ્ત રાય
દરગઝ આવરમ યા બેભુખમ એ ભય
ચુનીન દાદ પાસોખ કે ગરુ અદસેગાલ
બેપીચદ સરુ અચ દાદ બેહુતરુ અફાલ
એ ગોકૂત આન ગેરાનમાયએ નીકુરાય
કે બીદાદરા નીસ્ત બા દાદ પાય
તો બા દુશ્મને અદકુનેશ રશ્મ જૂય
કે બા આતેશ આખ અન્દરુ આરમ બજૂય
અગરુ ખુદ દેગરુ ગૂનહુ બાશદ સોખુન
શહે નવ ગુઝીનદ સેપાહરે કોહુન
ચુ નીરુએ બાજુએ ખીશ આવરીમ
હોનરુ હરુએ દારીમ પીશ આવરીમ
ન અચ પાકુ યજદાન નેહુદેશ યુવદ
ન શરૂમ અચ યલાન ચૂન પેજૂદેશ યુવદ
ચુ ના કોશતહુ ઝીરાનેયાન દહુ હઝારુ
બેતાખીમ ખીરહુ સરુ અચ કાઝારુ
એ ગૂયદ તોરા દુશ્મને અયખ જૂય
કે બી જન્મ પીચી એ અદખાહુ રૂય
ચુ અરુ દુશ્મનાન તીરુ આરાન કુનમ
કમાનરા ચુ અખરે બહારાન કુનમ
હમાન તીધો ગૂપાલ ચૂન સદ હઝારુ
કશીદહુ શવહ દરુ સફે કાઝારુ
ચુ પીરુઝીએ મા નેયાયદ પદીદ
દેલ અચ નીકુખખતી બેયાયદ કશીદ
અઝાન પસ અફર્માને દુશ્મન શવીમ
કે બીજનો બીતૂશો બીતન શવીમ
બેફરીમ તા ગર્દેશો આસમાન
એ પીશ આવરદ માન એ સૂદો એયાન
ચુ ગોકૂતારે અહુરામ બેશનીદ શાહ
બેખન્દીદો રખશન્દહુ શુદ્ધ પીશગાહ
એ પીશે જહાનદાર બીરુન શુદ્ધ
જહાનદીદગાન દેલ પુરુ અચ ખૂન શુદ્ધ
અબહુરામ ગોકૂતન્દ કન્દરુ સખુન
ચુ પુસેઈ તોરા અસ દેલીશી મકુન

ત્યારે પેલા હાકેમ પાદશાહની નજીક દરબારમાં આવ્યા-બીચી
બુન્ધાદના શખ્સોએ તેને રસ્તો આપ્યો.

પાદશાહે બેહરામને પોતાની નજીક બોલાવ્યા-અને બીબ નામદારોની
સાથ તેને તખ્ત આગળ બેસાડ્યો.

તેની આગળ ઈરાન ઉપરની ચઢાઈની વાતો તેમજ મેહરાન સતાઈની
કહેલી વાતો બેયાન કીધી.

પછી પૂછ્યું કે “સાવેહ શાહ સાથ-સુલેહ કરે” યા તેની સામે ભરકર
ગોઠવું?”

પેલા લડાયકે તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “સાવેહ શાહ સાથ
સુલેહ કરવી ઠીક નથી.

જે તે લડવા તૈયાર થયો છે-તો તેવા વખતમાં સુલેહ ચાહવી એ
આપણી હાર ગણારો.

બીજી એ કે જ્યારે તે જોરો કે તારી સધળી મુરાદ નીચી પડે છે, રહ
ત્યારે તે દુશ્મન વધુ હિંમતવાન થશે.

જે તું લડાઈના વખતને ખુશહાલીની મજલેસ જેવો બનાવશે-તોજ
આ લડાઈ તારા કાખમાં રહેશે.”

હોરમજી તેને પૂછ્યું કે “ત્યારે શેવટનો શું વિચાર છે?-ઠીક કર્યે
કે લડાઈમાં આગળ વધે?”

બેહરામે એવો જવાબ કીધો કે “અગરજો દુશ્મન-ઈન્સાફથી પોતાનું
સર ફેરવે તો તે સારા શયુન કરતાં પણ વધારે બેહતર છે.

પેલા નેક વિચારના ખાન્દાની શખ્સે શું સરસ કહ્યું છે?-કે ‘ઈન્સા-
ફની આગળ ખુદમ ટકી શકતોજ નથી.’

તું ખરા કરતુકના દુશ્મન સાથે લડાઈજ કર-કારણકે હું તેના ગુસ્સાના
આતશ ઉપર નદીનું પાણી છોડીશ.

પછી જો કાંઈ જુદીજ રીતનો બનાવ બની જશે-તો આ જુદો
આરમાન નવોજ પાદશાહ પસંદ કરી લેશે.

જ્યારે આપણે પોતાની બાજુનું કૌવત દેખાડીશું-અને જે કાંઈ જુનર
ધરાવતા હોઈશું તે દેખાડી આપીશું,

ત્યારે પાક યજદાન તરફથી આપણને કપકો મળશે નહીં-તેમજ જ્યારે
પૂછપરછ ચાલે તો વખતે બહાદુર લોકોથી આપણને શર્મિદગી નહીં મળે.

અગરજો ધરાનીઓમાંથી દશ હઝાર પણ લડાઈમાં માર્યા વગરજ-
આપણે બેહુદી રીતે લડાઈથી સર ફેરવે,

તો અદરુદ્ધ કરનાર દુશ્મનો તને શું કહેશે?-કે ‘તું લડયા વગરજ ૩૦૦
દુશ્મન સામેથી નાસી ગયો.’

જ્યારે હું દુશ્મનો ઉપર તીરનો વરસાદ વરસાવીશ-અને મારી કમા-
નને બહારનાં વાદળની માફક બનાવીશ,

તેમજ જ્યારે હઝારો હઝાર તલવારો અને ગુર્જો લડાઈનાં મયદાનમાં
જીજળતા થશે,

ત્યારે જો આપણી ક્તેહ ઝાહેર નહીં થાય-તો પછીજ આપણે આપણાં
ખુલંદ નસીબથી ના ઉમીદ થવું જોઈએ.

જ્યારે કે આપણે જીવ હોગરના, લાચાર અને નબળા બનીશું-ત્યાર
પછીજ આપણે દુશ્મનના લોકમમાં જઈશું.

આરમાનની ગર્દેશ ફાયદા અને નુકસાનમાંથી આપણી આગળ શું
લઈ આવે છે તે જાણ્યે, ત્યાં સૂધી આપણને કોરોશ તો કરવી જોઈએ.”

જ્યારે શાહે બેહરામની આવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે ખુશહાલીથી
હસ્યો અને તેની સધળી દરબાર પણ રોશન થઈ.

જ્યારે અનુભવી શખ્સો પાદશાહની આગળથી બાહર આવ્યા, ત્યારે
સધળાં દિલ ખૂન ભરેલાં બન્યાં.

તેઓએ બેહરામને કહ્યું કે “લડાઈની વાતમાં-જો પાદશાહ તને પૂછે
તો તું બધી લાહેરી ના કરતો.

૩૦૧ સેપાહસર અન્દાન્ અબા સાવહ શાહ
 કે બરૂ મૂરો બરૂ પશશહ અન્દાન્ શાહ
 અનાન્ અન્ તો ગોઠૂતી હમી પીરો શાહ
 કે ચારહ બુદન્ પહલવાને સેપાહ
 અનીન્ ગોઠૂત બહુરામ બા મેહુતરાન્
 કે અચ નામદારાને કુંદાવરાન્
 અુ ફર્માન્ દેહદ નામઅરદાશ શાહ
 મનમ સાખતહ પહલવાને સેપાહ
 બેરૂતન્ બીદાર કારઆમહાન્
 હમાનઅહ બરે શહૂરયારે જહાન્
 અુબુનહાએ બહુરામ અજાન્ સાન્ કે બૂહ
 બહરૂ યક્ સરાયન્દહ દહ બરૂ ફેચ્દ
 શહનશાહે ઈરાન્ અજાન્ શાહ ગશ્ત
 એ તીમારે આન્ લશ્કરૂ આઝાદ ગશ્ત
 વરા કરૂ સાલારૂ બરૂ લશ્કરશ
 બઅબરૂ અન્દરૂ આવરૂ જન્ગી સરશ
 હરાન્ કસ કે ભેરત અચ યલાન્ નામરા
 સેપહબહ હમી ખાન્દ બહુરામરા
 સેપહબહ બેયામહ બરે શહૂરયારૂ
 કમરૂ બરતહ બા આલતે કાઝીરૂ
 કે દરેતૂરૂ બારાહ મરા શહૂરયારૂ
 કે ખાનમ અરજરા એ બહુરે શુમારૂ
 ૩૦૨ બેબીનમ એ લશ્કરૂ કે જન્ગી કે અન્દ
 ગહે નામ ભેરતન્ હેરન્ગી કે અન્દ
 બહુ ગોઠૂત સાલારે લશ્કરૂ તોઈ
 બતૂ બાચ ગઈહ બરો નીકોઈ
 સેપહબહ બેશુદ તા અરજગાહે શાહ
 બેકરૂમહ તા પીરો બી શુદ સેપાહ
 ગુઝીન્ કરૂદ અચ ઈરાનેયાન્ લશ્કરી
 હરાન્ કસ કે બૂહ અચ સરાન્ અકૂસરી
 નેવેશતન્દ નામે દહો દો હઝારૂ
 એરેહદારો બરૂ ગુરેતુબાનવરૂ સવારૂ
 એહલ સાલગાન્દરા નેવેશતન્દ નામ
 હેરમ બરૂ કમો બીશ અઝીન્ બુદ હરામ
 સેપહદારૂ ચૂબીનહ બહુરામ બૂહ
 કે દરૂ જન્ગ ભેરતન્ વરા નામ બૂહ
 યકીરા કે નામશ યલાન્સીનહ બૂહ
 કુળ સીનએ બી પુરૂ અચ કીનહ બૂહ
 સરે નામદારાને જન્ગીશ કરૂદ
 કે પીરો સહ આયહ બરૂ નઅરૂદ
 બેગદાન્દ અરેપો બેગૂયહ નેજાહ
 કુનહ બરૂ હેલે જન્ગેયાન્ જન્ગ યાહ
 ૩૦૩ હેગરૂ આન્ કે બુદ નામશ ઈજહ ગોશરેપ
 કચ આતેશ ન બરૂકાસ્તી દરૂ તગરૂ અરેપ
 બેકરૂમહ તા ચૂશ દારહ બનહ
 કુનહ મયસરહ રાન્ત બા મયમનહ
 પયોશતે સેપહ બૂહ કુંદાગોશરેપ
 કુળ દુમે શીરીન્ એરેકૂતી એ અરેપ
 બલશ્કરૂ અનીન્ ગોઠૂત પસ પહલવાન્
 કે અચ નામદારાને રઉશનરવાન્

સાવેહ શાહ પાસે એટલું બધું તો લશ્કર છે-કે તેઓએ છીડી અને
 મચ્છરને રસ્તો પણ બંધ કરી દીધો છે.
 એ પ્રમાણે કે તું પાદશાહ આમજ લડાઈ કરવા માટે બોલ્યો તેમ-
 લશ્કરનો સેપહસાલાર કોણ બની શકશે ?”
 બેહરામે તે સરદારને એવો જવાબ દીધો-કે “મારા નામદારો અને
 બહાદુરો !
 એ નામનો ઠકાવનાર પાદશાહ હોકમ આપે-તો હું લશ્કરનો સરદાર
 બનવા તૈયાર છું.”
 આ સાંભળી પેલા બાહોશ અનુભવી સરદારો દુરત દેશના પાદ-
 શાહની નજીક ગયા.
 અને બેહરામે જેવી રીતના સબુતો કહ્યા હતા તે કરતાં ફરા થણા
 વધારે સબુતો તે બોલનારાઓએ પાદશાહને કહ્યા.
 ઈરાનનો શેહન્શાહ તેથી ખુશદાસ થયો-અને દુશ્મનનાં લશ્કરની
 ધાસ્તીથી મોકળો થયો.
 તેણે બેહરામને લશ્કરનો સેનાપતિ બનાવ્યો-તેનું લડાયક સર વાદળ
 સૂધી ઊંચું ચડાવ્યું.
 પેહલવાનોમાંથી એ કોઇ કે કીર્તિ મેળવેલા હતા-તેઓ પણ બેહ-
 રામનેજ પોતાના સરદાર તરીકે ગણવા લાગ્યા.
 પછી સરદાર બેહરામ લડાઇનાં હથિયાર સાથે કમર બાંધીને પાદ-
 શાહની આગળ આવી લાગ્યો,
 કે “એ મને પાદશાહનો હુકમ થાય-તો ગણત્રી કાઢવા માટે લશ્કરની
 ટીપ વાંચી લેઉં.”
 અને લેઉં કે લશ્કરમાં લડાયકો કોણ છે ?-અને કીર્તિ શોધની વખતે
 પાછળ હઠનારા કોણ કોણ છે ?”
 પાદશાહે તેને કહ્યું કે “મારા લશ્કરનો સરદાર તુંજ છે-એટલે સાહે
 કે માહું તારી ઉપરજ ખુલ્લું થશે.”
 તે સરદાર પાદશાહનાં હાઝરી લેવાના મયદાન સૂધી ગયો-ત્યાં તેણે
 ફર્માવ્યું જેથી લશ્કર તેની આગળથી પસાર થઈ ગયું.
 તે ઈરાની લશ્કરમાંના સરદારોમાંથી એ કોઇ કે તાજને લાયકના હતા
 તેઓને તેણે ચૂંટી કાઢ્યા.
 સવારોમાંથી બખ્તર પેહેરનારા અને અને ઘોડાનાં બખ્તર સાથના-
 બાર હઝાર સવારોનાં નામ લખ્યાં.
 ચાળીસ વર્ષની ઉમરનાઓનાં નામે લખ્યાં-એથી વધતી ઓછી ઉમર-
 નાઓની ઉપરનો ખર્ચ ફાકટ હતો.
 બેહરામ ચોબીન લશ્કરનો સેપહસાલાર હતા-એ લડાઈ કરવામાં
 વખલાયદો હતો.
 એક રાખસ કે જેનું નામ “યલાન સીનેહ” કરી હતું-કે જેની
 છાતી કીનાશીજ બરેલી રહેતી હતી,
 તેને લડાઈ કરનારા નામદારી બરેલા લોકોનો સરદાર બનાવ્યો-કે તે
 લડાઈની વખતે સફળી હરાલમાં આવે.
 તે પોતાના ઘોડાને જોવાનું હે અને ખુન્યાહ કહે-તેમજ લડાયકોનાં
 દિલ લડાઇ માટે ઉત્કેરી મૂકે.
 બીનતું નામ કે ઇજગોશરેપ હતું-કે જે આતશમાંથી પણ ઘોડો
 દોડાવવામાં પાછો હસતો નહીં હતો,
 તેને હોકમ કીધો જેથી તે લશ્કરી અરબાબ સંભાળે-અને લશ્કરની
 જમણી તેમજ ડાબી સફ બરાબર કરે.
 લશ્કરની પછાડી કુંદાગોશરેપ નામના રાખસને રાખ્યો-કે જે ઘોડા
 ઉપરથીજ સિંહોની પછાડી પકડી લેતો હતો.
 પછી પેહલવાન બેહરામે લશ્કરને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ મારા
 ઉમંગી નામદારો !

શુ ખાહીદ કીઝદ યુવદ યાર તાન્
કુનદ રઉશન ઇન્ તીરફ ખાઝાર તાન્
કમ આઝાર ખાશીદો હમ કમ એયાન્
અદીશ મખાદીદ હરગેઝ એયાન્
શમે તીરફ ચૂન્ નાલએ કરનાય
અર્ આયદ બેલુખીદ ચકસર એ જાય
અરાન્ યુનફ શનીદ ચકસર ચુતર
કે અર્ ખીઝદ અન્દર શમે તીરફ શર
એ નીફએ આસુદગી અરપો મરફ
નેયન્દીશદ અચ રૂઝગારે નખરફ
શુ આઝાહી આમદ અરે શહરુયાર
કે દાન-દહ બહુરામ ચૂન્ સાખત કાર
એ ગોકુતારો કેદારે ઊ ગરત શાદ
દરે મન્જ યુકુશાદો રૂઝી બેદાદ
હમાન્ મન્જહાએ સેલીહે નખરફ
બેયાવરફ મન્જરો દર ખાચ કરફ
એ અરેપાને મન્જ આનએ બૂદય યહફ
અશહર અન્દર આવરફ ચકસર ગહફ
બેકરમુદ તા પહુલવાને સેપાફ
બેખાહફ હરાન્ અશ બેખાયદ એ શાફ
ચુનીન્ ગોકુત બહુરામર શહરુયાર
કે અચ હર દરી દીદએ કાઝાર
શનીદી કે બા નામવર સાવફ શાફ
એ માયફ સેલીહરેતો મન્જે સેપાફ
હમ અચ મન્જે તુકીને ઊ રૂઝે કીન્
અઆવરફગફ અર બેલર્જદ અમીન્
ગુઝીદી એ લશકર હોહો દો હઝાર
ઝેરેહુદારો અરુરેતુવાનવર સવાર
અદીન્માયફ મરુદમ અરુરે નખરફ
નદાનમ કે ચૂન્ ખાશદ ઇન્ કાર કરફ
બલએ જવાનને શમશીર ઇન્
બેહલ સાલગાન્ ખાસ્તી અન્જુમન્
સેપહુયુદ ચુનીન્ દાદ પાસેખ બદય
કે અચ શાહે નીફ અખતરો ખૂખૂય
શનીદસ્તી આન્ દારેતાને સેહાન્
કે અચ પીશ બૂદદ શાહે જેહાન્
કે ચૂન્ અખત પીરુએ યાવર યુવદ
રવા ખાશદ અર યાર કખતર યુવદ
અરીન્ દારેતાન્ નીચ દારમ ગવા
અગર બેશનવદ શાહે રૂઝાન્રવા
કે કાઝીસે કયરા બહામાવરાન્
બેખસ્તન્દ બા લશકરે બી કરાન્
ગુઝીન્ કરફ રોસ્તમ દહો દો હઝાર
એ શાયસ્તફ મદાને ગોદો સવાર
બેયાવરફ કાઝીસ કયરા એ બન્દ
બદાન્ નામદારાન્ નેયામદ બઝન્દ
હમાન્ નીચ બૂદર્જે કશવાદગાન્
સર નામદારાને આઝાદગાન્
અકીને સેયાબુશ દહો દો હઝાર
બેયાવરફ અરુરેતુવાનવર સવાર

એ તમે માહતા હોવા કે ખોદા તમારો મદદગાર થાય-અને તમારું
આ મદ પડી ગયલું ખાઝાર પાછું તેજ બનાવે,
તો તમે થોડું દુઃખ દેનારા અને થોડુંજ નુકસાન કરનારા બનજો-
હઠી પણ તમેએ બહી ઉપર કમર બાંધવી નહીં જોઈયે.

આને અધારી રાતે જ્યારે આપણું લશ્કરમાંથી બ્યુબલનો પોકાર-
નીકળે ત્યારે તમે સધળાઓ સામટો ધસારો કરજો.

તમે સધળા તમારા થોડાએને એવી રીતે દપટાવજો-કે અધારી
રાતે પોકાર મચી રહે.

હડાઇને વખતે થોડાએ કે લશ્કરી મદદ જોઈયે પણ આસાયેશનાં
કોવત માટેના વિચાર પણ કરવો નહીં.”

જ્યારે પાદશાહને ખબર પડી-કે “અનુભવી બેહરામે કેવી રીતે હડા-
ઇનાં કામની ગોઠવણ કીધી ?”

ત્યારે તેણે કહેલા સબુનોથી અને તેનાં કામોથી તે ખુશદાલ થયા- ૩૦૪
તેણે તુરત ખજાનના દરવાજો ખુલ્લો કરી લશ્કરને પગાર આપ્યો.

તેમજ હડાઇનાં હથિયારનો પણ ખજાનો-તેનો ખજાનો લઈ આવ્યો
અને દરવાજો ખુલ્લો કીધો.

હડાઇના થોડાએ કે જે કાંઈ છૂટા છૂટા ચરતા હતા-તે સધળાને
ટાળાબંધ રોહરમાં લાવવામાં આવ્યા.

પછી પાદશાહે લશ્કરના સરદારને જે કાંઈ જોઈયે તે માગવા ફર્માવ્યું.

પાદશાહે બેહરામને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ દરેક રીતે હડાઇને
અનુભવ મેળવેલા શખ્સ !

તેં કાંઈ સાંભળ્યું છે કે નામવર સાવેહ શાહની પાસે-હથિયાર,
ખજાનો અને લશ્કર કેટલું છે ?

તેમજ તેના તુર્કી સવારોની હડાઇથી હડાઇને દહાડે-હડાઇગાહમાં
અમીન પણ ધુલ રહે છે, તે તેં સાંભળ્યું છે ?

તેં તો આપણું લશ્કરમાંથી બખ્તરવાળા અને પાખર સાથના બાર
હઝાર સવારોજ ચુટી કાઢ્યા છે.

મને સમજ નથી પડતી કે આઠલાં થોડાં માણસો સાથે હડાઇને
દહાડે એ કામ કેમ પાર ઉતરશે ?

વળી તલવાર મારનારા જવાનોની જગ્યાએ-તેં ચાળીસ વર્ષની ઉમર-
નાએને ભેગા કીધા છે.”

તે સરદારે તેને એવો જવાબ આપ્યો-કે “ઓ નેક સેતારેના અને ૩૦૫
નેક બોલનારા પાદશાહ !

તેં તે મોટાં માણસો કે જેઓ આગળા જેહાનના પાદશાહો હતા,
તેઓની આ વાત તો તેં સાંભળી હતી,

કે ‘જ્યારે નસીબ ફતેહમદ અને મદદગાર હોય-ત્યારે જો તેના સાથીઓ
થોડાજ હોય તો તે વાજબી ગણાય છે.’

અગરજો તું હોકમ ચલાવનાર પાદશાહ સાંભળે-તે એ વાત ઉપર
હું સાક્ષી પણ ધરાઈ છું,

કે જ્યારે પાદશાહ કાઝીસને હામાવરાનમાં-ભારી લશ્કર સાથ કયદ
કીધો હતો,

ત્યારે ફતતમે લાયક બહાદુર મદદમાંથી અને સવારોમાંથી બાર હઝાર
ચુટી કાઢ્યા હતા.

અને પાદશાહ કાઝીસને બંદમાંથી તેણે છોડ્યો હતો-પેલા બાર
હઝાર નામદારોને કરી પણ હાનિ પુગી હતી નહીં.

તેમજ નામદારો અને મોટા દરજ્જાના લોકોનો સરદાર કરવાદનાં
ખાન્દાનનો ગૂર્જર પણ,

સિયાવક્સના કીના મઠે થોડાનાં બખ્તર ધરાવનાર બાર હઝારજ
અબારો લાવ્યો હતો.

૩૦૬ હમાન નીચ પુરમાયકુ એસ્કેનેયાર
બેયાવરૂદ જગી દહો હો હહાર
અમલારેપ અચ ચારકુ ઠરૂદ આનએ ઠરૂદ
અહાન લશકરો દેહ અર આવરૂદ ગરૂદ
અમીન માયકુ અર લશકર અકૂચન યુવદ
એ મદીઓ અચ રાય બીરૂન યુવદ
સેપકુયુદ કે લશકર બેરૂન અચ શુમાર
અજગ આવરૂદ પીચદ અચ ઠાહાર
દેહર આન કે ગોકૂતી કે બેહ સાલકુ મરૂદ
એ અરૂના ફેચૂન તરૂ નભૂયદ નભરૂદ
બેહલ સાલકુ આ આસમાયેશ યુવદ
અમદાનગી દરૂ ફેલાયેશ યુવદ
અયાદ આયદેશ મેહુરે નાનો નમકુ
અર અસતકુ આશદ ફેરાવાન ફેલકુ

૩૦૭ એ ગોકૂતારે બહુચ વચ નામે નગ
હેરાસાન યુવદ સરૂ ન પીચદ એ જગ
એ બહુરે જનો ઝાદહો દુદહુર
નપીચદ રવાન મદ ફરૂદહુર
જવાન ચીચ બીનદ પજીરૂ ફેરીબ
અગાહે હેરનશ નબાશદ રોકીબ
નદારદ જનો ઝાદહો કેસતવરૂ
અચીઝી નદારદ એ નાઅરૂચ અરૂચ
શુ બી આસમાયેશ નદારદ ખરૂદ
સરૂ માયએ કારૂદા નગરૂદ
ગરૂ અચદૂન કે પીરૂચ ગદદ અજગ
શાહ શાહો ખનદાનો સાહદ હેરગ
વગર હીચ પીરૂચ શુદ અર તનશ
નબીનદ બેચ અચ પોશતે ઊ દુશમનશ
શુ બેશનીદ ગોકૂતારે ઊ શહુરૂયાર
ચુનાન તાહજ શુદ ચૂન ગુલ અદર બહાર
બદૂ ગોકૂત રવ જઉશને ઠાહાર
બેપૂરો એ અચવાન અમયદાન ગુહાર
સેપકુયુદ બેયામદ એ નચદીકે શાહ
કમરૂ ખાસ્ત અકૂતાનો રૂમી કોલાહ
અર અકૂગદ અર ગુસ્તુવાન અર સમદ
અફેત્રાકુ અર અસ્ત પીચાન કમદ
જહાનદાર આ ગુયો અઉગાનો તીરૂ
અમયદાન ખરામીદહુ પ્રુદ આ વજીરૂ
સેપકુયુદ બેયામદ અમયદાને શાહ
અબા જઉશનો ગોઝો રૂમી કોલાહ
શુ હીદશ જહાનદાર કરૂદ આફરીન
સેપકુયુદ બેબૂસીદ રૂએ જમીન
નમૂદશ હોનરૂદાએ નીકુ ગમાન
અગોઝો અઅઉગાનો તીરૂ કમાન
બેયાવરૂદ પસ શહુરૂયાર આન હેરકૂશ
કુલ પચકરશ અઅદહા યુદ બેનકૂશ
કે દરૂ પીરો શેસ્તમ યુદી રૂએ જગ
સયુક શાહ બેગદકૂત આનરા અઅઅ

તેમજ યુદદ યુઆદના અસ્ફિયારે પલુ-બાર હહાર લડાયક સવાર
લધને,

અર્નરૂપ સાથે જે કાંઈ યુક્તિ કરવી હતી તે કીધી-અને તેનાં ભારી
લશકરનો અને તેના કિલ્લાનો નાશ કીધો.

એટલી સંખ્યાનાં લશકરથી જે વધારે હોય-તો તે પેલાની બહાદુરીથી
તેમજ વિચાર ચક્રિથી બાહેર ગયલું ગણાય.

જે સરદાર કે ગણતરી વગરનું લશકર-લડાઈમાં ઉતારે છે, તે લડાઈમાં
માર પામ્ય છે.

બીજું જે તે કહ્યું કે 'ચાળીસ વર્ષની ઉમરનાએ બીબ જવાનો
કરતાં સારી રીતે લડી શકશે નહીં.'

તો બલુ કે ચાળીસ વર્ષનોજ મદ અનુભવી હોય છે-અને મદાન-
ગીમાં પલુ તે વધારે હોય છે.

તેને પોતાના ધણી તરફની પર્વરેશની મેહરબાની યાદ આવે છે-
અને વળી તેની ઉપર આસ્માન પલુ ધણીક વખત ફરેલો હોય છે (યાને
લીલી સુકી ભેયલી હોય છે),

જેથી તે નાલેશી કરનારના તાનાટપલાથી તેમજ પોતાનાં નામ અને
કીર્તિથી-ડરતો રહે છે અને લડાઈથી મોં ફેરવતો નથી.

પોતાની અકરત, છોકરાં અને બીબ બેશીએને માટે-પેલા ધડાયલા
શખ્સનો છવ ડામાડાલ થતો નથી.

જ્યારે એક જવાન માણસ તો જે ચીઝ ભેય છે તેનાજ લોભમાં
ફસી ભય છે-અને ધીરજ ધરવાને વખતે તેને સખૂરી રહેતીજ નથી.

તેને અકરત કે બાળબચ્ચાં અને ખેતીવાડી હોતી નથી-જેથી તે કીમતી
કે બે કીમતી ચીઝને પિછાની શકતો નથી.

જ્યારે અનુભવ વગર તે અકલ ધરાવતો નથી-ત્યારે તે પોતાનાં
કામેનું શેવટ પલુ ભેઈ શકતો નથી.

વળી એ તે લડાઈમાં ફતેહ પામે છે-તો તે યુશહાલ અને હસ્તો
બને છે અને લડાઈ કરવામાં ધીરો પડી ભય છે.

પલુ જે દુશ્મન તેની ઉપર જરા પલુ છત મેળવે છે-તો તે નાસી
જઈ દુશ્મનને પોતાની પીઠજ દેખાડે છે."

જ્યારે પાદશાહે તેની વાતો સાંભળી-ત્યારે તે જેમ બહારની મોસ-
મમાં ગોલાળ ખીલે તેમ ખીલ્યો.

તેણે બેહરામને કહ્યું કે "બ, લડાઈનું બખ્તર પેહેરીને મેહલમાંથી
મયદાનમાં આવ."

પછી સરદાર બેહરામ પાદશાહ આગળથી ધર ગયો-તેણે કમરબંદ,
બખ્તર અને રૂમી કોલાહ મંગાવી.

તેણે થોડા ઉપર લોઢાંનું બખ્તર નાખી-શોકારબંદ ઉપર પેચદાર
કમંદ લટકાવી.

હવે દેશની સંભાળ કરનાર શાહ પોતાની સાથે દડી, અઉગાનની
લાકડી અને તીર કમાન લઈ-વજીરની સાથે પોતે મયદાનમાં ગયો.

તે શાહી મયદાનમાં સેપહસાલાર બેહરામ પલુ બખ્તર પેહેરી, ગોઝ
અને રૂમી કોલાહ સાથે આગ્યો.

જ્યારે પાદશાહે તેને ભેયો ત્યારે તેની ઉપર દુઆ કીધી-તે સરદારે
પલુ પાદશાહ આગળની રૂમીને ચુમી.

તેણે પોતાના ભારી ગોઝથી તેમજ અઉગાનની લાકડીથી અને તીર
કમાનથી નાદેર હોનરો દેખાડયા.

પછી પાદશાહે પેલા આસ્માની રંગનો અમદહા પચકર (અમદહાની
સૂરતનો) ઝુડો બાહેર કાઢ્યો,

કે જે ઝુડો લડાઈ કરતી વખતે હમેશો રસ્તમની આગળ રહેતો હતો-
તેને તુરત પાદશાહે પોતાના હાથમાં લીધો.

તુ બેપ્પુદ ખન્દાન્ અબહરામ હાદ
ફેરાવાન્ અર આફરીન્ કરૂદ યાદ
અબહરામ ગોકૂત આન્ કે શાહાને મન્
હમી ખાન્દશ સરે અબ્દુમન્
કે પુદ નામે ઊ રોસ્તમે પહલવાન્
જંહાન્ગીરી પીરૂએ રઉશન્ રવાન્
દેરૂશે વયસ્ત આન્ કે દારી અદસ્ત
કે પીરૂઝ બાદીઓ ખુશ્વ પરસ્ત
ગુમાનમ કે તૂ રોસ્તમે દીગરી
અમદીઓ ગોદીઓ ફર્માનબરી
અર આફરીન્ કરૂદ પસ પહલવાન્
કે પીરૂઝગર બારો રઉશન્ રવાન્
એ મયદાન્ બેયામદ બળએ નેશસ્ત
સેપહપુદ દેરૂશે તહમત્ત અદસ્ત
પરાગન્દહ ગસ્તન્દ ગોદાને શાહ
હમાન્ શાહમાન્ પહલવાને સેપાહ

રફતને અહરામ ચૂખીનહ અરઝમે
સાવહ શાહ બા દોવાઝદહ
હઝાર સવાર.

સપીદહ તુ અરઝદ સર અરઝ હફ સર
પદીદ આમદ આન્ અરૂદ રખશાન્ સેપર
સેપહપુદ બેયામદ અઅયવાને શાહ
બેહલતીદ અર ખાક પીશે સેપાહ
અદ ગોકૂત મન્ બી બહાનહ શુદમ
અફરૂદે તો તાજે ઝમાનહ શુદમ
યકી આરઝ બાહમ અર શહરૂયાર
કે બા મન્ ફેરેસ્તદ યકી ઉસ્તુવાર
કે તા હર કસી ફે નઅરૂદ આવરદ
સરે દુશમની ઝીરે ગરૂદ આવરદ
નવીસદ બનામહ દરૂન્ નામે ઊય
રવન્દહ શવદ દર જહાન્ કામે ઊય
ચુનીન્ ગોકૂત હોરઝુઝ કે મેહરન્ દબીર
જવાનસ્તો ગૂચન્દ હો યાદગીર
મેફરૂદ તા બા સેપહપુદ મેરૂત
અર અયવાન્ સુએ જન્મ યાઝીદ તકૂત
મેશુદ લશ્કર અર કેશવે તયસફૂન્
સેપહપુદ તુ અહરામ પીશ અન્દરૂન્
સેપાહી ખેરદમન્દો ગોદો દેલીર
સેપહદાર બીદાર ચૂન્ નરૂદ રીર
તુ ઊ રફત શાહ જહાન્ બાઝ ગસ્ત
આબા મુબેદે ખીશ હમરાઝ ગસ્ત
અમૂબેદ ચુનીન્ ગોકૂત હોરઝુઝ કે મરૂદ
શવદ શાહો ખન્દાન્ અરઝે નઅરૂદ

અને જ્યારે તેની ઉપર હાથ ફેરવ્યો ત્યારે હસ્તે ચેહરે બેહરામને
આપ્યા-અને તેની ઉપર ધણીક કુઆ કીધી.
અને બેહરામને કહ્યું કે “જેને મારી આગમચના પાદશાહો-‘અબ્દુ-
મનના સરદાર’ના એલકાબથી ઓળખતા હતા,
અને જેનું નામ પેહલવાન રસ્તમ હતું-જે તમામ કુન્યાને છતનારો,
સધળે ફતેહમંદ અને રોશન જીવેના હતા,
તેના આ ઝુંડો છે જે હાલ તારા હાથમાં છે-હું દોઆ કરું છું કે
તું પહુ તેનાજ જેવો ફતેહમંદ અને પાદશાહને વફાદાર થશે!
હું તો ધારું છું કે તું પહુ મહાનગીમાં, બહાદુરીમાં અને પાદ-
શાહોની તાબેદારી કરવામાં એક બીજો રસ્તમજ છે.”

પેહલવાન બેહરામે પાદશાહ ઉપર કુઆ કીધી-કે “તું ફતેહમંદ
અને રોશન જીવેના રહેજો!”

તે સરદાર રસ્તમને ઝુંડો હાથમાં લઇને-મયદાનમાંથી પોતાને
મકાને આવ્યો.

પાદશાહના બહાદુરો તેમજ લશ્કરના પેહલવાનો પહુ ખુશહાલ ૩૦૬
વીખરાઈ ગયા.

બેહરામ ચૂખીનહ બાર હઝાર સવાર સાથે
સાવેહ શાહની લડાઈમાં જવું.

જ્યારે સવારની સફેદીએ પહાડની ટોચ ઉપરથી પોતાનું સર ઢોકાવ્યું-
અને પેલી (આફતાબની) ઝળકતી સોનેરી ઢાલ ઝાહેર થઈ,
ત્યારે સરદાર બેહરામ પાદશાહના મેહલમાં આવ્યો-અને લશ્કરની
રખત ખાક ઉપર લોટી તેને નમન કીધું.

અને બોલ્યો કે “હવે મને કરી હાજત રહી નથી-તારાં પાદશાહી
ખોરેહની બરકતથી ઝમાનાનાં તાજ મિસાલ બન્યો છું.”

પાદશાહ પાસેથી હું એક માગણી કરું છું-કે મારી સાથે કોઈ તારા
વિશ્વાસુ મધુસને મોકલે,

કે તે રાખસ જે કોઈ થોધો લડાઈ કરે-અને દુશ્મનનું સર ઝમીન
નીચે નાખે,

તેનું નામ પોતાનાં દક્તરમાં નોધી રાખે-જેથી પેલા રાખસની બેહા-
નમાં કાંઈ પહુ મુરાદ હોય તે બર આવે.”

હોરમઝ બોલ્યો કે “તેવો તો મુન્શી મેહરાન છે-જે જવાન, સુભા-
વિત બોલનારો અને યાદદાસ્ત શક્તિવાળો છે.”

તેણે હોકમ આપ્યો જેથી તે મુન્શી સરદાર બેહરામ સાથે ગયો-
અને તે પાદશાહી મેહલમાંથી લડાઈ તરફ તુરત આવ્યો.

લશ્કર તયસફૂનના મુલકથી આગળ વધ્યું-બેહરામ જેવો સરદાર
હરોલમાં હતો.

તે એક કેળવાયલું બહાદુર અને ઝોરાવર લશ્કર હતું-જેનો નર ૩૧૦
સિંહની મિસાલનો બાહોશ સરદાર હતો.

જ્યારે તે ગયો ત્યારે દેશનો પાદશાહ પાછો ફર્યો-અને પોતાના
વઝીર સાથે ખાનગીમાં વાત કરવા લાગ્યો.

હોરમઝે વઝીરને કહ્યું કે “એક બહાદુર રાખસ-લડાઈને ઠંડાડે ખુશ-
હાલ અને હસ્તો બને છે.

અઝીન્ પસ એ વૂધ એ સાયદ્ બુદ્ધન્
હમઝ્ દારેતાનહા બેઆયદ્ હદન્
અહ્ ગોઠૂત મૂબેદ્ કે ભવીદ્ ઝી
કે ખુદ્ ભવેદાન્ એન્દગીરા સઝી
અદીન્ બોઝો બોલાએ ઇન્ પહુલવાન્
અદીન્ તીઝ ગોઠૂતારો રફીશન્ રવાન્
નખાશદ્ મઝર શાદો પીઝરમર
જહાની કે શુદ્ યી અર આરદ્ અબર
બેતસમ કે ઊ હમ બેફર્મમે કાર
બેપીઅદ્ સર અઝ શાદો પર્વદ્ગાર
હમી દર સખુન્ અસ રેલીરી નમૂદ
અગોઠૂતાર બા શાહુ રીરી નમૂદ
અહ્ ગોઠૂત હોરુઝ કે દર પાય હહુર
મેયાલાય હહુર અય બહઅન્દીરી દહુર
૩૧૧ થુ ઊ ગરત પીઝર અર સાયદ્ શાહુ
સઝદ્ ગર સેપારમ અહ્ તાલો ગાહુ
થુનીન્ બારો હરગેઝ મખાદા ભેઝ ઇન્
કે ઊ શહુરયારી શવદ્ બાફરીન્
થુ મૂબેદ્ એ શાહુ ઇન્ સુખુનહા રીનીદ
બેપેમૂમેરો ભખરા બદલાન્ ગઝીદ
હમી દારત ખુદ્ દર રેલ ઇન્ શહુરયાર
થુનીન્ તા અર આમદ્ બરીન્ રૂઝગાર
એ દરગાહુ યકી રાઝદારી બેભેસ્ત
કે તા ઇન્ સખુન્ બાઝ ભૂયદ્ દુરેસ્ત
અહ્ ગોઠૂત તીઝ અઝ પસે પહુલવાન્
બેરવ તા એ બીની બમન્ અર બેખાન્
બેયામદ્ સખુન્ભૂય પૂયાન્ એ પસ
નખુદ્ આગહુ અઝ રાઝે ઊ હીઝ કેસ
કે હમ રાહુઅર બૂદો હમ ફાલ ગૂય
સરન્ભમે હર કાર ગોઠૂતી બહુય
થુ બહુરામ બીઝન્ શુદ્ અઝ તયસફૂન્
હમી રાન્દ લશકર બપીશ અન્દઝન્
પદીદ્ આમદશ સરફરશી બરાહુ
વજૂ દર ખુદ્ પહુલવાને સેપાહુ
૩૧૨ યકી પાઝુ થુપીને પૂરીદહુ દારત
બસી બર અર બર હમી દર ગુઝારત
સેપહુખુદ્ અર અન્ગીખત અરપ અયરોગૂત
બનઉકે સનાન્ જાન્ સરી બર ગેરેકૂત
હમી રાન્દ તા નીઝહુરા કરૂદ રારત
બેખન્દાખત આન્ સર બદાન્ સૂ કે ખારત
યકી અખતરી કરૂદ અઝાન્ સર બરાહુ
કઝીન્સાન્ બેખુરરમ સરે સાયદ્ શાહુ
બપીશી સેપાહુશ બરાહુ અફૂગનમ
હમઝ્ લશકરશરા બહમ બર ઝનમ
ફેરેસ્તાદએ શાહુ થુન્ આન્ બેદીદ
બેયફૂગન્દ ફાલી થુનાન્ થુન્ સઝીદ
થુનાન્ ગોઠૂત કીન્ મદે પીઝર બખત
બેયાબદ્ સરન્ભમ અઝીન્ રન્દ તખત
બઝાન્ પસ થુ કામે રેલ આરદ્ બેમોસ્ત
બેપીઅદ્ સર અઝ અઝો મદદ દુરેસ્ત

ઉં ઇં ધારે છે હવે પછી ઇં બનશે ૧-સખળી વાત ઉં મને સમજાવ."

વઝીર બોલ્યા કે "તું ભવેદાન જાવતો રહેજો-કારણકે તું પોતે હમે-
રાની હિંદુનીજ લાયકનો છે.

આ પેહલવાન આવી ખુલ્લોથી અને આવાં કઠાવર બદનથી-આવી
ચાલાક વાતોથી અને આવા રોશન જીવથી,

ખુરાદાલ અને ફતેહમંદ બન્યા વગર રહેવાનો નથી-અને ને દેશ
ફળ વગરનો બન્યો છે, તે તેનીથીજ ફળવંત બનશે.

પણ મને ડર લાગે છે કે તે પણ શેવટે-પોતાના પાદશાહથી અને
પોતાના પાળનારાથી સર ફેરવશે.

કારણ તે વાતચિત કરવામાં ધણી દેલીરી દેખાડતો હતો-અને બોલ-
વામાં પાદશાહ સાથે તુંડાઇ બતાવતો હતો."

હોરમઝે તેને કહ્યું કે "આ દેશના દુરમન! તું મારાં અમૃતમાં ઝેર
ના ભેળ.

એ તે સાવેહ શાહ ઉપર ફતેહમંદ થાય-તો તેને અગર મારું તાજ
અને તખ્ત પણ સોંપી દઈ તો તે લાયકજ ગણાય.

અને તેમજ બનજો! કદીબી એથી ઉલટું ના બનતું!-કારણ તે એક
તારીફ લાયકનો પાદશાહ નીવડશે."

જ્યારે વઝીરે પાદશાહથી આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે ફિક્કો પડી
ગયો અને પોતાના હોઠ દાંતમાં કરડયા.

તોપણ વઝીરની આ કહેલી વાત પાદશાહ પોતાનાં હિંસમાંજ રાખવા
લાગ્યા-અને એ બનાવ ઉપર કેટલોક વખત નીકળી ગયો.

પછી તેણે દરબારમાંથી એક વિશ્વાસુ ભસૂરને શોધી કાઢ્યો-કે ને
એ બાબતની (વઝીરના કહેલાંની) પુરેપુરી તપાસ કરે.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે "તું રોતાબ તે પેહલવાનની પછાડી-ભ અને
ને કાંઈ તું ભેય તેની મને ખબર પુગાડજો."

પેલો ખાતમી મેળવનારો રાખ્સ દોડતો કે તેની પાછળ પડ્યો-તેના
ભેદથી કોઈ પણ વાકેદ હતું નહીં,

કારણકે તે બેહરામની સાથેજ રસ્તો કાપનારો બન્યો હતો અને વળી
તે ફાલ પણ ભેતો હતો-અને દરેક કામનું શેવટ પાદશાહને જણાવતો હતો.

જ્યારે બેહરામ તયસફૂની બાહેર નીકળ્યો-અને લશ્કર આગળ ચલા-
વવા લાગ્યો,

ત્યારે એક રમકડાંનાં ડોકાં વેચનારો રસ્તામાં દેખાયો-લશ્કરનો સર-
દાર તેનાથી થોડોક દૂર હતો.

પેલાની પાસે એક સુંદર ઢાંકેલી ટોપલી હતી-જેની અંદર પેલો
રાખ્સ કેટલાંક ડોકાં ગોઠવીને મૂકતો હતો.

હવે આ અજબ થયલા રાખ્સ! સરદાર બેહરામે પોતાનો થોડો ડપ-
ટાળ્યો-અને પોતાના નેઝાની નોકે કરી પેલાં ડોકાંમાંથી એક ડોકું બેચકી લીધું.

અને તે નેઝા સીધો રાખ્સને પેલું ડોકું ને જગ્યાએ તે નાખવા ચાલતો
હતો ત્યાં સુધી પોતાનો થોડો ઢાંક્યો ગયો અને પછી તે ફેંકી દીધું.

રસ્તામાંજ તે ડોકાંના સારા રાગન મળ્યાથી બેહરામ બોલ્યો-કે
"એવીજ રીતે હું સાવેહ શાહનું સર પણ કાપીશ.

અને તેનાં લશ્કર આગળજ ખુલ્લું નાખી દઈ-તેનાં સધળાં લશ્કરનો
કચડપાન કાઢી નાખીશ."

જ્યારે પાદશાહના મોકલેલા પેલા ભસૂરે એવું બેયું-ત્યારે તેણે
ઘટતી રીતે ફાલ નાખી તપાસી બેયું.

પછી તે બોલ્યો કે "આ ફતેહમંદ નસીબનો મદ-પોતાની ભત્રી
મેહનતથી શેવટે તખ્ત મેળવશે.

જ્યારે તે પોતાની મુરાદ પામશે ત્યારે તે પછી-પોતાના પાદશાહથી
પણ સર ફેરવશે અને અખ બનશે."

બેચામહ બરે શકુરચાર આન બેગોફત
જહાનદાર બા હોઈ ધમ ગરત બેગોફત
વરા આન સખુન બહાર આમહ એ મરુગ
બેચેમરોઈ તીરહ શુદ આન તાજહ બરુગ
ફેરેતાહઈ ખાસ્ત અચ દર જવાન
ફેરેતાહ તાજાન બરે પહલવાન
બહ ગોફત રવ બા સેપહલુહ બેગૂચ
કે એમશખ એ ભઈ કે હરતી મપૂચ
બશખગીર બર ગઈ પીશે મન આય
તેહી કઈહ ખાહમ એ બીગાનહ ભય
બેગૂચમ બતુ હરુએ આયહ એ પન્હ
સખુન અન્હ ચાહ આમહમ સૂદમન્હ
ફેરેતાહહ આમહ બરે પહલવાન
બેગોફત આનએ બેશનીહ મહે જવાન
ચુનીન દાહ પાસોખ કે હરકર એ રાહ
નખાનન્હ આચ અચ ખેરહમન્હ શાહ
એ રહ આચ ગરતન બહ આયહ બકાલ
બનીર શવહ જીન સખુન બહ સેગાલ
ચુ પીરુચ ગર્દમ બેચાયમ બરત
દેરફશાન શવહ કેશવરે અફસરત
ફેરેતાહહ આમહ બનચદીકે શાહ
બેગોફત આનએ બેશનીહ અજાન રચમખાહ
એ ગોફતારે બા શાહ ખુશૂદ ગરત
હમહ રન્હે પૂચન્હ બી સૂદ ગરત
સેપહલુહ બશખગીર લશકર બેરાન્હ
બરીશાન હમી નામે ચચદાન બેખાન્હ
હમી રફત તા કેશવરે ખૂંચેચાન
એ લશકર નેચામહ કસીરા એચાન
બની બા બુવાલી મેચાન પુર એ કાહ
હમી બૂદ પૂચાન મેચાને સેપાહ
સવારી બેચામહ બરીહ આન બુવાલ
નદાદશ બહાએ બેપીચીહ ચાલ
ખોફશાન બન આમહ બબહરામ ગોફત
કે કાહરત લખતી મરા દર નેહોફત
બહાએ બુવાલી હમી દાશતમ
બપીશે સેપાહે તો ખુજાશતમ
કુનૂન બેરેતાહ અચ મન સવારી બરાહ
કે દારહ બસર બર એ આહન કોલાહ
બેબેરેતાહ આન મરુદશ દર બમાન
કસીદન્હ પીશે સેપહલુહ દમાન
સેતાનન્હફરા ગોફત બહરામ ગોરુહ
કે ઈન બેર્મે ચુનીન શુબોઈ તો ખોરુહ
સરો દરતો પાયશ શેકસ્તન્હ ખોરુહ
કશાનશ બપીશે સરાપર્દહ બોરુહ
મેચાનશ બખન્જર બહ નીમ કરુહ
ફેલે મહે બીદાહ પુર બીમ કરુહ
ખોફશી બર આમહ એ પર્દહ સરાય
કે અચ નામદારને પાકીજહ રાય
હરાન કરુ કે બા બર્મે કાહી એ કરુ
સેતાનહ નખાશદશ ફર્યાહ રસ

આથી તે પાદશાહ આગળ પાછો ફરી સધળી બીના કહી સંબળાવી-
જેથી પાદશાહ દુઃખી અને ગમગીન બન્યો.

તેને એ વાત જોત કરતાં પણ વધારે ખૂરી લાગી-અને તેના તાજો
ચેહરો કરમાઈ જઈ કાળો પડી ગયો.

તેણે ફરખારમાંથી એક જવાન એલચીને બોલાવ્યો-અને હોડતો કે ૩૧૩
પેહલવાન બેહરામ આગળ મોકલ્યો.

તેને કહ્યું કે “તું જા, અને સરદારને કહે-કે આજ રાતે તું જે
જગ્યાએ હોય ત્યાંથી આગળ ના વધતો.

સવાર પડતાંજ પાછો ફરજે અને મારી પાસે આવજે-હું પારકા
લોકોથી મારી ફરખાર ખાલી કરીને,

મને કેટલીક ઉપયોગી વાતો યાદ આવી છે-તેમાંની જે કાંઈ નસી-
હતની વાતો તને કહેવા ભેગ છે, તે કહીશ.”

પેલો કાસેદ તે પેહલવાનની નજીક આવ્યો-અને તે જવાન મહે જે
કાંઈ પાદશાહથી સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

તેણે પાછો એવો જવાબ કહેવાડયો કે “ઓ અકલમંદ પાદશાહ !
કોઈ કુચ કરી જતાં લશ્કરને રસ્તામાંથીજ પાછું તેડાવવું નથી.

રસ્તેથી પાછું ફરવું એ અપશુભન ગણાય છે-અને એ વાતથી સામે
દુશ્મન કૌવતમંદ બને છે.

જ્યારે હું ફતેહમંદ થઈ તારી આગળ આવીશ-ત્યારેજ તારો મુલક
અને તારું તાજ બળકતાં બનશે.”

તે કાસેદ પાદશાહની નજીક પાછો આવ્યો-અને તે લડાયક મહેથી
જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

પાદશાહ તેની વાતથી ખુશી થયો-અને તે કાસેદની સધળી મેહનત
ફાકટ ગઈ.

સરદાર બેહરામે સવારના પોહોરમાં લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું-તે ૩૧૪
તેઓની રૂબરૂમાં ખોદાતાલાનાં નામની યાદ કરવા લાગ્યો.

એ પ્રમાણે તે ખૂંચેચાનના મુલક સુધી ચાલવા લાગ્યો-તેનાં લશ્કરમાંથી
કોઇને પણ કશું નુકસાન પુર્યું હતું નહીં.

તેવામાં એક અઢરત એક ધાસથી ભરેલા કોથળા સાથે લશ્કર વચ્ચે
દોડવા લાગી.

એક સવારે આવી પેલી ગુણ ખરીદી લીધી-પણ તેણે તેની કીમત
નહીં આપી અને ચાલી ગયો.

પેલી અઢરત પોકારતી આવીને બેહરામને કહ્યું-કે “મારી પાસે
થોડુંક ધાસ હતું.

જે એક ગુણની કીમત જેટલું હતું-અને તે તારાં લશ્કર આગળ
મોકલું હતું,

તે હમણા એક સવાર કે જેણે પોતાનાં સર ઉપર લોહાંની કોલાહ
પેહેરી છે, તે રાહમાંથી આવી મારી પાસેથી લૂટી ગયો છે.”

આથી તુરત તે મહેને શોધી કાઢવામાં આવ્યો-અને જલ્દીથી તેને
સરદાર આગળ ખેંચી લાવ્યા

પેહલવાન બેહરામે પેલા લૂટ ચલાવનારને કહ્યું-કે “તું આવા મોટા
ગુનાહને તુરંચ સમજ્યો ?”

પછી તેણે માથું અને હાથ પગ છુંદી નાખવામાં આવ્યા-અને તેને
ખેંચતા ખેંચતા છાવણીમાં લઈ ગયા.

જ્યાં ખંજરથી તેની કમરના બે દ્રકડા કરી નાખ્યા-અને જુદમગારાણું ૩૧૫
હિલ તેથી ધારતી ભરેલું કીધું.

તે છાવણીમાંથી મનાહી પોકારી-કે “ઓ પાકીએહ વિચારના
નામદાર !

જે કોઈ કે કોઈ પાસેથી એક ધાસણું તનખણું પણ-લેશે અને તેના
પેસા નહીં આપશે,

મેયાનશ બખ્તર કુનમ બર હો નીમ
બેખરુન્દ ચીઝી કે બાયહ અસીમ
હમી રાન્દ બા દાહ ચુબીન્ સેપાહ
સુએ દામધાન્ અન્દર આમહ એ રાહ
અઝાન્ લશ્કરે સાવહો પીલો ગન્જ
હમી બૂદ અચ અન્દીશહ હોરુચ અરન્જ
અહેલ અરુશ અન્દીશહ બેસ્યાર ગશત
હેલશ જાન્ સખુન્ પુર એ તીમાર ગશત
રવાનશ પુર અચ ધમ હેલશ અર હો નીમ
હમી દાશતી જાન્ અહેલ તસો બીમ
શમે તીરહ ચૂન સર જહ અચ ચરુખ માહ
અખરારે બર્જીન્ ચુનીન્ ગોકૂત શાહ
કે અર સાચ તા સુએ દુશ્મન શવી
બેફરીઓ અચ તાખતન્ નહનવી
સેપાહશ નેગહ કુન્ કે અન્દો એ અન્દ
સેપહયુહ કુદામરતો ગોદાન્ કે અન્દ
બેફરુહ તા નામએ પન્દમન્દ
નબેશતન્દ નચ્દીકે આન્ પુર ગઝન્દ
હમાન્ નામહ બા હફચએ શાહવાર
કે આનરા નશાયહ ગેરેફતન્ શુમાર
ફેરેતાદહુરા ગોકૂત સુએ હરી
હમી રવ ચુ પયદા શવહ લશ્કરી
ચુનાન્ દાન્ કે બહુરામે જન્ગાવરત
મખેદાર કાન્ લશ્કરે દીગરત
અઝાન્ રાહ બનચદીકે બહુરામ પૂચ
સખુન્ હરએ બેશનીદી અચ મન્ બેગૂચ
બેગૂચશ કે મન્ બા નુવીદો ખરામ
બેગુસ્તર્દહ ખાહમ યકી તાઝહ દામ
નબાયહ કે પયદા શવહ રાએ તૂ
અગર બેશનવહ નામે આવાએ તૂ
મન્ ઊરા બદામત ફરાચ આવરમ
સખુન્હાએ અબો દરાચ આવરમ
અર આરાસ્ત બરુરાએ બરુઝીન્ બરાહ
બેયામહ બદાન્ સાન્ કે ફરુહ શાહ
316 ચુ બહુરામરા દીદ બા ઊ બેગોકૂત
સખુન્હા કુળ દાશત અન્દર નેહોકૂત
વજાન્ જયગહ શુહ સુએ સાવહ શાહ
બજાઈ કે પુહ પીલો ગન્જ સેપાહ
ચુ દીદશ સેતુદશ બેબાઈશ નમાચ
શનીદહ હમી ગોકૂત બા ઊ બરાચ
બેચકૂહ પયધામશ અચ હર દરી
બદાન્ તા શવહ લશ્કર અન્દર હરી
ચુ આમહ બદશતે હરી નામદાર
સરાપર્દહ જહ અર લબે જૂયબાર
તલાયહ બેયામહ એ તુર્કાન્ બરાહ
બેદીદન્ બહુરામરા બા સેપાહ
તલાયહ ચુ દીદ આન્ હેલાવર સેપાહ
બેયામહ દમાન્ તા બરે સાવહ શાહ
બેગોકૂત આન્ કે બા નામવર મેહુતરી
યકી લશ્કર આમહ બદશતે હરી

તેા હું તેની કમરના તલવારથી બે દૂકડા કરીશ-એ કાંઈ બેઘથે તે
પેસા આપીને ખરીદ કરજે.”

એવી રીતે ઈન્સાફ સાથ બેહરામ ચોખીન પોતાનું લશ્કર આગળ
ચલાવવા લાગ્યો-અને માર્ગ કાપતો તે દામગાન સંધી આવી લાગ્યો.

હવે આ તરફ હોરમઝ સાવેહનાં લશ્કર, તેના હાથીઓ અને તેના
ખઝાનાના વિચારોથી દુઃખી રહેતો હતો.

તેનાં દિલ ઉપર વિચારે ધણે ગમ્મે ક્રીધા-અને તે વાતથી તેનું દિલ
દુઃખી બન્યું.

તેના જીવ ગમથી ભરેલો અને તેનું દિલ બે દૂકડા બનેલું હતું-તેથી
તે દિલમાં બીક અને ધારતી પલ્લ રાખતો હતો.

સીઆહ રાતને વખતે જ્યારે આસ્માન ઉપરથી માહતામે પોતાનું
સર ઉઠાવ્યું-ત્યારે પાદશાહે બર્જીનના છોકરા ખર્રાદને કહ્યું,

કે “તૈયાર થા કે જેથી તું દુશ્મનનાં લશ્કર તરફ જાય-ઉલટ પકડ
અને દોડવાથી જરા પલ્લ આસાયેશ લેતો ના.

ત્યાં તપાસ કર કે તેનું લશ્કર કેટલું છે અને કેવું છે-સરદાર કોણ
અને પેદલવાન કોણ છે?”

પછી તેણે હોકમ ક્રીધા જેથી એક નસીહત ભરેલું નામુ-તે તુકસાન-
કારક દુશ્મન ઉપર લખવામાં આવ્યું.

તે નામુ એક પાદશાહી હદયો કે જેની ગણતરી થઈ શકે નહીં, તેની
સાથ મોકલી આપ્યું.

તે એલચીને કહ્યું કે “હેરાત તરફ-ચાલવા માંડ અને જ્યારે પલ્લ એક
લશ્કર દેખાય,

ત્યારે એમજ સમજાને કે ત્યાં લડાયક બેહરામ છે-તે લશ્કર કોઇનું
છે એમ ના ધારતો.

ત્યાંથી બેહરામની પાસે જજે-અને જે કાંઈ મેં તને કહ્યું છે તે
તેને કહેજે.

તેને કહેજે કે હું વધાર્થી અને ખુશી ભરેલી વાતો સાથ-(સાવે ઉપર)
એક નવો ફાદો પાંચરવા આહું છું.

માટે એવું નહીં બનવું બેઘથે કે તે તારૂં નામ અને વાખવાખી
સાંભળી તારો બેદ પામી જાય.

હું તેને તારા ફાદામાં સપડાવીશ-અને તે માટે ચાપફૂસી ભરી
લાગ્ની લાગ્ની વાતો કરીશ.”

હવે ખર્રાદે બર્જીન સફર કરવા માટે તૈયાર થયો-અને જેમ પાદ-
શાહે ફર્માવ્યું હતું તેમ ચાલ્યો આવ્યો.

જ્યારે તેણે બેહરામને જોયો ત્યારે જે છૂપી વાતો હતી તે તેને કહી.

પછી ત્યાંથી તે જે જગ્યાએ હાથી ખઝાનો અને લશ્કર હતું ત્યાં
સાવેહ શાહ આગળ ગયો.

જ્યારે ખર્રાદે તેને જોયો ત્યારે તેની વખાણ ક્રીધી અને તેને નમન
ક્રીધું-અને હોરમઝ તરફથી સાંભળેલી વાતો ખાનગીમાં કહી સંભળાવી.

વળી તેણે પાદશાહના પયગામમાં તરેહવાર રીતે વધારો ક્રીધો-કે
જેથી કરી તેનું લશ્કર હેરાતમાં દાખલ થાય.

આથી જ્યારે નામદાર સાવેહ હેરાતના જંગલમાં આવ્યો-ત્યારે તેણે
નદીના કિનારા ઉપર પોતાની છાગણી નાખી.

તુર્કીઓમાંથી તલાયા લશ્કર રહ્યાં ચોકી કરવા નીકળ્યું-તેઓએ
લશ્કર સાથે બેહરામને જોયો.

તલાયાએ જ્યારે તે દિલાવર લશ્કર જોયું-ત્યારે દોડતો કે સાવેહ
શાહ આગળ આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “એક નામદારી ભરેલા સરદાર સાથે-હેરાતનાં મય-
દાનમાં એક લશ્કર આવ્યું છે.”

સુખનહા શુ બેસીઈ અજુ સાવહ શાહુ
પુરુ અન્દીશહુ શુદ મહે બ્યન્દહુ રાહુ
એ અયમહુ ફેરેત્તાદહુરા બાજુ બાન્દ
બુન્દી ફેરાવાન્ સુખનહા બેરાન્દ
બહુ ગોકૂત અય રીમને પુરુ ફેરીય
મગરુ કચ ફરાગી નદીદી નેરીય
બેરૂતી એ દરગાહે આન્ ખારુ શાહુ
બદાન્ તા મરા દામ સાગી બરાહુ
બજન્જ આવરી પારુસી લશકરી
જની અયમહુ બરુ મરુઘઝારે હરી
અનીન્ ગોકૂત બરુરાદે બરુગીન્ બશાહુ
કે પીશે સેપાહુ તે અન્દકુ સેપાહુ
ગરુ આયહ બેરેતી ગુમાની મબરુ
કે ઈન્ મરુઅબાની યુવહ બરુ ગુઝરુ
બગરુ એન્હારી ચકી નામબુચ
એ કેશવરુ સુએ શાહુ બેન્હાહુ રૂય
વરુ અયદુન્ કે બાઝારુગાની સેપાહુ
બેયાવરુહ તા બાશહુ ઈમન્ બરાહુ
કે બાશહુ કે આરહુ બરુએ તેા રૂય
અગરુ ફૂહો દયા શવહ કીનહુ બુચ
એ ગોકૂતારે ઊ શાહુ શુદ સાવહુ શાહુ
બહુ ગોકૂત માના કે ઈન્દેત રાહુ
ફેરેત્તીમ ચકુ મરુહ તા દરુ રસહુ
કે ઊ નીકુબાહરેત અગરુ મહે બહુ
શુ બરુરાદે બરુગીન્ સુએ અયમહુ રકૂત
બરુ આમહુ શબો તીરહુ અજુ ફૂહુ તકૂત
બેસીચીદો બરુદાશત રાહે ગુરીચ
બદાન્ તા નેયાયહ બહુ રસ્તખીચ
બદાન્ગહુ કે શખ તીરહુ તરુ ગશત શાહુ
બકુફરુ ફરુમુહ તા બા સેપાહુ
એ પીશે પેદરુ તા દરે પહુલવાન્
બેયાયહ બેરુદમહુ મહે જવાન્
શુ આમહુ બનચદીકે ધરાન્ સેપાહુ
સવારી બરુ અકૂગન્દ ફર્જન્દે શાહુ
કે પુસેહુ કે ઈન્ જન્ગબુચાન્ કે અન્દ
બગીન્ તાખતન્ સાખતહુ બરુ એ અન્દ
એ ઉકાન્ બેયામહુ સવારી શુ મરુહ
બોડીશીહુ કચ નામદારાને મરુહ
સેપહુયુહ કુદામરેતો સાલારુ કીસ્ત
બરુઅમ અન્દરુન્ નામબરુદારુ કીસ્ત
કે ફકુફરુ ચશ્મો દેલે સાવહુ શાહુ
વરા દીહ બાહહુ હમી બી સેપાહુ
એ લશકરુ બેયામહુ ચકી રજમબુચ
બબહુરામ ગોકૂત આન્એ બેસીઈ અજુચ
સેપહુયુહ બેયામહુ એ પર્દહુ સરાય
દેરકૂરી દુરોખશાન્ બસરુ બરુ બપાય
શુ ફકુફરુ ચીની બેદીદશ બેતાખત
સમન્દે ચમાનશ બપાય દરુ નેશાખત
બેપુસીદો ગોકૂત અજુ કુલ રાન્દઈ
કુન્દાન્ ઈસ્તાદહુ બેરા માન્દઈ

ન્યારે સાવહ શાહે તેની વાતો સાંભળી-ત્યારે તે રાહ શોધનારો મહે
અંદેશા બરેદો થયો.

તેણે તમ્બુમાંથી પેલા ધરાની એલચીને પાછા બોલાવ્યા-અને ગુસ્સામાં
આવી તેની સાથ ધણીક વાતો કીધી.

તે બોલ્યો કે “એ ફરેબ ભરેલા રીમન શખ્સ !-કહાચ તેં મોટાધના ૩૧૮
સખબે પડતી બેઈ હરો નહીં.

તું તે ખુવાર બનેલા પાદશાહની દરગાહમાંથી એ માટેજ નીકળ્યો-
કે જ્યો તું મને રસ્તામાંજ ફાંદામાં ફસાવે.

તું એક ધરાની લશ્કર લડાઈ માટે લાવે-અને હેરાતનાં જંગલમાં
તું છાવણી નાખે.”

ખરરાદે બરગીને પાદશાહને એવો જલાબ દીધો-કે “તારાં લશ્કર
આગળ તે તે થોડુંજ લશ્કર છે.

અગર આવ્યું હોય તો તે માટે તું કરો ખૂરા વિચાર ના લઈ બ-
કારણકે એ એક હાકેમ કોઈ ટેકાણે જતો હશે.

અથવા કોઈ કીર્તિ શોધનારો હાકેમ પોતાના મુલકથી પાદશાહ
આગળ માફી માગવા માટે જતો હશે.

અથવા તો એમ પણ બને કે કોઈ મોટો સોદાગર રસ્તામાં લૂટા-
વાની ધાસ્તીથી નચિન્ત રહેવા માટે સાથે લશ્કર લાવ્યો હોય.

અગરને એક પહાડ કે દયાં પણ લડાયક બને-તોપણ તારી સામે
થવાની કોણ શખ્સ તાકત ધરાવે છે ?”

સાવહ શાહ તેની વાતથી ખુશી થયો-અને બોલ્યો કે “હું ધારું છું
કે કદાચને કાંઈ એવીજ રીતે હશે.

હું એક માણસને મોકલું છું કે તે ત્યાં જઇને જોય-કે તે દોસ્ત છે
કે કોઈ દુશ્મન છે ?”

ન્યારે બર્ગીનેનો બેટો ખરરાદ પાછો પોતાની છાવણીમાં ગયો-અને ૩૧૯
જેવી રાત પડી,

ત્યારે તેણે સધળી તૈયારી કીધી અને ત્યાંથી નાસી જવાનો માર્ગ
પકડ્યો-કે જ્યો તેની ઉપર રસ્તાખેજ આવી પડે નહીં.

હવે જે વખતે કે જ્વાત વધારે અંધારી થઈ તે વખતે સાવહ શાહે-
પોતાના બેટા ફગફરને ફર્મલ્યું કે “લશ્કર સાથ

તે અકલમંદ જવાન મહે બાપની આગળથી પેલા પેહલવાનની છાવણી
સૂધી ખબર કાઢવા જાય.”

ન્યારે ફગફર ધરાની લશ્કરની નજીક આવ્યો-ત્યારે તે પાદશાહના
ફર્જેદે એક સવાર ત્યાં દોડાવ્યો,

કે તે જઇને તેને પૂછે કે “આ લડાયક લોકો કોણ છે ?-અને આટલી
બધી દોડધામ કરીને શું કરવા ધારો છો ?”

તુર્કીઓમાંથી તે એક સવાર રોતાબ આવ્યો-અને પોકાર મારી બોલ્યો
કે “ઓ બહાદુર નામદારો !

તમારો સરદાર અને સેપેહસાલાર કોણ છે-અને લડાઈમાં નામ
કઠાવનારો શખ્સ કોણ છે ?

કારણકે સાવહ શાહનો ખારો બેટો ફગફર-તેને લશ્કર વગર એકલો
મળવા માંગે છે.”

ધરાની લશ્કરમાંથી એક લડાયક શખ્સે આવી-જે કાંઈ પેલા સવારથી
સાંભળ્યું તે બેહરામને કહ્યું.

આથી તે સરદાર છાવણીમાંથી બાહર આવ્યો-તેનાં સર ઉપર જળ ૩૨૦
કતો ઝુંડો હડતો હતો.

ન્યારે ફગફર ચીનીએ તેને જોયો ત્યારે થોડો દોડાવ્યો-અને પોતાના
તેજી થોડાને પસીનામાં ગર્કવ કરી નાખ્યો.

ખચર આક્રીયત પૂછીને બોલ્યો કે “તું કયાં જવા ચાહે છે-અને
હવડાં અહીં શા માટે થોબી ગયો છે ?

શનીદમ કે અથ પારસ યુગ્મીખતી
કે આગેદહુ મસ્તીઓ ખૂન રીખતી
ચુનીન ગોકૂત બહુરામ કીન ખુદ મખાઈ
કે બા શાહે ઇરાન કુનમ કીનહુ ચાહ
મન ઈદર અરજમ આમદમ બા સેપાહ
એ બહદાઈ રકૂતમ બહમનિ શાહ
ચુ અથ હરકરે સાવહુ શાહ આગેહી
ઘોષામદ બદાન બારુઆહે મેહી
મરા ગોકૂત રવ શાહે ઇશાન બેગીર
બગોર્ગે સનાનો અશમ્શીરે તીર
ચુ બેશનીહ ફઘફૂર અરુશત જૂદ
બપીરો પેદર બાજ ગોકૂત આનએ બૂદ
શનીહ ઇન સખુન સાવહુ શુદ બહ મખાન
ફેરેસ્તાદહુરા ભેસ્ત હમ દર અમાન
કસી ગોકૂત અરુરાઈ અરુઝીન ગુરીખત
હમી ઝામદન ખૂને મેઘમાન બેરીખત
ચુનીન ગોકૂત પસ બા પેસર સાવહુ શાહ
કે ઇન બહુમાન મરુદ ચૂન ચાકૂત શાહ
શબે તીરહો હરકરે બી શુમાર
તલાયહુ મેરા શુદ ચુનીન ખાર કાર

૩૨૧

પયધામ ફેરેસ્તાદને સાવહુ શાહ
નઝદે બહુરામ ચુબીનહુ વ
પાસોખે આન.

—:૦:—

વજાન પસ ફેરેસ્તાદ મહી કોહુન
અનઝદીકે બહુરામે ચીરહુ સોખુન
બહુ ગોકૂત રવ પારુતીરા બેગૂય
કે ઈદર બખીરહુ મરીજ આખરૂય
હમાના કે ઇન માયહુ દાની દુરેસ્ત
કે આન પાદશાહે તો મર્ગે તો ભેસ્ત
બજંગત ફેરેસ્તાદ નઝદે કસી
કે હમતા નદારહ બગીતી બસી
તોરા ગોકૂત રવ શાહે ઇશાન બેગીર
શનીહી તો ગોકૂતારે ના દેલપઝીર
અગર ફૂહ પીરો મન આયહ બરાહુ
બપાય અન્દર આરમ બપીલો સેપાહુ
ચુ બેશનીહ બહુરામ ગોકૂતારે ઊય
બેખન્દીહ અઝાન તીજ બાઝારે ઊય
ચુનીન દાહ પાસોખ કે શાહે નેહાન
અગર મર્ગે મન ભૂયહ અન્દર નેહાન
ચુ ખુશૂદ બારીહ એ મન શાયદમ
અગર ખાફ બાહો બેપયમાયદમ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ બરે સાવહુ શાહ
બેગોકૂત આનએ બેશનીહ અઝીન રજમખાહુ

૩૨૨

મેં સાંભળ્યું કે તું ઇરાનથી નાસી આવ્યો છે-કારણ કે ત્યાં તેં કુખી
થઈને ખૂન મરજી ચાહ કીધી છે.”

બેહરામ બોલ્યો કે “ખોદા એવું નહીં દેખાડે કે હું ઇરાનના શાહ
સાથ કીનાનો વિચાર પણ કરું.”

હું અહીં લડાઈ માટે લશ્કર લઈ આવ્યો છું-અને પાદશાહના હુકમ-
થીજ હું બગદાદથી નીકળ્યો છું.”

જ્યારે સાવેહ શાહનાં લશ્કરની બબર તે ખુલ્લું દરબારમાં પુગી,

ત્યારે મને હોકમ થયો કે તું જ, અને ગુર્જ, નેઝા તલવાર અને
તીરથી તેઓને રસ્તો રોકી નાખ.”

જ્યારે ફગફૂરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે રોતાબ પાછો ફર્યા-અને બાપ
આગળ આવી બે કાંધ બન્યું હતું તે ખુલ્લું કહ્યું.

સાવેહ શાહ આ વાત સાંભળતાંજ બદગુમાન બન્યા-અને તુરતજ
પેલા કાસેદને શોધાવ્યો.

કોઇયે બબર આપી કે “ખરારાઈ બર્જીન તો નાસી ગયો છે-તે અત્રે
આવવા માટે ધલ્લોજ દિવગીર થયો હતો.”

પછી સાવેહ શાહે પોતાના બેટાને કહ્યું-કે “તે દુસ્મન કેમ નાસી
જવા પામ્યો ?

અંધારી રાત અને બેશુમાર લશ્કર હતું-તે છતાં તલાયા લશ્કરે એવી
ગફલતી શા માટે કીધી ?”

સાવેહ શાહે બેહરામ ચોબીને ઉપર
પયગામ મોકલવો અને તેનો
જવાબ મેળવવો.

—:૦:—

પછી તેણે એક છુટ્ટા શખ્સને બોલી દરાજ બેહરામની નઝદીકે મોકલ્યો.

તેને કહ્યું કે “તું જ અને પેલા પારસીને કહે-કે તું અત્રે બેહુદી
રીતે પોતાની આબર ના ગુમાવ.

એ તો તું નક્કીજ બલુને કે તારા તે પાદશાહે તારું મોત શોધ્યું છે.

કારણ કે તેણે તને એવા શખ્સ સાથ લડવા મોકલ્યો છે-કે જેની
બરોબર્યાં દુન્યામાં ધલ્લોજ થોડા છે.

તેણે તેને કહ્યું કે ‘જ તેઓને રસ્તો રોક -અને તેં તે બેહુદી વાત
બંચકી લીધી.

પણ જો એક પહાડ પણ મારા રસ્તામાં આવીને ઉભો રહે-તો મારા
હાથીએ અને લશ્કરે કરી તેને કચડી નાખું.”

જ્યારે બેહરામે તેની વાતો સાંભળી-ત્યારે તેની પતરાજ ઉપર તે
હસવા લાગ્યો.

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “દેરાનો પાદશાહ-અગર છપી રીતે
મારું મોત શોધે છે,

તો જ્યારે તે મારીથી એમજ ખુશી થતો હોય ત્યારે અગર મારું
ખુલ્લું કદ ખાકમાં પડે તો તે મને લાયકજ છે.”

પેલા કાસેદ સાવેહ શાહ પાસ પાછો આવ્યો-તેણે તે લડાયક
શખ્સથી બે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું.

બહુ ગોકૂત રવ પાર્શ્વેશિ મેઘ્ય
કે અન્દીન શેરા બાયદત ગોકૂતમ્ય
શેરા આમદેતી બહીન્ રમ્મબાહુ
એ મા આરૂં હરૂએ ખાહી બેખાહુ
ફેરેત્તાદહુ આમદ બબહુરામ ગોકૂત
કે દારી કે દારી બરૂ આરૂ અચ નેહોકૂત
કે ઈન્ શહુરૂયારેત નીકૂ અખતરી
મેઘ્યહ હમી અચ તો ફર્માનબરી
બહુ ગોકૂત બહુરામ ઊરા મેઘ્ય
કે ગરૂ દાહખાહી બહાનહુ મલૂય
ગરૂ અચદૂન્ કે બા શહુરૂયારે બેહાન
હમી આશતી ભૂઈ અન્દર નેહાન
તોરા અન્દરીન્ મરૂચ મેહુમાન કુનમ
બચીઝી કે ભૂઈ તો પયમાન કુનમ
બેખખશમ સેપાહે તોરા સીમો જરૂ
કેરા દરૂખરૂ આયદ કોલાહો કમરૂ
સવારી ફેરેત્તામ બનચદીકે શાહુ
બહાન્ તા બપીશ આયદત નીમહુ રાહુ
બસાને હમાલાન્ અલકૂ સાજદત
અગરૂ દસ્તી શાહુ બેવાજદત
વરૂ અચદૂન્ કે ઇદરૂ બજગૂ આમદી
બદર્યા બકામે નહગૂ આમદી
થુનાન્ બાચ ગર્દી એ દસ્તે હરી
કે બરૂ તૂ મેગેર્યંદ હરૂ મેહુતરી
બબરૂશતનત પીશ દરૂ ચાહુ બાહ
પસત બાહો બારાન્ત હમરાહુ બાહ
નેયાવદત ઇદરૂ મગરૂખખતે બાહ
હમી માસત તા બરૂ સરત બાહ રસદ
ફેરેત્તાદહુ બરૂગસ્તો આમદ થુ બાહ
પયામે જહાનભૂય ચકુસરૂ બેદાહ
થુ બેશનીહ પયધામે ઊ સાવહુ શાહુ
બરૂ આરોકૂત અજાન્ સગદેહ રમ્મખાહુ
અજાન્ સરૂદ ગોકૂતન્ દેલશ તગૂ શુદ
રેખાનશ એ અન્દીશહુ બી રગૂ શુદ
ફેરેત્તાદહુરા ગોકૂત રવ બાચ ગરૂદ
પયામી બેખરૂ નચદે આન્ હીવ મરૂદ
મેઘ્યશ તોરા નીસત દરૂ જગૂ નામ
ન અચ કોશતનત નીચ યાબીમ કામ
થુ શાહે તો બરૂ દરૂ મરા કેહુતરન્દ
તોરા કમતરીન્ આકરાન્ મેહુતરન્દ
ગરૂ અચદૂન્ કે બેહાદૂ ખાહી એ મન્
સરત બરૂ ગુજારમ અઝીન્ અન્બુમન્
ફેરાવાન્ બેયાબી એ મન્ ખાસતહુ
શવદ લશકરત ચકુસરૂ આરાસતહુ
બગોકૂતારે બી સૂદો હીવાનગી
નભૂયદ જહાનભૂય મદાનગી
ફેરેત્તાદએ શાહે ગર્દનફરાચ
બેયામદ બનચદીકે બહુરામ બાચ
બેગોકૂત આન્ ગેરાયદહુ પયધામે ઊય
હમાના કે થુદ જાન્ સથુન્ કામે ઊય

તેને કથું કે “તું” પાછો ન અને તે પાર્શ્વેશિ કહે-કે તને એટલી
બધી વાતો શા માટે કરવી જોઈયે ?

તું શા માટે આ લડાઈગાહમાં આવ્યો છે ?-અગર તારી કાંઈ પણ
ખાહેશ હોય તે મારી પાસેથી માગી લે.”

તે કાસેદ પાછો આવ્યો અને બેહરામને કથું-કે “તારી જે કાંઈ
છપી ખાહેશ હોય તે ખુલી કરીને કહે.

કારણકે આ અમારો પાદશાહ નેક સેતારેનો છે-અને તે તારી નોક-
રીની ખાહેશ રાખે છે.”

બેહરામને તેને જવાબ હીધો કે “તું” તેને કહેજે-કે અગર તું દાદ
માગતો હોય તો એવાં બહાના ના કાઢ.

જે દેશના પાદશાહ સાથે-અંદરખાનેથી સુલેહ શોધતો હોય,

તો આવ, હું તને અમારા મુલકમાં મેહમાન બનાવીશ-અને જે
ચીજની તને ખાહેશ હોય તે આપવાતું હું તને વચન આપીશ.

તારાં લશ્કરને સોનાં રૂપાંની બક્ષેશ કરીશ-તેમજ જે કોઈ લાયક ૩૨૩
હોય તેને કેલાહ અને કમરખંદ આપીશ.

એક સવારને પાદશાહની નજદીક મોકલીશ-કે જોઈ તે અડધે રસ્તે
તને એસ્ત્રીકબાલ લેવા આવશે.

અને તને પોતાની બેરાબરીથી ગણીને તને માનપાન આપશે-અગરજો
તું તેનો દોસ્ત થશે તો તે પાદશાહ તને પુષ્કળ નવાજશે.

પણ જો તું અહીં લડવાજ આવ્યો હશે-તો તું જાણ કે દર્યાની
અંદર મગરમચ્છનાં મોંઢામાંજ આવ્યો છે.

આ હેરાતનાં મયદાનમાંથી તું એવી હાલતે પાછો ફરશે-કે સધળા
સરદારો તારી ઉપર રડશે.

અહીંથી નાસી જતી વખતે તારી આગળ ખાઈ ખોદાયલી હોણે !-
તેમજ તારી પાછળ તોફાની પવન અને વરસાદ લાગુ પડશે !

તારાં ખૂરાં નસીબ સિવાય બીજું કોઈ તને અને લાવ્યુંજ નથી-તે
એમજ ચાહતું હતું કે તારી ઉપર આક્રમ આવી પડે.”

તે કાસેદ પાછો ફર્યો અને પવનની ઝડપે નીકળી આવ્યો-તે સર-
દારોને સધળો પયગામ પુગાડ્યો.

જ્યારે સાવેહ શાહે તેનો પયગામ સાંભળ્યો-ત્યારે તે ધાતકી લડવૈયા
ઉપર ઝરસે થયો.

તેના એવા સખ્ત બોલવાથી તેનું દિલ કચડાઈ ગયું-અને તે વિચારથી
તેના મોઢાંનો રંગ હડી ગયો.

કાસેદને કથું કે “ફરી પાછો ન-અને પેલા એહરેમન મદની આગળ ૩૨૪
એક પયગામ લઈ ન.

તેને કહેજે કે ‘લડાઈમાં કાંઈ તે કીર્તિ મેળવી નથી-એટલે તને
મારવાથી અમેને કથું મળવાતું’ પણ નથી.

તારા પાદશાહ જેવા તો મારા દરવાજા ઉપર નોકરો છે-જ્યારે કમીના
નોકર જેવાએ તારા સરદારો છે,

ત્યારે અગરજો હવડાં તું મારી પાસેથી મારી માંગે-તો મારી
સધળી અન્બુમનમાંથી તારાં સરને સરફરાજ કરે.

મારી પાસેથી તું ધણીક ખજાનો પણ મેળવશે-અને તેથી તારું
તમામ લશ્કર ધનવાન બનશે.

વગર ફાયદાની અને હીવાની વાતોથી-કમગી રાખસો મદાનગી મેળ-
વતા નથી.”

ગર્દન ફરાજ પાદશાહને કાસેદ-પાછો બેહરામ આગળ આવ્યો.

અને તેનો તે મતલબી પયગામ પુગાડ્યો-તું જાણ કે તે પયગામથીજ
તેને પોતાની મતલબ કાઢવાની હતી.

૩૨૫

શુ બેશનીહ પચધામ આ મરૂદ ગોકૂત
કે પાસીઆ એ મોકૂતર નખાયદ નેહોકૂત
બિચૂચથી કે મરૂ મન્ ચુનીન કેહૂતરમ
કે નન્ આયદ અચ કેહૂતરી અરૂ સરમ
શહનશાહ આ લશકર અચ નન્ગે તૂ
અતુન્હી નન્ચદ હમી જન્ગે તૂ
મન્ અચ ખુદગી રાન્દહ અમ આ સેપાહ
કે વચરાન્ કુનમ દૂદએ સાવહ શાહ
બિચુરમ સરશરા અરમ નચદે શાહ
નેચર્હ કે અરૂ નીહહ સાઝમ અરાહ
અઈરાન્ અરમ આકે તુરાનો ચીન્
નમાનમ યહી નામવરૂ અરૂ અમીન્
એ મન્ ઝીન્હારી બુવદ નન્ગે તૂ
અહીન્ ખુરદગી કર્દહ આહન્ગે તૂ
નખીની મરા જોચ અરૂએ નખરૂદ
દેરૂદરી પસે પોશ્તે મન્ લાજવરૂદ
કે હીદારે આન્ અમદહા મર્ગે તોરેત
નેચામે સનાનમ સરે તર્ગે તોરેત

સરૂ કશીદને સાવહ શાહ વ અહ-
રામ ચૂળીન્ અજન્ગે ચક્રદીગર.

ન્યારે બેહરામે તે પચધામ સાંભળ્યા ત્યારે તે મર્ગને કહ્યું- “તું
તે સરદારથી આ મારો જવાબ પ્રપાવતો ના.

તારા પાદશાહને કહે કે તને જોઈ એક નોકર જેવો લાગતો હોઈ-તો
હું કહું છું કે તારા નોકર બનવાથી મારાં નામને અચળ લાગે છે.

મારો શેહન્શાહ તારા જેવા સાથ લડવાને અચળ સમજે છે-અને તેથી
ઉતાવળો બની તારી સાથ લડવા આવતો નથી.

હું અચપણથીજ લશ્કર સાથે જોડાયેલો રહ્યો છું-(એટલાજ માટે)
કે સાવેહ શાહનું ક્રૂર બંધન બરબાદ કરી નાખ્યું.

અને તેનાં સરને કાપી મારા પાદશાહ પાસે લઈ જઈ-જે કે આવ્યે
રસ્તે તે સરને નેઝા ઉપર લટકાવી લઈ જઈ તે લાયક ગણ્યારો નહીં.

તુર્કેસ્તાન અને તારતરીના મુલકની હું ખાક ધરાનમાં લઈ જઈ-તારી
અમીન ઉપર એક પછી નામીયા શખ્સને રહેવા નહીં દેઉં.

જો તું મને શરણે આવે તો તેમાં તને અચળ લાગશે-કારણકે નાન-
પણથીજ મેં તને મારવાનો ઉરાદો રાખ્યો છે.

હવે પછી તું મને મારી પીઠ પાછળ ઉડતા લાજવર્દી ખુંડા સાથ
લડાઈના વખત સિવાય બીજે કંઈ જોશે નહીં.

કારણકે અમદહાની સુરતવાળા મારા ખુંડાનો દેખાવ એજ તારૂં મોત
છે-મારા નેઝાનું મેયાન (રહેઠાણ) તારૂં સર તેમજ તારી લોઢાંની ટાપીજ છે.

સાવેહ શાહ અને બેહરામ ચોખીને એક બીજા
સાથ લડાઈ કરવા માટે લશ્કરની સફ ખેંચવી.

ન્યારે બેહરામને મોંઘી એવી સખત વાતો સાંભળી-ત્યારે સાવેહને
કાસેદ પાછો ફર્યો.

તેણે આવી જે કાંઈ જોયું અને સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું-આથી તે
તુર્કી પાદશાહનું સર કીનાથી નેશમાં આવ્યું.

તેણે કહ્યું કે “નગરાં બાહર કાટે-અને ઝોરેમંદ હાથીઓ મય
દાનમાં લઈ જાય.”

ઘોડાનાં પગલાંની ધ્રુણથી તમામ મુલક સીઆહ થઈ ગયા-રણસિંગ-
ડાંના પોકાર બાહર આવ્યા.

ન્યારે બેહરામે સાંભળ્યું કે “તેનું લશ્કર બાહર આવ્યું-અને તેથી
પહાડની ખીણ અને મયદાન લાલ, પીળાં અને કાળાં બન્યાં,”

ત્યારે તેણે હોકમ ક્રીધા જેથી સધળું લશ્કર ઘોડા ઉપર સવાર થયું-
તે કડીવાળું બખ્તર પેહેરનારો બેહરામ હાથમાં ગોચ્ર પકડી મયદાનમાં આવ્યો.

તેની પીઠ પછાડી હેરાત શેહર આવ્યું હતું-ન્યારે તેની સામે સાવે
શાહનું તલવાર મારનારું એક લશ્કર હતું.

તેણે ડાબી અને જમણી બેઠે બાજુ બરાબર ગોઠવી-સધળું લશ્કર
લડાઈ માટે એક દિલ અને એક વિચારનું બન્યું હતું.

તું કહે ગોચા તમામ જેહાન બખ્તરથીજ બરાઈ ગઈ છે-અને તેઓના
બાલાની નોકથી ગોચા સેતારા રાશન થયા છે.

સાવેહ શાહે તે લડાઈનાં મયદાનની ગોઠવણ અને રચના ઉપર
નેગાહ ક્રીધી.

તેણે હેરાત બેહરામની પીઠ પછાડી આવેલું જોયું-તેમજ પોતાની
જગો સાંકડી અને ના પસંદ પડતી જોઈ.

પછી તેણે પોતાના અનુભવી અને દિલસોઝ સવારોને એ પ્રમાણે કહ્યું,

૩૨૬

શુ બેશનીહ ગોકૂતારહાએ દુરેશ્ત
દેરેસ્તાદએ શાહ બેન્મૂદ પોશ્ત
બિયામદ બેગોકૂત આનએ હીદો શનીહ
સરે શાહે તુર્કીન એ કીન્ અરૂ દમીહ
બેકરમૂદ તા ફ્રસ બીરૂન્ અરૂદ
સરકાચ પીલાન્ અહામૂન્ અરૂદ
સેયહ શુદ હમહુ કેશ્વર અચ મર્દે સુમ
અરૂ આમદ બોરૂશીદને ગાવદુમ
શુ બેશનીહ બહુરામ કામદ સેપાહ
દરે દસ્ત શુદ સુખોર્ જોર્ સેયાહ
સેપહશ બેકરમૂદ તા અરૂ નેશસ્ત
બિયામદ એરેહુદારૂ ગોર્જી બદસ્ત
પસે પોશ્તે જી શારસાને હરી
અપીશ અન્દરૂન્ તીલજન્ લશ્કરી
બિયારસ્ત આ મયસરહુ મયમનહુ
સેપાહી હમહુ ચક્ર દેહો ચક્ર તનહુ
તો ગોકૂતી જહાન્ ચક્રસર અચ જઉશનસ્ત
સેતારહુ એ નઉકે સનાન્ રઉશનસ્ત
નેગહુ કરૂદ આન્ રચમગહુ સાવહ શાહ
અઆરાયેશો સાએ આન્ રચમગાહુ
હરી અચ પસે પોશ્તે બહુરામ હીદ
હમાન્ જાએ ખુદ તન્ગો નાકામ હીદ
ચુનીન્ ગોકૂત પસ આ સવારાને ખીશ
જહાન્ હીદહો ધમ ગોસારાને ખીશ

કે આમજ ફેરીબન્દએ નચરે મન
આઝાન પાર્શી મેહુતરે અન્બુમન
હમી બૂદ તા આન સેપહ શારસાન
ગેરેફતાને શુદ ભાએ મન ખારસાન
બરાન ભય તન્ગી સફી બર કશીદ
હયા નીલચૂન શુદ જમીન નાપદીદ
સેપહ બૂદ બર મયમનહુ એલ હજાર
સવારાને મૂબીનવરે નીજહુદાર
અબર મયસરહુ એલ હજારે હેગર
હમહુ નાવકુ અન્દાજો પર્ખાશબર
અકલખ અન્દરૂ નામવર એલ હજાર
એ નીજહુયુઝારે એ ખન્જર ગઝાર
હમાન એલ હજાર અચ દેલીરાને મરહ
પસે પોરશે લશકર અબર પાય કરહ
એ લશકર ખરી નીચ બી કાર બૂદ
બદાન તન્ગી અન્દર ગેરેફતાર બૂદ
શુ દીવાર પીલાન બપીશે સેપહ
ફરાચ આવરીદને બરતન્દ રાહ
પસ અન્દર ધમી શુદ દેલે સાવહુ શાહ
કે તન્ગ આમદશ ભયગાહે સેપહ
તો ગોકૂતી બેગૂયહ હમી બખતે ભય
કે બીકાર ખાહદ શુદન તખતે ભય

કે “ પેલી ઇરાની અન્બુમનના સરદારોમાંથી એક ફરેબ દેનારો શખ્સ
મારી નજદીક આવ્યો.

અને જ્યાં સુધી પેલાં સામાં લશકરે તે રોહર રાફી લીધું અને મારી કરત
જગ્યા કાંઠા કચરા ભરેલી બની, ત્યાં સુધી તે અહીં થોભ્યા હતા.”

પછી તેણે તે તંગ જગ્યા ઉપર પોતાનાં લશકરમાંથી એક સફ ખેતી-
જેથી હવા કાળી પડી ગઇ અને જમીન ઢંકાઇ ગઇ.

જમણા હાથ ઉપર લાલાવાળા અને નેઝા મારનારા ચાળીસ હજાર
સવારોનું લશકર હતું.

બીજા ચાળીસ હજાર ડાબા હાથ ઉપર હતા-જે સઘળા તીર માર-
નારા અને લડાયક સવારો હતા.

લશકરની હરોલમાં શુ નેઝા ફેંકનારા કે શું ખજર મારનારા ચાળીસ
નામદારો હતા હતા.

તેમજ બહાદુર દેલીરામાંથી ચાળીસ હજાર સવારો-લશકરની પીઠ
પછાડી હતા કીધા.

લશકરમાંથી બીજા ધણાક સવારો ફાલતુ હતા-કે જેઓ જગ્યાની
તંગાસને લીધે લાચાર બનેલા હતા.

એક દીવારની માફક હાથીઓને લશકરની આગળ-હલા કરીને તેઓના
રસ્તો રોક્યો હતો.

શેવટે સાવેહ શાહનું દિલ દિલગીરજ બન્યું-કારણકે તેનાં લશકર
માટેની જગા ધણીજ સાંકડી મળી ગઈ.

તું કહે ગયા તેનું નસીબજ કહેવું હતું-કે “ તેનું તખ્ત ખાલી
પડશે.”

ફેરેસ્તાદને સાવહુ શાહ પયધામે
દીગર બખહરામ ચૂબીનહુ વ
વ પાસોખે આન.

સાવેહ શાહે બેહરામ ચોબીને ઉપર બીજો
પયગામ મોકલવો અને તેનો
જવાબ મેળવવો.

હેગર બારહુ ગોદી જબાન આવરી
ફેરીબન્દહુ મદી એ દરશે હરી
ફેરેસ્તાદ નચદીકે બહુશમો ગોકૂત
કે બખતે સેપહરી તોરા નીસ્ત ભેફૂત
હમી નશતવી પનેહ અન્દીન સખુન
ખેરહ યાદ કુન ચરમે દેલ બાચ કુન
દો તાન ચાફૂતરેતી કે અન્દર બેહાન
શુ ઇશાન નબૂદ અચ નેઝાદે મેહાન
શુ ખુરશીદ બર આરમાન રઉશનન્દ
એ મરહી હમહુ સાલહુ દર જઉશનન્દ
ચકી મન કે શાહે જહાનમ બદાદ
હેગર પૂરે પરમૂદહુ ફરેશખ નેઝાદ
સેપાહમ ફેશૂન તર એ બર્ગે દરખત
અગર બેશમરહ મરહુમે નીકુખત
ગર અચ પીલો લશકર બેગીરમ શુમાર
બેગેરઈ શુ બારાને અબરે બહાર
સેલીફરેતો અરૂગાહો પર્હુ સરાય
ફેશૂન જાન્યે અન્દીશહુ આરહ બભય

બીજી મરતબે તે હરાતનાં મયદાનમાંથી એક છટાદાર ખેલનારો અને કરત
ફરેબ દેનારો પેહલવાન,

બેહરામની નજદીક મોકલ્યો અને કહેવાડિયું-કે “ બુલંદ નસીબ તારી
સાથ ભેડાયહું જેજ નહીં.

જેથી તું મારી નસીહતો અને આટલી બધી વાતો સાંભળતોજ નથી-
માટે તું તારી અકલ ઠેકાણે રાખી તારાં દિલની ઉમેદ ઝાહેર કર.

તને બે એવા મોટા માણસો મળે છે કે જેઓના જેવા શાહઝાદા
દુન્યામાં મળશે નહીં.

જેમ ખોરશીદ આરમાન ઉપર રોશન છે તેમ તેઓ પ્રખ્યાત છે-
અને બહાદુરીને સબબે તેઓ હમેશે બખતર પેહરીજ રાખે છે.

તેઓમાંનો એક તો હું કે જે દેશનો ઇન્સાફી પાદશાહ છું-બીજો
મારો મુબારક બુન્યાદનો છોકરો પરમૂદેહ છે.

અગરભે કોઇ નેક બખત શખ્સ ગણત્રી કરે-તો મારું લશકર ઝાડનાં
પાદડાં કરતાં પણ વધારે છે.

અગરભે મારા હાથીઓ અને લશકરની હું ગણત્રી કરું-તો વસંતનાં
વાદળના વરસાદ મિસાલ તું નવધાર રડશે.

હથિયારો, તખ્તઓ અને છાત્રણીઓ-આપણો વિચાર જ્યાં પુગી શકે
તે કરતાં પણ વધુ છે.

૩૨૬ એ અરુપાનો મહાન બિયાબાનો કૂંડ
 અગર બેશમરી નીચ ગદીં સોતુકું
 હમકું શહૂરુયારાનું મરા કેહુતરનું
 અગર કેહુતરીશ ખુદ અન્દર ખરનું
 અગર ચાબહી આબે દર્યા રવાનું
 વગર કૂંડરા પાય ખાશહ દવાનું
 ન અરુદારનું અચ જાએ ગન્ને મરા
 સેલીહે મરા સાગો રન્ને મરા
 જોચ અચ પાર્સી મેહુતરત હર જેહાનું
 મરા શાહુ ખાનનું કુરુશખ મેહાનું
 તોરા હમ જમાનહુ બદરતે મનરત
 બપીરી રવાને મન ઇન રઉશનરત
 અગર મન જે જા અન્દર આરમ સેપાહુ
 બિબ-દનું બરૂ મૂરો બરૂ પશહુ રાહુ
 હમાન પીલે બરૂચુરુવાનકેશ હજાર
 કે બુચીઝહ અચ બુએ ઇશાન સવાર
 જે ઇશાનો તુરાન કે પીશ આયદમ
 કહાન આમદન રન્જ બેહુઝાયદમ
 અચ ઇદર મરા તા દરે તયસફન
 સેપાહરત ખાશહ કમ આયદ ફાજન
 તોરા અચ બદઅબીશ બેઝીકૂતહુરત
 ફેરીબ-દએ તૂ મગર શીકૂતહુરત
 ૩૩૦ તોરા બરૂ તને ખીશ બરૂ મેહુર નીસ્ત
 વગર હસ્ત મેહુરે તોરા ચેહુર નીસ્ત
 કે નેશાસદશ ચરમે તૂ નીકો બદ
 ગેઝાકું અચ ખરદ ચાકૂતહુ કય સજહ
 બેપરહીચ અઝીન નગો પીરી મન આય
 નમાનમ કે માની હમાની બપાય
 તોરા કહુબેદાઇએ હાખતર હેહમ
 હમાન અરૂચમ-હીએ અકૂસર હેહમ
 બિયાબી બનચીકે મા મેહુતરી
 શવી બીનેયાચ અચ બદે કેહુતરી
 ચુ કોશતહુ શવહ શાહે ઇરાન બજન્જ
 મરા આયદ આન તાલે તખ્તશ બજન્જ
 સેપારમ બતૂ તાલે તખ્તે વરા
 હમાન અકૂસરો ગન્ને રખતે વરા
 વહાન જાયગહુ મન શવમ સૂએ રૂમ
 તોરા માનહુ આન હશકરો ગન્ને બુમ
 અઝાન ગોકૂતમ ઇન કમ પસન્દ આમદી
 બહીન કારહા ફરરહુમદ આમદી
 સેપહુ તાખ્તન દાનીએ કીમેયા
 સેપહુબુદ બુદરતત પેદર બા નેયા
 ૩૩૧ જે મા ઇન ન ગોકૂતારે આરાયેશરત
 મરા બરૂ તો બરૂ જાય બખ્શાયેશરત
 બહીન રૂય બા ખારુમાયહુ સેપાહુ
 બરાબર યકી સાખ્તી રચમગાહુ
 નેયાબી જોચ ઇન નીચ પયલામે મન
 અગર સરૂ બેપીયાની અચ કામે મન
 ફેરેતેતાદહુ ગોકૂતો સેપહુબુદ શનીહ
 બપાસોખ સખુન તીરહુ આમદ પદીહ

મારા ઘોડાઓ, બહાદુરો, મયદાનો અને પહાડોની જે બહુતરી કરે
 તો તું પણ આજેય યદ બન્ય.

તમામ પાદશાહો જે મારી નોકરીને લાયકના હોય તો, તેઓ મારા
 નોકરો છે.

અગરજે દર્યાનું પાણી દોડતું થાય-અથવા પહાડને પણ દોડવા માટે
 પગ આવે,

તોપણ તેઓ મારો ખઝાનો, મારા હથિયાર અને મારો લડાઇને
 લગતો સરસામાન કહાવી શકે નહીં.

એક તારા પાર્સી પાદશાહ સિવાય દુન્યામાંના-સધળા મુબારક પાદ-
 શાહો મને પાદશાહ તરીકે સ્વીકારે છે.

મારા રોશન જીવ આગળ આ તો ખુલ્લું થઈ ગયું છે-કે તારું મોત
 પણ મારાજ હાય ઉપર છે.

અગરજે હું મારાં લશ્કરને તેની જગ્યા ઉપરથી આગળ ચલાઉં-તો
 કીડી અને મચ્છરનો માર્ગ પણ બંધ થઈ જાય.

તેમજ એક હઝાર બખ્તર પેહેરાવેલા હાથીઓ મારી પાસે છે-કે
 જેઓના વાસથીજ સવારો દૂર નાસે છે.

ઇરાનમાંથી તેમજ ટુરાનમાંથી એવો કોણ મારી સામે આવે-કે જેના
 આવવાથી મને વધુ મેહનત પડે ?

અહીંથી તે તયસફન (Tessaphon) શહેરના દરવાજા સૂધી-મારું
 લશ્કર પંથરાયહું છે અને જે તે એકાં લાગે તો વધુ પણ આવી શકે.

આ બૂરા વિચારના શખ્સ ! તને કોઇય ફરેબ આપ્યો છે-મગર તે
 તારો ફરેબ દેતારો દીવાનો હોવો જોઇયે.

તને પોતાનાં તન ઉપર પણ દયા આવતી નથી-અને જે આવતી
 હોય તો તે તારી દયા પ્રગટી નીકળતી નથી.

કારણકે તારી આંખો બહુ કે બહુ પિછાની શક્તી નથી-હડાપણ-
 વાળા શખ્સથી બેહુદી વાતો કેવી રીતે લાયક હોય ?

માટે તું આ લડાઇથી દૂર થા અને મારી નજદીક આવ-હું તને
 જરાવાર પણ મારી આગળ ઉભો રહેવા દઈશ નહીં.

હું તને એક મુલકની સાહેબી આપીશ અને મારી બેઠી પણ તને
 આપીશ-તેમજ તને મોટાઇ આપીશ અને તાજ પણ આપીશ.

તું મારી નજદીક સરદારી પામશે-નોકરીની હાડમારીમાંથી તું
 છૂટે થશે

જ્યારે ઇરાનનો પાદશાહ લડાઇમાં માર્યો જશે-અને તેનું તાજ અને
 તખ્ત મારા હાથમાં આવશે,

ત્યારે તેનું તાજ અને તખ્ત તેમજ કોલાહ, ખઝાનો અને સધળો
 અરુપાળ તનેજ સોંપી દઈશ.

પછી હું ત્યાંથી રૂમ તરફ જઇશ-અને તે સધળું લશ્કર, ખઝાનો
 અને મુલક તારો થશે.

આ સધળું મેં તને એટલા માટેજ કહેવાડિયું છે કે તું મને ધણો
 પસન્દ પડ્યો છે-અને આવાં લડાઇનાં કામોમાં તું ધણો સબકતો જણાયો છે.

લશ્કરની સરદારી અને સૈન્ય રચનાથી તું વાકેફ છે-તારો બાપ અને
 બપાવો બન્ને લશ્કરના સરદારો હતા.

મારા તરફની આ સધળી વાતો કાંઈ ખુશામદ માટે કહી નથી-મારે
 તો તારી ઉપર મેહરબાનીજ કરવી છે.

કારણકે આ તરફ તે આટલાં ઘેરાં લશ્કર સાથ-મારી મુકાબેલ
 લડાઇનું મયદાન તૈયાર થીયું છે (તેથી તારી ઉપર દયા આવે છે).

અગરજે તું આ મારી ઇચ્છાથી માથું ફેરવશે-તો હવે આ પયગામ
 સિવાય મારી તરફથી બીજો પયગામ કદી સાંભળશેજ નહીં.

પેલા કાસેદે તે પયગામ કહ્યો અને સરદાર બેહરામે તે સાંભળ્યો-
 જેના જવાબમાં ધણા સખ્ત શખ્તો બહોર પડયા.

જુનીન હાફ પાસોખ કે અચ બહ નશાન
મેયાને જુર્ગીઆનો ગર્દનકશાન
જહાનહાદે બી સૂદો બેસ્થારૂ અચ
નમાનહ બનચકે કસી આખૂ રૂચ
એ પીશીન સખુન વાન કે ગોકૂતી એ પસ
બગોકૂતારૂ દીદમ તોરા દસ્તરસ
કસીરા કે આચહ જમાનશ બસર
એ મર્દી બગોકૂતારૂ ભૂયહ હોનર
શનીદમ સુખુનહાએ બાસૂદમન્હ
હેલમ નીસ્ત તસાન એ બીમે ગઝન્હ
યકી આન કે ગોકૂતી કોશમ શાહુરા
સોપારમ બતૂ કેશવરો ગાહુરા
યકી દાસ્તાન હા બરીન મર્દે મેહુ
કે દર્વીશરા ચૂન બેરાની એ હેહુ
નચૂયહ કે ભેચ મેહુતરે હેહુ બુદમ
હમહ બન્દહ બૂદન્દે મન મેહુ બુદમ
બરીન કારે મા બર નેચાચહ હો ફચ
કે બેકહ અચ ચરૂખ ગીતી ફેચચ
કે બર નીજહ બર સરૂ તોરા જીન નશાન
ફેરેસ્તમ સુએ શાહે ગર્દનકશાન
હેગરૂ આન કે ગોકૂતી તો અચ હોખતરત
હમ અચ ગન્ને અચ લશકરો કેશવરત
મરા અચ તો આનગાહ બૂદી સોપાર
તોરા ગોકૂતમી શાહે મરૂદમ રોનાસ
કે હોખતરૂ મરા દાદની આન જમાન
કે અચ તખ્તે ઈશન નબોર્દી ગમાન
ફેરેસ્તાદની તખ્તે આરાસ્તહ
બનચકીકે મન હોખતરો આસ્તહ
ચુ મન હોસ્ત બૂદી બઈરાન તોરા
ન રચમ આમદી બા દેલીરાન તોરા
કુનૂન નીજએ મન બગૂશત રસીદ
સરતરા બખબરૂ બેખાહમ બુરીદ
ચુ રફૂતી સરો તાળે ગન્જત મરાસ્ત
હમાન હોખતરે બુદેફ રન્જત મરાસ્ત
હેગરૂ આન કે ગોકૂતી ફેચૂન અચ શુમારૂ
મરા તાળે તખ્તરતો પીલો સવારૂ
હમાન દાસ્તાન હા યકી નામદારૂ
કે પીચાન શુદ અન્દરૂ સફે કાર્જારૂ
કે અન્દાન કુનહ સગૂ બતીઝી શેતાબ
કે અચ કામે ઊ દૂર તરૂ માનહ આખૂ
બેમોર્દન્હ દીવાન હેલતરા એ રાફ
કે નજદીકે શાહ આમદી રચમખાહ
બેપીચી એ ખાદાફરહ ઈજદી
હમ અચ કર્દએ કારૂહાએ બહી
હેગરૂ આન કે ગોકૂતી મરા કેફતરન્હ
બુઝર્ગાન કે બા તાળે બા અફસરન્હ
હમહ શારૂસાનહાએ ગીતી મરાસ્ત
જમાનહ બરીન બરૂ કે ગોકૂતી ગવાસ્ત
સુએ શારૂસાનહા કુશાદસ્ત શાહ
એ કેફતરૂ બદાન મરૂચ પૂયહ એ શાહ

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “ઓ બૂરી જુન્બાહના રાખસ !-મોટાઓ
અને બહાદુર લોકોની વચ્ચે,
ફાયદા વગરનું બોલનારો અને ઘણું બકબક કરનારો પાદશાહ-કોઇની
નજદીક આબરૂ ખરાવતો નથી.
તે પહેલાં તેમજ પાછળથી જે કાંઈ પચગામો કહેવાડયા-તે ઉપરથી
હું ભેજું છું કે તું વાતો કરવામાંજ બહાદુર છે.
જે કોઇનો વખત કે પુરો થવા આવે છે-તે બહાદુરી દેખાડવાની
છાડી દઇને ષટપટારો કરવામાંજ હુશયારી સમજે છે.
મેં તારી ફાયદા વગરની વાતો સાંભળી છે-અને તેથી માફ દિલ
ખરાબીની ધારતીથી જરા પણ ખીટું નથી.
એક તો એ કે તે જે કહેવાડિયું કે ‘હું પાદશાહને મારીને-તેનો
મુલક અને તખ્ત તને આપીશ.’
આ વાત ઉપર એક મોટા રાખસે આ વાત કહી છે-કે ‘ન્યારે તું’ ૩૩૨
કાંઈ બીજારીને એક ગામડાંમાંથી હાંકી મૂકે,
ત્યારે તે આ નીચલા સખુનો સિવાય બીજું કાંઈજ બોલે નહીં કે
‘હુંજ ગામનો પટેલ હતો-સવળા મારા નોકરો હતા અને હુંજ વડો હતો.’
આ આપણી લડાઈ ઉપર બે દિવસ નહીં પસાર થશે-અને જે વખતે
કે આસ્માન ઉપરથી આકાશીય રાશન થશે,
તે વખતે આ તારી ચાલ પ્રમાણે તારાં સર નેજા ઉપર ચઢાવી-
બહાદુર લોકોના પાદશાહ હોરમઝની નજદીક મોકલીશ.
ખીજું એ કે તે તારી બેટી, ખજાનો, લશ્કર તેમજ તારા મુલક માટે
કહેવાડિયું,
તેવું બહુલું એ જે તે વખતે હું તારો ઉપકારી થતે અને તને માણ-
સને પિઠાનનારો પાદશાહ ગણતે,
કે જે વખતે કે તું ધરાનતું તખ્ત લેવાનો વિચાર નહીં લઇ જતે-
અને તે વખતે તું જે મને પોતાની બેટી આપતે.
તેમજ તે તારી છાકરી અને તારાં તખ્ત અને ખજાનો મારી નજદીક
મોકલી આપતે.
ન્યારે હું તારો દોસ્ત બનતે ત્યારે તને ધરાનના બહાદુર લોકો સાથે
લડાઈ કરવી પડતેજ નહીં.
હવે તો મારો નેજો તારા કાન સૂધી પહોંચી ચૂક્યો છે-જેથી તારાં
સર મારી તલવારથી કાપીજ નાખીશ
પછી ન્યારે તું માર્યો જશે, ત્યારે તારાં સર અને તારાં તાજ તથા ૩૩૩
ખજાનો મારોજ છે-તેમજ તે મેહનન લઈ ઉછેરેલી તારી બેટી પણ મારીજ છે.
વળી તે જે કહેવાડિયું કે ‘મારી પાસે તાજ, તખ્ત, હાથી અને
સવારો ગણત્રી કરતાં પણ વધારે છે.’
તો તું બહુ કે એવીજ વાત એકે નામદારે કે ન્યારે તે લડાઈની
સફામાં ગમરાટમાં પડ્યો હતો, ત્યારે કહી હતી,
કે ‘એક કુતરો ત્યાં સૂધીજ દોડવાની ઉતાવળ કરે છે-કે ન્યાં સૂધી
પાણી તેનાં મોં આગળથી દૂર રહે છે.’
તારાં દિલને તો દેવ લોકોએ લમાવી મૂક્યું છે-કારણકે તું મારા
પાદશાહ સાથે લડવા નીકળી પડ્યો છે.
હવેજ તું ખોદાતાલા તરફની શિક્ષાથી તેમજ તારાં પોતાનાં બૂરાં
કરતુકોથી વળ ખાતો બનશે.
ખીજું જે તે કહેવાડિયું કે “તાજ અને તખ્ત સાથના ખીજ પાદ-
શાહો મારા નોકર છે.
તેમજ દુન્યાના તમામ રોહરો મારાંજ છે-તો તે ખરાબર છે. આ
તારાં કહેલાં ઉપર જમાનો પણ સાક્ષી છે.
દરેક રોહરો તરફ જવાનો માર્ગ હમેશો ખુલ્લોજ રહે છે-અને શું
એક નોકર કે શું એક પાદશાહ ગમેતે તે રોહરોમાં બચ છે.

અમર તુ બેઠી હરે શારૂસાન
અશાહી નેયાળી મગર આરૂસાન
૩૪૪ હેમર આન કે અખશદની ખાન્દઈ
એ મર્દી મશા દૂર બે-શાન્દઈ
શુ બીની સનાતન ન અખશાઈ અમ
હમાન ઝીરુદેતી ન ફર્માઈ અમ
સેપાહે તોરા કામો રાહે તોરા
હમાન એન્દહ પીલાનો ગાહે તોરા
શુ સકુ અર કશીદમ નદારમ અચીઝ
ન અન્દીશમ અચ લશકરત યકુ પેશીઝ
અગર શારૂચારી તો અન્દીન ફેરૂક
બેગૂઈ નગીરી અગીતી ફેરૂક
હેમર ગોકૂતહ બૂદી પસન્દીદમત
અએરપહુબુદી નીઝ બુગીદમત
પસન્દીદહુ અમ તા બહન્દ આમદમ
જહાનુદારે બુદરા પસન્દ આમદમ
હમાન દાદહુ અમ શારૂરા તા સે રૂઝ
શુ પયદા શવહ હુરે ગીતી ફેરૂક
બુરીદહુ સરતરા બધરાન સેપાહ
બેબીનન્દ અર નીઝહુ દર પીરી શાહ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ હો રોખ ચૂન ઝરીર
શુદહુ આરવર અખતે અરનાશ પીર
૩૪૫ હમી ગોકૂત પયધામ બા સાવહ શાહ
શુ બેરનીદ શુદ રૂએ મેહુતર સેપાહ
અદ ગોકૂત ફર્કફર કીન લાખહ ચીસ્ત
બહીન માયહ લશકર બેખાયહ ગેરીસ્ત
બેયામદ બદલ્લીએ પર્દહ સરાય
બેફરૂક તા સેન્ને હેન્દી દરાય
બેયારન્દ બા જન્દહ પીલાનો ફેરૂક
કુનન્દ આસમાનરા બરન્ગ આબુનૂસ
શુ આન નામવર જન્ગરા કરૂદ સાઝ
પુર અન્દીશહ શુદ શાહે ગર્દનફરાઝ
અર્કન્દ ગોકૂત અચ બુગીને સેપાહ
મકુન જન્ગ તા આમદદે પગાહ
શુદન્દ અચ હો રૂયહુ સેપહુ ખાઝ બાય
તલાયહુ બેયામદ એ પર્દહ સરાય
અર અફૂતન્દ આતેશ અચ હરુદ રૂય
જહાન શુદ એ લશકર પુર અચ ગોકૂતબૂય

પણ એ તે તે શેહર લેવા માટે તેનો દરવાજો ઠોક્યા-તો ત્યાંની
પાદશાહી લેવાને બદલે તું કાંટા કચરો મેળવશે.

વળી તેને મારી ઉપર મેહરબાની કરવા કહેવાડિયું-અને મને બહા-
દુરી દેખાડવામાંથી દૂર કરવા માગ્યો,

પણ જ્યારે તું મારો નેજો જોશે ત્યારે તું બક્ષેશ કરવાનું છોડીજ
દેશે-તેમજ મને તાબેદારી કરવા તું ફર્માવશેજ નહીં.

તાજે સધળું લશ્કર, તારી સધળી ખાહેશ અને તારી સધળી રાહ
રીતી-તેમજ તારા મસ્ત હાથીઓ અને તાજે તખ્ત,

જ્યારે હું મારાં લશ્કરની સફ ખેંચીશ ત્યારે કાંઈ ચીઝ કાયમ રાખીશ
નહીં-અને તારાં લશ્કરી એક કોડી ખાર પણ હું ધારતી રાખીશ નહીં.

એ તું એક પાદશાહ થઇને આટલું બધું નૂકું-ખોલે છે તો તું
કુન્યામાં કશી આબરૂ પામવાને નથી.

ખીનું તે કહેવાડિયું કે ‘મે’ તને પસંદ કીધો છે-અને તને સરદારી
માટે ચુંડી કાઢ્યો છે,’

પણ હું તો જ્યારથી મોટા થયો છું ત્યારથીજ પસંદગી પામ્યો છું-
અને પોતાના પાદશાહને પસંદ આવ્યો છું.

મેં મારા પાદશાહને ત્રણ દિવસનો વખત આપ્યો છે-ચોથે દિવસે
જ્યારે કુન્યાને રોશન કરનારો આફતાબ ઝાહેર થશે,

ત્યારે ઇશનમાં પાદશાહની દરબાર આગળ તાજે કાપેલું માથું સધળું
લશ્કર નેજાની નોક ઉપર લટકેલું જોશે.”

પેલો એલચી ફિકા ચેહરાએ પાછો આવ્યો-તે પાદશાહનું ફળદ્રુપ
જવાન નસીબ હવે બુદું થયું હતું.

તેણે પેલો પયગામ સાવેહ શાહને કહેવા માડ્યો-જ્યારે તે સાંભળ્યો
ત્યારે તે સરદારનો ચેહરા કાળો પડી ગયો.

ફગરે તેને કહ્યું કે “એટલી બધી આજેઝી અને કાલાવાલા શા માટે
કરવા બેઠ્યો?-એનાં આટલાં થોડાં લશ્કર ઉપર આખરે રડવુંજ પડશે.”

પછી તે છાવણીના દરવાજા આગળ આવ્યો-તેણે ફમાબુલું કે “ઝાંજ
અને હિંદી ધંટ,

મસ્ત હાથીઓ અને નગારાં સાથે લાવે-અને આરમાનનો રંગ
આબુનૂસ જેવો કાળો બનાવે.”

જ્યારે તે નામદારે લડાઈની તૈયારી કીધી-ત્યારે ગર્દન ફરાઝ પાદશાહ
અદેશા ભરેલો બન્યો.

અને તેણે પોતાના બેટાને કહ્યું કે “ઓ લશ્કરના પસંદ કીધેલા
સરદાર!-આવતી સવારની ખામદાદ સૂધી લડાઈ ના કરતો.”

બન્ને તરફનું લશ્કર પાકું ફર્યું-અને બન્ને છાવણીમાંથી તલાયા લશ્કર
બાહરે પડ્યું.

બન્ને તરફથી મશાલો રોશન થઇ-બન્ને લશ્કરોથી જેહાન ચકચાર
ભરેલી બની.

ખાબુ દીદને બહુરામ બશાબુ વ
ખામદાદાન રઝૂમ કર્દન વ કોશતહ
શુદને સાવહ શાહ.

બેહરામે ખાબ જેવો અને ખામદાદે લડાઈ
શુર કરતાં સાવેહ શાહનું
માથું જલું.

શુ બહુરામ દર અયમહુ તનહા બેમાન્દ
ફેરેસ્તાદહુ ઇશનેયાનરા બેમાન્દ

જ્યારે બેહરામ પોતાના તખ્તમાં એકલો પડ્યો-ત્યારે તેણે માલુસ
મોકલી ઇરાનીઓને બોલાવ્યા.

હમી રાય જહ જન્મરા બા સેપાહ
અહીન ચૂનહ તા ગસ્ત ગીતી સેયાહ
મેખોફતહ તુકનો આઝાદગાન
જહાન શુદ જહાનજૂયરા રાયગાન
ચુ અહરામે જન્ગી અખયમહ મેખોફત
હમહ રાય દેલશ બૂદ બા જન્ગ જોફત
ચુનાન દીદ દર ખાખ અહરામે શીર
કે તુકન શુદની અજગશ દેલીર
સેપાહશ સરાસર રોકતેતહ શુદી
અર રાહે પયકાર અતેતહ શુદી
હમી ખાસ્તી અચ ચલાન ઝીન્હાર
પેયાદહ મેમાનદો નબૂદીશ યાર
ધમી શુદ ચુ અચ ખાખ બીદાર શુદ
સરે પુર હોનર પુર એ તીમાર શુદ
શમે તીરહ બા દરદો ધમ ગસ્ત જોફત
મેપૂશીદો આન ખાખ બા કસ નગોફત
હમાન ગાહ અરરાહે બર્જીન એ રાહ
મેયામહ કે બુગીખત અચ સાવહ શાહ
હમી ગોફત અઝાન ચારહ અન્દર ગુરીચ
વઝાન લશકરે ગરેનો આન રસ્તખીચ
કે કસ દર જહાન ઝાન ફેઝૂન તર સેપાહ
ન બીનહ કે હસ્તહ બા સાવહ શાહ
અખહરામ ગોફત અચ એ સખત ઈમની
નેગહ કુન અહીન દામે અહુરીમની
મહેહ જાને ઈરાનેયાનરા બખાહ
નેગહ કુન અહીન નામદારાન બદાહ
એ મદી મેખખશાય અર જાને ખીશ
કે હરગેજત નાયહ ચુનીન કાર પીશ
બદ ગોફત અહરામ કચ શહરે તૂ
એ મદી નેયામહ જોચ ઇન અહરે તૂ
કે માહી ફેશન્હ ચક્રસર હમહ
એ તખ્મૂચ તા રૂચગારે હમહ
તોરા પીશહ દામરત અર આખગીર
ન મહે સનાની ન ગૂપાલો તીર
ચુ ખુર સર અર આરહ એ ફેહ સેયાહ
તુમાયમ તોરા જન્ગે શાહો સેપાહ
મેખીની તો આન પીલો આન લશકરશ
અખાક અન્દર અફગન્હ બા પયકરશ
ચુ અર જહ સર અચ ચશમએ શીર શીહ
જહાન ગસ્ત ચૂન રૂએ રૂમી સફીહ
મેજહ નાએ રૂધનો અર શુદ ખોરશ
અમીન આમહ અચ નઅલે અરપાન અબૂશ
સેપહરા મેયારાસ્ત ખુદ અર નેશસ્ત
ચકી ગોર્જે પખાશ દીદહ અદસ્ત
શુમોર્દન્હ અર મયમનહ સેહ હઝાર
એરેહ દારો કાર આચ મૂદહ સવાર
ફેરેસ્તાહ અર મયસરહ હમચુનીન
સવારાને જન્ગીઓ મર્દાને કીન
અચક હસ્ત અર બૂદ ઈજગોશસ્પ
કે બુગઝાસ્તી આમે દયા અર અરપ

અને મોડી રાત થઈ ભાં સૂધી-પોતાનાં લશ્કર સાથે લડાઈ માટેના વિચારો ચલાવ્યા.

તુર્કીઓ અને ઈરાનીઓ રાતે સૂતા-ફુન્યા જીતનારાને ફુન્યા વગર ૩૩૬ મેહનતે મળી.

જ્યારે લડાયક બેહરામ તમ્બુમાં સૂતો-ત્યારે આખી રાત તેને લડાઈ નાજ વિચાર આવ્યા કીધા.

તે બહાદુર બેહરામે ખાબમાં એ પ્રમાણે બોલ્યું-કે “આ તુર્કીઓ તેની લડાઈમાં ફાવી ગયા છે.

અને તેનું તમામ લશ્કર માર્બું ગયું છે-અને તેની ઉપર લડાઈનો માર્ગ બંધ થઈ ગયો છે.

બેહરામ પોતે ટૂંકાની પેહલવાનો પાસેથી પનાહ માગવા લાગ્યો-તે પેયાદો રહી ગયો અને કોઈ તેનો મદદગાર પશુ રહ્યો નથી.”

જ્યારે તે ખાબથી બેદાર થયો ત્યારે પોતે ગમગીન બની ગયો-અને તેનું હોનરથી ભરેલું સર ધાસ્તી ભરેલું થયું.

તે સીઆહ રાતે દર્દ અને ગમનો સાથી થયો-તે ભેદ તેણે છપોજ રાખ્યો અને તે ખાબ કોઈને કહ્યો નહીં.

તેટલાંમાં ખરરાહે બર્જીન કે જે સાવેહ શાહની આગળથી નાસી આવ્યો હતો તે આવી લાગ્યો.

અને પોતાની નાસી આવવાની યુક્તિ માટે તેમજ તેનાં ભારી લશ્કર માટે અને તેથી યનારી રસ્તાખેઝ માટે વાતો કરવા લાગ્યો.

કે “સાવેહ શાહ સાથે જેટલું લશ્કર છે, તેથી વધુ લશ્કર જેહાનમાં કોઈ જોશેજ નહીં.”

પછી તેણે બેહરામને કહ્યું કે “તું એટલો બધો નચિનત કેમ છે? ૩૩૭ આ એહરેમનના ફાંદા ઉપર નજર કરતો રહેજે.

ઈરાનીઓના બન બરખાદ ના કરતો-ઈન્સાફી એ નામદારો ઉપર નજર કરજે.

તું પોતાના બન ઉપર બહાદુરીથી બક્ષેશ કરજે-કારણકે આતું ખુશકેશ કામ કદી પણ તારી સામે ફરી આવશે નહીં.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “તારા શેહરમાં-તારાં નરીબે આ (બીકજી-પણાં) સિવાય કોઈ બહાદુરી નથી લખી.

કારણકે તારાં શેહરમાંનાં લોકો ગર્ભાની મોસમથી તે શિયાળા સૂધી માછલી વેચવાનો ધંધો જોણે છે.

તારો તો તળાવ ઉપર જળ નાખવાનો ધંધો છે-તું કાંઈ નેઝા ગોર્જ કે તીર મારવાને લાયકનો મહે નથી.

જ્યારે સીઆહ પહાડ ઉપરથી ખુરશીદ પોતાનું સર ઉઠાવશે-ત્યારે તે પાદશાહ અને તેનાં લશ્કરની લડાઈ કેવી હોય છે તે તને બતાવીશ.

તેના પેલા હાથીઓ અને તેનું લશ્કર તેના ઝુંડા સાથે ખાકમાં પડેલું તું જોરો.”

જ્યારે ખુરશીદે સિંહ રાશિમાંથી પોતાનું સર બાહરે કાઢ્યું-અને તમામ જેહાન રૂમીઓના ચેહરા માફક સફેદ થઈ,

ત્યારે પિતળની કરનાય વગાડી અને પોકારો નીકળ્યા-અને અમીન થોડાંઓની નાલથી જોશમાં આવી.

બેહરામે લશ્કર તૈયાર કીધું અને પોતે પણ સવાર થયો-બણીક લડાઈ ૩૩૮ જેઈ ચૂકેલો એક ગોર્જ પોતાના હાથમાં લીધો.

જમણા હાથ ઉપર કડીવાળું અખતર પેહેરનારા અને લડાઈ અજ માવેલા ત્રણ હઝાર સવારોની ગણતરી થઈ.

તેટલીજ ગણતરીના (ત્રણ હઝાર) લડાયક સવારો અને કીનો લેનારા બહાદુર મદેઈને ડાબા હાથ ઉપર મોકલ્યા.

એક હાથ ઉપર ચઢગોશસ્પ કે જે થોડા ઉપર સવાર થઈને દયા તરી જતો હતો, તે હતો.

અહરેતે અપશ યૂદ કન્દાગોશરપ
પરસ્તનએ ફરશખ આઝરગોશરપ
પશે પોશતે ઈશાન્ યલાનસીનહુ યૂદ
સેપાહી કે ફર જન્ગ હીરીનહુ યૂદ
અપીશ અન્દરૂન્ યૂદ હરદાનગોશરપ
કે ફર નય ઝહી આતેશ અઝ નઅલે અરપ
અખા હર યકી સેહુ હઝાર અઝ યલાન્
સવારાને જન્ગીએ સન્ગી દલાન્
ખોશરી અર આમહ એ પીશે સેપાહુ
કે અય નામદારને ઝરૂરીન્ કોલાહુ
એ લશ્કરુ કસી ફ ગુરીઝહ એ જન્ગ
અગર રીરુ પીશ આયદશ યા પલન્ગ
અયઝદાન્ કે અઝ તન્ બેખુરમ સરશ
અર આતેશ બેસુઝમ તને બી અરશ
અહ સુએ લશ્કરૂશ ફ રાહુ યૂદ
કે યુગીખ્તાન્ રાહુ ફતાહુ યૂદ
અર આવરૂદ દહુ રશ અગેહુ હરૂદો રાહુ
હમી યૂદ ખુદ ફર મેયાને સેપાહુ
દખીરે ખુજોર્ગે જહાનદાર રાહુ
મેયામહ અર પહુલવાને સેપાહુ
અહ ગોફત ઇન્શા ખુદ અન્દાઝહુ નીસ્ત
ગેહાફે ઝમાનહુ યુનીન્ તાઝહુ નીસ્ત
એ લશ્કરુ નેગહુ કુન્ અહીન્ રશમગાહુ
કે મૂરે સફીદીમે ગાવે સેયાહુ
ન ખાકસ્ત પયદા ન દર્યા ન ફેહુ
એ અસ તીહદારાને તૂરાન્ ગોફહુ
યકી અર ખોશરીહુ અહુરામ સખત
વરા ગોફત કય અહ દેલે શૂરખખત
તોશા અઝ દવાતસ્તે કેતાસ અર
એ લશ્કરુ કે ગોફતત કે મરુદમ શુમર
મેયામહ અખરુરાદે અર્જીન્ બેગોફત
કે અહુરામરા નીસ્ત બેઝ હીવ બેફત
દખીરાન્ બેલેસ્તન્દ રાહુ ગુરીઝ
અદાન્ તા નખીનન્દ ઇન્ રસ્તખીઝ
એ બીમે રાહુન્શાહો ખારાને તીરુ
હમી લખ ગઝીદન્દ હરૂદ દખીરુ
યકી ઉન્દ ખાલા બેહીદન્દ ફર
અયકુસુ એ રાહુ સવારાને તૂરુ
બેરફતન્દ તસાન્ અરાન્ અર એ રાહુ
કે શાયસ્ત કદન્ અલશ્કરુ નેગાહુ
નેહાદન્દ અર ઉરૂકુ અહુરામ અશમ
કે તા ચુન્ કુન્દ જન્ગ હન્ગામે અશમ
શુ અહુરામે જન્ગી સેપહુ રાસ્ત કરૂદ
ખોશાન્ મેયામહ એ દરતે નઅરૂદ
બેહલતીહ ફર પીશે યઝદાન્ અખાકુ
હમી ગોફત કય દાવરે દાહ પાકુ
અર ઇન્ જન્ગ બીદાહ બીની હમી
એ મન્ સાવહુરા અર ગુઝીની હમી
દેલમરા અરશમ અન્દરુ આરામ ફેહુ
અર ઈરાનેયાન્ અર વરા કામ ફેહુ

તેના ડાખા હાય ઉપર કન્દાગોશરપ કે જે આઝરગોશરપની દરગાહને
બિદમતગાર હતો, તે હતો.

તે લશ્કરની પીઠ પાછળ યલાનસીનેહ કે જે લડાઈમાં ટકી રહેનારો
એક સિપાહ બન્યો હતો, તે રહ્યો.

તે લશ્કરની હરોશમાં હરદાનગોશરપ કે જે પોતાના ઘોડાની નઅલે
કરી વાંસની ઝાડીમાં આગ લગાવતો હતો તે રહ્યો.

એ પ્રમાણે દરેક જગ્યા સાથે પેહલવાનોમાંથી ત્રણ હઝાર-લડાયક અને
દિમ્મતવાન સવારો હતા.

પછી લશ્કરની આગળ મનાહી પોકરાઈ-કે “ઓ સોનેરી કોલાહ
સાથના નામદારો !

લશ્કરમાંના જે કોઈ શખ્સની સામે સિંહ અથવા ચિત્તો વાધબી
આવે અને તે સિપાહ જે લડાઈમાંથી નાસી જશે,

તો પાક યઝદાનના કસમથી કહું છું કે હું તેનું સર તનથી જીવ
કરીશ-અને તેનાં નકામા શરીરને આતશમાં બાળી નાખીશ.”

તેનાં લશ્કરની બંને તરફ બે માર્ગ આવેલા હતા-જેથી તેઓ નાસી
જવાનો માર્ગ ઓછા થઈ ગયા હતા.

તે બંને માર્ગ ઉપર દશ દશ વામ બેચી માટીની દીવાર ઉભી
કરાવી-પોતે લશ્કરની વચ્ચે ફરવા લાગ્યા.

દેશની નેગાહ રાખનારા પાદશાહનો વડો મુન્શી-લશ્કરના સેનાપતિ
બેહરામની નજદીક આવ્યો.

તેણે બેહરામને કહ્યું કે “આ તુર્કી લશ્કરનો છેડોજ નથી-અમાનામે
આવાં મોટાં લશ્કરની વડાઇ કોઈ હઠાડે કીધીજ નથી.

આ મયદાનમાં દુરમનનાં લશ્કર ઉપર નજર કર-કે તે બંને કાળી ગાય
(બેસ) મિસાલ છે અને આપણે સફેદ કીડી (ઉધાઈ) જેવા છિયે.

તરાની લશ્કરના પુષ્કળ તલવાર મારનારા સવારોથી-આ ઝમીન, દર્યા
અને પહાડ પલ્લુ ઢંકાઈ ગયા છે.”

બેહરામે એક સખત પોકાર માર્યા-અને તેને કહ્યું કે “ઓ હીચકારા
બદખખત !

તારું કામ તો ખડિયા અને કાગઝ સાથે હોય છે-તને લશ્કરનાં માણ-
સોની ગણતરી કરવા કોણે કહ્યું ?”

આથી તે આવીને ખરરાદે અર્જીનને “કહેવા લાગ્યો-કે બેહરામનો
સોહબતી એહરેમન સિવાય બીજો કોઈ બન્યોજ નથી.”

પેલા મુન્શીએમે નાસવાનો માર્ગ બેઈ રાખ્યો-કે જેથી તેઓ આ
રસ્તાએજ ભેજજ નહીં

પાદશાહની ધાસ્તીથી તેમજ તીરોના વર્ષાદથી-તે બંને મુન્શીઓ
ગાબરા પડી જવા લાગ્યા.

તેઓએ દૂર એક બેચો પહાડ કે જે તરાની સવારોના માર્ગથી એક
બાજુ ઉપર હતો, તે ભેંચ્યો.

તે જગ્યાથી તેઓ બીહતા બીહતા તે પહાડ ઉપર ગયા-કે જ્યાંથી
લશ્કરને બરાબર બેઈ રાકે.

તેઓએ તુર્કીઓ ઉપર તેમજ બેહરામ ઉપર નજર રાખી-કે “બેઈયે
તેઓ ગુસ્સાની વખતે કેવી રીતની લડાઈ કરે છે ?”

ન્યારે લડાયક બેહરામ પોતાનું લશ્કર ગોઠવી રહ્યો-ત્યારે તે લડાઈનાં
મયદાનમાંથી પોકાર કરતો બાહર આવ્યો.

અને પાક યઝદાનની નજદીક ખંદગી માટે ઝમીન ઉપર પડયા-તે એ
પ્રમાણે બેલવા લાગ્યો કે “ઓ પાક ઇન્સાફના સાહેબ !

અગરજે તું આ લડાઈ ખુદમાત ભરી ભેતો હોય-અને મારા કરતાં
સાવેહને વધુ પસંદ કરતો હોય,

તો આ લડાઈમાં મારાં દિલને ધીમું પાડજે-અને અમે ઈરાનીઓ
ઉપર તેને મુશ્કામંદ કરજે.

વમરૂનહુ એ બહુરે તો કુશમ હમી
બરખમ અન્દરૂન સર ફરશમ હમી
મરાઓ સેપાહે મરા શાહ કુન
અઝીન જંગે મા ગીતી આબાહ કુન
ખોરશાન અઝાન ભયગહુ બર નેશરેત
યધી ગોર્ગએ માવ પયકરૂ બરેત
શુ રેશતમ કે દરૂ જંગે કામૂસ બૂહ
હેલે શીરૂમદાન પુરૂ અઝ બૂસ બૂહ
બૂહ ઊ રેશતમે આન અમાનહુ બજંગ
પહંગી બઝીરશ નહંગી બચંગ
શુનીન ગોર્ગત પસ બા સેપહુ સાવહુ શાહ
કે અઝ ભદુઈ અન્દરૂ આરીહ રાહ
બદાન તા હેલો અશમે ધરાનેયાન
બેપીચહ શુમારા નેયાચહ એયાન
હમહુ ભદુવાન ભદુઈ સાખ્તન્દ
હમી દરૂ હવા આતેશ અન્દાખ્તન્દ
યધી ભદુઈ બરૂ નેશરેતહુ બરીરૂ
બબાલા બહાન્દો સેતબૂરા હેલીરૂ
બયકૂ દરેત બૂદીશ મારે બુઝોરૂગ
બદરેતે હેગરૂ અઝદહાઈ સુતોરૂગ
નમૂહ આન શુનાન કરેપો મદો સેપાહ
હમી આતેશ અકૂખત દરૂ રઝમગાહુ
બરૂ આમહુ યધી બાહો અઝી સેયાહુ
હમી તીરૂ બારીહ અઝ બરૂ સેપાહુ
ખોરશીહ બહુરામ કંચ મેહુતરાન
બુઝોર્ગનો ધરાનો કુન્દાવરાન
અઝીન ભદુપહા બેખાબીહ અશમ
બજંગ અન્દરૂ આરીહ યકસરૂ બખશમ
કે આન સરૂબસરૂ ગુમ્બુહો ભદુઈરેત
એ ચારહુ બરીશાન બેબાચહ ગેરીરેત
ખોરશી બરૂ આમહુ એ ધરાનેયાન
બેબરેતન્દ ખૂન રીખતનરા એયાન
નેગહુ કરૂહ અઝાન રઝમગાહુ સાવહુ શાહ
કે આન ભદુઈરા નહાન્દ રાહુ
હમી દીહ કામદશ બહુબાહુ બીશ
સેપાહુ અઝ પસો ગોરૂહ બહુરામ પીશ
બેયાવરૂહ લશકરૂ સુએ મયસરહુ
શુ ગોરૂગ અન્દરૂ આમહુ બપીશે બરહુ
શુ યકૂ રૂય લશકરૂ હમહુ બરૂ શેકરેત
સુએ કલમે બહુરામ શુહ હમશુ મરેત
નેગહુ કરૂહ બહુરામ અઝાન કલખગાહુ
શુરીઝાન સેપહુ દીહ પીશે સેપાહુ
બેયામહુ સે તનરા બનીઝહુ એ ઝીન
નેઝૂનસારૂ બરૂ ઝહુ બરૂએ અઝીન
હમી ગોર્ગત અઝીન સાન બુવહ કાઝીરૂ
હમીન બૂહ રરેમો હમીનરેત કારૂ
નદારીહ શરૂમ અઝ ખોદાય જેહાન
ન અઝ નામદારનો ફરૂશખ મેહાન
વઝાન પંસ બેયામહુ સુએ મયમનહુ
શુ શીરે એયાન ફે શવહ ગોર્ગનહુ

અને જો એમ ન હોય તો હું તારે ખાતેરજ આ સધળી કારોરા
કરું છું-અને લડાઈમાં મારું સર આપું છું.

માટે તું મને અને મારાં લશ્કરને ખુશહાલ કરજે-આ અમારી લડા- ૩૪૧
ઈથી અમારો દેશ આબાહ કરજે.”

પછી તે પોકાર કરતો ત્યાંથી સવાર થયો-તેણે એક ગાયની સૂરતનો
ગોઝાં હાથમાં પકડયો.

જેવી રીતે કે રસ્તમ કામૂસની લડાઈમાં ગયો હતો-અને સિંહ જેવા
બહાદુર લોકોનાં દિલ પોતાના તાબામાં લાવ્યા હતા,

તેમ તે વખતની લડાઈનો રસ્તમ તે (બેહરામ) હતો-એક ચિત્તો
તેના પગ હેઠળ હતો અને મગરમચ્છ તેની ચુંગાલમાં હતું.

પછી સાવેહ શાહે પોતાનાં લશ્કરને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “હવે તમે
ભદુઈની રાહ એખતયાર કરો,

જેથી ધરાનીઓનાં દિલ અને ચશમ-ફેરવાઈ ભય અને તણુને કરી
હાનિ પુગે નહીં.”

આથી સધળા ભદુઈએ ભદુઈ કરવા લાખ્યા-અને હવામાં આતશ
સળગાવા લાગ્યા.

સિંહ ઉપર સવાર થયેલો એક બુલંદ કદનો, ફરબે અને મોટો
ભદુઈ,

કે જેના એક હાથમાં એક મોટો સાપ અને બીજા હાથમાં એક
ઝબરો અઝદહા હતો,

તેણે ભદુઈ એવા દેખાવ દેખાડ્યો કે ભણે લોડાઓએ, સરહારોએ
અને લશ્કરીઓએ લડાઈનાં મયદાનમાં આતશ સળગાવ્યો છે.

એક તોફાની પવન નીકળી આવ્યો અને કાળી વાદળી ચઢી આવી- ૩૪૨
તેમાંથી ધરાની લશ્કર ઉપર તીર વરસાવા લાગી.

આપું જોઈ બેહરામે એક પોકાર માર્યો કે “ઓ સરહારો!-ધરાનના
મોટાઓ અને બહાદુરો!

તમે એ ભદુઈ ઉપર નઝર ના નાખો-પણ તમે સધળા ગુસ્સા ભર્યાં
બની લડાઈમાં હોમાવો.

કારણકે એ સધળા ફરબ અને ભદુઈ છે-એવા ફતફરબ કરવા માટે
તેઓ ઉપર અફસોસ કરવો ભેધયે.”

આથી ધરાનીઓમાંથી એક પોકાર નીકળ્યો-તેઓએ ખૂનરેઝી કરવા
ઉપર પોતાની કમર તંચ બાંધી.

સાવેહ શાહે તે લડાઈગાહમાંથી નઝર ધીધી-કે તેની ભદુઈ તેઓ
ઉપર કારગર લાગી નહીં.

તે ભેતો હતો કે તેનો દુશ્મન આગળ ધસી આવ્યો છે-લશ્કર પછાડી
છે અને પેહલવાન બેહરામ હરૈલમાં છે.

આથી તેણે પોતાનું લશ્કર ડાબી તરફ ફેરવ્યું-અને જેમ બકરાંની
આગળ વરૂ ધસે તેમ ધસ્યો.

ન્યારે તેણે લશ્કરની એક બાજુની સફ તોડી નાખી-ત્યારે તે એક
મસ્ત બનેલા માણસની માફક બેહરામની કલબગાહ તરફ ધસ્યો ગયો.

બેહરામે પોતાની કલબગાહમાંથી નેગાહ કરી-પોતાનાં લશ્કરને દુશ્મ-
નના સેપાહો આગળ નાસી જતા જોયા,

તેવાજ તે દુશ્મન ઉપર ધસી જઈ તેઓમાંથી ત્રણ બહાદુરોને નેઝાની ૩૪૩
નોકે ઝીન ઉપરથી કઠાવી-અમીન ઉપર બેધા નાખ્યા.

તે એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “અમરો લડાઈએવીજ રીતની હોય
છે-અમારી રસમ એમજ ચાહ રહી છે અને અમારું કામ એવીજ રીતનું છે.

તમે જેહાનના પયદા કરનાર ખોદાતાલાની તેમજ નામદારી બરેલા
અને મુબારક સરહારોની પણ શરમ કરતા નથી.”

ત્યાર બાદ તે એક ભૂખ્યા થયેલા મસ્ત સિંહની માફક સાવેહનાં
લશ્કરની જમણી સફ ઉપર જઈ પડ્યો.

જુનાનું ભરકરીશ એ હમ અરુ દરીફ
 રેરેકરી સેપકુદારુ શુદ્ધ નાપદીફ
 વઝાનું ભયગદ્ધુ શુદ્ધ સુએ કલખગાદ્ધુ
 બદાનું સુ કે સાલારુ શુદ્ધ આ સેપાદ્ધુ
 બદ્ધુ ગોકુત અરુગશતદ્ધુ બાદ્ધુ ધનુ સોપુન
 ગરુ અચદ્ધુ કે ધનુ રચમ ગર્દદ્ધુ કોહુન
 પરાગદ્ધુ ગર્દદ્ધુ બજગુ ધનુ સેપાદ્ધુ
 નેગદ્ધુ કુનુ કુનુ તા કુદામરેત રાદ્ધુ
 બેરકુત-દેા બેરેત-દ્ધુ રાદ્ધી નબુદ્ધુ
 કઝાનું રાદ્ધુ શાયેરેત બાલો નમુદ્ધુ
 યુનીનું ગોકુત આ ભરકરુ આરાએ પીશ
 કે દીવારે મા આહનીનરેત પીશ
 હરાનું કસ કે ઊ રખાદ્ધુ દાનદ્ધુ હદનું
 એ દીવારુ બીરુનું તવાનદ્ધુ શદનું
 શવદ્ધુ ઇમનો ભાનું બરિનું બરદ્ધુ
 બનચદ્ધીકે શાહે દેરીરાનું બરદ્ધુ
 હમદ્ધુ ચક્રસરદ્ધુ રેલ બદીનું દરુ દેહીદ્ધુ
 સેપરુ અરુ સરુ આરીદેા બનરુ દેહીદ્ધુ
 અગરુ બખતે બીદારે મા અરુ દેહદ્ધુ
 બદીનું ર-ગુહા તખતેા અક્રસરુ દેહદ્ધુ
 એ ચક્રદાનું નબારીદ્ધુ કસ નાઉમીદ્ધુ
 વગરુ તીરદ્ધુ બીનીદ્ધુ રૂએ સપીદ્ધુ
 યુનીનું ગોકુત આ મેહુતરાનું સાવદ્ધુ શાદ્ધુ
 કે પીલાનું બેચારીદ્ધુ પીશે સેપાદ્ધુ
 બઅઅબુદ્ધુ ભરકરુ બજગુ આવરીદ્ધુ
 બરીશાનું જહાનું તારે તગુ આવરીદ્ધુ
 યુ અચ દૂર બહુરામ પીલાનું બેદીદ્ધુ
 ધમી ગરેતો તીલ અચ મેચાનું અરુ કરીદ્ધુ
 વઝાનું પસ યુનીનું ગોકુત આ મેહુતરાનું
 કે અચ નામદારાને જગુ આવરાનું
 કમાનહાએ ચાચી બજેહુ અરુ નેહીદ્ધુ
 હમદ્ધુ ચક્રસરદ્ધુ તરુ અરુ સરુ નેહીદ્ધુ
 બજાનેા સરે શહુરુચારે જેહાનું
 યુઝીને યુઝોગીને તાજે મેહાનું
 કે હરુ કસ કે ઊરા કમાનરેતો તીરુ
 કમાનરા બજેહુ અરુ નેહદ્ધુ નાગુઝીરુ
 બદગી કે પચકાનુશ ચાહદ્ધુ બખુનું
 સે ચુબુદ્ધુ બખુરુતમે પીલ અનદ્ધુનું
 નેશાનીદેા પસ ગોરુચહા અરુ કરીદ્ધુ
 બજગુ અનદ્ધુ આધદેા દુશમનું કરીદ્ધુ
 સેપકુદ્ધુ કમાનરા બજેહુ અરુ નેહદ્ધુ
 ચકી ખૂદ પૂલાદ્ધુ અરુ સરુ નેહદ્ધુ
 બપીશ અનદ્ધુનું તીરુ બારાનું ગેરેકુત
 કમાનરા યુ અબુરે બહારાનું ગેરેકુત
 પસે પોરેતે ઊ અનદ્ધુ આમદ્ધુ સેપાદ્ધુ
 સેતારુદ્ધુ શુદ્ધ અચ પરુરે પચકાનું સેયાદ્ધુ
 બેખરેત-દ્ધુ ખુરુતમે પીલાનું બતીરુ
 એ ખૂન શુદ્ધ દરી દરી ચૂન આબગીરુ
 વઝાનું બરેતગી પોશત બરુકાશત-દ્ધુ
 દરી દરી પચકારુ યુઝાશત-દ્ધુ

આં તેણે એક એવાં મોટાં ભરકરેનો નાશ કરી નાખ્યો-કે તે પાદ-
 શાહનો ખુરો પલ્લુ ગુમ થઇ ગયો.

ત્યાંથી બેહરામ ભરકરની કદબગાહ કે જ્યાં સાવેહ પોતાનાં ભરકર
 સાથે હતો, આં ગયો.

બેહરામે સાવેહ શાહને કહ્યું કે “જો લડાઇ લગ્નબાઈ, તો પછી આ
 વાત બધી ફરવાયલી નહીંજો.

આપણું ભરકર લડાઇમાં વીખરાઇ જશે-હવે જો કે તારો નાસવાનો
 ક્યાં માર્ગ રહેા છે ?”

ભરકરેઓ ગયા અને માર્ગ શોધ્યા પલ્લુ કોઈબી માર્ગ મળ્યા નહીં-
 કે જ્યાંથી ઉપર જઇ શકાય.

બેહરામે પોતાના ભરકર ગોઠવનાર અમલદારને કહ્યું-કે “આપણી
 સામે લોખંડની દીવાર ઉભી છે.

જે કોઇ કે તેને બાંટને બાહેર નીકળી શકશે,

તે નચિન્ત થશે અને પોતાનો જીવ ઇરાન સુધી બહારદુરાના પાદશાહ
 તલક સલામત લઈ જઈ શકશે.

મઠે તમે સઘળાઓ એ લડાઇ ઉપરજ દિલ લગાડો-સર ઉપર ઢાલ
 પકડી તલવારનો મારો ચલાવો.

અગરજે આપણું બીહાર બખત આપણને કળ આપશે-તો આ સઘળી
 રંજનો બદલો તખત અને તાજ સાથનો આપશે.

અગર તમે આપણે રોશન રોઝ સીઆહ થતો બુઓ-તે છતાં પલ્લુ
 તમે કોઇ પાક ચક્રદાનથી નાઉમીદ્ધુ બનતો ના”

એની ગમ સાવેહ શાહે પોતાના સરદારોને કહ્યું-કે “તમે ભરકરની
 હરોલમાં હાથીઓ લાવો.

અને સઘળા ભેગા મળી લડાઇમાં ઉતરો-અને તેઓ ઉપર જેહાન
 સીઆહ અને તંગ બનાવો.”

જ્યારે બેહરામે દૂરથી હાથીઓને જોયા-ત્યારે તે ગમગીન બની જઈ
 ટુરત મેયાનમાંથી તલવાર બાહેર ખેંચી.

પછી તેણે સરદારોને કહ્યું-કે “ઓ લડાયક નામદારો !

તમે તમારી ચાચી કમાનોને ચિલ્લા ઉપર ધરો-અને સઘળાઓ સર
 ઉપર લોઢાંની કોલાહ મૂકો.

મોટાઓના પસંદ કીધેલા દેશના પાદશાહના જીવ અને સરના તેમજ
 યુઝોગીનાં તાજના કસમથી કહું છું,

કે જેની પાસે તીર કમાન હોય-તેણે અવશ્ય તે કમાનને ચિલ્લો
 ચઢાવવો.

ત્રણ લાકડીવાળો ખદંગી તીર જેની લોખંડી નોક હાથીઓની શુંદને
 ફાડીને લોહી વહેતું કરે,

તે તમે છોડો અને પછી બારી ગોઝ ઉઠાવો-અને લડાઇમાં ઉતરી
 ફરમનને મારો.”

પછી સરદાર બેહરામે એક પોલાહનાં લોઢાંની ટાપી પોતાનાં સર
 ઉપર મેલી કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો.

અને હરોલમાં આવી તીરનો વરસાદ વરસાવવા લાગ્યો-અને પોતાની
 કમાનને બહારની મોસમનાં વાદળ માફક વરસતી બતાવી.

તેની પીઠ પાછળ તેનું સઘળું ભરકર આવ્યું-તેઓની પચકાનનાં
 પીછથી સેતારા પલ્લુ સીઆહ થયા.

તેઓએ તીરયા હાથીઓની શુંદ જખ્મી કીધી-તેઓનાં લોહીથી પહા-
 ડની કઢલ અને મયદાન તળાવ માફકનાં બન્યાં.

તે જખ્મી હાથીઓએ નાસવા માડ્યું-પહાડની કઢલ મયદાન અને
 લડાઈગાહ છોડી મયા.

શુ પીલ આન શુનાન જખમે પચકાન બેદીહ
હમહુ લશકરે ખીશરા બેરપરીહ
સેપાહુ અનર આમહ પસે પોશ્તે પીલ
અમીન શુહ બકેદારે દર્યાએ નીલ
સેપહુ બરહમ ઓકૂતારો અન્દી બેમોરહ
હમાન બખતે બહ કામગારી બેમોરહ
તલી બૂહ બોરશમ યકી ભયગાહુ
પસે પોશ્તે આન રન્જ દીદહુ સેપાહુ
યકી તખતે જરૂરીન નેહાદહુ બરૂચ
નેશરતહુ બરૂ સાવએ જન્ગબરૂચ
સેપહુ દીહ ચૂન ફેલે આહન રવાન
હમહુ સર પુર અચ ગઈ તીરહુ રવાન
પસે પોશ્ત શાન અન્દહુ પીલાને મસ્ત
હમી ફેફાનહ આન સેપહુરા બદસ્ત
પુર અચ આખ શુહ દીદએ શાવહુ શાહુ
બદાન તા બેશ શુહ હઝીમત સેપાહુ
નેશરત અચ બરે તાઝી અરપે સમન્દ
હમી તાખત તસાન એ બીમે ગઝન્દ
પસે સાવહુ બહુરામ ચૂન પીલે મસ્ત
કમન્દી બખાજુ કમાની બદસ્ત
બલશકર શુનીન ગોફત કચ સરકશાન
એ બખતે બહ આમહ બરીશાન નશાન
નહગામે રાજસ્તો રૂએ સોખુન
બેતાઝીહ બા તીલહાએ કોહુન
બરીશાન યકી તીલ બારાન કુનીહ
બેફરીદો કારે સવારાન કુનીહ
બરાન તલ બર આમહ કુલ સાવહુ શાહુ
હમી બૂહ બર તખતે બર બા કોલાહુ
વરા દીહ બર તાઝેઈ ચૂન હેઝબરૂ
હમી તાખત દરુ દશ્ત બરૂસાને બખરૂ
બદન્ગી ગુઝીન કરૂહ પચકાન શુ આખ
નેહાદહુ બરૂ ચારૂ પરૂરે ઓકાખ
બેમાલીહ ચાચી કમાનરા બદસ્ત
બચમે ગવચન અન્દર આવરૂહ શસ્ત
શુ ચપ રાસ્ત કહેઈ બમ આવરૂહ રાસ્ત
બોરશ અચ બમે ચર્ખે ચાચી બેખાસ્ત
શુ બુઝશત પચકાન એ અન્ગુશ્તે ઊચ
ગુઝર કરૂહ બરૂ મોહુરએ પોશ્તે ઊચ
સરે સાવહુ આમહ બખાજુ અન્દરૂન
બઝીર અન્દરશ ભય શુહ ધરૂક ખૂન
શુહ આન તાજવરૂ શાહે અન્દીન સેપાહુ
હમાન તખતે જરૂરીનો જરૂરીન કોલાહુ
શુનીનસ્ત કેદારે ગદાન સેપેહુર
ન નામેહુરૂબાનીશ પચદા ન મેહુરૂ
નેગર તા નનાઝી બતખતે બલન્દ
શુ ઇમન શવી સખત તરૂસ અચ ગઝન્દ
શુ બહુરામે જન્ગી રસીહ અન્દરૂચ
કરીદશ બરાન ખાજુ ઘલ્તાન બરૂચ
બુરીહ આન સરે તાજદાર અચ તનશ
નેયામહ યકી ખીશ પીશમનશ

ન્યારે તે હાથીઓએ એવી રીતના તીરના અખમે ભેયા-ત્યારે લાંથી
નાસી જતાં પોતાનાં સધળાં લશ્કરનો કચરખાહુ કાઢવા લાગ્યા.
તે હાથીઓની પીઠ પાછળ ધરાની લશ્કર લાગું થયું હતું-લોહીથી ૩૪૬
અમીન નીલના દર્યા માફકની બની.

તરાની લશ્કર કેટલુંક કચડાઈ ગયું અને કેટલુંક મારું ગયું-તેમજ
તેઓનાં બૂરાં બખતે તેઓની સધળી મુરાહ લૂટી લીધી.

તે દુઃખી થયલાં લશ્કરની પાછળ-એક ખુશુબા ટેકરીની જગ્યા
આવેલી હતી.

તે ટેકરી ઉપર એક સોનેરી તખ્ત મૂકાવી-તે ઉપર લડાયક સાવેહ
બેઠો હતો.

તેણે પોતાનાં લશ્કરને જેમ એક લોહાનો પહાડ ચાલે તેમ નાસતું
ભેટું-તે સધળાઓનાં સર ધૂળથી ભરેલાં હતાં અને જીવ સીઆહ બન્યા હતા.
તેઓની પછાડી છેડાચલા મસ્ત હાથીઓ ભેયા-ભેઓ પોતાના પગે
કરી તે લશ્કરને છંદતા હતા.

એ ભેઈ સાવેહ શાહની આંખ આંસુથી ભરેલી થઈ-કે તેનાં લશ્કરની
હાર શા માટે થઈ?

પછી તે પલ્લુ એક કાળા રંગના અરખી ઘોડા ઉપર સવાર થયા-અને
પોતે માર્યા જવાની ધાર્તીથી બીતો નાસવા લાગ્યો.

પલ્લુ સાવેહની પછાડી બેહરામ મસ્ત હાથીની મિસાલ બાજુ ઉપર
કમન્દ અને હાથમાં કમાન પકડીને દોડવા લાગ્યો.

તે પોતાના લશ્કરને એ પ્રમાણે કહેવા લાગ્યો કે “એ મારા બહા-
દુરો-બદળખતીની નિશાન આ દુશ્મનો ઉપર ખુશી જણાઇ આવી છે.

હમણાં બેલવાનો કે સાંભળવાનો વખતજ નથી-બસ તમે તમારી ૩૪૭
ધસાયલી તલવારો સાથ દોડો.

અને તેઓ ઉપર તલવારોનો વરસાદ વરસાવો-તમે કોરોશ કરો અને
સવારોને લાયકની લડાઈ કરો.”

બેહરામ પેલી ટેકરી આગળ કે જ્યાં સાવેહ શાહ કોલાહ પેહેરી
સોનેરી તખ્ત ઉપર બેઠો હતો, ત્યાં આવ્યો.

સાવેહને ચિત્તાન મિસાલના એક અરખી ઘોડા ઉપર સવાર થયેલો
ભેયો-કે તે બચ્ચની મિસાલ મયદાનમાં દોડતો હતો.

તેણે એક ઝેહરી પાણી પાયલા પચકાનવાળો બદન્ગી તીર ચુંટી
કાઢ્યો-જેની ઉપર ઓકાખ પક્ષીનાં ચાર પીઠ જડેલાં હતાં.

તેણે ચાચી કમાનને હાથમાં લઈ સીધી કીધી-અને સાબરનાં ચામ-
ડાંની અંગુઠીમાં અંગુઠો નાખ્યો.

ન્યારે તેણે ડાબા હાથને સીધો કીધો અને જમણા હાથને વાંકો
વાળ્યો-ત્યારે ચાચી કમાનના વાંકમાંથી પોકાર ઉઠ્યો.

ન્યારે તીરની લોખંડી અણી તેના અંગુઠા આગળથી પસાર થઇ ગઈ-
અને તેના હાથનાં ટાંચાં આગળથી તીર નીકળી ગઈ,

ત્યારે તુરત સાવેહનું સર પાકમાં પડ્યું-અને તેની હેઠળની જગ્યા
લોહીમાં ગર્ક થઇ.

તે આવાં મોઠાં લશ્કરનો તેમજ સોનેરી તખ્ત અને સોનેરી કોલાહનો
તાજદાર પાદશાહ માર્યો ગયો.

આ ફરતા આસ્માનનું કામ એવીજ રીતનું હોય છે-તેની મેહરબાની ૩૪૮
કે તેની ગયર મેહરબાની ઝાંઘેર થતી નથી.

તું સંભાળજે તારાં ભુલંદ તખ્ત ઉપર લાડ ના કરતો-ન્યારે તું
નચિન્ત અને ત્યારે આવતી આફતથી બહુજ ડરતો રહેજે.

ન્યારે લડાયક બેહરામ તેની નજદીક આવ્યો-ત્યારે તેને બંધે મસ્તક
ખાક ઉપર ધસડ્યો.

પછી તેનું તે તાજદાર સર તેનાં શરીર ઉપરથી કાપી કાઢ્યું-તેનો
કાઢળો બેશી તે વખતે તેની આસપાસ તેને બચાવા ફરી વળ્યો નહીં.

૩૪૮ થુ તુકીન્ રસીદન્ નચ્છીકે શાહ
 ફેમન્દહ તની યુદ્ધ બી સર અરાહ
 હમહ બર ગેરેકુતન્ ચક્રસર ખોડુશ
 જમીન્ પુર ખોડુશ હવા પુર એ ભૂશ
 પેસર ગોકૂત કીન્ ઇજી કાર યુદ્ધ
 કે બહુરામરા બખત બીદાર યુદ્ધ
 એ તન્ગી કુભ રાહ યુદ્ધ બર સેપાહ
 ફેરાવાન્ બેમોરુદ અન્દરાન્ તન્ગ રાહ
 બસી પીલ બેરેપોરુદ મરુદમ બપાય
 નશુદ જાન્ સેપાહ દહુ યકી બાચ ભય
 એ જીરે પથે પીલ ગશતહુ તબાહ
 એ સરહા યુરીદહુ બઆવરુદગાહ
 ૩૪૯ થુ યુગ્જસ્ત અજાન્ ફે બહ નોહુ જમાન્
 નરીદન્દ એન્દહુ યકી બહગમાન્
 મગર આન્ કે બુદન્દ અસ્તહુ અસીર
 રવાનહા બધમ બસ્તહો તન્ બતીર
 હમહ રાહ બર ગુસ્તુવાન્ બુદો તરુ
 સરાનરા એ તરુ આમદ આન્ ફે મરુ
 હમાન્ મદે હેન્દીઓ તીરે કમાન્
 એ હરુચ બેચન્દાખતહુ બહગમાન્
 એ કોશતહુ થુ દર્યાએ ખૂન્ યુદ્ધ જમીન્
 બહરૂ ગુરાઈ માન્દહુ અસ્પી બજીન્
 હમી ગશત બહુરામ ગેરુદ સેપાહ
 કે તા કીસ્ત ગશતહુ એ ધરાન્ તબાહ
 વજાન્ પસ બખરુશદે બર્જીન્ બેગોકૂત
 ચક્ર એમરુચ બા રન્ને મા બાશ બેકૂત
 નેગહુ કુન્ કચ ઇરાનેયાન્ કોશતહુ કીસ્ત
 કજાન્ દરુદ મારા બેબાયદ ગેરીસ્ત
 બહરૂ ભય ખરુરાદે બર્જીન્ બેગશત
 બહરૂ પદેહો બચમઈ બર ગુજસ્ત
 કમ આમદ એ લશકરૂ યકી પુર હોન્
 કે બહુરામ યુદ્ધ નામે આન્ નામવરૂ
 ૩૫૦ એ તોખમે સેયાવુશ ગવી મેહુતરી
 સેપહુયુદ્ધ નેજાદી અચ ધરાન્ સરી
 હમી રફત ભૂચન્દ ચૂન્ બીહરાન્
 મગર ચૂ બેયાબહ બભઈ નશાન્
 તને કોશતહો અસ્તહુ ચન્દી કરીહ
 એ બહુરામ ભઈ નેશાની નરીહ
 સેપહુયુદ્ધ અજાન્ કાર શુદ્ધ દરુદમન્દ
 હમી ગોકૂત કાર અચ ગવે હુશમન્દ
 જમાની બર આમદ પરીહ આમદ બીચ
 દરે અસ્તહુરા ચૂન્ કલીહ આમદ બીચ
 અબા સુબે તુરકી બુદી ગોબંહ ચરમ
 તો ગોકૂતી દેલ આઝેદેલ દારહ બખરમ
 થુ બહુરામ બહુરામરા દીહ ગોકૂત
 કે હરુગેચ મબાદી તો બા ખાકુ બેકૂત
 અજાન્ પસ બેપુર્સીદ અજાન્ તુરુકે એશત
 કે અચ ફજખી રૂચ દૂર અચ બેહેશત
 એ મદીઓ નામે નેજાદે તો ચીસ્ત
 કે જાયન્દકરા બર તો બાયદ ગેરીસ્ત

બ્યારે તુર્કીઓ પાદશાહની નજીક આવ્યા ત્યારે માયાં વચરતું તેનું
 શરીર રસ્તામાં પડેલું જોયું.

આથી તે સધળાઓએ ફરનનો પોકાર કીધો-જમીન પણ પોકાર બારેલી
 બની અને હવા બેશ બારેલી થઈ.

તેનો બેટો બોલ્યો કે “આ” કામ યુદ્ધની મરજીનું હતું-કારણકે બેહ-
 રામનું બખત બીદાર હતું.”

ધરાની લશ્કર ઉપરની રાહ ધણી તંગાસ બારેલી હોવાના સબબે-તે
 તંગ રાહમાં તેનું ધણુંક લશ્કર માર્યું ગયું.

ધણાક સિપાહો હાથીઓના પગ તળે કચડાઈ ગયા-તે લશ્કરમાનો
 દશમાંથી એક પણ ભાગ પાછો ફર્યો નહીં.

તેઓ શું હાથીના પગ હેઠળ કચડાઈ ગયા-કે શું લડાઈગાહમાં
 માયાંઓ કપાયલા પડ્યા.

બ્યારે તેવા બૂરાં દિવસોમાંથી નવ દિવસ પસાર થઈ ગયા-ત્યારે
 તેટલા વખતમાં એક પણ દુશ્મન જીવતો દેખાયો નહીં.

સિવાય કે જેઓ બંધાઈને કચદ પડ્યા હતા-અને જેઓના જીવ
 ગમથી અને તન તીરથી જખમી થયલાં હતાં.

આખે રસ્તે થોડાઓનાં બખતરો અને લોહાંની ટોપીઓ પડેલી હતી-
 જે ટોપીઓથીજ તે સરદારોનો મોતનો દિવસ આવ્યો હતો.

તેમજ હિંદી તલવારો, તીર અને કમાનો-તે દુશ્મનોએ એ તરફ
 નાખ્યાં હતા.

મૂવેલાં માણસોથી જમીન લોહીના દર્યાં માફક થઈ હતી-અને દરેક
 ખૂણે જીન સાથના થોડાઓ રહી ગયા હતા.

બેહરામ પોતાનાં લશ્કરની આસપાસ ફર્યો-કે ઈરાની લશ્કરમાંથી કોણ
 કોણ માર્યા ગયા છે, તે જોય.

પછી તેણે ખરરાદે બર્જીનને કહ્યું-કે “આજે તું જરા મને મારી
 મેહનતમાં મદદ કર.

તું તપાસ કર કે ઇરાનીઓમાંથી કોણ કોણ માર્યા ગયા છે?-કારણકે
 તેઓનાં દુઃખથી આપણને રડવું પડશે.”

આથી ખરરાદે બર્જીન દરેક જગ્યાએ ફર્યો-દરેક રાવટી અને દરેક
 તખ્તમાં ગયો.

તે લશ્કરમાંથી એક હુનર બરેલો રાખ્સ કે જે નામવરનું નામ બેહ-
 રામ હતું, તે આજો થયેલો માલૂમ પડ્યો.

જે સિયાવક્ષનાં તોખમનો એક બહાદુર સરદાર હતો-અને ઇરાની સર-
 દારોમાંથી તે એક સેપહસાલારનાં ખાન્દાનનો હતો.

તે રોધ કરનારો રાખ્સ એક બેહોશ માણસની માફક રોધ કરવા
 લાગ્યો-કે કદાચ કચેળી તેનો પતો લાગી ભય.

કેટલાંક મૂવેલાં અને જખમી પડેલાં શરીરોને ઉથલ પાથલ કીધાં-પણ
 કચેળી બેહરામની નિશાન દેખાઈ નહીં.

સરદાર બેહરામ એ વાતથી દુઃખી થયો-તે રડતો બોલવા લાગ્યો-કે
 “ઓન્નકલમદ પેહલવાન! તું ક્યાં ગયો?”

થોડાક વખત પસાર થયા બાદ તે દેખાઈ આવ્યો-અને ગોચા બંધ
 પડેલા દરવાજાની ચાવી મળી ગઈ.

તે (બેહરામ) એક લાલ ચેહરેના બીલાડી જેવી આંખોવાળા તુર્કોની
 સાથે હતો-તું કહે ગોચા તે ગુસ્સાથી દુઃખી બનેલો હોય એવો લાગતો હતો.

બ્યારે બેહરામે પેલા બેહરામને જોયો ત્યારે તે બોલ્યો-કે “તું કહીબી
 ખાકનો સાથી બનતો ના!”

પછી તે બૂરા તુર્કોને બેહરામે પૂછ્યું-કે “આ દોઝખી ચેહરાના અને
 બેહેશતથી દૂર રહેનારા રાખ્સ!

તું કોણ મદદ છે અને તારું નામ અને બુન્યાદ કોણથી છે?-કારણકે
 તારી માને તારી ઉપર રડવું પડશે.”

ચુનીન દાદ પાસોળ કે મન ભદુમ
એ મહીઓ અચ મરુદમી ચક્રચુમ
હરાન કર કે સાહાર આશહ બજા
બકાર આયમશ રૂચારે દેરના
બજાખ ચીચકાઈ તુમાયમ બમાખ
કે આહરેતગાનરા કુનમ પુર રોતાખ
તોરા મન નમુદમ શાખાન ખામે બહ
બદાનચુનહ તા બર સરત બહ રસહ
મરા ચારહ જાન બીશ બાયેતર બેતર
ચુ નયર-બહારા નકદમ દુરેતર
બમા અખતરે બહ ચુનીન બાચ ગશત
હમહ રન્જ બા બાહ અખાચ ગશત
અગર ચાખમ અચ તૂ વજાન બેહાર
ચકી પુર હોનર ચાકૂતી દુતેદાર
ચુ બેશીહ બહરામ અન્હીશહ કરહ
દેલશ ગશત પુર હદો રોખ લાજવરહ
જમાની હમી ગોકૂત કીન રૂએ જન્મ
બકાર આયમશ ચૂન શવહ કાર તન્મ
જમાની હમી ગોકૂત બર સાવહ શાહ
એ સૂહ આમહ અચ ભદુએ તીરહ રાહ
હમહ નીકુઈહા એ ચચદાન બુવહ
કસીરા કુભ બખત બન્દાન બુવહ
બેફરૂહ અજાન પસ બુરીદન સરશ
બુદા કરહ જાન અચ તને બી બરશ
ચુ બરા બેકોશતન્હ બરપાચ ખાસ્ત
ચુનીન ગોકૂત કય દાવરે દાહ રાસ્ત
બુઝોર્ગીઓ ફીરૂઝીઓ ફરૂહી
બલન્હીઓ દીહીએ શાહનશહી
નેજન્હીઓ હમ શાહમાની એ તોસ્ત
અનૂશહ દેલીરી કે રાહે તો બેસ્ત
બજાન પસ બેયામહ દબીરે બુઝોર્ગ
ચુનીન ગોકૂત કય પહલવાને સુતોર્ગ
ફરીદને યલ ચૂન તો ચક્ર પહલવાન
નદીદા ન બહરામે નૂશીરવાન
હમત શીર મહી હમત રાયો પન્હ
કે હરૂગેચ મખાદા બજાનત ગજન્હ
હમહ શહરે ધરાન બતૂ જન્હ અન્હ
હમહ પહલવાનાન તોરા બન્હ અન્હ
બતૂ ગશત તખતે બલન્હી બલન્હ
બતૂ ઝીરદસ્તાન શુદહ બીગજન્હ
સેપહલુહ તોઈ હમ સેપહલુહ નેજાહ
બુલુક મામ ફૂ ચૂન તો ફજન્હ જાહ
કે ફરૂશખ નેજાહીઓ ફરૂશખ પઈ
એ હરૂગેચ બા ફરૂશ બેખહ કઈ
પરાગન્હ ગશતન્હ અજાન રચમગાહ
બુઝોર્ગીઓ હમ પહલવાનાને શાહ

પેલાએ જવાબ આપ્યો કે “હું એક ભદ્રગર છું-અને મદાનગી
દેખાડવાથી તેમજ ઈન્સાનિયતપણાથી હું ફર થયેલો છું.”

એ કોઇ કે લડાઈમાં સરદાર હોય છે-તેને ઢીલ કરવાને વખતે હું બહો ૩૫૧
કામ લાગુ છું.

તેને હું રાતના ખાખમાં એવી યાજી બતાવે છું-કે બેથી તે ધીરજ
રાખનારાઓને ઉતાવળા કરી મૂકે છું.

મેજ તને ગઈ રાતે પેલો ખરાબ સ્વાપ્નો દેખાડ્યો હતો-કે બેથી
તારી ઉપર એવી રીતની આકૃત આવી પડે.

મારે તે કરતાં પણ વધુ ચારા અજમાવી લેવા હતા-જ્યારે મેં મારી
યુક્તિથી પુરેપુરી અજમાવી નહીં,

ત્યારેજ ખૂરા સેતારો અમારી ઉપર પાછો ફર્યો-અને અમારી મેહ-
નત ફેંકટ ગઈ.

પણ હવે જો હું તારેથી જીવતદાન મેળવું-તો તું એમજ બહુ કે
તેં એક હુનર બરેલો દોસ્ત મેળવ્યો.”

જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો-તેનું
દિલ દુઃખ ભર્યું બન્યું અને ચેહરો લાજબર્દી થયો.

ધીકમાં તે બોલતો હતો કે “લડાઈને હડાડે-જ્યારે હું સંકડામણમાં
આવી જઈશ ત્યારે એ મને કામ લાગશે.”

વળી ધીકમાં પાછો વિચાર કરતો કે “સાવેહ શાહને આ બાંધી
રાહના ભદ્રગરથી શું કાયદો પુર્યો?

જ્યારે કે એક માણસનું નસીબ ખીલતું હોય છે-ત્યારે તેને ખોદા-
તાલા તરફથી સધળી નેકીજ પુગે છે.”

ત્યાર બાદ તેનું સર કાપી નાખવાનો તેણે હોકમ કીધો-અને તેનાં ૩૫૨
નિરૂપયોગી શરીરથી તેનો જીવ બુદો કીધો.

જ્યારે તેને મારી નાખ્યો ત્યારે તે સાહેબની બંદગીમાં ઉભો-અને
એ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “ઓ રાસ્ત ઈન્સાફના ખાવંદ!

મોટાઈ, ફતેહમંદી, ખોદાઈ નૂરાની-બુલંદ મરતબો અને શેહન-
શાહી તાજ,

તેમજ ગમગીની અને ખુશહાલીઓ એ સધળું તારીથીજ છે-ખરે
બાગ્યશાળી બહાદુર શખ્સ તેજ છે કે જેણે તારોજ માર્ગ શોધ્યો.”

ત્યાર પછી વડો મુન્શી ત્યાં આપ્યો-અને બોલ્યો કે “ઓ મોટા
પેહલવાન!

બહાદુર ફરીદને, બેહરામે અને નેશીરવાને તારા જેવો એક પણ
પેહલવાન જોયો નહીં હતો.

તારામાં બહાદુરી છે તેમજ વિચાર શક્તિ અને નસીહતો પણ બરેલી
છે-દોઝા કરે છું કે તારા બનને કદી પણ કાંઈ નુકસાન પુગતું ના!

તમામ ઈરાન શેહર તારીથીજ ખરપા રહેવા પામ્યું છે-સધળા પેહલ-
વાનો તારાજ ખંદા છે.

તારીથીજ મોટાઈનું તખ્ત બુલંદ થયું છે-તારીથીજ સધળી રૈયત
નુકસાનમાંથી બચી ગઈ છે.

તુંજ સરદાર છે અને વળી સરદારની બુન્યાદનો છે-બાગ્યશાળી તેજ
માદર કે જેણે તારા જેવો બેટો જાળ્યો.

કારણકે તું મુબારક બુન્યાદનો અને મુબારક કદમનો છે-દરેક પ્રકારના ૩૫૩
દબાબા અને ડહાપણ સાથેનો તું સરદાર છે.”

પછી સધળા મોટાઓ અને પાદશાહના બહાદુર પેહલવાનો-તે લડાઈ
ગાહમાંથી વીખરાઈ ગયા.

ફેરેસ્તાદને બહરામ ફીરઝી નામ-
હરા બા સરે સાવહ શાહ નઝદે
હોરમુઝ વ પાસોખે આન.

બેહરામે સાવેહ શાહનાં માથાં સાથ ફેરેહમંદીનું
નામુ હોરમઝની નઝદીક મોકલવું અને
તેનો જવાબ મેળવવો.

શબે તીરહૂ ચૂન બુહારા તાખ દાહ
હમાન તાબે ઊ અશમરા ખાખ દાહ
પહીહ આમહ આન પદએ આખનૂસ
અર આમહ ગીતી એ આવાએ ફેર
હમી ગશત ગરૂદન શેતાખ આમદશ
શબે તીરહૂરા હીહ તાખ આમદશ
અર આમહ યકી અરૂહ કશતી એ આખ
બેપાહીહ રન્ને બેપાહીહ ખાખ
સેપહીયુહ બેયામહ ફેરેસ્તાહ કસ
બનઝદીકે ચારાને ફર્યાદરસ
કે તા હર કે શુહ કેશતહ અચ મેહતરાન
સવારાને જન્ગી એ વુઠાન સરાન
સરાન શાન બેખુરીહ યકસર એ તન
કસીરા કે બુહ મેહતરે અન્બુમન
દેરૂરી દેરૂશાન પસે હર સરી
કે બુદન્દ અઝાન જન્ગેયાન અકસરી
અસીરાનો સરહા હમહ ગેરૂહ કરૂહ
બેબોદન્દ અચ આવરૂહગાહે નબરૂહ
દબીરે નવીસન્દહરા પીશ ખાહ
એ હર દર ફેરાવાન સુખનહા બેરાન્દ
અઝાન નામવર લશકરે બીશુમાર
બઝાન બુખેશો ગદેશો રૂઝગાર
અઝાન જન્ગ દર આરહૂ અચ હર દરી
કુળ રફત બુહ બા ચુનાન લશકરી
બઝાન ફેરોશો જન્ગે ઇરાનેયાન
કે વુકશાહ ફઝી સવારી મેયાન
ચુ આન નામહ બેન્વેશત નઝદીકે શાહ
ચુઝીન કરૂહ પૂચદઈ આન સેપાહ
વુખેસ્તીન સરે સાવહૂ અર નીઝહૂ કરૂહ
દેરૂરી કે ઊ દાસ્તી દર નબરૂહ
સરાને બુઝગાને તૂરાન ઝમીન
સવારાને વુકી સવારાને ચીન
બેફરૂહ તા અર સુતરે નબન્દ
બઝદી બરે શાહે ઇરાન બરન્દ
અસીરાનો આન ખાસ્તહૂ હરૂએ બુદ
હમી દાસ્ત અન્દરૂ હરી નાબેસૂહ
બદાન તા એ ફર્માન હેહ શહૂરૂમાર
ફેરેસ્તાહ બા સર સવારાને કાર
હમાન તા બુવહ નીઝ દરેતૂરે શાહ
સુએ જન્ગે પરમૂદહૂ બોદન સેપાહ
સુતરે નબન્દ અન્દરૂ આમહ એ બાથ
બપીશો સવારાન યકી રહુગમાથ

હવે સીઆહ રાતે જ્યારે પોતાનાં બુદ્ધાને વળ આપ્યો-તેમજ તે
બુદ્ધાંએ ઇન્સાનોની આંખને બંધની બંધેશ કીધી,
ત્યારે પેલો કળા રંગો પડેાં ઝાહેર આવ્યો-અને નગારાનાં આવા
અથી દુન્યાએ કરાર પકડ્યો.

આરમાન ચક્ર લેતાં અધીર થઈ ગયું-તેને તે સીઆહ રાત ધણી
લામ્બી લાગી.

તેવીજ પાણીમાંથી એક સોનેરી કિશતી બાહેર આવી-જેણે સુસ્તી
દૂર કીધી અને બેધ ઉડારી નાખી.

સરદાર બેહરામ ત્યાં આવ્યો અને પોતાના મદદમાર સાથીઓની નઝ-
દીક કોઇને મોકલી કહેવાડ્યું,

કે “તુર્કી મોટાઓમાંથી અને સરદારોમાંથી જે કોઈ કે લડાયક સવારો
માયાં ગયા હોય,

અને જે કોઈ કે અન્બુમનના સરદારો હોય-તે સધળાઓનાં સર
તનથી કાપી કાઢો.

તેમજ જેઓ કે તે લડાયકોમાંથી સરદારો હતા-અને જે દરેક સર-
દાર પાછળ ઝળકતો ઝુડો ઉડતો હતો, તેઓનાં સર કાપો.”

આથી પેલા કચદીઓ અને સરદારોનાં કાપેલાં માથાં એકઠાં કરી-
તેઓ લડાઇનાં મથદાનમાંથી બેહરામ આગળ ગયા.

પછી તેણે નામુ લખનાર મુન્શીને નઝદીક બોલાવ્યો-અને દરેક બાબ-
તની ધણીક વાતો તેને કહી સંભળાવી.

દુશ્મનનાં બેશુમાર નામીયાં લશ્કર માટે-અને થયલી લડાઇ માટે
તેમજ દુશ્મન ઉપરની ઝમાનાની ચાલ માટે,

અને તે લડાઇમાં આવાં મોટાં લશ્કર સાથ દરેક પ્રકારે ચલાવેલી
યુક્તિ માટે,

તેમજ ઇરાનીઓ કે જેમાંના એક પણ સવારે એકમી દિવસ લડા-
ઇના કમરબંધ છોડ્યો નહીં હતો, તેઓની મેહનત અને લડાઈ માટે લખાવ્યું.
જ્યારે પાદશાહ તરફનું તે નામુ સમૂહી થયું-ત્યારે લશ્કરમાંથી એક
કાસેદને પસંદ કીધો.

પહેલાં સાવેહનું સર એક નેઝા ઉપર ચઢાવ્યું-અને જે ઝુડો કે તે
લડાઇમાં રાખતો હતો તે,

તેમજ તૂરાન ઝમીનના મોટાઓ અને તુર્કી સવારો તથા ચીનના
સવારોનાં માથાં,

તેજ ચાલના જનવર ઉપર લાધી જલ્દીથી ઇરાનના પાદશાહની નઝ-
દીક લઈ જવા હોકમ કર્યાં.

બીજા કચદીઓ અને જે કાંઈ માલ ખઝાનો હતો-તેને કાંઈ પણ
હાય લગાડ્યા વગર હેરાતમાંજ રાખ્યો.

કે બેધયે તે માટે પાદશાહ શું હોકમ આપે છે?-જેથી પેલાં માથાં
સાથેજ લડાયક સવારોને ધરાન મોકલી આપ્યા.

તેમજ પરમૂદેહની લડાઈ માટે પણ લશ્કર આગળ લઇ જવા માટે
પાદશાહની રજા પૂછાવી.

પેલું તેજ ચાલનું જનવર આગળ ચાલવા લાગ્યું-સવારોની હરોલમાં
એક બોમિથે ચાલતો હતો.

કરીદેન્હ રન્હો સેપોર્દેન્હ રાહ
 બદાન્ તા અઝ્ઘી બેબીનન્હ શાહ
 બેબોર્દેન્હ નઝ્ઘીકે શાહે જેહાન્
 દોઝ્ઘી હમ અઝ પહલવાનો મેહાન્
 વઝાન્ રૂએ તુર્કાન્ હમહ અરુહનહ
 બેરુકતાન્ બી અરેપો સાઝો બનહ
 રસીદેન્હ ચક્રસર અત્રાન્ ઝમીન્
 સલારાને તુર્કો સવારાને ચીન્
 શુ આમહ અપરમુદહ આન્ આગેહી
 બેચન્દાખત અઝ સર કોલાહે મેહી
 બોઝ્ઘી બર આમહ એ તુર્કાન્ બઝાર
 બરાન્ મેહુતરાન્ તદખ શુહ રૂઝગાર
 હમહ સર પુરુ અઝ ગર્દો દીદહ પુરુ આખ
 કરીશ નખુહ ખુર્દો આરામો ખાખ
 વઝાન્ પસ ગવાનરા અરે ખીશ ખાન્હ
 બમેશગાન્ હમી ખૂને દેલ અર ફેશાન્હ
 બેપુરસીહ કાન્ લશ્કરે બીશુમાર
 ગહે રઝમ બેસ્તત્ત નકદેન્હ કાર
 ચુનીન્ દાહ પાસોખ યકી રહુનમૂન્
 કે મા દાશતીમ આન્ સેપહુરા જખૂન્
 શુ બહુરામે જન્ગી બહુગામે કાર
 ન બીનહ કસ અન્દર જહાન્ યક્ર સવાર
 નખુહ લશ્કરશ ઝાને મા સહ યકી
 નખસ્ત અઝ દેલીરાને ઊ ફદકી
 જહાનદાર યઝદાન્ વરા અર કરીદે
 શુ ઝીન્ બીશ બૂયમ નખાયદ શનીદ
 શુ પરમુદહ બેઝીદ ગોકૂતારે ઊય
 દેલશ શુહ પુર અન્દીશહ અઝ કારે ઊય
 બેન્હરીદો રોખસારગાન્ કરુહ ઝરુહ
 બન્દરે દેલ આહન્ગે આવરુહ કરુહ
 સેપહુ ખુહ અઝાન્ જન્ગેયાન્ સદ હઝાર
 હમહ નામદાર અઝ દરે કાઝાર
 એ અરુગાહુ લશ્કર બહામૂન્ કરીદે
 બનઝીકીએ રૂદે જયહૂન્ કરીદે
 બદાન્ તા બકીને પેદર સરુકરાઝ
 બબહુરામ ચૂબીનહુ આરદે યુદાઝ
 વઝાન્ બા કુળ નામએ પહલવાન્
 બેયામહ અરે શાહે રઉશન્ રવાન્
 નેશસ્તહુ જહાનદાર અર તખ્તે ખીશ
 હમી ગોકૂત બા હર કસ અઝ ખતે ખીશ
 કે આખેર બદીન્ બારગાહે મેહી
 નેયામહ એ બહુરામ હીચ આગેહી
 એગૂધદો ઝીન્ પસ એ શાયહ બદન્
 બેખાયહ બરીન્ દાસ્તાનહા ઝદન્
 હમાનગહુ કે ગોકૂત ઈન્ સખુન શહુરુયાર
 બેયામહ એ દરગાહુ સાલારે બાર
 શહનશાહુરા ઝાન્ સખુન મોશ્ઘહુ દાહ
 કે ભાવીદ બાદા જહાનદાર શાહ
 કે બહુરામ અર સાવહુ પીરુઝ ગશ્ત
 અરઝમ અન્દરુન્ ગીતી અરુઝ ગશ્ત

તેઓ રંજ ખેચી માર્ગ કાપવા લાગ્યા-કે જેથી તેઓ જલ્દીથી પાદશાહને જઇ મળે.

તેઓ પેહલવાનો અને સરદારો તરફની દોઆ-દેશના પાદશાહ હોરમઝ આગળ લઇ ગયા.

પેલી તરફથી સધળા તુર્કોએ ઘોડા, સરસામાન અને કપડાં વગર નાસી ગયા.

તે તુર્કો અને ચીનાઈ સવારો-સધળા તુરાન ઝમીનમાં આવી પહોંચ્યા.

ન્યારે પરમુદેહને સધળી ખબર પડી-ત્યારે તેણે સર ઉપરથી પાદશાહી કોલાહ ફેંકી દીધી.

અને તુર્કોઓમાંથી રૂદનો પોકાર નીકળ્યો-તે સરદારો ઉપર ઝમાનો કડતો ઝેહર જેવો બન્યો.

સધળાઓનાં સર ધૂળ ભરેલાં અને આંખ આંસુ ભરેલી બની-કોઇને ખાવા પીવાનું કે સૂવાનું હવુંજ નહીં.

ત્યાર પછી પરમુદેહે પેહલવાનોને પોતાની નઝદીક બોલાવ્યા-ત્યાં ૩૫૬ પોતાની આંખોમાંથી સોગનાં આંસુ રેડવા લાગ્યા.

પછી તેણે પૂછ્યું કે “શું આપણું બેશુમાર લશ્કરે-લડાઇને વખતે કાંઈજ કાંમ બન્યું નહીં?”

ત્યારે એક રેહઝુમા રાખસે જવાબ દીધો-કે “અમે તે ઈરાની લશ્કરને તુચ્છ સમજ્યા.

લડાઇના વખતમાં લડાયક બેહરામ જેવો-એક સવાર જેહાનમાં કોઈ નેરો નહીં.

આપણા લશ્કર કરતાં તેનું લશ્કર સેંકડે એક પણ નહીં હવું-તે છતાં તેના બહાદુર લોકોમાંથી એક છાકરો પણ ઝખ્મી બન્યા નહીં.

કુન્યાના નેગહબાન ખોદાતાલાએ તેને ઊંચો ચઢાવ્યો-જે એથી વધુ બોલું તો તે તને સાંભળવા લાયક ગણારો નહીં.”

ન્યારે પરમુદેહે તેની વાતો સાંભળી-ત્યારે બેહરામની લડાઇથી તેનું દિલ અંદેશા ભર્યું બન્યું.

તે ઉસકેરાઈ ગયો-અને પોતાના ગાલ ફિક્કા બનાવી દીધા-અને તેણે પોતાનાં દિલમાંનાં દુઃખને સખે લડાઇ કરવાનો વિચાર કર્યો.

તેની પાસ લડાયક સવારોમાંનું એક લાખ માણસનું લશ્કર હવું-જે સધળું લડાઇ વખતે નામ કાઢે તેનું હવું.

તેણે છાવણીમાંથી તે લશ્કરને મયદાનમાં કાઢ્યું-અને જયહૂન નદી આગળ લઈ આવ્યો.

કે જેથી કરીને સરકરાઝ બાપના કીનામાં-બેહરામ ચોખીનેને ૩૫૭ કચડી નાખે.

એની તરફ ન્યારે પેહલવાન બેહરામનું નામુ-તે રૈશાન રવાનના પાદશાહ હોરમઝ આગળ આવી પહોંચ્યું,

ત્યારે પાદશાહ પોતાનાં તખ્ત ઉપર બેસી-પોતાનાં નસીબ મટીનીજ દરેક જણ સાથ વાતો કરતો હતો,

કે “હજી સૂધી આ પાદશાહી દરબારમાં-બેહરામ તરફથી કાંઈ પણ ખબર આવી નથી,

મટિ તમે શું કહો છો હવે પછી શું બનશે?-આ બાબત ઉપર તમેએ વિચાર ચલાવવો જોઈયે.”

જે વખતે કે પાદશાહ આ સખુનો બોલી રહ્યો-તેજ વખતે દરવાઝા ઉપરથી દરબારનો વડો અમલદાર આવ્યો.

અને શેહન્શાહને તે વાતની વધાર્ધ આપી બોલ્યો-કે “પાદશાહ ભવેદાન સૂધી ખુશહાલ રહેજો!

તું જણ કે બેહરામ સાવેહ ઉપર ફતેહમંદ થયો છે-અને લડાઇમાં તે કીર્તિં ભર્યો બન્યો છે.”

સણુક મહે બહુરામરા પીર ખાન્દ
 વઝાન્ નામદારાનશ બરતાર નેશાન્દ
 એપુર્સદિશ અચ્છ હરકરે પહુલવાન્
 વઝાન્ નામદારાને ફરકેખ ગવાન્
 ૩૫૮ ફેરેતતાદ્ અહૂત અચ સરકાચ શાહ
 બકામે તો શુદ્ધ કારે આન્ રચમણાહ
 અનુશહુ પુરી શાહે રામેશ પઝીર
 કે અખતે બદઅન્દીશે તૂ ગશ્ત પીર
 સરે શાહે સાવહુ વ કેહુતાર પેસર
 કે કષકૂર ખાન્દીશ વચરા પેદર
 અહુ બરુ સરે નીઝહા બરુ દરેત
 હમહુ શહુર નચ્છારએ આન્ સરેત
 શહનશાહુ બેશનીહ બરુ પાય ખારેત
 બચ્છદી અમ આવરુહ બાલાએ રારેત
 હમી બૂદ બરુ પીશે ચચ્છદાન્ બપાય
 હમી ગોકૂત કય દાવરે રહુતુમાય
 બદઅન્દીશે મારા તો કર્દી તખાહુ
 તોઈ આફરીનન્દએ હૂરે માહુ
 ચુનાન્ બારે નઉમીહ બૂદમ એ અખત
 કે દુશમન્ નેચૂન્ અન્દર આમદ એ તખત
 સેપહુપુદ નકરુદ ઈન્ ન જન્ગી સેપાહુ
 કે ચચ્છદાન્ બુદ ઈન્ બન્દુરા નીકુખાહુ
 બેયાવરુદ ગન્થ દેરમ સદ્ હઝાર
 ૩૫૯ એ ગન્થ કે બૂદ અચ પેદર ચાદગાર
 સે ચક્ર જાન્ તુખોરેતીન્ બદર્બીશ દાદ
 પરેતન્દગાન્દાર દેરમ બીશ દાદ
 વહીગરુ સે ચક્ર પીશે આતેશકદહુ
 હમાન્ મેહુરે નવરુએ જશને સદહુ
 ફેરેતતાદ્ તા હીરુપુદરા રેહન્દ
 કે દર પીશે આતેશકદહુ દર નેહન્દ
 સેતુમ બહુરહુ જાઈ કે વચરાન્ બુવદ
 રોખાતી કે અન્દર બેયાખાન્ બુવદ
 કુનદ ચક્રસર આખાહ બૂચન્દહુ મરુદ
 નખાશદ બરાહુ અન્દરુ બીમો દરુદ
 બેખખશીદ પસ ચાર સાલહુ બરાજ
 બદર્બીશો આનરા કે બુદ તખતો તાજ
 નબેશતન્દ પસ નામહુ અચ શહુરયાર
 બહુર કેશવરી નચ્છે હર નામદાર
 કે બહુરામ પીરુચ શુદ્ધ બરુ સેપાહુ
 પુરીદ બેખખખરુ સરે સાવહુ શાહુ
 પરેતન્દહુ બુદ શાહુ દ્ હકુતહુ રચ
 ચુ બરુ જહ સરુ અચ ચરુખ ગીતી ફેરુચ
 ફેરેતતાદ્એ પહુલવાનરા બેખાન્દ
 ૩૬૦ બશાહી બરે નામદારાન્ નેશાન્દ
 મરાન્ નામહુરા જૂદ પાસેખ નેવેશત
 ફેરખતી બખાધે બુઝોર્ગી બેકેશત
 ચકી તખતે સીમીન્ ફેરેતતાદ્ નીચ
 ચુ નઅલીને જરૂરીન્ એ હર ગુનહુ ચીચ
 એ હયતાલ તા પીશે રૂદે બરકુ
 બબહુરામ બખશીદો બેવેશત ચક્ર

આથી પાદશાહે તુરત બેહરામના માણસને પોતાની નજીક બોલાવ્યો-
 અને સઘળા નામદારો કરતાં તેને જોયી જગ્યાએ બેસાડયો.

તેને પોતાનાં લશ્કર માટેની અને પેહલવાન માટેની તેમજ નામદાર
 લોકો અને મુખ્યાર્થ બહાદુર લોકો માટેની ખબર અંતર પૂછી.

પેલા કાસેદે કહ્યું કે “ઓ સરકરાહ પાદશાહ !-તારી મુરાદ માફકજ
 તે લડાઈગાહનું કામ પૂરું થયું છે.

તું ખુશહાલ રહેજે અને તું ખુશહાલી અને રામેશનીજ કબૂલ કર-
 નારો થજે !-તું બહુ કે તારા દુશ્મનનું અખત બુદું થયું છે.

સાવેહ શાહનું પોતાનું અને તેનો નાનો બેટા-કે જેને તેનો બાપ
 ફગફર કરીને કહેતો હતો, તેનું સર,

આપણી દરબારના દરવાજા આગળ નેચાએની નોક ઉપર પાયલાં
 છે-અને સઘળું ઈરાન શેહર તે માથાંએને ભેગ છે.”

શેહન્શાહ હોરમએ જેવું એ સાંભળ્યું તેવોજ ઉભો થયો-અને તુરત
 તેણે પોતાનું સીધું કદ વાંકું વાળ્યું.

તે પાક ચઢાવની નજીક ઉભો રહી બંદગી કરવા લાગ્યો-તે એ
 પ્રમાણે બોલવા લાગ્યો કે “ઓ રેહતુમાઇ કરનાર દાવર !

તેજ મારા દુશ્મનનો નારા કીધો-તુજ આફતાબ અને માહતાબનો
 પયલા કરનારો સાહેબ છે.

હું જ્યારે મારા નસીબ તરફથી આટલો બધો દુઃખી અને નિરાશ
 બન્યો હતો-ત્યારેજ કે દુશ્મન તખત ઉપરથી બીધા પડયાની ખબર મને મળી.

એ સઘળું કાંઈ મારા સરદારે કે મારાં લશ્કરે કીધું નથી-પણ પાક
 ચઢાવ કે જે આ બંદાનો નેકખાહ બન્યો હતો, તેણે કહ્યું છે.”

પછી તેણે એક લાખ દિશ્મનો ખઝાનો કે જે ખઝાનો પોતાના બાપ
 તરફથી ચાદગાર રહેલો હતો, તે મંગાવ્યો.

તેમાંથી પહેલાં ત્રીભે દિશ્મનો ગરીબ લોકોને બક્ષેશ કીધો-અને પોતાના
 નોકરો ચાકરોને પણ પુષ્કળ દિશ્મ આપ્યા.

બીજા એક ત્રયાંસ ભાગ આતશ કદેહ આગળ-તેમજ મેહરગાન,
 નવરૂઝ અને જશનેસદહના મકાનો માટે,

મેકલી આપ્યો કે ત્યાંના હેરપુઠોને તે આપે-કે તેઓ આતશકદેહ
 ઉપર તેનો નેસાર કરે.

ત્રીભે દિશ્મનો તેને માટે આપ્યો કે જે જગ્યાઓ વચરાન બની હોય-
 તેમજ જે જે મુસાફરખાના કે બેયાખાન જંગલોમાં બાંધ્યાં હોય,

તે સઘળાને અનુભવી માણસો પાછાં સમારીને આખાહ બનાવે-જેથી તે
 શાહમાંથી જતાં કોઇને ધારતી અને અડચણ પડે નહીં.

પછી ચાર વર્ષનું મેહસૂલ ગરીબ માણસો તેમજ તાલે તખત ધરા-
 વતા ગરીબોમાં આવેલા શખ્સો માટે બખશીશ આપ્યું.

પછી પાદશાહ તરફથી દરેક મુલકમાં દરેક નામદારો ઉપર નામા
 લખવામાં આવ્યાં,

કે “બેહરામ દુશ્મનનાં લશ્કર ઉપર ફતેહમંદ થયો છે-અને તેણે
 સાવેહ શાહનું સર તલવારથી કાપી નાખ્યું છે.”

જે અથવાડિયાં સુધી પાદશાહ બોદાની બંદગીમાં મશગૂલ રહ્યો-પછી જ્યારે
 દુન્યાને રાશન કરનાર આફતાબે આરમાન ઉપરથી પોતાનું સર બાહર કાઢ્યું,

ત્યારે પેહલવાન બેહરામના એલચીને બોલાવ્યો-અને તેને ખુશહાલી
 સાથે પોતાના નામદારોની નજીક બેસાડયો.

તેનાં નામાનો જવાબ તુરત લખ્યો-અને બુઝોર્ગીના બાગમાં એક
 નડું ઝાડ રોપ્યું.

બેહરામ માટે એક સોનેરી તખત, ભેડા અને બીજી તરેહવાર ચીઝો
 મોકલી.

હયતાલથી તે બરકની નદી સુધીનો મુલક-બેહરામને બક્ષેશ કર્યો
 અને તેની સનદ લખાઇ.

એકરૂઠ કાન ખાસ્તહ બર સેપાહ
એખશ આન એ ચાળી બળીરાહો શહ
મગર બને વીજહ તને સાવહ શાહ
કે આવરૂહ બાયહ બહીન બારગાહ
વજાન પસ બેરવ જંગે પરમૂદહ સાચ
મમાન તા શવહ શાહ ગર્દનફરાચ
હમ ઈરાનેયાનરા ફેરેતાહ ચીચ
નબેશતહ બહર શહર મન્શર નીચ
ફેરેતાહદુરા એલઆત આરાસ્તાહ
પસ અરેયે ગેરાનમાયગાન ખાસ્તાહ
ફેરેતાહદુર ચૂન પીશે બહરામ શુહ
સેપહદાર અચ શાહો પદરામ શુહ
ધનીમત એખશીહ પસ બર સેપાહ
એચ અચ બને નાપાક દેલ સાવહ શાહ
ફેરેતાહદુર બા આન સવારાને ખીશ
જહાનહીદહો નામદારાને ખીશ
એબાદંદ ચકસર બદરગાહે શાહ
સેપહબુદ સુએ જંગ શુહ બા સેપાહ

તેણે બેહરામને કહેવાડિયું કે “જે માલ ખજાનો કે તેં સમાજે કે
કમાજે મેળવ્યા હોય તે સધળો આપણાં લશ્કરને બક્ષી દેજે.

પણ ખાસ સાવેહ શાહનો જે ખજાનો હોય તેજ આ દરબારમાં
લાવવો જોઇયે.

ત્યાર બાદ તું જ અને પરમૂદેહની લડાઈની તૈયારી કર-તે એક ગર્દન-
ફરાચ પાદશાહ બને ત્યાં સુધી તું ઢીલ ના કરતો.”

પાદશાહે ઈરાનીઓ માટે પણ કેટલીક ચીઝો ભેટ મોકલી-અને દરેક
શેહરોમાં પાદશાહી ફર્માનો પણ લખ્યાં.

પેલા એલચીને માટે પણ સરપાવ તૈયાર કરાવ્યો-પછી તે બુન્યાદી
સરદારોના ઘોડા મંગાવી રવાના કર્યાં.

તે એલચી જ્યારે બેહરામ આગળ જઈ પુચ્યો-ત્યારે તે સરદાર તેનાથી
ખુશહાલ અને મગન થયો.

પછી તે નાપાક ફિલનાં સાવેહ શાહના ખજાના સિવાય લૂટનો સધળો
માલ લશ્કરને બક્ષી દીધો.

(અને સાવેહનો ખજાનો) પોતાના અનુભવી અને નામદારી ભર્યાં ૩૬૧
સવારો સાથ રવાના કર્યાં.

તેઓ સધળાં પાદશાહની દરગાહ તરફ લઇ ગયા-અને સરદાર બેહ-
રામ પોતાનાં લશ્કર સાથ લડાઈ તરફ રવાના થયા.

રઝમે બહરામ ચૂબીનહ બા
પર્મૂદહ પેસરે સાવહ શાહ વ
ફીરઝી ચાપ્તન વ પનાહ ગેરેપ્તન
પર્મૂદહ દર આવાઝહ દેખ.

બેહરામ ચોખીને સાવેહ શાહના બેટા પર્મૂદેહ
સાથ લડાઈ કરવી અને તેનું ફતેહ પામવું
તથા પર્મૂદેહે “આવાઝેહ” નામના
કિલ્લામાં આસરો લેવો.

અચ ચૂન બપરમૂદહ શુહ આગહી
કે જુયહ હમી તખ્તે શાહનશાહી
દેખી દાશત પરમૂદહ આવાઝહ નામ
કજાન દેખ બુદી ઈમનો શાહકામ
નેહાહ આનુએ બૂદશ બદેખ દર દેરમ
એ હીનાર વચ ગઉહરાન બીરો કમ
એ જયહૂન ગુઝર કરહ બુહ બા સેપાહ
બેયામહ ગોરાજાન સુએ રચમગાહ
હો લશ્કર ચુ તગર અન્દર આમહ બજગ
બરહુ બર નકર્દંદ બાઈ ફેરંગ
બદ્દ મન્ઝેલ અચ બદખ હરૂદ સેપાહ
ગુઝીદંદ શાયેસ્તાહ તર રચમગાહ
મેયાને હો લશ્કર હો ફર્સંગ બૂદ
કે પહુનાએ દશત અચ દરે જંગ બૂદ
દેગર રચ બહરામે જંગી બેરકૂત
બહીદારે ગોદાને પરમૂદહ તકૂત
નેગહ કરહ પરમૂદહ ઊરા બેહીદ
એ હામૂન ચકી ટુંદ બાલા ગુઝીદ
સેપહશ સશસર હમહ બર નેશાંદ
ચુનાન શુહ કે દર દશત બાઈ નમાંદ

હવે પરમૂદેહને તેની ખબર થઈ-કે “બેહરામ તેનું સેહન્યાહી તખ્ત
લેવા આવે છે.”

હવે પરમૂદેહનો “આવાઝેહ” નામનો એક કિલ્લો હતો-કે જે કિલ્લા
ઉપર તે ખુશહાલ રહેતો હતો.

તેની પાસે જે કાંઈ વધતા ઓછા દિરમ, હીનાર અને ગોહરો હતાં
તે તેણે પેલા કિલ્લામાં છપાવ્યાં.

અને પોતે લશ્કર સાથે જયહૂન નદી ઉતરીને-હોડતો લડાઈગાહ તરફ
આવ્યો.

જ્યારે બંને તરફનાં લશ્કરો લડાઈ માટે આમન સામન થયાં-ત્યારે
તેઓએ તે જગ્યાએ જરા પણ ઢીલ કીધી નહીં.

બદખથી જે મન્ઝેલ ઉપર તે બંને લશ્કરે-એક ઘણી સારી જગ્યા
લડાઈ માટે પસંદ કીધી.

બંને લશ્કરો વચ્ચે જે ફર્સંગનો તફાવત હતો-કારણકે તે મયદાનની
પોહોળાઈ ગોચા લડાઈ માટેજ હતી.

ખીજે દિવસે લડાયક બેહરામ પરમૂદેહના પેહલવાનોની તપાસ માટે
બાહર નીકળ્યો.

હવે પરમૂદેહે પણ નેગોહ કરી બેહરામને જોયો-કે જેણે મયદાનમાંથી ૩૬૧
એક ખુલ્લે દેકરી પસંદ કીધી હતી.

અને તમામ લશ્કરને તે ઉપર ગોઠવ્યું હતું-જેથી એવું બન્યું કે તે
મયદાનમાં જરા પણ જગ્યા બાકી રહી નહીં.

સેપહ હીદર પરમૂદર અન્હાન કે હસ્ત
બહીદારે ઇરાન હમરૂ ખીરરૂ ગસ્ત
વરા હીદર અરૂ પીરો આન ભરકરે
બગરૂન બરૂ આવરૂ જગી સરથ
ધમી ગસ્ત બા ભરકરે ખીરો ગોકૂત
કે ઇન પીશરવરા હેજબરસ્ત ભેકૂત
શુમારે સેપાહથ પહીદાર નીસ્ત
હમી રજમરા કસ બહીદાર નીસ્ત
સેપહ હીદર ગર્દનકસો ખેશ્મના કુ
હમીન ખૂન શવહ ઝીરે ઊ તીરરૂ ખાકુ
ચુ શખ તીરરૂ ગર્દ શખીખૂન કુનીમ
એ હેલ તસો અન્હીશહ બીરૂન કુનીમ
ચુ પરમૂદર આમહ અપરૂ સરાય
હમી હદ બહરૂનહ અરૂ જગી રાય
હમી ગોકૂત ઇન અરૂ હેનરૂકા યકીસ્ત
અગરૂ ચેહુ સેપહ શાન કુનૂન અન્હકીસ્ત
સવારનો અરપાનો પુરમાયહ અન્હ
કે ગર્દનકશાન બરૂતરીન પાયહ અન્હ
સેલાહસ્તો બહરામ શાન પીશરવ
કે ગર્દ સનાન પીરો ઊ ખારો ખવ
બપીરૂઝીએ સાવહ શાહ અન્હરૂ
ગેરૂતહુ દેલો મસ્ત ગસ્તહુ બખૂન
અગરૂ ચાર બાશહ જહાન આકરીન
બખૂને પેદર જૂયમ અરૂ ફેહ કીન
બહાનહુ કે બહરામ શુહ જગજૂય
અરૂ ઇરાન ચુએ તુરૂક બેન્હાહ રૂય
સેતારહુ શુમોરૂ ગોકૂત બહરામરા
કે દર ચાર શખહ મહન ગામરા
વગરૂ ઝીન બેપીચી ગહન આયદત
હમરૂ કાર નાસૂદમન્હ આયદત
યકી બાહ બુહ દર મેયાને સેપાહ
અઝીન રૂયો આન રૂય આવરૂગાહ
બેશુદ ચાર શખહ હમ અરૂ બામદાહ
બહીન બાહ કેમરૂચ બારીમ શાહ
બેબોર્દન પુર માયહુ ગુસ્તર્દની
મય આવરો રામેશગેરો ખર્દની

૩૬૪ બેયામહ બદાન બાધો મય દર કરીદ
ચુ પાસી એ તીરરૂ શખ અન્દર કરીદ
તલાયહુ બેયામહ અપરૂદરૂ ગોકૂત
કે ઊરા મયો બાધો નમસ્ત ભેકૂત
સેપહુચુહ અઝાન જગેયાન શરૂ હઝાર
એ લશકર ગુઝીન કરૂદ ગોર્દો સવાર
ફેરેસ્તાહ તા ગેરૂદ બરૂ ગેરૂદે બાહ
બેગીરન્હ ગર્દનકશાન બી ચરાહ
સેપહુચુહ ચુ આગહુ શુહ અરૂ કાર શાન
એ રાએ જહાનજૂયો બાઝાર શાન
યલાનસીનહુરા ગોકૂત કય સરૂકરાય
બહીવારે બાહ અન્દરૂન રખનહુ સાય
પસ આનગાહુ બહરામો ઇજદગોશરેપ
નેશરેતાન્હ બા જગજૂયાન બરૂ અરેપ

પરમૂદરે એટલું બધું લશકર ભેડું કે જેઓને ભેડને તે મચદાન પણ
સધળું ગહરાબ ગયું હતું.

તેણે બેહરામને પોતાનાં લશકરની હરોબમાં ભેડો કે ભેડે પોતાનું
લડાયક સર આસ્માન સૂધી ઉઠાવેલું હતું.

એવું ભેઈ તે ગમગીન થયો અને પોતાનાં લશકરને કહ્યું-કે “આ
સરદારનો ભેડીદાર તો ચિતો વાધજ છે.

તેનાં લશકરનો અંદાજો માલૂમ પડતોજ નથી-કોઈ તેની લડાઈની
ખાહેશ કરતોજ નથી.

તે એક બહાદુર અને ગુસ્સા ભરેલો સરદાર છે-જેના પગ તળેની
સીઆહ ખાક પણ લોહી બની જાય છે.

માટે જ્યારે રાત અંધારી થાય ત્યારે આપણે આપણાં દિલમાંથી
ખીક અને અંદેશો દૂર કરી એ લોકો ઉપર સબેખૂન માર્યે.”

જ્યારે પરમૂદર પોતાની છાવણીમાં આવ્યો-ત્યારે લડાઈ માટેજ દરેક
તરેહના વિચાર ચલાવવા લાગ્યો.

તે બેલાવા લાગ્યો કે “એ પણ સધળા હોનશામનો એક હોનર છે-
જે કે હમણાં તેઓનું લશકર થોડું છે.

પણ એ સધળા સવારો તેમજ થોડાએ ધણા ક્રીમતી છે-અને બહા-
દુર લોકોમાંથી ધણા ઊંચે દરજ્જાના બહાદુરો પણ છે.

તેઓ પાસે હથિયાર છે અને તેઓને બેહરામ જેવા સરદાર છે-કે
જેની આગળ નેઝે કાઢાં અને ધાસ જેવા નરમ બની જાય છે.

સાવેહ શાહ ઉપર ફતેહ મેળવ્યાથી-તેને હિમ્મત આવી ગઈ છે અને
લોહી રેડવામાં તે મસ્ત બની ગયો છે.

અગરજે જેહાનનો પયદા કરનાર સાહેબ મારો મદદગાર થશે-તો
હું મારા બાપનાં ખૂનનો ક્રીનો એક પહાડ જેવા શખ્સ પાસેથી પણ લઇશ.”

હવે જે વખતે કે બેહરામ ઈરાનથી તુર્કીમાં સામે ક્રીનો લેવા નીકળ્યો,
ત્યારે એક તુલૂમીએ બેહરામને કહ્યું હતું-કે “તું બુધવારને દહાડે

કયે પણ જવા નીકળતો ના.

અગરજે તું આ મારી વાતથી સર ફેરવશે તો તને નુકસાન થશે-
અને તારાં સધળાં કામો નિષ્ફળ જશે.”

હવે તે બંને લશકરોની વચ્ચે એક બાગ હતો-જેની એની ગમ અને
પેહી ગમ બંને બાગ્રૂએ લડાઈનું મચદાન હતું.

એક દિવસે બેહરામ બુધવારે સવારથીજ પેલા બાગમાં ગયો કે
“આપણે આજે આખો દિવસ મોજમઝાહમાં રહ્યો.”

આથી તેઓ મોધી ક્રીમતના ગલીયા લઇ ત્યાં ગયા-મય, રામેશગેરો
અને ખાવાનું લેતા ગયા.

બેહરામ તે બાગમાં આવ્યો અને મયનૂશી કરવા લાગ્યો-જ્યારે તે
સીઆહ રાતનો એક પોહોર ગુચર્યો,

ત્યારે તુર્કી તલાયાએ આવી પરમૂદરને કહ્યું-કે “બેહરામના સાથીઓ
તો મય, બાગ અને શરાબની નમ બનેલા છે.”

આથી તે સરદારે પોતાનાં લડાયક લશકરમાંથી છ હઝાર બહાદુર
અને ચુનંદા સવારો ચુંટી કાઢ્યા.

અને તેઓને મોકલ્યા કે જેથી તેઓ બાગની આસપાસ ફરી વળી
અંધારામાંજ પેલા પેહલવાનોને પકડી લીધે.

સરદાર બેહરામને જ્યારે તેઓનાં કામની, તે દેશ છતનારના વિચા-
રની અને તેઓની યુક્તિની ખબર પડી,

ત્યારે તેણે ચલાનસીનહને કહ્યું કે “ઓ સરદાર !-આ બાગની
દીવારમાં એક થોડું ગખાઈ પાડ.”

તે થયા બાદ બેહરામ અને ઇજદગોશર-બીજા લડાયક પેહલવાનો
સાથ થોડાં ઉપર બેઠા.

આજાનું રખતએ બાલ બીરૂન શુદ્ધ
કે દાનેરત કાન સરકશાન ચૂન શુદ્ધ
બર આમદ એ દર નાલએ કરનાય
સેપહદાર બજાન અન્દર આમદ એ બાય
સપુત્ર રખતએ દીગર અન્દર જંદ
સેપહશ ચકાયક અહમ બર જંદ
હમી તાખત અફરામ ખેતી બદરત
ચુનાન ચૂન ખુદ મરુદમે નીમ મરત
નરેતનદ બુચ અન્દર અચ દરેત બિય
બખૂન બૂદ ચાઝાન સરે મરેત બિય
બર આમદ ચકાચાકુ જખમે સરાન
ચુ પૂલાદ બા પુતે આહ-ગરાન
આજાન બાલ તા બાય પરમુદદ શાહ
તાને બી સરાન બુદ ફેગન્દહ બરાહ
ચુ આમદ બલશકરગહે ખીશ બાચ
શબી ખૂન સેગાલીદ ગદનકરાચ
ચુ નીમી એ તીરહ શખ અન્દર ગુચરત
સેપહદારે જગી એયાનરા બેબરત
સેપહરા બદાન સૂએ લશકર કરીદ
એ તુર્કીન તલાયહ કસ બીરા નદીદ
ચુ આમદ બનચદીકીએ રચમગાહ
દમે નાએ સરૂધીન બર આમદ એ રાહ
ચુ દર શખ ખોરશ આમદ અચ કરનાય
બેબરતનદ તુર્કીને જગી એ બાય
એ લશકર બર આમદ બરાન સાન ખોરશ
કે શીરે એયાનરા બેદરીદ ચૂશ
બતારીકી અન્દર દેહાદેહ બેબારેત
એ દરેતે ચપે લશકરે દરેતે રાતેત
ચકી મરુ દેગરુરા નદાનેરેત બાચ
શમે તીરહે નીજહાએ દરાચ
બખજર હમી આતેશ અફખતન્દ
હવાઓ ઝમીનરા હમી સૂખતન્દ
એ તુર્કીને જગી ફેરાવાન નમાન્દ
એ ખૂન સંગહા ભોચ બમર્જાન નમાન્દ
ગુરીઝાન હમી રફત મેહતર ચુ ગરુદ
દહાન બુરકો લખહા શુદ્ધ લાખવરુદ
ચુનાન તા સપીદહ દમાન બર હમીદ
શમે તીરહ ચૂન દામન અન્દર કરીદ
સેપહદારે ઈરાન અતુર્કીન રસીદ
ખોરશી ચુ શીરે એયાન બર કરીદ
બપરમુદદ ગોકૂત અય ગુરીઝન્દહ મરુદ
તો મેદુ દેલીરાને જગી મગરુદ
કે મેદુ નબર્દી તો ખુદ ફેદકી
રવા બાશદ અર શીરે માદર મકી
બદ ગોકૂત શાહ અય ગઝાયન્દ શીર
બખૂન રીખતન ચન્દ બાશી દેલીર
એ ખૂને ચલાન સીર શુદ્ધ રૂએ જગ
બદર્યા નહંગો બખુશકી પલગ
નખાલી શુદ્ધ અચ ખૂને મદાન તો સીર
બર આનમ કે હરેતી તો દરુન્દહ શીર

અને તે દીવારનાં બાકારાંમાંથી બાહર પડયા-કાઠને ખબર નહીં પડી
કે તે સરકારાએ કેમ બાહર નીકળ્યા ?
તેવામાં તે બાગના ફરવાજા ઉપરથી કરનાયનો પોકાર નીકળ્યા-અને
તુર્કી સરદાર લડાઈમાં આવ્યો.

આથી તુરતજ બીજું બાકારું પાડી ઈરાનીઓ બાહર પડયા-અને
ફરમનનાં લશ્કરને બરહમ મારવા લાગ્યા.

બેહરામ પણ પોતાના હાથમાં લાલો પકડી જેમ એક અડધો છાકટ ૩૬૫
માણસ હોય તેમ ફરમન ઉપર હમ્બો કરવા લાગ્યો.

તેના હાથથી ધણાજ થોડાઓ છટકી જવા પામ્યા હતા-તેવું મરત
બનેલું સર લોહી રેડવામાંજ મશગુલ બન્યું હતું.

જેમ લુહારોની એરણ ઉપર પોલાદનાં લોહાંમાંથી આવાજ નીકળે તેમ
તે સરદારોના પડતા અગેઓ કરી આવાજ નીકળતો હતો.

તે બાગથી તે શાહ પરમુદેહની જગ્યા સૂધી-આમાં વગરનાં શરીરો
રાહમાં પડેલાં હતાં.

જ્યારે બેહરામ પોતાની લશ્કરી હાવણીમાં પાછો આવ્યો-ત્યારે તે
ગર્દનફરાએ શબેખૂન મારવાનો વિચાર કીધો.

જ્યારે સીઆહ રાત અડધી પસાર થઇ-ત્યારે તે લડાયક સરદારે
કમર બાંધી.

પોતાના સેપાહોને તુર્કી લશ્કરની પેલી તરફ લઇ ગયો-તુર્કી તલાયા-
ઓમાંથી કાઢ્યે તેને ભેયો નહીં.

જ્યારે તે લડાઈગાહની નજીક આવ્યો-ત્યારે રાહમાંથી કરનાયના
પોકારો નીકળ્યા.

જ્યારે રાતે કરનાયના પોકારો નીકળ્યા-ત્યારે લડાયક તુર્કીઓ ઉઠ્યા.

લશ્કરમાંથી એવા તો પોકારો નીકળ્યા-કે વિકરાળ સિંહના કાન પણ
ફાટી ગયા.

અંધારામાં લશ્કરની ડાખી અને જમણી તરફથી ધરપકડ ચાલી. ૩૬૬

કાંઈ એક બીજને-બોળી શકતા ન હતા-રાત અંધારી હતી અને
લાગ્યા નેજા હાથમાં હતા.

તેઓની તલવારોથી આતશ રોશન થતો હતો-જે હવા અને ઝમીનને
બાળી નાખતો હતો.

લડાયક તુર્કીઓમાંથી ધણા બચ્યા નહીં-લોહીથી પત્યરો પણ પર-
વાળાં જેવા દેખાવા લાગ્યા.

તરાની સરદાર વંટાળિયાની ડડપે નાસવા લાગ્યો-તેવું મોહું સુકું
બનેલું અને હોઠ કાળા થયલા હતા.

એમ કરતાં સવાર પડવા આવી-અને અંધારી રાતે પોતાની હામન
ખેંચી લીધી.

ઇરાનનો સરદાર તુર્કીઓ આગળ જઇ પહોંચ્યો-અને વિકરાળ સિંહની
માફક એક પોકાર માર્યો.

તેણે પરમુદેહને કહ્યું કે “ઓ નાસભાગ કરનારા શપ્ત !-તું લડાયક
દિલાવર લોકોની આસપાસ ફરવાનું છોડી દે.

તું કાંઈ લડાયક મદ નથી-હજી તું પોતે બચ્યું છે-જે તું તારી
માદરનું દૂધ ધાવે તો તે વાજબી કહેવાય.”

શાહે તેને કહ્યું કે “ઓ ફાટી ખાનારા સિંહ !-તું લોહી રેડવામાં
ક્યાં સૂધી બહાદુર બનશે ?

દર્યામાંના મગરમચ્છો અને ઝમીન ઉપર વસનાર ચિત્તા વાઘો પણ- ૩૬૭
લડાઈને દહાડે પેલલવાનોનાં ખૂનથી ધરાઈ ગયા છે.

પણ તું માણસોનાં ખૂનથી ધરાતો નથી-હું ધારું છું કે તું ફાટી
ખાનારા સિંહ છે.

પુરીથી સરે સાવહ શાહ આન કે મેહુર
અરુ દાસ્ત તા બુદ ગદાન સેપેહુર
સેપાહી બદાન બુનહુ કદી તબાહ
કે બખ્શાયેશ આરહ હમી હુરે માહ
બહાન શાહે જંગી મનમ યાદગાર
મરા હમશુનાન દાન કે કોશતી બહાર
એ માદર હમહુ મરુરા કાદહુ ઈમ
બનાચાર ગદાન વરા કાદહુ ઈમ
એમાન તા એમાનમ બદલુર અન્દકી
કચ આઝાદગાને તો બાશમ યકી
પુરીજાનમે તુ પસ અન્દરુ દમાન
નેયાબી મરા તા નેયામદ જમાન
અગર બાચ ગદમ સેલાહી બચગ
અગર મન શવમ કોશતહુ ગરુ તુ બજગ
મકુન તીચ મહઝીઓ આતેશ સરી
મન ઝીનસાન બુદહ મેહુતરે લશ્કરી
મન અકૂનૂન શવમ સુએ ખરુગાહે ખીશ
યકી બાચ ભૂયમ સરે રાહે ખીશ
નવીસમ યકી નામહુ ઝી શહુરયાર
બદાન સાન કે બાયહ બદીન રુઝગાર
ગરુ અયદૂન કે ઊ દર પઝીરહ મરા
અઝીન તાખતન દસ્ત ગીરહ મરા
મન આન બારુગહરા યકી બન્દહુ અમ
હેલ અચ મેહુતરી પાકુ બરુ કન્દહુ અમ
એ સરુ ધીનહો જગરા દરુ કુન
બરજમ આમદી પુર મનેશ સુર કુન
શુ બેશનીહ બહુરામ અચ બાચ ગશત
કે બદ સાચ દુશમન પુશ આવાચ ગશત
શુ અચ જગ ઈન લશ્કરુ આસુદહ શુદ
બલશ્કરુગહે શાહ પરમુદહ શુદ
હમી ગશત બરુ ગેરુદે દસ્તે નબરુદ
સરે સરુકશાનુરા એ તાન દરુ કંરુદ
શુ બરુદમ નેહાદન્દો અમખુદ ગશત
બબાલાઓ પહુના યકી ફહુ ગશત
હમ આન જયરા નામદારાને યલ
હમી બાન્દનીશ બહુરામ તલ
સેલીહે સવારાનો ચીઝી કે દીદ
એ જઇ કે બુદ સુએ આન તલ કશીદ
યકી નામહુ બેન્વેશત ઝી શહુરયાર
એ પરમુદહો લશ્કરે બીશુમાર
બેગોફત આન કે મારા એ આમદ બરુય
એ તુકાનો અચ શાહે પખીશભૂય
શુ ધીને પેદરુ બરુ ફેલશ તાલહુ શુદ
બહાન જયગહ સુએ આવાચહુ શુદ
અઝાન રુય પરમુદહ હેશરા બેબસ્ત
બઅમખુદ અન્દીશગાન દરુ નેશસ્ત
બેયામદ પસશ લશ્કરે બીશુમાર
નેશસ્તન્દ શુરુલહુ બગેરુદે હેસાર
બેગશતન્દ ગેરુદે હેશ અન્દરુ બસ્તી
નદાનેસ્ત સામાને જગશ કસ્ટી

તે સાવહ શાહ કે બેની ઉપર ન્યાં સૂધી તે જીવતો હતો ત્યાં સૂધી ફરતાં આરમાને પણ માયા રાખી હતી, તેવું સર કાપી નાખ્યું.
તેં એવી રીતે તુર્કી લશ્કરને તબાહ કીધું છે-કે આફતાબ અને માહ તાબને પણ તેઓ ઉપર દયા આવે છે.

હું તે લડાયક શાહની એક યાદગારી તરીકે રહેલો છું-માટે તારે મનસે તું એમજ સમજ કે ગોચા તેં મને ખુવારીથી મારીજ નાખ્યા.

આપણુ સધળા માને પેટથી મોત માટેજ જનમ્યા છિયે-અને લાચારીએ તેની આગળ ગદાન નમાવેલી રાખી છે.

તું મને છોડી દે કે હું દુન્યામાં થોડાક વખત જીવવા પામું-અને તારા આજ્ઞા કીધેલા ગોલાઓમાંનો એક થાઉં.

હું નાસતો ભાગતો છું અને તેં મારી પૂઠ પકડી છે-પણ ન્યાં સૂધી મારું મોત આવ્યું હશે નહીં ત્યાં સૂધી તું મને પકડી શકશે નહીં.

અગરને હું મારા હાથમાં હથિયાર લઇ પાછો ફરીશ-તો પછી લડાઇમાં હું માર્યો જઇશ અથવા તું માર્યો જશે.

તું એટલો બેચેન આકળો ના બન અને તેઝી ના બતાવ-સરદાર અને સેપહસાલારો એવા નથી હોતા.

હાલ હું પોતાની ઇબ્તીમાં જઈ છું-અને કોઇ પણ રીતે મારો બચાવનો માર્ગ શોધું છું.

આવા વખતને અતુસરતું હું એક નામુ ઇરાનના પાદશાહ તરફ લખીશ.

અગરને તે પાદશાહ મારી અર્જ કબૂલ કરે-અને આ લડાઈમાંથી મારો છટકારો કરે,

તો હું તે દરબારનો ગોલામ છું-મેં સરદારી કરવાથી મારાં હિલ્લે તેડી નાખ્યું છે.

તું તારાં સરમાંથી કીનો અને લડાઈને દૂર કર-તું લડાઈમાં આવ્યો છે, તોપણ મોટાં મનથી ખુશી ભોગવ."

જ્યારે બેહરામે તેનાથી એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે પાછો ફર્યો-કારણકે ખૂરી કરણીનો દુશ્મન આબેઝીના સારા સખ્તો બોલવા લાગ્યો.

જ્યારે બેહરામનાં લશ્કરે લડાઈથી આસાયેરા લીધી-ત્યારે પોતે પાદશાહ પરમુદેહની લશ્કરગાહમાં ગયો.

અને ત્યાં તે લડાઈનાં મયદાનની આસપાસ ફર્યો-અને જે બહાદુર રાખરો દેખાયા તેઓનાં સર તનથી કાપી કાઢ્યાં.

જ્યારે તે સધળાં માયાંએને એકઠાં કર્યાં અને એક ઢગલો થયો-ત્યારે તે જાંચાઈમાં અને પોહોળાઈમાં એક પહાડ બની ગયો.

પછી તે પહાડ બનેલી જગ્યાને નામદાર પેહલવાનોએ-બેહરામની યાદગારીમાં "બેહરામતલ" (યાને બેહરામે બનાવેલી ઢગલી) એવું નામ આપ્યું.

સવારોનાં હથિયાર અને બીજા જે ચીઝો કે નજર પડી-તે જ્યાં હતી ત્યાંથી પેલા "ઢગલા" આગળ ખેંચી લાવ્યા.

પછી બેહરામે પરમુદેહ અને તેનાં બેશુમાર લશ્કર માટે પાદશાહ તરફ નામુ લખ્યું.

અને તેમાં તુર્કીઓ અને તેના લડાયક પાદશાહ તરફથી શું શું વીટરું હતું તે લખ્યું.

જ્યારે તેનાં હિલ ઉપર તેના બાપનો કીનો પાછો તાઝો થયો-ત્યારે તે લડાઈમાંથી આવાજેહના કિલ્લા તરફ ગયો છે, તે પણ લખ્યું,

હવે પેલી તરફ પરમુદેહ પેલા કિલ્લામાં જઈ તે બંધ કર્યો-અને વિચાર ચલાવનારાઓનાં ટોળાંમાં જઇ બેઠો.

તેની પાછળ ઇરાનીઓનું બેશુમાર લશ્કર પણ આવ્યું-અને સધળાં લશ્કરે તે કિલ્લાની આસપાસ ઇબ્તી નાખી.

તેઓ તે કિલ્લાની આસપાસ ઘણા ફર્યા-પણ પરમુદેહની લડાઈની તૈયારી કોઇને માલુમ પડી નહીં.

ચુનીન ગોઠૂત ઝાન પસ કે અરુ દરેતે જન્મ
જન્મનીસત અરુ કારુ કહેનુ દેરન્
ચલાનસીનકુરા ગોઠૂત તા સેહુ હઝાર
અઝાન રચમગહુ અરુ ચુઝીનહ સવાર
અઝાર અચ ચલાન નીચ ઇહગોશરપ
અઝાન જન્મેચાન અરુ નેશાનહ અઝરપ
એકરુમુહ તા હરુ કેરા ચાકૂતનહ
અઝન અઝન તીચ એશતાકૂતનહ
મગરુ શહુર્યાર અચ દેશ આયહ અઝન
ચુ ધીનહ હમહુ દશત ચુન રહે ખૂન

પયામ ફેરેસ્તાદને બહુરામ નઝદે
પર્મદુહ વ પનાહુ ખાસ્તને પર્મદુહ.

એણુહ અરુ દરે દેશ અહીનસાન સે રચ
અહારમ ચુ એકુપ્ત ગીતી ફેરેચ
પયામી ફેરેસ્તાદ પર્મદુહ રા
મરાન મેહુતરે કેશવરે દુદુરુરા
કે અચ નામવરુ શાહે તુકાને ચીન
એ ગીતી ચેરા કહી ઇન દેશ ચુઝીન
કુળ આન જહાન એસ્તને સાવહુ શાહુ
કુળ આન હમહુ ગન્ને આન દસ્તગાહુ
કુળ આન હમહુ પીલો અરુ ચુસ્તવાન
કુળ આન બુઝોગાને રઉશન રવાન
કુળ આન હમહુ તમ્બુલો અદુઈ
કે અકૂનૂન અઝીન સાન અરીન ચકુસુઈ
હમહુ શહુરે તુકાને તોરા અસ નખુહ
ચુ બાએ તો અન્દર જહાન કસ નખુહ
નેશસ્તી કુનૂન દરુ દેહી ચુન ઝનાન
પુરુ અચ ખૂન દેહો દસ્ત અરુ સરુ ઝનાન
દરે બારહુ બુકુશાયો એહારુ આહુ
બરે શાહે કેશવરુ મરા ચારુ આહુ
એ દેશ ગન્ને દીનારુ બીરુન ફેરેસ્ત
હમહુ બદરહા સૂએ હામૂન ફેરેસ્ત
અગરુ ગન્ન દારી તો કેશવરુ મદારુ
કે દીનારુ ખારસ્ત અરુ શહુર્યારુ
બદરગાહે શાહત મેચાનજી મનમ
કે દરુ શહુરે ઇશાન ગવાનજી મનમ
તોરા અરુ હમહુ મેહુતરાન મેહુ કુનમ
અચ અન્દીશહો રાએ તૂ મેહુ કુનમ
વરુ અચદૂન કે રાઝીસ્ત નઝદીકે તૂ
કે રઉશન કુનહ રાએ તારીકે તૂ
કુશાદહુ કુન આન રાએ બા મન્ મેચૂચ
ચુ કારમ ચુનીન ગશત તુન્દી મન્ચૂચ
તો દાની કે એનહારુ દાદમ તોરા
રહે એસ્તની અરુ કુશાદમ તોરા

ત્યારે બેહરામ બોલ્યો કે “લડાઈનાં મયદાનમાં-લડાઈ કરવા ઉપર
દીલ કરવી એ બેવડી છે.”

તેણે ચલાનસીનેહને કહ્યું કે “આ લડાઈખાહમાંથી ત્રણ હઝાર સવાર
ચુંડી કાઢે.

અને પેહલવાનોમાંથી ઇહગોશરપ સાથ ચાર જણાએને ચુંડી કાઢે-
અને તે લડાયકોને ઘોડેસવાર કરે.”

પછી તેણે હોકમ કીધો કે “જે કોઈ તેઓને મળે તેને તુરત ગર્દન ૩૭૦
મારવો.

ન્યારે તે સધળું મયદાન લોહીની નદી જેવું થયલું જોશે-ત્યારે કદાચ
પાદશાહ કિલ્લામાંથી બાહર આવશે.”

બેહરામે પર્મદુહ આગળ પયગામ મોકલવો
અને પર્મદુહે પનાહ માગવી.

તેઓ કિલ્લા આગળ એમ ત્રણ દિવસ ચોક્ષા-અને ન્યારે ચોથે
દિવસે કુન્યાને રોશન કરનાર આકૃતાબ રોશન થયો,
ત્યારે તેણે પર્મદુહ કે જે તે મુલકનો અને તે ખાન્દાનનો વડો હતો,
તે ઉપર એક પયગામ મોકલ્યો,

કે “ઓ તુર્કીઆના અને ચીનના નામીયા પાદશાહ !-તે તારા આખા
દેશમાંથી આ કિલ્લોજ કેમ પસંદ કીધો છે ?

પેલો દેરા જીતવાના વિચાર ધરાવનારો સાવેહ શાહ કયાં ગયો ?-
તેનો તે સધળો ખજાનો અને કૌવત કયાં ગયું ?

કયાં ગયા તેના હાથીઓ અને ઘોડાનાં બખ્તરો ?-કયાં ગયા તેના
રોશન જીવના બુઝોગો ?

કયાં ગયા તે સધળા કાવાહાવા અને ભદ્રુઈ ?-કે હાલ તું એમ એક
ખૂણે જઈ બસાયો છે ?

આખું તુરાન તો તને પુરું નહીં પડતું હવું-ન્યારે કુન્યામાં તારા
બાપ જેવો કોઇ બીજો હતોજ નહીં.

ત્યારે હવે અઢરતોની માફક દિલ ખૂન બરેલું બનાવી માથું કૂટતો
કિલ્લામાં શા માટે બસાઈ બેઠો છે ?

તું કિલ્લાનો દરવાઝો ખોલ અને પનાહ માગ-અને દેશના પાદશાહ આગળ ૩૭૧
મને તારો મદદગાર બનાવ (હું પાદશાહ આગળ તારો ગુનાહ માફ કરાવીશ).

આ કિલ્લામાંથી સધળા દીનાર અને ખજાનો બાહર મોકલ-તે તમામ
થેલીઓ મયદાન તરફ મોકલી દે.

અગરજો તું ખજાનો રાખી મૂકવા ચાહતો હોય તો તારા મુલક ઉપરથી
તું હાથ ટકાવ-કારણકે પાદશાહ આગળ ખજાનો તુચ્છ હોય છે.

પાદશાહની દરબારમાં હું તારી ભલામણ કરીશ-કેમકે હું ધરાનનો
સેપહસાલાર છું.

તને સધળા સરદારો ઉપર સરદાર કરીશ-અને તારા વિચારવા અને
ધારવા કરતાં પણ તને વધુ ચઢિયાતો બનાવીશ.

અગરજો તારી પાસ કોઇ એવી બેદની વાત હોય-કે જે કહેવાથી
તારી સીઆહ અકલ પાછી રોશન થતી હોય,

તો તે બેદ ખુલ્લો કરીને મારી આગળ કહે-હવે ન્યારે તારી એવી
હાલત થઈ છે ત્યારે મોઝાઈ ના રાખ.

તું જોણું છે કે મેં તને માફી બક્ષી છે-અને માફી માગવાનો રસ્તો
તારે માટે ખુલ્લો કરી આપ્યો છે.

૩૭૨ વગરનહ તો બીજાનું યુદ્ધ શૂન્ય પેદરૂત ન દૂરે તોરા હીદીઓ નહ પેસરૂત વગર જંગલ યાર દારી કસી હમાન ગળે દીનાર દારી બસી બરીન ફરી ઈન્ કીનહા બાજ ખાહુ યુદ્ધ ખાસતહ તન્ નાયદ સેપાહુ શુ આમદ ફેરેસ્તાદહ ગોકૂતીન પયામ શુ બેશનીહ અજ મરૂદ જ્યન્દહ નામ શુનીન દાદ પાસોખ કે ઊરા બેગુચ કે રાએ જહાન તા તવાની મજૂચ તો ગુસ્તાખ ગશતી બગીતી મગર કે રન્થ કે ભેરેતી તો આમદ બખર બપીરૂઝી અન્દરૂ તો કમઝી મકુન અગર તૂ નવી હસ્ત ગીતી કોહુન નહાનહ કસી રાએ ગદાન સેપેહરૂ ન હરૂગેશ તુમાયદ બમા નીચ કોહરૂ એ મેહુતારૂ ન ખૂબસ્ત કદન ફેસ્ત મરા હમ સેપહુ બૂદો હમ પીલો ફરૂ દોરૂશ આચમાયસ્ત અર્થે બલનહ તો હેલેશ બગુસ્તાખી અન્દરૂ મખનહ પેદરૂ માન જહાનદારે બીદારૂ મરૂદ કે હીદી વરા રૂગારે નખરૂદ જમીન સુરમે અરપે વરા બન્દહ બૂદ બરાયશ ફલકુ નીચ પૂચન્દહ બૂદ બેભેસ્ત આનએ ઊરા નખાયસ્ત ભેરેત નપીચીહ અચ અન્દીશએ નાદુરેસ્ત હોનરૂ ઝીરે અફસૂન પેનહાન શવહ હમાન દુશ્મન અચ દૂર અન્દાન શવહ ચકી આન કે ગોકૂતી શુમારે સેપાહુ ફોજૂન તરૂ બૂદ અચ તાબેશ હરૂશ માહુ સુત્રાનો પીલાન શુ તોખમે ગેયા શુદ અન્દરૂ દમે પરૂએ આસેયા બરાન ફૂ શુનીન બૂદ બરૂગશ રૂચ નમાની તો હમ શાદો ગીતી ફોરૂશ હમી તરૂસ અઝાન કીન ગઝાયન્દહ દહરૂ મગરૂ જહરૂ સાયદ બદીન પાય જહરૂ કસીરા કે ખૂન રીખતન પીશહુ ગશત હેલે દુશ્મન અચ વય પુર અન્દીશહુ ગશત બેરીઝન્દ ખૂનશ બરાન હમનશાન કે ઊ રીખત ખૂને સરે સરૂકશાન ગરૂ અચ શહરે તુકીન બરૂઆરી દમારૂ હમાન કીન બેખાહન્દ ફર્નમે કારૂ ગરૂ આયમ હમાન પીશે તૂ નાગહાન બેતસેમ કે બરૂ મન સરૂ આરી જમાન ચકી બન્દએ મન ચકી શહરૂયાર બે બન્દહ મન કય શવમ જારે ખારૂ બજન્ગત નેયાયમ હમાન બી સેપાહુ કે હીવાનહ ખાનહ મરા નીકૂખાહુ અગરૂ ખાહમ અચ શાહે તૂ ઝીન્હારૂ શુ તન્ગી બરૂચ આયદમ નીસ્ત આરૂ

નહીં તો તું તારા બાપની માફક બેભન થઈ ગયો હતો-અને નહીં તારાં કુટુંબ કે નહીં તારા કોઈ બેટા તને ભેતે.

પણ ભે લડાઈ કરવા માટે તારા કોઈ મદદગાર હોય-તેમજ તું ધણેક ખઝાનો અને દીનાર ધરાવતો હોય,

તો તેની કુમક ઉપર તું લડાઈની કોરોશ કર અને સધળો કીનો પાછો લે-પણ ભે ખઝાનો થોડોજ હશે તો લશ્કર ભેજું થશે નહીં.”

જ્યારે તે કાસેદે આવી એવી રીતનો પયગામ કહ્યો-અને તે નામ-દારી શોધનારા મહે તેનાથી સાંભળ્યા,

ત્યારે તેણે એવા જવાબ દીધો કે “તને કહે-કે તારાથી બને ત્યાં સુધી આ દુન્યાનો ભેદ શોધવાની કોરોશ ના કર.

કદાચ આ દુન્યામાં તું મગરૂ બન્યો હશે-કારણકે તેં જે રંજ ખેંચી તેનો બદલો તેં મેળવ્યો છે.

આવી તારી ક્તેહમંદીમાં અપ્રમાણિકપણું ના બેળ-અગર તું જવાન છે પણ કાંઈ દુન્યા જવાન નથી.

કોઈ ફરતાં આસ્માનનો ભેદ બાણતુંજ નથી-તે કહી પણ આપણને પોતાનો ચેહરો દેખાડતું નથી.

એ સરદાર તરફથી કોઈની મરખરી કરવી એ ઠીક ગણાય નહીં-મારી પાસે પણ લશ્કર, હાથી અને નગારાં હતાં.

આ બુલંદ આસ્માન ફરેખ દેનાર છે-તું તારાં દિલને મગરૂ ના બનવા દેતો.

તે બાહોશ પાદશાહ મારો બાપ-કે જેને તેં લડાઈને દિવસે અજ માવ્યો હતો,

અને ઝમીન તેના ઘોડાની નાલનો ગોલામ બનેલી હતી-અને આસ્માન પણ તેનાજ વિચાર પ્રમાણે ચાલનારો હતો,

પણ તેને જે કાંઈ નહીં મેળવવા ઘટતું હતું તે મેળવવા ગયો-અને તેવા અલ્પઘટતા વિચારથી તે પાછો હડયોજ નહીં.

જ્યાં કમબખ્તી આવી કે હોનરમંદી નાખૂદ થાય છે-અને આપણા દુશ્મનો દૂર રહીને આપણી ઉપર હસે છે.

એક તો તેજ કણું તેમ મારા બાપનાં લશ્કરની સંખ્યા સૂર્ય અને ચંદ્રનાં કિરણ કરતાં પણ વધારે હતી.

બારબરદારીઓ અને હાથીઓ ધાસનાં બી જેટલા અગણિત હતા-પણ તે સધળા આસ્માની ધંડીતા પડિયાના સપાટામાં સપડાઈ ગયા.

જે પાદશાહ (સાવેહ શાહ) આવો બહોળલાલી ભરેલો હતો તેનો બરગસ્તે દહાડો આવ્યો-તું પણ બુશદાલ અને દુન્યાને શોભા આપનાર સદા રહેશે નહીં.

તું હમેશે બીતો રહેજે કે આ દંખ દેનારો ઝમાનો ઝહરના ઉતાર સાથે ઝહર મેળવશે.

જે કોઈનો કે ધધોજ લોહી રેડવાનો થયો હોય તેનાથી દુશ્મનનું દિલ પણ અદેશા ભરેલું રહે છે.

અને તેનું પણ તેવીજ રીતે ખૂન રેડાય છે-કે જેવી રીતે તેણે સર-દારનું ખૂન રેડ્યું છે.

જે તું વરૂન શેહરને પાયમાલ કરશે-તો તેજોજ કીનો શેવટે તારી ઉપર પણ લેવાશે.

જે હું તારી નજદીક એકદમ ચાલી આઈ-તો મને ડર લાગે છે કે તું મને પુરો કરી નાખશે.

એક મારો ગોલામ હોય અને બીજો મારો પાદશાહ હોય-તો હું ગોલામની આગળ કેમ ઓઝરખાહી કરૂં ?

હું વગર લશ્કરે તારી લડાઈમાં નહીં આવીશ-કારણકે તેમ કયાંથી મારા નેકખાહો મને દેવાનો ગણે.

અગરજે હું તારા પાદશાહ પાસે માફી માગું-અને જ્યારે મને નીચું લાગે ત્યારે હું તેનાથી કાંઈ પણ અમંદાશ નહીં.

અઝાન પસ દેઝો અઝો મરુદમ તોરાસ્ત
અરીન્ નામવર્ યૂમ કામત રવાસ્ત
ફેરેસ્તાદહુ અમહ બેગોદૂત ઈન્ પયામ
ઝે પયગામ અહુરામ શુદ શાદકામ

ત્યાર બાદ આ કિસ્સો, ખઝાનો અને લશ્કર તારાંજ છે—આ નામીયા
ઝલક ઉપર તું તારી મુરાદ માફક જે ગમે તે કરે તે વાળખી કહેવાય.”
પેલો કાસેદ પાછો આવ્યો અને સધળો પયગામ કહ્યો—તે પયગામથી
બેહરામ ખુશદાસ થયો.

ખાસ્તને બહુરામ ચૂબીનહ મન્શૂરે
ઝીન્હારીએ પર્મદહ અઝ હોરમુઝદ
વ પાસોખે આન્.

બેહરામ ચોખીને હોરમઝ પાસેથી પર્મદહ માટે
માફી પત્ર મંગાવવો અને તેનો
જવાબ મેળવવો.

—:o:—

—:o:—

નમિશ્તાનહ પસ નામએ સૂદમન્હ
અનઝદીકે પીરૂચ શાહે બલન્હ
કે ખાકાને ચીન્ ઝીન્હારી શુદહસ્ત
ઝે બહુરામે જન્ગી હેસારી શુદહસ્ત
યધી મોહુરો મન્શૂર આયદ હમી
બરીન્ મોહુદહુ અરૂ સૂર આયદ હમી
થુ ખાકાને ચીન્ ઝીન્હારી શવહ
અઝાન અરૂતરી સુએ ખારી શવહ
શહનશાહુ આયદ કે બખશદ અરૂચ
થુ યકુ આરહુ જૂ ફૂર શુદ રન્ગો બૂચ
થુ નામહુ બેયામહુ અનઝદીકે શાહુ
બઅખર અન્દર આવરુદ ફરેશખ કેલાહુ
ફેરેસ્તાદો ઈરાનેયાનરા બેખાન્હ
બરે નામવર્ તખ્તે શાહી નેશાન્હ
બેફરૂશુદ તા નામહુ અરૂ ખાન્દન્હ
બખાનન્દહુ અરૂ ગઉહર અફૂશાન્દન્હ
હમી ગેહૂત દારમ્ ઝે યઝદાન સેપાસ
નેયાયેશ કુનમ પીરો ઊ શખ સે પાસ
કે ખાકાને ચીન્ કેહૂતરે મા ખુવહ
સેપહુરે બલન્હ અફૂસરે મા ખુવહ
હમી સરૂ બઅર્ખે ફલકુ અરૂ ફરાખત
હમી ખીશ્તાન્ શાહે ગીતી રોનાખત
કુનૂન્ પીરો અરૂતર મનેશ બન્દઈ
સેપહુલુદ સરી મરૂચ બૂચન્દઈ
થુનાન્ શુદ કે અરૂ મા કુનહ આફરીન્
સેપહુદારે તુકાનો સાહારે ચીન્
સેપાસ અચ ખોદાવન્ બુરૂશીદો માહુ
કે ઊ દાહ અરૂ અરૂતરી ફરેતગાહુ
બહર્વિશ બખશીમ્ ગન્જે કોહુન્
થુ પયદા શવહ રાત્તી ઝીન્ સોખુન્
શુમા હમ બચઝદાન્ નેયાયેશ કુનીહ
હમહુ નીકુઈ દર ફેઝાયેશ કુનીહ
ફેરેસ્તાદહુ પહુલવાનરા બેખાન્હ
બખૂબી ફેરાવાન્ સુખુનહા બેરાન્હ
કમરૂ ખાસ્ત બા ગઉહરે શાહુખાર
યધી ખારહો ભમએ શહુરૂયાર

પછી બેહરામે તે ખુલ્લું મરતબાના ક્તેદમંદ પાદશાહની નઝદીકે
એક કાયદાકારક નામુ લખી મોકલ્યું,

કે “ખાકાને ચીન્ માફી માગતો બની ગયો છે—અને દિલાવર બેહ-
રામથી બીહને કિસ્લામાં બરાઈ બેઠો છે.

તેને માટે એક પાદશાહી મોહર સાથેના પવનો જોઇયે છે—આ વધા-
ઈની બબરે ખુશદાહી કરવી જોઇયે છે.

જ્યારે ખાકાને ચીન્ માફી માગે છે—અને પોતાના ખુલ્લું ફરજન
ઉપરથી ખુવારી તરફ ઢળે છે,

ત્યારે પાદશાહને ધટારત છે કે તેની ઉપર ફયા કરે—કારણકે એક મર-
તબે તેની સધળી જાહેજલાલી ફર થઇ છે.”

જ્યારે તે નામુ પાદશાહની નઝદીકે આવ્યું—ત્યારે તેણે પોતાની ૩૭૫
ચુબારકે કોલાહ આસ્માન સુધી ચઢાવી.

તેણે માણસ મોકલીને સધળા ધરાની ખુઝોગેને બોલાવી મંગાવ્યા—
અને તેઓને નામીયાં પાદશાહી તખ્ત આગળ બેસાડ્યા.

તેણે ફર્માવ્યું જેથી તે નામુ ત્યાં વાંચવામાં આવ્યું—અને તે વાંચનાર
ઉપર ગોહરોનો વધાવો કીધો.

પછી પાદશાહ બોલાવો લાગ્યો કે “હું પાક ચઝદાનના શુકાના કરે’
હું—અને રાતના ત્રણે પોહોર તેજ સાહેબની બંદગી કરે’ હું,

કે ખાકાને ચીન્ મારો તાબેદાર બને—અને ખુલ્લું આસ્માન મારે’
તાજ થાય.

જે પોતાનું માથું ફરતાં આસ્માન ઉપર ચઢાવતો હતો—અને પોતાને
ફુન્યાના શાહ તરીકે ઓળખતો હતો,

તે હમણાં મારા મોઢાં મનના એક તાબેદાર ઝલકો જીતનાર સર-
દારોના સરદાર બેહરામ આગળ,

એવો થઇ ગયો છે કે હાલે તે તુર્કીઓનો સેપહસાહાર અને ચીનનો
સરદાર આપણી તાબેદારી કબજા કરે છે.

ખોરશેહ અને માહતાબના સાહેબના શુકાના !—કે તે સાહેબે આવી
મોઢાઈ ધરાવનાર ઉપર આપણને મરતબો આપ્યો.

જ્યારે આ વાતની સમ્બાધ બરાબર ઝાહર થશે—ત્યારે આ આગળા
વખતનો એકઠો કરેલા ખઝાનો ફરવીશોને બક્ષેશ આપીશું.

તમો પશુ ખોદાતાલાની નેયાયેશ કરો—અને સધળાઓ નેકીનોજ ૩૭૬
વધારો કરો.”

પછી બેહરામના એલચીને બોલાવ્યા—અને તેની સાથ ધણીક સારી
સારી વાતો કીધી.

ત્યાર બાદ પાદશાહો લાચકના ગોહરો સાથેના એક કમરબંદ, એક
થોડો અને શાહી પોશાક મંગાવ્યા.

એતામી બરુ આન બારગી બરુ બારુ
બહુ મોહુરહી દર નેશાનહુ મોહરુ
ફેરેત્તાદહુરા નીચ દીનારુ ફાફ
ચકી બહુરહો ચીએ બેરયારુ દાફ
શુ બેલભાત બહાન મહે દાના સેપોરુફ
બરા મોહુતરે પહુલવાનાન શુમોરુફ
બેફરુમુફ પસ તા બેયામહ દબીરુ
નબેરતાનહ પસ નામઈ બરુ હરીરુ
કે પરમૂદહ બાકાન શુ ચારે મનરેત
બહુર મરુચ દર ઝીન્હારે મનરેત
બહીન મોહુરે મનશુર ચચદાન ગવારેત
કે મા બન્દગાનીમી ઊ પાદશાસેત
જહાનબુચરા નીચ પાસેખ નેવેશત
પુર અચ આરુચ નામએ ચુન બેલેશત
બહુ ગોહુત પરમૂદહુરા બા સેપાહુ
ગુરેતી કુન બખુબી બહીન બારુગાહુ
બનીમત કે અચ લશકરશ ચાકૂતી
બહાન બન્દગી તીચ બેશતાકૂતી
બહુરમહુ ફેરેત્તા આન એ અન્દરુ બરેત
તોરા કેરુદેગારે જહાન ચાવરેત
નેમહુ કુન બભઈ કે દુરમન બુવહ
વગરુ દુરમનાનરા નેરીમન બુવહ
બગીરે નેમહુદારે બચશ બેમુચ
બહુરેખ પચો ફાલે ગીતી ફોરુચ
બરુ અચકુન કે લશકરુ ફોજુન બાયદત
ફોજુન તરુ બુવહ ગન્જ બેકુલાયદત
બચકુ નામઈ દીગરુ અચ મા બેખાહુ
ફેરેત્તામ ચન્દાન કે બાયહ સેપાહુ
અચ ઇરાનેયાન હરુ કે નચદીકે તોરેત
કે કર્દી બદેલ રાસેતી શાન દુરેત
બહીન નામહુ ફરુ નામે ઇશાન બેખરુ
એ રન્જ કે બોર્દન્હ ચાબન્હ બરુ
સેપાહુ તોરા : મરુચબાની દેહમ
તોરા અકુસરે પહુલવાની દેહમ

તે થાડા ઉપર સોનેરી લગામ નાખેલી હતી-જેના દરેક મોહરામાં
ગોહરી જડેલાં હતાં.

પેલા એલચીને પણ દીનારની એક થેલી અને બીજી ધણીક ચીજો
આપી.

જ્યારે તે બાહોરા મહે બેહરામને માટેનો પેલા સરપાવ તે એલચીને સ્વાધીન
કર્ષી-ત્યારે તેની સાથ તેને “પેહલવાનેના સરદાર”નો એલકાબ પણ આપ્યો.

પછી તેણે હોકમ કીધો જેથી મુન્શી આવ્યો-અને રેશમી કપડાં જેવાં
કુમારાદાર કાચક ઉપર એક નામુ લખ્યું,

કે “પરમૂદેહ બાકાન મારા મિત્ર જેવો છે-તે દરેક જગ્યાએ મારીજ
પનાહમાં છે.

આ મારાં મોહર સાથનાં ફર્માન ઉપર મોહાતાલા સાક્ષી છે-કારણકે
આપણુ સધળાઓ તો બંદા છીએ અને તેજ સાહેબ એકલો પાદશાહ છે.”

વળી દેશી છતવાની બાહરી રાખનાર બેહરામ ઉપર જવાબ લખ્યો-
જે બેહરેતની માફક સણગારેલું એક લાગણી ભર્યું નામુ હતું.

તેમાં લખ્યું કે “પરમૂદેહને લશ્કર આપી-ઇચ્છત સાથ આ દરબારમાં
રવાના કર.

જે લૂટ કે તેનાં લશ્કરમાંથી તે મેળવી હોય-અને જે મેળવવા માટે
તે ધણી મેહનત કીધી હોય,

તેમાં જે કાંઇ લાયક ચીજો હોય તે આ દરબારમાં મોકલી આપજે-
જેહાનનો સાહેબ તારો મદદગાર હોજે!

જ્યાં જ્યાં દુરમનો હોય અથવા દુરમનોને રહેવાનાં મથકો હોય,
તેની તપાસ કરજે.

તારાં નેક કદમે અને સુબારક ફાલે-દુરમનને પકડી કચદ કરજે અને
તેઓને હુપાવાની જગ્યાને બાળી નાખજે.

અગરજે તને વધુ લશ્કર જોઇતું હોય-કેમકે જેમ લશ્કર વધુ હશે
તેમ તારો ખજાનો વધશે,

તો બીજું એક નામુ લખી અમે પાસેથી મંગાવજે-તને જેટલું
જોઇશે એટલું લશ્કર અમે મોકલીશું.

જે ઇરાનીઓ કે તારી નજદીક છે, તેઓમાંથી-જે કાંઇનાં વાજબી
કામોની તે પ્રશંસા કરી હોય,

તેઓનાં નામ પણ તે નામામાં લખજે-કે જેથી તેઓએ જે મેહનત
કીધી છે તેનું ફળ તેઓ મેળવે.

તારાં લશ્કરને હું જગીર આપીશ-અને તારે માથે પણ બહાદુરીનું
તાજ મૂકીશ.”

રસીદને નામએ હોરમુઝ
બબરુરામ દર બારએ ઝીન્હારીએ
પર્મૂદહુ વ બેશ્મ ગેરેપૂતને
બહુરામ બરુ પર્મૂદહુ.

હોરમઝનું પર્મૂદેહની માફીની બાબતનું નામુ
બેહરામ આગળ પહોંચવું અને
બેહરામનું પર્મૂદેહ ઉપર
ગુસ્સે થવું.

૩૭૮ શુ નામહુ બેયામહ બરે પહુલવાન
દેહી નામવરુ પહુલવાન શુદ જવાન
અઝાન નામહુ અન્દરુ શેગેકૂતી બમાન્હ
ફેરેત્તાદો ઇરાનેયાનરા બેખાન્હ

જ્યારે તે પેહલવાનની નજદીક શાહનું નામુ આવી પુચ્યું-ત્યારે તે
નામવર પેહલવાનનું દિલ ખુશહાલ બન્યું.
તે નામુ વાંચી રહી પોતે અજબ રહ્યો-તેણે કાંઇને મોકલી ઇરાની-
ઓને બેલાવી મંગાવ્યા.

હમણુ ખેલવતે શાહુ પીણ આવરીહ
અરુ આફરીન કરૂં હરુ કસ કે દીહ
સુખનહાએ ધરાનેયાનુ હરુએ યુદ્ધ
અદાન નામહુ અન્દરુ બદીશાનુ નમુદ્ધ
એ ગોદાનુ અરુ આમહુ યકી આફરીન
કે ગોફતી બેબુખીહુ રુએ જમીન
હમાનુ નામવરુ નામએ જીન્હારુ
કે પરમુદ્ધરા આમહુ અચ શહુરયારુ
અદાન હેચ ફેરેન્તાહુ નચદીકે ઊય
ફેરૂં આમહુ અચ બારએ નામદારુ
અસી આફરીન ખાન્દુ અરુ શહુરયારુ
હમણુ ખાસ્તાહુ હરુએ પુદ્ધ હરુ હેસારુ
અબહુરામ બેરુપોરો અરુ સાખત કારુ
ફોરૂં આમહુ અચ હેચ સરકાચ મરૂં
અઅરુપે નબરુદ્ધ અન્દરુ આમહુ ચુ મરૂં
હમી રફત બા હાફરુ અચ હેચ આમહુ
નકરૂં ઇચ અહુરામે યલ્લરા નેગાહુ
ચુ આનુ દીહ અહુરામ તન્ગ આમદશ
વગરુ અન્દ શાહી અચન્ગ આમદશ
ફેરેન્તાહો ઊરા પેયાદહુ એ રાહુ
બેયાવરૂં પૂયાનુ અપીરો સેપાહુ
પુરુ અચ ખેશમ અહુરામ ગોફતશ ચુનીન
શુમારાસ્ત આધનુ અતૂરાનો ચીન
કે બી ખાહેરો મનુ સરુ અન્દરુ નેહી
અરાહુ ઇનુ નબારાહ મગરુ અબ્લેહી
ચુનીનુ ગોફત પરમુદ્ધ ઊરા કે મનુ
સરકાચ યુદ્ધ અહરુ અન્ગુમનુ
કુનૂન બી મનેશ જીન્હારી શુદ્ધ
એ અઉએ અહન્દી અખારી શુદ્ધ
અદીન રુચ હમ નીસ્તી ખુશ મનેશ
કે પીરો મનુ આવદી અચ અહ કનેશ
કુનૂન યાફતમ નામએ જીન્હારુ
હમી રફત ખાહમ અરે શહુરયારુ
મગરુ બા મનુ ઊ ચુનુ બેરાદરુ શવહ
અદે રુચ અરુ મનુ સખુક તરુ શવહ
તોરા બા મનુ અફૂનુ એ કારસ્ત નીચ
સેપોઈમ તોરા તખ્તો આરામે ચીચ
અરુઆરોફત અહુરામે શુદ્ધ સુરખ ચશમ
એ ગોફતારે પરમુદ્ધ આમહુ અખશમ
અતીજીશ યકુ તાએયાનહુ બેજહ
અદાનસાનુ કે અચ ના સજાયાનુ સજહ
બેબસ્તેન્દ હમ હરુ જમાનુ પાએ ઊય
યકી તન્ગ અગાહુ શુદ્ધ જાએ ઊય
ચુ અરુરાદે અર્જીનુ ચુનાનુ દીહ ગોફત
કે ઇનુ પહુલવાનુરા બેરૂં નીસ્ત બેફત
બેયામહુ અનચરે દબીરે ખુઝેરુ
અહુ ગોફત કીનુ પહુલવાને સુતોરુ
અચકુ પશારુ અરુ નદારૂં અરૂં
અઝીરા કસીરા અકચ ગુશમરૂં

પાદશાહનો મોકલેલો સધળો સરપાવ તેઓને દેખાડ્યો-અને એ કાંઈ
કે તે ભેયો તેણે પાદશાહ ઉપર દોઆ કીધી.
ધરાનીઓ માટે તે નામામાં એ કાંઈ લખેલું હતું, તે તેઓને દેખાડ્યું.

આથી તે પેહલવાનોમાંથી આફ્રીનનો એક એવો પોઠાર નીકળ્યો-કે
ગોચા સધળી જમીન ધુણ રહી.

પેહુ' પરમુદ્દેહ માટે પાદશાહ તરફથી આવેલું નામીયું માફી પત્ર,

તેની નજદીક પેલા કિલ્લામાં મોકલ્યું-જેથી તેનો સીઆહ જીવ પાછો
રોશન થયો.

તે નામદાર સરદાર કિલ્લા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને પાદશાહ ઉપર
ધણીક દુઆ કરવા લાગ્યો.

પછી તે કિલ્લામાં એ કાંઈ માલ ખજાનો હતો-તે સધળો બેહરામને
સોંપી આપ્યો અને પોતે કુચ કરવાની તૈયારી કીધી.

તે સરકરાજ મહં કિલ્લામાંથી નીચે આવ્યો-અને શિતાબીથી લડાયક
ઘોડા ઉપર સવાર થયો.

અને તે કિલ્લામાંથી પોતાનાં લશ્કર સાથે રાહમાં આગળ ચાલવા ૩૭૯
લાગ્યો-તેણે પેહલવાન બેહરામ તરફ જરા નજર પણ નહીં નાખી.

ન્યારે બેહરામે એવું બેબુ' ત્યારે એ કે ગમે એટલીબી તેની પાદશાહી
તેના કબ્જામાં આવી હતી, તોપણ તેને તેનાં આવાં કામથી ધણું ખરાખ લાગ્યું.

આથી તેણે એક માણસને મોકલી આપ્યો એ પરમુદ્દેહને રાહમાંથી
પેચાદો દોડાવતો લશ્કર આગળ લઈ આવ્યો.

પછી ગુસ્સાથી બેહરામે તેને કહ્યું-કે "શું તમારા ધરાન અને ચીન
દેશની રીતભાત એવીજ રીતની છે ?

કે મારી મરજી વગર તું એકદમ રાહમાં આગળ વધ્યો ? એ બેબુફૂફી
સિવાય બીજું કાંઈજ નથી."

પરમુદ્દેહે તેને એવો જવાબ દીધો કે "હું-હરેક અન્ગુમનમાં સરકરાજ
થયેલો હતો.

પણ હાલ લાચાર થઈ મેં માફી માગી છે-અને મોટાઇની ટાચ
ઉપરથી ખુવારીમાં ગબડી પડ્યો છું.

તે છતાં મારા એવા દહાડા એ એ બદ કરતુકના રાખસ ! તેજ તે
ખૂરા કીધા તેની ઉપર પણ તું સતોષ પકડતો નથી.

હવે મને માફી પત્ર મળ્યું છે-અને હું પાદશાહની નજદીક જવા
માગું છું.

કદાચ તે મારી સાથે એક બાઈની માફક વર્તાણુક ચલાવશે-અને
જમાનાની ખૂરાઇને મારી ઉપરથી ઓછી કરી નાખશે.

મેં તને માત્ર તખ્ત, મારાં મકાનો અને સરસામાન સોંપી આપ્યો ૩૮૦
છે-તો હવે તને મારી સાથે કામજ શું છે ?"

આથી બેહરામ છેડાઈ પડ્યો અને તેની આંખો લાલ બની-પરમુ
દેહની વાતથી તે ગુસ્સામાં આવ્યો.

અને નાલાયક માણસોને ઘટે તેવી રીતે આકળો પડી તેને એક
ચાણુક માર્યો.

તુરત તેના પગમાં બેડી નાખવામાં આવી-અને એક સાંકડા તખ્તમાં
તેની જગ્યા બનાવી.

ન્યારે ખરરાદે બર્જીને એવું બેબુ' ત્યારે તે બોલ્યો-કે "આ પેહલ-
વાનને બિલકુલ અકલ નથી."

પછી તે વડા મુન્શીની આગળ આવી-તેને કહ્યું કે "આ બહાદુર
પેહલવાન,

એક મચ્છરની બરાબર પણ અકલ ધરાવતો નથી-અને એટલાજ
માટે તે કોઈને કરી ગણત્રીમાં ગણતો નથી.

૩૮૧ બિઆયદશ ગોઠૂતનું કંઠીનું આરણું નીસત
 વરા બહુતર અચ ખેશ પત્યારણું નીસત
 બનચ્છીકે બહુરામ રૂત આનું હો મરૂદ
 બખાનુંહા પુર અચ પતો રાખ લાજવરૂદ
 બિગોઠૂતનું કંઠીનું રન્જ દાદી બખાદ
 સરે નામવર પુર એ આતેશ મખાદ
 બેહાનેસત બહુરામ કાનું બૂદ ખેશ
 બખાબ અન્દર અકૂગદણું શુદ પુરક ખેશ
 પશીમાનું શુદો બન્દ અચ બર ગેરૂત
 એ કેદારિ બુદ દસેત બર સર ગેરૂત
 ફેરેસતાદશ અરેખી બહુરીનું સેતામ
 ચકી તીધે હેન્દી બહુરીનું નેયામ
 હમ અન્દર હમાનું શુદ બનચ્છીકે ઊય
 કે રઉશનું કુનદ બને તારીકે ઊય
 હમી બૂદ તા ઊ મેયાનશ બેબસેત
 ચકી તીચ તગ બારહુરા બરનેસેત
 સેપહુબુદ હમી રાન્દ બા ઊ બરાહ
 બેદીદ આનું કે તાબહુ નબુદ રૂએ શાહ
 બહુગામે પદરૂદ કર્દનશ ગોઠૂત
 કે આઘાર દારી એ મન દર નેહોઠૂત
 ગરત હસેત બા શાહે ધરાનું બેગૂય
 નેયાયદ તોરા બાનું સખુનું રન્ગો બૂય
 બદ ગોઠૂત ખાકાનું કે મારા ગલહુ
 એ બખતસેત કર્દમ બચ્છદાનું ચલહુ
 ન મન બાનું શુમારમ કે અચ હર કરી
 સુખુનુંહા હમી રાન્દ ખાહમ બરે
 ૩૮૨ અગર શહુરયારે તો ઝીનું આગેહી
 નેયાબદ નઝીબદ બર બર મેહી
 મરા બન્દ ગરૂદને ગર્દનહુ કર્દ
 નગૂયમ કે બા મન બદી બન્દહુ કર્દ
 એ ગોઠૂતારે ઊ ગસત બહુરામ જરૂદ
 બેપીચીદો ખેશ અચ દેલીરી બેખરૂદ
 ચુનીનું ગોઠૂત બા બુદ કે આમદ નશાનું
 એ ગોઠૂતારે આનું નામવર સરકશાનું
 કે તોખમે બદી તા તવાનું બુદ મકાર
 ચુ કારી હમાનું બર દેહદ રૂચગાર
 બદ ગોઠૂત બહુરામ કય નામબૂય
 સુખુનુંહા ચુનીનું તા તવાની મગૂય
 ચેરા મન બતૂ દેલ બેયારસેતમ
 એ ગીતી તોરા નીકુઈ ખાસેતમ
 હમી નામહુ કર્દમ બશાહે બેહાનું
 હમહુ અયબે તૂ દાસેતમ દર નેહાનું
 બદ ગોઠૂત ખાકાનું કે આનું દર ગુજસેત
 ગુજસેત સુખુનુંહા હમહુ બાદ ગસત
 બચ્છદાનું કે અચ તૂ મરા કીનહુ નીસેત
 બદેલ નીચ આનું કીનહુ દીરીનહુ નીસેત
 ૩૮૩ બુવદ નીકીએ તૂ અઝીનું બદ ફેચ્ચનું
 તો બૂદી બનીકી મરા રહનમૂન
 વલીકેનું ચુ દર જન્ગ બારી બુવદ
 ગહે આસતી બારૂદબારી બુવદ

આપણે તેને કહેવું જોઈએ કારણકે એ બાબત કલા વચર જુદોજ
 નથી-ગુરસા કરતાં વધુ ખૂરી આકૃત તેને માટે બીજી કોઈજ નથી.”
 પછી તે બંને શખ્સો શીખામણથી ભરેલી બખાને અને ઉતરી ગયલા
 ચેહરાએ બેહરામની આગળ ગયા.

તેઓએ તેને કહ્યું કે “આ સઘળી લડાઈની મેહનત તં બરબાદ
 કીધી છે-તું નામવરનું સર ગુરસાથી ભરેલું કદી ના હોતું.”
 બેહરામની પણ ખાતેરી થઈ કે “તે કામ બૂરું થઈ ગયું હતું-અને
 સુકી ઇંટ પાણીમાં નખાઈ ગઈ હતી (યાને પોતે બૂલ કરી હતી).”
 તે તુરત પરીમાન થયા અને પરમૂદેહના બંધ ખોલી નાખ્યા-અને
 પોતે ક્રેલાં કામ માટે કપાળ ફૂટવા લાગ્યા.

તુરત તેને માટે સોનેરી લગામ સાથેના એક ઘોડો અને સોનેરી
 મેયાન સાથની એક હિંદી તલવાર ભેટ મોકલી.

અને પોતે પણ તેજ વખત તેની નજદીક ગયા-કે તેના સીઆહ
 બનેલા બનને પોતે પાછો રેશન કરે.

અને ન્યાં સૂધી પરમૂદેહ પોતાની કમર બાંધી એક તેજ ચાલના
 ઘોડા ઉપર સવાર થયા ત્યાં સૂધી બેહરામ ઉભોજ રહ્યો.

વળી સરદાર બેહરામ તેની સાથ રાહમાં પણ ચાલવા લાગ્યા-તેણે
 બેયું કે પરમૂદેહનો ચેહરા ખુશ નહીં હતો.

તેને રવાના કરતી વેળા બેહરામ બોલ્યા-કે “મારીથી તારું દિલ
 દુઃખી બન્યું છે.

અગરજો તારું દિલ દુઃખાયું હોય તો તેની ક્યારે ધરાનના પાદશાહ
 આગળ કરજે-પણ તે વાત કરવાથી તને શોભા બરું ગણારો નહીં.”

ખાકાને તેને કહ્યું કે “મારી ક્યારે-મારાં બૂરાં નસીબ માટેની છે
 જે મેં ખોદાતાલા આગળ સઘળી ખુદી કીધી છે.

હું તે માણસોના જેવા નથી કે કોઈની બલી બૂંડી વાતની ચકચાર કરું.

એ તારા પાદશાહને એ વાતની ખબર-નહીં પડશે તો તે સરદારીને
 લાયકનો ગણારોજ નહીં.

મને તો આ કરતાં આસ્માને કયદ કીધો છે-હું એમ કહેતોજ નથી
 કે કોઈ બંદાએ મારી સાથે બદી કીધી છે.”

બેહરામ તેની વાત સાંભળી અર્ધ મારી ગયા-તેણે પોતા ઉપર વળ
 ખાધો અને હિંમત રાખી ગુરસો ખાઈ ગયા.

પછી પોતાનાં મન સાથ બોલ્યા કે “પેલા નામવર બહાદુર લોકોનું
 કહેવું ખરૂંજ પડ્યું,

કે બને ત્યાં સૂધી તું બરીના બી ના વાવતો-જે વાવશે તો અમાનો
 તેવુંજ બરીનું ફળ તને આપશે.”

હવે બેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “એ કીર્તિ શોધનારા શખ્સ !-
 બને ત્યાં સૂધી એવી રીતની વાતો ના ખોલ.

કારણકે મેં તો તારી ઉપરજ માત્ર દિલ આરાસતા કર્યું છે-અને
 દુન્યામાં તારી ભલાઈજ ચાહી છે.

મેંજ દેશના પાદશાહ ઉપર તારી સઘળી બૂરાઈએ છૂપી રાખીને
 મારી માટે નાસુ લખ્યું હતું.”

ખાકાને તેને કહ્યું કે “તે હવે બની ગયું-ગઈ ગયરી વાતો સઘળી
 ખલાસ થઈ ગઈ.

હું પાક ચઢાવના કસમથી કહું છું કે મને તારી સાથે કરી કીનો
 નથી-અને તે આગળો કીનો મારાં દિલમાં પણ નથી.

આ તારી બદી કરતાં તો તારી નેકીજ વધારે છે-તેજ મને નેકીનો
 રસ્તો બતાવ્યો છે.

તોપણ તું બહુ કે કોઈની ખુવારી કરવાનું કામ લડાઈના હંઝામમાંજ
 હોય છે-સુબેહ સંપજને વખતે સહનશીલતા ધરાવવી જોઈએ.

તોરા જન્મ બા આસતી મરુ મરીસત
ખેરુ બીચુમાન નરુદે તુ અન્દરીસત
શુ સાહાર શહે ખોદાવને ખીશ
નગીરુદ એ દાનેશ બદ આયદશ પીશ
હમાન શહે યજદાન બેભાયદ સેપોરુદ
એ દેલ તીરગીહા બેભાયદ સેતોરુદ
સખુન ગરુ નેયકુઝાંધ અકુનુન રવાસત
કે આન બદ કે શુદ ગસત બા બાદ રાસત
એ ખાકાન શુ બેશનીદ બહુરામ ગોકૂત
કે પેન્દાશતમ કીન નમાનદ નેહોકૂત
કુનુન કીન ગલહુ કસ નેયાયદ બેયાન
બેપુશમ બરુ આદરે પરુનેયાન
તો આન જા રસી હરુએ ખાહી બેગૂય
ન જાન કમ શવદ મરુ મરા આબરુય
બદ ગોકૂત ખાકાન કે હરુ શહુરુયાર
કે અચ નીકે અચ બદ નગીરુદ શુમાર
બબદ કર્દને બન્દહુ ખાચુશ બુવદ
તો ઊરા ચુતાન દાન કે બીહુશ બુવદ
ચુ અચ ફરુ બીનદ વરા બદસેગાલ
અગરુ નીકુખાહી બુવદ યા હમાલ
તોરા નાસજા ખાનદો સરુ સખુક
વરા શાહે બી રાયો મધઅશ તુતુક
ચુ બેશનીદ બહુરામ શુદ અરુદ રય
નેગહુ કરુદ ખરુરાદે બર્જીન અરુય
બેતસીદ અજાન તીજા ખૂનખારહુ મરુદ
કે ઊરા એ બાદ અન્દરુ આરુદ અગરુદ
બબહુરામ ગોકૂત અચ સેપહુદારે શાહુ
બેખુરુ ખેશો સરુ આચ ગદાન એ રાહુ
કે ખાકાન હમી રાસત ગૂયદ સખુન
તો બેચૂશો અન્દીશએ બદ મકુન
સખુન ગરુ નરકૂતી બદીનગૂનસરુદ
તોરાઓ વરા નીસતી દેલ બદરુદ
બદ ગોકૂત બહુરામ કીન બાદ હોનરુ
બેભુયદ હમી જાયગાહે પેદરુ
વરા ગોકૂત ખાકાન કે ઈન બદ મકુન
સજદ બી પેદરુ ગરુ નગદમ કોહુન
એ ગીતી હરાન કસ કે ઊ ચૂન તો બૂદ
સરશ પુરુ એ ગર્દો દેલશ પુરુ એ ફૂદ
હમહુ બદસેગાહીદો બા કસ નસાખત
બકમજીઓ બા મરુદમી સરુ ફરાખત
હમી અચ શહનશાહુ તસાની અમ
સજા ચુ બુવદ રન્ને આસાની અમ
એ ગર્દનકશાન ઊ હમાલે મનસત
ન ચૂન બન્દઈ બદસેગાલે મનસત
હુશીવારો આહેસતહો બા નેજાહ
બસી નામબદારુ દારુદ બયાદ
બબનો સરે શાહે ઈરાન સેપાહુ
કચ ઈદરુ કુનુન બાચ ગર્દી એ રાહુ
બપાસોખ નેયકુઝાય અરુ બદ બવી
નચૂઈ સખુન નીચ તા નેશનવી

એ તારે મનસે લાડઈ અને સુલેહ બન્ને એક સરખાજ હોય-તો
બેશક કે તારામાં અકલ લોડીજ છે.

જ્યારે એક સરદાર દાનાઈથી પોતાના માલિકે દેખાડેલી રાહ નથી
પકડતો, ત્યારે તે અંદર હાડમાર થાય છે.

તેણે તો પોતાનાં દિલમાંથી સધળો અધકાર દૂર કરી ખોદાતાલાનોજ
માર્ગ પકડવો ભેધયે.

હવે જો તું આ વાત વધુ નહીં લમ્બાવે તો વાળબી છે-કારણકે
જે ખરાબ કે તે કીધી હતી તે સધળી બુસાઈ ગઈ છે.”

જ્યારે બેહરામે ખાકાનથી એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે બોલ્યો-કે “હું
સમજ્યો એ છપ્પું રેહવાનું નથી.

હવે તો આ ક્યાંદ કે જેથી મને કશું તુકસાન થવાનું નથી, તેની
ઠપર હું રેશમી ચાદર નાખું છું” (યાને બંધ કરું છું).

તું ત્યાં જઈને તારે ગમે તે કહેજે-કેમકે તેથી કાંઈ મારી આબરુ
ઘટવાની નથી.”

ખાકાને તેને કહ્યું કે “જે પાદશાહ-કે બલાં અને ખૂરાનો હિસાબ
નહીં રાખતો હોય,

અને પોતાના ચાકરોની બૂડી વર્તણૂક ઠપર ચૂપકીદી પકડે-તો તું ૩૮૪
તેને એમજ સમજ કે તે એક હોશ વગરનો પાદશાહ છે.

જ્યારે કોઈ તેનો દુરમન કે તેનો દોસ્ત કે તેની બરાબરનો પાદશાહ
તેને દૂરથી જોશે,

ત્યારે તને બૂડું કહેશે અને ઉછાછળો ગણશે-તેને વગર વિચારને
અને ભેળ વગરનો કહેશે.”

જ્યારે બેહરામે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે ફિક્કો પડી ગયો-હવે ખરરાદે
બર્જીને તેની ઠપર નેગાહ નાખી.

તે પેલા આકળા અને ખૂનખાર મઈથી બીધો-કે રખેને ગુસ્સાથી
ખાકાને પાછો ધૂળમાં રગડાળે.

આથી તેણે બેહરામને કહ્યું કે “આ પાદશાહના સેપહસાહાર!-તું
તારો ગુસ્સો ખાઈ જ અને હવે આ રાહમાંથી પાછો ફર.

કારણકે ખાકાન સાચીજ વાત કહે છે-તે તું સાંભળ અને એથી
ખૂશ વિચાર ના કર.

અગરજે આવી રીતના સખત શખ્દો નીકળતેજ નહીં-તો તારું અને
તેનું દિલ દુઃખી થતેજ નહીં.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ બદ હોનર શખ્સ-પોતાના બાપની
જગ્યા લેવા માગે છે.”

ખાકાને તેને કહ્યું કે “ખૂરાઈ ના કર-બાપ વગર હું લાગબી હિંદગી
કદાચને નહીં ભોગવીશ.

દુન્યામાં જે કોઈ તારા ખવાસનો હોય-તો તેને માથે ધૂળ પડશે ૩૮૫
અને તેનાં દિલમાં દુઃખ થશે !

કારણકે તેના સધળા વિચાર ખૂરાજ હોય છે અને તે કોઈ સાથ
પાધરું રાખતો નથી-ખોટાં કામ અને ફરપણાંમાં તે નામદારી મેળવે છે.

તું મને શેહન્શાહથી બીવાડયા કરે છે-પણ તેનાથી મને સુખ કે
દુઃખ જે કાંઈ મળશે, તે લાયકજ ગણારો.

બહાદુર લોકોમાંથી તે મારીજ બરાબરનો છે-તે કાંઈ માફ ખૂરું
ધમ્મકાર ગોલામ જેવો નથી.

તે હુશ્યાર, ધીરો અને બુન્યાદી શખ્સ છે-અને ધણાક નામ ઉઠાવ-
નાર માણસોને પિછાને છે.

હું ધરાની લશ્કરના પાદશાહના જીવના અને તેનાં સરના કસમથી
કહું છું-કે હવે તું અહીંથી પાછો જ.

તારી બૂડી આદત પ્રમાણે કરી પણ વધુ જવાબ દેતો ના-કાંઈ પણ
સખુન બોલતોજ ના કે જેથી તને પાછું કાંઈ સાંભળવું પડે.”

૩૮૬ ભુ બેશનીહ બહુરામ અચ્ચ ગરત બાચ
 બહુરકરગહ આમહ સરે જગ્ગ સાચ
 સુનીન્ ગોકૂત બહુરામે જગ્ગ આચમાય
 બનચેહ બુઝોગને પાકીજહ રાય
 કે ખરરાદે બર્જોનિ આન્ બેખદાન્
 દબીરે બુઝોગે દેગર મૂબદાન્
 સખુન્ હરુએ રકૂત આરકારે નેહાન્
 સેપહદાર બા મુબેરે મૂબદાન્
 સુનીન્ ગોકૂત દીગર કે અચ બેખદાન્
 હમ અકૂતૂન્ અચ ઈદર બદેખ બર શવીહ
 બેકૂશીદો બા બાહ હમસર શવીહ
 બદેખ દર બેખીનીહ તા ખાસ્તહ
 એ માયહ બુવહ ગન્ને આરાસ્તહ
 દબીરાન્ બેરકૂતહ દેલ પુર હેરાસ
 એ શબગીર તા શખ ગુઝશતહ સે પાસ
 સેયહ શુહ બસી કાધચ અચ હર શુમાર
 નેવેશતહ નશુહ હમ બકૂતમે કાર
 બદેખ દર નયુહ રાહ અઝાન્ ખાસ્તહ
 ગુઝશતહ બર સાલો ના કાસ્તહ
 એ હગામે અર્નરેપો અકાસેયાખ
 એ દીનારે ગઉહર કે ખીજહ એ આખ
 હમાન્ નીચ ચીઝી કે કાની બુવહ
 કુલ રાસ્તનશ આસમાની બુવહ
 હમહ ગન્જહા દર દેખ આવાજહ બૂહ
 કુલ દર જહાન્ નામે ઊ તાજહ બૂહ
 ૩૮૭ એ ચીઝે સેયાબુશ બુઝોસ્તીન્ કમર
 બહર મોહરઈ દર નેશાન્દહ ગોહર
 હમાન્ ગૂશવારશ કે અન્દર જેહાન્
 કસીરા નયૂહ અચ કેહાનો મેહાન્
 કે કયબુસવ આનરા બલોહરાસ્તે દાહ
 કે લોહરાસ્તે જાન્ પસ બગુશ્તારે દાહ
 શુ અર્નરેપ બેસ્તહ બદેખ દર નેહાહ
 એ હગામે આન્ કસ નદારહ બયાહ
 નબેશતહ ચકૂચક હમહ ખાસ્તહ
 કે બૂહ અન્દરાન્ ગન્ને આરાસ્તહ
 શુમારશ નદાનેસ્ત કસ દર જેહાન્
 સેતારહ શોનાસાનો ફરેશખ મેહાન્
 ફેરેસ્તહ બહુરામ મર્દી દબીર
 સખુન્ગૂયો રઉશાન્ દેલો યાદગીર
 બેયામહ હમહ ખાસ્તહ ગેરૂહ કરૂહ
 કે બુહ દર દેઓ હમ બદરતે નબરૂહ
 અબા ખાસ્તહ બૂહ ફ ગૂશવાર
 દો મૂહ બૂહ દર એ ગઉહર નેગાર
 હમાન્ રોકૂશએ જર બર બાકૂતહ
 બગઉહર સરે રોકૂશહ બર તાકૂતહ
 ૩૮૮ દો બદે ઈમાની હમહ જરૂરબકૂત
 બેસોખતહ હર ચકૂ બમન્ બૂહ હકૂત
 સેપહબુહ એ કબીઓ કુન્દાવરી
 નયુહ આગહ અચ બેસ્તને દાવરી

ન્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેની આમળથી પાછા ફર્યા-
 અને ઉરકેરાયલાં સરે હશ્તરી છાવણીમાં આવ્યા.

ત્યાં પાકીજેહ વિચારના બુઝોગે આમળ લડાયક બેહરામ એ પ્રમાણે
 બોલ્યા,

કે “ખરરાદે બર્જોન અને ખીલ દાનાઓ-વડો મુન્શી અને ખીલ
 મોબેદો,

આ જે કાંઈ ઝાહરે તેમજ ખાનગી વાતો થઈ છે-તે માટેનું એક
 નામુ દેશના પાદશાહ ઉપર લખે.”

પછી સરદાર બેહરામે વડા વઝીરને અને ખીલઓને એ પ્રમાણે કહ્યું
 કે “ઓ દાનાઓ !

તમે તુરતજ અહીંથી કિલ્લામાં જાઓ-કોરોશ કરો અને ઝડપ વાપરો.

કિલ્લામાં જઈને જુઓ કે ત્યાં માલ અને ખજાનો કેટલોક ભરેલો છે ?”

આથી મુન્શીઓ ધારતી ભરેલાં દિલે ત્યાં ગયા-અને સવારથી તે
 રાતના ત્રણ પોહોર ગુઝ્યા ત્યાં સુધી,

દરેક સામાનની ટીપ કરતાં ઘણાંક કાગઝો સીઆહીથી કાળાં થયાં-
 તોપણ તે લેખવાનાં કામનું શેવટ આવી શક્યું નહીં.

તે કિલ્લામાં તે માલ ખજાનો મૂકવાની જગ્યા કંથે રહીજ નહીં હતી-
 તે ખજાનો ઉપર વર્ષો વીતી ગયા છતાં પણ તે ધટ્યો નહીં હતો.

અર્નરેપ અને અક્રાસિયાબના વખતથી-શું દીનાર કે શું દયામાંથી
 નીકળતાં આબદાર મોતીઓ,

તેમજ ધાતુની ખાણમાંથી નીકળતી ચીઝો કે જેની બનાવટ કુદરતી
 હોય છે,

તે સધળો ખજાનો પેલા “આવાજેહ”ના કિલ્લામાં એકઠો થયેલો
 હતો-જેથી દુન્યામાં તે કિલ્લાનું નામ મશહૂર થયલું હતું.

શાહઝાદા સિયાવક્ષની ચીઝોમાંથી પહેલો તો એક કમરબંદ હતો-
 જેના દરેક મોહરામાં ગોહરો જડેલાં હતાં.

તેમજ તેની ખીજ ચીઝ કાનમાંનું લોલક હતું કે જેનું દુન્યામાં-શું
 નાના કે મોટાઓમાંથી કોઈની પાસ નહીં હતું.

તે લોલક કયબુસરે લોહરાસ્તેપને આપ્યું હતું-અને ત્યાર બાદ
 લોહરાસ્તે ગુશ્તારેપને આપ્યું હતું.

અને ન્યારે અર્નરેપે તે લઈ લીધું ત્યારે તેને કિલ્લામાં મૂક્યું હતું-
 કે જે વખત કોઈને યાદ પણ નહીં હતો.

તેઓએ તે એકઠા કીચેલા ખજાનામાં જે જે માલ હતો તેની સધળી
 જગ્યાએ જરાની નોંધ લીધી.

દુન્યામાં શું મેતારેશોનાસો કે શું બાગ્યશાળી મોટાઓ કોઈ પણ તે
 ખજાનાની ગણતરી કરી નહોતું નહીં હતું.

પછી બેહરામે એક મુન્શી કે જે સુભાષિત બોલનારો, રાશન દિલનો
 અને યાદદારત શક્તિવાળો હતો, તેને ત્યાં મોકલી આપ્યા.

તેણે આવી તે સધળો માલ ખજાનો કે જે કિલ્લામાં તેમજ લડાઈના
 મયદાનમાં પડેલો હતો તે એકઠો કીધો.

તે ખજાનામાં બે કાનનાં લોલક હતાં-અને બે જોડ મોહર જડિત
 જોડા હતા.

તેમજ જેની ઉપર સોનેરી તાર મઢેલો હતો-અને તે તારના છેડા
 મોતીથી ઝળઝળ રહ્યાં હતા.

વળી તેમાં તમોમ સોનાનાં ભરત કામની ચમન દેશની બે આદરો
 હતી-જે વઝનમાં દરેક સાત સાત મણની હતી.

સરદાર બેહરામે પાછળથી પોતાની ફર્યાદ થશે એવી ખબર રાખ્યા
 વગર ખોટી રીતે અને હુલ્લેદાધથી,

હો. અંદે ચમાની બચકુસુ નેહાઈ
 હો મુલક બનામક નકરૂં ઇચ ચાઈ
 બેકરૂં અઝાન પસ અઈઝગોશરપ
 કે તા બા સવારાન નેશીનઈ અરુ અરેપ
 ગુઝીનઈ એ ગોદાને લશકરુ હઝારુ
 અરૂં ખાસ્તહુ તા હરે શહરુચારુ
 રેહીરાન નેશરેતાનઈ ચકુસરુ અરુ અરેપ
 બેકરૂં આન ચુનાન ગન્ગ ઇઝગોશરપ
 બેકરૂંન શુતોરુ વારુ સઈ કારવાન
 બેકરૂંન શાહાનો ખુરરમ રવાન
 સવારાન એ પસ બૂટો ખાકાન એ પીશ
 હમી રાનઈ બા નામદારને ખીશ

પેલી અને ચમન દેશની ચાદરો એક બાજુ મૂકી-તેમજ પેલા અને
 બેડાને પણ દીપમાં બિલકુલ દાખેલ કીયા નહીં.

પછી તેણે યઝગોશરપને ક્રમાબ્ધુ-કે “સવારાની સાથ ઘોડા ઉપર
 સવાર થાય.

અને લશ્કરના પેદલવાનોમાંથી એક હઝારને ચુટી કાઢે-અને તે સધબો
 અરખાબ પાદશાહની દરગાહ સુધી લઈ જાય.”

સમજા બહાદુરી ઘોડેસવાર થયા-અને એવી રીતે ઇઝગોશરપ પેલા
 ખજાનો લઈ ગયો.

ઊંટોના સો કાફલા તેઓ ખુશખુશદાલ છવે ઇરાન તરફ લઈ ગયા.

તે સવારો પાછળ ચાલતા હતા જ્યારે ખાકાન પોતાના નામદારો
 સાથ આગળથી જતો હતો.

રસીદને પરમૂદક પીશે હોરમુઝ બા
 ખાસ્તહુ વ ફેરેસ્તાદએ બહરામ.

પરમૂદહતું બેહરામના ખજાના અને કાસેદ સાથ
 હોરમજની નઝદીક જઈ પહોંચવું.

શુ ખાકાન બેચામક બનચદીકે શાહ
 અબા ગન્ગે બા હદયહો બા સેપાહ
 શુ બેકનીઈ શાહે જહાન અરુનેશરેત
 બસરુ અરુ યકી તાલો ગોર્જી બદસ્ત
 બેચામક ચુનીન તા બદર્જક રસીદ
 એ રેહલીચ ચૂન રૂએ ખાકાન બેદીઈ
 હમી બૂદ તા ચૂનશ બીનઈ અરાહ
 ફેરૂં આયદ અરુ હમ ચુનીન બા સેપાહ
 બેબીનનદશ અરુ બદર્જ અચ પીશે બીચ
 પુરુ અન્દીશહ બૂદ બાન સંખુન નામબૂચ
 પસ આનગાહ ખાકાન ચુનાન હમ અરુ અરેપ
 બેચામક અબા મુબેઈ ઇઝગોશરપ
 શુ તન્ગ અન્દર આમક જહાનદાર શાહ
 બેબુરખીઈ અરુ ખીશતન બા સેપાહ
 ફેરૂં આમક અચ અરેપ ખાકાન હમાન
 બેચામક બરે શાહે ઇરાન હમાન
 હેરન્ગી નખુદ બા જહાનદાર શાહ
 નેશરેત અચ બરે તાઝી અરેપ સેયાહ
 શહનશાહ અરેપે તગાવરુ બેરાન
 બરેહલીચ બા ઊ ઝમાની નમાન
 શુ ખાકાન બેરકૂત અચ પસે શહરુચારુ
 એનાનશ બેરકૂત આન ઝમાન પરહદારુ
 પેયાદહ શુદ અચ અરેપ પરમૂદક ચૂદ
 બદાન કેહતરી બદુઈકા નમૂદ
 શુ ખાકાન બેચામક બનચદીકે તખ્ત
 મફરા શહનશાહ બેન્વાખત સખત
 બેપુર્સીદો બેન્શાખતશ પીશે ખીશ
 ધમી શુદ એ જાને બદઅન્દીશી ખીશ
 સઝાવારે ઊ બચગહ સાખતન
 યકી ખુરરમ અચવાન બેખદખતન

હવે ખાકાન ખજાના, હદયા અને લશ્કર સાથે પાદશાહની નઝદીક
 આવ્યો.

જ્યારે દેશના પાદશાહે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે સવાર થયો-સર ઉપર
 એક તાજ મુક્યું અને હાથમાં એક ગોર્જ લીધો.

અને એમ સવાર થઈ દરબાર સુધી આવ્યો-અને દરવાઝા ઉપરથી ૩૮૬
 જ્યારે ખાકાનને બેચો.

ત્યારે તે ઉભો રહ્યો કે રસ્તામાં એવો પરમૂદક તેને જોય-કે તુરત
 તે પોતાનાં લશ્કર સહિત ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતરે છે કે નહીં?

તથા વળી જોય કે તે ત્યાંથી પાછો ફરી જાય છે કે મળવા આવે છે?

આ બાબત તે નામદાર પાદશાહ વિચાર કરતો હતો.

તેવામાં ખાકાન પણ તેવીજ રીતે ઘોડેસવાર થઈ ઇઝગોશરપ વચ્ચે
 સાથ આવી લાગ્યો.

જ્યારે તે છેક નઝદીક આવી લાગ્યો ત્યારે દેશનો પાદશાહ પોતે
 પોતાના સેપાહો સાથ આગળ વધ્યો.

તેજ વખત ખાકાન ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને દોડતો કે ઇશ-
 નના પાદશાહની નઝદીક આવ્યો.

દેશના નેગહબાન પાદશાહ સાથની મુલાકાત જલ્દીથી પુરી થઈ-અને
 તુરત તે પોતાના કાળા અરબી ઘોડા ઉપર પાછો સવાર થયો.

ત્યાં દરવાઝા આગળ શેહન્શાહ તેની સાથ ધણી વખત બોલ્યો નહીં,
 પણ તુરત પોતાનો તેજી ઘોડો આગળ ચલાવ્યો.

જ્યારે ખાકાન પણ પાદશાહની પાછળ આવ્યો-ત્યારે દરબારના વડા
 અમલદારે તેના ઘોડાની લગામ પકડી.

તુરત પરમૂદક ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને નમન્તાઈ સાથ પોતાની
 ચાલાકી દેખાડી.

જ્યારે ખાકાન પાદશાહનાં તખ્તની નઝદીક આવ્યો-ત્યારે શેહન્શાહે ૩૯૦
 તેને પુષ્કળ માન આપ્યું.

તેની ખચર આકીચત પૂછી પોતાની પાસે બેસાડ્યો-અને પોતાના
 ખૂરા વિચારના છવ માટે દિલગીર થયો.

તેને લાયકની એક જગ્યા તૈયાર કરાવી-એક ખુરસા મેહલ ખાલી
 કરવામાં આવ્યો.

મિમોર્સની ચીજી કે શાયેસ્તાહ યુદ્ધ
હમાન્ પીશે પરમુદહ આયેસ્તાહ યુદ્ધ
સેપદરા બનચદીકે ઊ ભય કંરુ
દબીરી બરાન્ કારુ બરુ પાય કંરુ
થુ આગહ શુદ્ધ અચ કારે આન્ આસ્તાહ
કે આર્વદહ પરમુદહ આરાસ્તાહ
અમયદાન્ ફેરેસ્તાહ તા હમ યુનાન્
યુવહ બારે પુરમાયહ બા સારવાન્
થુ આસુદ પરમુદહ અચ રન્ને રાહ
અહસ્તુમ યકી સુર ફરમુદ શાહ
થુ ખાકાન્ બપીશે જહાન્દાર શાહ
નેશસ્ત અચ બરે ખાન્ બહાન્ આરુગાહ
બેફરમુદ તા બારે આન્ ઉશ્તરાન્
અપોસ્ત અન્દર આરન્દ પીશે સરાન્
3૬૧ કંરો બરુ ગેરેફત અચ કશાન્દહ શુમાર
અયફરુચ મચ્દરુ યુદ્ધ દહ હજાર
ફેગરુ ફચ હમ બામદાદે પગાહ
બખાન્ બરુ મય આગદો બેન્સસ્ત શાહ
એ મયદાન્ મિમોર્સ પન્જહ હજાર
હમ અચ તન્ગ બરુ પોસ્ત મદાને કારુ
અચ આર્વદહ સદ અન્જ શુદ સાખ્તાહ
ફેલે શાહ જાન્ કારુ પદાખ્તાહ
યકી તખ્તે ભમહ બેફરમુદ શાહ
કે આન્ ભ બિયારન્દ પીશે સેપાહ
હમાન્ પુર ગોહરુ ગૂશ્વારો કંમરુ
કે ગોફતી હમહ યુદ્ધ બરુ ગોહરુ
ફેરેસ્તાહદુરા દાદો કંરુ આફરીન્
ફેરેસ્તાહદુ યુસ્તીદ ફએ જમીન્
યકી આફરીન્ ખાસ્ત અચ અચમગાહ
કે પીરુચ બાહ ઇન્ જહાન્દાર શાહ
અઇજહોશસ્તે આન્ જમાન્ શાહ ગોફત
કે બા ઊ યુદ્ધ આશકારો નેહોફત
કે ચુન્ બીની ઇન્ કારે ચુબીનદુરા
અમરુદી બપાય આવરહ કીનદુરા
3૬૨ ચુનીન્ ગોફત ઇજહોશસ્તે દબીરુ
કે અચ શાહે રઉશનદેલો યાદગીરુ
અસુરી કે દસ્તાન્થ ચુબીન્ યુવહ
ચુનાન્ દાન્ કે ખાન્થ બહ આઇન્ યુવહ
એ ગોફતારે ઊ શાહ શુદ્ધ બહમમાન્
રવાન્થ પુર અન્દીશહ શુદ્ધ યકુ જમાન્

એ કાંઈ કે લાયક ચીજો હતી તેમજ પરમુદહ આગળ મૂકવી બેઠી
હતી, તે સંબંધી ત્યાં લાવી મૂકી.

માન અર્થે એક લશ્કરી દુકાની તેની નજીક રાખી-અને તેની સંબંધી
મેનેજ માટે એક મુન્શી (સેક્રેટરી)ને તેની આગળ રાખ્યો.

ન્યારે પાદશાહને પેલો આરાસ્તા કરેલો ખજાનો કે જે પરમુદહ સાથે
લાવ્યો હતો, તેનાં કામની ખબર પડી,

ત્યારે તે સંબંધી મયદાનમાં મોકલ્યો કે જે એમનો એમ તે કીમતી
માલ સારવાનોની પાસેજ રહે.

ન્યારે પરમુદહ મુસાફરીની યાકથી આસુદા બન્યો-ત્યારે આઠમે દિવસે
પાદશાહે તેનાં માનમાં એક ખુશહાલીની મજલેસ કરવા ફર્માવી.

ન્યારે ખાકાન તે દરગાહમાં દેશની સંભાળ કરનાર પાદશાહની નજ-
દીક ખાણું લેવા બેઠો,

ત્યારે પાદશાહે હોકમ કીધો કે “પેલાં બંટા ઉપરનો બોલો તેઓની
પીઠ ઉપરથી ઉપાડી આ સરદારોની સામે લાવે.”

તે માલ બેચકી લાવનારા શખ્સોની એક જાણે ગણતરી કીધી-તો તે
એક દિવસના દશ હજાર મન્દરો લાગ્યા હતા.

બીજે દિવસે પણ સવારે-ખાણું ઉપર મય લાવવામાં આવ્યો અને
પાદશાહ તે ઉપર બેઠો.

તે વખતે પણ મન્દરો પીઠ ઉપર પચાસ હજાર ગાંસડીઓ મયદાન-
માંથી જાયકી લાવ્યા.

તે લાવેલા માલથી સો ખજાના બરાયા-પાદશાહ હવે તે કામથી
નચિન્ત થયો.

પાદશાહે હોકમ કીધો કે “એક આખો પોશાક આ લશ્કર આગળ
લાવી હાવેર કરે.

તેમજ ગોહરોથી ભરેલું કાનમાંતું લોલક અને એક કમરબંદ લાવે”-
તે સંબંધી ‘તું’ કહે ગયા સોનું અને સંબંધી ગોહરોજ હતો.

તે સરપાવ પેલા બેહરામના એલચીને આપી તેની તારીફ કીધી-તે
એલચીએ તુરત જમીન ચૂમી.

તે ખુશીની મજલેસમાંથી આફ્રીના પોકારો નિકળ્યા-કે “આ આપણા
દેશનો નેગેહબાન પાદશાહ હમેશે ફતેહમંદ હોજો!”

પછી ઇજહોશસ્તે કે જે બેહરામનાં ખાનગી તેમજ બાહરે કામોમાં
સાથેજ રહેતો હતો, તેને પાદશાહે પૂછ્યું,

કે “તું ચોખીન કે જેણે પોતાની બહાદુરીથી આ લડાઇ પુરી કરી
છે, તેનાં કામો માટે શું ધારે છે?”

મુન્શી ઇજહોશસ્તે એવો જવાબ દીધો-કે “ઓ રોશન દિલના
અને ચાદાશત શક્તિ ધરાવનાર પાદશાહ!

ખુશીની જે મજલેસમાં કે બેહરામ ચોખીન હોય-તે મજલેસની
ઝયાફત ખોદીજ ગણારો.”

પાદશાહ તેની વાતથી બદગુમાન બન્યો-અને થોડોક વાર તેનો જીવ
અદેશા ભરેલો થયો.

આગાહી યાત્રતને હોરમઝ અઝ
નારાસ્તીએ બહરામ વ પયમાન્
અસ્તન્ આ ખાકાન્.

હોરમઝનું બેહરામનાં અપ્રમાણિકપણાંથી
વાકેફ થવું અને ખાકાન સાથે
કેલકરાર કરવો.

હયની મેયામહ હમાનગહુ સુતોરગ
અબા નામઈ અઝ દબીરે યુઝોરગ
કે શાહે જહાન્ બવેદાન્ શાહ બાહ
સરો તાજે ઊ બન્દહુરા યાહ બાહ
ચુનાન્ દાન્ કે અઈ ચમાની દો બૂહ
હમાન્ મૂઝહુ અઝ ગઉહરે નામેસૂહ
હમાન્ ગૂશ્વારે સેયાવૂશે રહ
કઝ યાહબારસ્ત મારા ખેરહ
અઝીન્ ચારૂ ફ પહુલવાન્ બરૂ ગેરેકૂત
થુ ઊ હીહ રન્જ ઈન્ નબાશાહ શેગેકૂત
ઝે શાહકૂ મેપુર્સીહ પસ નામન્નય
કઝીન્ હરમે હીહી યકાયકૂ મેગૂય
સથુન્ ગોકૂત શાહકૂ બહીન્ હમનશાન્
બરૂઆશોકૂત અઝાન્ શાહે ગર્દનકશાન્
હમ અન્દરૂ અમાન્ ગોકૂત ચુબીનહુ રાહ
હમી યુમ કુનહ સરૂ બરૂ આરહ બમાહ
ચકી આન્ કે ખાકાને ચીન્રા બઝહ
બહાન્ સાન્ કે અઝ ગઉહરે બહ સઝહ
દેગરૂ આન્ કે ભેઝ ગૂશ્વારશ બકારૂ
નેયામહ મગરૂ શુહ ચકી શહુરૂયારૂ
હમહુ રન્જે ઊ સરૂબસરૂ બાહ ગસ્ત
હમહુ દરો દાનેશ બબીદાહ ગસ્ત
મેગોકૂત ઇનો પરૂમદહુરા પીશ બાન્હ
બહાન્ નામવરૂ બયગાહશ નેશાન્હ
મેબૂદનો ખુદન્હ તા શબ્ બરાહ
મેયકૂશાન્હ આન્ જુદે સુશીન્ સેયાહ
બખાકાને ચીન્ ગોકૂત કઝ બહુરે મન્
બસી રન્જ હીહી બહાન્ અન્બુમન્
નેશસ્તહુ મેયાઝીદો દસ્તશ ગેરેકૂત
અઝ માન્દહુ પરૂમદહુ અન્દરૂ શેગેકૂત
બહુ ગોકૂત સઉગન્દરા તાઝહુ કુન્
હમહુ કારૂ બરૂ હીગરૂ અન્દાઝહુ કુન્
કે ચુન્ બાઝ ગર્દી ન પીચી ઝે મન્
ન અઝ નામદારાને ઈન્ અન્બુમન્
પસ આનગાહુ પરૂમદહુ સઉગન્હ બરૂહ
બઝે સપીદો શમે લાજવરૂહ
બયચદાન્ કે ઊરા સઝહ બરૂતરી
નેગારન્દએ ઝોહુરહો સુશતરી
બતાભે બગાહે સરકાઝ શાહ
બઆઝરૂગોશરેપો બમોહુરે કોલાહ
કે અઝ શાહુ ખાકાન્ ન પીચાહ બહેલ
નબાશાહ બકારી વરા રહે સુસેલ

તેવામાં એક બહાદુર સાંઢણી સવાર વડા મુન્શી તરફનાં નામા સાથે
ત્યાં આવ્યો.

તે નામામાં લખ્યું હતું કે “દેશનો પાદશાહ હમેશે ખુશહાલ રહેને !-
અને બંદાને તેનાં સર અને તાજની ફિદાગીરી હોને !

હવે તું બહુ કે આ ખઝાનામાં ચમન દેશની બે ચાદર તેમજ વપ-
રાયાં વગરના મોતીથી ભરેલા બે ભોડા હતા.

વળી સરદાર સિયાવક્ષ કે જેનું ડહાપણ હજી પણ આપણી વચ્ચે
ચાદગાર રહેલું છે, તેનાં કાનમાં પેહેરવાના લોલકા,

તે ચાર લોલકામાંથી બે લોલક પેહલવાન બેહરામે જીંચકી લીધાં છે-
ન્યારે તેણે આટલી બધી રંજ ખેંચી છે, ત્યારે તે એમ કરે તેની કાંઈ નવાઈ નથી.”

પછી નામદાર પાદશાહે શાહકથી એ બાબત પૂછી-કે “એ વિષે તે
ને કાંઈ ભેયું હોય તે વિગત કહે.”

શાહકે પણ એવીજ રીતની સધળી વાતો કહી-જેથી તે બહાદુર લોકોનો
પાદશાહ ગુસ્સે થયો.

અને તેજ વખત બોલ્યો કે “ચોબીન યુમરાહ બન્યો છે અને પોતાનું ૩૯૩
સર મગરૂરીથી માહતાબ ઉપર લઇ જવા ચાહે છે.

એકતો એકે નાલાયકોને છાજતી રીતે તેણે ખાકાને ચીનને ચાણુક માર્યા.

બીજી એકે કાનનાં લોલક સિવાય તેને બીજી કશું પસંદજ નહીં
પડ્યું. કદાચ તે એક પાદશાહ બન્યો હોય.

તેની સધળી મેહનત એમ ક્રીધાથી બરબાદ ગઈ છે-તેનો સધળો
ધન્સાફ અને ડહાપણ જુલ્માતમાં ફેરવાઈ ગયાં છે.”

તે એટલું બોલ્યો અને પછી પરમૂદેને પોતાની આગળ બોલાવ્યો-
અને તેને તેની નામવર જગ્યાએ મેસાડ્યો.

અને રાતે કાળી કરતુરી મિસાલનાં જુલ્ફાં સધળે પાંચમાં ત્યાં સુધી
તેઓ ત્યાજ રહીને ખાણું ખાવા લાગ્યા.

પછી પાદશાહે ખાકાને ચીનને કહ્યું કે “તે મારે ખાતેર ત્યાંની
અન્બુમનમાં ધણું કુપ ખચ્યું છે.”

એટલું કહી ત્યાં મેસીનેજ પોતાનો હાથ લમ્યાવ્યો અને તેનો હાથ
પોતાના હાથમાં પકડ્યો-એ ભેદ પરમૂદેહ પણ અજબ રહ્યો.

શાહે તેને કહ્યું કે “તું નવેસરથી પાછા સઠગન્દ લે-અને તારું
સધળું કામ બીજીજ રીતનું બનાવ,

કે જ્યારે તું અત્રેથી પાછા ફરે ત્યારે મારીથી તેમજ આ મારી
અન્બુમનના નામદારથી તું ફરે નહીં.”

આથી તુરત પરમૂદેહે સફેદ દહાડાના અને સીઆહ રાતના સઠ- ૩૯૪
ગંદ ખાધા.

તથા ખુદા કે જેને મોટાઈ ધટારત છે-અને જે શુક અને બહરપતિ
સેતારાઓનો બનાવનાર છે, તેના સઠગંદ લીધા.

તેમજ સરફરાજ શાહનાં તાજ અને તખ્તના કસમ ખાધા-અને આઝર-
ગોશરપ આતશના અને પાદશાહી મોહર અને કોલાહના સઠગંદ લીધા,

કે “ખાકાન ઈરાનના શાહથી પોતાનું દિલ કદી ફેરવશે નહીં-અને
કોઈ પણ કામમાં તેનું દિલ તોડશે નહીં.”

૩૬૫ શુ સઘનું શુ પ્રવૃત્તિ બહુ આસ્તનું
 શુ બાબતું રૂતનું આસ્તનું
 શુ બહુ બહુ બહુ બહુ બહુ આસ્તનું
 સરે તાજદારીનું બહુ આસ્તનું એ બાબતું
 યદી બેલબત આસ્તનું પુરુષાયક શાહ
 એ બહુરીનો સીમીનો અસ્તો કાલાહ
 એ બહુરીનું કમરુદાએ મઉદર નેગાર
 એ અસ્ત યારહો તઉકે અસ્ત બૂશવાર
 એ અસ્તપાને તાઝી બહુરીનું સેતામ
 એ શરશીરે હેન્દી બહુરીનું નેયામ
 બનચહીકે ખાકાનું ફેરેસ્તાહ શાહ
 હો મન્ગેલ હમી રાન્દ બા ઊ બરાહ
 સેરીગર બેપયસુહ રાહે દરાચ
 હોશ્તે ફેરેસ્તાહો બહુગસ્ત બાચ
 શુ આગાહી આમહ શુએ પહુલવાન
 અઝાનું બેલબતે શહુરયારે જહાનું
 એ ખાકાને ચીની કે અસ્ત નચે શાહ
 શુનાનું શાહ બહુગસ્તો આમહ બરાહ
 પઝીરહુ શુદ્ધે પહુલવાને સવાર
 વચ ઇરાન હરાનું કસ્ત કે બુદ નામદાર
 અલહુ સાખત બધ કે ઊ બહુગસ્ત
 બરાહુરો દેહો મન્ગેલો દેહો દસ્ત
 હમી તાખત પૂજેશ કુનાન પીરો શિય
 પુર અસ્ત શરમ બાને બહુ અન્દીરો શિય
 શુ પરમુદહરા હીફ કહુ આફરીન
 અસ્ત સર બેપીચીહ ખાકાને ચીન
 નપેચેરેહુત અસ્ત હરુએ આર્વહુ બુદ
 અલહુ બુદ અગર બહુરહો બર્હુ બુદ
 હમી રાન્દ બહુરામ બા વચ બરાહ
 નકરુદ ઇશ ખાકાનું બહુ દર નેગાહ
 બહીનુનહુ બા ઊ એ મન્ગેલ બેરાન્દ
 કે ચક્ર રચ પરમુદહુ શિય નખાન્દ
 ૩૬૬ અહારોમ ફેરેસ્તાહ ખાકાનું કસ્તી
 કે બહુ ગરુદ ચૂન રન્જ હીદી બસ્તી
 શુ બેશીહ બહુરામ બહુગસ્ત અસ્ત
 બતુન્દી શુએ બદખ બેન્દાહ રચ
 હમી બુદ દર બદખ ચન્દી દેઝમ
 એ કર્દહુ પરીમાનો દેલ પુર એ ધમ
 જહાનદાર અસ્ત હમ ન બુશનુદ બુદ
 એ તીઝી રવાનશ પુર અસ્ત ફૂદ બુદ
 એ આઝારે ખાકાને ચીની શુબોસ્ત
 કે બહુરામ અસ્ત આઝરમ ઊ દેલ બેશોસ્ત
 દેગર આનું કે ચીઝી રે કમીન નબુદ
 બબદશિતનું બુદ દેલીરી નબુદ

બ્યારે એ પ્રમાણેના તેણે સઘનું લીધા ત્યારે તેઓ કહ્યા-અને
 સુવાની જમ્યા તરફ ગયા.

બ્યારે પહાડમાંથી સોનેરી આફતાબે પોતાનું સર બાહેર કાઢ્યું-અને
 તાજદાર પાદશાહોનાં સર બાબમાંથી ભગત થયાં,
 ત્યારે બુન્યાદી પાદશાહે સોના રૂપાની ચીઝો, ઘોડાઓ અને કાલાહ
 સાથેના એક સરપાવ તૈયાર કીધા.

ગોહર જડિત સોનેરી કમરબંદો-શું બાંગડી, સાંકળી અને કાનની
 બાલીઓ,

શું સોનેરી લગામ સાથેના અરખી ઘોડાઓ-શું સોનેરી મેયાન સાથેની
 હિંદી તલવારો,

એ સઘનું પાદશાહે ખાકાનની નજીક મોકલ્યું-અને રાહમાં તેની
 સાથે બે મંઝલ સૂધી ગયા.

ત્રીજી લાગળી મંઝલ પછુ તેણે કાપી-પછી પાદશાહ તેને કુઆ સલામ
 કરી પાછો ફર્યા.

બ્યારે પેહલવાન બેહરામને દેશના પાદશાહ તરફથી મળેલા સરપા-
 વની ખબર મળી,

કે “ખાકાને ચીન પાદશાહ આગળથી-એવી રીતે ખુશહાલ પાછો
 ફરી આવી લાગ્યો છે,”

ત્યારે તે લશ્કરનો પેહલવાન ઇરાનીઓમાંથી એ કોઇ કે નામદારો
 હતા, તેઓને લઇ તેને એસ્તેકબાલ ગયા.

શેહરો, ગામડાંઓ, મન્ગેલો, પહાડો અને મથદાનો કે જ્યાંથી તે
 પસાર થવાનો હતો, ત્યાં સઘળે ખોરાક પાણીનો બંદોબસ્ત રાખ્યો.

અને પોતે ઓઝરખાહી કરતો તેની સામે ગયો-તેનો બદઅંદેશ જીવ
 શર્મિંદગીથી ભરેલો હતો.

બ્યારે તેણે પરમુદહને બોલ્યા ત્યારે તેની ઉપર કુઆ કીધી-પછુ
 ખાકાને ચીને બેહરામ આગળથી મોકલું ફેરવી લીધું.

અને તે એ કાંઇ ભેટ તરીકે દીનારની કાચળીઓ, ગોલાઓ તેમજ
 ખોરાકની ચીઝો લાવ્યા હતા, તે સ્વીકારી નહીં.

બેહરામ તેની સાથ રાહમાં ચાલવા લાગ્યો-તોપછુ ખાકાને તેની
 ઉપર જરાબી નજર નહીં કીધી.

એ પ્રમાણે તેની સાથે ત્રણ મંઝલ તે ચાલ્યા-પછુ પરમુદહે તેની
 સાથે એક દિવસ પછુ વાત કીધી નહીં.

ચોથે દહાડે ખાકાને એક જણને મોકલ્યો-અને તેને કહેવાડિયું કે
 “તે ઘણી તકલીફ લીધી છે માટે હવે પાછો ફર.”

બ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેની આગળથી તે પાછો ફર્યો-
 અને ગુસ્સામાં બદખ શેહર તરફ ચાલવા માડિયું.

તે પોતાનાં કીધેલાં કામોથી પરીમાન બની ગમ ભર્યાં દિલ સાથ
 બદખ શેહરમાં થોડુંક વેર રહેવા લાગ્યો.

પાદશાહ પછુ તેનાથી ખુશી નહીં હતો-તેની હુલ્લાઈથી તેનો જીવ
 ગુસ્સા ભરેલો હતો.

પહેલું કારણુ તો એ કે બેહરામે પોતાનાં દિલમાંથી શર્મ ધોઇ નાખીને
 ખાકાને ચીનને કુપ દીધું હતું.

બીજું એ કે જે ચીઝોના તેને હોકમ નહીં હતો તે ચીઝો લેવા ઉપર
 તેણે પોતાની બહાદુરી દેખાડી.

નામએ સર્જનેશે હોરમુઝ
અબહરામ્ ચૂબીનહ વ ફેરેસ્તાદને
દૂકદાન્ વ પમ્પહ વ જમએ
ઝનાન્ નઝદે ઊ.

—:૦:—

યકી નામહુ બેન્વેશ્ત પસ શહુર્યાર
અબહરામ કય દીવે નાસાઝગાર
હોનરહા એ યજ્ઞદાન્ ન બીની હમી
અથર્મે ફલકુ અર નેશીની હમી
નેયામહ હમી યાદત અઝ રન્જે મન્
સેપાહે મનો ફૂશેરા ગન્જે મન્
રહે પહુલવાનાન્ નસાઝી હમી
સરત આસમાન્ અર ફરાઝી હમી
એ ફર્માને મન્ સર બેપીચીદઈ
દેગર ગૂનહુ કારી પસીચીદઈ
કુનૂન્ બેલઅત આમહ સઝાવારે તુ
પસન્દીદહો ફરખરે કારે તુ
થુ બેન્હાહ અર નામહુ અર મોહુરે શાહુ
બેફરૂમહ તા દૂકદાની સેયાહુ
બેયારન્હ બા ફૂકો પમ્પહુ દરૂય
નેહાદહુ અસી નાસઝા રન્જો બૂય
હમ અઝ શઅર પીરાહની લાજવરૂદ
યકી સુરખ શુલવારે મકુનાએ જરૂદ
ફેરેસ્તાદએ નાસઝા અર ગઝીદ
કે આન્ બેલઅતે નાસઝારા સઝીદ
બહુ ગોફત ઇન્ નઝદે અહરામ અર
બેગૂ કય સયુકુ માયએ બહુ ગોહર
તા ખાકાને ચીનરા બેખની હમી
ગઝન્દે બુઝોર્ગાન્ પસન્દી હમી
એ તખ્તી કે હરેતી ફેરૂદ આરમત
અઝીન્ પસ અકસ નીઝ તુશમારમત
ફેરેસ્તાદહુ બા બેલઅત આમહ થુ બાહ
શનીદહુ સુખુનહા હમહુ કરૂદ યાહ

હોરમઝનું બેહરામ ચોબીને ઉપર ઠપકા ભરેલું
નામુ અને તેની નઝદીક રેંટિઓ, ૩
અને અઉરત લોકોનો પોશાક
મોકલી આપવો.

—:૦:—

પછી પાદશાહે બેહરામ ઉપર એક નામુ લખાવ્યું, કે “ઓ નાલાયક
એહરેમન !

તું સધળી કીર્તિ ખોદાતાલા તરફથીજ મળે છે એમ સમજતો નથી-
અને ફરતાં આસ્માને ચઢી બેસવાની કુલ્લકાઈ કરે છે.

તને મારી મુશ્કેલીની, મારાં લશ્કરની, મારી દરેક રીતની હેજગારીની
અને મારા ખઝાનાની યાદ આવીજ નહીં ?

તું પેહલવાનેને છાજતી રીત ભાત એખતયાર કરતોજ નથી-તું
પોતાતું સર આસ્માન સાથે લગાડવા ચાહે છે.

મારાં ફર્માનથી તે પોતાતું સર ફેરવ્યું છે-અને જુદી રીતેજ કામ ઉદત
કરવા માંડ્યું છે.

હવે તારાં કામને લાયકનો પસંદ પડતો અને તને ધટતો સરપાવ
મોકલી આપ્યો છે.”

જ્યારે તે નામા ઉપર પાદશાહની મોહર થઇ-ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું
કે “એક કાળો રેંટિયો,

તેના તરાક (લોઢાંની ચાતરી) અને ૩ સાથ લાવે”-જેમાં ન છાજતો
રંગ અને વાસ મેલેલો હતો.

વળી એક કાળું ઉનનું પેહરલુ-એક લાલ ઈઝાર અને પીળો બુરકો
પણ મંગાવ્યો.

પછી તે નાલાયક સરપાવ લઇ જવાને લાયકનોજ એક એબલગામનો
કાસેદ શોધી કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “આ બેહરામની નઝદીક લઇ જા-તેને કહેજે કે ‘ઓ
છાલકા મગઝના બહુબુન્યાદ શખ્સ !

તું ચીનના ખાકાને કયદ કરવાનું સમજે છે-અને મોટાં માલુસોને
દુઃખી કરવાનું પસંદ કરે છે.

જે મોટે દરજ્જે મેં તને પુગાડ્યો છે તે ઉપરથી હું તને નીચે
ઉતારું છું-હવે પછી હું તને એક તુચ્છ જેવો પણ ગણીશ નહીં.”

પેલો કાસેદ સરપાવ સાથે શેતાબ આવ્યો-અને તેણે સાંભળેલા
સધળા સખુન કહી સંભળાવ્યા.

પૂરીદને અહરામ્ ચૂબીનહ જમએ
ઝનાન્ વ ખુદરા દર હમાન્ જમહ
અસદારાને લશ્કર નમૂદન્.

બેહરામ ચોબીને અઉરતોનો પોશાક પેહરવો
અને તેજ પોશાકમાં પોતે લશ્કરના
સરદારોને દેખાવ દેવો.

થુ અહરામ બા નામહુ બેલઅત બેદીદ
શેકીબાઇઓ ખામોશી અર ગુઝીદ
હમી ગોફત ઇનસ્ત પાદારો મન્
ચુનીનસ્ત અઝીન્ શાહે પખાશી મન્

જ્યારે બેહરામે તે નામા સાથ પેલો સરપાવ લેયો-ત્યારે તેણે ધીરજ ઉદત
અને ખામોશી એખતયાર કીધી.

તે બોલવા લાગ્યો કે “આ મારા લડાયક પાદશાહ તરફથી મારી
લલાઇનો બહલો આવી રીતનો મળ્યો છે.

સુનીન્ બહ એ અન્દીશએ શાહ નીરત
 ભેજ અચ નાસાએ ગોકૂત બહમાહ નીરત
 જહાનુદાર અર બન્દગાન્ પાદશાહ
 અગર મર મરા ખાર ગીરહ રવારત
 ગુમાની નબોદમ કે નચ્લીકે શાહ
 બહ અન્દીશગાન્ નીચ ચાબન્દ શાહ
 ૪૦૧ અઝાન્ પસ કે બા ખારમાયહ સેપાહ
 ખતીઝી બેરકૂતમ એ હરગાહે શાહ
 હમહ દીદહ અન્દ આનએ મન્ કર્દહ અમ
 ધમો રન્ને સખતી કે મન્ ખાર્દહ અમ
 શુ પાદશો ઇન્ રન્જ ખારી યુવહ
 કે અચ બખત નાસાચગારી યુવહ
 બચદાન્ બેનાલમ એ મદાન્ સેપેહર
 કે અચ મન્ સુનીન્ પાહ યુન્સેર મેહર
 એ દાદારે નીકી દેલેશ ચાહ કર્દહ
 બેપૂરીહ પસ જામએ સુખે જરુહ
 બપીશ અન્દગન્ દુકદાની સેયાહ
 નેહાદો હરાનચશ ફેરેસ્તાહ શાહ
 બેકરૂમહ તા હરકે ખૂદ અચ મેહાન્
 અઝાન્ નામદારને શાહે બેહાન્
 એ લશકર બેરકૂતન્દ નચ્લીકે બિય
 પુર અન્દીશહ શુદ જાને તારીકે બિય
 શુ રકૂતન્દો દીદન્દ પીરે જવાન્
 બરાનગૂનહ અર પૂરોશ પહલવાન્
 બેમાન્દ અઝાનકાર હર કસ રોગકૂત
 દેલે હર કસ અન્દીશએ અર ગેરકૂત
 ૪૦૨ સુનીન્ ગોકૂત પસ પહલવાન્ બા સેપાહ
 કે બેલઅત બદીન્ સાન્ ફેરેસ્તાદહ શાહ
 શનીદન્દો દીદન્દ કેદારે મન્
 બજૂબીન્ જદન્ જન્ગો પયકારે મન્
 એ તખતે કેયાન્ શાહ યુદ નાબીઝીહ
 જહાન્ તીરહ ગૂન્ યુદ એ મન્ શુદ સફીહ
 બેપૂરીદમ ઇન્ બેલઅતે નાપસન્દ
 બકર્માને આન્ શહરુયારે બલન્દ
 જહાનુદાર શાહસ્તો બા બન્દહ ઇમ
 દેલો જાન્ બમેહરે વચ આગદહ ઇમ
 એ બીનીહ બીનન્દગાન્ અન્દરીન્
 એ ગૂચમ અબા શહરુયારે જમીન્
 બપાસોખ કુશાદન્દ યકસર જવાન્
 કે અચ નામવર પુર હોનર પહલવાન્
 શુ અર્જે તો ઇનસ્ત નચ્લીકે શાહ
 સગાનન્દ અર ખારગાહશ સેપાહ
 નગર તા એ ગોકૂત આન્ બેરદમન્દ પીર
 બચ ચૂન્ દેલશ તન્ શુદ જરુદશીર
 કે બીજારમ અચ મૂબેદો તખતે શાહ
 શુ નીકો બહે મન્ નદારહ નેગાહ
 ૪૦૩ કંસી ફે તોરા નીરત આજરૂમ ભૂચ
 એ ભૂઈ એ ખાહી અચ આખરૂચ
 સુનીન્ ગોકૂત બહરૂમ ધીન્ યુદ મગૂચ
 કે અચ શાહ ગીરહ સેપહ આખરૂચ

આટલી બધી ખૂરાઈ પાદશાહના વિચારમાંથી નીકળેલી નથી-પણ
 દુરમનોના નાલાયક બેલવા સિવાય બીજું કંઈજ નથી.
 દેશનો નેગેહબાન સધળા બંદાઓનો પાદશાહ છે-તેથી અગર તે મને
 ટુંપકારી કાઢે તો તે વાજબી છે.

મેં એવો વિચાર તો નહીંજ કરેલો કે છેક પાદશાહની નચ્લીકે સૂધી
 દુરમનો પુગી શકશે

જ્યારે કે હું થોડાં ભેવાં લશ્કર સાથે શિતાબી કરતો પાદશાહની
 દરબારમાંથી બાહર પડ્યો, તે વખત પછી

મેં જે કંઈ બલબુન્દ અને જે જે આક્રોશ, રંજ અને સખતી કે મેં
 વેરી, તે સધળાઓએ ભેજલી છે.

તે સધળી મેહનતનો બદલો જ્યારે આવી રીતની ખુવારીજ હોય-
 તો સમજવું કે નસીબથીજ આવે નાલાયક બદલો હોય છે.

હું ફરતા અસમાનની ચાલ માટે પાક ચઢાવ આગળ પોકાર કરું
 હું કે તેણે એવી રીતે મારી તરફથી સંજળી મોહબ્બત નોડી નાખી છે.”

એવી રીતે તેણે નેત્રી પહોંચાડનારા ખોદાને યાદ કર્યા-બાદ પેલો રાતો
 અને પીળો પોશાક પેહેર્યો.

પેલો કાળો રેટિયો અને બીજું જે કાંઈ પાદશાહે મોકલ્યું હતું તે
 પોતાની આગળ મૂક્યું.

પછી તેણે હોડમ કાઢ્યો જેથી મોઠાઓમાંથી તેમજ દેશના પાદ-
 શાહના નામદારોમાંથી જે કોઇ કે હતો,

તેઓ લશ્કરમાંથી તેની નચ્લીકે ગયા-બેહરામને સીઆહ છવ અંદેશા
 બર્યો બનેલો હતો.

જ્યારે તેઓ ગયા અને બહુ તેમજ જવાનોએ તે પેહલવાનનો એવો
 લેખાસ ભેજ્યો,

ત્યારે દરેક જણ તે કામથી અજબ રહ્યા-અને દરેકનું દિલ વિચાર-
 વંત બન્યું.

પછી પેહલવાન બેહરામે તે લશ્કરીઓને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “પાદ-
 શાહેજ આવો સરપાવ મારે માટે મોકલ્યો છે.

તમોએ મારાં કામો સાંભળ્યાં અને જ્યાં તો હશે-મારી નેઝા માર-
 વાની લડાઇ અને બીજી લડાઇઓ તમોએ ભેઈ હશે.

પાદશાહ પોતાનાં કયાની તખ્તથી નાકમેદ થયો હતો-તેની દુન્યા
 જે સીઆહ થઈ હતી તે મારીથી પાછી રેશન થઈ છે,

ત્યારે આ નાલાયક સરપાવ તે ખુલદ શાહના ફર્માનથીજ મેં
 પેહેર્યો છે.

દેશનાં સંભાળનાર પોતે પાદશાહ છે અને આપણે તો તેના બંદા
 છિયે-અને તેનીજ મોહબ્બતમાં આપણું દિલ અને જન ભરેલા છે.

માટે તમો સધળું આ નજરે બેનારાઓ એ કામ માટે શું કહો છો-
 હવે હું દેશના પાદશાહને શું જવાબ દઉં?”

સધળાઓએ જવાબ આપવા માટે પોતાની ઝબાન ખોલી બોલ્યા-
 કે “ઓ હુનર ભરેલા નામીયા પેહલવાન!

જ્યારે તારીજ કીમત પાદશાહ આગળ આવી રીતની થઈ છે-ત્યારે
 તેની દરબાર ઉપરનું સધળું લશ્કર કુતરા મિસાલજ ગણાવું ભેઇયે.

તું જે કે પેલો અક્લમંદ પીર મદ કે જેનું દિલ રચ શેહરમાં અર્ધ-
 શીરથી તંગ બન્યું હતું, ત્યારે તેણે શું કહ્યું હતું?

કે “જ્યારે તે મારાં ભણાં અને ખૂરાં કામની તપાસ રાખતો નથી, ત્યારે હું
 વડા વચીરથી તેમજ પાદશાહનાં તખ્ત આગળ ઉજું રહેવાથી બેઝાર થયો છું.”

જે કોઇ કે તારી શર્મ રાખતો નથી-તો તેનાથી તું શું આશા કરે
 છે અને શું આખર ચાહે છે?”

બેહરામે કહ્યું કે “આવું આપણને નહીં બેલવું ઘટે-કારણકે લશ્કર
 તો પાદશાહથીજ આખર મેળવે છે.

હમણે સરખર બન્દાને વધમ
 હેલ્લેલેલે હારન્દાને વધમ
 સુનીન આકૂત પાસેખ અચ્છરનેયાન
 કે મા ખુદ ન બન્દીમ અઝીન પસ મેયાન
 બધરાન કસ ઊરા નખાનીમ શાહ
 ન બહરામરા પહલવાને સેપાહ
 બેગોકૂતનો અચ્છ પીશ બીરૂન શુદ્દ
 એ કાખે હમાયૂન બહામૂન શુદ્દ
 સેપહખુદ સેપહરા હમણે દાદ પન્દ
 હમી દાસ્ત આ પન્દ લખરા બખદ

આપણે સધળા તેના મોલામો છિયે-તે આપણને રાઝી આપનારો
 છે અને આપણે તેના તાબેદારો છિયે.”

ત્યારે ધરાનીઓ તરફથી તેને એવો જવાબ મળ્યો-કે “હવે પછી
 અમે લડાઈ માટે કમર બાંધવાના નથી.

ધરાનમાં અમે કોઈ પણ તેને પાદશાહ તરીકે ગણીશું નહીં-તેમજ
 બેહરામને તેનાં લશ્કરનો સરદાર પણ કહીશું નહીં.”

એમ બોલી તેઓ બેહરામ આગળથી બાહેર ગયા-મુબારક મેહલ-
 માંથી મયદાન તરફ ગયા.

તોપણ સરદાર બેહરામ તે લશ્કરને સધળી શીખામણ આપવા
 લાગ્યો-અને તે નસીહત સાથ કાંઈ પણ ખૂર બોલવાથી પોતાના હોઠ
 બંદજ રાખવા લાગ્યો.

રક્તને બહરામ ચૂબીનહ
 બનખચીરગાહ વ દીદને ઝની દર
 કાખ વ આગાહી દાદન મરરા
 અચ્છ પીશ આમદની.

બેહરામ ચોબીનેનું શેકારગાહમાં જવું અને
 એક મેહલમાં એક અઉરતને જોવી અને
 હવે પછી શું બનાવ બનશે તેની
 આગાહી આપવી.

સુનીન તા હો હકૂતહ અચ્છ અર ગુઝરત
 સેપહહાર જયવાન બેયામહ બદરત
 ચકી બીશહ પીશ આમદશ પુર હેરખત
 સઝાવારે મય ખારએ નીકુખખત
 ચકી ગૂર દીદ અન્દરાન મરઝહાર
 કઝાન ખૂખ તર કસ નખીનહ નેગાર
 પસ અન્દર હમી રાન્દ બહરામ નરમ
 અચ્છ આરગીરા નકરહ ઈચ ગરમ
 બદાન બીશહ ખુદ જય નખચીરગાહ
 બપીશ અન્દર આમહ ચકી તન્ગ રાહ
 એ તન્ગી સુ ગૂરે મેયાન અર ગુઝરત
 પદીદ આમહ આન જય બાધી બદરત
 ગોરાઝીદ બહરામ ચૂન બેન્ગરીદ
 ચકી કાખે પુરમાયહ આમહ પદીદ
 બદાન કાખ બહરામ બેન્કાહ રૂય
 હમાન ગૂર પીશ અન્દરાન રાહજૂય
 હમી રાન્દ તા પીશે આન કાખ અરેખ
 પસે પોરશે ઊ ખૂદ ઈઝહગોશરેખ
 એનાને તગાવર બદ્દ દાદો ગોકૂત
 કે બા તુ હમીશહ બેરહ બાદ બેકૂત
 પેયાહહ બેહલલીએ કાખ અન્દરૂન
 હમી રફત બહરામ બી રફનમૂન
 ઝમાની હમી ખૂદ ઈઝહગોશરેખ
 ગેરફૂતહ બદરત આન ગેરાનમાયહ અરેખ
 ચલાનરીનહ આમહ પસે ઊ દવાન
 અર અરેખ તગાવર બેબરતહ મેયાન
 બદ્દ ગોકૂત ઈઝહગોશરેખ દેલીર
 બકાખ અન્દરૂન રાન તો અચ નરૂરે રીર

જ્યારે એ વાત ઉપર બે હકૂતા પસાર થયા-ત્યારે સરદાર બેહરામ
 પોતાનો મેહલ છોડી જંગલ તરફ આવ્યો.

ઝાડોથી ભરેલું એક જંગલ તેને દેખાયું-જે આ નેકબખત મય
 પીનારને લાયકનુંજ હતું.

તે જંગલમાં એક ગોરખર બેયું-કે જેના કરતાં વધારે સારા ચીતારનું
 ગોરખર કોઈ જોશે નહીં.

બેહરામ તેની પાછળ ધીરે ધીરે ચાલવા લાગ્યો-તેણે તેની ઉપર ૪૦૪
 પોતાના ઘોડાને જરાબી દોડાવ્યો નહીં.

તે જંગલમાં શેકારની જગ્યા હતી-આગળ ચાલતાં એક સાંકડી
 જગ્યા આવી.

જ્યારે તે મસ્ત ગોરખર પેલી સાંકડી જગ્યામાંથી પસાર થઈ ગયું-
 ત્યારે તે જગ્યાએ જંગલમાં એક બાગ નજર આવ્યો.

જ્યારે બેહરામે તે જોયો ત્યારે ખુશહાલી સાથ આગળ વધ્યો-તો
 એક ભપકાદાર મેહલ દેખાયો.

બેહરામે તે મેહલ તરફ ચાલુ મૂક્યું-પેલુંજ ગોરખર આગળ આગળ
 તેને રસ્તો દેખાડતું હતું.

તેણે તે મેહલ સુધી ઘોડો ચલાવ્યા કીધો-તેની પીઠ પાછળ ઇઝહ-
 ગોરાસપ ચાલતો હતો.

તેને પોતાના ઘોડાની લગામ આપી કહ્યું-કે “હમેશે અકલ તારી
 સાથ બેઝાયલીજ રહેજો!”

પછી બેહરામ બોમિયા વગર પેયાદો તે મેહલના કમ્પાઉન્ડમાં
 ચાલવા લાગ્યો.

ઈઝહગોરાસપ તે નામીયો ઘોડો પકડીને ઘોડોક વખત જોતો હતો.

એટલે ચલાનરીનેહ કમર બાંધીને દોડતા ઘોડા ઉપર સવાર થઈ
 તેની પાછળ આવી લાગ્યો.

બહાદુર ઇઝહગોરાસપે તેને કહ્યું-કે “ઓ નર સિંહ જેવા પેહલવાન ! ૪૦૫
 તું આ મેહલમાં ન,

બેબીન તા કુલ રૂત સાહારે મા
સેપહુદુ યહો દરે બહારે મા
ચલાનસીનહુ દર કાખ બેન્હાઈ રૂય
દેલી પુરુ એ અન્દીશહુ સાહારે બુય
ચકી કાખો અચવાને કુર્બેન્દહુ દીદ
કઝીનસાન્ બહરિન્ નહોદો શનીદ
અચકુ દરેતે અચવાન્ ચકી તાકુ હીદ
એ દીદહુ બહાન્દીએ ઊ નાપહીદ
નેહાદહુ બતાકુ અન્દરૂન્ તખતે અરુ
નેશાન્દહુ બહરુ પાયએ દર ગોહરુ
બરાન્ તખત ફરીએ હીબાએ રૂમ
હમહુ પચકરશ ગઉહરે અરુશ યૂમ
નેશરેતહુ બરુ બરુ ઝની તાજદારુ
બબાલાએ સરુવો બરોખ ચૂન્ બહારુ
ફેરુ હેશતહુ બરુ સરુ દો કુશકીન્ કમન્દ
કે કહી બહાન્ પુરુ હેલાન્સા બબન્દ
એ દીદારે ઊ ચુસ્તરી તીરહુ યૂદ
બેરહુ પીરો રૂયશ હમાન્ ખીરહુ યૂદ
બસાને સુતૂની બસીમ આઝદહુ
રોખશ રશકે ખુરશીદે તાબાન્ શદહુ
બરે તખતે અરૂરીન્ ચકી ઝીરુગાહુ
નેશરેતહુ બરુ પહલવાને સેપાહુ
ફેરાવાન્ પરરેતન્દહુ બરુ ગેરુદે તખત
બુતાને પરી રૂય કુર્બેન્દહુ બખત
શુ આન્ ઝન્ ચલાનસીનહુરા દીદ ગોહત
પરરેતન્દહુરા કે અચ ખૂખ બેકૂત
બેરવ તીચ આન્ શીરુદેલરા બેચૂય
કે ઇદરુ તોરા આમદન્ નીરેત રૂય
હમી બાશ નઝદીકે ચારાને ખીશ
વચ અકૂતૂન્ બેચાયદ હમી રવ તો પીશ
બહીન્ સાન્ પચામશ એ બહુરામ દેહુ
દેલશરા બબરુગશતન્ આરામ દેહુ
હમાન્ગહુ ફેરેતતાદગાન્સા બરાહુ
અચ અચવાન્ બરુ અકૂબન્દ નઝદે સેપાહુ
કે તા અરુપે ગોદીન્ બઆપુરુ બરન્દ
અચ અકૂબન્દનીહા હમહુ બેરમરન્દ
દરે બાહુ બુકુશાદ પાલીચખાન્
અકૂર્મને આન્ તાઝહુ રોખ ઝીચખાન્
બેચામહુ ચકી મદે મેહુતરુ પરરેત
બબાહુ અચ પયે બાઝો બસીમ બદસ્ત
નેહાદન્દ ખાન્ ગેરુદે બાહુ અન્દરૂન્
ખુરેશ સાખતન્દ અચ ગુમાની ફેચૂન્
શુ નાન્ ખુદહુ શુદ અરુપે ગર્દન્કશાન્
બેબોર્દન્દ પૂયાન્ બબાએ નશાન્
અઝાન્ ઝન્ શુ બરુગશત બહુરામ ગોહત
કે તાજે તોરા ચુસ્તરી બાહુ બેકૂત
બહુ ગોહત પીરુચગરુ બાશ ઝન્
હમીશહુ શેકીબા દેલો રાયઝન્
કે સાહારે તુશનો ઇરાન્ તોઈ
શહનશાહે ગોદીનો શીરાન્ તોઈ

અને એ કે આપણો સરદાર, સેપહસાહાર પેહલવાન અને મહંમદ
ક્યાં ગયા છે ?”

ચલાનસીનેહ વિચાર કરતો કરતો અને પોતાના સરદારને શોધતો
મેહલ તરફ ગયો.

તેણે એક સુંદર મેહલ અને અચવાન ભેળો-કે ભેલો ઇરાનમાં કાઢ્યો
ભેળો કે સાંભળ્યો પણ નહીં હતો.

મેહલના એક હાથ તરફ એક મેહરાબ ભેળો-ભેળો બાંધાઈ નઝરે
દેખી શકાતી નહીં હતી.

તે મેહરાબમાં એક સોનેરી તખત મૂકેલું હતું-ભેળા દરેક પાયામાં
ગોહરો જડેલાં હતાં.

તે તખત ઉપર રૂમઝુ રશમી કપડું બિઠાવેલું હતું-ભેળી સઘળી
જગ્યા સોનેરી હતી અને તે ઉપર મોતીના ચીતાર બરેલા હતા.

તેના ઉપર એક તાજદાર અઢરત બેઠેલી હતી-ભેળી કદમાં સરોવર
મિસાલ હતી અને ચેહરામાં બહારની મોસમ ભેળી ખીલેલી હતી.

તેણીનાં સર ઉપર કરતુરીની કમંદ ભેળાં બે બુલ્કાં લટકેલાં હતાં-કે
જે કમંદે કરી તેણી બહાદુર લોકોને કયદ કરતી હતી.

તેણીના દીદાર આગળ બૃહસ્પતિ સેતારો પણ ઝાંખો દેખાતો હતો-
તેણીના ચેહરા આગળ અક્લ પણ દીવાની થતી હતી.

તેણી રૂપાંથી મદી લીધેલાં એક ચાંબલા મિસાલ હતી-તેણીના ચેહ-
રાએ ઝળકતા ખુરોદને પણ અદેખાઈ ઉપજાવેલી.

તખત આગળ એક સોનેરી કુરસી મૂકેલી હતી-તેના ઉપર ઇરાની
લશ્કરનો સેપહસાહાર બેઠેલો હતો.

ધણાક ગોલામો અને લાગ્યશાળી ખૂબસૂરત બાંદીઓ તખતની આસ-
પાસ ઉભેલી હતી.

જ્યારે પેલી અઢરતે ચલાનસીનેહને ભેળો ત્યારે એક લોંબીને કહ્યું
કે “ઓ ખૂબસૂરત અઢરત !

તું જલ્દી જઈ પેલા રોર ફિલ મહેને કહે-કે ‘તને અહીં આવવાનું’
કામ નથી

તું તારા સાથીઓની નઝદીકજ થોલી જ-તે (તારો સરદાર) હમણા
આવી લાગશે તું ચાલતો થા’

એ પ્રમાણેનો પચગામ તું તેને બેહરામ તરફથી પુગાડ-અને તેને
પાછો ફરવા માટે સમજાવજે.”

તેજ વખત મેહલમાંથી કાસેટોને લશ્કરની નઝદીક મોકલ્યા.

કે પેહલવાનોના ઘોડાઓને તબિલામાં લઈ જઈને બાંધે-અને તે ઉપરનો
ઝીન વગેરેના સામાનનો હિસાબ રાખે.

પછી બાગબાને તે ખીલતા ચેહરાની મેઝબાન અઢરતના ફર્માનથી
બાગનો દરવાજો ખોલી નાખ્યો.

તે બાગમાં બાજ ધરવા માટે હાથમાં બર્સમ લઇને એક વફાદાર
રાખસ આવ્યો.

બાગની અંદર ફરતા બાણાંના ખુમચા મૂકી દીધા-ધારવા કરતાં પણ
વધારે પકવાનો તેયાર કર્યાં હતાં.

જ્યારે બાણું ખવાઈ રહ્યું ત્યારે પેહલવાનોના ઘોડા-ઢેરવેલી જગ્યાએ
લઈ ગયા.

બેહરામ જ્યારે પેલી અઢરત આગળથી પાછો ફર્યો ત્યારે બોલ્યા-
કે “તારાં તાજનો સાથી બૃહસ્પતિ સેતારો હોજે !”

પેલી અઢરતે બેહરામને કહ્યું કે “તું હમેશો ફતેહમંદ, ધીરજવંતો
અને વિચાર ચલાનનાર હોજે !

કારણકે તુંજ તરાન અને ઇરાનનો સરદાર છે-તેમજ પેહલવાનો અને
બહાદુરોનો શેહનશાહ પણ તુંજ છે.

ઘેરવ તખ્તો દીઠીએ ધરિન તોરાસ્ત
જહાન અજ તો દારદ હમી પોસ્ત રાસ્ત
ઘેરવ ધન જહાનરા બખ્તારૂ મેઘીરૂ
એ ખાદે સેયહુ તા બખ્તારૂ મેઘીરૂ
નેહાની મેઘીરૂતનૂ મેસ્તારૂ ચીજ
એજ આન હરુદો તનુ કસ નદાનેસ્ત નીજ
શુ બહુરામ આઝાનુ ગુસ્સાનુ આમદ મેઘીનુ
તો ગોકૂતી હમી બારદ અજ ચશમ ખૂન
મનેશ દીમશ ગોકૂતો પાસોખ દેગરૂ
તો ગોકૂતી બપર્વીનુ બરૂ આવરુદ સરૂ
મેયામદ હમઅન્દરૂ હમાનુ નરુરુદૂ યુરૂ
સેપહુલુદ પસ અન્દરૂ હમી રાન્દ યુરૂ
ચુનીનુ તા અઝાનુ બીરાહુ આમદ મેઘીનુ
હમી યુદૂ બહુરામરા રહનમૂન
બશીરૂ અન્દરૂ આમદ એ નખ્તીરૂગાહુ
અઝાનુ કારૂ તુકુશાદ લખૂ બરૂ સેપાહુ
નેગહુ કરૂદ અરુરાદે બર્ઝીનુ બરૂય
ચુનીનુ ગોકૂત કય મેહુતરે રાસ્તગૂય
બખ્તીરૂગહુ ધનુ શેગોકૂતી એ યુદૂ
કે ધનુ કસ નહીદો ન હરુગેજ શેનૂદ
વરા પહુલવાન હીચ પાસોખ નદાદ
દેઝમ ગસ્તો સરૂ સૂએ અયવાનુ નેહાદ
દેગરૂ કસ નેયારસ્ત ગોકૂતનુ બદૂય
કે ધનુ કારે ખુદ ચીસ્તો ધનુ રંગો બૂય

તું બ, ધરિનનું તખ્ત અને તાજ તારૂં છે-સબબો દેશ તારીજ
ઉપર ભરોસો રાખે છે.

બ અને આ દેશ તારી તલવારે કરી સીઆહ બાકથી તે સેતાશ
સૂધી હાથ કરી લે.”

ત્યાર બાદ તેઓએ બીજી ધણીક બાબતની જૂપી વાતો કીધી-એ
તે બંને જણ સિવાય બીજા કોઇયે જાણી નહીં.

જ્યારે બેહરામ તે બાગમાંથી બાહરે આવ્યો-ત્યારે તું કહે ગોચા ૪૦૧
તેની આંખોમાંથી ખૂનજ વરસતું હતું.

તેનાં મનના વિચાર કાંઈ જુદાજુદ થઇ ગયા હતા તેની વાતચિત બદ-
લાઈ ગઈ હતી-ગોચા તેણે પર્વીન સેતારા ઉપર પોતાનું સર ચઢાવ્યું હતું.

તેજ વખત પેહુ નર ગોરખર થલુ દેખાયું-તે સરહારે તેની પછાડી
ઘોડો દપટાવ્યો.

તે ગોરખર બેહરામનો ભોમિયો બન્યું-અને એ પ્રમાણે તે જંગલ-
માંથી બાહરે આવ્યો.

તે પેલાં શેકારગાહમાંથી શેહરમાં આવ્યો-તેણે તે બાબતની લશ્કર
આગળ કશી વાત કીધી નહીં.

ખરરાદે બર્ઝીને તેની ઉપર નેગાહ કરી-પૂછ્યું કે “આ રાસ્ત બોલ-
નારા સરહાર !

શિકારગાહમાં એવી તે શું અભયબી હતી-કે જેવી કોઇયે કહી જોઈ
કે સાંભળી પણ નથી ?”

બેહરામે તેને કશો જવાબ દીધો નહીં-તે દિલગીર બન્યો અને પોતાના
મેહલ તરફ ચાલ્યો.

બીજે કોઈ શખ્સ તેને પૂછી શક્યો નહીં-કે “તેથી એ બાબત શું છે
અને એ બનાવ શું બન્યો ?”

ગેરેઝૂતને બહુરામ આધને
પાદશાહી વ ગુરીખતને ખરરાદે
બર્ઝીનુ વ ઇઝદગોશસ્પુ અઝૂ.

બેહરામે પાદશાહી રીતભાત ધારણ કરવી અને
ખરરાદે બર્ઝીન અને ઇઝદગોશસ્પનું
તેની આગળથી નાસી જવું.

દેગરૂ રૂઝ જૂન સીમગૂન ગસ્ત રાજ
પદીદ આમદ આનુ કરૂદ રખશાનુ ચરાજ
મેચુસ્તરૂદ કર્શી એ દીબાએ ચીન
કે ગોકૂતી મગરૂ આસાઝાનુ શુદ્ધ ઝમીન
હમહુ કાખ કુર્સીએ ઝરૂરીનુ નેહાદ
એ દીબાએ ઝરૂખૂત બાલીનુ નેહાદ
નેહાદનુ ઝરૂરીનુ યકી ઝીરૂગાહુ
નેશસ્ત અજ બરશ પહુલવાને સેપાહુ
નેશસ્તી મેયારાસ્ત શાહનુશાહી
નેહાદહુ બસરૂ બરૂ કોલાહે મેહી
નેગહુ કરૂદ કારશ દબીરે બુઝોરૂ
મેહાનેસ્ત કે શુદ્ધ દેલીશ સુતોરૂ
શુ નચકીકે ખરરાદે બર્ઝીનુ રસીદ
મેશોકૂત આનુએ દાનેસ્તો દીઠો શનીદ
શુ ખરરાદે બર્ઝીનુ શનીદ આનુ સોખુન
મેહાનેસ્ત કાનુ રન્જહા શુદ્ધ કોહુન

બીજે દિવસે જ્યારે મથાન રૂપેરી બન્યું-અને પેલો સોનેરી ઝળકતો
ગેરાગ બાહર થયો,

ત્યારે બેહરામે એક ચીખાઈ દેશમી ગલીએ પથરાવ્યો-તેથી ગોચા ૪૦૨
ત્યાંની જગ્યા આસ્માન જેવી શોભાયમાન બની.

આખા મેહલમાં સોનેરી કુરસીઓ મૂકવામાં આવી-કસબી વણાટનાં
રેશમી કપડાંનો તકયો ગોઠવ્યો.

ત્યાં એક સોનેરી કુરસી મૂકી-તેની ઉપર લશ્કરને પેહલવાન બેહ-
રામ બેઠો.

તેણે એક શેહ-શાહી બેઠક તૈયાર કીધી-અને મોટાઇનું તાજ પોતાનાં
સર ઉપર મૂક્યું.

વડા મુન્શીએ તેણે એ કામ જોયું-તે સમજી ગયો કે તે દિલાવર અને
મોટો બની ગયો છે (યાને પાદશાહથી ફરી બેઠો છે).

જ્યારે તે ખરરાદે બર્ઝીન આગળ ગયો-ત્યારે જે કાંઈ બધ્યું, જોયું
અને સાંભળ્યું હતું, તે કહ્યું.

ખરરાદે બર્ઝીને જ્યારે એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તે સમજી ગયો કે
આપણી મુસ્લેલીઓ વધુ લખાઈ.

શુનીન્ ગોફત પસ કય ગેરામી દબીરૂ
 તો કારી શુનીન્ અરૂ દેલ આસાન મગીરૂ
 શહનશાહે મા ખીરફ સરૂ શુદ બદાન્
 કે બેલઅત ફેરેતાદશ અચ ફૂફાન્
 નદાનેસ્ત કીન્ શીરે પખીશ અરૂ
 એ ફર્માન્શ પીચફ બદીનચૂનફ સરૂ
 નબાયફ કુશાદન્ બદીન્ કારૂ લખ
 બરે શાફ બાયફ શુદન્ નીમ શખ
 કે બહુરામરા દેલ પુરૂ અચ તાજ બસ્ત
 હમાન્ તખ્ત ઝીરૂ અન્દરશ આજ બસ્ત
 જદન્દ અન્દરાન્ કારૂ હરૂચૂનફ રાય
 હમી ચારફ અચ રફતન્ આમદ બલય
 શુ રન્ગે ગુરીચ અન્દરૂ આખીખતન્દ
 શમે તીરફ અચ બકબ ખુચીખતન્દ
 સેપહખુદ શુ આગફ શુદ અચ કારૂ શાન્
 એ રફશન્ રવાનહાએ બીદારૂ શાન્
 યલાનસીનફરા ગોફત બા સદ સવારૂ
 બેતાચ અચ પયે ઇન્ હો નાહુશયારૂ
 યલાનસીનફ અન્દરૂ દબીરે ખુએરૂ
 રસીદો અરૂ આરોફત અરૂ સાને ગોરૂ
 અચ ચીચ બેસ્તફ હમફ હરૂએ દાસ્ત
 બબને ગેરાનશ એ રફ બાચ કાસ્ત
 બનચીકે બહુરામ બોદશ એ રાફ
 બદાન્ તા કુનદ બીચુનાહશ તબાફ
 બદ પહુલવાન્ ગોફત કય દીવસાચ
 ચેરા રફતી અચ નચે મન્ બીજવાચ
 શુનીન્ દાદ પાસેખ કે અચ પહુલવાન્
 મરા કરૂદ અરૂરાદે બર્ઝીન્ નવાન્
 હમી ગોફત ઇદરૂ યુદન્ રય નીસ્ત
 ફેરન્ગે તો બેચ કામે બદગૂચ નીસ્ત
 શુ બહુરામે યલ પહુલવાને સેપાફ
 બશાહી નેરીનદ દરૂ ઇન્ બારૂગાફ
 મરાઓ તોરા બીમે કશતન્ યુવદ
 અચ ઇદરૂ મગરૂ બાચ બસ્તન્ યુવદ
 બદ ગોફત બહુરામ શાયદ બદન્
 બનીકો બબદ રાય બાયદ જદન્
 એયાની કે બુદશ હમફ બાચ દાદ
 હમ અચ ગન્ગે ખીશશ યકી સાચ દાદ
 વજાન્ પસ બદ ગોફત રવ કારે ખીશ
 બબર્ઝી નેગહુદારે ગુરીચ પીશ

પછી તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ મોલાદાર મુન્શી!—એ વાતને
 તું નજીવી જેવી ના સમજતો.

આપણે શેહ-શાહ આ કામમાં બેવડું બન્યો—કે તેણે બેહરામને
 માટે ચાતરી કાંટવાનો સરપાવ મોકલી આપ્યો.

તેણે એમ તો નહીં જ બોલેલું કે આ લડાયક સિંહ-તેનાં ફર્માનથી
 એવી રીતે પોતાનું સર ફેરવશે.

હવે તે બાબતમાં ચૂપકીદી એખતયાર કરવી બેઠયે—અને અડધી રાત
 પડે કે પાદશાહ આગળ નાસી જતું બેઠયે.

અને કહેવું બેઠયે કે બેહરામ પાદશાહ બન્યો છે—તેમજ તે હાથી-
 દાંતના તખ્ત ઉપર બેઠો છે.”

તે બાબતની તેઓએ દરેક રીતની મસ્લહત કરી—અને શેવટે જવાના
 એલાજ ઉપર તેઓ આવ્યા.

ન્યારે નાસવાનેજ એવાલ મઝબૂત થયો—ત્યારે તેઓ અધારી રાતે
 બદબથી નાસી ગયા.

ન્યારે સરદાર બેહરામ તેઓનાં કામથી તેમજ તેઓના ચાલાક રૈશાન
 જીવથી વાકેફ થયો,

ત્યારે તેણે યલાનસીનેહને કહ્યું કે “તું સો સવાર લઈ—આ બંને
 કમ અકલોની પછાડી દોડ.”

આથી યલાનસીનેહ વડા મુન્શીની આગળ આવી લાગ્યો—અને વઝીની
 મિસાલ છેડાયો.

અને જે કાંઈ તેની પાસે હતું તે સઘળું જીનવી લીધું—અને તેને
 બારી બંદમાં બાંધી રસ્તામાંથીજ પાછો ફેરવ્યો.

તે તેને માર્ગમાંથી બેહરામ આગળ લઈ આવ્યો—કે જેથી તે ખીન
 તકસીરવારને મારી નાખે.

પેહલવાન બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ એહરેમનનાં કામ કરનાર!—
 મારી રજા વગર તું મારી આગળથી શા માટે નાસી ગયો?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “ઓ પેહલવાન!—મને ખરરાદે બર્ઝીને
 પોતાની સાથે ધસડયો.

તેણે મને કહ્યું કે અહીં રહેવું સલાહ બરું નથી—તારું અહીં થોભવું
 એ ફુરમનની મુરાદ બર લાવવા સિવાય બીજું કાંઈ નથી.

ન્યારે તે લશ્કરને પેહલવાન બહાદુર બેહરામ—પાદશાહ બની આ
 દરબારમાં બેસે,

ત્યારે તો મને અને તને માર્યા જવાની ધારતી રહે છે—માટે અહીંથી
 પાછા ફરવામાંજ સલાહ છે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “વાજબી છે સારાં કે માઠાંનો વિચાર ચલા-
 વવાજ બેઠયે.”

પછી તેને જે નુકસાન થયું હતું તે સઘળું પાછું અપાવ્યું—વળી
 પોતાના ખજાનામાંથી પણ થોડોક સરસામાન આપ્યો.

પછી તેને કહ્યું કે “હા, પોતાનું કામ સંભાળથી તપાસ અને હવે
 નાસી ના જતો.”

આગાહી યાત્રતને હોરમુઝ અઝ
કારે બહરામ ચૂળીનાહ વ ફેરેસ્તા-
દને બહરામ સલએ ખન્જર
નઝદે હોરમુઝ શાહ.

:o:

વઝાન્ રૂય ખરરાદે બર્ઝીન્ નેહાન્
હમી તાખત તા નઝદે શાહે જેહાન્
હમહુ ગોફતનીહા બહુ બાઝ ગોફત
હમહુ રાજહા બર કુશાહ અઝ નેહોફત
ચુનીન્ તા અઝાન્ બીશહો મરુઝાશ
ચકાયકુ હમહુ ગોફત બા શહુરયાશ
અઝાન્ રફતને ગૂરે આન્ રાહે તન્ગ
અઝ આરામે બહરામો અન્દાન્ દેરન્ગ
વઝાન્ કાખો આન્ તખતે ગઢિફર નેગાર
પરસ્તાન્દ ગાનો અને તાજદાર
ચકાયકુ બેગોફત આન્ કુલ દીદહુ બુદ
દેગર હરએ ઝાન્ કાર બેશનીદહુ બુદ
અઝાન્ તાજવર માન્દ અન્દર શેગેફત
સખુન્ હરએ બેશનીદ દર દેલ ગેરેફત
શુ ગોફતારે મૂબેદ બયાહ આમદશ
એ દેલ બર યકી સરૂહ બાહ આમદશ
હમાન્ નીઝ ગોફતારે આન્ ફાલ ગૂય
કે ગોફત ઊ બેપીચહ એ તખતે તો રૂય
સખુક મૂબેદે મૂબેદાનરા બેખાન્દ
બરાન્ ભય ખરરાદે બર્ઝીન્ નેશાન્દ
બખરરાદે બર્ઝીન્ ચુનીન્ ગોફત શાહ
કે બુકશાય તા તૂ એ દીદી બરાહ
બકુમાને ઊ પર અઝાન્ બર કુશાહ
સુખુનહા ચકાયકુ હમહુ કંરૂદ યાહ
બહુ ગોફત શાહ ઇન્ એ શાયહ બદન્
હમહુ દારેતાનહા બેબાયહ બદન્
કે દર બીશહુ ગૂરી બુવહ રહુતમાય
મેયાને બેયાબાન્ બેબીની સરાય
અબર તખતે ઝરૂરીન્ જની તાજદાર
પરસ્તાર પીશ અન્દરૂન્ શાહવાર
બકેહારે બાબસ્ત ઇન્ દારેતાન્
કે યાહ આયહ અઝ ગોફતએ બારેતાન્
ચુનીન્ ગોફત મૂબેદ બશાહે જેહાન્
કે આન્ ગૂર દીવી બુદ અન્દર નેહાન્
કે બહરામરા બાન્દ અઝ રારેતી
પદીહ આમદ અન્દર દેલશ કારેતી
હમાન્ કાખ ભદ્રસેતાની શેનાસ
બરાન્ તખત ઝન્ ભદુઈ નાસેપાસ
કે બહરામરા ઝુ સુતોર્ગી ફેઝહ
ચુનાન્ તાબે તખતે બુઝોર્ગી નમૂહ
શુ બરુમશત અઝ પુર મનેશ મસ્તો મસ્ત
ચુનાન્ દાન્ કે હરેગેચ નેયાયહ બદસ્ત

હોરમઝનું બેહરામ ચોળીનેનાં કામથી વાકેફ
થવું અને બેહરામે ખન્જર ભરેલી
પેટી પાદશાહ હોરમઝની
નઝદીક મોકલવી.

:o:

હવે આ તરફથી ખરરાદે બર્ઝીન્ હુપો-દેશના પાદશાહની નઝદીક
દોડતો કે આવી લાગ્યો.

તેણે બેહરામની સઘળી વાતો ખુલ્લી કરી તેને કહી-અને સઘળા હુપા
ભેદો પણ ખુલ્લા કીધા.

એવી રીતે તેણે પેલાં જંગલમાં બનેલા બનાવથી તે હવડાં સૂધીનું-
સઘળું પાદશાહને કહ્યું.

તેમજ પેલાં ગોરખરનાં જવા માટે અને પેલી તંગ રાહ માટે-
બેહરામના ત્યાં આરામ કરવા માટે અને ત્યાં કેટલોક વખત થોભવા માટે,
પેલા મેહલ અને પેલા ગોહર જડિત તખત માટે-પેલા ગોલામો અને
પેલી તાજદાર અઢરત માટે,

જે કાંઈ બેયું હતું અને બીજું જે કાંઈ તે બાબતમાં સાંભળ્યું હતું,
તે સઘળું પાદશાહને કહ્યું.

તેથી પાદશાહ અજબ રહ્યો-જે કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે પોતાનાં
દિલમાંજ રાખ્યું.

જ્યારે તેને ખરરાદે બર્ઝીનની વાત યાદ આવી-ત્યારે તેણે દિલમાંથી
એક સંદેહ હાય એથી.

તેમજ પેલા નુબૂમીની વાત પણ તેને યાદ આવી-કે જેણે કહ્યું હતું
કે “તે બેહરામ તારાં તખતથી મોટું ફેરવશે.”

તેણે ટુરત વડા વઝીરને બોલાવ્યો-અને ત્યાંજ ખરરાદે બર્ઝીનને ધરી
બેસાડ્યો.

પાદશાહે ખરરાદે બર્ઝીનને કહ્યું-કે “તે માર્ગમાં શું શું બેયું તે કહે?”

તેના હોકમથી તેણે પોતાની અબાન બોલી-અને સઘળી હકીકત પાછી
કહી સંભળાવી.

પાદશાહે વઝીરને કહ્યું કે “એ શું હશે-તે તારે વિગતવાર મને
કહેવું બેધયે.

કે જંગલમાં એક ગોરખર રેહતુમા યાય-વળી જંગલની વચ્ચે એક
મકાન દેખાય,

સોનેરી તખત ઉપર એક તાજદાર સ્ત્રી બેઠેલી હોય-તેણીની આગળ
પાદશાહને લાયકની બાંદીઓ ઉભેલી હોય.

એ સઘળી વાતો એક સ્વપ્ના જેવી છે-કે જેવી આપણે આગળ
લોકોથી સાંભળતા હતા.”

વડા વઝીરે દેશના પાદશાહને કહ્યું-કે “પેલું ગોરખોર તે એક હુપી
રીતનો દેવ હતો,

કે જેણે બેહરામને સચ્ચાઈથી ફેરવ્યો-જેથી તેનાં દિલમાં અપ્રમાણિક-
પણું પ્રગટી નીકળ્યું.

પેલો મેહલ તે બહુગરવું રહેઠાણ સમજ-તખત ઉપર બેઠેલી અઢરત
તે નાપાક બહુગર સમજ.

કે જેનાથી બેહરામની મોટાઈ વધી-અને એ પ્રમાણે મોટાઈનું તાજ ધરી
અને તખત તેણે ધારણ કીધું.

જ્યારે તે ત્યાંથી પાછો ફર્યો ત્યારે તે મોટાં મનનો અને મસ્ત બની
ગયો-તોપણ તે બધું કે કહી પણ તેના હાથમાં કોઈ ચીજ આવનાર નથી.

ખરેખર દાખલો અચ્છ ફક્કાને તો ખૂબ રહે હીલે ભદ્ર બરાન બર ફેરવે નબાયેતે આન ખેલવતે નાસતો ફેરેતો નચ્છીકે આન પુર જકા કે ઇરાનેયાન યાન બેપીચીદહ અન્દ ઉમીદ અચ્છ શહનશાહ યુબીદહ અન્દ કુનૂન ચારઈ કુન કે તા આન સેપાહ કે બહા અવરી સૂએ ઇન બારગાહ પશીમાન શુદ અચ્છ ઠહે ખુદ શહરૂચાર વઝાન પઝબહો ભમએ પુર નેગાર કે ખરૂરાદે ખર્જીન બેપુર્સીદ શાહ એ ગોકૂતન્દ અઝાન યન બદાન ભ સેપાહ બહોરુચ અનીન ગોકૂત કય શહરૂચાર સેપહ ચક્રસરહ યાન અને તાજદાર હમી ગોકૂત કાન બખતે બહરામ બૂદ કે બચ ખૂબો ફર્ખોન્દહ પહરામ બૂદ શુ બેશનીદ અચ્છ ઇન સખુન શહરૂચાર બેતર્સીદ સખત અચ્છ બદે રૂચાર બરીન બર નેચામદ બરી રૂચાર કે આમદ કસ અચ્છ પહલવાને સવાર ચકી સહલહ અચ્છ ખન્જર અઝબાશતહ ચકાયક સરે તીલ બરૂકાશતહ બેચાવહો બેન્દાદ દર પીરી શાહ હમી ઠરૂદ શાહ અન્દર આહન નેગાહ બેકરૂદ તા તીલહા બેશકનન્દ બદાન સહલએ નાબેકાર અકૂચનન્દ ફેરેતો નચ્છીકે બહરામ બાચ બેરીદ આન સરે તીલહાએ દરાચ બદ નીમહ ઠરૂદ નેહાદહ બભાય પુર અન્દશહ શુદ મદે બરૂગશતહ રાય ફેરેતો દો ઇરાનેયાનર બેખાન્દ હમહ ગેરૂદે આન સહલહ અન્દર નેશાન્દ સુનીન ગોકૂત કીન હદયએ શહરૂચાર બેબીનીદો ઇનરા મદારીદ ખાર હમી ગૂચદ ઇન લશકરે બી બહા સરે ચકુતન અચ્છ મા નેચાબદ રહા પુર અન્દશહ શુદ લશકર અચ્છ કારે શાહ કે ગોકૂતારે આન પહલવાને સેપાહ કે ચક્ર રૂચ માન હદયએ શહરૂચાર યુવદ ફક્ક બા ભમએ પુર નેગાર શેકેતહ દેગર બાર ખન્જર યુવદ કે જખમે કે દુશનામ બદતર યુવદ સુનીન શાહ બર ગાહ હરૂગેચ મબાદ ન આન કસ કે ગીરદ અચ્છ નીચ ચાદ અગર નીચ બહરામે પૂરે ગોશરેખ બરાન ખાકે દરગાહ યુગારદ અરેખ કે બહરામ નહ મહચ બાદો ન પૂરેત ન આન કમ બહારા કે બહરામ અચ્છેત સેપહયુદ શુ ગોકૂતારે ઇશાન શનીદ દેલે લશકર અચ્છ તાજવર ખસ્તહ દીદ

એતો તેનાં દિલમાં તારા મોઢલેલા ચરખાને દાખ હતો-એની ઉપર પેલા બહુગર દેવની બહુધે વધારો થયો. તારે તે બુલમગાર શખ્સ ઉપર એવો નાલાયક સરપાવ મોઢલેલો નહીંજ બેઠતો હતો.

કારણકે તેથી ઇરાનીઓ ફરી ગયા છે-અને તું શેહનશાહથી તેઓએ બલાઈની આશા ઉમેદ છોડી દીધી છે.

હવે તો કાંઈ એવી યુક્તિ કર કે જેથી ત્યાંનું લશકર-બહુખમાંથી તું આ દરબાર તરફ પાછું લાવી શકે.”

હવેજ પાદશાહ પોતે મોઢલેલા રૂ અને પેલા શોભાયમાન કપડાંના સરપાવ માટે પરતાવો કરવા લાગ્યો.

પાદશાહે ખરૂરાદે ખર્જીનને પૂછ્યું-કે “તે અઢરત માટે ત્યાં આપણું લશકર શું બોલ્યું?”

તેણે હોરમઝને જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ!-તમામ લશકર તે તાજદાર અઢરતને માટે,

બોલવા લાગ્યું કે તે અઢરત બેહરામનું નસીબ હતું-કે જે ધણુંજ સુંદર મુબારક અને સહુનારેહું હતું.”

જ્યારે પાદશાહે તેના આ સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તે ઝમાનાની બહીથી ધણેજ બીધો.

હવે એ બાબત ઉપર ધણેક વખત નહીં વીત્યો-કે બહાદુર પેહલવાન બેહરામ તરફથી એક શખ્સ ત્યાં આવ્યો.

તે તલવારોથી ભરેલી એક લાકડાંની પેટી-જે સઘળી તલવારોનાં માથાં ફેરવી નાખેલાં હતાં,

તે લાવ્યો અને પાદશાહની નચ્છીક મૂકી-પાદશાહે તે લોહાંની તલવારો ઉપર નજર કીધી.

પછી તેણે ફર્ખોન્દ કે “તલવારો તોડી નાખે-અને તે નાચીક પેટીમાં પાછી નાખે.”

પછી તે બેહરામની નચ્છીક પાછી મોઢલી આપી-જેણે તે લાગબી તલવારો ભેઠ,

કે તેના બખ્ખે કકડા કરીને તેમાંજ પાછી ભરેલી હતી-આથી તે બધી અચ્છલનો શખ્સ અંદેશા ભરેલો બન્યો.

પછી તેણે કાંઈને મોઢલીને ઇરાનીઓને બોલાવ્યા-અને સઘળાઓને પેલી પેટીની આસપાસ બેસાડ્યા.

પછી તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આ પાદશાહ તરફનો હદયો-જુઓ તમે એ હદયાને હલકો ના ગણતા.

પાદશાહ એવી મતલબનું કહે છે કે આ કીમતી લશકરમાંથી-એક માણસ પણ પોતાનું સર અમારીથી બચાવી શકવાનો નથી.”

તે લશકર પાદશાહનાં આવાં કામથી તેમજ લશકરના પેહલવાનની વાતથી અંદેશા ભર્યું બન્યું.

તેઓ બોલ્યા કે “એક દહાડો પાદશાહ તરફનો આપણો હદયો-કાંટવાની ચાતરી અને અઢરત લોકોનાં શોભાયમાન કપડાં હોય છે.

જ્યારે બીજી વખતે લાગેલી તલવારો હોય છે-કે જે એક કારી જખ્ખ કરતાં તેમજ એક ગાળ દેવા કરતાં પણ વધુ ખર્ચ હોય છે.

એવો એક પાદશાહ ઇરાની તખ્ત ઉપર કહી પણ ના હોતો!-તેમજ જે કોઈ કે એવો પાદશાહની યાદ કરે તે પણ ના હોતો!

અગરજે ગુશરપનો બેટો બેહરામ પણ-તે પાદશાહની દરગાહની ખાક ઉપર પોતાનો ઘોડો લઈ ભય (યાને પોતે પાછો ત્યાં ભય),

તો બેહરામનું નહીં માસ રહેશે કે નહીં ચામડું રહેશે-તેમજ જેનાથી કે બેહરામ પચાદ થયો છે, તે કમીના શખ્સને પણ કાંઈ રહેતું ના!”

સરદાર બેહરામે જ્યારે તેઓની વાત સાંભળી-અને પાદશાહથી તે હરકરનું દિલ જખ્ખી થયલું બેખું,

બહારકર ચુનીન ગોઠૂત પસ પહલવાન
કે બીદાર બારીદો રહીસન રવાન
કે અરારો બર્જીન બરે શહરુયાર
ચુબુનહાય પૂરીદહ કરૂઠ આરકાર
કુબન ચક્રબચક્ર ચારએ જાન કુનીદ
હમહ બા મન એમરૂઠ પયમાન કુનીદ
મગરુ કસ ફેરેતમ એ લશકરુ બરાહ
કે દારૂઠ મારા એ લશકરુ નેગાહ

વગર નહ મરા રૂઝ બરુગશતહ ગીરુ
સેપહરા ચક્રબચક્ર હમહ કરેતહ ગીરુ
બિગોઠૂત ધનો ખુદ સાએ દીગરુ ગેરેકુત
નેગહ કુન કુનુન તા બિમાની રોગેકુત
પરાગનહ બરુ ગેરુદે કેશવરુ સવારુ
બહાન તા મગરુ નામએ શહરુયારુ
નેચાચહ બનચદીકે ઈરા નેચાન
નબનદનહ પયકારે ઊરા મેચાન
બરીન નીચ બુગશત ચક્ર રૂઝગારુ
નબાનહ ઇચ કસ નામએ શહરુયારુ

સેગાલેશ નમૂદને બહરામ બા
બુઝોર્ગાને લશકરુ દર પાદશાહીએ
ખુદ વ પન્દ દાદને ગોદેચહ
ખાહરે બહરામ ઊરા.

અઝાન પસ ગેરાનમાયમાનરા બેખાનહ
બસી રાચહા પીશે ઈશાન બેરાનહ
ચુ હમદાન ગોશરપો દબીરે બુઝોરુગ
ચલાનસીનહ આન નામદારે સુતોરુગ
ચુ બહરામ ગોરુદે સેયાબુરા નેજાહ
ચુ કુદાગોશરપ આન બેરદમનહ રાહ
હમી રાયજહ બા ચુનીન મેહુતારાન
કે બૂદન શીરાને જગ્ય આવરાન
ચુનીન ગોઠૂત પસ પહલવાને સેપાહ
બરાન લશકરે તીચ ગુમ કર્દહ રાહ
કે અચ નામદારાને ગર્દનફરાચ
બરાએ શુમા હરુ કરીરા નેચાચ
એ મા મેહુતારુ આગેદહ શુદ બીચુનાહ
ચુનીન સરુ બેપીચીદ અચ આધનો રાહ
એ સાઝીદો દરમાને ઇન કારુ ચીસ્ત
નબાયહ કે બરુ કર્દહ બાયહ ગેરીસ્ત
હરાન કસ કે પૂરીદહ દરૂઠ અચ પેઝેશકુ
એ મેશમાન ફેરુ રીખત ખૂનીન સેરેશકુ
એ હાનનહમાન બરુ બેપૂરીમ રાચ
શવહ કારે આસાન બમા બરુ હરાચ

લારે તેણે લશકરને એ પ્રમાણે કહ્યું- “તમે હુસ્શાર અને સાવધ
બનો,

કારણકે ખરરાદે બર્જીને પાદશાહ આગળ-જૂપી વાતો ખુદી કીધી છે.

હવે તમે સધળાઓ પોતાના બનનો એલાજ કરો-અને આજને
આજ તમે સધળાઓ મારી સાથ વફાદાર રહેવાનો કોલ કરાર કરો,

કે હું આપણાં લશકરમાંથી કોઈક શખ્સને રસ્તામાં યોડી કરવા માટે ૪૧૪
મોઢલી આપું-કે તેઓ હુસ્મનનાં લશકરથી આપણને બચાવી રાખે (યાને
તેઓના આવ્યાની ખબર આપે).

નહીં તો મારો દહાડો બરગસ્તે સમજવો-અને સધળું લશકર પણ
કપાઇ ગયલુંજ બહુવું.”

તે એમ બોલ્યો અને પોતે કાંઇ બીજીય યુક્તિ રચી-તે હવે તું જો
કે જેથી તું અજબ રહેશે.

તેણે તે મુલકની આસપાસ સધળે પોતાના સવારો છોડી મૂક્યા-કે
જેથી કદાચને પાદશાહ તરફનું કાંઇ નામુ,
ધરાનીઓની પાસે આવી નહીં શકે-અને તેઓ પાછા તેનીજ સામે
લડવા માટે કમર બાંધી શકે નહીં.

એ ઉપર પણ કેટલોક વખત નીકળી ગયા-અને પાદશાહ તરફનું નામુ
કોઈના કાંઇ વાંચવામાં આવ્યુંજ નહીં.

બેહરામે પોતાની પાદશાહી માટે લશકરના
બુઝોર્ગો સાથ વિચાર ચલાવવો અને
બેહરામની બેહેન ગોદીચહે તેને
શીખામણ આપવી.

લાર બાદ બેહરામે જોયી બુન્યાદના શખ્સોને બોલાવી મંજાબ્યા-
અને તેઓ આગળ ધણીક ખાનગી વાતો ચલાવી.

જેવા કે હમદાન ગુશરપ અને વડો મુન્સી ઇજદગોશરપ-તેમજ પેલો
બહાદુર નામદાર ચલાનસીનેહ,

જેવા કે સિયાવક્ષની બુન્યાદના પેહલવાન બેહરામ-જેવા કે અક્લ
મંદ જવાન કુદાગોશરપ,

એવા એવા સરદારો કે જેઓ લડાયક સિંહો હતા તેઓ સાથ તેણે
મરલહત ચલાવી.

પછી તે લશકરના પેહલવાને પેલાં ગુમરાહ બનેલાં હુલ્લહ લશકરને ૪૧૫
એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “એ મારા ગરદનફરાચ નામદારો!-તમારી સારી સલાહની તો
દરકને ઝર પડે છે.

આપણાથી પાદશાહ વગર કારણે ગુસ્સે થયા છે-અને તેણે એ પ્રમાણે
સધળી રાહ રસમોથી સર ફેરવ્યું છે.

તમે શું કરવા માગો છો અને આ કામનો ઉપાય શું છે?-એવું
નહીં બનવું જોઇયે કે આપણી સધળી મેહનત ફોકટ બય.

જે કોઇ કે તખીબ આગળ પોતાનું હુખ જૂપાવે છે-તે પોતાની
આંખમાંથી લોહીઆર આંસુ રડે છે.

જે હું અક્લમંદો આગળથી મારો બેઠ જૂપો રાખું-તો મારા ઉપરનું
સેહલું કામ પણ મુશ્કેલ થઈ પડે.

કુનૂ ન દરૂમન્દમ મન્ અન્દર નેહાન્
 બેઝૂયમ બદાનન્દમાને નેહાન્
 શુમા યકુસર અચ કારુહા આગેહીદ
 બરીન્ અર કે યૂયમ ગવાહી દેહીદ
 બેરકૂતીમ અચ ઈરાન્ યુનીન્ કીનહુખાહ
 બદીન્ માયહુ લશકર બક્રમીને શાહ
 અઝાન્ બીશ દુશમન્ ન બીનહ કસી
 વગર અન્દ માનહ બગીતી બસી
 ૪૧૬ શુ પરમૂદએ તુરૂક બા સાવહ શાહ
 અગરૂ સૂએ ઈરાન્ કશીદી સેપાહ
 નઝર્જીદ ઈરાન્ બયકૂ મોહરહૂ મૂમ
 વઝાન્ પસ હમી દારત આહંગે રૂમ
 બપરમૂદહો સાવહ શાહ આન્ રસીદ
 કે કસ દર જહાન્ ઇન્ શેગેકૂતી નદીદ
 અગરૂએહુ ફેરાવાન્ કશીદીમ રન્જ
 ન શાન્ પીલ માન્દીમ અઝાન્ પસ ન ગન્જ
 બનન્વી યકી ગન્જ બેન્દાહ શાહ
 તવાગર શુદ આશોકૂતહુ શુદ અર સેપાહ
 કુનૂન્ આરહુ ઇન્ દામરા ચૂન્ કુનમ
 કે આસાન્ સર અચ બન્દ બીરૂન્ કુનમ
 શહન્શાહરા કારુહા સાખતહુરેત
 વઝીન્ કાર બી રન્જ પદાખતહુરેત
 શુમા હર કસી આરએ બાન્ કુનીદ
 બદીન્ અરતગી તા એ દરમાન્ કુનીદ
 મન્ અચ રાચ પરદુખત કદેમ હેલમ
 એ તીમાર બાન્રા હમી બુગ્સેલમ
 શુમા આરહા હરએ દાનીદ ચૂદ
 એ હર નીકો બદ્દ બાચ રાનીદ ચૂદ
 ૪૧૭ સેપહરા બદાન્ ગોકૂતહા આચમૂદ
 કે દર હેલ એ લશકર વરા બીમ બૂદ
 પસે પદએ નામવર પહલવાન્
 યકી ખાહરશ બૂદ રઉશન્ રવાન્
 બેરહમન્દરા ગારૂદેયહુ નામ બૂદ
 પરી રોખ હેલારામે બહરામ બૂદ
 શુ અચ પદહુ ગોકૂતે બેરાદર શનીદ
 બરઆશોકૂતો અચ કીન્ હેલશ બરદમીદ
 બદાન્ અન્બુમન્ શુદ હેલે પુર સોબુન્
 જબાન્ પુર એ ગોકૂતારહાએ કાહુન્
 બેરાદર શુ આવાએ ખાહર શનીદ
 એ ગોકૂતારે પાસોખ ફેર આરમીદ
 યુનીન્ હમ એ ગોકૂતારે ઈરાનેયાન્
 બેમન્દન્દ યકુસર એ બીમે એયાન્
 યુનીન્ ગોકૂત પસ ગારૂદેયહુ બા સેપાહ
 કે અચ નામદારાને બૂયન્દહુ રાહુ
 એ ગોકૂતાર ખામોશ ચેરા માન્દઇદ
 યુનીન્ અચ બેગર બૂશ બેન્શાન્દઇદ
 અચ ઈરાન્ સરાયન્દો જન્ગઆવરાન્
 બેરહમન્દો બીદારૂદેલ મેહુતરાન્
 ૪૧૮ એ બીનીદ યકુસર બકાર અન્દરૂન્
 એ બાઝી નેહીદ અન્દરીન્ દશ્તે બૂન્

હવે અંદરખાનેથી હું દુઃખી બન્યો છું-તેથી તમે દેશના દાના લોકોને
 તે દુઃખ કહું છું,
 તમે સધળાઓ દરેક કામોથી વાકેફ છો-અને હું જે કહું છું તે ઉપર
 તમે સાક્ષી પણ આપો છો,
 કે આપણે પાદશાહના હોકમથી આટલું થોડું લશ્કર લઈ ઈરાનથી
 એવી રીતે લડવા નીકળ્યા.
 દુન્યામાં કાંઈ ગમે એટલો લાગ્યો વખત જીવે-તોપણ આપણે ભેધું
 તેથી વધુ દુશ્મનનું લશ્કર તે જોશે નહીં.
 અગર સાવેહ શાહ સાથ પરમૂદેહ જેવો તુર્કી ઈરાન ઉપર લશ્કર
 લઈ ચઢાઈ કરતે,
 તો ઈરાન એક મીનના કકડા જેટલી ક્ષીમતનું પણ નહીં ગણાતે-
 ત્યાર બાદ તેતો ત્યાંથી રૂમ ઉપર પણ ચઢાઈ કરવાનો વિચાર ધરાવતો હતો.
 પણ પરમૂદેહ અને સાવેહ શાહ ઉપર તો એવી આકૃત પડી-કે
 દુન્યામાં કાંઈયે એવી અભયબી તો ભેદ હશેજ નહીં.
 જો કે આપણને ધણીજ મેહનત પડી-તોપણ આપણે તેઓના હાથી
 કે ખજાનો બચવા દીધો નહીં.
 પાદશાહે તો એક નવોજ ખજાનો પોતાના ખજાનામાં મૂક્યો-અને
 જ્યારે ખજાનાથી તે તવંગર થયો ત્યારે લશ્કર ઉપર ગુસ્સે થયો.
 હવે તેણે નાખેલા આ ફાંડાનો ઈલાજ હું શું કરું-કે આ બંધમાંથી
 હું સેહલાઈથી મારું સર બાહરે કાઢી શકું ?
 શેહન્શાહનું કામ તો સધળી રીતે તૈયાર છે-અને એ કામથી નચિન્ત
 અને ફારેજ જેટલો છે.
 તમે દરેક જણ પોત પોતાના જીવનો એલાજ શોધી રાખો-આવી
 ઝખ્મી હાલતમાં તમે શું ઈલાજ કરો છો ?
 મેં સધળા બેદથી મારું દિલ તમે આગળ ખાલી કીધું છે-કેમકે
 ગમગીનીથી મારા બનને હું તોડી નાખું છું.
 તમે એનો જે કાંઈ સારો કે માટે ઉપાય બાણતા હોવો તે તુરત
 કહી દેઓ.”
 એવી રીતનું કહીને તેણે લશ્કરને અજમાવી ભેધું-કારણકે તેને લશ્કરની
 ધણી ધાસ્તી હતી.
 હવે તે નામવર પેહલવાનના ધરમાં-તેની એક ચાલાક જીવની
 બેહેન હતી.
 તે અક્લમંદનું નામ “ગોર્દીચહ” હતું-તે પરીચેહર બેહરામની ધણી
 વહાલી હતી.
 તેણીએ જ્યારે પરદા પાછળથી પોતાના ભાઈની આવી વાતો સાંભળી-
 ત્યારે તેણી ગુસ્સે થઈ ગઈ અને ક્રીનાથી તેનું દિલ નેશમાં આવ્યું.
 તેણી બોલવાની હિમ્મત કરીને તે સભામાં આવી-તેણીની ઝખ્માન
 આગળી પૂરાણી વાતોથી ભરેલી હતી.
 ભાઈએ જ્યારે બેહેનનો સાદ સાંભળ્યો-ત્યારે તે વાતચિત્ત કરતો
 મૂંઝોજ રહી ગયો.
 એજ પ્રમાણે ઇરાનીઓ પણ તુકસાન યવાની ધાસ્તીથી વાત કરતા
 તદ્દન અટકી ગયા.
 પછી ગોર્દીચહ તે લશ્કરને એ પ્રમાણે કહેવા લાગી-કે “ઓ રાહ
 શોધનારા નામદારો !
 તમે બોલતા બોલતા શા માટે અટકી ગયા ?-અને તમારા જીગરના
 નેશને દાખી દીધો ?
 તમે ઈરાનના વખાણનારા અને લડાયકો છો-તેમજ ડણપણવાળા,
 હુશ્ચાર અને સરદારો છો.
 એ બાબતમાં તમે સધળાને શું દીસે છે ?-તમે આ લોકોનાં મન-
 હાનમાં શું બાઝી ખેલો છો ?”

શુનીન્ ગોઠૂત ઇઝગોશરપે સવાર
કે અથ અથ ગેરાન્માયગાન્ યાદગાર
અબાનહાએ મા ગરુ શવહ તીધે તીજ
એ હયાએ રાએ તો ગીરહ યુરીજ
હમહ કારહાએ શુમા ઇઝદીરેત
એ મદ્દીઓ અથ દાનેશો બેઝદીરેત
નેયાગાને મા પહલવાનાન્ બુદ્દ
એ તોખમે બુઝોગીનો શાહાન્ બુદ્દ
નયાયહ કે રાહે પલન્ગ આવરીમ
કે બા હરુ કરી રાએ જન્ગ આવરીમ
મબૂદ્દ અઝીન્ પસ કર્સ અથ મન્ સબુન્
કઝીન્ બારહુ અમ દાનેશ આમહ બબુન્
અગરુ જન્ગ સાઝીહ ચારી કુંનીમ
અપીરો સવારાન્ સવારી કુંનીમ
થુ બુશનૂદ આશહ એ મન્ પહલવાન્
બરુઆનમ કે ભવીહ માનમ જવાન્
થુ બહુરામ બેશીહ ગોઠૂતારે બિય
મેયાન્જી હમી દીહ બાઝારે બિય
વઝાન્ પસ યલાનસીનહુરા દીદો ગોઠૂત
કે અકૂનૂન્ એ દારી તો અન્દર નેહોઠૂત
યલાનસીનહુ ગોઠૂત અથ સેપહદારે ગોરુહ
હરાન્કસ કે બી રાહે યઝદાન્ સેપોરુહ
બેરહમન્દ નામીઓ દાના બુવહ
બહુરુ આરુજુ બરુ તવાના બુવહ
થુ પીઝીઓ ફરુરહી યાબહ બી
બસુએ બહી હીચ નેરતાબહ બી
કે આન્ આફરીન્ બાઝ નઝીન્ શવહ
વજુ અર્મે ગદ્દન્દહુ પુરુ કીન્ શવહ
થુ યઝદાન્ તોરા ફરુરહી દાદો અખત
હમાન્ લશકરે મદ્દીઓ ગન્ને તખત
અથ ગરુ પઝીરી બઅકૂજુન્ શવહ
હેલ અથ નાસેપાસી પુરુ અથ ખૂન્ શવહ
વઝાન્ પસ બબહુરામે બહુરામ ગોઠૂત
કે અથ બા બેરહ યારે બા રાય બેઠૂત
એઘૂઈ કઝીન્ બેરતને તખતો ગન્જ
બુઝોગીરેત ફર્લમ અગરુ દર્દો રન્જ
બેબન્દીહ બહુરામ અઝીન્ દાવરી
વઝાન્ પસ બરુ અન્દાખત અન્બુશતરી
બદ્દ ગોઠૂત અન્દાન્ કે ઇન્ દર હવા
બેમાનહ શવહ બન્દઈ પાદશા
બુઝોગીરેત આનુરા મપેન્દાર ખોરુહ
કે દીહીમરા બુરુહ નવાન્ શુમેરુહ
થુનીન્ ગોઠૂત અઝાન્ પસ બઈઝગોશરપે
કે અથ તીધજન્ શીરે તાઝન્દહુ અરેપ
એ બીની એ ઘૂઈ તો દરુ કારે મા
બુવહ તખતે શાહી સઝાવારે મા
થુનીન્ ગોઠૂત ઇઝગોશરપે સવાર
કે અથ દરુ જહાન્ અથ યલાન્ યાદગાર
યકી મુબેદી દારતાન્ જહ અરય
કે હરુ કર્સ કે દાના બુવહ નીકૂપય

ત્યારે સવાર ઇઝગોશરપે બોલ્યો-કે “ઓ બીચી બુન્માદની અઘર-
તોમાંની યાદગાર અઘરત !

અમારી અબાન અગર ગમે એટલી તેઝી તલવાર બને-તોપણ તારા
વિચારના સાગર આગળથી તે નારી જવાબુજ પસંદ કરે છે.

તમે લોકોનાં સધળાં કામે ખુદાઇજ છે-તેમજ બહાદુરી ભર્યાં, દાનાઇ
ભર્યાં અને ડહાપણ ભર્યાંજ છે.

અમારા નેયાગાનો પેહલવાનો હતો-તેઓ બુઝોગી અને પાદશાહોનાં
તોખમથી હતો.

આપણને ઘટારત નથી કે આપણે ચિતાની રાહ એખતયાર કર્યે-અને
દરેક જણ સાથે લડાઇનેજ વિચાર કર્યે.

હવે એ બાબતમાં મને ફરીથી કોઈ કશું પૂછવું ના-કારણ એ વાતમાં
મારી અકલ પુરી થઇ ગઈ છે.

અગરને તમે લડાઇ કરશો તો અમે તમોને મદદ કરીશું-અને
લશકરની હરોલમાં હલા રહીશું.”

જે મારીથી પેહલવાન ખુશીજ થશે-તો હું તો પોતાને હમેશે જવાન
રહેલોજ સમજીશ.”

જ્યારે બેહરામે તેની વાત સાંભળી-ત્યારે તે તેવું બાઝાર મધ્યમ
જેવા લાગ્યો.

પછી યલાનસીનેહ તરફ જઈ બોલ્યો-કે “હવે તું શું વિચાર કરે
ધરાવે છે ?”

યલાનસીનેહે કહ્યું કે “ઓ બહાદુર સરદાર !-જે કોઇ કે પાક યઝ-
દાનેનો રસ્તો પકડે છે,

તેજ શખસ અકલમંદ, મરાહૂર અને દાના બને છે-તેમજ તેની દરેક
મુરાદ હાસિલ થાય છે.

જ્યારે તે ક્ષેત્રમંદી અને ખોરેહ મેળવે છે-ત્યારે તે જરાબી બહી
તરફ જતો નથી.

કારણ તેમ કીધાથી તેણે મેળવેલી વાખવાખી પાછી લેયાનતમાં ફેર-
વાઈ બચ છે-અને ફરતો આસમાન તેનાથી કીના ભર્યાં બને છે.

જ્યારે ખોદાતાલાખે તને ખોરેહ, બુલંદ નસીબ તેમજ લશકર, મદ્દી-
નગી, ગંજ ખઝાનો અને તખત સધળું અક્ષેશ કર્યું છે,

ત્યારે જો તું તે સધળું ખોદાતાલા તરફથી મળેહું સમજશે તો તેમાં
વધારોજ થશે-પણ જો તું અસતોષ બનશે તો તારું દિલ દુઃખી થશે.”

ત્યાર બાદ બેહરામના બેટા બેહરામને પૂછ્યું-કે “ઓ અકલ અને
ડહાપણના સાથી !

તું આ પાદશાહી તખત અને ખઝાનો હાથ કરવા માટે શું વિચાર
ધરાવે છે ?-એવું શેવટ મોટાઇજ છે કે દુઃખ અને રંજ છે ?”

બેહરામ તેની આવી મોટાઇ ઉપર હસી પડ્યો-અને પછી તેણે એક
વીટી બોલે ઉછાળી,

અને બોલ્યો કે “આ વીટી જેટલો વખત હવામાં-અધર રહે છે, ૪૨૦
તેટલોજ વખત એક ચાકર પાદશાહ થઇ શકે છે.

પાદશાહ મોટો હોય છે તેને તું હલકો ના સમજ-કારણકે એક પાદ-
શાહનાં તાજને તુઝ ગણવું ઘટારત નથી.”

ત્યાર પછી તેણે ઇઝગોશરપેને કહ્યું-કે “ઓ તલવારના મારનારા
અને ઘોડો દપટાવનાર સિંહ મદ્દ !

તને શું માલુમ પડે છે આ મારાં કામ માટે તું શું કહે છે ?-શું
પાદશાહી તખત મારે લાયક છે ?”

સવાર ઇઝગોશરપે કહ્યું-કે “ઓ દુન્યામાં પેહલવાનોમાંથી યાદગાર
રહેલા શખસ !

એ બાબત ઉપર રથના એક મોખેદે એક વાત કહી છે-કે ‘જે કોઈ કે
નેક કદમનો દાના હોય,

અમર પાદશાહી કુનહ ચક્રમાન
 રવાનશ બિપરુદ સુખે આસમાન
 બેઠુ અચ બન્દહ બૂદન બસાલે દરાચ
 બમને જહાનદાર બોઈન નેયાચ
 યુનીન ગોકૂત પસ બા દબીરે બુઝેરુ
 કે બુક્રશાએ લખરા તો અચ પીરુ ગોરુ
 દબીરે બુઝેરુ આન જમાન લખ બિબરે
 બઅરબૂદે અન્દીશહ અન્દર નેશરે
 ૪૨૧ જહાન પસ યુનીન ગોકૂત બહુરામરા
 કે હરુ કરુ કે ભૂયા બુબદ કામરા
 યુ દરુખર બેભૂયદ બેયાબદ હમાન
 દરાઝરેત ચાઝન્દહ દરેતે જમાન
 એ ચીઝી કે બખરીશ કુનહ દાદગર
 યુનાન દાન કે ફરીશ નેયાબદ યુઝર
 બહમદાન ગોશરેપ આનજમાન ગોકૂત બાચ
 કે અચ ગરતહ અન્દર નેશીબા ફરાચ
 સપુન હરુએ ગૂઈ બરુએ કસાન
 શબદ બારો કેદારે આન ના રસાન
 બેગૂચ આનએ દારી બકાર અન્દરુન
 બનીકો બરે રૂઝગાર આચમૂન
 યુનીન ગોકૂત હમદાન ગોશરેપ સવાર
 કે અચ નચરે પુરમાયગાન ચાદગાર
 એ ના આમદહ બદ એ તર્સી હમી
 એ દીહીમે શાહી એ પર્સી હમી
 બેકુન કારો કર્દહ બચદાન સેપાર
 બખુરમા એ ચાઝી યુ તર્સી એ ખાર
 તાન આસાન નગદહ સરે અન્બુમન
 હમહ બીમે જાન બાશદો રન્ને તાન
 ૪૨૨ એ ગોકૂતાર શાન બાહરે પહલવાન
 હમી બૂદ પીચાનો તીરહ રવાન
 બદાન દાવરી ઈચ બુક્રશાહ લખ
 એ બરુગરતને શીદ તા નીમ શખ
 બદ ગોકૂત બહુરામ કચ નીકુ જન
 એ બીની એ ગોકૂતારે ઇન અન્બુમન
 વરા ગોરુયહ ઈચ પાસોખ નદાહ
 ન અચ રાએ આન બેહુતરાન બૂદ શાહ
 યુનીન ગોકૂત પસ બા દબીરે બુઝેરુ
 કે અચ મદે બદસાચ ચૂન પીરુ ગોરુ
 યુમાનત યુનીનરેત કીન તાલો તખત
 સેપાહો ફેઝનીઓ નીરુએ બખત
 બગીતી કસીરા નબૂદ આરુજ
 અઝાન નામદારને આઝાદહ ખૂ
 વગર શાહી આસાન તરુ અચ બન્દગીરેત
 બહીન દાનેશો તો બેબાયદ ગેરીરેત
 બરુ આધને શાહાને પીશીન રવીમ
 યુબુનહાએ આન બરુતરાન બેશનવીમ
 યુનીન દાહ પાસોખ મરુરા દબીરુ
 કે ગરુ રાએ મન નીરેતત બચગીરુ
 ૪૨૩ હમાન બૂયો આન કુન કે રાય આચદત
 બદાન રવ કે દેલ રહુતુમાચ આચદત

અને તે બે થોડોક વખતથી પાદશાહી કરે-અને તે બે યુઝર પામે,

તો પાદશાહની દહલત ઉપર આધાર રાખવા કરતાં-અને તેના
 ઝિંદગી સુધી નોકર બની રહેવા કરતાં વધારે સારું છે.”

પછી તેણે વડા મુન્શીને કહ્યું-કે “ઓ બુદ્ધા વર! હવે તું કાંઈ મોં
 બોલીને બોલ.”

પણ વડા મુન્શી તે વખત ચૂપજ રહ્યો-અને વિચાર કરવામાં
 યુતાઈ ગયા.

ત્યાર પછી તેણે બેહરામને એમ કહ્યું-કે “જે કોઈ શખ્સ કે કોઈ
 ચીઝની આશા કરતો હોય,

તે આશા ઉમેદ બે પોતાને લાયકની માગે તો તે તેને મળે છે-
 ઝમાનો તેને મદદ આપવા પોતાનો હાથ લગાવે છે.

જે ચીઝની કે દાદગર દાવર બક્ષેશ કરે છે-તે માટે તું બહુ કે તેથી
 વધુ મેળવવાની આપણી કોરીશ ફાવતીજ નથી.”

પછી બેહરામે હમદાન ગોશરપને કહ્યું-કે “ઓ દુન્યાની ચઢતી પડતીને
 અનુભવ મેળવેલા શખ્સ!

લોકો આગળ જે કાંઈ તું બોલે-તે ફેકટ કહેવારો અને તે અમલમાં
 આવવાનું નથી.

માટે ઝમાનાનું બહુ બૂઝું અઝમાવેહું” જે કાંઈ કામ લાગે તેણે તું
 બજાતો હોય તે કહે.”

સવાર હમદાન યુશરપે તેને કહ્યું-કે “ઓ મોટાઓની નઝદીક ચાદ-
 ગાર રહેલા શખ્સ!

નહીં આવેલી આકૃતથી તું શા માટે બીહે છે?-અને પાદશાહી તાજ
 મેળવવા માટેની પૂછપરછ શાની કરે છે?

તું તારું કામ કર અને જે કાંઈ તેં મલાઈ કીધેલી છે તે પાક ચઝ-
 દાને સોંપ-જે તું કાંટાથી બીહ જશે તો પછી ખબર કેમ પાડશે?

જે સરદાર હોય છે તેને નચિન્તાઈ નથી હોતી-તેને તો હમેશો જીવની
 ધારતી અને શરીરને કછી હોય છે.”

તે સઘળાઓની વાત સાંભળીને પેહલવાન બેહરામની બેહેન-દુઃખી
 થવા લાગી અને ગમગીન બની.

સૂરજ અસ્ત પામ્યો ત્યારથી તે મધરાત સુધી તે તકરાર ઉપર તેણી
 કાંઈજ બોલી નહીં.

પછી બેહરામે તેને પૂછ્યું કે “ઓ બલી અહરત!-આ સઘળી અન્બુ-
 મનની વાતોથી તું શું સાર કાઢે છે?”

ગોરદિયહે તેને કાંઈ પણ જવાબ નહીં આપ્યો-તેણી તે સરદારના
 વિચારથી પુશી નહીં હતી.

પછી બેહરામે વડા મુન્શીને કહ્યું-કે “ઓ બુદ્ધાં વરની માફકનાં બૂરાં
 કામ કરનાર!

તું એમ સમજે છે કે આ તાજ અને તખ્ત-તેમજ લશ્કર, મોટાઈ
 અને નસીબનાં કોવતની

ખાહેશ દુન્યામાં પેલા બુલંદ ખાસીયતના નામદારોમાંથી કોઇને
 હતીજ નહીં?

જે નોકરી કરવા કરતાં પાદશાહી કરવી વધારે સેહલી છે-તો તારી
 એવી અકલ ઉપર અફસોસ કરવો બેઠયે.

અમે તો આગળ પાદશાહોની રીત રેવાજ પ્રમાણેજ ચાલીશું-અને
 બુલંદ દરજ્જાના શખ્સોનીજ વાતો સાંભળીશું.”

મુન્શીએ તેને જવાબ આપ્યો-કે “અગર મારો વિચાર તને માફક
 નથી આવતો,

તો તને જે વાજબી લાગે તે બોલ અને કર-તારૂં દિલ જે તને રસ્તો
 દેખાડે તે ઉપરજ ચાલ.”

હમાન ખાહરશ નીચ બહુરામરા
ચુનીન ગોફત આન મર્દ બુદકામરા
ન નીફત ઇન્ દાનેશી રાએ વ
અકબી ખરામદ હમી પાએ વ
અસી બુદ કે બીકાર બુદ તખતે શાહ
નકરૂદ અન્દર હીચ કેહતરૂ નેમાહ
જહાનરા અમર્દી નેમહ ફાશતન્
ચહી અશમ બરૂ તખત ગુમાશતન્
નબુદન્ ચાહાન અતખતે કેયાન
હમાન બન્દગીરા કમરૂ બરૂ મેયાન
બેબરેતન્દો ઝીશાન બેહી ખારેતન્
હમહ દેશ અફર્માન બેયારારેતન્
ન બીમાનહ અચ તખતે અફસરૂ બુદન્
સહાએ બુઝર્ગી બગઉહરૂ બુદન્
એ કાઊસ શાહ અન્દરૂ આયમ બુઝર્ગી
કુભ રાએ ચહદાન હમી બાચ બેરેત
કે બરૂ આસમાન અખતરાન બેશમરદ
અમે અર્મે ગર્દ-દહુરા બેરપરદ
એ ખારીઓ ઝારી અસારી ફેતાદ
એ અન્દીશએ કબૂલો અચ બદ નેહાદ
ચુ બુદર્ગો ચૂન રેસતમે પહુલવાન
નકર્દન્ રન્જહુ બદીન બરૂ રવાન
વહાન પસ કે ઊ શુદ બહામાવરાન
બેબરેતન્ પાયશ બબન્દે ગરાન
કસ આહન્ગે આન તખતે શાહી નકરૂદ
બેચ અચ ગરૂમ તીમારે ઇશાન નખરૂદ
ચુ ગોફતન્દ બા રેસતમ ઇરાનેયાન
કે હરેતી તો ઝીબાએ તખતે કેયાન
ચહી બાન્ બરૂ બદ બરાન કસ કે ગોફત
કે બા હખમએ તખત બાહી તો બેફત
મરા તખતે બરૂ બાયદો અરેતહ શાહ
મબાદ આન બુઝર્ગી મબાદ આન કોલાહ
ચુઝીન કરૂદ અચ ઇરાન હોઠ ફ હઝાર
જહાનગીરૂ બરૂ ચુરેતુવાનવરૂ સવાર
રહા કરૂદ અહાન બન્દ કાઊસરા
હમાન ગીવો બુદર્ગો હમ તુસરા
હમાન નીચ પીરૂચ ચૂન કશતહ શુદ
બરૂ ઇરાનેયાન કારૂ બરૂગશતહ શુદ
દેલાવરૂ શુદ અચ કારે ઊ ખુશવાચ
બઆરામ બેન્શરેત બરૂ તખતે નાચ
એ ફર્જન્દે કારન બેશુદ સૂફરાય
કે આવરૂદ ગાહે મેહી બાચ ભય
એ પીરૂઝીએ ઊ ચુ આમદ નશાન
અચ ઇરાન બેરફૂતન્ ગર્દન્કશાન
કે બરૂ ચય બશાહી કુન્દ આફરીન
શવહ કેહતરી શહૂરૂયારે અમીન
બઈરાનેયાન ગોફત ઇન્ નાસબરેત
બુઝર્ગીઓ તાજ અચદરે પાદશારેત
કોબાદ અરૂએ બુદરેત ગર્દ બુઝર્ગી
નેયારીમ ફરૂ બીશએ રીરૂ ગોફત

હવે પેલી તેની બેઠેને પણ તે આપ એખતવાર મર્દ બેહરામને એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “આ તારી અકલ અને વિચાર સારા નથી-તું આઠા માર્ગ ઉપર ચાલે છે.

ધણી વખત એમ બન્યું છે કે પાદશાહી તખ્ત ખાલી પડ્યું-પણ કોઈબી નોકરે તે મેળવવાનો કદી પણ વિચાર કીધો નહીં.

તેઓએ બહાદુરીથી મુલકને સંભાળી રાખ્યો-અને તખ્ત ઉપર જરાબી નહર નાખી નહીં.

તેઓ પાદશાહી તખ્તના તલબગાર હતાજ નહીં-પણ તાબેદારી માટેનો કમરબંદ કમર ઉપર બાંધેલોજ રાખ્યો.

એમ કમર બાંધીને તેઓએ ભલાઈજ ચાલી-અને તાબેદારી માટેજ તેઓ તત્પર રહ્યા.

તખ્ત અને તાજથી તેઓ કાંઈ અબલજ નહીં હતા (યાને તેઓ પણ તેમે લાયકજ હતા)-તેઓ પોતાની જાંચી બુન્યાદે કરી મોટાઇનેજ લાયક હતા.

પહેલાં હું પાદશાહ કાઊસ કે જેણે બોદાઇ બેદ શોધવા માગ્યો હતો તેનો દાખલો આપું છું,

તેનો વિચાર કે આસ્માન ઉપરના સેતારાની ગણતરી કરે-અને ફરતાં આસ્માનનાં વાંકને કચડી નાખે.

પણ તેના એવા ખોટા વિચાર અને ખૂરી દેવાનતે કરી-બુવારી અને ૪૨૪ ઝારીથી સારી નામનાં શેહરમાં પડ્યો હતો,

તે વખતે ગૂર્જર જેવાએ કે પેહલવાન રસ્તમ જેવાએ-ઇરાનનું તખ્ત લેવા ઉપર પોતાનો જીવ રંજા કીધો નહીં.

પછી ફરી ન્યારે તે હામાવરાન ગયો-અને ત્યાં ભારી બેડીઓમાં ઝિરફતાર થયો,

તે વખતે પણ કોઇયે પાદશાહી તખ્તને: વિચાર નહીં કીધો-સાચો તેઓએ તેઓ માટે ધણેજ ગમ ખાધો.

ન્યારે ઇરાનીઓએ રસ્તમને કહ્યું-કે ‘કયાની તખ્તને જેમ આપવા લાયક વુંજ છે,’

ત્યારે જે રાખસ એમ બોલ્યો તે ઉપર રસ્તમે એક પોકાર માર્યો-કે ‘તું તો તંબ હખમાનેજ સાથી બનજે.

મારો પાદશાહ ક્યદમાં સબડે અને હું તેનું તખ્ત લઉં-એવી મોટાઇ અને એવી કોલાહ કોઇને હોતીજ ના!’

પછી તેણે ઇરાનીઓમાંથી થોડાનાં બખ્તર સાથના દેરા જીતનારા બાર હઝાર સવારો ચુંટી કાઢ્યા.

અને પેલાં બંદીખાનામાંથી તેણે કાઊસને તેમજ ગીવ, ગૂર્જર અને તુસને છોડાવ્યા.

તેમજ ન્યારે પીરોઝ માર્યો ગયો-અને ઇરાનીઓ ઉપર કામ બર-ગરતે થયું,

અને તે કામથી ખુશ નવાજ હિરમતવાન બન્યા-અને લાડકાં તખ્ત ૪૨૫ ઉપર આરામથી બેઠો,

ત્યારે કારનના બેડાઓમાંથી સૂફરાય ત્યાં ગયો-કે જેણે તે મોટાઇનું તખ્ત પાછું ઠેકાણુ ઉપર લાવી મૂક્યું.

અને ન્યારે તેની ક્તેહની વધારે ત્યાં આવી-ત્યારે ઇરાનના બહાદુર લોકો તેની આગળ ગયા,

કે તેને પાદશાહ તરીકે કબૂલ કરે-અને એક નોકર દેશનો પાદશાહ બને.

તે વખતે તેણે ઇરાનીઓને કહ્યું કે ‘આ અણપટવું છે-બુઝર્ગી અને તાજ તો પાદશાહનેજ માટે છે.

જે કે કોબાદ હમણા નાનો છે પણ તે મોટો થશે-સિંહનાં જંગલમાં આપણે વજને દાખલ કરીશું નહીં.

શુ ખાહી કે શાહી કુની બી નેજાહ
 હમી દુદહરા દાહ ખાહી બખાહ
 કોખાહ આનુ જમાનુ ચૂનુ અમદી રસીહ
 સરે સુફરાય અચ દરે તાજ લીહ
 અગાહુતારે બહ ગઉહરાનશ એકાસ્ત
 કે ઊ બૂહ દર પાદશાહીય પોસ્ત
 શુ હરકર અર આશીકૂત અર કય કોખાહ
 નેશાન્દહ જમારપ અર તખ્તે દાહ
 ૪૨૬ વખાનુ પસ એબસ્તનહ પાએ કોખાહ
 હેલાવર સવારી ગવી કય નેજાહ
 બહરમેહુર દાદશ ચકી બહ ગોહર
 કે કીને પેદર બાચ બૂયહ મગર
 નેગહ કરહ અરમેહુર કસરા નહીહ
 કે બા તાજ અર તખ્તે શાહી સઝીહ
 અચ બન્હ અરદાસ્ત તા કારે ખીશ
 બેભૂયહ કુનહ તીચ બાઝારે ખીશ
 કસ અચ બન્હગાનુ તખ્તે શાહી નબેસ્ત
 વગર બન્હ બૂહી નેજાદશ દુરેસ્ત
 એ તુકાનુ ચકી નામે ઊ સાવહુ શાહ
 બેયામહ કે બૂયહ નેગીનો કોલાહ
 શુનાનુ ખાસ્ત રઉશનુ જહાનુ આફરીનુ
 કે ઊ નીસ્ત ગર્દહ બર્ધાનુ જમીનુ
 બહરુરે જહાનુદાર અર દસ્તે તૂ
 શુ આમહ શુનીનુ કાર અચ શસ્તે તૂ
 તોરા આરુજ કરહ શાહનુરીહી
 શુનાનુ દાનુ કે ગર્દી તો અચ જાનુ તેહી
 હમી અર જહાનહ ચલાનુસીનહુ અરપ
 કે તા મનુ એ બહુરામે પૂરે ગોશરપ
 ૪૨૭ બનવ દર જહાનુ શહુરૂયારી કુનમ
 તને ખીશરા યાદગારી કુનમ
 ખેરહમન્હ શાહી શુ નઉશીરવાનુ
 બહોરુચ્ર છુદી રૂએ પીરી જવાનુ
 છુઝોગાને કેશવર વરા યાવરન્હ
 એ યાવર હમહુ બન્હહો કેહુતરન્હ
 બર્ધાનુ સવારસ્ત સીસહ હઝાર
 હમહુ પહુલવાનો હમહુ નામદાર
 હમહુ ચક્ર બચક્ર શાહુરા બન્હહુ અન્હ
 બક્રમીનો રાયશ સર અક્રૂગહહુ અન્હ
 શહનુશાહે ગીતી તોરા અર ગઝીહ
 શુનાનુ કચ રહે નામદારાનુ સઝીહ
 નેયાગાનુતરા હમશુનીનુ નામ દાહ
 બહરુ જાય અર દુશ્મનાનુ કામ દાહ
 તો પાદશી ઈનુ નીકુઇ બહ કુની
 શુનાનુ દાનુ કે બહ બા તને બહ કુની
 મજનુ અચ બેરાદરુ તો ઈનુ રાએ બહ
 કઝીનુ રાએ બહ મરુ તોરા બહ રસહ
 મકુનુ આજરા અર ખેરહ પાદશા
 કે દાના નખાનહ તોરા ખારૂસા
 ૪૨૮ અગર મનુ જનમ પન્હે મર્દાનુ હેહમ
 બેસ્થાર સાલ અચ બેરાદરુ કેહમ

ખાન્દાની હોયા વગર જો તું પાદશાહી કરવાની ઇચ્છા કરશે-તો
 તું તારાં પોતાનાં સધળાં ખાન્દાનને બરબાદ કરી નાખશે.

ન્યારે કોબાદ મેટા થયા-અને સૂફરાયનું સર તાજને લાયકનું બન્યું
 છે એમ ધારું,

ત્યારે તેણે બૂરાઓની સમબલતથી સૂફરાય કે જે તેના રાખ્યોને મેટા
 મહદગાર હતો, તેને મારી નખાવ્યો.

ન્યારે લરકર પાદશાહ કોબાદ ઉપર ગુસ્સે થયું-ત્યારે તે ઇન્સાફી
 તખ્ત ઉપર જમારપને બેસાડ્યો.

અને પછી હેલાવર પાદશાહી ખાન્દાનના બહાદુર સવાર કોખાહના
 હાથ પગ બાંધીને,

તેને એક બદખુન્યાહ ઈરાનીએ (સૂફરાયના છોકરા) ઝરમેહરને સ્વા-
 ધીન કર્યા-કે જેથી તે પોતાના બાપનો કીનો તેની ઉપર લે.

પણ ઝરમેહરે નજર પહોંચાડી બેનું કે પાદશાહી તાજને લાયકનો
 ત્યાં કોઇ નથી,

ત્યારે તેના બંદ ખોલી નાખ્યા કે જેથી તે પોતાનું કામ-સંભાળે
 અને પોતાનાં બાઝારને પાછું તેડી ભરેલું કરે.

એવી રીતે પાદશાહના નોકરોમાંથી પછી તે ગમે એવો જીવો બુન્યા-
 દનો હતો તોપણ કોઇયે પાદશાહી તખ્ત લેવાનો વિચાર કર્યો હતોજ નહીં.

છેલ્લે તુર્કિઓમાંથી એક સાવેહ શાહ નામનો પાદશાહ આવ્યો કે
 તે ઇરાનનો નગીનો અને કોલાહ મેળવે,

પણ રૌશન જેહાનના પયદા કરનાર સાહેબની એવીજ મરજ થઈ
 કે તે ઇરાન ઝમીનમાંજ નીસ્ત નાખુદ થઈ બચ.

અને ન્યારે પાદશાહ (હોરમઝ)નાં ખોરેહની મદદથી આ કામ તારે
 હાથે અને તારીજ કમંદના કાંદાએ બર આવ્યું,

ત્યારે તને પાદશાહી કરવાની ખાહેશ થઈ આવી-પણ તું યાદ રાખજો
 એમાંજ તું જીવથી જશે.

ચલાનસીનહ તો પોતાનો ઘોડો એમ ફાલે છે-કે 'હુ' ગોશરપના
 બેટા બેહરામથી

આ દેશમાં નવેસરથી પાદશાહી સ્થાપું-અને તેમ કરીને મારી યાદ-
 ગારી છોડી બેઠું,'

પણ તું બણ કે નોશીરવાન જેવો દાનેશમંદ પાદશાહ-પોતાના બહા-
 પાના વખતમાં હોરમઝનેજ બેઠ બુરાહાલ રહેતો હતો.

સધળા દેશના મોટાઓ હોરમઝનાજ મદદગાર છે-મદદગાર તો શું
 પણ સધળા તેના બંદા અને નોકર છે.

હાલ ઇરાનમાં ત્રણ લાખ સવારો છે-જે સધળા પેહલવાનો અને
 નામદારો છે.

તેઓ સધળા પાદશાહનાજ તાબેદાર છે-તેઓ તેનાં કમીન અને
 વિચાર ઉપર પોતાનાં સર ઝોકવેલાં રાખે છે.

દેશના શેહનશાહે નામદારોને ઘટે તેવી રીતે તને ચુંટી કાઢેથી.

અને એવી રીતે તારા નેયાગાનેને તેણે નામવરી આપી-દરેક જગ્યાએ
 દુરમનો ઉપર તને ફાવતો કીધો.

તે નેકીના બદલામાં તું આવી બૂરાઈ કરે છે-તું યાદ રાખજો કે એ
 બદી તું તારી પોતાની સાથેજ કરે છે.

એ બાઈ! તું આવો બૂરા વિચાર ના કર-કારણકે આ બૂરા વિચા-
 રથી તને હાનિ પહોંચશે.

લોભને અકલ ઉપર સરદાર ના બનાવ-કારણકે પરહેઝગાર લોકો તને
 હાના નહીં કહેશે.

જાણ કરતાં હું ધણાં વર્ષ નાની છું-અને જો કે એક સ્ત્રી છતાં મારું
 લોકો જેવી તને શીખામણ આપું છું.

મહેલ કાર કરે નેયાગાન બખાઈ
મખાઈ કે પન્ને મન આયજત યાદ
હમલુ અન્નુમન માન્દ અચ્છ દર રોગકૂત
એપહુદાર લખરા બદનાન ગેરેકૂત
બેદુનેસ્ત ફે રાસ્ત ગૂચદ હમી
જેચ અચ રાહે ખૂબી નભયદ હમી
ચલાનસીનહુ ગોકૂત અચ ગેરાનમાયદુ જન
તો બર અન્નુમન રાએ શાહાન મજન
કે હોરુચ બરીન ચન્દ ગહુ બુઝરદ
એ તખ્તે મેહી પહુલવાન બર બરદ
શુ હોરુચ શુનીન બારદ અન્દર હુનર
બેરાદરતરા શાહે ઇરાન શુમર
બતાને કઈ ગર નેયાજદ હમી
બેરા બેલઅત અચ ફર સાજદ હમી

ચકી પહુલવાન શીર મહી શુનીન
કે અચ બીમે તીધરા બેઝઈ જમીન
અગર માન્દી તીધે ઊ દર નેયામ
ન હોરુચ બેમાન્દી ન ઇરાને શામ
બદ ફરે પખલુ ફેરેસ્તદ નેસાર
તોફુ બર શુનીન બીવકા શહુરયાર
સખુન બસ કુન અચ હોરુચે વરુકે જાદ
કે અન્દર જમાનહુ મખાઈ આન નેજાદ
ગર અચ કચકોબાદ અન્દર આરી શુમાર
બરીન તોખમહુ બર સાલેયાન શુદ હજાર
કે બા તાજ બુદન્દ બર તખ્તે જર
સર આમદ કુનૂન નામે ઇરાન મખર
એ પર્વીએ ખુસેવ મચન્દીશ નીચ
કચ્ચ યાદ કરેન નેચઈ પેશીચ
બદગાહે ઊ હરકે મેહુતર બુવદ
બનચદે બેરાદરત કેહુતર બુવદ
શુ બહુરામ ગૂચદ બદાન મેહુતરાન
બેબન્દ પાયરા બબન્દે ગરાન
બદ ગોર્દયહુ ગોકૂત દીવે સેયાહુ
હમી દામ સાજદ શુમારા બરાહુ
મકુન બર તને બન બેયાને સેતમ
હમી અચ તો બીનમ હમલુ બાદો દમ
પેદર મરુઆન બુદ મારા બરચ
તો અકુગન્દી ઇન બેરેતને તખ્તે પચ
શુ બહુરામરા દેલ બખુશ આવરી
તબારે મરા દર ખોરુશ આવરી
શવદ રન્ને ઇન તોખમએ મા બખાઈ
બગોકૂતારે તુ કેહુતારે બદ નેજાદ
કુનૂન શહુબર બાશ બહુરામરા
પુર આશુખ કુન ફરે આરામરા
બેગોકૂત ઇને ગેચાન સુએ ખાનહુ શુદ
બદેલ બા બેરાદર શુ બીગાનહુ શુદ
હમી ગોકૂત હર કસ કે ઇન પાકુ જન
સખુનચુએ રઉશન દેલો રાયજન

આપણા નેયાગાનનાં કીધેલાં કામે બરબાદ ના કર-એવું ના બનવું
કે આ મારી નસીહત તને પાછળથી યાદ કરવી પડે.”

તમામ અન્નુમન તેનાથી અજબ રહી ગઈ-અને સરદાર બેહરામે
પણ પોતાના હોકને દાંતમાં પકડ્યા.

તેણે બચ્ચું કે “તેણી સાચું બોલે છે-અને ખૂબી ભયાં માર્ગ સિવાય
ખીજી કાંઈજ શોધતી નથી.”

હવે ચલાનસીનેહ બોલ્યો કે “ઓ બીચા ખાન્દાનની અઠરત!-તું
આ અન્નુમન સામે પાદશાહી વિચારો ના દોડાવ.

કેટલુંક થયું આ દાનેશમંદ પેહલવાન (બેહરામ) હોરમઝ કરતાં
પાદશાહી તખ્તને વધારે લાયક છે.

જ્યારે હોરમઝ હુનરમંદીમાં એવોજ છે-ત્યારે તારા બાઇનેજ તું
ઇરાનનો પાદશાહ ગણ.

જે તું પાદશાહી તાજ માટેની ખાહેશ નહીં રાખે-તો પાદશાહ તેને
માટે રેઢિયાનો સરપાવ શું કામ મોકલે છે? (એટલે તેણે તેવા સરપાવ
મોકલ્યો તેથી તે તેવું રાજ લેવા તૈયાર થયો).

એવો એક શેરમંદ પેહલવાન- જેની તલવારની ધાસ્તીથી જમીન
પણ ધુન્ને,

તેની તલવાર અગરને મેયાનમાંજ ધંકાયેલી રહેતે-તો હવડાં નહીં
હોરમઝ કાયમ રહેતે કે નહીં ઇરાન અને સીયાનો મુલક રહેતે.

તેવા શખ્સ માટે રેઢિયા કાંટલો અને ૩ સજાત મોકલે?-એવા જરદ
બેવકા પાદશાહ ઉપર ધિક્કાર હોને!

આ વુર્કી વંશના હોરમઝ માટેની વાત હવે બંધ કર-દુન્યામાં તેની
અલલાહ રહેતીજ ના!

જે તું કચકોબાદથી તેનાં વંશની ગણતરી કરતી હોય-તો એ વંશ
થયાને તો હજારો વર્ષ વીતી ગયાં.

કે જેઓ સોનેરી તખ્ત ઉપર તાજ પેહેરી બેસતા હતા-હવે તે વખત
વીતી ગયો તેઓનું નામ ના દે.

તું ખુસર પર્વીઝ માટેનો પણ વિચાર ના કર-કારણકે તેનાં નામની
યાદ એક કોઠીબાર પણ કીમતી નથી.

તેની દરબારના જે કોઈ સરદારો છે-તે તારા બાઇની નજદીક ચાકર
જેવા છે.

જ્યારે બેહરામ તે સરદારોને કહેશે ત્યારે વુરતજ તેઓ તેના પગમાં
બેડી ઠાકી દેશે.”

ત્યારે ગોરદિયહે કહ્યું કે “સીઆહ દેવ તમે લોકોની શહમાં પોતાની
બલ પાંચરે છે.

તું પોતાનાં તન અને બન ઉપર સિતમ ના કર-હું આ સધળું તોફાન
તારીજ તરફથી જોઈ છું.”

અમારો બાપ તો રચનો હાકેમ હતો-પણ તેજ આ તખ્ત લેવાની
પહેલ કાઢી છે.

તું જ્યારે બેહરામને ઉસકેરે છે-ત્યારે તેમ કરી તું મારાં ખાન્દાનનો ૪૩૦
નાશ કરે છે.

તું એક બદબુન્યાદ ચાકરની આવી વાતથી મારાં ખાન્દાને બળવેલી
સેવા સધળી બરબાદ થઈ જશે.

બ, હવે તુંજ બેહરામનો ભોમિયો બન-અને એના શાન્તિના દિવસને
આકૃત ભરેલો બનાવ.”

તેણી એટલું બોલી અને રડતી ધર તરફ ચાલી-અને પોતાને મનથી
પોતાના ભાઈ સાથે એક પારકી સ્ત્રી જેવી બની ગઈ.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “આ પાક અઠરત-સુભાષિત બોલનારી,
ચાલાક મનની અને વિચારવંત સ્ત્રી છે.

તો ગુહ કે ગોકુતારણ અર્ચ હકુતરેત
બહાનેશ એ બામરેપ નામી તરેત
થુ બહુરામરો આન નેચામહ પસન્
હમી બુદ એ ગોકુતારે ખાહર નેજન્
દેલે તીવરૂ જન્દીશએ દીરૂયાબ
હમી તખતે શાહી નમૂદશ બખાખ
થુનીન ગોકુત પસ ઇન્ સરાએ સેચન્
નેચાબન્ જૂચન્દબાન્ જોચ બરન્
બેફરૂમહ તા ખાન્ બેચારાસતન્
મયો ફો રામેશગરાન્ આસતન્
૪૩૧ બરામેશગરી ગોકુત કેમરૂચ ફહ
બેચારાય બા પહલવાની સોરૂ
નખાહમ જોચ અર્ચ નામએ હકુત ખાન્
બરીન્ મય ગુસારીમ લખતી બખાખ
કે થુન્ શુદ બરૂઇન્ દેચ એરેકન્દેચાર
એ બાઝી નમૂદ જન્દરાન્ કાઝારૂ
બેખુર્દન્ બા ચાદે બે ચન્દ મય
કે આબાહ બાદા બરો બૂમે રય
કઝાન્ બૂમ ખીઝન્ સેપહુબદ થુ તૂ
ફોજૂન્ આફરીનાહ ઇઝન્ થુ તૂ
પરામદહુ મશતન્દો શખ તીરહુ શુદ
સરે મય ગુસારાન્ એ મય ખીરહુ શુદ

તું કહે ગોચા તેની વાતો સમજી તવારીખરૂપી છે-અને દાનખર્ચા
નમારૂપ હમીમ કરતાં પણ વધારે નામદાર છે.”
જ્યારે બેહરામને તે પસંદ નહીં આવ્યું-ત્યારે પોતાની બેહેનની
વાતથી હિલગીર થવા લાગ્યો.

લાંબા વખતના અંદેશથી તેણે સીઆહ દિલ-સ્વપ્નામાં તેને પાઠ-
શાહી તખ્તજ દેખાડવા લાગ્યું.

પછી તે બોલ્યો કે “આ ગુસાફરખાનારૂપી કુન્યા-તે મેળવવા આહ-
નાશએને રંજ ખેંચ્યા વગર હાય લાગતી નથી.”

પછી તેણે કુમાર્યું જેથી ખાણનાં મુકદ્દેસ તૈયાર કીધો-અને ત્યાં મય,
વાજન્ટર અને રામેશગરાને બોલાવી મંગાવી.

બેહરામે એક રામેશગરાને કહ્યું કે “આજે પેહલવાની રાગરાગણીનાં
ગાયન ગા.

હું હકુતખાનનાં દાસ્તાન સિવાય કાંઈ બીજું ગાયન સમજવા માંગતો
નથી-એ બાબત ઉપરજ આપણે આજે મયનૂરી કયે તું કાંઈ ગા,

કે જ્યારે અસ્ફંદિયાર રૂઘનદેઝમાં ગયો-ત્યારે તેણે તે લડાઈમાં શું
યુક્તિ કામે લગાડી?”

તેઓએ તે બાબત ઉપરજ કેટલીક સલામતીઓ લીધી-અને બોલ્યા
કે “રયની સર જમીન આબાહ રહેશે!

કે જે મુલકમાંથી તારા જેવો સરદાર પયદા થાય છે-ખોદાતાલા તારા
જેવા લશ્કાર સરદાર પયદા કરશે!”

પછી રાત અંધારી થવાથી મય પીનારાઓનાં સર મયથી ચકચૂર
બન્યાં અને તેઓ વીખરાઈ ગયા.

નામએ બહુરામ ચૂબીનહ
બખાકાન્ વ સેકકહ બનામે
ખુસર્ પર્વીઝ ઝદન્ વ ફેરેસ્તાદને
આન્ નઝદે હોમુઝ શાહ.

બેહરામ ચોબીનેતું ખાકાન ઉપરતું નામુ અને
તેણે ખુસર પર્વીઝને નામના સિક્કા
પડાવી તે પાદશાહ હોરમઝની
નઝદીક મોકલવા.

થુ બરૂ જહ સનાન્ આકુતામે બલન્દ
શમે તીરહુ ગશત અર્ચ દુરોખશશ નેજન્દ
સેપહુદાર બહુરામ ગોદે સુતોરૂઝ
બેફરૂમહ તા શુદ દબીરે ખુજોરૂઝ
બખાકાન્ યકી નામહુ અર્જન્ગ વારૂ
નબેસતન્દ પુરૂ બૂચો રન્ગો નેગારૂ
બપૂજેશ કઝાન્ કર્દહુ હરેતમ બદરૂહ
દેલી પુરૂ પરીમાનીઓ બાદે સરૂહ
૪૩૨ અઝીન્ પસ બરો બૂમો મર્જે તોરા
નેચાઝરમ અર્ચ બહુરે અર્જે તોરા
અગરૂ બરૂ જહાન્ પાકૂ મેહુતરૂ શવમ
તોરા હમથુ કેહુતરૂ બેરાદરૂ શવમ
તો બાયહ કે દેલેરા બેશૂઈ એ કીન્
નહાની જુદા બૂમે ધરાન્ એ ચીન્
બદેલ કારહાએ ગુજશતહુ મગીરૂ
કે ચઝદાન્ એ બન્દહુસ્ત પૂજેશ પઝીરૂ

જ્યારે ખુલ્લું આકુતામે નેઝો જગાચો-અને તેના જળકાઠથી સીઆહ
રાત બીધી પડી,

ત્યારે બહાદુર પેહલવાન સરદાર બેહરામે-હોકમ કીધો જેથી વડો
મુન્શી ત્યાં હાઝર થયો.

તેણે ખાકાન ઉપર માનીના ચીતારખાના માફક ખુશુમા અને રાનક
બર્ધુ એક નામુ લખ્યું.

બોઝરખાહીથી લખ્યું કે “હું મારાં કીધેલાં કામેથી હિલગીર છું-
મારું દિલ પરીમાની અને સર્હ હાય બરેહું બન્યું છે.

હવે પછી તારી સર જમીનને-તારી મોદાઇને સખએ કશી પણ હાનિ
પુગાડીશ નહીં.

અગરજે હું તમામ દેશ ઉપર વડો યદશ-તોપણ તારો તો એક
નાનાં લાઈ જેવોજ યદ રહીશ.

હવે તને ધટે છે કે તું કીનાથી તારું દિલ ઘોઘ નાખે-અને ચીનથી
ધરાનના મુલકને જુદો નહીં ગણે.

બૂની ગચલી વાતોને હવે તું તારાં દિલમાં ના રાખ-કારણકે ખોદા-
તાલા પણ પોતાના બંદાની માફીનો કબૂલ કરનારો છે.

હજાર આફરીન બાદ બર ખૂબો તુ
બરાન તીધો દરેતે જહાનબુએ તુ
ફેરવાન આઝીન દર સુખનહા મેમકૂત
ફેરેસ્તાદહ માનહુ અજ દર શેમકૂત
ફેરેસ્તાદહ મેરપરુદ ફોએ જમીન
પયામ આવરીદશ બખાકાને ચીન
એ ખાકાન જવાબ આમદશ ખુશ કનેશ
કે ખાનમ તોરા નીચ નીક મનેશ
ફેરેસ્તાદહ બહુ રામરા આરતહુ
વજાન આરતહુ શુદ દેલ આરાસ્તાહુ
સુ પદુખ્તાહુ શુદ ભાન દેગર સાચ કરુદ
દરે ગળે ગેરુદ આમદહુ બાચ કરુદ
સેપહુરા દેરમ દાદો અરપો રેહી
નેહાની હમી બુરત ભાએ મેહી
એ લશકર યકી પહુલવાન બર મઝીદ
કે સાહારે બૂમે ખુરાસાન સઝીદ
ખુરાસાન બદ દાદ બા લશકરી
નેશાપૂરે બા બલ્યો મર્વે હરી
પુર અન્દીશહુ અજ બલખ શુદ સૂએ રય
બખુદાદ ફોર્મોન્દહુ અજ માહે દય
હમી કરુદ અન્દીશહુ અજ બીરો કમ
મેકરૂદ પસ તા સરાએ દેરમ
મેસાજનદો આરાયેરો નવ કુનહુ
દેરમ મોહુર બર નામે ખુસરવ કુનહુ
એ બાજારૂઆન આન કે શુદ પાક મલજ
સખુનગૂયા અન્દરખરે કારે નલજ
બમોહુર આન દેરમહા બખદરહુ દરન
મેયાવરુદો ગોકૂત આનએ અજ તયસફૂન
મેયાબીદ આઝીન માયહુ દીબાએ રમ
કે પચકર બરીશમ ખુવહ બરુશ બૂમ
મેખરૂરીદ તા આન દેરમ નચદે શાહુ
બરદો કુનહુ મોહુરે ઊરા નેગાહુ

નામએ બહુરામ નજદે હોમુઝ્ વ
ગુરીબને ખુસરવ અજ પીશે પેદર.

તારી નેક ખસ્ત હપર તેમજ તું દેશ છતનારની તલવાર અને
હાથના કોવત હપર હજારો આફરીન હોભો!”

તે નામામાં એવી ઘણી વાતો લખાવી-કાસેદ પણ તે ભેધ
અજબ રહો.

પેલા એલચીએ રાહ કાપવા માડી-અને બેહરામનો પચગામ ખાકાને
ચીન પાસે લાવ્યો.

ખાકાનથી પાછો તેને ખુશી કરનારો જવાબ મળ્યો-કે “હું પણ તને
સલા વિચારોજ શપ્સ ગણું છું.”

વળી તેણે બેહરામ માટે માલ અરખાબ પણ મોકલી આપ્યો-જે
હથાથી તેણે દિલ ખુરાહાલ બન્યું.

ન્યારે તે એક કામથી ફારેગ થયો ત્યારે બીજા કામની તૈયારી કીધી-
તેણે પોતાની પાસ એકઠા થયેલા ખજાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કીધો.

અને લશ્કરને પૈસા, ઘોડા અને નોકર આપ્યા-જુપી રીતે તો તે ૪૭૭
મોટાઇનીજ જગ્યા શોધવા લાગ્યો.

પછી ખુરાસાનની હાકમી કરવાને લાયકનો એક પેહલવાન પોતાનાં
લશ્કરમાંથી ચુટી કાઢ્યો.

અને તેને એક લશ્કર સાથે ખુરાસાન, નેશાપૂર, બલખ, મર્વ અને
હેરાત હવાલે કીધાં.

અને પોતે દય મહિનાના મુબારક ખુરદાદ રાજે-અદેશા ભરેલો બલખ.
માંથી રય શેહર તરફ ચાલ્યો.

ત્યાં તે વધતો ઓછો વિચાર કરવા લાગ્યો-અને પછી હોકમ કીધો
કે “એક ટંકચાલ,

હલી કરે અને તે નવીજ ઢપની બનાવી-ત્યાં ખુસરવ પર્વીઝને નામના
સિકા પાડે.”

પછી વેપારીઓમાંથી જે કોઇ કે ચાલાક હતા-તેમજ સુલાખિત બોલ-
નારા અને સારાં કામ કરવાને લાયકના હતા,

તેઓને પેલા નવા સિકાના દિરમોથી દરેલી કાયળીઓ આપી એમ
કહ્યું કે “તયસફૂનથી

તમે આ દિરમની કીમતનું રૂપી રેશમી કાપડ-કે જેની હપર રેશમનું
બરત કામ હોય અને બાંચ સુનેરી હોય, તે ખરીદ કરો.

આજ દિરમ આપી ખરીદજો કે જેથી એ દિરમ પાદશાહની નજર
આગળ બચ અને તે આ સિકાને ભેજ.”

બેહરામનું હોરમઝ ઉપરનું નામુ અને ખુસરનું
તેના બાપ આગળથી નાસી જવું.

ફેરેસ્તાદહ ભેસ્ત બા રાયો હુશ
હેલાવર બસાને બોજસ્તાહુ સોરુશ
યકી નામહુ બેન્વેશત પુર બાદો દમ
સખુન ગોકૂત હરૂનહુ અજ બીરો કમ
એ પરમૂદહો લશકરે સાવહુ શાહુ
એ રચમી કે ઊ કર્દહુ શુદ બા સેપાહુ
વજાન બેલખતી કામદ ઊરા એ શાહુ
એ મેકૂનાઓ આન ફૂફદાને સેયાહુ
સુનીન ગોકૂત આજાન પસ કે હરૂગેજ બખાખ
નબીની મરા શસ્ત્ર બર કશ એ આખ

પછી બેહરામે મુબારક સરોશની મિસાલનો બહાદુર-વિચારવંત અને ૪૭૪
હોશ્યાર એક એલચી શોધી કાઢ્યો.

અને એક ગરૂરી બરેહું નામુ લખ્યું-જેમાં વધતી ઓછી ઘણીક
વાતો લખી.

તેણે પરમૂદેહ માટે અને સાવેહ શાહનાં લશ્કર માટે-તેમજ જે લડાઈ
કે તેણે લશ્કર સાથ કીધી હતી તે માટે,

તેમજ પાદશાહ તરફથી તેને માટે અજરતોનો ખુખે અને સીઆહ
રેટિયાનો સરપાવ આપ્યો હતો, તે માટે લખ્યું.

ત્યાર બાદ એમ લખ્યું કે “તારા સ્વપ્નામાં પણ મને તારા હાથમાં
આવેલો તું ભેશે નહીં, માટે દર્યામાંથી તારી બળને બાહેર કાઢ.

૪૩૫

હરાન મહુ કે ખુસવ નેરીનહ બતખત
 પેસારૂ આન ગેરાનમાયઓ નીકૂબખત
 બકમાને ઊ હુકુ હાથૂન કુનમ
 બેયાબાનુ કે દુરમનુ ચુ જયહૂન કુનમ
 અગરુ હુકરેત ઊ બસાહી સઝારેત
 વફા દારહ ઊ ચૂન તોઇ બી વફારેત
 પઝીરેકૂતમ ઊરા બસાહનસાહી
 અઝીન પસ નબાશમ જોચ ઊરા રહી
 હમી ખારેત તા બરુ પેસારુ શહુરુયારુ
 સરુ આરહ મગરુ બી યુનહુ રૂચગારુ
 પેદરુ મર્દહ આઝોર્દહુ વુ દરુ નેહાનુ
 સેતાનહ રવાનશ ચકી દરુ નેહાનુ
 કે બહુરામરા તારે પર્વિચ બુહ
 કે બનઓ સાહે રેલાવીચ બુહ
 હમહુ યાહ કરુહ ઇન બનામહુ હરુન
 ફેરેત્તાહહુ આમહુ સુએ તયસહુન
 બબાહારુગાન ગોકૂત મીએ દેરમ
 ચુ હોરુચ બેબીનહ બેપીચહ કે ધમ
 ચુ ખુસવ નબાશહ વરા યારો પુશત
 બેબીનહ કે મન રૂચગારે દુરેશત
 ચુ આઝરુમહા બરુ અઝીન બરુ ઝનીમ
 હમહુ બીએ સાસાનુ કે યુન બરુ ઝનીમ
 ન ઇન તોખમહુરા કરુહ ચહદાનુ ઝનીમ
 કે આમહુ કે બરુખીહહુ ઇન આફરીન
 બેયામહુ ફેરેત્તાહએ નીકૂપય
 બબહદાહ બા નામદારાને રય
 ચુ નામહુ બનસહીકે હોરુચ રસીહ
 શેખશ ગશત અઝાનુ નામહુ ચૂન શખલીહ
 પસ આગાહી આમહુ કે મીએ દેરમ
 ચકાયકુ બરાનુ હમ બરુ અઝુહુહ ધમ
 બેપીચીટો શુહ બરુ પેસારુ બહુમાનુ
 બેગોકૂત ઇનબાઇનુ ગોશરુપ આનુ ઝમાન
 કે ખુસવ બમર્દી બલઈ રસીહ
 કે અચ મા હમી સરુ બેખાહહુ કરીહ
 દેરમરા હમી મીખ સાહહુ બનીચ
 સયુકુ દારશત બીશતરુ ઝીન એ ચીચ
 બપાસોખ યુનીન ગોકૂત આઈનુ ગોશરુપ
 કે બી તૂ મખીનાહ મયદાનો અરુપ
 અગરુ ચન્હ પર્વિચ ફર્જરે તોરેત
 બહીન કારુ ઝીબહ કે દરુ બન્હે તોરેત
 ચુનીન ગોકૂત હોરુચ કે મન નામહાનુ
 મરીનુ શખરા યુમ કુનમ અચ જહાનુ
 યુનીન ગોકૂત બા નામવરુ નામહુચ
 કે બી તૂ મખીનાહ કસ કામે ઊય
 નેહાનુ ચકી મરુદરા ખાન્દહ
 શમે તીરહુ બા શાહુ બેન્શાન્દહ
 બહુ ગોકૂત હોરુચ કે ફર્માનુ યુઝીન
 કે ખુસવ બેપર્દાચ રૂએ ઝમીન
 ચુનીનુ દાહ પાસોખ કે અચદુન કુનમ
 બઅફસુનુ કે રેલ મેહરુ બીરુન કુનમ

૪૩૬

એ વખતે કે તારો બેટો પેલો નેકબખત બેચી બુન્નાદનો ખુસર
 તખત ઉપર બેસશે,
 તે વખતે તેના હોકમથી પહાડોને મયદાન બનાવીશ-અને દુરમનોથી
 ભરેલાં મયદાનને જયહૂન નહીં માફક (લોહી ભરેલાં) કરીશ.
 જોકે તે હજી ઊકરવન છે તોપણ પાદશાહી કરવાને લાયક છે-તે
 વફાદારી ધરાવે છે જ્યારે તું બેવફા થયો છે.
 મેં તેને પાદશાહ તરીકે કબૂલ રાખ્યો છે-હવે પછી હું તેના સિવાય
 બીલ કોઇનો પણ નોકર થઇશ નહીં.”
 એમ કરી તે એવું ચાહતો હતો કે પાદશાહ કવખતેજ પોતાના
 નિર્દોષ બેટાનું મોત લાવી મૂકે.
 આપ તે બેટાથી દુઃખી થાય-અને હપા હપ તેનો જીવ લે.

કારણકે બેહરામને પર્વીઝની બીક હતી-કે જે જવાન અને બહાદુર
 શાહઝાદો હતો.

આ સઘળું તે નામામાં લખ્યું-કાસેહ તે લઇને તયસહૂન આવવા
 નીકળ્યો.

બેહરામે પેલા વેપારીઓને કહ્યું કે “આ સિક્કા ઉપરનો છાપ-જ્યારે
 હોરમઝ જોરો ત્યારે તે ગમથી દુઃખી થશે (અને ખુસરને મારી નખાવશે).
 જ્યારે ખુસર તેમજ કોઈ તેનો મદદગાર અને પોરત પનાહ નહીં
 રહેશે-ત્યારેજ હોરમઝ મારી તરફથી સખ્તી ભરેલો વખત જોશે.

એમ જ્યારે આપણે આંખમાંથી શમે કાઢી નાખીશું-ત્યારેજ સાસા-
 નનાં તોખમની સઘળી જડ બુન્નાહ ઉપેડી કાઢીશું.”

ખોદાતાલાએ આ દુન્યા કાંઇ એજ ખાન્દાનને માટે પયદા નથી કીધી-
 હવે વખત આવી પુણ્યો છે, કે તે ખાન્દાન ઉપરથી ખોદાના આશીષ ઉતરી જાય.
 તે શુભ પગલેનો એલચી રચના નામદારો સાથ બગદાહ આવી પહોંચ્યો.

જ્યારે તે નાચુ હોરમઝની નઝદીક પહોંચ્યું-ત્યારે તે નામાથી તેનો
 એહરો મેથીનાં ફલ મિસાલ ફિક્કો થયો.

પછી પેલા દિરમ ઉપરના છાપની બબર પડી-ત્યારે ચકાયક તેના
 ગમ ઉપર ગમ વધ્યો.

તે પોતા ઉપર પેચ ખાવા લાગ્યો અને બેટા ઉપર બહુમાન થયો-
 તુરત તેણે આઈન ગુશરપને એમ કહ્યું,

કે “ખુસર મદાઈનગીમાં એવે દરજ્જે પહોંચ્યો છે-કે તે આપણાથી
 પોતાનું સર ફેરવવા માગે છે.

વળી પોતાને નામના સિક્કા પણ પડાવે છે-એથી તે વધુ હલકું
 લગાડવાનું બીનું શું હશે ?”

આઈન ગુશરપે જવાબ આપ્યો-કે “તારા વગર કોઈ મયદાન કે ઘેડો
 જોતુંજ ના!

અગર પર્વીઝ તારો ગમે એવેબી બેટો છે-તોપણ આવાં કામ માટે
 તારાં બંદીખાનાને લાયક છે.”

હોરમઝ બોલ્યો કે “હું એ નાલાયકને એકદમ દુન્યામાંથીજ યુમ
 કરી નાખીશ.”

પેલા નામજેએ નામદાર હોરમઝને કહ્યું-કે “તારા વગર કોઈ પણ
 શખ્સ પોતાની મુરાદે પુગવુંજ ના!”

પછી હપી રીતે તેઓએ એક માણસને તેડાવ્યો-અને અંધારી રાતે
 તેને પાદશાહ આગળ બેસાડ્યો.

હોરમઝે તેને કહ્યું કે “તું મારો હોકમ બલ લાવ-અને ખુસરથી
 આ દુન્યા પાલી કર.”

તે શખ્સે જવાબ આપ્યો કે “હું એમજ કરીશ-અને ત્યારે કરવા
 માટે મારાં દિલમાંથી મોહબખતને દૂર કરીશ.

કુનૂન જહૂર ફર્માયેહ અરઝ મન્ને શાહુ
 શુ ઊ મરત્ત મર્દે શખાને સેયાહુ
 કુનમ જહૂર ખા મય ખળમ અન્દરૂન
 અઝાન બેહુ કુલ દરત્ત ચાઝમ બખૂન
 નખૂદ ખુસલ્વ આમહુ એ કારે મઝન્દ
 નેશસ્તહુ અઝારામહુ અરૂઝમન્દ
 ખુતે દેહલવાઝો મયે ખુશ ગુવાર
 પરસ્તીદો આમહુ નખૂદ ઊ એ કાર
 અઝીન સાખત્ત હાલેખ આગાહુ શુદ
 અર કામો આરામ ફતાહુ શુદ
 બેયામહુ દમાન પીશે ખુસલ્વ બેગાફત
 હમહુ રાઝહા અર કુશાહ અર નેહાફત
 શુ બેશનીહ ખુસલ્વ કે શાહે બેહાન
 હમી કોશતને ઊ સેગાહુ નેહાન
 શમે તીરહુ અર તયસફૂન દર કશીહ
 તો ગોફતી કે ગશત્ત અર જહાન નાપરીહ
 નદાહ આન સરે પુર બહા રાયગાન
 હમી તાખત તા આઝર આબાદગાન
 શુ આગાહી આમહુ બહર મેહૂતરી
 કે ખુદ મરૂખાન અર સરે કેશ્વરી
 કે ખુસલ્વ બેયાઝેરહુ અર શહૂરચાર
 બેરફૂતરત્ત બા ખાર માયહુ સવાર
 બેપુસેશ બેરફૂતન્દ મર્દનકશાન
 ખળઈ કે ખુદ અર ગેરામી નશાન
 શુ બાદાને પીરઝો ચૂન પીલ ઝૂર
 કે બા સહુમે ઊ શીર ખૂદી શુ ગૂર
 એ ગોર્ગાન શુ એસ્તાએ ચઝદાન પરસ્ત
 એ ઓઝમાન શુ ખન્નેસ્તો ચૂન પીલ મરત્ત
 એ કેર્માન શુ પીરઝ ગોર્દો સવાર
 એ શીરાઝ ચૂન સામે એરફન્દેયાર
 યકાયક ખખુસલ્વ નેહાદન્દ રૂય
 સેપાહો સેપહુખુદ હમહુ શાહુ જૂય
 હમી ગોફત હર કસ કે અય પૂરે શાહુ
 તોરા ઝીબહ ધન તાળે તખ્તો કલાહુ
 અર ધરાને અર દશ્તે નીઝહુ વરાન
 એ ખન્નર ગુઝારાને જન્ગી સરાન
 બેયાયન્દ ચન્દાન કે ખાહી ખરત
 ખુવહ ફરે તૂ રહુબરે લશકરત
 નેમર તા નદારી હેરાસ અર મઝન્દ
 બેઝી શાહો ખન્દાન દેલો અરૂઝમન્દ
 ઝમાની ખનખીર તાઝીમ અરેપ
 ઝમાની નવાન પીશે આઝરગોશરેપ
 બકેદારે નીકાન સેતાયેશ કુનીમ
 શુ આતેશ પરસ્તાન નેયાયેશ કુનીમ
 ગર અર શહૂરે ધરાન શુ સીસહ હઝાર
 મઝન્દે તોરા અર નેરીનહ સવાર
 હમહુ પીશે તૂ તન બકોશતન દેહીમ
 સેપાસી ખરાન કોશતગાન અર નેહીમ
 બદીશમન ચુનીન ગોફત ખુસલ્વ કે મન
 પુર અર બીમ અર શાહો આન અન્જુમન

પાદશાહ પોતાના ખજાનામાંથી અને હૈર મંઘાવી આપે-તો પછી ૪૩૭

આરે સીઆહ રાતે તે મરત થશે,

ત્યારે તેની મયની ભમમાં હૈર બેળીશ-કારણે હું તેડું લોહી રડવા માટે હાથ લગાડું તેનાં કરતાં આ ઉપાય ભલો છે.”

હવે ખુસરુ પોતે પોતાની ઉપર આવી પડનારી આફતથી વાકેફ નહીં હતો-તે કીમતી સાહજાદો પોતાની આગળની જગ્યાએ બેઠેલો હતો.

દિલ બેહલાવનારી નાઝની અને લેહઝતદાર મયનો-પરસ્તાર બન્યા હતા અને એ કામ માટે કશું ભણતો હતો નહીં.

હવે આ બનાવથી પાદશાહનો કારભારી વાકેફ થયો-અને તેની ઉપર અયશ આરમ ક્રોતાહ થઇ ગયો.

તે દોડતો કે ખુસરુની નજીક આવ્યો અને ખાનગી રીતે તે લેહ સધળો ખુદલો કીધો.

આરે ખુસરુએ સાંભળ્યું કે “દેશનો પાદશાહ-તેને ક્રપી રીતે મારી નાખવાનો વિચાર કરે છે,”

ત્યારે તે અધારી રાતે તયસફૂનથી ચાલી ગયો-તું કહે ગયા તે કુન્યામાંથીજ ગુમ થઈ ગયો.

એવી રીતે તેણે પોતાનું કીમતી સર સુકતમાં ખોલ્યું નહીં-તે આઝર આબાદગાન સૂધી દોડવા લાગ્યો.

આરે દરેક સરદારો કે જેઓ મુલકે મુલકના હાકિમે હતા તેઓને ખબર પડી,

કે “ખુસરુ પાદશાહથી ક્રુપી થઇને શેઠાક સવારો સાથે ચાલી ૪૩૮ ગયો છે,”

ત્યારે તે બહાદુર સરદારો જ્યાં તે ખ્યારા શાહઝાદાની નિશાન માલૂમ પડી ત્યાં તેની મુલાકાતે ગયા.

જેવાકે બાદાન, પીરઝ અને પીલઝાર-કે જેની ધાસ્તીથી સિંહ ગોરખરની માફક નર્મ બની જતો હતો.

ગોર્ગાનથી એસ્તાય જેવો ચઝદાન પરસ્ત-ઉરમાનથી ખન્નેસ્ત અને પીલમસ્ત જેવાઓ,

કેર્માનથી બહાદુર સવાર પીરશહ-અને શીરાઝથી સામ અને અરફન્દિ-ચાર જેવાઓ.

એ સધળાઓ ખુસરુ તરફ ચાલવા લાગ્યા-તેઓનું સધળું લશ્કર અને સરદારો સધળા આ સાહઝાદાનેજ શોધનારા બન્યા.

દરેક જણે બોલવા લાગ્યો, કે “એ પાદશાહના બેટા-આ તાજ, તખ્ત અને કલાહ તનેજ જેબ આપે છે.

ધરાનમાંથી અને અરબેસ્તાનમાંથી-તલવારના મારનારા અને લડાયક સરદારોમાંથી,

જેટલા તું ચાહે એટલા તારી નજીક આવશે-તારાં બોદાઈ નૂર તારાં લશ્કરનો રેહબર બનશે.

તારે હવે ગુમસાન થવાની ધાસ્તી રાખવાની કાંઈજ અગત નથી-તું ખુશહાલ અને હસ્તે છવે સારી રીતે જિંદગી ગુઝાર.

આપણે થોડાક વખત રોકાર કરીશું-અને થોડાક વખત આઝરગોશ્વરુપ ૪૩૯ આતશ આગળ જઈ ક્યારે ગુઝારીશું.

ત્યાં નેક લોકોની માફકની સેતાયેશ કરીશું-અને આતશની ભળવણી કરનારા મેબેદો માફક નેયાયેશ કરીશું.

અગર ધરાન શેહરમાંથી ત્રણ લાખ માણસનું લશ્કર-તને હાનિ પુઝાડવા માટે સવાર થશે,

તો અમે સધળા તારી સામે પોતાનાં તન મરવા આપીશું-અને તેમ કપાઈ પોતા ઉપર ઉપકાર થયેલો સમજીશું.”

ખુસરુએ તેઓને કહ્યું કે “હું-પાદશાહ અને તે તરફની અંજુમનથી ધાસ્તી ભરેલો છું.”

મગર પીશે આઠગોશરૂપ આય સરાન
 યોયાધો સઉમનદાએ મરાન
 ખુરીદો મરા ચકસર ઇમન કનીદ
 કે પયમાને મન ઝીન સેપસ નેરકનીદ
 એખાશમ ખહીન મરૂં આ ઇમની
 નતરૂમ એ તીમારે અહુરીમની
 યહાન ચૂન શનીદન ગોકૂતારે ઊય
 હમહુ સુએ આઠર નેહાદન રૂય
 એખુઈન સઉમન આઠાન સાન કે ખાસ્ત
 કે મેહુરે તો આ હીદહુ દારીમ રાસ્ત
 ૪૪૦ ચુ ઇમન શુદ અચ નામદારાન નેહાન
 અહરૂ ફેરેસ્તાદ કારુઆગેહાન
 કે તા અચ યુરીએશ એ ગૂચદ પેદરૂ
 મગર આરએ નવ એસાહદ હેગરૂ
 ચુ એશનીદ હોરુચ કે ખુસ્તવ બેરકૂત
 હમઅનદર ઝમાન કસ ફેરેસ્તાદ તકૂત
 કે ગોસ્તહુમો અનૂયરા કર્દહુ અનદ
 ખએન્દાન કરીદન નાસૂદમનદ
 કે ઇન હરૂદ ખાલાને ખુસ્તવ યુદનદ
 અમદનગી દર જહાન નવ યુદનદ
 એચ ઇન હરૂદ યુદનદ ખીશાને ઊય
 અએન્દાન કરીદન બી ગોકૂતચૂય

મટે એ સરદાર! એ તમે આઠગોશરૂપ કેપ્લા આઠમ-આવે
 અને સખત સઉમન,
 ખાઓ અને મને સખળો નચિન્ત બનાવો-કે હવે પછી મને આપેહું
 વચન તમે તોડશે નહીં,
 તો હું આ ઝમીન ઉપર નચિન્ત બની રહું-અને એહરેમનની આફ-
 તથી પણ નહીં બીહું.”

તે પેહલવાનોએ જ્યારે તેની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે સખળાઓ
 આઠગોશરૂપના કેપ્લા તરફ ચાલ્યા.

અને જેવા તે શાહઝાદાએ માગ્યા તેવા સઉમન તેઓએ લીધા-
 કે “તારી તરફની વફાદારીને અમે પોતાની આંખોને જોડે બરાબર રાખીશું.”
 જ્યારે તે નામદારોથી પોતે નચિન્ત થયો ત્યારે છૂપી રીતે-એ તરફ
 બસુસો મોકલ્યા,

કે “તેના નાસવા મટે તેનો બાપ શું કહે છે-કદાચને તે વળી બીજે
 નવો ચારો તો નહીં કરતો હોય?”

હવે જ્યારે હોરમઝે સાંભળ્યું કે “ખુસર ચાલી ગયો”-ત્યારે તેજ
 વખત માણસોને શોતાખીથી મોકલી આપ્યાં

કે જેઓ ગોસ્તહમ અને અંદુયને ક્યદ પકડીને-વગર ફોકઠના બંધી-
 ખાનામાં ખેંચી ગયા.

કારણકે આ બેહુ જણા ખુસરના મામા થતા હતા-અને આખા દેશમાં
 મદનગીમાં વખણાયલા હતા.

એ સિવાય બીજા જે કોઈ કે તેના ખેશીઓ હતા-તેઓને પણ ગુપ-
 ચુપ બંધીખાનામાં ખેંચી ગયા.

ફેરેસ્તાદને હોર્નુઝ આઈન ગોશ-
 રૂપરા બા લશકર બજનગે બહરામ
 વ કોશતહુ શુદને આઈન ગોશરૂપ
 બદસ્તે હમસાયએ ખુદ.

હોરમઝે આઈન ગોશરૂપને લશકર સાથ બેહરામની
 લડાઈ માટે મોકલવો અને આઈન
 ગોશરૂપનું પોતાના સાથીના હાથ
 ઉપર માર્યું જવું.

ખઆઈન ગોશરૂપ આનહમાન શાહ ગોકૂત
 કે અચ રાય ફરીમો બા દરૂદ જોફત
 ચુ ઊ શુદ એ સાઝીમ બહુરામરા
 ચુનાન અનદએ ખુદો ખુદકામરા
 શુદ આઈન ગોશરૂપ અનદરીન રાહુ જૂય
 કે આન રાયરા ચૂન હેહદ રંગો યૂય
 બદ ગોકૂત આય શાહે ગર્દનફરાચ
 અખુનહાએ ચૂબીન એ મન શુદ દરાચ
 ૪૪૧ હમી ખૂને મન જૂયદ અનદર નેહાન
 ગુખોસ્તીન એ મન ગસ્ત તીરહુ રવાન
 મરા નચદે ઊ પાય કર્દહુ અખનદ
 ફેરેસ્તી મગર બાશદત સૂદમનદ
 બદ ગોકૂત શાહ ઇન ન કારે અનસ્ત
 કે ઇન કારે બદ ગર્દહુ અહુરીમનસ્ત
 સેપાહી ફેરેસ્તમ તો સાલાર બાશ
 બરજમ અનદરૂન દસ્ત બદારૂ બાશ

પછી પાદશાહે આઈન ગોશરૂપને કહ્યું-કે “આપણે ડહાપણથી દૂર
 પડ્યા છિયે અને દુઃખનાજ સાથી બન્યા છિયે.

ન્યારે ખુસર જતો રહ્યો છે ત્યારે આપણે બેહરામ જેવા આપ
 એખતયાર બનેલા અને કમીના ગોલામનો શું ઉપાય કર્યે?”

આઈન ગોશરૂપ એ વાતનો વિચાર કરવા પડ્યો-કે “એ બાબતનો
 નીકાલ કેવી રીતે કરવો?”

પછી તે બોલ્યો કે “એ ગર્દનફરાચ પાદશાહ!-એબીનની તકરાર
 મારેજ લીધે વધી પડી છે.

તે પોતાનાં હિલમાં મનેજ મારી નાખવાની ખાહેશ ધરાવે છે-મારી-
 થીજ તે પહેલાં ઝખમી જવનો થયો છે,

મટે મારા પગમાં બેઝી નાખી તેની નઝીક-મોકલી દે કદાચ તેમ
 કરવાથી તને ફાયદોજ થશે.”

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “એવું કામ કરવાનું બદ યુન્યાદ એહરેમનને
 લાયકનું છે, એ કામ મારું નથી.

હું એક લશકર મોકલવા માશું છું તેનો તું સરદાર બનને-અને
 લડાઈમાં બહાદુરી દેખાડે.

તુએતીની ફેરેત્તાથી ચકી રહ્યુંન્યૂન
બહાન તા એ બીનહ બસરૂં અન્દરૂન
અમરૂ મેહુતરી ભૂયરો તાલે તખ્ત
બેપીચહ બકેર્લમ અજ રૂએ બખ્ત
વગર હમરૂનાન વીચહ કેહુતર યુવહ
બકેર્લમથી આન રાય મેહુતર યુવહ
એ ગીતી ચકી બહુરહુ ઊરા હેલીમ
કોલાહે ચલાનથી અસર અર નેલીમ
બગીતી શુ બહુશમે જગી કમરેત
મરા ચાકરેત અરૂએ ચૂન રોસ્તમરેત
મરા ચકુસર અજ કારથી આગાહુ કુન
દેરગી મરવ રાહુ કૂતાહુ કુન
હમી સાખત આઇન ગોશરેપ ઈન સખુન
કુભ શાહે ફર્જાનહુ અકૂગનહુ યુન
ચકી મરૂહુ બહુ બરેતહુ અજ શહુરે ઊય
બઝેદાને શાહુ અન્દરૂન ચારહુ ભૂય
શુ બેશનીહ કાઈન ગોશરેપ સવાર
હમી રકૂત ખાહુ સુએ કાઝારૂ
કસીરા એ બેદાન બનચ્હીકે ઊય
ફેરેત્તાહ કય ગોઈ પયકારૂ ભૂય
એ શહુરેત ચકી બરેતહુ બેદાની અમ
બગઉહરૂ હમાના કે બુહ દાની અમ
મરા અર બેખાહી તો અજ શહુરૂયાર
દવાન બા તો આયમ દરીન કાઝારૂ
બપીશે તો બા ભન બેકુશમ બજગ
શુ ચાબમ રહાઈ એ બેદાને તગ
ફેરેત્તાહ આઇન ગોશરેપ આન જમાન
કસીરા બરે શાહે ગીતી દવાન
કે હમશહુરીએ મન બખન્દ અન્દરેત
બઝેદાન બખીમે ગઝન્દ અન્દરેત
અમન બખશહ ઊરા જહાનદાર શાહુ
હમ અકૂનૂન હમી બા મન આયહુ આહુ
બહુ ગોઠૂત શાહુ આન બરે નાબેકારૂ
બપીશે તો દર કય કુનહ કાઝારૂ
ચકી મહે ખૂનરીએ બી કારો હોચહ
બેખાહી એ મન ચશમ દારી બમોચહ
બલીકેન કુનૂન જીન સખુન ચારહુ નીસ્ત
વગર જૂ બતરૂ મહે પત્યારહુ નીસ્ત
બહુ દાહ મહે બહુ આમીચરા
ચુનાન બહુ કુનેશ હોચહ ખૂનરીચરા
બેચાવરૂહ આઇન ગોશરેપ આન સેપાહુ
હમી રાન્દ ચૂન બાહુ લશકરૂ બરાહુ
બહીનગૂનહુ બર તા બહુદાન રસીહ
બભઈ કે લશકરૂ ફેરૂહ આવરીહ
બેપુર્સીહ તા જાન ગેરાનમાયહુ શહુરૂ
કે દારહુ હમી જખતરો ફાલ બહુરૂ
બહુ હરૂ કસી ગોઠૂત અખતરૂ રોનામ
બનચ્હે તો આયહ પઝીરહ સેપાસ
ચકી પીરૂ અજાન શહુરૂ બુહ નામભૂય
ગોશરાન બેચામહ બનચ્હીકે ઊય

પહેલાં એક કાસેને તેની આગળ મોકલી આપે-કે તે ભેય કે તેનાં માથામાં શું વિચાર ભરેલા છે ?

અગરને તે સરદારી, તાજ અને તખ્ત માગતો હશે-તો શેવટે તેણે નસીબ તેની તરફથી ફરીજ જશે.

પણ એ તે પહેલાંની માફક વફાદાર નોકર તરીકેજ રહેશે-તો તે વિચાર તેને શેવટે ફાયદાકારકજ થઈ પડશે.

આપણે તેને આ મુલકમાંથી એક હિસ્સો આપીશું-અને જેહાન પેહલવાનની કોલાહ તેનાં સર ઉપર મૂકીશું.

દુન્યામાં લડાયક બેહરામ જેવા ધણાજ થોડા હાય છે-તે ગમે એવો ફતતમ પેહલવાન જેવા ઝોરાવર હોય, પણ મારો તો તે નોકરજ છે.

મને તેનાં તમામ કામોથી જલ્દીથી વાકેફ કરાજે-ધીમે ધીમે ના જતો પણ રસ્તો જલ્દીથી કાપજે.”

તે દાના પાદશાહે જે સલાહ આપી તે પ્રમાણે બનવવા આઈન ૪૪૨ ગોશરેપ તેજારી કરવા લાગ્યો.

હવે તેનાં શેહરનો એક મહે જે પાદશાહનાં બંદીખાનામાં છટવાનો ચારો શોધતો કયદ પડેલો હતો,

તેણે બ્યારે સાંભળ્યું કે “સવાર આઈન ગોશરેપ-લડાઈ તરફ જવા ચાહે છે,”

ત્યારે તેણે બંદીખાનામાંથી કોઈને તેની નજદીક-મોકલી કહેવાડિયું, કે “ઓ લડાયક પેહલવાન !

હું તારાજ શેહરનો એક કયદી છું-તું પોતે મારી યુન્યાદને તો પિછાને છે.

એ તું અને પાદશાહ પાસેથી માગી લે-તો હું આ લડાઈમાં તારી સાથ આઉં.”

એ હું આ તંગ બંદીખાનામાંથી છટકારો પામું-તો તારી આગળ રહી લડાઈમાં જીવતોડ કોરોશ કરું.”

તેજ વખત આઈન ગોશરેપ એક જણને દેશના પાદશાહ આગળ દોડતો કે મોકલી કહેવાડિયું,

કે “મારો એક ગામવાસી કયદમાં છે-જે તારાં બંદીખાનામાં ધાસ્તી અને ગુસ્સાનમાં રહેલો છે,

તેને એ દેશનો રખેવાળ પાદશાહ અને બક્ષે-તો તે હમણા મારી સાથ આવવા તૈયાર છે.”

પાદશાહે તેને કહેવાડિયું કે “તે નાપેકાર બૂરો શખ્સ-તારી તરફથી ૪૪૩ તે શું લડાઈ કરવાનો હતો ?

તું મારી પાસે એક ખૂની, બેકાર અને ચોર શખ્સને માંગી લીયે છે અને તેનેથી લલાઇની આશા રાખે છે.

એકે તેના કરતાં વધુ આફતકારક બૂરો શખ્સ બીલે કોઇ નથી-તોપણ હાલ તારો સખુન રાખ્યા વગર છટકો નથી.”

એમ કહી તેણે તે બંદી ભરેલા બૂરાં કામ કરનાર ખૂની ચોરને તેને સ્વાધીન કીધો.

આઇન ગોશરેપ તે લશ્કરીને સાથે લીધો-અને લશ્કર પવનની મિસાલ રસ્તામાં ચાલવા લાગ્યું.

એવી રીતે હજાન સુધી જઈ પહોંચ્યા-અને એક ઠેકાણે લશ્કરને છાવણી નખાવી.

તે વખણાયલાં શેહરમાં પૂછપરછ ચલાવી-કે “કોઈ સેતારાની ચાલ અને ભવિષ્ય બહુવાનો હોનાર ધરાવે છે ?”

દરેક જણે તેને કહ્યું કે “ગુલ્શી-તારી આગળ આવશે અને તારો ઉપકાર કબૂલ કરશે.”

તે શેહરમાં એક નામદાર બુદ્ધો હતો-તે દોડતો કે તેની નજદીક આવી બેઠ્યો,

કે ચક્ર પીરહુ જન માયહુદાર ધરસ્ત
 કે યુધ મગર દીઘે અખતરસ્ત
 ૪૪૪ સખુન હરમે ચુયદ નખાશહ ભેજ આન
 ભેયુયદ હમહુ યુદની બીગુમાન
 શુ બેશનીઠ ગોકૂતારશ આઈન ગોશરપ
 હમઅન્દર જમાન કસ ફેરેતારો અરપ
 શુ આમહ ભેયુલીદશ અજ કારે શાહ
 વજાન ફે ભેયાવરહ હરકર ખરાહુ
 અજાન પસ બહુ ગોકૂત દર ગૂશે મન
 યકી લખ ભેયુખમાન કે તા હુશે મન
 બહેસ્તાર ખર આયહ એ તીરહુ તનમ
 વગર ખરેતહુ અજ ખન્નરે દુશ્મનમ
 હમી ગોકૂત બા પીરહુ જન રાએ ખીશ
 નેહાન કહેહુ અજ હર કસ આવાએ ખીશ
 મેયાન અન્દરન મરહુ ફેરા એ શાહ
 રહાનીહ બા ઊ ભેયામહ ખરાહુ
 બપીશે અને ફાલ જન ખર ગુજસ્ત
 બમેહુતાર નેગહુ કહો અન્દર ગુજસ્ત
 બહુ પીરહુ જન ગોકૂત કીન મરહુ કીસ્ત
 કે અજ જખમે ઊ ખર તો બાયહ ગેરીસ્ત
 પસન્દીદહુ હુશે તો ખર દસ્તે ઊસ્ત
 કે નહુ મલ્લ અદશ અગીતી ન પૂસ્ત
 ૪૪૫ શુ બેશનીઠ આઈન ગોશરપ ઇન સોખુન
 બયાહ આમદશ ગોકૂતહાએ કોહુન
 કે અજ ગોકૂતે અખતર શેનાસાન શનીહ
 હમી કરહુ ખર ખીશતન નાપદીહ
 કે હુશે તો ખર દસ્તે હમસાયઈ
 યકી બી તબારીઓ બી માયઈ
 ખર આયહ ખરાહે દરાજ અન્દરન
 તો ચારી કુની ઊ બેરીજહત ખૂન
 વરા હદયહુ દારો ગુસી કરહુ જૂદ
 વજ અન્દીશહા ખુદો ખાબશ નખૂદ
 યકી નામહુ બેનેશત નજદીકે શાહ
 કે ઇન્રા કે બરકાશતમ મન એ રાહુ
 નખાયસ્ત કહેન એ એન્દાન રહા
 કે ઇન બહતાર અજ બચએ અબહહા
 હમી ગોકૂત શાહુ ઇન સખુન બા રહી
 રહીશ નખુદ ફરે શાહનશાહી
 શુ આયહ બેફર્માય તા દર જમાન
 ભેયુરરહ અખન્નર સરશ બહગમાન
 નબેશતો નેહાહ અજ બરશ મોહરે ખીશ
 શુ શુદ ખુશક હમસાયહુરા ખાન્દ પીશ
 ૪૪૬ ફેરાવાનશ બેસ્તૂદો અખશૂદ ચીજ
 બસી પુર મનેશ આફરીન ખાન્દ નીજ
 બહુ ગોકૂત ઇન નામહુરા દર નેહાન
 બેખર જૂદ નજદીકે શાહે નેહાન
 શુ પાસોખ કુનહ જૂદ પીશે મન આર
 નેગર તા નખારી બરે શહુરયાર
 અજ બેસ્તહ આન નામહુ મહે જવાન
 એ રહૂતન પુર અન્દીશહુ બુદશ રવાન

કે “અહીં એક સાથે જ્ઞાન ધરાવનારી બુદ્ધિ અઠરત છે—જેણી ગોચા
 સેતારાઓની આંખ જેવીજ છે.
 જે કાંઈ તેણી કહે છે તે સિવાય બીજું કશું થવુંજ નથી—બિશક કે
 તેણી સધળો બનવાનો બવાબ બરાબર કહેશે”
 જ્યારે આઈન ગોશરપે એવી વાત સાંભળી—ત્યારે તુરત તેણી માટે એક
 જબ્બને ઘોડો આપી મોકલ્યો.
 જ્યારે તેણી આવી ત્યારે તેને પાદશાહ માટે—તેમજ જે લશ્કર તે
 સાથે લઈ આવ્યો હતો તેને માટે પૂછ્યું,
 અને પછી તેણીને કહ્યું કે “મારા કાનમાં—તું અરસેથી કહે કે
 મારો છવ,
 આ સીઆહ શરીરમાંથી બિહાના ઉપરથી નીકળશે અથવા મારા
 દુશ્મનનાં ખજરથી ઝખ્મી થઈને નીકળશે?”
 તે એ પ્રમાણે પોતાના બેઠની વાત સધળા લોકોની અરસે પેલી
 બુદ્ધિ અઠરતને પૂછવા લાગ્યો.
 એવામાં પેલોજ માણસ જેને પાદશાહ પાસેથી છાડવીને પોતા સાથે
 લાવ્યો હતો,
 તે પેલી બુદ્ધિ ફાલ જોનારી અઠરત પાસેથી પસાર થઈ ગયા—તેણે
 પોતાના સરદાર તરફ જોયું અને પછી જતો રહ્યો.
 પેલી બુદ્ધિ ઈચ્છે આઈન ગોશરપને પૂછ્યું કે “આ માણસ કોણ છે?—
 કારણકે એનેજ હાથના ઝખ્મથી તને રડવું પડશે.
 તારા પસન્દગી પામેલો જન એનાજ હાથ ઉપર છે—એવો માણસ
 દુન્યામાં કાયમ રહેતોજ ના!”
 જ્યારે આઈન ગોશરપે આવી વાત સાંભળી—ત્યારે તેને અગાઉ સાંભ-
 લેલી વાતો યાદ આવી,
 કે જે તેણે તુજ્જમીઓથી સાંભળી હતી—અને જે પોતે ભૂલી જવા
 આવ્યો હતો,
 કે “તારું મોત એક નીચ ખાન્દાનના અને કંગાલ સાથીના હાથ
 ઉપરજ છે.
 વળી તે મોત દૂરદરાજ રાહમાં આવશે—તું તો તેને મદદ કરશે પણ
 તે તારું ખૂન કરશે.”
 પછી પેલી બુદ્ધિ ઈચ્છે હદયો આપી તુરત રવાના કીધી—તે કિંક
 ચિન્તાથી તેવું ખાવું પીવું કે બંધાવાતું જવુંજ રહ્યું.
 તેણે પાદશાહ ઉપર એક નામુ લખ્યું—તેમાં લખ્યું કે “આ માણસ
 જેને મેં રસ્તેથી પાછો ફેરવ્યો છે,
 તેને બંદીખાનામાંથી છુટતો કરવો જોઈતોજ નથી—કારણકે એ માણસ
 એક અઝહાનનાં બચ્ચાં કરતાં પણ વધુ ખૂશ છે.
 પાદશાહ તો એ વાત પોતાના ચાકરને કહેવા લાગ્યોજ હતો—પણ
 તે સમજવા માટે તે નોકરમાં કાંઈ પાદશાહી ઝગકાટ હતો નહીં.
 જ્યારે તે આવે ત્યારે તેજ વખત તું ફર્માવજે—કે જહાદ તેવું સર
 તલવારથી છાંટી નાખે.”
 એમ લખી તેની ઉપર પોતાની મોહર કીધી—જ્યારે તે મોહર સૂકાઈ
 ત્યારે પેલા પોતાના ગામવાસી સાથીને પાસે તેડ્યો.
 તેની ધણી તારીફ કીધી અને બહેશ પણ આપી—તેમજ ધણી મોઠાં
 મનની દુઆ પણ દીધી.
 પછી તેને કહ્યું કે “આ નામને ધ્રુપ રાખી—રોતાખ દેરાના પાદશાહ
 આગળ લઈ જા.
 જ્યારે પાદશાહ જે જવાબ દે, તે લઈ રોતાખ મારી નજીક આવજે—
 સંભાળજે પાદશાહ આગળ ધણી વખત થોભતો ના.”
 પેલા જવાબ મહે તેની પાસેથી તે નામુ લીધું—પણ તે લઈ જવા
 માટે તેનો છવ અદેશા ભરેલો બન્યો.

હમી ગોકૂત એવાનો બન્ને મરાન
કરીદમ ખસી ના ચમાનો ચરાન
રહાનીદ ચક્રદાન અઝાન સખી અમ
અઝાન ગર્ભી તીમારે બહુઅખી અમ
કુનૂન બાચ ગર્ભ સુએ તયસકૂન
બજીશ આયદ અન્દર તનમ મલ્લો ખૂન
અમાની હમી બૂદ બર રહુ નેજન્દ
પસ અચ નામએ શાહુ યુક્રશાહ બન્દ
ચુ આન નામએ પહુલવાનરો બેખાન્દ
એ કારે જહાન દર રોગેકૂતી બેમાન્દ
કે ઇન્ મેંદ હમસાયહુ જાનમ બેખાસ્ત
હમી ગોકૂત ઇન્ મેહુતરીરા સજાસ્ત
અખૂનમ કુનૂન ખુદ રોતાબ આમદશ
મગર યાદ અઝીન્ બહુ અખાબ આમદશ
બેબીનહ કુનૂન રાહો ખૂન રીખતન
બેયાસાયદ અચ રન્ને આવીખતન
પુર અન્દીશએ દેલ એ રહુ બાચ ગશત
ચુતાન શુદ કે આ બાહ અખાચ ગશત
ચુ નજીકે આન નામવર શુદ એ રાહુ
કરીરા નદીદ અન્દરાન બારુગાહ
નેશસ્તહુ અખયમહુ દર આઇન્ ગોશસ્ત
ન કેહુતર અરે ઊ ન શમશીરે અસ્ત
દેલશ પુર એ અન્દીશએ શહુરયાર
બદાન તા એ પીશ આરદશ રૂચાર
ચુ હમસાયહુ આમદ અખયમહુ દરેન્
બેદાનેસ્ત ફ દસ્ત ચાઝદ અખૂન
અશમશીરે જહ દસ્ત ખૂનરીચ મરુદ
જહાનજૂય અન્દી બર લાબહુ કરુદ
હમી ગોકૂત કય મેંદ ગુમ કર્દેહુ રાહુ
ન મન્ ખાસ્તમ રૂકાહુ જાનત એ શાહુ
ચુનીન્ દાદ પાસોખ કે ગર ખાસ્તી
એ કર્દમ કે બહુ કર્દન આરાસ્તી
બેઝદ ગર્દને મેહુતરે નામદાર
સર આમદ બર અચમે હમ કાઝાર
એ અયમહુ બર આવરુદ પુર ખૂન સરશ
કે આગહુ નયુદ જાન સખુન લશકરશ
મખાદા કે તનહા યુવદ નામજૂય
બવીજહુ કે દારદ સુએ જન્મ રૂચ
ચુ અચ ખૂને આન કોશતહુ બદનામ શુદ
હમી તાખત તા પીશે બહુરામ શુદ
બહુ ગોકૂત ઇન્કુ સરે દુશમનત
કે ઊ બહુસોગાલીદહુ ખુદ બર તનત
ચુ આ લશકર આમદ હમી પીશે તૂ
નયુદ આગહુ અચ રાએ કમ બીશે તૂ
બેપુર્સીદ બહુરામ કીન મરુદ કીસ્ત
બરીન સર બગીતી કે ખાહદ ગેરીસ્ત
બહુ ગોકૂત આઇન્ ગોશસ્તે સવાર
કે આમદ બજન્મ અચ દરે શહુરયાર
બહુ ગોકૂત બહુરામ કીન્ પારસા
બદાન રૂકાહુ બૂદ અચ દરે પાદશા

તે બાલવા લાગ્યો કે “મેં ધણીક મોજમઝાહના લોગે બંદીખાનું
અને ભારી બંદ લોગબ્યા છે.

હવે જ્યારે યઝદાને મને તે સખી, આફત, દુઃખ અને ખૂરાં નસી-
બથી છોડવ્યો છે,

ત્યારે હું તયસકૂન તરફ પાછો ફરું-તો તેથી મારાં શરીરમાં મારું
મગઝ અને લોહી ઉકળી આવે છે.”

તે થોડોક વખત રસ્તામાં ગમગીન બની થોભી ગયો-પછી પાદશાહને
માટેનું તે નામુ ઉપેડયું.

જ્યારે તેણે તે પેહલવાનનું નામુ વાંચ્યું-ત્યારે હુન્યાનાં કામથી
અજબ રહ્યો,

કે “એજ મારા પડોસીએ મને જીવતદાન અપાવ્યું-એજ બાલવા
લાગ્યો હતો કે એ તો સરદારીને લાયકનો છે.

અને તેજ હવે મારાં લોહીનો તલબગાર બન્યો છે-કદાચ એને મારી ૪૪૦
ખૂરાઇ સ્વપ્નામાં યાદ આવી હશે.

હવે એ ખૂન કરવાનોજ રસ્તો બેશે-અને તોજ એ દુઃખથી અને
લડાઇથી આસાયેરા લેશે.”

એવી રીતનાં વિચાર બધાં દિલે તે રાહમાંથી પાછો ફર્યા-તું કહે
ગયા પવનનેજ સાથી બની ગયા.

ત્યારે માર્ગમાંથી તે નામવરની નજીક આવ્યો-ત્યારે તેની દરબારમાં
કોઈ બીજને બેચા નહીં.

આઇન ગોશસ્ત એકલો તમ્બુમાં બેઠો હતો-તેની આગળ કોઇ નોકર
કે તેની તલવાર કે તેનો થોડો કાંઈ પણ હતું નહીં.

તેનું દિલ પાદશાહનાજ વિચારથી ભરપુર હતું-કે બેઠેથે અમાનો તેને
આગળ શું દેખાડે છે ?

જ્યારે પેલો તેનો પડોશી પાછો તમ્બુમાં આવી લાગ્યો-ત્યારે આઇન-
ગોશસ્ત પામી ગયો કે તે મારાં લોહીમાંજ હાથ ખરડશે.

તેવામાં તે ખૂનીએ તલવાર ઉપર હાથ નાખ્યો-આઇન ગોશસ્તે તેની
ધણી આલેઝી કીધી.

તે બાલવા લાગ્યો કે “ઓ ગુમરાહ શખ્સ !-શું મેં તને પાદશાહ
પાસેથી જીવતદાન નથી અપાવ્યું ?”

તેણે જવાબ દીધો કે “અગરએ તે મને જીવતદાન અપાવ્યું-તો પછી
મેં એવું તે શું કીધું કે તું આવી ખૂરાઈ કરવા તૈયાર થયો ?”

એમ કહી તે નામદાર સરદારની ગર્દન છાંટી નાખી-અને તેની ઉપર ૪૪૮
ખુશીની મજલેસ અને લડાઇ એ બંનેનો અંત આવ્યો.

પછી પોતે તેનું લોહીથી ગગડતું માથું તમ્બુમાંથી બાહરે લાવ્યો-
કારણકે આ વાતથી તેનું લશકર ખબરદાર નહીં હતું.

એવું કહી ના બનતું કે એક સરદાર તેમાં ખાસ કરીને જે લડાઇ
ઉપર જતો હોય, તે પોતે કેથે એકલોજ રહે.

જ્યારે તે આ ખૂન કરીને બદનામ થયો-ત્યારે તે બેહરામ આગળ
ગયો, ત્યાં સુધી દોડવા લાગ્યો.

તેણે બેહરામને કહ્યું કે “લે, આ તારા દુશ્મનનું માથું-કે જે તારાં
શરીરનો દુશ્મન બન્યો હતો.

જ્યારે તે લશકર લઇ તારી આગળ આવતો હતો-ત્યારે તે તારા કમ
ઝયાદા વિચારથી વાકેફ ન હતો.”

બેહરામે તેને પૂછ્યું કે “આ કોણનું માથું છે ?-આ સર ઉપર
હુન્યામાં કોણને રડવું પડશે ?”

તેણે કહ્યું કે “એ સવાર આઇન ગોશસ્તનું માથું છે-કે જે ધરાની
પાદશાહની દરબારમાંથી તારી સામે લડવા આવતો હતો.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ પહરેઝગાર શખ્સ-પાદશાહની દરબાર-
માંથી એટલાજ માટે નીકળ્યો હતો,

કે બા શાહુ આરા દેહદ આશ્તી
અખાખ અન્દરૂન સરૂથ બદાશ્તી
૪૪૮ તે પાદાથ ચાબી હમ અફૂનૂન એ મન
કે અરૂ વ બેગેચદ બઝાર અન્થુમન
બેફરૂદ દારી બદન અરૂ દરથ
નઝારૂદ અરૂ ફેશવરેા ભરકરથ
નેચૂન અખતારા એન્દરૂ અરૂ દારૂ કરૂદ
હેલે મહે બદકારૂ બીદારૂ કરૂદ
સવારાનુ કે આઈનુ ગોશરપે સવારૂ
બેચાવદહૂ બૂદ અચ દરે શહૂરયારૂ
ચુ કારે સેપહૂબૂદ બકર્લામ શુદ
એ મરૂદમ બસી નચદે બહૂરામ શુદ
ગોશ્હી ચુએ ખુસવ આમદ એ શાહુ
તાની અન્દ રફૂતાન્દ નચદીકે શાહુ
ચુતાન શુદ કે અચ બી શખાની રમહૂ
પરાગન્દહૂ ગર્દહૂ અરૂએ હમહૂ

કે પાદશાહની સાથે અને સુલેહ કરાવે-તેવા શખ્સનું સર તે' મફ્ત-
તીમાં કાપી લીધું' છે.

મદે એનો બદલો તું હમણાજ મારી તરફથી મેળવશે-કે જેથી સખળી
અન્થુમન તારી ઉપર ઘણી કરી રહશે."

પછી તેણે દરવાઝા ઉપર એક થળી ઉભી કરવા ફર્માવ્યું-તે દેશના
અને ભરકરના લોકો તેને જોવા લાગ્યાં.

તે જોધે નસીબનાને જીવતો ફાંસીએ ચઢાવ્યો-અને એમ કરી બૂરી
કરણીનાં લોકોનાં દિલને ભગ્નત બનાવ્યાં.

જે સવારો કે બહાદુર આઈન ગોશરપ પાદશાહની દરબારમાંથી
લાવ્યો હતો,

તેઓમાંથી ઘણાક જણા જ્યારે તેઓના સરદાર માર્યા ગયા, ત્યારે
બેહરામની નજીક ગયા.

એક ટોળકી રસ્તામાંથી ખુસરૂની નજીક ગઈ-અને કેટલાક જણ પાદ-
શાહ તરફ પાછા ફર્યા.

જેમ બરફના તોફાનને દિવસે બરવાડ વગરનો ટોળો વીખરાઈ ભય
તેમ તે ભરકર વીખરાઈ ગયું.

અન્દરૂગીન શુદને હોરમુઝ વ
બસ્તને દરબાર બદરિનેયાનુ વ ફૂર
કર્દને અન્દરૂ વ ગોસ્તહમ ઊરા.

હોરમએ ગમગીન બની ધરિનીઓ માટે દરબાર
બંધ કરવી અને અન્દરૂ અને ગોસ્તહમે
તેને આંધળો બનાવવો.

:o:

:o:

ચુ આગાહી આમદ ચુએ શહૂરયારૂ
એ આઈનુ ગોશરપ આનુ ગવે નામદારૂ
એ અન્દરૂ દરબારૂ દાદનુ બેબસ્ત
નહીદથ કસી નીચ બા મય બદસ્ત
અરૂ આમદ એ આરામો અચ ખુદો ખાખ
હમી બૂદ બા દીદગાનુ પુરુ એ આખ
૪૫૦ બદરૂ અરૂ સખુન રફૂત અન્દી એ શાહુ
વઝાનુ હેશતને પર્દહૂ અચ બારૂગાહુ
ચકી ગોફૂત બહૂરામ શુદ જન્ગલૂથ
બતખતે ખુજોર્ગી નેહાદહૂસ્ત રથ
હેગરૂ ગોફૂત ખુસવ એ આઝારે શાહુ
હમી સૂએ ધરાનુ ચુઝારદ સેપાહુ
બેમાન્દહૂ અઝાનુ કારૂ ગોદાનુ શેગફૂત
વઝાનુ હરૂ કસી રાએ હીગરૂ ગેરેફૂત
ચુ અચ તથસફૂન અરૂ શુદ અચ ગોફૂતબૂથ
અઝાનુ પાદશાહી બેશુદ રન્ગો બૂથ
સરે અન્દગાનુ શુદ પુરુ અચ હદો કીન
ચુઝીદન્દ નકીનુ અબરૂ આફરીનુ
સેપાહુ અન્દકી શુદ બદરૂગાહુ અરૂ
જહાનુ તન્ગ શુદ અરૂ હેલે શાહુ અરૂ
બબન્દૂથો ગોસ્તહમ શુદ આગહી
કે તીરહૂ શુદ આનુ ફરૂરે શાહનુશાહી
હમહૂ બસ્તગાનુ બન્દ બરૂદાશતન્દ
ચકીરા બદાનુ કારૂ ખુમાશતન્દ

જ્યારે પેલા નામદાર પેહલવાન આઈન ગોશરપની ખબર પાદ-
શાહને પડી,

ત્યારે ગમગીનીથી તેણે પોતાની દરબારના દરવાઝા બંધ કીધા-ત્યારે
બાદ કોઇયે તેને હાથમાં મચળી જામ સાથ જોથાજ નહીં.

તેણે ખાણુ પીણુ અને અચરા આરામ પણુ છોડી દીધો-અને આંસુ
ભરી આંખો સાથ તે રહેવા લાગ્યો.

દરબારની બાહરે પાદશાહ માટે તેમજ દરબાર બંધ કરવા માટે
ઘણીક વાતો થવા લાગી.

એક બોલ્યો કે "બેહરામ લડાયક બન્યો છે-અને આ આપણું મોટા-
છતું તખ્ત જીતવા માટે નીકળી ચૂક્યો છે."

બીજે બોલ્યો કે "ખુસરૂ પાદશાહનાં દુઃખથી-ઈરાન તરફ ભરકર લઇ
આવે છે."

એવી એવી વાતોથી પેહલવાનો અજબ થયા-દરેક જણ પોત પોતાની
અટકળ કરવા લાગ્યું.

જ્યારે તથસફૂનમાંથી એવી વાતો બાહરે પડી-ત્યારે તે ઈરાનની પાદ-
શાહતનો દબદબો ધડી ગયો.

રૈયતનાં સર દુઃખ અને કીના ભરેલાં બન્યાં-તેઓએ તેની ઉપર
દોષા કરવાને બદલે લયનત પસંદ કીધી.

દરબાર ઉપરનું ભરકર કમી થઈ ગયું-પાદશાહનાં દિલ ઉપર જેહાન
તંગ બની.

હવે બંદૂચ અને ગોસ્તહમને ખબર મળી-કે તે શેહન્શાહી ઝળકાટ
આંખો પડી ગયો છે.

ત્યારે તમામ કચદીઓએ બેડી કાઢી નાખી-અને તેમાંના એક જણને
તે કામ માટે મોકલ્યો,

કે આન આમહી બાસ બુદ્ધ કે ચીરત
 કે જન્મ આવરાન બરુ દરે શાહુ ધીરત
 કે કારે જમાનહુ સુ આગહુ શુદ્ધ
 કે ફરમાન બેગશત-દા બી રહુ શુદ્ધ
 શોકસ્તનહુ જેઠાનો બરુ શુદ્ધ બોદીશ
 બરાન સોન કે હામૂન બરુ આમહુ બલુશ
 બશકરુ અન્દરુન હરુકે બુદ્ધ લશકરી
 બેમાન્દહુ બીઆરહુ અચ હરુ ફરી
 હમી રકૂત ગોસ્તહુ મો બન્દુય પીશ
 જેરેહુદારુ બા લશકરી સાએ ખીશ
 ચકાયકુ બદીદહુ બેગસ્તનહુ શરુમ
 સવારાન બદરુગાહુ રકૂતનહુ ગરુમ
 કે બાઝારુ પીશે સેપાહુ આમદનહુ
 દેલાવરુ બદરુગાહે શાહુ આમદનહુ
 પસ આનગહુ ચુનીન ગોસ્તહુ મો ગોસ્તહુ
 બલશકરુ કે ઈન બારુ નત્વાન શુમેરુદ્ધ
 કે ગરુ બશત બાહીદ બા મા ચકી
 મલુઈદ આઝમે શાહુ અન્દકી
 અગરુ બસત બાહીદ ચકુ ચકુ મેયાન
 બકીને બુઝોર્ગને ઈરાનેયાન
 કે હોરુચ અકોશતસ્ત બરુ બીચુનાહુ
 અઝીન પસ મરુશ નખાનીદ શાહુ
 બબાદાફરહુ આન બેયાઝીમ દસ્ત
 બરુ બરુ કુનીમ આમે ઈરાન કબસ્ત
 શુમારા બુવીમ અન્દરીન પીશરવ
 નેશાનીમ બરુ ગાહે ઊ શાહે નવ
 વગરુ ઈશ સુસ્તી કુનીદ અન્દરીન
 શુમારા સેપારીમ ઈરાન જમીન
 ચકી ગૂશઈ બસ કુનીમ અચ જહાન
 બચકુચુ બરાતીમ બા હમરહાન
 બગોઠુતારે ગોસ્તહુમ ચકુસરુ સેપાહુ
 ગેરેકુતનહુ નફીન બઆરામે શાહુ
 કે હોરુચ મબાદા ચુનીન તાજવરુ
 કે ઊ દસ્ત ચાઝહુ બખૂને પેસરુ
 બગોઠુતારુ ચુન શખ શુદ્ધ લશકરશ
 હમાનગહુ જદનહુ આતેશ અન્દરુ દરશ
 શુદ્ધ અન્દરુ અયવાને શાહનશાહી
 બનસદીકે આન શાહે બા ફરહી
 સુ તાજ અચ સરે શાહુ બરુદાશતનહુ
 કે તખ્તશ નેચૂનસારુ બુઝાશતનહુ
 નેહાદનહુ પસ દાહુ બરુ અશમે શાહુ
 શુદ્ધ આનશમએ રખશાન હમાનગહુ સેપાહુ
 વરા હમચુનાન જેઠહુ બુઝાશતનહુ
 બગબજ આનચે બુદ્ધ બારુ બરુદાશતનહુ
 ચુનીનસ્ત કેદારે અર્થે બલનહુ
 દેહ અન્દરુ સરાએ સેપનજ મબનહુ
 મહી ગબજ ચાબીમ અચ ગાહુ રન્જ
 પસ અચ હરુદ રકૂતન કે જાએ સેપન્જ

કે “તે વાતની ખબર કાઠે કે એ છું બનાવ બન્યા છે?—અને લડા-
 યોગમાંથી પાદશાહના દરવાજા ઉપર કાણુ કાણુ છે?”

જ્યારે તેઓ હમાનાનાં કામથી વાકેફ થયા—ત્યારે તેઓએ પાદશાહનાં ૪૫૨
 ફર્માનીથી સર ફેરવી આડે માર્ગે ઉતરી પડ્યા.

તેઓએ કયદખાના બાંજ નાખ્યાં અને શોર ઉઠાવ્યા—જેથી સધળું
 મથાન ભેસમાં આવ્યું.

શેહરમાં જે કાંઈ લશ્કર હતું—તે પણ દરેક તરફથી લાચાર બન્યું.

બન્દુય અને ગોસ્તમ કઢીવાળાં બખ્તર પેહેરેલાં લશ્કર અને પોતાના
 સધળા અસ્થાબ સાથ આગળ ચાલવા લાગ્યા.

સધળાઓએ પોતાની આંખમાંથી ચર્મ કાઢી નાખી—તે સવારે ચિતાળી
 કરતા દરગાહ તરફ ધસી ગયા.

તેઓ બાઝારમાં રહીને પાદશાહનાં લશ્કર સામે આવી લાગ્યા—અને
 હિમ્મત ધરી પાદશાહની દરગાહમાં ધુસ્યા.

પછી પેદલવાન ગોસ્તહુમે સધળાં લશ્કરને કહ્યું કે “આ બાબત
 તમેએ હલકી સમજવી નહીં જોઈયે

કારણકે જો તમે અમારી સાથ મળતા થવા માગતા હોવ—તો હવે
 તમે પાદશાહની બિદકુલ ચર્મ ના રાખો.

અંગરજે તમે સધળા ઈરાની બુઝેર્ગોના કીના ઉપર કમર બાંધવા
 માગતા હોવ,

કે જેઓને હોરમઝદે વગર ચુનાહે કતલ કીધા છે—તો હવે પછી તમે
 હોરમઝને પાદશાહ તરીકે ગણતા ના.

તેને શિક્ષા કરવા માટે આપણે હાય લગ્યાવ્યે—અને આ ઈરાનનું ૪૫૨
 પાણી તેની ઉપર કડવું હેઢરુ જેવું બનાવ્યું.

એ કામમાં અમે તમારા આગેવાન થઈશું—અને આપણે તેનાં તખ્ત
 ઉપર નવા પાદશાહ (યુસફ)ને બેસાડીશું.

જો તમે આ કામમાં જરા પણ સુસ્તી કરશો—તો ઈરાન હમીનને
 મુલક તમોને સોંપી દઈશું,

અને અમે આ જેહાનમાંનું બસ એક ખૂણ એખતયાર કરીશું—
 અને પોતાના સાથીઓ સાથ એક તરફ નીકળી જઈશું.”

ગોસ્તહુમના બાલવાથી તમામ લશ્કરે—પાદશાહના એવા એકાંતવાસ
 ઉપર લખાનત નાખી,

કે “હોરમઝ જેવા પાદશાહ હોતાજ ના!—કે જે પોતાના બેટાના
 ખૂન માટે હાય લગ્યાવે છે.”

એવી વાતોથી જ્યારે તેનું લશ્કર નફત બની ગયું—ત્યારે ટુરત પાદ-
 શાહની દરબારમાં આગ લગાડી દીધી.

તેઓ શેહનશાહી મેહલમાં તે ખોરેહ સાથના પાદશાહની નજદીક ગયા.

જ્યારે તેઓએ પાદશાહનાં સર ઉપરથી તાજ બંચકી લીધું—ત્યારે તેને
 તખ્ત ઉપરથી બિધે મસ્તક નીચે નાખ્યો.

પછી તે પાદશાહની આંખ ઉપર ડામ મૂક્યા—તે ઝળકતો ચેરાગ તેજ
 વખતે સીઆહ થયો (યાને પાદશાહ આંધળો બન્યો).

તેને તેવીજ હાલતમાં જીવતો છોડી ગયા—અને જે કાંઈ તેનો ખતારો ૪૫૩
 હતો તે લૂટી ગયા.

બુલદ આસ્માનનાં કામે એવીજ રીતનાં હોય છે—તું આ મુસાફર-
 ખાનારૂં કુન્યામાં ફિલ ના લગાડ.

આપણે તેનાથી કળી ખઝાનો મેળવ્યે છિયે કે કળી કુઃખી થઈયે
 છિયે—અને એ બન્ને મેળવ્યા પછી પણ આ ત્રણપાંચ દિવસની કુન્યા-
 માંથી ચાલીજ જવાનું છે.

અમર સહ યુવક સાથે અમર સહ હજાર
શુભસ્ત આન સંયુત્ કામદ અન્દર શુભાર

કસી ફે ખરીદારે નીકી શવહ
ન ગુચક ખરી તા ખરી નશનવહ

આપણી જિંદગી સો વર્ષની હોય કે લાખ વર્ષની હોય-બન્ને જે
પણ અંકનો હેસાબ થઈ શકે તેટલી જિંદગી હોય, તોપણ તે બાબતનો
વિચાર રખાયજ નહીં (કુન્યા છાડવી અરજ છે).

જે કોઈ શખસ કે નેશીનોજ ખરીદાર બને છે-તે ખરાબી ભર્યું બોલતો
નથી અને તેથી ખરાબ સંજુનો સાંભળતો પણ નથી.

ખુસરૂ*

પાદશાહીએ ખુસરૂ પર્વીઝ સીઓ
હરત સાલ ખૂદ આગાહ શુદને
ખુસરૂ અઝ કૂર શુદને હોરમુઝ
વ બર તખ્ત નેશસ્તન.

ખુસરૂ પર્વીઝની પાદશાહી આડત્રીસ વર્ષ હતી.
ખુસરૂનું હોરમઝના આંધળા થવા વિષે
વાકેફ થવું અને તેનું તખ્ત
ઉપર બેસવું.

હમાનગાહુ ગોસ્તહુમ બાઝરુગોશરેખ
બર અફગાહ મહી સખુક બા દુ અરેખ
કે દર સાખ બનચદીકે ખુસરૂ શવહ
અઝ ધરાન બઆગાહીએ નવ શવહ
ફેરેસ્તાદહુ આમદ બરે શાહે નવ
શુભસ્તહુ શમે તીરહુ અઝ માહે નવ
અઝ આશખ ગોકૂત આનચે દીદો શનીદ
જવાન શુદ યુ બર્ગે શુલે શમ્બલીદ
યુનીન ગોકૂત આન ફે એ રાહે ખરહ
બતીઝી એ બી દાનેશી ખુઝરહ
નતસેદ એ કેદારે અર્ખે બલનહ
શવહ એન્દગાનીશ ના સૂદમન્દ
ગરીન બહ કે ગોકૂતી ખશ આયહ મરા
ખુરો ખાખ દર આતશ આયહ મરા

તેજ વખત ગોસ્તહુમે આઝરગોશરેખ તરફ-બે ઘોડા સાથે આપી એક
માણસને ઉતાવળે દોડાવ્યો.

કે તે રાતો રાત ઈરાનથી આ નવી વધાર્ધ લઈ ખુસરૂની નઝદીકે બંધ.

તે જવાન શાહઝાદાની નઝદીકે કાસેદ આવ્યો-નવા મહિનાની એક અંધારી
રાત પસાર થઈ હતી (એટલે નવા ચાંદ પછી બીજો દિવસે કાસેદ આવી પુગ્યો).

તેણે તે ભેયલી અને સાંભળેલી આકૃત માટે સઘળું કહી સંભળાવ્યું-
એ સાંભળી તે જવાન મેથીનાં ફૂલની પાંદડી માફક ફિક્કો પડી ગયો.

અને બોલ્યો કે જે “કોઈ શખસ આકળાપણામાં બેવડફાઇને લીધે
હઠાપણના માર્ગથી ફરે,

અને ખુલ્લે આરમાનનાં કામોથી બીધે નહીં-તેની જિંદગાની ફેકટ
થઈ પડે છે.

તેં જે માઠી ખબર કહી તેથી જે મને ખુશહાલી લાગતી હોય-તો
મારું ખાલું પીલું અને અયશ આરામ દોઝખમાંજ જઈ પડજો !

* આ પાદશાહ હોરમઝનો છોકરો. આ પાદશાહ ઘણો બહાદુર, હિંમતવાન અને લડાયક હતો. બેહરામ ચોખીને
રચેલાં કાવતરાંનો ભોગ થઈ પડી અને ઈરાનથી નારી જવું પડ્યું હતું. પણ જ્યારે તેના મામાઓએ પોતાના બાપ હોરમઝને
આંધળો કર્યો, ત્યારે તેણે આવી ઈરાનની ગાદી લીધી. બીજી તરફથી બેહરામ ચોખીને પણ ઈરાનના પાદશાહ તરીકે ઓળખાવા લાગ્યો.
જેથી ખુસરૂને તેની સાથે લડાઇ કરવી પડી, જેમાં ખુસરૂની હાર થઇ આથી તેને નાસીને રૂમના કચસરનો આસરો લેવો પડ્યો.
કચસરની છાકરી મર્યામ સાથે પરણી ત્યાંથી એક ભારી લશ્કર લઈ બેહરામ સાથે લડાઈ કરવા આવ્યો, પહેલાં તો તેની હાર થઇ
અને બેહરામના હાથમાં કચદ પકડાતાં સરોશ ઈઝદ તેની મદદે આવી બચાવી લીધો. પછી બીજી વખત બેહરામ સાથે લડાઇ
કરી તેને હરાવી ઈરાનની ગાદી ઉપર પાછો બેઠો. કચસરે આપેલી લશ્કરી મદદના બદલામાં ખુસરૂને પોતાના બપાવા નોશીર-
વાને તેમજ બાપ હોરમઝે રૂમી પ્રતિા જે હાથ કર્યા હતા, તે પાછા આપી દેવા પડ્યા. આ પાદશાહે થોડાક વખત પુષ્કળ
બહોળલાલી વાપરી, પણ તેનું શેવટ બહુજ કંગાળ આવ્યું. તેની પડતીના વખતમાં તેનોજ છોકરો તેની સામે થયો. અને
છેલ્લે એક ઈરાનીનાજ ખૂની હાથનો ભોગ થઇ પડી માર્ગે લાગ્યો. આ પાદશાહે ઇ. સ. ૫૯૧ થી ઇ. સ. ૬૨૮ સુધી ૩૮ વર્ષ
રાજગાદી બોગવી હતી.

વહીકેન પેદર ચૂન અખૂન ચાખત દસ્ત
 ફર ધરાન નકદમ સરાએ નેશસ્ત
 હમ ઊરા કુનૂન ચૂન ચકી બન્દહ અમ
 સખૂન હરએ ચૂયદ નેચુશન્દહ અમ
 હમન્દર અમાન દાહ દેહ બા સેપાહ
 બકેદારે આતેશ બર આમહ એ રાહ
 બેતર્સીદ કચ વચ રસદ પીશતર
 જહાનગીર બહુરામે ચાન્દહ સર
 સેપાહી ખુદ અચ બદલો અદબીલ
 હમી રકૂત બા નામવર ખીલ ખીલ
 અચ અર્મીનિયહ નીચ અન્દી સેપાહ
 હમી તાખત ચૂન બાદ બા પૂરે શાહ
 ચુ આમહ બબલદાદ અચ આગેહી
 કે આમહ ખરીદારે તખતે મેહી
 હમહ શહર ઝાગાહી આરામ ચાકૂત
 જહાનનૂ અચ આરામ શાન કામ ચાકૂત
 પઝીરહ શુદ્દશ ખુઝગીને શહર
 કસીરા કશ અચ ખુરરમી બૂદ બહુર
 એ રહ ચૂએ અયવાને શાહ આમદન્દ
 અબર શાહ બર દસ્તાનહા ઝદન્દ
 એ હરચૂનહ ગાકૂતન્દો ખુસ્તવ શનીદ
 બદલે રાએ આન મેહુતરાન બરગુઝીદ
 નેહાદન્દ બર પીશગહ તખતે આજ
 હમાન તઉકે ઝરીને પુરમાયહ તાજ
 કે ફરસદહ બૂદન્દ બેરચાર શાહ
 બહીદહ બસી શાહ બર પીશગહ
 બશહર અન્દરૂન રકૂત ખુસ્તવ બદરહ
 બપીશે પેદર રકૂત બા બાદે સરહ
 ચેચૂચમ અઝીન ગુમ્બદે તીચ ગરહ
 કે હરગેચ નેચાસાયહ અચ કાર કરહ
 ચકીરા હમી તાજે શાહી દેહદ
 ચકીરા બદર્ચા બમાહી દેહદ
 ચકીરા બરહુનહ સરો પાયો દસ્ત
 ન આરામે ખુદો ન ભએ નેશસ્ત
 ચકીરા દેહદ તૂશહ અચ શહુદો શીર
 બેપૂશદ બહીબાએ બચ્ચો હરીર
 સરન્ભમ હરફ બખાક અન્દરન્દ
 બતારીક દામે હલાક અન્દરન્દ
 અગર ખુદ નઝાહી બેરદમન્દ મરહ
 નખૂદી વરા ફરે નન્ગો નખરહ
 નહીદી જહાન અચ યુનહ બેહુ યુદી
 અગર કેહુ યુદી મરહ અગર મેહુ યુદી
 કુનૂન રન્જ ફર કારે ખુસ્તવ બરીમ
 બખાનન્દહ ઝાગાહીએ નવ બરીમ
 ચુ ખુસ્તવ નેશસ્ત અચ બરે તખતે ઝર
 બેરકૂતન્દ હર કસ કે બૂદશ ગાહર
 ગેરાનમાયબાનરા હમહ બાન્દન્દ
 બરાન શાહે નવ ગઊહર અકૂશાન્દન્દ
 બમૂબેહ ચુનીન ગાકૂત કીન તાજે તખત
 નેચાબહ મગર મરહુમે નીકુબખત

પણ જ્યારે બાપે અને મારી નાખવાજ હાય લગ્નબાળી ત્યારેજ
 લાચારીએ હું મારું રહેકાણુ ધરાનમાં રાખી શક્યો નહીં.

બાકી હાલ પણ હું તેના એક ગોલામ જેવોજ છું-અને તે જે કાંઈ
 હોકમ ક્ષમિતે તે બળ લાવનારો છું.”

પછી તેજ વખતે તે ગમગીન દિલે લશ્કર લઈ ચિતાબી કરતો
 રસ્તે પડયો.

તે ડરતો હતો કે રખેને સર છટકાવનાર જેહાનજીત બેહરામ તેના
 કરતાં આગળથી પુગી ભય.

બદલ અને અદબીલનું એક લશ્કર-ટોળે ટાળું તે નામવર સાથ
 ચાલવા લાગ્યું.

આર્મીનિયામાંથી કેટલુંક લશ્કર-પાદશાહના બેટા પ્રસન્ન સાથ ઝડપથી
 દોડવા લાગ્યું.

જ્યારે બગદાદમાં તેના આવ્યાની ખબર પડી-કે “મોટાઈનાં તખ્તને
 ખરીદાર આવ્યો છે,”

ત્યારે તે ખબરથી તમામ શેહર શાન્ત પામ્યું-અને તેઓનાં શાન્ત
 પડવાથી દેશ જીતનાર પ્રસન્ન પણ નચિન્ત બન્યા.

શેહરના મોટાઓ અને જેઓ કે ખુશી ભોગવવાને લાયક હતા (યાને ૪૫૫
 દલલતમંદ હતા), તેઓ તેને સામા એસ્તેકબાલ લેવા ગયા.

રાહમાંથી તેઓ પાદશાહના મેહલ તરફ આવ્યા-અને શાહઝાદા સાથ
 કેટલીક વાતો કરવા લાગ્યા.

દરેક બાબત ઉપર તેઓ બોલ્યા અને પ્રસન્નએ તે સધળું સાંભળ્યું-
 અને તે સરદારોનો વિચાર તેણે દિલથી પસંદ કીધો.

તેઓએ દરબારમાં હાથીદાંતનું તખ્ત ગોઠવ્યું-તેમજ સોનેરી સાંકળી
 અને કીમતી તાજ ત્યાં મૂક્યું.

કે જે તખ્તો તાજ ધણીક પાદશાહોએ વાપર્યું હતું-અને તે તખ્ત
 ઉપર ધણીક પાદશાહોને જોવામાં આવ્યા હતા.

પછી પ્રસન્ન દુઃખી દિલે શેહરમાં ગયો-અને સર્વ હાય મારતો બાપની
 નજીક આવ્યો.

આ તેજ ચાલના ગુમ્બઝ માટે હું શું કહું?-કે તે તો પોતાનું કામ
 કરવાથી કદીબી યાકતો નથી.

તે એકને પાદશાહી તાજ પેહેરાવે છે-ત્યારે બીજાને દર્ચામાં માછલીને
 સ્વાધીન કરે છે.

એકને ઊઘાડે માથે અને ખુલ્લા હાય પગે રાખે છે-તેને ખાવાનો
 કરાર કે રહેવાની જગ્યા પણ મળતી નથી,

જ્યારે બીજાને મધ અને દૂધનો ખોરાક આપે છે-અને તેને કીમ્બા-
 બનાં, બાલના વણેલાં અને રેશમી કપડાં પેહેરાવે છે.

પણ શેવટે તો તે બન્ને જણા પાકમાંજ પડે છે-અને મોતની અધારી ૪૫૬
 બળમાં સપડાયલાજ હોય છે.

અગરને અકલમંદ માણસ પોતે પચદાજ નહીં થતે-તો તેને લડાઈ
 કરવાનો કે ક્રીસ્ટિ હાસેલ કરવાનો દંહાડો જેવોજ નહીં પડતે.

અગરને એક માણસ ગરીબ હતે કે તવન્ગર હતે-તોપણ જો તે
 શૂરઆતથીજ દુન્યા ભેતે નહીં તો તે ધણુંજ બેહતર થતે.

હવે આપણે પ્રસન્નની બાબત લખવાની મેહનત લઇએ-અને વાંચનારને
 નવી ખબરો આપે.

જ્યારે પ્રસન્ન સોનેરી તખ્ત ઉપર બિરાજ્યા-ત્યારે સધળા ખાન્દાની
 શખ્સો તેની પાસે આવ્યા.

સધળા બચી બુન્યાદના મોટાઓને બોલાવ્યા-જેઓએ આ નવા પાદ-
 શાહ ઉપર ગોહરોનો વધાવો કર્યા.

પછી પ્રસન્ન વડા વઝીર આગળ એ પ્રમાણે બોલ્યો, કે “આ તાજ
 અને તખ્ત-એક નેકબખ્ત માણસ સિવાય બીજો કોઈ મેળવી શકતો નથી.

અબાદા મરા પીશહુ જોજ રાસ્તી
કે બીદાહી આરહ હમહુ કાસ્તી
અબા હરુકસી રાએ મા બરુ બેહીસ્ત
એ બીદાહુ કંઈન સરે મા તેહીસ્ત
એ યજ્ઞદાન પઝીશકૂતમ ઈન્ તખ્તે નવ
હમીન્ રઉશનો માયહુવરુ અખતે નવ
૪૫૭ શુમા નીજ ફેલહા બકમીન્ નેહીહ
બહરુ કારુ બા મા સે પયમાન્ નેહીહ
અજ અઝેરુદને મરુદુમે પારસા
વહીગરુ કરીદન્ સરુ અજ પાદશા
સેવુમ દૂર બૂદન્ એ ચીઝે કંસાન્
કે દર્દેશ બુવહ સૂએ આન્ કંસ રસાન્
કે દર ગાહો બીગહુ કંસીરા બેસૂખત
અબીમાયહુ ચીઝી ફેલશ બરુ ફેરૂખત
કુનૂન્ દસ્ત અઝીન્ શોસ્ત બાયહ હમી
રહે રાસ્તી જોસ્ત બાયહ હમી
ફેગરુ હરુએ અજ મરુદુમી દરુબરહ
મરા આન્ પઝીરનંદહુ બાશહ બરહ
નબાશહ મરા બા કંસી દાવરી
અગરુ તાજે મન્ જોસ્ત અરુ અન્ગુસ્તરી
કેરા ગઉહરે તન્ બુવહ બા નેઝાહ
નબૂયહ સખુન્ બા કંસી જોજ બદાહ
નબાશહ શુમારા જોજ અજ ઈમની
નેયાઅમ બકેદારે અહુરીમની
હરાન્ કંસ કે બેશનીદ ગોકૂતારે શાહુ
હમી આફરીન્ ખાન્દ બરુ તાજે ગાહુ
૪૫૮ બેરકૂતન શાહ અજ બરે તખ્તે બીય
હમી આફરીન્ ખાન્દહુ બરુ અખતે બીય

સમ્બાઈ સિવાય મારો કોઈ બીજો પેશો હોતોજ ના-કારણકે બેદાહીજ
સધળે જવાલ લાવે છે.
દરેક જણ સાથે ભલાઈ કરવાનોજ અમારો વિચાર છે-કોઈ ઉપર
જુદમ ગુઝારવાથી અમારું સર પાલીજ છે.
આ નવું તખ્ત તેમજ પ્રકાશિત અને જોડું નસીબ પાક ચઢાવનાં
નામથીજ મેં કબૂલ કર્યુંજ છે.
તમે પણ મારા હોકમ ઉપર દિલ લગાડો-અને મને આ તણ
કામે કરવાનું વચન આપો.
એકતો પરહેઝગાર માણસને દુઃખ દેવાથી દૂર રહેવું-અને બીજું,
પાદશાહના હોકમથી સર ફેરવવું નહીં.
ત્રીજું, કોઈની ચીઝ ઝોર જુદમથી લેવી નહીં-કારણકે તેનું દુઃખ
પેલા લેનારને અર પુગે છે.
કે જે વખતે કે કવખતે કોઇને દુઃખ દઇને-ચોરીક માલ મિલકતથી
પોતાનાં દિલને ખુશી કરે છે.
હવે તમારે એવાં કામે કરવાથી હાય ધાવા જોઇયે-અને સમ્બાઇનોજ
માર્ગ પકડવો જોઇયે.
બીજું, જે કાંઇ કે ઈસ્તાનિયતની રીતને લાયકનું હશે-તેજ મારી
અક્લ પણ કબૂલ કરશે.
અગર કોઇ શખ્સ મારું તાજ માગે કે મારી પાસની મોહર માગે-
તોપણ તે શખ્સ સાથે મારે લડાઇ કરવી નથી.
જે કોઈનાં શરીરમાં જીવો ખવાસ અને જીવો ખુન્યાદ હોય છે-તે
કોઈની સાથે રાસ્તી સિવાય સખુન બોલતો નથી.
મારીથી તમેને નચિન્તાઈ સિવાય બીજું કાંઇ મળશે નહીં-હું એહરે
મંદીનાં કામે કરવા ઉપર હાય લગાવીશ નહીં.”
જે કોઇયે કે તે નવા પાદશાહનું બાપણ સાંભળ્યું-તેઓ તેનાં તાજ
અને તખ્ત ઉપર દુઆ કરવા લાન્યા.
તેઓ તેનાં તખ્ત આગળથી તેનાં ભલાં નસીબ ઉપર દોઆ કરતા
ખુશ ખુશહાલ પાછા ફર્યા.

આમદને ખુસરુ પીશે પેદર વ
પૂઝેશ ખાસ્તન.

ખુસરુનું બાપની નઝદીક આવવું અને
તેની માફી માગવી.

સેપહુબુદ ફેરહ આમહ અજ તખ્ત શાહ
હમહુ શખ્ એ હોરખુજ હમી કરુહ યાહ
થુ પેન્હાન શુહ આન્ ચાદરે આખૂનૂસ
અખૂશ આમહ અજ દૂર બાન્ગે બોઝસ
જહાન્ગીરુ શુહ તા બનચહે પેદર
નેહાનશ પુર અજ દર્દો ખસ્તહુ જોગરુ
થુ દીદશ બેનાલીહો બોરુદશ નમાજ
હમી બૂહ પીશશ અમાની દરાજ
થુ રૂએ પેદર દીહ ખુસરુ બદરહ
બરુઆવરહ અજ ફેલ ચકી બાદે સરુહ
બેખૂસીહ ચશ્મો સરો પાએ બીય
ફેલશ પુર એ ખૂન બૂદો પુર આખુ રૂય
બહુ ગોકૂત કંચ બાખુ બા અખત ચારુ
એ નઉરીરવાન્ દર જહાન્ ચાહઆરુ

પછી પાદશાહ તખ્ત ઉપરથી ખુશહાલ નીચે ઉતર્યા-આખી રાત
તેણે હોરમઝ માટેનીજ યાહ કર્યા કીધી.
ન્યારે પેલી કાળા રંગની ચાદર છપાઈ ગઈ-અને દૂરથી મરધાનું
વાસનું તેના કાનમાં આવ્યું,
ત્યારે દુન્યા છતનાર ખુસરુ બાપની આગળ ગયા-તેનું દિલ દર્દથી
ભરેલું અને જીગર ખૂબી થયલું હતું.
ન્યારે હોરમઝને જોયો ત્યારે તે રડી પડ્યો અને તેને નમન કીધું-
અને ધણો વખત તેની આગળ થોભી ગયો.
ન્યારે ખુસરુએ પોતાના બાપનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તેણે દિલમાંથી
એક સંદ હાય મારી.
તેણે તેની આંખ ઉપર, સર ઉપર અને પગ ઉપર બોસા લીધા-
તેનું દિલ ગમગીન અને ચેહરો આંસુથી ભરેલો હતો.
તે બોલ્યો કે “ઓ આ દુન્યામાં નોશીરવાનથી યાદગાર રહેલા
ખુખ્તાવર બાપ!

તો દાની કે અરૂ બુદ્ધિ પોતે તુ
અચૂત નખરતી કસ અંગોતે તુ
નેમર તા એ કમોઈ અકૂતન મરા
ધમ આમદ તોરા હેલ પુર અચૂ ખૂન મરા
અરૂ અચૂત કે કમોઈ દેહી અરૂ દરત
યકી બદલુ અમ પાસાખાન અરૂ સરત
નભૂચમ કોલાહો નખાહમ સોપાહ
બિહુરમ સરે ખીશ દર પીશગાહ
અદ ગોકૂત હોરુચ કે અચ પુર અરહ
હમી રૂએ સખતી એ મન યુગરહ
ન આન કસ કે ઇન કરૂદ માનહ દરાચ
એ મા યુગરહ હરૂએ રજરેતો નાચ
મરા આરૂ નચે તુ અરૂ એ ચીચ
અરીન અરૂ ફેચૂની નખાહીમ નીચ
અકી આન કે શખીરૂ હરૂ ખામદહ
કુની ગૂશે મારા અઆવાચ શાહ
વહીગરૂ સવારી એ ગદનકશાન
કે અચ રચમ દીરીનહ દારહ નશાન
અરે મન ફેરેતેતી કે અચ કાઝીરૂ
સખુન ગૂચેહો કર્દહ ખાશહ ચેકારૂ
હમાન નીચ દાનદહ મદી કોહુન
કે અચ શહુરયારાન ગુઝારહ સોખુન
નવેશતહ યકી દકૂતારૂ આરહ મરા
બહાન હોઈ સખતી સરૂ આરહ મરા
સેવુમ આરૂ આન કે ખાલે તો અનહ
પરેતેતહો ના હમાલે તો અનહ
નખીનહ અઝીન પસ જહાનરા અચમ
અરીશાન બેરાની અરીન સૂચ અચમ
અદ ગોકૂત ખુસ્તવ કે અચ શહુરયારૂ
મખાહ આન કે અરૂ અચે તુ સૂચવારૂ
નખાશહ વગરૂએહુ યુવહ અદ નેહાન
કે અદખાલે તુ દરૂ બાહ અચ નેહાન
વહીકેન નેગહુ કુન અરેકશાન રવાન
કે બહુરામે ચૂબીનહ શુહ પહલવાન
સોપાહરેત બા ઊ ફેચૂન અચ શુમારૂ
સવારાનો બોદાને ખજૂર યુઝારૂ
અગરૂ મા બગેરેતહુમ યાઝીમ દસ્ત
બઝીતી નેયાધીમ બએ નેશરેત
દેગરૂ આન કે બાશહ દબીરી કોહુન
કે અરૂ શાહુ ખાનહ યુઝરેતહુ સોખુન
સવારી કે પર્વદહુ બાશહ અચમ
બેદાનહ હમાન નીચ આધને અચમ
અઝીન હરૂ હમાન નવ ફેરેતેતમ યકી
તો બા દરહ પેશમાન મખાશ અનહકી
મહાન ઇન એ ગોરેતહુમ ઇન યહીસ્ત
એ ગોકૂતારો કેદારે નાબેશદસ્ત
હેલે તુ બહીન દરહ ખુસ્તેદ બાહ
હમાન બા બેરહ અખરૂ પચબંદ બાહ
અગરૂ દાદે ખુદ ચાબમ અચ રૂચગારૂ
એ ગોરેતહુમો બનૂએ નાસાચગારૂ

તું બણે છે, કે અગરૂને હું તારી પીઠે અહીં રહેલો હતો-તો કોઈ
શખસ એક સોચ પણ તારી આંગળીમાં લોપી શકતો નહીં.

બોલ, તું મને શું હોકમ કમોવે છે-તારે ભાગે ગમગીની આવી
છે ત્યારે મારે ભાગે ખૂન ભર્યું શરીર આપ્યું છે.

એ તું હોકમ આપે તો હું તારી નેગહબાની કરનારો તારા દરવાજા ૪૫૬
ઉપરનો એક ગોલામ છું.

મને તાજ પણ નથી ભેઈવું મને લશ્કર પણ નથી ભેઈવું-તારાં તખ્ત
આગળ પોતાનું માથું કાપી નાખવા તૈયાર છું.”

હોરમએ કહ્યું કે “ઓ ડહાપણુ બરેલા શખસ!-આ દુઃખી દિવસો
પણ મારી ઉપરથી પસાર થઈ ગયે છે.

પણ ને શખસે કે આવી ખૂરાઈ મારી સાથ કીધી છે તે લાગ્યો વખત
જીવશે નહીં-ને કાંઈ સુખ કે દુઃખ હોય છે તે આપણી ઉપરથી પસાર થઈ જશે.

મને તારી પાસેથી ત્રણ ચીજ લેવાની છે-એથી હું વધારે કાંઈ
ચાહતો નથી.

એક તો એકે રાજ સવારના પોહોરમાં-તારી વાતોથી મારા કાન
ખુશહાલ કરે.

બીજું એ કે બહાદુર શખસોમાંથી ને કાંઈ સવાર-કે નેને આગળી
લડાઈઓની વાતો યાદ હોય,

તેને તું મારી પાસે મોકલી આપે કે તે પોતાની લડાઈ માટેની-
તેમજ પોતે કીધેલા શિકાર બાબતની વાતો મારી આગળ કહે.

તેમજ કાંઈ છુટ્ટો વાકેફગાર-કે ને આગળા પાદશાહો માટેની વાતો
કરી બહુતો હોય,

તે કાંઈ લખેલી તવારીખ મારી આગળ લાવે-અને તે વાંચી સંભ-
ળાવી મારાં દુ.ખ અને દર્દને શાન્ત પાડે.

ત્રીજી ખાહેશ એ છે કે તારા મામાઓ છે-ને તારા નોકરો છે અને ૪૬૦
તારી સાથ રહેવા લાયકના નથી,

તેઓ હવે પછી આ દુન્યાને પોતાની આંખોથી નેહ શકે નહીં તેવા
બનાવ-તેઓ ઉપર તું આ મારી ગમગીની માટે યુસ્સો દેખાડ.”

ખુસરૂ બોલ્યો કે “ઓ પાદશાહ!-એવું કહી ના બનવું કે તારી
આંખો માટે કોઈ ગમગીન

નહીં બને, પછી ગમે એવો તે શખસ ભૂટે હોય-તારા દુશ્મનો
નેહાનમાંથી ગુમ થશે!

તોપણ તું જરા તારા રોશન જીવથી વિચાર કર-કે બેહરામ ચોખી-
નેહ એક પેહલવાન બન્યો છે.

તેની પાસે ગણતરી કરતાં વધારે લશ્કર છે-સવારો છે અને તલવાર
મારનારા પેહલવાનો પણ છે.

તેને વખતે કે ને આપણે ગોસ્તહમ સાથ લડાઈ કર્યે-તો દુન્યામાં
કેયે આપણને બેસવાની જગો પણ રહેશે નહીં.

બીજું ને તે કહ્યું કે કોઈ આગળા વખતનો યુન્શી હોય-કે ને બની
ગયલી તવારીખ પાદશાહ આગળ વાચી સંભળાવે,

તેમજ કાંઈ લડવૈયો કે ને લડાઈનાં મયાનમાંજ મોટો થયેલો હોય-
તેમજ સઘળી ખુશીની મજલેસની રાહ રીતોથી વાકેફ હોય તેવાને મોકલે,

તો તેવા શખસોમાંથી હું દર વખતે નવા નવા તારી ખિદમતમાં
મોકલીશ-તું આ તારાં દુઃખ માટે જરા પણ દિલગીર ના રહેતો.

તું આ કામ ગોસ્તહમ તરફથી થયલું ના સમજતો કારણકે એ ૪૬૧
બનાવ ખોદા તરફનો છે-એવું બેવકૂફી ભરી વાતોથી અને કામોથીજ બન્યું છે.

આ દુઃખમાં તારું મન ખુશહાલ રહેશે-તારાં ડહાપણુ સાથ સખરી
નેડાયલી હોશે!

અગર હું હમાનાથી ઈન્સાફ મેળવીશ-તો નાકાચક ગોસ્તહમ અને
બંધ્ય ઉપર,

જોખાહમ હમણે કીનએ ખીશતન
અપુરે સમાન શાન હેહમ બી કંદન
તો ખુશ બાશ અય પૂરે નૂશીરવાન
કે ભવીહ બાદા રવાનત જવાન
એગોકૂતીનો ગેયાન બેયામદ એ પીશ
નકરૂહ આશકારા અકસ રાએ ખીશ
પેસરૂ મેહરૂખાન તરૂ ખુદ અચ શહરૂચારૂ
અરીન દારેતાન હંદ ચકી હૂશ્યારૂ
કે ચારે જવાન ચર્ચો શીરીન સોખુન
એહ અચ પીરે નસતૂહ ગશતહ કોહુન
હોનરૂમનહ બા મરૂદુમે બી હોનરૂ
અફર્નમ હમ ખાકુ દારહ અસરૂ
વલીકેન એ આમૂખતાન ચારહ નીસ્ત
કે ગુયહ કે દાનાઓ નાદાન ચકીસ્ત
૪૧૨ અદાનેશ ખુવહ નીકુ ફર્નમે તૂ
અમીનૂ હેહહ ચરૂખ આરામે તૂ
ચુનાન ચૂન તાનતરા ખુરેશ હસ્તગીરૂ
એ દાનેશ રવાનરા ખુવહ નાગુઝીરૂ
અહરૂ કારૂ ચકહદાને પીરૂઝો પાકુ
જોખાનો મદારૂ અચ કમો ખીશ ખાકુ

આગાહી યાફતને અહરામ અઝ
ફૂર શુદને શાહ હોરમુઝ વ લશકરૂ
કશીદન અજન્ગો ખુસવ.

પોતાનો સધળો કીનો લઈશ-અને તેઓને કંદન વગરના બનાવી કુત
રાઓના ખોરાક તરીકે આપીશ.
ઓ નોશીરવાનના યાદગાર બેઠા! તું ખુશહાલ રહેજે-અને તારા
જીવ હમેશી જવાન રહેજે!”

તે એટલું બોલ્યો અને રડતો રડતો હોરમઝની આગળથી બાહરે
આબ્યો-તેણે પોતાનો બેદ કાઢ આગળ ઝાહેર કીધો નહીં.

પાદશાહના કરતાં તેનો બેટો વધારે દયાળુ હતો-એ બાબત ઉપર
એક દાના રાખસે એવી વાત કહી છે,

કે “એક આગળા વખતના બોહસિલા બુદ્ધા કરતાં-એક ચબરાક અને
મીઠા સખુન બોલનારો જવાન દોસ્ત ભલો.”

એક હુનરમંદ રાખસ હોનર વગરના રાખસની સાથ રોવટ તો પોતાનાં
સર ઉપર ખાકજ ધરાવે છે.

તોપણ હુનર શીખ્યા વગર છટકો નથી-કોણ કહે છે દાના અને નાદાન
બંને સરખાજ છે?

અકલથીજ તારૂં રોવટ સારૂં આવશે-ફરતૂં આસ્માન તારી આરામ-
ગાહ ગરેસ્માન બેહેસ્તમાંજ આપશે.

જેમ ખોરાક ચરીરને સંભાળી રાખે છે-તેમ વિદ્યા આત્માને અવશ્ય
જોધયે છે.

દરેક બાબતમાં તું ફતેહમદ અને પાક ચકદાનનેજ યાદ કરતો રહે
અને તે સાહેબ તરફથી કમ એવાદા બક્ષેશ માટે કાંઈ પણ ધારતી ના રાખ.

બેહરામનું પાદશાહ હોરમઝના આંધળા થવા
વિષે વાકેફ થવું અને ખુસરૂની લડાઈ
માટે લશકર લઈ આવવું.

ચુ બેશનીહ બહરામ કચ રૂચગારૂ
એ આમદ બરાન નામવરૂ શહરૂચારૂ
નેહાદનહ બરૂ ચશમે રઉશનશ દાઘ
એમોરૂહ આન ચરાધે દો નગેસ બખાઘ
પેસરૂ બરૂ નેશસ્ત અચ બરે તખ્તે બીય
બપાય અન્દરૂ આમદ સરે બખતે બીય
અઝાન માન્દ બહરામે યહ દરૂ રોગેકૂત
એપેચ્ચમોદો અન્દીશહુ અન્દરૂ ગેરેકૂત
એગોકૂતા કે આમદ મરા ગાહે જન્ગ
એગીરીમ ગીતી અમદી અચન્ગ
એફરૂમદ તા ફ્રેસ બીરૂન બરન્દ
દેરૂકશે ખુગોર્ગી બહામૂન બરન્દ
ખુનહુ બરૂ નેહાદો સેપહુ બરૂ નેશાન્દ
એ પયકારે ખુસવ ચુખુનહા બેરાન્દ
૪૧૩ સેપાહી અકેદારે ફૂહે રવાન
હમી રાન્દ ગોસ્તાખ તા નહરવાન
ચુ આગાહુ શુદ ખુસવ અચ કારે બીય
ધમી ગશત અઝાન તીચ બાઝારે બીય
ફેરેસ્તાહ બીદારૂ કારૂઆમહાન
કે તા બાચ જૂયન્દ કારે જહાન

ન્યારે બેહરામે સાંભળ્યું કે “ઝમાનાથી-તે નામવર પાદશાહ ઉપર
શું શું વીલ્યું?”

“તે લોકોએ તેની શૈશવ આંખો ઉપર ડામ મૂક્યા છે-અને તે આગ-
માનો બે નગેસના જેવો ચેરાગ ખુઝાઈ ગયો છે.

પાદશાહનાં તખ્ત ઉપર તેનો બેટો બેઠો છે-અને તે પાદશાહનું બખત
કચડાઈ ગયું છે,”

ત્યારે પેહલવાન બેહરામ અજબ રહ્યો-તેનો ચેહરો કરમાઈ ગયો અને
વિચારમાં પડ્યો.

તે બોલ્યો કે “મારે માટે લડાઈ કરવાનો વખત આવી પહોંચ્યો છે-
હવે હું મારી મર્દાનગીથી તમામ દેશ જીતી લઈશ”

પછી તેણે હોકમ કીધો કે “નગારાં બાહર કાઢે-અને મોટાજનો ઝુંડો
મયદાનમાં લઈ બન.”

તેણે સધળો લડાઈનો અસ્ખાબ લાધ્યો અને લશકરને સવાર કીધું-
અને તે લશકર આગળ ખુસરૂની લડાઈ માટેના સખુનો કહ્યા.

એ પ્રમાણે તે ચાલતા પહાડની મિસાલનું એક લશકર-વગર હરે
નહરવાન સુધી ચલાવવા લાગ્યો.

ન્યારે ખુસરૂ તેનાં કામથી વાકેફ થયો-ત્યારે તેનાં આવાં તેજ બાઝા-
રથી તે ગમગીન બન્યો.

તેણે હુશ્યાર ભડસો મોકલ્યા-કે જેઓ દેશના કારોબારની બબર
મેળવે.

બકારઆગહાન ગોકૂત કાર અચ તુષોસ્ત
 એ ભરકર હમણે કરૂં આયદ દુરોસ્ત
 કે બા ઊ ચકી આદ ભરકર બજન્
 વગર ગદ્દ ઇન્ કારે મા બા દેરન્
 દેગર આન્ કે બહુરામ દર કહ્યુગાહ
 યુવદ બીશતર યા કરાને સેપાહ
 યેગૂનહ નેશીનહ બહંગામે આર
 બરકૂતન્ કુનહ હીચ રાએ શોકાર
 બેરકૂતન્ કારઆગહાન અચ દરશ
 નબૂદ આગહ અચ રાએ ઊ ભરકરશ
 શુ રકૂતદો દીકદો બાચ આમદન્
 નેહાની બનચદશ કરાચ આમદન્
 કે ભરકર બહર કાર બા ઊ ચકીસ્ત
 અગર નામદારસ્તે ગર કૂદકીસ્ત
 હરાનગહ કે ભરકર બેરાનહ બરાહ
 યુવદ ચક્રમાન દર મેયાને સેપાહ
 ઝમાની શવદ બર સુએ મયમનહ
 ગહી બર અપે ગાહ પીશે બનહ
 ચકી દૂરબીન મરૂં જૂયાએ કાર
 બેદીદમશ આહેસ્તહ ગોદો સવાર
 હમણે મરુદમે બીશ દારહ બરાચ
 બબીગાનગાનશ નેયાચ નેયાચ
 બકેદારે શાહાન્ નેશીનહ બખાર
 અબા યચ દર દસ્ત જૂયદ શોકાર
 ભેચ અચ રચમે શાહાન્ નદાનહ હમી
 હમણે દકૂતરે દનહ બાનહ હમી
 સુનીન્ ગોકૂત પ્રસવ બદસ્તરે બીશ
 કે કારે દરાજસ્ત મારા બપીશ
 શુ બહુરામ બર દુશમન્ અરપ અકૂગનહ
 બદયા દેલે અચદહા બેશકનહ
 દેગર આન્ કે આઇને શાહનશહાન્
 બેયામૂખત કચ શહુરચારે જહાન્
 સેગુમ કશ કલીલહસ્ત ગૂઈ વઝીર
 શુનૂ રાયજન્ કસ નદારહ દબીર
 વજાન્ પસ બબન્દો ગોસ્તહમ ગોકૂત
 કે મા બા ધમે દરૂં બશતીમ ભેકૂત
 શુ ગોરૂંચ શાપૂરે ચૂન્ અન્દમાન્
 સેપહદારે અર્મીનેયહ દારમાન્
 નેશસ્તહ બા શાહે ઇરાન્ બરાચ
 યુગોગાને ફર્જાનહો રચમસાચ
 સુનીન્ ગોકૂત પ્રસવ બદાન્ મેહુતરાન્
 કે અચ સરફરાજાનો જન્ આવરાન્
 હરાન્ મધચ દૂરા બેરહ રઉશનસ્ત
 એ દાનેશ ચકી બર તનશ જઉશનસ્ત
 કસ આનરા નબુરહ મગર તીધે મગર
 શવદ મૂમ અઝાન્ તીધે કૂલાદો તરૂં

કુનૂ મન્ બસાલ અચ શુમા કેહુતરમ
 બરાએ જવાની જહાન્ નેરપરમ

ભસુસોને પ્રસન્નને કહ્યું કે “પહેલાં તમારે ભરકરનું કામ સધળું
 બરાબર કરવું જોઈએ.

બે આપણાં ભરકરનું કામ દીલમાં પડશે-તો લડાઈ કરવામાં ભરકર
 તેની સાથે મળી જશે.

બીજું એકે બેહરામ ધણે! ખરો ભરકરના વચલા ભાગમાં રહે છે કે
 ભરકરની આસપાસ ફરતો રહે છે?

દરબારને વખતે કેવી રીતે બેસે છે-સ્ત્રીમાં ચાલતાં કાંઈ શોકારનો પણ
 ઈરાદો કરે છે કે કેમ?”

ભસુસો તેની દરબારમાંથી ઉપડ્યા-આ તેના બેદથી તેનું ભરકર પણ
 અનલુ હતું.

ન્યારે પેલા ભસુસો ગયા ત્યારે સધળું જોઈ પાછા ફર્યા-અને ક્ષપી
 રીતે પ્રસન્ન આગળ આવ્યા,

અને બોલ્યા કે “ભરકરના શું મોઠા નામદારો કે શું નાનાંઓ સધળા
 દરેક બાબતમાં તેની સાથે એકમત છે.

ન્યારે તે ભરકર ચલાવે છે ત્યારે થોડાક વખત ભરકરની વચ્ચે રહે છે. ૪૬૪

થોડાક વખત જમણી તરફ, તો કોઈ વખત ડાબી તરફ અને કબી
 ભરકરના પાંછલા ભાગ તરફ જાય છે.

અમોને તે લાગ્યો વિચાર કરનારો, કૃત્સાહી, ધીરજ રાખનારો અને
 બહાદુર સવાર માલુમ પડ્યો.

તે પોતાના માણસો સાથેજ સધળી મસ્લહત કરે છે-તેને પારકાઓને
 બોલાવવાની હાજત પડતીજ નથી.

દરબારમાં તે પાદશાહોની માફકજ બેસે છે-જન્મમાં ચિત્તા વાધો
 સાથેજ શિકાર કરે છે.

પાદશાહોની લડાઈ સિવાય તે કાંઈ બીજું બહુતોજ નથી-તે સધળાં
 કલીલહ હમનહનાંજ દફતરો વાંચે છે.”

આથી પ્રસન્નએ પોતાના વઝીરને કહ્યું-કે “આપણી સામે એક મુશ્કેલ
 કામ આવી લાગ્યું છે.

કેમકે ન્યારે બેહરામ દુશ્મનો ઉપર થોડો ફેકે છે-ત્યારે તે દર્યામાં
 અઝદહાનું દિલ પણ કચડી નાખે છે.

વળી બીજું એકે તે દેશના પાદશાહથી શેહનશાહોની રીતભાત
 શીખ્યો છે.

ત્રીજું. ગોયા કલીલહ કેતાબજ તેનો વઝીર બન્યો છે-તેના જેવો
 સલાહકાર મુશી તો કોઈ પણ ધરાવતું નથી.”

ત્યાર પછી તેણે બંદૂચ અને ગોસ્તહમને કહ્યું-કે “હવે આપણે ૪૬૫
 ગમ અને દુઃખનાજ સાથી બન્યા છીએ.”

પછી ગોરૂંચ, શાપૂર અને અન્દમાન-તેમજ આર્મીન્યાનો સરદાર
 દારમાન,

અને બીજા મોઠાઓ દાનાઓ અને લડાયકો-ધરાનના પાદશાહ સાથે
 મસ્લહત કરવા બેઠા.

પ્રસન્નએ તે સરદારોને કહ્યું-કે “આ સરફરાજો અને લડાયકો!

જે કોઈ શખ્સનું બેનું કે રોશન અક્લથી બરપુર હોય છે-તેનાં
 શરીર ઉપર ગોયા દાનાઈનુંજ એક બખતર હોય છે.

અને તે બખતરને મોતની તલવાર સિવાય બીજું કોઈ કાપી ચકતું
 નથી-વળી તે બખતરથી ફેલાઈ તલવાર અને લોઠાંની ટોપ મોમ જેવાં
 નરમ થઈ જાય છે.

હાલ કું તમારા કરતાં હમરે નાનો કું-અને જવાનીને સબળે જેહા-
 નનો અનુભવ ધરાવતો નથી.

બેઝુઈ તા ચારએ કાર ચીરત
 બરીન બરતગીહા પુર આઝાર ધીરત
 બહુ ગોકૂત મુબેદ અનુશઠુ યુદી
 બેહી મલકશ ફરે તુશઠુ યુદી
 શુ પથદા શુદ ધન રાએ ગર્દનહુ હંદુર
 ખેરદશ બેઅખરીદ બર ચાર અહુર
 ૪૬૬ યકી અહુરહુ ચુ અહુરએ પાદશાસત
 કે ફરે ખેર પાદશાસા સઝાસત
 હેમર અહુરએ મરુદુમે પારસા
 સેદીગર પરસતન્દએ પાદશા
 શુ નજદીકુ આશાહ બશાહે નેહાન
 ખેર ખીરાતનરા નદારહ નેહાન
 કુનૂન અજ ખેર પારઈ માન્દ ખેરહ
 કે દાના વરા અહુરે હેહુકાન શુમોરહ
 ખેરહ નીસત બા મરુદુમે નાસેપાસ
 ન આનરા કે ઊ નીસત ચસદાન રોનાસ
 અમરુ બેલવહ શહુરચાર ધન સોપુન
 કે ગોકૂતરત બીદાર મદે કોહુન
 બચશમે દેહ અન્દર સપુન બેન્ગરહ
 અજ બર ખુરહ ચૂન બદેહ યુગરહ
 બહુ ગોકૂત શાહુ ધન સપુન અર અજર
 નવીસમ જોજ ધન નીસત આધનો ફર
 સપુન ગોકૂતને મુબેદાન ગઉહરસત
 મરા દર દેહ અન્દીશએ દીગરસત
 કે ચૂન ધન હો લશકર બરાબર શવહ
 સરે નીજહા બર હો પચકર શવહ
 ૪૬૭ નબારાહ મરા અચબુ કજ કબજાહ
 બેરાનમ શવમ પીશે રએ સેપાહ
 બેખાનમ બઆવાજ અહુરામરા
 સેપહુદારે નાપાકુ બહકામરા
 યકી ઝાસતી રૂય બેન્માયમશ
 નવાજમશ બેચારે બેસતાયમશ
 અગર ખુદ પઝીરહ સપુન બેહુ યુવહ
 કે ચૂન ઊ અદરગાહુ બર કેહુ યુવહ
 અગર જગ્ય જૂયદ મનમ જગ્ય જૂય
 સેપહુરા બરૂય અન્દર આરીમ રૂય
 હમહુ કારદાનાન બરીન દાસતાન
 કે ઊ ગોકૂત ગરતન્દ હમદાસતાન
 યુઝોર્ગાન બહુ આફરીન આન્દ
 વરા શહુરચારે જમીન આન્દ
 હમી ગોકૂત હર કસ કે અચ શહુરચાર
 એ તૂ ફર બાદા બદે રૂચગાર
 તારા બાહ ફીરઝીઓ ફરહી
 યુઝોર્ગીઓ દીહીએ શાહનશહી
 હમી ગોકૂત યુસવ કે ધન બાદો બસ
 શેકસતો જુદાઈ મબીનાહ કસ
 ૪૬૮ સેપહુરા એ અબદાહ બીરુન કંશીદ
 સરાપઈએ નવ બહામૂન કંશીદ

મટિ તમે કહો કે એનો ઉપાય શું છે?—આ કુખ બરેલા જખમોનો
 એલાજ કાણ છે?

વઝીર બોલ્યો કે “તું ખુશહાલ રહેને!—લાલાં મગજનો દબદબો અને
 તોશો હાસેલ થને!

જ્યારે આ ફરતી કુન્યાનો બેદ ઝાહેર થયો (યાને કુન્યાની રખના
 ઝાહેર થઈ)—ત્યારે અકલને ચાર ભાગમાં વહેંચી નાખી.

તેમાંથી એક ભાગ પાદશાહોનાં નસીબે આબ્યા—કારણકે ખેરહ અને
 અકલ એ પાદશાહોનેજ થઈ છે.

બીજો ભાગ પરહેઝગાર શખ્સની પાંતીએ આબ્યા—ત્રીજો હિસ્સો
 પાદશાહના વફાદાર નોકરને મળ્યો.

જ્યારે અકલ દેશના પાદશાહ પાસે રહે છે ત્યારે તે પોતાને જૂપા-
 વતી નથી.

હવે અકલનો એકજ ભાગ બાકી રહ્યો—અને જેને અકલમદ શખ્સે
 ખેડુતાના ભાગ તરીકે ગણ્યો છે.

એહસાન નહીં માનનારો શખ્સ તેમજ જે કોઈ ખોદાની પરસેશ
 નહીં કરતો હોય, તેઓમાં અકલ હોતીજ નથી.

અગરને આ ઉપલી વાત કે જે એક બાહોશ યુદ્ધાએ કહી છે, તે
 પાદશાહ સાંભળે,

તો તે વાતને અંદરની આંખોથી તે જોશે—અને જો તેનાં હિલમાં
 અસર કરશે, તો તેથી તેને ફાયદો થશે.”

પાદશાહ બોલ્યો કે “જો એ બોલોને હું સોનાની સીઆહીથી—લખી
 લઈ” તો તે લાયકજ છે.

દાનાઓનું બેલકું મોતીની કીમતનું હોય છે—તોપણ મારાં હિલમાં
 કાંઈ જુદોજ વિચાર આવે છે,

કે જ્યારે આ બન્ને લશ્કર સામા સામી થાય—અને નેઝાની નોકો
 મિથુન શશિએ પુગે,

તે વખતે કલબગાહમાંથી બાહેર આવી જો હું દુરમનનાં લશ્કરની
 સન્મુખ જઈ” તો મને કશું હલકું લાગવાનું નથી.

પછી તે હઠીલા નાપાક સરદાર બેહરામને હાંક મારીને બોલાઈ.”

તેની સાથ સલાહ કરવા મટિ પોતાની ઈચ્છા દેખાડું—તેને ધણું
 નવાજું અને તેની વખાણ કરું.

અગરને તે મારી વાત કબૂલ કરે તો ઠીક થાય—કારણકે તેના જેવો
 એક બહાદુર આપણી દરબારનો તાબેદાર અને.

પણ જો તે લડવાજ માગશે તો હું પણ લડાયક બનીશ—અને આપણાં
 લશ્કરને તેની સામે લાવીશ.”

ખુસરૂએ જે વાત કહી તે ઉપર સંધળા વઝીરો એકમત થયા.

યુઝોર્ગીએ તેની ઉપર દુઆ કીધી—અને તેને “કુન્યાનો પાદશાહ” કહ્યો.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “ઓ પાદશાહ!—અમાનાની ખૂરાઈ
 તારાથી દૂરજ હોને!

તને ક્તેહમંદી, ખોદાઈ ખેરહ, મોઠાઈ અને શેહન્શાહી તાજ હોને!”

ત્યારે ખુસરૂ બોલવા લાગ્યો કે “બસ એમજ થને!—આપણી ચિકિત્સ
 કે એકમેકની જુદાઈ કોઈ જોતુંજ ના!”

પછી તેણે બગદાદથી લશ્કર બાહેર કાઢ્યું—અને મયદાનમાં છાવણી
 નાખી.

હો લશ્કરુ થુ તન્મ અન્દર આમદ એ રાહ
અઢાન સુ સેપહુ છુદ આગીન સૂય શાહ

થુ રામએ જહાન શુદ અખમ અન્દરુન
મેયફરાન્દ કુદરે રામે કીરુ ગુન
તલાયહુ મેયામદ એ હરુદ સેપાહુ
કે દારદ એ બદ રાહે લશ્કરુ નેગાહુ
થુ અચ અન્દરે રુચ ખુચીખત રાખ
હમી તાખત તસાન દેલો ખુશુ લખ
તબીરહુ અરુ આમદ એ હરુદ સરાય
અદાન રઝમ ખુરશીદ ખુદ રહુતમાય
અગોસ્તહુમો અન્દુય કરુમદ શાહ
કે તા અરુ નેહાદન્દ અચ આહન કોલાહુ
થુનીન બા ખુગોગાને રહીશન રવાન
હમી રાન્દ તા અરમએ નહુરવાન
તલાયહુ અબહુરામ શુદ નાથુગીરુ
કે આમદ સેપહુ અરુ હો પરતાખ તીરુ
થુ મેશનીદ અહુરામ લશ્કરુ મેરાન્દ
જહાનુદીદગાનુરા બરે ખીશ ખાન્દ
નેશરત અચ બરે અખલકે ખુશુ દુમ
જહન્દહુ સરકાચ રૂઈનહુ સુમ
સેલીહશ યકી હેન્દવી તીલ ખૂદ
કે દરુ જખમ ચૂન આતેશે ખીલ ખૂદ
થુ અરુકે દુરોખશાન હમી રાન્દ અરેપ
અદસ્તે અપશ રીમન ઈજદગોશરેપ
થુ હમદાનગોશરેપો યલાનસીનહુ નીચ
બેરકૂતદ દેલ પુરુ એ કીનો સેતીચ
સે વરુકે દેલાવરુ એ ખાકાનેયાન
અદાન કીને ખુસ્તવ બેઅસ્તહુ મેયાન
પજીરેકૂતહુ હરુ સેહુ કે ચૂન રૂએ શાહુ
બેખીનીમ દુરુ અચ મેયાને સેપાહુ
અગરુ અસ્તહુ યા કોસ્તહુ ઊરા અસ્ત
બેયારીમો આસુદહુ શુદ કેશ્વરત
એ યકુ સૂય ખુસ્તવ દેગરુ પહુલવાન
મેયાન અન્દરુન અરમએ નહુરવાન
નઝારહુ અદાન અચ હો રૂયહુ સેપાહુ
કે તા પહુલવાન ચૂન શવહ નઝદે શાહ

ન્યારે બન્ને લશ્કર રાહમાંથી એકમેકની સામા આવી લાગ્યાં-ત્યારે
આ તરફનાં લશ્કરમાંથી સરદાર બેહરામ હતો અને પેલી તરફનાં લશ્કર-
માંથી પાદશાહ ખુસરુ હતો.

ન્યારે દુન્યાનો ચેરાગ ખૂપો થયો-અને કાળી રાતે પોતાનાં કુદકાં
ફેલાવ્યાં,

ત્યારે બન્ને લશ્કરમાંથી તલાયા બાહેર પડયા-કે દુશ્મનોથી લશ્કરનો
માર્ગ સાચવી રાખે.

પછી ન્યારે દિવસની તલવારથી રાત નાસી ગઈ-અને ધડકતી છાતીએ
અને સૂકાયલા હોઠે દોડવા લાગી,

ત્યારે બન્ને છાવણીમાંથી નગારાનાં આવાજ નીકળ્યા-તે લડાઈમાં
ખુરશીદ રેહનુમા બન્યો હતો.

પાદશાહ ગોસ્તહમ અને બંદૂયને ફમાયુ-એથી તેઓએ લોહાંની
કોલાહ સર ઉપર મેલી.

તેમજ બીજા રાશન જીવના ખુગોગેને સાથે લઈ તે નહુરવાનના ગરા
સૂધી ચાલવા લાગ્યાં.

આખેરે તલાયાએ બેહરામ પાસે જઈ કહ્યું-કે “લશ્કર બે તીરને
અંદાજે આવી લાગ્યું છે.”

ન્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેણે લશ્કરને આગળ ચલાવ્યું-
અને અનુભવી રાખસોને પોતાની નજદીક બોલાવ્યાં.

પછી કાળી પૂઢડીવાળો અખ્લક ઘોડો કે જે અચ્છા ફેદનારો, બુન્યાદી ૪૬૬
અને લોખંડી ખડીનો હતો, તે ઉપર પોતે સવાર થયો.

તેનું હથિયાર એક હિંદી તલવાર હતી-જે જે જખમ કરવામાં વીજળી
જેવી હતી.

તે ઝગકાટ ભરેલી વીજળીની માફક પોતાનો ઘોડો હાંકતો હતો-
તેના ડાબા હાથ ઉપર નાપાક ઇજદગોશરપ ચાલતો હતો.

તેમજ હમદાનગોશરપ અને યલાનસીનેહ પહુ-કીના અને લડાઈ
ભરેલાં દિલે ચાલતા હતા.

ખાકાનીઓમાંના ત્રણ બહાદુર ટુર્કીઓએ પહુ-ખુસરુની લડાઈ ઉપર
કમર બાંધેલી હતી.

એ ત્રણે જણાએ એવી કમ્બલાત લીધી હતી, કે ન્યારે અમે લશ્કર
વચ્ચેથી દૂર પાદશાહનો ચેહરો બેઠ્યું,

ત્યારે અગર તેને બાંધીને કે ચાતો કતલ કરીને તારી પાસે-લઈ
આવીશું અને તારો મુલક આસુદા થયેલાં કરીશું.”

એક તરફથી ખુસરુ અને બીજી તરફ પેહલવાન હતો-એ બન્ને વચ્ચે
નહુરવાનનો ચરમો આવેલો હતો.

બન્ને તરફનાં લશ્કરની નજર તે ઉપરજ હતી-કે “જેઠથે પેહલવાન
બેહરામ પાદશાહની નજદીક કેમ જાય છે?”

રસીદને ખુસરુ વ બહુરામ
બહમદીગરુ વ ગોફતુગુ બા
યકૂદીગરુ કંદન.

ખુસરુ અને બેહરામનું એક બીજા સામે
આવી લાગવું અને એક બીજા
સાથે ગોફતગો કરવી.

રસીદન્દ બહુરામો ખુસ્તવ બહમ
કુશાહહુ યકી રૂય દીગરુ દેઝમ
નેશરતહુ જહાનુદારુ અરુ બેન્ગે આજ
એ હરુશ એ યાફત અરુ સરુશ તાજ

હવે બેહરામ અને ખુસરુ એક બીજાની નજદીક આવી લાગ્યા-એક
ખીલેલા ચેહરાનો અને બીજો ગમગીન હતો.

પાદશાહ સફેદ ઘોડા ઉપર બેઠેલો હતો-તેનાં સર ઉપર સોનેરી અને ૪૦૦
ચાક્રતરુ તાજ હતું.

એ દીબાએ જરૂર કરી ચીની કબાઈ
 શુ ગોરૂદય પીથ અન્દરથી રજુનુમાય
 શુ બન્દુયો ગોરતલુમ ખરૂં હરતે શાહ
 શુ ખરૂં શહે બર્જાને જરૂરીન કાલાહ
 હમણે થરૂં ફરૂં આહનો સીમો જરૂં
 એ ચાકૂત પયદા ન જરૂરીન કમર
 શુ બહુરામ રૂએ શહનશાહ દીદ
 શુદ્ધ અજ ખેશમ રંગે શાખથી નાપહીદ
 વહાન પસ ચુનીન ગોરૂત બા સરૂકશાન
 કે ધન રૂપી જાહએ બહુ નશાન
 એ પતેતીઓ કુન્દી બમર્દી રસીદ
 તવાંગરુ શુદ્ધ ગોરૂદહુગહુ બરૂકરીદ
 પહીદ આમદશ ખત્ત બરૂ ગેઈ આજ
 ફરીદન શહી ગરત બા ગોર્જો તાજ
 બિયામુખત આધને શાહનશાહાન
 બજૂદી સરૂ આયદ બરૂ જી બરૂ જહાન
 સેપહુરા બરૂ આધને નૂરીરવાન
 હમી રાનદ ધન સેન્દે તીરહુ રવાન
 એ બીનીદ લશકરૂશરા સરૂબસરૂ
 કે તા કીસ્ત અઝીશાન ચકી નામવરૂ
 સવારી ન બીનમ હમી રજમબૂય
 કે બા મન હમી રૂય આરદ બરૂય
 બેબીનદ કુનૂન કારે મર્દાને મરૂદ
 તગે અરૂયો શમ્શીરે ગોર્દે નબરૂદ
 હમાન જખમે ગૂપાલો બારાને તીરૂ
 ખોરૂશી ચલાન બરૂ દેહો દારો ગીરૂ
 નદારૂ બરૂ આવરૂદગહુ પીલ પાય
 શુ મન બા સેપાહુ અન્દર આયમ એ બાય
 અજ આવાએ મા ફેલૂ રીજાન શવહ
 હેજએ દેલાવરૂ ગુરીજાન શવહ
 બખજરૂ બદર્યા બરૂ અફસૂન કુનમ
 હમણે આબહા સરૂબસરૂ ખૂન કુનમ
 બેગોરૂતો બરૂ અન્ગીપત અબલકુ એ બાય
 તો ગોરૂતી કે શુદ્ધ બારહુ પરશાન હોમાય
 ચકી તન્ગ આવરૂદગાહી ગેરૂકત
 બહુ માન્દહુ આન લશકરૂ અન્દર રોગેકત
 એ આવરૂદગહુ શુદ્ધ સુએ નહુરવાન
 હમી બૂદ બરૂ પીથ ફરૂરોખ જવાન
 તની અન્દ બા જી અજ ઇરાનેયાન
 હમણે બરેતાહુ બરૂ જન્ગે ખુસેવ મેયાન
 ચુનીન ગોરૂત ખુસેવ કે અજ સરૂકશાન
 એ બહુરામ ચૂબીન કે દારૂદ નશાન
 બહુ ગોરૂત ગોરૂદય કય શહુરૂયારૂ
 નેગહુ કુન બદાન ગોર્દે અબલકુ સવારૂ
 કબાયશ સપીદો હમાયલ સેપાહુ
 હમી રાન્દ અબલકુ મેયાને સેપાહુ
 જહાનદારૂ ચૂન દીદ બહુરામરા
 બેદાનેસ્ત અજ આધાજ ફર્જામરા
 બહુ ગોરૂત આન ફૂદ બૂને દરાજ
 નેશરેતાહુ બરાન અબલકે સરૂકશાજ

તેણે કસબી રેશમી કપડાંને ચીનાઈ ડગલો પહેરેલો હતો-ન્યારે
 ગોરૂદય તેની આગળ રેહનુમા તરીકે ચાલતો હતો.

પાદશાહના હાથ ઉપર બંદુય, ગોરતલમ અને સોનેરી કાલાહનો
 ખરૂં શહે બર્જાને બેવા બહાફરો હતા.

તેઓ સઘળા સોના, રૂપાં અને લોહાંમાંજ ગર્ક અનેલા હતા-તેઓએ
 બાધિલા સોનેરી કમરબંદ તે ઉપર જડલાં ગોહરોને લીધે દેખાતા નહીં હતા.
 ન્યારે બેહરામે શેહનશાહ ખુસરૂનો ચેહરો જોયા-ત્યારે ખીજવાટથી
 તેનાં મોઢાંનો રંગ ઉડી ગયો.

ત્યાર બાદ બેહરામે પોતાના બહાફર સરદારોને એ પ્રમાણે કહ્યું-
 કે “આ બદ ખુન્યાદ લોન્ડીનો જણેલો શખ્સ,
 હલકાઈ અને મૂખાઈમાંથી એક મર્દ બની ગયો છે-તવંબર બનીને
 લડાઇ કરવા ઉપર કમર બાંધી છે.

તેના સફેદ ચેહરા ઉપર નવા બાલ ઝૂટે છે-અને હાથમાં ગોર્ડ લઇને
 અને માથે તાજ મેલીને એક પાદશાહ ફરીદનજ બની ગયો છે.

તેણે શેહનશાહોની રીતભાત શીખી લીધી છે-પણ જલ્દીથીજ તેની
 આવી જિંદગી પુરી થઈ જશે.

એ સીઆહ જીવને શાહઝાદો શખ્સ નોશીરવાનની રીતભાત ઉપરજ
 પોતાનું લશ્કર ચલાવે છે.

તમો એનાં સઘળાં લશ્કરની તપાસ કરો કે એઓમાંથી નામદારી
 બચે? શખ્સ કોણ છે?

કારણ મને તો એક પણ સવાર એવો દેખાતો નથી કે જે થોડોવાર
 પણ મારો મુકાબલો કરી શકે.

હવેજ તે મર્દાને મર્દનાં કામે, ઘોડાઓની દોડધામ, શમ્શેર અને
 લડાયક પેહલવાનો જોશે.

તેમજ ગોર્જના જખ્મે અને તીરોનો વરસાદ-અને લડાઇ વખતેના
 પેહલવાનોના પોકારો તે જોશે.

હું ન્યારે લશ્કર સાથે હજી કઈ છું-ત્યારે લડાઈનાં મયદાનમાં કોઇ
 હાથી પણ ટકી શકતો નથી.

મારા આવાજથી પહાડ પણ તુટી પડે છે-અનેએક જબરદસ્ત ચિતો
 વાધ પણ નાસવા માટે છે.

મારી તલવારથી ગોચા દર્યા ઉપર હું બહુ ચલાવીશ-અને તેનાં તમામ
 પાણીનું લોહી કરી મૂકીશ.”

એટલું બોલી તેણે પોતાનો ઘોડો દપટાવ્યો-તું કહે ગોચા તે ઘોડો
 ઉડતું હોમા પક્ષી બની ગયો.

તેણે એક સાંકડું લડાઇનું મયદાન પસંદ કરી લીધું-તેને માટે તે
 લશ્કર પણ અજબ રહ્યું.

પછી તે લડાઈગાહમાંથી નહુરવાનના ચશ્મા તરફ ગયો-હરોલમાં તે
 મુખારક જવાન ચાલતો હતો.

તેની સાથે કેટલાક ધરાનીઓ પણ હતા જેઓ ખુસરૂ સામે લડાઈ
 કરવા તૈયાર થયા હતા.

ખુસરૂ બોલ્યો કે “ઓ મારા બહાફર સરદારો!-તમેમાંથી બેહરામ
 ચોખીને કોણે જોળ્યો છે?”

ગોરૂદયે તેને જવાબ દીધો કે “ઓ પાદશાહ!-તું પેલા અબ્બક
 ઘોડા ઉપર સવાર થયેલા પેહલવાને જો,

જેણે સફેદ જલ્મો પહેર્યો છે અને કાળો તલવાર લટકાવવાનો પટો
 બાંધ્યો છે-અને તે લશ્કરની વચ્ચે પોતાનો અબ્બક ઘોડો ચલાવે છે.”

પાદશાહે ન્યારે બેહરામને જોયા-ત્યારે તેણે શુરઆતથીજ તેનું શેવટ
 બળી લીધું.

ખુસરૂ બોલ્યો કે “શું પેલો લાંબો કાળો રંગનો જે સુંદર અબ્બક
 ઘોડા ઉપર સવાર છે તે?”

ચુનીન ગોઠત ગોઠત કાશી હમાન
 નબોઈસ્ત હરોચ બનીકી ગમાન
 બદ ગોઠત પ્રસન્ન કે આન કંચ પોસ્ત
 બેપુર્સી સપુન પાસોખ આરફ દુરોસ્ત
 હમાન કમ્બલ પીનીઓ ખાબીદહ અશમ
 દેલ આમદહ દારફ તો ગૂઈ બખશમ
 બહીદહ બેબીની મરૂરા બદસ્ત
 કે ઊ દર જહાન દુશ્મને ધજદસ્ત
 ન બીનમ હમી દર સરશ કેહતરી
 નેયાબદ કંચ ઊરા બકર્માન બરી
 વઝાન પસ બખન્દુયા ગોસ્તહમ ગોઠત
 કે બુક્રશાયમ ધન દાસ્તાન અચ નેહોઠત
 કે ગરૂ ખર નેયાયહ બનચદીકે ખારૂ
 તો ખારે ગેરાન સૂચે પોસ્તે ખરૂ આરૂ
 ચુ બેકીકત ચૂબીનહુરા નરૂદહ દીવ
 કુભ બીનહ ઊ રાહે ગયહાન બેદીવ
 હરાન દેલ કે અચ આચ શુદ દરૂદમન્દ
 નેયાયદશ પન્દે બુઝોર્ગાન પસન્દ
 ચુ દર જન્મ રફતી બસર શુદ સપુન
 નેગહ કરૂદ બાયહ એ સર તા બપુન
 કે દાનહ કે દર જન્મ ફીરૂચ કીસ્ત
 પુર અચ દરૂદ ગર લશકર અફૂચ કીસ્ત
 બહીન બૂનહ આરાસ્તહ લશકરી
 ચુ બહુરાને પર્ખાશબૂ મેહુતરી
 દેહઆગાહૂ મર્દી ચુ દીવી સુતોરૂગ
 સોપાહી બકેદારે ધુરૂદહ ગોરૂગ
 ગર અચદન કે ખાશીદ હમદાસ્તાન
 નાખાશદ મરા નન્ગ અઝીન દાસ્તાન
 બપુર્સેશ યકી પીશદસ્તી કુનમ
 અઝાન બેહુ કે દર જન્મ સસ્તી કુનમ
 અગર ચૂ બખન્દાહૂ ચાખમ સોપુન
 નવ આધન બહીદાશ ગર્દહ કોહુન
 એ ગીતી યકી ગૂશહૂ ઊરા દેહમ
 સોપાસી બદાદન બકૂ ખર નેહમ
 હમહૂ આશતી ગર્દહ ઇન જન્મે મા
 બહીન રમ્મગહૂ કર્દન આહન્ગે મા
 મરા ઝાશતી સૂદમન્દી બુવહ
 બેરહ બી ગુમાન બી ગઝન્દી બુવહ
 ચુ બાઝારૂગાની કુનહ પાદશા
 અચૂ શાહ ગર્દહ દેલે પારસા
 બદ ગોસ્તહમ ગોઠત કંચ શહૂરયારૂ
 અનૂશહૂ બેઝી તા બુવહ રૂઝગારૂ
 હમી ગઉહર અફૂશાની અન્દર સોપુન
 તો દાના તરી હરૂચે ખાહી બેકુન
 તો ખર દાદીઓ બન્દહૂ બીદાદગરૂ
 તો પુર મલ્કો ઊરા પુર અચ બાહ સરૂ

ચુ બેશનીહ પ્રસન્ન બેપચમૂદ રાહ
 ખરામાન બેયામહ બપીશે સોપાહ

ગોરૂદએ તેને કહ્યું કે “હા, તેજ-કે ને શખ્સે કહીપણ નેકી કરવાનો વિચાર કર્યોજ નથી.”

પ્રસન્ન બોલ્યો કે “તે વળી ગયલી કમરવાળો-કે જોને કાંઈ વાત પૂછે તો કરડોજ જવાબ દીયે.

તેમજ વાંકાં નાખવાળો અને ચૂંચી આંખોવાળો-ગોચા તે પોતાનું દિલ ગુસ્તાથીજ ભરેલું રાખે છે.

જે ટું તેને નઝરથી જોશે તો તે એક બૂરોજ છે-કારણકે તે આ દુન્યામાં ખુદાનો દુશ્મન છે.

તેનાં માથામાં તાબેદારી જેવું કશું હું જોતોજ નથી-કોઇ તેને તાબેદાર કરી શકવાનો નથી.” ૪૭૩

ત્યાર પછી તેણે બંદૂચ અને ગોસ્તહમને કહ્યું-કે “આ છપી વાત ખુશી કરું છું,

કે જો એક ગધેડું તેની ઉપર લાધવાના બોલ આગળ આવે નહીં-તો ટું તે ભારી બોલે તેની પીઠ આગળ લઇ જ.

જ્યારે નાપાક દેવેજ ચોખીનેને ગુમરાહ કીધો છે-તો તે દુન્યાના સાહેબનો માર્ગ કેમ જોવાનો હતો ?

જે દિલને કે લોભનું દર્દ લાગ્યું-તેને બુઝોર્ગ લોકોની શીખામણ કહીબી પસન્દ પડવાની નહીં.

જ્યારે લડવાજ ચાલ્યા એટલે સઘળી વાતનો છેડો આવી ગયો-હવે પહેલેથી છેલ્લે સૂધી લડાઇનોજ વિચાર કરવાનો છે.

કોણ જાણે કે લડાઈમાં કોણ જીતશે-કોણ હુઃખી થશે અને કોણ લશ્કરને દીપાવનારો બનશે ?

આવી રીતનું આરાસ્તા કરેલું લશ્કર-અને લડાયક બેહરામ જેવો તેનો સરદાર છે,

જે અખરદસ્ત દેવ જેવો એક ખૂની શખ્સ છે-પોકારતાં વર મિસાલનું તેનું એક લશ્કર છે.

અગરજો તમે આ મારી વાતમાં મળતા થાઓ તો મને તેથી કાંઈ પણ નામોસી લાગવાની નથી.

કે હું તેની સાથે વાતચિત્ત કરવાની પહેલ કાઢું-કારણકે લડાઈ કરવામાં હું દીલ નાખું તેનાં કરતાં તેજ બેહતર ગણ્યો. ૪૭૪

જો તેનાથી હું માફકસરનાજ જવાબો મેળવીશ-તો તેની સઘળી નવી રીતની ખૂરાહઓ વીસરીજ જવાશે.

અને મારી સલ્તનતમાંથી એક ભાગ હું તેને આપીશ-અને એમ કરી તેની ઉપર ઉપકાર કરીશ.

અને પછી આ મયદાનમાં લડાઈ કરવાનો આપણનો ઇરાદો સુલેહમાં ફેરવાઈ જશે.

મને સુલેહ કરવાથી ફાયદોજ થશે-અને કોઇને હાનિ નહીં પુગાડવામાંજ બેરક કે ડહાપણ સમાયલું ગણ્યો.

જ્યારે પાદશાહ સોદાગરી રીત એખતયાર કરે છે-ત્યારે તેનાથી પરહેઝગારનું દિલ ખુશદાલ થાય છે.”

ગોસ્તહમે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-જમાનો રહે ત્યાં સૂધી ટું ખુશદાલ જીવતો રહેજે !

ટું વાત કરવામાં સઘળાં ગોહરોજ વેરે છે-એ બાબતમાં ટું વધુ ડાહ્યો છે એટલે તને જે ગમે તે કર.

ટું જ્યારે ઇન્સાફ ઉપર છે ત્યારે તારો નોકર (બેહરામ) ગયર ઇન્સાફી તરફ ગયલો છે-તારાં માથામાં બેજીં ભરેલું છે ત્યારે તેનાં માથામાં પવન ભરાયલો છે.”

એવું સાંભળી પ્રસન્ન આગળ વધ્યો-અને ચાલતો ચાલતો બેહરામનાં લશ્કરની આગળ આબ્યા.

૪૭૫ બેપુર્સીંહ બહુરામે ચલ્યા એ દૂર
હમી ભેરત હંગામએ રચમ સૂર
બબહુરામ ગોહત અથ સરકાચ મરૂદ
એચુનરત કારત બદરતે નબરૂદ
તો દરગાહરા હમથુ પીરાચઈ
હમાન્ તખ્તો દીહીમરા માયઈ
સોતુને સોપાહી બહંગામે રચમ
થુ શમએ દુરોખશાન્ ગહે સાએ બચમ
જહાનબુયો ગોઈઓ ચચદાન્ પરતેત
મદારાદ દારન્દહ બાચ અચ તો દરત

સેગાલીદહ અમ રચગારે તોરા
બખૂબી પસન્દીદહ કારે તોરા
તોરા બા સોપાહે તો મેહમાન્ કુનમ
એ દીદારે તુ રામેરી જાન્ કુનમ
સેપહદારે ઈરાનત ખાનમ બદાદ
કુનમ બરૂ તો બરૂ આફરીનન્દહ ચાદ
સુખુનહાશ બેશનીદ બહુરામ ગોરૂદ
એનાન્ અબલકે સુશ્ક દુમરા સેપોરૂદ
હમઅચ પોરતે આન્ બારહ બોઈશ નમાચ
હમી બૂદ પીરાશ જમાની દરાચ

૪૭૬ થુનીન્ પાસોખ આવરૂદ અબલક સવાર
કે મન્ ખુરમો શાહો બેહ રચગાર
તોરા રચગારે ખુબોર્ગી મખાદ
ન બીદાદ દાની એ શાહી ન દાદ
અલાન્ શાહુ ચુન્ શહુરચારી કુનદ
વરા મદે બહબખત ચારી કુનદ
તોરા રચગારે સેગાલીદહ અમ
બનવવી કમન્દત બેમાલીદહ અમ
બચ્ચદી ચકી દારૂ સાજમ બલન્દ
દો ફરતત બેબન્દમ બખખમે કમન્દ
બેચાવીજમત જાન્ સજાવારૂ દારૂ
બેબીની એ મન્ તદખીએ રચગાર
થુ ખુસર એ બહુરામ પાસોખ શનીદ
રોખશ ગશત હમચુન્ ગુલે શખબલીદ
બેદાનેરત ફ દેલ એ તખ્તો કોલાહ
હમી ગુસેલાનદ નેચાયદ બરાહ
થુનીન્ દાદ પાસોખ કે અથ નાસેપાસ
નચૂચદ થુનીન્ મદે ચચદાન્ શેનાસ
થુ મેહમાન્ બખાનહ તો આચદ એ દૂર
તો દુશનામ સાઝી બહંગામે સૂર
૪૭૭ ન આધને શાહાન્ ખુવદ ધન્ નશાન્
ન આને સવારાને ગદન્ કશાન્
ન તાઝી થુનીન્ કદો નહ પાર્સી
અગર બેશમરી સાલ સદ બારૂ સી
અઝીન્ નગ્ દારહ બેરહમન્દ મરૂદ
તો ગેરૂદે દરે નાસેપાસી મગરૂદ

તેણે દુરથી બહુરામની ખચ આફીચ પૂછી-અને તેમ કરી લડાઈ
જેવા હંગામ ઉપર પણ ખુશહાલીજ શોધવા લાગ્યા.

તેણે બહુરામને પૂછ્યું કે “આ સરકરાચ મદે-લડાઈનાં મયદાનમાં
તારાં કામ કેવી રીતવું છે?

તું ઈરાની દરબારના એક સહુગાર જેવો છે-તેમજ તખ્ત અને તાજના
ખજાના જેવો છે.

તું લડાઈને વખતે લશ્કરનો રચબ છે-અને ખુશહાલીની મજલેસ
વખત જળકતો ચેરામ છે.

તું દેશ જીતનારો, બહાદુર અને ખોદાનીજ પરતેશ કરનારો
છે-દુશ્માની સંભાળ રાખનારો ખોદા તારી ઉપરથી પોતાનો મેહરબાનીનો
હાથ પાછો ખેંચતો ના!

તારાં એક વખતનાં ખૂબી બરેલાં વખણાયલાં કામે મારા ખેચાલમાં છે.

તને તારાં લશ્કર સાથ મોટો મેહમાન બતાવીશ-અને તારા દીદારથી
મારા જીવને ખુશહાલ કરીશ.

હું તને ઇન્સાફની રીતે ઈરાન દેશનો સેપહસાલાર સુકરર કરીશ-અને
તારે માટે ખોદાતાલાને ચાદ કરતો રહીશ.”

ન્યારે પેહલવાન બેહરામે તેની વાતો સાંભળી-ત્યારે પોતાના અબ્લક
ઘોડાને આગળ ચલાવ્યો.

અને ઘોડાની પીઠ ઉપરથીજ ખુસરને નમન કીધું-અને થોડોક વખત
તેની આગળજ ચેલો ગયો.

પછી તે અબ્લક સવારે એવો જવાબ આપ્યો-કે “હું ખુશ, ખુશહાલ
અને આખાદ છું.”

મોટાઈનો વખત તારે માટે હોતોજ ના!-કારણ પાદશાહી ચલાવવા
માટે તું ઇન્સાફ કે ગયર ઇન્સાફ જેવું કશું સમજતોજ નથી.

ન્યારે અલાનશાહ* પાદશાહી કરવા નીકળે ત્યારે બદબખત માણસો
તેને મદદ કરવા નીકળે.

તારા વખત માટેનો વિચાર મેં કરીજ રાખ્યો છે-અને તારે માટે
નવીજ કમંદ તૈયાર કીધી છે.

જદહીથી હું એક શળી ઉભી કરાવીશ-અને કમંદના પેચથી તારા
બંને હાથ બાંધીશ.

અને તારે લાયકની શળીએ લટકાવી દઇશ-મારાથી તું કડવોજ
વખત ભેરો.”

ન્યારે ખુસરએ બેહરામનો એવો જવાબ સાંભળ્યો-ત્યારે તેનો ચેહરો
શખબલીદનાં ફલની મિસાલ ટ્રિક્કો પડી ગયો.

તેણે બચ્ચું કે “તે તખ્ત અને તાજથી પોતાનો વિચાર ફેરવવાનો
નથી અને પાછો રાહ ઉપર આવનાર નથી.”

તેથી તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “આ નિમકહરામ!-કોઈ યજ્ઞ
દાનની પિઠાન કરનારો રાખસ એવું બોલેજ નહીં.

ન્યારે તારા ઘરમાં દુરથી કોઈ મેહમાન આવે-ત્યારે ખુશહાલી કર-
વાને વખતે તું તેને ગાયો બાંડે છે?

એ કાંઈ પાદશાહોની રીત કે બહાદુર સરદારોની રૂઢી નથી.

તું ત્રણ હજાર વર્ષની વાતો તપાસી જો-પણ કોઈ અરબે કોઈ પાર્સીએ
એવી ચાલ ચલાવેલી તને માલમ પડશે નહીં.

એવી ચાલ ચલાવથી અક્લમદોને નામોસી લાગે છે-માટે તું નિમક-
હરામીના દરવાજાની આસપાસ ના લટક.

* અત્રે બહુવું અગત્યવું યઈ પડશે કે આ “અલાનશાહ” એ મસ્જીદીમાં આપેલો એક હલકો ખેતાબ છે. તે બહુ
ખરા બે બુન્યાદ રાખસો માટે વપરાય છે.

શુ મેહમાનત આવાએ ફરશીય હેઠફ
 બરીનબુનહુ બર દીવ પાસેખ હેઠફ
 બેતરમ કે રૂએ બહ આચરત પીચ
 કે બરબરતહુ દાની હમી રાએ ખીચ
 તોરા આરહુ બર દસ્તે આન પાદશાસ્ત
 કે બાવીહ એન્દહસ્તે કમીન રવાસ્ત
 શુનહુમારે ચચદાનીઓ નાસેપાસ
 તન અન્દર નેહુલેશ હેલ અન્દર હેરાસ
 મરા ચૂન અલાન શાહુ ખાની હમી
 એ ગઉહર બચકસુ નેશાની હમી
 મગર નાસજા અમ બશાહનશેહી
 ન બીઆસ્ત બર મન કોલાહે મેહી
 ચુ કેસા નેચાઓ શુ હોરચુચ પેદર
 કેરા દાની અચ મન સંજાવાર તર
 બહ ગોકૂત બહરામ કે અચ બહ નશાન
 બકેદારે ગોકૂતાર ચૂન બીહશાન
 તુમેસ્તીન એ મેહમાન કુશાદી સોખુન
 સેરેશતત નવો દાસ્તાનત કોહુન
 તોરા બા સોખુનહાએ શાહાન એકાર
 ન ફર્જાનહુ મર્દી ન જગી સવાર
 અલાન શાહુ બૂદી કુનૂન મેહુતરી
 હમ અચ બન્દએ બન્દગાન કેહુતરી
 શુનહુમારે બી બર તોઈ દર બેહાન
 ન શાહી ન બીબા સરી અચ મેહાન
 બશાહી મરા બાન્દહ આફરીન
 નમાનમ કે પચ બર નેહી બર બમીન
 હેમર આન કે ગોકૂતમ કે બહ અખતરી
 નખીબહ તોરા શાહીઓ મેહુતરી
 અજાન ગોકૂતમ અચ નાસજાવાર શાહુ
 કે હરગેચ મબાદી તો દર પીશગાહુ
 કે ઈરાનેચાન મર તોરા દુશમન્દ
 બેકૂશન્દો બીબત એ છુન બર કેનન્દ
 બેદરન્દ બર તાત બર પુસ્તે રચ
 સોપારન્દ પસ ઉસ્તુખાનત બસચ
 બહ ગોકૂત ખુસવ કે અચ બહ કુનેશ
 ચેરા ગરતઈ તુન્દો બરતર મનેશ
 કે આહુસ્ત બર મરહ ગોકૂતારે એસ્ત
 તોરા ખુદ એ આધાચ બૂદ ઈન સરેસ્ત
 એ મગએ તો છુસ્સેસ્ત રઉશન બરહ
 ખુતુક નામવર કચ બેરહ બર બરહ
 હર આન દીવ કાયહ જમાનશ ફરાચ
 જમાનશ બગોકૂતાર મર્દહ દરાચ
 નખાહમ કે ચૂન તો ચકી પહુલવાન
 બતીઝી તબહુ ગર્દહો નાતવાન
 સહજ બર એ હેલ બેશમ બીફૂન કુની
 ન બૂશીઓ બર તીઝી અફસૂન કુની
 એ દારન્દએ દાહગર ચાહ કુન
 બેરહશ બરીન દાહ છુચ્યાહ કુન
 ચકી ફૂફ દારી બપીચ અન્દરન
 કે ચૂન બેન્બરી બરતર અચ બીસેતુન

બ્યારે તારો મેહમાન તને રૂડો આવકાર આપે છે-બ્યારે જેવી રીતે
 એક દેવ તેનો જવાબ આપે તેમ તું જવાબ આપે છે.

મને ધારતી લાગે છે કે તારો બૂરા વખત તારી નજીક આવી લાગ્યો
 છે-કારણકે બેંખા વિચાર તને આવે છે.

તારો ઈલાજ તેજ પાદશાહના હાથમાં છે-કે જે હમીશે જીવતો છે
 અને હુકમ ચલાવનારો છે.

તું ખોદાનો ગુનેહગાર અને નિમકહરામ બન્યો છે-તારું તન લખા-
 નત બરેહુ અને દિલ ધારતી બરેહુ થયું છે.

તું બ્યારે મને અલાનશાહતું નામ આપે છે-તો તું મને બે છુચ્યાદ
 ગણવા માગે છે.

કહાય હું રોહનશાહી કરવાને લાયક નથી અને મોટાઈતું તાજ મને
 શોભતું નથી,

તો મારા નોશીરવાન જેવા બપાવા અને હોરમઝ જેવા બાપવાળા
 કરતાં તું બીજા કોણને વધુ લાયક ભણે છે ?”

મેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ ગાંડા માણસના જેવી વાતો કરનાર ૪૭૮
 અને કામો કરનાર બદ છુચ્યાદ શખ્સ !

પહેલ વહેલાં તેં મેહમાન મટિની વાત કાઢી-તો તું આજ કાલેનો
 પચદા થયેલો છે અને તારી વાતો તો સઘળી બૂના ઝમાનાની છે.

તને પાદશાહોની વાતો સાચ છું સંબંધ ?-તું કાંઈ ડહાપણવાળો
 નથી કે જગી સવાર પણ નથી.

પહેલાં તો અલાનશાહ હતો હવે સરહાર બની ગયો છે-પણ તું તો
 નોકરોના નોકર કરતાંબી ઉતરતો છે.

હુન્યામાં વગર ફેકડેનો તું ગુનેહગાર બનેલો છે-તું પાદશાહી કર-
 વાને લાયકનો કે સરહારો વચ્ચે સરહારી કરવાને લાયકનો નથી.

પાદશાહી કરવા માટે તો લોહાએ મનેજ સુકરર કમી છે-માટે હું
 એવું કહીબી બનવા દઈશ નહીં કે તું આ ઝમીન ઉપર પગ પણ મૂકે.

બીજું. જે મેં તને કહ્યું કે ‘તું બૂરા સેતારાનો છે-અને પાદશાહી
 અને સરહારી તારે લાયકની નથી,’

તે મેં આ નાલાયક પાદશાહ ! એટલા માટેજ કહ્યું હતું-કે કહી
 પણ તું તખ્ત ઉપર હોતોજ ના !

કે ધરાનીઓ તારા દુશ્મન છે-તેઓ સઘળી તારે મટિનીજ કોરોશ
 કરે છે અને તારીજ છુન બેખ ખોદે છે.

તેઓ તારાં શરીર ઉપરની ચામડી અને નસ તોડી કાઢશે-પછી તારાં
 હાડકાંને કુતરાંને હવાલે કરશે.”

ખુસરૂએ તેને કહ્યું કે “ઓ બૂરી કરણીના શખ્સ !-એટલો બધો ૪૭૯
 મગરૂરી અને મોટાઈમાં શા માટે આવી ગયો છે ?

કારણકે બૂરં બોલતું એ માણસની અચબ ગણાય છે-પણ તારી તો
 અસલથીજ એવી ખાસીયત છે.

તારાં મગઝમાંથી રૌશન અક્લ ગુમ થઈ ગઈ છે-લાગ્યશાળી તેજ
 ગણાય છે કે જે અક્લથી લાસ મેળવે.

જે દેવતું મોત નજીક આવી લાગે છે-તેની ઝખાન બોલવામાં
 લાગ્ની થાય છે.

હું નથી ચાહતો કે તારા જેવો એક પેહલવાન હુલ્દાઈમાં આવી
 બરબાદ થઈ બચ.

અગરજે તું તારા દિલમાંથી ગુસ્સો દૂર કરે-એટલો ઉસકેરાઈ નહીં
 બચ અને આકળા મિલકને કાખમાં રાખે, તો તેજ લાયક છે.

બેહાનની સંભાળ લેનારા દાહગરને યાદ કર-અને આવા ઇન્સાફ
 ઉપરજ તારાં ડહાપણનો પાયો રચ.

તું તારી આગળ એક ઝબરો પહાડ ધરાવે છે-કે જેને તું ભેરો તો
 તે બેસવત પહાડ કરતાં પણ વધારે બેંખો દેખારો.

અરુ અથ તુ યકી શકુર્યારુ આમદી
 સુધીકાને બી અરુ બખારુ આમદી
 તોરા દેલ પુરુ અન્દીશએ મેહુતરીનેત
 બેબીનમ કે તા રાએ યજદાન બચીનેત
 ૧૮૦ નદાનમ કે આમૂખતત બહતની
 તોરા બા સુનીન કીરો અહુરીમની
 હરાન કીન સખુન બા તો ગૂચદ હમી
 બગોફતારુ મગે તો બૂચદ હમી
 બેગોફતો ફેફ આમદ અથ બેન્ગે આજ
 એ સરુ અરુ બેરેફત આન બહાગીરુ તાજ
 બનાલીરો સરુ સુએ પુરુશીદ કરુદ
 બચજદાન દેલશ પુરુ એ ઉરમીદ કરુદ
 સુનીન ગોફત કય રઉશને દાદગરુ
 દરખતે ઉમીદ અથ તો આયદ બખરુ
 તો દાની કે કરુ પીશે ઇન્ બન્દહુ કીરેત
 કઝીન નન્ગુ અરુ તાજ બાયદ ગેરીરેત
 ગરીન પાદશાહી એ તોખમે કેયાન
 બાહાહુ શુદન મન્ ન બન્દમ મેયાન
 પરસ્તન્દહુ બાશમ બઆતેશકદહુ
 નખાહમ ખુરેશ બેચ બશીરો તરહુ
 નદારમ બગન્જ અન્દરુન અરુરો સીમ
 બગાહે પરસ્તેશ બેપૂશમ ગેલીમ
 ગરુ અચદુન કે ઇન્ પાદશાહી મરાસ્ત
 પરસ્તન્દહુ બાશીમો બા દાદે રાસ્ત
 ૪૮૧ તો પીરુચ ગદાન સેપાહે મરા
 બબન્દહુ મહેલુ તાલે ગાહે મરા
 અગરુ કામે દેલ ચાબમે તાલે અરેષ
 બિયારમ દવાન પીશે આજરુ ગોશરેષ
 હમાન ચારહો તઉકો હમ ગૂશવારુ
 હમાન જામએ અરુરો ગઉહરુ નેગારુ
 હમાન નીચ સદ બહરહુ દીનારે અરુદ
 ફેશાનમ બરીન ગુરુબદે લાજવરુદ
 પરસ્તન્દગાનરા દેરમ સદ હઝારુ
 દેહમ ચૂન શવમ અરુ જહાન શકુર્યારુ
 એ બીદાદ શકુરી કે વચરાન શુદહુસ્ત
 ગુઝરુગાહે ગૂરાનો શીરાન શુદહુસ્ત
 બેફશમ કે આબાહ ગર્દહ એ નવ
 નમાનમ કે માનદ પુરુ અથ ખારો ખવ
 બરાન નીચ દીનારુ ચૂન સદ હઝારુ
 ફેરેસ્તમ સુ અરુ ગર્દમ અથ કાઝારુ
 એ બહુરામેયાન હરુકે ગર્દહ અસીરુ
 બપીશે મન્ આરદ હમી દસ્તગીરુ
 પરસ્તન્દએ ફરુરેખ આતરા કુનમ
 દેલે મુબેદો હીરુબુદ ખશ કુનમ
 ૪૮૨ બેગોફત ઇનો અથ ખાફુ અરુ પાય ખાસ્ત
 સેતમદીદહુ ગૂચન્દઈ બૂદ રાસ્ત

અગરને તારા બેવોજ એક પાદશાહ થઈ શકતે-તો ફળ વચરનાં એક
 બાવળનાં ઝાડને ફળ આવતે.

તારું દિલ પાદશાહ બનવાના વિચારથીજ ભરેલું છે-પણ બેઈશુ' કે
 એમાં ચઢવાનો શું હોકમ છે?

હું નથી બહુતો કે તને આવી એહરેમદી દીન સાથની બ્રાહ કાણે
 શીખવી?

જે કાંઈ શખ્સ કે તારી સાથ એવી રીતની વાતો કરે છે-તે એવું
 કરીને તારું મોતજ શોધે છે."

પ્રસર એટલું બોલીને પોતાના સફેદ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-તેણે
 સર ઉપરથી તે કીમતી તાજ ઉતાર્યું.

તે રડી પડ્યો અને ખુરશીદ તરફ મોહું કીધું-અને પોતાનું દિલ
 પાક ચઢવાન તરફ હમીદ બહુ બનાવ્યું.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "આ રોશન દાદગર!-ઉમેદનું ઝાડ તારા-
 થીજ ફળદ્રુપ બને છે.

તું બળે છે કે આ તારા બંદા આગળ શું મુશ્કેલી આવી પડી છે? -
 કે જે શર્મિદગીથી આ તાજ ઉપર રડવું પડશે.

અગરને આ પાદશાહી ખાન્દાનના હાથમાંથી ધરાવની સદતનત-
 જવાનીજ હોય, તો હું લડાઈ ઉપર કમર બાંધતોજ નથી.

પણ આતશકદેહમાં જઈ તેની પરસ્તેશ કરનાર બનીશ-અને દૂધ
 તેમજ તરકારીના ખોરાક સિવાય બીજા કાંઈ ખોરાક ખાશ નહીં."

મારા ખજાનામાં સોતું અને રૂપું રાખીશ નહીં (યાને સધળું ખેરાત
 કરી નાખીશ)-બંદગીની વખતે ફક્ત એક કામજ બોલીશ.

પણ જો આ પાદશાહી મારીજ હોય-તોપણ તારી બંદગી કરનારો
 બનીને વાજબી ઇન્સાફ સાથ પાદશાહી ચલાવીશ.

તું મારાં લશ્કરને ફતેહમંદ બનાવ-મારા એક નોકરના હાથમાં માથું
 તાજ અને તખ્ત જવા ના દે.

જે હું પોતાનાં દિલની મુશદ મેળવીશ અને તાલે તખ્ત આપીશ-
 તો તુરત આઝરગોશરપના કેપ્લા આગળ તેને અર્પણ કરવાની બેટો લાવીશ.

હાર, સાંકળી, કાનની બાલી-તેમજ સોનેરી અને ગોહરનાં ચીતારનાં
 કીમતી કપડાં,

તેમજ સોનાના દીનારની સો થેલી લાવીશ-અને તે આતશના લાજ-
 વર્દી ગુબર ઉપર વધાવીશ.

અગરને હું દેશનો પાદશાહ થઈશ-તો ત્યાંના આતશની સંભાળ
 રાખનારા મોબેદોને એક લાખ દિરમ બક્ષેશ આપીશ.

જે શેહરો કે સિતમ યુઝારવાથી વચરાન થયલાં છે-અને જ્યાં ગોર-
 ખરો અને સિંહોનો વસવાટ બન્યો છે,

તેઓ ઉપર મેહનત લઈ નવેસરથી આબાદ કરીશ-એવું નહીં રાખીશ
 કે ત્યાં કાંટો કચરો કે ઘાસ પડી રહેલું હોય.

તે બાંધવા ઉપર પણ જ્યારે હું લડાઈથી પાછો ફરીશ ત્યારે એક
 લાખ દિરમ મોકલી આપીશ.

બેહરામનાં ખાન્દાનમાંથી જે કાંઈ બંદીવાન બનશે-અને તેઓના
 હાથ બાંધી મારી આગળ લાવવામાં આવશે,

તેઓને મુબારક આતશના કેપ્લાના પૂજારી બનાવીશ-અને તેમ કરી
 ત્યાંના મોબેદો અને હેરયુદોનાં દિલ ખુશદાલ કરીશ."

તે એટલું બોલ્યો અને ખાક ઉપરથી ઠી ઠલો થયો-તે સિતમ
 ખમેલો શખ્સ સાચુંજ બોલ્યો હતો.

એ બાબતે નેચાયેલો બેચામદ શુ ગરૂદ
બાબદરામ શુ બીનહુ આવાચ કરૂદ
કે અથ બન્દએ દૂઝખી દીવ સરૂ
ખેરદ ફરે ફર અથ તો આધનો ફર
સેતમગારહુ દીવીરત બા ખેરમે જરૂ
કઝીનગુનહુ અરમે તોરા કરૂદ ફરૂ
બાબએ ખેરદ ખેરમે કીન્ ચાકૂતી
એ દીવાન્ હમી આફરીન્ ચાકૂતી
તોરા ખારસાન્ શારસાની નમૂદ
ચકી દૂઝખત બૂરતાની નમૂદ
અરાધે ખેરદ પીરો મઘજત બેમોરૂદ
એ બનો દેલત રઉશનાઈ બેમોરૂદ
નમૂદરત બેચ બદુઈ પુર ફેરીમ
કે અન્દર બલન્દી નમૂદત નેશીમ
બશાખી હમી યાઝી એમરૂચ દરત
કે બર્જશ યુવદ જહૂરે ખારશ કબરત
નબેરતરત હરૂગેચ તખારે તો ઈન્
નબાશદ બબૂચન્દહુ બરૂ આફરીન્
તોરા ઈજદ ઈન્ ફરૂરે બોર્જત નદાહ
નદારી એ ગુર્ગીને મીલાઃ યાહ
કે ઈન્ શાખે ઈન્ બીખે વચ જૂ ચુનીન્
બશાહી નકરૂદ ઊ ચુ તૂ દેલ બકીન્
અથા મદે બદખત બીદાહગરૂ
બના બૂદનીહા ગુમાની મખરૂ
કે બરૂચગરૂ નીરત પરૂરે ઓકાખ
નપરૂદ ઓકાખ અચ બરે આફતાખ
બચઝદાને પાકે બતખતો કોલાહુ
કે ગરૂ મન્ બેચાબમ તોરા બી સેપાહુ
અગરૂ બરૂ જનમ બરૂ તો બરૂ બાઈ સરૂદ
નબીની મરા પીશ અન્દર નબરૂદ
સુખુનહા શનીદીમ અન્દીન્ ફરૂરેરત
બપીરૂચગરૂ બાચ હેશનીમ પોશત
અગરૂ મન્ સજાવારે શાહી નેચમ
મખાદા કે દરૂ ઝીરૂદરતી એચમ
ચુનીન્ પાસેાબશ દાહ બહૂરામ બાચ
કે અચ બી ખેરદ રીમને દીવ સાચ
ખેદરૂત આન્ જહાનદારે દીન્ દુરત મરૂદ
કે હરૂગેચ નજદ બરૂ કસી બારે સરૂદ
ચુન્ મરૂદરા અરૂજ નેરનાખતી
બખારી એ તખત અન્દર અન્દાખતી
પસે ઊ જહાનદાર ખાહી યુદન્
ખેરદમન્દો બીદારૂ ખાહી યુદન્
તો નાપાકીઓ દુશમને ઈજદી
નબીની એ નીકી દેલેશ બેચ બદી
ગરૂ અચદૂન કે હોરુચુચ ન બરૂ દાહ બૂદ
અમાનો અમીન જૂ બક્યાઈ બૂદ
તો ફર્જન્દે ઊઈ નબાશદ સજા
બરૂ ઈરાનો તૂરાન્ શુદહ પાદશા
તોરા એન્દમાની નબાશદ બતખત
ચકી દખમહુ બસ કુન્ કે ફરી એ બખત

તે બંદગી કરવાની જગ્યાએથી શિતાબી કરતો આવ્યો-અને બેહરામ
ચોખીને પોકાર માર્યા,

કે “ઓ દેવતું” સર ધરાવનાર દોઝખી ગોલામ !-તારી આગળથી
ડહાપણુ તેમજ સધળી રીતભાત તથા દબદબો દૂર થઇ ગયા છે.

ગુસ્સા અને ઝોર સાથેના તે બ્રહ્મગાર દેવ છે-કે જેણે તારી આંખો
આવી રીતે આંધળી કરી મૂકી છે.

અકલની જગ્યાએ તે ગુસ્સો અને કીને મેળવ્યો છે-અને એહરે-
મનાથીજ તું દોઆ આફરીન મેળવવા પામ્યો છે.

તને કાંટા કચરાવાળી વચરાન જગ્યા એક શેહર માફકની આબાહ
જણાઇ-એક દોઝખ જેવીજ જગ્યા તને આગ જેવી દેખાઈ.

તારાં બેળ” આગળનો અકલનો ચેરાજ યુઝાઈ ગયો છે-તે એહરેમન
તારા જીવમાંથી અને બદનમાંથી સધળી રોશની ક્ષય ગયા છે.

તે એક ફરેબ ભરેલા બદ્દગર સિવાય બીજો કોઇજ નથી-કે જેણે
તારી ચદતી હાલતની અંદર તને પડતી દેખાડી.

આજે તું એક એવાં ઝાડની ડાળી ઉપર હાથ નાખે છે-કે જેનાં
પાદાં એહર છે અને કળ કડવાં છે.

તારાં ખાન્દાને કરીખી આવી મોટાઈ માગી નથી-અને એવી મોટાઇ
શોધનારને કોઈ વખાણુતું” પણ નથી.

ખોદાએ તને પાદશાહી ખોરેહ અને દબદબો આપ્યો નથી-મીલાદના ૪૮૩
છાકરા ગુર્ગીને ભૂલી ગયા,

કે તે મીલાદની બુન્દાદનો હતો-તોપણ પાદશાહ થવાનો દાવો કરી
તે લડવા આવ્યો હતો નહીં.

ઓ ખૂરા બખતના બ્રહ્મગાર શખ્સ !-તું નહીં બની શકતી ચીઝનો
વિચાર પણ ના કર.

કારણકે કરચલાને ઓકાબનાં પર નથી હોતાં-તેમજ વળી ઓકાબ
પક્ષી પણ આફતાબ સૂધી ઉડી શકતું નથી.

પાક ચઝદાનના, તેમજ તખ્ત અને કોલાહના કસમથી કહું” હું-કે
જે હું” તને વગર લશ્કરે એકલો મેળવવા પામું,

તો હું” તને બદ દોઆ કરીશ-પણ તું” મને લડાઈમાં ઉભો રહેલો
જોશે નહીં.

આટલા બધા ભૂંડા શખ્દો એક બીજાના સાંભળ્યા-હવે કંતેહ આપ-
નાર ખોદાતાલા ઉપર આધાર રાખ્યે.

જે હું” પાદશાહીને લાયક નથી-તો ખોદા મને તારા તાબેદાર તરીકે
નહીં જીવાડે.”

બેહરામે તેને પાછો જવાબ આપ્યો-કે “ઓ દેવના કામે કરનાર
રીમન બેચકલી !

તારો બાપ તો દેશની સંભાળ કરનારો અને વળી દીનચુસ્ત હતો-
કે જેણે કદી પણ કોઇ આગળ હાથ અફસોસ કર્યો નથી.

એવા માણસની તે કીમત પિછાની નહીં-તેને ખુવારી સાથ તખ્ત ૪૮૪
ઉપરથી નીચે ફેંકી દીધો.

અને તેની પછી હવે તું” પાદશાહ થવા માગે છે-તેમજ અકલમંદ
અને હુશ્યાર થવા માગે છે.

તું” નાપાક છે અને વળી ખોદાનો દુશ્મન છે-માટે નેકી પહોંચાડનાર
ખોદાતાલા તરફથી તું” બદી સિવાય બીજું કોઇ જોશે નહીં.

અગરજો હોરમઝ ઈન્સાફી નહીં હતો-અને અમાનો અને અમીન
તેનાથી ફર્યાદ કરતાં હતાં,

તો તું” ઈરાન અને વૂરાન ઉપર પાદશાહ થઇ બેઠેલો તેનાજ બેટા
એટલે તે લાયક ગણાયજ નહીં.

તારી હિંદગી તખ્ત ઉપર ચૂસારવાની છેજ નહીં-તું” અભાગ્યો છે
એટલે તારે માટે એક દખ્ખુ ધણું” ચરો.

હમી કીને હોરુચ કુનમ આસ્તાર
 દેગર કંદર ઈશન મનમ શહુરયાર
 કુનુન તાહલ કુન બર મન ઈન દાસ્તાન
 કે અચ રાસ્તાન કીસ્ત હમ દાસ્તાન
 કે તુ દાહ બર અશમે શાહાન દેહી
 કસી હ નેહલ નીચ ફર્માન દેહી
 વહાન પસ બેયાઈ કે શાહી મરાસ્ત
 એ ખુશીદ તા પોસ્તે માહી મરાસ્ત
 ૪૮૫ બહુ ગોકુલ ખુશવ કે હરગેચ મબાહ
 કે બાશહ બહુ પેદર બંદલુ શાહ
 નબેસ્તલુ યુનીન બૂદો બૂદ બાનુએ બૂદ
 સખુન બર સખુન અન્દ ખાહી ફેચુદ
 તો શાહી હમી સાજી અચ ખીસ્તાન
 કે ગર મર્ગત આયહ નેયાબી કંકન
 બરીન અસ્પો બરુસ્તુવાનો કસાન
 ચકી ખુશવી બારુચ ફારસાન
 ન ખાનો ન માનો ન બૂમો નેજાહ
 ચકી શહુરયારી મેયાન પુર એ બાહ
 બદીન ખાસ્તલુ ચીરો નામે દોરુચ
 નગીરી બરે તખ્તે શાહી ફેરુચ
 એ તુ પીશ બૂદંદ કુદાવરાન
 જહાનલુયો બા ગેરુહાએ ગરાન
 નબેસ્તલુ શાહી કે કેહુતર બુદંદ
 ન અન્દરુબરે તખ્તો અકુસર બુદંદ
 હમી હરુજમાન બર ફેચાઈ બખશમ
 હમી આબે શર્મત નેયાયહ બચશમ
 હમાનલુ બખેશમ આરદત હરુજમાન
 બેલુશહ હમી કમૂઝી અન્દરુ ગમાન
 ૪૮૬ જહાનદાર શાહી એ દાહ આફરીહ
 અગર અચ હોનર વચ નેજાહ આફરીહ
 બદાન કસ ફેહલ હ સજાવાર તર
 ખેરહમંદ તર હમ બીઆઝાર તર
 અલાન શાહુ મારા પેદર કંદલુ બૂદ
 કે બર મન એ દામે તો આબંદલુ બૂદ
 કુનુન ઈબદમ દાહ શાહનશેહી
 ખુજોર્ગીઓ તખ્તો કોલાહ મેહી
 પઝીરેકુતમ ઈન અચ ખોદાએ જહાન
 શોનાસન્દએ આશકારો નેહાન
 બદસ્તુરીએ હોરુચ શહુરયાર
 કે ઊ દાસ્ત તાજ અચ પેદર ચાહગાર
 હમ અચ મુબેદાન મુબેદો બેખદાન
 ખુજોર્ગીનો કારુઆચમુદલુ રદાન
 બદાન દીન કે આવંદલુ બૂદ અચ બેહેસ્ત
 ખેરહ ચાકુતલુ પીરલુ સરુ અર્દોહેસ્ત
 કે પચધામે ચચદાન બગુસ્તાસ્પ દાહ
 પઝીરેકુતો ઝાન પસ બલોહરાસ્પ દાહ
 હરાન કસ કે મારા નમૂદલુસ્ત રન્જ
 દેગર બાન કે ચ ચાકુતસ્તેમ મન્જ

બીજું એ કે ઈરાન દેશમાં હું પાદશાહ છું-જેથી હોરમઝને કીને તારી પાસેથી માગું છું.

તું મને કહે કે આ વાત ઉપર રાસ્ત લોકોમાંથી કોણ મળવા થયા છે?

કે તું પાદશાહોની આંખો ઉપર ડામ દે-અથવા જે કોઈ ડામ મૂકતો હોય, તેને તું તેમ કરવાનો હોકમ પણ આપે?

અને ત્યાર બાદ તું અહીં આવે કે પાદશાહી તો મારી છે-અને આસ્માનથી તે પાતાળ સુધીનું સધળું મારું છે?”

ખુસરોએ તેને કહ્યું કે “કદીબી એવું ના બનતું-કે આ બંદો બાપના દુઃખથી ખુશદાલ થયો હોય

એમજ લખેલું હતું અને જે બનવાનું હતું તે બન્યું-હવે એ વાત તું કેટલી વધાર્યા કરો?

તું પોતે પોતાનેજ પાદશાહ બનાવે છે-પણ જે એવામાં તારું મોત આવે તો તને કંઈ પણ મળવાનું નથી.

આ ઘોડા, તેનાં બખતર અને કેટલાક નોકરો ઉપર સુસ્તાક બની-ફારસના લોકોની ખાહેશથી તું એક પાદશાહ બની ગયો છે.

નથી તારું ધરબાર, કે નથી તારો મુલક કે નથી તારું જિંદુ ખાન્દાન-તું હલકા મગઝના લોકો વચ્ચેજ એક પાદશાહ તરીકે ગણાય છે.

આવી માંગી ટાંગી મેળવેલી ચીજોએ કરી અને ભૂઠાં નામે કરી-તું પાદશાહી તખ્ત ઉપર કદી પણ ઝળકાટ પામશે નહીં.

તારી આગમજ દેશ છતનારા અને ભારી ગોઝ ધરાવનાર પેહલવાનો થઇ ગયા હતા,

જેઓએ કદી પણ પાદશાહી કરવાનો વિચાર કોયો હતો નહીં કારણકે ગમે તેવા પણ તેઓ નોકર હતા-પાદશાહી તખ્ત અને તાજને લાયકના નહીંજ હતા.

તું દર વખત તારા સુરસાને વધારે છે તારી આંખમાં શર્મ આવતી નથી.

તારું મોત તને દર વખત ઉસકે છે-અને તારાં મગઝમાં અપ્રમાણિક-પણુંજ ઉછાળા મારે છે.

ખોદાતાલાએ પાદશાહી ઈન્સાફને માટે પથદા કરી છે-અથવા હોનરને માટે અને જિંદી બુન્યાદ માટે પથદા કરી છે.

અને તે તેવાજ શખ્સને આપે છે કે જે વધુ લાયક-વધુ અક્લમંદ તેમજ વધુ દયાળુ હોય.

મારા બાપે મને અલાનશાહ એટલાજ માટે બનાવ્યો હતો-તે તારાજ ફરબને સખબે મારી ઉપર સુરસે હતો.

પણ હવે ખોદાતાલાએ મને પાદશાહી-ખુજોર્ગી, તખ્ત અને મોટાઈનું તાજ આપ્યું છે.

અને એ સધળું મેં ઝાહેર અને ખાતેનને બાજુનાર દુન્યાના સાહેબ ખોદાતાલા તરફથી કબૂલ રાખ્યું છે.

અને તે પાદશાહ હોરમઝ કે જે પોતાના બાપ (નોશીરવાન) તરફથી મળેલું તાજ ચાહગાર ધરાવતો હતો, તેની રચાથી,

તેમજ ધરાનના વડા વઝીરની, દાનાઓની, મોટા લોકોની અનુભવી સરદારોની રચાથી કબૂલ્યું છે.

તેમજ જે દીન કે બતી અક્લ પામેલો ખુજેર્ગ અસ્તરત સાહેબ બેહેસ્તમાંથી (યાને ખોદાની હુઝૂરમાંથી) લાવ્યો હતો,

અને જેણે તે ખોદાતાલા તરફનો પચગામ પાદશાહ સુસ્તાસ્પને આપ્યો હતો-જે તેણે કબૂલ્યા પછી લોહરાસ્પને આપ્યો હતો, તેની દીનના કાયદા પ્રમાણે મેં કબૂલ્યું છે.

જે કોઈએ કે મને દુઃખ દીધું છે-તેમજ જે કોઈથી કે મેં જંજ મેળવ્યો છે,-

હમણે ચક્રસરહુ દર પનાહે મનન્દ
અગર દુશ્મનો નીકુખાહે મનન્દ
એ શહરી કે વચરાન શુદ્ધ અન્દર જેહાન
અભાઈ કે દર્વીશ આશર નેહાન
તવાન્ગર કુનમ મહે દર્વીશરા
પરાગન્દહો મરુદમે ખીશરા
હમણે ખારસાનહા કુનમ ચૂન બેહેશત
પુર અચ મરુદમે આરપાયાનો કેશત
નમાનમ યકી ખૂબી અન્દર નેહાન
અપાદાશ તા ઝીન જહાન આન જેહાન
બેયાધમે દેશરા તરાચ કુનીમ
બેસન્જમે નીરૂ એ ખાચ કુનીમ
થુ હોરુચ જહાનદાર બા દાદ બૂદ
ઝમીનો ઝમાનહુ બૂદ શાહ બૂદ
ચેસર બીગુમાન અચ પેદર તખ્ત યાકૂત
કેલાહો કમર યાકૂત હમ અખત યાકૂત
તો અચ પુર ગુનાહે ફેરીબન્દ મરુદ
બેહેસ્તી તુખોસ્તીન એ હોરુચ નખરુદ
નખુદ હીચ જોચ બહ બકમીને તૂ
દેગર તખ્તુલો મરુદો દસ્તાને તૂ
ગર ઈજહ બેખાહ મન અચ કીને શાહ
કુનમ બર તો ખુશીદે રઉશન સેયાહ
કુનૂન તાજરા દરખરે કાર કીરત
થુ મન નાસઝા અમ સઝાવાર કીરત
બૂદ ગોઠૂત બહુરામ કચ મહે ગોરુદ
સઝા આન યુવહ કચ તો શાહી બેખોરુદ
થુ અચ દુખતે બાબક બેજાહ અરુશીર
કે અશકાનેયાનરા બુદ આન દારો ગીર
ન બુદ અરુશીર અર્દવાનરા બેકોશત
બનીરુ શુદો તખ્તશ આમહ બમોશત
કુનૂન સાલ બર પન્જ સહ બર ગુજશત
સરો તાજે સાસાનેયાન બાહ ગશત
કુનૂન તખ્તો દીહીમરા રૂએ માસ્ત
સરો કાર બા બખતે પીરૂએ માસ્ત
થુ બીનીમ ચેહરે તોઓ બખતે તૂ
સેપાહે કેલાહે તોઓ તખ્તે તૂ
થુ આહેખતહુ શીરી કે ગર્દહ બેયાન
બર આરમ બસર કારે સાસાનેયાન
એ દફતર હમણે નામ શાન બેસ્તરમ
સરો તાજે સાસાન અપચ બેસ્તરમ
બુઝર્ગી મરુ અશકાનેયાનરા સઝાસ્ત
અગર બેશનવહ મહે દાનન્દહુ રાસ્ત
થુનીન પાસેખ આવરુદ બુલવ બદ્દય
કે અચ બીહુદહુ મહે પચકાર જૂય
અગર પાદશાહી એ તોખમે કૈયાન
બેખાહહુ શુદન તૂ કંઈ દર મેયાન
હમણે શેઝયાન અચ બુનહુ બુદ કે અન્દ
હુ રૂચન્દો અચ મરુદમી બર બે અન્દ
તુખોસ્ત અચ રય આમહ સેપાહ અન્દકી
કે શુદ બા સેપાહે સેકન્દર યકી

તેઓ અગર તેઓ મારા દુશ્મન હોય કે દોસ્ત હોય-પણ તે ૪૮૭
સધળાઓ હાલ મારીજ પનાહમાં છે.

મારી સલ્તનતમાંનાં જે શેહરા કે વચરાન થયાં હોય-તેમજ જે
જગ્યાએ દર્વીશો ગુપચુપ રહેલા હોય,
તે સુધેસોને તેમજ મારા અતલગનાઓને હું દલ્લતમંદ બનાવીશ.

સધળી કાંટા કચરાવાળી વચરાન જગ્યાઓને આદમીઓથી, ગાયદોરાથી
અને ખેતીવાડીથી બરપુર કરી બેહેશત માફકની બનાવીશ.

આ કુન્યામાં કીધેલાં કામોનો મીનોઈ જેહાનમાં બહલો મેળવવા
માટે-એક પણ ખૂબી ભરેલું કામ હું બાકી રહેવા દઈશ નહીં.

ચાલ આવ, આપણાં દિલને તરાચ બનાવ્યે-આપણુ બનેનું તોલ
કાઢ્યે અને બાચું કૌવત અઝમાવ્યે.

ન્યારે હોરમઝ ઈન્સાદી પાદશાહ હતો-તેમજ કુન્યા અને ઝમાનો
તેનાથી ખુશહાલ રહેતો હતો,

લ્યારેજ વગર શકે તેના ખેટાએ બાપ પાસેથી તખ્ત મેળવ્યું-તાજ
અને કમરબંદ મેળવ્યો અને વળી નેક નસીબ પણ મેળવ્યું.

ઓ ફરેખ દેનારા ગુનેહગાર શખ્સ!-તેજ પહેલ વહેલાં હોરમઝની
સાથે લડાઈ સોધી.

તારાં ક્ષમિતમાં ખૂરાઈ, તેમજ ફરેખ, કઠાઈ અને મક સિવાય બીજું
કંઈ હતુંજ નહીં.

અગરને ખોદાતાલાનું ચાહતું છે તો પાદશાહના કીનામાં-હુંજ તારો ૪૮૮
ઝળકતો દિવસ સીઆહ બનાવીશ.

હવે તું આ પાદશાહી તાજને લાયકનો કેલુને ગણે છે-ને હું લાયક
નથી તો બીજો કેલુ લાયક છે ?”

ખેહરામે તેને જવાબ દીધો કે “ઓ પેહલવાન!-જે કોઈ તારી પાસેથી
શેહન્શાહત છીનવી લેશે, તેજ લાયક ગણાયો.

ન્યારે બાબકની છોકરીથી અર્દશીર પયદા થયો-કે જે વખતે અશકા
નીઓનો રાજઅમલ હતો,

ત્યારે શું અર્દશીરે પોતે અર્દવાનને મારી નહીં નાખ્યો હતો-અને તે
પગલાર થયો ત્યારે તેનું તખ્ત તેનાં હાથમાં નહીં આવ્યું હતું ?

એ વાતને હાલે પાંનસો ઉપર વર્ષ થયાં છે-અને સાસાનીઓનું
કૌવત અને તાજ હલકું થઈ ગયું છે.

હવે તખ્ત અને તાજ ભોગવવાનો અમારો વખત આવ્યો છે-અને
અમારાં ફતેહમંદ નસીબ સાથેજ કામકાજ થઈ પડ્યું છે.

ન્યારે હું તારો ચેહરો, તારું નસીબ, તારું લશ્કર, તારું તાજ અને
તારું તખ્ત ભેદશ,

લ્યારે જેમ એક છટટો સિંહ મસ્ત બની ખરાબી કરે-તેમ સાસા-
નીઓનું કામ તમામ કરીશ.

તમામ દફતરમાંથી તેઓનાં નામ છેકી નાખીશ-સાસાનોનું સર અને
તાજ પણ નીચે કચડીશ.

અગરને વિદ્વાન શખ્સ સાચી વાત સમજે-તો મોટાઈ અશકાની- ૪૮૯
ઓનેજ લાયક છે.”

પ્રસન્નએ તેને જવાબ દીધો-કે “ઓ લડાઈ શોધનારા ખેહુદા શખ્સ!
જે કયાની ખાન્દાનમાંથી પાદશાહી-જતી રહેશે તો તેની વચ્ચે
તું કેલુ ?

રચના રહેવાસીઓની બુન્યાદજ શું છે-તેઓ બે મોઢેના દગાખોરો
છે, અને ઇન્સાનોમાં તેઓની ગણતરી શું છે ?

પહેલાં રય શેહરમાંથી થોડાક સેપાહો આવ્યા-કે જેઓ સિકંદરનાં
લશ્કર સાથે મળી ગયા.

મેયાનહા બેઠતેનહા બા રૂમેયાન
 ગેરૂતનહા નાગાહુ તખતે કેયાન
 નેયામહ જહાન આફરીનરા પસનહ
 અઝીશાન બઈશાન રસીફ આન ગઝનહ
 કોલાહે કઈ બરુ સરે અરૂશીર
 નેહાફ આન જમાન દાવરે દસ્તગીર
 બતાવે કેયાન ઊ સઝાવાર બૂદ
 અમરુ અનહ બી ગન્જે દીનાર બૂદ
 કુનૂન કારે આન નામદારાન ચુલશત
 સખુન ગોફતને મા હમહ બાફ ગશત
 યુ યચદાન મરૂરા બશાહી યુઝીફ
 અચુ દાફમરુ જોચ નેફૂઈ નહીફ
 કુનૂન મેહુતરીરા સઝાવાર કીસ્ત
 જહાને જેહાનરા જહાનદાર કીસ્ત
 બજોચ રાસ્તી પાસોએ મન મજૂય
 તો રાહે નેફૂ ગીરે કમ્મી મજૂય
 યુ બેશીફ બહુરામ ચૂનાન સખુન
 ચકી પાસોએ દીગરુ અફગનહ યુન
 બફ ગોફત બહુરામે જન્ગી મનમ
 કે બીએ કેયાનરા એ યુન બરુ કનમ
 યુનીન ગોફત ખુસલ કે ઇન દાસ્તાન
 શાનીદી કે દાના હફ અચ આસ્તાન
 કે હફગેચ બનાદાને બી રાહે ખોરૂફ
 સેલીહે યુઝોર્ગી નબાયફ સેપોરૂફ
 યુ અચ તુ સેતાનહ તનુ આસાન શબહ
 વગરુ બાચ ખાહી હેરાસાન શબહ
 પેદરૂમ આન બફઅન્દીશએ ચૂફ સાચ
 નેહાન કાશકારા નદાનેસ્ત બાચ
 કે મહે યુઝોર્ગશ બસી બૂદો ખોરૂફ
 સેલીહે કેયાન બી યુનાનરા સેપોરૂફ
 યુ બુ બાચ ખાહફ નેયાચફ બદસ્ત
 કે દારનહફ અચ ચીચ ગશતસ્ત મસ્ત

એ ગોફત આન ખેરૂમને શીરીન સખુન
 કે ગરુ બીયુનાનરા નેશાની બખુન
 બફર્જામે કારુ આયદત રન્જો દરૂફ
 બગેર્હે ફરે નાસેપાસાન મગરૂફ
 હેલાવરુ શુદી તીઝો બરુતરુ મનેશ
 એ બફ ગઉહરુ આમહ તોરા બફ કુનેશ
 તોરા કરૂફ સાલારે ગર્દનકશાન
 શુદફ મેહુતરુ અન્દરુ જમીને કરાન
 બદાન તખતે સીમીનો આન મોહુરે શાહુ
 સરત મસ્ત શુદ બાચ ગશતી એ રાહુ
 કુનૂન નામ ચૂબીનહ બહુરામ ગશત
 હમાન તખતે સીમીન તોરા દામ ગશત
 બદાન તખત બરુ માહુ ખાહી શુદન
 સેપહુબુદ યુદી શાહુ ખાહી શુદન
 સખુન ઝીન નેશાન મરૂરે દાના નગોફત
 બરુ આનમ કે બા હીવ ગશતી તો બેફત

તેઓએ રૂમીઓની સાથ મળી લડાઈની કમર બાંધી-અને અમિનું
 કયાનીઓનું તખત લઇ લીધું.

પણ એ કામ ખોદાતાલાને પસંદ આવ્યું નહીં-તે રૂમીઓથી તેઓ
 ઉપર ધણું દુઃખ પડ્યું.

જેથી દસ્તગીરી કરનાર ઇન્સાફના ખાવંદે દુરત તે કયાની તાજ
 અરૂશીરનાં સર ઉપર મૂક્યું.

અગર તે ગમે એટલો ખઝાના અને પૈસા વગરનો હતો-તોપણ તે
 કયાની તાજને લાયકનોજ હતો.

હવે તે સધળા નામદારોના વખત વહી ગયા છે-અને સધળી વાત
 મારે કહેવી નકામી થઈ પડી છે.

ન્યારે ખોદાતાલાએ તેને પાદશાહી માટે પસંદ કીધો-ત્યારે તેનાથી
 તે દાદગર સાહેબે નેકી સિવાય કાંઈ બીજું જોયું નહીં.

હવે તું જોકે સરદારીને લાયક કૈાણ છે-આ ફરતા અમાનાનો પાદ-
 શાહ કૈાણ છે ?

એનો જવાબ રાસ્તી સિવાય બીજો કાંઈ મને ના આપતો-તું નેકીની
 શહ પકડ અને ખૂશબની માર્ગ ના શોધ."

ન્યારે બેહરામે આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે બીજીજ રીતનો
 એક જવાબ દીધો.

તે બોલ્યો કે "હું જન્મી બેહરામ છું-કયાની પાદશાહોની જડ થડ-
 માંથી ઉગેલી નાખીશ."

પ્રસરે બોલ્યો કે "આગળા દાનાઓની આ વાત તેં સાંભળી છે ?

કે 'કદી પણ બંધી રાહના બેતુકર નાદાનને-મોટાઈનાં હથિયારો
 કદીબી આપવાં નહીં.

કારણકે ન્યારે તે તારી પાસેથી લેશે ત્યારે તે વધુ મજબૂત બની
 જશે-અને પછી ન્યારે તું તે પાછાં માગશે ત્યારે તે બચકર બનશે.'

મારા બાપ સારા વિચારનો નહીં હતો અને વળી ઉતાવળો હતો-
 અને ફરુ' તેમજ ગાઉરે કયું સમજતો નહીં હતો.

અને જોકે તેની પાસે મોટા અને નાના બહાદુર લોકો ધણા હતા-
 તે છતાં આવાં પાદશાહી હથિયારો એક બેબુન્યાદ શખ્સને હવાલે કીધાં.

હવે ન્યારે તેની પાસેથી તે પાછાં માગે છે તો તે હાથમાં આવી
 શકતાં નથી-કારણકે તે હથિયાર ધરાવનારો શખ્સ તેણે આપેલી ચીઝોથી
 મસ્ત બની ગયા છે.

પેલા શીરીન સખુન બોલનાર દાનાએ શું કહ્યું છે ?-કે 'જે તું બે
 બુન્યાદનાઓને પદવી ઉપર બેસાડશે,

તો શેવટે તને રંજ અને દુઃખજ વેકવું પડશે-માટે તેવા નિમક
 હરામ શખ્સોને દરવાઝે તું ના બટકતો ફર.'

હવે તું દિલાવર, ચાલાક અને મોટાં મનનો બન્યો છે-તારી ખૂરી
 બુન્યાદને લીધેજ તારામાં ખૂરાં કરતુકો આવ્યાં છે.

પાદશાહે તને પેહલવાનોનો સરદાર બનાવ્યો-અને કરાનનાં સુલકમાં
 તું મોટો બન્યો.

અને હવે પેલાં રૂપેરી તખત અને શાહી મોહરને માટે-તારાં સર
 મસ્ત બની ગયું છે અને આડે માર્ગે-ઉતરી પડ્યો છે.

હવે તારાં ચોખીને નામ હવું તે ફેરવાઈને બેહરામ થયું-તેમજ રૂપેરી
 તખત લોકોને ફસાવવા તારા ફાંદો બન્યું છે.

તે તખત ઉપરથી તું હવે માહતાબ ઉપર જવા માગે છે-સેપહસાલાર
 હતો તે પાદશાહ થવા માગે છે.

એકલમંદ શખ્સો એવી રીતની વાતો નથી કરતા-હું ધારું છું કે તું
 દેવનેજ સાંધી બન્યો છે."

બહુ ગોઠત બહુરામ કે અથ બહુનેશ
નગીબહુ હમી બર તો બેચ સર્જનેશ
તો પથમાને ચઢદાન નદારી નેગાહ
હમી નાસજા ભૂઈ ઇન્ પીશગાહ
નેહી દાહ બર અશમે શાહે જેહાન્
સખુન્ ઝીન્ નેશાન્ કય ખુવહ દર નેહાન્
હમહુ ફરેતાન્ બર તો બર દુશ્મનન્દ
બગોઠતાર બા તૂ બહેલ બા મનન્દ
બરીન્ કાર ખાકાન્ મરા ચાવરસ્ત
હરાન્ કન્દર ઇરાનેા ચીન્ લશ્કરસ્ત
કે બા દાહો મેહુરીમો બા તીધો દસ્ત
એ દુશ્મન્ નેચાચહ બમા બર શેકસ્ત
ખુઝોર્ગી મન્ અચ પાર્ચ આરમ બરય
નમાનમ કઝીન્ પસ ખુવહ નામે કય
બર અકાઝમ અન્દર જહાન્ દાદરા
કુનમ તાઝહુ આઇને મીલાદરા
મન્ અચ તોખમે બામદાર આરશમ
ચુ જગ્ આવરમ આતેશે સરકશમ
નખીરહુ જહાન્બુચ ગુર્ગીન મનમ
હમાન્ આતેશે તીચ બરુઝીન્ મનમ
બઈરાન્ બરાન્ રાય ખુદ સાવહુ શાહ
કે નહુ તખ્ત માનહ ન મોહરો કોલાહ
કુનહ બા જમીન્ પસ્ત આતેશકહ
ન નઉરૂચ માનહ ન જરને સદહ
હમાન્ બન્દહ બુદન્દ ઇરાનેયાન્
બરીન્ બુમ તા મન્ બેખસ્તમ મેયાન્
બતીરી કે મન્ રાન્દહ અમ અચ કમાન્
સર આમહ અઝાન્ સાવહુ શહુરા જમાન્
તો ખુદકામહુરા ગર નદાની શુમાર
બર આર સહ બાર બેશમર હઝાર
એ પીલાને જગી હઝારો દુવીસ્ત
કે ગોઠતી કે બર ખાકુ બર બય નીસ્ત
હઝીમત ગેરેકુત આન્ સેપાહે બુઝેરુ
મન્ અચ પસ ખોડશાન્ ચુ શીરે સુતોરુ
ચુતાન્ દાન્ કે કસ બીહોનર દર જેહાન્
બખીરહુ નબુચહ નેશસ્તે મેહાન્
હમી બુએ તાજ આયહ અચ મેહકરમ
હમી તખ્તે આજ આયહ અચ બન્દરમ
અગર બા તો ચકુ પશશહ કીન્ આવરહ
એ તખ્તત બરુએ જમીન્ આવરહ
બહુ ગોઠત ખુસ્ત્ર કે અથ શમ પય
મેરા ચાહે ગુર્ગીન નગીરી બરય
કે અન્દર જહાન્ ચારો બખાશ નબૂહ
ખુઝોર્ગીઓ અવરન્દો તખ્તશ નબૂહ
નદાનેસ્ત કસ નામે તૂ દર જેહાન્
ફેર માયહુ બુદી તો અન્દર નેહાન્
મેયામહુ ગેરાન્માયહુ મેહુરાન્ સેતાહ
અશાહે જમાનહુ નેશાને તો દાહ
એ ખાકે સેચાહત ચુતાન્ બર કરીહ
શહ આન્ રૂચ બર અશમે તૂ નાપહીહ

મેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ બૂરી કરણીના શપ્સ !-તારી ઉપર તો
લખાનત સિવાય કંઈ પણ બીજું શોભતું જ નથી.
તું ખોદાનાં વચનને સંભાળતો નથી-અને નાલાયક રીતે આ તખ્ત પર
લેવાની ખાલેશ કરે છે.

વળી દેરાના પાદશાહની આંખે ડામ મૂકે છે-એવી એવી વાતો કેવી
રીતે છપી રહી રાકે ?

તારા સંધળા દોસ્તો તારા દુશ્મન બન્યા છે-બાહેરની વાતચિતમાં
તારી સાથે છે પણ ખાતેનમાં તો તેઓ મારીજ સાથે બેઠાયલા છે.

આ કામમાં ખાકાન તેમજ બે કંઈ ઈરાન અને ચીનમાં લશ્કર છે
તે માફ જ મદદગાર છે.

કારણકે હું ઈન્સાફ અને દયા સાથેના છું તેમજ તલવાર અને કોત
સાથેના છું-દુશ્મનથી મારી ઉપર શેકસ્ત આવી શકનાર નથી.

સંધળી મોટાઇને હું પાર્સમાંથી રથ રોહરમાં લઇ જઇશ-હવે પછી
કયાની પાદશાહોતું નામ રહેવા દઈશ નહીં.

દેશમાં સંધળે ઈન્સાફ પાંચરીશ-અને મીલાઈનીજ રાહ રસ્ત ચાલુ
કરીશ.

હું નામદાર આરશની તોખમ ધરાઈ છું-અને બ્યારે લડાઇ કરું છું,
લ્યારે બય ભયે આતશ બનું છું.

દેશ છતનાર ગુર્ગીનનો હું નખીરા છું-તેમજ બર્ગીન નામના તેજ
આતશની માફકનો છું.

એવાજ ઈરાદાથી સાવેહ શાહ ઈરાન તરફ આવતો હતો-કે તે તખ્ત
મોહર કે તાજ કશું લ્યાં રહેવા દીધે નહીં.

આતશકહેલના કેપ્લા અમીનદોસ્ત કરે-નહીં નવરૂઝ કે જરનેસહેલની પર
રસ્ત ચાલુ રહે.

તેમજ જ્યાં સૂધી કે મેં લડાઈ કરવાની કમર બાંધી નહીં લ્યાં સૂધી
આ મુલકમાં સંધળા ઇરાનીઓ તેના ગોલામ બેવા રહ્યા હતા.

પણ મેં આ મારો એકજ તીર કમાનમાંથી છોડી મૂક્યો-અને તેથીજ
સાવેહ શાહનો વખત પૂરો થયો.

તું તે તુમાખી પાદશાહનાં લશ્કરની ભે તું ગણતી નહીં બહુતો
હોય-તો ચાર લાખ માણસોની ગણતી કરી લે.

લડાયક હાથીઓ બારસો હતા-તું કહે ગોચા તેઓને ઉલા રહેવાની
જગ્યા આ અમીન ઉપર હતીજ નહીં.

તે મોટું લશ્કર મારી સામેથી નાસવા લાગ્યું-અને હું મસ્ત સિંહની
પખે પોકાર કરતો તેઓની પૂઠે લાગ્યો.

તું ચાહ રાખે કે દુન્યામાં કોઈ પોતાના હોનરો દેખાડ્યા વગર-
મોટાઓની બેઠક ફેકટમાં શોધતો નથી.

મારી લોદાંની કેલાહમાંથી તાજનીજ ખુશો નીકળે છે-અને મારી
શશ્વરમાંથી હાથીદાંતનાં તખ્તનો પમરાટ આવે છે.

અગરબે તારી સાથે એક મચ્છર પણ લડાઈ કરે-તો તને તખ્ત
ઉપરથી ખાકમાં નાખે.”

ખુસ્તરમે તેને કહ્યું કે “ઓ નેહસ્ત કદમના શપ્સ !-તું રથ રોહરમાં
ગુર્ગીનની હાલત કેવી હતી તેની યાદ કેમ નથી કરતો ?

કે દુન્યામાં કોઈ તેનો દોસ્ત કે ખુલ્લે બખ્ત બેવું કંઈજ હતું નહીં- પર
મોટાઇ, દબબો કે તખ્તો તાજ કંઈજ હતું નહીં.

તારું નામ વઠિક દુન્યામાં કંઈ બહુતું નહીં હતું-તું તો ખૂણે પડેલો
એક કમીનો શપ્સ હતો.

જેથી ખુનાદના મેહરાનસેતાહે આવી-અમાનાના પાદશાહ હોશમજાને
તારી ખબર આપી.

અને તેજ પાદશાહે તને આ સીઆહ ખાકમાંથી આવે જોઈ દર્શાવે
ચલાવ્યો-પણ તે દિવસ હવે તારી આંખમાંથી ગ્રમ થઈ ગયો.

તોશ દાદ ગન્ને એલીહો એપાહ
 હેરફશાન્ હેરફરી તહમતન્ થુ માહ
 નથુદ ખારતે યક્ષદાન્ કે તુકાને ચીન્
 બવયરાની આરન્દ ઈરાન્ જમીન્
 તોશ ખૂદ ખરુ જન્ગ શાન્ ચારુમન્દ
 કોલાહલ ખરુ આમદ અઅખરે બલન્દ
 થુ દારન્દએ ચર્ખે ગરુદન્ બેખારત
 કે આન્ પાદશાસા ખુવદ કામ રાસ્ત
 હોનરુ જાન્ હમીન્ ખીશતનરા નેહી
 કે હરુગેચ નદીદી મેહીઓ મેહી
 ગરુ ઈન્ પાદશાહી એ તોખમે કેયાન્
 બેખાહદ શુદન્ તૂ એ બન્દી મેયાન્
 ૪૬૫ થુ એરેકન્દરી ખાયદ અન્દરુ જહાન્
 કે તીરહુ કુનદ અખતે શાહનુશહાન્
 તો બા એહુરએ દીવો બા રન્ગે ખાકુ
 મખાદી અગીતી જોચ અન્દરુ મધાકુ
 એ બી રાહીઓ કારુ કર્હે તો ખૂદ
 કે શુદ રૂચ ખરુ શાહે ઈરાન્ કબૂદ
 નમેશતી હમીન્ નામે મન્ ખરુ હેરમ
 એ ગીતી મરા ખારતી કુદહ કમ
 બદીરા તો અન્દરુ જહાન્ માયઈ
 હમ અચ બી રહાન્ બદતરીન્ પાયઈ
 હરાન્ ખૂન્ કે શુદ દરુ જહાન્ રીખતહુ
 તો ખારી દરુ આન્ યક્ષસરુ આવીખતહુ
 નેયાબી શમે તીરહુ આનરા બખાખ
 કે જૂઈ હમહુ રૂચ દરુ આકુતાખ
 અયા મહે બદઅખતે બીદાદગરુ
 હમહુ રૂચગારત અકબૂઝી મખરુ
 મકુન્ ખીરહુ ખરુ ખીશતન્ ખરુ સેતમ
 કે આન્ ગાહુ માની બબીદાદો ધમ
 એ ખુશ્નૂદીએ ઈજદ અન્દીશહુ કુન્
 ખેરદમન્દીઓ રાસ્તી પીશહુ કુન્
 ૪૬૬ કે બન્ ખરુ મનો ખરુ તો હમ ખુગરદ
 જમાનહુ દમે મા હમી બેશમરદ
 કે ગૂચદ કે કબૂઝી બેહુ અચ રાસ્તી
 ચેરા દેલ અકબૂઝી બેયારાસ્તી
 થુ ફર્માન્ કુની હરુએ ખાહી તોરાસ્ત
 યકી બહુરહુ ઝીન્ પાદશાહી તોરાસ્ત
 બદીન્ ગીતી અન્દરુ ખુવી શાહમાન્
 તન્આસાનો દૂર અચ બદે બદગમાન્
 વગરુ ખુગરી ઝીન્ સરાએ સેખન્જ
 ગહે બાચ ગશતન્ નખારી બરન્જ
 નશાયદ કઝીન્ કમ કુનમ યા ફેઝુન્
 કે જરુદાશત ગૂચદ બજન્દ અન્દરુ
 કે હરુ કસ કે ખરુ ગર્દ અચ દીને પાકુ
 એ યક્ષદાન્ નદારદ બદેલ તસે ખાકુ
 ખસાહી હમી ખાયદશ દાદ પન્દ
 થુ પન્દત નખારશ વરા સૂદમન્દ
 બેખાયદશ કોશતન્ અફર્માને શાહુ
 ફેગન્દન્ તને પુરુ યુનાહશ બરાહુ

તેણે તને ખાઝનો, હથિયાર, લશ્કર અને માહતાબની મિસાલનો
 તેહમતન રૂસ્તમનો બળકતો ઝુડો આપ્યો.

ખોદાતાલાની એવી ખાહેશ નહીં હતી, કે ચીનના તુર્કીઓ-ઇરાન
 જમીનને વચરાન કરે,

તેથીજ તે સાહેબ તેઓની લડાઈમાં તારો મદદગાર બન્યો-અને
 તારી કોલાહ ખુલ્લું આસ્માન ઉપર ચઢાવી.

ન્યારે ફરતાં આસ્માનને પાયદાર રાખનાર સાહેબે ચાલુ-કે તે
 (ઇરાની) પાદશાહની મુરાદ બર આવે,
 ત્યારે તે બાબતની કીર્તિ તું પોતે લેવા માગે છે-કારણ તેં મોટાઇ
 અને બલાઇ કદી જોઈજ નથી.

જે ઇરાનની પાદશાહી પાદશાહોના હાથમાંથી જતીજ રહેવાની હશે,
 તો તે જશે-પણ તે લેવા માટે તું શું કામ કરે બાંધે છે?

દુન્યામાં કોઈ સિંકદરના જેવોજ પયદા થવો જોઈયે-કે જે શેહનશા-
 હોનાં ખુલ્લું નસીબને સીઆહ બનાવે.

તું દેવની શિકલનો અને ખાકને રંગનો શખ્સ છે-માટે આ જેહાનમાં
 તું બેંડા ખાડામાં પડ્યા સિવાય કેયે હોતોજ ના!

ઇરાનના પાદશાહનો દહાડો જે સીઆહ થયો તે તારીજ શુમરાહી
 અને તારાંજ કીધેલાં કરતુકથી થયો.

તેજ પેલા મારે નામના ખોટા સિક્કા પડાવ્યા-અને દેશમાંથી મને
 દૂર કરવા માગ્યો.

દુન્યામાં બદીનું મૂળ તો તુંજ છે-સધળા આડે માર્ગે જનારા
 શખ્સોમાંથી તું વધારે નીચ દરજ્જાનો છે.

જે ખૂનો કે દુન્યામાં રેડાયાં છે-તે સધળાંના બદલામાં તું પેલી
 જેહાનમાં લટકતો રહેશે.

જે ચીજ કે તું આફતાબની રૌશનીમાં આખો દિવસ શોધે છે-તે
 અંધારી રાતે સ્વપ્નામાં પણ તને મળવાની નથી.

ઓ હુદમગાર બાંધે નસીબના શખ્સ!-તું તારો પોતાનો સધળો
 વખત શુમરાહીમાંજ ના પુરો કરી નાખ.

હુલ્લાડથી પોતાની ઉપરજ સિતમ ના યુગ્ગાર-કે નહીં તો તારો ઇન્સાફ
 થતી વખતે તું સિતમ અને ગમમાંજ રહેશે

ખોદાને ખુશ્નૂદ કરવાનો વિચાર કર-દાનેશમંદી અને રાસ્તીનોજ
 પેશો કર.

કારણકે આવો વખત મારી ઉપર તેમજ તારી ઉપર પસાર થઇ
 જશે જમાનો આપણા દમેદમની ગણતરી ક્યેજી નહીં છે.

કાણુ કહે છે કે રાસ્તી કરતાં બૂઠાણું સાફ છે?-શા માટે તારું દિલ
 ખોટા માગે ઉપર લગાડયું છે?

અગરજે તું મારો હોડમ બળ લાવશે તો જે કાંઈ તું માગશે તે મળી
 શકશે-આ મારી શેહનશાહતમાંથી એકુ દિરસો પણ તને મળશે.

આ દુન્યામાં તું ખુશહાલ રહેશે-નયિન્ત રહેશે અને દુરમનોની
 ખૂરાધથી દૂર રહેશે.

પછી ન્યારે તું આ યુસાફરખાનારૂંપી દુન્યામાંથી ચાલી જશે-ત્યારે
 તારા પાછા ફરતી વખતે તું રંજદા નહીં બનશે.

જે કાંઈ કે ઝરોતશત પયગમ્બર પોતાના જંદ અવસ્તામાં કહે છે-
 તેથી કમ એવાદા હું નહીં કરીશ,

કે 'જે કોઇ શખ્સ પાક દીનથી ફરે-અને પોતાનાં દિલમાં ખોદા
 તરફની બીક અને ધારતી નહીં રાખે,

તો તેને એક વર્ષ સુધી નસીહત આપવી જોઈયે-અને ન્યારે તે તારી
 નસીહત તૈને કારગર નહીં લોગ,

ત્યારે તેને પાદશાહના હોકમથી ગર્દન મારવો જોઈયે-અને તેતું યુનાહ
 બરેહુ શરીર રસ્તામાં ફેંકી દેવું જોઈયે.

જુ અરુ શાહે ગીતી શવહ બદ્ધમાન
 એઆયદશ કેશતન હમ અન્દર ઝમાન
 એરીન્દ હમ બી ગુમાન ખુને તુ
 હમી ભુયદ ઇન્ બખતે વાજુને તુ
 કુનૂન એન્દમાનીત નાખશ બુવદ
 વગર ખુઝરી ભયત આતશ બુવદ
 વગર દીર માની બરીન્ હમ નશાન્
 સરુ અશ શાહુ વસ દાદે યસદાન્ કશાન્
 પશીમાની આયદત ઝીન્ કારે ખીશ
 એ ગોકૂતારે નાખુઆ કેદારે ખીશ
 તો બીમારીઓ પન્દ દાડ્યે તોસ્ત
 એકશમ હમી તા શરી તન્દુરોસ્ત
 વગર ચીરફુ શુદ અરુ દેલત કામે રશકુ
 સખુનૂય તા દીગર આરમ પેઝશકુ
 પેઝશકે તો પન્દસ્તો દાડ્યે ખરદ
 મગર આએ તાજ અશ દેલત એસ્તરદ
 બપીરૂઝી અન્દર યુનીન્ ગશ શુદી
 વશ અન્દીશએ ગન્જ સરુ કશ શુદી
 શનીદી કે ઝહુકાકુ શુદ નાસેપાસ
 એ દીવો એ ભદ્દ જહાન્ પુર હેરાસ
 યુ યુ શુદ દેલે મેહુતરાન્ પુર એ દરદ
 ફરીફને ફર્જેન્દુ બા ઊ એ કરદ
 સેપાહત હમહુ બન્દગાને મન્દ
 બદેલ એન્દો મોરદગાને મન્દ
 એ તુ લખતગી રઉશની યાકૂતન્દ
 બદીન્સાન્ સરુ અશ દાદ અરુ તાકૂતન્દ
 યુ મન્ ગન્જે ખીશ આશકારા કુનમ
 દેલે જન્ગેયાન્ પુર મુદારા કુનમ
 નમાનદ યકી ઝાન્ સેપહુ બા તો નીચ
 કે નહુ નામ દારી ન ફરૂરે ન ચીચ
 યુ પીરૂઝ બશી તો અરુ સાવહુ શાહુ
 બરાન્ અરુ નેહાદન્દ યકુસરુ સેપાહુ
 કે હરુગેચ નખીનન્દ યકુસરુ શેકસ્ત
 યુ અશ ખારેતહુ સીરુ બશતન્દો મસ્ત
 નઆયદ કે અરુ દસ્તે મન્ અરુ હલાકુ
 શવન્દ ઇન્ દેલીરાને ખીતસો ખાકુ
 નખાહમ કે જન્ગી સેપાહી ગરાન્
 હમહુ નામદારાનો કુન્દાવરાન્
 શવદ બુમે ઇરાન્ અઝીશાન્ તેહી
 શેકસ્ત અન્દર આયદ બતખતે મેહી
 કે યુદ શાહુ હન્ગામે આરશ એઝૂય
 સરુ આયદ મગર અરુ મન્ ઇન્ ગોકૂતગૂય
 યુનીન્ ગોકૂત બહુરામ કાન્ ગાહુ શાહુ
 મેનૂએહુરુ યુદ બા સેપાહો કોલાહુ
 બદ્દ ગોકૂત ખુસાવ કે અય બદ નેહાન્
 યુ દાની કે ઊ યુદ શાહે જહાન્
 નદાની કે આરશ વરા બન્દહુ યુદ
 બદ્દમાનો શયશ સરુ અદ્દગન્દહુ યુદ
 દેમરુ હમ યુ દયખુસાવે કીનહુબૂય
 કે યુન્ શસ્તમી યુદ શાગેઈ બીય

તેમજ ન્યારે કોઇ દેશના પાદશાહનો દુશ્મન અને-ત્યારે તેને પણ
 દુરતજ કતલ કરવો બેઠયે.
 દીનના કૃતવા પ્રમાણે બેશક કે તેઓ તાફ ખૂનજ રડશે-તાફ બધું ૪૯૭
 નસીબ એવુંજ શોધતું ફરે છે.
 હવે તારી જિંદગી અમ બરેલી રહેશે-અને ન્યારે અહીંથી ગુઝરી
 જશે ત્યારે તારી જગ્યા દોઝખમાં થશે.
 એજ પ્રમાણે બે તું લાગ્યો વખત સૂધી પાદશાહથી તેમજ ચઝ
 દાનના ઇન્સાફથી સર ફેરવેલુંજ શખશે,
 તો આ તારાં કામથી અને નાલાયક વાતોથી તેમજ તારા પોતાનાં
 કામિયાં કરતોકોથી તું શેવટે પરોમાન થશે.
 તું બીમાર પડેલો છે અને તારી દવા નસીહતજ છે-હું કારોશ કફ
 હું કે તું પાછો તનદુરોસ્ત બને.
 અગરબે તારાં દિલ ઉપર લોભ અને અદેખાઈજ ગાલેખ આવી છે-
 તો એક બીબે નસીહત દેનારો તખીબ હું લાવીશ.
 તારો તખીબ નસીહત છે અને તારી દવા ડહાપણ છે-જે કદાચ
 તારાં દિલમાંથી તાજનો લોભ કાઢી નાખશે.
 તું તારી ક્તેહની કુંઠમાં આવેા મગર ખની ગયો છે-અને ખઝા-
 નાના વિચારથીજ સરકશ બન્યો છે.
 તેં સાંભળ્યું હશે કે ન્યારે અહલાક નિમકહરામ થયો-ત્યારે દેવો
 અને ભદ્દગરેથી દુન્યા ધારતી બરેલી બની.
 અને તેનીથી ન્યારે મેટાઓનાં દિલ દુઃખી થયાં-ત્યારે મુબારક ફરી-
 ફરે તેની સાથ યું કીધું હતું?
 તાફ તમામ લશ્કર માફે ફર્માનખરદાર છે-તેઓ પોતાનાં દિલ સાથ ૪૯૮
 મૂઆ કે જીવતા સધળા મારાજ તાબેદાર છે.
 બે કે તેઓએ તારી તરફથી થોડીક રાશની મેળવી છે-અને એવી
 રીતે ઇન્સાફની રાહથી સર ફેરવ્યું છે,
 પણ ન્યારે હું મારો પોતાનો ખઝાનો ખુલ્લો કરીશ-અને તે લઢા-
 યકોનાં દિલ પાછાં મુલેહ બરેલાં કરીશ,
 ત્યારે તે લશ્કરમાંથી એકબી તારી સાથે રહેશે નહીં-કારણકે તું નથી
 નામદારી ધરાવતો, કે નહીં કાંઈ દબદબો કે માલ અસ્ખાબ ધરાવતો.
 ન્યારે તું સાવેહ શાહ ઉપર ક્તેહમંદ બન્યો-ત્યારે સધળું લશ્કર
 એમજ સમજવા લાગ્યું,
 કે ન્યારે તેઓ માલ ખનાનાથી ધરાઈ જઈ મસ્ત બન્યા છે-ત્યારે
 કદી પણ તેઓ હાર પામવાના નથી.
 પણ એવું નહીં બનવું બેઠયે કે આ નચિન્ત બનેલા બહાદુર લોકો
 મારા હાય ઉપર હલાક થાય.
 હું એવું ચાહતોજ નથી કે એક બારી લઢાયક લશ્કર-તેમજ સધળા
 નામદારો તેમજ બહાદુર લોકો,
 કે જેઓથી ઈરાન ઝમીન ખાલી થઈ જાય-અને બુલંદી બરેલાં તખ્તને
 તુકસાન પુગે.
 તુંજ બેલ કે આરશના વખતમાં પાદશાહ કોણ હતો?—કદાચ તેથી
 આ મારી વાતનો છેડો પણ આવી જશે.”
 બેહરામ બોલ્યો કે “તે વખતે પાદશાહ તરીકે-લશ્કર અને તાજ ૪૯૯
 સાથનો મિન્ચેહર શાહ હતો.”
 ખુસરુએ તેને કહ્યું કે “ઓ બૂરી ખાસીયતના શખ્સ !—ન્યારે તું બળે
 છે કે તે દેશનો પાદશાહ હતો,
 ત્યારે તું નથી બળુતો કે આરશ તેનો એક ગોલામ હતો?—અને
 તેના હોકાઈ અને વિચાર ઉપરજ પોતાનું સર નમાવેલું હતું?
 તેમજ વળી ધીનો લેનાર કમખુસરોના હાખો લે-કે રસ્તમ જેવો તેનો
 એક નોકર હતો.

તવાનરેત શેરેતમ જહાનરા ગેરેકૂત
અતખત ઊ હમ આધને શાહાન ગેરેકૂત
હમ આધને પીશીન નેગહદારતી
યહી અશમ ખર તખત તુગમશતી
ઘોરા પસ તો મારા નભૂઈ હમી
બશાહી એ ખુસવ નગૂધ હમી
તો ચૂન અહરમન દીવી અથ ખાકુ રૂય
કુનહ તામે તખતે શહાનત આરૂચ્ય
અહ ગોકૂત અહરામ અચ રૂએ દાહ
તો અચ તોખમે સાસાની અથ અહ નેજાહ
કે સાસાન શખાનો શખાન ઝાદહુ ખૂહ
ન બાબકુ શખાની અહ દાદહુ ખૂહ
૫૦૦ અહ ગોકૂત ખુસવ કે અથ અહ કુનેશ
ન અચ તોખમે સાસાન શુદી પુર મનેશ
દોઝધરેત ગોકૂતારે વ સરખસર
સખુન ગોકૂતને કચ નખાશહ હોનર
તો અચ અહ ખુનાન બૂદીઓ અહ કનાન
ન અચ તોખમે સાસાન રસીદી બનાન
અહ ગોકૂત અહરામ કનદર જેહાન
શખાનીએ સાસાન નગદંદ નેહાન
અહ ગોકૂત ખુસવ શુ દારા બેમોરહ
ન તામે તામે ખુઝોર્ગી બસાસાન સેપોરહ
અગર ખખત શુમ શુદ કુલ શુદ નેજાહ
નેયાયહ એ ગોકૂતારે બીદાહ દાહ
બદીન હરો ધન રાયો ધન ફરરહી
બેભૂઈ હમી તખતે શાહનશહી

એકે રસ્તમ તમામ જેહાન હાથમાં લઇ શકે તેવા શક્તિમાત હતા-તોપણ
તખ લેવા માટે તો તેણે પશુ આગળ પાદશાહોનીજ રૂઠિ એમનાર કીધી હતી.
તેણે તો આગળી રીતભાત ચાલુ રાખી-અને તખત ઉપર જરા નહર
પણ નહીં નાખી.

તો પછી તું શા માટે અમારી ફર્માનબરદારી નથી કરતો-અને
ખુસરને પાદશાહ તરીકે નથી ગણતો ?

ઓ ખાક બર્થો મોહાંના શખ્સ ! તું એહરેમનની મિસાલનો એક
દેવ છે-તને પાદશાહોનાં તાજ અને તખતની ખાહેશ થઈ છે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ ઇન્સાફની રીતે જોતાં-ઓ બહ બુન્યાદના
શખ્સ ! તું સાસાની તોખમથી ઉતરેલો છે.

કે જે સાસાન એક ગોવાળિયા હતો અને ગોવાળિયાનોજ જીજીલો
હતો-કાંઈ બાબકે તેને ગોવાળિયા નહીં બનાવ્યો હતો.”

ખુસરએ તેને કહ્યું કે “ ઓ બદકેદાર મદ્દ !-શું તું સાસાની તોખમના
પાદશાહોથી આવી મોટાઇએ નથી પહેાંચ્યો ?

તારાં બોલકુ બિલકુત જૂઠું છે જૂઠા સખુનો બોલવા તે કાંઈ હોનર
ગણતો નથી.

તું બેબુન્યાદ અને બહ કર્ણીનો હતો-શું તું સાસાન વંશથી રાઝી
પચદા કરતો નહીં હતો ? ”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “ દુન્યામાં-સાસાનનું ગોવાળિયાપણું છપું
રહેરોજ નહીં.”

ખુસરએ તેને કહ્યું કે “ જ્યારે દારા મરી ગયો-ત્યારે ખુઝોર્ગીનું તાજ
કાંઈ સાસાનને સોંપ્યું હતું નહીં.

અગરએ તેનું નસીબ શુમ થયું હતું તો તેની બુન્યાદ ક્યાં ગઈ હતી ? (તે
તો કાયમજ હતી)-આવી બેદાદી બરી વાતોથી કાંઈ ઇન્સાફ ઝાહેર થતો નથી.

તારાં આવી રીતનાં ડહાપણ, આવા વિચાર અને આવાજ દબદબાએ
કરીને-તું પાદશાહી તખત શોધે છે (તે કેમ બને ?) ”

ખાઝુ ગરતને ખુસવ વ બહરામ
ચૂબીનહ વ પન્દ દાદને ગોર્દેયહ
બહરામ ચૂબીનહરા વ સેગાલેશ
કદને ખુસવ બહરાનેયાન.

ખુસર અને બેહરામ ચોબીનેનું પાછુ ફરવું અને
ગોર્દેયહ બેહરામ ચોબીનેને નસીહત
કરવી અને ખુસરએ ધરાનીઓ
સાથ વિચાર ચલાવવો.

બેગોકૂતો બેબનીદો બર્ગશત અચ્ય
સુએ લશકરે ખીરા બેહાહ રૂય
એ ખાકાને ચીન આન સે તુકે સુતોરગ
કે અર્ધ-દહુ બૂદ-હ બર સાને ગોરગ
કુલ ગોકૂતહ બૂદ-હ બહરામરા
કે મા રૂએ જન્મ અચ પથ નામરા
૫૦૧ અગર મોર્દહ ગર એદહુ બાલાએ શાહ
બનચદે તો આરીમ પીશે સેપાહ
અઝીશાન સવારી કે નાપાક બૂદ
દેલાવર બૂદો તુન્દો બીબાકુ બૂદ
હમી રાન્દ પર્ખાશબૂયો દેજમ
કમન્દી બખાકુ દરૂન શેરત ખમ

ખુસર એટલું બોલીને હતી પડ્યો અને તેની આગળથી પાછો ફરી-
પોતાનાં લશકર તરફ ચાલવા માડિયું.

હવે પેલા ખાકાને ચીનના તજ દિલાવર તુર્કીઓ-કે જેઓ વડની
મિસાલ ગુરસા બરેલા હતા,

અને જેઓએ બેહરામને કહ્યું હતું-કે “ અમો લડાઇને દહાડે નામ-
દારી મેળવવા માટે,

પાદશાહનાં બદનને મૂલેલું ચા છવતું-લશકરની હુજૂરમાં તારી નહ-
દીક લાવીશું,”

તેઓમાંથી એક સવાર જે નાપાક, દિલાવર, તુન્દ અને બેપરવા હતો,
*

તે “ લડાયક અને છડાયલો શખ્સ પોતાની બજૂ ઉપર સાઠ પેચની
કમંદ લટકાવી ચાલવા લાગ્યો.

શુ નચ્છીક તરૂં મસ્ત બા ખેન્ગે આજ
હમી બુદ્ધ ચાહાન અપુરમાયલુ તાજ
બેચન્દાખત આન તાખ દાદલુ કમન્દ
સરે તાજે શાહ અન્દર આમદ બખન્દ
યધી તીલ ગોસ્તલુમ જહ બરૂ કમન્દ
સરે શાહુરા જાન નેયામદ ગજન્દ
કમાનરા બજેલુ કરૂદ બન્દુય ગોરૂદ
બતીર અચ હવા રઉશનાઈ બેબોરૂદ
બેચન્દાખત બરૂ તુરૂકી તીરે બદન્દુ
અચ રૂય બરૂતાકૂત બુચન્દલુ જન્દ
બદાન તુરૂકે બદસાચ બહુરામ ગોકૂત
કે ભેચ ખાકે તીરલુ મખાદત નેહોકૂત
કે ગોકૂતલુ કે બા શાહુ જન્દ આચમાય
નદીદી મરા પીરી ઊ બરૂ બપાય
પસ આમદ બલશકરૂગહે ખીશ બાચ
રવાનરા પુરૂ અચ દરો તાન પુરૂ ગોદાચ
શુ ખાહરૂશ બેશનીહ કામદ એ રાહુ
બેરાદરૂશ બરૂગશત અજાન રચમગાહુ
બેચન્દાખત આન નામદારૂ અકૂસરૂશ
બેચાવરૂદ કમાનબરી ચાદરૂશ
બેચામદ બનચદે બેરાદરૂ દવાન
દેલી બસ્તલુ અચ દરો તીરલુ રવાન
બદ ગોકૂત કય મેહુતરે જન્દબુચ
બેગૂનલુ શુદી નચ્દે ખુસવ બેગૂચ
ગરૂ ઊ અચ જવાની શવદ તીજો તુન્દ
મગદાન તો દરૂ આશતી રાય કુન્દ
બખાહરૂ ચુનીન ગોકૂત બહુરામ ગોરૂદ
કે ઊરા એ શાહાન નબાયદ શુમોરૂદ
ન જન્ગી સવારી ન બખશન્દઈ
ન દાના સરી નહુ દુરખશન્દઈ
હોનરૂ મેહુતરૂ અચ ગઉહરે નામદારૂ
હોનરૂમન્દ બાયદ તને શહુરૂચારૂ
ચુનીન ગોકૂત દાનન્દલુ ખાહરૂ બદુચ
કે અચ તીલ હોશ મેહુતરે નામબુચ
તોરા ચન્દ ગૂચમ સખુન નશનવી
બખીશ આવરી તુન્દીઓ બદબવી
નેગરૂ તા બે ગૂચદ સખુનગૂચે બદબ
કે બાશદ સખુન ગોકૂતને રાસ્ત તદબ
હરાન કસ કે આહુએ તૂ બા તો ગોકૂત
હમલૂ રાસ્તીહા કુશાહ અચ નેહોકૂત
મકુન રાએ બયરાનીએ શહુરૂ ખીશ
એ ગીતી શુ બદાશતી બહુરૂ ખીશ
બરીન બરૂ યધી દાસ્તાન જહ કસી
કુલ બહુરૂ બુદશ એ દાનેશ બસી
કે બરૂ શુદ કે ખાહદ એ ગાવાન સોરૂ
બચકૂ બારૂ ગુમ કરૂદ ગૂશ અચ દો ચુ
નેકૂદેશ મખાહુ અચ જહાન સરૂબસરૂ
નબુદ અચ તખાશત કસી તાજવરૂ
અગરૂ નીરતી દરૂ મેયાન ધન જવાન
નબુદી મન અચ દાલ તીરલુ રવાન

જ્યારે તે પ્રસન્નના સફેદ રંગના ઘોડાની ઉક નચ્છીક આવ્યો-ત્યારે તે તેનાં કીમતી તાજ ઉપર ત્રાપ મારવાનો વિચાર કરતો હતો.

જેથી તેણે પેલી મરોડદાર કમંદ તેની ઉપર નાખી-જેથી પાદશાહનું સર અને તાજ બદમાં આવ્યું.

પણ તુરત ગોસ્તલુમે તે કમંદ ઉપર એક તલવારનો ફટકો મારી કાપી નાખી-જેથી પાદશાહનાં સરને કાંઈ પણ ઇલા નહીં થઈ.

પેદલવાન બંદુએ પણ કમાનને ચિલ્લો અઠાવ્યો-અને પોતાના તીરે કરી આકાશ ઉપરની શરશની ઢાંકી નાખી.

પેલા તુર્કી ઉપર બદંગી તીર ફેંકવા માડયા-જેથી પેલો લડાઈ શોધ-નારો તુર્કી નાસી ગયો.

તે બૂરા કરતુકના તુર્કને બેહરામે કહ્યું-કે “તારૂં રેહકાણુ સીઆહ ખાકમાં હોને !

તને કોણે કહ્યું હતું કે પાદશાહ સાથે લડાઈ કરજે-શું તે’ મને તેની આગળ જોવા રહેલો જોયો નહીં હતો ?”

બેહરામ હવે પોતાની છાવણીમાં પાછો ફર્યો-તેનો જીવ દઈ બચેલો ૫૦૨ અને તન નખાઇ ગયલું હતું.

જ્યારે તેની બેહેને સાંભળ્યું કે “તેનો ભાઈ લડાઈગાહમાંથી અગ્ને પાછો આવ્યો છે,”

ત્યારે તેણીએ પોતાનાં માથાં ઉપરનું નામદારી ભર્યું તાજ કાઢી નાખ્યું-તુરત એક નોકરે તેણીને માટે એક શાલ લાવી આપી.

તેણી તુરત ઝખમી દિલે અને કુઃખી તેમજ સીઆહ જીવથી પોતાના બાઇની પાસે આવી.

તેણીએ પોતાના બાઇને પૂછ્યું કે “ઓ લડાયક સરદાર !-પ્રસન્ન આગળ તને શીશી વાતો થઈ તે કહે ?

અગરજે પ્રસન્ન જવાનીને સબબે આકળો અને હુલ્લડ બનતો હોય-તો તું સુલેહ માટેની તારી અકલને બુઠી ના કરતો.”

પેદલવાન બેહરામે પોતાની બેહેનને કહ્યું-કે “પાદશાહોમાંના એક તરીકે તેને ગણવો જોઈતોજ નથી.

તે નથી કોઇ જન્ગી સવાર કે નથી બક્ષેશનો કરનારો-તે નથી દાના મગજનો કે નથી ઝગકાટ બચેલો.

નામીથી અઉલાહ કરતાં હોનરજ વધારે સારો હોય છે-એક પાદ-શાહનું તન હોનર બચેલુંજ હોવું જોઈયે.”

ત્યારે તે દાનાઈવાળી બેહેને તેને કહ્યું-કે “ઓ બાહોરા અકલના નામવર સરદાર !

હું તને કેટલું બધું કહું છું, પણ તું કોઈ વાત સાંભળતોજ નથી- ૫૦૩ અને તુન્દી તેમજ ખરાબ સ્વભાવ બતાવ્યા કરે છે ?

તું સાંભળ, કે પેલા બદખના વિદ્વાને શું કહ્યું છે ?-કે ‘સાચી વાત હમેશે કડવીજ લાગે છે.’

માટે જે કોઈ કે તારી અચળ તારાં મોં ઉપર કહે છે-તે શખ્સ સઘળી છૂપાઈ રહેલી સમ્યાઇજ ખુલ્લી કરી દે છે.

જ્યારે જે દેશમાંથી તે ફાયદોજ હાસિલ કીધો-ત્યારે તે દેશને ઉજ્જડ કરવાનો વિચાર ના કર.

એ બાબત ઉપર એક શખ્સ કે જે ધણો ડાહ્યો હતો તેણે એક એવી વાત કહી છે,

કે ‘એક ગધેડો બળદિયા પાસેથી સિંગડા માગવા માટે ગયો-પણ તેમ કરવા જતાં તેણે એક મરતબે પોતાના બન્ને કાન ખોલી દીધા.’

સઘળી દુન્યાનો કપકો તું તારે માથે ના હોરી લે-તારા બાન્દાનમાંથી કોઇ પણ પાદશાહ થયોજ નથી.

અગરજે આ જવાબ વચ્ચે નહીં હતો-તો બળાપાથી મારો જીવ સીઆહ નહીં બનતો.

પેદર એન્દરો તખ્તે શાહી બળથ
 નેહાદણ તો અન્દર મેયાન્ પીશ પાય
 નહાનમ સરન્નામે ઈન્ ચૂન્ બુવદ
 હમણ શખ્ દો અશમમ પુર અચ ખૂન્ બુવદ
 ૫૦૪ જોચ અચ દરો નફીન્ નજુઈ હમી
 શુભે જહૂર ખીરહ બેબૂઈ હમી
 શુ ચૂચન્દ ચૂબીનહ બહનામ ગશત
 હમણ નામે બહરામ દુશનામ ગશત
 બરીન્ નીચ હમ ખેશમે ચચદાન્ બુવદ
 રવાનત બહૂજખ બએદાન્ બુવદ
 નપાયદ જહાન્ અચ બેરાદર બકર
 નમાનહ જોચ અચ નામે નીકુઓ બસ
 નેગર તા જોચ અચ હોરમુએ શહૂરયાર
 કે બુદ મર તોરા દર જહાન્ ખાસ્તાર
 શુ આન્ તખ્તો આન્ કાલએ સાવહ શાહ
 બદેત આમદત બર નેહાદી કાલાહ
 શુ ચૂ નામવર ગશતી અન્દર જહાન્
 બેબૂઈ હમી તખ્તે શાહનશહાન્
 હમણ નીકુઈહા કે ચચદાન્ સોનાસ
 મખાશ અન્દરીન્ તાજવર નાસેપાસ
 બરચમી કે કર્દી ચુનીન્ ગશ મશવ
 હોનરમન્દ બૂદી મની ફશ મશવ
 બદેલ દીવરા ચાર ગર્દી હમી
 બયચદાન્ ચુનહુગાર ગર્દી હમી
 ૫૦૫ શુ આશોકતહ શુદ હોરમુએ બર દમીહ
 બગોકતારે આઈન્ ગોશરપે પલીહ
 તોરા અન્દરાન્ સખર બાયેસ્ત કરહ
 નબુદ બન્દૂરા ફચગારે નબરહ
 શુ ઊશ ચુનીન્ સખતી આમહ બચ
 કે બદઅ બેયામહ પેસર કીનહ બૂચ
 બેબાયેસ્ત રફતન્ બરે શાહે નવ
 બકામે વચ આરાસ્તન્ ગાહે નવ
 નકર્દી જવાન્ જોચ બરાએ તો કાર
 નદીદી હુ અશમત બદે ફચગાર
 તન્ આસાન્ બુદી શાહે પીરૂ અખત
 ચેરા કર્દી આહંગે ઈન્ તાળે તખ્ત
 તો દાની કે અચ તોખમએ અરૂશીર
 બળથન્દ શાહાનો બનઝો પીર
 અબા ગન્જે બા લશકરે બીશુમાર
 બઈરાન્ કે ખાનહ તોરા શહૂરયાર
 અગર શહૂરયારી બગન્જે સેપાહ
 તવાનેસ્ત કર્દન્ બઈરાન્ નેગાહ
 નખૂરી જોચ અચ સાવહ સાલારે ચીન્
 કે આવરહ લશકર બઈરાન્ ઝમીન્
 ૫૦૬ તોરા પાકુ ચચદાન્ બર ઊ બર ચુમાસ્ત
 બદે ઊ કે ઈરાનો પીરાન્ બકાસ્ત
 જહાનદાર તા ઈન્ જહાન્ આફરીહ
 બલન્દ આસમાન અચ બરશ બર કરીહ
 નદીદન્ હરગેચ સવારી શુ સામ
 નજહ પીશે ઊ શીરે દરન્દહ આમ

તેનો બાપ જીવતો છે અને તેનું પાદશાહી તખ્ત કાયમ છે-ત્યારે તેવા વખતમાં વચ્ચે તે પગ પેસારો કીધો છે.

હું નથી નજીવી કે એનું શેવટ શું આવશે ?-આખી રાત મારી બન્ને આંખો આંસુથી ભરેલીજ રહે છે

તું કુઃખ અને લયાનત સિવાય બીજું કંઈ શોધતોજ નથી-વગર ફેકટનું તું આ હેઠરી ફૂલ સુધે છે.

ન્યારે લોકો કહેશે કે 'ચાખીને બદનામ થયો-બેહરામનું સધળું નામજ બૂરું થઇ પડ્યું.'

એ ઉપર વળી ખાદાતાલાનો પણ ચુરસો ઉતરશે-અને તારૂં રવાન દોઝખમાં કયદ પડશે.

ઓ બાહ ! આ કુન્યા કોઈ સાથ હમેશે રહેતી નથી-બસ નેક નામ સિવાય બીજું કશું રહેવાનું નથી

તું વિચાર કર કે પાદશાહ હોરમઝ સિવાય-આ કુન્યામાં તને કોણે ચાલો હતો ?

ન્યારે સાવેહ શાહનું તખ્ત અને અરબાબ-તારા હાથમાં આવ્યો ત્યારેજ તું તાજ પેહેરી નીકળ્યો.

ન્યારે કુન્યામાં તું તેનાથીજ નામીયો બની ગયો-ત્યારે તું તેજ પાદશાહોનું તખ્ત લેવા માગે છે.

તારી તરફથી થયેલી દરેક બઝાઈ ખોદા તરફથી થયેલી સમજ-આ પાદશાહની બાબતમાં તું નિમકહરામ ના બન.

જે જે લડાઇયો કે તે કીધી તેથી એટલો બધો મગર ના બની બન-તું કીર્તિ બરેલો થયો તો અહંકારી ના બન.

તું પોતાનાં દિલમાં દેવનેજ દોસ્ત બનાવે છે-અને તેમ કરી ખોદા-તાલાનો ચુનેહગાર બને છે.

ન્યારે ચંડાલ આઇન ગોશરપના કહેવાથી હોરમઝ ચુરસે થયો અને છેડાયો,

ત્યારે તને સખૂરી એખતયાર કરવી નેઈતી હતી-નોકરનો લડાઈ કરવાનો વખત નહીં હતો.

ન્યારે તે પાદશાહ ઉપર આવી રીતની સાખતી પડી-ત્યારેજ તેનો છેકરો ખુસર બદઅ શેહરથી કીનો શોધતો આવ્યો છે.

તારે તો તે નવા પાદશાહની નજરીક જવું નેઈતું હતું-અને તેની ખાહેશ પ્રમાણે તેનું નવું તખ્ત સણગારવું નેઈતું હતું,

તો તે જવાન શાહઝાદો તારી સઘાહ પ્રમાણેજ સધળું કામ કરતે-અને તારી બન્ને આંખો આવો બૂરા વખત નેતે નહીં.

તું સુખી હતો, ખુશડાલ હતો અને વળી ભાગ્યશાળી હતો-તો આ તાજ અને તખ્તનો શા મટિ વિચાર કીધો ?

તું જાણે છે કે અર્દશીરની અકલાદના-જવાન અને બુદ્ધા પાદશાહો કાયમ છે.

ખઝાના અને ભારી લશકર સાથ તેઓ મઝબૂદ છે-તો પછી તને ધરાનમાં પાદશાહ તરીકે કોણ ગણવાનું છે ?

જે કોઇ પણ પાદશાહ ખઝાના અને લશકર સાથ-ધરાન ઉપર ચઢાઈ કરવાનો વિચાર કરતે,

તો તે ચીનના સરદાર સાવેહ સિવાય કોઇ નહીં હતો-કે જે ઈરાન ઝમીન ઉપર લશકર લઇ આવ્યો હતો.

પાક ચઢાને તને તેના ઉપર ગાલેબ કીધો-અને ઈરાન ઉપરથી તેમજ ત્યાંના મોટાઓ ઉપરથી તેની આફત દૂર થઈ

ખોદાતાલાએ આ કુન્યા પયદા કીધી અને બુદ્ધા આસ્માન તેની ઉપર બરપા કીધું ત્યારથી,

આજ સુધી કેઇએ સામ નેવો પેહલવાન જોયો નથી-કે જેની આગળ ફાડીખાનુસો સિંહ પણ આવી ચડતો નહીં હતો.

શુ નવજર શુદ્ધ અથ અખત બીદાઈગર
અપાય અન્દર આવરૂં શહે પેદર
હમલુ મેહુતરાન સામરા ખાસ્તન
હમાન તખતે પીરૂંહ આસ્તન
અદાન મેહુતરાન ગોફત હરગેઝ મયાઈ
કે બને સેપહુલુ કુનહ તાજ યાઈ
કે ખાકે મેનુમેહુર ગાહે મનરત
પથે તખતે નવજર કોલાહે મનરત
એ તૂ સામ દાનમ કે પુહ મરૂં તર
નજેરત ઇન શહી ચૂન નપુહ અફગોહર
શુ દસ્તાનો ચૂન ફાસ્તમે પીલતન
નજેરતન શાહી અદાન અન્બુમન
અદાન ગોફતમ ઇન અથ બેરાદર કે તખત
નેયાઅદ મગર મરૂંડમે નીકુઅખત
કે દારૂ કફે રાહો ફરૂરો નેજાઈ
બેરહમનો રઉશન દેલો પુર એ દાઈ
નદાનમ કે અરૂ તૂ એ ખાહફ રસીઈ
કે અન્દર દેલત શુદ્ધ બેરહ નાપદીઈ
અફ ગોફત અફરામ કીનરત રાસ્ત
અદીન રાસ્તી પાકુ યજદાન ગવાસ્ત
વલીકેન કુનૂન કાર અઝીન દર યુજસ્ત
દેલો મલ્કમ અથ આથ બીમાર ગસ્ત
અગર બેહુ શવમ ગર દેહમ સર અમરૂં
કે મરૂં અન્દર આયદ અપુલાઈ તરૂં
અગર મન શવમ ખસ્તલુ અથ શાહે નવ
સેપાહમ સેતાનન અથ ગાહે નવ
નેશાનન દીગર કસીરા અગાહ
દેલે લશ્કર અથ કીને ઊ શુદ્ધ તખાહ
વજાન રૂથ શુદ્ધ શહૂરયારે જવાન
શુ યુજસ્ત શાહ અથ પુલે નહરવાન
હમલુ મેહુતરાનરા એ લશ્કર બેખાઈ
સજાવાર અરૂ તખતે શાહી નેશાઈ
ચુનીન ગોફત કથ નીકુદેલ મેહુતરાન
જહાનદીદેલો કાર કેદલુ સરાન
અશાહી નુબેસ્તીન મરા ઇન સરસ્ત
જેઝ અથ આથમાયેશ નહુ અન્દરખસ્ત
અભએ કસી નીસ્ત મારા સેપાસ
વગર અન્દ હસ્તીમ નીકી રોનાસ
શુમારા એ મા ઇચ નીકી નપુહ
કે અન્દીન ધમો રન્જ આયદ ફેજૂઈ
નેયાગાને મારા પરસ્તનદલુ ઇઈ
અન્દી શૂરો તકમે જહાન દીદલુ ઇઈ
બેખાહમ કુશાદન યકી રાન્જ ખીશ
નેહાન દારમ અથ લશ્કર આવાએ ખીશ
સપુન ગોફતને મા અધરાનેયાન
નખાયદ કે બીડન અન્દ અથ મેયાન
કઝીન ગોફતલુ અન્દીશએ મન તખાહ
શવદ ચૂન મેગૂયન પીશે સેપાહ
મન એમશાખ સેગાલીદલુ અમ તાખતન
સેપહુરા અન્બુ અન્દર અન્દાખતન

નસીબ સંભેગે જ્યારે નહર યુદ્ધમગર બન્યા-અને બાપની રીતસાતને
ધૂળધાણી કીધી,
અને જ્યારે સઘળા સરદારોએ સામને તે પીરોઝાનું તખ્ત લેવાની
માગણી કીધી,

તે વખતે સામે તે સરદારોને કહ્યું કે 'એમ કદીબી ના બનતું-કે
એક સેપહસાહારનો છવ પાદશાહ થવાનો વિચાર કરે.

મિનુચેહરના પગની ખાક એજ માફ તખ્ત છે-અને નહરનાં તખ્તના
પાયા એજ માફ તાજ છે.'

હું બહુ છુ કે સામ તારા કરતાં ચઢિયાતો પેહલવાન હતો-અને જ્યારે
જીંચી બુન્યાદનો હતો, ત્યારે તેથીજ તેણે પાદશાહી લેવાની ખાહેશ નહીં કીધી.

તેમજ દસ્તાને ઝાઝ અને પીઝતન રસ્તમ જેવાઓએ પણ તે અંજી
મનની વચ્ચે પાદશાહી કરવાનો વિચાર કરી નહીં કીધો હતો.

તેથીજ એા બાધ! હું તને કહું છુ કે નેકઅખત માણસ સિવાય આ
તખ્ત કોઈ બીજે મેળવી શકતો નથી,

કે જે સખાવતી હાથ, ખોદાઈ ખોરહ અને જીંચી બુન્યાદ ધરાવતો ૫૦૭
હોય-તેમજ જે દાનેશમંદ, રાશન દિલનો અને ઈન્સાફી હોય, તેજ મેળવે છે.

હું નથી બહુતી કે તારી ઉપર થું થું વીતરી?-કારણકે તારાં દિલ-
માંથી ડહાપણ દૂર થઈ ગયલું છે."

મિહરામ બોલ્યો કે "આ તારાં બોલણું વાજબી છે-અને એની સચ્ચાઈ
ઉપર પાક ચઢદાન ગવાહ છે.

પણ હવે આ કામ હદથી ડેચાહા આગળ વધી ગયું છે-માફ દિલ
અને ભેળું લોકથી બીમાર પડી ગયું છે.

હવે તો હું જોયે દરજ્જેનો થાઉં અથવા તો માર્યાં ભઈ-કારણકે
મોત તો પોલાદની કોલાહમાં પણ પથવસ્ત થાય છે.

જે હું આ નવા પાદશાહના હાથથી અખી થઈશ-તો માફ લશ્કર
તેની પાસેથી નવું તખ્ત છીનવી લેશે,

અને તેઓ કોઈ બીજાને તે તખ્ત ઉપર બેસાડશે-કારણકે તેની તરફના
કીનાથી મારાં લશ્કરનું દિલ અખી થયલું છે."

હવે પેલી તરફ જવાન પાદશાહ યુદ્ધરે જ્યારે નહરવાન પુલ ઉપરથી
સહીસલામત પસાર થઈ ગયો,

ત્યારે તેણે સઘળા લશ્કરના સરદારોને બોલાવ્યા-અને પાદશાહી તખ્તની
નઠકી લાયકાત પ્રમાણે બેસાડ્યા.

પછી એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "ઓ નેક દિલના, અનુભવી અને લડાઈ
અઝમાવેલા સરદારો!

પાદશાહીને માટે પહેલવહેલાં મારો વિચાર એ છે-કે અનુભવ વગર ૫૦૮
તે લાયક નથી.

હું ગમે એટલો નેકીની પિછાન કરનારો છું-તોપણ મેં હજી કોઈ
ઉપર કરી ઉપકાર કીધો નથી.

તમેને મારાથી કાંઈ પણ લલાહ પુગી નથી-કે જેના બદલામાં તમેએ
મારે માટે આટલો બધો ગમ અને રજનો વધારો કરવો જોઈએ

પણ તમે મારા નેયાગાનોના પરસ્તાર છો-અને તમેએ દુન્યાની
લીલી સૂડી ધણીક જોઈ છે.

હવે હું પોતાનાં દિલનો બેદ તમે આગળ ખુલ્લો કરવા માગું છું-
પણ આ મારી વાત આપણા લશ્કરથી છૂપી રાખવા માગું છું.

એવું નહીં બનવું જોઈએ કે મારી કહેલી વાત આ ધરાનીઓ વચ્ચેથી
કેવે ખાહેર બય.

જે લશ્કર આગળ તે વાત જરો તો મારી સઘળી ગોઠવણો જીંધી
વળી જરો.

મેં આજ રાત્રે લશ્કરને લડાઈમાં ઉતારી હરલો કરવાનો વિચાર
કીધો છે.

કે બહુશમનના દીદલ અમ દર સખુન
 સવારેત અરેપ અકુમનો કાર કુન
 નદીદમ ખેરદમની અનર સરશ
 ન અનર સરે નામવર લશકરશ
 ૫૦૯ જોઅ અઅ રઅમે સાવલ નમુયદ સોખુન
 હમી નવ કુનદ રુચારે કોહુન
 હમી ફૂડે બી ખેરદ દાનદમ
 બગોર્ડે બશમરીર તસાનદમ
 નદાનદ કે મન શખ શખીખુન કુનમ
 ગર અઅ દેલ હમાન તરસ બીરુન કુનમ
 અગર ચાર બારીદ બા મન બજગ
 શુ શખ તીરલ ગદદ નસાઅમ દેરગ
 શુ શખ બઅઅર શમે તીરલ રુચ
 બેયકુશાનદ આન ગીચુએ અરુ બુચ
 શુમા બર નેરીનીદ બર સામે બજગ
 હમલ ગોર્ડે બજગ ગેરેકૂતલ બઅઅ
 બરાન બર નેહાદદ ચકુસર સેપાલ
 કે ચકુ તન નગદદ એ કુર્માને શાલ
 શુ ખુસવ બેયામદ બચદલ સરાય
 એ બીગાનલ મરુદમ બેપદાપત ભય
 બેયાવરુદ ગોસ્તલ મો બદુચરા
 બહાનદીદએ ગોર્ડે ગોરુચરા
 હમીન કાઝાર અઅ શખીખુન બેગોકૂત
 કે બા બી મગર ચાર બારાદો બેગોકૂત
 ૫૧૦ બદુ ગોસ્તલમ ગોકૂત કય શહુરચાર
 બેરાઈ ચુનીન ઈમન અઅ કાઝાર
 તો બા લશકર અકુનુન શખીખુન કુની
 એ દેલહા મગર મેલુર બીરુન કુની
 સેપાલ તો બા લશકરે દુશમનદ
 અબા બી હમલ ચકુ દેલો ચકુ તનદ
 એ ચકુ સૂ નબીરો એ ચકુ સૂ નેયા
 બમલઅ અનરુન કય બુવદ કીમેયા
 અઝીન સૂ બેરાદર વઝાન સૂ પેદર
 હમલ પાકુ પયવરેતલ બા ચકુ દેગર
 પેસર ચૂન કુનદ બા પેદર કાઝાર
 બદીન આરુ કામે દુશમન મખાર
 નબાયેરેત ગોકૂત ઇન સખુન બા સેપાલ
 શુ ગોકૂતી કુનુન કાર કદી તબાલ
 ચુનીન ગોકૂત ગોરુદ્ય કીન ખુદ ગુઝરત
 ગુઝરતલ હમીન બાદ બાશદ બદરેત
 તવાનાઇએ કામે ગન્ને સેપાલ
 સરે મદે બરના બેપીચદ એ રાલ
 બદીન રઅમગલ એમશખ અનર મખાર
 મમાન તા શવદ ગન્ને લશકર તલાશ
 ૫૧૧ કે મન બી ગુમાનમ કઝીન રાએ મા
 વઝીન દર નેહાન સાખતન સાએ મા
 બદાન લશકર અકુનુન રસદ આગેહી
 નબાયદ કે તૂ સર બદુશમન દેહી
 શુ બેશનીદ ખુસવ પસદ આમદશ
 બેલ રાએ બી સૂદમદ આમદશ

કારણકે બેહશમને મેં વાતચિત કરવામાં એઈ લીધી છે-કે તે લશ-
 ઈમાં સવારેને પટકારી અને કામ બળવનારો સવાર છે.
 પણ મેં તેનાં પોતાનાં માથામાં કે તેનાં નાભીયાં લશકરનાં માથામાં
 અકલ એઈ નથી.

તે સાવેહની લડાઇ સિવાય બીજી કશું બોલતોજ નથી-અને બદા
 વખતની વાતો પાછી તાઝી કર્યા કરે છે.

અને તો તે એક બેવકુફ બાળકજ સમજે છે-અને પોતાના ગોર્ડે
 અને તલવારની ધમકી આપ્યા કરે છે.

તે બહુતો નથી કે અગરજે હું તે ધાસ્તી મારાં દિલમાંથી દૂર કરીશ
 તો હું રાતો રાત શમેખુન કરીશ.

અગરજે તમે આ લડાઈમાં મારા મદદગાર થાઓ-તો જેવી રાત
 પડે તેવી હું દીલ કરીશ નહીં.

જ્યારે અધારી રાત અંબરથી પોતાનું મોઢું ધાય-અને કસ્તુરીની
 ખુશબોવાળા બાલ પાંચરે (યાને અંધારે થાય),

ત્યારે તમે સધળા હાથમાં ગોર્ડે અને ખંજર પકડી-લડાઈનાં કામ
 માટે સવાર થાઓ.”

એ વાત ઉપર સધળા સિપાહો એકમત થયા-કે “પાદશાહના હોક-
 મથી એક જલુ પલુ ફરશે નહીં.”

જ્યારે ખુસર પોતાના તમ્બુમાં આવ્યા-ત્યારે બેગાના માણસોથી તે
 જગ્યા ખાલી કીધી.

પછી ગોસ્તલમ, બંદુઅ અને અનુબલી પેલલવાન ગોરુદ્યને બોલાવ્યા.

તેઓને પેલાં શમેખુનની લડાઇ માટે કહ્યું-કે તેની સાથ કદાચ તેઓ
 પણ મળતા થઇ મદદગાર બને.

ગોસ્તલમે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ-તું લડાઇથી એવો નચિન્ત
 કેમ રહે છે ?

તું હવડાં લશકર સાથે શમેખુન કરવા ચાહે છે-કદાચ તેઓનાં દિલ-
 માંની મોહબત દૂર કરવા માગે છે.

પણ તારાં લશકર તો દુશમનનાં લશકર સાથ મળી ગયલું છે-તેની
 સાથ સધળા એક દિલ અને એકમત થયલા છે.

એક તરફથી નબીરો અને બીજી તરફથી બપાવો હોય-તો તેઓનાં
 મગજમાં એ કીમત કેમ ઉતરે ?

આ તરફથી ભાઇ અને તે તરફથી બાપ હોય-અને તેઓ સધળા
 એક બીજી સાથ તદ્દન મળી ગયલા હોય,

તો પછી છે કરો બાપ સાથ કેમ લડાઈ કરવાનો હતો ?-એવી આરજૂ
 કરી તું દુશમનની મુરાદ પુરી ના પાડ.

તારે આ વાત લશકરને કહેવી નહીં જોઇતી હતી-હવે જ્યારે તું કહી
 ચૂક્યો ત્યારે તેં સધળું કામ બગાડી નાખ્યું છે.”

ગોરુદ્યએ કહ્યું કે “હવે તો એ વાત બની ગઇ-થઇ ગઈલી વાતનો
 ફકત અફસોસજ આપણા હાથમાં રહે છે.

કોવત, મનની ઇચ્છા, ખજાનો અને લશકર-એ જવાન માણસનાં
 સરને ખરી રાહથી ફેરવી નાખે છે.

આજ રાતે તું લડાઈગાહમાં ના રહેતો-તારા ખજાનાની અને તારાં
 લશકરની શોધખોળ થાય ત્યાં સુધી તું ઉભો ના રહેતો.

કારણકે મારી ખાતેરી છે કે આપણા ભેદ માટેની-અને આપણી જૂખી
 રીતની લડાઈની તૈયારી માટેની

ખખર તેના લશકરને હમણાજ પડી જશે-માટે તારાં સર દુશમનને
 આપણું ઘટારત નથી.”

જ્યારે ખુસરએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તેને તે પસંદ આવ્યું-અને તેનાં
 દિલને તેના વિચાર કાયદા ભરેલા લાગ્યા.

પ્રાચીન કંઈક અઘાન સરકશાન મરૂદ અન્ન
 કે આશાં બહાર નીકાં બહાર મરૂદ
 આ મરૂદને બર્જીનો ગોસ્તહમ રીશ
 આ સાપૂરો જૂન એન્દેયાને દેલીશ
 આ બંદુયો મરૂદને લશકર ફરૂદ
 આ નરેતુલે લશકર કશે નીવસુદ
 એજ ઇન્ નીચ હર કસ કે બુદ દરખરશ
 નેમહુઆને ગન્ને સેપાહો સરશ
 બેરૂતનંદ જાઈ કે આલા નમૂદ
 કે ગર જન્મ આશાં સર આરંદ સુદ
 તલી બુદ પુર સખજહો જાએ સુર
 સેપહરા હમી દીદ ખુસવ એ ફર
 વચીન ક્ય બેન્સેત બહારમ ગોરૂદ
 બુઝેગીને લશકર બેરૂતનંદો બોરૂદ
 સેપહુબુદ બેપૂર્તીદ અઘાન સરકશાન
 કે આમદ એ ખીશાન શુમારા નશાન
 ફેરેતેતીદ હર કસ કે દારીદ ખીશ
 કે આશાંદ યકુ દેલ બગોફતારો કીશ
 ગર ઈશાન બેયાયન્દો ફર્માન કુનંદ
 બખયમાન રવાનહા ગેરઉગાન કુનંદ
 એ ગન્ને મન ઈશાન તવામર શવંદ
 બસાને શુમા પાકુ મેહુતાર શવંદ
 સેપહ માનદ અજ બર્દેઓ અરૂદખીલ
 અજ અર્મીનેયહુ સુરેત પય યકુ દુ ખીલ
 અઝીશાન બરખમ અન્દેન નીસેત બાકુ
 એ મદાને બર્દેઓ એ યકુ મોરેત બાકુ
 શનીદંદ ગર્દેનકશાન ઇન્ સખુન
 કે બહારમે જન્મઆવર અફગાંદ બુન
 એ લશકર ગુઝીદંદ મર્દી દેલીશ
 સખુનગુએ દાનંદહો યાદગીર
 બેયામદ ગવી બા દેલી પુર એ રાજ
 હમી બુદ પૂયાન શમે દીર બાજ
 બેગોફત આનંદે બેરનીદ અઘાન મેહુતારાન
 બદાન નામદારાને કુન્દાવરાન
 અજ ઈરાનેયાન પાસોખ અયદૂન શનીદ
 કે તા રજમે લશકર નેયાયદ પદીદ
 યકી મા એ ખુસવ નગર્દીમ બાજ
 બેતર્સીમ કીન કાર ગર્દે દરાજ
 મબારીદ ઈમન બદાન રજમગાહ
 કે ખુસવ શમેખૂન કુનંદ બા સેપાહ
 આ પાસોખ શનીદ આન ફેરેતેતાદહુ મરૂદ
 સુએ લશકરે પહલવાન શુદ આ ગરૂદ
 શનીદહુ સખુનહા હમહુ બાજ ગોફત
 ન બર આશકારા કે બર રાજ ગોફત

પછી તેણે તે લડાયકોમાંથી કેટલાક બહાદુર ચાખસો-કે જેઓ તેનાં
 દરેક બંધાં અને બૂરામાં મદદગાર અને તેવા ચુટી કાઢ્યા.

જેવા કે ખરશદે બર્જીન અને બહાદુર ગોસ્તહમ-જેવા કે સાપૂર
 અને દિલાવર એન્દેયાન,

જેવા કે બંદુય અને લશકર ગોઠવનાર ખરશદ-જેવા કે પેહલવાનોને
 બાળી નાખનાર લશકર ખેંચનારો નરેતુલ.

એ ઉપરાંત બીજા જે કોઈ કે તેના ખજાના, લશકર અને સરના નેગેહ-
 બાન થવાને લાયક હતા,

તેઓ સઘળા એક જાંચી ટેકડી દેખાઈ તે જગ્યાએ ગયા-કે અગરજે
 લડાઈ થાય તો તેઓ પોતાનાં સર સલામત રાખે.

તે એક લીલોતરી બરેલી ટેકડી અને સારી જગ્યા હતી-જ્યાં ફરથી
 ખુસર તે લશકરને જોઈ શકતો હતો.

આ તરફ પેહલવાન બેહરામ બેટો-અને લશકરના મોટા અને નાનાઓ
 તેની પાસે ગયા.

સેપહસાલારે તે બહાદુર લોકોમાંથી પૂછપરછ કીધી-કે “તમારા પાર
 ખેશીઓ તરફથી કાંઈ ખબર મળી ?

તમોમાંથી જે કોઈના સગાઓ ત્યાં હોય કે જેઓ તમારાજ વિચારને
 અને રીતબાતને મળતા હોય તેઓને અત્રે તેડાવો.

જે તેઓ આવશે અને મારો હોકમ કબૂલ કરશે-અને પોતાના
 આત્માને વચનથી બંધાયલા કરશે,

તો તેઓ મારા ખજાનાથી તવંગર થશે-અને તમારીજ માફક તેઓ
 સઘળા મોટા બનશે.

પછી બર્દેઓ, અર્દખીલ અને આર્મીન્યાના સુરત કદમના સેપાહોનીજ
 એક બે દુકડી ત્યાં રહી જશે.

જેઓ તરફથી લડાઈમાં આપણને કશી ધાસ્તી નથી-કારણ બર્દેઓના
 લોકો તો એક સુઠી ખાક બરાબર છે.”

લડાયક બેહરામે જે કાંઈ વાત કહી તે પેલા પેહલવાનોએ સાંભળી.

તેઓએ લશકરમાંથી એક બહાદુર, સુબાષિત બોલનાર, દાના અને
 યાદદાસ્ત શક્તિ ધરાવનાર મર્દને ચુટી કાઢ્યો.

તે બેઠી વાતોથી બરેલાં દિલ સાથેના પેહલવાન-લાખી રાતે દોડવા
 લાગ્યો.

અને પોતાના સરદારોથી જે વાત તેણે સાંભળી હતી તે પેલા બહા-
 દુરી બધાં ઈરાની નામદારોને કહી સંભળાવી.

ત્યારે તેને ઈરાની સરદારો તરફથી એવો જવાબ મળ્યો-કે “જ્યાં પાર
 સૂધી લશકરની લડાઈ જાહેર થશે નહીં,

ત્યાં સૂધી અમે એક જણ પછુ ખુસર આગળથી પાછા ફરીશું નહીં-
 અમેને ધાસ્તી છે કે આ કામ બહુ લગ્ગારો.

તમો ત્યાં મયદાનમાં નચિનત ના રહેતા-કારણકે ખુસર પોતાનાં લશકર
 સાથે રાખેખૂન કરવાનો છે.”

જ્યારે તે કાસેદે આવો જવાબ સાંભળ્યો-ત્યારે તે વંદાળિયાની
 ઝડપે તે પેહલવાનનાં લશકર તરફ પાછો ફર્યો.

અને તેણે સઘળી સાંભળેલી વાતો-જાહેર રીતે નહીં પણ ખાનગીમાં
 કહી સંભળાવી.

શબીખૂન ઝદને બહરામ બલશકરે
ખુસન વ ગુરીખને ખુસન.

બેહરામનું ખુસરનાં લશકર ઉપર શબેખૂન મારવું
અને ખુસરનું નાસી જવું.

શુ બહરામ અઝીન કાર આગાહ શુદ્ધ
કે લશકર મરૂશ નેક ખાહ શુદ્ધ
હમલુ લશકર આતેશ બર અફતનહ
બહરુ ભય શમઈ હમી સુખતનહ
એ લશકરુ ગુઝીન કરૂં બહરામ શીર
સેપાહી જહાનગીરે ગોર્દે દેલીર
શુ કર્દનહ બા બિ નકીબાન શુમાર
સેપાહ બૂદ શમશીરુઝન શશ હઝાર
બજન્યાઆવશન ગોકૂત ચૂન જખમે ફૂંસ
બર આયદ બહંગામે બાંગે ખોફસ
૫૧૪ શુમા બર ખોફશીતો અન્દર હેલીફ
સરાનરા એ ખૂન બર સર અફસર નેલીફ
એશુદ્ધ તીચ લશકરુ બફર્મને ગવ
સે તુર્કે સરકાચ શાન પીશરવ
બહાન લશકરે શીરુપાર આમદનહ
જફા પીશહો કીનહદાર આમદનહ
ખોફશ આમદ અચ ગોર્ગે ગૂપાહો તીચ
અચ આહન જમીન ગશત વચ ગરૂં મીચ
હમી ગોકૂત હર કસ કે ખુસવ કુબસત
કે એમફચ પીઝીએ ફેરે માસત
બબાલા હમી બૂદ ખુસવ બદરૂં
દો દીદલુ પુર અચ ખૂનો શાખ લાજવરૂં
શુનીન તા સતાને સપીદલુ એ ફેરૂં
બરઆમદ શુદ્ધ અચ જખમ લશકરુ સોતૂલુ
શુ શુદ્ધ દામને તીરલુ શખ નાપદીફ
હમલુ રચમગલુ કાશતહો બસતલુ દીફ
બગર્દનકશાન ગોકૂત ચારી કુનીફ
બરીન દુશમનાન કામગારી કુનીફ
કે પીફચગર પોશતો ચારે મનસત
કુનૂન જખમે શમશીર કારે મનસત
૫૧૫ બેયામદ દમાન તા બરે આન સે તોરુક
એ તોરુક આન દેલાવરુ સે ગોર્ગે સુતોરુક
ચકી તાખત તા પીશે ખુસવ રસીફ
પરનહ આવરી અચ મેયાન બર કશીફ
હમી ખાસત જહ બર સરે શહરુપાર
સેપર બર સર આવરૂં શાહે સવાર
બઝીરે સેપર તીધે જહરૂં આબુગૂન
એજહ તીજો અન્દાખતશ સર નગૂન
ખોફશીફ કચ નામદારને જન્ગ
જમાની હેગર કરૂં આયદ હરન્ગ
સેપાહશ હમલુ ફચ બર કાશતનહ
જહાનજૂયરા શારુ યુઝાશતનહ
બખન્દુયો ગોસતલુમ ગોકૂત આન જમાન
કે અફૂન શુદ્ધ ઝીન સખુન બદગમાન

ન્યારે બેહરામ આ વાતથી બખરદાર થયા-કે “ખુસરનું લશકર તેણું
નેકખાહ થયું છે,”

ત્યારે સધળાં લશકરે આતશ રાશન કથી-દરેક જગ્યા ઉપર બતીઓ
સળગાવી.

સિંહની દિગ્મતના બેહરામે લશકરમાંથી દેશો છતનારા અને બહા-
દુર પેહલવાનનું એક લશકર ચુડી કાઢ્યું.

ન્યારે સરદારોએ તે લશકરની ગણતરી કરી તો માધ્યમ પડ્યું કે તે
તલવારનું મારનારું છ હઝાર માણસોનું લશકર હતું.

બેહરામે તે લડાયક લોકોને કહ્યું કે “મે.ર્ગને બાંગ દેવાના વખતે
ન્યારે નગારું ઠોકાય,

ત્યારે તમે પોકાર કરી આગળ ધસી જજો-અને તે સરદારોનાં સર
ઉપર લોહીનાં તાજ મેલજો.”

તે પેહલવાનના હોકમ મુજબ લશકરે ઉલટ પકડી તેઓની હરોલમાં
પેલા ત્રણે સરકરાજ ટુર્કીઓ હતા.

તેઓ પાદશાહનાં લશકરની નજદીક જુલમ ગુઝારવા અને કીનો લેવા
મઠે આવ્યા.

ગોર્ગ અને તલવારોના પોકાર ઉઠ્યા-જેથી ગોયા અમીન લોહાંની બની
અને વાળ ધૂળનું બન્યું.

દરેક જણ બેલાવા લાગ્યા કે “ખુસર કયાં છે? કારણકે આજે ફતેહ-
મંદીનો દિવસ અમારોજ છે.”

ખુસર દુઃખી થયેલો, આંસુ ભરેલી આંખો અને ઉતરી ગયેલા ચેહરા
સાથ પેલી ટેકડી ઉપર હતો.

એમ કરતાં પહાડમાંથી સફેદીનો નેજો (યાને આફતાબ) બાહર
આવ્યો ત્યાં સુધીમાં તેઓના જખમથી તે લશકર લાચાર બની ગયું.

ન્યારે અંધારી રાતની દામન છપાઇ ગઈ (યાને દિવસ ઉઠ્યો)-ત્યારે
સધળું લડાઈનું મયદાન મૂવેલા અને અખમી થયેલા લોકોથી ભરેલું દેખાયું.

ખુસરએ પોતાના બહાદુર લોકોને કહ્યું કે “તમે મારી પાછળ રહી
મને મદદ આપો-અને આ દુશ્મનો ઉપર ફતેહ મેળવો.

કારણકે ફતેહનો આપનારો સાહેબ મારો નેગેહબાન અને મદદગાર
છે-હવે મારું કામ અખમ કરવાનું અને તલવાર ચલાવવાનું છે.”

એમ કહી તે પેલા ત્રણે ટુર્કીઓની નજદીક દોડતો આવ્યો-તે ટુર્કીઓ
નહીં પણ ગોયા ત્રણે ઝોરાવર વર હતાં.

તેઓમાંનો એક ટુર્કી દોડીને ખુસર પાસે આવ્યો-અને તલવાર મેયાન-
માંથી બાહર ખેંચી,

પાદશાહનાં સર ઉપર મારવા ચાહતો હતો-તેવામાં તે બહાદુર પાદ-
શાહે પોતાનાં સર ઉપર ઢાલ પકડી.

અને ઢાલની નીચેથીજ ઝેહરી પાણી પાયલી તલવાર ખેંચી ઝોરમાં
મારી તેને બધે મસ્તક નાખી દીધો.

પછી તેણે પોકાર માર્યો કે “ઓ લડાઈના નામદારો!-તમારે થોડાક
વધુ વખત થોબડું જોઇએ.”

પણ તેનાં તમામ લશકરે તે દેશ છતનાર શાહને ખુવાર નાખીને
નાસી ગયા.

તે વખતે ખુસરએ ગોસ્તહમ અને બંદૂયને કહ્યું-કે “આ વાતથી
હવે હું ફિકમંદ બન્યા છું,

રસીદહુ મરા હીચ ફર્જન્દ નીરત
હમાન અચદરે તાજ પયવન્દ નીરત
અગર મન શવમ કોશતહુ દર કારજાર
જહાનરા નખાશહુ યકી શહુરયાર
ખફ ગોકૂત ખન્દય કય સરફરાય
જહાનરા ખમેહુરે તો ખાદા નેયાય
સેપહ રફત અકૂનુ તો ઇદર મઈરત
કે કસ દર જમાનહુ તોરા ચાર નીરત
ખગોરુદય ગોકૂત આન જમાન શહુરયાર
કચ ઇદર બેન્ તાઝેયાન ખા તોખાર
સરાપદહો દીખહો ગન્ને તાજ
હમાન ખરદહો ખદરહો તખતે આજ
અઝીન માન્દગાન ખર સવારી હજાર
વજાન રચમગહુ હરચે યાત્રી બેયાર
ખુજોર્ગાન ખુનહુ ખર નેહાદ-દો ગન્જ
ફેરાવાન ખખોર્દન કશીદન્દ રન્જ
હમાનગહુ યકી અચદહાફરા દેરફરા
પદીદ આમદો ગશત ગીતી બેનકુશ
પસ અન્દર હમી રાન્દ ખહુરામ ગોરુદ
ખજન્ગ અચ જહાન રહીનાઇ બેખોરુદ
રસીદન્દ ખહુરામો ખુસરૂ ખહમ
દેલાવર દો જન્ગી દો શીરે દેઝમ
ચુ શીરાને જન્ગી ખર આશૂકતન્દ
હમી ખર સરે ચકુ દીગર ફ્રકૂતન્દ
હમી ગશત ખહુરામ ચૂન શીરે નર
સેલીહરા નેયામદ ખર કોર્ગર
ખરીનખૂનહુ તા ખુર એ ગુખદ બેગશત
અચ અન્દાજહુ આવીઝેશ અન્દર ગુજશત
તોખાર આન જમાન નચદે ખુસરૂ રસીદ
કે ગન્ને ખુનહુરા સુએ પુલ કશીદ
ચુ બેશનીદ ખુસરૂ ખગોસ્તહુમ ગોકૂત
કે ખા મા કસી નીરત દર જન્ગ બેકૂત
કે મા દહુ તનીમ ઇન સેપાહે ખુજોરુ
ખપીશ અન્દરૂન પહલવાની સુતોરુ
અગર ચન્દ યાવર મરા હરત ફર
ચુ ચારાન નખાશન્દ પીચીમ સર
હઝીમત ખહગામ બેહુતર એ જન્ગ
કે તનહા શુદમ નીરત ભાએ દેરન્ગ
હમી રાન્દ નાકાર દીદહુ જવાન
ખરીનખૂનહુ ખર તા પુલે નહુરવાન
પસ અન્દર હમી તાખત ખહુરામે તીચ
સરી પુર એ કીનહુ દેહી પુર સેતીચ
ચુ ખુસરૂ ચુનાન દીદ ખર પુલ બેમાન્દ
જહાનદીદહુ ગોસ્તહુમરા પીશ ખાન્દ
બેયારીદ ગોકૂત આન કમાને મરા
ખજન્ગ અન્દરૂન તર્જમાને મરા
કમાનશ બેખોરુદ આન કે ગન્જૂર ખૂદ
ખરાન કાર ગોસ્તહુમ દરતૂર ખૂદ
કમાન ખર ગેરફત આન સેપહદાર ગોરુદ
ખતીર અચ હવા રહીનાઇ બેખોરુદ

કે મારો કોઇ ઉમરે પુગેસો છોકરો નથી-તેમજ તાજને લાયકનો કોઈ સગો પણ નથી.

અગરને હું લડાઇમાં મારો જઈશ-તો કુન્યામાં કોઇ પણ પાદશાહ રહેશે નહીં.”

ખંદએ તેને કહ્યું કે “ઓ સરફરાજ!-દેશને તારીજ મોહખતની ખાહેશ હોએ!

લશ્કર જતું રહ્યું છે, હવે તું અહીં ઉભો ના રહે-કારણકે આવા ૫૧૬ વખતમાં કોઈ તારો મદદગાર નથી.”

આથી તેજ વખતે પાદશાહે ગોરુદયને કહ્યું-કે “તું તોખારને સાથે લઇને અહીંથી દોડના કે ન.

અને તખ્તુઓ, પરદાઓ, ખજાનો અને તાજ-તેમજ ગોલાઓ, નાણાંની થેલીઓ અને હાથીદાંતનું તખ્ત વગેરે,

આ બધી ગયલા સવારોમાંથી એક હજાર સવાર લઇને-તે લડાઇનાં મયદાનમાંથી જે કાંઈ તને મળે તે લઈ આવ.”

તે સરદારોએ સમગ્રો માલ અરબાખ અને ખજાનો લાવીને બિંટો ઉપર લાધો-અને તે લઇ જવા માટે ધર્મીક મેહનત ખેચી

તેવામાં એક અઝદહાની સૂરતનો ઝુડો-દેખાયો અને તેથી જેહાન સીઆહ બની ગઇ.

બેની પાછળ પેહલવાન બેહરામ ચાલતો હતો-તેણે લડાઇની દોડધામે કરી જેહાન સીઆહ બતાવી નાખી હતી

હવે બેહરામ અને ખુસરૂ સામસામે ઘઈ ગયા-બેહુ દેલાવર જન્ગીઓ બે છેડાપલા સિંહો હતા.

તેઓ લડાયક સિંહની માફક છેડાયા-અને એક બીજાનાં સર ઉપર ગોઝં મારવા લાગ્યા.

નર સિંહની માફક બેહરામ ફરવા લાગ્યો-તેનાં હથિયારો ખુસરૂ ઉપર કારગર થયાં નહીં.

એમ કરતાં સૂર્ય અસ્ત પામ્યો-અને લડાઇ તો હથેલી ઝેયાદા વધી પડી. ૫૧૭

તે વખતે તોખાર ખુસરૂની નજદીક આવી પહોંચ્યો-અને બોલ્યો કે “આપણો ખજાનો અને અરબાખ પુલ તરફ લઈ આવ્યા છે.”

ન્યારે ખુસરૂએ સભળ્યુ ત્યારે ગેસ્તહમને કહ્યું-કે “આપણી સાથે લડાઇમાં કોઈ પણ બીજા સાથી રહ્યા નથી.

કારણકે આપણે દશ જણ છિયે અને આ એક મોટું લશ્કર છે-અને તેની હરોલમાં એક ઝબરો પેહલવાન છે.

જેકે દબદબા હનુ પણ મારો મદદગાર છે-તોપણ ન્યારે આપણા સાથીઓજ નથી રહ્યા ત્યારે આપણે સર ફેરવવુંજ નેહયે.

લડાઇમાંથી વખતસર નાસવું વધારે સાઈ છે-કારણકે હું એકલો પડ્યો છું હવે થોભવાનો વખત નથી.”

એ પ્રમાણે તે બિન અનુભવી જવાન પાદશાહ-નહરવાનના પુલ સૂધી ચાલવા લાગ્યો.

તેની પૂઠે બેહરામ કીના બરેલાં સર અને લડાઈ બરેલાં દિલે ઝડપથી દોડવા લાગ્યો.

ન્યારે ખુસરૂએ એ પ્રમાણે બેચું ત્યારે તે પેલા પુલ ઉપરજ થોભ્યો-અને અનુભવી ગોસ્તહમને પારો ભેલાભ્યો.

અન તેને કહ્યું કે “પેલી મારી કમાન કે જે લડાઈ વખતે મારા એક ભોમિયા સમાન છે, તે લાવો.”

ગોસ્તહમ કે જે તેનો ખજાન્યો અને લડાઇનાં કામ ઉપર તેનો સલા ૫૧૮ હકાર હતો, તે પાદશાહની કમાન લઈ ગયો.

તે બહાદુર સરદાર ખુસરૂએ કમાન લીધી-અને પોતાના તીરે કરી આકારા ઉપરની રાશની ઢાકી નાખી.

હમી તીર ખારીફ હમચુન તર્જી
અહરૂ ચુઅહૂ બા સર હમી ફૂત તરૂ
પસ અન્દરૂ હમી તાખત અહરામ શીરૂ
કમન્દી અદરેત અચ્છદહાઇ અઝીરૂ
અદરેત અન્દરૂ જોચ કમન્દી નદાશત
પસે ખુસવ અન્દરૂ હમી અરૂ ચુહાશત
ચુ ખુસવ ચુતાન દીફ અરૂગશત શાફ
દો બધે કમાનશ અઝેહૂ અરૂ નેહાફ
ચકી તીર જફ અરૂ અરે ખારગી
કે શુફ કારે આન ખારહૂ ચક્રખારગી
ચેયાદહૂ સેપહુહૂ સેપરૂ અરૂ ગેરેફૂત
ઝે બીચારગી દરેત અરૂ સરૂ ગેરેફૂત
ચલાન સીનહૂ પીશ અન્દરૂ આમફ ચુ ગરૂફ
હમી હરૂ જમાની ચકી હરૂહૂ કરૂફ
જહાનજૂય કય દાશત ઊરા અમરૂફ
અખરૂ ખારગી દરેતે ચપ રાનેત કરૂફ
૫૧૯ હમ અન્દરૂજમાન અરેપે ઊરા બેખરેત
ચેયાદહૂ ચલાન સીનહૂ અચ પુલ બેખરેત
સેપહૂ બાચ ગશત અચ પુલે નહરવાન
હરાન કસ કે બૂદન્દ પીરો જવાન
ચુ અહરામ અરૂ ગશત ખુસવ ચે કરૂફ
પુલે નહરવાન સરૂઅસરૂ બાચ કરૂફ
હમી રાન્દ ધરૂમીન ચુએ તયસફૂન
પુરૂ અચ દરૂફ દેલ દીદાન પુરૂ ઝે ખૂન
દરે શારૂસાનશ અઆહન બેખરેત
અઅરૂખૂહૂ અન્દીશગાન અરૂ નેશરેત
ઝે હરૂ અરૂજની મેહૂતરીરા બેખાન્દ
અદવાઝહૂ અરૂ પાન્દખાનાન નેશાન્દ

તે કશની માફક તીર વરસાવવા લાગ્યા-અને દરેક તીરે કરી દુરમ-
નોનાં સર ઉપરની લોઢાંની કોલાહ સીવવા લાગ્યા.

તેની પૂઠે રોરદેલ બેહરામ હાથમાં એક કમંદ લઇ અઝહહા બેવા
ઘોડા ઉપર સવાર થઈ દોડવા લાગ્યા.

તેના હાથમાં કમંદ સિવાય ખીન્દુ કાંઇજ હતું નહીં-તે ખુસરૂની પૂઠે
દોડતો હતો.

જ્યારે ખુસરૂએ એવું જોયું ત્યારે ખુશી થઇ પાછો કૃપા-અને કમા-
નની બેહુ નોકને ચિહ્ના ચઢાવ્યા.

અને એક તીર તેના ઘોડા ઉપર માર્યા-કે તેજ વખત તે ઘોડો
માર્યો ગયો.

સરદાર બેહરામ પેચાદો બની સર ઉપર ઢાલ પકડી-અને લાચારીથી
પોતાનો હાથ માથાં ઉપર ધર્યો.

તેવામાં ચલાનસીનેહ શિતાબીથી ખુસરૂની આગળ આવ્યા-અને તેની
ઉપર ચાલુ હમ્લો કરવા લાગ્યા.

ફુન્ધા છતનારો ખુસરૂ તેને મઠે તરીકે કયાં ગણતો હતો?-તેણે ઘોડા
ઉપરજ પોતાનો ડાબો હાથ સીધો કીધો (યાને એક તીર માર્યા).

અને તેના ઘોડાને તેજ વખત જખ્મી કીધો-જેથી ચલાનસીનેહ પેચાદો
થઈ પુલ ઉપરથી ફરી નાઠો.

તે જોઈ તે લશ્કરના જે કોઈ-બુઢા કે જવાનો હતા, તે સધળા નહર-
વાનના પુલ ઉપરથી પાછા કૃપા.

જ્યારે બેહરામ પાછો કૃપા ત્યારે ખુસરૂએ શું કર્યું?-તેણે તે નહર-
વાનો પુલ સધળો છૂટો કરી નાખ્યો.

પછી તે ગમગીન બની તયસફૂન તરફ ચાલ્યો-તેનું દિલ ફુઝાઈ
બરેહૂ અને આંખો આંસુથી ભરેલી હતી.

તેણે રોહરનો લોખંડી દરવાઝો બંદ કીધો-અને પોતાના સલાહકારોની
ટાળી સાથ મરેલહત કરવા બેઠો.

તેણે દરેક મોહકીમાંથી એકેક સરદારને બોલાવ્યા-તેમજ દરવાઝા ઉપર
ચોકીખાંતોને બેસાડ્યા.

રસીદને ખુસવ નઝદે પેદરૂ વ
ગુરીખતનશૂ અરૂમ વ કોરતહૂ
શુદને હોરૂમજૂ.

ખુસરૂનું બાપની આગળ જઈ પહોંચ્યું
અને તેનું રૂમ તરફ નાસ્યું અને
હોરમજૂનું માર્યું જયું.

વજાન જયગહૂ શુદ બપીશે પેદરૂ
કો દીદહૂ પુરૂ અચ ખૂનો ખરેતહૂ જેગરૂ
ચુ રૂએ પેદરૂ દીદ બોદશ નમાચ
હમી બૂદ પીશશ જમાની દરાચ
બદૂ ગોફૂત કીન પહલવાને સવારૂ
કે ઊરા ગુઝીન કર્દી અચ શહૂરૂયારૂ
બેયામફ ચુ શાહાન કે દારન્દ ફરૂ
સેપાહી બેયાવરૂફ બેસ્યારૂ મરૂ
૫૨૦ બેગોફૂતમ સખુન હરૂએ આમફ ઝે પન્દ
બદૂ અરૂ નખુદ પન્દે મન્ સૂદમન્દ
હમહૂ જન્ગો પખાશ ચુદ કામે જીય
કે હરૂગેચ મખાદા રવાન નામે જીય

ત્યાંથી ખુસરૂ આંસુ ભરી આંખોએ અને જખ્મી જગરે બાપની
આગળ આવ્યા.

જ્યારે તેણે પોતાના બાપનું મોઢું જોયું ત્યારે તેણે નમન કીધું-
તેની આગળ ધણેકવાર ઉભો રહ્યો.

પછી બોલ્યો કે “આ પાદશાહ! આ બહાદુર પહલવાન કે જેને
તેં ચુંડી કાઢ્યો હતો,

તે હબહવાવાળા પાદશાહોની માફક એક મોઢું લશ્કર લઇ આવ્યો.

તેને જે કાંઈ નસીહતના સખુનો કહેવા ભેગ હતા તે મેં કલા-પણ
મારી નસીહત તેની ઉપર ફાવદાકાર થઇ નહીં.

તેની સધળી ખાહેશ તે બસ લડાઇ અને લડાઈનીજ હતી-કે તેનું
નામ કદી પ્રજા ચાલુ રહેવું ના!

અનાકામ રચ્ચી ગેરાન્ કંદેલુ શુદ્ધ
 ફેરાવાન્ કસ અચ અખતર આજેલુ શુદ્ધ
 એ મન્ બાચ ગરતાન્ ચક્રસર સેપાલુ
 નહીદન્ ગોકૂતી મરા જોચ બરાલુ
 હમી શાલુ ખાન્દન્ બહુરામરા
 નહીદન્ અચ આધાચ ફર્લમરા
 પસે મન્ કુનૂન્ તા પુલે નહરવાન્
 બેયાવરુદ્દ લશકરુ ચુ ફેલે ગેરાન્
 ચુ શુદ્ધ કાર બી બરુ બુચીખતમ
 બદામે બલા બર નેયાવીખતમ
 નેગલુ કંદેમ અકુનૂન્ બસુદો બેયાન્
 નબાશન્દ યાવર મગર તાજેયાન્
 ગર અચદુન્ કે ફર્માન્ દેહલ શહુરુયાર
 સવારાને તાઝી બરમ બીશુમાર
 બદ્દ ગોકૂત હોરુચુ કે ઇન્ રાય નીસ્ત
 કે અકુનૂન્ તોરા પાય બર જય નીસ્ત
 તોરા રફતુન્ આનભ જોચ અચ રન્જ નીસ્ત
 કે આનભ સેલીહો તનો ગન્જ નીસ્ત
 નબાશન્દ યાવર તોરા તાજેયાન્
 ચુ જાઈ નેયાબન્દ સુદો બેયાન્
 બદ્દે દેલ અન્દર બઆઝાર નીચ
 બદુશમન્ સેપારન્દત અચ બહુરે ચીચ
 બરીન્ કાર પોરતે તો ચક્રદાન્ બુવદ
 હમ આવાજે તૂ અખતે બન્દાન્ બુવદ
 ચુ બુઝાશત ખાહી હમી મર્જો બૂમ
 અચ ઇરાન્ બેરવ તાજેયાન્ તા બરુમ
 સુબુનહાએ ઇન્ બન્દએ ચારહુનૂય
 ચુ રફતી ચકાયક બકયસર બેચૂય
 તોરા કયસર અચ ગન્જ ચારી દેહલ
 હમ અચ લશકરત કામગારી દેહલ
 બજાઈ કે મર્દસ્તો હમ ખાસ્તલુ
 સેલીહસ્તો હમ લશકર આરાસ્તલુ
 ફરીફ્તેયાન્ નીચ ખીશે તો અન્દ
 ચુ કારત શવદ સખત પીશે તો અન્દ
 ચુ બેશનીહ બુસલવ જમીન્ બૂસલુ દાદ
 બસી આફરીને મહાન્ કરુદ યાદ
 બબન્દુયો ગોરુદુયો ગોસ્તલુમ ગોકૂત
 કે મા બા ઇમો રન્જ ગરતીમ જોકૂત
 બેસાઝીદો ચક્રસર બુનલુ બર નેહીદ
 બરો બૂમે ઇરાન્ બદુશમન્ દેહીદ
 બદ્દ ગોકૂત ગોસ્તલુમ કંચ શહુરુયાર
 મખીનાહ અશમત બદ્દે ફરગાર
 ચુનીન્ ગોકૂત બુસલવ કે ગર્દાન્ સેપેલુર
 ગહી બેશમ બાચ આવરદ ગાલુ મેલુર
 બેગોકૂત ઇનો અચ દીદલુ આવાચ ખાસ્ત
 કે અચ શાહે નીક અખતરે દાદે રાસ્ત
 ચકી ગરુદ તીરલુ બર આમદ એ રાલુ
 હેરફૂશી હેરફૂશાન્ બેયાને સેપાલુ
 હેરફૂશી કુલ પચકરશ અબ્દહાસ્ત
 કે બૂબીનલુ બર નહરવાન્ કરુદ રાસ્ત

નહીં ખારેલી એક બારી લડાઇ લડવી પડી-કમનસીમે ધણા જલ્લુ
 દુઃખી બન્યા.

સધળું લશ્કર મારીથી પાછું ફરી ગયું-ગોચા તેઓ મને રસ્તામાં
 લટકતો બેવા સિવાય કાંઈ માગતાજ નહીં હતા.

તેઓ બેહરામનેજ પાદશાહ કહેવા લાગ્યા-શુદ્ધઆતથીજ તેઓ પોતાનાં
 શેવટને બેતા નથી.

હવડાં તે મારી પૂઠે નહરવાનના પુલ સુધી-એક બારી પહાડ મિસા-
 લતું લશ્કર લાવ્યો.

જ્યારે માડે કામ ખરાબ થયું ત્યારે મેં નાસવા માડયું-અને બલાના
 ફાંદામાં ફર્યો નહીં.

હવડાં મેં મારા ફાયદા અને નુકસાનનો વિચાર કરી બેસ્યો-તો અરબો
 સિવાય બીજા કોઈ મારા મદદગાર દેખાતા નથી.

મોટે ભે પાદશાહ હોકમ આપે તો-પુષ્કળ અરબી સવારો લઇ જઈશું.”

હોરમએ તેને કહ્યું કે “એ ઠીક નથી-કારણકે તારો પગ એક જગ્યા
 ઉપર ઠરેલો નથી.

તારાં ત્યાં જવું એ રંજ સિવાય બીજું કાંઈજ નથી-કારણકે તે પર
 જગ્યાએ હથિયાર, લશ્કર કે ખજાનો કાંઈ નથી.

જ્યારે અરબો કોઈ પણ જગ્યાએ ફાયદો કે નુકસાન મેળવી શકશે
 નહીં ત્યારે તેઓ તારા મદદગાર રહી શકશે નહીં.

આપણાંથી તેઓનાં દિલ દુખાયલાં છે મોટે વેર લેવા-અને પૈસાની
 લાલચે તને પકડીને દુશ્મનના હાથમાં સોંપી દેશે.

આ કામમાં તારો મદદગાર ખોદાતાલા થરો-અને હસ્તું નસીબ
 તારો દોસ્ત બનશે.

જ્યારે તું આ મુલક અને દેશ છોડવાજ માગે છે-ત્યારે તો તું
 ઇરાનથી દોડતો કે રૂમ સુધી જા.

અને જ્યારે તું ત્યાં જઈ પુગે ત્યારે આ એલાજ શોધનારા ગરીબ
 શખ્સની (યાને તારી) સધળી વાતો કયસરને કહેજે.

કયસરજ તને જોતાના ખજાનાથી મદદ કરશે-તેમજ લશ્કરી મદદથી
 તને મુરાદમંદ કરશે.

તે જગ્યાએ માણસો તેમજ ખજાનો છે-હથિયારો તેમજ તૈયાર
 કીધેલું લશ્કર પણ છે.

વળી તે ફરીફતની અજલાદનાએ તારા સગા પણ છે-જ્યારે તારાં
 કામ બહુ સખત બનશે ત્યારે તેઓ મદદ પણ કરશે.”

જ્યારે ખુસરુએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે અમીનને બોલો દીધા-અને તેની
 ઉપર બુઝોગોને લાયકની ધણીક દુઆ કીધી.

પછી તેણે બંદ, ગોરદ અને ગોસ્તલમને કહ્યું-કે “આપણે ગમ અને પર
 રંજનાજ સાથી બન્યા છીએ.

તમે તૈયારી કરો અને સધળો સરસામાન લાધો-અને આ ઇરાન
 અમીન દુશ્મનને સોંપી દેઓ.”

ગોસ્તલમે તેને કહ્યું કે “આ પાદશાહ !-તારી આંખ ખૂરો અમાનો
 કદીખી ના બેતી !”

ખુસરુ બોલ્યો કે “આ ફરતો આસ્માન-કબી ગુસ્સો દેખાડે છે અને
 કબી મેહરબાની કરે છે.”

તે એટલું બોલ્યો તેવામાં ચોખીબાને ચોખી ઉપરથી ચોકાર ઉઠાવ્યો-
 કે “આ નેક સેતારેના દાદગર પાદશાહ !

રસ્તઃ ઉપરથી એક સીઆહ ધૂળ ઉપર ચઢી છે-તે લશ્કરની વચ્ચે
 એક ઝળકાટ ભરેલો ઝુંડો દેખાય છે.

તે ઝુંડા ઉપર અબ્દહાની સૂરત ચીતારેલી છે-કે જે ઝુંડો ચોખીને
 નહરવાનના પુલ ઉપર ઉભો કીધો હતો.”

૫૨૩ શુ બેશનીહ ખુસાવ હમાનગાહુ જૂદ
 અઅરેખ અન્દર આમદ ખકેદારે ફૂદ
 બેશન તાખત અઝાન અથ માનન્દ ગરૂદ
 દેરફરી પસે પોશતે ઊ લાજવરૂદ
 બેપીચીહ ચાલો ખરો રૂયરા
 નેગહુ કરૂદ ગોસ્તહુમો ખન્દયરા
 હમી રાન્દ આન હો તન નરૂમ નરૂમ
 ખોશીહ ખુસાવ અઆવાએ ગરૂમ
 કે અથ નાસઝાયાન બે પીશ આમદસ્ત
 કે બહાહુ તાન હમશુ ખીશ આમદસ્ત
 વગરનહુ શુનીન નરૂમ રાન્દ બેશસ્ત
 કે બહુરામ નસદીકે પોશતે શુમાસ્ત
 બહુ ગોફત ખન્દય કય શહુરયાર
 દેલતરા અબહુરામ રન્જહુ મદાર
 કે ઊ ગદે મારા નખીનહુ ખરાહુ
 કે દરસ્ત અચ ઈદર દેરફરી સેપાહુ
 શુનીનસ્ત ચારાનતરા ગોફતગૂય
 કે મારા શુનીન તાખતન નીસ્ત રૂય
 કે ચૂબીનહુ આયહ અઅયવાને શાહુ
 હમાનગાહુ બહોરુચ દેહદ તાલો ગાહુ
 નેશીનહુ શુ હસ્તૂર ખરૂ દસ્તે ઊય
 બદયા રસહ કારૂગર શસ્તે ઊય
 બકયસર યકી નામહુ અચ શહુરયાર
 નખીસહ કે ઈન ખન્દએ નાખકાર
 શુરીઝાન બેશસ્ત અઝીન મર્ઝે ખૂમ
 નખાયહ કે આરામ ગીરહ અરૂમ
 ૫૨૪ હરાનગાહુ કે આન ખીશતન કરૂદ રાસ્ત
 નેજન્દીઓ કમઝી ખખૂમે શુમાસ્ત
 શુ આયહ બદાન મરૂચ ખન્દશ કુનીહ
 દેલે શાહમાન પુર ગઝન્દશ કુનીહ
 બદીન આરૂગાહશ ફેરેસ્તીહ બાચ
 મમાનીહ તા ગદેહ ઊ સરુકરાચ
 બેખન્દહ હમ દર હમાન આ સેપાહુ
 ફેરેસ્તહ ગેયાન બદીન આરૂગાહુ
 શુ બેશનીહ ખુસાવ દેલશ તીરહુ ગશત
 કે ગોફતારે ઈશાન રોખશ તીરહુ ગશત
 શુનીન દાહ પાસોખ કે અચ અખતે બહુ
 સઝહ ઝીન નેશાન હરૂએ ખરૂ મા રસહ
 શુખુનહા દરાઝસ્તો કારી દુરોશત
 અચઝદાન કુનૂન બાચ હેશીમ પોશત
 બેશન્દઅરેખો ગોફતઆનએ અચખૂઓ એસ્ત
 જહાનદાર ખરૂ તારકે મા નેચેસ્ત
 બેખાશહ નગદેહ અબન્દીશહુ બાચ
 મખાદા કે આયહ બદુશમન નેયાચ
 શુ ઊ ખરૂ ગુઝસ્ત આન હો બી દાહગર
 અચ બાચ ગશતહ પુર કીનહુ સેર
 ૫૨૫ એ રાહુ અન્દર અયવાને શાહુ આમદહ
 પુર અચ રન્જો દેલ પુર શુનાહુ આમદહ
 એ દર શૂન રસીદન્દ નસદીકે તખત
 એહી અચ કમાન બાચ કદન્દ સખત

ન્યારે ખુસરૂએ એવું સંભળ્યું ત્યારે તેજ વખત જલ્દીથી-ધુંવાની
 ઝડપે ઘોડા ઉપર સવાર થયા.
 અને તે જગ્યાથી ગર્દની માફક બાહેર પડયા-તેની પીઠ પાછળ એક
 લાજવર્દી ઝુટો ઢાંચો હતો.
 તેણે પોતાનું શરીર તેમજ મોઢું ફેરવીને-ગોસ્તહમ અને ખન્દયને બોલા.

તો તે બેઠ જણા ધીમે ધીમે ઘોડો ચલાવતા હતા-જેથી તુરત ખુસ-
 રૂએ એક ઝેરમાં પોકાર માર્યો,
 કે “ઓ ના લાયકો! તમોને શું થયું છે-તમારા હુશમને તમોને તમારા
 દોસ્ત બેવા લાગે છે કે?
 નહીં તો એમ ધીરે ચાલવાનું શું કામ છે?-કેમકે બેહરામ તમારી
 પીઠ પાછળ આવી લાગ્યો છે”
 ખન્દએ તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ! તારું દિલ બેહરામથી એટલું
 બધું રંછડા ના રાખ.

કારણકે તે રસ્તામાં અમારી ધૂળ પણ ભેઈ શકશે નહીં-કેમકે અહીંથી
 તેનાં લશ્કરને ઝુટો બહુ દૂર છે.

તારા દોસ્તો એવી તકરાર કરે છે-કે આપણને એમ નાસી જવું
 સલાહ બેરહું નથી

કારણકે ન્યારે ચોખીન પાદશાહના મેહલમાં આવશે-ત્યારે તેજ વખતે
 તે હોરમઝને પાછું તાજ અને તખ્ત આપશે.

અને પોતે વઝીર બની બાઝૂમાં બેસશે-એમ કરવાથી તેણે દયામાં
 નાખેલી ભળ કારગર નીવડશે.

તે પાદશાહ તરફથી એક નામુ કયસર ઉપર-લખશે કે ‘આ
 નાલાયક ખંદો,

આ સર ઝમીનમાંથી નાસી આવ્યો છે-તે તમારાં રૂમમાં આરામથી
 રહે એવું બનવું નહીં જોઈયે.

કારણકે ન્યારે તે ત્યાં પગબર થશે-ત્યારે તમારા મુલકની ખરાબી
 અને પડતી ખસીત ભણાશે.

માટે ન્યારે તે ત્યાં આવે ત્યારે તેને કચદ કરાશે-તેનું ધુરાહાલ દિલ
 દુઃખી બનાવશે.

અને આ દરબારમાં તેને પાછો મોકલી આપાશે-તમારા મુલકમાં તે
 સરકરાચ થાય ત્યાં સુધી તેને રહેવા દેતા ના.’

માટે તેઓ તુરતજ તેને તારા સિપાહો સાથે બાંધીને-રડતો આ
 દરબારમાં મોકલી આપશે”

ન્યારે ખુસરૂએ એવું સંભળ્યું ત્યારે તેનું દિલ દુઃખી થયું-તેઓની
 વાતથી તેનો ચેહરા સીઆહ બન્યો.

તેણે જવાબ દીધો કે “મારાં ખૂરાં નસીબે કરીને-એવી રીતનું જે
 કાંઈ મારી ઉપર આવી પડશે તે વાજબીજ કહેવાશે.

આવી વાતો બહુ લાગ્બી છે અને એક મુશ્કેલ કામ છે-હવે તો
 આપણુ યઝદાનનીજ મદદ ઉપર સંઘળું છોડાય.”

પછી તેણે ઘોડો આગળ ચલાવ્યો અને બોલ્યો કે “હુનયાની સંભાળ
 રાખનાર ખોદાતાલાએ જે કાંઈ મારાં નસીબમાં સારું માઠું લખ્યું હશે,

તે થશે અને ફિક્ક ચિન્તા કરવાથી તે કાંઈ મટી જવાનું નથી-મને
 હુશમનની ગરજ પડે એવું કદીખી ના બનવું!”

ન્યારે ખુસરૂ આગળ ચાલી ગયો ત્યારે તે બેઠ કુદમગાર શખ્સો-
 કીના બરેલાં સરે લ્યાંથી પાછા ફર્યા.

અને તે રાહમાંથી રંજ બરેલા અને શુનાહ બરેલાં દિલે પાછા પાદ-
 શાહના મેહલમાં આવ્યા.

ન્યારે તેઓ દરવાઝામાંથી પાદશાહનાં તખ્તની નજીક જઈ પહોંચ્યા-
 ત્યારે તેઓએ કમાનની મઝબૂત દોરીને ખુલી કરી નાખી.

ફેબ્રુઆરી નામો અર્થ ગઈનેથી
 બેચાવીખતો આન ગેરામી તનથી
 શુદ્ધ આન તાલો આન તખ્તે શાહનશાહાન
 તો ગોકૂતી કે હોરચુચ નયુદ્ધ દર જહાન
 ચુનીનસ્તે આધને ગઈનેદે દહુર
 ગહી નૂથ પીથ આવરદ ગાહુ અહુર
 અમર માયહુ ઈનસ્તે સુદથ મળ્ય
 કે જુસ્તન હમી રન્જત આરદ અરુચ
 સુ શુદ્ધ ગઈશે રૂએ હોરચુચ અપાય
 તેહી માન્દ આન તખ્તો ફેબ્રુઆરી નય
 હમાનગાહુ અરખાસ્તે આવાએ ફૂસ
 ફેબ્રુઆરી ખૂનેયાન ગસ્ત ચુન સન્દરેસ
 ફેરફરી સેપહુયુદ્ધ હમાનગાહુ એ રાહુ
 પહીદ આમદ અન્દર મેયાને સેપાહુ
 જકાપીશહુ ગોસ્તહમો અન્દર તીચ
 ગેરફૂતન્દ અહાન કાખ રાહો ગુરીચ
 ચુનીન તા અખુસવ રસીદ આન દો મરુદ
 જહાનભૂચ ચુન દીદ શાન રૂએ અરુદ
 બેદાનેસ્ત કીશાન દો દેલ પુર એ રાચ
 ચેરા અચ જહાનદાર ગસ્તન્દ આચ
 અરોખસાર શુદ્ધ ચુન ગુલે રાખબલીદ
 નકરુદ આન સખુન અરુ દેલીરાન પહીદ
 અલરકર ચુનીન ગોકૂત કચ શાહુ રાહુ
 બેગદીદ કામદ અતન્ગી સેપાહુ
 બેચાખાન ગુઝીનીદો રાહો દરાચ
 મદારીદ ચક્રસર તન અચ રન્જ આચ

અને અચાનક હોરમઝની ગઈનેમાં નાખી-તેઓએ તેનાં મુખારક
 શરીરને લટકાવી દીધું.

તે તાજ અને શેહનશાહોનું તખ્ત જવું રહ્યું-વું કહે ગોયા હોરમઝ
 આ દુન્યામાં હતોજ નહીં.

આ ફરતા હમાનાની એજ રીત છે-તે કબી મધ આપે છે તો કબી
 એહર બપોરે છે.

અગરને તેની બનાવટજ એવી છે, તો તેનો ફાયદો વું ના શોધ-
 કારણકે તે ફાયદો શોધવા જતાં તને દુઃખજ મળી આવે છે.

જ્યારે હોરમઝદના દહાડાની ચાલ પુરી થઈ-અને તે તખ્ત તેમજ તેની
 મુખારક જગ્યા ખાલી પડી,

ત્યારે તેજ વખત નગરાંના આવાજ નીકળ્યા-જેથી પેલા ખૂનીઓના
 ચેહરા સનદરસની મિસાલ ફિક્કા બન્યા.

તુરતજ દુરથી સરદાર બેહરામનો ઝુટો-તેનાં લશ્કરની વચ્ચેથી નહર
 આવ્યો.

આથી જુલમગાર ગોસ્તહમ અને બંદૂએ તે મેહલમાંથી શેતાબ નાસ-
 વાનો માર્ગ પકડ્યો.

અને તે બંને એવી રીતે પ્રસન્ને જઈ મળ્યા-દેશ જીતનાર પ્રસન્ને પરદ
 જ્યારે તેઓનો ચેહરો ફિક્કો બોધો,

ત્યારે તે સમજી ગયો કે તે બેહ બરમમાં બરમમાં-પાદશાહ આગ-
 જથી શા માટે પાછા ફર્યા?

એથી તેનો ચેહરો મેધીનાં ફૂલની મિસાલ ફિક્કો પડી ગયો-પણ તે
 વાત પેલા બંને દિલાવરો આગળ ઝાહેર થવા દીધી નહીં.

તેણે લશ્કરને કહ્યું કે “સીધે રસ્તેથી-આડા ફાટો કારણકે બેહરામનું
 લશ્કર છેક પાસે આવી લાગ્યું છે.

માટે તમે બિયાબાન એખતયાર કરો અને લખાણ માર્ગ પકડો-
 તમે સઘળા મેહનત કરવાથી પાછા હકતા ના.”

ફેરેસ્તાદને બેહરામ લશ્કરના પસે
 પ્રસન્ન વ ચારહુ નમૂદને બન્દૂચ
 દર રહાઈએ પ્રસન્ન અચ
 દસ્તે ઈશાન.

બેહરામે પ્રસન્નેની પછાડી લશ્કર મોકલવું
 અને બંદૂએ તેઓના હાથથી
 પ્રસન્નેના છૂટકારા માટે
 ચારો કરવો.

સુ બેહરામ રફૂત અન્દર અચવાને શાહુ
 ગુઝીન કરુદ અહાન લશ્કરે કીનહુખાહુ
 એરેહુદારો શરરીરજન શશ હજાર
 બહાન તા શવન્દ અચ પયે શહુરચાર
 ચુનીન લશ્કરી નામખરુદારો ગોરુદ
 બખહુરામ પૂરે સેચાવુથ સેચોરુદ
 વહાન રૂચ પ્રસન્ન બેચાખાન ગેરફૂત
 હમી અચ બદે દુશ્મનાન જાન ગેરફૂત
 ચુનીન તા બપીશો રોખાતી રસીદ
 સરે તીધે દીવારે જી નાપહીદ
 ફૂલ ખાન્દનીશ ચક્રદાન સરાચ
 પરસ્તેશગહી બૂદ ફેબ્રુઆરી નય

જ્યારે બેહરામ પાદશાહના મેહલમાં ગયો-ત્યારે તેણે તે પોતાનાં
 કીનેખાહ લશ્કરમાંથી થોડુંક લશ્કર ચૂંટી કાઢ્યું.

બખ્તર પેહેરનારા અને તલવારના મારનારા છઝાર સવારો તૈયાર
 કીધા-કે જેથી તેઓ પાદશાહ પ્રસન્નેની પછાડી બચ.

એવી રીતનાં નામદારી ભરેલાં અને બહાદુર લશ્કરને-તેણે સિવાવક્ષના
 બેટા બેહરામને સોંપી આપ્યું.

પેલી તરફ પ્રસન્ને જંગલનો રસ્તો લીધો-અને દુશ્મનોની ખૂરાઈથી
 પોતાનો બન બચાવ્યો.

એમ કરતાં તે એક મુસાફરખાના આગળ આવી પહોંચ્યા-જેની
 દીવારનું મથાણું પણ જણાવું હતું નહીં.

જે જગ્યાને “ચક્રદાન સરા” (યાને ખોદાતાલાવું મકાન) કરી કહેતા પરઠ
 હતા-અને તે મુખારક જગ્યા બંદગી કરવાને લાયક હતી.

નેશરેત નગરે સુગંધારાનુ યુદ્ધી
 બદ્ધ બરુ સોઝાઓ મત્રાનુ યુદ્ધી
 યુનીનુ ગોઝૂત ખુસરુ બચરુદાનુ પરસ્ત
 કે અચ ખુદની ચીરેત ઈદરુ બદસ્ત
 સોઝા બદ્ધ ગોઝૂત કય નામદાર
 કૃતીરેત બા તરુએ જૂયબાર
 ગરુ અચદુન કે બાયદ બીરશાનુ બરેશ
 મબાદાત બેચ તૂશરુ ઈનુ પર્વરેશ
 એ અરેપ અન્દરુ આમદ સયુકુ શરુરુયાર
 હમ આનાન કે બુદ-હ બા ઊ સવાર
 જહાનજૂય બા આનુ હો ખુસુવ પરસ્ત
 ગરેકૂત અચ પયે બાચ બર્સમ બદસ્ત
 નેશરેતનુ બરુ નરુમ રીગે કબૂદ
 બઉશતાબુ ખુદ-હ ચીઝી કે બુદ
 યુનીનુ ગોઝૂત પરુ બા સોઝા કે મય
 નદારી તો અચ પીરે કબો-દહ પય
 બદ્ધ ગોઝૂત મા મય એ ખરુમા કુનીમ
 બતરુમુએ હન્ગાએ ગરુમા કુનીમ
 પરં કુનુન હરેત લખતી યુ રઉશનુ ગોલાબુ
 બસોર્ખી યુ બીબદહ દરુ આકૂતાબુ
 હમાનગહુ બેયાવરુદ જામી નબીદ
 કે શુદ રંગે ખુરશીદ અચ નાપદીદ
 બેખુરુદઆનુજમાનુ ખુસુવ અચ મય સે જામ
 મયો નાને કશીનુ કે દારુદ બનામ
 યુ મહુલશ શુદ અચ બાદએ સુરુખ ગરુમ
 હમાનગહુ બેખોઝૂત અચ બરે રીગે નરુમ
 નેહાદ અચ બરે રાને બન્દૂય સરુ
 રવાનશ પુરુ અચ દહે બરેતહુ બેગરુ
 હમાનુ ચુન બખાબુ અન્દરુ આમદ સરેશ
 સોઝાઓ બેઘૂર્તરુ બેયામદ બરેશ
 કે અચ શરુદ ગદી બરુ આમદ સેયાહ
 પસે ગદે તીરહુ ફેશવાનુ સેપાહ
 યુનીનુ ગોઝૂત ખુસુવ કે બદ્ધ રુચગાર
 કે દુશમનુ બરીનુગુનહુ શુદ ખારેતાર
 ન મરુદુમ બકારેતે ન બારગી
 ફરાચ આમદ ઈનુ રુએ બીચારગી
 બદ્ધ ગોઝૂત બન્દૂય પરુ ચારહુ સાચ
 કે આમદ સેપહુયુદ બત-ગી ફરાચ
 બદ્ધ ગોઝૂત ખુસુવ કે અચ નીકુખાહ
 મરા અન્દરીનુ કારુ બે-માય રાહ
 બદ્ધ ગોઝૂત બન્દૂય કય શરુરુયાર
 તોરા ચારહુ સાજમ બહીનુ રુચગાર
 વહીકેન ફેદા કર્દહુ બારામ રવાન
 બપીરો જહાનગીરુ શાહે જવાન
 બદ્ધ ગોઝૂત ખુસુવ કે દાનાએ ચીન
 યકી ખુખતારુ દારેતાનુ જહ બરીન
 કે હરુ ફે કુનદ બરુ દરે શાહુ કશત
 બેયાબદ્ધ બદાનુ ગીતી અન્દરુ બેહરેત
 યુ દીવારે શરુરુ અન્દરુ આયદ એ પાય
 બેલાબહુ નબાયદ કે માનદ બબાય

દુખિયારાઓને આસાયેશ લેવાની તે જગ્યા હતી-તેનો કારોબાર
 પ્રીતિ પાદરીઓના હાથમાં હતો.

ખુસરુએ તે ખોદાના પૂનરીને કહ્યું-કે “અહીં તુરત ખાવાનું શું
 મળશે?”

પાદરીએ તેને કહ્યું કે “ઓ નામદાર!-વગર ખમીરની શેઠલી અને
 નદી કિનારે હમેલી તરકારી મળશે.

જે આવે ખોરાક તને ગમે તો તે ખા-આ ખોરાકથી તારી થાક
 ઉતરી જશે અને પાછી સફર કરવાની શક્તિ આવશે.”

પાદરાહ સિતાબ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો તેમજ તેની સાથે જે
 સવારો હતા તે પણ ઉતર્યા.

શાહે તે બન્ને વફાદારો સાથે-બાજ ધરવા માટે હાથમાં બર્સમ પકડી.

તેઓ કાળી નરમ રેતી ઉપર ખાવા માટે બેઠા-અને જે કાંઈ હતું
 તે જલદી જલદી ખાઈ લીધું.

પછી તેણે બીરાપને કહ્યું કે “ઓ મુખારક કદમના યુદ્ધ! શું તું
 કાંઈ મય નથી રાખતો?”

તે બોલ્યો કે “અમે સખ્ત ગર્મીની મોસમમાં ખન્દરુને મય
 બનાવ્યે છિયે.

હાલ તો મારી પાસ થોડોક રોશન ગોલાબ જેવો અને તડકાંમાં
 પરવાળો જેવો લાલ ચળકતો મય છે.”

પછી તેણે તુરતજ એક શરાબની ભમ હાઝેર કીધી કે જેના રંગથી
 ખુરશીદનો રંગ પણ ઝાંખો પડી ગયો.

ખુસરુએ તુરત તે ખન્દરુના શરાબની ત્રણ ભમ પીધી-તે શરાબ અને
 જે ખોરાકને જવની શેઠલી કહેવા આવ્યો હતો તે ખાધો.

જ્યારે તેનું મગજ રાતા શરાબથી ગરમ થયું-ત્યારે તુરત તે નરમ
 રેતી ઉપર સૂઈ ગયો.

તેણે બંદૂચની ભંગ ઉપર પોતાનું માથું મૂક્યું-તેનો જીવ દઈ બરેલો
 અને જીગર ઝખ્મી હતું.

હજી તો તે જેવો બેધાથે કે તેવોજ તુરત વડો બીરાપ તેની આગળ
 આભેલો,

અને બોલ્યો કે “ફૂરતી સીઆહ ધૂળ હડી રહી છે-અને તે સીઆહ
 ધૂળની પછાડી ધણુંક લશ્કર દેખાય છે.”

ખુસરુ બોલ્યો કે “હવે ખૂંદો વખત આવ્યો છે-કારણકે દુશમન આવી
 રીતે મારો તલબગાર બન્યો છે.

મારો માણસો અને ઘોડા થાકી ગયા છે-આ લાચારીનો દિવસ
 નજદીક આવી લાગ્યો છે.”

બંદૂચ બોલ્યો કે “ત્યારે કાંઈ ઉપાય કર-કારણકે સરદાર બેહરામ
 નજદીક આવી લાગ્યો છે.”

ખુસરુએ તેને કહ્યું કે “ઓ નેકપાહ!-તુંજ અને એ કામમાં કાંઈ
 રસ્તો બતાવ.”

બંદૂચ બોલ્યો કે “ઓ પાદરાહ!-આવા વખતમાં હું તારે માટે
 એક ચારો કરવા માથું છું.”

પણ તેમ કરવાથી તું દેશ જીતનાર જવાન પાદરાહ આગળ મને
 મારો ભન ફેદા કરવો પડશે.”

ખુસરુએ તેને કહ્યું કે “ચીનના એક દાના શખ્સે-એ બાબત ઉપર
 એક ધણીજ સરસ વાત કહી છે,

કે જે કોઈ શખ્સ પોતાના પાદરાહ માટે માર્યો ભય છે-તે પેલી
 દુન્યામાં બેહરેત મેળવે છે.

ન્યાં શેહરનાં રક્ષણની દીવાર (કોટ) તુદી પડે-ત્યાં કાચાં સૂતરનો
 શું આસરો?

શુ નાચીજ આહાં શુદ્ધ શાસ્ત્રાન્
મમાનાહ અરૂ પાય બીમારસાન્
તો મરૂ ચારણ દારી મરીનરા ભેસાજ
હમ અજ પાકુ ચઢદાન નધ બી નેયાજ
બહુ ગોકૂત બહુય કીન્ તાળે જરૂ
બંધન દેહ હમ ઇન્ ગૂરવારો કમરૂ
હમ મન્ ભાલે જરૂબકૂતો ચીની કબાય
શુ મન્ પૂશમ ઇનરા તો ઈદર મપાય
ભેરવ બા સેપાહત હમ અન્દર શેતાબ
શુ કશ્તી કે મહલાહ રાનહ બરૂ આબ
ભેરૂહ આન્ જવાન આનચે બહુય ગોકૂત
વચાન્ ભયમહુ ગશત બા આહ ભેરૂત
શુ પ્રસન્ન ભેરૂત આન્ જમાન ચારણ ભય
જહાનદીદહ સુએ સેકુકુ કરૂ રૂય
કે અકૂતૂન્ શુમારા બરીન્ બુર્જે ફેહ
બેભાયહ બુદન્ નાપદીહ અજ ગોરૂહ
બુદ અન્દર પરતેશગહુ આમહ શુ અરૂહ
બજૂદી દરે આહનીન્ સખત કરૂહ
બેપૂરીહ પસ ભમએ જરૂ નેગાર
બસરૂ બરૂ નેહાહ અકૂસરે શાહુવાર
બદાન બામ શુદ કશ નબૂહ ચારૂજ
સેપહુ દીહ ગેરૂહ અન્દરશ ચારૂ સુ
હમી બૂહ તા લશકરે રજમ સાજ
રસીદન્દ નજ્દીકે આન્ દેજ ફરાજ
બેદીદન્દશ અજ ફરૂ બા તાળે જરૂ
એ બા તઉકે બા ગૂરવારો કમરૂ
હમી ગોકૂત હરૂ કસ કે ઇન્ પ્રસન્નવસ્ત
કે બા તાળે બા ભમહાએ નવસ્ત
શુ બહુય શુદ બીગુમાન્ કાન્ સેપાહુ
હમી બાજ નેશનાસહ ઊરા એ શાહુ
ફેરૂહ આમદો ભમએ ખીશ તકૂત
બેપૂરીદો બીબાકુ બરૂ બામ રકૂત
શુનીન્ ગોકૂત કંચ રજમસાહાને નવ
કેરા બાહમ અન્દર શુમા પીશરવ
કે પયધામ દારમ એ શાહે જેહાન્
બેગૂયમ શનીદહુ બપીશે મેહાન્
શુ પૂરે સેયાબુશ શનીદશ પયામ
મનમ પીશરવ ગોકૂત બહુરામ નામ
બહુ ગોકૂત ગૂયહ જહાનદાર શાહુ
કે મન્ સખત પીઆનમ અજ રન્જે રાહુ
સુત્રાન્ હમહુ અસ્તહો ફેહતહુ
એ રાહે દરાજ અન્દર આરીકૂતહુ
બરીન્ ખાનએ સૂગવારાન્ બરન્જ
અઝાન્ આમદમ તા બેયાબમ સેપન્જ
શુ પયદા શવહ ચાકે રૂએ સપીહ
કુનમ દેહ એ કારે જહાન્ નાઉમીહ
બેયાઈમ બા તૂ બરાહે દરાજ
બનજદીકે બહુરા મે ગર્દનફરાજ
બરીન્ બરૂ કે ગોકૂતમ નબૂયમ જમાન્
અગરૂ ચારૂમન્દી કુનહ આસમાન્

જ્યારે મોહુ શેહરજ નાશ થાય-ત્યારે બીમારોની આસ્પીટલ તે ક્યાંથી રહે ?

અગરજે તું આ કામનો કાંઈ પણ ઉપાય ભણતો હોય તો તે કામે લગાડ-કેમકે તું પાક ચઢદાનથી હાજત વગરનો નથી."

બંદુએ તેને કહ્યું કે "આ તારૂં સોનેરી તાજ, કાનડું લોલક અને કમરબંદ મને આપ.

તેમજ આ કસબી અને ચીનાઈ બનાવટનો લાલ ડગલો પણ મને આપ-અને જ્યારે હું એ પેહેરૂં ત્યારે તું અહીં જરા પણ થોભતો ના.

પણ જેમ એક બલાસી પાણી ઉપર વહાણને ચલાવે-તેમ તારાં ૫૩૦ લશ્કર સાથે શેતાબીથી ચાલ્યો જાશે."

આથી બંદુએ જેમ કહ્યું તેમ પેલા જવાન પાદશાહે કીધું-અને પછી ત્યાંથી શેતાબી કરતો ચાલી ગયો.

જ્યારે પ્રસન્ન ગયો ત્યારે તેજ વખત પેલો યુક્તિ રચનારો-અનુભવી બંદુય પાદરી પાસે આવ્યો.

અને બોલ્યો કે "હવે તમોએ તે લશ્કરથી આ પહાડની બુલદી ઉપર છપા થઇ જતું જોઇયે.

એટલું કહી પોતે તુરત બંદગી કરવાની જગ્યાએ આવ્યો-અને શિતાબ તે જગ્યાનો લોહાનો દરવાજો મઝતૂત બંધ કીધો.

પછી પેલો સોનેરી ભરતકામનો પોશાક પેહેર્યો-અને પાદશાહી તાજ સર ઉપર મેલ્યું.

અને તે મકાનની અગાસી ઉપર કે જ્યાં તેને જવા ગમતુંજ નહીં હતું ત્યાં ગયો-તેણે તે મકાનની ચારે બાજુએ ફરતું લશ્કર ભેર્યું.

અને જ્યાં સૂધી તે લડાયક લશ્કર પેલા કિલ્લાની છેક પાસે આવી લાગ્યું ત્યાં સૂધી તે ત્યાંજ થોભ્યો.

પેલાં લશ્કરે દૂરથી તેને સોનેરી તાજ, સાંકળી, બાલી અને કમરબંદ સાથે ભેર્યો.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે "એજ પ્રસન્ન છે-કારણકે તેણે તાજ તેમજ નવો પોશાક પેહેરેલો છે."

જ્યારે બંદુયની ખાતેરી થઇ કે "તે લશ્કર-તેની અને પાદશાહની ૫૩૧ વચ્ચેનો કરો ફર્ક પિછાની રાકતું નથી,"

ત્યારે તે નીચે આવ્યો અને શેતાબ પોતાના કપડાં પાછાં પેહેર્યાં અને હિંમતથી પાછો અગાસી ઉપર ગયો.

અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે "ઓ લડાયક જવાનો !-તમારાંમાંથી સરદાર તરીકે હું કોણ રાખસને ગણું ?

કારણકે હું મારા દેશના પાદશાહનો પયગામ ધરાઈ હું-જે સઘળું સાંભળેલું તમો સરદારોની હુઝૂરમાં હું તેને કહીશ."

જ્યારે સિયાવક્ષના બેઠાએ તેને એવી રીતે પયગામ કહેતો સાંભળ્યો-ત્યારે તે બોલ્યો કે "હું બેહરામ નામનો સરદાર છું."

બંદુએ તેને કહ્યું કે "દેશનો નેગેહબાન પાદશાહ કહે છે-કે હું રસ્તાની રંજથી ઘણો યાત્રી ગયો છું."

સઘળા ઘોડાઓ પણ લાગી સફરને લીધે યાત્રીને સુસ્ત થઇ ગયા છે.

મુશ્કેલીથી હું આ ગમગીનોને આસરો આપનારાં મકાન સૂધી એટલા માટે આવી પુગ્યો છું કે જરા હું વીસામો લડું.

જ્યારે સવાર પડશે-ત્યારે હું દુન્યાનાં કામોથી નિરાશ બનીને,

તારી સાથે લાગ્યે રસ્તે ગરદનફરાજ બેહરામની નજદીક આવીશ.

અગરજે ફરતો આસ્માન મને મદદ કરશે-તો આજે મેં કહ્યું છે તેમ ૫૩૨ કરવામાં દીલ કરીશ નહીં.

નેયામાને મા આન કે બૂદ્ધ પીથ નેગહાશતન્દી હમ આઈનો કીથ અગરુએ બુદી બખત શાન દીર સાચ બકેહતર ન બદાશતન્દી નેયાચ કુનૂન આનએ મારા બદેલ રાચ બૂદ બિગોહતીમ ચૂન બખતે બદસાચ બૂદ એ રખશતહુ ખુરશીદ તા તીરહુ ખાકુ નખાશદ મગર ખાસ્તે ચચદાને પાકુ ચુ સાલાર બેશનીદ અચ દાસ્તાન બગોહતારે ઊ ગશત હમદાસ્તાન દેગર હર કે બેશનીદ ગોહતારે ઊચ પુર અચ દરહ શાન શુદ હેલ અચ કારે ઊચ ફેરહ આમદ આન શખ બઆન મ એપાહુ હમી દાશત બર રાહે ખુસાવ નેગહુ દેગર ફચ બદુચ બર ખામ શુદ બદીવાર બર સૂએ બહુરામ શુદ ચુનીન ગોહત કેમફચ શાહુ અચ નમાચ હમાન નેયાચદ બકારી ફરાચ

૫૩૩ ચુનીન હમ શમે તીરહુ બીદાર બૂદ પરસ્તેદહુ પીરી જહાનદાર બૂદ હમાન નીચ ખુરશીદ બર શુદ બલન્દ એ ગર્મ નખાચદ કે યાબદ ગજન્દ બેયાસાચદ એમફજો ફર્દા પગાહુ હમી રાનદ અન્દર બેયાને સેપાહુ ચુનીન ગોહત બહુરામ બા મેહુતરાન કે કારીસ્ત ઈન હમ સયુક હમ ગરાન ચુ બર ખુસાવ ઈન કાર ગીરીમ તન્ગ મગર તીચ ગર્દહ બેયાચદ બજન્ગ બતનહા તને ઊ ચકી લશ્કરસ્ત જહાનગીરે બીદારે કુન્દાવસ્ત અગર કોશતહુ આચદ બદસ્તે નખરુદ બર આરદ એ મા નીચ બહુરામ ગરુદ હમાન બેહુ કે એમફચ ખાશીમ નીચ વગર ખુદની નીસ્ત બેસ્ચાર ચીચ મગર ફ બરીન હમનેશાન ખુશ મનેશ બેયાચદ અબી જન્ગો બી સર્જનેશ ચુનાનહમ હમી બૂદ તા શખ એ ફહુ બર આમદ બગેરુદ અન્દર આમદ ગોરુહુ સેપાહુ અન્દર આમદ બહર પહુલુઈ

૫૩૪ હમી સૂપતન્દ આતેશ અચ હર સુઈ

મારા આગળ નેયામાને પણ પોતાની નીતિ રીતી અને કોલકરાર હમેરી પાળતા હતા.

તેઓનું બખત અગર ગમે એટલું ધીરું કામ કરનાર હતા-પણ પોતાના નોકર આગળ પોતાની હાજત દેખાડતા હતા નહીં.

હવે જ્યારે બૂદું નરસીબજ અમારું મદદગાર બન્યું છે, ત્યારે એ કાંઈ ભેદ અમારાં દિલમાં હતો તે તમોને કહ્યો છે.

પ્રકાશતા ખુરશીદથી તે સીઆહ ખાક સૂધીની દરેક ચીજો-પાક યજ્ઞ દાનની ખાહેશ વગર હોતીજ નથી.”

જ્યારે પેલા સરદારે તેની વાત સાંભળી-ત્યારે તે તેની વાત ઉપર એક મળતો થયો.

તેમજ બીજા એ કોઇએ કે તેની વાતો સાંભળી-તેઓનું દિલ પણ તેની હાલતથી દુઃખી થયું.

પછી તે રાતે તે લશ્કરે ત્યાંજ ઉતારે કીધો-અને ખુસરના આવવાની વાટ જોવા લાગ્યું.

બીજે દહાડે બંદુચ અગાસી ઉપર ગયો-અને ત્યાંની દીવાર ઉપર ચઢી બેહરામ તરફ ફર્યો.

અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “આજે પાદશાહ બંદગીમાંથી હજી પરવાર્યો નથી માટે તું બાણ કે તે કોઈ પણ કામમાં મશગુલ થઈ શકશે નહીં. એવીજ રીતે તે સીઆહ રાતે પણ સળગર રહ્યો હતો-અને ખોદા તાલા આગળ બંદગી કરતો હતો.

વળી હાલ ખુરશીદ પણ ધણો જીચો ચઢી ગયો છે-અને તડકાથી તેને કાંઈ નુકસાન થયું નહીં જોઈયે,

તેથી તે આજનો દિવસ આસાયેશ લેશે અને કાલે સવારે-તારાં લશ્કરની વચ્ચે પોતાનો થોડો ચલાવશે.”

આથી બેહરામે પોતાના સરદારોને કહ્યું-કે “આ એક કામ સેહલું પણ છે તેમજ મુશ્કેલ પણ છે.

જે આપણે ખુસર ઉપર સખત થઈશું-તો કદાચ તે ગુસ્સે થઈ લડવા તૈયાર થશે.

અને તે એકલોજ પોતે એક લશ્કરની બરાબરનો છે-તે દેશનો છત નારો, હુશ્યાર અને બહાદુર છે.

પછી જો તે લડાઈમાં મયદાનમાં માર્યો જશે-તો બેહરામ આપણી પણ ગર્દ કાઢી નાખશે.

માટે બેહતર એજ છે કે આજનો દહાડો પણ આપણે થોભી જઈયે-જેકે હવે આપણી પાસે ધણો ખોરાક પણ રહ્યો નથી.

કદાચ તે પોતેજ એવી રીતે રાત્રી ખુશીથી વગર લડાઈએ અને વગર તકરારે આવી લાગશે.”

એવી રીતે તેઓ પહાડ ઉપરથી રાત્રી જાહેર આવી ત્યાં સૂધી થોભ્યા પછી લશ્કર તે મકાનની આસપાસ ફરી વળ્યું.

ચારો તરફ લશ્કર ભેગું થયું-અને તેઓ દરેક તરફથી આતશ રોશન કરવા લાગ્યા.

ગેરેશ્વરને બહારમે સેયાવશ
બન્ધ્યરા વ બોદનશ નમ્હે
બહારમ્ ચૂખીનહ.

—:૦:—

શુ રૂએ જમીન ગરત ખુરશીદ ફામ
સુખનગૂચ બન્ધ્ય બર શુદ્ધ બખામ
બબહારમ ગોકૂત અચ જહાનદીદહ મરુદ
બહાનગહ કે બર ખારત અચ દશત ગરુદ
શુ ખુશવ શુમારા બેદીદ ઊ બેરકૂત
સુએ રૂમ બા લશકરે ખીશ તફત
કુનૂત ગર તો પરરાન શબી ચૂન ઓકાખ
વગર બર તર આરી સર અચ આકૂતાખ
નબીની હમી શાહુરા ભેચ બરમ
કે અકુનૂત કોહુન શુદ્ધ બહાન મર્જો ખૂમ
કુનૂત ગર દેહીદમ બલત્ત ઝીન્હાર
બેયાચમ બરે પહલવાને સવાર
બેચૂચમ સખુન હરુએ પુરસદ એ મન
એ કમીઓ બીશીએ આન અન્જુમન
વગરનહ બેપૂશમ સેહીદે નબરુદ
બજગ્ગ અન્દર આરમ બખુરશીદ ગરુદ
શુ બેશનીદ બહારમ અચ ઇન્ સોખુન
દેલે મર્જે બર્ના શુદ્ધ અચ ધમ કોહુન
બયારાન ચુનીન ગોકૂત કકુનૂત એ સૂદ
અગર મન બર આરમ એ બન્ધ્ય દુદ
હમાન બેહુ કે ઊરા બરે પહલવાન
બરમ હમ બરીનગૂનહ રઉશન રવાન
બેચૂચદ બદ્દ હરુએ દાનદ એ શાહુ
અગર સર દેહદ યા સેતાનદ કોલાહુ
બબન્ધ્ય ગોકૂત અચ બરે આરહૂનૂચ
તો ઇન્ દાવરીહા બબહારમ ગૂચ
ફેરુદ આમદ અચ બામ બન્ધ્ય શીર
હમી રાન્દ બા નામદારાન દેહીર
શુ બેશનીદ બહારમ કામદ સેપાહુ
સુએ રૂમ શુદ્ધ ખુશવે કીનહુખાહુ
એ પૂરે સેયાવશ બરઆરીકૂત સખત
બદ્દ ગોકૂત કચ બહતને શરખખત
ન કારે તો ખૂદ ઇન્ કે ફરમૂદમત
હમી બી હોનર ખીરહુ બેરતુદમત
જહાનનૂચ બન્ધ્યરા ખીશ ખાન્દ
હમહુ બેશમ બહારમ બર વચ બેરાન્દ
બદ્દ ગોકૂત કચ બહતને બદ્દ કુનેશ
ફેરીબન્દહો અચ દરે સર્જનેશ
સેપાહે મરા ખીરહુ બેદીકૂતી
એ બદ્દ ગઉકરે ખીશ નેશીકૂતી
તો બા ખુશવે શૂમ ગશતી યકી
જહાનદીદહ કહી અચ કુદહી

બેહારમે સિયાવક્ષે બન્ધ્યને પકડવો અને
તેને બેહારમ ચોખીનેની નઝદીક
લઈ જવો.

—:૦:—

જ્યારે જમીનની સપાટી ખુરશીદના રંગની થઈ (યાને સવાર પડી)-
ત્યારે સુભાષિત બોલનારો બન્ધ્ય અગાસી ઉપર આવ્યો.

અને બેહારમને કહ્યું કે “ઓ અનુભવી મર્જા!-એ વખતે જંગલ-
માંથી તમારી ગઈ હતી,

અને જ્યારે ખુસરૂએ તમોને ભેથા ત્યારે તેજ વખતે તે પોતાનાં લશ્કર
સાથે શેતાખ રૂમ તરફ ચાલી ગયો.

હવે જો તું ઓકાખ પક્ષીની માફક ઉડનારો થાય-અથવા તું પોતાનું
સર આકૂતાખ કરતાં પણ વધુ ખુલ્લું ઠોકાવે,

તોપણ તું પાદશાહને રૂમ સિવાય બીજે કંઈ ભેદ શકે નહીં-કારણકે
હવે તો ખુસરૂ તે મુલકમાં નવો નૂનો પણ થઈ ગયો હશે.

હવે જો તમો મને જીવતદાન આપો-તો હું પેહલવાનેના સરદાર
બેહારમ આગળ આવું,

અને જો તે અન્જુમનને લગતા જે કાંઈ કમ એવાદા સવાલો મને
પૂછશે તેનો હું જવાબ દઈશ.

નહીં તો હું લડાઇમાં હથિયાર બીડી-લડાઇને વખતે ખુરશીદ સૂધી
ધૂળ ઉડાવીશ.”

જ્યારે બેહારમે તેની એ વાત સાંભળી-ત્યારે તે જવાન મર્જાનું દિલ
ગમથી ખુદું બની ગયું.

તેણે પોતાના સાથીઓને કહ્યું કે “હવે જો હું બન્ધ્યને હલાક કરું પકડ
તો શું ફાયદો થવાનો હતો ?

માટે એજ બેહતર છે કે તેને એમનો એમ એના રૌશન જીવ સાથજ
પેહલવાન બેહારમની નઝદીક લઈ નહું.

તે પાદશાહ માટે જે કાંઈ ભણતો હશે તે તેને કહેશે-પછી ગમેતે
માથે ભય કે ગમે કોલાહ મેળવે.”

તેથી તેણે બન્ધ્યને કહ્યું કે “ઓ ચારાના કરનારા ખૂરા શખ્સ!-
તું જો સઘળી બાળતો બેહારમ આગળ કહેજે.”

આથી સિંહની હિમ્મતનો બન્ધ્ય અગાસી ઉપરથી નીચે આવ્યો-
અને પેલા દિલાવર નામદારો સાથ ચાલવા લાગ્યો.

જ્યારે બેહારમે સાંભળ્યું કે “લશ્કર પાછું ફર્યું છે અને કીનેખાહ
ખુસરૂ રૂમ તરફ જતો રહ્યો છે,”

ત્યારે તે સિયાવક્ષના બેટા ઉપર ધણો ગુસ્સે થયો-અને બોલ્યો
કે “ઓ ખૂરા તનના બદખખત શખ્સ !

મેં તને જે હોકમ કીધો હતો તે કામને લાયકનો તું નહીં હતો-
તું નાલાયક શખ્સની મેં અમથીજ વખાણ કીધી.”

પછી દેશ જીતનાર બન્ધ્યને પોતાની આગળ બોલાવ્યો-અને બેહારમે
સઘળો ગુસ્સો તેની ઉપર કાઢ્યો.

તેને કહ્યું કે “ઓ ખૂરા કરતુકના, ખૂરા શરીરના-ફેરબના દેનારા
અને લઆનતને લાયકના શખ્સ !

તેં મારાં લશ્કરને નૂદો ફેરબ આપ્યો-તેં પોતાની ખૂરી ખુન્યાદ પકડ
દેખાડવામાં દીલ કીધી નહીં.

તું અભાગ્યા ખુસરૂ સાથે મળી ગયો-અને એક નાહાન છોકરાને
બેટા બનાવી દીધો.

કુનૂન આમદી બા દેહો પુરૂ સોખુન
કે મન નવ કુનમ રૂઝઆરે કોહુન
બહુ ગોફત બહુય કય સરફરાજ
એ મન રાસ્તી જુએ વુન્દી મસાજ
બેદાન કાન શહનશાહ ખીરી મનસ્ત
બુઝોર્ગીઓ રાહીશ પીરી મનસ્ત
ફેદા કર્દમશ જાનો બાયસ્ત કર્દ
તો ગરૂ મેહુતરી ગેર્દે કબૂલી મગરૂદ
બહુ ગોફત બહુરામ મન ઝીન ગુનાહ
કે કર્દી નખાહમત કર્દન તબાહ
વલીકેન તો હમ કોશતહુ બરૂ ફરેતે બીય
શવી જૂદ ખાની મરા રાસ્તગૂય
નેહાદન્દ બરૂ પાયે બહુય બહુ
બબહુરામ દાદશ એ બહુરે ગઝન્દ
હમી બૂદ તા ખુર શુદ અન્દરૂ નેહોફત
બેયામહ પુરૂ અન્દીશએ દેહ બેબોફત

અને હવે લાગળી લાગળી વાતો કરવા તું અહીં આવ્યો છે-કે હું તારા આગળા ગયલા વખતને પાછો નવો બતાવું.”
બહુએ કહ્યું કે “એ સરફરાજ મર્દા-તું મારાથી ખરી હકીકત સાંભળ અને એમ તુંદી ના કર.

તું બહુ કે એ શેહ-શાહ મારો સગો થાય છે-એટલા માટે વડપણ અને બુન્યાદી હું ધરાઉં છું.

મેં તેની ઉપર મારો પોતાનો બન ફેદા કીધો છે અને તેમ કરવાજ બેધયે-જે તું સરદાર હોય તો ખોટાં કામોની આસપાસ ના ફર.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “જે શુનાહ કે તે કીધો છે તેને માટે હું તને મારી નાખવા માગતો નથી.

પણ તું પોતેજ જલ્દીથી તેના હાથ ઉપર માર્યા જશે અને ભારે તું મને સાચો સમજશે.”

પછી બહુયના પગ ઉપર તેઓએ બેઠી નાખી-અને તેની ઉપર સખ્તાઇ વાપરવા માટે તેને બેહરામને સોંપી આપ્યો.

સૂરજ અસ્ત પાગ્યો ત્યાં સુધી બેહરામ ચોખીન ત્યાં થોભ્યો-પછી વિચારમાંનો વિચારમાં આવ્યોને સૂધ ગયો.

ખાસ્તને બહુરામ ચૂખીનહ
સરદારાને ઈરાનરા વ સખુન
ગોસ્તન દર પાદશાહીએ ખુદ
વ બરૂ તખ્ત નેશસ્તન.

બેહરામ ચોખીને ઈરાની સરદારોને બોલાવવા
અને પોતાની પાદશાહી માટે વાત
કરવી અને તેનું તખ્ત
ઉપર બેસવું.

:o:

:o:

૫૩૭ શુ ખુરશીદ બન્જરૂ કરીદ અજ નેયામ
પહીદ આમહ આનુ સુતકે જરૂદ ક્રામ
ફેરેસ્તાદ ગર્દનકશાનરા બેબાન્દ
બરૂ અફગન્દએ તાજદારાન નેશાન્દ
બહુ બાય કુર્સીએ જરૂરીન નેહાદ
શુ શાહાને પીરૂઝ બે-શસ્ત શાહ
ચુનીન ગોફત અજાન પસ બબાન્ગે બલન્દ
કે હરૂ કસ કે હસ્ત અજ શુમા અરૂજમન્દ
બપાસોખ બેગૂધદો ઈમનુ બુવીદ
બગોફતારે મન રાએ ફરૂરોખ બુવીદ
હમહુ ગૂશ દારીદ ગોફતારે મન
બેબીનીદ ઈન તીજ બાઝારે મન
એ શાહાને જહહાક બહુતરૂ કર્સી
નેયાયદ પહીદ અરૂ બેબૂઈ બસી
કે અજ બહુરે શાહી પેદરૂરા બેકોશત
વજાન કોશતન ઈરાનશ આમહ બમેશત
દેગરૂ ખુસ્રવ આન મર્દે બીદારો શૂમ
પેદરૂરા બેકોશત આનગહી શુદ બરૂમ
કુનૂન તા પહીદ આયદ અન્દરૂ નેહાન
યકી નામદારી એ તોખમે મેહાન
કે ઝીબા બુવદ બેસ્તને તખ્તશ
કોલાહો કમરૂ બસ્તને સખ્તશ

બ્યારે ખુરશીદે મેયાનમાંથી તલવાર ખેંચી-અને સોનેરી ચાદર ખુદી થઇ,

ત્યારે બેહરામે માણસ મોકલી સરદારોને તેડાવ્યા-અને પાદશાહોની ઢપ પ્રમાણે તેઓને બેસાડયા.

જગેજગ સોનેરી કુર્સીઓ મૂકી-અને ફતેહમંદ પાદશાહોની માફક પોતે ખુરાહાલ બેઠો.

પછી તે ખુદાદ આવાજે એ પ્રમાણે બોલ્યો-કે “તમારામાંથી જે કોઈ કે માન પામેલા શખ્સો હોય,

તેઓ મને જવાબ આપજો અને નચિન્ત રહેજો-અને મારા કહેવા ઉપર મુબારક વિચાર ચલાવજો.

તમો સધળાઓ આ મારી વાત ઉપર ધ્યાન આપજો-આ માફ તેઝી ઉપર આવેલું બાઝાર તપાસજો.

તમો ગમે એટલી શોધ કરશો તોપણ પાદશાહોમાંથી અહહાક કરતાં વધારે બરો પાદશાહ કોઈ બીજો ઝાહેર આવશે નહીં.

કે જે શખ્સે પાદશાહી કરવાને માટે પોતાના બાપને મારી નાખ્યો-જેને મારવાથી ઈરાન તેના હાથમાં આવ્યું.

વળી બીજે ખુસરૂ કે જે જુદમગાર અને નેહસ્ત શખ્સે-પણ પોતાના બાપને મારી ટુરત રૂમ ખાતે જતો રહ્યો.

હવે બ્યાં સુધી પાદશાહી તોખમનો કોઈ નામદાર મળી આવે,

કે જે તખ્ત લેવાને લાયક હોય-તેમજ તાજ પેહેરવાને અને કમર ઉપર મઝબૂત રીતે કમરબંદ બાંધવાને લાયક હોય,

ત્યાર પછી ફરરોખઝાદ ઉભો થયો-તેણે તે અનુભનમાંથી પોતાનું
અર બિંદુ કીધું.

યુનીન્ ગોઠૂત કંચ મેહુતરે સૂઢમન્દ
 સપુન્ ગોઠૂતને દાહ બેહુ અચ મન્દ
 અગર દાહ બેહુતર પુષ્ક કંચ મન્દ
 કે બારાહ કે ગોઠૂતારે બીદાહ શાહ
 બબરુરામ ગોઠૂતા અનૂશીહુ પુલી
 જહાનરા બીદાહ તૂશીહુ પુલી
 અમર બેહુ પસન્દત ગોઠૂતારે મા
 જહાનદાર પીરુગર યારે મા
 ૫૪૧ અનૂશીહુ બેહી શાહ તા બબદાન્
 કે તૂ ફર હરતો બબાને બદાન્
 બેગોઠૂત ધનો બેન્સન્ત મર્દે દેલીર
 બબરુવાન્ પુષ્કવ બિયામહુ ચુ શીર
 બહુ ગોઠૂત અકુન્ન કે ચન્દીન્ સોપુન્
 સરાઈ બરુનાઓ મર્દે કોહુન્
 સરન્ભમ અગર શાહ બુઈ બદાહ
 હયુની બરુ અકુન્ન બકેદરે બાહ
 મમાન્ દીર તા પુષ્કવે સરુકરાચ
 નહુબહુ બબીદાહ શહે દરાચ
 કે કારે ચુલરતહુ બપુએશ ગેરાચ
 સુએ તખ્ત ગુસ્તાખ ચુબાર પાચ
 કે તા બેન્દહુ બારાહ જહાનદાર શાહ
 સેપહુયુદ નબારાહ સંબાવારે ગાહ
 વગર બીમ દારી કે પુષ્કવ બહેલ
 દેલ અચ પારસ વચ તયસહુન્ બરુ ગુસેલ
 બશહુરે બોરાસાન્ તન્ આસાન્ બજી
 તન્ આસાનીઓ મેહુતરીશ સજી
 બપુએશ ચક્ર અન્દર દેગર નામહુ સાચ
 મગર પુષ્કવ આયહ બરાહે તો બાચ
 ૫૪૨ ચુ બરુદાશત પુષ્કવ પચ અચ ભાએ ખીશ
 નેહાહ આન્ જમાન્ બાહકરુરોખ બખીશ
 યુનીન્ ગોઠૂત પસ બાહકરુરોખ બદાહ
 કે અચ નામદારાને ફરુરોખ નેહાહ
 શનીદમ સપુન્ ગોઠૂતને મેહુતરાન્
 કે હરતન્દ અચ ઈરાન્ ગુઝીહુ સરાન્
 નુસેબોતીન્ સપુન્ ગોઠૂતને બન્દહુવાર
 કે તા પહુલવાની શનહ શહુરુયાર
 બેરહમન્દ નપસન્દહ ધન્ ગોઠૂતચુચ
 કઝીન્ કમ શવહ મરુદરા આખરુચ
 બોરાસાન્ સપુન્ પુર મનેશ વાર ગોઠૂત
 બેચુચમ કે આન્ બા બેરહ બૂહ બેહુત
 ફરોખબાહ બેહુચહ ગોઠૂતારે તુન્દ
 દેલે મરુદુમે બા બેરહ કરુહ કુન્દ
 અહારોમ ખજર્વાન્ સાલાર બૂહ
 કે ગોઠૂતારે બા બા બેરહ યાર બૂહ
 કે તા આફરીહ ધન્ જહાન્ કેદેગાર
 પદીહ આમહ ધન્ ગર્દેશ રુચગાર
 કે બહુહાકે તાઝી નુબોસ્ત અન્દર આચ
 કે બીદાહગર બૂદો નાપાક રાય
 ૫૪૩ કે જમશીદે બરુતર મનેશાર બેકાશત
 બબીદાહ બેગરુત ગીતી બબોસ્ત

તે બોલ્યો કે “ઓ કાયદેમંદ સરદાર!-નુસાન પુગે તેવા સપુને
 બોલવા કરતાં ઈન્સાફ બરેલા સપુને બોલવા બલા છે.

અમરને ઈન્સાફ બેહુતર છે, તો જે કોઈ કે ગયર ઇન્સાફી વાતોથી
 પુરાહાલ બનતો હોય તે કાયમ રહેતોજ ના!”

પછી તેણે બેહરામને કહ્યું કે “તું પુરાહાલ રહેને-દેશને તારા
 દીદારથી કૌવત મળે!”

અમરને આમાર કહેવું વાજબી હોય-તો કૃતેહનો આપનાર બોદા-
 તાલા આમાર મદદગાર થશે!

તું બવેદાન સૂધી પુરાહાલ જીવતો રહેને-તારીથી બૂરાઓના હાથ
 અને જબાન ફરજ રહેશે!”

એટલું બોલી તે દેલાવર મર્દ બેસી ગયા-પછી ખજર્વાનનો ખુસર
 સિંહની માફક આગળ આવ્યો.

અને બોલ્યો કે “જવાનો તેમજ ખુજોગેચે હવડાં ધણીક વાતો
 કીધી છે.

પણ જો તું ઈન્સાફનીજ રાહતું શેવટ શોધવા માગતો હોય-તો તું
 પવનની મિસાલનો એક સાંઢણી સવાર દોડાવ.

દીલ ના કર કે જેથી સરકરાચ ખુસર ગયર ઇન્સાફીથી લામ્બી
 રાહ કાપે.

બની ગયલા બનાવો માટે તેની માફી માગ-એમ ગુસ્તાખી કરી
 તખ્ત તરફ તારાં કદમ ના લખાવ.

કારણકે દેશની સંબાળ કરનાર પાદશાહ ત્યાં સૂધી જીવતો હોય-
 ત્યાં સૂધી તેનો સરદાર તખ્તને લાયક થતો નથી.

અમરને તારાં દિલમાં ખુસરની ધારતી હોય-તો પાર્સ અને તયસ-
 હુન ઉપરથી હાથ કઠાવ.

અને બોરાસાન શેહરમાં રહી પુરાહાલ જિંદગી ગુઝાર-તું સુખવાસી
 અને સરદારીને લાયકનો છે.

માફી માટે એકે ઉપર નામા લખ-કદાચ તેથી ખુસર પાછો તારી
 રાહે આવી જશે.”

એમ કહી ત્યારે ખુસર પોતાની જગાથી પાછો ફર્યો-ત્યારે બાહકર-
 રોખ તેની આગળ આવ્યો.

પછી બાહકરોખ ઈન્સાફી રીતે એમ બોલ્યો-કે “ઓ મુબારક
 બુન્યાદના નામદારો!

આ મોટાઓ કે જેઓ ઈરાન દેશના પસંદ કરેલા સરદારો છે, તેઓની
 વાતો મેં સાંભળી છે.

પહેલાં તો એક તાબેદારની માફક વાતો કહેવી-કે જેથી એક પેહલ-
 વાન પાદશાહ બને,

તો અક્લમંદ રાખરો એવી વાતો પસંદ કરતા નથી-કારણકે એવી
 વાતોથી બહાદુર મર્દની આબરૂને અચળ લાગે છે.

ખુરાસાનના હાકમે જે ડહાપણ બરેલી વાતો કહી-તેજ હું પણ કહું
 છું કારણકે તે વાત અક્લથી બરેલી છે.

ફરોખખાદે તુંદાઈ બરી વાતો વધારી દીધી છે-અને તેમ કરી અક્લ-
 મંદોનાં દિલ રંછાદ કીધાં છે.

ચોથો બોલનારો ખજર્વાન સરદાર હતો-કે જેની વાતો અક્લ
 પસંદ હતી.

કે ત્યારથી બોદાતાલાએ આ જેહાન પચદા કીધી-ત્યારથી આ જમા-
 નાની ગર્દાશ ગાહેર આવી.

પહેલાં તું ગહહાકે તાઝી કે જે જુલમગાર અને બૂરા વિચારનો હતો,
 ત્યાંથી શરૂ કર,

કે જેણે મોટા મનના જમશીદને મારી નાખ્યો-અને જુલમાતથી દેશ
 હાથમાં લીધો.

પુરુષ અથવા દરૂદ પુરુષ મરુદુએ પારસા
કે અન્દર જહાન દીવ શુદ પાદશા
ફરીફરને ફોર્મોએ શહુરયાર
અરુ અરુ સરુ આવરુદ ઈન ફરુગાર
રેમરુ આન કે અદ મઉદરુ અકસેયાઅ
એ તરાન અદાન આરહુ યુગાશત આઅ
અઝારી સરે નવઝરે નામદાર
અશરશીરુ યુગીદો અરુગશત કાર
સેદીગરુ સેકન્દરુ કે આમદ એ રુમ
અઈરાનો વયરાન શુદ આન મરો યુમ
અુ દારાએ શરશીરુઝનરા બેકાશત
પુરુષ ખાબે ઈરાનેયાન શુદ દુરાશત
અહાશરમ અુ નાપાકુ રેલ પુશનવાઅ
કે રુમ કરુદ અઝીન યુરો અરુ કામો નાઅ
અુ પીરુઅ શાહી બલન્દ અખતરી
જહાનગીરુ વઅ શહુરયારી સરી
બેકાશતન્દ હયતાલેયાન નાગહાન
નેગુન શુદ સરે તખતે શાહનશહાન
કસ અન્દરુ જહાન ઈન રોગેકુતી નદીદ
કે અકુનુન અનવ્વી અઈરાન રસીદ
કે યુઝીખત શાહી અુ પ્રસવ એ ગાહુ
અુએ દુશમનાન શુદ એ દસ્તે સેપાહુ
બેગોફત ઈનો બેન્શરત ગેયાન અદરુદ
એ ગોફતારે ઊ ગશત અહુરામ અરુદ
જહાનદીદહુ સરખાઅ અરુ પાય જરેત
મેયાન અસ્તહો તીધે હેન્દી અસ્ત
અુનીન ગોફત ઈન માયહુઅર પહુલવાન
બુઝર્ગસ્તે આ દારો રઉશન રવાન
કુનુન તા કસી અઅ નેઝાદે કયાન
મેયાઅદ બેઅન્દહુ કમરુ અરુ મેયાન
હમાન બેહુ કે ઊ અરુ નેશીનદ અતખત
કે ગોદસ્તે જન્ગઆવરે નીકુખત
સરે જન્ગેયાન ઈન અુખુલહા શનીદ
બેહુદ દસ્તે તીલ અઅ મેયાન અરુ કશીદ
અુનીન ગોફત કઅ તોખમે શાહાન અની
અગરુ ખાઅ યાબીમ દરુ અરુઅની
નમાનમ કે કસ તાજદારી કુનદ
મેયાને સવારાન સવારી કુનદ
શનીદન્દ ગોદાને અહુરીમની
કે સાલારે નાપાકુ કરુદ આન મની
કશીદન્દ શરશીરો અરુઆસ્તન્દ
અકી નવ અુખુ ગોફતન આરાસ્તન્દ
કે અહુરામ શાહસ્તે મા કેહુતરીમ
એ રાયો એ ફર્માને ઊ નુઝરીમ
કશીદહુ અુ અહુરામ શરશીરુ દીદ
બેરુદમન્દીઓ રાસ્તી અરુ અુઝીદ
અુનીન ગોફત કાન ફે એ બેએ નેશરત
અરુ આઅદ બેયાઅદ અશરશીરુ દસ્ત
બેખુરુમ હમ અન્દરુ અમાન દસ્તે ઊઅ
કુશીવારુ બદદ સરે મસ્તે ઊઅ

પરહેઝગાર માણસો એથી દં બરેલાં થયાં હતા-કારણકે જ્ઞાનમાં
એહરેમન પાદશાહ બન્યા હતા.

પછી મુબારક પાદશાહ ફરીફરને-એવો તેનો તાલેમ વખત પુરો કરી
નાખ્યો.

ખીલ્દ. ખૂરી બુન્યાદનો અકાસિયાબ-કે જે ફરેબ કરીને વરાનથી
નદી બેળંગી આવ્યો,

અને નામદાર નકઝરતુ સર તલવારે કરી ખુવારીથી કાપી નાખ્યું
અને સખળો મામલો ફરી ગયો.

ત્રીજો સિકંદર કે જે રમથી ઈરાનમાં આવ્યો અને આ સર અમીન
વયરાન થઈ.

ન્યારે તેણે તલવાર મારનારા દારાને મારી નાખ્યા-ત્યારે ઈરાનીઓની
બૂખ અને ઊંધ મુશ્કેલ થઈ પડી.

ચોથો નાપાક બદનનો પુશનવાઅ-કે જેણે આ સર અમીનમાંથી
અયશઆરામ ગુમ કરી દીધાં હતાં.

ન્યારે કે ખુલ્લું સેતારાના દેશ છતનારા પાદશાહોમાંના એક સર-
દાર પીરઝરાહને,

હયતાલીઓએ એકાચક મારી નાખ્યા-ત્યારે રોહનશાહોતું તખ્ત
ઊંધું પડ્યું.

દુન્યામાં આવી અબ્બાસી કે જેવી હાલ નવેસરથી ઈરાન દેશમાં આવી ૫૪૪
પહોંચી છે, તેવી કાંઈએ બેઈ હશે નહીં,

કે ખુસરુ જેવો એક પાદશાહ તખ્ત છોડી નાસી ગયો છે-અને પોતા-
નાંજ લશ્કરના હાથથી નાસી દુશ્મનની પનાહમાં ગયો છે.”

તે એટલું બોલ્યો અને દુઃખી થઈ રડતો રડતો બેસી ગયો-તેની
વાતથી બેહરામ ફિઝકે પડી ગયો.

હવે દુન્યાનો અનુભવ ધરાવનાર સરખાઅ હોયો થયો-તેણે પોતાની
કમર બાંધેલી હતી અને હાથમાં હિંદી તલવાર હતી.

તે બોલ્યો કે “આ ખાન્દાની પેહલવાન-મોટો છે, ઇન્સાફી છે અને
રોશન છવનો છે,

મોટો હાલ જ્યાં સૂધી કે પાદશાહી બુન્યાદનો કોઈ શખ્સ-આવે અને
કમર ઉપર પાદશાહી કમરબંદ બાંધે, ત્યાં સૂધી,

બેહતર એજ છે કે એજ (બેહરામ) તખ્ત ઉપર બેસે-કારણકે તે
પેહલવાન છે, લડાયક છે અને વળી ભાગ્યશાળી છે.”

લડાયકોના એક સરદારે ન્યારે આ સખુને સાંભળ્યા-ત્યારે તેણે હાથ
મારી મેયાનમાંથી તલવાર બાહર ખેંચી.

અને એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “જ્યાં સૂધી પાદશાહી બુન્યાદમાંની એક
અઢરત પહુ-અમોને જે મોહલ્લામાંથી મળી આવશે,

ત્યાં સૂધી હું કોઈ ખીલને રાજ કરવા દઈશ નહીં-અને સરદારો
ઉપર સરદારી કરવા દઈશ નહીં.”

એહરેમનની ખસ્લતના પેહલવાનોએ બેધુ-કે તે નાપાક સરદારે ૫૪૫
ગરૂરી કીધી છે,

ત્યારે તેઓએ શરશીર ખેંચી અને હમા થયા-અને પાહુ નવેસરથી
બોલવા માંડ્યું.

કે “બેહરામ પાદશાહ છે અને અમો તેના નોકર છિયે-અમો તેના
વિચારથી અને તેના ફર્માનથી ફરવાના નથી.”

ન્યારે બેહરામે તલવારો ખેંચાયેલી બેધ-ત્યારે તેણે હાનેશમંદી અને
રાસ્તી એખતયાર કીધી.

તે બોલ્યો કે “અગર કોઈ શખ્સ પોતાની જગ્યાથી હઠશે અને
તલવાર ઉપર હાથ નાખશે,

તો તુરતજ હું તેના હાથ કાપી નાખીશ-કે તેનું મસ્ત બનેલું માથું
પાહુ દુરયાર થાય.”

એગોફત ધનો અચ પીશે આઝાદમાન
 એયામહ સુએ શુલશને શાહમાન
 પરાગન્દહ ગરત આન પુઝોગ્ઝ અન્જુમન
 હમહ રાખ પુર આઝગો દેહ પુર રોકન
 શુ પચદા શુહ આન આદરે કીરૂગ્ઝ
 દુરોપશાન શુહ અખતાર બરગઝ અન્દરૂન
 શુ આવાઝે દારન્દએ પાસ ખાસ્ત
 કલમ બેસ્ત બહુરામો કેતાસ ખાસ્ત
 ૫૪૬ એયામહ દબીરે ખેરહમન્દો રાહ
 દવાતો કલમ પીશે દાના નેહાહ
 બહુ ગોફત અહી હે ઈરાનેયાન
 એયાયહ નેવેશતન બરીન પરનેયાન
 કે બહુરામ શાહસ્તો પીરૂઝ અખત
 સઝાવારે તાજસ્તો ઝીઆએ તખત
 નબૂયહ બેઝ અચ રાસ્તી દર બેહાન
 એ દર આશકારા એ અન્દર નેહાન
 નબેશતહુ શુદો શમઅ બરુદાસ્તન્દ
 શમે તીરહુ બઘીશહુ યુઝાસ્તન્દ
 શુ પેન્હાન શુહ આન આદરે લાજવરૂહ
 જહાન શુહ એ દીદારે ખુર્રીહ બરૂહ
 એયામહ યકી મહે પીરૂઝ અખત
 નેહાહ અન્દર અચવાને બહુરામ તખત
 બરે તખતે બરૂરીન યકી ઝીરૂગાહ
 નેહાદન્દ પસ બરુ કુશાદન્દ રાહ
 નેશસ્ત અચ બરે તખત બહુરામ શાહ
 બસરૂ બરુ નેહાહ આન કયાની કોલાહ
 દબીરશ એયાવરૂહ અહુકે કેયાન
 નેવેશતહુ બરુ આન પુર બહા પરનેયાન
 ૫૪૭ ગવાહી નેવેશતન્દ શુક્રયક મેહાન
 કે બહુરામ શુહ શહૂરયારે બેહાન
 બરાન નામહુ ચૂન નામ કર્દન્દ યાહ
 બસરૂ બરુ યકી મેહુરે બરૂરીન નેહાહ
 ચુનીન ગોફત કીન પાદશાહી મરાસ્ત
 બરીન બરુ શુમા પાકુ યઝદાન ગવાસ્ત
 ચુનીન હમ એમાનાહ સાલી હઝાર
 કે અચ તોખમએ મન યુવહ શહૂરયાર
 પેસરૂ બરુ પેસરૂ બરુ ચુનીન અરૂજમન્દ
 એમાનાહ બા તાજે તખતે બલન્દ
 બઆઝરૂ મહુ અન્દરુ યુદો રૂઝે હુર
 કે અચ શીરૂ પદોખતહુ શુહ પુશ્તે ગૂર
 ચુનીન ગોફત અઝાન પસ બહરાનેયાન
 કે બરુખાસ્ત પખાશો કીન અચ મેયાન
 કસી ફ બહીન નીસ્ત હમદાસ્તાન
 અગરૂ કંઠશ આશહ ગરુ અચ રાસ્તાન
 બહીરાન નઆશન્દ બીશ અચ સે રૂચ
 ચહારોમ ચુ અચ ચર્ખે ગીતી ફરૂચ
 બરુ આયહ હમહુ નચે યુસવ શવન્દ
 બહીન બૂમો બરુ બીશ અઝીન તુલનવન્દ
 ૫૪૮ ન અચ દેહ બરુ ખાન્દન્દ આફરીન
 કે પરુખતહુ અચ તુ મબાદા હમીન

તે એટલું બોલ્યો અને ઇરાની નામદારાની આગળથી-“શાહમાન”
 નામના બાગ તરફ આવ્યો.

આથી પેહુ પુઝોગોનું અન્જુમન વીખરાઈ મચું-સધળાઓના ચેહરા
 કરચલી બરેલા અને દિલ કુઝી થયલાં હતાં.

ન્યારે કાળા રંગની ચાદર પંથરાઈ-અને તે કાળા રંગમાં સેતારા
 ઝળકવા લાગ્યા,

અને ન્યારે ચોષીખાનોનાં આવાઝ નીકળવા લાગ્યા-ત્યારે બેહરામે
 કલમ અને કાગઝ મંગાવ્યું.

અક્ષમન્દ મુન્શી આવ્યો-અને ખડિયો કલમ તે દાના શખસની
 આગળ મૂકવામાં આવ્યો.

બેહરામે તેને કહ્યું કે “આ રેશમી કપડાં ઉપર ઇરાનીઓ તરફનો
 દસ્તાવેઝ લખ.

કે બેહરામ અમારો પાદશાહ છે અને તે કુતેહમન્દ નસીબનો છે-
 તેમજ તે તાજને લાયકનો અને તખતને ઝેબ આપનારો છે.

કુન્યાની અંદર તે શું ઝાહેરમાં કે શું ખાતેનમાં રાસ્તી સિવાય બીજું
 કંઈ કામ શોધતો નથી”

એવી રીતનું લખાઈ રહ્યું અને ખતિયો ઉઠાવી લીધી-સધળાઓએ
 તે સીઆહ રાત વિચારમાંને વિચારમાંજ પસાર કીધી.

ન્યારે તે લાજવર્દી ચાદર પાછી છૂપી થઈ ગઈ-અને બેહાન ખુર-
 શીદના દીદારથી સોનેરી બની,

ત્યારે એક બખતાવર મહે ત્યાં આવ્યો-અને બેહરામના મેહલમાં એક
 તખત ગોઠવ્યું.

અને તે સોનેરી તખત આગળ એક બેઠક ગોઠવી-અને ત્યાર બાદ
 સર્વને આવવા માટે માર્ગ ખુલ્લો મૂક્યો.

પાદશાહ બેહરામ તખત ઉપર બેઠો-અને પાદશાહી તાજ પોતાનાં
 સર ઉપર મેલ્યું.

તેનો મુન્શી પેલાં કીમતી રેશમી કપડાં ઉપર પાદશાહી કોલકરાર
 લખેલા લઈ આવ્યો.

તે ઉપર એક પછી એક સરદારોએ પોતાની સહીઓ કરવા માડી-
 કે “બેહરામ આપણા દેશનો પાદશાહ બન્યો છે.”

ન્યારે તે નામા ઉપર સધળી સહીઓ યથ રહી-ત્યારે તેની ઉપર
 એક સોનેરી મોહર કીધી.

તે બોલ્યો કે “આ પાદશાહી મારે માટે છે-અને આ તમારા દસ્ત-
 ખત ઉપર પાક યઝદાન શાહેદ રહેશે.

એજ પ્રમાણે હઝાર વર્ષ સુધી મારાજ ખાન્દાનમાંથી પાદશાહો
 થતા રહેશે !

એવી રીતે લાયક બેઠા પછી તેનો લાયક બેઠો તાજ સાથ યુલ્લંદ
 તખત ઉપર બેસતો રહેશે !”

એ દહાડે ચાદર મહિનો અને ખુરશીદ રોઝ હતો-કે જે હિંગામ
 ઉપર સિંહની ચુંગાલથી ગોરબરની પીઠ ખાલી થયલી હતી.

ત્યાર બાદ બેહરામે ઇરાનીઓને કહ્યું કે “હવે આપણી વચ્ચેથી
 લડાઇ અને કીનો નીકળી ગયા.

જે કોઈ શખસ પછી તે અગર બૂડો હોય કે બલાઓમાંનો હોય
 તે જો આ (મારાં તખતે બેસવાની) વાતમાં એક મળતો નહીં થતો હોય,

તો તે સધળાઓએ ત્રણ દહાડાથી વધુ ઇરાનમાં રહેવું નહીં-ચોથે
 દિવસે ન્યારે આસ્માન ઉપરથી કુન્યાને રૌશન કરનારો આફતાબ,

પ્રકાશે ત્યારે તે સધળા ખુસરૂની નઝદીક ચાલી બચ-એથી વધુ વખત
 આ મુલક કે દેશમાં થોભે નહીં”

પછી તે લોકોએ ટુટેલાં મને બેહરામ ઉપર કુઆ કીધી-કે “તારાથી
 આ કુઆ ખાલી ના હોતી !”

હરાનું કંઈ કે બા શાહુ પચવરતહુ બૂદ
બરાનું પાદશાહીય દેલ બરતહુ બૂદ
બેરકૂતાનું આઠાન બૂમ તા મરે રૂમ
પરાબંદહુ બેરતનું આઠાન મરે બૂમ

ચારએ બંદૂચ બા બહરામે સેયા-
બુશ દર કોશતને બહરામ ચૂબીનહુ
વ ગુરીખને બંદૂચ અર્ બંદ.

હમી બૂદ બંદૂચ બરતહુ ચુ ચૂચ
બંદેદાને બહરામ હકૂતાનું રૂચ
નેબહુબાને બંદૂચ બહરામ બૂદ
કે અચ બંદે ઊ સખત નાકામ બૂદ
વરા નીચ બંદૂચ બેકીકૂતી
બબંદ અંદર અચ ચારહુ નશગીકૂતી
કે અચ શાહે ઈરાન મશાવ નાઉમીદ
અગર તીરહુ શખ રૂચ ગર્દે સફીદ
અગરબેહુ શવહ અખતે ઊ દીર સાચ
ચુ શુદ અખતે પીરૂચ બા ખુશનવાચ
જહાનઆફરીન બર તને કય કોબાદ
બેખશીદો ગીતી બદ બાચ દાદ
નમાનહુ બબહરામ હમ તાલે તખ્ત
ચુ અંદીશદ ધન મરદુમે નીકુખત
એ દેહકાન નેહાદ ધચ મરદુમ મબાદ
કે ખીરહુ દેહદ ખીશતનરા બબાદ
બઅંગોશત બેશમર હમાન તા દુ માહુ
કે અચ રૂમ બીની બહરાનું સેપાહુ
બહીન તાલે તખ્ત અંદર આતેશ જનંદ
હમહુ ઝીવરશ બર સરશ બેશકનંદ
બદ ગોકૂત બહરામ અગર શહૂચાર
મરા દાદ બાહદ બબાન ઝીંહાર
એ પદે તો આશયેશે બાન કુનમ
હમહુ હરૂચે ગૂધ તો ફર્માન કુનમ
યકી સખત સઉગંદ બાહમ બમાહુ
બઆબર ગોશરપો બતખતો કોલાહુ
કે ગર ખુશલ આયદ બહીન મરે બૂમ
સેપાહુ ચારદ અચ નચે કચસર એ રૂમ
તો બાહી મરા ચૂ બબાન ઝીંહાર
નગીરી તો ધન કારે દુશવાર ખાર
કચ બર તને મન નેયાયદ બેયાન
નબેર્દ બગો કૂતારે ઈરાનેયાન
બેગોકૂત ધનો પચ દકૂતારે કંદ ખારત
બસઉગંદ બંદૂચરા બંદ ખારત
ચુ બંદૂચ બેકીકૂત વરતાઓ કંદ
ચુનીન ગોકૂત કચ દેર્દાદે બબંદ

તેઓમાંના જે કોઇ કે પાદશાહ ખુસર સાથના મળતિયા હતા-અને
જેઓનાં દિલ બેહરામની પાદશાહીથી દુઃખી અનેલાં હતાં,
તેઓ તે મુલક છાડી રૂમ ખાતે ગયા-અને ઈરાન સરઝમીનમાંથી
તેઓ વીખરાઈ ગયા.

બંદૂચે બેહરામ સિયાવક્ષ સાથ બેહરામ ચોખીનેને
મારવાનો ચારો કરવો અને બંદૂચનું
કચદમાંથી નાસી જવું.

હવે બંદૂચ સિત્તેર દિવસ સૂધી બેહરામના બંદીખાનામાં ચિત્તાની
મિસાલ બંધાયેલા રહ્યા.

તે બંદૂચનો ચોખીખાન બેહરામ હતો-કે જે તેના કચદ પડવાથી
ધણેજ નાખુશ રહેતો હતો.

બંદૂચ પણ તેને કુસલાવતો હતો-અને કચદમાં પડેલા પડેલા પણ
કાંઈ યુક્તિ કરવાને ચૂકતો હતો નહીં.

તે બેહરામને કુસલાવતો કે “તું” ઈરાનના શાહથી ના હમેદ ના થા-
અગરજો તેની કાળી રાત છે, તો તે પસાર થઈ જઈ પાછો સફેદ રોઝ પકડશેજ.
બેકે તેનું નસીબ જેમ ખુશનવાચનું બખત ફતેહમંદ થયું હતું તેમ
મોડેથી પણ ફતેહમંદ થશેજ.

ખોદાતાલાએ પાદશાહ કોબાદ ઉપર પણ-એવીજ બક્ષેશ કરી હતી
અને તેનો મુલક તેને પાછો આપ્યો હતો.

મઠિ જે આ નેકબખત શખસ વિચાર કરશે તો માલુમ પડશે-આ
તાજ અને તખ્ત બેહરામ ઉપર પણ હમેશે રહેવાનું નથી.

દેહકાનની બુન્યાદનો કોઈ પણ માણસ એવો ના હોતો !-કે જે પદ
બેહુદાપણાએ કરી પોતાનાં તનને બરબાદ કરે.

તું બે મહિના સૂધીનો વખત આંગળી ઉપર ગણ્યા કર-કે એટલામાં
રૂમથી તું ધરાનમાં લરકર આવેલું જોશે.

તેઓ આ તાજ અને તખ્તને આગ લગાડશે-તેનાં તમામ જવેરાતને
તેનાંજ સર ઉપર ભાંલ નાખશે.”

બેહરામે તેને કહ્યું કે “જે પાદશાહ-મને જીવતદાન બખરાવા ચાહેશે,

તો હું તારી શીખામણને પોતાના જીવનો સજ્જાર કરીશ-અને તું
જે કાંઈ કહેશે તે હું બબ લાવીશ.

હું તારી પાસે માહતાબના, આઝર ગોશરપ આતશના, તખ્ત અને
તાજના એક સખત સઉગંદ માણું હું,

કે અગર ખુસર રૂમના કચસર પાસેથી લરકર લઇ આ સરઝમીનમાં
આવે,

તો તું મને તેની પાસે જીવતદાન અપાવે-અને તું આ મારાં મુશ્કેલ
કામને તુચ્છકારી નહીં કાઢે.

કે જ્યો તે મને કશી હાનિ નહીં પુગાડે-અને ઈરાનીઓના કહેવા
ઉપર તે પાછો ફરી નહીં જાય.”

તે એટલું બોલ્યો અને પછી જંદ અવસ્તાની કેતાબ લઈ-બંદૂચને
સઉગંદથી બાંધી લેવા ચાલ્યું.

ચારે બંદૂચે જંદ અવસ્તા હાથમાં પકડ્યા-ત્યારે એ પ્રમાણે બોલ્યો પપ૦
કે “ખોદાની કરમ બક્ષેશથી,

મરુ અચ્ચ રૂમ ખુલ્લવ નેયામદ બળય
નખીનમ મન્ ઊરા નેશીનમ એ પાય
મમરુ ફે બનચે તેા અન્ગુરતરી
ફેરેત્તાદ હમાન્ અકુસરે ચેહુતરી
મખીનાદ બન્દ્ય બેચ દરો ૨૦૪
મખાદ ઇમન્ અન્દરુ સરાએ સેપન્
ચુ બેશીદ બહુરામ સઉગન્દે ઊય
બેહીદ આન્ દેલે પાકો પયવન્દે ઊય
બહુ ગોકુત અકુનુ હમહુ રાએ ખીશ
બેચુયમ બરુ અકાજમ આવાએ ખીશ
બેસાજમ ચકી દામ ચૂબીનહુરા
બચારહુ કરાચ આવરમ કીનહુરા
બહુરુ આખુ શમ્શીરુ દરુ ચારહુ ગાહુ
બહુશીશ તબાનમશ કર્દન્ તબાહુ
બદ્યા બઆખુ અન્દરુ નમ નમાન્દ
કે બહુરામરા શાહુ બાયેસ્ત બાન્દ
બહુ ગોકુત બન્દ્ય કંચ કાર્દાન્
મરા જીરકો જલ્દો હોશ્યારુ દાન્
૫૫૧ ચુ અચ્ચ રૂમ ખુલ્લવ હમી બા સેપાહુ
બેચાયહુ નેશીનદ બહીન્ પીશગાહુ
તો દાની કે મન્ હરુચે ચૂયમ બન્દ્ય
ન પીચહુ એ ગોકુતારે મન્ ઇચ રૂય
બેખાહમ ગુનાહી કે રકુત અચ્ચ તો પીશ
બેખખશહુ એ ગોકુતારે મન્ તાબે ખીશ
વગરુ ખુદ બરુ આની કે ચૂઈ હમી
બહેલ રાહે કમ્બલી નહુઈ હમી
એ બન્દ ઇન્ દો પાએ મન્ આઝાદ કુન્
નુખોસ્તીન્ બખુલ્લવ બરીન્ ચાદ કુન્
કુશાદહુ શવદ જીન્ સખુન્ રાએ તૂ
બગૂશ આયદશ રઉશન્ આવાએ તૂ
ચુ બેશીદ બહુરામ શુદ તાહુ રૂય
હમઅન્દરુ જમાન્ બન્દ બદાસ્ત ચૂય
ચુ રઉશન્ શુદ આન્ ચાદરે મુશ્કુ રંગ
સપીદહુ બહુ અન્દરુ આવીખત ચન્ગ
બબન્દ્ય ગોકુત અરુ દેલમ નરકન્દ
ચુ ચૂબીનહુ એમરુચ ચઉગાન્ જન્દ
સેગાલીદહુ અમ દૂશ બા પન્જ ચારુ
કે અચ્ચ તારકે ઊ બરુ ચારમ દમારુ
૫૫૨ બેરેહુ ખાસ્ત પૂશીદ જીરે કબાય
એ દરુગહુ બઅસ્પ અન્દરુ આવરુદ પાય
બની બૂદ બહુરામે ચલરા ન પાકુ
કે બહુરામરા ખાસ્તી ચાકુ ચાકુ
બહેલ દોસ્ત બહુરામે ચૂબીનહુ બૂદ
કે અચ્ચ શૂય જાનશ પુરુ અચ્ચ કીનહુ બૂદ
ફેરેત્તાદ નજ્દીકે બહુરામ કંસ
કે તનુરા નેગહુદારો ફર્યાદ રસ
કે બહુરામ પૂશીદ પેન્હાન્ બેરેહુ
બરુ અકુન્દ બન્દે બેરેહુરા ગેરેહુ
નદાનમ કે દરુ દેલ એ દારહુ એ બહુ
તો ચૂ ખીશતન્ દરુ દારી સહ

એ રમથી ખુસર ઇરાન નહીં આવે-અને હું તેને નહીં મળું અને
અપચુપ બેસી રહું,
અને તે તારી નજ્દીક પોતાની વીટી તેમજ સરદારીની કોલાહ
મોકલે નહીં,

તો ખોદા અને દુઃખ અને મુસીબત સિવાય કંઈ બીજું દેખાડે
નહીં-અને આ દુન્યામાં નચિન્તાઈ આપે નહીં.”

જ્યારે બેહરામે તેના એવા સહગંદ સાંભળ્યા-અને તેનું સાફ દિલ
અને એખલાસ જોયો,

ત્યારે તે બોલ્યો કે “હવે હું સધળો મારો બેદ-તને કહું છું અને
પોતાનું દિલ ખાલી કરું છું.”

હું આ ચોખીને માટે એક કાંદો રચવા માગું છું અને તેવી યુક્તિથી
તેની ઉપર કીનો લેવા ચાહું છું.”

તેવી યુક્તિ કરવામાં હું કારોશ કરી ઝેડરી પાણી પાયલી રમશીરે
કરી તેને મારી નાખીશ.

એ બેહરામે ચોખીન ધરાનને પાદશાહ ગણાય-તો દયા અને નહીનાં
પાણી સુકાઈ જશે!”

બદ્દએ તેને કહ્યું કે “ઓ અનુભવી રાખ્સ!-આ કામમાં તું મને
ડહાપણવાળો, ચાલાક અને બાહોરા સમજાને.

જ્યારે ખુસર રમથી લશ્કર લઇને અને આવી આ તખ્ત ઉપર
બિરાજશે,

ત્યારે તારે યાદ રાખવું કે હું તેને જે કંઈ કહીશ-તે વાતથી તે
સર ફેરવવાનો નથી.

તારો આગળ થયેલો ગુનાહ હું માફ કરાવીશ-મારા કહેવા ઉપરથી
તો તે પોતાનું તાજ પણ બક્ષી દેશે.

એ તું જે કંઈ બોલે છે તે બખ લાવવા માગતો હોય-અને તારાં
દિલમાં ભૂઠાઈનો માર્ગ નહીં શોધતો હોય,

તો મારા બન્ને પગ આ બેડીમાંથી છાડ-અને પહેલવહેલી ખુસરનાં
નામની યાદ એવીજ રીતે કર.

આ વાતથી તારો બેદ તેની આગળ ખુલ્યો થશે-અને તારી નેક
ધારણા તેને કાને પડશે.”

જ્યારે બેહરામે એ સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુશ થઈ ગયો-અને તુરતજ
તેના પગમાંથી બેડી કાઢી નાખી.

જ્યારે કસ્તુરીના રંગની ચાદર ઝળકતી થઈ ગઈ-અને સવારની સફે
દીએ તેના ઉપર પોતાની ચુંગાત મારી (ચાને બામદાદ થઈ),

ત્યારે બેહરામે બદ્દને કહ્યું કે “જો મારું દિલ ધાસ્તી નહીં ખાઈ
બચ-તો જ્યારે ચોખીને આને ચઉગાનની રમત ખેલશે,

તે વખતે મેં ગઈ કાલનો મારા પાય દોસ્તો સાથ એવો વિચાર
કરી રાખ્યો છે-કે તેનાં માથાંમાંથી હું ભેજુંજ કાઢી નાખું.”

પછી બેહરામે બખ્તર લઈ પોતાના ડગલા નીચે પેહેર્યું-અને પોતાની
દરગાહમાંથી થોડા ઉપર સવાર થયો.

હવે તે બેહરામની એક નાપાક અકસ્ત હતી-જે બેહરામને ખુવાર
થયેલો જેવા ચાહતી હતી.

તેણી પોતાનાં દિલમાં બેહરામ ચોખીનેની મોહખત ધરાવતી હતી-
જેથી તેણીનો છવ પોતાના ધણી માટે કીનો ભરેલો હતો.

આથી તેણીએ કોઈને મોકલી બેહરામ ચોખીનેને કહેવાડિયું-કે “તું
તારાં શરીરની સંભાળમાં રહેજે અને ધ્યાન રાખજે,

કારણકે મારા બેહરામે પોતાનાં બદન ઉપર ધ્રુપું બખ્તર પેહેર્યું છે-
અને તે બખ્તરના બંદને ગાંઠ વાળ્યા છે.

હું નથી બાણતી કે તેનાં દિલમાં શું ખરાબ છે?-માટે તને સજાવાર
છે કે તું તેનાથી દૂરજ રહે.”

જુ બેઠીફ મુખીનહુ ગોઠૂતારે અન્
કે ઊરા હમી ગોઠૂત અઉમાન્ મઅન્
હરાન્ કસ કે રૂતી અમયદાને ઊય
જુ નચ્ઠીક મશી અઅઉમાને ઊય
જીદી રેત અર પોરતે ઊ નરૂમ નરૂમ
સચુન્ ગોઠૂતને અર્મો આવાએ ગરૂમ
જુનીન્ તા બપૂરે સેયાપુશ રસીદ
એરેહુ દર બરશ આરકારા ભેદીદ
બદ્દ ગોઠૂત કય બદ્દતર અચ માદે અચ
અમયદાન્ કે પૂશદ એરેહુ ઝીરે અચ

બેગોઠૂત ધનેા શરૂમશીરે કીન્ બરૂ કશીદ
સદેા પાએ ઊ પાકુ દરહમ દરીદ
અશહુર અન્દરૂન્ આગહી કાશ ગશત
કે બહુરામ કોશતહુ શુદેા દર ગુજશત
જુ બન્દૂય જાન્ કોશતન્ આગાહુ શુદ
બરૂ તાબેશે રૂચ દૂતાહુ શુદ
બેપૂશીદ પસ જઉશનેા બરૂનેશત
જેયાને યહી હરૂએ હર્જાન્ બેબરેત
અબા હરૂકે પચવન્દે બહુરામ બૂદ
કસી કશ અબન્દૂય આરામ બૂદ
ગેરેકૂતહુ અજાન્ શહુર રાહે ગુરીચ
બદાન્ તા નબીનહુ કસી રેતખીચ
અમએહુ રસીદન્દેા બેકૂચ્હ ખીલ
ગેરેકૂતહુ તાજાન્ રમે અદખીલ
એ મયદાન્ જુ બહુરામ બીરૂન્ કશીદ
હમી હામન્ અચ ખેશ્મ દર બૂન્ કશીદ
વજાન્ પસ બેરૂરૂદ મહુરૂયરા
કે બાશદ નેગહુદારે બન્દૂયરા
બબહુરામ ગોઠૂતહુ કય શહુરૂયાર
હેલતાર બબન્દૂય રન્જહુ મદાર
કે ઊ ચૂન્ અઝીન્ કોશતન્ આગાહુ શુદ
હમાના કે બા બાદ હમરાહુ શુદ
બેદાનેસ્ત કાન્ કારે બન્દૂય બૂદ
કે બહુરામ શુદ કોશતહુ જાન્ ચારહુ જૂદ
પશીમાન્ શુદ અચ કોશતને યારે ખીશ
કજાન્ તીરહુ દાનેસ્ત બાઝારે ખીશ
જુનીન્ ગોઠૂત કાન્ કસ કે દુશમન્ એ દુસ્ત
નહાનહુ મબાદા વરા મહએ પુસ્ત
ચકી બોઠૂતહુ બરૂ તીધેા દન્દાને ખીલ
હેગર ઈમન્ અચ મઉએ દર્યાએ નીલ

સેજુમ આન્ કે બરૂ પાદશા શુદ હેલીર
અહારેશમ કે બેગરેકૂત બાચ્હએ રીર
બેબજશાય બરૂ જાને ઈન્ હરૂ અહાર
કઝીશાન્ બેપીચીદ સરૂ રૂચગાર
હેગર આન્ કે જુરખાનહુ ઊ ફૂરૂરા
બદ્દ યારૂરૂ ખાહદ અરબૂરૂરા
તાને ખીશતનરા બદાન્ રન્જહુ દાશત
વજાન્ રન્જે તાન્ બાદ દર પન્જહુ દાશત

જ્યારે ચોખીનેએ પેલી અકશતની એવી વાત સાંભળી-કે જેણી તેને
ચક્રમાન નહીં રમવા કહેતી હતી,
ત્યારે જે કોઈ શખ્સ કે તેનાં મયદાનમાં જતો-અને જ્યારે ચક્રમાન
રમવા માટે તે બેહરામની નજીક આવતો,
ત્યારે તે તેની પીઠ ઉપર ધીરે ધીરે હાથ ફેરવતો, મીઠી મીઠી વાતો
કરતો અને રમવાને ઉત્તેજન આપતો હતો.

એવી રીતે જ્યારે તે સિયાવક્ષના બેઠા બેહરામ સૂધી જઈ પુચ્છે-
અને તેનાં દિલમાં બખ્તર પેહેરેહું તેણે ખુલ્લું જોયું,
ત્યારે તે બોલ્યો કે “ઓ દંબ મારનારા સાપ કરતાં પણ વધારે પપઝ
બૂરા શખ્સ !-આ ચક્રમાનનાં મયદાનમાં બાલના વણેલાં કપડાં હેઠળ
બખ્તર કોણ પેહેરે છે ?”

એટલું કહી તેને કીનાની તલવાર ખેંચી-અને તેને માથાંથી પગ
સૂધી ચીરી નાખ્યો.

એ ખબર આખાં રોહરમાં તુરંતજ ફેલાઈ ગઈ-કે “બેહરામ કપાઈ
ગયો અને મરી ગયો.”

જ્યારે બન્દૂય તેના માથાં ગયાથી વાકેફ થયો-ત્યારે તેને દહાડો
સીઆહ થઈ ગયો.

પછી તેણે બખ્તર પેહેર્યું અને થોડા ઉપર સવાર થયો-ધુજતાં ધુજતાં
તેણે પોતાની પેહલવાની કમર બાંધી.

અને બેહરામના મળતિયા સાથીઓ કે જેઓ બન્દૂય સાથ રહેલા
હતા તેઓની સાથ,

તેણે તે રોહરમાંથી નાસી જવાને માર્ગ પકડિયો-કે જેથી કરીને
કોઈ પોતા ઉપર રસ્તાખેઝ વરસેલી જેથ નહીં.

એક મંઝલ રાહ કાપતાં તેઓની અંદર બીભ્ન માણસોનો વધારો
થયો-તે સઘળાઓએ શેતાબ અદખીલનો માર્ગ પકડ્યો.

હવે પેલી તરફ જ્યારે બેહરામ ચક્રમાનનાં મયદાનમાંથી બાહર
આવ્યો-ત્યારે ગુસ્સાને મારે પોતાની દામન ખૂનમાં લપેટવા લાગ્યો.

ત્યાર બાદ તેણે માહરચને હોકમ કીધો-કે “તું બન્દૂયનો ચોખીબાન થા.”

તેઓએ બેહરામને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-તું બન્દૂયને માટે તારાં પપઝ
દિલ રંછદા ના બનાવ.

કારણકે તેતો જેવો બેહરામના માથાં જવાથી વાકેફ થયો-કે તેવોજ
તે પવનનો સાથી બની ગયો (યાને નાસી ગયો).”

બેહરામ સમજી ગયો કે “એ બન્દૂયનુંજ કામ હતું-કારણકે તેની
યુક્તિથીજ બેહરામ શિતાબ માર્યો ગયો.”

તે પોતાના મિત્રને મારવાથી પરોમાન થયો-કેમકે તેમ કયાંથી તે
પોતાનું કામ ખરાબ થયલું સમજ્યો.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “જે શખ્સ પોતાના દોસ્ત અને દુશ્મન
વચ્ચેનો ફક્ત નહીં પિછાની શકે તેનું મગજ અને શરીર કાયમ રહેતું ના !

એક તો જે માણસ તલવારની ધાર ઉપર અથવા તો હાથીદાંત ઉપર
સૂતેલો હોય તેની ઉપર-બીજો જે માણસ નાઈલ નદીના મોભની દરકાર
નહીં રાખતો હોય તેની ઉપર,

જે માણસ પાદશાહની પરવા નહીં કરે તેની ઉપર-અને ચોથો જે
માણસ સિંહનો પંજો પકડવા નય તેની ઉપર,

એ ચારે ઉપર ખરેખર અફસોસ કરવો ઘટે છે-કારણકે તેથી ઝમાનો
ખતીયજ ક્યાં વગર રહે નહીં.

વળી બીજો જે કોઈ કે એક પહાડને ઉખેડવા માગે-અને તે કામમાં
બીભ્નબોની મદદ આહે,

તે પોતાનાં ચરીરને દુઃખમાં નાખે છે-અને તે તેનાં ચરીરની સઘળી
મેહનત ફેકડળ નય છે.

૫૫૫ બકરીઓ વચરાનુ ગુજરાતનુ એ આખુ
બિહુ આયદ કે દરુ કારુ કર્નુ રોતાખ
વગરુ અશમુ ખાહી કે બીની બચરમ
સવી ખીરહુ ચુ આચ ગર્દી બખરમ
કસીરા કુભા ફરુ યુદ રહુનમુન
નમાનહ બરાહે દરાચ અન્દરુ
હરાનુ કસ કે ગીરહુ બદરેત અચદહા
શુદ બી કોરતહો અચદહા શુદ રહા
વગરુ આચમુનરા કસી ખુરહુ અહુર
અઘાનુ ખુર્નશ દરો મર્જેત બહુર
નકોશીમ બન્દુયરા અચ તુમેરેત
એ દરેતમ રહા શુદ રહે આરહુ ભેરેત
બહીનુ કર્નમે ખીશ આયદ ગેરીરેત
બેબીનીમ તા રાએ ચચદાનુ બચીરેત
વઘાનુ રૂય બન્દુયો અન્દરુ સેપાહુ
શુ બારે દમાનુ બરુ ગેરુતનુ રાહુ
હમી બોરુહ હરુ કસ કે યુદ બોર્દની
બભાધ કે મઉસીહુ યુદ અર્મની
બેયાબાને બી આબો રાહે દદહુ
સરાપર્દધ દીહ ભઈ અદહુ
૫૫૬ નેગહુ કહુ મઉસીહુ યુદ અર્મની
હમ આબે રવાનુ યાફુત હમ ખુર્દની
જહાનુબુય બન્દુય તાનહા બેરુત
બદાનુ સખચ અન્દરુ રોતાખીહુ તફુત
શુ મઉસીહુરા દીહ બોર્દશ નમાચ
બેગોફત આનુ સુખુનહા કે બુદશ બરાચ
બદુ ગોફત મઉસીહુ અચ ઈરુ મરવ
કે આગાહી આયદ તોરા નવ બનવ
કે દરુ ફરે આબાહ ખુસવ એ કહુ
હમહુ આશતી નવ કુનહુ યા નબરુહ
શુ બીશનીહુ બન્દુય ઝાનુ ભા નરાન્દ
વઘાનુ દરેત ચારાને ખુદરા બેખાન્દ

રફતને ખુસરુ સૂએ રમુ બરાહે
બેયાબાનુ વ આગાહી દાદને
રાહેખુ ઝીરા બરુ કારે ગુજરાતહુ
વ આયન્દહુ.

હમી તાખત ખુસવ બપીશ અન્દરુ
ન આબો ગેયા બુરો નહુ રહુનમુન
એનાનરા બદાનુ અરેપ કર્દહુ ચલહુ
હમી રાન્દ ના કામ તા બાબહુહુ
પઝીરહુ શુદન્દશ ખુજોર્મને સહુર
હરાનુ કસ કશ અચ મરુકુમી બુદ બહુર

કોઈ કામમાં ઉતાવળ કરવા કરતાં એક ભાગા તુડા મહવામાં બેસી
નહીની પેલે પાર જવું વધારે સારું કહેવાય.

એ તું ખુદી આંખે આકૃતાબનાં હિરણુ ભેવા જશે-તો તું આબેજ
બનીને તેનાથી મોટું ફેરવશે.

એ કોઇને રેહનુમા આંધળો હોય-તે લાગી સુસાફરી કરી શકે નહીં.

એ કોઇ શખસ કે અમદહાને હાથમાં પકડે છે-તે મારેાં બચ છે
અને પેલો અમદહા છૂટી બચ છે.

એ કોઇ આજમાયેશને ખાતેર એહર ખાય છે-તો તે એહર ખાધાથી
તેને દુઃખ અને મોતનોજ હિસ્સો મળે છે.

મેં બંદુયને પહેલાંથીજ મારી નાખ્યો નહીં-તે મારા હાથમાંથી છટકી
ગયો અને આવી યુક્તિ રથી.

હવે તો પોતાનાં કીધેલાં કામે ઉપર અફસોસ કરવાજ બેઠયે-આપણે
બેઠયે કે હવે ખોદાતાલાની શું મરજી છે ?

પેલી તરફ બંદુય અને થોડાક સિપાહોએ-કુંકતા પવનની મિસાલ
રસ્તો કાપવા માડયો.

એ જગ્યાએ કે અર્મની મહસીસ રહેતો હતો-ત્યાં દરેક જણ એ
પોતા સાથેલેવા લાયક હતું તે લઇને કુચ કીધી.

તે જંગલમાં પાણી મળતું હતું નહીં અને રસ્તામાં ફાડી ખાનારાં
બનવરા હતાં-ત્યાં એક ટેકાણે એક તમ્બુ મારેલો બેયો.

તપાસ કરતાં માલમ પડયું કે અર્મની મહસીસ ત્યાં હતો-તે જગ્યાએ
વહેતાં પાણીનો ચર્મો હતો અને ખાવાનું પણ હતું.

દેશ છૂતનારો બંદુય પેલી લીલાતરીવાળી જગ્યા તરફ એકલોજ
શિતાબી કરતો ગયો.

જ્યારે બંદુયે મહસીસને બેયો ત્યારે તેને નમન કીધું-અને તેની આગળ
પોતાની સઘળી છૂપી વાતો કહી.

મહસીસે તેને કહ્યું કે “તું અહીંજ થોભી જ-કારણકે અત્રેજ તને
નવી નવી બખરો મળશે,

કે આબાહ રમની અંદર ખુસરુએ શું શું કર્યું ?-તે સઘળી સુલેહ રોધે
છે કે લડાઈની તૈયારી કરે છે તે બખર પડશે.”

જ્યારે બંદુયે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ત્યાંજ થોભ્યો-અને પેલાં
જંગલમાંથી પોતાના સાથીઓને પણ ત્યાંજ બોલાવ્યા.

ખુસરુનું જંગલને માર્ગે રમ તરફ જવું

અને તેને પાદરીએ બનેલા તેમજ

બનવાના બનાવો માટે

વાકેફ કરવો.

હવે પેલી તરફ ખુસરુ આગળ વધ્યો જતો હતો-તેની પાસે પાસ,
પાણી કે કોઈ પણ ભોમિયો હતો નહીં.

તેણે જ્યાંમને પોતાના થોડા ઉપરજ છેડી લીધી હતી-અને પોતાની
મરજી વિરૂદ્ધ બાણુલ સૂધી તે ચાલ્યો ગયો.

તે રોહરના મોઢાઓ અને બેઓ કે મહત્ત્વ લોકો હતા, તેઓ તેને
એસ્તેકબાલ ગયા.

શુ ખુસવ ખનચીકે ઇશાન્ રસીક
અબીરુનશ લશકર ફેરફ આવરીક
હમાન્ ચુન્ ફેરફ આમદ અન્દર હમાન્
નવન્દી બેયામદ એ ઇશાન્ હમાન્
એ ખહુરામ ચુબીનહુ ચકુ નામહુ દારત
હમાન્ નામહુ પૂરીદહુ દર ભમહુ દારત
નેવેશતહુ સુએ મેહુતરે ખાખલહુ
કે ગરુ લશકર આયદ મકુન્ શાન્ ચલહુ
સેપાહે મન્ ઇનક પસ અન્દર હમાન્
અશહરે તો આયદ હમાન્ તા હમાન્
શુ મેહુતર અરાન્ ચુનહુ અર નામહુ દીદ
હમઅન્દર હમાન્ પીરી ખુસવ દવીદ
શુ ખુસવ નેગહુ કહેો નામહુ બેખાન્દ
એ કારે જહાન્ દર રોગેકૂતી બેખાન્દ
બેતસીદ કાયદ પસે ઊ સેપાહુ
અદાન્ માન્દગી તન્ગ દેલ ગશત શાહુ
મેયાને કઈ તાખતનરા બેખરત
અઝાન્ શહુર હમ દર હમાન્ અર નેશરત
હમી તાખત તા પીરી આબે ફેરાત
નદીદ અન્દરાન્ પાદશાહી સખાત
શુદહુ ગોર્સનહુ મદે પીરી જવાન્
ચકી બીશહુ દીદન્દો આબે રવાન્
શુ ખુસવ અદાન્ ભયગહુ બીશહુ દીદ
સેપહુરા અદાન્ સખજહુ અન્દર કશીદ
શુદહુ ગોર્સનહુ મરુદ નાહારો સોરત
હમાન્રા ખેહુ કહેો નખચીરુ જોરત
નદીદન્દ ચીઝી ખભઈ દવાન્
દેરખતો ગેયા બૂદો આબે રવાન્
પદીદ આમદ અન્દર હમાન્ કારવાન્
શુતોરુ બૂદો પીરી અન્દરાન્ સારવાન્
શુ મદે જવાન્ રૂએ ખુસવ બેદીદ
અદાન્ નામદાર આફરીન્ ગુસ્તરીદ
અફ ગોફત ખુસવ કે નામે તો ચીરત
કુભ રફત ખાહીઓ કામે તો ચીરત
અફ ગોફત મન્ કયસ બેન્ હારેસમ
અચ આઝાદગાને અરખ વારેસમ
એ મેચ આમદમ ખા ચકી કારવાન્
ખદીન્ કારવાન્ અર મનમ સારવાન્
દર આબે ફેરાતરત ચુનગાહે મન્
વઝાન્ ભ ખદીન્ બીશહુ ખુદ રાહે મન્
અફ ગોફત ખુસવ કે અચ ખદની
એ દારી હમ અચ ચીચ ગુસ્તદની
કે મા માન્દગાનીમે હમ ગુર્સનહુ
ન તૂશહુરત ખા મા ન ખારો ખનહુ
અફ ગોફત તાઝી કે ઈદર બેખરત
મરા ખા તો બેચવો તનો ભન્ ચકીરત
શુ અર શાહે તાઝી બેચુસ્તરુદ મેહુર
બેયાવરુદ ફર્ખહુ ચકી માદહુ સેહુર
બેકાશતન્દો આતેશ અર અફૂતન્દ
તરો ખુશક હીઝમ હમી સૂખતન્દ

જ્યારે ખુસરુ તેઓની નજીક આવી પહોંચ્યા-ત્યારે તેણે પોતાનાં
લશ્કરને શેહરની બાહરજી સુકામ કરાવ્યા.

જેવો ખુસરુએ ત્યાં ઉતારો લીધો કે તુરતજ-ધરાનથી એક કાસેદ ૫૫૭
દોડતો કે આવ્યો.

તેની પાસે બેહરામ ચેખીનેનું એક નામ હતું-તે નામ તેણે કપડાંમાં
સંતાડેલું હતું.

તે નામ બાબુલના સરદાર ઉપર લખેલું હતું-કે “જો ખુસરુનું લશ્કર
આવે તો તેઓને ઉતરવા દેતો ના.

મારું લશ્કર તેની પછાડી દોડતું કે તુરતજ તારાં શેહરમાં આવે છે.”

જ્યારે તે સરદારે એવી રીતનું નામ બેચું-ત્યારે તે તેજ વખત
ખુસરુની નજીક દોડ્યો.

જ્યારે ખુસરુએ નજર કીધી અને તે નામ વાંચ્યું-ત્યારે તે જ્હાનનાં
કામથી અજબ થયો.

તે બીધો કે તેની પછાડી તેનું લશ્કર આવી લાગશે-તે પાદશાહ યાકી
ગયલો હોનાથી દુઃખી થયો.

તેણે પાછી સંદર કરવા માટે પોતાની પાદશાહી કમર બાંધી-અને
તુરતજ તે શેહરમાંથી નીકળી જવા માટે થોડે સવાર થયો.

એ પ્રમાણે તેણે ચૂફેરેટિસ નદી સૂધી પોતાનો થોડો હાંક્યા કીધો-
તેણે પોતાની સલ્તનતમાં કેથે પલુ થોભવું વાજબી વિચાર્યું નહીં.

તેની સાથના બુદ્દા અને જવાનો ભૂખ્યા થયા હતા-તેઓએ એક
જંગલ અને વહેતાં પાણીનો ઝરો જોયો.

જ્યારે ખુસરુએ તે જગ્યાએ તેવું જંગલ બેચું-ત્યારે તેવી લીસોતરી ૫૫૮
ભરી જગ્યામાં તેણે લશ્કરને ઉતાર્યું.

તે ખાધા વગરનો અને નખળો પડેલો શખ્સ બહુ ભૂખ્યો થયો હતો-
તેથી તેણે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને શિકારની શોધમાં પડ્યો.

પલુ તે જગ્યાએ કાંઈ પલુ દોડતું જનવર દેખાયું નહીં-ત્યાં આડ-
પાન, ઘાસચારો અને વહેતાં પાણી હતાં.

તેવામાં એક કપ્ડલો દેખાયો-જેમાં ઊંટો હતાં અને સારવાન આગળ
ચાલતો હતો.

તે ઊંટવાળા જવાને જ્યારે ખુસરુનો ચેહરો જોયો-ત્યારે તેણે તે
નામદાર ઉપર દુઆ કીધી.

ખુસરુએ તેને પૂછ્યું કે “તારું નામ શું છે-તું કયાં જવા ચાહે છે અને
શા માટે ભય છે?”

તે બોલ્યો કે “હું હારેસનો બેટો કયસ છું-અને અરબેસ્તાનના
મોટાઓમાંનો એક છું.”

મિસ્ત્રી એક કાફલા સાથે હું ઉપડ્યો છું-આ કાફલાનો સરદાર હુંજ છું.

મારું મકાન ફેરાતની નદી આગળ છે-તે જગ્યાએથી આ જંગલમાં
મારું આવવું થયું છે.”

ખુસરુએ તેને કહ્યું કે “તારી પાસે કાંઈ ખાવાનું તેમજ ખેસવા
ઉકવાનું છે?”

કારણકે અમે યાકી ગયા છિયે અને ભૂખ્યા થયા છિયે-અમારી સાથે ૫૫૯
કાંઈ પલુ ખોરાક અને સરસામાન નથી.”

અરબે તેને કહ્યું કે “તું અહીં થોભ-મારા અને તારા અવથવો,
શરીર અને જીવ એકજ છે.”

જ્યારે પેલા અરબે પાદશાહ ખુસરુ તરફ માથા દેખાડી-ત્યારે તેને
માટે એક કબે ગાય લઈ આવ્યો.

તેઓએ તેને બેહુ કીધી અને લીલાં સૂકાં લાકડાં સળગાવવા માંડી
આતશ પાડ્યો.

૫૬૦ બરુ આતેશ બરુ અકૂંગદ તાઝી કબાબ બપુર્દન ગેરેકૂતદ ચારાન શેતાબ ગેરેકૂતદ બાબ આન કે ખુદ દીન પેચુલ બેપુર્દન નેશરેતદ ચક્રસર ગેરેકૂ બેપુર્દન બી નાન ફેરાવાન કબાબ બેચારારેત હર મેહુતરી નાએ બાબ હમાની બેખોકૂતદે બરુખારેતદ ચકી આફરીને નવ આશરેતદ બદાન દાદગર હે જહાન આફરીદ તવાનાઇએ નાતવાન આફરીદ વજાન પસ બચારાન ચુનીન ગોકૂત શાહ કે હરુ કસ કે ઊ બીશ દારદ ચુનાહ બનચદે મન આન કસ ગેરામી તરેત વઝીન કેહુતરાન નીચ નામી તરેત હરાન કસ કુળ બીશ કરદ ઊ બદી બેગશ્ત અચ મનો અચ રહે ઇંજદી બમા બીશ બાચદ કે દારદ ઉમીદ સરાસર બનીડી હેલીદશ મુવીદ ગેરેકૂતદ ચારાન બદ આફરીન કે અચ પાકુ દેલ ખુજવે પાકુદીન તોરા બાદ રજીશન દેલો શાહ બખત દેહાદ ઇંજદે દાદગર બાચ તખત તોરા દાદ ઇંજદ ચુનીન ફરેશ ચેહુર કે અકૂચનરેત બરુ હર ચકી દાદો મેહુર તોઈ દર જહાન માયએ બેચદી કે નીકી રસાની બળએ બદી ચુ શુદ જાફરીન નીચ આન શાહ શાહ બદેલ આમદ આન્દીશએ રાહુ યાદ બેપુર્સીદ અઝીન મરુદે તાઝી કે રાહુ કુદામરેત મન ચૂન રવમ બા સેપાહુ બદ ગોકૂત હકૂતાદ ફર્સંગ બીશ શુમારા બેચાબાનો ફહરેત પીશ

૫૬૧ ચુ દરેતુર બાશદ મરા ગોશ્તો આબ બરાહુ આવરમ ગરુ નસાઝી શેતાબ બદ ગોકૂત ખુજવ એચ ઇન નીરેત રાય કે બા તૂશહુ બાશીમે બા રહુતમાય હચૂની બરુ અકૂંગદ તાઝી બરાહુ બદાન તા બરદ રાહુ પીશે સેપાહુ હમી તખત આન્દર બેચાબાનો ફહુ પુરુ અચ રન્ને તીમારુ બા આન ગોરહુ ચકી કારવાન નીચ દીગરુ બરાહુ પદીદ આમદ અચ દૂર પીશે સેપાહુ ચકી મદે બાઝારુગાન માયહુદાર બેચામદ હમાનગહુ બરે શહુરચારુ બદ ગોકૂત શાહ અચ કુળઈ બેગચ કુળ રફત ખાહી ચુનીન પૂચ પૂચ ચુનીન ગોકૂત કચ બરુએ અરુશીરુ ચકી મરુદે બાઝારુગાનમ દબીરુ બદ ગોકૂત નામત એ કરુદ આન કે જાદ ચુનીન દાદ પાસેબ કે મેહુરાન સેતાદ

પેલા અરબે આતશ ઉપર કબાબ બુન્ધા-અને તે દોરતો સઘળા સિતાબીથી ખાવા લાગ્યા.

તેઓમાં જે કોઈ કે દીનદાર લોકો હતા તેઓએ બાજ ધરી-અને પછી સઘળા ખાવા માટે બેઠા.

તેઓએ રાટલી વગરજ પુષ્કળ કબાબ ખાધા-પછી દરેક સરહારે સૂવાની તૈયારી કીધી.

તેઓ થોડો વખત સૂતા અને પાછા ઉઠ્યા-અને પાછી નવેસરથી દોઆ કરવા લાગ્યા.

તેઓએ તે દાદગર દાદાર કે જે સાહેબે દુન્યા પયદા કીધી-તેમજ શક્તિ અને કમતાકત પયદા કીધી, તે સાહેબ ઉપર દોઆ કીધી.

ત્યાર બાદ ખુસરૂએ પોતાના સાથીઓને કહ્યું-કે “(હું પાદશાહ થઈશ ત્યારે) મારી રૈયતમાં જે કાંઈ ગમે એટલો મોટો કસર કરશે, તોપણ હું તેની તરફ પ્રીતિ દેખાડીશ-અને મારા નોકરો કરતાં તેને વધુ માન આપીશ.

જે કોઈ મોટાંમાં મોટી બરાઈ મારી સાચ કરશે-અને મારી સત્તાની સામે થશે અને ખોદાઈ માર્ગ છોડી દેશે,

તેણે પણ મારીથી મોટી આશા રાખવી નેહરો-તેને પણ મારી તરફની બલાઈની ખુશ ખબર આપજો.”

તેના દોરતોએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-કે “ઓ પવિત્ર બદનના પાક દીનના પાદશાહ!

તને ચાલાક દિલ અને ખુબદ નસીબ મળજો-દાદગર સાહેબ તને તારું તખત પાછું અપાવજો!

ખુદાતાલાએ તને એવું તો નૂર અને ચેહરો બક્ષેશ કર્યું છે-કે દરેક માણસની ઉપર તારી મોહબ્બત અને ઈન્સાફ વધુ ઉતરે છે.

તુંજ દુન્યામાં અકલનો બંડાર છે-કે જે બરાઈના બદલામાં ભલાઈ કરે છે.”

જ્યારે તે પાદશાહ દુઆથી પણ ખુશાહાલ થયો-ત્યારે તેને સફરનો વિચાર આવ્યો.

તેણે પેલા અરબને પૂછ્યું કે “મારો જવાનો માર્ગ કયો છે અને હું મારાં લશ્કર સાથ કેમ ભડું?”

તે બોલ્યો કે “સિત્તેર ફર્સંગથી પણ વધારે-તમેા લોકોને જંગલ અને પહાડ આગળ મળશે.

જો તારો હોડમ હોય અને તને ઉતાવળ નહીં હોય તો હું રાહને માટે ખોરાક પાણી લઈ આઈ.”

ખુસરૂએ તેને કહ્યું કે “એ સિવાય બીજો વિચારજ શું હોય-કે ખોરાક સાથ અમે ભોમિયો પણ મેળવ્યે?”

આથી પેલા અરબે એક સાંઢણી સવાર આગળ દોડાવ્યો-કે જેથી તે પેલાં લશ્કરને માર્ગ દેખાડે.

ખુસરૂ તે લશ્કર સાથ જંગલ અને પહાડમાં રંજ અને ગમ ભરેલો ચાલવા લાગ્યો.

રસ્તામાં એક બીજો કાફલો પણ દૂરથી લશ્કરને સામે આવતો દેખાયો.

તેવામાં એક તવંગર વેપારી-પાદશાહની નજદીક આવી લાગ્યો.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “તું કયાંથી આવે છે તે મને કહે-અને એમ દોડાદોડ કરતો કયાં જવા ચાહે છે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “હું ખરરએ અર્દશીરથી આઈ છું-હું એક શીખેલો બાણેલો વેપારી છું.”

પાદશાહે પૂછ્યું કે “તારી માદરે તારું નામ શું પાડ્યું છે?-તેણે જવાબ આપ્યો કે “મેહરાન સેતાદ.”

અર્જુન તુલ્ય ભેરેત આનંદમાન શીશૂચાર
 બહુ ગોઠૂત સાહાર કંથ નામદાર
 ખુરેશ હરેત ચન્દાન કે અન્દાહુ નીરેત
 મગર મેહુરે આઝારુગાન તાઝહુ નીરેત
 બહુ ગોઠૂત ખુલ્લવ કે મેહુમાન અરાહુ
 બેયાબી ફેજન તરુ ખુલ્લ હરેતગાહુ
 સરે આરુ ખુશ્શાહ આઝારુગાન
 હેરમગાન દર બૂદો દીનારુગાન
 ખુરેશ બેરો બેન્શરેત ખુહ બરુ ઝમીન
 હમી ખાન્દ બરુ શીશૂચાર આફરીન
 શુ નાન ખુરદહુ શુહ મરુદે મેહુમાન પરરેત
 બેયામહ ગેરેફત આખ્દરેતાન બદરેત
 શુ અરુ દૂર ખરુરાદે અરુઝીન બેદીહ
 એ ભાઈ કે ખુહ પીરો ખુલ્લવ દવીહ
 એ આઝારુગાન ભેરેતહુ આન આબે ગરમ
 બદાન તા નેયારહ જહાનબૂય શરમ
 પસ આન મરુદે આઝારુગાન પુરુ રોતાખ
 મય આવરુહ બરુ સાને રઉશન ગોલાખ
 દેગરુ આરહુ ખરુરાદે બર્ઝીન એ રાહુ
 અર્જુન ભેરેતહુ આન ભમો શુહ પીરો શાહુ
 પરરેતેશ પરરેત-દહુરા દાશત સૂહ
 બદાન બરુતરી બરુતરીહા ફેજહુ
 વઝાન પસ બઆઝારુગાન ગોઠૂત શાહુ
 કે અફૂનૂન સેપહુરા કુદામરેત રાહુ
 શુ આઝારુગાન રાહુ બેન્મૂહ શાન
 બેપુર્સીહ ખુલ્લવ એ નામો નેશાન
 નેશરેતે તો દરુ ખરુરએ અરુદશીરુ
 કુભ ખાશહ અય મરુદે મેહુમાન પઝીરુ
 બહુ ગોઠૂત કંથ શાહુ બીદારુ ઝી
 એ આઝારુગાનાન મનમ કારઝી
 નેશાનશ ચકાયકુ બખુલ્લવ બેગોઠૂત
 હમહુ રાઝહા બરુ કુશાહ અરુ નેહોઠૂત
 બેફરુમૂહ તા નામો બરુનાઓ દેહુ
 નવીસહ નવીસન્દએ રૂઝ બેહુ
 બઆઝારુગાન ગોઠૂત પદરૂહ બાશ
 બેરુદરા બદેલ તારો હમ પૂહ બાશ
 શુ ખુઝશત લશ્કરુ અઝાન તાઝહુ બૂમ
 બગુન્દી હમી રાન્દ તા મર્ઝે રૂમ
 યુનીન તા બેયામહ બદાન શારુસાન
 કે કંથસરુ વરા ખાન્દી કારુસાન
 શુ અરુ દૂર તસાં બેદીહ આન સેપાહુ
 બેરુફતાન્દ પૂયાન બબીરાહો રાહુ
 બદાન આરહુ અન્દરુ કરીદેન્દ રખત
 દરે શારુસાનરા બેબરેતન્દ સખત
 ફેરુમાન્દ અઝાન શાહે ગીતી ફેરુઝ
 બબીરુન બેમાન્દ બેઓ લશ્કરુ સે રૂઝ
 ફેરેતેતાહુ રૂઝે ચહાદેમ કરી
 કે નજીદેકે મા નીરેત લશ્કરુ બસી
 બનજીદેકે ઈન્ શીશૂર તન્ગ આમદીમ
 બલીકેન ન અરુ બહુરે જન્ગ આમદીમ

પાદશાહે તુરત તેની પાસેથી ખોરાક માંગ્યા-પેલા સરદારે તેને જવાબ આપ્યો કે “ઓ નામદાર !
 ખોરાક તો એટલો બધો છે કે તેનો શુમાર નથી-પણ વેપારીનું મોઢું” ૫૬૨
 હરતું નથી (યાને કરો વેપાર હજી ક્યાં નથી).”
 ખુસરુએ તેને કહ્યું કે “તને રસ્તે ચાલતા મેહમાન-મળ્યા છે તો તારી દહલતમાં ધણો વધારો થશે.”
 પેલા સહદાગરે પોતાનો સરસામાન ખુલ્લો ક્યાં-તેમાં દિરમ અને દીનાર હતાં.
 તે લાં ખાણું લઈ ગયો અને પોતે પણ ઝમીન ઉપર બેઠો-તે પાદશાહ ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યો.
 જ્યારે ખુસરુ ખાણું ખાઈ રહ્યો ત્યારે મેહમાની કરનાર મર્દ-આવ્યો અને કળશિયો હાથમાં પકડ્યો (કે હાથ ધોવાડે).
 જ્યારે દુરથી ખરરાદે બર્ઝીન એવું બેધું-ત્યારે તે પોતાની જગ્યાથી ખુસરુની નજીક દોડી આવ્યો.
 અને પેલા સહદાગર પાસેથી પેહું હાથ ધોવાનું ગરમ પાણી લઈ લીધું-કે જોથી કરી પાદશાહ કાંઈ અપમાન નહીં લે.
 પછી પેલો સહદાગર રોતાબી કરતો-રોશન ગોલાબની મિસાલનો મય લઈ આવ્યો.
 બીજી મરતબે ખરરાદે બર્ઝીન રસ્તામાંથીજ-તેની પાસેથી પેલી ભમ લઈ લીધી અને પાદશાહ આગળ આવ્યો.
 પાદશાહની ખિદમત તે ખિદમતગારને ફાયદાકારક હતી-અને જે માન કે તે ધરાવતો હતો, તેમાં ધણો વધારો થયો.
 ત્યાર બાદ પાદશાહે પેલા સહદાગરને પૂછ્યું-કે “હવે મારાં લશ્કર ૫૬૩ માટે આગળ વધવાનો કયો માર્ગ છે ?”
 જ્યારે તે વેપારીએ તેને માર્ગ દેખાડ્યો-ત્યારે ખુસરુએ તેનું નામ નિશાન પૂછ્યું.
 કે “ઓ પરોણાગત કરનારા શખ્સ ! ખરરુએ અર્દશીરમાં તું ક્યાં રહે છે ?”
 તેણે કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ તું ખુશહાલ જીવતો રહેજે !-હું કારઝ શેહરના સહદાગરોમાંનો એક છું.”
 પછી તેણે પોતાની સઘળી ઓળખ ખુસરુને આપી-અને પોતાની સઘળી ખાનગી વાતો તેને કહી.
 પાદશાહે હોકમ કીધો કે “નોંધ લેનારો મુન્શી આ જવાન સહદાગરનું તેમજ તેનાં ગામનું નામ લખી લીધે.”
 પછી તે સહદાગરને કહ્યું કે “હવે તું રવાના થા-તારાં દિલ સાથ હડાપણુ હમેશે જોડાયલુંજ રહેજે !”
 જ્યારે તે આખાદ મુલકમાંથી લશ્કર ઉપડ્યું-ત્યારે જલ્દી જલ્દી રૂમના મુલક સુધી ચાલવા લાગ્યું.
 એમ ચાલતાં તેઓ તે શેહર સુધી આવી લાગ્યા-કે જેને કયસરે “કારસાન” નામ આપ્યું હતું.
 જ્યારે પાદરીઓએ દુરથી તે લશ્કરને આવતું જોયું-ત્યારે તેઓ સીધે માર્ગે તેમજ બિલ્દે માર્ગે નાસવા લાગ્યા.
 અને પોતાનો સરસામાન કિશ્તોમાં ધસડી લઈ જઈ-તે શેહરનો દર ૫૬૪ વાઝો મજબૂત બંધ કર્યો.
 તેથી દેશની આબાદી કરનારો પાદશાહ આજેઝ થયો-અને ત્રણ દિવસ સુધી પોતે તેમજ લશ્કર તે શેહરની બાહેરજ રહ્યું.
 પછી ચોથે દહાડે તેઓ આગળ એક જગ્યાને મોકલ્યા-અને કહેવાડિયું કે “અમારી પાસે કાંઈ ધણું લશ્કર નથી.
 જોકે અમે આ શેહરની ધણી નજીક આવી પહોંચ્યા છિયે-તોપણ અમે કાંઈ લડાઇને માટે આવ્યા નથી.

પુરેશ્વર હેરેતીરો યારી કુનીહ
 ન ખર મા હમી કામગારી કુનીહ
 બનચદીકે ઈશાન સખુન ખારૂ ખૂહ
 સેપાહશ હમહુ સુરતો નાહારૂ ખૂહ
 હમાનગહુ ખરૂ આમહ યકી તીરહુ અખરૂ
 બેધુરૂરીહુ ખરૂસાને જંગી હેઝખરૂ
 વજાન અખરૂ ખરૂ શારૂસાન ખાહ ખાસ્ત
 બહરૂ ખરૂજની ખાંગો ફર્યાહ ખાસ્ત
 સુ નીમી એ તીરહુ શખ અન્દરૂ કરીહ
 એ ખારહુ યકી બહુરહુ શુહ નાપદીહ
 હમહુ શારૂસાન માહ અજૂ દરૂ શેગેકૂત
 બયચદાન સોકુકૂ પૂએશ અન્દરૂ ગેરેકૂત
 ૫૪૫ બહરૂ ખરૂજની દરૂ અલકૂ સાખતન્દ
 સો પીરે સોફૂખા બેરૂન તાખતન્દ
 એ ચીઝી કે ખૂહ અન્દરૂ આન તાઝહુ ખૂમ
 હમાન જામહાઈ કે ખીજહુ એ રૂમ
 બેમોરૂદન્દ ખાલા બનચદીકે શાહુ
 કે પયદા શુહ અય શાહુ ખરૂ મા ગુનાહુ
 સુ ખુસરૂ જવાન ખૂદો ખરૂતરૂ મનેશ
 બરીશાન નકરૂદ અચ બદી સર્કનેશ
 બદાન શારૂસાન દરૂ યકી કાખ ખૂહ
 કે ખાલાશ ખા અખરૂ ગુસ્તાખ ખૂહ
 ફેરાવાન બદૂ અન્દરાન ખરૂદહુ ખૂહ
 હમાન જાય કયસરૂ ખરૂ આવરૂદહુ ખૂહ
 એ હરૂત અન્દરૂ આમહ બદાનજા બુઝશત
 ફેરાવાન બદાન શારૂસાન દરૂ બેગશત
 હમહુ રૂમેયાન આફરીન ખાન્દન્દ
 બપાય અન્દરેશ ગઉહરૂ અફૂશાન્દન્દ
 સુ આખાહ જાઈ બયગૂ આમદેશ
 ખરૂ આસૂદો ચન્દી દેરૂખ આમદેશ
 બકયસરૂ યકી નામહુ બેવેશત શાહુ
 અજાન ખાહો ખારાનો અખરૂ સેપાહુ
 ૫૪૬ વજાન શારૂસાન સૂએ માનૂય રાન્દ
 કે ઊરા જહાનદારૂ મીનૂય ખાન્દ
 એ માનૂઈઆન હરૂ કે બીદારૂ ખૂહ
 ખેરૂદમન્દો રાહો જહાનદારૂ ખૂહ
 સોફૂખાઓ રહુખાન સૂએ શહુરૂયારૂ
 બેરૂકૂતન્દ ખા હદયહો ખા નેસારૂ
 હમી રકૂત ખા શાહુ ચન્દી સોખુન
 વજાન ખાહો આન શારૂસાને કોહુન
 હમી ગોફૂત હરૂ કસ કે મા બન્દઈમ
 બગોફૂતારે ખુસરૂ સરૂ અફૂગન્દઈમ
 બેખૂહ અન્દરાન શહુરૂ ખુસરૂ સે રૂચ
 ચહારૂમ સુ ખુરૂરીદે ગીતી ફરૂચ
 બઅખરૂ અન્દરૂ આવરૂદ ખુરૂરન્દહુ તીલ
 જહાનજૂય શુહ સૂએ રાહે વરીલ
 કે અવરીલ ખુહ નામે આન શારૂસાન
 બદૂ દરૂ ચલીખાઓ ખીમારૂસાન
 બખીરાહુ પયદા યકી દીરૂ ખૂહ
 જહાનજૂય આવાએ રાહેખુ શુનૂહ

માટે તમો અમોને હયરાન કરવાનો વિચાર દૂર કરી-અમો માટે કાંઈ ખોરાક મોકલો અને અમોને મદદ કરો.”

પણ એ બોલવું તેઓ આગળ ફેાકટનું જ હતું-ખુસરૂનું સખળું બંધકર થાકેલું અને બૂખ્યું હતું.

તેવામાં યકાયક એક કાળું વાદળ ચઢી આવ્યું-અને લડાયક ચિતાની મિસાલ ગરજવા લાગ્યું.

તે વાદળમાંથી શેહરમાં તોફાન ફેલાયું-દરેક મોહકામાં પેકાર અને ફર્યાદ ઉઠી

જ્યારે અરધી રાત પસાર થઈ-ત્યારે તે કિશ્કાનો એક ભાગ પડી ગયો.

જેથી તમામ શેહર અજબ થયું-પેલા પાદરીઓ ખોદાની માફી ચાહવા લાગ્યા.

દરેક મોહકામાં ખાધ ખોરાકી ભેગી કીધી-અને ત્રણ છુટ્ટા પાદરીઓ બાહરે પડ્યા.

તે આખાહ મુલકમાં જે ચીઝો હતી-તેમજ રૂમમાં જે કાંઈ કપડાં બનતાં હતાં તે,

તેઓ ભેગાં કરીને પાદશાહની નજદીક લઈ ગયા-અને બોલ્યા કે “ઓ પાદશાહ! અમારાથી ગુનાહ થયો છે.”

પણ ખુસરૂ ઉદાર દિલનો અને મોટાં મનનો હતો-તેથી તેણે તેઓને તે ખરાબ માટે કાંઈ કપકો આપ્યો નહીં.

તે શેહરમાં એક મેહલ હતો-કે જેની ખુશ્કી વાદળ સાથ મુકાબલો કરતી હતી.

તે મેહલમાં પુષ્કળ ગોલામો હતા-તેમજ તે મકાન કયસરે બંધા-વેલું હતું.

ખુસરૂ હવે પેલા મયદાનમાંથી તે મેહલમાં આવ્યો-અને તે શેહરમાં ધણેક ફર્યાદ.

સઘળા રૂમીઓએ તેની ઉપર દુઆ કીધી-અને તેના પગ આગળ ગોહરોનો વધવો કર્યા.

જ્યારે ખુસરૂને એક સારી જગ્યા મળી ગઈ-ત્યારે તેણે ત્યાં થોડાક વખત વીસામો લીધો.

પછી પાદશાહે કયસર ઉપર પેલા પવન માટે, વરસાદ માટે અને સીઆહ વાદળ માટે એક નામુ લખ્યું.

પછી ખુસરૂ તે શેહરમાંથી “માનૂય” તરફ ચાલ્યો-કે જેને પાદશાહ “માનૂય”નાં નામથી ઓળખતો હતો.

માનૂય લોકોમાંથી જે કોઈ કે હુશ્યાર, અકલમંદ, જવાન મદ્દ અને દેશની સંભાળ કરનારા હતા,

તેઓ તેમજ ખીરાપ અને પાદરીઓ હદયા અને નેસાર લઈ પાદશાહની આગળ ગયા.

તેઓને પેલા નીકળેલાં પવન માટે તેમજ પૂરાણાં શેહર માટે-પાદશાહ સાથ કેટલીક વાતચિત થઈ.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “અમો સઘળા તારા તાબેદારો છીએ-અને ખુસરૂનાજ હોકમ ઉપર અમોએ સર નમાવેલાં છે.”

ખુસરૂ તે શેહરમાં ત્રણ દહાડા રહ્યો-ચોથે દહાડે જ્યારે દુન્યાને શેરાન કરનાર આફતાબે,

આસ્માન ઉપર ચોતાની કાપનારી તલવાર ઝળકાવી-ત્યારે ખુસરૂએ “વરીઝ” તરફનો રસ્તો લીધો.

કે તે શેહરનું નામ “અવરીઝ” હતું-જેમાં ખ્રિસ્તીઓનો કોસ અને હોસ્પીટલો ઉભી કરેલી હતી.

તે ઉગત રાહમાં એક દેવળ દેખાતું હતું-જ્યાં પાદશાહે પાદરીનો આવાજ સંભળ્યો.

બનસદીકે દીરુ આમદ આવાચ દાહ
કે ઈન બચગહુ કીરત અચ બખત શાહ
બેગોફતદ કીન ના બુવદ મહે પીર
એ સાહે ફેરાવાન શુદહ ચૂન ચરીર
બકારે સેતારહુ શેનાસારત મરુદ
બંરૂ નીરત પૂરીદહુ અચ કારુ કરુદ
હમાન હરુએ ચૂચદ બેખાશદ હમાન
ચુ ગોકૂતારે ઊરા નખાશદ ગમાન
સુએ દરુ શુદ આન ગાહુ આવાચ દાહ
કે કેદારે તુ બેચ પરતેશ મખાદ
ગરુ અચ દીરે દીરીનહુ આઈ ફેરુદ
એ નીકી હેલેથ બાદ બરુ તુ દેરુદ
હમાનગાહુ રાહેબુ ચુ આવા શનીદ
ફેરુદ આમદ અચ દીરે ઊરા બેટીદ
બદ ગોકૂત ખુસરૂ તોઈ બી ચુમાન
એ તખત પેદરુ ગશતહુ ના શાહમાન
એ દરેતે ચકી બદકુનેશ બન્દઈ
પલીદ અમંની ફેશ પરતેન્દઈ
ચુ ગોકૂતારે રાહેબુ બી અન્દાજહુ ગશત
હેલે ખુસરૂ અચ મેહુરે ઊ તાજહુ ગશત
એ ગોકૂતારે ઊ દરુ શેગોકૂતી બેખાન્દ
બરુ બરુ જહાન આકરીનરા બેખાન્દ
એ પોરેતે સમન્દશ બેયાઝીદ દરેત
બપુસીદને મહે ચચદાન પરતેત
પરતેન્દહુ ચૂન દીદ બોઈશ નમાચ
સખુન ગોકૂત બા ઊ અમાની દરાચ
ચકી આચચુનરા બદ ગોકૂત શાહ
કે મન કેહુતરી અમ એ ઈરાન સેપાહ
પયામી હમી નચદે કચસરુ બરમ
ચુ પોસોખ હેહદ નચદે મેહુતરુ બરમ
ગરુ ઈન રફતને મન હુમાચુન બુવદ
નેગહુ કુન કે ફર્નમે ઈન ચૂન બુવદ
બદ ગોકૂત રાહેબુ કે ચૂનીન મગૂચ
તો શાહી મકુન ખીરતન શાહુ બુચ
ચુ દીદમમત ગોકૂતમ સરાસરુ સખુન
મરા હરુ અમાન આચમાયેશ મકુન
નખાચદ હોરુધ ઈચ દરુ દીને તુ
ન કચઝી બુવદ રાહો આઇને તુ
બસી રન્જ બોઈઓ આવીખતી
સરન્દમ અઝાન બન્દહુ બુચીખતી
એ ગોકૂતારે ઊ માન્દ ખુસરૂ શેગોકૂત
ચુ શરૂ આમદશ પુએશ અન્દરુ ગેરેફત
બદ ગોકૂત રાહેબુ કે પૂએશ મકુન
એ મન પુરુસ અચ બૂદનીહા સખુન
બદીન આમદન શાહો ગુરેતાખ બાશ
જહાનરા ચકી બારુવરુ શાખ બાશ
કે ચચદાન તોરા બીનેયાઝી હેહદ
બલન્દ અખતરે સરફરાઝી હેહદ
એ કચસરુ બેયાબી સેલીહો સેપાહ
ચકી દુખતરી અચ દરે તાલો ગાહ

આથી પોતે તે દેવળની નજીક આવ્યા અને હાંક માર્યા-કે “આ
જગ્યાએ કોણ નસીબવંત શખસ રહે છે?”

જવાબ મળ્યા કે “અહીં એક બુદ્ધો મઠ રહે છે-જે ઘણી ઉમરને ૫૧૭

લીધે સુકાં ધાસ જેવો થઈ ગયો છે.
મડોની ચાલ તે ઘણી સારી રીતે ભણે છે-બની ગયલા બનાવો

તેની આગળ ધૂપા રહેતા નથી.
તે જે કંઈ કહે છે તેજ થાય છે-તેના કહેલાં ઉપર શક લઈ જઈ

શકાતો નથી.”
આથી તે દરવાજા આગળ ગયો અને હાંક માર્યા-કે “તારું કામ

પરતેશ કરવા સિવાય બીજું કંઈજ ના હોતું!
અગરને તું આ પૂરાણું દેવળમાંથી બાહર આવે-તો નેકી પહોં

ચાડનાર ખોદા તરફથી તારી ઉપર ક્રુઆ હોએ!”
જ્યારે પેલા પાદરીએ એ આવાજ સાંભળ્યો-ત્યારે તુરત દેવળમાંથી

નીચે આવ્યો અને તેને જોયો.
અને બોલ્યો કે “બેશક તું પોતે ખુસરૂ છે-જે બાપનું તખ્ત મેળવ-

વાથી નારાજ થયેલો છે.
એક નાપાક અમંની જેવા ભૂંડાં કામે કરનાર નોકરને લીધે તું નારાજ

થયેલો છે.”
જ્યારે પેલા પાદરીની વાત ધાર્યા કરતાં વધુ માલૂમ પડી-ત્યારે ખુસ

રૂનું દિલ તેની મોહબબત માટે તાણું થયું.
તેની વાતથી તે અભયગ્રીમાં ગર્કિવ રહ્યો-અને તેના ઉપર ખોદાતા

લાની દોઆ કરવા લાગ્યો.
તેણે પોતાના ઘોડાની પીઠ ઉપરથી તે ખોદાના પૂજારી શખસને ૫૧૮

મળવા માટે હાથ લગ્યાવ્યા.
જ્યારે પેલા પૂજારીએ એવું જોયું ત્યારે પાદશાહને નમન કીધું-અને

તેની સાથે ઘણીક વાતચિત કીધી.
પછી પાદશાહે તેની પરીક્ષા કરવા માટે તેને કહ્યું-કે “હું ઈરાની

લશ્કરમાંનો એક નોકર છું.
અને કચસરુની નજીક એક પચગામ લઈ ભઠું છું-જ્યારે તે મને

જવાબ આપશે ત્યારે તે હું મારા સરદારની નજીક લઈ જઈશ.
અગરને મારું ત્યાં જવું મુબારક હોય-તો જરા નેગાહ પહોંચાડી

મને કહે કે આ કામનું શેવટ કેવું આવશે?”
પાદરીએ તેને કહ્યું કે “તું એમ ના બોલ-તું પોતેજ પાદશાહ છે

એટલે બીજા પાદશાહને શોધનારો ના બન.
જેવો મેં તને જોયો તેવીજ સધળી વાતો કહી છે-તું પળેપળ મારી

આજમાયેશ ના કર્ચા કર.
તારી દીનમાં તો જરા પણ ભૂલું બોલવું રવા નથી-તારી શહ રીતી

ખેટ માર્ગેની છેજ નહીં.
તેં પુષ્કળ રંજ ખેંચી છે અને લડાઈઓ કીધી છે-પણ શેવટ તું

પેલા તારા નોકરથી નાસી આવ્યો છે.”
ખુસરૂ તેની વાત સાંભળી અજબ રહ્યો-અને જ્યારે તેને શર્મિદગી

પહોંચી ત્યારે તેની માફી ચાહી.
પાદરીએ તેને કહ્યું કે “તું માફી ના માગ-તને જે કંઈ લાવિખ્યની ૫૧૯

વાતો પૂછી હોય તે મને પૂછી લે.
તું અહીં આવવા માટે ખુશહાલ અને મગરૂર બન-અને આ કુન્યાની

એક ફળદ્રુપ ડાળી જેવો થા.
કારણકે ચચદાન તને હાજત વગરનો બનાવશે-મુલદ નસીબનો કરીને

પાછી સરફરાઝી આપશે.
તું કચસર તરફથી હથિયાર અને લશ્કર પણ મેળવશે-તેમજ એક

થુ બા બન્દગાન કારજારત ખુબહ
જહાનદારે બીદાર ચારત ખુબહ
સરન્નામ ખુશીજહ આન ખહ નેજાહ
ફેશવાન કુનહ ફેને નીકીશ ચાહ
વજાન રચમ ભઈ ફેતહ ફૂર દેત
બેસાજહ બરાન ખૂમ ભએ નેશરેત
થુ ફૂરી શુઝીનહ એ પયમાને તૂ
બેરીજહ ખૂનશ એ કુર્માને તૂ
ખહ ગોફત ખુસવ જોજ ઈન્ ખુહ મખાહ
કે કહીં તો અય પીર દાનન્દહ ચાહ
એગૂં બરીન્ અન્હ ખાશહ ફેરગ
કે આયહ મરા પાદશાહી બચગ

૫૭૦ થુનીન્ દાહ પાસોખ કે દહ બા દો માહ
બરીન્ ખુઝરહ બાજ ચાબી તો ગાહ
ફેગર બર સર આયહ દહો પન્જ ફેચ
તો ગદીં શહનશાહે ગીતી ફેચ
બેપુર્સીહ ખુસવ કઝીન્ અન્જુમન્
કે ફેશહ બરન્જો બીમારે મન્
થુનીન્ દાહ પાસોખ કે બેસ્તામ નામ
ચકી પુર મનેશ ખાશદો શાહકામ
કે ખાની તો આન મરુદરા ખાલે ખીશ
ખહ તાજહ દાની મહો સાલે ખીશ
બેપરહીજ અજાન્ મહે ના સુદમન્હ
કે ખીજહત અચ્છ દહો રન્જે ગજન્હ
બર આશોકત ખુસવ બગોસ્તહુમે ગોફત
કે નામત સખુન્ બર કુશાહ અચ્છ નેહોકત
તોરા માદરત નામ બેસ્તામ કરુહ
તો ગૂંઈ કે ગોસ્તહુમ અન્દર નખરુહ
બરાહેખ થુનીન્ ગોફત કીનરેત ખાલ
બખૂનરેત બા માદરે મન્ હમાલ
ખહ ગોફત રાહેખ કે આરી હમીન્
બગોસ્તહુમ બીની હમી દહો કીન્

૫૭૧ ખહ ગોફત ખુસવ કે અય રાયજન્
અઝીન્ પસ એ ગૂંઈ એ ખાહહ છુદન્
થુનીન્ ગોફત રાહેખ કે મન્દીશ અઝીન્
કે ઝીન્ પસ નબીની બજેજ આફરીન્
નેઆયહ બઝએ તો હરગેજ બદી
મગર સખત કારી ખુબહ ઈજદી
બર આશુખહ ઈન્ સરુકશ આરામે તૂ
વજાન્ પસ નખાશહ જોજ અચ્છ કામે તૂ
અગર અન્હ બર ગદહ ઈન્ બહગમાન્
હમાનશ બદરેતે તો આયહ ઝમાન્
ખહ ગોફત ગોસ્તહુમ કય શહુરયાર
દેલતરા બદીન્ કાર રન્જહ મદાર
બપાકીજહ ચચદાન્ કે માહ આફરીહ
જહાનરા બસાને તો શાહ આફરીહ
બઆઝર ગોશરેયો બખુરશીદો માહ
બબાનો સરે નામબરદાર શપહ
કે તા હરેત ગોસ્તહુમ જોજ રાસ્તી
નજ્દ ચહ નફખહ દરે કાસ્તી

ન્યારે તને તારાજ નોકરો સાથ લડાઈ થશે-ત્યારે મારો બીદાર પાહ-
શાહ તારો મદદગાર બનશે.

રોવટે તે બૂરી બુન્ધાદનો શખ્સ નાસી જશે-અને પોતાના લલ્લા
વખતને ધણીક ચાહ કરશે.

લડાઈ કર્યા બાદ તે દૂરદરાઝ મુલકમાં જઈ પડશે-તે મુલકમાંજ
પોતાનું રહેઠાણ બનાવશે.

ન્યારે તે એવી રીતે તારા કોલ વચનથી દૂર જશે-ત્યારે તારાજ
કર્માનથી તેનું ખૂન કરવામાં આવશે.”

ખુસર બોલ્યો કે “ઓ છુદા દાના શખ્સ! તેં જે કાંઈ કહ્યું તે
સિવાય બીજું કાંઈ બનતુંજ ના!

તું શું કહે છે, પાદશાહી મારા હાથમાં આવતાં કેટલોક વખત
લાગશે?”

તેણે જવાબ દીધો કે “એક વર્ષ વીત્યા પછી તું પાકું તખ્ત મેળવશે.

તે ઉપર ન્યારે એક પખવાડિયું વીતશે ત્યારે તું દુન્યાને ફાશન
કરનારો રોહ-શાહ બનશે.”

ખુસરએ પૂછ્યું કે “આ મારી અન્જુમનના લોકોમાંથી-મને રંછદા
અને દુઃખી કરવાની કોશિશ કેણુ કરશે?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “એક બેસ્તામ નામનો શખ્સ-જે એક મોટો
માણસ અને મોજલો શખ્સ હશે,

કે જેને તું પોતાનો મામે કહે છે-અને જેનાથી તું પોતાનો વખત
સારો થયેલો સમજે છે તે, તને દુઃખ દેશે.

તે તુકસાનકારક શખ્સથી તું દૂરજ રહે-કારણકે તેનાથી તને દુઃખ
અને આફત ખમવી પડશે.”

એવું સાંભળી ખુસર ગોસ્તહમ ઉપર ચુસ્તે થયો અને બોલ્યો-
કે “તારાં નામનો ભરમ પુલેલો થઇ ગયો.

તારી માએ તારાં નામ તો બેસ્તામ પાડ્યું હતું-અને તું પોતે તો
લડાઇમાં ગોસ્તહમ તરીકે ઓળખાવે છે.”

પછી ખુસરએ પાદરીને કહ્યું કે “આ મારો મામે છે-કે જે મારી
મા સાથે એકજ લોહીનો છે.”

પાદરીએ તેને કહ્યું કે “હા, એજ છે-તું એ ગોસ્તહમથીજ દુઃખ
અને કીનો નેશે.”

ખુસરએ ફરીથી પૂછ્યું કે “ઓ દાનેશમંદ શખ્સ!-હવે પછી શું
બનાવ બનશે તે માટે તું શું કહે છે?”

પાદરી બોલ્યો કે “ત્યાર પછીની તું કશીબી ટિક ના શખ્સ-કારણકે
ત્યાર પછીથી તો તું કીર્તિ સિવાય કાંઈ બીજું નેશે નહીં.

તારી ઉપર કદીબી બદી પુગવાની નથી-સિવાય કે ખોદા તરફથી
એક સખત કામ આવી પડશે.

આ મગરર શખ્સ તારાં સુખમાં ખલલ નાખશે-અને ત્યાર પછી તું
પોતાની સઘળી મુરાદે પુગશે.

અગર એ આ બહુમાન શખ્સ ગમે એટલોબી નાસશે-તોપણ
ખચીત તેનું મોત તારા હાથ ઉપરજ આવશે.”

ગોસ્તહમે ખુસરને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-આ વાતથી તારાં દિલને
દુઃખી ના કર.

પાક ચઢદાન કે જે સાહેબે માહતાબ તેમજ દુન્યાને માટે તારા જેવો
પાદશાહ પયદા કર્યો ના કસમથી,

આઝર ગોશરપના કસમથી, આફતાબ તથા માહતાબના કસમથી-
નામ ઉઠાવનાર પાદશાહના છવ અને સરનાં કસમથી કહું છું,

કે જ્યાં સુધી ગોસ્તહમ જીવતો છે ત્યાં સુધી તે રાસ્તી સિવાય બીજું
કાંઈ-શોધરોજ નહીં અને અપ્રમાણિકપણાનો દરવાજો કદીબી થોકરો નહીં.

વગર એક બરીન રૂએ ગોસ્તહમ્ રાય
બેપીયાદ રવાનશ મખાદા બભય
જહાનદાર તા ઈન્ જહાન્ આફરીફ
કહીદે દરે રાએ ઊ કસ નહીફ
બુગોફતારે તસાં એરા બેચવી
સંખુન્ ગોફતને નાસજા બેચની
મરા ઈમની હેહુ એ ગોફતારે ઊય
થુ સઉગન્દ ખુદમ બહાનહુ મજૂય
થુનીન્ ગોફત ખુસ્તવ કે અચ તરસગાર
નેયાયદ સંખુન્ ગોફતને નાબકાર
એ તૂ નીચ હરગેચ નહીદમ બદી
નેયાઝી બકચઝીઓ નાએખદી
વલીકેન્ એ કારે સેપહરે બલન્દ
નખાશદ શેગેફત અરુ શવી પુરુ ગજન્દ
થુ બાયેસ્તાહુ કારી બુવદ ઈજદી
બચકસુ રવદ દાનેશો બેખદી
બરાહેખુ થુનીન્ ગોફત પસ શહુર્યાર
કે શાદાખુ દેહ બારો બેહુ રચગાર
વજાન્ હીરુ ચૂન્ બરુકે રખશાન્ એ મીધ
બિયામદ સુએ શારસાને વરીધ
પઝીરહુ શુદન્દશ બુગોર્ગાને શહુર
કસીરા કે અચ મરુમી બૂદ બહુર

અને એ એ વાતથી ગોસ્તહમનો વિચાર-ફરે તો તે જીવતાજ ના રહેતો!

ખોદાતાલાએ જે દહાડેથી આ દુન્યા પચદા કાધી તે દહાડેથી તે પઝર આજ સૂધી-તેના બેદના દરવાઝાની રૂચી કોઇને જડી નથી.

તું એક ખ્રિસ્તીના કહેવા ઉપર કેમ ભોળવાય છે?-અને તેનું આલું નાલાયક બોલવું સાંભળ્યા કરે છે?

તેની આવી વાતથી મને પનાહ બક્ષ (યાને તારાં મનમાંથી કાઢી નાખ)-ન્યારે મેં આવા સખ સઉગન્દ ખાધા ત્યારે હવે બહાનુ ના કાઠે."

પુસરૂએ એવો જવાબ દીધો કે "ખોદાતાલાનો ડર કરનાર શખસથી-કદીની નાલાયક સંખુન નીકળતા નથી

અને મેં તારીથી પણ કદી ખુરાઈ ભેઈ નથી-તું ખોટાં કામે અને બેવડેરી ભયું બોલવા ઉપર હાથ લગાવતો નથી,

પણ ખુલ્લું આસ્માનની ચાલથી-એ તું તુકસાનકારક શખસ અને તો તે અજબ જેવું નથી

ન્યારે 'એક કામ બનવુંજ નેઇયે' એવો ચઢાનનો હોકમ થાય છે-ત્યારે અક્લ અને ડહાપણ સધળું એક કારે રહી જાય છે"

પછી પાદશાહે પાદરીને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે "તું ખુશહાલ દિલનો અને બલા દહાડાનો રહેજો!"

પછી તે વાદળમાંથી વીજળીનો ચમકારો નીકળે તેમ તે મઠમાંથી નીકળીને વરીગ શેહરમાં આવ્યો.

ત્યારે તે શેહરના મોઠાઓ અને ઉમરાઓ તેને એસ્તેકબાલ ગયા.

રસીદને સવારે કયસર નઝ્દે ખુસન્
વ ફેરેસ્તાદને ખુસન્ ગોસ્તહમ્ વ
બાલૂય વ અન્દેયાન્ વ ખર્રાદે
બરૂઝીન્ વ શાપૂરરા બા
નામદ્ નઝ્દે કયસર.

કયસરના સવારનું ખુસરની નઝદીક આવવું
અને ખુસરૂએ પોતાનાં નામા સાથે ગોસ્તહમ,
બાલૂય, અંદિયાન, ખર્રાદે બર્ઝાન
અને શાપૂરને કયસરની
આગળ મોકલવા.

થુ આમદ બદાન્ શારસાન્ શહુર્યાર
સવાર આમદ અચ કયસરે નામદાર
કે ચીઝી કઝીન્ મરુચ બાયદ બેખાહુ
મહાર આરુજરા એ શાહાન્ નેગાહુ
કે હરુચન્દ કીન્ પાદશાહી બુદારેત
તોરા બા તને ખીશ દારીમ રાસ્ત
બદાન્ શારસાન્ ઈમનો શાહ બાશ
એ હરુ બદ કે અન્દીશી આઝાદ બાશ
હમહુ રૂમ ચકસરુ તોરા કેહુતરન્દ
અગરુ અન્દ મદન્કરો મેહુતરન્દ
તોરા તા નસાજમ સેલીહો સેપાહુ
નજૂયમ ખુરે બાબો આરામગાહુ
થુ બેચનીફ ખુસ્તવ અજાન્ શાહ મશ
રવાનશ એ અન્દીશહુ આઝાદ મશ

ન્યારે પાદશાહ તે શેહરમાં આવી પુચ્યો-ત્યારે નામદાર કયસર પઝર તરફથી એક સવાર આવ્યો,

કે "આ મુલકમાંથી જે તને નેઇયે તે માગ-પાદશાહ લોકોથી તારે કરી પણ હાજત પ્રાપવી નહીં નેઇયે.

જેકે આ અમારી પાદશાહી તદ્દન જુદીજ છે-તોપણ અમે તને પોતાની બરોબરિયોજ ગણ્યે છિયે.

તું આ શેહરમાં નચિન્ત અને ખુશહાલ રહે-તારાં મનમાં કાંઈ ખુરાઈ માટેનો વિચાર આવતો હોય તો તે કાઢી નાખ.

સધળો રૂમનો મુલક પછી તેમાં ગમે તેવા બહાદુરો અને સરદારો હોય તે તારે તાબેદાર છે.

ન્યાં સૂધી હું તારે માટે હથિયાર અને લશ્કર તૈયાર કરીશ નહીં-ત્યાં સૂધી હું ખાણી પીણી કે અયશ આરામ કરીશ નહીં."

ન્યારે પુસરૂએ એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ખુશહાલ થયો-અને સધળા વિચારોથી તેનું મન મોકળું થયું.

બેફરૂં મૂઠ ગોસ્તહમ, બાલ્ય અને અનુભવી અધિયાને કમવ્યું.
હમાન્ અન્યાને જહાનુબયરા
બખરશહે બરૂઝીના શાપૂરે શીરૂ
થુનીન્ ગોકૂત પસ શહૂરયારે દેલીરૂ
કે અરપાન્ થુ રઉશન્ શવહ ઝીન્ કુનીહ
બબાલાય બરૂ ઝીને જરૂરીન્ કુનીહ
પૃષ્ઠ બેપૂશીહ જરૂબકૂતે ચીની કબાય
હમહુ યકૂદેલ આધદો પાકીજહુ રાય
અઝીન્ શારૂસાન્ નસ્રદે કયસરૂ શવીહ
બેગૂદો ગોકૂતારે ઊ બેશનવીહ
બેરહમન્દ બારીદો રઉશન્ રવાન્
નેયુશનદો ચર્ખો શીરીન્ જબાન્
ગરૂ અયદૂન્ કે કયસરૂ બમયદાન્ શવહ
કમાન્ બાહદો ગરૂ બચઉગાન્ શવહ
બેફૂશીહ બા મહે કયસરૂ પરસ્ત
બરીન્ બરૂ શુમારા નબાયહ શેકસ્ત
સવારી બેદાનહ કચ ઈરાન્ બરન્દ
દેલીરીઓ નીરૂ એ શીરાન્ બરન્દ
બખરૂરાં બર્ઝીન્ બેફરૂં મૂઠ શાપૂ
કે ચીની હરીરૂ આરો, અરૂકે સેયાહુ
બકયસરૂ યકી નામહુ બાયહ નેવેશત
થુ ખુરૂશીદે તાબાન્ બખુરૂમ બેહેશત
સુથુનહાએ ફૂતાહો મઅના બસી
કુજા યાહ ગીરહ દેલે હરૂ હરૂ કસી
કે નસ્રદીકે ઊ ફયદસૂફાન્ બવન્દ
બદાન્ ફૂશ તા યાવર્ઝ નશનવન્દ
પૃષ્ઠ હમહુ દારેતાનરા સથુન્ નશમરન્દ
નબાયહ કે બરૂ નામહુ અયબ્ આવરન્દ
થુ નામહુ બેબાનહ જબાન્ બરૂ કુશાય
બગોકૂતારૂ બા તૂ નદારન્દ પાય
બબાલ્ય ગોકૂત આનએ કયસરૂ એ મન્
કુશાયહ જબાન્ બરૂ સરે અન્બુમન્
એ પયમાનો પયવરદો સઉગાનો અહુહ
તો અન્દરૂ સથુન્ પાસેબશ કુન્ થુ શહુહ
બદાન્ અન્બુમન્ તૂ જબાને મની
બહરૂ નીકો બહ તર્જમાને મની
અચીઝી કે બરૂ મા નેયાયહ શેકસ્ત
બેફૂશીહ બા ઊ બેસાધંદ દસ્ત
તો પયમાનહા અચ મન્ અન્દરૂ પઝીરૂ
સથુન્ હરૂએ ગૂયમ હમહુ યાહ ગીરૂ
શનીદન્દ ગોકૂતારે ફરૂશાન્ જવાન્
જહાનુદીદહુ ગોદાને રઉશન્ રવાન્
હમી બાન્દન્દ આફરીન્ સરૂબસરૂ
કે ભેચ તૂ મબાદા કસી તાજવરૂ
બનસ્રદીકે કયસરૂ નેહાદન્દ રૂય
યુઝગાને રઉશન્ દેલો રાહુબૂય
થુ બેશનીહ કયસરૂ કચ ઈરાન્ મેહાન્
ફેરેસ્તાદએ શહૂરયારે જહાન્
રસીદન્દ નસ્રદીકે અયવાન્ એ રાહુ
પઝીરહુ ફેરેસ્તાદ અઢીન્ સેપાહ

પછી તેણે ગોસ્તહમ, બાલ્ય અને અનુભવી અધિયાને કમવ્યું.

તેમજ ખરારદે બર્ઝીન અને સિંહ મિસાલના શાપૂરને-તે બહાદુર પાદશાહે એ પ્રમાણે કહ્યું,

કે “જ્યારે સવાર પડે ત્યારે ઘોડાઓ તૈયાર કરો-અને તેઓ ઉપર સોનેરી ઝીન મેલો.

તમે ચીનાઈ કસળી કગલા પેહેરો-અને તમે સધળા એકમતના અને પાક વિચારના બનો.

પછી આ રોહરમાંથી કયસર આગળ જો-અને તેને આ પયગામ પુગાડો અને તે જે જવાબ કહે તે સાંભળો,

કહાપલ્લવાળા અને ચાલાક મનના બનો-ધ્યાનથી સાંભળનારા થો અને નમસિ લઈ તમેજ શીરીન જબાનના બનો.

કદાચ જો કયસર મયદાનમાં ઉતરે-અને ત્યાં કમાનબાઝી કરવા ચાહે અથવા ચક્રગાનબાઝી ખેલે,

તો તમે કયસરના વફાદાર બહાદુરો સાથ પોતાનો હાથ દેખાડો-એમ કરવામાં તમારે હારી ખાવું નહીં જોઈયે.

જેથી તે જોયું કે જે સવારો ઈરાનથી આવે તે હિરમત અને ઝોર સિંહનું ધરાવે છે.”

પછી પાદશાહે ખરારદે બર્ઝીનને કમવ્યું-કે “ચીનાઈ રેશમી કપડું અને કાળી કર્તુરીવાળી સીઆહી લાવ.

અને ખુશી ભરેલાં બેહેશતમાંના ઝળકતા ખુરશીદની મિસાલનું-એક નામુ કયસર ઉપર લખ.

તેમાં ઘોડા શબ્દોમાં ઘણી મતલબ સમાવી જોઈયે-કે જે દરેક જણને યાદ રહે.

કારણ તેની આગળ ફીલસફા રહે છે-માટે એવી કોશિશથી લખજે કે તે નામાને તેઓ જરા પલ્લ બેહુદુ સમજે નહીં.

તેઓ સધળી કહાણી ફિરસાની વાત નહીં સમજે-એવું નહીં બનવું જોઈયે કે આ નામા ઉપર તેઓ કાંઈ પલ્લ નુકતેચીની કરે.

જ્યારે આ નામુ વચાહ રહે ત્યારે તું તારી જબાન ખોલજો-ખોલવામાં તેઓ તારી સામે ટકી શકે એવા નથી.”

પછી ખુસરવે બાલ્યને કહ્યું કે “કયસર મારે માટે જે કાંઈ તે અન્બુમનમાં કહે,

અને ત્યાં કાંઈ વચન માટે, દોસ્તી માટે અને કોલકરાર માટે બોલે-તો તું તેના જવાબમાં મધની મિસાલના મીઠા સથુનો બોલજો.

તે અન્બુમનમાં તુંજ મારો પ્રતિનિધિ છે-અને દરેક ભલાં ખૂરામાં તુંજ મારો દુશ્મનિયો છે.

કોઈ પલ્લ રીતે આપણી ઉપર શિકસ્ત નહીં આવે-તેવીજ રીતની કોશિશ કરજો અને તેની સાથ કોલકરાર કરજો.

તું મારી તરફથી તે સધળા કોલકરારો કબૂલ કરજો-હું જે કાંઈ કહું તે સધળું યાદ રાખજો.”

તે સુખારક જવાબ પાદશાહની સધળી વાતો પેલા ચાલાક અનુભવી પેહલવાનોએ સાંભળી.

સધળાઓ તેની ઉપર દુઆ કરવા લાગ્યા-કે “તારા સિવાય કોઈ બીજો પાદશાહ હોતોજ ના !”

પછી તે રોશન દિલના રાહ રોધનાર યુઝગો-કયસરની નસ્રદીક ચાલ્યા.

જ્યારે કયસરે સાંભળ્યું કે “તે દેશના પાદશાહના મોકલેલા ઈરાનના સરદારો,

રાહ કાપતા મેહલની નસ્રદીક આવી લાગ્યા છે”-ત્યારે તેણે તેઓને -આવકાર દેવા માટે કેટલાક સેપાહોને મોકલ્યા.

બેચારેત્ત કાખી બહીબાએ રૂમ
હમલું પચકરેશ ગઉહરો અરૂશ બૂમ
નેશરેત્ત અચ બરે નામવરુ તખતે આજ
બસરુ બરુ નેહાઈ આનુ દેલઅકૂચ તાજ
બેકરૂરૂદ તા પદલું બરુદારેત્ત
એ દલ્લીચ શાનુ શાફ યુગારેત્ત
ગેશનુઆયલુ ગોસ્તહમ બુદ પીશરવ
પસે ઊ સુ બાલુયો શાપૂરે ગવ
સુ બરુરોઢે બર્જીનો ગોરૂદ અનૈયાન
હમલું તાજ બરુ સરુ કમરુ બરુ મેયાન
રસીદન નઝદીકે કયસરુ ફરાચ
સુ દીદન બોઈન પીશરશ નમાચ
હમલું ચકુ જબાન આફરીન બાનન
બરાન તખતે અરુ ગઉહરુ અકુશાન
ગુબોરેતીનુ બેપુર્સીફ કયસરુ એ શાફ
અચ ઇરાનો અચ લશકરો રને રાફ
સુ બેશીન બરુરોઢે બર્જીનુ બરુકત
બરે તખત બા નામએ શાફ તકત
બકમને આનુ નામવરુ શફુર્યાર
નેહાઈન કુર્સીએ અરૂરીન અહારુ
નેશરેત્ત આનુ સે પુરુમાયએ નીકુરાય
હમી બુદ બરુરોઢે બરૂજીનુ બપાય
બદ ગોકૂત કયસરુ કે બરુ જીરુગાફ
નેરીનદ કંસી ફે બેપયમૂદ રાફ
ચુનીન ગોકૂત બરુરોઢે બરૂજીનુ કે શાફ
મરા દરુ બુઝોર્ગી નદાદરેત રાફ
કે દરુ પીશે કયસરુ બેચારમ નેશરેત
ચુનીન નામએ શાફે ઇરાન બદરેત
મગરુ બનદગીરા પસન આયમત
બપયલાએ ઊ સૂદમન આયમત
બદ ગોકૂત કયસરુ કે બુકુશાય રાચ
એ ગોકૂત આનુ બેરહમનદે ગદન ફરાચ
સુ બરુરોઢે બરૂજીનુ જબાન બરુ કુશાફ
હમી દાશત ગોકૂતારે ખુસવ બયાફ
ગુબોરેત આફરીન બરુ જહાનદારુ કરૂદ
જહાનઆફરીનરા બદાન ચારુ કરૂદ
કે ઊયરેત બરુતરુ એ હરુ બરુતરી
તવાનાઓ દાનદલુ અચ હરુ દરી
અચ ગશત પચદા શુમારે સેપહુરુ
કે મારા રવાનો બેરદ દારો મેહુરુ
બકમને ઊ ગઈફ ઇનુ આસમાનુ
કે ઊ બરુતરેત અચ મકાનો જમાનુ
સેપહુરો સેતારલુ કે ગઈનદલુ અન
હમલું કરૂદે આફરીનદલુ અન
સુ અચ બાકે નાચીચ હરુ બનદલુ કરૂદ
ગુબોરેતીનુ કયમરુસરા અનદલુ કરૂદ
ચુનીન તા બશાફ આફરીફન રસીફ
અજાનુ સરુફરાજાનુ વરા બરુ શુજીફ
પદીફ આમદ ઇનુ તોખમલુ અનદરુ જહાનુ
બેશુદ આરકારુ આનુએ બુદલુ નેહાન

તેણે એક મેહલ રૂમી રેશમી કપડાં કે જે સઘળાં સોનેરી વણટનાં
અને જેની ઉપર ગોહરો જડેલાં હતાં તેનાથી સજ્જાયાઈ.
તે નામવર પોતે હાથીદાંતાનાં તખત ઉપર બેઠો-અને દિલ ખુશ કર-
નારું તાજ માથે મૂક્યું.

પછી તેણે કુર્મીયું જેથી દરબારનો પરદો ઊંચકી નાખ્યો-અને
તેઓને દરવાજામાંથી ખુશહાલ પસાર કીધા.

ઊંચી બુન્યાદનો ગોસ્તહમ તેઓનો આગેવાન હતો-જેની પાછળ
બાલુચ અને પેહલવાન શાપૂર હતા.

તેમજ ખરારોઢે બર્જીન અને બહાદુર અદિયાન જેવાઓ હતા-તે
સઘળાઓએ સર ઉપર તાજ અને કમર ઉપર કમરબંદ બાંધેલા હતા.

તેઓ કયસરની નઝદીક જઈ પહોંચ્યા-અને જ્યારે તેઓએ તેને જોયો
ત્યારે તેની નઝદીક નમન કીધું.

સઘળાઓએ એકી વખતે તેની ઉપર કુઆ કીધી-અને તે સોનેરી
તખત ઉપર ગોહરો વધાવ્યાં.

પહેલાં કયસરે પાદશાહ માટે, ઇરાન દેશ માટે, તેનાં લશ્કર માટે
અને મુસાફરીની રંજ માટેની ખબર પૂછી.

જ્યારે ખરારોઢે બર્જીન તે સાંભળ્યું, ત્યારે શેતાબ તે પાદશાહનાં પગ
નામા સાથ તખતની નઝદીક આવ્યો.

તે નામવર પાદશાહના હોકમથી-ત્યાં ચાર સોનેરી કુરસી મૂકવામાં
આવી.

પેલા ત્રણે નેક અક્લના મોલાદાર શખ્સો બેઠા-પણ ખરારોઢે બર્જીન
ઉભોજ રહ્યો.

કયસરે તેને કહ્યું કે “જે કોઈ શખ્સ કે રાહમાંથી ચાલી આવ્યો
હોય તેને કુરસી ઉપરજ બેસવું ઘટે.”

ખરારોઢે બર્જીન બોલ્યો કે “મારા પાદશાહે-અને એની મોટાઇ માટેનો
હોકમ આપ્યોજ નથી,

કે હું ઇરાનના પાદશાહનું આજુ નાચુ હાથમાં લઇને કયસરની નઝ-
દીક બેસી શકું.

મગર હું તારી તાબેદારી કરવા લાયકનોજ થઇશ-અને પાદશાહનો
પયગામ પુગાડી તને કામનો થઈ પડીશ.”

કયસરે તેને કહ્યું કે “ત્યારે એક ખોલીને બોલ-તે દાનેશમંદ બહા-
દુર પાદશાહે શું કહેવાડિયું છે?”

જ્યારે ખરારોઢે બર્જીન બોલવા માટે જબાન ખોલી-ત્યારે ખુસરૂની
કહેલી સઘળી વાતો તે ધ્યાનમાં રાખવા લાગ્યો.

તેણે પહેલાં પાદશાહ ઉપર કુઆ કીધી-અને ખોદાતાલાની તેમાં
મદદ માંગી,

કે “જે સાહેબ દરેક ખુલ્લું કરતાં વધારે ખુલ્લું છે-તે સાહેબ દરેક પગ
રીતે શક્તિવાન અને દરેક વાત જાણનારો છે.

તેનાથીજ આસ્માનની ગણતરી ઝાહેર થઇ છે-કે જે સાહેબે આપણને
જીવ, અક્લ, અને મોહબ્બતની બક્ષેશ કરી છે.

આ આસ્માન તેનાજ કુર્માન પ્રમાણે ફરે છે-કે જે સાહેબનું ચાકસ
કામ ઠેકાણું કે વખત છેજ નહીં.

આસ્માન અને સેતારા જે ફરહર કરે છે-તે સઘળું ખોદાતાલાની
બનાવટથીજ ફરે છે.

આ નિર્યક પાકમાંથી ઘણાક માણસો પચદા કીધાં-પછી કયૂમરૂને
પહેલો પાદશાહ પચદા કીધો.

એ પ્રમાણે પાદશાહ ફરેદૂનનો વખત આવ્યો ત્યાં સૂધી ચાલ્યું-
સઘળા સરફરાજામાંથી તેને ચુંટી કાઢ્યો.

તે વખતથી આ આપણું ખાનદાન કુન્યામાં ઝાહેર થયું-અને એમ
કરી જે કાંઈ ઇપું હતું તે ખુલ્લું થયું.

૫૭૯ રવારવ યુનીન્ તા સરે કયકોબાદ કે તાને બુઝોર્ગી બસરૂ બરૂ નેહાદ નેયામદ બહીન્ ફદલૂ હરૂગેચ બહી નેગલૂ દારતાન્દી રહે ઇંજહી કુનૂન્ બન્દએ નાસઝાવારૂ ગશત બેયામદ બતખતે કઈ બરૂ નેશરેત હમી દાદ ખાહમ એ બીદાદગરૂ ન અફસરૂ ન તખતો કોલાહો કમરૂ હરાન્ કસ કે ઊ બરૂ નેશીનદ બતખત ખેરદ બાયદો નામદારીઓ બખત રોનાસદ કે ઇન્ તખતો ઇન્ ફરૂરહી કેરા બૂદો દીહીમે શાહનશાહી મરા અદરીન્ કારૂ ચારી કુનીદ બરીન્ બી વફા કામગારી કુનીદ કે પૂચન્દલૂ ગશતીમ ગેદે જેહાન્ બશરૂમ આમદમ અચ કેહાનો મેહાન્ શુ કયસરૂ બરાન્ સાન્ સુખુનહા શનીદ બરોખસારૂ શુદ ચૂન્ ગુલે શરૂબહીદ ગુલે શરૂબહીદશ પુરૂ અચ ઝાલલૂ ગશત ઝખાનો રવાનશ પુરૂ અચ નાલલૂ ગશત

એવી રીતે છે કયકોબાદ કે જેણે મોટાઈનું તાજ પોતાનાં સર ઉપર મૂક્યું હતું, ત્યાં સુધી ચાલ્યા કીધું.

અને એ ખાન્દાન ઉપર કદી પણ આકૃત પડી નહીં-કારણ તેઓ ખોદાઈ માગે ચાલનારા હતા.

પણ હાલમાં એક નાલાયક ગોલામ પચદા પડ્યો છે-એ આવીને તે પાદશાહી તખત ઉપર બેસી ગયો છે.

તે બુલ્મગાર સામે કું ઈન્સાફ માગુ છું-કેમકે મારી પાસે તાજ, તખત, કોલાહ અને કમરબંદ કાંઈ રહ્યાં નથી.

એ કોઈ શખ્સ કે પાદશાહી તખત ઉપર બેસે-તેણે તો ડહાપણ ધરાવવું જોઈયે તેમજ કીર્તિ અને બુલંદ નસીબ ધરાવવું જોઈયે.

તેણે સમજવું જોઈયે કે આ પાદશાહી તખત, તાજ અને દબદબો કોણનો હતો?

તમે લોકો મને આ મુસ્કેલ કામમાં મદદ આપો-અને આ બેવફા શખ્સ ઉપર મને ફતેહમંદ બનાવો.

કારણકે કું દુન્યામાં રખડતો બન્યો છું-અને નાના તેમજ મોટાઓ આગળ શરમમાં પડ્યો છું.”

જ્યારે કયસરે એવી રીતના સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે તેનો ચેહરો મેથીનાં ફૂલની માફક ફિક્કો બન્યો.

તેનું મેથીનું ફૂલ (યાને ચેહરો) કરાંથી (આંસુઓથી) ભરાઈ ગયો-અને તેની ઝખાન તેમજ છવ રૂદન બરેલો થયો.

પાસોબે નામએ ખુસવૂ

અમ્ કયસર.

કયસર તરફથી ખુસરનાં નામાનો જવાબ.

૫૮૦ શુ આન્ નામલૂ બરૂ ખાન્દ બેફૂજદ દરૂદ શુદ આન્ તખત બરૂ અશમે ઊ લાજવરૂદ બખરૂરદે બરૂઝીન્ જહાન્દારૂ ગોકૂત કે ઇન્ નીરેત બરૂ મદે દાના નેહોકૂત મરા ખુસવૂ અચ ખીશો પચવન્દે ખીશ એ જાને સખુનગૂચ દારમશ બીશ સેલીહરેતો હમ ગન્જો હમ લશકરરેત શુમારો બેબીન્ તા એ અન્દરૂ ખરરેત અગરૂ દીદલૂ ખાહમ નદારમ હેરીષ કે દીદલૂ બેલૂ અચ ગન્જો દીનારે તીષ દબીરે જહાન્દીદલૂરા પીશ ખાન્દ બરાન્ પીશગાહે બુઝોર્ગી નેશાન્દ બેફૂરૂદ તા નામલૂ પાસોબ નેવેશત બેયારારેત ચૂન્ મરૂઝઝારે બેહેશત એ બસ પન્દો પચવન્દો નીફૂ સોખુન્ અઝાન્ રૂચ તા રૂચગારે કોહુન્ શુ ગશત અચ નેવેશત નવીસન્દલૂ સીરૂ નેગલૂ કરૂદ કયસરૂ સવારે દેલીરૂ સખુનગૂચો રફશન્ દેલો ચાફગીરૂ ખેરદમન્દો દાનાઓ ગોદો દબીરૂ બદૂ ગોકૂત રવ પીશો ખુસવૂ બેગૂચ કે અચ શાહે બીના દેલો રાહૂ બૂચ

પછી જ્યારે તે નામુ વંચાઈ રહ્યું ત્યારે તેનાં કુખમાં વધારો થયો-તેનું તખત તેની નજરમાં સીઆહ દેખાવા લાગ્યું.

પાદશાહે ખરારદે બર્ઝીનને કહ્યું-કે “દાના મદ આગળ આ વાત છપી નથી,

કે ખુસર મને મારા પોતાના કરતાં તેમજ સગાં વહાલાં કરતાં અને મારા બન કરતાં પણ વધુ વહાલો લાગે છે.

મારી પાસ હથિવાર, ખઝાનો અને લશ્કર મોબૂદ છે-તમારે લાયકનું શું શું જોઈયે છે તે તું જોઈ લે.

અગરજો તે મારી આંખો માગે તો તેની પણ કું વાણ કરીશ નહીં-જેકે ખઝાના, દીનાર અને તલવાર કરતાં આંખો ચઢિયાતી હોય છે.”

પછી તેણે એક અનુભવી મુસ્લીમે નજદીક બોલાવ્યો-અને પોતાનાં મોટાઈનાં તખત આગળ તેને બેસાડયો.

કયસરે ફર્માવ્યું જેથી તેણે તે નામાનો જવાબ લખ્યો-તેને બેહેશતના બાગની માફક સજીગાઈ.

હાલની અને આગળા ઝમાનાની ધણીક નસીહતોથી, એકમેકનાં બેડા-બુથી તેમજ સારી સારી વાતોથી તે ભરી કાઢ્યું.

જ્યારે તે નવીસંદાયે લખવાનું પુરૂ કીધું-ત્યારે કયસરે એક બહા-દુર સવાર તૈયાર કીધો.

કે જે સખુન બોલનારો, રોશન દિલનો, ચાદદારત શક્તિવાળો, ડહા-પણ ભરેલો, વિક્લાન, હિરમતવાન અને લાણેલો શખ્સ હતો.

તેને કહ્યું કે “તું ખુસરની નજદીક જ અને તેને કહે-કે આ હુશ્યાર-દિલના અને રાહ શોધનારા પાદશાહ !

મરા હમ સેલીહસ્તો હમ મર્હો ગન્જ
નેયાવરૂદ આયદ કસીરા બરન્જ
વગર નીસ્તી માન્ એ હર કેશ્વરી
દેરમ આસ્તીમી એ હર મેહુતરી
બહાન્ તા તો અચ્ચ રમ આ કામે ખીશ
બઈરાન્ ગુઝસ્તી બઆરામે ખીશ
મબાશ અન્દરીન્ બૂમ તીરહુ રવાન્
કે ઈન્સ્ત કેદારિ અર્થે રવાન્
કે ગાહી પનાહસ્તો ગાહી ગઝન્હ
ગહી બા એયાનીમો ગહુ સૂદમન્હ
કુનૂન્ તા સેલીહો સેપાહો દેરમ
કરાચ આવરમ તૂ નબાશી દેઝમ
બરે ખુસ્તવ આમદ ફેરેસ્તાહુ મરૂદ
સુખુનહાએ કયસર હમહુ યાફ કરૂદ

નામએ કયસર બખુસ્તવ વ પહલુ
તેહી કર્દન્ અચ્ચ યારીએ ઊ વ
પાસોખે આન્ અચ્ચ ખુસ્તવ.

એ બીગાનહુ કયસર બેપદાખત જાય
પુર અન્દીશહુ બેન્શસ્ત બા રહુનુમાય
બમુબદ થુનીન્ ગોકૂત કીન્ દાદખાહુ
એ ગીતી ગેરકૂતસ્ત મારા પનાહુ
એ સાઝીમ તા ઊ બનીરૂ શવહ
વઝીન્ નન્ગો એસ્તી બીઆહુ શવહ
બકયસર થુનીન્ ગોકૂત પસ રહુનુમાય
કે અચ્ચ કયલસૂકાને પાકીઝહુ રાય
બેબાયહુ તની અન્હ બીદારૂ દેલ
કે બન્દન્હ બા મા દરીન કારૂ દેલ
ફેરેસ્તાહુ કસ કયસરે નામદારૂ
બેરકૂતન્હ અઝાન્ કયલસૂકાન્ અહારૂ
જવાનાનો પીરાને રૂમી નેઝાહ
સુખુનહાએ દીરીનહુ કર્દન્હ યાફ
કે મા તા સેકન્દર બેશુદ્દ ઝીન્ જેહાન્
અચ્ચ ઈરાનેયાનીમ અસ્તહુ નેહાન્
એ બસ ધારતો જન્ગો આવીખતન્
હમાન્ બી ગુનહુ ખીરહુ ખૂન્ રીખતન્
કુનૂન્ પાકુ ચચદાન્ એ કેદારિ બહ
બપીશ અન્દરૂ આવરૂદ શાન્ કારે બહ
ચકી ખામુશી બરૂ ગુઝીન્ અચ્ચ મેયાન્
થુ શુદ્દ કુન્દરૂ બખતે સાસાનેયાન્
અગર ખુસ્તવ આન્ ખુસ્તવાની કોલાહુ
બદસ્ત આવરૂદ સરૂ બરૂ આરહુ બમાહુ
હમ અન્દરૂબમાન્ બાશ્ બાહુદ એ રૂમ
બપાય અન્દરૂ આરહુ હમહુ મર્હો બૂમ

મારી પાસે હથિયાર તેમજ માણસો અને ખજાનો પણ છે-માટે
કોઇને દુઃખમાં લાવી મૂકવો નહીં જોઇયે.
જો મારી પાસે નહીં હોતે તો હું દરેક મારી સલ્તનતના-સરદારો
પાસેથી પૈસા મંગાવતે,
કે જેથી તું આ રૂમ દેશમાંથી પોતાની મુરાદ સાથે-ઈરાન દેશમાં પંદર
પોતાને રહંકાણે જઈ પુગતે.

આ મુલકમાં તું રહીશ થઈ ના રહેતો-કારણકે ફરતાં આસ્માનનાં
કામે એવાંજ હોય છે,

કે કબી તે પનાહ આપે છે તો કબી તે ઈઝા પુગાડે છે-કબી તે
તુકસાન કરે છે તો કબી તે ફાયદો કરે છે.

હવે હું હથિયાર, લશ્કર અને પૈસા-એકઠા કરું ત્યાં સુધી તું દિલ-
ગીર ના રહેતો."

પૈલો એલથી ખુસરૂની આગળ આવ્યો-અને કયસરના તમામ સખુનો
કહી સંબળાવ્યા.

કયસરનું ખુસરૂ ઉપર બીજું નામુ અને તેણે
મદદ કરવા માટે ના પાડવી અને ખુસરૂએ
તે નામાનો પાછો જવાબ લખવો.

પછી કયસરે પારકા લોકોથી પોતાની દરબાર ખાલી કીધી-અને
પોતાના સલાહકારો સાથે વિચાર કરવા બેઠો.

તેણે વડા વઝીરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે "આ ઈન્સાફ માગનાર પાદ-
શાહે-દુન્યાના બીજા પાદશાહોને છોડીને આપણીજ પનાહ પકડી છે,
માટે આપણે શું કયું કે જેથી તે પાછો કૌવતમંદ બને-અને આ
શર્મિંદગી અને ખરાબીમાંથી મોકળો થાય?"

ત્યારે કયસરને પૈલા રેહનુમા વઝીરે જવાબ દીધો-કે "પાકીઝહ
વિચારના ફીલસુફોમાંથી,

કેટલાક ચાલાક મનના શખ્સોને અત્રે બોલાવવા જોઇયે-કે જોએ આ
કામમાં આપણને સલાહ આપે."

આથી નામદાર કયસરે તેઓને બોલાવવા માટે કોઇને મોકલ્યો-તે પંદર
ફીલસુફોમાંથી ચાર જણ આવ્યા.

ત્યાં રૂમી બુન્યાદના જવાનો અને છુટ્ટાઓએ-આગળી વાતો બેયાન
કરવા માડી,

કે આ જેહાનથી સિફંદર ગુઝરી ગયો ત્યારથી આપણે-ઇરાનીઓથી
ઝખ્મી જીગરના રહ્યા છીયે.

અને તે પુષ્કળ લૂટ, લડાઈ અને અધડાથી-તેમજ વગર કારણે નિર્દોષ
ધોનાં લોહી રેડવાથી,

હાલમાં પાક ચઢદાને તેઓનાં એવાં ખૂરાં કરતુકના બદલા તરીકે
તેઓ આગળ ખૂરા વખત લાવી મેલ્યો છે.

માટે જ્યારે સાસાનીઓનું નસીબ એવી રીતે બરગશે બન્ધુ છે-
ત્યારે તારે તો તેઓ વચ્ચે ચૂપજ બેસવું જોઇયે.

કારણકે જો ખુસરૂ તે પાદશાહી તાજ-પાછું પોતાને હાથ કરશે અને
માહતાળ સુધી સર ઉઠાવશે,

તો તુરતજ તે રૂમ પાસે ખંડણી માગશે-અને આ તમામ ઝમીન
અને મુલક ખુદી નાખશે.

૫૮૩ ગરુ ઇન્ દરુખરુહ બા ખેરુહ યાહુ દારુ
સુખુનહાએ ઇશનેયાન્ બાહુ દારુ
અઝીશાન્ શુ બેશનીહ કયસરુ સખુન્
યકી દીગરુ અન્દીશહુ અકુગન્દ યુન્
સવારી ફેરેસ્તાહુ નઝદીકે શાહુ
યકી નામહુ બેન્વેસ્તો બેન્મુહ રાહુ
એ ગોઠૂતારે આન્ પીરે દાનન્દગાન્
સુખુનહાએ દીરીનહુ ખાનન્દગાન્
શુ આમહુ બનઝદીકે ખુસ્તવ સવારુ
બેગોઠૂત આન્ એ બેશનીહ અઝાન્ નામદારુ
હમાન્ નામહુ અઝ કયસરુ આબરુહ પીશ
સખુન્ રાન્દ બા ઊ એ અન્દાહહુ બીશ
શુ ખુસ્તવ બેરીહ આન્ દેલશ તન્ગુ શુહ
રોખાનશ એ અન્દીશહુ બી રન્ગુ શુહ
થુનીન દાહ પાસોખ કે ગરુ ઝીન્ સોખુન્
કે પીશ આમહુ અઝ રુઝગારે કોહુન્
હમી બરુ દેલ આન્ યાહુ બાયહુ ગેરેકૂત
હમહુ રન્ગુ મા બાહુ બાયહુ ગેરેકૂત
નેગહુ કુન્ કુન્ તા નેયાગાને મા
ગુઝીદહુ જહાનદારો પાકાને મા
બબીદાહુ કર્દન્દ જન્ગુ અરુ બદાહુ
નેગરુ તા એ પીરાન્ કે દારહુ બયાહુ
સઝહુ ગરુ બેપુર્સી એ દાનાએ રુમ
કે ઇન્ બહુ એ ઝાઘ આમદસ્તે અરુ એ ખૂમ
૫૮૪ કે હરુ કંસ કે દરુ રુમ શુહ સરુકરાઝ
હમી ઝાફરીનન્દહુ શુહ બી નેયાઝ
નેયાગાને મા નામદારાન્ ખુદન્દ
બદહુરુ અન્દરુન્ કામગારાન્ ખુદન્દ
નબદસ્તન્દ અઝ કંસી સરુકરી
બતીઝીએ તુન્દીએ બીદાનરી
કુન્દુન્ ઇન્ સુખુનહા નેયારહુ બહા
કે બાશહુ સરુ અન્દરુ દમે અમુદહા
યકી સુએ કયસરુ બરુ અઝ મન્ દોરુહ
બેગુયશ કે ગોઠૂતારે બી તારો પૂહ
ખુઝોગાન્ નેયારન્દ પીશે ખરહુ
બફર્તમ હરુ નીકો બહુ ખુઝરહુ
વઝીન્ પસ ન આરામ બૂયમ ન ખાખ
મગરુ બરુ કશમ દામન્ અઝ તીરહુ આખ
શુ રુમી નેયાબીમ ફયાહુ રસ
બનઝદીકે ખાકાન્ ફેરેસ્તીમ કંસ
સખુન્ હરુએ ગોઠૂતમ હમહુ ખીરહુ બૂહ
કે આબે રવાન્ અઝ યુનહુ તીરહુ બૂહ
ફેરેસ્તાદગાનમ શુ આયન્દ બાઝ
બદીન્ શારુસાન્ મન્ ન માનમ દરાઝ
૫૮૫ બધરાનેયાન્ ગોઠૂત ફર્માન્ કનીહ
હેલે ખીશરા ઝીન્ સખુન્ મરુકનીહ
કે યઝદાને પીરુઝગરુ યારે માસ્ત
જવાનમર્દીએ મરુદમી કારે માસ્ત
ગેરેકૂત આન્ સખુન્ બરુ હેલે ખીશ ખારુ
ફેરેસ્તાહુ નામહુ બદસ્તે તોખારુ

એ આ વાત અકલને અનુસરતી લાગે તો તે ધ્યાનમાં લઇને-ઈરાની-
ઓના કહેવાની ફરકાર રાખતો ના.”
જ્યારે કયસરે તેઓની એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે બીજેજ
વિચાર કીધો.

તેણે ખુસર નઝદીક એક સવાર મોકલ્યો-અને એક નાચુ લખી સઘળી
રીત દર્શાવી.

તેણે પેલા યુદ્ધા બાલુકારો અને આગળા વખતની વાતો કહેનારાઓના
કલાથી મદદ ના પાડી.

જ્યારે ખુસરની નઝદીક પેલો સવાર આવ્યો-ત્યારે તે નામદારથી એ
કાંઈ સાંભળ્યું હતું તે કહ્યું,
તેમજ કયસરનું નાચુ તેની નઝદીક ધર્યું-અને તેની સાથે ધણીક
વાતો કીધી.

જ્યારે ખુસરએ તે બેયું ત્યારે તેનું દિલ દિલગીર થયું-અને ફિક્કથી
તેનો ચેહરો ફિક્કો પડી ગયો.

તેણે એવો જવાબ આપ્યો કે “આ સઘળી વાતો-એ આગળા ઝમા-
નામાં બની ગઈ છે,

તે બે યાદ કરવા બેરથે-તો આપણી સઘળી મેહનત બરબાદ જશે.

હવે વિચાર કર કે અમારા વડવાઓએ, નેક પાદશાહોએ અને
અમારા ધર્મી માણસોએ,

ખોટી રીતે કે ખરી રીતે લડાઇ કીધી છે-તારા ધરડાઓને પૂછી એ
કે તેઓમાંનો કોણ એ સઘળી વાતો યાદ રાખે છે?

તને ધટારત છે કે તું રૂમના દાનાઓને પૂછી બેય-કે બેબીની તું
વાત કરે છે, તે કાગડાએ કીધી છે કે ધૂવડને હાથે થઈ છે?

કે એ કોઈ શખ્સ રૂમમાં રાજગાદી ઉપર આવ્યો છે-તે પાછળથી
ખોદાતાલાથી બેપરવા થયો છે?

મારા નેયાગાનો તો નામદારો હતો-અને દુન્યાની અંદર મુરાદ
પામેલા હતો.

તેઓ કોઈની પણ મગરૂરી, તુન્દી, અહંકારી અને નાદાની સાંખી
શકતા નહીં હતા.

પણ હાલ કે જે વખતે અઝહાનનાં મોઢાંમાં માથું પડેલું હોય છે,
તે વખતે એ વાતોની કીમત થતી નથી.

મટિ તું મારી તરફથી કયસર આગળ દુઆ લઈ જ-અને તેને કહે
કે આવી સંબંધ વગરની વાતો,

ખુઝોર્ગ લોકો પોતાનાં ડહાપણ આગળ લાવતાજ નથી-રોવટો તો
લણ કે ભૂલું એ સઘળું વીતીજ જાય છે.

હવે તો જ્યાં સુધી હું આ આકૃતમાંથી બાહર પડીશ નહીં ત્યાં
સુધી આરામ કે આસાયેશ લઈશ નહીં.

અગરએ રૂમી લોકો અમારા દાદાબાહુ નહીં બનશે-તો ખાકાનની
નઝદીક કોઇને મદદ માટે મોકલી આપીશ.

મેં જે વાતો તને કહેવાંડી હતી તે સઘળી ફાકટજ હતી-કારણકે
વહેતું પાણી તેનાં મૂળમાંથીજ ગન્દ હતું.

હવે તો જ્યારે મારા કાસેદો તારે ત્યાંથી પાછા ફરશે-ત્યારે હું આ
રોહરમાં બહો વખત થોભીશ નહીં.”

પછી તેણે ઈરાનીઓને કહ્યું કે “તમે મારા હુકમ બાજુ લાવો-અને
આ વાતથી તમારાં દિલને તોડી ના નાખો.

ફતેહમંદ સાહેબ આપણો મદદગાર છે-બહાદુરી અને ઇન્સાનિયત-
પણ એજ આપણો પેશો છે.”

હવે એ બાબતની તેણે કશી પરવા કીધી નહીં-અને પેહલવાન
તોખાર પાસે એક બીજું નાચુ મોકલ્યું.

બરીનગુનહ બર નામએ ખુદ નેવેત
નેયામદશ યાદ અચ દરે ખૂબી એવેત

પાદશાહે પોતેજ તે નામુ એવી રીતનું લખ્યું-કે સારાં માઠાંની કાંઈ
પણ દરકાર કીધીજ નહીં.

નામએ દીગર અર્થ કયસર
અખુસર દર બારએ યારી
કર્દનું બહી.

કયસર તરફનું ખુસર ઉપર તેને મદદ
કરવાના માટેનું બીજું નામુ.

બેયામદ એ નજીકે ખુસર તોખાર
ચુનીન તા દરે કયસરે નામદાર
ચુ કયસર નેગહ કહે નામહ બેખાન્દ
એ હરગુનહ અન્દીશહ દર દેલ બેરાન્દ
વજાન પસ બદરેતરે પુર માયહ ગોફત
કે ઇન્ રાજહા બાઝ બય અચ નેહોફત
રદાનરાઓ કુન્દાવરાનરા બેખાન્
એ કારે ગુજરાતહ ફેરાવાન બેરાન્
નેગહ કુન કે ખુસર બહીન કાઝાર
શવહ શાહ અગર પીચહ અચ રૂગાર
ગર અચદુન કે ગૂધહ પીરૂચ નીરત
વજીન પસ વરા નીચ નવરૂચ નીરત
બેમાનીમ તા સુએ ખાકાન શવહ
ચુ બીમાર શુદ સુએ દર્માન શવહ
વર અચદુન કે પીરૂચગર બાશહ બય
બાશહી બસાને પેદર બાશહ બય
હમાન બેહ કચ ઇદર શવહ બા સેપાહ
મગર કીનહ દર દેલ નગીરહ નેગહ
ચુ બેશનીહ દરેતરે દાના સોખુન
બેફરૂદ તા ઝીચહાએ કોહુન
બેબાદન્દ મદાને અખતર શેનાસ
સખુન રાન્દ તા માન્દ અચ શખ સે પાસ
સરન્જામ મદે સેતારહ શુમર
બકયસર ચુનીન ગોફત કય નામવર
નેગહ કર્દમ ઇન્ ઝીચહાએ કોહુન
કચ અખતર ફેલાતુન ફેગન્દહરત છુન
ન બસ દીર શાહી અખુસર રસહ
એ શાહનશહી ગર્દેશી નવ રસહ
બહીનગુનહ બર સાલ તા સીઓ હરત
બર ગર્દે તીરહ નેયારહ ગુજરાત
ચુ બેશનીહ કયસર બદરેતર ગોફત
કે બીરૂન શુદ ઇન્ રાએ બે અચ નેહોફત
એ ચૂધમે બેરા એ પાસોખ હેદીમ
ચહી તા બેરાન કેફત મરહમ નેહીમ
ગેરાનમાયહ દરેતર ગોફત ઇન્ સખુન
કે અચ આસમાન અખતર અફગન્દ છુન
અમદીઓ દાનેશ નબહીશત કસ
જહાનદારે દાના તોરા ચાર બસ

હવે તોખાર ખુસરની નજીકથી નીકળેલો નામદાર કયસરની દરબાર
સૂધી આવી લાગ્યો.

ન્યારે કયસરે તે નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તરેહતરેહના વિચારો તેનાં મનમાં
આવવા લાગ્યા.

“પછી તેણે પોતાના મોજલાદાર વઝીરને કહ્યું-કે “હવે આ સધળા
જૂપા ભેટો ખુશ કરવા બેઠયે.

સરદારો અને પેહલવાનોને બોલાવી મંગાવ-અને બનેલા બનાવોને
સધળો ખુલાસો કર.

તપાસ કર કે ખુસર આ લઠાઈમાં-ફતેહ મેળવશે કે તેનાં નસીબને
ઝારે તે હારી જશે.

અગરબે તમે લોકો એમ કહો કે તેનાં નસીબમાં ફતેહ નથી-અને
હવે પછી તેને માટે ખુશહાલી ભર્યો દિવસ છેજ નહીં,

તો આપણે તે ખાકાનની નજીક બય ત્યાં સૂધી થેલી જઇયે- પદ ૬
ન્યારે તે આઝારી પડ્યો છે ત્યારે ઇલાજ તો કરશેજ.

પણ બે એવું જણાય કે તે ફતેહમંદ બનશે-અને તે પોતાના બાપની
માફક પાદશાહી કરશે,

તો આપણી પાસેથી લરકર લઈ બય તેજ બેહતર છે-કે જેથી તે
પોતાના મનમાં કીનો નહીં રાખશે.”

ન્યારે દાના વઝીરે એવી વાત સાંભળી-ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી
બૂતા પંચગો,

ગુબ્દમી લોકો લઇને આવ્યા-અને આખી રાત સૂધી મસ્લહત ચલાવી.

રોવટે ગુબ્દમીએ-કયસરને એ પ્રમાણે કહ્યું કે “ઓ નામદાર !

મેં આ બૂતા પંચગો જે અફલાવન (Plato)એ સેતારાઓની ચાલ
ઉપરથી બનાવ્યાં છે, તે તપાસી બેચાં.

શેડાજ વખત પછી ખુસરને પાદશાહી મળશે-અને ઈરાની રોહન્શાહત
પાછી નવેસરથી પોતાની ચાલ લેશે.

અને એ પ્રમાણે આઝીસ વર્ષ સૂધી-તેની ઉપર સીઆહ ધૂળ પસાર
થઈ શકશે નહીં.”

ન્યારે કયસરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે વઝીરને કહ્યું-કે “તેનો આ બેહ
હવે ખુલ્લો થયો છે.

માટે આપણે શું કહીએ હવે તેને શું જવાબ દઇયે-કે જેથી તેને પદ ૭
લાગેલા ફટકાનો ઇલાજ કર્યો ?”

જેથી બુન્દાદનો વઝીર બોલ્યો કે “આરમાનની ગર્દેશથી જે વાત
કે નસીબમાં લખાઈ છે,

તે કોઈબી બહાદુરી કે અકલથી દૂર કરી શકતો નથી-સમજી જણ
નારો બોદાતાલા તારો મદદગાર હોએ !

થુ ખુબ વ સુએ મર્જે ખાકાન્ શવહ
 વજૂ યાર ગીરહ તન્ આસાન્ શવહ
 થુ લશકર એ જાએ દેગર સાજહ ઊય
 એ કીને તો હરગેચ નપદાજહ ઊય
 નેગહ કુન્ તો અકુનૂન્ કે દાના તરી
 બહીન્ આરજૂ બરૂ તવાના તરી
 થુનીન્ ગોકૂત કયસર કે અકુનૂન્ સેપાહ
 ફેરેસ્તીમ નાચાર નચ્દીકે શાહ
 સખુન્ અન્દ સન્થ હમાન્ બેહ કે ગન્જ
 કુનમ ખાર તા દૂર માનમ એ રન્જ
 હમાનગહ યકી નામહ બેન્વેશત જૂહ
 બરાન આકરીન્ આકરીન્ બરૂ ફેજહ
 કે બા મુબેદે નીકુદેલ પાકુરાય
 જહીમ અચ બહો નીક હરૂબૂનહ રાય
 એ હરૂબૂનહ દારેતાનહા જહીમ
 બદાન્ રાએ પીશીનહ બાચ આમદીમ
 કુનૂન્ રાએ ગોકૂતારહા શુહ બખુન્
 કુશાયમ દરે ગન્જહાએ કોહુન્
 બકોસ્તન્ટેનીયહ ફોજૂન્ ઝીન્ સેપાહ
 નદારમ કે દારન્દ કેશવર નેગાહ
 સુખુનહા એ હરૂબૂનહ આરાસ્તીમ
 એ હરૂ કેશવરી લશકરી ખાસ્તીમ
 ચકાયક થુ આયન્દ હમ દરૂ જમાન્
 ફેરેસ્તીમ નચ્દે શુમા બીગમાન્
 હમહ મૂલેરી રાય અન્દાન્ જદન્
 બહીન્ નીશતર કામે શીશાન્ જદન્
 અજાન્ ખુહ કે કેદારહાએ કોહુન્
 હમી યાહ કરૂહ આન્ કે દાનહ સોખુન્
 બહગામે શાપૂર શાહ અરૂશીર
 હેલે મર્દે બરૂના શુહ અચ રન્જ પીર
 એ બસ ધારેતો કોશતનો તાખતન્
 બબીદાહ બરૂ કીનહા સાખતન્
 થુ જૂ ખુજરી હોરુજો કય કોબાહ
 કે અચ દાદે ચચદાન્ નકદેન્દ યાહ
 ૫૮૯ અઝીન્ મર્જે મા સીઓ નોહ શારસાન્
 અચ ધરાનેયાન્ શુહ હમહ ખારસાન્
 એ ખૂને સરાન્ દશ્ત શુહ આખગીર
 ઝનો ફૂંકાન્ શાન્ બેબોર્દન્ અસીર
 અગર મર્દે રૂમી બહેલ કીન્ ગેરેકૂત
 નખાયહ કે આયહ તોરા ઈન્ રોગેકૂત
 ખુહ આઝોર્દની નીસ્ત દરૂ હીને મા
 મખાદા બહી કદન્ આધને મા
 નદીદીમ ચીઝી બેહ અચ રાસ્તી
 હમાન્ દૂરી અચ કબજીઓ કાસ્તી
 સેતમહીદગાન્ રા હમી ખાન્દીમ
 વઝીન્ દરૂ ફેરાવાન્ સખુન્ રાન્દીમ
 બઅકૂસૂન્ હેલે મરૂદમાન્ પાકૂ શુહ
 કે જહરે ગઝાયન્દહ તયારૂ શુહ
 બહીન્ બરૂ નેહાદમ કઝીન્ દરૂ સોખુન્
 નચૂયહ કસ અચ રૂચગારે કોહુન્

ન્યારે ખુસર ખાકાનના મુલક તરફ જશે-ત્યારે તે તેની પાસથી મહદ
 મેળવશે અને સુખી થશે.

ન્યારે તે ભુદેજ કેકાણેથી લશ્કર તૈયાર કરી લાવશે-ત્યારે તારી ઉપર
 કીનો લીધા વગર તે કદીબી ચૂકશે નહીં.

હવે તું જ નેગાહ પુગાડ કારણકે તું વધુ દાના છે-અને એ વાત
 ઉપર તું વધુ શક્તિમાન છે”

કયસર બોલ્યો કે “હવે તો લાચારીએ પાદશાહની નજદીક લશ્કર
 મોકલીશું”.

તું એમ કેટલીક વાતો કયાં કરશે? બેહતર માર્ગ એજ છે કે ખજાનો-
 વેરી નાખું કે જેથી આકૃતથી બચી બહા.”

તેજ વખત રોતાબ એક નામુ લખાવ્યું-અને તેમાં દુઆ ઉપર
 દુઆનો વધારો કરાવી લખાવ્યું;

કે “પાક વિચારના નેકદિલ વઝીરો સાથ-તેઓએ દરેક રીતનો સારો
 માઠો વિચાર ચલાવ્યો છે.

અને દરેક રીતની વાતો કરી-આગળા વિચારોથી પાછા કયાં છિયે.

અને હવે વાદવિવાદ અને વિચાર સધળા પુરા થયા છે-અને હું મારા
 બરી રાખેલા ખજાનાનો દરવાજો ખુલ્લો કરવા માગું છું”.

હાલ હું કોન્સ્ટન્ટિનોપલમાં તે મુલકની નેગેહબાની કરે તે કરતાં વધુ
 લશ્કર ધરાવતો નથી.

તેથી અમેએ દરેક રીતની ગોઠવણી કીધી છે-અને મુલકે મુલકથી
 લશ્કર મંગાવ્યું છે.

જેવું એ સધળું લશ્કર આવી જશે કે તેવું તુરતજ કરો! પણ વિચાર
 કયાં વગર તમે તરફ રવાના કરીશું”.

આટલી બધી ઢીલ અને વિચાર કરવાનું કારણ-અને સિંહોનાં મોંમાં
 નશ્તર ભોકવાનું કારણ,

એજ હતું કે તવારીખ બખુનારાઓ સધળાં આગળાં કામે યાદ
 કરવા લાગ્યા હતા.

પાદશાહ અર્દેશીરના શાપૂરના વખતમાં-રૂમના મુલકના જવાન માણ-
 રોનાં દિલ દુઃખથી ધરડાં યઈ ગયાં હતાં.

પુષ્કળ લટકાટથી, કાપાકાપીથી, હમ્લાઓ કરવાથી અને હુદમાત
 બરી રીતે કીનો લેવાથી રંજદા થયાં હતાં

ને તું ત્યાંથી આગળ ચાલે તો હોરમઝ અને પાદશાહ કોબાહ-કે
 જેઓએ ખોદાના ઈન્સાફનો કરો વિચાર નહીં કીધો હતો તેઓના વખતમાં.

આ અમારા મુલકમાંનાં ઓગણચાળીસ શેહરો-સધળાં ઈરાનીઓથી
 વચરાન થયાં હતાં.

સરદારોનાં લોહીથી સધળું મયદાન તળાવ બન્યું હતું-તેઓ સધળાં
 ગેરાં છોડાને કચદ કરી લઈ ગયા હતા.

એવી વાતોથી ને રૂમીઓનાં દિલમાં કીનો જડ ધાલી બેઠો હોય-તો
 તારે અજબ થવું નહીં ભેધયે.

અમારાં ધર્મમાં તો દુઃખ દેવું સુદલ બચત નથી-અમારી રીતભાત
 ખૂરાઈ કરવાની બને એવું કદીબી ના બનતું!

અમેએ સચ્ચાઈ એખતયાર કરવા કરતાં તેમજ ભૂઠાણાં અને અપ્રમા-
 લિકપણાંથી દૂર રહેવા કરતાં વધુ સારી ચીઝ બીજી કોઇ ભેઈજ નથી.

તે વખતના હુદમ ખમેલા શખ્સોને અમેને બોલાવવા પડ્યા-અને
 એ બાબતમાં ધણીક વાતો ચલવવી પડી.

તાલમેલથી તેઓનાં દિલ કીનાથી ખાલી કીધાં-કે જેમ કરી તે તુક-
 સાનકારક ઝેહરને તયારૂં બનાવ્યું.

અને એવું કેરવ્યું કે આગળા વખતની એ બાબતની વાતો કોઇયે
 પણ કરવી નહીં.

અચીઝી કે ચૂઈ તો ફર્માન્ કુનીમ
રવાનહા બપયમાન્ મેરઉમાન્ કુનીમ
શુમારા ઝમાન્ દાહ બાયહ હમાન્
કે બર મા નખાશહ કસી બહમમાન્
બેચૂઈ કે તા મન્ યુવમ શહૂર્યાર
નગીરમ સુનીમ રન્જહા સુસ્તો ખાર
નખાહમ મન્ અચ ફર્મેયાન્ બામ્ નીચ
નબેદુસમ ઈન્ રન્જહારા બચીચ
બહીન્ ખારચ નીચ બીશી કુનીહ
બેસાઝીહ બા માઓ ખીશી કુનીહ
શુમારા હરાનગહ કે કારી યુવહ
વગર ના સઝા કારજારી યુવહ
હમહ ફસ્તદારે બેરાદર શવીમ
યુવહ નીચ ગહ ગહ કે બરતર શવીમ
શુ મર્દીહ અઝીન્ શહૂરહા બીનેયાચ
બહેલ તા હમાન્ કીનહ બાયહ ફરાચ
એ તૂરે એ સદમ અન્દર બાયહ સોખન્
વઝાન્ બીહુલહ રૂચગારે કોહુન્
ચકી અહૂહ બાહમ કુનૂન્ ઉસ્તુવાર
સઝાવાર મોહુરી બરૂ યાહગાર
કે મા ઝીન્ પસ અચ કીને ઈરજ સોખુન્
નરાનીમ ઝાન્ રૂચગારે કોહુન્
વઝાન્ પસ ચકી બાશહ ઈરાનો રૂમ
બુદાઈ નબૂઈમ અઝાન્ મર્જો બૂમ
પસે પર્દએ મા ચકી હોખતરસ્ત
કે અચ મેહુતરાન્ દરૂબરે મેહુતરસ્ત
બેખાહી તો બર પાકીએ દીને મા
યુનાન્ ચૂન્ યુવહ શહો આઇને મા
બદાન્ તા શુ ફર્જહે કયસર નેજાહ
યુવહ કીને ઈરજ નેચારહ બયાહ
એ આશુ વચ જન્મ રૂએ ઝમીન્
બેયાસાયદો શહુ બૂચહ બહીન્
કુનૂન્ ગર બચશમે ખેરહ બેગરી
મરીનરા બેચ અચ રાસ્તી નરમરી
બેમાનહ એ પયવન્હ પયમાને મા
એ ચરદાન્ સુનીનસ્ત ફર્માને મા
એ હન્ગામે પીરૂચ તા ખુશવાચ
હમાના કે યુગજસ્ત રૂઝી દરાચ
કે સરહા બેદાદન્હ હરૂફ બબાહ
જહાનદાર પયમાન્ રોકન્ કસ મબાહ
મસીહે પયખર સુનીન્ કરૂહ યાહ
કે પીચહ ખેરહ ચૂન્ બેપીચી એ દાહ
બસી ચારહ કરૂહ અન્દર ખુશવાચ
કે પીરૂચરા સર નેચાયહ બકાચ
શુ પીરૂચ બા ઊ દુરેશતી નચૂહ
નહીહ અન્દર આન્ જન્મ બેચ તીરહ ફૂહ
શુહ આન્ લશકશે તખ્તે શાહી બબાહ
શુ પીચીહહ શુહ શાહુરા સર એ દાહ
તો બનાઈઓ નારસીહહ બકાર
શુ ખાહી કે ચાબી બર અચ રૂચમાર

હવે તું જેબી કાંઈ કહેશે તે તારો હોકમ માનીશું-અને વચન તરીકે
અમારા જીવ પણ ગિરવી મૂકીશું.

હવે તમેએ પણ તેવીજ રીતનો કાલકરાર કરવો બેઠયે-કે હવે પછી
કાંઈ પણ સપ્સ અમે લોકો ઉપર બદલુમાન નહીં બને.

તું કાલકરાર કરે કે 'જ્યાં સુધી હું' પાદશાહ તરીકે રહું-ત્યાં સુધી પદ
આ ભારી રંગને ભૂલી ભલું નહીં.

તેમજ ફર્મીઓ પાસેથી ખેરાજ પણ લઉં નહીં-અને આ મેહનતને
કાંઈ પણ ચીઝના બદલામાં વેચી નાખું નહીં.

આ મધળી માગણીઓ ઉપર પણ તમે વધારો કરો-અમે સાથે
દોસ્તી કરીને સગપણ પણ કરો.

તમેને જ્યારે પણ કશું કામ આવી પડે-અથવા કાંઈ અણુધટી
લડાઈ આવી લાગે,

ત્યારે આપણે સઘળા દોસ્તો અને ભાઈઓ તરીકે બની જઈએ-બલકે
કાંઈ કાંઈ વખત તેથી પણ વધુ બન્યે.

જ્યારે તમે આ મુલકમાંથી બેનેયાચ થઇને પાછા ફરો-અને ભૂનો
કીનો પાછો તમારાં દિલમાં તાજો થાય,

તર અને સદમની તેમજ પેલા આગળા બેહુલા ઝમાનાની વાતો
યાદ આવે,

તે મટિ હાલ હું તારી પાસે એક પાડું કરારનામું કરાવી લેવા માગું
છું-તેમજ તેની ઉપર યાહગાર રહે તેવી સહી સાંપ માગું છું,

કે 'હવે પછી આગળા વખતના એરચના કીના બાબત અમે કાંઈ
પણ વાત કરીશું નહીં.'

તો ત્યાર પછી ઈરાન અને રૂમ એકજ થઈ જશે-એ બન્ને મુલકોને
આપણે જુદા ગણીશું નહીં.

મારા ઝનાનખાનામાં એક બેટી છે-કે જે સરદારાના સરદારનેજ પદ
લાયકની છે,

તેણીને માટે તું અમારી દીનની પવિત્રાઈ પ્રમાણે જેમ અમારી રાહ
રીતી છે, તેમ માગણી કરે,

જેથી કરીને તારે ત્યાં જ્યારે કયસરની અહલાદતુ ફર્જહ-થશે ત્યારે
એરચનો કીનો વીસરાઈ જશે.

પછી ફુન્યાના લોકો કીતના અને લડાઈથી-આસાયેશ મેળવી દીન
ધર્મના માર્ગે ઉપર લાગશે.

હવે બે તું અકલની નજરે એ વાતને બેરો-તો એ સઘળાને સમ્ચાઈ
સિવાય કશું ગણશે નહીં.

આપણી સાથના સગપણથી આપણું વચન કાયમ રહેશે-ખોદાતાલા
તરફથી પણ આપણું આ ફર્માન એવીજ રીતનું મળ્યું છે.

પીરૂચ અને ખુશનવાઝના ઝમાના પછી-લામ્બો વખત વીતી ગયો છે.

કે એ બન્ને જણા ફોકટના માર્યા ગયા-કાંઈ પણ પાદશાહ વચન
તોડનારો બનતોજ ના.

અમારા પયગમ્બર ઇસાએ એવું કહ્યું છે-કે 'જ્યારે તું ઇન્સાફથી
ફરો ત્યારે તારી અકલ પણ ફરી જશે.'

ખુશનવાઝે ધણીએ વેતરણ કીધી-કે પીરૂચનાં સરને કાંઈ અલવાર
નહીં આવે.

પણ જ્યારે પીરૂચે તેની સાથ સખ્તાઈજ વાપરી-ત્યારે તેણે તે લડા પહર
ઇમાં સીઆહ ધૂમાડા સિવાય કાંઈ બીજું બેચું નહીં.

જ્યારે તે પાદશાહનું સર ઇન્સાફથી ફર્યું-ત્યારે તેનું લશકર અને
પાદશાહી તખ્ત બરબાદ થયાં.

તું જવાન છે અને તને ફુન્યાનો અનુભવ નથી-માટે બે તું ચાહતો
હોય કે ઝમાનાથી કળ મેળવે,

મકુન્ ચારીએ મહે પયમાન્ રોકન્
 કે પયમાન્ રોકન્ ખાકુ દારદ કંકન્
 બરાન્ શાહુ નકીન્ કુનહ તાને ખાહુ
 કે પયમાન્ રોકન્ ખાશદો કીનહુખાહુ
 કુનૂન્ નામએ મન્ સરાસરુ બખાન્
 ગરુ અન્ગુશ્ત્રહા ચારુ દારી બખાન્
 સુખુનહા નેગહુદારો પાસોખ નવીસ
 હમહુ ખૂબી અન્દીશો ફરશખ નવીસ
 નખાહમ કે ઇન્ રાઝ દાનહ દબીરુ
 તો ખાશી નવીસદહો ચાહગીરુ
 સુ ખર ખાનમ ઇન્ પાસોખે નામહુરા
 બેબીનમ દેલે મહે ખુદકામહુરા
 હમાનગહુ રસેલીહો સેપાહો ફેરમ
 ફેરેસ્તીમ તા દેલ નદારી બધમ
 હરાન્ ઠસ કે બરુ તુ ગેરામી તરસ્ત
 વગરુ નચદે તુ નીચ નામી તરસ્ત
 અબા આન્ કે ચુ કીનહુદારી બદેલ
 બમદી એ દેલ કીનહા બરુ ગુસેલ
 ગુનાહશ બચસદાને દાર-દહુ બખશ
 મકુન્ રૂચ બરુ દુશમનો ફસ્ત પખશ
 સુ ખાહી કે દારદત પીરુચ બખત
 જહાનદારુ બા લશકરો તાને તખત
 એ ચીએ કસાન્ દસ્ત ફતાહુ કુન્
 રવાનરા સુએ રાસ્તી રાહુ કુન્
 નવાજનએ મરુદમે ખીશ ખાશ
 નેગહુબાને ફરાનહુ દર્વીશ ખાશ
 સુ બખશનહુ ખાશીઓ ફર્યાહ રસ
 નેયાહહ બતાને બતખતે તો ઠસ
 એ શાહાન્ હરાન્ ઠસ કે બીદારુ બૂહ
 જહાનરા એ દુશમન નેગહુદારુ બૂહ
 એ દુશમન નદીદ-હ હરગેચ બદી
 બેચકુચુદ શાન્ ફરરએ ઇજદી
 ખુગેરુખાન્ કે ખાહનહ પચવનહરા
 તને ખીશ યા પાકુ ફર્જનહરા
 કુનૂન્ મા ચકાયકુ તોરા ખાસ્તીમ
 બખાનરા બખન્દત બેચારાસ્તીમ
 સુ અનવાને આન્ નામહુ બરુ ગશત ખુશકુ
 બરુ બરુ નેહાદનહ મોહુરી એ ખુશકુ
 સુ આન્ નામહુ નચદીકે ખુસવ રસીહ
 એ પચવસ્તન્ આગાહીએ નવ રસીહ
 બધરાનેયાન્ ગોકૂત કેમરુચ મેહુરુ
 દેગરુ ગૂનહુ ગર્દહ હમી બરુ સેપેહુરુ
 એ કચસરુ ચકી નામહુ આમહ બલનહ
 સખુન્ ગોકૂતનશ સરુબસરુ સૂદમનહ
 હમી રાહુ બૂચહ કે હીરીનહુ કીન્
 બેખુરુદ એ રૂમો એ ધરાન્ અમીન્
 સુનીન્ યાકૂત પાસોખ એ ધરાનેયાન્
 કે હરગહ કે બરુખાસ્ત કીન્ અચ મેયાન્
 નબૂચહ ઠસ અચ મેહુતરાન્ તાને શાહુ
 નમાનહ તેહી દસ્ત અન્દાન્ સેપાહુ

તો વચન તોડનાર શખ્સની દોસ્તી ના કરતો-કારણકે વચન તોડનારને ખાકુનું કંકન મળે છે.
 તાજ અને તખત તે પાદશાહ ઉપર લખનત નામે છે-કે જે વચન તોડનારો અને કીનો લેનારો હોય છે.
 હવે જે તું સુખ ભોગવવા માગતો હોય, તો આ માફ નામ પહેલેથી છેલ્લે સૂધી બરાબર વાંચને.
 મેં લખ્યું છે તે ધ્યાનમાં રાખને અને બહુ વિચારીને મુબારક જવાબ લખને.
 હું નથી ચાહતો કે એ વાત તારા મુન્શી પણ જાણે-મટિ તુંજ આ નામ વાંચનારો અને તેનો જવાબ લખનારો થને.
 જ્યારે હું આ નામાનો જવાબ વાંચીશ-અને તું આપએખતચાર પાદશાહના વિચાર નેધરા,
 ત્યારે તેજ વખત હથિયાર, લશ્કર અને પૈસા-મોકલી આપીશ કે જેથી તું વધુવાર ગમગીન નહીં રહે.
 જે કોઇ શખ્સ કે તને ધણો વહાલો હોય-અથવા તારી નઝરમાં તે ધણો નામદાર હોય,
 તેની સાથ જે તું તારાં દિલમાં કીનો ધરાવતો હોય-તો તું મોહુ મન કરી તે કીનો તારાં દિલમાંથી દૂર કરને.
 તેનીથી થયેલો ગુનાહ જેહાનની સંભાળ રાખનાર ખોદાતાલાને સોંપી દેને-તારા દુશ્મનનો કે દોસ્તનો દહાડો કડવો ના બનાવતો.
 જે તું ચાહતો હોય કે તારું નસીબ તને ફતેહમંદી ભરેલો તેમજ લશ્કર, તાજ અને તખત સાથનો પાદશાહ બનાવેલો રાખે,
 તો કોઈ પારકાની ચીજ ઉપર હાથ ના નાખતો-અને તારા આત્માને સ્વચ્છાઈ તરફજ ચલાવને.
 પોતાના માણસો ઉપર નવાઝેશ કરને-અને મેહનત કરી પેટ ભરનારા દર્વીશનો નેગહબાન થને.
 જ્યારે તું બક્ષેશ કરનારો અને ફર્યાદ પહોંચનારો પાદશાહ થશે-ત્યારે તારાં તાજ અને તખતને કોઇ હાથ લગાડશેજ નહીં.
 આગળ પાદશાહોમાંથી જે કોઇ કે હુશ્યાર હતા-અને દેશને દુશ્મન લોકોથી સંભાળનારા હતા,
 તેઓએ દુશ્મનથી કડી પણ બદી નેઈ નહીં હતી-અને ખોદાઇ બળ કાટનો તેઓએ વધારોજ કર્યો હતો.
 મોટાં માણસો યાતો પોતાની અથવા પોતાનાં પાક ફર્જદોની સગાઇ કરવા માગે છે.
 હું હવે મારાં ફર્જ સાથ તારી સગાઈ કરવા માગું છું-અને મારી અબાનને તને નસીહત કરવા માટે આરાસ્તા કીધી છે.”
 જ્યારે તે નામાતું સરનામુ સૂકાઇ રહ્યું-ત્યારે તેની ઉપર કરતુરીની મોહર કરવામાં આવી.
 જ્યારે તે નામુ ખુસરૂની નઝરીક પહોંચ્યું-ત્યારે તે નામુ મળવાથી તેને નવી ખબર મળી.
 તેણે ઈરાનીઓને કહ્યું કે “આને આસ્માન ઉપર આકૃતાબ કાંઇ જીવીજ રીતે ફેરે છે.
 કચસર તરફથી એક મહાભારત નામુ આવ્યું છે-તેની લખેલી સઘળી વાતો ફાયદા ભરેલી છે.
 તે એજ ખાહેશ રાખે છે કે રૂમ અને ઇરાન વચ્ચેનો આગળો કીનો દૂર કરી નાખે.”
 ત્યારે ઇરાનીઓ તરફથી તેને એવો જવાબ મળ્યો-કે “જ્યારે બન્ને વચ્ચેથી કીનો કઠીજ જશે,
 ત્યારે સરદારો વચ્ચેથી કોઇ પણ પાદશાહતું તાજ તલખ કરશે નહીં-અને આટલું બધું લશ્કર ખાલી હાથે રહેશે નહીં.

મરીનું શસ્ત્ર મર્દન બહુમાએ તુ
નવીસન બરૂ તાજકા નામે તુ

અગરને આવી સમાધાની તારા વખતમાં બનવા પામશે-તો આ
તાને ઉપર તારજ નામ યાદગારી તરીકે લખાયો."

પાસોએ નામએ કયસર અજ
પ્રસન્ન બા પયમાન.

પ્રસન્નએ પેતાનાં વચન સાથેના કયસરનાં
નામાનો જવાબ લખવો.

શુ ઈશાન બદીનગુનહુ દીદન રાય
એપદાપ્ત પ્રસન્ન એ બીગાનહુ જાય
દવાતો કલમ ખાસ્તો ચીની હરીર
એકરુમહ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
યકી નામહુ એન્વેશત બરૂ પહુલવી
બરૂ આઇને શાહાન ખતે પ્રસન્નવી
કે પેરુરોફત પ્રસન્ન એ યજ્ઞદાને પાક
એ મર્દનહુ ખુરશીદો અરુમનહુ પાક
કે તા મન ખુવમ શાહુ દરૂ પીશગાહુ
મરા બાશહુ ઈશનો ગન્જો સેપાહુ
નખાહમ એ દારુદગાન બાએ રૂમ
ન લશકર ફેરેસ્તમ બદાન મર્જો ખૂમ
હરાન શારુસાની કઝાન મરૂઝ ખૂદ
વગર ચન્દ બી કારો બી અરૂઝ ખૂદ
બકયસર સેપારમ હમહુ યકબયક
અઝીન પસ નેવેશતહુ ફેરેસ્તીમે ચક
હમાન નીચ દોખતર કઝાન માદરસ્ત
કે પાકસ્તો પયવસ્તએ કયસરસ્ત
બહમદાસ્તાની અજ પાસ્તીમ
બદીન ખાસ્તાન દેલ બેયારાસ્તીમ
હરાન કસ કે દરૂ બારુગાહુ તો અન્દ
એ ઈશનો અન્દર પનાહે તો અન્દ
શુ ગોસ્તહુમે શાપૂરે ચુન અન્દેયાન
શુ ખરુદાદે બર્જીન એ તોખમે કેયાન
શુ લશકર ફેરેસ્તી બઈશાન સેપાર
ખેરહુ યાકુતહુ દોખતરે નામદાર
બખીશી ચુનાનમ કુતૂન બા તો મન
શુ અઝ પીશ ખૂદ આન ખુઝોરુ અન્જુમન
નુખોસ્તીન કયૂમરુસ પસ જન્મશીદ
કંજ ખૂદ ગીતી બખીમે ઉમીદ
દેગરૂ આન કે ખૂદન્દ ફરૂશખ એન્જાહ
કે અઝ આતખીનો ફરીદન બેજાહ
બરીન હમ નેશાન તા કોબાદે ખુઝોરુ
કે અઝ દાદે ઊ મીશ શુદ ખીશે ગોરુ
અઝાન તાજવર પ્રસન્નવાને કોહુન
બકાઊસો કયપ્રસન્ન આયદ સોખુન
વજૂ નીચ રવ તા બહોહુરાસ્પ શાહુ
એ હોહુરાસ્પ આમહુ બગુસ્તાસ્પ શાહુ
સરે સરુકશાન ફરૂશખ એન્દકન્દેયારુ
કંજ તાજહુ શુદ બહુમને નામદાર

જ્યારે તેઓએ એવી રીતનો વિચાર જોયો-ત્યારે પ્રસન્નએ બેગાના-
એને ત્યાંથી દૂર કીધા.

તેણે ખડિયો, કલમ, અને ચીનાઈ રેશમી કપડાંની બનાવટનું કાગઝ પદ્ય
માથું-તેણે હોકમ કર્યો જેથી મુન્શી તેની આગળ હાજર થયા.

તેણે પાદશાહોની રીત પ્રમાણે પહલવી બાપામાં પાદશાહી દસ્તખતે
એક નામ લખ્યું,

કે "પ્રસન્નએ પાક યજ્ઞદાનની હુઝૂરમાં તેમજ ગર્દેશ કરનારા ખુરશીદ
અને સ્થિર પડેલી ઝમીનની હુઝૂરમાં એવી કબૂલાત આપી છે,

કે જ્યાં સૂધી હું પાદશાહ તરીકે તખ્ત ઉપર કાયમ રહીશ અને
ઈરાનનો મુલક તેમજ ખઝાનો અને લશકર મારા તાબામાં રહેશે,

ત્યાં સૂધી હું રૂમનો મુલક ધરાવનારા પાદશાહો પાસેથી ખંડણી
માગીશ નહીં-તેમજ તે સરઝમીન અને મુલકમાં લશકર પણ મોકલીશ નહીં.

તે મુલકને લગતાં જેબી કોઈ શોદશે હશે-પછી અગર તે ગમે એટલાં
નકામાં કે ક્ષીમત વગરનાં થઈ ગયાં હશે,

તે સઘળાં એકેએક કયસરને પાછા આપીશું-અને હવે પછી એ બાબ-
તનું રીતસરનું લખાણ અને કરારનામું મોકલી આપીશું.

તેમજ તે છાકરી કે જે પવિત્ર માતા અને કયસરથી જન્મેલી છે,

તેણીની અંગ્રોએ ખેરાજની બદલમાં માગણી કીધી છે-અને એ
માગણી કરવામાં અમેએ અમારાં દિલ ખુશ કર્યો છે.

ઈરાનીઓમાંના જે કોઈ કે તારી દરગાહમાં અને તારી પનાહમાં છે,

જેવાકે ગોસ્તહમ, શાપૂર અને અંદિયાન-તેમજ કયાની તોખમનો પદ્ય
ખરારાદે બર્જીન,

તેઓ સાથે જ્યારે તું લશકર મોકલે ત્યારે એ નામદારી ભરેલી ડહા-
પણવાળી તારી બેટીને મોકલજે.

એ સગપણે કરી તારી સાથે હવે હું એવો યદ ગયો છું-કે જેવા
આગળા વખતના ખુઝોર્ગ લોકો હતા.

પહેલવહેલો કયૂમરુસ અને પછીનો જમશીદ પાદશાહ હતા-કે જેનાથી
દેશ ધાસ્તીમાં તેમજ ઉમેદમાં રહેતો હતો.

ખીન આતખીન અને ફરીદનથી પચદા થયલા મુબારક ખુન્યાદવાળા
પાદશાહો હતા.

પછી એજ પ્રમાણે ખુઝોર્ગ કયકોબાદ સૂધી-કે જેના ઇન્સાફથી મેહુ
વરતું ખેશી થયું હતું.

તે આગળા તાજવર પાદશાહોથીજ-કાઊસ અને કયપ્રસર સૂધી વાત
આવી પુગે છે.

વળી ત્યાંથી તું પાદશાહ લોહરાસ્પ સૂધી આગળ ચાલ-લોહરાસ્પથી
પાદશાહ ગુસ્તાસ્પ પચદા થયો.

પછી સરદારોનો સરદાર મુબારક અસ્પદિયાર-કે જેનાથી નામદાર
બહમન પચદા થયો.

૫૮૭ બહીનગૂનહ તા બાબકાન્ અરૂદરીરૂ
કચ્છ શુદ્ધ જવાન્ અખતરે મરતહ પીરૂ
થુ ખુસવ કે દારહ એ હોરુચ્છ નેઝાહ
અબા કયસરૂ ઊ ચક્ર હેલો ચક્ર નેઝાહ
કુભ સહમ બૂદશ નેચાએ કોહુન્
નગૂચમ હોરૂધો નભૂચમ સોખુન્
હમહૂ કીનહૂ બદશીતીમ અચ મેયાન્
ચકી મરત રૂમીઓ ઇરાનેયાન્
એ કયસરૂ પઝીરોકૂતમ આન્ હોખતરશ
કે અચ હોખતરાન્ ઊ ખુવહ અકૂસરશ
એ અચબો હોનરૂ હરૂચે દારહ રવાનેત
બરીન્ નામહૂ બરૂ પાક્ર ચઝદાન્ ગવાનેત
નબેશતહૂ સરાસરૂ બખતે મનનેત
કે ખતે મન્ અન્દરૂ જહાન્ રઉશનનેત
નેઝાદમ બરીન્ નામહૂ બરૂ મોહૂરે ખીશ
થુનાન્ ચુન્ ખુવહ રરેમો આઇનો કીશ
પસ અચ તૂ હરાન્ કસ કે કયસરૂ શવહ
જહાન્ગીરો બા તખ્તો અકૂસરૂ શવહ
નબેશતહૂ બરીન્ બરૂ ગવાએ મનનેત
રવાનો ખેરહ આશનાએ મનનેત
અઝીન્ બરૂ નગર્હમ કે ગોકૂતમ ચકી
એ ગોકૂતારે બેરચારૂ ચા અન્દકી
૫૮૮ કુનૂન્ હરૂચે ઝીન્ બા તો ગૂચમ રવાનેત
હેલો અખતરો પાક્ર ચઝદાન્ ગવાનેત
એ ચીઝી કે ગોકૂતી હેરંગી મસાચ
કે બૂદન્ બહીન્ શારૂસાન્ શુદ્ધ દરાચ
થુ કરહ ઇન્ સુખુનહા બહીનગૂનહૂ યાહ
નેવેશતહૂ બખુરૂશીરે અરૂરાહ દાહ
સેપહૂખુદ થુ બાહ અન્દરૂ આમહૂ એ જાય
બઅરેપે સમન્દ અન્દરૂ આવરૂહ પાય
હમી તાખ્ત તા પીરો કયસરૂ થુ બાહ
સુખુનહાએ ખુસવ બરૂ કરહ યાહ
થુ કયસરૂ અબાન્ નામહૂ ખુગેરેત બન્દ
બેદીહ આન્ સુખુનહાએ શાહે બલન્દ
બેક્રૂમહૂ તા હરૂકે દાના ખુદન્દ
બગોકૂતારહા બરૂ તવાના ખુદન્દ
બનઝદીકે કયસરૂ શુદ્ધ અન્જુમન્
બેપુર્સીહ અઝીશાન્ હમહૂ તન્ બતન્
કે અકૂનૂન્ મરીન્રા એ દરૂમાન્ કુનમ
અબા શાહે ઇરાન્ એ પયમાન્ કુનમ
બરીન્ નામહૂ મા બી બહાનહૂ શુદીમ
હમહૂ રૂમો ઇરાન્ યગાનહૂ શુદીમ
૫૮૯ ખુગેગાને ફર્જાનહૂ બરૂખારેતન્દ
જબાન્ પાસોખશરા બેચારારેતન્દ
કે મા કેહુતરાનીઓ કયસરૂ તોઈ
જહાન્દારો બા તખ્તો અકૂસરૂ તોઈ
નેગહૂ કુન્ કુનૂન્ રાયો ફર્માન્ તોરાનેત
એ મા ગરૂ બેખાહી તનો જાન્ તોરાનેત
થુ બેશીહ કયસરૂ ગેરૂકૂત અફરીન્
બરાન્ નામદારાને બા રાયો દીન્

એજ પ્રમાણે આદર્શીર બાબકાન-કે બેનાથી છુદો થયલો સેતારો
પાછો જવાન બન્ધો હતો ત્યાં સુધી આવ.
અને ત્યાંથી ખુસરૂ સુધી આવ કે જે હોરમઝની ખુન્યાદ ધરાવે છે-
અને જે કયસર સાથે એકદિલ અને એક ખુન્યાદનો બન્ધો છે.
કે જે કયસરનો આગળો નેચાગાન સહમ હતો-હું એમાં કશું નહું.
બાલતો નથી કે કાંઈ મતલબ શોધતો નથી.
અમેએ આપણી વચ્ચેનો સધળો કીનો દૂર કીધો છે-રૂમીઓ અને
ઈરાનીઓ એકત્ર થયા છે.
કયસર તરફથી તેની તે બેદી કે જે તેની બેદીઓમાંથી તે તેને તાજ
માફકની વહાલી છે, તે મેં કબૂલ કરી છે.
પછી તેણી જેની કાંઈ અચબ કે હુનર ધરાવતી હશે તોપણ તે મને
કબૂલ છે-મારાં આ લખવા ઉપર પાક ચઝદાન સાક્ષી છે.
આ સધળું લખાણ મારા પોતાના હાથનું લખેલું છે-કારણકે મારા
હરૂક દુન્યામાં ઝાહેર થયલાં છે.
અને જેમ રાહ રરમ અને રૂદી છે-તેમજ આ નામા ઉપર મેં પોતાની
મોહર કીધી છે.
તારી પછી જે કોઈ કે દેશ ઇતનારો અને તખ્તો તાજ સાથેનો
બીજો કયસર યશે,
તે પછુ આ મારાં લખાણ ઉપર મારો સાક્ષી છે-અને તેનો જાન
અને તેનું ડહાપણ મારોજ આરના છે.
આ જે કાંઈ મેં કહ્યું છે તેમાંની થોડી કે ઘણી વાતથી જરાબી
ફરીશ નહીં.
હવે આ જે કાંઈ હું તને કહું છું તે વાજબી છે-જે ઉપર મારું
દિલ, આ ફરતા સેતારા અને પાક ચઝદાન સાક્ષી છે.
જે ચીઝ માટે કે તે કહ્યું છે તેમાં દીલ ના કરતો-કારણકે આ
શેહરમાં શેલતાં મને ઘણો વખત થયો છે.”
જ્યારે પાદશાહે એવી રીતની વાતો યાદ કરીને લખી-ત્યારે તે લખેલું
નામુ ખરરાદના બેઠા ખુરશીદને સ્વાધીન કર્યું.
તે સરદારે ઝડપથી પોતાના કાળા ઘોડા ઉપર સવાર થઈ ચાલવા
માડ્યું.
તે કયસર આગળ જઈ લાગ્યો ત્યાં સુધી ઝડપથી ચાલવા લાગ્યો-
અને સધળી ખુસરૂની વાતો તેને કહી સંભળાવી.
જ્યારે કયસરે તે નામુ ઉખેડ્યું-અને તે મોટા પાદશાહનું
લખાણ બોલ્યું,
ત્યારે તેણે ફર્માવ્યું જેથી જે કોઈ કે દાના લોકો હતા-તેમજ વાત-
ચિત કરવામાં બાહોશ હતા,
તેઓ કયસરની નઝદીકે એકઠા થયા-કયસરે તેઓને દરેક જણને
પૂછ્યું,
કે “હવે એનો શો ઉપાય કરે-અને ઇરાનના પાદશાહ સાથે કેવી
રીતના કોલકાર કરે ?
આ નામા ઉપરથી તો હવે આપણને કશું બહાનું રહ્યું નથી-સધળો
રૂમનો મુલક અને ઇરાનનો મુલક એકત્ર થયા છે.”
આથી દાનેશમંદ ખુગેગાં લોકો કહી-તેને પાછો જવાબ આપવા લાગ્યા,
કે “અમો લોકો તો તારા નોકર છીએ અને તું અમારો પાદશાહ
છે-તાજ તખ્ત સાથેનો દેશનો સંભાળ કરનારો તો તું જ છે.
તું જ વિચાર કર હાલ તારોજ વિચાર અને તારોજ હોકમ ચાલે છે-
અમારાં તન અને જાન પછુ જો તું મારો તો તારોજ છે.”
જ્યારે કયસરે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ડહાપણ અને દીન સાથેના
નામદારો ઉપર તેણે હુઆ કીધી.

હમી ખૂદ તા શમએ મદાન સેયેહર
દેગરૂ ગૂનહ તરૂ શુદ ખઆધનો ચેહરૂ

એમ વાત કરતાં તેઓ જ્યાં સૂધી ફરતાં આસ્માનનો ચેરાગ
(આકાશ) રંગ રૂપમાં જુદીજ તરેહનો થયો ત્યાં સૂધી થોક્યા.

તેલેસ્મ સાખને કયસરૂ વ ફેરીખૂ
ખુદને ફેરેસ્તાદગાને ખુસરૂ વ
કુશાદને ખરરાદે ખરૂની રાએ
આનુ તેલેસ્મરા.

કયસરે એક તેલેસમ ખનાવવો અને તેથી
ખુસરૂના એલચીઓએ ફરેખ ખાવો અને
ખરરાદે ખરૂની તે તેલેસમનો
ભેદ ખુદલો કરવો.

—:૦:—

—:૦:—

થુ ખુરશીદે ગદંદહ બી રંગ શુદ
સેતારહ બમોલે શખ આહંગ શુદ
મેકરૂમહ કયસરૂ ખનયરંગ સાચ
કે પીશ આરહ અન્દીશહાએ દરાચ
એસાજહ બાઈ રોગેકૂતી તેલેસ્મ
કે કસ આચ નેશનાસહ ઊરા એ જેસ્મ
નેશસ્તહ જની ખૂખ ખરૂ તખ્તે નાચ
પુરૂ અચ શરૂમ બા બમહાએ દરાચ
અઝીન સૂ વજાન સૂ પરસ્તદગાન
પસે પોસ્તો પીશ અન્દરૂન અન્દગાન
નેશસ્તહ ખરાન તખ્ત બી ગોકૂતગૂચ
ખગેચાન જની માન્દહ આન માહૂચ
જમાન તા જમાન દસ્તે ખરૂ યાજહ ઊચ
સેરેશ્કી એ મેચગાન બેચન્દાજહ ઊચ
ખરાન સાન કે બેશનીહ નયરંગ સાચ
જની સાખત બા ગીસૂઆને દરાચ
હરાન કસ કે દીદી મરૂરા એ દૂર
જની યાકૂતી રીકૂતહ પુરૂ એ નૂર
કે બેચીસ્તી ખરૂ મસીહા ખઝારૂ
હો રોખ સુખો મેચગાન થુ અખરે બહારૂ
તેલેસ્મે ખુઝારૂ આન થુ આમહ બબાય
ખરે કયસરૂ આમહ યકી રહુનુમાય
કે ચીઝી કે ફરૂમહ સાખતીમ
ખદાન સાન કે ગોકૂતી બેપદાખતીમ
એ દાના થુ બેશનીહ કયસરૂ બેરકૂત
ખપીશે તેલેસ્મ આમહ અચ ગાહુ તકૂત
અઝાન બહુઈ દરૂ રોગેકૂતી બેમાન્દ
ફેરેસ્તાદો ગોસ્તહમરા પીશ ખાન્દ
મરાન બહુઆનરા બેખખશીદ ચીચ
બસી બા હેરમ હફયહા દાદ નીચ
બગોસ્તહમ ગોકૂત અથ ગવે નામદારૂ
યકી હોખતરી દાસ્તમ ચૂન બહારૂ
બેબાલીદો આમદશ હન્ગામે શય
યકી ખીશ ખુદ મરૂ મરા નામબૂચ
ખરાહે મસીહા બહુ દાદમશ
એ બીદાનેશી રૂચ ખુશાદમશ

જ્યારે ફરતા ખુરશીદનું નૂર ઝાંખું થયું-અને તેણે રાતના મુકામમાં
રહેવા જવાનો ચેરાદો કીધો,
ત્યારે કયસરે પોતાના કારીગરોને ફર્માવ્યું-કે “તેઓ લાગ્યો
વિચાર કુંદે,

અને એક જગ્યાએ એક એવો અજબ જેવો તેલેસમ ખનાવે-કે કાઈ
તેને ખનાવવી છે એમ બહુી શકે નહીં.

તે તેલેસમમાં એક શર્માળ અને લાગ્યા કપડાં સાથની-ખૂબસૂરત
અકરત નાચ બરેલાં તખ્ત ઉપર બેઠેલી હોવી નેહયે.

તેણીની બંને બાજુએ ખાંદીઓ હોવી નેહયે-અને તેણીની આગળ
અને પાછળ ગોલામો હોવા નેહયે.

તે તખ્ત ઉપર તેણી ચૂપ બેઠેલી હોવી નેહયે-અને તે માહતાબને ૧૦૦
મોંની અકરત એક રડતી બેરીના જેવી હોવી નેહયે.

વળી વારે ધડીએ તેણી હાથે કરીને પાંપણ ઉપરનાં આંસુ એક તરફ
નાખતી બતાવવી નેહયે.”

પેલા કારીગરે જે પ્રમાણે કયસરથી સાંભળ્યું તેવીજ રીતની એક
લાગ્યા બાલવાળી સ્ત્રી બનાવી.

જે કાઈ તેને દૂરથી જોતો-તેને તે એક ખૂબસૂરત લોભાવનારી સ્ત્રી
જણાતી.

કે જેણી ઇસ્તુ કાઈસ્ત ઉપર ઝાર તાર રડતી-જેણીના ગાલ લાલ થઇ
આવેલા અને આંખો બાહારનાં વાદળ જેવી આંસુથી ભરેલી લાગતી.

જ્યારે તે ઉમદા તેલેસમ તૈયાર થયો-ત્યારે એક ઉસ્તાદ કયસરની
નજદીક આવ્યો,

અને બોલ્યો કે “જે ચીઝ કે તેં ફર્માવી હતી તે અમોએ ખનાવી
છે-જેવું તેં કહ્યું હતું તેવુંજ તૈયાર કીધું છે.”

જ્યારે કયસરે પેલા દાનાની વાત સાંભળી ત્યારે તે તખ્ત ઉપરથી
ઉતરી તેલેસમની નજદીક સેતાબ આવી લાગ્યો.

પેલી બહુઈ ખનાવઠથી તે ધણો અજબ રહ્યો-અને એક જણને
મોકલી ગોસ્તહમને તેડાવ્યો.

પેલા કરામત કરનાર કારીગરોને કેટલીક ચીઝો બક્ષેશ કીધી-પેસાની
સાથ ધણેક હથેયો પણ આપ્યો.

પછી તેણે ગોસ્તહમને કહ્યું કે “ઓ નામીયા પેહલવાન !-હું એક ૧૦૧
બહારની મોસમ જેવી ખૂબસૂરત છોકરી ધરાવતો હતો.

જ્યારે તેણી મોટી થઇ અને પરણાવવા લાયકની થઇ-ત્યારે મારોજ
એક ખેશી જે કીર્તિવંત હતો,

તેની સાથ ખ્રીસ્તિ રાહ રસ્મ પ્રમાણે પરણાવી આપી-અને મેં
નાદાની કરીને તેણીને ઉધાડે ચેહરેજ,

ફેરેસ્તાદમ ઊરા બકામે જવાન
 સુએ આસમાન શુદ જવાનરા રવાન
 કુનૂન ઊ નેશસ્તસ્ત આ સુગો દરૂદ
 શુદહ રૂએ રઉશન બરૂ હાજવરૂદ
 ન પદમ પઝીરૂદ ન ગૂચદ સોખુન
 જહાને નવ અચ રન્ને ઊ શુદ કોહુન
 યધી રન્જ બરૂદારે ઊરા બેધીન
 સુખુનહાએ દાનદગાન બરૂ ગુઝીન
 જવાનીઓ અચ ગઉહરે પહલવાન
 મગર બા તો ઊ બરૂ કુશાયદ જબાન
 બદ્દ ગોફત ગોસ્તહમ અચદુન કુનમ
 મગર કચ હેલશ મેહુર બીરૂન કુનમ
 બનચદે તેલેરમ આમદ આન નામદાર
 કુશાદહ દેહો પુર સખુન કામગાર
 ૬૦૨ શુ આમદ બનચદીકે તખ્તશ ફરાચ
 તેલેરમે ફેરીબનહુ બોદશ નમાચ
 ગેરાનમાયહુ ગોસ્તહમ બેન્શસ્તે બાર
 સખુન ગોફત બા આન અને કામગાર
 હેલાવર નુબોસ્તે અન્દર આમદ બપન્દ
 સુખુનહા કે ઊરા બુદી સુદમન્દ
 બદ્દ ગોફત કય હોખતે કયસર નેજાદ
 ખેરદમન્દ નખ્શદ અચ કારે દાદ
 રહા નીસ્ત અચ મરૂ પૂરાન એકાબ
 એ દરૂ બીશહુ શીરો એ માહી દરૂ આબ
 હમહ બાદ બુદ ગોફતને પહલવાન
 કે ઊ બી રવાન બુદો હમ બી જબાન
 બઅન્ગોસ્તે બુદ હરજમાની સેરેરક
 બિયન્દાખતી પીરો ગૂચા જેઝેરક
 શુ ગોસ્તહમ અચ દરૂ શેગોફતી બેમાન્દ
 ફેરેસ્તાદ કસ કયસર ઊરા બેમાન્દ
 એ હીદી બદ્દ ગોફત અઝીન હોખતરમ
 કે અચ દરૂ સુગશ બરન્જ અન્દરમ
 બદ્દ ગોફત બેસ્ચાર દાદમશ પન્દ
 નખુદ પન્દે મન્ નચદે ઊ સુદમન્દ
 ૬૦૩ હેગર રૂચ કયસર બબાલુચ ગોફત
 કે એમરૂચ બા અન્દેયાન બાશ બેફત
 હમાન નીચ શાપૂરે મેહુતર નેજાદ
 કુનદ બને મારા બદીન હોખત શાદ
 શવી નચદે ઇન્ હોખતરે સૂગવાર
 સખુન ગૂઈ અચ નામવર શહૂરયાર
 મગર પાસોખી યાધી અચ હોખતરમ
 કચ આતેશ આયદ હમી બરૂ સરમ
 સઅદ ગર બરીન રન્જ બારીદ યાર
 બેપુર્તીદ અઝીન હોખતરે સૂગવાર
 મગર બેશનવદ પન્દો અન્દરૂચ તાન
 બેદાનદ સરે માયહો અરૂચ તાન
 બરૂઆનમ કે એમરૂચ પાસોખ દેહદ
 શુ પાસોખ બઆવાઝે ફરૂશખ દેહદ
 શવમ રસ્તહુ અચ દરેતે ઇન્ સૂગવાર
 કે ખૂનાખ બારદ હમી બરૂ કેનાર

તે જવાનના મેહલમાં મોકલી આપી-જેણીને જોતાંજ તે જવાન
 મરણ પામ્યો.

હવે તેણી સોગ અને દર્દ સાથે બેઠી છે-તેણીને રોશન રાઝ
 સીઆહ થયો છે.

તેણી મારી શીખામણ માનવી નથી અને કાંઈ પણ સખુન બોલતી
 નથી-તેણીના રંજથી મારી ખુશી બરેલી કુન્યા ગમ બરેલી બની છે.

મઠિે તું તકલીફ લે અને તેણીને જો-અને વિદ્વાનોને કહેવા લાયકના
 બે બોલ કહે.

તું જવાન તેમજ પેહલવાનની બુન્યાદથી છે-કદાચ તેણી તારી સાથે
 વાત કરે.”

ગોસ્તહમે તેને કહ્યું કે “હા, એમજ કરીશ-કદાચ તેણીનાં દિલમાંથી
 તે જવાનની મોહબ્બત કાઢી શકીશ.”

હવે તે નામદાર હરખ બર્થે બની બોલવા માટે તૈયાર અને આશા-
 વંતો થઈને પેલા તેલેસમ આગળ આવ્યો.

જ્યારે તે તેનાં તખ્તની આગળ આવ્યો-ત્યારે પેલા ફરેબ દેનારા
 તેલેસમે તેને નમન કીધું.

બુન્યાદી ગોસ્તહમ ત્યાંજ બેસી ગયો-અને તે સુંદર સ્ત્રી સાથે વાત
 કરવા લાગ્યો.

તે દિલાવર શખ્સે પહેલાં શીખામણ દેવા માડી-અને તેણીના ફાય-
 દાની વાતો કીધી.

તે બોલ્યો કે “આ કયસરની અહલાદની છાકરી!-ડાહ્યા માણસો
 ઈન્સાફનાં કામ માટે વિલાપ કરતા નથી.

મોતની ચંગાલમાંથી શું ઉડનારં એકાબ પક્ષી કે શું જંગલમાંના
 સિંહો કે શું દર્યામાં રહેતી માછલી કાંઈ પણ છટપી શકતું નથી.”

પણ તે પેહલવાનનું એ સઘળું બોલતું ફેાકટ ગયું-કારણકે તે પૂતળી
 તો જીવ વગરની તેમજ જબાન વગરની હતી.

તે તો હર વખત પેલા શીખામણ દેનારા વેદની આગળ પોતાની
 આંગળીએ કરીને આંસુ નાખતી હતી.

જ્યારે ગોસ્તહમ તેનાથી અજબ રહ્યો-ત્યારે કયસરે માણસ મોકલીને
 તેને તેડાવી લીધો.

અને પૂછ્યું કે “આ મારી બેટી કે જોનાં દર્દ અને સોગથી હું દિલ
 ગીર છું તેણીથી તે શું સાંભળ્યું?”

તેણે જવાબ આપ્યો કે “મેં તેણીને ઘણી શીખામણ હીધી-પણ મારી
 શીખામણે તેણીને કરો ફાયદો કીધો નહીં.”

બીજો દિવસે કયસરે બાલુચને કહ્યું-કે “આજે તું અંદિયાનને લઈને,

તેમજ સરદારની બુન્યાદનો શાપૂર કે જે આ છાકરીની બાબતમાં
 અમારા જીવ ખુશહાલ બનાવશે, તેને પણ સાથે લઈને,

એ ગમ બરેલી મારી બેટી પાસે તું જ-અને નામવર પાદશાહ
 માટેની તેણીની સાથે વાતો કર.

કદાચ તે છાકરી કે જેનાથી મારાં સર ઉપર આફત આવી પડે છે,
 તેની તરફથી તું કાંઈ જવાબ મેળવશે.

જો એ આફતમાં તમે અને મદદ કરશો તો તે લાયકજ ગણુશે-
 તમે એ સોગ બરેલી છાકરીથી કાંઈ પૂછપરછ કરો.

કદાચ તે તમારી નસીહત અને શીખામણ સાંભળશે-અને તમારી
 કીમત અને દરજ્જો પિઠાનશે.

મને આશા છે કે આજે તેણી ઝરૂર બોલશે-અને જ્યારે તેણી
 જવાબ દેશે ત્યારે તેણી સખતે સારેજ બોલશે.

આથી હું એ સોગ બરેલી છાકરી કે જેણી હમેશે આંસુજ વરસાવ્યા
 કરે છે, તેણીના હાથથી છટકારો પામીશ.”

બેરૂત આનુ મેરામી એ આઝાદ મરુદ
સખુન ગોઠૂત હરુયકુ એ નંગો નબરુદ
આઝીશાનુ કસી રૂએ પાસોખ નદીદ
એ બી જખાનુ ખામોરી બરુગુઝીદ
બાનાનબ બનસદીકે કયસરુ શુદન્દ
બખીઆરગી પીરો દાવરુ શુદન્દ
કે હરુઅન્દ ગોઠૂતીમો દાદીમ પન્દ
નશુદ સુદ પયદા એ રાહે ગઝન્દ
ચુનીનુ મોઠૂત કયસરુ કે બદ રૂચગાર
કે મા સૂગવારીમ આઝીનુ સૂગવાર
આઝીનુ નામદારાનુ શુ આરહુ નેચાકૂત
સુએ રાદ ખરારાદે બરુઝીનુ રોતાકૂત
બદ ગોઠૂત કય નામદારે દેલીરુ
ગુઝીને સરે તોખમએ અરુદશીરુ
યકી સુએ ઇનુ દોખતરુ અન્દરુ શવી
મગરુ યકુ રહુ આવાએ ઊ બેશનવી
કે બસ સૂગવારમ મનુ આઝ કારે ઊય
ધમી ગશતમ આઝ કુન્દ આઝારે ઊય
નદાનમ એ આઝી મેરૂત ઊ એ બખત
ફેરમાન્દહુ અમ મનુ દરીનુ કારુ સખત
કુશાદહુ શવદ આઝ તો કારમ મગરુ
કે આઝાદહુ મદીઓ બા હુરો ફરુ
ફેરેતાદ બા ઊ યકી ઉસ્તુવારુ
આઝ અયવાનુ બનસદીકે આનુ સૂગવારુ
શુ ખરારાદે બરુઝીનુ બેચામદ બરશ
નેગહુ કરુદ રૂએ સરે અકુસરશ
હમી બુદ પીશશ અમાની દરાઝ
તેલેરમે ફેરીબન્દહુ બોઈશ નમાઝ
સરા પાએ આનુ જનુ હમહુ બેનબરીદ
પરેતન્દગાનરા બરે ઊ બેદીદ
બસી ગોઠૂતો જનુ હીચ પાસોખ નદાદ
પુરુ અન્દીશહુ શુદ મદે મેહુતરુ નેઝાદ
હમી ગોઠૂત ગરુ જનુ એ ધમ બીહોશરેત
પરેતન્દહુ બા વય ચેરા ખામોશરેત
અગરુ પુદ સેરેકરેત બરુ અરમે ઊય
સઝીદી અગરુ કમ શુદી બરમે ઊય
બપીરો બરશ બરુ અકાન્દ હમી
અયો રાતર ભુખેશ નદાનદ હમી
સેરેશકી કે અન્દાખત યકુભય રકૂત
ન ભુખાનુ બુદશ દરેતો નહુ પાય રકૂત
ગરુ ઇચ અન્દરીનુ કાલબુદ જાનુ બુદી
ભેઝ આઝ દરેતો પા તનુશ ભુખાનુ બુદી
સેરેશકી સુએ દીગરુ અન્દાખતી
દેગરુ દરેત જાએ દેગરુ આખતી
નખીનમ હમી ભુખેશ જાનુ બજેરમ
નખાશદ મગરુ ફયલસૂફી તેલેરમે
બરે કયસરુ આમદ બેખન્દીદો ગોઠૂત
કે ઇનુ માહુરા પુદ બેરુદ નીરેત ભેઠૂત
તેલેરમેરેત કીનુ રૂમેયાનુ સાખતન્દ
કે બાલુથો ગોસ્તહમ નેશનાખતન્દ

આથી તે ત્રણે બુઝોગ મરતબાવાળા મહરશો ગયા-અને દરેક જણે
લડાઈ અને કીર્તિની વાતો કીધી.

પણ તેઓમાંથી કોઇયે પણ કરો જવાબ સાંભળ્યો નહીં-તે વાચા
વગરની અહરતે ચૂપકીદીજ એખતયાર કીધી

તેઓ ત્યાંથી કયસરની નઝદીક ગયા-લાયાર થઇને તે ઇન્સાફી રાખસ ૬૦૪
આગળ આવ્યા.

અને બોલ્યા કે “અમેએ ગમે એટલું કહ્યું અને શીખામણ કીધી-
પણ તેણીને તુકસાન ભરી રાહમાંથી ફાયદા ભર્યો માર્ગ જણાયો નહીં.”

કયસર બોલ્યો કે “અમારો ખૂશ વખત છે-કારણકે તે સોગ ભરેલી
છાકરીને લીધે અમે પણ સોગ ભરેલાજ રહ્યા છીએ.”

એ નામદારોમાંથી જ્યારે કયસર કાંઇ બેદ મેળવી શક્યો નહીં-ત્યારે
તે કહાપણવાળા ખરારાદે બર્જીન તરફ રોતાળી કરતો ગયો.

અને તેને કહ્યું કે “ઓ બહાદુર નામદાર!-અને અદ્દશીરની અહ
લાદના નામીયા સરદાર!

જરા તું એ છાકરીની આગળ બ-કદાચને તુંજ એક વખત તેણીને
બોલતી સાંભળશે.

કારણકે હું તેણીની એ હાલતથી ધણો દિલગીર છું-તેણીના એ ખૂશ
હાલથી ગમગીન બન્યો છું.

હું નહીં જાણતો કે તેણીનાં નસીબે શું રમત પકડી છે?-આ કામમાં
હું તદ્દન આબેઝ થઈ પડ્યો છું.

તું મરતબાવાળો છે અને વળી હુશ્યાર તેમજ દબદબા ભરેલો છે-
તો તારેથી કદાચ એ મારું કામ પાર પડશે.”

એમ કહી તેને એક ખાતેરીનાં માલુસ સાથ તે અયવાનમાંથી ગેલી
સોગ કરતી પૂતળી આગળ મોકલ્યો.

જ્યારે ખરારાદે બર્જીન તેની નઝદીક આવ્યો-અને તેણીને બેહરો, ૬૦૫
તેણીનું સર અને તેણીનું તાજ બેનુ,

ત્યારે તે તેની આગળ ધણો વખત સૂધી થોભી ગયો-પેલા ફરેબ
બરેલા તેલેસમે તેને નમન કીધું.

તેણે તે અહરતને પગથી માથા સૂધી તપાસી-વળી તેણીની આગળ
ખાંદીઓને હબેલી બેઠ.

તેણે ધણીક વાતો કીધી પણ તે અહરતે કાંઈ પણ જવાબ આપ્યો
નહીં-તેથી તે સરદારની બુન્યાદનો મદ્દ અદેશા ભરેલા થયો.

તેણે વમાસ્તુ કે “અગર આ અહરત ગમથી બેહોશ બનેલી છે-
તો તેની સાથની દાસીઓ શા માટે ખૂગી બની છે?

જે તેણીની આંખોમાં આ ખરેખરાં આંસુજ છે-તો ઝર તેણીનું
હુઃખ એાહુ થવુંજ ભેઈવું હતું.

વળી તેણી પોતાની છાતી આગળજ આંસુ ટપકાવ્યા કરે છે-ડાળી
કે જમણી તરફ તેણી દિલચાલ કરવાનું જાણતીજ નથી.

જે આંસુ કે તેણીએ નાખ્યાં તે એકજ જગ્યાએ જઈ પડ્યાં-નહીં
તેણીના હાથ દિલતા કે નહીં તેણીના પગ ચાલતા.

આ શરીરમાં જે જરા પણ જીવ હતો-તે તેણીના હાથ અને પગ
સિવાય તેનું આખું શરીર દિલતું રહેતો.

તેણી જુદી જુદી જગ્યાએ આંસુ નાખતે-અને બીજો હાથ બીજી
તરફ ખેંચાતો.

આ શરીરમાં કરો જીવ મને જણાતો નથી-એતો તેલેસમની કીલસૂફી ૬૦૬
સિવાય બીજું કાંઈ નથી.”

પછી તે કયસર આગળ આવ્યો અને હસી પડીને બોલ્યો-કે “આ
ચંદ્રબુખીને બિલકલ હોરા છેજ નહીં.

એતો રૂમીઓનું બનાવેલું એક પૂતળું (તેલેસમ) છે-કે જેને બાલ્ય
અને ગોસ્તહમ પિછાની શક્યા નથી.

અર્ધાનેયાન અરુ બેખન્દી હમી
વગરુ અરમે મારા બેખન્દી હમી
થુ ઇન્ બેશનવહ શાહુ ખન્દાન શવહ
કુશાદહુ લખો સીમ દન્દાન શવહ
અફ ગોકૂત કયસરુ કે ભવીહ ઝી
કે દરેતૂરીએ ખુશવાનરા સઝી
યકી ખાનહુ દારમ અઅયવાન શેગેકૂત
કઝાન અરુતરુ અન્દાઝહુ નવાન ગેરેકૂત
થુ બીની નદાની કે આન અન્દ ચીરત
તેલેરમરત યા કઈએ ઇઝદીરત
થુ અરુશહે અરુઝીન શનીહ ઇન્ સોખુન
બેયામહ અદાન ભયગાહે કોહુન
બેદીહ ઇસ્તાદહુ સુઅઝીકુ સવારુ
બેયામહ અરે કયસરે નામદાર
૧૦૭ થુનીન્ ગોકૂત કચ આહનરેત ઇન્ સવારુ
હમાન ખાનહુ અઝ ગઉહરે નામદાર
કે દાના વરા મકુનેયાતીસ આન્દ
કે રૂમીશ અરુ અરપે હેન્દી નેશાન્દ
હરાન્ કસ કે અચ દફતરે હેન્દવાન
બેખાનહુ શવહ શાહે રઉશન્ રવાન

એતા તું ધરાનીઓની હસી કરે છે-અથવા તો અમારી આંખો
આંછ નાખે છે.

જ્યારે પાદશાહ ખુસરુ આ વાત સાંભળશે ત્યારે હસવા પડશે-અને
પોતાના હોઠ ખોલીને ચાંદી જેવા દાંત દેખાડશે.”

કયસરે તેને કહ્યું કે “તું ભવેદાન સૂધી જીવતો રહેજે !-કારણકે તુંજ
પાદશાહોનો વઝીર થવાને લાયક છે.

મારા મેહલને લગતું એક અજબ જેવું મકાન હું ધરાઈ છું-કે
જેનાથી વધુ અભયબીનો વિચાર પણ કરી શકાતો નથી.

તેને તું જ્યારે જોશે ત્યારે જાણી નહીં શકશે કે એ શું કારીગરી
છે-તેણેસમ છે યા ખોદાતાવાની કુદરતી બનાવટ છે ?”

જ્યારે ખરરાદે બર્ઝનિ એ વાત સાંભળી-ત્યારે તે પેલી પૂરાણી
જગ્યાએ આવ્યો.

ત્યાં તેણે એક સવાર અહ્દર લટકેલો જોયો-તે નામદાર કયસરની
નઝદીકી પાછો ફર્યો.

અને જોઈયો કે “આ સવાર લોહાનો છે-તેમજ તે ઘર તે કીમતી
પદાર્થનું બનેલું છે,

કે જેને વિદ્વાનો ‘લોહ ચુગ્મક’ કહે છે-અને રૂમીઓએ તેને હિંદી
ચોડા ઉપર બેસાડયો છે.

જે કોઈકે હિંદી દફતરમાંથી-તે ખીના વાંચે છે તે ખુશહાલ અને
રોશન જીવતા બને છે.”

ગુઝારેશુ કર્દને ખરરાદે બર્ઝનિ
દીને હેન્દવાનરા વ પન્દ
દાદને ઝી બકયસર.

ખરરાદે બર્ઝનિ હિંદુઓના ધર્મનું વર્ણન
કરવું અને તેણે કયસરને
શીખામણ આપવી.

બેપુર્સીહ કયસરુ કે હેન્દુ એ રાહુ
હમી તા કુલ અરુ કરાહ પાયગાહુ
એ દીને પરસ્તન્દગાન હરુએ અન્દ
હમી ખુતપરસ્તન્દ અગરુ ખુહ કે અન્દ
થુનીન્ ગોકૂત ખરરાદે બર્ઝનિ બશાહુ
બહેન્દ અન્દરુન્ ગાવ શાહસ્તો માહુ
બયઝદાન નગર્દન્દો ગર્દાન સેપેહુરુ
નદારહુ કર્સી અરુ તને ખીશ મેહુરુ
એ ખુરુશીદે ગર્દન્દહુ અરુ નુઝરન્દ
થુ મારા એ દાનન્દગાન નુરમરન્દ
હરાન્ કસ કે ઊ આતેશી અરુ ફેઝ્ખત
શુહ અન્દરુ મેયાન ખીશતનુરા બેસૂખત
યકી આતેશી દાનહુ અન્દરુ હવા
૧૦૮ બકર્માને યઝદાને કર્માન રવા
કે દાનાએ હેન્દીશ ખાનહુ અસીરુ
સુખુનહાએ અરુખ આરહે દેલપઝીરુ
થુનીન્ તા કે આતેશ બઆતેશ રસીહ
યુનાહશ એ કેદારુ શુહ નાપદીહ

અઝાન નાચુઝીરુ આતેશ અન્દૂખતન
હરી રારતી દાનહુ આન સૂખતન

‘ કયસરે પૂછ્યું કે “હિંદુઓ પોતાની ધર્મી રાહ રસ્તમાં કયે મરતબે
પહોંચેલા છે ?

હિંદુ પૂબરીઓની દીનની મતલબ શું છે-જે તેઓ મૂર્તિપૂજકો છે,
તો તેઓ પોતે કોણ છે ?”

ખરરાદે બર્ઝનિ કયસરને કહ્યું-કે “હિંદમાં ગાય અને ચંદ્રને વડા
ગણવામાં આવે છે.

તે લોકો પાક યજ્ઞદાન કે ફરતા આરમાનને માનતા નથી-તેમજ
પોતાનાં શરીર ઉપર દયા કરતા નથી.

સૂર્યને માને છે અને તેથી ઉલટા જતા નથી-આપણા જેવાને તેઓ
વિદ્વાન ગણતા નથી

કોઈ કોઈ હિંદુઓ આતશ સળગાવીને-તેમાં પડી પોતાને બાળીને
બસ્ત્ર કરે છે.

તે એમ માને છે કે આકાશમાં યજ્ઞદાનના હોઠમથી એક આતશ
બળે છે,

કે જે આતશને હિંદના વિદ્વાનોએ “અસીર” (Ether ઇથર)નું
નામ આપ્યું છે-અને તેનું સુંદર વર્ણન આપે છે.

એવી રીતે કે જે આતશમાં તેઓ પોતાને બાળે છે, તે આતશ
આકાશી આતશ સાથે મળી ભય છે-અને તેથી તેઓની જિંદગીનાં પાપો
તે સાથે બળી જઈ તેઓનો આત્મા પવિત્ર થાય છે.

આવા ખાસ અગત્યના આતશને સળગાવી-પોતાના બાળવાનાં કામને
તેઓ ખર્ચ માને છે.

હમાન નીચ ગોઠતે શુભા નીચે રાત્રે
ભરીન અરુ રવાને મસ્તીહા મવારત
નખીની કે ઈસાએ મર્યામ એ ગોઠત
અદાનખડ કે છુકાશ રાજ અચ નેહોઠત
કે પીરાહનત ગરુ સેતાનહ કસી
મયાવીચ આ ઊ અતુની બસી
વમરુ અરુ જનહ કહુ બરોખસારે તુ
શવહ તીરહ અચ જખમ દીદાદે તુ
મયાવરુ તો ખેરમે મકુન રૂચ અરુહ
બેખાખાન તો અરમે મગૂ હીચ સરુહ
અકમતારુ ખુરેશ બચ કુન અચ ખર્દની
મભૂચ અરુ નખાશદત ગુસ્તર્દની
અઝીન સરુ બહીરા બખહ તુરમરીહ
બીઆઝારુ અઝીન તીરગી છુગઝરીહ
શુમારા હવા અરુ ખેરહ શાહુ ગશત
રેલ અચ આએ બેરેયાર બી રાહુ ગશત
કે અચવાનહા તા અકચવાન રસીહ
શુતોરુ મીકશહ ગળે તાનરા કહીહ
અખા ગન્જહા નીચ અન્દી સેપાહુ
ઝેરેહાએ આદીઓ રૂમી કોલાહુ
અહરુ ભાએ બીદાહ લશકરુ કરીહ
અચ આસુદગી તીલહા અરુ કરીહ
હમહુ અરમહુ ગર્દહ બેખાખાન એ ખૂન
મસ્તીહા નખૂહ અન્દરીન રહુનમૂન
ચકી બીનવા મર્દે દર્વીશ ખૂહ
કે નાનશ એ રન્ને તને ખીશ ખૂહ
ભેચ અચ તર્ફે શીરશ નખૂદી ખરેશ
ફાઝૂનીશ રઉધનુ છુદી પર્વરેશ
ચુ આવરુહ મર્દે જહુદશ બમેશત
ચુ બી ચારે બીઆરહુ દીદશ બેકોશત
હમાન કોશતહુરા નીચ અરુ દારુ કરુહ
અદાન દારુ દીને વશ ખારુ કરુહ
ચેદરુ દીરે ઊ ખૂદો માદરુ કુનેશત
નેગહુખાને ભૂચન્દએ ખૂબો એશત
ચુ રઉશન રવાન ગશતો દાનેશ પઝીરુ
સખુનખૂચો દાનન્દહો ચાહગીરુ
અપયધમબરી નીચ હન્ગામ ચાકૂત
અખનાઈ અચ ઝીરકી કામ ચાકૂત
તો ખૂઈ કે ફર્જન્દે યચદાન છુહ ઊચ
અદાન દારુ અરુ કોશતહુ અદાન છુહ ઊચ
બેખન્દહ બરીન અરુ ખેરહમન્દ મરુહ
તો ગરુ બાહોશી ગેઈ યચદાન બેગરુહ
કે હસેત ઊ એ ફર્જન્દો જન બીનેચાચ
અનચદીકે ઊ આશકારેત રાચ
એ પીચી એ દીને કયૂમરસી
હમ અચ રાહો આધને તહૂમરસી
કે ખૂચન્દ દાદારે મયહાન ચકીરેત
ભેચ અચ અન્દગી કર્દનત રાહુ નીચેત
જહાનહીદહુ ફેહકાને યચદાન પરેત
ચુ અરુ બાઝો બર્સમ બેગીરહ અદેત

તેમજ વળી તમારા ધર્મની જે વાત તમે કરો છો, તે પણ ખરી નથી-અને મારા કહેવાનો તમારા ઈશુ કાઈરેતો આત્મા ગવાહ છે.

તું બાણતો નથી કે મર્યામના છાકરા કાઈરેતે જ્યારે જુપા બેદો ખુલ્લો કીધા ત્યારે શું કહ્યું છે ?

કે 'અગર કોઈ તારું પેહેરણુ બીનવી લે-તો તેની સાથ ધણી તુંદીથી મારામારી ના કરતો.

અગર તારા ગાલ ઉપર કોઈ તમાચો મારે-અને તે થબડાકથી તારી આંખે અંધારાં આવી જાય,

તોપણ તારે ગુસ્સો કરવો નહીં કે ફિક્કું પડી જવું નહીં-પણ આંખ ધાંકી દેવી જોઈયે અને પેલાને કશું માડું કહેવું નહીં જોઈયે.

ખોરાકમાં થોડાંજ ખાણું ઉપર સખૂરી પકડવી-જે પાંચરવાનું નહીં હોય તો તેની ચિન્તા કરવી નહીં.

આવી જાતની બુંડાઈ માટે તે કુર્માવી ગયા છે કે તેને બુંડાઈ તરીકે ગણતા ના-અને વેર લેવા વગર તે ખકૂળી મનમાંથી કાઢી નાખે.

તમે લોકોની અ કલ ઉપર તો લોભ પાહશાહ થયા છે-અને ધણા ૬૦૬ લોભથી તમારું દિલ કમારેં ગયું છે.

જેથી કરી તમારા મેહલો શનિશ્વર સેતારા સૂધી જાંચા ચઢયા છે-અને તમારા ખજાનાની ફૂંચીઓ જાંટા જાયકે છે.

વળી એટલા બધા ખજાના સાથે આટલું બધું લશકર-'આદ' (એક અરબી અરેબ્યન કલમ)ની બનાવટનાં બખતરો અને રૂમી કોલાહ ધરાવો છો.

જ્યાં ગમે ત્યાં ઝુલમાત બરી રીતે લશકર ખેંચો છો-અને શાન્તિમાં પણ તલવારો ખેંચો છો.

જેથી સઘળાં જંગલો લોહીના ઝરા બની જાય છે-તમારા કાઈરેતો તો એવી બાબતો નથી કહેલી.

તેતો એક ગરીબજો દર્વેશ હતો-જે પોતાનાં શરીરની મેહનતથી પોતાનું ગુજરાન કરતો હતો.

સૂકાં પનીર કે દૂધ સિવાય કશું ખાતો નહીં હતો-તેનો વધુમાં વધુ ખોરાક માખણનો હતો.

જ્યારે ચાહુદીએ તેને પકડયો-અને જ્યારે તેને પોતાના સાથીઓ વગરનો અને લાચાર જોયા ત્યારે તેને મારી નાખ્યો.

વળી તે મૂવેલાનેજ ફાંસીએ ચઢાવ્યો-અને એમ ફાંસી ચઢાવી તેના ધર્મને તુચ્છકારી કાઢ્યો.

દેવળ અને મઠ તેના માખાપ હતાં તે તમારો નેગેહબાન હતો અને સારું માડું શોધી કાઢનારો હતો.

જ્યારે તે રૈશન છવેનો, દાનાઇ કપૂલ કરનારો, સુભાષિત બોલનારો, ૬૧૦ વિદ્વાન અને ચાંદાશત શક્તિ ધરાવનારો બન્યો.

ત્યારે તેનો પયગમ્બર થવાનો પણ વખત આવ્યો-અને નાની અવસ્થામાંજ હુશ્યારીથી પોતાની મુશાદે પહોંચ્યો.

તું કહે છે કે તેતો ખોદાનો છાકરો હતો-અને મૂવેલો પણ તે શળી ઉપર ખુશાલ હતો.

એવાં બોલવા ઉપર અક્લમંદો હસે છે-જે તારામાં સમજ હોય તો યચદાનની પનાહ પકડ.

કે જે સાહેબ છાકરાં કે સ્ત્રી માટે હાજત વગરનો છે-અને જેની આગળ સઘળો જુપો બેઠ ખુલ્લો છે.

તું કયૂમરસની દીનથી તેમજ તેહમૂરસની રાહ અને રસ્મથી શા માટે ફરે છે ?

જેઓ કહે છે કે કુન્યાનો પયદા કરનાર સાહેબ એકજ છે-અને બંદગી કરવા સિવાય તારે માટે બીજો માર્ગ નથી.

અનુભવી યચદાન પરરત દેહકાન-જ્યારે બાજ અને બર્સમ હાથમાં પકડે છે,

- નશાયદ અરીદનશ ચક્કુ કંઠહુ આખ
ગર અચ તેરનગી આખ બીનહ બખાખ
બચચદાન પનાહહ બચ્ચે નખરુહ
નખાહહ બખખ અન્દરુન આખ સરુહ
૬૧૧ હમાન કેપહહ શાન અરતરીન ગઉહરેત
કે અચ ખાકો આખો હવા અરતરેત
નખાશન શાહાને મા દીન ફરશ
બકમીને દારનહ દારનહ ચૂશ
બદીનારો ગઉહર નખાશન શાહ
નખૂચન નામો નેશાન જોચ બદાહ
બખખરીદને કાખહાએ બલનહ
દેગર શાહ કદન દેલે સુરેતમનહ
અહારોમ કસી ફે બચ્ચે નખરુહ
બેપુશદ રોખે રીદે તાખાન બગરુહ
બરો ખૂમ દારહ એ દુશમન નેગાહ
જોચ ઈનરા નખાનહ ખેરુમન શાહ
જોચ અચ રાસેતી હરુકે જૂચદ એ દીન
બચ્ચે બાહ નકીને બી આફરીન
ચુ બેશનીહ કચસર પસનહ આમદશ
ચુખુનહાએ ઊ સુદમનહ આમદશ
બદ ગોકૂત આન ફે જોહાન આફરીહ
તોરા નામદારે મેહાન આફરીહ
ચુખુનહાએ પાકુ અચ તો બાયદ શનીહ
તો દારી દરે રાચહારા કલીહ
૬૧૨ કસીરા કઝીનગૂનહ કેહુતર ખુવહ
સરશ બકસરે માહુ અરતર ખુવહ
દેરમ ખાસેત અચ ગલે દીનાર ખાસેત
ચકી અકસરી નામખરુદાર ખાસેત
બદ દાદો બેચારુ કરુદ આફરીન
કે આખાહ બાહ અચ તો ઈરાન બમીન

ત્યારે જો તેને તરસને લીધે પાણીના સ્વપ્નાખી આવતા હોય તોયે તેનાથી એક ટીપુ પણ પાણી પી શકાતું નથી.
લડાઇને દહાડે તે ખોદાતાલાનીજ પનાહ પકડે છે-લડાઈ કરતી વખતે તે પાણી વટિક પીતો નથી.

વળી તેઓનો કેન્દ્રો તે સર્વથી બંધુ ગોઢર છે-કે જે ખાક, પાણી અને હવા કરતાં વધારે ચઢિયાતું છે.

ખીનું. અમારા પાદશાહો (લોકને ખાતર) દીનધર્મ વેચનારા હોતા નથી-તેઓ ખોદાનાં કુર્માનને મગ્નૂત ધ્યાનમાં રાખે છે.

ત્રીનું. તેઓ દીનાર અને ગોઢરોથી ખુશહાલ થતા નથી-અને ઇન્સાફ કરવાથીજ પોતાની નામના અને ચાદગારી શોધે છે.

અથવા ખુલ્લું મેહલો બક્ષી દેવાથી-તેમજ હાજતમંદોનાં દિલ ખુશહાલ કરવાથીજ નામ શોધે છે.

ચોથું. જે કોઈ પાદશાહ કે લડાઇને દહાડે-ઝળકતા ખુરશીદનો ચેહરો ધૂળથી ઢોંકી નાખે છે (યાને બહાદુરી દેખાડે છે),

અને દુશ્મનથી પોતાના મુલકની સંભાળ લે છે-તેનેજ અકલમદો ખરા પાદશાહ તરીકે ગણે છે.

દીનધર્મનાં કામમાં જે કોઈ શખ્સ કે રાસતી સિવાય કાંઇ પણ ખીનું શોધે-તેના ઉપર શ્રાપ ભરેલી લખત પડતો !”

જ્યારે કચસર એ સાંભળ્યું ત્યારે તેનું બોલતું તેને પસંદ પડ્યું-તેની વાતો તેને કાયદેમંદ લાગી.

અને બોલ્યો કે “જે સાહેબે કે આ દુન્યા પયદા કીધી-તેજ સાહેબે તને મોટા લોકોનો નામદારી ભર્યો શખ્સ પયદા કીધો.

સારી સારી વાતો તારેથીજ સાંભળી જોઇયે-તારી પાસે દરેક બેદના દરવાજાની ચાવી છે.

જે કોઈ પાદશાહનો તારા જેવો નોકર હોય-તેનું સર માહતાબનાં તાજ કરતાં પણ વધારે ખુલ્લું હોયું જોઇયે.”

પછી તેણે પોતાના ખજાનામાંથી દિરમ અને દીનાર મંગાવ્યા-તેમજ એક નામીયું તાંજ મંગાવ્યું.

તે તેને આપી તેની ધણી તારીફ કીધી-કે “તારેથી ધરાન અખીન આપાદ હોતો !”

ફેરેસ્તાદને કચસર લશકર વ
દોખતર નઝદે ખુસરૂ.

કચસરે ખુસરૂની નઝદીક લશકર તેમજ
પોતાની બેટી મોકલી આપવી.

વજાન પસ ચુ દાનેરેત કામહ સેપાહ
જહાન શુદ એ ગઈ સવારાન સેપાહ
ગુઝીન કરુહ અઝાન ફમેયાન સદ હઝાર
હમહુ નામદાર અચ દરે કાઝીશ
સેલીહો દેરમ ખાસેતો અરપાને જખખ
સર આમહ બચ્ચે રૂચગારે દેરખ
ચકી દોખતરશ બૂદ મર્યમ ખનામ
ખેરુમનદો બા સંગો બા રાયો કામ
બેદાહ ઊ બખુસવ બઆઇનો દીન
હમી ખાસેત અચ કેદંગાર આફરીન
વજાન પસ બેચાવરુહ અન્દાન જહીચ
કચ્ચે કંદ શુદ ખારગીહાએ તીચ

ત્યાર પછી જ્યારે કચસરે જાણ્યું કે “સધળે ઠેકાણેથી લશકર આવી પુચ્યું છે-અને સવારોની ધૂળથી જેહાન સીઆહ થઈ ગઈ છે,”

ત્યારે તેણે તે રૂમી લશકરમાંથી સધળા લડાઇને લાયકના એક લાખ નામદારો ચૂંટી કાઢ્યા.

તેણે હથિયાર, પૈસાનો ખજાનો અને લડાઇને લાયકના ઘોડાઓ મંગાવ્યા-હવે તેનો ઢીલ કરવાનો વખત પુરો થયો.

તેની એક મર્યમ નામની અકલમદ, હિમ્મતવાન, બાહોશ અને ભાગ્યશાળી બેટી હતી.

તે તેણે પોતાની રીત અને દીનના કાયદા પ્રમાણે ખુસરૂને આપી-અને ખોદાતાલા તરફથી તેની ઉપર દુઆ ચાહવા લાગ્યો.

ત્યાર બાદ તેણે લશ્કમાં આપવા માટેની રીત એટલી બધી તો તૈયાર કીધી-કે જે સધળો બોલે ખેંચવાથી ચાલાક ઘોડાઓ પણ થાકી ગયા.

એ અશ્વીનહો. ગઉહરે શાહુવાર
એ ચાકુતો. અચ્છ ભમએ અરુનેમાર
એ ગુસ્તદનીહાએ દીખાએ રૂમ
એ અરૂ પચકરો. અચ્છ બરીશમશ બૂમ
હમાન્ ચારહો તઉકુ બા ગૂશવાર
એ તાળે ગેરાનમાયહુ ગઉહર નેગાર
અમારી બેયારાસ્ત અશ્વીન અહાર
જલીલાશ પુરુ અચ્છ ગઉહરે શાહુવાર
એહલ મહુરે દીગર ખુદ અચ્છ આખનૂસ
એ ગઉહર દુરેખશાન્ શુ અરમે ખરૂસ
વજાન્ પસ પરસ્તનએ માહુરૂય
શુ સીસહ બેરૂતનહ બા રંગો બૂય
ખેરૂમનહો બીદાર પાનસહ ઘોલામ
બેયામહ બજરૂનીનો સીમીન્ સેતામ
એ રૂમી હમાન્ નીચ ખાદેમ એહેલ
પરીએહરહો શોહુરહો દેલ શુસેલ
વજાન્ ફયલસૂફાને રૂમી અહાર
ખેરૂમનહો બા દાનેશો નામદાર
બધશાન્ બેગોકૂત આનએ બાયેસ્ત ગોકૂત
હમાન્ નીચ બા મર્યમ અન્દર નેહોકૂત
અચ્છ આરામ વચ્છ કામો બાયેસ્તગી
હમ અચ્છ બખરીશો ખુદો શાયેસ્તગી
શુ આન્ ખાસ્તહુ કરૂદ રૂમી શુમાર
ફોજૂન્ શુદ એ સેહુ સહ હજારાન્ હજાર
ફેરેસ્તાદહુ હર કસ કે ખુદ અરુ દરશ
એ ગઉહર નેગાર અકૂસરી અરુ સરશ
હમાન્ ભમહો અસ્પો દીનાર દાહ
એ શાયેસ્તહુ હર ચીચ બેસ્પાર દાહ
યકી નામહુ ફરૂમૂદ અરુ પરુનેયાન્
નેવેશતન્ બરે શાહે ધરાનેયાન્
શુનીન્ ગોકૂત કીન્ ઝીરુદસ્તાને શાહુ
સહહ ગરુ અરુઆરનહ ગર્દન્ બમાહુ
એ ગોસ્તહુમ શાયેસ્તહુ તરુ દરુ જેહાન્
નખીજહુ કર્સી અચ્છ કેહાનો મેહાન્
શુ શાપૂરે મેહુતરુ ગવાનજી બુવહ
કે અન્દરુ સુબુનહા મેયાનજી બુવહ
યકી રાચ દારસ્ત બાલૂય નીચ
કે નફૂશહ આહાદગાનરા બચીચ
શુ ખરૂરાદે બર્જીન્ નખીનહ કર્સી
વગરુ અન્દ માનહ બગીતી કર્સી
બદાન્ આફરીદશ ખોદાએ જેહાન્
કે તા આશકારા શવહ ચૂ નેહાન્
શુ ખુશીદે તાબનહુ ઊ બી બદીસ્ત
હમહુ રાયો કેદારે ઊ ઇંજદીસ્ત
હમહુ યાહ કરૂદ ઇન્ બનામહુ દરૂન્
બેફરૂમૂદ કાયહ બરશ રહૂનમૂન્
સેતારહુ શુઅર પીશ બા રહૂનમાય
કે તા રહૂતનશ કય બેહુ આયહ એ ભય
બેજીખીદ કયસરુ બબહુરામ રૂચ
બનીકુ અખતરો ફાહે ગીતી ફરૂચ

જેમાં પાદશાહોને લાયકનો સોનેરી અને મોતીનો સામાન-ચાકુત અને સોનેરી ભરતનાં કપડાં, રૂમી રેશમી ગલીચાઓ-જેની રેશમની ભોંય અને ઉપર સોનેરી ચીતારો હતા તે,

તેમજ હાર, સાંકળી અને કાનની બાલીઓ-અને ગોહરથી મઠેલાં કીમતી ત્રણ તાલે વગેરે હતાં.

તેણે ચાર સોનેરી અમારીઓ તૈયાર કરાવી-તેની ચૂલ પાદશાહીને લાયકનાં ગોહરથી ભરેલી હતી.

બીજાં ચાર પારણાં આખનૂસનાં લાકડાંની બનાવટનાં હતાં-જેની ઉપર જડેલાં ગોહરો મરખાની આંખ માફક ગળકતાં હતાં.

ત્યાર પછી માહતાબને ચેહરેની સજ્જાગાર ભરેલી ત્રણસો બાંદીઓ ત્યાં આવી.

હડાપણવાળા અને ચાલાક મગજના પાનસો ગોલામો-સોનેરી અને રૂપેરી લગામ લઇને આવ્યા.

તેમજ ચાળીસ રૂમી ખિદમતગારો-જેઓ ખૂબસૂરત, વખણાયલા અને દિલ લોભાવનારા હતા, તે તૈયાર કીધા.

પેલા રૂમી ફીલસુફેમાંથી અકલમંદ, દાનાઈ ભરેલા અને નામીયા ચાર શખ્સને ચુડી કાઢ્યા.

અને તેઓને જે કાંઈ કહેવું હતું તે તેણે કહ્યું-તેમજ મર્યમને પણ જે કહેવું હતું તે ખાનગીમાં કહ્યું.

તેના આરામ માટે તેની ખાહેશ અને ઝરિયાત માટે-તેમજ બક્ષેશ કરવા ખાવા પીવા અને સજ્જતા માટે કેટલુંક કહ્યું.

જ્યારે રૂમીઓએ તે કયસરે મોકલેલા અસ્થાબની ગણતરી કાઢી- ૬૧૪ ત્યારે તે ત્રીસ કરોડ દિરમની કીમત જેટલો થયો.

જે માણસો તેની દરબારમાં હતા તે સઘળાઓને હીરા મોતીના જડાવવાળાં તાજ પેહેરાવી રવાના કીધા.

તેમજ તેઓને કપડાં, ઘોડા અને દીનારો પણ આપ્યા-બીજી ઘટતી દરેક યોગે પુષ્કળ બખરીશ આપી.

પછી તેણે ધૂરાનીઓના પાદશાહને નામનું એક નામુ રેશમી કપડાં ઉપર લખવા ફર્માવ્યું.

તેમાં એ પ્રમાણે લખાવ્યું કે “આ પાદશાહના નોકરો-અગરજો માહતાબ સૂધી પોતાનાં સર બિંચાં કરે તો તે વાજબીજ છે.

દુન્યામાં ગોસ્તહમ કરતાં વધારે લાયક-શું નાના અને મોટાઓમાંથી કોઈ નીકળશે નહીં.

તારો સરદાર શાપૂર સેપહસાહાર જેવો છે-અને વાતચિત કરતી વખતે દુકાવિયા જેવો છે.

તારો બાલ્ય પણ મોટો વિશ્વાસુ માણસ છે-જે લાલચ લઇને શાહ-ઝાદાઓને લયમાં નાખે તેવો નથી.

દુન્યામાં કોઈ પણ ગમે એટલી લાગ્બી જિંદગી ગુઝારે-તોપણ તારા ખરરાદે બર્જીન્ જેવો કોઈ બીજો જોશે નહીં.

જેહાનના સાહેબે તેને એટલા મોટાજ પયદા કીધો છે-કે તેની માર-ફતે સઘળા છપા ભેટા ખુશ થાય.

તે જળકતા ખોરશીદની માફક ખામી વગરનો છે-તેના સઘળા વિચાર ૬૧૫ અને કામો ખોદાઈજ છે.”

એ પ્રમાણે તે નામામાં સઘળું દર્શાવ્યું-પછી તેણે હોકમ કીધો કે “તેની આગળ એક ભોમિયા આવે.”

તે ભોમિયા સાથે બુન્દૂમી પણ આગળજ હતો-કે જેથી તેણીને ત્યાંથી ઉપડી જવાનો વખત કયો સારો છે, તે જોય.

પછી કયસરે સારે સેતારાના અને દુન્યાને રાશન કરનારી ફાજના બેહરામ રોઝને દહાડે બાહર પડ્યો.

સે મન્દેલ હમી રહત કયસર અરાહ
અહારેમ બેયામહ અપીશે સેપાહ
બેફરૂમહ તા મયમ આમદશ પીશ
સખુ ગોફત બા ઊ એ અન્દાજહ બીશ
અહ ગોફત તા મર્જે ઈરાનેયાન્
નેગહદારે મક્રશાય અન્દ અચ સેયાન્
અરહનહ નબાયહ કે ખુસ્તવ તોરા
બેબીનહ કે કારી રસહ નવ તોરા
બેગોફત ઇનો પદરહ કઈશ અમેહર
કે ચારે તો બાહા અરફતન્ સેપેહર
નેયાતુસે જગી બેરાદરશ ખૂહ
અદાન્ જગ્જ સાલાદે લશકરશ ખૂહ
૧૧૬ અહ ગોફત મયમ અખૂન્ ખીશે તોસ્ત
અરાન્ અર નેહાદમ કે હમકીશે તોસ્ત

સેપોરદમ તોરા દોખતરે ખાસ્તહ
સેપાહી અરીનગૂનહ આરસ્તહ
નેયાતુસ ચકસર પઝીરેફત અચય
બેગોફતીનો ગેયાન્ બેપીચીહ રૂય
હમી રહત લશકર અરાહે વ વરીશ
નેયાતુસ દર પીશ બા ગોર્જે તીશ
શુ બેશનીહ ખુસ્તવ કે આમહ સેપાહ
અઝાન્ શારસાન્ બોરહ લશકર અરાહ
શુ આમહ પદીદાર ગરૂદ સરાન્
દેરફરી સવારાને જઉશન્ વરાન્
હમી રહત લશકર બકેદારે અખર
હમહ ધર્કહ દર આહનો ખૂદો કખર
હેલે ખુસ્તવ અચ લશકરે નામદાર
બેખન્દીહ ચૂન્ શુલ બગાહે બહાર
હેલે રઉશનશ રાદરા તીચ કરૂહ
મરાન્ ખારહરા ખાશનહ ખીચ કરૂહ
નેયાતુસરા દીદો દર અર ગેરફત
બેપુરસીદો આઝાદી અન્દર ગેરફત

૧૧૭ એ કયસર કે અદેસ્ત ઝાનગૂનહ રન્જ
અબા રન્જે લશકર તેહી કરૂહ ગન્જ
વઝાન્ પસ અસૂએ અમારી કશીહ
અપરફહ દરૂન્ રૂએ મયમ બેદીહ
બેપુર્સીદો અર દસ્તે ઊ ખૂસહ દાહ
એ દીદારે આન્ ખૂખરેખ ગરત શાહ
બેયાવરૂહ ઊરા અપરફહ સરાય
નેહોફતહ યકી માહરા સાખત જય
સખુ ગોફતો બેન્શસ્ત બા ઊ સે રૂચ
અહારેમ શુ બેસ્ખત ગીતી ફેરૂચ

શુઝીદહ શરાઈ બેયારાસ્તહ
નેયાતુસરા પીશે ઊ ખાસ્તહ
અબા સર્કબો હતે જગી બહમ
સરાને સેપહરા હમહ બીશે કમ
બહીશાન્ ચુનીન્ ગોફત કંફૂન્ સરાન્
કુદામન્દો મદાને જગ્જસવારાન્

કયસર ત્રણ મન્દેલ સૂધી તેણીની સાથ ચાલવા લાગ્યો-ચોથે દહાડે
તે લશકરી હરોલમાં આવ્યો.

અને હોકમ ક્રીધા જેથી મયમ તેની આગળ આવી-તેની સાથ
તેણે ધણીક વાતો ક્રીધી.

તેણીને કહ્યું કે “ધરાનીઓના મુલકમાં જઈ પુગે ત્યાં સૂધી-સંભા-
ળજે કમર ઉપરથી કમરખંદ છોડતીજ ના.

એવું નહીં થાય કે ખુસરૂ તને ખુદી-જેઈ લીયે કે જેથી તારે માથે
કાંઈ નડુંજ કામ આવી પડે.”

તે એટલું બોલ્યો અને તેણીને મોહખતથી રવાના ક્રીધી-અને
બોલ્યો કે “સફરમાં આસ્માન તારો મદદગાર હોજે!”

લડાયક નેયાતુસ કયસરનો સાથ હતો-અને જે તે લડાઈમાં તેનાં
લશકરનો સરદાર હતો.

કયસરે તેને કહ્યું કે “મારી બેટી મયમ લોહીથી ઉતરી આવેલી તારી
સગી થાય-તેમજ વળી હું ખાતરીથી બાણું છું” કે તેણી તારાજ ધર્મ
ઉપર એતેકાદ રાખનારી છે,

માટે તનેજ બેટી, ખઝાનો અને આલું સણગારેલું લશકર સોંપું છે.”

નેયાતુસે એ સધળું કબૂલ ક્રીધું-એટલું કહીને કયસર રડતો પાછો ફર્યો.

હવે લશકર વરીગને રસ્તે ચાલવા લાગ્યું-જેની આગળ આગળ ગોર્જ
અને તલવાર સાથ નેયાતુસ ચાલતો હતો.

જ્યારે ખુસરૂએ સાંભળ્યું કે લશકર આવી લાગ્યું-ત્યારે તે પશુ શેહર-
માંથી લશકર લઈ બાહરે પડયો.

જ્યારે પેલાં લશકરના સરદારોની ધૂળ અને બખતરવાળા સવારોનો
જુડો દેખાવા લાગ્યો,

જે લશકર વાદળની માફક ચાલતું હતું-સધળાઓ હથિયાર, લોહાંની
ટોપી અને બખતરમાં ગર્ક થયલા હતા,

ત્યારે તે નાંભીયું લશકર જેઈ ખુસરૂનું દિલ બહારની મોસમના
ગોલાબ માફક ખીલ્યું.

અને તેના રેશન દિલે તે જવાન મર્દને ઉલટ આપી-જેથી તેણે
પોતાના ઘોડાને એડ મારી તેજ બનાવ્યો.

તેણે નેયાતુસને જોયો અને બગલગીરી ક્રીધી-ખયર આક્રીયત પૂછી
ખોદાના શુકાના ક્રીધા.

કયસર કે જેણે આવી રીતની રંજ ઉઠાવી અને લશકર માટેની મેહ-
નત ઉપરાંત ખઝાનો પણ ખાલી ક્રીધો તેની ખયર આક્રીયત પૂછી.

ત્યાર પછી તે શાહઝાનીની અમારી તરફ ગયો-અને પરદાની અંદર
મયમનો એહરો જોયો.

તેણીની પશુ ખયર આક્રીયત પૂછી તેણીના હાથ ચૂમ્યા-અને તે
ખૂબસૂરત છાકરીના દીદારથી પોતે ખુશદાલ થયો.

પછી તેણીને પોતાના તમ્બુમાં લઈ આવ્યો-અને તે માહતાબને એહર-
નીને માટે એક ખાનગી જગ્યા તૈયાર કરાવી.

ત્યાં તેણીની સાથ તે વાતચિતમાં રોકાયો અને ત્રણ દિવસ સૂધી
પાદશાહ તેણીની સાથેજ રહ્યો-ચોથે દિવસે જ્યારે દુન્યાને રેશન કર-
નાર આફતાબ પ્રકાશ્યો,

ત્યારે એક સુંદર તમ્બુ સણગાયો-અને નેયાતુસને તેની હુઝૂરમાં
તેડાવ્યો.

તેની સાથે સર્કબ અને લડાયક ફત તેમજ સધળા લશકરના સર-
દારોને તેડાળા.

પછી ખુસરૂએ તેઓને પૂછ્યું કે “હાલ આ લશકરમાં સરદારો અને
લડાયક મદો કાણુ કાણુ છે?”

કસી ફે ગેરાયદ બગેરો બલીલ
બળગ અન્દરૂ બાન નદારે દેરીલ
અગરૂ શીરૂ પીશ આયદશ ગરૂ પલગ
અન્ન બરૂ નગદે બહગામે જગ
નેયાતુસ યુગીદ હકૂતાદ મરૂદ
કે આવરૂદ ગીરદ રૂકે નબરૂદ
કે જીરે દેરૂશશ બેરૂતી હકારૂ
યુગીદહ સવારાને નીજહ યુગારૂ
થુ યુસેવ બેરીદ આન યુગીદહ સેપાહ
સવારાને ગરૂદનકેશો રજમખાહ
હમી ખાન્દ બરૂ કેરૂગારૂ આફરીન
કે અરૂખ આફરીદો અમાને અમીન
હમાન બરૂ નેયાતુસો બરૂ લશકરશ
થુ બરૂ નામવરૂ કયસરો કેશવરશ
બદાન મેહુતારૂ ગોફત અગરૂ કેરૂગારૂ
મરા યારૂ બાશદ બદીન કાઝીરૂ
તવાનાઇએ ખીશ પયદા કુનમ
અમીનરા એ ગઉહરૂ થુ દયા કુનમ
બેખાશીદ અગીન આમદન રામરી
યુગીનીદ ગોફતારૂ બરૂ ખામરી
નખાશીદ ભેચ અન્દીશએ ફરતાન
ફલક બાદે મેહુરૂ આરદ અચ બૂસ્તાન

કે જેઓ ગોઝ અને તલવારનીજ ખાહેશ કરતા હોય-અને લડાઈ વખતે જીવની દરકાર કરે નહીં?

ગમે તેની સામે સિંહ આવે કે ચિત્તો આવે-તોપણ તે લડાઈને વખતે તેની સામેથી નાસી બચ નહીં?”

નેયાતુસે સિતેર મદોં ચુંટી કાઢયા-કે જેઓ લડાઈને વખતે મજા ૧૧૮ ખૂતીથી લડાઈ કરી શકે તેવા હતા.

કે જેઓના ચુંડા હેઠળ નેઝા મારનારા ચુંટી કાઢેલા હઝાર હઝાર સવારો ચાલતા હતા.

જ્યારે પુસરૂએ તે ચુંટી કાઢેલા બહાદુર અને લડાયક સવારો જોયા,

ત્યારે તે ખોદાતાલા કે જેણે આસ્માન, અમાને અને અમીન પયદા કીધી તેની ઉપર દોઆ કરવા લાગ્યો.

તેમજ નેયાતુસ અને તેનાં લશકર ઉપર-વળી નામવર કયસર ઉપર અને તેના મુલક ઉપર દુઆ કીધી.

અને તે સરદારોને કહ્યું કે “જે ખોદાતાલા-આ લડાઈમાં મારો મદદગાર થશે,

તો મારી પોતાની શક્તિ કેટલી છે તે હું દેખાડીશ-અને અમીનની સપાડીને દયા મિસાલ મોતીઓથી ભરી નાખીશ.

અત્રે આવવા માટે તમે સધળા ખુશહાલ થાઓ-અને તમે સધળાઓ ચૂપકીડી તોડી વાતચિત્તમાં મશગલ થાઓ.

તમે દોસ્તોના વિચાર સિવાય ખીજું કંઈ થશે નહીં-આસ્માન પોતાના બગીચા તરફથી મેહરબાનીનોજ પવન ફેલાવશે.”

રાન્દને પુસરૂ લશકરૂરા બસૂએ
આઝરૂ આખાદગાન વ રસીદને
બન્દૂય દરૂ રાહૂ બઝી.

પુસરૂનું આઝરૂ આખાદગાન તરફ લશકર
લઈ જવું અને બંદૂયનું રસ્તામાં
તેને આવી મળવું

બહકુતુમ બેયારાસત આન ખૂખમેહુરૂ
સેપહૂરા બકેદારે ગદાન સેપેહુરૂ
એ દરૂગાહૂ બરૂખાસત આવાઝે ફૂસ
હવા થુદ એ ગદે સેપહૂ આબનૂસ
સેપાહી યુગીન કરૂદ અચ આખાદગાન
બેયામદ સુએ આઝરૂ આખાદગાન
દો હકૂતાહૂ બરૂ આમદ બકૂર્મને શાહૂ
દમાદમ બલશકરૂગહૂ આમદ સેપાહૂ
સરાપદહૂ જદ શાહૂ બરૂ દરૂતે ફૂક
થુનાન લશકરે ગરૂનો રૂમી સુલૂક
નેયાતુસરા દાદ લશકરૂ હમહૂ
બદૂ ગોફત મેહુતારૂ તોઈ બરૂ રમહૂ
વઝાન બયગહૂ બા સવારાને ગોરૂદ
એનાન બારએ તીચ તગૂરા સેપોરૂદ
સુએ રાહે બન્દેસત બેહાદૂ રૂય
હમી રાન્દ પીચાન દેહો શહૂબૂય
બબઈ કે મઉસીલ ખૂદ અરૂમની
કે કહીં મેયાને ખુબેર્ગાન મની

સાતમે દહાડે તે ખૂખસૂરત પાદશાહે-ફરતાં આસ્માનની માફક પોતાનું લશકર સણગાવ્યું.

દરૂગાહૂમાંથી નગારોના આવાજ નીકળ્યા-લશકરની ધૂળથી હવા ૧૧૯ કાળી થઈ.

ઈરાનીઓમાંથી તેણે એક લશકર ચુંટી કાઢ્યું-અને આઝરૂ આખાદગાન તરફ આવ્યો.

એ હકૂતા નીકળી ગયા એટલામાં તો પાદશાહનાં ફર્માનથી-લશકર દમબદમ લશકરગાહમાં આવ્યું.

પાદશાહે ફૂકના મયદાનમાં જાવણી નાખી-અને આવી રીતનાં રૂમી રીતભાતવાળાં ભારી લશકરે પણ ત્યાં જાવણી નાખી.

તે સધળું લશકર નેયાતુસને સોંપી-તેને કહ્યું કે “આ ટોળાંનો તુંજ સરદાર છે.”

પછી ત્યાંથી તેણે બહાદુર સવારો સાથે ઘોડા દપતાવ્યા.

અને ખન્દેસ્તનો રસ્તો લીધો-તે ફિકમંદ દિલે અને રાહ શોધતો જતો હતો.

જે જગ્યાએ કે મહસીલ અર્મની કે જે મોટાઓમાં મોટાઈ કરતો હતો, ત્યાં આવી લાગ્યો.

અલશકરૂગહથ જાએ બન્દ્ય બૂદ
કે બન્દ્ય ખાલે જહાનબૂદ બૂદ
થુ અચ જુએરી ખુસવ આગાહુ શુદ
અજાન દશ તાજાન સુએ રાહુ શુદ
૬૨૦ બેરકૂત આન હો મરૂદ અચ મેયાને સેપાહુ
એ લશકર નેગહુ કરૂદ ખુસવ બરાહુ
બગોસ્તહમ ગોકૂત ઈન્ ફેલાવરૂ હો મરૂદ
કે આયન્દ તાજાન બદશતે નબરૂદ
યકી સુએ ઈશાન નેગરૂ તા કે અન્દ
બરીનગૂનહુ તાજાન એ બહુરે એ અન્દ
થુનીન ગોકૂત ગોસ્તહમ કય શહુરૂયારૂ
બરઆનમ કે આન મદ અબલકુ સવારૂ
બેરાદરૂમ બન્દ્ય જગુ આવરસ્ત
હમાન યારશ અચ લશકરી દીગરસ્ત
બદ ગોકૂત ખુસવ એ ગૂઈ હમી
તો બન્દ્યરા અચ એ જૂઈ હમી
અગરૂ એદહુ ખાલી બજેદાન ખુવહ
વગરૂ કોશતહુ બરૂ દારે મયદાન ખુવહ
બદ ગોકૂત ગોસ્તહમ શાહા દુરેસ્ત
બદાન સુ નેગહુ કુન્ કે આન ખાલે તોસ્ત
થુ આયદ બનસદીકો ખાશદ જોચ ઊય
એ ગોસ્તહમે ગૂયન્દહુ જોચ જાન મજૂય
હમાનગહુ રસીદન્દ નસદીકે શાહુ
પેયાદહુ શુદન્દ અન્દરાન સાયગાહુ
૬૨૧ થુ રકૂતન્દ નસદીકે ખુસવ ફરાચ
સેત્દન્દો બોદન્દ પીશશ નમાચ
બેપુર્સીદ ખુસવ બબન્દ્યે ગોકૂત
કે ગોકૂતમ તોરા ખાકુ યાબમ નેહોકૂત
એખુસવ બેગોકૂત આનએ બરૂ વય રસીદ
હમાન મરૂદુમી ફ એ બહુરામ દીદ
વજાન આરહુ જોસ્તન બદાન રૂચગારૂ
વજાન પૂરીશે જામએ શહુરૂયારૂ
હમી ગોકૂતો ખુસવ ફેરાવાન ગેરીસ્ત
વજાન પસ બદ ગોકૂત ઈન્ મરૂદ કીસ્ત
બદ ગોકૂત કય શાહે ખુરશીદ એહુરૂ
તો મઉસીલરા ચૂન નપુર્સી અમેહુરૂ
કે તા તૂ એ ધરાન શુદસ્તી બરૂમ
નખોકૂતસ્ત હરૂગેચ બઆબાદ બૂમ
સરાપદહો દશ જાએ વયસ્ત
એ ખરૂગાહો બયમહુ સરાએ વયસ્ત
ફેરાવાન સેપાહસ્ત બા ઊ બહમ
સેલીહે ખુએર્ગીઆ ગન્ને દેરમ
કુનૂન તા તો રકૂતી બરીન રાહુ બૂદ
નેયાજશ બબરૂગશતને શાહુ બૂદ
૬૨૨ જહાનદારૂ ખુસવ બમઉસીલ ગોકૂત
કે રન્ને તો કય માનદ અન્દરૂ નેહોકૂત
બેહુશીમ તા રૂએ તૂ બેહુ શવહ
હમાન નામત અચ મેહુતરાન મેહુ શવહ
બદ ગોકૂત મઉસીલ કે અય શહુરૂયારૂ
બમન બરૂ યકી તાજહુ કુન્ રૂચગારૂ

બન્દ્ય પણ તેનીજ હાવણીમાં રહેતો હતો-કે જે બન્દ્ય પણ પાદ-
શાહનો મામે થતો હતો.

જ્યારે બન્દ્ય ખુસરૂની હિલ્યાલથી વાકેફ થયો-ત્યારે તે પેલાં મમ-
દાનમાંથી ખુસરૂની રાહ તરફ ગયો.

લશકરની વચ્ચેથી તે બે મદો પસાર થતા હતા-ખુસરૂએ લશકરમાંથી
તે રસ્તા ઉપર નજર કીધી.

તેણે ગોસ્તહમને કહ્યું કે “આ બે દિલાવર મદો-કે જેઓ દોડતા
લડાઈનાં મયદાન તરફ આવે છે.

તેઓ તરફ નજર કર કે તેઓ કોણ છે-અને એટલા બધા શા માટે
દોડે છે?”

ગોસ્તહમે કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-હું ધારું છું કે તે કાબરચિત્રા
થોડાવાળો સવાર,

મારો ભાઈ લડાયક બન્દ્ય છે-તેમજ તેનો સાથી કોઈ જુદાં
લશકરમાંનો છે.”

ખુસરૂએ તેને કહ્યું કે “તું શું કહે છે-તું બન્દ્યની કયાં શોધ કરે છે?

જે તું તેને જીવતો જોવા માંગતો હોય તો તે કયદખાનામાં હોવો જોઈયે-
અથવા જો તેને મૃત્યુ જોવા માંગતો હોય તો તે મયદાનની શૂળી ઉપર હશે.”

ગોસ્તહમે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ! તું જરા બરાબર રીતે-તે
તરફ નેગાહ કર કે તે તારો મામેજ છે.

જ્યારે તે તારી પાસે આવે અને કોઈ બીજેજ નીકળે-ત્યારે આ
જૂઠું બોલનારા ગોસ્તહમનો જીવ લેશે.”

તેવામાંજ તેઓ પાદશાહની નજદીક આવી પહોંચ્યા-અને તે છાયા-
વાળી જગ્યામાં પેચાદા થયા.

જ્યારે તેઓ ખુસરૂની નજદીક આવ્યા-ત્યારે તેની તારીફ કરી તેની
નજદીક નમન કીધું.

ખુસરૂએ બન્દ્યની બધર આદીયત પૂછી અને બોલ્યો કે “હું તો તને
ખાકમાં પડેલો જોવાની આશા રાખતો હતો.”

બન્દ્યે પોતા ઉપર જે વીત્યું હતું તે તેમજ બેહરામની જે બહા-
દુરી તેણે જોઈ હતી તે ખુસરૂને કહી સંભળાવી.

તે દહાડે તેણે રચેલી યુક્તિ માટે તેમજ પાદશાહી કપડાં પેહેરવા
માટેની,

સઘળી વાતો તે કહેવા લાગ્યો આ સાંભળી ખુસરૂ ધણુંક રડયો-
ત્યાર પછી તેને પૂછ્યું કે “આ મદ કોણ છે?”

બન્દ્ય બોલ્યો કે “ઓ ખોરશીદને એહરેના શાહ!-તું મઉસીલની
મોહબ્બતથી બધર આદીયત કેમ નથી પૂછતો?

કારણકે જ્યારથી તું ઈરાનથી રૂમ ગયો છે-ત્યારથી તે કદી પણ
પોતાના આબાદ મુલકમાં નચિન્તે રૂતો નથી.

સરાપરદા અને મયદાન એજ તેનું રહેકાણું છે-રાવટી અને તમ્બુ
એજ તેનાં મકાન છે.

તેની પાસે ધણુંક એકઠું કરેલું લશકર છે-તેમજ ભારી હથિયારો
અને દિરમનો ખત્રનો પણ છે.

હવે જ્યારથી તું રૂમ ગયો ત્યારથી તે તેજ જગ્યાએ રહ્યો હતો-
અને તેની સઘળી મુરાદ પાદશાહના પાછા ફરવા ઉપરજ રહેલી હતી.”

પાદશાહ ખુસરૂએ પેલા મઉસીલને કહ્યું-કે “તારી કીયેલી મેહનત
ઠંકાયેલી રહેશે નહીં.

અમે કોરોશ કરીશું જેથી તારો દહાડો લાયક બનશે-તેમજ તારું
નામ સરદારોમાં મોટું થશે.”

મઉસીલે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ!-તું મને એક વાતે બાગ્ય-
શાળી બનાવ.

કે આયમ બેબુસમ રેકીએ તોરા
સેતાયેશ કુનમ ફરે. ઝીએ તોરા
બદ્ ગોકત ખુસવ કે બા રન્ને તુ
દુરોપશાન કુનમ ઝીન સચુન ગન્ને તુ
બેબુસમ બહીન આરજ કામે તુ
અર આરમ એ મર્દનકેશાન નામે તુ
મેરૂન કરૂં ચક્ર પાએ ખીશ અચ રેકીખ
શુદ્ધ આન મર્દ બીદાર હેલ ના રેકીખ
બેબુસીદ પાએ. રેકીએ વરા
હમી ગશત ખીરહ નેહીએ વરા
ચુ બીકાર શુદ્ધ મર્દ ખુસવ પરત
જહાન બુચ ફરૂમદ તા બર નેશત
વજાન દશત બીખર બર અન્ગીખત અરપ
હમી તાખત તા પીશે આઝર ગોશરપ
બખાચ અન્દર આમદ બઆતેશ કંદહ
હેલશ બુદ ચક્રસર બદરૂદ આઝદહ
એશુદ્ધ હીરખુદ જન્દ વરતા બદત
બપીશે જહાનદારે ચચદાન પરત
કુશાદ અચ મેયાન શાહ જરૂરીન કમર
બર આતેશ પરગન્દ અઠી ગોહર
નેયાયેશ કુનાન પીશે આતેશ બેગશત
બેનાલીદો અચ હીરખુદ બર ગુઝશત
હમી ગોકત કચ દાવરે દાદ પાક
સરે દુશ્મનાન અન્દર આવર બખાક
તો દાની કે બર દાદ નાલમ હમી
હમહ રાહે નીકી સેગાલમ હમી
તો મપસન્દ બીદારે બીદાદગર
બેગોકતીનો બર બરત જરૂરીન કમર
ચુએ દશત દૂક અન્દર આવરૂદ રૂચ
હમી શુદ્ધ બલીદહ હેલો રાહુબુચ
ચુ આમદ બલશકરૂગહે ખીશ બાચ
જહાન તીરહ ગશત અચ શમે હીર બાચ
ફેરેસ્તાદ બીદાર કાર આગહાન
કે તા બાચ બુચન્દ કારે જહાન
ચુ આગાહ શુદ્ધ લશકરે નીમરૂચ
કે આમદ એ રહ શાહે ગીતી ફરેચ
હમહ ફૂસ બરેતન્દ બર પોરતે પીલ
જમીન શુદ્ધ બકેદારે દયાએ નીલ
અજાન આગહી સરખસર નવ શુદ્ધ
બચારી બનચદીકે ખુસવ શુદ્ધ

કે હું આવીને તારી રેકાબ ચૂમું-તેમજ તારાં ખોરેહ અને ખૂબ-
સૂરતીની સેતાયેશ કરું.”

પ્રસન્નએ તેને કહ્યું કે “તારી મેહનત ધ્યાનમાં લઈને-આ વાતથી
તારી મુશ્કેલી ખતમ થઈ જાય છે.”

તારી એ ઇચ્છા હું પુરી પાડું છું-અને સરદારોમાંથી તારાં નામને
ખુલાં કરું છું.”

પછી તેણે રેકાબમાંથી પોતાનો એક પગ બાહર કાઢ્યો-પેલો ચાલાક
દિલનો નાસબર બનેલો શખ્સ તેની આગળ ગયો.

અને તેના પગ અને રેકાબને બોસો લીધો-અને તેના હબ્બબાની
ધાસ્તીથી તે ગભરાવા લાગ્યો.

ન્યારે તે વફાદાર શખ્સ એ કામ કરી પરવાયે-ત્યારે પાદશાહે તેને
પાછો ઘોડેસવાર થવા ફર્માવ્યું.

પછી તે વચરાન જંગલમાંથી તેણે ઘોડો દપતાવ્યો-અને આઝર
ગોશરપ દાદગાહની નજીક આવ્યો ત્યાં સૂધી દોડવા લાગ્યો.

આતશકંદેહમાં આવી તેણે બાજ ધરી-તેનું દિલ સધળું દુઃખથી ૧૨૩
ઝખ્મી બનેલું હતું.

ત્યાંનો હેરખુદ હાથમાં ઝંદ અવસ્તાની કેતાબ લઈને તે ચઝદાન
પરત માદશાહની નજીક આવ્યો.

પાદશાહે પોતાની કમરબંદ છોડી નાખ્યો-અને
આતશ ઉપર કેટલાંક ગોહરોનો નેસાર કર્યો.

તે નિયાયેશ કરતો કરતો આતશની નજીક ચક્ર ફર્યો-પછી તે હીરખુદ
આગળથી જઈને બોહાતાલા આગળ ફર્યા કરવા લાગ્યો.

તે બોલવા લાગ્યો કે “ઓ ઈન્સાફી પાક દાવર !-તું મારાં દુશ્મનોનાં
સર પાકમાં નાખજે.

તું બેલું છે કે હું ઇન્સાફ માટે પોકારું છું-હું તમામ નેકીના માર્ગ
નોજ અંદેશો કરું છું.”

હવે તું જુલમગારનો જુલમ પસંદ ના કરતો”-તે એટલું બોલીને
પાછો સોનેરી કમરબંદ બાંધ્યો.

અને દૂકનાં જંગલ તરફ ચાલવા માડ્યું-તે ઝખ્મી દિલે રાહ શોધતો
ચાલવા લાગ્યો.

ન્યારે તે પોતાની છાવણીમાં પાછો ફર્યો-ત્યારે લાખી રાતના સબબે
જેહાન અધારી થઈ ગઈ હતી.

તેણે હુશ્યાર બસુસોને મોકલ્યા-કે જેથી તેઓ દુન્યાનો રાહઘાટ
તપાસે.

ન્યારે નીમરોઝનું લશ્કર વાકેફ થયું-કે “દુન્યાને રોશન કરનારો ૧૨૪
પાદશાહ પાછો ફર્યો છે,”

ત્યારે સધળાઓએ હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં બાંધ્યાં-અને ઝમીન
નીલના દર્યા મક્કની બની.

તે વધાઈથી તેઓ સધળા નવા બની ગયા-અને મદદ માટે ખુસરની
નજીક ગયા

આગાહી યાત્રાતને બહુરામ
ચૂનીનહ અર્ચ આમદને ખુસરૂ
વ નામહા નેવેશતન અસરદારને
ધરાન વ ઉપ્રતાદને આન નામહા
બદસ્તે ખુસરૂ વ પાસોખે ઊ.

બેહરામ ચોખીનેહને ખુસરૂના આવવા માટેની
બખર પડવી અને તેણે ધરાનના સરદારો
ઉપર નામા લખવાં અને તે નામાઓ
ખુસરૂના હાથમાં જવાં અને તેણે
તેનો જવાબ લખવો.

શુ આમદ બહુરામ અઝીન આગાહી
કે તાઝહુ શુદ આન કશરે શાહનશાહી
હમ આનગહુ એ લશકરૂ યકી નામલૂચ
નેગહુ કરૂહ બા દાનેશો આખરૂચ
કુભ નામે ઊ ખૂદ દારાપનાહુ
કે બહુરામરા ઊ ખુદી નીકુખાહુ
દબીરે સરકાચરા પીશ બાન્દ
સુખુનહાએ બાયેસ્તહુ અન્દી બેરાન્દ
બેકરૂચ તા નામહાએ ખુસરૂચ
નેવેશતન્દ ઝી મેહુતરાને સુતારૂચ
બગોસ્તહુમે બન્દૂચો ગોરૂદૂચે ગોરૂદ
કે અચ મેહુતરાન નામે ગોર્દી બેગોરૂદ
બશાપૂરો બા અન્દેયાને સવારૂ
હરાન કસ કે ખૂદ અચ યલાન યાદગારૂ
સરે નામહુ ગોઠૂત અચ બેહાન આફરીન
હમી ખાનમ અન્દરૂ નેહાન આફરીન
કે બીદારૂ ગર્દીદ યકુસરૂ એ ખાખ
નગીરીદ બરૂ બદ બહીશાન શેતાખ
કે તા દર જહાન તોખમે સાસાનેયાન
પદીદ આમદ અન્દરૂ કરાને મેયાન
અઝીશાન નરકૂતસ્ત બેચ બહતરી
બગેર્દે જહાન બેસ્તને દાવરી
નુખોસ્ત અચ સરે બાબકાન અરૂદરીરૂ
કે અન્દરૂ જહાન તાઝહુ શુદ દારો ગીરૂ
અમાનહુ બશામશીરે ઊ તીરહુ ગશત
સરે નામદારાન હમહુ ખીરહુ ગશત
નુખોસ્તીન હમી ચૂચમ અચ અર્દવાન
વઝાન નામદારાને રઉશન રવાન
કે અચ નામે ઇશાન અમીન શુદ તેહી
પુરૂ અચ દરૂદ શુદ ભયગાહે મેહી
શનીદી હમાના કે બરૂ સૂફરાય
એ આમદ એ પીરૂએ નાપાકૂ રાય
રહા કરૂદ અચ બન્દ પાએ કોબાદ
વઝાન મેહુતરાન દાદ ઊરા બદાદ
કોબાદે બદઅન્દીશ નીરૂ ગેરેકૂત
હોનરૂહ બેશોસ્ત અચ દેલ આહુ ગેરેકૂત
સુનાન નામવરૂ નીકુદેલરા બેકોસ્ત
બરૂ શુદ દેલે નામદારાન દુરેસ્ત
કસી ફ નશાયદ બપયબન્દે ખીશ
હવા બરૂ ઝુઝીનદ એ ફર્જન્દે ખીશ

જ્યારે બેહરામને એ બાબતની બખર મળી-કે “તે શેહ-શાહી ઝળ
કટા પાછો તાઝો થયો છે.”

ત્યારે તેજ વખત તેણે લશ્કરમાંથી દાનાઈ અને આખર સાથના એક
શીર્તિવંત શખ્સને બોલાવી મંગાવ્યા.

કે જેનું નામ “દારાપનાહ” હતું-અને જે બેહરામનો નેકપાહ હતો.

પછી સરકાર યુન્શીને નઝદીક બોલાવ્યા-અને તેને કેટલાક ઘટતા
સખુનો કહ્યા.

તેણે હોકમ કર્યો જેથી મોટા સરદારો ઉપર લગ્નખાલુથી નામા લખ-
વામાં આવ્યાં.

પેહલવાન ગોસ્તહમ, બંદૂચ અને ગોરૂદૂચ ઉપર-કે જેઓએ સઘળા
સરદારોમાંથી બહાદુરીમાં નામ કાઢ્યું હતું.

તેમજ શાપૂર અને સવાર અદિયાન અને ખીભઓ કે જેઓ પેહલ-
વાનોમાંથી યાદગાર હતા, તેઓ ઉપર લખ્યાં.

તે નામાની શુરઆતમાં લખ્યું કે “ખાનગીમાં હું બોદાતાલા પાસે
દુઆ ઝુઝાવું છું,

કે તમે સઘળા ગફલતીની જીંધમાંથી બીદાર થાઓ-અને બદી કરવા
ઉપર એટલી બધી હતાવળ ના કરો

કારણકે જ્યારથી દુન્યામાં સાસાનિયાન તોખમ-જ્યાં પણ કેથે આહરે
થયું છે,

ત્યાં તેઓથી ખૂરાઈ અને દુન્યામાં ચો તરફ ફિનો હકાવવા સિવાય
બીજું કંઈ બન્યું નથી.

પહેલવહેલાં અર્દશીર બાબકાનથી-કે દુન્યામાં ધરપકડ શુર થઈ.

અમાનો તેની તલવારથી સીઆહ બન્યો-અને નામદાર લોકોનાં સર
ગમરાટમાં પડ્યાં.

પહેલાં હું અર્દવાન અને રોશાન જીવના ખીભ નામદારો માટે કહું છું,

કે જેઓનાં નામ આ અમીન ઉપરથી ઉઠી ગયાં-અને મોટાઈ ભરી
જગ્યા દુઃખ ભરેલી બની.

તેમજ તમેએ સાંમજ્યું હશે કે સૂફરાય ઉપર-નાપાક અક્ષતના ફીરૂ
તરફથી શું શું વીધું હતું?

કે જેણે કોબાદને ક્યદમાંથી છોડીને ખીભ સરદારો વચ્ચેથી તેને
પાછો ઇન્સાફ અપાવ્યો હતો.

પણ જ્યારે ખૂરા વિચારનો કોબાદ પાછો કૌવતમંદ બન્યો-ત્યારે તેણે
પોતાના સઘળા હોનરો દિલમાંથી કાઢી નાખી અથબદાર બન્યો.

અને તેણે એવા નેકદિલ નામવરને મારી નખાવ્યો-જેથી ખીભ નામ-
દારોનાં દિલ શુરસા ભર્યાં થયાં.

જે કોઈ કે પોતાના અતલગના બેશી સાથ નાલાયકી કરે-અને
પોતાનાં ફર્જ કરતાં લોભ વધુ સમજે,

અબીમાનમાન ખુદ નશાયદ અનીચ
નભૂયદ કસી આજ દર ચુએ શીચ
અસાસાનેયાન તા મદારીદ ઉમીદ
મભૂયદ યાકૂત અચ સોરખ બીદ
ચુ ઇન્ નામહુ આરન્દ નચદે શુમા
કે ક્ષેર્મીન્દહુ બાદ ઊરુચુદે શુમા
અનચદીકે મન્ જાને તાન્ રઉશનરેત
અર આરેતીન્ હમ એ પીરાહનરેત
અચકુ જાય માન્ બુદ આરામો ખાખ
અગર તીરહુ શખ ગર બુલન્દ આકૂતાખ
ચુ આઈદ ચકુસર અનચદીકે મન્
શવદ રઉશન ઇન્ જાને તારીકે મન્
નઅન્દીશમ અચ રૂમો અચ શાહુ શાન્
અપાય અન્દર આરમ સરો ગાહુ શાન્
નેહાદન્દ અર નામહા મોહુરે ઊય
બેયામદ ફેરેરતાદએ રાહુ ભૂય
અકેદારે બાહારૂગાનાન્ બેરકૂત
અદરગાહે ખુસ્તવ ખરામીદ તકૂત
ચકી કારવાની એ હરૂગૂનહુ ચીચ
અબા નામહા હફયહા દાશત નીચ
બેદીદ આન્ બુગોર્ગીઓ અબીન્ સેપાહ
કે ગોફૂતી મગર અર અબીન્ નીરેત રાહુ
અદેલ ગોફૂત બા ઇન્ ચુનીન્ શહુરયાર
કે બાહદ એ અહુરામે ચલ ઝીન્દાર
ચકી મરુદ બી દુશમનમ પારસી
હમાન્ બાર દારમ શુતુરવાર સી
બેરા ખીશતન્ કરુદ બાયદ હલાકુ
અલન્દી પદીદાર ગશત અચ મધાકુ
શવમ નામહા નચદે ખુસ્તવ ખરમ
અનચદીકે ઊ હફયએ નવ ખરમ
પુર અન્દીશહુ આમદ અદરગાહે શાહુ
અબા નામહા હફયએ કીનહુ બાહુ
દેરમ બોદો બા હફયહો નામહુ બોરુદ
સુખુનહાશ અર શાહુ ચકુસર શુમેરુદ
જહાનદાર ચુન્ નામહારા બેખાન્દ
મરુરા બકુર્સીએ ગરૂરીન્ નેશાન્દ
બદ ગોફૂત કય મદે બેરયાર દાન્
તો અહુરામરા નચદે મા બાર દાન્
કુન્ન આન્એ કદી રસીદી અકામ
ફોજુન્ જીન્ મભૂ અન્દરીન્ કાર નામ
બેકુરૂદ તા પીશે ઊ શુદ દબીર
મરાન્ પાસોએ નામએ નાગુઝીર
નેવેશત અન્દરાન્ નામહાએ દરાચ
કે અય મેહુતદે ગોદે ગર્દનફરાચ
હમહુ નામહાએ તો અરુખાન્દીમ
ફેરેરતાદહુરા પીશ બેન્શાન્દીમ
બગોફૂતાદે પયકાર બા ખુસ્તવીમ
અદેલ બા તો હમચુન્ બહાદે નવીમ
ચુ લશકર બેયારી બદીન્ મર્જો ખૂમ
કે અન્દીશદ અચ રૂમો મર્દાને રૂમ

તે પારકાઓ સાથે પણ નાલાયકીજ બતાવે-કોઈ સાગનાં લાકડાંમાંથી
હાથીદાંત શોધતોજ નથી.

મોટે તમે સાસાનીઓ તરફથી કથી આશા રાખતા ના-લાલ રંગનાં
બેદનાં ઝાડમાંથી તમે ચાકતની શોધ ના કરો.

એ વેળા આ નામા તમારી આગળ પહોંચે-કે બોદા તમારો-બુદ-
રપતિ સેતારો શુભ રાખે,

(તે વેળા નીકળી પડે) તમારા જીવ મારી આગળ સલામત છે-ખુસરનાં
બદન ઉપર પેહેરનની બાંધ મારીજ છે (યાને હું તેને સપાટામાં પકડી લઈશ).
આપણુ સધળાનો વસવાટ તો શું સીઆહ રાતે કે શું રાશન દિવસે
એકજ જગ્યાએ થયેલો હતો.

મોટે જો તમે સધળા મારી નજદીક આવો-તો મારો આ સીઆહ
જીવ પાછો રાશન બને.

હું રૂમ અને તેઓના પાદશાહનો ડર કરતો નથી-તેઓના સર અને
તેઓનાં તખ્ત મારા પગ નીચે કચડી નાખીશ.”

તે નામાઓ ઉપર તેની મોહર કરવામાં આવી-અને રસ્તો કાપનારો ૧૨૭
કાસેદ ત્યાં આવ્યો.

અને તે વેપારી લોકોનો વેશ એખતયાર કરીને ચાલવા લાગ્યો-તે
ખુસરની દરગાહ તરફ આવી લાગ્યો.

તેણે જુદી જુદી ચીજોનો એક કાફલો બનાવ્યો હતો-અને તે નામા
સાથ હફયા પણ લીધા હતા.

તેણે તે દબદબો અને એટલું બધું લશ્કર ભેળું-કે ગોયા જમીન ઉપર
ચાલવાની જગ્યાજ નહીં હતી.

તેણે દિલમાં વમાર્યું કે “એ કેહ આવો પાદશાહ ધરાવતો હોય-
તે પેહલવાન બેહરામની પનાહ તે કોણુ ચાહે ?

હું પણ કોઈ દુશ્મન નહીં ધરાવનારો એક પાર્સી છું-તેમજ ત્રીસ
બેઠે બેઠેલા માલનો બોલે પણ ધરાઈ છું,”

તો મારે શા મોટે મારો નાશ થવા દેવો ભેધયે? હવે તો નીચાણ
માંથી પાછી ખુલ્લેડી ઝાહેર આવી છે (યાને ખુસર પગબર બન્યો છે).

મોટે હું આ નામાઓ ખુસરનીજ નજદીક લઈ જઈ-અને તેની નજ-
દીક આ સધળો નવો હફયો પણ લઈ જઈ.”

એમ વિચારી તે દુશ્મનનાં નામા અને હફયા સાથે અદેશા બરેલો
પાદશાહની દરગાહમાં આવ્યો.

તે પેલા હફયા અને નામા સાથે દિરમ પણ લઈ ગયો-અને પાદ-
શાહ આગળ બેહરામની તમામ વાન કહી સંભળાવી.

પાદશાહે જ્યારે તે નામાઓ વાંચ્યાં-ત્યારે તેને સોનેરી કુરસી ઉપર ૧૨૮
બેસાડ્યો.

તેને કહ્યું કે “ઓ અક્લમદ મર્દા-તું બેહરામને મારી સામે
તુરખ સમજાવે.

હમણાં એ કાંઈ તે કીધું છે તેનો બદલો તું પામ્યો છે-હવે એ
બાબતમાં તું વધુ અભિલાષા ના કરતો.”

પછી તેણે કુર્માબુન્દેથી મુન્શી તે અગત્યનાં નામાનો જવાબ લખવા
મોટે તેની આગળ ગયો.

તે લખાણુ નામાના જવાબમાં લખ્યું-કે “ઓ ગર્દનફરાચ પેહલ
વાનોના સરદાર !

અમેએ તારાં સધળાં નામાઓ વાંચ્યાં છે-અને તારા કાસેદને
અમારી આગળ બેસાડ્યો છે.

લડાઈની વાતો કરવામાં અમે ખુસર સાથે મળી ગયા છીએ-પણ અદરખા-
નેથી તો નવી વસંતની મોસમ માફક અમે તારીજ સાથે ખુશહાલ રહ્યા છીએ.

જ્યારે તું આ સરજમીનમાં લશ્કર લાવશે ત્યારે રૂમ અને રૂમના
બહાદુર મોટે કોણુ વિચાર કરવા બેસવાતું છે ?

હમણ પાકુ શમ્શીરુદા બરુ કરીમ
બજબજ અન્દરુન રૂમેયાનરા કરીમ
શુ ખુશ્ક બેબીનદ સેપાહે તોરા
હમાન મદીઓ પાચગાહે તોરા
૬૨૯ દેહશ રૂએ પચકાશુ હર્જીન શવહ
એ પીશત શુ રૂબહુ યુરીજાન શવહ
બદાન નામહા મોહુરુ બેન્હાઈ શાહ
સેપોઈશ બદાન મોહુતરે નીકુખાહ
બહુ ગોફત શાહ અચ ખેરદમન્દ મરુદ
બસી રન્જ ચાબી બદીન કારુ કરુદ
મરુરા ગોહરુ દાહો દીનારુ દાહ
ગેરાનમાયહુ યાફતે બેસ્થારુ દાહ
બહુ ગોફત કીન નસરે ચૂબીનહુ બરુ
શનીદહુ યુખુનહા બરુ બરુ શુમરુ
શુ રઉશન શવહ બખતે ગર્દનકરાય
તોરા દારમ અન્દરુ જહાન બી નેયાય
ખેરફૂત અચ દરે શાહુ દારાપનાહુ
બકેરુદારે બાહ અન્દરુ આમહુ એ રાહુ
બેયાવરુદ પસ નામહુ મહે જવાન
અચ બેસ્તદ આન નામહુરા પહુલવાન
શુ મહે જહાનબુચ નામહુ બેખાન્દ
હવારા બેખાન્દો ખેરદરા બેરાન્દ
અજાન નામહા સાએ રફૂતન ગેરફૂત
બેખાન્દ હરાનેયાન જાન શેગફૂત
૬૩૦ બેરફૂતન્દ પીરાન બનચદીકે બેચ
શુ દીદન્દ કેદારે તારીકે બેચ
હમી ગોફત હરુકસ અચ ઈદરુ મરવ
શુ રફૂતી કોહુન ગર્દહ ઈન રૂએ નવ
અગરુ ખુશ્ક આયહુ બઈશન અમીન
નબીનહુ બબેચ ગોર્ગે શમ્શીરે કીન
બદીન તખતે શાહી મખુરુ ઝીન્હારુ
હમી ખીરહુ બેકીબદત રૂચગારુ
નેયામહુ યુખુનહા બરુ કારુગરુ
બેકરુમુદ તા રફૂત લશકરુ બદરુ
ખુનહુ બરુ નેહાદો સેપહુ બરુ નેશાન્દ
બેજહુ ફૂસો અચ શહુરુ લશકરુ બેરાન્દ
હમી તાખત તા આજરુ આબાદગાન
સેપાહી દેલાવરુ એ આજાદગાન
સેપાહુ અન્દરુ આમહુ બતગે સેપાહુ
બેબસ્તન્દ બરુ પશહો મૂરુ રાહુ
ચુનીન ગોફત પસ કેહુતરે કીનહુખાહ
કે મન કરુદ ખાહમ બલરકરુ નેગાહુ
બેબીનમ કે રૂમી સવારાન કે અન્દ
સેપાહી સેપાહન્દ યા બરુ એ અન્દ
૬૩૧ હમણ બરુ નેશસ્તન્દ ગોદાન બરુ અરેપ
યલાન સીનહો મોહુતરુ ઈજહ ગોશરેપ
બદીદારે આન લશકરે કીનહુખાહ
ગેરાનમાયગાન બરુ ગેરફૂતન્દ રાહુ
શુ લશકરુ બેદીદન્દ બાચ આમહન્દ
બનચદીકે મોહુતરુ ફેરાચ આમહન્દ

અમે સધળા તલવાર ખેંચીશું-અને લડાઈમાં રૂમીએને કાપીશું.

જ્યારે ખુસરુ તારું લશ્કર તેમજ તારી મદદગી અને તારો મર-
તબો જોશે,

ત્યારે તેનું દિલ લડાઈને દહાડે ધુજતું બનશે-અને તારી નજીકથી
કોહલાંની માફક નાસી જશે.”

પાદશાહે તે નામાઓ ઉપર તેઓની મોહર કીધી-અને તે નેકખાહ
સરદારને સોંપી આપ્યાં.

પાદશાહે તેને કહ્યું કે “એ દાનેશમંદ શખ્સ!-આ કામ કીધાથી
તને ઘણી તકલીફ વેકવી પડશે.”

પછી તેને ગોહર, દીનાર અને ઘણાક કીમતી ચાકત આપ્યાં.

અને તેને કહ્યું કે “તું આ ચૂબીનેહની નજીક લઈ જા-અને સધળી
સાંભળેલી વાતો તેની આગળ કહેજે.

જ્યારે મારું ખુશ્દ નસીબ પાછું રોશન થશે-ત્યારે તને દુન્યામાં
હાજત વનાનો બનાવીશ.”

હવે દારાપનાહ પાદશાહની દરબારમાંથી નીકળ્યો-અને પવનની માફક
ચાલવા લગ્યો.

પછી તે જવાન મહે નામુ લઈ આવ્યો-અને તેની પાસેથી તે નામુ
પેહલવાન બેહરામે લઈ લીધું.

જ્યારે તે દેશજીત મહે પેહુ નામુ વાંચ્યું-ત્યારે તેણે લોભને ઈંચન
કીધું અને અકલને હાંકી કાઢી.

તે નામાઓ ઉપરથી તેણે ત્યાં જવાની તૈયારી કીધી-તે જોઈ સધળા
ઈરાનીઓ અજબ રહ્યા.

જ્યારે તેઓએ તેનાં એવાં કાળાં કરતુકા જોયાં-ત્યારે યુદ્ધાઓ તેની
પાસે ગયા.

અને દરેક જણ તેને કહેવા લાગ્યો કે “તું અહીંથી ના જા-જે તું
ગયો તો આ તોરું ખીલેલું નસીબ પાછું ફરમાઈ જશે.

જે ખુસરુ પાછો ઈરાન રૂમીનમાં આવશે-તો તે બારી ગોર્જ અને
કીનાની તલવાર સિવાય બીજું કંઈ જોશે નહીં.

તું આ પાદશાહી તખ્ત ઉપર આફત ના લાવ-રૂમાનો તને જૂઠા
ફરેબ દીયે છે.”

તેણે તે લોકોની વાતો સાંભળી નહીં-અને હોકમ કીધો જેથી લશ્કર
બાહરે નીકળ્યું.

સધળો અરબાબ લાવ્યો અને લશ્કરને સવાર કીધું-નગારાં શોકયાં
અને શેહરમાંથી લશ્કર ચલાવ્યું.

એ પ્રમાણે ઇરાનીઓમાંથી એક બહાદુર લશ્કર-આગ્ર આબાદગાન
સૂધી દોડવા લાગ્યું.

તે લશ્કર પેલાં ખુસરુનાં લશ્કરની લગોલગ આવ્યું-તેઓએ મચ્છર
અને કીડીનો માર્ગ પણ બંદ કીધો.

પછી તે કીનેખાહ નોકર (બેહરામ) એ પ્રમાણે બોલ્યો-કે “હું રૂમી
લશ્કરની તપાસ લેવા માગું છું.”

હું જોઈ કે રૂમી સવારો કોણ છે?-ખુસરુનું લશ્કર ખરેખરા સેપાહ
બચ્ચાઓનું છે કે કેમ તે જોઈ?”

આથી યલાન સીનેહ, સરદાર ઈંજહ ગોશરેપ અને બીજા સધળા
પેહલવાનો ઘોડા ઉપર સવાર થયા.

તે કીનેખાહ લશ્કરને જોવા મટિ-પેલા જાંચી યુન્યાદના શખ્સોએ
ચાલવા માડ્યું.

જ્યારે તેઓએ રૂમી લશ્કરને જોયું ત્યારે તેઓ પાછા ફર્યા-અને
સરદાર બેહરામની નજીક આવ્યા.

કે ઇન્ બી કરાનહુ ચકી લશ્કરસ્ત
એ અન્દીશએ મા સખુન દીગરસ્ત
વઝાન્ રૂય રૂમી સવારાને શાહ
ઘેરફૂતન્ પૂયાન્ બદાન્ બારગાહ
એબસ્તન્હ બર પીશે ખુસ્તવ મેયાન્
કે મા જગ્ગુલુધમ અચ ઇરાનેયાન્
બરાન્ કાર હમદાસ્તાન્ ગસ્ત શાહ
કચ્ આરજ્ આસ્ત રૂમી સેપાહ

કે આ એક હા વગરતું લશ્કર છે-અને આપણાં ધારવા કરતાં બીજી
રીતની વાત બનેલી છે.”

પેલી તરફ પાદશાહના રૂમી સવારો-દોડતા તે દરબારમાં ગયા.

તેઓએ ખુસરૂની નજદીક લડાઈની કમર બાંધી-કે “અમે ઇરાનીઓ
સાથે લડવા તૈયાર છીએ.”

રૂમી સેપાહોએ જે ઈચ્છા બતાવી-તે બાબત ઉપર પાદશાહ એક-
મત થયા.

રૂમી ખુસરૂ બા બહરામ ચૂબીનહુ
વ કાશતહુ શુદને ફૂત રૂમી.

ખુસરૂની બેહરામ ચોબીને સાથની લડાઈ અને
ફૂત રૂમીનું માર્યું જબુ.

થુ ખુરશીદ બર જહ સર અચ તીરહુ ફૂહ
બાફશી બર આમહ એ હરફ ગોરહુ
કે ગોફૂતી અમીન્ ગસ્ત ગદાન્ સેપેહર
કે અચ તીલહા તીરહુ શુદ રૂએ મેહર
મેયારાસ્ત બા મયમનહુ મયસરહુ
અમીન્ ફૂહ ગસ્ત આહનીન્ ચકસરહુ
એ આવાએ અસ્પાનો બાગે સેપાહ
મેયાબાન્ હમી બેસ્ત બર ફૂહ રાહ
થુ બહરામે જગી બદાન્ બેગરીદ
ચકી ખજરે આબુગૂન્ બરકશીદ
મેયામહ બહેલશ અન્દરૂન્ તસો બીમ
હેલે શીરે દરરન્હુ શુદ બર હો નીમ
બઈરાનેયાન્ ગોફૂત સહુ બર કરશીદ
હમહુ કેશરે ફૂક લશ્કર કરશીદ
હમી ગસ્ત ગેઈ સેપહુ ચક તનહુ
કે દારહ નેગહુ મયસરો મયમનહુ
ચલાન્ સીનહુરા ગોફૂત દર કલખગાહ
હમી બાશ દર પીશે રૂએ સેપાહ
કઝીન્ લશ્કર એમરૂજ જગી મનમ
બગાહે ગુરીએશ દેરગી મનમ
નેગહુ કરહ ખુસ્તવ બરાન્ રઝમગાહ
જહાન્ દીદ ચકસર એ લશ્કર સેપાહ
રોમે શીદે તાબાન્ થુ કામે હેબજર
હમી તીલ બારીદ ગોફૂતી એ અબર
નેયાતુસો ગોસ્તહુમે બન્દૂયો શાહ
બબાલા ગુબસ્તન્હ અઝાન્ રઝમગાહ
નેશસ્તન્હ બર ફૂહે ફૂક આન્ સરાન્
નેહાદહુ દો દીદહુ બકર્માન્ બરાન્
અઝાન્ ફૂહ લશ્કર હમી દીદ શાહ
અયો રાસ્ત કલ્મે જનાહે સેપાહ
થુ બરખાસ્ત આવાએ ફૂસ અચ દો રૂય
ઘેરફૂતન્હ ગોદાને પખાશબુ ચ
તો ગોફૂતી અમીન્ ફૂહે આહન્ શુદહુસ્ત
સેપહરૂ અચ બરે ખાફ દુશમન્ શુદહુસ્ત

જ્યારે સીઆહ પહાડ ઉપરથી ખુરશીદે પોતાનું સર બાહેર કાઢ્યું-
ત્યારે બન્ને લશ્કરમાંથી લડાઈના પોકાર નીકળ્યા,

કે ગોયા અમીન પણ ફરતો આસ્માન બની ગઇ-કારણકે તલવારોથી
આફતાબનો ચેહરો કાળો મારી ગયો.

તેઓએ ડાબા જમણી લશ્કરની સફ સમારી-તમામ અમીન લોહાંનો
પહાડ બની ગઈ.

ઘોડાઓના ખખાર અને લશ્કરના પોકારોથી-તે મયદાન પણ પહાડ ૧૩૨
ઉપર ચઢવાની રાહ શોધવા લાગ્યું.

જ્યારે લડાયક બેહરામે તે ઉપર નેગાહ કીધી-ત્યારે તેણે પોતાની
અજકતી તલવાર બાહેર કાઢી.

તેનાં હિલમાં કરી બીક કે ધારતી લાગી નહીં-ફાડી ખાનારા સિંહનું
હિલ બે ટૂકડા થવા લાગ્યું.

તેણે ઇરાનીઓને હોકમ કીધો કે “તમે સફ સમારીને-ફૂકના ઇલા-
કામાં લશ્કર લઈજાઓ.”

પછી પોતે એકલો તે લશ્કરની આસપાસ ફરવા લાગ્યો-કે તેની ડાબી
અને જમણી બાજુની તપાસ કરે.

તેણે ચલાન્-સીનેહને કહ્યું કે “તું કલખગાહમાં લશ્કરનાં મોઢાં આગળ
ઉભો રહે,

કારણકે આ લશ્કરમાંથી આજ હું લડાઈ કરનાર છું-નાસવાની વખતે
પણ હું ત્યાંજ ઉભો રહીશ.”

ખુસરૂએ પણ તે લડાઈગાહ ઉપર નજર કીધી-તો તમામ જેહાન
લશ્કરથી સીઆહ થયેલી બેઠ.

અજકતા ખુરશીદનો ચેહરો પણ ચિત્તાનાં મોં જેવો બન્યો-તું કહે
ગોયા વાદળમાંથી તલવારનેજ વરસાદ વરસતો હતો.

નેયાતુસ, ગોસ્તહમ, બન્દૂય અને પાદશાહ પોતે તે લડાઈગાહમાંથી
એક જાંથી જગ્યાએ ચકી ગયા.

તે સરદારો ફૂકના પહાડ ઉપર બેઠા-તેઓએ પોતાની નજર તે તાબે ૧૩૩
દાર લશ્કર ઉપરજ ટેરવી રાખી હતી.

તે પહાડ ઉપરથી પાદશાહ લશ્કરની ડાબી અને જમણી તેમજ
કલખગાહ અને લશ્કરની પાંખ તપાસવા લાગ્યો.

જ્યારે બન્ને તરફથી નગારાનાં આવાજ નીકળ્યા-ત્યારે લડાયક પેલ-
વાનો લડાઈમાં ઉતર્યા.

તું કહે ગોયા અમીન એક લોહાંનો પહાડ બની ગઈ છે-અને આ-
સ્માન તે અમીન સાથે ફરમન થયો છે.

થુ ખુસરુ બરાનખૂનહુ પચકાર હીફ
ફલફ પૂફ હીફો અમીન તાર હીફ
અયરુદાન થુનીન ગોકૂત બર પહલવી
કે અરુ બરતારન પાકો બરતાર તવી
કે બર ગદફ અરુ રમુ એમરુ શાહ
કે દાનહ થુનીન જોય તો અય પાકુ દાહ
કેરા બખત ખાહહ શુદન કુનહ રૂ
સરે નીજએ ઊ શવહ ખારો ખૂ
દેલો બને ખુસરુ પુર અન્દીશહુ ખૂફ
જહાન પીશે અરમશ ચકી બીશહુ
કે ખુસરુત ફૂત અરુ મેયાને સેપાહુ
એ આહન બકેદારે ફૂહી મેયાહુ
૬૩૪ મેયામહ દમાન અરુ મેયાને ગોરુહુ
થુ નચીફ તરુ શુદ બરાન બોરુએ ફૂફ
અખુસરુ થુનીન ગોકૂત કય સરુકરાય
નેગહુ કુન કે આન બન્દએ દીવસાય
કે બા ઊ બધરાન બરુ આવીખતી
થુ ઊ કામરાન શુદ તો ખુચીખતી
બેબીન અરુ અયે લશકરો દસ્તે રાસ્ત
કે તા અરુ મેયાને ખુજોગાન કુબસ્ત
કુનૂન તા મેયામૂલમશ કાઝારુ
બેબીનહ દેલો ચૂરે મદાને કારુ
થુ બેશનીહ ખુસરુ એ ફૂત ઇન સોખુન
દેલશ ગશત પુરુ ધમ એ રમમે કોહુન
કે ઊ ગોકૂત કચ બન્દહુ ખુચીખતી
સેલીહે સવારાન ફેરુ રીખતી
બરા બાન સખુન હીચ પાસોખ નદાહ
દેલશ ગશત પુરુ ખૂનો સરુ પુરુ એ બાહ
થુનીન ગોકૂત પસ ફૂતરા શહુરુયારુ
કે રવ પીશે આન ગોઈ અબલકુ સવારુ
થુ બીનહ તોરા પીશત આયહ બજગુ
તો સુચીચ તા લખ નખાઈ એ નગુ
૬૩૫ થુ બેશનીહ ફૂત ઇન સખુન બાચ ગશત
થુનાન શુદ કે બા બાહ અબખાચ ગશત
હમી રફૂત જુશાનો નીજહુ બદસ્ત
બઆવરુદગહુ રફૂત ચૂન પીલે મસ્ત
ચલાનસીનહુ બહુરામરા બાગુ કરુહ
કે બીદાર બાશ અય સવારે નખરુહ
કે આમહ ચકી દીવ ચૂન પીલે મસ્ત
કમન્દી બફેત્રાકો નીજહુ બદસ્ત
થુ બહુરામ બેશનીહ તીલ અરુ નેયામ
બરુ આહીખત ચૂન બાહો બરુ ગોકૂત નામ
થુ ખુસરુ થુનાન હીફ બરુપાય ખાસ્ત
અજાન ફૂફ સરુ સરુ બરુ આવરુદ રાસ્ત
નેહાદરુ બફૂતો બબહુરામ અરમ
દો દીદરુ પુરુ અરુ આબો દેલ પુરુ એ અરમ
થુ રૂમી બનીજહુ દરુ આમહ એ ભય
જહાનખૂય બરુ ભય બેરુશુરુ પાય
થુ નીજહુ નેયામહ બરુ કારુગરુ
બરુચ અન્દરુ આવરુદ જગી સેપરુ

બ્યારે ખુસરુએ એવી રીતની લડાઈ બેઠ-તેમજ આરમાન અને
અમીન એકમેક સાથે ભેળાએલાં બેયાં,
ત્યારે તે પહલવી અખાનમાં ચઢ્યાને કહેવા લાગ્યા-કે “સુધળા
મોટાઓમાંથી તુંજ સાહેબ પાક અને સર્વથી ચઢિયાતો છે.

આ આજની લડાઈથી કેણુ પાછો ફરશે-તે એ પાક ઇન્સાફી સાહેબ!
તારા સિવાય બીજું કેણુ બંધે છે?

આજ જે કાઈતું નસીબ કે બીધું વળશે-તેના નેત્રાની નોક ધાસ
અને કાંટા કચરા સમાન બનશે.”

ખુસરુનું દિલ અને બન અદેશા બરેલાં હતાં-તેની આંખ આગળ
જેહાન એક જગલની ઝાડી-સમાન હતી.

કે તેજ વખત ફૂત કે જે લોખંડી બખતરથી એક કાળા પહાડ જેવો
દેખાતો હતો, તે લશ્કર વચ્ચેથી બાહરે પડયો.

તે પોતાનાં લશ્કર વચ્ચેથી દોડી આવ્યો-જ્યારે તે ખુબંદ પહાડની
વધારે નજદીક આવ્યો,

ત્યારે તેણે ખુસરુને કહ્યું કે “ઓ સરદારા પાદશાહ!-તું નેગાહ
કર કે પેલો એહરેમદીનાં કામ કરનારો ગોલામ,

કે જેની સાથે તું ઈરાનમાં લડયો હતો-અને જ્યારે તે ફતેહમંદ થયો
ત્યારે તું નાસી ગયો હતો,

તેને તું લશ્કરની ડાબી અને જમણી બાજુએથી બે-કે સરદારો
વચ્ચેથી તે ક્યાં છે?

કે જેથી હું હમણાંજ તેને લડતાં શીખવું-તે લડાયક મદેની હિમ્મત
અને કૌવત બેય.”

જ્યારે ખુસરુએ ફૂતથી આવા સખુનો સાંભળ્યા-ત્યારે આગળી લડા-
ઈથી તેનું દિલ ગમ બરેલું થયું,

કારણકે તે એવું બોલ્યો કે “તું સવારોના હથિયારો છોડી પોતાના
નોકર આગળથી નાસી ગયો હતો.”

તેના એમ બોલવાથી તેનું દિલ ખૂન બરેલું અને સર ગુસ્સા બરેલું
બન્યું હતું તેથી તેને પાછો કાંઈજ જવાબ આપ્યો નહીં.

પણ પછી પાદશાહે ફૂતને કહ્યું-કે “તું પેલા અબ્લક ઘોડા ઉપર
સવાર થયેલા પેહલવાનની આગળ જ.

જ્યારે તે તને જોશે ત્યારે તારી સામે લડવા આવશે-પણ જ્યાં સુધી
નામોસીથી તું તારા હોય કરડે નહીં ત્યાં સુધી નાસતો ના.”

જ્યારે ફૂતે આવા સખુનો સાંભળ્યા ત્યારે તે પાછો ફર્યો-અને એવો
દોડ્યો કે ગોસા પવનનોજ સાથી બન્યો.

તે જોશ કરતો હાથમાં નેજો લઇને મસ્ત હાથીની મિસાલ લડાઈ-
ગાહમાં ચાલવા લાગ્યો.

ચલાન સીનેએ બેહરામને પોકાર માર્યો-કે “ઓ લડાયક સવાર!
હુશ્યાર થા,

કે એક દેવ મસ્ત હાથીની મિસાલ આવ્યો છે-તેના શોકારબંદ ઉપર
કમંદ નાખેલી છે અને હાથમાં નેજો પકડેલો છે.”

જ્યારે બેહરામે તે સાંભળ્યું ત્યારે ઝડપથી મેયાનમાંથી તલવાર બાહરે
ખેંચી અને પોતાનું નામ પોકાર્યું.

જ્યારે ખુસરુએ એવું બોલ્યું ત્યારે તે હેલો થયો-અને પહાડને મથા-
ળેથી પોતાનું માથું જોડું કીધું.

તેણે ફૂત અને બેહરામ ઉપર નજર નાખી-તેની બન્ને આંખો આંસુથી
બરેલી અને દિલ ગુસ્સાથી બરેલું હતું.

જ્યારે પેલો રૂમી પોતાની જગ્યાથી નેજો લઈ મારવા દોડ્યો-ત્યારે
દેશ છતનાર બેહરામ પોતાની જગ્યા ઉપરજ ઉસ્તુવાર હેલો રહ્યો.

જ્યારે તેની ઉપર તે નેજાએ અસર નહીં કીધી-ત્યારે લડાયક બેહ-
રામે પોતાનાં મોં સામે આડી ઢાલ પકડી,

ચકી તીલ ઝાંઝ બરુ સરો મર્દનશ
કે તા સીનહુ યુગીદ જંગી તનશ
શુ આવાએ તીલશ બપુસવ રસીદ
બેખ-દીદ કાન્ જખે બહુરામ દીદ
નેયાતુસે જંગી બેખાપીદ ચશમ
અંજાન્ બન્દએ ખુસવ આમદ બખશમ
બપુસવ યુનીન્ ગોકૂત કય નામદાર
ન નીકુ બુવદ બન્દહુ દર કાઝાર
તોરા નીસત અચ રચમ બેચ કીમેયા
દેલત બોકૂતહુ બીનમ બકીને નેયા
શુ ફૂતે હઝારહુ બકીરોના રમ
નબીનન્દ હરગેચ બઆબાદ યૂમ
બેખ-દી હમી કાન્ કે ઊ કશતહુ શુદ
યુનાન્ દાન્ કે બખતે તો બરુગશતહુ શુદ
બદ્ ગોકૂત ખુસવ મન્ અચ કોશતનશ
બેખ-દમ હમી બરુ યુરીદહુ તનશ
યુનાન્ દાન્ કે હર કસ કે દારદ ફેસસ
હમ ઊ યાબદ અચ ચર્ખે ગર્દન્દહુ ફેસ
મરા ગોકૂત કચ બન્દહુ યુગીખતી
નબુદત હોનરુ તા નેયાવીખતી
અઝીન્ બન્દહુ યુગીખતન્ નીસત નન્ગ
કે જખમશ બહીન્સાન્ બુવદ રૂએ જન્ગ
બજાન્ રૂચ બહુરામ આવાચ દાદ
કે અચ નામદારને ફરેશખ નેઝાદ
યલાન્ સીનહો રામો ઈજદ ગોશરપ
મરીન્ કોશતહુરા બસત બાયદ બઅરપ
ફેરેસતીદ અચ ઈદર બલશકરુહશ
બદાન્ તા યુરીદહુ બેખીનદ શહશ
તને ફૂતરા જૂદ બરુ પોશતે ઝીન્
બતંગી બેખરેતન્દ મદીને કીન્
દવાન્ અરપ બા મર્દે ગર્દન્ફરાચ
હમી શુદ બલશકરુહ બીશ બાચ
દેલે ખુસવ અચ ફૂત શુદ દરુદમન્દ
કુશાદનદ અજાન્ કોશતહુ બન્દે કમન્દ
બરાન્ બસતંગીશ અન્દર આગન્દ મુશક
બેફરુમુદ પસ તાશ કર્દન્દ ખુશક
બકેરુઆસ દરુ ફૂખતશ હમ યુનાન્
એરેહુ દરુ બરો તન્ગ બસતહુ મેયાન્
બનચદીકે કચસરુ ફેરેસતાદ બાચ
કે શમશીરે ઈન્ બન્દએ દીવસાચ
બરીન્ચૂનહુ યુરરદ હમી રૂએ જન્ગ
અગર જૂ હઝીમત શુદમ નીસત તન્ગ
હમહુ રૂમેયાન્ દેલ શેકસતહુ શુદન્દ
બદેલ પાકુ બી જન્ગ બસતહુ શુદન્દ
હમી રીખત બકીકે રૂમી સેરશક
હમહુ રોખ પુર અચ આબો દેલ પુર એ રશક
મેયામદ એ ગર્દન્કશાન્ દહુ હઝાર
હમહુ બસલકીકાનો ગોરો સવાર
ચકી હમલહુ બોર્દન્દ અજાન્ સાન્ કે ફૂદ
બદરુદીદ અચ આવાએ રૂમી ગોરુદ

એક તલવારનો ફટકો તેનાં માથાં અને ગર્દન ઉપર એવાં માર્યાં-કે
જેથી ફતની છાતી સૂધીતું જંગી શરીર ચીરી નાખ્યું.

ન્યારે તેની તલવારનો આવાજ ખુસરૂએ સાંભળ્યા-ન્યારે તે બેહરામનો ૧૩૬

આવો ફટકો ભેઈ હસી પડ્યો.

આથી લડાયક નેયાતુસે ભવાં ચઢાવ્યાં-અને ખુસરૂના એવી રીતના
હસવાથી તે ગુસ્સે થયો.

અને ખુસરૂને કહ્યું કે “ઓ નામદાર! લડાઈમાં હસવું એ સાડું
નથી હોતું.”

હિલ્લા બહાના સિવાય લડાઈ વિષે તું કંઈજ બહુતો નથી-અને
બપાવાતું વેર લેવામાં તારું દિલ સુસ્ત થઈ ગયું છે.

હઝારેહના છોકરા ફતના જેવો શું ધરાનમાં કે શું રમમાં-કે કોઈ
પણ આબાદ મુલકમાં કદીબી કોઈ બેસી નહીં.

તે માર્યાં ગયા તે માટે તું હસે છે-માટે તું એમજ બહુજે કે તારું
બખત બરગશતે થયું છે.”

ખુસરૂએ તેને કહ્યું કે “તેના માર્યાં જવાથી અને તેનાં શરીરના
કપાઈ જવાથી મને હસવું આવે છે.

તારે બહુવું ભેધયે કે જે કોઈ કે બીજને તાના મારે છે-તે ફરતા
આરમાનથી આવો ફટકોજ મેળવે છે.

તેણે મને કહ્યું હતું કે ‘તું એક નોકરથી નાસી ગયા-તારામાં લડ-
વાના કંઈ પણ હોનરો હતા નહીં જેથી તું તેની સાથે લડ્યો નહીં.’

પણ એવો નોકર કે જેનો લડાઈને દહાડે આવી રીતનો ફટકો પડતો
હોય, તે તેની આગળથી નાસી જવામાં કંઈ પણ શર્મ નથી.”

હવે પેલી તરફથી બેહરામે પોકાર માર્યાં-કે “ઓ મુબારક ખુન્યાદના ૧૩૭

નામદારો,

ચલાન સીને, રામ અને ઈજદ ગોશરપ!-તમેએ આ કાપી નાખેલા
સવારને ઘોડા ઉપર બાંધી લેવો ભેધયે.

બાંધીને તેને અહીંથી તેની લશ્કરઆદમાં મોકલો-કે જેથી તેનો પાદ-
શાહ તેને કાપી નાખેલો ભેય.”

આથી તુરત ફતનાં શરીરને તે કીનો લેનારા બહાદુરોએ ઝીન ઉપર
મજબૂત બાંધ્યું.

તે ઘોડો પેલા ગરદનફરાચ સવાર સાથે દોડતો કે-પોતાની છાવ-
ણીમાં પાછો ગયો.

ખુસરૂનું દિલ ફૂત માટે દર્દે બરેહું થયું-તે મૂવેલાને બાંધેલા કમંદના
બંદ બૂઝી કરવામાં આવ્યા.

તેના જખમની અંદર કરતુરી બરી-અને પછી કમંબુજ જેથી તેઓએ
તે જખમને સુકવી નાખ્યો.

પછી તેને એમનો એમ બખતર પેહેરેલો અને કમર બાંધેલો ખાડીનાં
કપડાંમાં સીવી લીધો.

અને તેને કચસરની નઝદીક પાછો મોકલ્યો-કે “આ એહરેમનની
દોસ્તી રાખનારા નોકરની તલવાર,

લડાઈને દહાડે આવી રીતે કાપી નાખે છે-અગરજે આવો શખસથી
હું હારી ગયો તો તેમાં મને કંઈ પણ શર્મિદગી પહોંચતી નથી.”

એથી સધળા રૂમીઓનાં દિલ પણ તુટી ગયાં-અને સધળાઓનાં દિલ ૧૩૮

લડયા વગરજ જખમી થયાં.

રૂમી વડો પાદરી રડવા લાગ્યો-તેનો ચેહરો આંસુથી ભરેલો અને
દિલ બળાપાથી બરેહું થયું.

પછી તે બહાદુર લોકોમાંથી દરા હઝાર બહાદુરો કે જે સધળા
પાદરીઓ, પેદલવાનો અને સવારો હતા તે આવ્યા.

અને તેઓએ એવો તો હમ્બો કર્યા કે જેના પોકારોથી પહાડતું
દિલ પણ ફાટવા લાગ્યું.

અકાચાફ્ અરુખાસ્ત આન્ગે સરાન્
હમાન્ અખમે શમ્શીશો ગોર્મે ગરાન્
તો ગોફૂતી કે દર્યાં બેભૂશફ હમી
સેપહરે રવાન્ અરુ ખોફૂશફ હમી
એ અસ કોશતફ અન્દરુ મેયાને સેપાફ
બેમાન્દન્દ અરુ ભયો અરુ અસ્ત રાફ
અઝાન્ ફમેયાન્ કોશતફ શુદ્દ લશકરી
હરાન્ ઠસ કે ખુદ્દ ઝાન્ હેલીશાન્ સરી
હેલે ખુસવ અઝ દરુદે ઇશાન્ બેખસ્ત
તને ખસ્તએ એન્દગાન્દર બેખસ્ત
હમફ કોશતગાન્દર બહમ દરુ ફેગન્દ
તલી ગશત અરુ સાને ફૂલી બલન્દ
૬૩૬ હમી આન્દન્દીશ બહુરામ ચીદ
બેખુરીદ ખુસવ એ ફમી ઉમીદ
હમી ગોફૂત અગરુ મેદ ફમી હો બારુ
કુનદ હમ બરીન્ બૂનફ દરુ કઝારુ
જહાન્દર તો બી લશકરે ફમ દાન્
હમફ તીધે પૂલાદ શાન્ ચૂમ દાન્
અસરૂખ ચુનીન્ ગોફૂત પસ શહૂરચારુ
કે ફદા મખરુ ફમેયાન્દર બકારુ
તો ફદા અરુ આસાય તા મન્ સેપાફ
બેયારમ એ ઇરાનેયાન્ કીનફ બાફ
અઈરાનેયાન્ ગોફૂત ફદા બજન્ગ
શુમારા બેબાયદ શુદ્દ બી ફેરન્ગ
હમફ વીઝફ ગોફૂતન્દ કંચદન્ કુનીમ
કે ફૂલો બેયાબાન્ પુરુ અઝ ખૂન્ કુનીમ

રઝમે દોન્બુમે બહુરામ ચૂબીનફ
બા ખુસવ વ શોકસ્ત ખુદને
ખુસવ વ રહાઈ યાફતન્ બયા-
રીએ સોફશ અઝ દસ્તે બહુરામ.

બેહરામ ચોબીનેહની ખુસર સાથની બીજ લડાઈ
અને ખુસરનું હારી જવું અને બેહરામના
હાથમાંથી સરોશની મદદથી
છૂટકારો મેળવવો.

ચુ અરુ જદ એ દર્યાં ફેરફૂરી સફીદ
સેતારફ શુદ્દ અઝ તીરગી નાપદીદ
તબીરફ ઝનાન્ અઝ હો પર્દફ સરાય
બેરફૂતન્દ બા પીલો બા કરનાય
ખોફૂશ આમદ અઝ નાય વઝ ગાવદુમ
હમાન્ નઅરએ પીલો ફઈનફ ખુમ
૬૪૦ તો ગોફૂતી બેખુઅદ હમી દશ્તો રાફ
શુદ્દ ફમે ખુરશીદ ચૂન્ પરે ઝાફ
ચુ ઇરાનેયાન્ અરુ કશીદન્દ સફ
હમફ નીઝલો તીધે હેન્દી બકફ
ઝમીન્ સરખસરુ ગોફૂતી અઝ જઉશનસ્ત
સેતારફ એ નઉકે સનાન્ રઉશનસ્ત

સરદારોને પોઠાર તેમજ તલવાર અને બારી ગોર્મના ફટકાના ધબ-
કારા નીકળવા લાગ્યા.

તું કહે ગોયા દર્યાં બેશ કરે છે-અને ફરતો આઠાશ પોઠાર મારે છે.

લશકરની વચ્ચે માર્યા ગયાલા સેપાહોથી-સધળાએ અટકી પડ્યા
તેઓનો માર્ગ બંધ થઈ ગયો.

તે રૂમીઓમાંથી લશકરનો એક ભાગ કે જે બહાદુરી બર્થો હતો, તે
માર્થો ગયો.

તેઓનાં દુઃખથી ખુસરનું દિલ ઝખમી થયું-જીવતાઓના ઝખમી તનને
પાટા બાધવામાં આવ્યા

સધળા મૂલેલા સેપાહોને એકઠા કીધા-જેથી તેઓનો એક ખુદદ
પહાડ જેવો ઢગલો બની રહ્યો.

જેને “બેહરામ ચીદ” (બેહરામે ચુંટી કાઢીને મારેલા સેપાહો)નું
નામ આપ્યું-હવે ખુસરએ રૂમીઓ તરફથી આશા છોડી

તે બોલવા લાગ્યો કે “જે રૂમીઓ એવીજ રીતે બીજ મરતબે
લડાઈ કરે,

તો તું આ દેશને રૂમી લશકર વગરનોજ સમજજે-અને તેઓની
ફેલાદી તલવારો મીનની માફક બનેલી બનજી.”

પછી પાદશાહે સફરને કહ્યું-કે “આવ તી કાલે રૂમીઓને લડાઈમાં
ના કાઢતો.

તું કાલે આસાયેશ લેજે-હું ઇરાનીમાંથીજ એક કીનાતું લેનારું લશકર
લઇને જઇશ.”

પછી તેણે ઇરાનીઓને કહ્યું કે “આવતી કાલે લડાઈમાં-તમેને વગર
ઢીલે જવું પડશે.”

આથી સધળા વફાદાર ઇરાનીઓ બોલ્યા કે “અમે એમજ કરીશું-
કે પહાડ અને મયદાન લોહી ભરેલાં બનાવીશું.”

જ્યારે અધારામાંથી સેતારાઓ ગુમ થઈ જઇને દર્યામાંથી સફેદ ઝુંડો
(આફતાબ) બાહેર આવ્યો,
ત્યારે બન્ને ઇબાજીમાંથી નગારાં વગાડનારાઓ-હાથીઓ અને કરનાય
સાથ બાહેર પડ્યા.

કરનાય અને રજુશિંગડાંના આવાજ તેમજ હાથીઓ અને મેઠાં નગા-
રાંના પોકારો નીકળ્યા.

તું કહે ગોયા મયદાન અને જંગલ હિલચાલ કરે છે-ખુરશીદનો ચેહરો
પણ કાગડાની પાંખ જેવો કાળો થયો.

જ્યારે ઇરાનીઓએ પોતાની સફ સમારી-અને સધળાએ નેઝા અને
હિંદી તલવાર હાથમાં પકડી,

ત્યારે ગોયા સધળી ઝમીન બખતરથી ભરાઈ ગઈ છે-અને નેઝાઓની
નોકથી ગોયા સેતારા રોશન બન્યા છે.

શુ ખુસરુ બેચારાને આનંદ કદબાહુ હમણે દેલ ગેરેકૂતનું ચક્રસર સેપાહુ વરા મયમનહુ દારૂ ગોરૂદય બૂદ કે ગોરૂ દેહીરો જહાનબૂદ બૂદ બહરતે ચપચા નામદાર અરુમની આખા જઉશનો તીધે અહીરમની અપારેચ શુ શાપૂરે ચૂન અન્હેયાન અરુ ઇન્ જન્ અરુ તન્ બરતહુ મેયાન હમી બૂદ ગોરૂતહુ અરુ હરતે શાહુ કે દારૂ મરૂરા જે દુશમન નેગાહુ શુ બહુરામે ચલ રૂમેયાનરા નહીં દેરગી શુરો આચુશી અરુ ગુઝીં બેફરૂદ તા હસ અરુ પોશતે પીલ બેબરતનું શુદ રૂમે ગીતી શુ નીલ નેશરત અચ બે પોશતે પીલ સફીં હમઆવરૂદશ અચ બખત શુદ નાઉમીં હમી રાન્દ આન પીલ તા મયમનહુ અશાપૂર ગોઠૂત અચ બદે બહ તનહુ ન પયમાનત આન બૂદ બનામહુ દરૂન કે પીરો મન આધ બહીન દરતે ખૂન ન ઇન્ બાશહ આધને આઝાદગાન હમી તન બકોશતન દેહી રાયગાન બહ ગોઠૂત શાપૂર કય દીવ ફશ સરે ખીશ અચ બન્દગી કર્દહુ કશ અઝીન નામહુ કય બૂદ નામે નશાન કે ગૂઈ હમી પીરો ગરૂદનકશાન ગેરાનમાયહુ ખુસરુ અશાપૂર ગોઠૂત કે આન નામહુ બા રાએ બે બૂદ બેકૂત બનામહુ તો પાદશ ચાબી જે મન હમ અચ નામદારને ઇન્ અન્બુમન શુ હગામ બાશહ બેગૂચમ તોરા અચ અન્દીશએ બહ બેશૂચમ તોરા શુ બહુરામ આવાએ ખુસરુ શનીં બઅન્દીશહુ આન જહુધહા બેદીં બરૂઆરોઠૂત અઝાન કારો નન્ગ આમદશ શુ અરુધન્હુ શુદ રાએ જન્ગ આમદશ જફા પીશહુ અરુ પીલ તનહા બેરકૂત સુએ કદમે ખુસરુ અરામીં તકૂત શુ ખુસરુ ચુનાન દીં બા અન્હેયાન ચુનીન ગોઠૂત કય નરૂરહુ શીરે એયાન બરાન પીલ અરુ તીરૂ બારાન કુનીં કમાનરા શુ અબરે બહારાન કુનીં અચ ઇરાનેયાન આન કે બૂદ રૂમે બેહુ કમાન અરુ નેહાદન્દ ચક્ર ચક્ર બજેહુ જે પયકાન ચુનાન ગશત ખુરૂતમે પીલ કે ગોઠૂતી શુદ અચ બરતગી પીલ નીલ હમાનગાહુ બહુરામ બાલાય ખાસ્ત ચકી મેલફરે ખુસરુ આરાય ખાસ્ત હમાન તીરૂ બારાન ગેરેકૂતનું બાચ બરાન અરેપે બહુરામે ગર્દનફરાચ

ન્યારે ખુસરુએ તે કદબગાહ સહુગારી-ત્યારે સધળાં લશ્કરને હિમ્મત આવી.

તે લશ્કરની જમણી બાજુ તપાસનાર ગોરૂદમ હતો-કે જે એક પેલવાન, તેમજ બહાદુર અને અનુભવી હતો.

તેના ડાબા હાથ ઉપર બખતર અને એહરેમનના જેવી તલવાર સાથ નામદાર અર્મની હોયો હતો.

શાપૂર અને અદિયાન જેવા લઘુવૈયાઓએ-આ લડાઈ ઉપર કમર તંગ બાંધી હતી.

ગોસ્તહમ પાદશાહની સાથેજ હતો-કે તેને દુશ્મનથી સંબાળી રાખે.

ન્યારે પેલવાન બેહરામે રૂમીએને નહીં જોયા-ત્યારે તે થોભી ગયો અને મર્યો હોયો.

તેણે ફરમાવ્યું જેથી તેઓએ હાથીની પીઠ ઉપર નગારાં-બાંધ્યાં અને ઝમીનની સપાટી નાઈલ નદી જેવી બની.

તે સફેદ હાથીની પીઠ ઉપર સવાર થયો-જેથી તેનો હરીફ પોતાનાં ૬૪૧ નસીબથી નાહમેદ થયો.

બેહરામ લશ્કરની જમણી બાજુ તરફ જઈ પુગ્યો ત્યાં સૂધી પોતાનો હાથી ચલાવ્યા, કીધો-અને પછી શાપૂરને કહ્યું કે “ઓ બૂરી બુન્યાદના બૂરા શખ્સ! તારાં નામામાં તારાં આવી રીતનું વચન નહીં હતું-કે તું આ લોહીનાં મયદાનમાં મારીજ સામે આવશે.

ઈરાની બહાદુરોની આવી રીત નથી-તું તારાં પોતાનું શરીર ફેંકીનું કાપવા આપે છે.”

શાપૂરે તેને કહ્યું કે “ઓ દેવની મિસાલના અને-તાબેહારી છોડી પોતાનું માથું બંચકેલા શખ્સ!

તું આ બહાદુર મરેંની રૂબરૂમાં જે નામા વિષે બોલે છે-તે નામાનું નામ નિશાનજ કયાં છે?”

ત્યારે બંચી બુન્યાદના ખુસરુએ શાપૂર આગળ ખુલાસો કર્યો-કે “તે નામુ તેની પોતાની સલાહથી લખાયું હતું.

તું મારેથી તેમજ આ અન્બુમનના બીજા નામદાર લોકોથી તે નામાનો બદલો પામશે.

ન્યારે વખત આવશે ત્યારે હું તને તે વાત કહીશ-અને આ બૂરા અદેશથી તને મોકળો કરીશ.”

ન્યારે બેહરામે ખુસરુનું બોલતું સાંભળ્યું-ત્યારે વિચાર કરતાં તેની યુક્તિ પામી ગયો.

એ વાતથી તેને ગુસ્સો લાગ્યો તેમજ શર્મિદગી પહોંચી-ન્યારે તે ૬૪૨ ઉસકેરાયો ત્યારે લડાઈનો વિચાર કીધો.

તે ઝુલ્મગાર શખ્સ હાથીની ઉપર બેસીને એકલોજ આગળ ધસ્યો-અને ખુસરુની કદબગાહ તરફ રોતાબ ચાલ્યો.

ન્યારે ખુસરુએ એ જોયું ત્યારે અદિયાનને-કહ્યું કે “ઓ છંડાયલા શેર નર!

તમે લોકો પેલા હાથી ઉપર તીરનો વરસાદ વરસાવો-તમારી કમાનોને બહારના વાદળ જેવી બનાવો.”

આથી ઇરાનીઓમાંથી જે કોઈ કે ભાગ્યશાળી હતા-તેઓએ એકેક પછી પોતાની કમાનો ચિઠ્ઠી ઉપર ધરી.

તીરનાં પયકાનથી તે હાથીની શુંદ એવી ઝખ્મી થઈ ગઈ-કે તે ઝખ્મોને કીધે પેલો હાથી નીલના દયાં માફક છંડાયો.

તેજ વખત બેહરામે એક ઘોડો અને એક પાદશાહી સહુગારની કોલાહ મંગાવી.

તેઓએ ગર્દનફરાજ બેહરામના ઘોડા ઉપર પાછો તીરનો વરસાદ ચાલુ કીધો.

૬૪૩ ચેયાદહુ શુદ્ધ આન મહે પખાંશખર
એકેહુ દામનશરા બેઝહુ બરુ કમરુ
સેપરુ બરુ સરુ આવહો શમ્શીરે તીચ
બરુ આવરુહુ અઝાન જંગેયાન રસ્તખીચ
ચેયાદહુ એ બહુરામ બુઝીખતન્હ
કમાનહાએ ચાચી ફેરુ શીખતન્હ
યકી ખારહુ બોર્દન્હ હમ દરુ ઝમાન
સેપહુબુદ નેશસ્ત અચ બરે ઊ દમાન
ખોરુશાન હમી તાખત તા કલખગાહુ
બખર્ધ કુલ શાહુ બુદ બા સેપાહુ
હમહુ કલખગહુ પાકુ દરુ હમ દરીહ
દરુકરી સેપહુદારુ શુદ્ધ નાપદીહ
વઝાન બયગહુ શુદ્ધ સુએ મયમનહુ
પસે પેશતે આઝાદગાનો બનહુ
થુ ખુસ્તવ બેદીહ આન સુએ મયસરહુ
હમી તાખત ચૂન ગોરુખ બીનહુ બરહુ
નેગહુઆને આન દસ્ત ગોરુદૂય બૂદ
કે મહે દેલીરે જહાનબૂય બૂદ
બેરાદરુ થુ રૂએ બેરાદરુ બેદીહ
કમાનરા બેઝહુ કર્દો અન્દરુ કરીહ
હો ખૂની બદાન સાન દરુ આવીખતન્હ
કે ગોરૂતી બહમ શાન બરુ આચીખતન્હ
બદીન સાન ઝમાની બરુ આમહુ દરાચ
હમી ચકુ એ દીગરુ નગશતન્હ બાચ
૬૪૪ બદુ ગોરૂત બહુરામ કય બી પેદરુ
બખૂને બેરાદરુ એ બન્દી કમરુ
બદુ ગોરૂત ગોરુદૂય કય પીરુ ગોરુખ
તો નશનીહી આન દાસ્તાને બુઝોરુખ
અગરુએહુ બેરાદરુ બુવહુ ફસ્ત બેહુ
થુ દુશમન બુવહુ બી રંગો પૂસ્ત બેહુ
તો હમ ખૂનીઓ બદુ તનો રીમની
જહાન આફરીનરા બદેહુ દુશમની
બપીશે બેરાદરુ બેરાદરુ બજગ
નેચાયહુ અગરુ બાશદશ નામે નગ
થુ બેશનીહ બહુરામ અચ બાચ ગશત
બરુ આશોકૂતો બા ઊ દેઝમ સાચ ગશત
હમી રાન્હ ગોરુદૂય તા પીશે શાહુ
અચ આહન શુદ્ધ રૂએ જંગી સેયાહુ
બરુ આફરીન કરુહુ ખુસ્તવ બમેહુરુ
કે પાદાશ બાદત એ ગદાન સેપેહુરુ
એ પીરુ સકુ આમહુ સુએ કલખગાહુ
કે શુદ જંગુ બુજખાન દેલીરાન એ શાહુ
ફેરેસ્તાહુ ખુસ્તવ બશાપૂરુ કરુ
કે મઉસીલરા બાશ કયાંદરસ
૬૪૫ બેફરીહ બા પેશત પેશત આવરીહ
મગરુ બખતે રઉશન બમેશત આવરીહ
બગોસ્તહુમ ગોરૂત આનઝમાન શહુરુચારુ
કે ગરુ હીચ રૂમી કુનહુ કારુઝારુ
થુ બહુરામે જંગી શેકસ્તહુ શવહ
અગરુ નીચ દરુ જંગુ ખસ્તહુ શવહ

તે લડાયક મહે ચેયાદો થયો અને બખતરની દામનને કમર ઉપર
વીઠાળી.
માથા ઉપર દાલ પકડી અને તેઝી તલવાર લઈ-તે લડાયકોમાં કેયા-
મત મચાવી દીધી.
પેયાદાએએ પેતાની ચાચી કમાન હાથમાંથી નાખી દીધી અને બેહ-
રામની સામેથી નાસી ગયા.
હવે બેહરામનાં માથુસો તુરત એક બીએ ઘોડો લઈ આવ્યા-જેની
પીઠ ઉપર તે સરદાર પાછો શેતાબીથી સવાર થયો.
અને પોકાર કરતો જે જગ્યાએ કે પાદશાહ પેતાના સેપાહો સાથ
હતો તે જગ્યાએ કલખગાહ રૂધી ઘોડો હાંક્યો ગયો.
અને તમામ કલખગાહના કુરચે કુરચા ઉડારી નાખ્યા-સરદાર ખુસ-
રો ખુડો પલુ ગુમ થઈ ગયો.
ત્યાંથી તે જમણી તરફ ગયો-જ્યાં ઈરાનીઓની પીઠ પાછળ સધળો
લશ્કરી અરબાબ હતો.
જ્યારે ખુસરુએ એવું બેયું-ત્યારે તે જેમ બકરૂં વરને બેઈ દોડે તેમ
લશ્કરની ડાબી તરફ દોડવા લાગ્યો.
તે મયદાનને નેગેહુબાન પેહલવાન ગોરુદૂય હતો-કે જે શખ્સ બહા-
દુર અને દેશ છતનારો હતો.
હવે જ્યારે બાધએ (બેહરામે) પેતાના બાઈ (ગોરુદૂય)ને જોયો-
ત્યારે કમાનને ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને તીર છોડ્યો.
તે બંને ખૂનીઓ એવા તો લડવા લાગ્યા-કે ગોચા તેઓ એકમેકમાં
બેળાઈજ ગયા.
એમ કરતાં લાગ્યો વખત નીકળી ગયો-પલુ એક બીમથી કોઇ પાછળ
હડ્યો નહીં.
બેહરામે તેને કહ્યું કે “ઓ બાપ વગરના શખ્સ !-તું બાઈનાં ખૂન
માટે શું કામ કમર બાંધે છે ?”
ગોરુદૂયે તેને કહ્યું કે “ઓ બહુડાં વર !-તેં આ બુઝોર્ગી ભરી દાસ્તાન
સાંભળી નથી ?
કે ‘આપણો બાઈ જે દોસ્ત હોય તોજ ભલો-પલુ જ્યારે તે દુશ્મન
ચાય તો તે મૂલોજ ભલો.’
તું પોતે તો ખૂની, બદ તનનો અને રીમન છે-અને દિલથી ખોદા-
તાલાનો દુશ્મન છે.
અગરજો બાધમાં નામદારી અને શરમ હતે તો તે પેતાના બાઈ
સામે લડવાજ નહીં આવતે.”
જ્યારે બેહરામે એવું સાંભળ્યું ત્યારે તે ત્યાંથી પાછો ફર્યો-તે ચુરસે
થયો પલુ વળી તેનું દિલ ધણું દુઃખાયું.
હવે ગોરુદૂય ત્યાંથી પાદશાહની નજદીક ગયો-તે લડાયક શખ્સનો
ચેહરો હથિયારના ઝખ્મેથી કાળો પડી ગયો હતો.
ખુસરુએ તેની ઉપર મોહબ્બતથી દુઆ કીધી-કે “તને ફરતા આરમાન
તરફથી આનો બદલો મળજે !”
તે લશ્કરની ખાત્રમાંથી નીકળીને વચલા ભાગમાં આવ્યો-અને જ્યારે
દિલાવર લશ્કરની એક પાંખ પાદશાહ આગળથી ચાલી ગઇ,
ત્યારે ખુસરુએ શાપર આગળ એક જણને ગોકલ્યો-અને તેને કહે
વાડ્યું કે “તું મઉસીલની મદદ માટે જ.
તમે સધળા એકમેકની પીઠે ઉભા રહી લડો-કે કદાચ તેનું રૈશન
બખત તમે લોકો છતી લેઓ.”
પછી તુરત પાદશાહે ગોસ્તહમને કહ્યું-કે “અગરજો હવડાં રૂમી
લોકો કાંઈ પલુ લડાઈ કરે,
અને તેમાં જે લડાયક બેહરામ શિકસ્ત પામશે-અથવા તો આ
લડાઈમાં તે ઝખ્મી પલુ થશે,

હમણુ રૂઝેયાન સર અમરૂદન બરન્દ
 યુપુનહા અચ અન્દાજહુ યીરૂન બરન્દ
 નખાહમ કે રૂમી શવહ સરૂકરાચ
 બમા બરૂ કુનહ અન્દરીન જન્ગ નાચ
 બેદીદમ હોનરહાએ રૂમી હમણુ
 બસાને રમણુ રૂઝગારે હમણુ
 હમાન બેહુ કે આ મન સેપાહુ અન્દકી
 એ ચુબીનહુ આવરૂદ ખાહમ યકી
 નખાહમ દરીન કારૂ યારી એ કસ
 ઉમીદમ અચજદાને ક્યાંદરસ
 બદ્દ ગોફત ગોસ્તહુમ કય શહુરૂયાર
 બરીરીન રવાનત મખુરૂ ઝીન્હાર
 યુ રાયત યુનીનસ્ત મદાન યુઝીન
 મકુન તન હલાકુ અન્દરીન દસ્તે કીન
 બદ્દ ગોફત ખુસ્તવ કે ઇનસ્તે રૂય
 કે ગોફતી કુનૂન રાએ લરકરૂ બેબૂય
 યુઝીન કરૂદ ગોસ્તહુમ અચ ઇશન સવારૂ
 હહો આરૂ મદનકરી નામદારૂ
 ગુમોસ્તીન અઝીન જન્ગેયાન નામે ખીશ
 નબેશતહુ બેયાવદો બેન્હાફ પીશ
 દેગરૂ ગોરૂદ શાપૂરૂ બા અન્દેયાન
 યુ બન્દુયો ગોરૂદએ પોશતે કેયાન
 યુ આઝરૂ ગોશરૂપો દેગરૂ શીરૂઝીલ
 યુ અન્ગુએ ગુસ્તાખ બા શીરો પીલ
 તોખારહુ કે દરૂ જન્ગ ધમખારહુ બૂદ
 યલાન સીનહુરા એશત પત્યારહુ બૂદ
 ફરોખહાફ ચૂન ખુસ્તવે સરૂકરાચ
 યુ અશતાહો પીરૂએ દુશ્મન ગોદાચ
 યુ ફરૂખોન્હહુ ખુરૂશીદ બા ઊર્મોચીદ
 કે દુશ્મન યુદી પીરો ઇશાન ફરોચીદ
 હમાન પીશરવ બૂદ ગોસ્તહુમે ગોરૂદ
 કે દરૂ જન્ગ ઊ બૂદ બા દસ્તેઓરૂદ
 એ મદાન યુઝીન કરૂદ અઝીશાન દોહકૂત
 એ લરકરૂ અચકુસ ખરામીદ તકૂત
 યુનીન ગોફત ખુસ્તવ બદાન મેહુતરાન
 કે અચ સરૂકરાજાને ફર્માન બરાન
 હમણુ રૂયરા સૂએ યજદાન કુનીદ
 દેલે ખીશરા શાદો બન્દાન કુનીદ
 બેચ અચ ખાસ્તે યજદાન નખાશીદ સોખુન
 યુનીન બૂદ તા બૂદ અર્ખે કોહુન
 બરૂચમ અન્દરૂને કેશતહુ મેહુતરૂ ખુવહ
 કે બરૂ મા યકી બન્દહુ મેહુતરૂ ખુવહ
 નેગહુદારે મન બૂદ બાયહ બજન્ગ
 બહન્ગામે જુમ્બેશ નખાયહ દેરન્ગ
 હમણુ હમજબાન આફરીન ખાન્દન્દ
 વરા શહુરૂયારે ઝમીન ખાન્દન્દ
 બેકદન્દ પયમાન કે અચ શહુરૂયારૂ
 કરી બરૂ નગદ્દ અઝીન કાઝારૂ
 સેપહુદારૂ બેશનીદો આરામ યાફૂત
 ખુશઆમદશ અઝાન મેહુતરાન કામયાફૂત

તો સધળા રૂમીઓ પોતાના સર આસ્માને લગાડશે-અને હદથી
 એવાદા બઝાઈ મારશે.

મટે હું નથી ચાહતો કે રૂમીઓ સરકૂરાજ થાય-અને આ લઙાઈમાં
 આપણી ઉપર લાડ કરે.

મેં રૂમીઓના સધળા હુનરો તો જોયા છે-તેઓ તો કરાં વરસતી
 વખતે જેમ બકરાનાં ટોળાનો હાલ થાય છે તેવા છે.

તેથી હું થોડુંકજ લરકર લઈ ચોખીનેહ સાથે લઙાઈ કરવા માગુ છું.

એ લઙાઈમાં મને કોઈની મદદ જોઈતી નથી-મારી ઉમેદ ક્યાંદે પહોં-
 ચનારા યજદાનનીજ ઉપર રહેલી છે.”

ગોસ્તહુમે તેને કહ્યું કે “ઓ પાદશાહ !-તું પોતાના ખ્યારા જીવ
 મટે અફસોસ ના કર.

જ્યારે તારો વિચાર એવોજ છે તો તું લઙાઈકોને ચુંટી કાઢ-પણ તું
 આ કીતાનાં મયદાનમાં પોતાનાં તનને હલાક ના કર.”

પ્રસન્નએ તેને કહ્યું કે “વારું તું કહે છે તે વાજબી છે-હવે તું લશ્ક ૧૪૬
 રની તપાસ કર.”

ગોસ્તહુમે ઇરાની સવારોમાંથી ચૌદ ગદ્દનકરા અને નામદારી બરેલા
 પેહલવાનોને ચુંટી કાઢ્યા.

એ લઙાઈકોમાંથી પહેલું પોતાનું નામ-લખી લાવ્યો અને ખુસરૂ
 સામે મૂક્યું.

ખીલ અંદિયાન સાથે પેહલવાન શાપૂરનાં-તેમજ બંદૂચ અને ગોરૂદૂચ
 જેવા પાદશાહને મદદ કરનારાઓનાં,

વળી આઝર ગોશરૂપ અને શીરૂઝીલ-તેમજ સિંહ અને હાથી સાથે
 ટકર જીલનાર અંગૂચ જેવાઓનાં,

તોખારેહ કે જે લઙાઈમાં મદદગાર હતો-અને યલાન સીનેહ મટે
 એક બૂરી આફત સમાન હતો તેનાં,

સરકૂરાજ ખુસરૂના જેવોજ ફરૂશખઝાદ-તેમજ અશતાફ અને દુશ્મ-
 નને પીગળાવનાર ફીરૂજ જેવાઓનાં,

તેમજ હોરમઝદ સાથે સુબારક ખુરૂશીદ કે જેઓ આગળ દુશ્મન લીલાં
 ધાસ જેવો નમે બની જતો, તે જેવાઓનાં નામે લખી લાવ્યો.

વળી તેઓનો સરદાર બહાદુર ગોસ્તહુમ બન્યો હતો-કારણકે તે પોતે
 લઙાઈમાં કૌવત ધરાવનારો હતો.

એ પ્રમાણે ખુસરૂ ચૌદ જણાઓને ચુંટી કાઢી-લશ્કરમાંથી એક
 તરફ લઈ ગયો.

પછી ખુસરૂએ તે સરદારોને એ પ્રમાણે કહ્યું-કે “ઓ મારો હોકમ ૧૪૭
 બળવનારા સરકૂરાજો !

તમે સધળાઓ પોતાનાં દિલને ખુશહાલ અને હસ્તાં બનાવી તમારાં
 મોં ખોદાતાલાની તરફજ ધરો.

ખોદાની મરજી સિવાય કોઈ વાત બનતી નથી-જ્યારથી આ પૂરાણું
 આસ્માન બરપા થયું છે ત્યારથી એમજ બનતુ રહ્યું છે.

આપણી ઉપર એક નોકર સરદાર અને-તે કરતાં લઙાઈમાં માર્યું જવું
 મહું છે.

તમે સધળાઓએ લઙાઈમાં મારા નેગહુબાન બનવું જોઈએ-અને
 હમ્બો કરતી વખતે ઢીલ કરવી નહીં જોઈએ”

તેઓ સધળાઓએ તેની ઉપર સામટી દોઆ પ્રીધી-અને તેને “દેશનો
 પાદશાહ” કહ્યો.

તેઓએ કોલકરાર પ્રીધી કે “પાદશાહ તરફથી-કેઇ પણ શખ્સ આ
 લઙાઈમાંથી ફરી જશે નહીં.”

પાદશાહે એવું સાંભળ્યું અને તેને કરાર થયો-તે સરદારોથી તેની
 ખાહેશ બર આવવાથી તે પાદશાહ ખુશહાલ બન્યો.

સેપહુરા અબહુરામે ફરૂશા સેપોરુહ
હમી રફત આ ચારુહ મહે ગોરુહ
હમાનગહુ યોરુશ આમહ અચ દીદહુગાહુ
અબહુરામ ગોફતનહ કામહ સેપાહુ
જહાનનુચ બીદાર હેલ અરુનેશરત
કમન્દી બફેચાકો તીધી બદરત
અબાલા ચુ આન માયહુ મરુદમ બેદીહ
તની ચન્દ અજાન જગેયાન અરુ ગુઝીહ
યલાન સીનહુરા ગોફત કાન બદનેજાહ
અજગ્ય અન્દરુન દારે મદી બેદાહ
કે મન્ દાનમ અકુનુન જોચ ઊ નીરત ઇન
કે ચારુહ અમીદન બદીન દરતે કીન
બદીન માયહુ મરુદમ અજગ્ય આમદરત
મગર પીશે કામે નહગ્ય આમદરત
ફેજન નીરત આ ઊ સવારી એ બીરત
વઝીશાન કસીરા નદાનમ કે કીરત
અગર પીશમ આયહ જહાનરા બસમ
અગર કમતાર આયમ અજ નાકસમ
અઆજરુ ગોશરપો યલાન સીનહુ ગોફત
કે મદીન નદારનહ મદી નેહોફત
નબાયહ કે મા બીશ બારીમ ચારુ
એ ખુસવ મરા બખત બીશરત ચારુ
યકી ખુહ કુળ નામે ઊ જાન ફેરુચ
કે તીરહુ શખાન અરુ ગુઝીદી એ રુચ
સેપહુરા બદ દારો ખુહ પીશ રફત
હમી તાખત આ ઇન સે બીદાર તફત
ચુ અહુરામરા દીહ ખુસવ એ રાહુ
અયારાન ચુનીન ગોફત કામહ સેપાહુ
કુનુન હીથ દેશરા મદારીહ તગ્ય
કે આમહ મરા રુચગારે દેરગ્ય
મનો ગોર્ગો ચુબીનએ બદ નશાન
શુમા રચમ સાઝીહ આ સરુકશાન
શુમા ચારુહુ ચારો ઇશાન સે તન
મબાદા કે બીનીહ હરુગેચ શેકન
નેચાતુસ આ લશકરે રુમેયાન
બેબરતનહ નાચારુ ચકુસરુ મેયાન
બેરફતનહ અજાન રચમગહુ સુએ ફૂહ
કે દીદાર બૂદી બહરુફ ગોરુહ
હમી ગોફત હરુકસ કે પુરમાયહુ શાહુ
ચેરા જાન ફરુશા એ બહુરે કોલાહુ
બેમાનહ બદીન દશત અન્દીન સવારુ
શવહ ખીરહુ તનહા સુએ કાઝારુ
હમહુ દશત અરુ આસમાન દાશતનહ
કે ઊરા હમી કોશતહુ પેન્દાશતનહ
ચુ અહુરામે જગી અરુઅગીખત અરુપ
યલાન સીનહો ગોરુહ આજરુ ગોશરપ
ખુરીદનહ ચારાને ખુસવ હમહુ
શુહ ઊ ગોર્ગો ઇન નામદારાન રમહુ
શુદનહ આન હમહુ ચારે ખુસવ નેજનહ
ચુ દીદનહ આન દીવ જરેતહુ એ બન્દ

તેણે મુખારક બેદરામને લશકર સોંપી આપ્યું-અને પોતે પેલા ચૌદ પેહલવાનો સાથે આગળ ચાલવા લાગ્યો.

તેજ વખત ચોથી ઉપરથી ચોખીબાનેનો પોકાર નીકળ્યો-તેઓએ બેદરામને કહ્યું કે “લશકર આવી લાગ્યું.”

એવું સાંભળી ચાલાક દિલનો દેશજીત બેદરામ ઘોડા ઉપર સવાર થયો-તેણે એક કમંદ શોકારબંદ ઉપર નાખી અને એક તલવાર હાથમાં લીધી.

જ્યારે ઘોડા ઉપરથી તેણે એટલાં માણસો જોયાં-ત્યારે તેણે પોતાના લડાયકોમાંથી કેટલાકને ચુંટી કાઢ્યા.

તેણે યલાન સીનેહને કહ્યું કે “પેલા ખૂરી ખુન્યાદનો ખુસરુએ-આ લડાયમાં પોતાની બહાદુરીને પુરેપુરા ઈન્સાફ આપેલા લાગે છે, કારણકે હું જાણું છું કે હાલ તેના સિવાય એવો કોઈ પણ બીજો નથી-કે જે આવાં લડાઈનાં મયદાનમાં આવી શકે.

તે આટલાં ઘોડાં માણસો લઈ લડાયમાં આવ્યો છે-કદાચને તે મગર-મચ્છનાં ડાયાં સામેજ આવેલા લાગે છે.

તેની સાથે વીસ કરતાં વધારે સવાર નથી-અને તેઓમાંથી કોઈને હું ઓળખતો પણ નથી કે કોણ છે?

જે તે મારી સામે લડવા આવે તો હું સધળાંને પુરો પડીશ-જે તેઓ સધળાંને પુરો નહીં પડું તો મને નાલાયક સમજાશે.”

પછી તેણે આગર ગોશરપ અને યલાન સીનેહને કહ્યું-કે “બહાદુર મદી પોતાની મદીનગી છપાવતા નથી.

આપણુ ચાર કરતાં વધુ હોવા જોઈએ નહીં-ખુસરુ કરતાં આપણુનું નસીબ આપણને વધારે મદદગાર છે.”

પછી એક બનફરૂચ નામનો શખ્સ હતો-કે જે દહાડા કરતાં રાતને વધુ પસંદ કરતો હતો.

તેને લશકર સોંપ્યું અને પોતે આગળ વધ્યો-તે પેલા ત્રણ ચાલાક પેહલવાનો સાથે દોડવા લાગ્યો.

જ્યારે ખુસરુએ બેદરામને આવતો જોયો ત્યારે પોતાના સાથીઓને કહ્યું કે “સેપાહો આવી લાગ્યા.

તમે કશી પણ ચિન્તા કરશો નહીં-કારણકે હવે પાછો મારો ઠરી-ઠામ થવાનો વખત આવી લાગ્યો છે.

હું, મારો ભારી ગોર્ગ અને ખૂરી ખુન્યાદનો ચોખીને કરી છિયે-તમે આ પેહલવાનો સાથે લડાઈ કરજો.

તમે ચૌદ દોરતો એકગમ છો અને તેઓ તો ત્રણ જણા છે-એવું કદીબી ના બનતું કે તમે તેઓને હાથ હારી જાઓ.”

હવે નેચાતુસ અને રૂમી લશકરે-લાચારીએ પોતાની કમર બાંધી.

તેઓ તે લડાયગાહમાંથી પહાડ તરફ ગયા-કે જ્યાંથી તેઓ બંને લશકરો જોઈ શકતા હતા.

દરેક જણ બોલવા લાગ્યો કે “આવો મોક્કાવાળો પાદશાહ-રાજપાટને લીધે શા મટે પોતાનો જીવ બરબાદ કરે છે?

આટલા બધા સવારો આ મયદાનમાં પડી રહે-અને નાદાની કરી પોતે એકલો લડાઈ કરવા જાય છે?”

સધળાઓએ આસ્માન તરફ પોતાના હાથ ઉઠાવ્યા-કારણ તેઓ તેને મૂવેલોજ સમજવા લાગ્યા.

જ્યારે લડાયક બેદરામે યલાન સીનેહ અને પેહલવાન આગર ગોશરપ પોતાના ઘોડા ઉપડાવ્યા,

ત્યારે સગળા ખુસરુના મદદગારોને કાપી નાખ્યા-બેદરામ વરૂ બન્યો અને આ નામદારો બકરા બન્યાં.

જ્યારે તેઓએ તે દેવને બંદમાંથી છૂટેલો જોયો-ત્યારે ખુસરુના પેલા બચેલા સધળા મદદગારો દિલગીર બન્યા.

શુ ગોસ્તહમો બન્દુયો ગોસ્તહમ માન્દ
 ગવે તાજવર નામે ચઝદાન બેખાન્દ
 જહાનદાર નાથાર બરુકાશત અરેખ
 પસ અન્દર હમી તાખત આઝર ગોશરેખ
 બગોસ્તહમ ગોફત આન અમાન શહરુયાર
 કે તન્ગ અન્દર આમદ મરા રૂઝગાર
 એ બાચેસ્ત બીહદહુ ઇન્ રસ્તાખીચ
 કે દીદન્દ પોશ્તે મન્ અન્દર ગુરીચ
 બદ્દ ગોફત ગોસ્તહમ કામદ સવાર
 તો તનહા શુદી કય કુની કાઝાર
 નેગહ કરૂદ ખુસ્તવ પસે પોશ્તે ખીશ
 અઝાન્ ચાર બહુરામરા દીદ પીશ
 હમી દાશત તનરા એ દુશ્મન્ નેગાહ
 બેખુરૂદ બરુગુસ્તુવાને સેયાહ
 વચ્ચ બાચ માન્દન્દ હરૂદ સવાર
 પસે પોશ્તે ઊ દુશ્મને કીનહુ દાર
 બપીશ અન્દર આમદ ચકી ઘારે તન્ગ
 એ જન્ગી પસ અન્દર બસાને પલન્ગ
 છુને ધાર હમ બસ્તહુ આમદ બદ્દહુ
 બેમાન્દ આન જહાનદાર દૂર અચ ગોઝહુ
 ફેરૂદ આમદ અચ અરેખ ફેરૂદેખ જવાન
 પેયાદહુ બરાન્ ફહુ બર શુદ દવાન
 પેયાદહુ શુદો રાહે ઊ બસ્તહુ શુદ
 દેલે નામદાર અન્દર આન બસ્તહુ શુદ
 ન ભાએ ફેરન્ગો ન રાહે ગુરીચ
 પસ અન્દર હમી રફત બહુરામ તીચ
 બખુસ્તવ ચુનીન્ ગોફત કય પુર ફેરીખ
 બપીશ ફરાએ તો આમદ નેરીખ
 બરે મન્ એશ તાખતી હુરો ખીશ
 નેહાદહુ બરીનચૂનહુ બર દૂશ ખીશ
 શુ શુદ કાર અઝીશાન્ અબર શાહુ તન્ગ
 પસે પોશ્ત શમ્શીરો દર પીશ સન્ગ
 બચઝદાન ચુનીન્ ગોફત કય કેર્દેગાર
 તોઈ બરુતર અચ ગર્દેશો રૂઝગાર
 બહીન્ ભય બીથારગી દસ્તગીર
 તો બારી નનાલમ એ કયવાનો તીર
 હમાનગહુ શુ અચ ફહુ બર શુદ ખોઝશ
 પદીદ આમદ અચ રાહુ ફેરૂદેખ સોઝશ
 હમહુ ભમહા સજો બેન્ગી બઝીર
 એ દીદારે ઊ ગશત ખુસ્તવ દેહીર
 શુ નઝદીક શુદ દસ્તે ખુસ્તવ ગેરફત
 એ ચઝદાને પાકુ ઇન્ નખાશદ શેગફત
 શુ અચ પીશ બદ્દખાહુ બરુદાશતશ
 બઆસાની આવર્દો યુગાશતશ
 બદ્દ ગોફત ખુસ્તવ કે નામે તો ચીસ્ત
 હમી ગોફત ચન્દીઓ ચન્દી ગેરીસ્ત
 ફેરેશતહુ બદ્દ ગોફત નામમ સોઝશ
 શુ ઇમન્ શુદી દૂર બાશ અચ ખોઝશ
 તો ઝીન્ પસ રાવી બર જહાન પાદશા
 નખાચદ કે બારી ભોચ અચ પારૂસા

ન્યારે ગોસ્તહમ, બન્દુય અને ગોસ્તહમ બધી ગયા-ત્યારે તે તાજ
 ધરાવનાર બહાદુર બેખાને ચાદ કીધો.

હવે નાચારીએ પાદશાહે પોતાનો ઘોડો પાછો ફેરવ્યો-તેની પાછળ
 આઝર ગોશરેખ દોડવા લાગ્યો.

પાદશાહે તે વખતે ગોસ્તહમને કહ્યું-કે “હવે મારો વખત નઝદીક
 આવી લાગ્યો છે.

તો આવી બેહુદી રસ્તાખેચ શા માટે કરવી ભેધયે?-કારણકે સધળા
 લોકોએ મને નાસ્તો ભેઈ લીધો છે.”

ગોસ્તહમે તેને કહ્યું કે “પેલા સવાર નઝદીક આવી લાગ્યો છે-તું
 એકલો પડી ગયો છે તે કેવી રીતે લડાઈ કરી શકશે?”

ખુસરુએ પોતાની પીઠ પછાડી નજર કીધી-તો તેણે પેલા ચારોમાંથી
 બેહરામને આગળ આવતો ભેયો.

ખુસરુ પોતાનાં શરીરને દુશ્મન લોકોથી બચાવી રાખતો હતો-તેવામાં
 તેના ઘોડાનું કાળું બખતર તુટી ગયું.

આથી તેના બન્ને સવારો પણ નાસતા અટકી પડ્યા-તેની પીઠ ૬૫૧
 પછાડી કીને લેનાર દુશ્મન આવતો હતો.

તે ત્રણે ચિત્તા જેવા લડાયકો તેની પાછળ હતા-તેવામાં ખુસરુની
 સામે એક સાંકડો ગાર આવી લાગ્યો.

પણ તે ગારનું મોઢું પણ બંધ હતું તેથી તે પહાડ ઉપર ચઢ્યો-
 અને તે પાદશાહ સધળાં લશ્કરથી દૂર થયો.

તે મુબારક જવાન પાદશાહ ઘોડા ઉપરથી નીચે ઉતર્યો-અને પેયાદો
 પેલા પહાડ ઉપર ચઢવા લાગ્યો.

ન્યારે તે પેયાદો થયો અને તેનો માર્ગ બંદ થઈ ગયો-ત્યારે તે બાબ-
 તથી તે નામદારનું દિલ ઝખ્ખી થયું.

તેને ઉભા રહેવાની કે નાસવાની જગ્યા રહી નહીં-તેની પાછળ બેહ-
 રામ શિતાબી કરતો આવતો હતો.

તેણે ખુસરુને કહ્યું કે “ઓ ફરેખ બરેલા રખસ!-હવે તારી ચઢતી
 સામે પડતી આવી લાવી છે.

તું પોતાના છવને તારાં ખભાં ઉપર મૂકીને એવી રીતે મારી ઉપર
 શા માટે હમ્લો લાવ્યો?”

ન્યારે પાદશાહ તેઓથી આવી રીતે સંકડાંમધુમાં આવી પડ્યો-
 તેની પીઠ પછાડી તરવાર અને આગળ પોકાર્યો કે “ઓ જેહાનના પયદા

કરનાર સાહેબ!-તું ઝમાનાની ગર્દેશ કરતાં પણ વધારે ચઢિયાતો છે.

આવી લાચારીના વખતમાં તું મારો હાથ પકડ-ભે તું મારો નેગેહ- ૬૫૨
 બાન થશે તો યનિશ્ચર અને બુધ સેતારા માટેની ક્યારે હું કરતોજ નથી.”

ન્યારે તે પહાડ ઉપરથી પાદશાહની ક્યારેઈનો પોકાર નીકળ્યો ત્યારે
 તુરતજ-માર્ગમાંથી મુબારક સરોશ ઇઝદ ઝાહેર આવ્યો.

તેનો તમામ પોશાક લીલા રંગનો હતો અને તે સફેદ બાલવાળો
 ઘોડા ઉપર સવાર હતો-તેને ભેઈ ખુસરુને હિમ્મત આવી.

ન્યારે તે નઝદીક ગયો ત્યારે તેણે ખુસરુનો હાથ પકડ્યો-પાક ચઝ-
 દાન તરફથી એવો બનાવ બને તેમાં કશું અભયબ જુઝું નથી.

ન્યારે સરોશ ઇઝદે તેને દુશ્મનની આગળથી બચાવી લીધો-ત્યારે
 રોહલાઇથી તેને લઈ આવી એક ઠેકાણે મૂકી દીધો.

ખુસરુએ તેને પૂછ્યું કે “તારું નામ શું છે?”-પાદશાહ એમ પૂછતાં
 કેટલુંક રડવા લાગ્યો.

પેલા ફરેશતોએ પાદશાહને જવાબ દીધો કે “મારું નામ સરોશ ઇઝદ
 છે-ન્યારે તું આકૃતમાંથી મોકળો થયો છે ત્યારે હવે રડ ના.

તું હવે પછી તમામ દેશનો પાદશાહ થશે-હવે તારે પરહેઝગાર
 સિવાય બીજું કંઈ બનવું નહીં.”

૬૫૩ બેગોફત ઇન્ સપુન્ ગસ્ત અન્ નાપદીફ કસ અન્દર જહાન્ ઇન્ રોગેફતી નદીફ સુ આન્ હીફ અફરામ ખીરફ એમાન્દ જહાન્ આફરીનરા ફેરાવાન્ એમાન્દ અર એફતાફ લઈફ અર અન્દામે ઊય સુ દીદર હમફ કારૂ બા કામે ઊય હમી ગોફત તા જન્ગે મર્દમ યુવફ મખાદા કે મર્દી એ મન્ કમ યુવફ બદાન્ શુફ કે જન્ગમ કુનૂન્ બા પરીરેત્ત બરીન્ અખતે તીરફ એમાયફ ગરીરેત્ત નેયાતુસ અજાન્ રૂય અર ફૂફસારૂ હમી ખારેત્ત અન્ દાફગરૂ ઝીન્દારૂ ખરાશીફ મર્થમ દો રાખસારે ખીશ એ તીમારે જોફતે જહાન્દારે ખીશ સેપફ યૂફ અર ફૂફો હામુનો રાખ રહે રૂમેયાન્ યુફ પુરૂ અન્ દર્દો દાખ નેયાતુસ ચૂન્ રૂએ યુસલ્વ નદીફ અમારીએ અરૂરીન્ બયકુસૂ કરીફ બમર્થમ યુનીન્ ગોફત કીદર નેરીન્ બેતસમ કે શુફ શાહે ઇરાન્ જમીન્ હમાનગલ્લ યુસલ્વ અજાન્ રૂએ ફૂફ પદીફ આમફ અન્ રાફૂ ફરૂ અન્ ગોફૂફ યુનાન્ લશકરે નામવરૂ શાફ ગસ્ત રહે મર્થમ અન્ દર્દશ આઝાફ ગસ્ત ૬૫૪ સુ યુસલ્વ બનસદીકે મર્થમ રસીફ બેગોફત આન્ રોગેફતી કશ આમફ પદીફ યુનીન્ ગોફત કય જોફતે કયસરૂ નેઝાફ મરા દાવરે દાફગરૂ દાફ દાફ ન અન્ કાહેલી યુફ ન અન્ બફદેલી કે અન્ જન્ગ બફદેલ્લ કુનફ કાહેલી બદાન્ ધારૂ બી ચારૂ દરૂ માન્દીમ બર્દફ આફરી નન્દફરા ખાન્દીમ નેહાન્ દાશત દારન્દફ કારે જેહાન્ બહીન્ બન્દફ ગસ્ત આશકારા નેહાન્ ફરીફને ફરૂરોખ નદીફ ઇન્ બખાબ ન તૂરો ન સફમો ન અકાસેયાબ કે એમફફ મન્ દીદમ અન્ સરૂકશાન્ એ પીફઝીઓ શહૂરૂચારી નશાન્ કુનૂન્ જન્ગરા તાખતન્ નવ કુનીફ બરસમ અન્દરૂન્ ચારે યુસલ્વ કુનીફ

તે એટલું બોલી તેની આગળથી ગ્રમ થઇ ગયા-કુન્યામાં કોઇથે એવી અભયબી જોઈ હતી નહીં.

ન્યારે બેહરામે એવા ચમત્કાર જોયા ત્યારે અજબ રહ્યો-અને બોદા-તાલાને ધણેક યાદ કરવા લાગ્યો.

ન્યારે તેણે ખુસરની ઈન્જા પ્રમાણે સધળું કામ થતું જોયું-ત્યારે તેનાં શરીરમાં ધૂળરી પચદા થઇ.

તે બોલવા લાગ્યો કે “ન્યાં સૂધી માણસો વચ્ચે લડાઈ કાયમ રહે ત્યાં સૂધી મારામાંથી બહાદુરી કદીબી દૂર થતી ના !

હવે તો એવા બનાવ બન્યા છે કે મને પરીઓ સાથે લડતું પડશે-અને આ ભંધાં નસીબ ઉપર રડતું જોઇશે.”

પેલી તરફ નેયાતુસ પણ પહાડ ઉપર-બોદાતાલા પાસે પનાહ માગતો હતો.

અને મર્થમ પણ પોતાના પાદશાહ ખાવંદના ગમમાં પોતાના ગાલો પીખી નાખવા લાગી.

પહાડ, જંગલ અને મયદાન ઉપર સધળે લશ્કર પંથરાયલું હતું-રમીઓનાં દિલ દુઃખી અને જળતાં બન્યાં હતાં.

ન્યારે નેયાતુસે ખુસરને નહીં જોયા-ત્યારે તેણે મર્થમની સોનેરી અમારી એક બાજુ કીધી.

અને મર્થમને કહ્યું કે “તું અહીં બેસ-મને ધારતી લાગે છે કે ઇરાન જમીનનો પાદશાહ મરણ પામ્યો છે.”

તેવામાં પહાડની પેલી તરફથી લશ્કરથી દૂર ખુસર આવતો જણાયો.

એથી તે નામવરતું લશ્કર ખુશહાલ થયું-અને મર્થમતું દિલ તેની ફિક્કથી મોકળું થયું.

ન્યારે ખુસર મર્થમની આગળ આવ્યો-ત્યારે જો અભયબી કે પોતે જોઈ હતી તે તેણીને કહી.

તે એ પ્રમાણે બોલ્યો કે “ઓ કયસરનાં ખાન્દાનની મારી મોહર-દાર !-મને દાફગર દાવરેજ ઈન્સાફ આવ્યો છે.

સુસ્તીથી કે હીચકારાપણાથી એવું બન્યું નથી-કારણકે એક હીચકારો રાખસજ લડાઈથી ઢીલો પડી બચ છે.

પેલા ગાર આગળ ન્યારે હું મદદ વગરનો થઈ પડ્યો-ત્યારે દુઃખી થઈ મેં પચદા કરનારને યાદ કીધો.

તે સંભાળ લેનાર સાહેબે કુન્યાતું કામ ફપુજ રાખ્યું હતું-પણ તે ફપુ' આ તાબેદાર આગળ ઝાઝેર થયું.

મુખારેક ફરીફાન, વર, સદમ અને અકાસિયાબે ખાબમાં પણ એવું જોયું નહીં હશે,

કે જેવી આ પેહલવાનો ! મેં આજે ફતેહમંદીની અને પાદશાહીની નિશાન જોઇ.

હવે તમે લડાઇ માટે નવેસરથી તૈયારી કરો-અને લડાઈમાં ખુસરનાં નામની યાદ કરો.”

જન્ગે સેવુમે ખુસરૂ બા બહરામ
વ શેકસ્ત યાજ્તને બહરામ.

ખુસરૂની બેહરામ સાથની ત્રીજી લડાઈ અને
બેહરામનું શિકસ્ત પામવું.

:૦:

:૦:

હમાનગલ્લ એ ફૂફ અન્દર આમફ સેપાફ જહાન્ શુફ એ મર્દો સવારાન્ સેયાફ

તેજ વખત પહાડ ઉપરથી લશ્કર નીચે આવ્યું-સવારાની ધૂળથી જેહાન અંધારી થઇ ગઈ.

વજાન રૂએ બહુરામ શુદ્ધ પુરુ એ દરુદ
પરીમાન શુદ્ધ જાન હમણ કારુ કરુદ
શુ બીઆરહુ શુદ્ધ તીલ લશ્કર બેરાન્દ
બરુદ અન્દરુન રઉશનાઈ નમાન્દ
હમી ગોફત હરુ કસ કે રાનહ સેપાહ
બેરહ બાયદો મદ્દિઓ દસ્તગાહ
દેલીરાન કે દીદન્દ બેરેતે મરા
હમાન પહલવાની સેરેતે મરા
મરા બરુ બુઝીદન્દ બરુ બુસવાન
બખાકુ અકુગનમ નામે નૂરીરવાન
એ લશ્કરુ બરે શાહુ શુદ્ધ ખીરહુ ખીરુ
કમાનરા બએહુ કદો યકુ ચુબહુ તીરુ
બેહુ નાગહાન બરુ કમરુબન્દે શાહુ
બકબુઅન્દરુ આવીપત પયકાન બરાહુ
ચકી બન્દહુ ચૂનુ જખમે પયકાન બેદીહ
બેયામહ એ દીબાચ બીરુન કશીહ
સબુક શહરુચારુ અન્દરુ આમહ દમાન
બબહુરામ ચુબીનએ બદ્દગમાન
બેહુદ નીજહુ શહુ બરુ કમરુબન્દે ઊય
બેરેહુ બુદ્દ ગુરેસ્ત પયગન્દે ઊય
સનાને સરે નીજહુ શુદ્ધ બરુ દો નીમ
દેલે મદ્દે બીરાહુ શુદ્ધ પુરુ એ બીમ
ચુ બેરકસ્ત નીજહુ બરુ આશીફત શાહુ
બેહુદ તીલ બરુ મેલકરે કીનહુખાહુ
સરે તીલ અજાન જખમ અન્દરુ રોકસ્ત
બદાન પયકરે મેલકરુ અન્દરુ નેરાસ્ત
હમી આફરીન બાન્દ હરુ કસ કે દીહ
હમ આનુ કસ કે આવાએ આહન શનીહ
હમણુ લશ્કરે શાહુ નીરુ ગેરેફત
કચુ કારે બહુરામ આહુ ગેરેફત
ચુ બહુરામરા તીરહુ શુદ્ધ હુરે માહુ
બનાકામ બરુ તાફત રોખરા એ શાહુ
બેદાનેસ્ત કાનુ કારુ બા રન્જ ગશત
એ મદ્દિઓ આવીગેશ અન્દરુ ચુજશત
ચુ દીદન્દ આનુ રીરુ મદ્દિ એ શાહુ
બેરાન્દન્દ રૂમીઓ ઈરાનુ સેપાહુ
કશીદન્દ શમશીરે કીનુ હમ ગોરુહુ
ચકી હજલહુ બેદન્દ માનદે ફૂહુ
રોરાનુમાયગાનુ અચ પસ અન્દરુ શુદ્ધ
ચુનાનુ લશ્કરીરા બહમ બરુ જદન્દ
બરામીહ બન્દુચ નચ્દીકે શાહુ
કે અચ તાજે તૂ બરુતરુ અચ અર્મે માહુ
ચકી લશ્કરસ્ત ઈનુ ચુ મુરે મલખ
ગેરેફતહુ બેયાબાનો હમ રીધો શખ
ન વાલો બુવહુ ખીરહુ ખૂનુ રીખતનુ
ન અચ શાહુ બા બન્દહુ આવીપતનુ
હરાનુ કસ કે ખાહુદ એ મા ઝીન્હારુ
બેહુ અચ કોસ્તહુ યા બસ્તહુ દરુ કાઝારુ
બદ્દ ગોફત બુસવા કે હરુકચ ચુનાહુ
બેપીચહુ બરુ મનુ નેચમ કીનહુખાહુ

પેલી તરફથી બેહુરામ દઈ બરેલો બન્ધો-અને જે કામો કે તેણે કીધાં
હતાં તેથી તે પરોમાન થયો.

જ્યારે તે લાચાર થયો ત્યારે રોતાબ લશ્કર આગળ ચલાવ્યું-જેથી ૬૫૫
દિવસનો પ્રકાશ પલ્લુ ઝાંખો પડી ગયો.

તે બેલવા લાગ્યો કે “જે કોઈ કે લશ્કરને આગળ ચલાવે-તેનામાં
ડહાપલ્લુ, બહાદુરી અને કૌવત જોઈયે.

જે બહાદુરોએ કે મારો નેજો તેમજ મારૂં પેહલવાની ખમીર
જોયું છે,

તેઓએ મને પાદશાહો કરતાં પલ્લુ ચઢિયાતો ગણ્યો છે-હું નેશીર-
વાનનું નામ ખાકમાં નાખીશ.”

પછી તે લશ્કર વચ્ચેથી બેહુદી રીતે પાદશાહ આગળ ગયો-કમાનને
ચિલ્લો ચઢાવ્યો અને એક તીર,

અચાનક બેહુરામે પ્રસન્નની કમર ઉપર માર્યો-પલ્લુ તે તીર જતાં
વાંકો ગયો.

જ્યારે એક ગોલામે તે પયકાનનો જખમ જોયો-ત્યારે તેણે આવી તેનાં
રેશમી કપડાંમાંથી તે ખેંચી કાઢ્યો.

તુરતજ પ્રસન્ન તે બદ વિચારના બેહુરામ ચોખીને તરફ ધસ્યો.

.

પાદશાહે તેના કમરબન્દ ઉપર એક નેજાનો ફટકો માર્યો-પલ્લુ તેણે
કડીવાળું બખ્તર પેહેરેલું હોવાથી તે કડીઓ તુડી રાકી નહીં.

તેના નેજાની નોકના બે દૂકડા થઈ ગયા-આથી તે રાખસનું દિલ
ધારતી બરેલું બન્યું.

જ્યારે નેજો ભાગી ગયો ત્યારે પાદશાહ ગુસ્સે થયો-તેણે તે કીને ૬૫૬
ખાહ બેહુરામની લોહાંની કોલાહ ઉપર એક તલવાર મારી.

તે ફટકાથી તલવારની નોક ભાગી ગઈ-અને તે કોલાહમાં પયવસ્ત
થઈ ગઈ.

જે કોઈએ કે તે જોયું તેમજ જોયોએ તેની તલવારના ફટકાનો આવાજ
સંભાળ્યો તેઓ પાદશાહ ઉપર આફરીન કરવા લાગ્યા.

પાદશાહનું સઘળાં લશ્કરને હિંમત આવી-કારણકે તેથી બેહુરામનાં
કામને અચળ ભાગી.

જ્યારે બેહુરામનો આફતાબ અને માહતાબ સીઆહ થયો-ત્યારે ના
મુરાદ થઈ તેણે પાદશાહ આગળથી મોહું ફેરવ્યું.

તેણે બંધુક કે “આ કામ બહુ મુશ્કેલ થઈ પડ્યું છે-અને બહાદુરી
કે લડાઈથી પલ્લુ આગળ વધી ગયું છે.”

પાદશાહની આવી બહાદુરી જોઈ રૂમી અને ઈરાની લશ્કર આગળ ધસ્યું.

સઘળાઓએ ભેગા થઈ કીનાની તલવાર ખેંચી-અને પહાડની મિસાલ
એક હરેલો કીધો

તે લશ્કરની પાછળ જોઈ બુન્ધાદના સરદારો ગયા-અને તેઓએ
એવી રીતના એક બારી લશ્કરને બરહમ માર્યું.

બંદુચ પાદશાહની નચ્દીકે આવ્યો-અને બોલ્યો કે “ઓ માહતાબ-
વાળાં આસ્માન કરતાં પલ્લુ વધારે ચઢિયાતાં તાજવાળા પાદશાહ!

આ એક કીડી અને તીરની મિસાલનું લશ્કર છે-જેણે મથદાન, ૬૫૭
પહાડ અને કહલુ ઘેરી લીધી છે

વગર કારણે એ લોકોનું ખૂન રેડવું એમાં મોટાઈ નથી-તેમજ પાદ-
શાહે પોતાના નોકર સાથે લડવું એ પલ્લુ ઠીક નથી.

માટે જે કોઈ કે આપણી સામે જીવતદાન માગે-તે લડાઈમાં માર્યો
નબ અથવા જખમી થાય તેનાં કરતાં વધારે સારું છે.”

પ્રસન્નએ તેને કહ્યું કે “જે કોઈ કે પોતાના ગુનાહથી-પરોમાન થાય
તેની સાથે મારે લડવું નથી.

હમણ પાકુ દરુ ઝીન્હારે મનન્હ
અતાજ અન્હરુ ગૂશવારે મનન્હ
અરુ આમહ ફેરકુરો શખ અચ તીરકુ ફેરકુ
સેપકુ ખાચ ગશતન્હ હરુ ફેરકુ
અરુ આમહ હવે પાસખાનેા જરુ
એ લશકરુ નખુહ ખોકુતકુ બેરયારુ કસ
જહાનખુય અન્હય અજાનખા બેરકુત
મેયાને હો લશકરુ અરામીહ તકુત
એ લશકરુ યુઝીન્ કરુહ કુન્હાવરી
ખુશ આવાચ ગૂયા મનાદીગરી
બેફરુમુહ તા ખારગી અરુ નેશરત
અઆવાચ દાદન્ મેયાનરા બેઅરત
યુનીન્ તા મેયાને હો લશકરુ બેરાન્હ
કચ તા બદુશમન્ ફેરાવાન્ નમાન્હ
ખોફરી અરુ આવરુહ કચ બન્હગાન્
ગુનકુ કંદહો અખત બુયન્હગાન્
હરાન્ કચ શુમા ઊ ગુનકુગાર તર
અજન્હ અન્હરુ નામ અરુદારુ તર
અયચદાનશ અખરીહ શાહે જેહાન્
ગુનાહી કે કરુહ આરકારો નેહાન્
અતીરકુ શખાન્ ચુન્ અરુ આમહ ખોફરી
નેહાન્હ હરુ કસ અઆવાચ ગૂશ
હમણ નામદારાને બહુરા મેયાન્
અરકુતન્ બેઅરતન્હ ચક્રચક્ર મેયાન્
યુ અરુ અહ સરુ અચ ફેરકુ ગીતી ફેરકુ
અમીનરા અમહમ બેપૂરીહ ફેરકુ
હમણ દશત બી મર્હો અરુગાહુ બુહ
કે બહુરામ જાન્ શખ ન આગાહુ બુહ
બદાન્ અયમહા દરુ નહીદન્હ કસ
જેચ અચ વીજહુ બહુરામે ચારાનશ અસ
યુ બહુરામ અજાન્ લશકરુ આગાહુ ગશત
મેયામહ બદાન્ અયમહા દરુ ગુજશત
મેયારાન્ યુનીન્ ગોકુત કંકુનુ ગુરીચ
બેહુ આયહ અચ આરામ બા રસ્તખીચ
શુતોરુ ખારત અચ સારવાન્ દૂ હજાર
હયુનાને કંકુ અકૂગનો પાયદાર
એ ચીઝી કે દરુ ગન્હ બુહ બર્દની
એ અકૂ ગન્હની હાએ ગુસ્તર્દની
એ અરુરીનો સીમીનો અચ તખ્તે આજ
હમાન્ ચારહો તઉકો અરુરીનો તાજ
હમણ બારુ કંદહો બુહ અરુ નેશરત
મેયાન્ અચ પયે બાચ ગશતન્ બેઅરત

તેઓ સધળા મારી પનાહમાં છે-તેઓ મારાં તાજની અંદરનાં લોલક
બેવા છે.”
હવે પહાડમાંથી રાતનો ઝુડો બાહેર આવ્યો-જેથી બન્ને તરફનાં લશકર
પાછાં ફર્યાં.

ચોખીઓના અને ઘંટના પોકારો નીકળ્યા-મોટા ભાગે લશકર
બગતુજ રહ્યું.

હવે દેરાજીત બંદ્ય ત્યાંથી નીકળ્યો-તે બન્ને લશકરની વચ્ચે રોતાબ
ચાલ્યો.

તેણે લશકરમાંથી એક પેહલવાન ખુશ આવાએ બોલનારો અને મનાદી
પોકારનારો ઝુંડી કાઢ્યો.

તે રાખસને ક્ષમાવ્યું જેથી તે ઘોડા ઉપર સવાર થયો-અને દાંડી
પીટવા માટે પોતાની કમર બાંધી.

તે બન્ને લશકરાની વચ્ચે એવી રીતે ગયો કે તેની આગળથી હુદમ
નનાં લશકર સૂધીનું છેડું ધણું નહીં રહ્યું.

પછી પોકાર માર્યો કે “ઓ યુનેહગાર બંદાઓ અને નસીમ
રોધનારાઓ !

તમારામાં જે કાંઈ કે વધુ યુનેહગાર હોય-અને જેણે લડાઈમાં વધુ
નામના મેળવી હોય,

જેણે શું ક્ષપા કે બાહેર ગુનાહ કીધા હોય-તેને દેશના પાદશાહ
ખુસરુએ ખોદાનાં નામ ઉપર છોડી દીધો છે.”

અધારી રાતે જ્યારે એવી રીતના પોકાર નીકળ્યા-ત્યારે ફરેક જેણે
તે આવાજ ઉપર કાન ધર્યાં.

બેહરામના સધળા નામદારોએ-એકેએક જેણે ત્યાંથી જવા માટે
કમર બાંધી.

જ્યારે હુન્યાને રૌશન કરનાર આક્રતાબે પહાડ ઉપરથી સર બાહેર
કાઢ્યું-અને હહાડાએ રૌશની કપડાંથી ઝમીનને ઢાંકી,

ત્યારે સધળું મયદાન માણસ અને તમ્બુ વગરનું બન્યું હલુ-કારણકે
બેહરામને ગઈ રાતની ખબર નહીં હતી.

તેના તમ્બુઓમાં બેહરામ અને તેના ખાસ દોસ્તો સિવાય કોઈ
ખીબ જણાતા ન હતા.

જ્યારે બેહરામ તે લશકરથી વાકેફ થયો-ત્યારે તે આવ્યો અને પેલા
તમ્બુઓમાં દાખેલ થયો.

તેણે પોતાના મદદગારોને કહ્યું કે “હવે રસ્તાખેત્ર સાથેના આરામ
કરવા કરતાં નાસી જવું બહુ છે.”

તેણે સારવાન પાસે મસ્ત અને ઝોરાવર બે હજાર ઊંટ લીધાં.

તેના ખજાનામાંથી જે કાંઈ લેવા લાયક જે ચીઝો હતી તેમાંથી-
તેમજ બિઠાવા લાયકની અને પાંચરવા લાયકની જે હતી તેમાંથી,

સોના રૂપાની ચીઝોમાંથી અને હાથીદાંતાનાં તખ્તોમાંથી-તેમજ હાર
અને સોનેરી સાંકળી તેમજ તાજ વગેરે.

સધળું તે ઊંટો ઉપર લાધીને પોતે સવાર થયો-અને ત્યાંથી નાસી
જવા માટે પોતાની કમર બાંધી.

